Baiñetinavoz Tep Tokatit

Kunimaipa New Testament

Contents

FRT 1
Matiu 2
Mak 54
Ruka 84
Zon 139
Aposor 178
Roma 225
1 Korin 250
2 Korin 277
Galesia 295
Epesas 303
Pilipai 310
Kolosi 316
1 Tesalonaika 322
2 Tesalonaika 327
1 Timoti 330
2 Timoti 337
Taitas 342
Pilemon 346
Ibru 348
Zemis 367
1 Pita 373
2 Pita 380
1 Zon 385
2 Zon 391
3 Zon 392
Zud 393
Ñetï Tokatizañ 396

Baiñetinavoz Tep Tokatit

The New Testament in the Kunimaipa Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kunimaipa long Niugini

copyright © 1989, 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kunimaipa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

ISBN 978-1-5313-0362-4

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

d39747ff-5d8e-5f3a-b70c-bc47d226623d

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Baiñetinavoz Tep Tokatit

The New Testament in the Kunimaipa Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kunimaipa long Niugini

Baiñetinavoz Tep Tokatit
The New Testament in the Kunimaipa Language of Papua New Guinea
[kup]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1989, 2002 Bible League International

Print publication, 2002 by Bible League International

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- Attribution. You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- Noncommercial. You may not use this work for commercial purposes.
- No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.
- In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem yu ken givim kopi long narepela manmeri. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. Yu mas givim nating. Na tu, yu no ken senisim Tok.
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken askim mipela.
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, plis askim mipela.

Tep Epataz Abat Tekiñir Ñetï Kapoñiz Nambañ Ev

Tepañiz abataň[tab]Tepañiz abat tekiň[tab]Tep kapoñiz nambañ

MATIU
Ñetï garosikao

Matiu ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met ñetï epov menah-pop Matiu Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap, met pim abat modao Livai. Met pi mamog Roma gavman poriz takes monis bovai emoohan Iesuhö pinañ honeo parup sapanez piin mañahan gog garos tooh-pov betet pim gog abanap ravah.

Met batam Godihö Zuda añarabon epat mañovai emooh, "Tokat Kristo ari eñizohopanez pop meeman erat eñiza-panepuh arim ahop ravat hepan." Met pot mañoohaek Zuda pori hatevetehot pot homeoh, Kristo pop ham eparah meepanen erat ahop ravat het dari eñizohot Roma añarab patari ritou metat bat hor batat meepanen parum zeisik maot sapan, pot ganö homeoh. Povoz Iesu Kristo erahapuh ham eparah ahop narav, oñ erat tovai ñomahan paru pimaz barotap navat het, "Betezap ok," pot haoh. Met pot Zuda pimeri pimaz ganö homet haohavoz hat aban Matiu pop, pimeri Iesu pi Kristo meepanen erapanez hah-tapup ok, pot homeo badae batat hepan hatahoh, Iesuz ñetï epov menah.

Met añarab Godiz masakavoz roketak hepanez Iesu borë ñetï hah-poñ amun Matiu ev menahan hez.

Met Iesu hañomat maot biririï ravat abarah hasahan krismasañ 30-iz zut bon tah-porah pi tep epat red menah.

Aban Matiu Iesuz ñetiv menahat ev

Iesuz iz mimiholoz ñetiv ev
Ruka 3:23-38

1 Met garos aban Abraam heh, met pim
ro iz mimip Devid, met Devidiz ro iz mimip
Iesu, met Iesu Kristoz iz mimiholoz abatañ
ev.
2 Met Abraamiz rop Aisak,
met Aisakiz rop Zekop,
met Zekopoz rohol Zudar pim naner bos,
3 met Zudaz roñariv Peresir Sera,
met parupim nonopuz abatao Tama.
Met Peresiz rop Esron,
met Esroniz rop Ram,
4 met Ramiz rop Aminadap,
met Aminadapiz rop Nason,
met Nasoniz rop Salmon,
5 met Salmoniz rop Boas,
met Boasiz nonopuz abatao Reap.
Met Boasiz rop Obet, met Obetiz nonopuz abatao Rut.
Met Obetiz rop Zesi,
6 met Zesiz rop Devid.
Met Devid pi, Zudaholoz kiñ ahop ravat hehap.
Met Devidiz rop Solomon.
Met ro popuz nonop pi garos Uraia bat heh.
7 Met Solomoniz rop Reaboam,
met Reaboamiz rop Abaia,
met Abaiaz rop Asa,
8 met Asaz rop Zeosapat,
met Zeosapatiz rop Zoram,
met Zoramiz rop Us,
9 met Usaz rop Zotam,
met Zotamiz rop Eas,
met Easiz rop Esekaia,
10 met Esekaiaz rop Manasa,
met Manasaz rop Emon,
met Emoniz rop Zosaia,
11 met Zosaiaz rohol Zeoakinir naner bos.
Met Zeoakin heh-porah aban patarihö Israel añarab basat Babilon zeisik meñehan het añarab poriz mañoohat tovai sooh.
12 Met Babilon poek sat hehapuh Zeoakin pim rop Sialtiel batah.
Met Sialtieliz rop Serubabel,
13 met Serubabeliz rop Abiut,
met Abiutiz rop Elaiakim,
met Elaiakimiz rop Asor,
14 met Asoriz rop Sadok,
met Sadokiz rop Akim,
met Akimiz rop Eliut,
15 met Eliutaz rop Eleasa,
met Eleasaz rop Matan,
met Matanez rop Zekop.
16 Met Zekopoz rop Zosep.
Met Zosep pi Maria Iesu batahapuz abup ravat heh. Met Iesu pop, pi Kristo, batam Godihö pi erat eñizapanez au hahan hehap ok.
17 Met Abraamiz iz mimihol batovai emoohan emohot Devid batahan 14 ravah. Met Devidiz iz mimihol batovai emoohan emohot Zosaia batahan 14 ravah. Met Babilon zeisik Israel añarab basat meñehan het am batovai emoohan emohot Kristo batahan 14 ravah.

Enzolip Zosepen mañah-ñetiv
Ruka 2:1-7

18 Met Iesu Kristo batahavoz ñetiv pot hez. Pim nonop Maria Zosep bapanez au hahan heh, oñ parup nav hehan Godiz Pul Tinapuhö Mariaz ñekevok rop ba ou batah.

[19] Tahan Mariaz abü auep Zosep pi aban
tinap, povoz Maria ñekevonañ hez-ñetï pov
hatevetehapuh Marian tu ravapanez ñetï
horï nao namañ, oñ pi, Ne añ okop navotü,
pot pi kilam homeoh. [20] Met Zosep pot
homehot orat hehan Godiz eenzolip auaka-
vok erat pot mañah, "Zosep, ni Devidiz
iz mimip, ni tovai Maria bat hekez kaev
ravotun, oñ ni hatevet. Godiz Pul Tinapuhö
Mariaz loporih ro okop ba ou batah, [21] povoz
batapanen pim abatao Iesu mañ. Met abat
potaz kapot epat haom, Piuhö añarab horï
tohot hezaek maot pimeri bavatapan." Pot
Zosepen mañah.
[22] Met batam propet aban Godihö hahan
hatevetet haoh-nap añarabon pot mañooh,
[23] "Met tokat ñari añ tohai abup nav-nap
ñekevonañ ravat ro nap batapanen añarab
pim abatao Imanuel mañohopan," pot hah.
Oñ abat mañapanez hah-potaz kapot epat
hez, God darinañ honeo hez. Met Maria
ñekevonañ ravahan Aisaiaz batam hahan
heh-povoz rotapuv ou haravah.
[24] Enzolip auakavok Zosepen pot maña-
han Zosep etañ elat bal hahapuh mañahat
tat Maria pimamakeh basat meñehan heh,
[25] oñ parup honeo naor hehapuh tokat rop
batat pim abatao Iesu mañah.

2

Aban hodadevonañari Iesun eteh

[1] Met Zudia zei posiz ahop Erod hehan
Betelem zeitak Maria Iesu batahan gitap
berevamahaek, zei hotohasikanañ aban
zeizañiz kapotaz hodad ahov heh-nari
Zerusalem zeitak emat Erodin epat mañah,
[2] "Erom ae, met dei hotoh het etegin zeiz
ahö nao berevahan pim kapotan etet pot
hodad tat ev emeg, Petev Zudaholoz aban
ahö abatavonañ ravapanezap ou ravah. Pot
hodad ravat dei sat piin etet pim abatao
bat hel batat biñ mañakaz hat ev emegig,
pi taek ev batat bizahan hez?" [3] Pot at
mañahan Erod Zuda añaraboz ahop ravat
hakeh, povoz parum ahö modap ou ravah,
pot mañahavoz pi hatevetet home midin
tohot heh. Tahan Zerusalem zeitak hehari
hatevetet amun home midin tah.
[4-6] Tahan Erod aban anumaihol bareñ
elat mañaroohariz ahorir aban ñetï kateñiz
mañairaholoz as hahan emahan at mañah,
"Met Kristo eñizapanez au hahan hez-pop
zei tairatak ou ravapanez menahan hezaek
ari rekö hameg?" Pot at mañahan paru
epat mañah, "Propet aban nap ñetiv pot
menahan hezaek dei rekö hameg,

Zudia hamarah Betelem zei potakanañ
aban ahop berevat Israel nem
añaraboz tin korav ravat hepan.
Tapanen Betelem zei potahö zei
modañ map ritou metat hepan.
Maika 5:2

Pot menahan hezaek Kristo Betelem bere-
vapanez ok hah." Pot Erodin mañah.
[7] Tahan pi aban hodad ahovonañ emah-
porin kilam as hahan emahan Erod parun
at mañah, "Met arim zeiz hameg-okov
tairarah berevahan eteg?" Pot at mañahan
hañiv mañahan hatevetet, [8] pi maot parun
epat mañah, "Kar, ari Betelem zeitak sat ro
popuz mel tat bar batepekepuh maot emat
neen bar nañepeken nehoen sat piin etet
pim abatao bat hel batat biñ mañom." Pi
pot moreg parun mañah.
[9] Met pot moreg mañahan paru pim ha-
hat hatevetet gu hat sapanez tahan mamog
zeiz etet emooh-pov parum garosik sahan
paru etet tokat sooh. Tat zeiz pov rop
oraeh-zei pomakez revah sat gaa tat hehan,
[10] paru etet biñao ahoam ravat, [11] kohat zei
pomakeh lokat ropur nonopun etet ropuz
abatao bat hel batapanez hat parum rariñ
rez bareñat biñ mañah. Met parum golivor
zi tik aer ulagï tinavonañavor zi tik mav
ulagï tinavonañ modao* parum kituk bave-
lahan hehaek hoh rezat tezahapuh Iesu
manah. [12] Tat paru poek orat hehan Godihö
auakavok pot mañah, "Ari tovai Erodihaz
maot sotunei, oñ non modaorotï sat arim
zeisik sei." Pot mañahan paru pim hahat
tat sah.

Paru Izip zeisik sah-ñetiv

[13] Met paru aban ahö hodadevonañ gitap
berevamahaekanañari hasahan Zosep orat
hehan Godiz enzol nap emat auakavok epat
mañah, "Erom, met Erod pim ñai abanari
meepanen emat ro okop bar batat men
ñomapanez hah, povoz ni zuam bal hat
Mariar ropunañ ari Zudia zei epes betet sat
Izip zei posik hepeken tokat maot nañо-
mazaratï Izip zeis betet haemepekeg, bal
hat ari sei." [14] Pot mañahan Zosep zagerï
tat bal hahapuh Mariar ropunañ tapuratï
zei pot betet hotoh sohot Izip zei posik sat

* 2:11: Pavar 11 -Met batam porah aban goeri parum aban korav ahopun sat mañapanen tin nao metapanez homet goliv ma zi tik aerao pim abatao prankinsens, ma zi tik mavao pim abatao mer pov manoohan aban ahö pop loporï tin ravat meñizooh.

15 poek paru hepanen Erod ñomapanenahoh maot emapanez hat gaa tat heh. Met
God pim propet aban napun batam epat
mañahaek menahan hez, "Nem rop Izip
zeisikanañ emapanez as haoman haemapan." Met paru Izip zeisik sat hehan ñetï
menahan hez-epov rotap ravah.

Ñai abanari rohol menah

16 Met Zoseper Mariar Iesu hasahan tokat
aban hotohanañ emooh-pori emat Erodin
namañ kilam sahavoz homet pi kaev ravat gitaitiv ahoam tahapuh pim ñai abanarin mañat meehan, sat Betelem zeitak
ma zei potaz okat epat zei goeñik Iesu
batovai pinañ honeo ro batahan krismas
navokaro nao bon nat heh-pori map men
ñomah. Met tairaiz ro pot narav hehpori menah hometunei, oñ aban hodadevonañari Erodin zeiz ahov haverevah-pot
mañahaek pi hodad povoam homeme het
mañahan men ñomah. 17 Met batam God
hahan hatevetet haoh-propet abanap Zeremaia tokat tapanezat pot hahan hez,

18 "Met Rama zeitak iñir zakep ahov tohopanen hatevetek. Met añ Reseliz iz mimihol rohol men ñomapanezavoz homet iñ ahov hahopanen modari emat bahavï batapanez tapanen paru havï naravotü." *Jeremaia 31:15*

Met rohol men ñomahan añ Resel popuz iz
mimihol iñ haohan Zeremaiaz pot hahan
hezao rotap ravah.

Izip zeisikanañ maot emah-ñetiv

19 Met Izip zeisik Zoseper añapur rop
hehan Erod ñomahan darim Amipuz enzolipuhö maot erat Zosepen auakavok epat
mañah, 20 "Erom, ni hatevet. Met ro okop
menapanez haohap hañomah, povoz ni bal
hat nim añapur rop bavizat ari maot Israel
zeisikaz sei." 21 Pot mañahan Zosep bal
hat parup bavizat paru maot Israel zeisik
magei emovaiam hatevetehan 22 "Akelaus
Erod pim papapuz urutak rouvat Zudaholoz
ahop ravat het gogot tamah," pot hahan
hatevetet pimaz ñaihet tat hehapuh orat
hehan auakavok Betelem zeitak maot nasotuz mañahaek paru Galili zei posizañ sohot
23 Nasaret zeitak sat heh. Met propet aban
God hahan hatevetet haoh-nap ñetï mamog
menahan hez-epovok pot hah, " 'Nasaret
zeitakap ev,' pot pimaz hahopan." Met
paru Nasaret zei potak sat hehan ñetï hahan hez-pov rotap ravah.

3

Aban Zoaniz mañat tooh-ñetiv
Mak 1:1-8; Ruka 3:1-18; Zon 1:19-28

1 Tahan tokat aban Zoan ivoh memeohap pim gogot kapot tat Zudia zeisik ham
betez nonair nai bonorah emat het añarab
emoohan ñetï epov bar mañooh, 2 "Met ari
Godiz masakavoz roketak hepekezao totoi
emapanez tah, povoz arim horiñ betet loporizaro borourat hezei." Pot Zoan parun
mañooh. 3 Met Zoaniz tohopanezat ñetiv
batam propet aban Godihö hahan hatevetet
haoh-nap Aisaia pot hahan hez,

"Ham betez narah aban nap het ñeo ñarah epat hahopan, 'Darim Amip emapaneg, pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek nonor ba oñ batohozei.' " *Aisaia 40:3*

4 Met Zoan pop pim dimip bol kamere-
holoz taetanañ matut tahan hehap meet,
zapatis anumai kosisik matut tahan hehas
pavarah urahan hehan pi mainiaholor
ñed urü nenao nooh. 5 Pot tohot hehan
añarab Zerusalem zeitak porir, Zudia
zeisikanañarir, Zodan iveriz totoi hehari,
map Zoan hehaek sahapuh 6 parum horï
tovai emoohavoz Godin bar mañat Zodan
iverih sa rouvoohan Zoan ivoh memeehot
heh.

7 Met Zoan pot tohot hehaek, piuhö ivoh
memeepanez hat Parisi abanarir Sadiusi
abanari emahan pi parun etet epat mañah,
"Ae, ari hamal ñaro eperi, tokat God arim
horï tamegivoz hañiv anapanez ñetiv tairapuhö hahan ari hatevetet ivoh emeeman
pov bazei manepek hat nehaz emeg? 8 Met,
'Deim horiñ betet loporizaro boroureg,' pot
hapek, povoz tin tovai sohopeken dei arim
tohopekezavon etet, 'Rotap parum horiñ
havetet hodad tinao bah,' pot arimaz haok.
9 Met arimam tovai, Abraam deim iz mim
tinap ok, povoz dei pim zut Godiz ñarohol ravat hez, pot homeamegi? Evo, pot
ari hometunei. Met ne rotapuam arin
epat añom, God rekot hel upai epeñ bat
Abraamiz iz mimihol matut tapanen ou
ravat pim ñarohol ravat hepan. 10 Met God
zi kapoñik enarinañ menapanez baval hat
kip tat ñai bizat hez. Tat zi tairañ uloñ
tin navad hepanez poñin etet pi menat
itiñadek betepanen map ñadapan.

11 Met aban nem tokat gogot tovai emapanez tah-popuz kezavohö nem kezao ritou
netat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap ok, oñ ne aban goe abatao bon betezap

ev, povoz pinañ deip toutat ñetiv hakaz ne rekot bon. Met ari loporizaro borouramegin ne iv et pei upaivonañ emeamoh, oñ popuhoh Godiz Pul Tinap ari añarab anapan. Tapanen dari itiñadek nai beteamegin ñadat bon tamahavoz zut arim horiñ bavon batapan.
[12] Met aban hamoh-pop pim savoris bat hez. Tamahaek aban nari uitikapiz gogot tovai uit kosiñ bamain batamahapuh kos poñ savorisik holat itiñadek beteamahan ñadamahan uit tinakap parum zeiñik bat em biamahavoz zut pi ari añarab pot etohopan." Zoan parun pot mañah.

Iesu ivoh memeeh-ñetiv
Mak 1:9-11; Ruka 3:21-22; Zon 1:32-34

[13] Pot mañohot hehan Iesu Galili zeisik hehaek betet Zodan iverih sapanen Zoan ivoh memeepanez homet sah. [14] Tat Zoanin mañahan hatevetet pot mañah, "Erom, met ni aban tin tapupuhö ne ivoh nemeekezap okeg, tairaiz ni emat neen okat nañeñ?" [15] Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, "Evo, tovai ni okat haotun, oñ petev Godiz nañahat ni ne neteken tin ravapan." Pot hahan Zoan Iesuz hahat hatevetet ivoh memeehan [16] pi maot iverihanañ bal haovaiam Zoan etehan abar elat okat epat tahan Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz gagaih erat heh. [17] Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, "Aban okop nem rop, nem loporï pihar manat pim tamahavon etet pimaz ahoam biñ ravamoh," pot hah.

4

Seten Iesu zu metah-ñetiv
Mak 1:12-13; Ruka 4:1-13

[1] Pot tahan Godiz Pul Tinapuhö Iesu hodadeo manahan ham betez nonair nai bon heharah Seten pim hapanezat Iesu tapan hat zu metapanez sat heh. [2] Tat poek pi gipiz nai nain hehan au alizañir kuturuñ 40 bon tahan Iesu ginaz map horï ravat heh. [3] Tahan Seten pim nakoe emat epat mañah, "Erom, ni Godiz rop, pot hameñ, povoz haken hel epeñ gipiz ravapanen nekë." [4] Pot mañahan Iesu pim mañahat natotuz homet ñetï hañiv piin epat mañah, "Erom, met Baiñetinavoz Tepatak epat red menahan hez, Gipiz nenatuhar dari añarab novai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou naravotü, oñ Godiz añahan hezavoz amun homevai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou ravohopan."
[5] Pot hahan Seten Iesu bavizat Zerusalem zeitak sat akah revah Godiz tup ahö tovë tinamakez tokovok meñeh. [6] Tat maot epat mañah, "Ni Godiz rop pot hañi? Povoz epekanañ ni peg hat hotoh okoek meñet sa. Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

> God pim enzoliholon mañat meepanen zuam emat parum marañik ni navapanen hel okoñihö nim eñañik naneelotü. *Buk Song 91:11-12*

Pot menahan hez, povoz epekanañ peg hat meñet seken pi neñizapanen ni horï naravotü." Pot Seten piin mañah. [7] Tahan Iesu ñetï hañiv piin epat mañah, "Tin hañ, oñ epat amun menahan hez, Met ni nap betez nao tekez homet, 'Nem ahop God neñizapanen tom,' pot hat pi zu metotun. Pot menahan hez, povoz nem ahop zu metom hat betezam epekanañ peg hat okoek nameñetü."
[8] Pot mañovai Seten maot Iesu bavizat sat rop tovë navok helat parup rouvat hehapuh hamarah zeisikaroh aban korav ahorir añarab parum irih heharir zeirurumar nonair nai mapotun mañairahan eteh. [9] Tahan pot mañah, "Erom, ni nem abatao bat hel batat rariñ rez bareñat ni neen nim ahop pot nemaz hakë, povoz ne nonair nai tin nañairohon eteñ-okotü nimotuhar bavatoman nim bekë." [10] Pot mañahan Iesu ñetï hañiv piin epat mañah, "Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met God nenap darim ahop hat pi nenapuz abatao bat hel batat arim ahop bavatohozei. Pot menahan hez, povoz Seten nim hañit ne natotug, nehanañ zei nanat pataek sa." [11] Pot mañahan pi betet sahan enzolihol emat Iesu meñizat korav ravat heh.

Iesu pim gogov kapot tah
Mak 1:14-15; Ruka 4:14-15

[12] Met Erod pim ñai abanarin mañahan Zoan basat kakam zeimakeh memerizahao Iesu hatevetehapuh zei pos betet Galili zeisizañ sohot [13] Nasaret zeitak nas, oñ pi Galili iv havevoz totoi Kapaneam zei potak sat heh. Met zei pot Sebiulan zeisir Naptalai zeisiz bodorih demahan heh. [14] Met batam propet aban Godihö hahan hatevetet haohnap Aisaia pot menahan hez,

> [15] Sebiulan zeisik, ma Naptalai zeisik, iv havevoz totoi, ma Zodan iveriz okotiokat, ma Galili zeisik añarab patari hezaek, [16] paru zei posikarohari kuturutak het ñomavoz ñaihet tat hezariz okat epat aliz ahov al teepanen etepan. *Aisaia 9:1-2*

Pot menahan hezaek Iesu poek sat hehan
Aisaiaz menahan hez-epov rotap ravah.
17 Met Iesu Kapaneam zei potak sat
heh-porah pim gogot kapot tat añarabon
ñetï tin epov mañovai sooh, “Met Godiz
masakavoz roketak hepekezao ev totoi
haemah, povoz arim horiñ betet loporizaro
borourei.”

Iesu aban nariz as hah-ñetiv
Mak 1:16-20; Ruka 5:1-11

18 Met pot mañovai soohapuh narah Iesu
iv havë ahö navoz abatao Galili mañooh-
povoz kupavozañ sohot etehan Saimon
pim abat modao Pita, met pim bosip
Anduru, parup pisihol boohañariv, povoz
iv havë povok pis deveñ betehot heh.
19 Tahan Iesu sahapuh parupin etet pot
mañah, “Eroñariv, arip ev emepeken dari
sakapuh pisihol bat batogü manamegivoz
zut añarab batogü manat Godiz ñetiv
mañohopeken hatevetehopanez gogot
añairohom.” 20 Pot mañahan parup
hatevetet zuam parupim ki devetü betet
emat Iesunañ honeo sooh.
21 Met paru sohot etehan Sebedir roñariv
Zemisir bosip Zon parum boutitak het
ki devetü porourahaek or manoohan
Iesu parupin etet sapanez mañahan
22 tapuraham parup zuam boutitak toutat
hehaek er horat parupim papap betet emat
Iesunañ honeo sah.

Iesu lamari batin batooh
Mak 3:7-8; Ruka 6:17-19

23 Met tokat Iesu Galili zei posizañ sohot
Zudaholoz topour zeiñik añarab topourat
hehaek lokat God parum koravopuz
masakavoz roketak hepanez ñetiv parun
mañovai lam povor kao añaraboh tat
hehaek batin batovai sooh. 24 Pot toohan
Siria zeisik Iesuz ñetiv map an pap
manahan añarab hatevetet, pituhol menat
heh-nari, ma hodadeo bon tat heh-narir,
eñar mar ñomat heh-nari, met lam povor
kao tat heh-mapori bat emoohan Iesu
pori batin batooh. 25 Toohan añarab
zei epesikarohanañ emahan paru honeo
sooh, Galili zeisikanañ nari, ma Dekapolis
zeisikanañ nari, ma Zerusalem zeitakanañ
nari, ma Zudia zeisikanañ nari, ma Zodan
iveriz akaromarumetihanañ nari, met zei
map posikarohanañ narizaro emat Iesunañ
honeo sooh.

5

Iesu añarabon mañahat ev
Ruka 6:20-23

1 Met paru añarab ahovokaro emat
topourat hehan Iesu parun etet revah dañ
navok helat toutahan pim mañairooh-
abanari emat pim nakoe toutah. 2 Tahan
pi parun epat mañah, “Met ne arin ñetï
nañ añoman hatevetei.
3 Met paru tairari, Dei non tinaoroh
sohokaz hodadeo bonori eveg,
God eñizohopanezaek tin sook,
pot homeamah-pori God parum
koravopuz masakavoz roketak
hakez, povoz biñavonañ hepanez
nonoroh hasamah.
4 Met paru tairari parum horivoz homet
zakep tamahari biñavonañ hepanez
non pooroh hasamah, pot haravat
hez. Met God parum zakep tat hez-
povon eteamahaek meñizapan.
5 Met paru tairari parum heriñ bat hel na-
vat hezari biñavonañ hepanez non
pooroh hasamah, pot haravat hez.
Met tokat paru darim Papapuz zeir
ham tinasiz au ravat hepan.
6 Met paru tairari Godiz hahan hez-tin nen
povohar tovai sohopanez zaitiv ahö
tamahari biñavonañ hepanez non
pooroh paru hasamah, pot hara-
vat hez. Met God meñizohopanen
parum zait ahö tamah-pov am to-
hopan.
7 Met paru tairari modariz zakep tat masak
metamahari biñavonañ hepanez
non pooroh hasamah, pot haravat
hez. Met God parumaz taput masak
metohopan.
8 Met paru tairari lop houlorizaronañ nakez,
oñ lop tin nenarizaronañ hez-
pori biñavonañ hepanez nonoroh
hasamah, pot haravat hez. Met
tokat paru Godin haetepan.
9 Met paru tairari modari nae nap ser
hat zei ñai tamahan ñetï barao
mañamah-pori biñavonañ hepanez
non pooroh hasamah, pot haravat
hez. Met God parun etet pot maña-
pan, ‘Ari nem ñarohol ok.’
10 Met paru tairari Godiz ñeo baval hat
tovai samahan modari parum
tamah-povon etet kaev ravat
bahorï metamahan hez-pori non
biñavonañ hepanezaoroh hasamah,
pot haravat hez. Met paru pori
Godiz masakavoz roketak hakez.
11 Met ari nem ñeo baval hat tovai so-
hopeken añarab modari arim tohopekeza-
von etet batiu tiu batovai, horï etovai ari-
maz ñetï moregañ hahopanez porah arim

loporizaroh biñavonañ hepek. [12] Met batam
Godiz propet abanari tin tovai emoohan
aban pot ari etohopanez añamoh-poriz iza-
holohö paru horï ahoñ metooh. Met povoz
zut paru ari etohopanen tokat abarah God
hañ tinao ari anapanen bepekez homet biñ
ahov ravat hezei," pot mañah.

Guaivetar itiñadez ñetiv
Mak 9:50; Ruka 14:34-35

[13] Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Ari guaivetaz zut ravat hez. Met guaivet
gipizoh beteamegin tin muz tamahavoz
zut ari taput tat arim añarab modarinañ
het meñizat non tinaorö mañairohoz. Oñ
guaivetaz muzeo bon tapan, povoz dari tair
tat maot bamuz batak? Evo, pot nao takaz
nonor bon, oñ sepel tapanen kaev ravat
baozour betek.
[14] Met itiñad ñadat rai rai hamahan
alizavok tin eteamegivoz zut ari hezan
modari arim tovai samegivoz alizavon etet
Godiz nonoroz tin hodad ravohopan. Met
aban nari rav navok zeiñ demapanen hep-
anezaek zei poñ naih rau rau natotü, oñ
ourah hepan. [15] Ma nap ramuñad rañiza-
panepuh kohat hapisiz giruvok ba iz nava-
totü, oñ ram poñad ourah badapanen ñado-
hopanen añarab zei pomakehari alizavok
tin etehopan. [16] Met ev arin añoh-poñiz
zut ari non tinaorohar tovai sohopeken
añarab modari arim pot tohopekezavon
etehopanepuh God arim Pap abarah heza-
puz abatao bat hel batohopan," pot mañah.

Mosesir modariz menahat mañah

[17] Met pot mañat Iesu maot epat mañah,
"Met ñetï modao ev añomaz toh. Met
Mosesir propet abanariz ñetï menahan
hez-poñ betet bavon batomaz emoh, pot
nemaz ari homeamegi? Evo, pot bon,
oñ paru nemaz menahan hez-poñihar to-
vai sohoman ñetï poñiz rotapuv ou ravo-
hopanez hat ne ev emoh. [18] Met epat
añoman ari hatevetet hodad ravei. Ham
eparar abarar nonair nai map am bon
nat hepanez porah Mosesir propet aba-
nariz ñetï menahan hez-poñiz nao aban
napuhö bavon navatotü, oñ ñetï map poñ
am hepanen nonair nai mapotü berevap-
anez hahan menahan hezaek God ba ou
batapan. [19] Met tairap Godiz ñetï kateñiz
nao elat ritou tapanepuh modarin pim
tapanez pot tapanez mañapanezap tokat
abarah God korav hezaek sapanezarah pop
betezap ravat hepan. Oñ tairap ñetï katë
poñ map baval hapanepuh modarin pim
tohopanezat tapanez mañapanezap tokat
abarah God korav hezaek sapanezarah pop
abatavonañap ravat hepan. [20] Met ñetï
rotapuv ev arin añoman hatevetei. Met
paru Parisi abanari met aban ñetï kateñiz
mañairahol tin tamah, pot ari homeamegi?
Evo, paru giz nenañinañ Godiz ñeo baval
hat tamahaek ari taput tohopek, povoz God
korav hezaek sepekez nonoroh nasotü. Oñ
arim loporizaroh homet pim ñeo tin baval
hahopek, povozahoh aban giz nenañitï hat
tamah-pori ritou metat ari poek sat hep-
ekez nonoroh sohopek," pot mañah.

Dari mogao natotuz ñetiv

[21] Met Iesu ñetï modao epat mañah,
"Batam darim mimiholon epat mañahan
menahaek ari rekö hat hateveteameg, 'Nim
modap men ñomotun. Met aban napuhö
pim modap men ñomapan, povoz ñevok
bizapan,' pot mañah. [22] Oñ ne ari modariz
mogao tamegivoz homet arin epat añom,
Nap pim modap nao tapanen pi men naño-
motü, oñ etet gitait ravapan, povozahoh
God ñevok bizapan, ma nap pim modapuz
mogao tat, 'Ni horip ok,' pot mañapan,
ma 'Ni kut hodadeo bonop ok,' pot maña-
pan, povozahoh God ñevok pop bizapanen
hañiv bapanen basat itiñadek betepanez
non pooroh sohopan.
[23] Povoz ni nap nim modap nimaz mogao
tapanen Godin mañ mañat pimaz hañiñ
biameg-arü posik bizekez homet sekez po-
rah pot maot homekë, Nem modap nemaz
mogao tamahaek deip bavon navat. [24] Pot
homekë, povoz nim hañiv arü posik bizo-
tun, oñ pat naek bizeken oraepanen maot
emat aripim pov nae nap mañat bavon
batepek, povoz rekot ni maot sat hañ pov
bat Godiz homet arü posik bizekë.
[25] Met nim modap arip naiz ser nae nap
hat ni ñevok nevizapanez hapanen arip
nonoroh sohot zuam aban pop bavizat arip
ñetiv nae nap mañat bavon batat maot lop
honeri ravei. Oñ ganö ni pot nat arip
am sohot aban pop ñevok nevizapanen
aban ñe ahoñiz hateveteamah-ahopuhö pei
du napun mañapanen ni navat sat kakam
zeimakeh nemerizapan [26] Tapanen rotap ni
zuam poekanañ naverevotü, oñ poekam
hekepuh nim horï metekezavoz hañiv map
bekepuhoh bon tat maot berevekë," pot
mañah. *(Met ganö God hanï horiv pot etapan
hezavoz dari zuam pinañ maot honeo ravakaz
homet Iesu ñetï epov hah.)*

Horï tameg-modavoz ñetiv
Mak 10:11-12; Ruka 16:18

27 Met Iesu maot epat mañah, “Batam ah
ñeo pot hahan haovai emooh, ‘Ari tovai biz
bogï totunei.’ Pot hahan hezaek ari rekö
hat hateveteameg. 28 Oñ neohö hah-epovoz
homet arin ñetï modao epat añom, Aban
nap ñari nap ma añ napun etet epat home-
pan, Ne okop bom nak, pot pim loporih
homepanez pop pi añ pop havahapuz zut
ravat hepan.
29 Met ni nap nim et navohö horï nao
tekez zaitiv netapan, povoz et pov ba-
tiz beteken sapanen et honevonañap non
tinaoroh sohot tin hekë. Oñ nim et houlo-
vokaro hepanen ganö non horioroh sohot
itiñadek nevetepanen horï ravekë hezavoz
ev hamoh. 30 Ma nim mar nasihö horï nao
tekez navat sapan, povoz mar pos ur el
beteken sapanen mar honesinañ ravat non
tinaoroh sohot tin hekë. Oñ nim mar mod
pos am hepanen ganö itiñadek nevetepa-
nen horï ravat hekë hezavoz ev hamoh,”
pot mañah.

Nap pim añap kaev nametotü

31 Met Iesu maot parun epat mañah,
“Batam mañahan haovai emooh-modao ev,
‘Met aban nap pim añap kaev metapanez
garos meepanen sapanez ñetiv tepaek pot
menapan, Rotap ne nimaz kaeveg sa. Pot
menat manapanepuh meepanen sap.’ 32 Oñ
neohö pot haovai emoohan hateveteameg-
povoz homet epat añom, Añ nap pim
abupunañ tin het bogï nat hepanen pim
abupuhö pi betepanen sat abü modap ba-
pan, povoz givogipuz zut bat hepanen abü
betepanez poputï amun horiv am hepan.
Met aban tairap pi añ kaev metapanez
pop bapanezaek pi amun bogipuz zut bat
hepan,” pot mañah.

Godiz abatavonañ nakaotü

33 Met Iesu maot ñetï mod epov mañah,
“Batam darim mimiholon mañahan haovai
emooh-modao ev, ‘Met ari gog nao tepekez
pot hapek, “Rotap ne Godiz abatavonañ
epov tomaz ev toh.” Pot hapek, povoz
rotap pim abatavonañ hapekez potam tei.’
Pot hahan hezaek ari hateveteameg. 34 Oñ
neohö parum haoh-epovoz arin epat añom,
Met modari hatevetet barotap batapan
hat Godiz abatavonañ, ma modapuz
abatavonañ, ‘Rotap ne epat tom,’ pot
haotunei. Ma ‘Rotap revah abarah ne epat
tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met God
abarah tapuek tek tinatak toutat hezaek
akeg okat haotunei. 35 Ma ‘Rotap ham
eparah ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei.
Met ham eparah God pim eñañ mezat
hezaek okeg okat haotunei. Ma ‘Rotap
Zerusalem zei potaz abatavok ne epat
tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met zei pot
darim ahö popuz zeit okeg ganö homet
okat haotunei. 36 Met arim gagañ abat
epeñinañ amun modari hatevetet barotap
batapanez hat haotunei. Met arim gag
tae du natan mañepeken hod ravapane?
Ma arim gag tae hod natan mañepeken du
ravapane? Evo, pot bon, povoz ni nap, ‘Nem
gagavoz abatavok rotap ev tomaz toh,’ pot
haotun. 37 Oñ rotap hatepek povoz, ‘Ne pot
tom,’ pot hat am tei, oñ natotuzat ravapan,
povoz ‘Evo, ne natotü,’ pot hazei. Met pot
hapekezavoz revah abat mod nao barotap
batat hapek, povoz horipuz añapanezat ok
hapek,” pot mañah.

Hañiv nametotuz ñetiv
Ruka 6:27-31

38 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
“Batam mañahan haovai emooh-modao ev,
‘Met aban napuhö modapuz etao ur metiza-
pan, povoz mod popuhoen rekot ur meti-
zapanez popuz et honeo hañ ur tizapan.
Ma aban nap modapuz gitao ur tizapan,
povoz popuhoen rekot ur tizapanez popuz
git honeo hañ ur tizapan.’ Pot hahan
hezaek ari rekö hat hateveteameg. 39 Oñ
neohö parum haoh-epovoz epat añom, Ari-
hanañ napuhö horï nao netapanen ni tovai
hañ horiv nim mod pop metotun. Ma
napuhö nim girapotak nourapan, povoz ni
hañ pi urotun, oñ nim girap modat amun
rez maneken maot nourap. 40 Ma aban
nap ñevok nevizat nim dim revahap tezat
manekez hapan, povoz tezat manekepuh
nim dim modap amun bat man. 41 Met nim
aban ahö napuhö pim nonair nai bat aviam
sekez nañapan, povoz ni meñizat potü bat
hotoh satahoh maot man. 42 Ma aban nap
niuhö nai manekez hapanen ni bagiz gut
totü, oñ am man. Ma mod napuhö nim nai
upai bat tokat maot nanapanez hapanen
ni tovai kaev ravotü, oñ lop masak tat am
man,” pot mañah.

Masak metohokaz ñetiv

43 Met Iesu ñetï mod epov amun mañah,
“Batam mañahan haovai emooh-modao ev,
‘Met arimaz zait tat hepanezariz ari zait
tat lop masak metohopekepuh añarab pat
tairari arimaz kaev ravat hepanezariz ari
kaev ravat hezei.’ Pot hahan hezaek ari
rekö hat hateveteameg. 44 Oñ parum haoh-
epovoz neohö epat arin añom, Met paru

tairari arimaz zait nat hepanezariz tovai
ari parumaz kaev ravotunei, oñ parumaz
zait tat masak metohozei. Ma paru tairari
arimaz kaev ravat bahorï etohopanez poriz
homet God meñizohopanez mañ maño-
hozei. 45 Pot tohopek, povoz arim Pap
abarah hezapuz etamah-taput ok meto-
hopek. Met arim Pap popuhö tin tamah-
nenari meñizamah-bon, oñ hamahan gitap
mañat al teamahan añarab tin tamaharir
horï tamahari map alizavok samah, ma
utar pelapanez God hamahan pelamahan
añarab tinarir hoririz avañ tin rapamah.
*(Povoz zut ari añarab horï etohopanezarir tin
etohopanezari map meñizat masak metohozei.)*
46 Met añarab horiri parumaz zait tat
hezariz masak metamah, met ari taput tat
arimaz zait tat hepanez nenariz zait tat
masak metohopek, povoz God ari pot meto-
hopekezavoz hañ tinao anapane? Evo, hañ
tinao ari naanotü. 47 Met paru aban Godiz
hodad nat hezari parum kapotak nenari-
nañ toutat ñetiv hahot hez, oñ modariz
paru kaev ravat hez. Met ari amun parum
tamahat tovai ari patariz kaev ravat arim
kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahopek,
povoz tin ravapane? Evo, tin naravotü.
48 Met arim Pap abarah hezap nonair naiz
tin etamahavoz zut ari tinaharam tovai so-
hozei." Iesu pot parun mañah.

6

Darim modari tin meñizookazao ev

1 Iesu pot mañat maot epat mañah, "Met
nap nim modap tin nao metekë, pot home-
kez pop, Ne ourah epat metoman nem
modari etet nemaz, 'Tinap ok,' hapan, pot
homet tin pov meteken pot tekezavoz nim
Papap hañiv nananotü. 2 Met herï korü
nenañinañ tamah-pori mod nari nai bon
hezan meñizapanez homet añarab modari
etet parum abatañ bat hel batapanez ourah
topour zeiñik ma iñivañik pot nañ mod
pori manamah. Tamahan modari man-
amahavon etet pot hamah, 'Rotap aban
tinari okeg, etei.' Pot parumaz hamahaek
parumeri
meñizamah-pori hañiv havat hez, povoz
tokat God hañ modao paru namanotü. Met
parum pot meñizapanez tamahavoz zut ari
totunei, 3 oñ arim mod nap meñizepekez
homet ganö añarab arin etet arim abatañ
bat hel batapanez hometunei, 4 oñ kilam sat
meñizei. Pot tepeken arim Papap nonair
nai izek tameg-potun etet hodad hezap
kilam meñizepekezavon etet hañ tinao ari
anapan," pot mañah.

Mañeo haokazat ev
Ruka 11:2-4

5 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Mañeo hahopekez ñetiv ev. Paru giz ne-
nañinañ mañeo hamah-pori añarab modari
parun etet zait tapanez hat topour zeiñik
ma ourah iñivavok het mañeo hamahan
modari hatevetet parumaz pot hamah,
'Aban tin mañeo hamahari okeg, hat-
evetei.' Pot añarab parumaz hamahaek ro-
tap mañeo hamahavoz hañiv ok havat hez,
povoz tokat God añarab pot tohopanez pori
hañ modao namanotü. Met ari mañeo ha-
hopekez okat haotunei, 6 oñ arim main arim
zeiñik lokat haitokoñ merizatahoh pi arim
Pap et narë hezapun mañ mañohopeken,
piuhö nonair nai izek tameg-poñin etet
hodad hezap arim mañ mañohopekezavon
hatevetet hañiv anohopan.
7 Met paru Godiz hodad nat hezari
betezam god moregariz homet mañeo
toveam haz beri hamahapuh maot tapuv
haovai sohot pot homeamah, Met ahoam
hamegiek petï ok hatevetepan batah. Pot
homet mañeo toveam beri haz hamah-
poriz mañ mañamahat mañ mañotunei.
8 Met rotap arim tairañiz homet Godin
mañ mañameg-poñiz pi hodad haravat
hezanahoh ari mañeo ok hameg, povoz
ari paru poriz ahoam mañ tapuv hat maot
hamahat ari haotunei.
9 Oñ mañeo hahopekez Godin epat mañ
mañohozei,
Apai, ni abarah hezap, dei mapori nim abat
tinao bat hel batovai sookaz zait teg.
10 Met ni deim koravopuz masakavoz roke-
tak hekaz pov zuam ou ravapanez
dei zait teg.
Ma abarah nim zaitivok samahavoz zut ev
hamarah dei añarab mapori amun
nim zaitivok sohokaz ni ba avatek.
11 Ma aliz epesik ni dei gipiz aneken nak.
12 Ma deim modarihö horiv etamahan dei
parum etamah-poñiz unun manat
kos rez manamegivoz zut, ni amun
deim horï tamegiñ bavetet unun
manohoz.
13 Met horip avat home horiv anapanen
ganö dei horï nao tak hezavoz ni dei
evetetun,
oñ deimaz tin korav ravat hez.
[Met dei nimaz epat hodad hez, nim
kezavor abat ahov pohao hezan ni

deimaz korav ravat hez-pov amun
pohazao het hez. Nen rotap.]
14 Met rotap epat añoman hatevetei.
Arim modariz horï etohopanez poñiz ari
unun manat kos rez manepek, povoz arim
Pap abarah hezap arim horï tohopekez poñ
unun manat kos rez manapan. 15 Oñ arim
modariz horï etohopanez poñiz ari unun
naman het homehopek, povoz arim Papap
arim horï tohopekez poñiz amun unun na-
man het homehot hepan," pot mañah.

Gipiz nain het mañ haokazat ev

16 Met Iesu mod epov amun mañah, "Ari
porah karah Godin mañ mañohopekez gipiz
nain hezavoz homet ñetï epov añoman hat-
evetei. Met paru giz nenañinañ mañeo
hamahari modari parum abatañ bat hel
batapanez hat gipiz nain het parum her-
iñik boteo hol betet zakep heris ravama-
han añarab modari parum tamahat etet,
'Mañeo hahopanez gipiz nain het tinarihö
okat tamah.' Pot hat parum abatañ bat
hel batamahaek paru pori parum tamah-
povoz hañiv havat hez, povoz tokat God
hañ modao paru namanotü. Met parum
tamah-pot ari tovai totunei. 17 Oñ ari
gipiz nain het Godin mañ mañohopekez
porah kilam gipiz nain hepekepuh arim
hezat am het mañeo hahopek. 18 Tepeken
añarab modari arim pot tohopekezavoz ho-
dad narav hepanen pi arim Pap et narë
hezap hatevetet et ereepan. Tat pi nonair
nai izek tamegiñin etet hodad hez-pop tin
etat hañiv anohopan," pot mañah.

Dari abarah hañ tinao bak
Ruka 11:34-36, 12:33-34, 16:13

19 Met Iesu pot manat ñetï modao epat
mañah, "Dari ev hamarah nonair nai
batogü manameg-potü tibihol men borö
hamah, ma girgir reamah, ma givogiri
emat parum bamah, povoz arimauz non-
air nai potü ahoam batogü manepekez
homet zait totunei. 20 Oñ non tinaoroh
sohot modari meñizovai sohopeken revah
abarah arim pot tovai sohopekezavoz hañ
tinao helohopan. Tepeken poek tibihol
men bor nakaotü, ma girgir narezotü, ma
givogiri lokat navotü, oñ tinam hepan.
21 Met ari tairari hamarah nonair nai ahotuz
zait tat batogü manepek, povoz potuzahar
homevai sohopek, oñ ari tairari abarah hañ
tinao helapanez zait tat tovai sohopekezari
poekazahar homevai sohopek," pot mañah.

Darim etañiz ñetiv

22 Met Iesu ñetï modao epat mañah,
"Arim etañ loporizaroz ramuñadez zut
hez. Met arim et poñinañ tin etehot
homehopekez poriz loporizaroh ramuñad
rañizamegin al teamahavoz zut al tezat
hepanen tinam etevai sohopek. 23 Oñ paru
tairari etañinañ etehot home horivonañ
hepanez poriz loporizaroh ramuñad up-
iamahan kutur manamahavoz zut paruh
alizao bon hepan. Met tairariz loporizaro
kuturutaz zut hepanen paru ganö, Dei al-
izavonañ hezari ev, pot hahopanez porih
rotap kutur ahot parum loporizaroh ok am
hepan," pot mañah.

Godir monisiz ñetiv

24 Met Iesu maot epat mañah, "Aban nap
rekot aban ahö houloñariviz gogot name-
totü, oñ pot tapan, povoz pi aban ahö na-
puz pim loporï manapanepuh popuz gogot
tinam tohopan, met aban ahö modapuz
kaev ravat hepanepuh popuz gogot tin na-
totü. Met povoz zut ari rekot Godiz gogot
tovai monï ahos bepekez homet zait to-
tunei. Met ni nap monï ahos nim bookez
homet zait tookez pop zuamam monisiz
homevai Godiz gogotaz unun manat hekë,"
pot mañah.

Home midin navotuz ñetiv
Ruka 12:22-31

25 Met Iesu ñetï mod epov amun mañah,
"Povoz ne epat añoman ari hatevetei,
Arim gipiz nohopekezatuz, ma arim heriñik
dimir giv tohopekezatuz home midin tat,
Dei taekanañ bak batah, pot homehotunei.
Met God ari matut etahapuh pi pul emena-
han ari biririï hez-pov tin ahö ravat hezao
ok, oñ gipizor dimir giv potü betezatü ok.
26 Met ari id arat samahariz tamahat homei.
Paru avañ nañed, ma parum gipiz bavelo-
hopanez nai bon, ma parum zezeñik gipiz
basat naviz, oñ arim Pap abarah hezapuhö
id pori gipiz manamahan namah. Met
God eteamahan paru goe betezari, oñ ari
añarabon pi eteamahan arihö id pori ritou
metat hez. 27 Met ni nap epat homekë, Ne
nañomotü, oñ am biririï hem. Pot ahoam
homeokez pop am biririï heke? Evo, ni nap
pot hat rekot biririï naketü. Povoz arim
heriñizatuz home midin totunei.
28-30 Ma ari dimir givoz ahoam home midin
homeamegiri ari zi buñiz tat meveramahat
homei. Parumauhö nao tamahan parum
redeo naverev, oñ zi bu hamoh-poñ mev-
erat hezan eteamegin aliz zeirevaizasik lul
ñodat ñu ravat bon tamah. Met rotap aban

Solomon darim iz mim batam kiñ ahop ravat hehap dimir giv redevonañ tinatü tooh,
oñ zi buñiz redevohö pim red tooh-pov
ritou metat hez. Met ari Godiz tin homeo
badae navat hezari hamoh-epovoz hodadeo
bei. Met God zi bu betez poñiz korav het
red povor kao tinam metamahap arimaz
amun tin korav het arim heriñik dimir
giv metohopekezatü anohopan. 31-32 Met
paru Godiz hodad natari pot homeamah,
'Dari taekanañ gipizor ivov bat nook, ma
dimir giv bat meok,' pot hat home midin
tamah, oñ arim Pap abarah hezap ari gipizor dimir givoz tekï tepeken pi zuam etet
hodad tat arimaz homehopan, povoz pimaz
hodad natariz home midin tamahat tovai
ari hometunei. 33 Oñ ari epat tohozei. God
arim koravopuz masakavoz roketak tin tovai sohopekez zaitiv ahö tat homevai sohopekez pov bagaros batepek. Tepeken
pi arimaz kaev naravotü, oñ tin korav het
gipizor dimir giv rekot ari anovai sohopan.
34 Povoz tokat, Honoñai tairañ deitï ou ravapan batah ee, pot homet petev tovai ganö
ari home midin totunei, oñ tokat ou ravapanez porah honoñai poñiz homehopek.
Tat petev ou haravat hez-nen poñiz homet
hezei." Pot Iesu pim mañairooh-abanarin
mañah.

7

Darim modari an nametotü
Ruka 6:37-42

1 Met Iesu pot mañat ñetï modao epat
mañah, "God nim tookezavon etet an netapan hezavoz nim modapuz tohopanezavon
etet an totun. 2 Oñ rotap nim modapuz
homet metookezat God zu taput nimaz
homet netohopan, ma nim modari kos rez
manekezaek pi zu taput ni kos rez nanapan.
3 Met arin ev añoh-epat hodad tepekezat
ev. Ni nap nim etavok et kulup ahot hezan
tairaiz nim modapuz etavok et kulup goerap lokat hezaekan eteameñ? 4 Tat nim et
kulup ahotaz hodad nat, oñ nim modapun
pot mañameñ, 'Ni kil heken ne nim et kulup
goe okarap ba nevetem.' 5 Pot moreg okov
mañameñipun epat nañom, Met garos nimauz etavok et kulup ahot hezaek bavetet
tin etekepuhoh rekot nim modap meñizat
pim et kulup goerap ba mevetekë.
6 Met ari saleñir tin mod natü had bedeholor bolohol manamegi? Evo, met arim
tin potü had bedehol manepeken borourat
emenapan hezavoz hat potü naman tameg,
ma bolohol manepeken molevok mez meet
bahorï batapan hezavoz potü paru naman
tameg," pot mañah. *(Povoz zut añarab
nari baiñetinao hatevetet batiu tiu batat betehopanez porin maot namañ tepek.)*

Dari Godin mañ mañookaz ñetiv
Ruka 11:9-13

7 Met Iesu maot parun epat mañah, "Met
ari Godin rez kek tat mañ mañohopek,
povoz pimauhö eñizat anohopan, ma rez
kek tat pim nonoroz mel tovai sohopek,
povoz God eñizohopanen bar batohopek,
ma ari haitokoroh urohopeken rekot God
hatevetet tezohopan. 8 Rotap epat añoman
hatevetei. Añarab tairari rez kek tat Godin
mañ mañohopanez pori pi rekot meñizat
manohopan, ma rez kek tat pim nonoroz
mel tovai sohopanez pori bar batohopan,
ma haitokoroh urohopanez poriz pi hatevetet tezohopan.
9 Met arim ñarohol gipiz manepekez añapanen ari heleñ bat manepeke? 10 Ma
pisihol manepekez añapanen ari hamal
horï nari bat manepeke? Evo, pot bon.
11 Eñarohol ari añarab horiri arim ñarohol nonair nai tinatuhar manohopekez
hodadeo tin hez, met arim Pap abarah
tinaharam hezapun mañ mañohopeken pi
horï nañ ari naanotü, oñ tinam ari eñizat
anohopanez hodad ahö mapov piih hez.
12 Met batam Mosesir propet abanariz
menahan hez-poñiz kapot pot hez, met
arim modarihö tin tairao etohopanez ari
homet zait tat hepekez potam paru metohozei," pot mañah.

Haitok goeoroh sookazat ev
Ruka 13:22-24

13-14 Met Iesu pot mañat mod epov amun
mañah, "Met rotap añarab ahovokaro
horiek sapanez haitok ahooroh ok lokat
non ahooroh samah, oñ añarab pohao tin
het hepanez pori haitok goeoroh samah.
Met pori boi tatahoh mel tovai sohot
bar batat non pooroh samahaek añarab
ahovokaro nas, oñ honep honep boi tat rez
kek tohot bar batat samah. Povoz met ari
haitok goe poorotihar sepekez homet boi
tat sohozei," pot mañah.

Aban moregari emohopanez ñetiv
Ruka 6:43-45

15 Met Iesu parun pot mañat maot epat
mañah, "Aban moreg etohopanezarizao ev.
Met aban nari emat arin ñetï moregao añat,
'Godiz ñetï rotapuv ev añameg,' pot hapanez pori ganö paru emat bahorï avatapan
hezavoz ari ñai bizat tinam etet hezei. Met

paru pori anumai sokoriz zut emohopan,
oñ parum loporizaroh had ñairiz zut bahorï
etohopanezari ok. 16 Oñ ari parum tovai
sohopanezavon etet parum kapotaz tin ho-
dad ravepek. Met bi maborö getahave-
nañarepek zi ul tin nakazañ badapanen
dari tavaka? Ma zen zen arañinañ beteza-
ñik zi ul tin nakaz nañ badapanen dari
tavaka? Evo, rekot poñik ul tinañ navadotü.
17-18 Rotap zi tinañik zi ul tinañ badamah,
oñ ul horiñ rekot navadotü, met zi horiñik
zi ul tinañ navad, oñ ul horiñ badamah.
19 Tamahan zi tairañ ul tinañ navadotuzañ
menat itiñadek mañaramah. 20 Met zi
hamoh-poñiz zut aban moreg pori arim
ñaravatak emapanen parum tohopaneza-
von etet parum kapotaz zuam hodad ravat
pot hapek, 'Aban eperi zi horimedek ul
horiñ badamahavoz zut moregari ev,' pot
parumaz hahopek," pot mañah.

21 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Añarab tairari tin hom nameek amauam,
'Deim Amip,' pot neen nañapanez mapori
rekot God hezaek sat naketü, oñ paru tairari
nem Pap abarah hezapuz ñeo baval hat
tohopanez nen pori rekot poek sat hepan.
22 Met tokat God añarab ñevok bizapanez
aliz posik paru ahovokaro pot neen naña-
pan, 'Deim Amip, met dei nim abatao hao-
vai Godiz baiñetinao añarabon mañoog, ma
pitü paruh menat hehari ruogin añarab
maot tin ravooh, ma red navor nao ahoam
añarabon mañairoog.' 23 Pot nañapanen
parun epat mañom, 'Ari betezam nem
abatao haogiri okeg, ne arimaz unun, povoz
nehanañ pataek sei,' pot mañom." Pot Iesu
parun mañah.

Zeimakezaroz zu tat mañahat ev
Ruka 6:47-49

24 Tat pi maot epat mañah, "Met ari
nem hamoh-ñetï epeñ hatevetet baval ha-
hopekez pori tairavotï zut tat añom? Met
aban hodad tinavonañ nap pim zeimak
demapanez garos pi ham kezarah hamau-
ruñ menat bahahav kez bareñapanepuh
zeimak demapan. 25 Tapanen teptep ahov
urohopanen ut ahor pelohopanen iverï ñai
rezapanepuh zei pomak pi bahahav kez
bareñat demapanen hepan, povoz bareñ
naedotü.

26 Met ari nem hamoh-ñetï epeñ hate-
vetet baval nak hepekez pori tairavotï
zut tat añom? Met aban kut nap pim
zeimak demapanez bahahav apor pap bat
helok bareñapanepuh zeimak demapan.
27 Tapanen teptep ahov urohopanen ut hon-
oñai ahor pelohopanen iverï ñai rezat ema-
panepuh zei pomak bareñ edapanen map
horï ravapan." Pot Iesu parun mañat bon
tah.

28-29 Met Iesu ñetï poñ mañooh-poek paru
hateveteohan aban ñetï kateñiz mañaira-
hol mañoohavoz zut namañ, oñ hodad
ahovonañ het mañooh, povoz parum mara-
hol ker menat pot homeoh, Ui, pi Godiz
Baiñetinavoz maupuhö ok hamah.

8

Aban obuloñinañap batin batah
Mak 1:40-45; Ruka 5:12-16

1 Met Iesu dañ povokanañ er horat
soohan añarab ahovokaro pinañ honeo
sooh. 2 Tahan aban obuloñ pohao tat heh-
nap pim nakoe emat rariñ rez bareñat*
epat mañah, "Nem ahop ae, ni ne batin
navatekez zait tekë, povoz haken ne tin
ravom." 3 Pot mañahan Iesu pim maras
meet aban popuh bizat epat mañah, "Ne
zait toh, povoz ni tin rav." Pot mañо-
vaiam obuloñ map bon tahan aban pop
tin ravah. 4 Tahan Iesu aban popun epat
mañah, "Tovai ni nem netohovoz modarin
bar mañotun, oñ ni sat aban anumaihol
bareñ elat mañaramah-napun nim heris
mañaireken ni tin raveñ-epovon pi etet ho-
dad tapan. Tapanen batam Mosesiz hahan
hezat ideñariv bat ni God hañiv metekë.
Teken añarab niin etet epat hapan, 'Rotap
pi tin haravah,' pot nimaz hat maot ari
honeo hepek," pot mañah.

Iesu gog aban nap batin batah
Ruka 7:1-10

5 Met Iesu sohot Kapaneam zeitak sa
berevahan Roma ñai abanariz ahö nap
emat meñizapanez homet piin epat mañah,
6 "Nem ahop ae, met nem gog aban nap
lamao tat pim eñar mar map sikö tat
hezan kakam ahov hatevetehot hez." 7 Pot
mañahan Iesu hatevetet aban popun epat
mañah, "Met ne deip sopainepuh nim gog
abanap batin batom." 8 Pot Iesu mañahan
aban popuhoen maot epat mañah, "Evo,
met ne aban horivonañapuz zeimakeh ni
aban tinap rekot nasotü, oñ epekam ni het
ñe nenao haken nem gog abanap tin ravap.
9 Met ne nem ahö ravat hezariz irih het
parum nañamahat tamoh, ma nem irih ñai

* 8:2: Pavar 2 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

aban modariz ne korav ravat hezaek poriz
napun epat mañamoh, 'Ni ok sa,' hamohon
am nem hamohoek samah, ma modapun,
'Ni ev em,' pot mañamohon am emamah,
ma nem gog aban napun gog nao neta-
panez mañamohorah nem mañamohotam
am tamah. Met povoz zut ni ev het ñe
nenao haken pim lamao bon tapanen pi tin
ravapan." 10 Pot mañahan Iesu aban popuz
ñetï hahavoz hatevetet pi homehot het
añarab pinañ honeo sooharin epat mañah,
"Met rotap aban pat epop nemaz homeo
badae batah-okovoz zut Israel añarab ne-
merih gogot tovai emoohoek epat navon ne
et narë.
11 Met epat añoman hatevetei. Aban
epopuz zut añarab gitap berevamahaek zei
posikarohanañari, ma gitap bañodamah-
zei posikarohanañari añarab map aho-
vokaro emat Godiz zei tin posik Abraamir,
Aisakir, Zekoponañ honeo het biñ ravat
gipiz nohopan, 12 oñ parum iz mim Godiz
zei tinasik emapanez au hahan hez-pori
pimaz homeo badae navat hezaek, rua-
panen sat iñidoh kuturutaz lopotak het
ahoam iñ hahot het kakamao hateveteh-
hot gitahav men tep hat hepan." Pot
Iesu añarabon mañat 13 pi ñai abanapun
epat mañah, "Nim zeimakehaz sooken ne
metomaz nim homet nañeñ-pov toman ou
ravapan." Pot mañovai terï taputanañ pim
gog abanap tin ravah.

Pitaz lelamap batin batah
Mak 1:29-31; Ruka 4:38-39

14 Pot tahan Iesu sat Pitaz zeimakeh lokat
etehan Pitaz añ lelamap lam mid midiv
ñadohot orat hehan, 15 etet añ popuh maras
pi ut urahan tin ravahapuh bal hat Iesuz
gipiz bareñat tezat manahan nah.

Lam narir nari batin batah
Mak 1:32-34; Ruka 4:40-41

16 Met hapanezai kutur ararao ravovai
añarab zei potakari pituhol menat hehari
ahoam Iesuz nakoe bat emahan Iesu ñeo
hahan hatevetet pituhol menat hehaek
berevat sahan lamao tat hehari amun batin
batah. 17 Met batam propet aban Godihö ha-
han hatevetet haoh-nap Aisaia epat mena-
han hez, Met pimauhö darim lam povor
kao map batin haavatapan. Pot mena-
han hezaek Iesu emat hahan hez-taput tat
lamari batin batoohan Aisaiaz menahan
hez-povoz rotapuv ou ravah.

Iesunañ sapanez mañah-ñetiv
Ruka 9:57-62

18 Met añarab ahovokaro emat
Iesu balopotak batat hehan etet pim
mañairooh-abanarin epat mañah, "Dari
havë epovoz okatasitï sak." 19 Pot mañovai
aban ñetï kateñiz mañair-nap Iesun epat
mañah, "Añairameñip ae, met ne nim
sookezaek deip honeo sohopainez zait
toh." 20 Pot hahan Iesu ñetï hañiv epat
mañah, "Met had bedehol parum oramah-
tekeñ hez, ma idehol parum oramah-zezeñ
amun hez, oñ ne Añaraboz Nanep nem
zei hemaz namak bon, povoz nim nañeñ-
okovoz tinam hometahoh em."
21 Pot mañovai aban Iesu mañoohan hat-
evetevai emooh-nap Iesun epat mañah,
"Nem ahop ae, ni gu haken ne sat het
nem papap ñomapanen baveiromapuhoh†
emoman deip sohopain ma tair?" 22 Pot
mañahan Iesu hañiv epat mañah, "Met
paru nemaz homeo badae navat hepanezari
parumeri ñomohopanen baveirohopan, oñ
ni nenañ honeo am sohopain," pot mañah.

Havevor hadao bagaa batah
Mak 4:35-41; Ruka 8:22-25

23-24 Tahapuh Iesur mañairooh-abanari
boutitak helat havevozañ sohot Iesu orat
hehan had ahov urahan haveo ñai tat paru
bamezapanez tahan, 25 paru Iesu bazagerï
metat epat mañah, "Deim ahop ae, dari
totoi havevok er horat emiv elakaz tegig,
ni bal hat dei eñiz." 26 Pot mañahan Iesu
epat mañah, "Met rotap ari nemaz homeo
aviam badae batat hezaek, ñai het tat neen
okat nañeg." Pot mañat bal hat havevor
hadavon bon tapanez mañahan bon tahan
haveo maot pim hehat ravah. 27 Tahan paru
agol atat pot parumam nae nap mañah,
"Ai ui, hadavor havevon mañahan pim ñeo
hatevetet zuam hahat tat bon tahag, aban
epop tair heripuhö okat tah?"

Aban pitü nañariv batin batah
Mak 5:1-20; Ruka 8:26-39

28 Tahan Iesu Galili iv havë ahovoz okat-
asitï añarab Gadara poriz zeisik sa berevahan aban pituhol menat hehañariv parup orah rezah ñomoohari biohaek kez tat het añarab modari poek soohan urapanez tooh, povoz paru ñaihetiz poek nas heh. Tahan poek heh-aban poñariv Iesu emahan etet 29 ñeo ñarah epat hah, "Ni Godiz rop, tair etekez hat ev emeñ? Met deim hañ horiv

† 8:21: Pavar 21 -Met paru Zudahol parumeri ñomoohan hel ahoñiz kohat puioñ hehaek, ma parumauhö menoohaek, basat bizat hel ahö modañinañ haitokoroh barau rau tooh.

etekez narav hez-eparah petev zuam kaka-
mao etekez homet emeñi?" [30] Pot mañovai etehan bol nari ahoam akah hotoh
heriam het sisiñiñ nohot hehan, [31] pituhol
aban poñariviz gizasikarohanañ Iesun epat
mañah, "Met ni dei oruekez homekë, povoz
dei emeeken sat bol akarih lokak." [32] Pot
mañahan Iesu parun, "Kar, ari berevat
tapurih sa lokei," mañovaiam pitü pori
berevat sat boloholok lokahan bolohol da-
paravazañ porü hat kotï sat iv havevok
ñodat emiv elat ñomah.
[33] Pot tahan aban bol poriz korav hehari
etet bareet parum zeitak sat aban poñariv
batin batat pituhol ruahan sat boloholok
lokahan tahavoz ñetiv mañah. [34] Tahan
paru añarab zei potakari Iesuz melahar
emat piin etet parum boloholoz tahavoz
ñaihet tat pi zei pos betet mod nasitï
sapanez ahoam mañah.

9

Eñar mar ñomahap batin batah
Mak 2:1-12; Ruka 5:17-26

[1] Pot mañahan Iesu boutitak helat iv
havevozañ sohot pim zeitak berevah. [2] Tat
poek hehan aban nari aban eñar mar ñomat
hehap bi tav tavasik bavizat, Rekot piuhö
aban epop batin batapan, pot paru pimaz
homeo badae batat bat emahapuh Iesuz
nakoe biih. Tahan Iesu parum homet bat
emahat hodad ravat aban lamapun etet
epat mañah, "Erom, ne nim horï tovai
emooñ-poñ ba ol haveteohö, povoz ni biñ
rav."
[3] Pot Iesu mañahan aban ñetï kateñiz
mañairahol hatevetet parumam pot
homeh, Met aban epop pi Godiz zut rava-
pan hat okat mañahan dari hatevetegin
tin narav. [4] Pot homeohan Iesu parum
homeoh-pov pi hodad hatahapuh epat
parun mañah, "Tairaiz ari nemaz okat
homeameg? [5] Met 'Nim horï tovai emooñ-
potü ba ol haveteohö,' pot piin mañoh,
oñ rotap ba ol haveteohö ma ba ol navet,
povoz ari etet hodad nat hez. Oñ aban
epopun, 'Ni bal haz,' pot mañoman pi
petev bal hapanen ari etepekezaek nem
kezao ou ravapanen hodad tepek. [6] Met
ne Añaraboz Nanep ev het ari añaraboz
horï tamegiñ bavetehomaz kez pov neeh
hez-pot hodad tepekez ne aban epopun,
'Ni bal haz,' mañoman bal hapanen etet
nem kezavoz ari hodad tepek." Iesu parun
pot mañat aban lamapun pat, "Ni bal hat
bi tav tavas bat nim zeitakaz sa." [7-8] Pot
mañahan aban pop bal hat pim bi tav tavas
bat sahan paru añarab etet hehari agol
atat pot hah, "Rotap Godihö pim kezao
aban epop manahan okat tahan eteg." Pot
hat paru Godiz abatao bat hel batat biñ
mañovai sooh.

Iesu Matiuz as hah-ñetiv
Mak 2:13-17; Ruka 5:27-32

[9] Met Iesur mañairooh-abanari poek
hehaekanañ sohot etehan Matiu pim takes
monis booh-zeimakeh toutat hehan Iesu
piin etet epat mañah, "Erom, ni emeken
deip honeo sohopain." Pot mañahan
Matiu bal hahapuh Iesunañ parup sah.
[10] Tat paru Matiuz zeimakeh sa toutat gipiz
nohot hehan aban takes monis booh-
narir aban horï modari paru honeo emat
toutat gipiz nohot heh. [11] Tahan Parisi
aban narihö parun etet pim mañairooh-
abanarin epat at mañah, "Erohol ae, met
arim añairamahap tairaiz pi aban horï
tamah-okorinañ honeo paru toutat het
gipiz namah?" [12] Pot hahan Iesu hatevetet
parun hañiv epat mañah, "Aban nap lamao
nat tinam hepanez pop meñizat batin
batapanez popuhaz nasotü, oñ aban nap
lamao tat hepan, povoz meñizat batin
batapanezapuhaz sapan. [13] Met povoz
zut ne, 'Dei aban tin tamegiri ev,' pot
hamah-poriz hat ne naem, oñ aban horï
ravat hezari meñizomaz hat ne emoh.
Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan
hez, Met ari giz nenañinañ nemaz hat
anumaihol bareñ elat mañarohopeken
uveo berevohopanezavoz ne God zait nat,
oñ arim loporizarohanañ tin homet nae
nap masak metohopekez ne zait toh. Met
ari ñetï añoh-epovoz kapot hodad tepekez
tin homevai sohozei." Iesu parun pot
mañah.

Gipizoz ah ñeo hat mañeo haokaz ñetiv
Mak 2:18-22; Ruka 5:33-39

[14] Pot mañahan sahan tokat Zoan ivoh
memeohapuz mañairoohari emat Iesun
epat mañah, "Met dei ma Parisi abanari po-
rah karah aliz nañik mañeo haokaz gipizor
ivovoz ah ñeo hat nain het mañ hameg,
oñ paru nim mañairameñ-abanari deim
tameg-pot nat, povoz homet at nañakaz
ev emeg." [15] Pot mañahan Iesu hañiv epat
mañah, "Met añarab nari parum kapotak
nap emapanen paru pinañ honeo het biñ
ravat gipiz nohopan, oñ tovai sohot tokat
ñai aban narihö aban pop basapanez porah
pim kapotakari pimaz zakep tat gipiz nain
hepan.

16 Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nat kelapanez poek biit nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuam giv tet magei pot meepanen hepanezaek dim topar kelapanen puiorö maot ahö ravapan. 17 Met mod nao amun pot hez. Aban nap iv ñerë hep hop hop hatat hepanez mamogavok ivov holapanen emat beo rezapanen zuam rapat ozourapan, oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan." *(Pot Iesu paru Zuda pimeri parum iz mimiholoz mañovai emoohat pim ñetï mageivonañ bahoneo batotun hezavoz homet ñetï epovokaro mañah.)*

Añ napur ñari nap batin batah
Mak 5:21-43; Ruka 8:40-56

18 Met Iesu ñetï pov mañohot hehan Zudaholoz topour zeimakez aban ahö nap pim totoi emat rariñ hamarah rez bareñat epat mañah, "Erom, nem ñarip totoiam ñomapanez tahan ne emoh, oñ ni sat nim maras pim herisik bizeken pi maot tin ravat hepan." 19 Pot mañahan Iesur mañairooh-abanari bal hat paru aban ahö popunañ sah.
20-21 Met paru nonoroh soohan añ nap pi krismasañ 12 uvevon etehot hehap Iesuz kosimarah pot homevai emooh, Met ne pim dim nenapuk maras ut uromazaek tin ravom. Pot homet pim dimipuz tetemarah ut urah. 22 Tahan Iesu havoe tat añ popun etet epat mañah, "Eñarim, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni tin haraveñ." Pot mañovaiam terï taputanañ añ pop tin ravat sah.
23 Met pot metahan sahan paru sat aban ahö popuz zeimakeh lokat honat Iesu etehan paru aban nari mañihavek pul menohot hehan* añarab iñir zakep ahoam tooh. 24 Tahan pi parun pot mañah, "Met ñari akap nañom, oñ pi ok au unun orat hezag, ariparo iñ hamegiek bon tat havï ravat berevat sei," pot mañah. Met pot mañahavoz homet añarab pori pimaz kek haoh. 25 Tahan Iesu añarab pori baverevahan iñidoh sahan ñari pop oraeh-zei girü povok lokat pim marasiz bat, "Bal haz," hahan bal hah. 26 Met Iesu pot tah-ñetiv haovai soohan zei posik an pap manah.

Etañ kutañariv batin batah

27 Pot metahapuh Iesu zei pomakehanañ berevat nonoroh soohan aban etañ kut tat heh-nañariv pim tokat emohot ñeo ñarah epat mañovai emooh, "Devidiz iz mimip ae, ni deipimaz zakep tat eñiz." 28 Pot mañovai emoohan Iesu sat kohat zei namakeh lokahan parup pim nakoe emahan Iesu parupin at mañah, "Ne rekot arip batin avatomaz homeamegi?" Pot hahan parup hañiv epat mañah, "Gu, rotap ni rekot deip batin avatekë." 29 Pot mañahan Iesu parupim etañik marasikaro biit pot mañah, "Aripim homet emeg-pov rotap ravah." 30 Pot mañovaiam parupim etañ tin eteh. Tahan Iesu parupin ah ñe kezao epat mañah, "Tovai aripim etoh-ñetï epov añarabon mañotunei." 31 Pot mañahan hatevetet berevat unun manahapuh sat Iesu parupim metahavoz ñetiv zei posikarin mañovai soohan ñetï pov ahö ravah.
32 Met Iesur mañairooh-abanari zei pomak betet sapanez tahan añarab nari aban pitup menat hehan ñeo nak heh-nap pihaz bat emah. 33 Tahan Iesu pitü pop ruahan aban pop betet berevat sahan ñeo hahan añarab agol atat etet pot hah, "Met ev Israel darim zei epesik mamog okat nao dari et narë heg." 34 Pot hahan Parisi abanari etet epat hah, "Met pituholoz ahop pinañ het pi kezao manat hezan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah," pot mañah.

Iesu añaraboz zakep tahavoz ñetiv

35 Met Iesu zei posik zei ahoñir goeñik sohot Zudaholoz topour zeiñik lokat paru God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez ñetï tin pov mañovai, lam navor nao tat hehari batin batooh. 36 Pot tohot het etehan añarab mapori bol sipsipihol koravop bonoriz zut hehan modari paru honoñai povor kao ahoam metoohaek meñizapanezap bon, povoz Iesu etet zakepiv ahoam tat 37 pim mañairooh-abanarin epat mañah, "Met av epesik gipiz utap hatat hez-epotü map ahoam hez, oñ gipiz epotü bat batogü manapanez añarab aviam hez, 38 povoz av posiz maupun mañ mañohopeken pi gog añarab modari ba ou batapanen gipiz epotü batogü manohopan." *(Poek añarab meñizohopanezari honep honep hez, povoz God modari ba ou batapanezavoz piin mañ mañohopanez homet Iesu parun mañooh.)*

10

Iesu pim mañairahol 12 bamain batah
Mak 3:13-19; Ruka 6:12-16

* 9:23: Pavar 23 -Ñarip hañomah homet parum toohat mañihavek pul menooh.

1 Met Iesu pim mañairooh-abanari
12 batopourat pituhol menat hehari
ruohopanen berevat sohopanez, ma lam
navor navonañari batin batohopanez kezao
manah. 2 Met aposor aban poriz abatañ ev.
Met garosikap Saimon, pim abat modao
Pita mañah-pop,
met pim bosip Anduru,
met Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon,
3 met Pilipir,
Batolomiur,
Tomasir,
Matiu takes monis boohap,
met Alpiasiz rop, Zemis,
met Tadiasir,
4 Saimon modap, pi Selot porihanañ nap,*
met Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez
bar mañat mañairahap.
Met pim aposoroholoz abatañ ok.

Iesu mañairoohari meepanez tat mañah
Mak 6:7-13; Ruka 9:1-6

5 Met aban eperi meepanen gogot to-
hopanez pot mañah, "Met ari tovai añarab
patarir añarab Sameriaholoz zeiñik so-
tunei, 6 oñ ari sat Israel añarab tairari
paru bol sipsipihol parum koravop betet
main ravat samahavoz zut Godiz ñetiv betet
main ravat hez-poriz ñaravatak sohot 7 pot
parun mañohopek, 'Godiz masakavoz roke-
tak hepekezao totoi ev haemah.' 8 Pot
mañovai lamao tat hepanezari batin bato-
vai, hañomapanezari baval haovai, obuloñ
pohao tat hepanezari batin batovai, pituhol
añaraboh menat hepanezari ruohopeken
sohopan. Met pot tovai sohopekez kezao
ari ne zum netegin anoh-bon, oñ amauam
ok anoh, povoz añarabon ñetiv mañovai
batin batovai sohot zumao anapanez to-
vai mañotunei. 9-10 Met arim heriñ tin
metohopekez homet moniñir dim modapur
eñ res modañ kiñik bavelat irao bat ho-
neo sotunei. Met añarab meñizohopekez
pori rekot ari gipizor mod tairatü tekï te-
pekezatü eñizat anohopan.

11 Met ari zei natak sepekepuh zei oro-
hopekezamakez poekarin at mañepeken
aban tairapuhö pim zeimakeh avat sat
eñepan, povoz ari aban popunañ zei po-
makeham het gog anoh-epeñ tohopeken
bon tapanenahoh zei pot betet zei mo-
datakaz sei. 12 Met ari zei natak sat
zei namakeh lokat poek hepanezarin, 'Ari
lop tinarizaronañ hezei,' pot mañepek.
13 Tepeken paru zei pomakehari ari masak
etapan, povoz arim mañepekez pov ro-
tap ravap, oñ ari masak naetotuzat rava-
pan, povoz mañepekez pov arimaunañ
am hepan. 14 Met ari zei mod natak
sat berevepeken arimaz kaev ravat oro-
hopekez zei namak naan tat, arim ñetiv
hatevetepanez kaev ravat hepan, povoz
parum zei potakanañ ham tomol moleo
arim eñañik ñed bat hepanezaek teur betet
zei pot kos rez manat sepek. 15 Met pot
etapanez añarab poriz epat añom, Met
batam añarab Sodom zeitak heh-pori horï
povor kao ahoam tooh, povoz tokat God
ari añarab ñevok evizapanezarah pi Sodom
pori hañ horiv metapan, oñ zei añarab het
arimaz kaev ravapanezatak hepanez poriz
horivohö Sodom añaraboz batam tooh-pov
ritou metat map ahö ravapanezaek God
paru hañ horï ahö mapov metapan," pot
mañah.

Modari horï metohopanez bar mañah
Mak 13:9-13; Ruka 21:12-17

16 Pot mañat maot epat mañah, "Met
ari hatevetei, ne bol sipsip sokoriz zut ari
emeeman aban had ñairiz zut hoririz ñar-
avatak sepekez ok teg, povoz hamalehol
sapanezaekaz tinam et bameet samahavoz
zut ari tinam arim hezhezavoz korav ravat
id pururuaholoz sokoam sa em tamahavoz
zut ari tinam tovai sohozei. 17 Met had
bedeholoz zut aban nari ok hez, met porihö
ari nari avasat ñevok evizohopan, ma ari
nari topour zeiñik avat biñinañ ourohopa-
nen kakamao hatevetehopek. 18 Ma ari ne-
maz homet hepekezaek mod narihö kaev
ravat beri akahopanepuh avat sat gav-
man aban korav ahoriz nakoe eñehopanen
hepek. Met poek het arihö nem ñetï tinao
parun mañovai, añarab patariz ñaravatak
het porinahon nem ñetiv ourah maño-
hopek. 19 Met ari avat sapanen ñetï hañiv
mañepekez ñaihet tat, Ui dari hañ tairao
hak batah? pot ari hometunei, oñ paru
arin at añohopanez tapurah God arim Pa-
pap hahopekezat hodadeo ari anohopanen
hahopek. 20 Met ari arim hodadevok ñetï
pov bar mañohopek bon, oñ arim Papapuz
Pul Tinapuhö hodadeo anohopanen ñetiñ
parun mañohopek.

21 Met aban nari parum naner bos nemaz
homet emohopanezariz kaev ravat beri hat
ñai aban nari manapanen paru bat men
ñomapan, ma pap nari parum ñarohol zu
taput metohopan, ma ñaro narihö amun

* 10:4: Pavar 4 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari korav ravat hehaek sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepanez kilam gogot tooh.

parum nonor papaz zu taput metohopanen ñai aban nari paru men ñomapan.
22 Met ari nemaz homevai emohopekezaek
añarab mapori arimaz kaev ravat mogao
etapan. Met pot etapanen ari tairari kaev
narav het rez kek tat nemaz homet to-
vai sohopekezari God avat tin hepekezaek
eñepan. 23 Met ne rotap arin epat añom,
Ari Zudia zeisik ma zei mapoñik nem ñe-
tiv mañovai magei sohopeken ne Añaraboz
Nanep arihaz maot emom. Povoz met ari
zei tairatak sat nem ñetiv mañohopeken
poekari arimaz kaev ravat bahorï etapan,
povoz zei pot betet bareet zei modatak sat
nem ñetiv mañohopek.
24 Met aban hodadevonañ nap aban
modarin ñetiñ badede mañohopanezaek
pim irih het hatevetehopanez pori pi ritou
nametotü, ma gog navok hepanezarihö gog
povoz aban koravop ritou metat ba irih
navatotü. 25 Povoz añarab modarihö aban
mañohopanez pop tairao metohopaneza-
voz zut pim irih hepanezari amun taput
metohopan, ma gogovoz aban korav pop
nao metohopanezavoz zut gog povok
hepanezari amun metohopan. Met ne
arim koravop paruh batiu tiu navatat, 'Pi
Bielsebul, pituholoz papap, ak,' pot nemaz
hahaek ari nem irih hezari amun batiu
tiu avatat arimaz ñetï moregañ ahoam
hahopan," pot mañah.

Añarab modariz ñaihet natotü
Ruka 12:1-9

26 Met Iesu pot mañat maot epat parun
mañah, "Rotap paru horï etohopan, oñ
parumaz ari ñaihet totunei. Met petev kil
izek horï hat tovai samah-map poñ tokat
ba ou batapanen ari etepek. 27 Met ari ne-
narin nem añamohon hateveteameg-epeñ
ev añamoh, povoz ari iñivavok añaraboz
ñaravatak het ñeo ñarah hat mañohopeken
paru hatevetehop. 28 Met añoh-epov maño-
hot ari añaraboz ñaihet totunei. Met paru
rekot arim ham heriñ ur oñomapan, oñ
arim pulihol paru ur nañomotü, povoz
ari parumaz ñaihet totunei. Oñ God ne-
nap rekot arim ham heriñir pulihol honeo
itiñadek sepekez añapanen poek sat horï
ravepek hezavoz petev pi nenapuz ñaihet
tohozei.
29 Met arim Papap ideholoz korav hezavoz
homei. Met ari id nañariv bat nepekez zu-
mao 2 toea nen manat bameg. Met id poriz
zumao aviam, oñ arim Papap paru id poriz
korav hezaek nap betezam nañomotü, oñ
piuhö hapanen id pop ñomapan. 30 Pot tat
parumaz tin korav hez-povoz zut pi amun
arimaz tin korav het arim gag tae honeo
honeo rekö hakat pi hodad hakez. 31 Met
ari añarab idehol ritou metat hez, povoz
pi arimaz korav hezag, modariz ari ñai-
het totunei." Pot pim mañairooh-abanarin
mañah.

Iesuz abatao ourah mañook
Ruka 12:8-9

32 Iesu pot mañat maot epat mañah, "Met
tairap, 'Iesu nem ahop ok,' pot añarabon
ourah mañohopanez pop tokat abarah nem
Papap etet hepanen ne pimaz, 'Epop nemop
ev,' pot haom. 33 Oñ pi tairap ne kos rez
nanat, 'Ne pimaz unun,' pot añarab modari
hatevetet hepanen nemaz hapanezap tokat
abarah nem Papap etet hepanen ne pin,
'Ne nimaz unun,' pot mañom," pot parun
mañah.

Dari Iesuz zait tookazao ev
Ruka 12:49-53, 14:25-27

34 Iesu pot mañat maot epat mañah, "Met
ne ari añarab ev hamarah het eñizat bahon
avatoman tin hepekez ev eroh, pot home-
amegi? Evo, oñ ari añarab ba everat bamain
main avatomaz ev eroh. 35 Met añoh-epovoz
kapot pot hez. Aban ro nap hepanen pim
papap nemaz homevai sohopanen aban ro
pop pim pap popuz kaev ravapan. Ma
ñari añ nap hepanen pim nonop nemaz
homevai sohopanen ñari añ pop pim non
popuz kaev ravapan. Ma añ nap hepanen
pim añ lelamap nemaz homevai sohopanen
añ pop pim añ lelamapuz kaev ravat hepan.
36 Met aban nap nem tokat emohopanez zait
tapanen paru tairari pimaz kaev ravat horï
metohopan? Met pimauzari paru zei hone-
makeh hepanez porihö pot metohopan.
37 Tapanen tairap nemaz aviam ulov ra-
vat hepanepuh pim nonop ma papapuz
ahoam ulov ravat hepanez pop pi nenañ
rekot naketü. Ma tairap pim rop ma
ñaripuz ahoam ulov ravat hepanepuh ne-
maz aviam ulov ravat hepanez pop ne-
nañ rekot naketü. 38-39 Met tairap nenañ
emohopanez pop, ne nemauz zaitiv betet
nem Papapuz hahat baval hat pim zaiti-
vok samoh-povoz zut, pi pop nem tamoh-
taput tovai emohot epat homehopan, Met
ne Iesuz zaitivok sohoman modari hon-
oñai tairao netapan, ma ur noñomapanez
hapanez porah ne kaev ravat ñaihet tat
navetetü. Pot nemaz homet emookez pop
nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap
pim herisiam tin hepanez homet ñaihet

tapanez pop rekot nenañ honeo naketü, oñ
horï ravapan," pot mañah.

Añarab hañ tinao manapanez ñetiv
Mak 9:41; Zon 13:20

40 Pot mañahapuh Iesu maot epat mañah,
"Met ari nem ñetiv mañovai sohopeken
añarab tairari eñizat tin etohopanez pori
ne amun neñizat tin ok netohopanezavoz
zut ravat hepan, ma nem Pap nemeehan
eroh-pop amun meñizat tin ok metohopan.
41 Met añarab tairari Godiz ñetiv ourah
hahopanezapun etet, 'Propet aban Godiz
ñetiv darin añamahap ok,' pot pimaz hat
meñizat tin metohopanez pop tokat God
propet abanari hañ tinao manapanezarah
zu taput paru añarab meñizohopanez pori
amun manapan. Ma añarab tairari aban
tin tohopanezapun etet, 'Aban tinap ok,'
pot pimaz hat meñizat tin metohopanen
tokat God aban popuz hañiv manapanezaek
zu taput paru añarab pot tohopanez pori
amun manapan. 42 Ne rotap arin epat
añoman hatevetei, Met nem tokat emohot
abatao bon hepanez-nap ivovoz metapanen
tairap piin etet, 'Iesuzap ev,' pot hat ivov
holat manapanez pop tin pot metapaneza-
voz hañ tinao tokat havapan." Pot parun
mañah.

11

Zoanizari emat Iesun at mañah
Ruka 7:18-23

1 Met Iesu pim mañairooh-abanarin
tapanezat ñetï poñ mañat garë hahapuh
pim heh-poek betet zei posizañ zei ahotuk
sat añarabon ñetiv mañovai sooh.
2 Met Zoan ivoh memeohap kakam
zeimakeh het Kristoz gog map tovai
emoohañiz ñetivon hatevetehapuh pim
mañairooharihanañ nari pihaz meehan sat
epat at mañah, 3 "Met 'Tokat nap emapan,'
pot hahan hezan dei ñai bizat etet hezag ni
tapupu? Ma mod nap tokat ok emapanez
etet hek?" 4 Pot at mañahan Iesu hañiv
epat mañah, "Met ari sat Zoanin petev nem
tamohon ari hatevetet eteameg-epeñiz bar
mañei. 5 Met etañ kut tat heharir eñañ
horï ravat heharir aban obuloñ pohao
tat heharir hat koveñ unun manat heh-
pori map batin batamohovoz ñetiv, ma
ñomamahari maot baval hamohovoz, ma
añarab, 'Dari horï hezaek tairap eñizapan,'
pot hahot hezarin Godiz ñetiñ mañamohon
hateveteamahavoz ñetiv, ma hatevetet
eteameg-epeñiz ñetiñ ari sat piin bar
mañei. 6 Met tairap nem tamohovoz
homet, Rotap emapanez hah-tapup ev, pot
homet lop houlorizaronañ naketuz pop
pim loporih biñ ravat hepan, pot piin sat
mañei."

Zoaniz ñetiv parun mañah
Ruka 7:24-35, 16:16

7 Pot mañahan paru sahan Iesu Zoaniz
ñetiv añarabon epat mañah, "Met batam
Zoan ham betez nonair nai bon heh-narah
hehan ari poek tair toohavon etehopekez
hat poek soog? Met havos teptepivok
basaem tamahavoz zut aban betez napun
etepekez hat soogi? 8 Ma aban nap dimir giv
tinatü tat hehapun etehopekez hat soog?
Evo, pot bon, met paru dimir giv tinatü tat
hezari zei ahö tinañik hez, oñ ham betez
narah pori nakez. 9 Ma ari Godiz propet
aban napun etehopekez hat soogi? Met
rotap ari sat Godiz propet abanapun eteog,
met piuhö propet aban modari map ritou
metat hez. 10 Met batam Godiz propet aban
napuhö Zoan emat tohopanez ñetiv epat
menahan hez,

Hatevetei, nem ñetiv hahopanezap mee-
man pi garos ravat emat nim nonor
ba oñ batohopan. *Malakai 3:1*

Pot menah. 11 Met rotap epat añoman hat-
evetei. Zoan piuhö nem nonor ba oñ batah,
povoz pi aban ahop ravat het añarab mod
mapori ritou metat hez, oñ añarab Godiz
masakavoz roketak hepanez pov ou rava-
panezaek añarab tairari masak povok hep-
anez pori Zoan ritou metat hepan. 12 Met
pi añarabon ñetiv mañohot ivov memee-
hopanez kapot tahaekanañ añarab aho-
vokaro Godiz masakavoz roketak hepanez
homet kezao rez kek tat tooh-pori poek
sat hez. 13-14 Met batam Mosesir propet
aban mapori epat haovai emooh, 'Met tokat
propet aban nap Elaiza popuz het toohavoz
zut modap ou ravat zu taput tohopan.' Pot
haovai emoohaek Zoan Elaizaz tooh-taput
tohopanezap haverevah. Met ñetï añoh-
epovoz ari hatevetet barotap batepek, ma
barotap navatotü batah? 15 Met ari hat
koveñinañari okeg, nem hahö epovon hat-
evetet tin hodad ravei.
16 Met ari petev hezariz tamegit tairavotï
zut tat haom? Met ñaro daparih het ekerë
tamahariz zut ari tameg. 17 Met ñaro poriz
narihö biñ ravat tenaveñ urat modarin epat
mañamah, 'Ari deinañ honeo emat daat
mezei,' pot mañamahan mod pori kaev
ravat epat hamah, 'Evo, dei kaev.' Pot
hamahan tapurihö maot iñ mazamañ hahot
mod porin epat mañamah, 'Ari deinañ iñ

mazamañ honeo haok.' Pot maot hamahan
mod pori kaev ravat epat hamah, 'Evo, dei
iñ mazamañ haovai iñ haokaz kaev.' Met
ari petev ev hez-eperi ñaro poriz zut tameg.
18 Met Zoan emahapuh pi goerahanañ po-
hao bain ivov nain heh. Tat porah karah
pi gipiz nainotuz ahao hat hehan ari etet
ñaroholotï zut tat añohovoz zut pimaz kaev
ravat, 'Pitup menat hezan okat tamah,' pot
ari haog. 19 Oñ ne Añaraboz Nanep emat
gipizor bain ivov nohot hezan ari etet ñaro-
holotï zut tat añohovoz zut kaev ravat ne-
maz pot hameg, 'Aban epop pi gipizor bain
ivov ahoam namahap ev. Tat pi aban takes
monis bamaharir horï modarinañ ñod reet
hez,' pot nemaz hameg. Oñ Godiz hodad
tinao ari bat hegitin dei Zoaniz tin hodad
teg narab, oñ ari pot bon, kut hez." Pot
parun mañah.

Barotap navatari hañiv bapan
Ruka 10:13-16

20 Met garos Iesu zei nañik red na-
vor nao toohan añarab zei poñik hehari
etet loporizaro bor naur tat am horiñ
tohot hehavoz homet añarab poriz epat
hah, 21-22 "Ui, ari Korasin zeitak añarab
ma Betsaida zeitak añarab, mai zakep ari
tokat honoñai ahov bepekezari okeg, arim
zeitakaroh ne lamari batin batat pituhol
ruoh, oñ arim horiñ navet am hez. Met
batam Taiar Saidon zei potakaroh añarab
Godiz hodad natari hehaek aban nap het
nem red navor nao arin añairamoh-epeñiz
zut nañ tat lamari batin batahatin parum
horiñ bavetepanez zakep tat ki zeneñ paru
rau rau tat boteo hol ruah narab, oñ ne arin
red povor kao añairamohon ari et hareet
arim horiñ navet. Povoz tokat ari añarab
ñevok eviipanez porah Taiar Saidon zei
potakarohari parum horivoz hañiv aviam
bapan, oñ arim horivoz hañiv ari ahoam
bepek."

23-24 Pot hahapuh modarin epat mañah,
"Met ari Kapaneam zei potakari, arim
abatañ bat hel batat abarah helepekez
homeamegi? Evo, ari poek rekot nahelotü,
oñ horiek evetepanen sepek. Met batam
Sodom zeitakari horiñ ahoam tohot hehan
zei pot bahorï batahan ñadat bon tah. Oñ
nap poek het nem tamoh-red navor nao
tahan etehatin parum horï tooh-poñ bete-
han zei pot am tin heh narab, oñ ne arin red
povor kao añairoohon ari et hareet arim
horiñ navet. Povoz tokat ari añarab ñevok
eviipanezarah Sodom pori parum horivoz
honoñaiv aviam bapan, oñ arim horiñiz
hañiv ari ahoam bepek." Pot parun mañah.

Iesunañ tohou hekaz ñetiv
Ruka 10:21-22

25 Pot hat Iesu epat mañ hah, "Apai, ni ne-
nap abarar hamarah hezatur hezariz maup
hez. Met paru nari pot hamah, 'Dei hodad
ahö tinavonañ het tovai sameg.' Pot hama-
hari nim ñetï rotapuv hodad tapan hezavoz
ba iz batameñ, oñ paru, 'Dei hodadeo tekï
hezari eveg, eñizooken tin hodad ravook,'
pot hamahariz ni hatevetet kapot tin ho-
dad tapanez meñizameñ, povoz homet ne
nimaz biñ ravat hez. 26 Met Apai, rotap
nimauz zaitivonañ añarab pot metameñ-
povoz ne eteamohon tin ravamah." Pot
mañ mañah. 27 Tat añarabon maot epat
mañah, "Met nem Papapuhö gog tamoh-
map epeñiz neen au nañahan hez, met pi
nenapuhö ne pim ropuz tamohot tin ho-
dad hez, ma ne pim ropuhö nem Papapuz
tamahat ne tin hodad hez. Met añarab
tairari ne mañairohoman paru tin hodad
tohopanezari amun nem Papapuz tin ho-
dad tohopan, oñ añarab pot natotuzari pi-
maz hodad natotü.

28 Met ari tairari lop honoñairizaro
ravamegiri nehaz emohopeken nemauhö
arim loporizaroh honoñai tameg-pov
batohtoh avatohom. 29-30 Met ne aban
masakavonañap hez, met ari gog tairao
tovai sohopekez ne arin añom-povoz
homet nenañ honeo hepeken eñizat
añairohoman ari honoñai natotü, oñ tohou
het arim loporizaro bakez avatohoman tin
hepek." Pot parun mañah.

12

Uit uloñ tavat nahan mañah
Mak 2:23-28; Ruka 6:1-5

1 Met tokat parum gogot nat heh-aliz
poñiz nas al tezahan Iesur mañairooh-
abanari uit av nañiz ñaravavozañ sohot
mañairooh-abanari gin ñomat uit uloñ
tavat novai sooh. 2 Tahan Parisi aban
nari etet Iesun epat mañah, "Erom ae,
met petev darim gogot natotuz alizas ev,
oñ nim mañairameñ-abanari ahao hahan
hezao elat aliz epesik gog okat tat uit uloñ
tavat namahag eterë." 3-4 Pot hahan Iesu
hañiv epat mañah, "Evo, paru horiv ok nat,
oñ Devidiz tah-ñetï pov ari rekö hamegiek
tin hodad nata? Met Devid popur pimeri
emohot gin ñomat gipizoz mel tahan bon
tahan paru kohat Godiz tup ahomakeh

bereñ Godiz au hat bizooh-nañ aban anu-
maihol bareñ elat mañaramah-nenari no-
hopan, pot hahan hezaek Devid pop paru
pot toohariz nap bon, oñ pi am lokat berë
poñ bahan paru nah.
5 Met Mosesiz amun menahan hez-
epovoz ari rekö hat hodad nata? Met pi
dariparo gogot natotuz poñiz ahao hahan
hez, oñ paru Godiz tup ahomakeh het
anumaihol bareñ elat mañarohopanez
hahan hezaek aliz poñik parum gog pot
hatamah. Pot tamahan horï nao parutï
ou narav. 6 Met rotap epat añoman ari
hatevetei. Met nem Godiz gog tamoh-
epovohö pim tup ahomakeh parum
gog tamah-pov ritou metat hez. 7 Met
Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,
Met ne ari Godiz giz nenañinañ hat
anumaihol bareñ elat mañarohopeken
uveo berevohopanez zait nat, oñ arim
loporizarotihanañ tin homet nae nap
masak metohopekez ne zait toh. Met ari
ñetï menahan hez-povoz kapot tin hodad
ravegitin ari paru aban horï nao nat-eperiz
ñetï okov nanañ teg narab, oñ ari hodad
narav, povoz okat nañeg. 8 Met ne Añaraboz
Nanep darim gogot natotuz aliz hahan
hezañiz maup ravat hezap ev." Iesu pot
parun mañah.

Aban mar belasinañap batin batah
Mak 3:1-6; Ruka 6:6-11

9 Met Iesu pot mañat poekanañ saha-
puh parum topour zei namakeh lokahan,
10 aban maras bel ravat ñomat hehap heh.
Tahan Parisi aban pi parum ah ñe nao
elapanen paru, "Pi horiv ok tah," pot hat
ñevok biipanez homeh-narihö emat Iesun
epat at mañah, "Met rekot aban napuhö
darim gogot nat aliz epesik aban lam nap
batin batapane? Ma pot tapanez pop
Mosesiz ah ñe nao elapan?" Pot aban
porihö at mañahan 11 Iesu parum hahavoz
hodad haravat hañiv epat parun mañah,
"Met arihanañ nap ni bol sipsip hon nenap
manookezaek bol sipsip pop aliz hameg-
poñiz nasik hamauruvok er horat hepanen
ni, 'Gogot natotuz alizas eveg, rekot gogot
tat nem bol okop navotü,' pot ni nakaotü,
oñ am sat nim bol sipsip pop bekë. 12 Met
añarabohö bol sipsipihol ritou metat hez,
povoz bol sipsipip sat bekezavoz zut aban
napuhö petev aliz epesik gog tin okat nao
tat aban modap meñizat batin batapanen
Mosesiz ah ñe nao naelotü." 13 Pot mañat
Iesu aban maras bel ravat hehapun epat
mañah, "Nim maras tu haz mee." Pot
mañahan mar bel pos meehan mar mod
tin hehasiz zut tin ravah. 14 Tahan Parisi
abanari etet mogao tat berevat Iesu ur
ñomapanez ñetiv nae nap mañooh.

Iesu Godiz gog aban rotapup

15 Met Iesu parum nae nap pot
mañoohavon zuam hodad ravat zei pot
betet sahan añarab ahovokaro pinañ
honeo soohapuh pi lamari map batin
batovai sooh. 16 Tat ganö paru porihö pim
kapot modarin bar mañapan hezavoz ah
ñeo parun mañah. 17 Met batam Godihö
propet aban nap pim abatao Aisaia popun
mañahan Iesuz tohopanezat epat menahan
hez,
18 "Met nem gog aban ba ou batohon hezap
ev, povoz ne pimaz ahoam biñ ra-
vat het nem loporï pihar manat
hez. Povoz nem Pul Tinap pi-
har manoman het nem ñetï kateñ
añarab maporizaron mañohopan.
19 Oñ pi aban pop añaraboz ñaravatak maño-
vai sohopanezaek ñetï kezao na-
mañotü, ma parunañ pi ser nae nap
nakaotü.
20 Met pi tapupuhö añarab havot gui hat rez
meñet hepanezavoz zut hepanezari
pi map ba narezotü, ma añarab ra-
muñad aviam ñadohopanezavoz zut
hepanezari pi ba naupizotü.
Oñ pi am rez kek tat tinaharam tovai
sohopanen nonair nai horitü bon
tapanen tin nenatü hepan.
21 Met pi pot tovai sohopanen añarab zei
maposikarohari etet, 'Pi nenapuhö
rekot dari eñizohopan,' pot pimaz
hahopan." *Aisaia 42:1-4*
Met Aisaiaz pot menahan hez-pov Iesu to-
vai soohan rotapuv ou ravah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah
Mak 3:20-30; Ruka 11:14-23, 12:10

22 Met poek hehan paru aban pitup menat
hehan etañ kut tat ñeo nak heh-nap Iesu-
haz bat emah. Tahan Iesu aban popun
etet pitup ruahan sahan tin ravat etañ ete-
vai ñeo haovai tahan 23 añarab ahovokaro
hehaek etet agol atat epat nae nap mañah,
"Met pi Devidiz ro iz mim eñizapanez ha-
han hezan ñai biit eteameg-pop ma pata-
puhö okat tamah?" 24 Pot hahan Parisi aba-
nari hatevetet kaev ravat epat parumam
kil haoh, "Evo, met pi aban horip okeg,

* 12:24: Pavar 24 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

pituholoz ahop Bielsebul* popuhö kezao manamahan
pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah."
[25] Met Bielsebul popuz kezavonañ tamah-
pot homet hahavoz Iesu hodad haravat
parun epat mañah, "Erohol ae, met paru
añarab zei nasik togü honet hepanepuh
kaev ravat berat toguñ main main ravat
nae nap menohopanezaek, parum mamog
tin hepanezao horï ravat hepan. Ma zei
natak añarab nae nap zei ñai tovai so-
hopanezaek, parum hepanezao amun horï
ravapan. [26] Povoz zut Seten pituholoz ahö
pop pi hodad houlovokaronañ het pituhol
añaraboh menat hepanezaek pimauhö ruo-
hopan, povoz parum honeo het gogot to-
hopanez pov horï ravapan. [27] Oñ ari ne-
maz, 'Pi Bielsebul popuz kezavonañ pituhol
ruamahan samah,' pot hamegivoz epat arin
at añom, Met arimeri tairapuz kezavonañ
pituhol ruamahan samah? Ma hameg-
popuz kezavonañ pitü pori ruamaha? Met
pot parun at mañepeken paru epat arin
añapan, 'Evo, dei rekot Seteniz kezavonañ
pim pitü pori naruotü.' Pot arin ña-
panezaek ari nemaz okat hag-pov more-
gao ravapan. [28] Met ne Seteniz kezavonañ
pituhol naru, oñ Godiz Pul Tinap kezao
nanamahan ruamohon paru pituhol hat-
evetet barezat samah. Povoz ari epat
homei, Rotap Godiz masakavoz roketak
hekazao ev ou haravah, pot homet hodad
ravei.
[29] Met modao ev. Aban kez nap pim
zeimakeh hepanen aban givogï nap sat ku-
nak lokat pimotü givogï bapane? Evo, pot
bon, oñ garos aban kez popuz eñar maraz
birepenañ demat betepanen oraepanena-
hoh pim zeimakeh lokat pimotü givogï ba-
pan." *(Met pim ñetï hah-epovoz zut garos Iesu pi Seten mez haer horat ritou metat hetahoh pituhol pi unun ruoh.)*
[30] Pot mañat maot epat mañah, "Met
añarab tairari nemaz homet naketuz pori
nenañ zei ñai tohopanezari ok, ma paru
tairari nem añarab batogü naman to-
hopanezari paruhö nemeri baverat bamain
main batohopanezari ok.
[31-32] Met epat añoman ari hatevetei. Ari
añarab ñetï horï tairao hapek, ma horï
tairao tepekezaek rekot God horï poñ ba ol
betepan, ma ne Añaraboz Nanepuz homet
ñetï horï tairañ hapekez poñ rekot God ba
ol betepan. Oñ Pul Tinapuhö nap meñizat
kezao manapanen tin nao tapanen, napuhö
Pul popuz abatao batiu tiu batat, 'Setenizao
ok tamah,' pot hapan, povoz God rekot
petev ma tokat parum hapanez horï pov ba
ol navetetü, oñ pohazao am het hepan," pot
mañah.

Zi tinameder horimedez hahat
Ruka 6:43-45

[33] Pot mañat Iesu maot epat mañah, "Met
zi tin hepanezamedek ul tinañ badapan,
met zi horï hepanezamedek ul horiñ bada-
pan. Met dari zi ul tinañin etet, 'Zi tinamed
ev,' pot hameg, ma zi ul horiñin etet, 'Zi
horimed ev,' pot hameg. [34] Met ari hamal
horipuz ñarohol, met zi horï hepanezamed
ul horiñ badapanezavoz zut ari horï hezari,
tair tat ñetï tinao hahopek? Evo, rekot
arihö pot nao nakaotü, oñ arim loporizaroh
tairao an pap manat hez-pov gizañikanañ
bar haz beteameg. [35] Met aban tinap pim
loporihanañ home tinao hepanezaek ñetï
tinañ hahopan, oñ aban horip pim lopori-
hanañ home horiv hepanezaek ñetï horï
nenañ hahopan.
[36] Met hatevetei. God arim ñeo hat an
etapanez porah ñetï horï tairañ petev ari
ev het hameg-poñ rekot ba iz navatotü, oñ
God ba ou batat ari honep honepun epat at
añapan, 'Ni horï haoñ-okoñiz kapot tair?'
Pot at añohopanen ari honep honep kap
potaz bar mañohopek. [37] Tat ari tairari
ñetï tinao hamegiri honep honepun pi pot
añapan, 'Ni tin haovai emooñip ok.' Oñ
ari ñetï horiv hamegiri honep honepun pi
pot añapan, 'Ni horï haoñip okeg, horivoz
hañiv bekë,' pot arin añapan," pot mañah.

Paru red ahö navon etepan mañah
Mak 8:11-12; Ruka 11:29-32

[38] Pot Iesu Parisi aban porin mañat bon
tahan aban ñetï kateñiz mañair-narir Parisi
aban porihanañ narihö piin epat mañah,
"Añairameñip ae, met ni dari añarab rekot
natotuz red ahö nao teken dei etekaz zait
teg. Met ni pot tekenahoh dei etet nim
kapotaz hodad ravak." [39] Pot hahan Iesu
parun hañiv epat mañah, "Ari añarab eperi
God betet horï nenañ tohot hez. Tat
ne Godiz kezavonañ red ahö nao añairo-
man etepekez hameg, oñ neohö red nao
betezam arin naañairotü. Oñ batam propet
aban Zonaz tahavoz zut red nen pov toman
etepek. [40] Met batam Zona pis ahopuz lo-
porih hehan aliz nasikaro bon tahan aliz
modasik pisip maot ñiz betehan berevah.
Povoz zut ne Añaraboz Nanep hamaraz ko-
hat nevizapanen heman aliz nasikaro bon

tapanen zeirevaizasik ne maot berevom.
41 Met pisip aban Zona ñiz betehan bal hat
Nineva zeitak sah. Tahan paru añarab
pori Godiz hodad nat hehaek parum horiñ
betet loporizaro borourapanez Zona parun
mañahan hatevetet loporizaro borourah.
Met Zona gog tinao ok tah, oñ nem tamoh-
epovohö pimov ritou metat hezan ne ev
het arin ñetï tinao añamohon ari hatevetet
loporizaro bor naur hez. Povoz tokat
ari añarab ñevok eviipanez porah Nineva
zei potakarihö het arim loporizaro bor
naur hez-okovoz homet ari hañ horï ahov
bepekez hapan.
42 Met batam añ nap zei hotoh nasik het
kuin ahop ravat heh-pop pim zeis betet
hotoh emat aban ahop Solomon pop ho-
dad tinavonañ het ñetiv hahot hehaek hat-
evetepanez hat pi emah. Tat pim ñe-
tivon hatevetet hodad tinao bah. Met
Solomon hodad tinavonañ ok haoh, oñ nem
hodadevohö pimov ritou metat hezan ne
ev het ñetiv añamohon ari hatevetet ho-
dad tinao nav hez, povoz tokat ari añarab
ñevok eviipanezarah añ pop piuhö het
arim pot tamegivoz homet, 'Ari hañ horiv
bepekezari ok,' pot arimaz hapan," pot
mañah.

Pitü naputï zu tat mañahat ev
Ruka 11:24-26

43 Pot mañat maot epat mañah, "Met ne
arim tamegivoz homet aban pituhol menat
hepanez naputï epat zu tat añom. Met
pitup aban nap menat hepanezaek ruapa-
nen pi berevat sat zei betezasik hepaneza-
ekaz melahar etevai sohopan. Tapanen
pim hepanezaek bon tapanen 44 pi maot
epat hapan, 'Met ne somapuh nem mamog
hehö-zei pomakeh maot sat lokom.' 45 Pot
hapanepuh pi sat etepanen pim zei po-
mak ivov betet batin batapanen hepanen,
etet pi maot borourat sat pim modari map
horï tohot hepanezari 7 bavizat sapanepuh
aban popuh paru mapori lokapan. Tapanen
aban pop pim garos pitü honepunañ het
aviam horï ravat hehat naketü, oñ pitü pop
ruapanen sapanezaek pim modarin mañat
bavizat em lokat pi map bahorï batapanen
hepan. Met povoz zut ari petev horï tame-
giri map horï ravat hepek," pot mañah.

Iesuz nonopur bosihol emah
Mak 3:31-35; Ruka 8:19-21

46 Pot Iesu añarab ahovokaron mañohot
hehan pim nonopur bosihol iñidoh emat
pinañ ñetiv hapanez gaa tat heh. 47 Tahan
aban napuhö parun etet piin epat mañah,
"Erom ae, nim nonopur bosihol iñidoh
emat ari ñetiv hapekez nimaz gaa tat hez."
48 Pot mañahan Iesu hañiv epat hah, "Rotap
ok hañ, oñ tairari nem nonopur bosihol
ravat hez?" 49-50 Pot at mañahapuh pim
mañairooh-añarabon marasinañ mañairat
pot hah, "Met nem nonopur naner bos
ev hezag, etei. Met añarab tairari nem
Pap abarah hezapuz zaitivok tovai so-
hopanez pori amun nem nonoholor bosi-
holor sauhol ravat hezari ok," pot mañah.

13

Uit biñiz borë ñetiv
Mak 4:1-9; Ruka 8:4-8

1 Met aliz posik zei heh-pomak betet
Iesu berevahapuh sat iv havevoz kupavok
añarabon ñetiv mañapanez hat toutat heh.
2 Tahan añarab ahovokaro map emat pim
totoi okat epat topourat ba atalip tapanez
tahan, etet Iesu boutitak helat iv havevok
aviam hon ravat toutahan añarab kupavok
rouvat heh. 3 Tahan ñetiñ nañir nañitï
bavatat añarabon mañooh.

Pot toohapuh epat mañah, "Met aban
nap uit bi nañ pim avasik betepanez*
basahapuh, 4 bi poñ betevai soohan nañ
nonoroh ñodahan idehol arat emat toutat
nah. 5 Met mod nañ helevoz revah hamar
aviam heh-poek ñodahapuh zuam berevah.
6 Tahan pim medeñeñ revaham moruat heh,
povoz gitap berevat kez mañahan ñu ravat
ñomah. 7 Met mod nañ hamarah zen zeneñ
ahoam hehaek ñodat poñinañ honeo bere-
vat zen zen poñihö ahö ravat bamezahan
uit uloñ navad. 8 Met mod nañ ham haleñai
tinarah ñodat berevahapuh uloñ badah-
poñiz nañik aviam 30 badahan, mod nañik
ahö heriam 60 pot badahan, met modañik
ahoam 100 badah." Iesu ñetï pov mañat
epat mañah, 9 "Met ari hat koveñinañari
okeg, nem ñetï hahö-epovon hatevetet tin
hodad ravei," pot mañah.

Borë ñetiñ mañoohavoz kapot ev
Mak 4:10-17; Ruka 8:9-10

10 Tahan pim mañairooh-abanari emat
epat at mañah, "Met tairaiz ni añarabon
ourah namañ, oñ ñetiñ nañir nañitï ba-
vatat mañameñ?" Pot at mañahan Iesu
hañiv epat parun mañah, 11 "Met Godiz

* 13:3: Pavar 3 -Met parum toohat uit poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarah betevai saem toohan berevooh. Met Mak 4:1-9 akopun eterë.

masakavoz roketak hepekez nonor iz ravat hehaek petev ari nenari pimauhö hodadeo anamah, oñ modari hodadeo naman tamahavoz homet okat mañamoh. 12 Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepanez pop revah piuhö hodad modao manapanen pim loporih hodad pov ahö ravohopan, oñ mod tairap pim ñetiv hatevetet homet zait nat hepanez pop Godihö hatevetepanez pov maot bapanen pi kerë hapan. 13 Met paru etañinañ et hareamah, oñ paru tin et narë hez, ma paru hat koveñinañ hat hateveteamah, oñ paru kapotaz tin hodad narav hez. Pot tamah, povoz ne ñetï izek nenañ parun mañamoh. 14 Met añarab pot tamah-poriz tamah-ñetiv batam propet aban nap Aisaia popuhö epat menahan hez,

Ari añarab eteo tin eteameg, oñ hodad narav hez.

Ma ñetiv hateveteo tin hateveteameg, oñ kapotaz tin homet nakez.

15 Met ari hat koveñinañ hatevetet tin homepek hezavoz, ma etet tin hodad ravepek hezavoz, ma ari hodad ravat loporizaro borourat Goditihar ravepeken batin avatapan hezavoz, arim loporizaro merizat hez, ma arim etañ mumizat hez, ma arim hat koveñ bapotut manahan hat naveteriz zut ravat hez. *Aisaia 6:9-10*

16-17 Met batam Godiz propet aban nari ma añarab tin modari arim petev nem añairamohon etet hateveteameg-epeñin etet hatevetepanez paru zait tooh, oñ paru mamog et narë, ma hat navet heh, povoz ari etañinañ etet, hat koveñinañ tin hateveteamegiek biñ ravat lop tinarizaronañ hezei," pot mañah.

Uit biñiz kapot bar mañah
Mak 4:13-20; Ruka 8:11-15

18 Iesu pot mañat maot epat mañah, "Kar, uit biñiz ñetï añoh-epovoz kapot epat arin añoman hatevetei. 19 Met aban nap uit biñ betehan nonoroh ñodahan idehol emat toutat nah-pot añohoñiz zut añarab nari God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez ñetiv hamahan hat haveteamah, oñ paru tin hodad narav. Tamahan horipuhö emat ñetï hateveteamah-pov maot baveteamah. 20 Met bi nañ helevoz revah ñodah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetï pov hatevetet zuam biñ ravat bahorë hat hez. 21 Oñ medeñeñ revaham moruat hez añohoñiz zut parum loporizaroh tinam naviz, povoz tokat Godiz zait nat hez-narihö honoñai nao parutï metamah, ma honoñai mod nao parutï ou ravamahan paru povoz homet kaev ravat Godiz ñetiv zuamam beteamah. 22 Met bi nañ zen zeneñ hehaek ñodahan bamezah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetï povon hatevetet bat tovai parum ham heriñiz tohopanezao ahoam homeamah, ma monir zeirurumaz homet tamah-poñ ñetï pov bamezamahan parum loporizaroh tin hepanezao ou narav. 23 Met bi ul nañ ham haleñai tinarah ñodat berevat ul tinañ badah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetivon hatevetet parum loporizaroh tinam biamahapuh baval hat sohot ul tinañiz zut nari aviam tin tovai samah, met nari ahö heriam tin tovai samah, met nari ahoam tin tovai samah," pot mañah.

Sisiñ horiñ avasik berevah

24 Met Iesu pot mañahapuh navotï bavatat mod epov parun mañah, "Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz homet aban napuz tahavotï zut tat epat arin añoman hatevetei. Met aban pop pim avasik uit bi nañ beteh. 25 Tat kuturutak pi au unun orahan aban pimaz kaev ravat heh-nap emat av posik sisiñ buñ amun betet maot sah. 26 Tahan met tokat uit bi poñ berevaharah sisiñ poñ honeo berevat ahö ravah.† 27 Tahan aban av posiz maupun pim gog abanarihö epat mañah, 'Deim ahop ae, met ni avasik uit bi tinañ beteñ, oñ tair tahapuh sisiñ horï okoñ honeo berevat hez?' 28 Pot mañahan aban av posiz maup epat mañah, 'Met aban pat nemaz kaev ravat hez-napuhö okat tah.' Pot hahan pim gog abanari piin epat mañah, 'Met dei rekot sisiñ horï okoñ sat batiz beteka?' 29 Pot mañahan aban maup pat, 'Evo, met ari uit biñ magei berevamahaek sat sisiñ horï okoñ batiivai ganö batiipik hezag, am sa hep. 30 Met tokat ahö ravapanez porahahoh gogot tohopanezarin mañoman sat sisiñ okoñ batizat ut urat basat mañaratahoh uit uloñ bat emat nem gipizoz zeimakeh bizapan,' " pot mañah.

Miz ulovotï bavatat mañah
Mak 4:30-32; Ruka 13:18-19

31 Met Iesu mod navotï bavatat ñetï epov mañah, "Met Godiz masakavoz roketak hepekezavoz ñetiv miz bi ul goe povotï

† 13:26: Pavar 26 -Met sisiñ bul beteh-poñ uitiñiz zut berevamah, oñ ahö ravat uit uloñ badamahavoz zut nat, oñ uloñ navad.

zu tat epat añom. Met bi pov aban nap
goevotar hamarah ñedeamah, 32 oñ goe
povotar ñedeamahan berevat ahö ravama-
hapuh zi modañ ritou metat mar aruñ ahö
ravamahan idehol emat parum zezeñ poek
bizat oramah."

Iesu ist povotï bavatat mañah
Ruka 13:20-21

33 Met modao epat mañah, "Ari Godiz
masakavoz roketak hepekezao ist parava
botevonañ bahoneo batat biamahavoz zut
hez. Met añ nap ist pov aviam bat parava
bot ahovonañ honeo biit basat em tamahan
map tu hat ahö ravamah," pot mañah.

Iesu ñetï nañir nañ mañohot heh
Mak 4:33-34

34 Met Iesu pi añarab ahovokaro topourat
hehan ñetï nañ ourah namañ, oñ nañir
nañitï bavatat ñetiñ mañohot heh. 35 Met
batam propet aban nap pot menahan hez,
Met ne abarar hamarar nonair nai mapotü
matut toh-poekanañ nem ñetiv iz
ravat hehan añarab hodad narav
het emooh-pov mañomaz parun
nañir nañitï bavatat ñetiñ maño-
hom. *Buk Song*
78:2

Pot menahan hezaek Iesu ñetï poñ mañovai
emoohan menahan hez-epovoz rotapuv ou
haravah.

Sisiñiñiz kapot parun bar mañah

36 Met Iesu pot mañahapuh pi añarab
ahovokaro betet zei namakeh sahan pim
mañairooh-abanari honeo sat lokahapuh
Iesun epat mañah, "Met ni uit biñinañ sisiñ
horiñ berevah-pot hañivoz kapot añeken
dei hodad ravak ma tair?" 37 Pot at
mañahan Iesu parun epat mañah, "Met
aban avasik uit bi tinañ betehapuz zut
ne Añaraboz Nanep ev erat hez. 38 Met
darim ham epar avasitï zu tat hahovoz
zut hez, met uit bi tinañitï zu tat hahö-
poñiz kapot epat hez. Añarab Godiz
masakavoz roketak hezariz ok hahö, met
sisiñ horiñitï zu tat hahö-poñiz kapot epat
hez. Añarab horipuz hodadeo bat tovai
samahariz ok hahö. 39-41 Met aban pat emat
sisiñ buñ beteh-pop pi Seten, met aban
avasiz maupuz gog abanari paru enzolihol
hez. Met paru uit uloñir sisiñ horiñ bamain
batat sisiñ horiñ mañarah, pot hahovoz
kapot epat hez. Met ne Añaraboz Nanep
ham epar totoi bon tapanez porah ne
taput tat nem enzolihol meeman paru sat
añarab horï povor kao tamahari, ma añarab
modari horiv tapanez mañamahari Godiz
masakavoz roketak hepanezarinañ honeo
hepanezaek, 42 bat it ahoñadek betepanen
poek het kakamao hatevetehot het iñ ha-
hot hepan. 43 Tapanen añarab tin hepanez
pori gitapuz ugis rouvamahavoz zut parum
heriñ al teet hepanen parum Papapuz zei
tinasik pohao tin het hepan. Met ari hat
koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hat-
evetet tin hodad ravei," pot mañah.

Aban nap ham nar zum tah

44 Met Iesu ñetï pov mañat maot mod
epovotï bavatat epat mañah, "Aban nap
ham narah sohot pei tin monï ahos manat
bah-nai napuhö ba iz batahan iz ravat
hehaekan etet bar batat pi pei poiz biñ
ravahapuh pim bapanez homet maot ba
iz batah. Tat sahapuh pim nonair naitü
añarab modari gamö reet manahan parum
bahapuh pi monis manah. Tahan monï pos
bat sahapuh pei tin poi oraeh-ham poraz
maup zum metat pim bah. Tahan pei poi
amun pimei ravah. Met pi pei tin poiz
biñ ravat het pim bahavoz zut ari Godiz
masakavoz roketak hepekezavoz homet ari
biñ ravat mel tat hepekez hat arin ok añoh,"
pot mañah.

Aban nap sal tinas zum tah

45 Met Iesu ñetï pov mañat maot ñetï
modao epat mañah, "Aban nap pi saleñir
gitañ pim zum tat bapanez melahar sohot
etet zum tat booh. 46 Pot tohot hehapuh pi
sal tin nasinaharam etehapuh pim bapanez
ahoam zait tat maot sat pim nonair nai bat
emat añarab manahan bat monis manahan
pi bahapuh sat sal tin pos zum tat pim bah.
Met pi sal tin posiz zait tat bahavoz zut
ari Godiz masakavoz roketak hepekezavoz
homet zait tat hepekez hat arin ok añoh,"
pot mañah.

Aban nari pisihol bah, pot mañah

47 Met Iesu ñetï pov mañat maot epat
mañah, "God arim koravopuz masakavoz
roketak hepekezavoz homet ñetï epovotï
zut tat añom. Met aban nari pis dev
kiñ bat iv havevok betehan pis napur nap
ki poñik lokat, 48 map rekö ravat hehan
beri hat emat gaorevok biihapuh an tat
tin napanezari bat bizat horï nainotuzari
betehan sat zañ tah. 49 Met ev añoh-
epovoz zut tokat hamar bon tapanez to-
toi ravapanez porah Godiz enzolihol sat
añarab horï tovai sohopanezari paru tin
hepanez poriz ñaravatak hepanezaek an
tat bapanepuh, 50 betepanen sat it ahoñad

ñadohopanezaek, kakamao hatevetehot iñ
hahot hepan," pot mañah.
51 Pot mañahapuh Iesu pim mañairooharin
at mañah, "Met ñetï hamoh-epeñiz kapotaz
ari tin hodad heza?" hahan paru, "Gu, dei
hodad," pot mañahan 52 pi maot parun epat
mañah, "Rotap, ari hodad haraveg. Met
paru tairari Moses batam heh-popuz ñetï
kateñ añarabon mañovai emohot petev
God parum koravopuz masakavoz roketak
hepanez ñetï magei pov hatevetet hodad
ravamahariz aban naputï zu tat epat añom.
Met aban nap pim zeimakeh nonair nai
batamotur mageitü bizahan oraezaek pi
bat añarabon mañairamah," pot mañah.

Pim kapotakari pimaz kaev ravah
Mak 6:1-6; Ruka 4:16-30

53 Met Iesu ñetï poñ mañat bon tahapuh
zei pot betet 54-56 pim zei kapotak sahapuh
parum topour zeimakeh lokat baiñetinao
mañooh. Tahan añarab kohat poek hehari
pim ñetivon hatevetet agol atat pot hah,
"Ae, aban epop zeiñ demoohapuz rop ev,
met pim nonop Maria met pim bosihol
Zemisir Zoseper Saimonir Zudas met pim
sauhol amun darinañ honeo ev hez. Oñ
taekanañ pi hodad ahö okov bat darin
añamah, ma taekanañ kezao bat red darim
rekot natotuz navor nao tamah?" 57 Pot
paru nae nap mañat kaev ravat giz meu
metat kos rez manah. Tahan Iesu parun
epat mañah, "Met rotap propet aban Godiz
ñetiv hamah-nap zeisikaroh ñetiv mañovai
sat em tamahan añarab tin hatevetet, 'Aban
ahopuhö ak hamahag, hatevetei,' pot pi-
maz hamah, oñ pim zei kapotak sat hama-
han pimerihö hatevetet pimaz kaev ravat
pot hamah, 'Aban betezapuhö ok hamah,' "
Iesu parun pot mañah. 58 Met pimeri pimaz
homeo barotap navat, povoz poek pi red
navor nao ahoam nat, oñ aviam tah.

14

Zoan men ñomah-ñetiv
Mak 6:14-29; Ruka 9:7-9

1 Met Erod aban korav ahö ravat heh-
pop Iesuz non tovai emooh-poñiz haohan
pi hatevetet, 2 pim irih het meñizooh-
abanarin pot mañah, "Met Zoan ivoh
memeohap ñomahaekanañ maot biriri
ravahapuh bal hah, povoz petev pim kezao
map ahö ravahan red okoñ tamah." Erod
pot hah.
3-4 Met garos Zoan biriri heharah Erod
pim nanep Pilipiz añapuz abatao Erodias
pop batep tat pi bat heh. Tahan Zoan
Erodin pot mañooh, "Nim añ kamep bat
hez-pov horiv ahoam niih hez." Pot ahoam
mañoohan Erod hatevetehot kaev ravat
pim ñai abanari meehan sat Zoan bat demat
kakam zeimakeh memeriihan heh. 5 Tahan
Erod pi men ñomapanez nonoroz homehot
heh, oñ, "Zoan pi Godiz propet abanap,"
pot Zudahol haohavoz homet Zoan mena-
panen añarab porihö pi nao metapan heza-
voz ñaihet tat heh.
6 Tahan tokat Erodiz nonop pi batah-
aliz posiz homet añarab emat topourat
gipiz nohot hehan Erodiasiz ñarip bal hat
parum ñaravatak daat mezovai sahan Erod
etet pimaz biñ ravah. 7 Tat piin epat
mañah, "Eñarim, ae rotap Godiz taevavok
ev nañomaz toh. Ni nemotukanañ tairatü
nanomaz zait tat hakë, povoz ne hakezat-
uam nanom." 8 Pot mañahan ñarip sat
nonopun at mañahan nonopuhö ñari añ
popun pim sat mañapanezat badede maña-
han pi sat Erodin pot mañah, "Ni ñai aban
nap meeken sat Zoan ivoh memeohapuz
gagai men elat suasik bizat bat ev emat
nanapanen ne etem." 9 Pot mañahan Erod,
Tair tom batah? pot homeoh, oñ Godir
pim añarab modariz taevañik ñarip piuhö
nai manapanez hakah, povoz pim hahat
nat tapanepuh tu ravapan hezavoz ñaripuz
hahat tapanez homehapuh, 10 ñai aban nap
kakam zeimakeh meehan sat Zoaniz gagai
men elat, 11 suasik bizat bat emat ñarip
manahan nonopuhaz bat sahan eteh.
12 Pot tahan Zoaniz mañairoohari emat
pim za nekit bat sat beirahapuh maot sat
Iesun mañah.

Añarab ahovokaro gipiz manah
Mak 6:30-44; Ruka 9:10-17; Zon 6:1-15

13 Met Erod Zoan men ñomahan Iesu ñetï
povon hatevetet zei pim hehat betet za-
kepivoz boutit bat añarab bonoek sapanez
pim main soohan ñetiv añarab hatevetet
parum zeitakaro betet hamarah pim sa-
haekaz mel tovai sat bar batah. 14 Tahan Iesu
boutit bagaa batahapuh hamarah er hora-
han añarab ahovokaro poek hehan etet pi
lop masak metat lamao tat hehari batin
batooh.
15 Pot toohan hapanezai ravahan Iesuz
mañairooh-abanari emat piin epat mañah,
"Erom, dari ev mosik hezan petev gi-
tap bañodapanez tahag, ni añarab eperin
mañeken gipiz zeiñiz melahar sat parum
gipiz zum tat nap." 16 Pot mañahan
Iesu hañiv epat mañah, "Evo, paru na-
sotü, oñ ev hepanen arihö gipiz manepek."

17 Pot mañahan pim mañairooh-abanari pat,
"Erom, bereñ mar nas met pis hon nañariv
nenam belaez." 18 Pot hahan Iesu epat
mañah, "Kar, bat emat ne nanei." 19 Pot ha-
han bat em manahan pi añarabon mañah,
"Ari iok sisiñivok toutei." Pot mañahan
toutat hehan, Iesu bereñ mar nas met pis
hon poñariv bat abaran etet Godin gipi-
zoz biñ mañah. Tat bereñ bapezat pim
mañairooh-abanari manahan bat añarab
manovai sah. 20 Tahan nohot kaev ravahan
mañairooh-abanari hov kitü 12 bat teritü
bavelahan beo rezah. 21 Met rekö hahan
gipiz manahan nah-abanari 5 tausen ravah,
met parum añaholor ñarohol honeo het
amun nah, oñ poriz rekö nak.

Iesu iv havevok mezovai emah
Mak 6:45-52; Zon 6:16-21

22 Tahan tapurah Iesu pim mañairooh-
abanari meehan paru boutitak helat paru
garos ravat iv havevoz karomarumetï
sapanez soohan pi añarab meehan parum
zeitakarohaz sah. 23 Tahan pim main dañ
navok sat pim Papapun mañ mañohot
hehan kutur ravahan 24 pim mañairooh-
abanariz boutit iv havevoz lopotak am
soohan parum sapanez sooh-potihanañ
hadao urat basat em toohan baram sooh.
25 Toohan zeit magei al teevai soohan Iesu
iv havevoz revah mezovai paruhaz sapanez
soohan, 26 paru piin etet ñaihet tahapuh,
"Ai ui rizop emamahag, etei," pot hat
ahoam hel hel hahan, 27 Iesu zuam parun,
"Evo, met ne ev emamohog, ari ñaihet
totunei, oñ arim loporizaro bakez batat kez
tat hezei," pot mañah. 28 Tahan Pita epat
mañah, "Erom, rotap ni tapupu? Povoz ni
as haken ne amun iv havevozañ mezovai
emat niih emom." 29 Pot hahan Iesu hañiv
epat mañah, "Povoz ni em." Pot mañahan
Pita boutitakanañ berevat kapot tat iv
havevoz revah mezovai sohot, 30 hadao
ahoam uroohan etet ñaihet tah, povoz
iv havevok horapanez tat pot hah, "Nem
ahop ae, ne er horomaz tohog, ni emat
ne nav." 31 Pot mañahan Iesu hatevetet
zuam emat Pita bakaub hahapuh piin pot
mañah, "Erom, ni nemaz aviam homeo
badae batat hez, povoz zuam ñaihet teñ."
32 Pot mañahapuh parup honeo boutitak
helat lokahan hadao bon tah. 33 Tahan
mañairooh-abanari Iesuz tahavoz homet
pim abatao bat hel batat pot mañah, "Ui
rotap ni Godiz rop ev."

Iesu lam modari batin batah
Mak 6:53-56

34 Met paru iv havë povozañ sohot Gene-
saret zei posiz totoi bagaa batat berevat
boutit ul ta beteoh. 35 Tahan añarab zei
posikari Iesun etet hodad ravahapuh ñeo
meehan sat em tahan lam navor nao tat
hehari Iesuz nakoe bat emah. 36 Tahapuh
Iesun pot mañah, "Erom, ni gu hakë,
povozahoh añarab lam eperi nim dim tovë
nenapuz teterah ut urapan." Pot mañahan
Iesu gu hahan parum hahat lam mapori
pim dim teteraz bahapuh paru tin ravah.

15

Godiz haohat paru ritou metooh
Mak 7:1-13

1 Tahan Parisi aban narir aban ñetï
kateñiz mañair-nari Zerusalem zeitakanañ
emat Iesun epat at mañah, 2 "Met darim iz
mimiholoz haovai emooh-pov tairaiz nim
mañairameñ-abanari elat parum marañ
ivov naveteam het gipiz namah?" 3 Pot at
hahan pi epat mañah, "Met tairaiz arihö
darim iz mimiholoz haovai emooh-povoz
homet het Godiz añahan hezat elameg?
4 Met pim añahan hez-epovokaro ari hodad
hakez. Met arim nonor papaz abatañ bat
hel batat tin metovai sohozei. Met modao
ev. Nap pim nonop ma papapuz ñetï horiv
hapanez pop ur ñomepek. Met ari aña-
han hez-epovokaroz hodad hakez, 5 oñ ari
ñetï povokaro elat pot hameg, 'Met aban
nap pim nonopur papapun epat mañapan,
"Apair Amai, ne monï nas eñizat anomaz
zait toh, oñ monï pos God manomaz au
hakahö, povoz arip rekot naanotü." 6 Met
pot monis God manapanez hapanez pop
rekot pim nonopur papapuz tin nameñiz
hepanen parup am hepan.' Met ari
pot hamegiek darim iz mimiholoz haovai
emooh-pot baval hat God arim nonopur
papap meñizohopekez hahan hez-pov elat
ritou tameg. 7 Met ari lop houlorizaronañ
het hamegiri, batam propet aban Aisaia
arim pot tohopekezavoz epat menahan hez,
8 God pot hah, 'Met añarab eperi amauam
giz nenañinañ nem abatao bat hel
batat hez, oñ parum loporizaroh
nemaz homeamah bon.
9 Ma ham aban nariz ñetï hahan heza-
ñiz homet añarabon pot mañamah,
"Godihö darim tohokazao hahan
hezat ev arin añamegig, hatevetet
baval hahozei."
Pot hat haovai samahaek nem abatao
bat hel batat hez-pov betezao
ravamah.' *Aisaia 29:13*

Met Aisaia arim pot tohopekez menahan
hez-pov rotapuv ok," pot mañah.

Añarab bahorï avatamahatuz ñetiv
Mak 7:14-23

10 Pot mañahapuh añarab totoi ema-
panez mañahan emat togü manahan epat
mañah, "Ñetï añomaz epovon ari hatevetet
kapotaz tin hodad ravei. 11 Met aban nap
gizasik gipiz ma tairatü kopulat namah-
potuhö pi bahorï navat, oñ tairañ lo-
porizarotihanañ homeamahan gizasik em
berevamah-poñihö bahorï batamah." Pot
parun mañah. 12 Met pot mañahan pim
mañairooh-abanari totoi emat piin epat
at mañah, "Erom ae, ni okat hañin Parisi
abanari hatevetet kaev ravah-povon ni et
hareñi?" 13 Pot mañahan Iesu epat mañah,
"Met nem Pap abarah hezapuz avasik
bitü nañed hezan zen zeneñ parumam
berevamah-poñ batizat betepan. 14 Povoz
aban okori parum sa kaev ravohop. Met
aban etañ kut tat hepanez napuhö aban
etañ kut tat hepanez modap bat nonoron
mañairapan, povoz parup honeo sesevok
edat sapan. Met povoz zut paru aban
kut hez-okori añarab modarin non horiorö
mañairamahaek, paru mapori horï rava-
pan."
15 Pot Iesu hahan Pita piin mañah, "Met
gizañiz ñetï hañ-okovoz kapot ni dein bar
añeken hatevetek." 16 Pot hahan Iesu hañiv
epat mañah, "Met ne houloam arinañ het
añohot hezan parum zut ari amun hodad
narav heza? 17 Met ari gipiz ma tairatü
gizañik nat mot meamegin loporizaroh er
horamahan har beteameg-potuhö rekot ari
bahorï naavat. 18-19 Oñ loporizaroh home-
amegin em berevamah-epotuhö ari añarab
bahorï avatamahatü ev. Home horiv,
modap ur ñomao, biz bogï tao, betezam nae
nap bao, givogiv, ñetï moreg hapanezao,
modapuz ñetï horiv hapanezao. Met non-
air nai arim loporizaroh homeamegin em
berevamah añoh-okotuhö bahorï avatama-
han 20 God eteamahan ari horï ravameg. Oñ
añarab gipiz nohopanez marañ ivov navet
hepan-povohö Godiz etañik paru bahorï
navatotü," pot mañah.

Añ nap Iesuz tin homet hah
Mak 7:24-30

21 Met Iesur mañairooh-abanari zei pot
betet sohot Taia ma Saidon zei potakaroz
nakoe zei posik sah. 22 Tahan Kenan
porihanañ añ nap pi Zuda bonop emat
Iesun epat mañovai emooh, "Nem ahop,
Devidiz ro izap ae, nem ñarip pitü nap
menat hezan kakam ahov hatevetehot horï
ravat hez, povoz nemaz zakep tat emat
rueken sap." 23 Pot mañovai soohan Iesu
ñe hañiv añ popun namañ tahan pim
mañairooh-abanari piin epat mañah, "Añ
darim eñatak emohot ñeo ñarah haovai
emamah-okopun mañeken sap." 24 Pot
mañahan Iesu boreurat añ popun hañiv
epov mañah, "Ne Israel añarab bol sip-
sipihol parum koravop betet main ravat
samahavoz zut hez-nen porizahar nemee-
han emoh, oñ ari añarab patariz ne naem."
25 Pot Iesu mañahan añ pop emat pim irih
rariñ rez bareñat epat mañah, "Nem ahop,
ni ne neñiz." 26 Pot hahan Iesu añ popun
ñetï hañiv epat mañah, "Met rekot deim
ñaroholoz adakap beteman hadehol na-
pane?* Evo, pot toman tin naravotü."
27 Pot Iesu mañahan añ pop hatevetet Iesu
meñizapanez homet epat mañah, "Kar nem
ahop, ñetï okov rotap ok nañeñ, oñ ñaro-
hol revah het gipiz namahan gipiz kosiñir
lopoñ irih zei ogolerah ñodamahan hade-
hol emat namah." 28 Pot hahan Iesu piin
epat mañah, "Eñarim, rotap ni Godiz tin
homeo badae batat hezap eveg, ne neñizat
tairao tomaz ni homet emat hañ-pov petev
ne hatoh." Pot Iesu añ popun mañovai
tapurah pim ñarip tin ravah.

Añarab lamari batin batooh

29 Tahan Iesur mañairooh-abanari zei pos
betet sohot Galili iv havevoz nakoe sovai
dañ navok helat toutat heh. 30 Tahan añarab
ahovokaro, lamao tat parumauhö haeñat
nat hehari, ma etañ kut tat hehari, ma eñar
mar horï ravat hehari, ma ñeo nak hehari,
ma lam navor nao tat heh-porizaro map bat
emat Iesuz nakoe meñehan pi mapori batin
batah. 31 Tahan añarab ahö povokaro paru
porin etehan, ñeo nak hehari ñeo hahan
haeñat nat hehari haeñ tahan etañ kut tat
hehari tin nonair nain etehan, paru agol
atat Israel darimauz ahop Godiz abatao bat
hel batat biñ mañah.

Añarab ahovokaro maot gipiz manah
Mak 8:1-10

32 Met pot tahapuh tokat Iesu pim
mañairooh-abanariz as hahan emahan pi
parun epat mañah, "Met añarab eperi dari

* 15:26: Pavar 26 -Met Zuda añarab paru añarab patariz homet, "Hadehol ok," pot haoh, povoz ñetï epovok Iesu Zuda añaraboz ñaroholotï zu tat mañah, met añarab patariz hadeholotï zu tat añ popun mañah.

honeo emoogin alizañ 3 bon tahan paru
gipiz bonori am hez, povoz ne parumaz
zakep netamah. Met paru gin hezaek
parum zeitakarohaz meeman nonoroh
sohopanepuh ginaz et nin tat ñodapan
hezavoz ne homeamoh." 33 Pot Iesu
mañahan paru epat hah, "Met ham mop
hatarah eveg, taekanañ dari gipiz bat
paru añarab ahö epovokaro manakan
napanez hameñ?" 34 Pot hahan Iesu
parun epat at mañah, "Met arim gipiz
tair bavelegin hez?" Pot pi at mañahan
paru epat hah, "Deim bereñ 7 met pis goe
honeñariv bavelegin hez." 35 Pot mañahan
Iesu añarab maporin tin toutapanez
mañahan paru toutat garë hahan, 36 pi
bereñ 7 met pis honeñariv bat Godin
biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-
abanari manahan bat añarab manovai sah.
37 Tahan paru nohot kaev ravat teritü biit
hehan mañairooh-abanari hov kitü 7 basat
bavelahan beo rezah. 38 Met abanari 4
tausen gipiz pot manahan nah, oñ añaholor
ñarohol honeo het gipiz pot noohariz rekö
nak.
39 Met pot tahan Iesu parum zeitakaro-
haz maot meehan sahan pim mañairooh-
abanarinañ paru boutitak helat toutaha-
puh iv havevozañ sohot Magadan zei posik
sah.

16

Iesu red nao tapanez mañah
Mak 8:11-13; Ruka 12:54-56

1 Tahan Parisi abanarir Sadiusi abanari
Iesu zu metapanen tair tapan homet emah.
Tat paru piin epat mañah, "Met God pi
kezao nanapanen ni red magei deim et narë
hez-nao teken dei etet nimaz pot homek,
'Rotap pi Godihö meehan emahap ev,' pot
hak." 2 Pot mañahan Iesu ñetï hañiv epat
mañah, "Met hapanezai gitap bañodama-
han belouver mavamahan ari etet, 'Zeit tin
elapanez ev tah,' pot hameg. 3 Ma zeit al
teevai berevat eteamegin un du nao rau
rau tamahan teptepiv bamahan etet, 'Utar
pelapanez ev tah,' pot ari hameg. Met
ari potun etet zuam tapanezat hodad har-
avameg, oñ petev nem gogot tamohoek ari
haetet kapotaz hodad narav, oñ am kut tat
hez. 4 Met ari God betet horï tohot hezaek,
ne red magei nao toman ari etepek, pot
hamegivoz evo añamoh, oñ batam Zona
pi pis ahopuz loporih hehan alizañ 2 bon
tahan zeirevaizasik pi maot ñiz betehan
berevat emahavoz zut toman ari red nen
povon etepek." Pot Iesu parun mañat betet
sah.

Parisiholor Sadiusiholoz mañoohat natotü
Mak 8:14-21

5 Met Iesur mañairooh-abanari iv
havevoz okatsitï sahapuh mañairooh-
abanari parum gipiz napanez natü bat
nas. 6 Tahan Iesu parun epat mañah, "Ari
hatevetei, met Parisi abanarir Sadiusi
abanariz gipiz namahatü nohot horï
ravepek hezag, tovai ari potü notunei."
7 Pot Iesu aban poriz homet mañahan kut
tat parumam epat kil nae nap mañah,
"Met dari gipiz nakaz natü unun manat
nav emegivoz okat añah batah." 8 Pot
paru hahan Iesu parum hah-povon hodad
hatat pi parun epat mañah, "Met tairaiz
arimauhö gipiz bat naemavoz nae nap
mañameg? Rotap ari nemaz tin homeo
badae navat hez. 9 Met nem garos tohov am
hodad nat. Met abanari 5 tausen darinañ
hehan bereñ 5 bapezat manohon nahan ari
teritü hov kituk bavelegivoz unun manat
heza? 10 Ma aban modari 4 tausen hehaek
ne bereñ 7 bapezat manohon nahan ari
teritü hov kituk bavelegivoz amun unun
manat heza? 11 Rotap ari unun hamaneg,
povoz haohon ari gipizotï homet ok hag,
oñ ne okovoz homet arin naañ. Met
ari Parisi abanarir Sadiusi abanariz gipiz
nohot horï ravepek hezag, tovai ari potü
notunei." 12 Pot maot hahan paru pot
homeh, Ae Iesu pi gipizoz darin naañ, oñ
Parisi abanarir Sadiusi abanari añamah-
ñetï povon hatevetet tovai sook hezavoz
homet ñetï okov darin añah. Pot paru
homet hodad ravah.

Pitahö Iesuz kapot bar hah
Mak 8:27-30; Ruka 9:18-21

13 Met Iesur mañairooh-abanari heh-
poek betet zei mod nataz abatao Sisaria
Pilipai potaz totoi sah. Tat Iesu pim
mañairooh-abanarin epat at mañah, "Met
paru añarabohö ne Añaraboz Nanë epopuz
homet ne tairap hamah?" 14 Pot at maña-
han paru epat hah, "Añarab narihö ni-
maz, 'Zoan ivoh memeohap,' pot hamah.
Met mod narihö, 'Elaiza,' pot hamah, met
mod narihö, 'Zeremaia, ma Godiz propet
aban batam heh-mod nap,' pot paru nimaz
hamah." 15 Pot paru piin mañahan Iesu
parunahon maot at mañah, "Met arimauhö
nemaz tairap hameg?" 16 Pot mañahan Sai-
mon Pita pat, "Ni Kristo, God biriri̇ï het poh

hezapuz rop dei eñizekez au hahan hezap
ok." [17] Pot mañahan Iesu hañiv epat piin
mañah, "Saimon Zoniz rop, hamarah na-
puhö ni hodad okov nanahan hañ homeo-
tun, oñ nem Pap abarah hezapuhö hodad
okov nanahan ok hañiek, non biñavonañ
hekezaoroh ni sameñ. [18] Met niin epat
nañom, nim abat modao Pita ok, met abat
povoz kapot hel ahov, pot hez. Met hel ahö
hamoh-povoz zut ni aban kezap ravekez
homet okat nañoh. Met ni garosik neñema-
puh nim tokat nem añarab togut meñe-
man kez ravat hepan. Tapanen Setenir
pimerihö rekot nem añarab togü pot bahorï
metat ritou nametotü. [19] Met ni añarab
kezavonañ mañairat meñizooken paru God
arim koravopuz masakavoz roketak emat
poek tin hepan. Tapanen ev hamarah paru
tairao tohopanez povon ni etet, 'Evo, darim
natotuzao ok ari tameg,' pot haokë, povoz
abarah God amun nim hakez taputam pi
hakahopan. Met parum tohopanez navon
ni etet, 'Kar, rekot dari okatahar took,' pot
haokë, povoz abarah God amun nim hakez
taputam pi hakahopan." [20] Pot mañaha-
puh pim mañairooh-abanarin epat mañah,
"Met tovai ari modarin, 'Epop pi Kristo,' pot
mañotunei." Pot ah ñeo mañah.

Iesu ñomapanez bar mañah-ñetiv
Mak 8:31–9:1; Ruka 9:22-27

[21] Met pot Saimonin bar mañahaekanañ
Iesu pim mañairooh-abanarin pimau ur
ñomapanez ñetiv ba ou batat mañohot het
epat mañah, "Met ne Zerusalem zeitak
soman paru aban anumaihol bareñ elat
mañaramahariz ahorir, aban ñetï kateñiz
mañairaholor, aban korav ahö modari
kakam ahov netapan. Tat paru mod narin
mañapanen ne navat ur noñomapanen,
aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik
maot baviririï navatapanen bal haom," pot
mañah.
[22] Met pot mañahan Pita Iesu bamain
batat pim ñomapanez ñetï hahavoz kez ra-
vat epat mañah, "Deim ahop ae, tairaiz okat
netapanez ni hañ? Oñ paru pot netapanez
hapan, povoz God paru baarapan." Pot
mañahan [23] Iesu hañiv piin epat mañah,
"Seten, ni Godiz hodadevoz homet okat
nak, oñ ni nimauz hodad nenavozam homet
okat nañat ne ba in balavï netekez teñig, ni
nehanañ zei nanat sa," pot mañah.
[24-25] Pot mañat Iesu pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Met tairap nenañ
emohopanez pop ne nemauz zaitiv betet
nem Papapuz hahat baval hat, pim zaitivok
samohovoz zut pi pop nem tamoh-tapü
epat tovai emohot pot homehopan, Met ne
Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai
tairao netapanez, ma ur noñomapanez
hapanen ne kaev ravat ñaihet tat pi
navetetü. Pot nemaz homet emookez
pop nenañ honeo pohao tin het hekë.
Oñ nap pim heris tin hepanez homet
ñaihet tapanez pop pi pohao het tin
naketü, oñ horï ravapan. [26] Met nap pi
hamarah nonair nai map hez-potü bat
hepanepuh Godiz ñetiv hatevetet betet
tohopanez pop ñomapanen pim nonair
nai bat het tovai sohopanez potunañ
pim tin hepanez pov rekot maot zum
tapane? Evo, met pim tin hepanez pov
rekot potunañ zum natotü, povoz pi tin
naketü. [27] Met tokat ne Añaraboz Nanep
nem Papapuz kezavor alizavonañ maot
eromaz porah enzoliholonañ honeo erom.
Tat hamarah ari añarab maporiz horivor
tinao tamegivoz kapot ba ou batat hañiv
anom. [28] Met ne rotap epat arin añom.
Tokat arihanañ nari nañom biririï hepekez
porah ne Añaraboz Nanë epop korav ahop
ravoman ari etepek," pot mañah.

17

Iesuz heris pat ravah-ñetiv
Mak 9:2-13; Ruka 9:28-36

[1] Pot mañat hehan alizañ 6 bon tahan Iesu
Pitar Zemisir bosip Zon bavizat agarë revah
rop tovë navok sahapuh paru nenari heh.
[2] Tat Iesuz heris pat ravat gitapuz zut al tee-
han pim dimip aer ravat livaliv toohan paru
eteh. [3] Met pot tovaiam propet aban batam
hehañariv parupim abatavokaro Mosesir
Elaiza ou ravat Iesunañ honeo paru ñetï
hahot hehan, [4] Pita parun etehapuh Iesun
epat mañah, "Deim ahop ae, dari ev tin
hezavoz ne etet biñ ravohog, ni gu haken
rekot zei goe nañ nim namak, Mosesiz na-
mak, met Elaizaz namak tat demom." [5] Pot
mañovaiam un aer livaliv tooh-nat erat
paru bamezahan un potaz ñaravatakanañ
ñe nao epat hah, "Met nem rop ok, ne loporï
pihar manat pim tamahavon etet pimaz
ahoam biñ ravamoh, povoz ari pim ha-
hopanezat hatevetet tinam baval hahozei."
[6] Pot hahan Iesuz mañairooh-aban pori hat-
evetet ñaihet tahapuh paru sa ñodat et
batañ hamarah bareñat heh. [7] Tahan Iesu
parum nakoe emat rouvat paruh pari bat
pot mañah, "Erohol ae, ari ñaihet totunei,
oñ bal hazei." [8] Pot mañahan paru bal hat
etehan unitar aban modañariv bon, oñ Iesu
nenapuam parunañ heh.

9 Tahan paru rop povok hehaekanañ
er horahapuh Iesu parun ah ñeo epat
mañah, “Ari tovai revah het etet hatevetegñetï pov petev mañovai sotunei, oñ am
hepeken ne Añaraboz Nanep ñomomazaekanañ maot baval nakapanez porahahoh
ñetï pov añarab modarin bar mañohopek.”
10 Pot ah ñeo parun mañahan mañairoohaban pori hatevetet piin epat at mañah,
“Met paru aban ñetï kateñiz mañairaholohö pot hamah, ‘Met propet aban Elaiza
batam heh-pop garos maot ou ravat hepanen tokat Kristo Godihö au hahan hezap ou
ravapan,’ pot paru hamahavoz kapot tair?”
11 Pot hahan Iesu epat mañah, “Met rotap
Elaiza garos ou ravat Kristo erapanez nonor
ba oñ batapan, pot hahan hez, 12 oñ ne arin
epat añom, Elaiza haemahan pimaz paru
etet hodad nat, oñ parum zaitivoz hehat
horiv piih metooh. Met pot metoohavoz
zut ne Añaraboz Nanep paru horiv amun
netapanen kakamao hatevetem.” 13 Pot Iesu
mañahan paru pot homeh, Met petï pi Zoan
ivoh memeohapuz dein ok añah.

Aban ro pitup batin batah
Mak 9:14-29; Ruka 9:37-45

14 Met pot hahapuh paru sat añarab
ahovokaro hehaek sahan aban nap emat
Iesuz nakoe rariñ rez bareñat* epat mañah,
15 “Nem ahop ae, met nem rop ahoam rumurat het itiñadek peg hat sat ñodat ñadamahan bamoh, ma iverih meñet samahan sat
bamoh, povoz pimaz zakep tat meñiz. 16 Met
pi pot tamahavoz homet nim mañairooñabanari batin batapanez hat bat emohon
paru gogot hatah, oñ pi tin narav, am
hez.” 17 Pot mañahan Iesu aban popuz hahat
hatevetet pim mañairooharin epat mañah,
“Beuo, ne houloam arinañ ev het añamohon ari hatevetet arim gagañik hodad tinao
nav kut tat het nemaz homeo badae navat
hezavoz homet arimaz nem loporih honoñai tamoh, oñ arinañ am heman tairarah
nemaz tin homeo badae batepek?” Pot
hat epat manah, “Ro hañ-okop bat ev em.”
18 Pot Iesu mañahan rop bat emahan pitü
ropuh menat heh-popun mañahan berevat
sahan tapurah rop tin ravah.

19 Tahan tokat Iesu main hehan pim
mañairooh-abanari pihaz emat epat at
mañah, “Met dei pitü okop harueg, oñ
tair tat naverev tah?” 20 Pot at mañahan
Iesu epat mañah, “Ari Godiz homeo tin
badae navat, povoz ok hagin berevat nas
tah. Met ne rotap epat añoman ari hatevetei. Met zi miz pomedez bi uloñ goeñitar hez-poñiz zut ari Godiz aviam homeo
badae batovai sohopek, povoz ari rekot dañ
akavon epat mañepek, ‘Ni epekanañ haeñ
tat okoin pataek sat hez.’ Pot mañepeken
taput tat sat hepan, ma nonair nai mapotü
ari rekot tovai sohopek. [21 Met pitü rop
menat heh-okopuz zut modari ari ruepeken
sapanez non mod naorö bon, oñ ari gipiz
nain het Godin mañ mañepek, povoz rekot
hapekezat tapan,” pot mañah.]

Pim ñomapanez ñetiv maot mañah
Mak 9:30-32; Ruka 9:43-45

22 Tat tokat Iesur mañairooh-abanari
Galili zeisik am hehapuh Iesu parun epat
mañah, “Met ne Añaraboz Nanep aban
napuhö aban mod narin mañairapanen ne
navapan. 23 Tapanen ne ur noñomapanen
au aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik
maot baviririï navatapanen bal haom.”
Pot Iesu mañahan mañairooh-abanari
hatevetet parum loporizaroh honoman
tah.

Tup ahomakez monis manapanez mañah

24 Tahan Iesur mañairooh-abanari Kapaneam zeitak sahan aban Godiz tup ahö
tinamakez korav het monis boohari emat
Pitan epat at mañah, “Met arim añairamahap Godiz tupumakeh monis pi am biamahapu?” 25 Pot at mañahan Pita hañiv epat
mañah, “Gu, pi biamahap ok.”

Pot hahapuh sat kohat Iesu heh-zei pomakeh lokahan Iesu zuam epat Pitan at
mañah, “Saimon, ni tair homeameñ? Met
petev ham eparah aban ahö nari hamahan parum kapotakari takes monis manamaha? Ma añarab patari parum irih ravat hez-porihö takes monï pos manamahan
bamaha?” 26 Pot at mañahan Pita Iesun
ñetï hañiv epat mañah, “Met paru añarab
patari takes monï posiz hamahan manamahan bamah.” Pot hahan Iesu epat maot
mañah, “Met aban ahö poriz kapotakari
namanotuzavoz zut ne Godiz rop pim tup
ahomakeh monis biamahaek naviz tomaz
pov horiv bon. 27 Oñ ni pot bar mañeken
paru hatevetet darimaz home horiv homehopan hezavoz ni iv havevok sat ukup betet
pis garos bekezap bat pim agolas baatat
monï poek hepanezas basat deipimaz monï
pos man.” Pot Iesu Pitan mañah.

* 17:14: Pavar 14 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

18

Tairap pi ahop ravat hepan?
Mak 9:33-37; Ruka 9:46-48

1 Pot mañahan pim mañairooh-abanari
emat Iesun epat at mañah, "Met God darim
koravopuz masakavoz roketak hekan tairap
ahop ravat hepan?" 2 Pot at mañahan
Iesu parum nakoe ro goe nap hehaek as
hahan emahan parum ñaravatak meñet
3 parun pot mañah, "Rotap epat añoman
hatevetei. Met ari abat ahoñinañ ra-
vat hepekez homeameg-pov betet ro goe
epopuz zut ravat hezei. Oñ ari pot narav
am hepek, povoz Godiz masakavoz roketak
naketü. 4 Met añarab tairari ro epopuz zut
het abat ahoñinañ ravat hepanez homet
naketuz pori pim masakavoz roketak hep-
anepuh ahori ravat hepan. 5 Met tairap
nemaz homet ñaro goe epop ma pim zut
mod napuam meñizat tin metapanez pop
ne amun ok neñizat tin hanetapanezavoz
zut ravat hepan," pot mañah.

Modari moreg nametotuz ñetiv
Mak 9:42-48; Ruka 17:1-2

6 Pot hat maot epat mañah, "Met ñaro
nemaz homeo badae batat hepanez nap
mod napuhö moreg metapanen pop non
horioroh maot sapan, povoz moreg meta-
panez pop hañ horiv tokat bapan. Met pi
moreg namet hepanezaratiam mez kerë hat
iv havevok sa ñodat emiv elat ñomapan,
povoz tin ok ravapan. *(Met Iesu ev aban hah-
pop garos ñomapan, povozahoh pi pimaz homeo
badae batat hepanezap bahorï batapanezavoz
tokat hañ horiv navotü.)* 7 Met ev hamarah
orah rezah añarab narihö modari moreg
metat horiv tohopanez mañohopanen pori
horï tohopan, oñ modari horï tohopanez
mañohopanez pori hañ horï ahov tokat
bapan.

8 Met ni nap nim mar nasihö ma eñ
nasihö horï navok navat sapan, povoz mar
pos ma eñ pos el beteken sapanen mar
hones ma eñ honesinañap ravat het pohao
hekez poek tin het hekë, oñ nim mar pos ma
eñ pos am hepanen itiñadek nevetepanen
horï ravat hekë hezavoz ev hamoh. 9 Ma
ni nap nim et navohö horï nao tekez za-
itiv netapan, povoz et pov batiz beteken
sapanen pohao het hekaz poek tin sat hekë.
Oñ nim et houlovokaro hepanen ganö non
horioroh sohot itiñadek nevetepanen horï
ravekë hezavoz ev hamoh.

10 Met paru tairari ñaro goeriz zut tin ne-
maz homet parum heriñ bat hel navat hep-
anezariz ari, 'Betezari ok,' pot poriz hao-
tunei. Met paru poriz korav ravat hez-enzol
pori orah rezah abarah nem Papapunañ ho-
neo hez. [11 Met ne Añaraboz Nanep añarab
tairari non tinaorö betet tokat hañ horiv
bapanezat ravat samah-pori maot nemeri
bavatat non tinaoroh meñeman sohopanez
hat ev emoh."] Pot mañah.

Bol sipsipip maot bah-ñetiv
Ruka 15:3-7

12 Pot mañat maot epat mañah, "Met
mod añomaz toh-epovoz tin homei. Aban
napuhö bol sipsipihol 100 poriz korav ra-
vat hepanen nap naek sapanen etet mod
tin hepanez 99 pori pi betet naek sapanez
popuz maot melahar sapan. 13 Met aban pop
bol naek sapanezapuz melahar sapanepuh
bar batat bat emapanez pop pi tin hepanez
poriz aviam biñ ravapan, oñ naek sat hep-
anen mel tat bat emapanez popuz ahoam
biñ ravapan. 14 Met añoh-epovoz zut arim
Pap abarah hezap pim ñaro nap main ravat
horiek sapan hezavoz pi homeme hez," pot
mañah.

Modap horiv etapanen tin metak

15 Met Iesu maot epat mañah, "Ni nap
Godiz homet heken nim naner bosir na-
puhö horï nao netapan, povoz ni sat pinañ
arip main het pim horï netapanezavoz ñe
sokovonañ bar mañeken pi hatevetet, 'Deip
bavon batopain,' pot nañapan, povoz arip
bavon batat maot tin hepek. 16 Oñ pi evo ha-
pan, povoz ni sat aban mod nap ma nañariv
horï netapanez povon hatevetepanez bav-
izat emeken ari sat pim ni horï netapanez
pov bon tapanez pinañ ñetï nae nap mañei.
17 Met mañohopeken pi bavon batepekez am
gu nak hepan, povoz añarab Godiz homet
hepanez narin mañeken ari honeo emat
topourat mañepeken pi am evo hat kaev
ravapan, povoz pot homehopek, 'Petï pi
Godiz hodad nat hezapuhö epat ev tamah,'
pot hazei.

18 Met rotap arin añoman hatevetei. Ari
nemaz homet hezari ev hamarah hep-
ekepuh añarab tairao tohopanez povon
ari etet, 'Evo, darim natotuzao ok,' pot
mañepek, povoz abarah God amun arim
pot hapekez taputam pi hakahopan. Met
parum tohopanez navon ari etet, 'Kar,
rekot dari okatahar tohok,' pot hapek,
povoz abarah God amun arim hapekez
taputam hakahopan.

19 Met maot epat añoman hatevetei. Ari
ev hamarah het añarab nañariv lop hon-
erï ravat hepekepuh mañ haovai sohopek,
povoz nem Papap abarah hezap hatevetet
rekot aripim mañohopekez povoz eñiza-
pan. 20 Met tairaiz pot eñizapan home-
tunei, oñ ari nañariv ma nañariv napuhö
lop honerï ravat nemaz homet mañ ha-
hopek, povoz ne arinañ honeo heman
nem Papapun mañohopeken pi rekot eñi-
zohopan," pot mañah.

Gog aban horipuz ñetiv
Ruka 17:3-4

21 Pot hahan Pita totoi emat Iesun epat
at mañah, "Deim ahop ae, met nem mod
napuhö horiv netapanen ne baveteman
maot horiv netapanen maot baveteman am
horiñ netovai sohopanen sohot horiñ 7
ravapanen am bavetem ma tair?" 22 Pot
at mañahan Iesu hañiv epat Pitan mañah,
"Evo, horiv netovai sohopanen pim horï
poñ bavetevai sooken 7 ravapanen pi-
maz kaev ravat maot banavetetuz ne niin
nanañ, oñ orah rezah horï netohopanen
zuam unun manovai sohoz, pot nañamoh.

23 Povoz God arim koravopuz masakavoz
roketak het modariz horï etohopaneza-
ñiz unun manat hepekez aban ahö napuz
tahavotï zut tat epat añom. Met aban
ahö nap pim gog aban nari monis mana-
han hehaek, paruhö pi hañis manapanez
homet 24 garos aban monï ahos 10 tausen
kina manahan bat sat heh-popuz as hahan
emahan epat mañah, 'Nem monï nanohosiz
hañis ni bat urutak bavizeñin oraez, ma
tair?' Pot piin at mañah. 25 Pot at maña-
han gog aban pop, 'Evo, ne monï hañis
banaviz,' pot hahan aban ahop epat mañah,
'Kar, ni pot hañ, povoz arimotur ari añar
ñaro avomapuh añarab nari manoman, ari
parum gogot tohopekez hat avapanepuh
nem monisiz hañis nanapanen bom.' 26 Pot
hahan pim gog aban pop honoñai ahov
tat aban ahopuz eñañik rariñ rez bareñat*
epat mañah, 'Nem ahop ae, met ni ñai
bizat am heken ne peteveam gogot kez tat
hañis ba nevizoman hepanen emat bekë.'
27 Pot mañahan aban ahö pop pimaz zakep
tahapuh pot mañah, 'Erom, ni monï hañis
ne nanekez haohoek petev pohao bon hata-
hag, ni am sa.'

28 Pot mañahan gog aban pop berevovai
iñidoh etehan aban mod 100 kina manah-
pop hehan etet popuz ñe horhoravoz bat
pot mañah, 'Batam nem monï ni nanohosiz
hañis zuam nan.' 29 Pot mañahan aban
pop pim irih rariñ rez bareñat pot mañah,
'Ni nemaz zakep ta. Tapanen tokat ne
nim monï posiz hañis hananom.' 30 Pot
mañahan aban monis manah-pop gu nak,
oñ epat mañah, 'Met ni kakam zeimakeh
nemerizapanen het nem monï hañis ba
nanekepuhoh maot berevekë.' Pot mañat
basahan aban añavairi kakam zeimakeh
memerizah.
31 Met pot metahan gog aban modari etet
kaev ravat sat aban ahopun aban popuz
metah-ñetiv bar mañah. 32 Tahan aban
ahö pop hatevetet gog aban popun as ha-
han sahan pot mañah, 'Ni gog aban horip,
met ni nem monï hañ ahos nanekez ha-
hon ni zakep heris raveñin ne niin, "Sa
hez," pot nañohoek, 33 tair tat ne nimaz
zakep tohovoz zut nim modapuz zakep
nat, oñ horï okat meteñ.' 34 Pot ahop
mañat kaev ravat gog aban pop kakam
zeimakeh memerizapanez mañat, 'Pi nem
monï hañis map nanapan, povozahoh maot
baverevepek,' pot parun mañah." 35 Met
Iesu ñetï epov mañat maot epat mañah,
"Met arim modarihö horï etohopanez poñ
loporizaroh unun naman hepek, povoz
aban ahö popuz metahavoz zut nem Pa-
papuhö ari taput etohopan," pot mañah.

19

Añarab nae nap bat maot navetetü
Mak 10:1-12; Ruka 16:18

1 Iesu ñetï epeñ mañat garë hahapuh pi
Galili zeis betet sohot Zodan iverï ñarat
Zudia zeirih sah. 2 Tahan añarab ahovokaro
pim nakoe emahan pi añarab lamarizaro
batin batooh.
3 Pot tohot hehan Parisi aban nari pim
nakoe emat Iesu ganö nao hapanen paru
pi bapan homet piin moreg epat at mañah,
"Met aban nap pim añap kaev metapanen
sapanez non naorö hez, ma bon?" Pot at
mañahan Iesu hañiv epat mañah, 4 "Met
batam Godiz tah-ñetiv ari rekö hamegiek
tin hodad narav heza? Pi nonair nai matut
tah-pop abanapur añap matut tah. 5 Tat
pot hah, 'Met aban nap pim nonopur pa-
pap betet añap bapanen parup herï hones

* 18:26: Pavar 26 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

ravat hepan.’ [6] Pot God hahan hezaek, aban
ro nap pim nonor pap betet ñari añ nap
bapanen God parupim herisikaro bahoneo
batapanezaek parup berat main main maot
naravotü.” Pot Iesu parun mañah. [7] Tahan
paru maot epat at mañah, “Ni tin hañin
dei hateveteg, oñ tairaiz Mosesihö ñetï
katevok epat hahan hez, ‘Aban tairap pim
añap betepanez homepan, povoz pi tepaek
pot menapan, Ne nimaz kaeveg sa. Pot
menat añap manat zei manapanen sapan,’
pot pi haoh.” [8] Pot mañahan Iesu parun
epat mañah, “Met paru Godiz ñetiv hat-
evetet betet gagañ heleñiz zut ravah, povoz
Moses abanap añap betet zei manapanez
pot parun ok mañah, oñ God nonair nai
matut tah-porah añarab okat tohopanez
nak. [9] Oñ epat añoman hatevetei. Met aban
nap pim añap bogï nat tin hepanen betet añ
modap bapan, povoz aban pop pi añ mod
bapanez pop givogipuz zut bat hepanen
piitï horiv am hepan.”
[10] Pot mañahan Parisi abanari sahan pim
mañairooh-abanari piin epat mañah, “Met
aban nap pim añap navetetü, pot hañivoz
dei epat homeameg, Met abanari añahol
nav parum main hepan, povoz tin rava-
pan.” [11] Pot hahan Iesu maot parun epat
mañah, “Rotap ok hag, oñ arim hag-okat
aban maporizaro rekot natotü, oñ Godihö
honep honep hodad okov manat meñiza-
panen parum main tin hepan. [12] Met aban
nari añahol nav hezavoz kapoñ main main
epat hez. Met nari parum nonohol añahol
navotuzari batamah, met mod nari aban
ahö narihö parum gogot metohopanez hat
parum hatañ tiamahan añahol nav, am het
gog nenat metamah, met mod nari paru
Godiz gog nenao tovai sohopanez hat aña-
hol nav, am hez. Met aban tairap, Rekot
ne taput tom, pot homepanez pop ñetï
epov hatevetet baval hat hep.” Pot parun
mañah.

Ñaro goeri bat emah-ñetiv
Mak 10:13-16; Ruka 18:15-17

[13] Met añarab nari parum ñarohol Iesu
maras bizat mañ hapanez hat pihaz bat
emah. Tahan pim mañairooh-abanari
porin etet ñai mañat, “Sei, sei,” pot mañah.
[14] Tahan Iesu hatevetet epat parun mañah,
“Evo, ari tovai paru bagaa batotunei, oñ zei
manepeken ñaro goe okori nehaz bat emap.
Met ñaro okori, ma añarab parum zut ra-
vat hepanezari Godiz masakavoz roketak
hepan, povoz ari gaa tepeken ñaro okori
nehaz bat emap.” [15] Pot mañahan paru pim
totoi bat emahan marasikaro paruh bizat
mañ hah. Tahapuh pi zei pot betet modaek
sah.

Aban nonair nai ahotunañapuz ñetiv
Mak 10:17-31; Ruka 18:18-30

[16] Met narah aban nap emat Iesun epat
at mañah, “Añairameñip ae, met ne tin
tairao tohoman nem tin pohao het hemaz
pov nanapan?” [17] Pot mañahan Iesu hañiv
epat mañah, “Erom, God nenap tinapug, ni
tairaiz tin hekez nonoroz neen at nañeñ?
Met pim ñetï kateñir ah ñe hahan hezañ
ni baval hat non tinaorö bar batat Godinañ
pohao tin het hekë.” [18] Pot hahan aban
pop epat mañah, “Met ñetï tairañiz ni ok
hañ?” Pot hahan Iesu epat mañah, “Met
ñetï kateñir ah ñe epeñiz hamoh, Ni tovai
mod nap men ñomotun, ma modapuz añap
givogï botun, ma givogï totun, ma añarab
modariz ñetï moregao haotun, [19] Met nim
nonopur papapuz abatañ bat hel batat tin
metovai sohoz, ma nimauz homet zakep tat
hezavoz zut añarab modariz homet zakep
tat tin metovai sohoz.” [20] Pot mañahan aban
pop epat maot mañah, “Met ñetï katë map
hameñ-okoñ ne baval hat hatovai emamoh,
oñ mod tairao tomapuh ne pohao tin het
hem?” [21] Pot at hahan Iesu epat mañah,
“Met ni tin tovai emookez zait teñ, povoz
ni sat nimotü map bat gamö rezat modari
maneken monis nanapanen ni monï pos
bat paru añarab monis bonori manovai
sekepuh ni emeken deip honeo sohopain.
Met ni pot tekë, povoz tokat abarah seken
Godihö pohao het hekez hañ tin pov ni
nanapanen bat hekë.” [22] Pot Iesu mañahan
aban pop pim monir zeirurum ahö oraeh,
povoz hatevetet pim loporï honoñai ahoam
tat zakep heris ravat borourat sah.

[23] Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin
epat mañah, “Rotapuam ne arin epat año-
man hatevetei. Met aban nonair nai ahotu-
nañap boi tatahoh Godiz masakavoz roke-
tak sat hepan. [24] Met bol kamer ahö nap
dimiñ meameg-ba napuz puioroh lip hat
sapanez pap tat hepan, met povoz zut paru
nonair nai ahotunañari Godiz masakavoz
roketak sat hepanez bapap tat honoñai
ahov tapan.” [25] Pot Iesu ñetiv mañahan
pim mañairooh-abanari hatevetet kut tat
agol atahapuh piin at mañah, “Ui, povoz
tairari God pim bapanen tin hepan?” [26] Pot
hahan Iesu parun et bameet het pot mañah,
“Met añarab parumauhö añoh-okat rekot

natotü, oñ God nonair nai mapotü tin tama-
hapuhö rekot paru poek sapanez nonor ba
ou batapan."
27 Pot mañahan Pitahö epat mañah, "Met
ni hatevet, dei deimotur deimeri betet ni-
ñañ honeo dari emameg, povoz tokat tin
tairai bak?" 28 Pot hahan Iesu epat mañah,
"Met ne rotap arin epat añom. Tokat
nonair nai maot maokotü ravapanez porah
ne Añaraboz Nanep abat ahovonañ ravat
het aban ahopuz tek tinatak toutat he-
man ari nenañ honeo emameg-eperi amun
aban ahoriz tek tinañ 12 hez-poek tou-
tat hepekepuh dari Israel añaraboz mim-
ihol 12 poriz ro mim petev toguñ 12 ra-
vat hez-pori ñevok bizapanen arihö ñetiñ
hatevetet an tepek. 29 Met tairari parum
nonor pap, ma bosir sau, ma ñarohol, ma
parum zeir hamar betet nemaz homet tovai
emohopanez pori Godihö ev mamog bat het
betet sohopanez potü ritou metat hañitü
ahoam paru manohopan. Tohopanen pori
pohao tin het hepan. 30 Met petev añarab
abat ahoñinañ hezarihanañ nari tokat po-
rah abatañ bonori ravat hepan, oñ petev
añarab abatañ bon hezarihanañ nari tokat
abatañinañari ravat hepan." Pot Iesu hah.

20

Avasiz gogov toohariz ñetiv

1 Pot hat maot epat mañah, "Met Godiz
masakavoz roketak hepekezavoz epovotï zu
tat epat añom. Met aban napuz greip*
avas ahö hehan aliz nas al teehan aban
pop sat av posik gogot tapanez abanarin
mañah. 2 Met paru aliz honesik gogot tat
honep honep monï 3 kina 3 kina man-
apanez mañahan, gu hahan, meehan sat
gogot tooh.
3 Tahan pi gitap aviam revah poz hahan
aban mod nari togü manat hehapuh, 'Dei
gog nat tak nak,' pot hat upaiam togü
manat hehan aban avasiz maup sat etehan
aban pori upai rouvat het gogot natam
hehan, 4 pi porin epat mañah, 'Met ari
gogot nat upai ev hez, povoz nem avasik sat
tohopeken gitap bañodapanen arim gogot
tohopekezavoz zut zum pov anom.' 5 Pot
mañahan paru pori amun sat gogot tooh.
Tahan gitauputak pi maot sat etehan
aban mod nari taputam upai heh. Tahan
etet porin amun mau pop mañahan pim
avasik gogot tapanez sah. Tahan tokat
gitap aviam tok ravat er horahan maot mod
nari hehaek sat etet taput mañahan sat
gogot tooh.
6 Met hapanezai ravahan pi maot sat ete-
han nari amun hehan etet pot at mañah,
'Met ari aliz epesik gogot nat betezam
heza?' 7 Pot hahan paru hañiv epat mañah,
'Aban napuhö dei gogot takaz naañ, povoz
dei ev am hez,' pot mañahan aban avasiz
mau pop epat hah, 'Kar, ari sat nem avasik
gogot tei.' Pot mañahan sat gogot tooh.
8 Tahan zeit kutur ravapanez ararao ravo-
vai emahan aban popuhö pim gog abanariz
koravopun as hahan emahan pot mañah,
'Ni sat mañeken paru emapanen zumao
man, met ni zumao manekez paru tokat
emat gogot toohari garos monis manata-
hoh, met garos emat gogot tooh-pori tokat
monis man.' 9 Pot mañahan as hahan gogot
tooh-mapori emahan, hapanezai ravahan
gogot kapot tat tooh-pori honep honep 3
kina 3 kina pot manah. 10 Met monï pos
gogot toohari manovai emoohan paru al
teevaiam kapot tat gog ahov tohot heh-pori
monï ahos bapan hat heh, oñ paru amun
honep honep 3 kina 3 kina potahar manovai
sah. 11 Tahan monis pot manahavoz paru
nae nap mañat maupuz ser haovai 12 napuhö
pot piin mañah, 'Aban nari dei gogot bon
takaz toogin emat gogot aviam toohari ni
3 kinahar maneñ, oñ dei al teevaiam kapot
tat gitap kez mañat hehaek gog ahot to-
hot hegiri parum zumao maneñitam dei
amun aneñ.' 13 Pot mañahan maup hañiv
popun epat mañah, 'Erom hatevetet, garos
aliz epesik gogot tooken hapanezai ararao
ravapanen 3 kina nanomaz hahon, ni gu
hañin gogot nanohon ok tooñ, oñ ne horiv
nanet, 14 povoz nim monis nanohoek bat
zeitak am sa. Met nem zaitivok aban tokat
emat gogot toohari arim zumao anohovoz
zut manoh. 15 Met monï pos nemes, povoz
nem zaitivok ok toh, oñ nem masakavonañ
arim anoh-taput paru manohon tairaiz ni
kaev ravat loporï horï raveñ?' pot mañah."
16 Met Iesu ñetï epov mañat maot epat hah,
"Met petev añarab abat ahov bon betez
hezarihanañ nari tokat abat ahoñinañ ra-
vat hepan, oñ petev añarab abat ahoñinañ
hez-nari tokat abatañ bon betezari ravat
hepan," pot mañah.

Iesu pi ñomapanez maot mañah
Mak 10:32-34; Ruka 18:31-34

* 20:1: Pavar 1 -Greip ul poñiz akop Zon bodorï 15 barah hat etei.

17 Met Iesu Zerusalem zei ahö potak
sapanez añarabonañ paru honeo nonoroh
sohot pim mañairooh-abanari l2 bamain
batat epat mañovai soh, 18 "Met hatevetei,
dari Zerusalem zeitak sakan aban arihanañ
napuhö ne Añaraboz Nanep horiv neta-
pan. Tat pi pop aban anumaihol bareñ elat
mañaramahariz ahorir aban ñetï kateñiz
mañairaholon mañairapanen ne navat ñe-
vok nevizat ur noñomapanez hapan. 19 Tat
paruhö aban pat Godiz hodad nat hezari
ne navat sapanen paruhoen ne navat paru
neen ñaike nañovai birepenañ nourat zirah
nevizat ur noñomapan. Tapanen ne aliz
nasikaro het zeirevaizasik maot baviririï na-
vatapanen bal haom," pot mañah.

Zemisir Zoniz nonopuhö Iesun mañah
Mak 10:35-45

20 Pot mañahan Sebediz roñariv Zemisir
Zonir parupim nonop Iesuz nakoe emat
nonop tok riit, "Erom, ni nem nañomaz
epat tekë, ma tair?" pot at mañah. 21 Tahan
Iesu hañiv epat at mañah, "Eñarim, ni ne
tair netomaz zait tat hakez ok hañ?" Pot
hahan pi epat mañah, "Met ni deimaz ko-
rav ahop ravat hekez porah nem roñariv
nim irih aban ahoñariv ravat het nim
okat epat tek tinatakaroh toutat hepan,
ma tair? Povoz neen bar nañeken hat-
evetemaz ne zait toh." 22 Pot mañahan Iesu
pi ro poñarivin etet epat mañah, "Arim
neen nañeg-okovoz kapot ari tin hodad
narav. Met tokat ne kakamavor hon-
oñaiv hatevetemaz-pov rekot arip amun
hatevetepeke?" Pot mañahan parup epat
hah, "Deip rekot hatevetek." 23 Pot mño-
vai Iesu maot parupin epat mañah, "Rotap
tokat arip amun kakamavor honoñaiv hat-
evetepek, oñ arip ahoñariv ravat nem okat
epat toutat hepekez neohö rekot aripin
naañotü, oñ tairari nem gog aban ahori
ravat hepanez nem Papap pimauhö an tat
au hakahan hez-nen pori pot ravat hepan."

24 Pot mañahan mañairooh-aban modari
aban poñariviz mañahavoz hatevetet kaev
ravat loporizaroh gitait ravah. 25 Tahan
Iesu aban porin as hahan pim nakoe emat
topourahan pot mañah, "Met ari hodad,
aban Godiz homeo badae navat hezariz
aban ahori kez tat hezaek añarab bat hor
batamahan aban ahö poriz irih het parum
hamahat tamah. 26 Met tovai ari parum
tamah-pot totunei, oñ ni tairap ahop
ravekez homekez pop ni paru modari tin
meñizovai sookezap, pot ravat hekë. 27 Ma
ni tairap modariz garosik ravat hekezap ni-
mauz zaitivok nasotü, oñ nim modari meñi-
zovai parum hahopanezat am tovai sohokë.
28 Met ne Añaraboz Nanep añarabohö ne
neñizat nem gogov netohopanez homet
naem, oñ neohö ñomat añarab ahovokaro
meñizat parum horï tamahañiz hañiv bom
hat emoh. Met povoz zut ari aban ahori
ravat hepekezari modari meñizovai so-
hopek," pot mañah.

Aban etañ kutañariv batin batah
Mak 10:46-52; Ruka 18:35-43

29 Pot mañat Zeriko zeit betet honoohan
añarab ahovokaro Iesunañ honeo sooh.
30 Tahan aban etañ kutañariv non helevavok toutat het Iesu nonoroh soohan hahan hatevetehapuh parup pot ahoam ñeo ñarah haoh, "Deim ahop, Devidiz ro iz mimip ae, ni deipimaz zakep tat eñiz." 31 Pot ahoam mañoohan añarab kez ravat parupin epat mañah, "Arip tovai okat haotunei." Pot mañahan parup ahoam ñeo ñarah maot mañah, "Deim ahop, Devidiz ro iz mimip ae, deipimaz zakep tat eñiz." 32 Pot hahan Iesu hatevetet gaa tat parup pim totoi emapanez mañahan bat emahan parupin at mañah, "Met neohö arip tair etomaz hat hameg?" 33 Pot hahan parup epat mañah, "Erom, haken deipim etañ tin etekaz zait teg." 34 Pot mañahan Iesu zakep tat parupim etañik bahan nen tapuraham etañ tin etehapuh parup amun pinañ honeo sooh.

21

Iesu Zerusalem zeitak sah
Mak 11:1-11; Ruka 19:28-40; Zon 12:12-19

1 Met Iesur pim mañairooh-abanari
Zerusalem zeitak sapan hat zei potaz totoi
Oliv dañevok Betpasi zei potak emahapuh
pim mañairooh-aban porihanañ nañariv
2 garos sapanez meet pot mañah, "Met
arip zei totoi darim etet hez-okatak sat
etepeken zei namakez dorovok bol donkip
kitï urapanen paru rop hepanen etet bitom
bavilat nehaz bat emei. 3 Met bavilat bat
emepekez tohopeken nap aripin at añapan,
povoz epat mañei, 'Darim Amip bol donki
epañariv bat sakan gog nav tapanez hahan
deip ev emat bavilameg.' Pot mañepeken
pi gu hapanen nehaz bat emei." Iesu pot
mañat meehan sah.

4-5 Met batam propet aban napuhö pot
hahan hez,
"Zerusalem añarabon epat mañ, 'Ae, arim
aban ahö tinap bol donki ropuz

revah* toutat masakavonañ arihaz
emamahag etei.' " *Sekaraia 9:9*

6 Met Iesu parup sapanez mañahan
pim mañairooh-aban poñariv sat Iesuz
hahat tat bol donkipur rop bat emahan,
7 mañairoohari parum dim revahari donki
ropuz revah Iesu toutapanezaek tezat
biihan pi helat toutah. 8 Tahan añarab
ahovokaro parum dimir giv revahatü
taput tezat nonoroh betevai soohan,
nari zi marañ urelat bat emat nonoroh
betevai soohan pi revah sooh. 9 Met
añarab ahovokaro paru narizaro garos met
narizaro tokat tat paru ñeo ñarah epat
haovai sooh,
"Epop Devidiz iz mimip ev, dari pim abatao
bat hel batak. Met Godiz abat
ahovonañ emamahaek tin meto-
hopan. Povoz God abarah hezapuz
abatao bat hel batat biñ ravat ev
hameg." *Buk Song 118:25-26*

10 Met paru Iesunañ honeo pot haovai
sohot Zerusalem zeitak berevahan añarab
potakari etet basat em tat paru pot at
mañah, "Aban tairap ok?" 11 Pot ha-
han Iesunañ emoohari hañiv parun epat
mañah, "Aban epop Iesu, Galili zeisik
Nasaret zeitakanañap, Godiz propet abanap
ev."

Aban nair nai zum toohari ruah
Mak 11:15-18; Ruka 19:45-47

12 Met Iesu Godiz tup ahomakez temeraz
kohat lokat etehan aban nari ideholor anu-
maihol bizahan heh.† Ma mod nari parum
aruñik hehan paru Romaholoz monï heleñ
bat emat manoohan apok hañ‡ tat Zuda-
holoz monis manooh. Met pot toohan Iesu
emat etet abanari ruovai arü poñ bavetet
id pururuahol bizahan heh-arü poñ amun
baveteh. 13 Tat pi pot mañah, "Met Baiñeti-
navoz Tepatak epat menahan hez, Nem
tup ahomak añarab nemaz homet mañeo
nañohopanez tupumak ev, pot hahan hez,
oñ ari ñetï pov ba iz batat añaraboz monï
ahos moreg metat bamegiek givogï tame-
givoz zut ravamahan pim zei epamak ba-
horï batameg," pot mañah.

14 Pot tat Iesu poek hehan aban etañ ku-
tarir eñañ horï hehari pihaz bat emahan
batin batooh. 15 Pot metoohan ñaroholohö
etet, "Ae, Devidiz ro iz mim tinap ema-
han dei etet pimaz biñ ravat hez," pot
ñeo ñarah haohan aban anumaihol bareñ
elat mañaroohariz ahorir aban ñetï kateñiz
mañairahol Iesuhö tin metoohavoz homet,
ñaroholoz haohavon hatevetet kaev ravat
mogao tat 16 Iesun at mañah, "Erom, parum
nimaz hamahat ni hat navet tat heza?" Pot
hahan Iesu epat mañah, "Rotap ne hat-
eveteohö, oñ ñetï nao epat menahan hez,
God ni ñaro goeri hodad tinao maneken
nim abatao bat hel batat nimaz biñ ravat
hepan. Pot menahan hezaek paru okat ok
nemaz hamah. Met menahan hez-pov rekö
hamegiek ari hodad narav heza?" 17 Pot
mañat Iesu paru hehan berevat Zerusalem
zeit betet Betani zeitak sat orah.

Iesu zi nameden mañahan ñu ravah
Mak 11:12-14,20-24

18 Met pi orat het zeirevai al tezahan
Zerusalem zeitak maot emapanez nonoroh
emohot gin ñomat etehan, 19 non helevavok zi named hehan uloñ tavat napan hat
totoi sat etehan uloñ navad, oñ tae nenañ
hehan uloñiz mel tahan bon ravahan pi
zi pomeden epat mañah, "Ni uloñ maot
navadotü, oñ pohao ñu ravekë," haovaiam zi pomed tapurah ñu ravah. 20 Tahan
mañairooh-abanari povon etet marahol gitañik ker menat, "Ui, tairavonañ mañahan
zimed haovaiam tapurah zuam ñu ravah."
21 Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, "Rotapuam ne arin epat añom, Met ari Godiz
tin homeo badae batat, Rotap pi eñizapan,
pot homet lop houlorizaronañ naketuz pori
nem hahon zimed ñu ravahavoz zut rekot
ari amun tepek. Ma ari dañ okovon, 'Pezat
sat iv havevok ñod,' pot mañepek, povoz
rekot pezat am sat ñodapan. 22 Met ari
gog tairañ tohopekez homepekepuh Godiz
homeo badae batat pi eñizohopanez homet
rez kek tat mañ mañohopek, povoz pi
rekot eñizohopanen gog poñ tohopek," pot
manah.

Pim tovai emoohavoz at mañah
Mak 11:27-33; Ruka 20:1-8

23 Pot mañat Zerusalem zei potak helat
Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat

* 21:4-5: Pavar 4-5 -Met aban betezari donkiholok helat sooh, ma parumotü bizahan basooh, oñ aban ahori osiholok ma kamereholok helat sooh. † 21:12: Pavar 12, kapotak -Met anumai pori añarab bat Godiz homet bareñ elapanez hat bat em bizat zum tat monis bohot heh. ‡ 21:12: Pavar 12, pavarah -Met Roma ñai abanari Israel zei posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz moniñ bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat bat emat apok hañ tat Israel parumauz moniñ manahan batahoh poek bizooh, oñ Roma porizañ poek naviz.

añarabon mañohot hehan paru aban anu-
maihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zu-
daholoz aban koravori emat piin epat at
mañah, “Erom, met tairapuhö ni ahop
banavatat gog tovai emameñ-okoñ tookez
nañahat emat ok tameñ?” [24] Pot mañahan
Iesu epat mañah, “Met ne garos arin amun
navoz at añoman hañiv nañepek, povoza-
hoh ne nem tamoh-epeñiz kapot arin bar
añom. [25] Met God Zoanin mañahan añarab
ivoh memeoh, ma hamarah aban napuhö
mañahan tooh?” Pot at mañahan parumam
giz ñun ñun epat nae nap mañah, “Met dari,
‘God Zoanin mañahan tooh,’ pot mañakan
pihon, ‘Met tairaiz pi ñetiv haohan ari
barotap navat teg?’ pot darin añapan
hez. [26] Oñ piin epat mañak, ‘Hamarahanañ
aban napuhö Zoanin mañoohan tooh,’ pot
mañak, povoz añarab mod eperi Zoan pi
Godiz propet abanap heh, pot pimaz homet
ak hez, povoz paru darimaz mogao etat
bahorï avatapan hezavoz dari piin hameg-
epat namañotü.” [27] Pot nae nap mañat
Iesun hañiv epat mañah, “Met Zoaniz het
toohavoz kapot dei unun.” Pot mañahan pi
epat hah, “Kar, ne arin Zoaniz toohavoz at
añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun
tairapuhö neen nañahan tamoh-kap pot
arin bar naañotü,” pot mañah.

Iesu ro nañarivitï zu tat mañah

[28] Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
“Met ñetï epov añoman hatevetet homet
hezei. Met aban napur roñariv heh. Tat
narah aban pop sat pim ro garosikapun
epat mañah, ‘Nem rop, petev ni avasik sat
gogov tookez ne zait toh.’ [29] Pot maña-
han ro pop, ‘Evo, ne kaev,’ pot mañah.
Tahapuh pi het maot homeohapuh hodad
modao bat sat pim papapuz hahat tah.
[30] Met ro garosikap, ‘Ne kaev,’ hahan papap
pim ro modapun sat taput mañahan ro
pop, ‘Gu nim hañit tom,’ pot mañat sat
gog tapanezataz mañahaek pi nat, oñ am
heh.” [31] Met Iesu ñetï pov mañat parun at
mañah, “Met ro tairap pim papapuz hahat
tah?” Pot at mañahan paru epat mañah,
“Ro garosikap pim papapuz hahat tah,” pot
mañah. Tahan Iesu epat mañah, “Met epat
añoh-epovoz zut paru takes monis booharir
añ hadeholoz zut biz bogï tohot heharihö
ari ritou etat Godiz masakavoz irih emat
hez. [32] Met tairaiz paru horï heh-pori ritou
etah hometunei, oñ Zoan emat non tinaorö
añairoohan ari zait tat barotap navat, oñ ari
ro tokatip giz nenasinañ gu hat am hehavoz
zut het arim hodad modao bat loporizaro
borourepekez kaev ravat het barotap na-
vat, oñ paru takes monis booharir añ biz
bogï toohari Zoan non tinaoroz mañoohan
hatevetet ro garosikapuz zut hodad modao
bat loporizaro borourat barotap batah. Met
paru pot toohan ari etet am loporizaro
borourepekez kaev ravat Zoaniz añoohat
barotap navat,” pot manah.

Aban horiri avasiz korav ravah-ñetiv
Mak 12:1-12; Ruka 20:9-19

[33] Iesu pot mañat maot aban naritï ba-
vatat epat mañah, “Met ari ñetï navotï
bavatat añoman hatevetei. Aban nap pim
ham ahö nar hehaek avas menat temer
demahapuh greip marañ elat ñedehan heh.
Tahan kohat roketak hamauruv greip uloñ
mez rapapanen uruv berevapanez kedeh.
Tahapuh givogiri emat uloñ utap tapanen
tavapan hezavoz homet aban koravop het
etehopanez zei agarë revah tovemak dema-
han heh. Tat aban mod nari korav meñet
pot mañah, ‘Met ari uloñ utap tapanen bain
ivov matut tepekepuh nemauz nao nevizat
nao arim bei.’ Pot mañat paru korav meñet
pi hotoh sat heh.
[34] Met sat hehapuh tokat aban mau pop
pot homeh, Petï greip uloñ avasik utap
hatahan bain ivov matut tahao ev, pot
homet pim gog aban nari av posik korav
heharihö bain ivov manapanen bat ema-
panez hat meehan sah. [35] Tahan aban ko-
rav heh-porihö meehan emah-pori mana-
panez kaev ravat nap birepenañ urah, met
nap men ñomah, ma modap heleñinañ ur
ñomah. [36] Pot metat hehan aban maup hat-
evetet maot gog aban modari ahoam mee-
han sahan mamogariz metah-taput maot
metah.
[37] Tahan tokat aban avasiz maup pim rop
meet pot hah, ‘Petï nem ropuz paru, “Ae
aban ahop ev.” Pot hapanepuh pim ñeo
hatevetepan.’ Pot hat meehan sah. [38] Tahan
paru avasik korav hehari paru ro popun
etet epat nae nap mañah, ‘Ae, av epesiz
maupuz rop ok meehan emahag, etei. Met
papapuzatü pihar bapan hezag dari pi zuam
bat ur ñomakapuh av epes darim pohao
bak.’ [39] Pot hahapuh pi bat avasiz iñidoh bin
binivok betet ur ñomah.”
[40] Met Iesu ñetï pov mañat aban poek
het hatevetet heharin epat at mañah, “Met
tokat avasiz maup emat aban av posik korav
hehari tair metapan ari homeameg?” [41] Pot
hahan paru hañiv epat mañah, “Met maup
emat aban horï pori map bahorï batapan.
Tat aban tin av posik korav ravat hepanez

nenari meñepanen hepanepuh bi uloñ utap
tapanen tavat bain ivov matut tat paru nao
bat met maup pimauz nao manohopanez
mod pori poek meñepanen hepan."
42 Pot hahan Iesu epat mañah, "Met
Baiñetinavoz Tepatak ñetï epov menahan
hez,
Met aban nari zei namak demapanez bah
nar bat etet, 'Horir ev,' pot hat
betehan oraehan tokat bah tapur
zeimakez tok bah kapot tatar ba-
vatah.
Met darim Ahop pot bavatah, povoz dari
etet, 'God tin am ok tah,' pot hameg.
Buk Song 118:22-23
43 Met pot menahan hez-epov ari rekö
hamegiek hodad nata? Met ne arin
epat añom, Ari nemaz kaev ravat nevete-
givoz homet Godiz masakavoz roketak hep-
ekez hahan hez-tin pov arihanañ baarat
añarab mod tin tohopanen tinao ou ravo-
hopanezari manapan. [44 Met aban nap
bah-porah ñodapan, povoz pim aboi map
ur kelapan, oñ bah porahö ñodat aban nap
urapanezaek map sak elapan."] *(Met Iesu
pimauz homet epat mañah.)*
45 Pot ñetï poñ Iesu parun mañahan
aban anumaihol bareñ elat mañarooharizz
ahorir Parisi abanari hatevetet pi paru-
maz homet ñetï poñ hah, pot paru hodad
hatah, 46 povoz pi bat demapanez homeh, oñ
añarab pimaz, "Pi Godiz propet abanap ev,"
pot haohavoz homet paru Iesu bapanen
añarabohö paru bahorï metapan hezavoz
ñaihet tat am heh.

22

Aban nap bolor gipiz tah
Ruka 14:15-24

1 Met Iesu maot ñetï mod epov navotï ba-
vatat parun epat mañah, 2 "Met ari God arim
koravopuz masakavoz roketak sat hepekez
ñetï epovotï zu tat añom. Met aban
ahö nap hehapuh pim rop añap bapanez
tahan, pimeri map emapanen paru biñ
ravat toutat gipiz napanez mañahapuh pi
gipiz ahoam bat emat beirat biihan oraeh.
3 Tahan pim gog aban nari meehan rap reet
sat añarab gipiz potü emat napanez garos
hamañahan heharin nap nim sahaek honep
honep añarabon epat mañovai sooh, 'Sakaz
hahan emoh,' pot mañovai sah. Oñ sat
mañahan paru kaev ravat, 'Evo, dei nasotü,'
pot mañah. 4 Tahan gog aban pori maot
emat aban ahopun mañahan pi hatevetet
pim gog aban mod nari meet pot mañah,
'Ari sat paru añarab emapanez mañooh-
porin maot epat mañei, "Met aban ahop
bol kau ahori haurat gipizonañ map baho-
neo batat beirat biihan oraez. Povoz ari
emepeken dari sakapuh aban rop añap ba-
panez biñ ravat gipiz potü nepekez hahan
emeg." Pot mañovai sei.' 5 Pot pim gog
abanarin mañat meehan paru sat añarabon
hahat mañovai sahan paru hatevetet kaev
ravat nari parum adasik sahan met modari
parum monï gogotak sahan, 6 met mod nar-
ihö gog aban poriz nari bahorï batah, met
nari bat ur ñomah. 7 Met pot metahan
aban ahop hatevetet gitait ravat pim ñai
abanari meehan sat pim gog abanari bat
ur ñomah-aban pori map bat men ñoma-
hapuh parum zeit rañiihan ñadat bon tah.
8 Tahan aban ahö pop pim gog abanarin
pot mañah, 'Gipiz añarab emat napanez hat
biihotü am oraez, oñ paru emapanez hahon
ari sat mañeg-pori horiri ok, povoz kaev
ravat heh. 9 Oñ ari iñidoh berevat sat añarab
togü manat hezaek etepekepuh porin epat
mañei, "Aban ahop gipiz bareñat haviihan
oraez, povoz ari mapori kohat sat nepek."
Pot mañat bavizat emei.' 10 Pot mañahan
gog abanari berevat sat iñidoh heharin etet
mañahan paru tinarir horiri map kohat
emat zei pomakeh honeo lokat toutat atalip
tat heh.
11 Pot tahan aban ahop lokat parunañ het
etehan añarab modari parum toohat dim
tinari meet heh, met aban nap pim dim
pot nap bat namee, oñ pi am sat modari-
nañ upaip toutat hehan, 12 aban ahop piin
etet epat mañah, 'Erom ae, dei dim tinari
meet hezan, tairaiz ni dim tinap namee
du okotunañ emat hez?' Pot at maña-
han aban pop ñetï hañiv mañapanez ba-
pap tat heh. 13 Tahan aban ahop pim gog
abanarin epat mañah, 'Ari aban epopuz
eñar maraz demat basat iñidoh betepeken
kuturutak hep. Tapanepuh kutur akatak
iñ hahot het kakamao hatevetehot gita-
hav men tep hahot hepan.' " 14 Pot Iesu
ñetiv mañahapuh bon tapanez epat mañah,
"Rotap God añarab ahovokaroz as hama-
han hateveteamah, oñ honep honep pim
hamahavoz zait tat emamahan pi parumaz,
'Nemeri ok,' pot hamah."

Takes monis manoohavoz at mañah
Mak 12:13-17; Ruka 20:20-26

15 Pot hahan Parisi aban nari sat topourat
pot nae nap mañah, "Met dari sat at ñe
nañ mañakan pi hañ horiv hapanen pi bak."
16 Pot hahapuh Parisi aban narir zei posiz

aban ahop Erod popuz hahan hehat tovai
emooh-nari honeo meehan paru sat Iesun
epat mañah, "Añairameñip ae, met dei ni-
maz hodad, ni ñetï rotapuv hameñip. Tat
ni dei añarab kaev ravak hezavoz homet
hameñ bon, oñ aban ahö ravat hezarir
betezari dei mapori Godiz nonoroh tin
sookaz ni ñetï rotap poñihar añameñip.
17 Povoz niin at nañakan hatevetet hañiv
dein bar añekë. Met dari takes monis Sisa
popuz gavman abanari manameg-pov tin,
ma horï ok tameg? Povoz ni tair home-
ameñ?"

18 Pot at mañah, oñ Iesu parum home
horivonañ het at mañahavoz zuam hodad
ravat hehapuh parun epat mañah, "Ari
aban lop houlorizaronañ hezarihö, tairaiz
ne horï nao haom hat neen okat at nañeg?
19 Met ari monï hel nas bat nañairei." Pot
mañahan paru monï nas batezat manahan
20 pi etet pot parun at mañah, "Met tairapuz
akopur abatao monï epesik menahan hez?
Hapeken ne hatevetem." 21 Pot hahan paru
epat mañah, "Met Sisaz akopur abatao ok."
Pot hahan Iesu parun epat mañah, "Met
povoz tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat
hez-potü paru manei, oñ tairatü Godiz au
ravat hez-potü God manei." 22 Pot mañahan
paru hatevetet agol atat ñetï modao maña-
panez paru bapap tat pi betet boreurat sah.

Ñomahari bal hapanez at mañah
Mak 12:18-27; Ruka 20:27-40

23 Met aliz tapusik Sadiusi aban pori Iesuz
nakoe emah. Met paru pori ñomamahari
maot bal nakaotü, pot haohari emahapuh
Iesun epat at mañah, 24 "Añairameñip ae,
Mosesihö ñetï kateo pot menahan hez, Met
aban nap añap bapanepuh ñarop navat het
ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek
añ hapurï pop bat het ñarohol batapanen
pim nanepuz ñarohol pot ravat hepan, pot
menahan hez. 25 Oñ ñetiv epat nañakan ni
hatevetet. Met batam aban nari 7 deinañ
honeo ev heh. Tat nanë garosikap añap bat
hehaek ñaro nap navat am het abup ñom-
ahan, 26 pim bos tokatizapuhoz añ tapup
bat ñaro navat am het ñomah. Tahan
bosiholohoz añ nen tapupuam bat ñomovai
sohot bon tahan, 27 tokat añ pop amun
ñomah. 28 Met aban map porihö añ pop
bat ñomovai soohan, paru maporiz añap
pot ravat heh, povoz tokat ñomamahari bal
hapanez hameg-porah añ pop abü tairapuz
añap pot ravat hepan?" Pot paru piin at
mañah.

29 Tahan Iesu hañiv epat mañah, "Met
ari Baiñetinavoz Tepatak menahan hezaek
rekö hat am hodad narav, ma Godiz
kezavoz amun tin hodad nat, povoz kut
tat neen okat nañeg. 30 Met tokat añarab
bal hapanezarah enzol abarah hezariz
zut het maot nae nap navotü, oñ am
hepan. 31 Met ari añarab ñomat maot
bal nakaotü pot hamegivoz ne arin epat
añom. Met ari Godiz hah-ñetiv menahan
hezaek rekö hakameg, oñ tair tat ari tin
hodad narav? 32 Met God Mosesin epat
mañah, 'Ne Abraamir Aisakir Zekopoz
koravop ev,' pot mañah. Met God ñomat
bon tamahariz korav narav, oñ biririam
hezariz korav ravat hez. Povoz paru pori
ñomahaekanañ sat pinañ honeo biririï hez
arin ev añamoh." 33 Met Iesu ñetiv pot
hahan añarab hatevetet heh-modari paru
agol atat, "Ui, tair ok hah?" Pot hah.

Mosesiz katë tairavohö ritou tah
Mak 12:28-34; Ruka 10:25-28

34 Met Iesu Sadiusi abanarin ñetï tinao
mañahan paru hañiv nak heh-ñetï pov
Parisi abanari hatevetet paruhoen at ñe
nao mañapanez hat pim nakoe emah.
35 Tat aban ñetï kateñiz mañair-nap hañ
horiv hapan hat piin epat at mañah,
36 "Añairameñip ae, met Mosesiz ñetï kateñ
menahan hezaek tairavohö modañ map
ritou metat ahov ravat hez?" 37 Pot at
mañahan Iesu hañiv epat mañah, "God
arim Ahop hez, povoz nim hezhezao, ma
loporir hodadeo pi nenap map manat pi-
mazahar zait tat hez. 38 Met ñetï katë
añoh-epov ari bagaros batat tin homet
baval hat sohopekezao ev. 39 Met ñetï
katë epovoz irih modao amun epat hahan
hez. Met nimauz homet zakep tat heza-
voz zut añarab modariz homet zakep tat
tin metovai sohoz. 40 Met ñetï katë epo-
vokaro Mosesir propet abanariz menahan
hez-poñiz kapotak hakez." Pot Iesu Parisi
abanarin mañah.

Iesu Parisi abanarin at mañah
Mak 12:35-37; Ruka 20:41-44

41 Tahapuh Iesu Parisi aban porin
pot mañah, 42 "Met Godihö Kristo ari
eñizapanez au hahan hezaek tairapuz iz
mimipuhö pot tapanez au hahan hez? Ari
hapeken ne hatevetem?" Pot at mañahan
paru epat hah, "Met batam ahö ravat hehap
Devid popuz ro mimip ou ravapanez au
hahan hez." Pot mañahan Iesu parun
maot at mañah, 43 "Tin hag, oñ batam
Devid pop Godiz Pul Tinapuhö hodadeo

mañahan Kristo popuz homet, 'Nem Amip,'
pot hahavoz kapot tair? Met Devid epat
hahan hezavoz homet arin ok at añoh,
44 'God nem Amipun pot mañah, "Nem mar
giñasiz nakoe ev emat touteken ni-
maz kaev ravat hepanez pori bat
hor batat nim irih ne meñeman ni
parum revah hekë." ' *Buk Song 110:1*
45 Met ev Devid Kristo popuz homet, 'Nem
Amip,' pot hah-pop tair tat pim ro iz mim
nenap ou ravapan?"* 46 Pot mañahan paru
hañiv mañapanez bapap tah, povoz pora-
hanañ paru maot piin at ñe modañ namañ,
am heh.

23

Parisi abanariz kapot bar mañah
Mak 12:38-39; Ruka 11:43,46; 20:45-46

1 Tahan Iesu añarab ahovokaror pim
mañairooh-abanarin epat mañah, 2 "Met
batam God Mosesin mañahan pi ñetï kateñ
menahan hezaek paru Parisi abanarir aban
ñetï katë poñ añarabon mañamah-pori ñetï
katë poñiz korav ravat hez. 3 Met ñetï
poñ badede añohopanezat hatevetet to-
hopeken tin ravohopan, oñ paru giz ne-
nañinañ arin añovai parumauhö añamahat
tin baval nak tamah, povoz ari parum tama-
hat tovai totunei. 4 Met parum ñetï añama-
havoz tairavotï zut tat haom? Met ari
honoman ahotü ñelet samegivoz zut paru
ari honoñai povor kao bat het tohopekez
ñetiñ añamahan ari kakamao hatevetevai
emameg, oñ ñetï añamah-poñ parumau
am tin baval nak hez. 5 Met nonair nai
tovai emamah-potun añarab modari etet
parumauz, 'Tinari ok,' pot hahopanez hat
paru pot tamah. Tat paru Mosesiz hahan
hezao tovai Godiz ñetï nañ menat gag bisiz
ma mar roriñiz zut el hatat ourah demat
samah, ma Mosesiz hahan hez-modao tovai
paru mañeo hahopanez dimiholok bi nañ
ul tat bamanat mañeo hamah, oñ ul poñ
pim hahan hezat nat het ul toveñ tat dim
teteñik bamanamah. 6 Met gipizor anumai
bareñat topourat biñ ravat nameg-porah
paru bol ahö tinañihar parum bat napanez
zait tat an tat bamah, ma arim topour
zeiñik lokat topourameg-porah paru pori
sat garosik tek tinañik toutat hepanez paru
zait tat toutat hez. 7 Met añarab togü manat
hezaek paru haeñ tat sohopanen añarab
modari parun etet, 'Deim añairameg-ahori
ae,' pot mañohopanez paru zait tat het pot
tovai samah.
8 Met ari naner bos ravat hezan ne ne-
nap arin añairamohop ev, povoz modar-
ihö arin, 'Añairameñ-ahop ae', pot año-
hopanez hometunei. 9 Met abarah hez-
nenap arim Papap hez, povoz ham aban
nari ba ahori batat porin, 'Apai ae,' pot
mañotunei. 10 Met ne Kristo tapü epopuhö
arimaz korav ahop ravat hez, povoz añarab
modari arim abatao bat hel batat arin,
'Deim ahori ae,' pot añohopanez home-
tunei. 11 Oñ tairari modariz hahopanezat
baval hat tin meñizat asit metohopanez
porihoh ahori ravat hepan. 12 Met tairap
pimauz abatao bat hel batat hahopanez pop
God pi bat hor batapanen abatao bonop
ravapan, oñ tairap pimauz abatao bat hor
batat hepanez pop Godihö pi abatavonañap
bavatapan," pot mañah.

Parisi abanarin ñetiv mañah
Mak 12:40; Ruka 11:39-52, 20:47

13 Pot mañat Iesu Parisi abanarin epat
mañah, "Met ari Parisi abanari ma
aban ñetï kateñiz mañairahol, ari lop
houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai
samegiek, mai zakep ari horï ravepek.
Met ari Godiz masakavoz roketak sat
hepekez zait nat het añarab poek sat
hepanez zait tat het samahariz nonor
memeriameg. [14 Met ari Parisi abanari
ma aban ñetï kateñiz mañairahol, ari lop
houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai
samegiek, mai zakep ari horï ravepek. Met
ari añ hapurihol moreg metat parum zeiñir
nonair naitü batep tat arim bamegin paru
betez hez. Tat ari añarab modari arin etet
arim abatañ bat hel batat hahopanez hat
mañeo toveam beri haz hahot hez. Mai
zakep arim hañ bepekezao honoñai map
ahov bepekezari ok.]
15 Met ari Parisi abanari ma aban ñetï
kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ
het giz nenañinañ mañovai samegiek mai
zakep ari horï ravepek. Met añarab patari
Zudaholoz zut ravat arinañ honeo emo-
hopanezariz mel tovai iv havevoz revah so-
hot zei modañik sameg. Pot tovai samegin
nari arinañ honeo em ravamahan parum
hodad tinao ba in balavï metamegin ari
itiñadek sat hepekez horï tamegit etet tovai

* 22:45: Pavar 45 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarah Maria batahan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö meepanez au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

samahapuh paruhö ritou etat it poñadek
sat horï ravapanez poñ ahoam tovai samah.
16 Met ari aban kutarihö añarab modarin
non horioroh sohopanez mañairat moreg
pot mañameg, ‘Met arihanañ aban napuhö
pot hapan, “Godiz tup ahomakez abata-
vok rotap ne gog pov tomaz ev hamoh.”
Pot hapanepuh gog hapanez pov rekot nat
hepan, povoz pim hapanez pov betezao
ravapan. Oñ arihanañ aban napuhö, “Godiz
tup ahomakeh golivonañ matut tat biihan
oraezañiz abatavok ne rotap pot tom,” ha-
panepuh hapanez pov rekot naelotü, oñ
am tapan,’ pot hameg. 17 Met ari aban ku-
tarin epat añom, Met Godiz tup ahomakez
abatao ahö ravat hezan golivonañ matut
tat bizegin oraez-poñiz abatavohö ritou
namet hez, oñ golivonañ poñ kohat tup ahö
pomakeh biigin hez-nen poekaz abatavon-
añañ ravat hez.
18 Met arim moreg hameg-modao ev.
Met arihanañ aban napuhö pot hapan, ‘Ne
Godiz tup ahomakeh anumaihol bareñ elat
mañaramah-arü posiz abatavok rotap ne
gogov tomaz ev hamoh.’ Pot hapanepuh
gog hapanez pov nat hepan, povoz rekot
betezao ravapan. Oñ arihanañ aban mod
napuhö pot hapan, ‘Ne arü posik anumai
nap Godiz homet bareñ elapanez revah
bizahan oraez-popuz abatavok rotap gog
epov tomaz ev toh,’ pot hapanepuh rekot
hapanez pov naelotü, oñ am tapan. 19 Met
ari aban kutari arin at ñe nao epat añom,
Met arü anumaihol biit bareñ elamah-
posiz abatao ahö ravat anumai bareñamah-
porizao ritou metat heza? Evo, anumai
pori ritou namet hez, oñ posik anumai
pori bat em bizat bareñ elamah-nen poi-
hoh arü pos abatavonañ ravat hez. 20 Met
ari tairari Godiz tup ahomakeh anumaihol
bareñ elat mañarameg-arü posiz abatao
hat, ‘Rotap arü posiz abatavok gog epov
tak,’ pot hameg-pori ari arü nenasiz abatao
hat barotap batat ok nak, oñ arü posik
bareñ elapanez anumai biamahan oraez-
poriz abatao honeo ok hameg. 21 Ma ari
tairari Godiz tup ahomakez abatao hat, ‘Ro-
tap tup ahö pomakez abatavok gog pov
tak,’ pot hameg-pori ari tup nen pomakez
abatavok ok nak, oñ God poek hezapuz
abatavonañ karar ok hameg. 22 Ma ari tairari
abarah zei tinasiz abatao hat ‘Rotap zei tin
posiz abatavok gog pov tak,’ pot hameg-
pori ari zei tin nen posizahar ok nak, oñ
God poek tek tinatak toutat korav hezapuz
abatavonañ honeo ok hameg.
23 Met ari Parisi abanari ma aban ñetï
kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ
het giz nenañinañ haovai samegiek mai
zakep tokat ari horï ravepek. Met Mose-
siz ñetï katë epov baval hat samegiv ev.
Arim nonair nai ma gipiz bat bamain batat
orañ biamegin 10 ravamahan ari poekanañ
or hon nao bat Godiz biñ ravat pi man-
ameg. Pov tin ok tameg, oñ tairaiz
pim ñetï katë garosikañiz unun manameg?
Met ñetï epeñiz añamohoñ ev, Añarab
modariz zakep tat masak metao, ma Godiz
homeo badae batat pim nonoroh tin so-
hopekezao, met ñetï tin epeñ ari unun
manat beteameg. 24 Oñ ari aban kutarihö
añarab modarin non horioroh sohopanez
mañairamegiek, arim gipizoh pei goe na-
hol hezan tin etet bavetetahoh nameg, oñ
anumai ahö nap arim gipizoh hezan ari
et nareek, ununuam am bat nameg,” pot
manah. *(Met paru ñetï katë goe tokatizañ
bamamog batat ñetï katë ahö tin hepanezañiz
unun manahavoz homet potutï zu tat mañah.)*
25 “Met ari Parisi abanari ma aban ñetï
kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ
het giz nenañinañ mañovai samegiek mai
zakep ari horï ravepek. Met arim herï
koruñik tin ivov ñodameg, oñ ari givogivor
horï ahov tamegiek arim loporizaroh horiñ
map an pap manat hez. 26 Ari aban ku-
tari, kapuñir suaniz kohat du tat hezaek
garos ivoh betetahoh iñidohasitï honeo
ivoh betehopeken tin ravohopan.
27 Met ari Parisi abanari ma aban ñetï
kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ
het giz nenañinañ haovai samegiek, mai za-
kep ari horï ravepek. Met añarab ñomama-
han baveirat parum revah heleñ tin bizat
zi buñ ñedet, ‘Tin ravat hezag, etei,’ pot
hameg, oñ kohat ñomari zañ tamahan por-
porohol roreamahavoz zut ari hez. 28 Met ev
añoh-povoz zut ari tovai samegin modari
arin etet, ‘Tinari ok,’ pot arimaz hamah,
oñ arim loporizaroh horivor moregao ahö
ravat hez,” pot mañah.

Parisihol horï toohavoz mañahao ev

29 Pot hat maot epat mañah, “Met
ari Parisi abanari ma aban ñetï kateñiz
mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz
nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari
horï ravepek. Met Godiz propet abanari
ma aban tin modari baveirahan hezaek
ari, ‘Hatahav ev beiraez,’ pot homet

zei tinañ demat zi buñ ñedet red tinao
metameg. 30 Tat pot hameg, 'Batam darim
iz mimiholohö Godiz propet abanari men
ñomah-porah dari hegitin paru menahaek
nameñiz teg narab.' 31 Pot hamegiek
rotap ok paru Godiz propet abanari men
ñomahariz iz mimihol ari het arimauz
kapot ba ou batameg. 32 Povoz arim iz
mimiholohö paru propet aban ravat hehari
men ñomoohat amun ari tohopekezari
ok. 33 Povoz ari hamal horiholoz tamahat
horï tovai samegiri, tokat God ari añarab
ñevok eviit an etapanezarah petev pot
tameg-epovoz hañiv bat ari itiñadek sat
horï ravepekez añapanen ari tair tat zei
manepek? Evo, rekot bon, oñ am horiek
sepek.
34 Met ari pot hez, povoz tokat ne
Godiz propet aban modari ma aban
hodad tinavonañari ma baiñetï tinao
añohopanezari ba ou batoman arim
ñaravatak gogot tohot hepanen arihö
paru nari bat men ñomepek, ma nari bat
zirah ur ñomepek, ma nari bat topour
zeiñik basat biñinañ urat ruohopeken
barezat zei modañik sohopan. 35 Met
batam kapot tat aban horiv bon tinap Abel
pop menahaekanañ arim iz mimiholohö
aban parum horiv bon nari am menovai
emoohapuh Berekiaz rop Sekaraia amun
Godiz tup ahomaker anumaihol bareñ elat
mañaramah-arü posiz ñaravatak hehan
pop amun menah. Met ari arim iz mim
porinañ honeo ravat tokat hañiv bepek.
36 Rotap epat añoman hatevetei. Met batam
arim iz mimiholohö aban horiv bonori
menooh-povoz hañ horiv parunañ honeo
ari amun bepek."

Zerusalem añarabon zakep ñeo mañah
Ruka 13:34-35

37 Pot mañat maot epat mañah, "Mai
zakep ari Zerusalem añarab, Godiz propet
abanari menoog, ma pim gog aban modari
arihaz meehan emoohan heleñinañ uroog,
povoz epat arin añom, Met hohorep pim
rohol batopourat ñep mezat korav tin heza-
voz zut orah rezah ne arimaz zakep tat
tin korav ravat hemaz zait tat hez, oñ ari
povoz kaev ravameg. 38 Ae hatevetei, God
evetepanen arim zei ahö epat betezat rava-
pan. 39 Met ne arin epat añom, tokat ari
neen maot et nanerezotü, oñ ari, 'Godihö
okop pim abatavonañ meehan erah, povoz
piin biñ mañook,' pot ari nemaz hapekez
porah maot neen etepek." Pot Iesu parun
mañah.

24

Tup ahomak horï ravapanez hah
Mak 13:1-2; Ruka 21:5-6

1 Met Iesu pot mañat bon tahapuh Godiz
tup ahomak betet sovai pim mañairooh-
abanari pim nakoe emahapuh borourat
paru maot tup ahö pomaken paru etepanez
piin mañah. 2 Tahan pi parun ñetï hañiv
epat mañah, "Erohol, ari tup ahö akamaken
etekaz hamegiek, ne rotap epat arin añom,
Paruhö tup akamak heleñinañ tin kez de-
movai helahan hezaek, aban ñai narihö
map ur edapanen ñodat hel nao hel mo-
davoz revah naoraetü, oñ map mainor pain
ravat oraepan," pot mañah.

Tokat berevapanezañiz ñetiv
Mak 13:3-20; Ruka 21:7-24

3 Pot mañahapuh Iesu Oliv dañevok
sat toutat hehan pim mañairooh-abanari
parum main emat piin epat at mañah,
"Met tupumak edapanez nim dein añeñ-
okat tairarah tapan? Ma ni maot emeken
ham epar bon tapanez totoi ravapanen non
tairaorö ou ravapanen dei etet hodad ravat,
'Pi emapanez tahan okat ok tah,' pot hak?"
4-5 Pot at mañahan Iesu epat mañah, "Ari
tin homet etevai sohozei. Met tokat aban
narizaro honep honep emat nem abatao
hat epat moreg hapan, 'Met ne Kristo
ev.' Pot hapanen ahovokaro hatevetet paru
barotap batapan. Oñ hamoh-epat aban
porihö arin moreg etapan hezag, tin homet
etevai sohozei. 6 Met tokat arim totoi zei ñai
ahov ou ravat nae nap menohopanen ari
ñevon hatevetehopek, ma 'Zei hotoh nasik
zei ñai ahov tamah,' pot hahopanen ari
hatevetepek. Tat ari zuam zagerï tat ahoam
home midin totunei. Met pot tapanez
porah ne zuam naemotuzarah ok, povoz
am tohop, 7 Oñ añarab nari zei nasikanañ
bal hat emat zei modasikarinañ nae nap
menohopan, ma aban togü nat bal hat
sat aban togü modatanañ nae nap meno-
hopan. Ma zeisikaroh gin ahov berevo-
hopan, ma hamar zebemun ahoñ tohopan.
8 Met añahol ñarohol batapanez garos kapot
tat kakamao aviam hateveteamahavoz zut
nonair nai hamoh-potü berevohopanen,
honoñai ou ravohopanen hatevetehopekez
pov kapot nenaek ok hatevetehopek.
9 Met pot tapanez porah ari nemaz
homevai emohopekezaek añarab zei
maposikarohari arimaz kaev ravat mogao
etat hepanepuh, ari nari avapanepuh hon-
omanevor kakamao anapan, ma paru ari
nari emenapanen ñomepek. 10 Tohopanen

añarab ahovokaro ñaihet tat Godiz homeo
badae batat hepanez pov betet nari paru
nae nap kaev ravat berat hepan, ma nari
parum modari ñai abanarin manohopanen
bahorï metohopan. 11 Met aban ahö
navokaro emat epat moreg hahopan, 'Dei
Godiz ñetiv hamegiri ev emegig, arin ñetiv
añakan hatevetepek.' Pot hahopanen
añarab ahovokaro hatevetet, 'Rotap ok
hamah,' pot hat parum moreg hahopanezat
tat non horioroh sohopan. 12 Tapanen
hezhez horiv zeisikaroh berevat an pap
manapanen añarabohö nae nap zakep tat
masak metao bon hepan. 13 Oñ añarab
tairari kaev narav het rez kek tat nemaz
homehot tovai sohopanezari Godihö paru
pimeri bavatat tin hepanezaek meñepan.
14 Met añarab God parum koravopuz
masakavoz roketak hepanez ñetï tin epov
nem gog abanari mañovai sohopanen,
zeirizaroh map an pap manapanen añarab
maporizaro hatevetet garë hapanenahoh
tokat ham epar bon tapan," pot mañah.

Honoñai ahov berevapanezao
Mak 13:14-23; Ruka 17:23-24, 21:20-24

15 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met batam Godiz propet aban nap Daniel
popuhö epat menahan hez, 'Met pei horï
ahovonañ nap Godiz tup ahomakeh emat
bahorï batapan.' Pot menahan hezaek
tokat pei pop emat tup pomakeh hepanen
ari etet zagerï tepek." (Met Iesu pot hahan
hez-ñetï epov ari rekö hapekezari tinam
homet hodadeo bei.) 16 Met Iesu maot
epat mañah, "Met pei pop emapanez porah
añarab Zudia zeisik hepanezari parum zeiñ
betet paru bareet dañeñik sapan. 17 Met
añarab zei aropoñik toutat hepanez pori
maot parum zeiñik kohat lokat parumotü
navotü, oñ am poekanañ bareet sapan. 18 Ma
añarab adañik sat gogot tohopanezari maot
zeiñik emat tamaravoz dimihol navotü, oñ
poekanañ am bareet sapan. 19 Mai zakep,
met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñi-
nañ ravat hepanezari, ma añ ñarohol
maok batat apeteñ manohopanezari paru
bareet bar baram sapan pot homeamoh.
20 Met utarar tamarao tapanezarah, ma arim
gogot natotuz aliz poñiz nasik pei pop ema-
panen barezat sepekez rekot narav tapan
hezavoz homet ari Godin eñizohopanez
mañ mañovai sohopek. 21 Met pot tapanez
porah añarab honoñai ahoñ map hatevete-
hopan, met God abarar hamar kapot tat
matut tahaekanañ honoñai berevapanez
okovoz zut nao ou narav, met tokat pim
zut mod nao amun ou naravotü, oñ bere-
vapanez hamoh-nen poraham ou ravat bon
tapan. 22 Oñ God pimauhö pim añarab ba
ou batahan hezariz homet, zakep tat hon-
oñai pov tokat berevapanez añoh-poñiz
homet alizañ ba avï batah, oñ pi pot ba avï
navatatin, añarab map horï ravat ñomah
narab.

23 Met honoñai pov berevapanez porah
aban narihö arin epat añapan, 'Met Kristo
emat ev hezag, ari emat etei,' ma mod
narihö, 'Kristo zei okatak ok hez,' pot aña-
panen ari parum añapanez povoz tovai,
'Rotap ok añah,' pot haotunei. 24 Ma aban
moreg narihö emat, 'Ne Kristo ev,' ma
'Ne Godiz propet abanap ev,' pot añapan.
Tapanen ari Godiz añarab ba ou avatahan
hezarihö etet, 'Rotap Godihö meehan ema-
hap ev,' pot hapekez homet red navor nao
tapanen agol atat ari barotap batotunei.
25 Met nem ñetï añoh-epov tokat ou rava-
panezao ev bar añoh, povoz ari hatevetet
tin hodad ravei.

26-27 Met rotap uas abarah reamahan
añarab mapori eteamahavoz zut ne
Añaraboz Nanep ou ravat maot emoman
ari mapori neen etepek. Povoz aban narihö
moreg nemaz, 'Pi haemat ham betezarah
hez,' pot moreg etapanen ari tovai poek
sotunei, ma 'Pi haemat zei okomakez kohat
iz ravat hez,' pot hapanen ari parum moreg
hapanezavoz barotap batat homeo badae
batotunei."

28 Iesu pot mañat maot epat mañah, "Met
anumai nap ñomat hamarah oraezan havï
ahö duhol emat map togü manat hezan
dari eteamegivoz zut ev arin añoh-poñ ou
ravohopanen ari etet hodad ravohopek,"
pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapanez ñetiv
Mak 13:24-31; Ruka 21:25-33

29 Pot mañat maot epat mañah, "Met
honoñai añoh-poñ mamog berevat bon to-
vaiam gitap berevovai zuam pim alizao
maot bon tapanen kutur manapan, ma
ñonis berevovai pim alizao amun maot
bon tat namañotü. Tapanen zeizañ abara-
hanañ tiz ñodapan, ma abarah mod kez poh
hezatü parum hezaek het do do tohot non
samahañ betet patatï betez betez sohopan.
30 Pot tohopanen ne Añaraboz Nanepuz re-
deo abarah ou ravapanen, zei maposikaroh
añarab nemaz homeo badae navat hep-
anezari etet iñir zakep ahov tohot hepanen
ne unitak rouvat kez ahovor aliz ahovonañ
eroman paru neen et nereepan. 31 Tapanen

Godiz tibï ahov ñeo map ahö hahopanen ne
enzolihol meeman zei maporizaroh sat em
tat, Godiz ba ou batahan hez-añarab pori
batogü manapan," pot mañah.

Ziñin etet hameg-ñetiv
Mak 13:28-31; Ruka 21:29-33

32 Tat maot epat mañah, "Met ziñiz tama-
hat ari homei. Met zi geleñ berevat zi
tae mageiñ meet het tor ravovai samahan
ari etet, 'Git kezao ravapanez ev tah,' pot
hameg. 33 Povoz zut tokat ari etepeken
nonair nai añamoh-epotü ou ravapanen,
'Totoiam pi erapanez tahao ev,' pot hapek.
34 Met ari hatevetei, Zuda arim nari am
biririï hepanen hamoh-epotü ou ravapa-
nen etepan. 35 Met tokat abarar hamarar
nonair nai map bon tapan, oñ nem ñetï
haovai emamoh-map epeñ pohao am het
hepanepuh bon natotü," pot mañah.

Iesu maot erapanez alizasiz hodad nat
Mak 13:32-37; Ruka 17:26-30,34-36

36 Pot mañat maot epat mañah, "Met
nem emomaz alizasiz ari añarab hodad
nat, ma abarah enzolihol amun hodad nat,
ma ne Añaraboz Nanep amun hodad nat,
oñ nem Pap nenapuhö aliz posiz hodad
hez. 37 Met batam Noa het sipimak demah-
porah añarab horiam tooh-povoz zut ne
Añaraboz Nanep ev hamarah maot emo-
mazarah taputam tohot hepanen erom.
38 Met iv havë ahov emat zeisikaro bameza-
panez totoi ravahan paru unun het gipizor
ivov novai añarab nae nap bovai soohan
Noa sipimakeh lokah. 39 Tahan iv havë ahov
emapan pot paru hodad nat het, Dari tin ev
hez, pot homet tovai soohan iv haveo ahö
ravat emat añarab pori map bamezahan
emiv elat ñomat bon tah, met povoz zut ne
Añaraboz Nanep maot emomazarah añarab
zu taput, Dari tin hez, pot homet tohopane-
nahoh honoñai ahov parutï ou ravapan.
40 Met emomaz porah aban nañariv
adasik gogot tohot hepanen enzolihol mee-
man emat aban nap hepanen nap bapan.
41 Ma añ nañariv amun honeo gipizoz gogot
tohopanen enzolihol meeman emat añ
nap bapanen modap am hepan. 42 Met ne
arim Amip emomaz alizasiz ari tin hodad
nat, povoz tin ñai biit etet hezei. 43 Met
aban zei namakez maupuhö aban givogip
naratiam emat pimotü bapanezao hodad
hatat hehatin, pi homeme het aban givogï
pop emapan hezavoz ñai bizat etet heh
narab. 44 Met povoz zut ne Añaraboz Nanep
maot emomaz porahaz ari amun unun
hepeken taput naratiam ne emomag, ari
nemaz tinam ñai biit etehot hezei," pot
mañah.

Aban tinapur horiputï bavatat mañah
Ruka 12:41-48

45 Iesu parun pot mañat maot epat
mañah, "Met gog aban nap tair tapanen
pim hodad tinao ou ravapan? Met aban
ahö nap sapanez tat pim gog abanarihanañ
tin tohopanepun etet korav ravat het
piuhö gipiz gamö rezat manohopanezap
ba ou batat meñepanen pi poek het pim
ahopuz mañat sapanez pot pi tin tohopan.
46 Met aban ahö pop sat hepanezaekanañ
maot emat etepanen garos mañat sahatam
gog aban pop tohopan, povoz gog aban
popun, 'Ni hodad tinavonañ hez,' pot
mañapanen pi biñ ravat hepan. 47 Tapanen
aban ahö pop pim gog modañiz map piin
au mañapanen korav ravat hepan. 48 Oñ
gog aban modapuz hodad tinao bon hepan,
povoz pim aban ahop sapanen pi pot
homepan, Nem aban ahop sahaek zuam
maot naemotü. 49 Pot homet pi gog aban
pim irih het gogot tohopanezari urovai
aban iv kezao nat rumuramaharinañ honeo
ravat gipizor ivov novai rumurat tohopan.
50 Met pi pot tohot pim ahop emapanez
homet naketuz porah ahop naratiam maot
emapanepuh etet gog aban horï tohopanez
pop 51 ahoam urat bahorï metapanen aban
horï tohopanez porinañ honeo ravat paru
iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav
men tep hat hepan." Pot Iesu parun mañah.

25

Ñari añaholotï bavatat mañah

1 Pot mañat Iesu maot epat mañah, "Met
maot eromazarah God arim koravopuz
masakavoz roketak hepekezavoz ñari añ
naritï zut tat epat añom. Met ñari añ nari
10 hehan aban nap añap bapanez hahan
heharah ñari añ pori parumatak hehaek
pot homet heh, Petev emapanez hahan
heharah eveg, petï ok nonoroh emamah.
Pot homet ñari añ pori parum ramuñ bat
rañizat nonoroh bavizat emapanez sooh.
2-4 Met ñari añ poriz 5 pori paru kut tat heh,
povoz parum ramuñik, Ivov ahö beo reet
hez, pot homet et narë rañizat bat sooh, oñ
ñari añ mod 5 pori paru hodad tinavonañ
heh, povoz, Ramuñik ivov zuam bon tapan
hezag, pot homet ñereñik iv modañ holat
ramuñ rañizat honeo bat sooh. 5 Tahan
aban añap bapanez hah-pop zuam naem
tahan ñari añ pori nonoroh sat ñai bizat

het etehot hehaek etañ au gom metahan au
orat heh.
[6] Pot tat orat hehan lop gitum ravoohan
napuhö epat hah, ‘Ae, aban añap ba-
panezap totoi ok emamahag, ari bal hat
bavizat sei.’ [7] Pot hahan ñari añ pori
zuam bal hat parum ramuñ ba avï batahan hehaek tin ñadapanez ba ahö batahan,
[8] paru ñari añ iv ñereñik ivov holat nav
emooharihö holat emooharin epat mañah,
‘Met deim iveñ bon tahan deim ramuñ
upizahag, arimeñik meepekepuh iv hotoñ
anepeken deimeñik meet maot rañizakan
ñadapanen dari honeo sak.’ [9] Pot maña-
han paru hañiv epat mañah, ‘Evo, met
iv epeñ deim rekot bat emoogiek eveg,
dari mapori meekan petï rekö naravotü,
povoz arimauhö sat arim nañ zeirurum
zeimakeh zum tat meet emei.’ [10] Pot maña-
han paru iveñiz melahar soohan aban añap
bapanez pop emahan ñari añ hodadevonañ
heh-pori pi bavizat paru honeo emat ko-
hat añarab tapanezañariviz biñ ravat gipiz
ahotü bareñat biihan heh-zei pomakeh
lokahan haitokor hamerizah.
[11] Tahan tokat ñari añ iveñ zum tovai
sooh-pori emat pot hah, ‘Erom, ni haitokor
teeken dei kohat emak.’ [12] Pot hahan pi
hañiv epat mañah, ‘Evo, rotap ne arimaz
ununug, sei.’ ”
[13] Met Iesu ñetï pov mañat bon tahapuh
maot epat mañah, “Met ari hatevetei, ñari
añ pori, Abanap tairarah emapan, pot ho-
dad nat hehavoz zut ari ne eromaz aliz posiz
tin hodad nat hez, povoz tinam ñai biit het
etehozei,” pot mañah.

Aban nañariv napuz ñetiv
Ruka 19:11-27

[14] Met Iesu ñetï epov mañat maot mod
epov mañah, “Met ne maot eromazavoz
ari hodad tepekez hat aban nañariv na-
putï zu tat epat añom. Met aban ahö
nap het zei hotoh nasik sapanez tat pim
gog aban nañariv napuz as hahan emahan
paru pimotuz korav ravat hepanez meñeh.
[15] Tat pim gog aban poriz pot homeh, Met
aban akap pim hodadeo ahö hez, met
mod okop pim hodadeo ahö heriam hez,
met modap pim hodadeo aviam hez. Pot
homet pim monis baverat paru monï pos
bat gogot tat monï revahas bizohopanez
hat, hodad ahovonañap monï ahos 5 tausen
kina manat, monï ahö heris 2 tausen kina
modap manat, monï goe heris 1 tausen
kina modap manah. Pot manahapuh pi
sah. [16] Met monis pot manat aban ahö pop
sahan met aban 5 tausen kina manah-pop
tinam homet zuam monï gogot tat 5 tausen
kina modas revah biohan 10 tausen kina
ravah. [17] Met aban 2 tausen kina manah-pop
taputam monï gogot tat 2 tausen kina revah
biohan 4 tausen kina ravah. [18] Pot aban mod
poñariv tah, oñ aban 1 tausen kina manah-
pop pi monï pos basat hamauruv menat
hamarah beirahan heh.
[19] Pot tat hehan aban ahop sat ahoam
heh. Tat gog aban moniñ manah-pori
tair tah, pot hapanen hatevetepanez maot
emah. Tat parumaz as hahan emahan
pot at mañah, ‘Met monï anohon beg-
poñ bat tair teg? Hapeken ne hatevetem.’
[20] Pot hahan aban 5 tausen kina manahap
5 tausen kina revah biohas bat emat pot
mañah, ‘Erom, ni eterë, ni 5 tausen kina
naneñin ne maot monï gogot tat monï 5
tausen kina mod epes bat revah biohon
oraehaek ev.’ [21] Pot mañahan pim aban
ahop epat mañah, ‘Erom, ni nem gog aban
hodadevonañ tinap, met gog avit nanohon
tin korav ravat heñ, povoz petev gog ahotak
neñeman korav ravat heken deip honeo het
biñ ravat hepain,’ pot mañah.
[22] Met aban 2 tausen manahan bah-
popuhoe epat mañah, ‘Erom, met ni 2
tausen kina ne naneñin monï gogot tat
2 tausen kina revah biohon oraehaek ev.’
[23] Pot mañahan aban ahop gog aban mod
popun epat mañah, ‘Erom, ni nem gog aban
hodadevonañ tinap, met nem gogot aviam
nanat sohon ni tin tovai emooñ, povoz
petev gog ahö nataz korav ravat heken ni
amun deip honeo het biñ ravat hepain,’ pot
mañah.
[24] Pot tahan aban 1 tausen kina manah-
popuhoen emat pot hah, ‘Met ni aban
kezap, modarihö gipiz mapotü ñedeama-
han nimauhö emat belat bameñip ok, ma
modarihö nim monï gogot tamahan ni-
mam hañiv bameñ, pot nimaz modari ha-
han ne hateveteohö. [25] Povoz monï gogot
toman nim monis bon tapan hezavoz ne
ñaihet tat monï naneñ-pos am ba iz bato-
hon hehaek eveg, nimau maot ba.’ [26] Pot
mañahan pim aban ahop ñetï hañiv epat
mañah, ‘Met ni gog aban horï bisin gogot
natap. Ni nemaz aban modarihö gipiz
ñedeamahan nemauhö belamohop ev, ma
modarihö monï gogot tamahan nemam
hañiv bamoh, pot hahan hatevetet barotap
bateñ. [27] Povoz bonaiz nem nanoh-okos
am basat moniñ biameg-zeimakeh bizeken

oraepanen nemau emat monï pos bovai
monï revahas honeo bom nak, oñ ni ganö
teñ.' 28 Pot pi mañat pim gog aban mod
napun epat mañah, 'Ni pim monï 1 tausen
kina bat hez-okos bat aban 10 tausen kina
bat hez-okop man. 29 Met aban tairap nai
manoman tin korav ravat hepanez pop mod
nai amun manoman bat hepan, oñ mod
tairap poiz tin korav naketuz pop manomaz
poi pihanañ maot bat aban modap manom.
30 Povoz gog aban horï epop iñidoh ku-
turutak betepeken iñ hahot het kakamao
hatevetehot gitahav men tep hat hepan.'
Pot aban ahö popuhö pim gog aban porin
mañah." Pot Iesu parun manah.

Tokat an etapanez ñetiv

31 Met Iesu pot mañat maot ñetï epov
mañah, "Met tokat ne Añaraboz Nanep
ahop ravat nem aliz ahovonañ maot
eromaz porah, enzolihol nenañ erapanen
nem ahopuz tek tinatak toutat het
32 ari añarab zei maposikarohari batogü
amanoman nem havasik emat hepek.
Met porah ne ari anumaiholoz korav
hezari bol sipsipiholor memehol baverat
sipsipihol main met memehol main pot
meñeamegivoz zut ari añarab taput etat
33 tin tohopanezari nem mar giñasik meñet
paru horï tohopanezari nem mar gavenesik
meñem.

34 Pot tomapuh paru nem mar giñasik
hepanezarin epat mañom, 'Ari nem Papap
masakao anahan hez-eperi, batam hama-
rar nonair naitü matut tah-porah arimaz
hat zei tin hepekez pos amun matut tahan
hezasik sat poek arimes bavatat hezei.
35 Met ne gipizor ivovoz netahan hahon
ari gipizor ivov bat emat ne nanoog, ma
ne aban patap hehon nemaz zakep tat
emat arim zeiñik orohomaz nañoog. 36 Ma
ne dimir giv horitunañ hehon ari tinatü
nanoog, ma lamao tohon ari emat ne neñi-
zoog, ma kakam zeimakeh hehon ari emat
nenañ helakao heg.'

37 Pot mañoman hañiv epat nañapan,
'Deim Amip, met ni gipizor ivovoz tairarah
haoñin dei nanoogivoz ok hameñ? 38 Ma ni
aban patap heñin tairarah, "Deim zeiñik
emat or," pot nañoogivoz ok hameñ? Ma
dimir giv horitunañ heñin tairarah dimir
giv nanoogivoz ok hameñ? 39 Ma lamao
tooñ, ma kakamavoz zeimakeh heñin
tairarah dei emat niin etet neñizoogivoz
ok hameñ?' 40 Pot at nañapanen ne parun
maot epat mañom, 'Met rotap ari nem mod
tairari horï tairavonañ heh-pori meñizat
batin batoog-pov ne honeo ok neñizat batin
navatoog.'

41 Pot mañat nem mar gavenesik hep-
anezarin epat mañom, 'Ari map horï toogiri
okeg, nehanañ zei nanat pataek sei. Tat
Setenir pim as roholoz pohao ñadohot hep-
anez itiñad mañarahan ñadamahaek ari
ne nevetet poek sei. 42 Met ne gipizor
ivovoz netahan hahon ari gipizor ivov bat
emat nanan toogiri ok, 43 ma ne aban patap
hehon nemaz zakep tat emat arim zeiñik
orohomaz nanañ toog, ma ne dimir giv
horitunañ hehon ari dimir giv nanan toog,
ma lamao tooh, ma kakam zeimakeh hehon
ari emat ne naneñiz.'

44 Pot mañoman paru pat, 'Deim Amip
ae, met ni gipizor ivovoz tairarah hañ,
ma tairarah ni aban patap heñ, ma dimir
giv horitunañ tairarah heñ, ma ni lamao
tooñ, ma kakam zeimakeh heñin tairarah
dei emat ni naneñiz toogivoz ok hameñ?'
45 Pot at nañapanen ne maot parun epat
mañom, 'Met rotap arihö añarab horiam
hehari nameñiz toog-pov ne honeo ok
naneñiz toog.' 46 Met paru pori sat kakamao
hatevetehopan, oñ añarab tinari paru sat
tinaek het pohao hepan." Pot Iesu parun
mañah.

26

Iesu bat urapanez hah-ñetiv
Mak 14:1-2; Ruka 22:1-2; Zon 11:45-54

1 Met Iesu ñetï epeñ pim mañairooh-
abanarin mañat bon tahapuh pi maot
parun epat mañah, 2 "Met ari pot hodad hez.
Aliz nasikaro bon tapanen Zuda darimeri
meñizahan tin hehavoz homet topourat
anumair gipiz arö takaz-aliz pos* ravapan.
Met povoz homekaz porah arihanañ na-
puhö ne Añaraboz Nanep aban modarin
mañairapanen ne nourapanez navapan."
Pot parun mañah.

3 Met Iesu Zerusalem poek hehan aban
anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir
Zudaholoz koravori sat parum aban ahop
Kaiapasiz zeimakeh topourah. 4 Tat poek
Iesu kilam demat basat ur ñomapanez nae
nap mañah. 5 Tahapuh pot hah, "Met
dari anumair gipiz nookaz aliz poñik petev
hameg-epat takan añarab kaev ravat dari

* 26:2: Pavar 2 -Met aliz posiz abatao Pasova mañooh.

emenapan hezag, porah pi naurotü." Pot nae nap mañah.

Uer ulagï tinavonañao baozourah
Mak 14:3-9; Zon 12:1-8

6 Met Iesu Betani zeitak aban Saimon modap obuloñ pohao tat het tin ravat hehapuz zeimakeh sat heh. 7 Tahan añ nap ñerë nao helevonañ matut tat uer ulagï tinavonañ nao meehan hehaek, monï ahosinañ zum tat bat emat Iesu gipiz nohot hehan etet pimaz zakep tat uer pov pim gagaih baozourah. 8 Tahan pim mañairooh-abanari añ popuz metah-povon etet kaev ravat pot hah, "Met monï ahos zum tah-uer okov tairaiz pi okat tat Iesuz gagaih upai baozourah? 9 Met uer okov aban nap zum tapanez manahatin, monï ahos pi manahan bat añarab nonair nai bonori meñizapanez monï poñ manah narab." 10 Pot paru hao-han Iesu hatevetet parun epat mañah, "Met añ epop ne tin netahag, tairaiz ari pimaz ñetï horï okov hameg? 11 Met orah rezah añarab nonair nai bonori meñizohopekez pov arinañ hepan, oñ ne pohao ev heman tin netohopekez bonop ev. 12 Met añ epop uer neeh baoz nourah-epov ne ñomoman, nem herisik ur neelat basat nevizapaneza-voz zut pi tin tat okat netah. 13 Met epat arin añoman hatevetei. Nem ñetï tinao zeisikaroh añarabon mañovai pim netah-ñetï epov honeo hahopanen pimaz, Pi tin metah, pot hat añ epopuz homehopan," pot mañah.

Zudas Iesu mañairapanez hah
Mak 14:10-11; Ruka 22:3-6

14 Iesu pot mañahan pim mañairooh-abanarihanañ nap Zudas Iskeriot pi sat aban anumaihol bareñ elat mañarooharizz ahorin epat mañah, 15 "Ari Iesu hepanezaek añairoman sat bepekez tairai ne nanepek?" Pot hahan paru hatevetet sat monï heleñ bahapuh rekö hahan 30 ravahan bat emat pi manah. 16 Tahan Zudas monis bat sat narah Iesun mañairapanen paru pi bapanez nonoroz mel tooh.

Darimeri meñizahan tin hehavoz ñetiv
Mak 14:12-26; Ruka 22:7-20; Zon 13:21-30

17 Met berë tu nakañ nohopanez aliz poñiz garosikas ravahan Iesuz mañairooh-abanari emat piin at mañah, "Met dei zei tairamakeh sat Zuda darimeri meñizahan tin hehavoz homet† anumair gipiz arö tat biokan ni emeken dari nak?" 18 Pot maña-han Iesu epat mañah, "Met ari zei ahö akatak sat aban napun pot mañei, 'Darim añairamahap pim gogot bon tapanez to-toi ravah, povoz nim zei epamakeh dei pim añairooh-abanarinañ honeo toutat darimeri meñizahan tin hehavoz homet gipiz nakaz pi zait tah,' pot mañei." 19 Pot mañahan paru Iesuz hahat tat sat aban popun mañahan gu hahan pim zeimakeh povoz homet napanez anumair gipiz arö tat bizat heh.

20 Tahan kutur ravahan poek Iesur pim mañairooh-abanari 12 toutat het gipiz nohot hehapuh, 21 Iesu epat parun mañah, "Ari eperihanañ nap ne nava-panezarin mañairekë." 22 Pot mañahan pim mañairooh-abanari honoñai tat honep honepuhö Iesun epat at mañooh, "Nem Amip, ni nemaz hameñi?" 23 Pot at mañoohan Iesu parun hañiv epat mañah, "Met arihanañ ni aban tairap suasik gipiz oraezaek deip honeo bat nameg-popuhö pot netekë. 24 Met ne Añaraboz Nanep batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne navapanezarin mañairekez pop zavaruzap ni hañ horï ahov bekë. Met aban pot ne netekezap nim nonopuz zatakanañ ni nanavat hehavozatin, hañ horï pov bekezat nat teñin tin ravah narab." 25 Pot hahan Zudas pi bapanez mañooh-popuhö pi Iesun epat at mañah, "Añairameñip ae, ni nemaz ok hameñi?" Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, "Nimauhoam rotap ok hañ."

Iesu beretar bain ivov manah
Mak 14:22-26; Ruka 22:15-20; 1 Korin 11:23-25

26 Met paru gipiz nohot Iesu beret bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manat epat mañah, "Nem aboi ev, ari bat nei." 27-28 Pot mañat manahan noohan bain ivov kapurah mañar meehan hehaek bat Godin taput biñ mañat pot hah, "Met Godiz au hahan hezat ne nourapanen nem uveo berevat añaraboz horiv olat bavon batapanez homet bain iv epov ari anoman mapori bat nei. 29 Met bain iv epov ne arinañ honeo ev het noh-epekanañ nain hemapuh, tokat dari mapori nem Papap hez-zei tin posik topouratahoh iv magei nao maot nak." 30 Pot mañat manahan nahan paru daa nas hat berevat

† 26:17: Pavar 17 -Met pot parum toohavoz abatao Pasova mañooh.

Zerusalem zeit betet Oliv dañevokaz
sapanez sah.

Iesuz bavai hapanez mañah
Mak 14:27-31; Ruka 22:31-34; Zon 13:36-38

31 Met Oliv dañevokaz sapanez nonoroh
sohot Iesu pim mañairooh-abanarin epat
mañah, "Met Baiñetinavoz Tepatak pot
menahan hez, Sipsipiholoz koravop ur
ñomapanen, pim sipsipihol ñaihetivoz rap
reet main ravat sapan. Pot menahan hezao
rotap ravapanez petev kutur epatakam ha-
han hez-taput ne netapanen ari ñaihet
tat nevetet barezat sepek. 32 Oñ ne ño-
momazaekanañ maot bal haomapuh arim
garos ravat Galili zeisik soman ari poek
emepek." 33 Pot mañahan Pita hatevetet
Iesun epat mañah, "Paru eperi ni nevetet
bareet sapan batah, oñ ne ni nanevetetü."
34 Pot hahan Iesu epat mañah, "Ne rota-
puam epat niin nañom, Kutur epatak id
hohor bizap ñeo nakam hepanen navokaro
nao nemaz niin at nañapanen ni, 'Evo,
ne pimaz hodad nat,' pot nemaz bavai
mañekë." 35 Pot mañahan Pita epat hah,
"Evo, met ni nourapanez hapan, povoz ne
amun ninañ deip honeo ourapan, oñ ne
nimaz bavai namañotü." Pot mañahan
mañairooh-aban modari pinañ honeo ravat
pim hah-taputam paru hah.

Iesu Getsemani Godin mañ mañooh
Mak 14:32-42; Ruka 22:39-46

36 Met pot hahapuh paru poekanañ Get-
semani hamarah sat poek hehapuh Iesu
parun epat mañah, "Ne kotiev sat nem
Papapun mañ mañomag, ari epeek tou-
tat hezei." 37 Pot mañahapuh Pitar Sebe-
diz roñariv baviit paru honeo sat het Iesu
pim metapanezavoz zakepiv pim loporih
ahoam homeoh. 38 Tahapuh parun pot
mañah, "Nem netapanezavoz zakepiv ahö
mapoam neeh hezaek, petev ne tairam
ñomom batah, pot homeamoh, povoz ari
nenañ honeo etaet het etehozei." 39 Pot
mañat pi main kotiokat sa ñodat pim tae-
vao hamarah bareñat het Godin pot mañ
mañooh, "Apai, niuhö rekot nem kakam
hatevetemaz epov nehanañ bazei manekë,
met neohö nem hodadevok natotü, oñ nim
hañin hezat am tom."
40 Pot mañahapuh pi bal hat pim
mañairooh-abanari hehaekaz hat borourat
sat etehan paru au unun orat hehan
bazagerï tat Pitan pot mañah, "Ari nemaz
homet etehopekez hakahon hatevetet am
orat hegi? 41 Met rotap arim loporizaroh
tin het kez ravat hepekez zaitiv hez, oñ
arim heris sepsep hez, povoz ganö Seten ari
moreg etapanen ñodepek hezavoz tinam
etet het Godin mañ mañohozei."
42 Pot mañat Iesu maot sat garos mañah-
taput mañ mañah, "Apai, kakam hat-
evetemaz toh-epov bazei manomaz niin
nañamohoek gu nak tekë, povoz nem za-
itivok homemaz pot natotü, oñ nim za-
itivok hañin hezatam am tom." 43 Pot
mañat pi maot borourat emat etehan pim
mañairooh-abanari au gom tat orat heh.
44 Tahan Iesu etet maot mañ mañapanez
sahapuh garos mañahat maot Godin mañ
mañooh. 45 Tat maot emat pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Ari arim heriñ
tin bizat am orat heza? Met hatevetei,
ne Añaraboz Nanep aban horivonañari
ne navapanez pov ev haravahan, 46 aban
ne navapanezarin mañairapanez aban pop
garos ok emamahag, bal hapeken sak."

Aban nari Iesu bah
Mak 14:43-50; Ruka 22:47-53; Zon 18:3-12

47 Pot pi mañovaiam aban anumaihol
bareñ elat mañarooharizahorir Zudaholoz
koravorihö aban ahö navokaro meehan
parum en raveñir zi tupuhav bat Zudasinañ
paru honeo emah. 48 Met Zudas mamog
paru porin pot hamañahan heh, "Dari saka-
puh aban pop ne batot noman ari etet
emat pi bepek." 49 Pot hamañahan heh,
povoz paru emahapuh Zudas pim mamog
mañahat tat Iesuz nakoe sat, "Añairameñip
ae," mañat Iesu batot nah. 50 Tahan Iesu piin
epat mañah, "Erom, nim homet emameñiv
zuam ta." Pot mañahan paru modari zuam
emat Iesu bahapuh kezao bahorë hah.
51 Tahan Iesunañ honeo heh-napuhö kaev
ravat en raves elevokanañ bateet aban anu-
maihol bareñ elat mañarooharizahopuz
gog aban nap menahan, bazei manahan hat
kapoe men elahan ñodah. 52 Tahan Iesu piin
pot mañah, "Evo, nim en raves pim elevok
maot mee. Met tairari en raveñinañ modari
menapanezari paru hañ en raveñinañ pori
menapan. 53 Met nem Papapun mañoman
pi zuam enzolihol ahoam ne neñizapanez
meepanen emapanez ari hodad nata? 54 Oñ
paru emat ne navasapan, povoz batam
propet abanari Baiñetinavoz Tepatak ne
ñomomaz menahan hezao rotap naravotü."
55 Pi aban popun pot mañat Iesu aban porin
epat mañah, "Met ne aban ñaip hat ari
ñaitunañ ne navepekez hat emegi? Met
ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat
het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne
nanav. 56 Oñ batam Baiñetinavoz Tepatak

propet abanari nemaz menahan hezaek ro-
tap ravapanez ari ev emat netameg." Pot
parun mañahan pim mañairooh-abanari
hatevetet Iesu betet barezat sah.

Iesu ñevok bizah
Mak 14:53-65; Ruka 22:54-55,63-71; Zon 18:12-14,19-24

57 Tahan aban Iesu bahari aban anumai-
hol bareñ elat mañaroohariz aban ahop
Kaiapasiz zeimakeh aban ñetï kateñiz
mañairaholor Zudaholoz aban koravori
togü manat hehaekaz pi basah. 58 Met
Iesu poek basahan Pita parum tokat hotoh
heriam sohot zei pomakez totoi sah.
Tahapuh romevoz kohat lokat zei pomakez
korav ravat heharinañ honeo toutat het,
Iesu tair metapan, pot homet etet heh.
59-60 Pot tahan Zuda kaunsor aban ahö
pori map topourat hehan Iesu basahaek
pi ur ñomapanez zait tah, povoz añarab
narin mañahan emat ñetï moreg povor kao
ahoam pimaz haoh, oñ paru ñetï moreg
haoh-poñ napuhö nao haohan modapuhö
modao haohan pim horï tahavoz rotapuv
ou narav. Tahan aban nañariv em rouvat
61 epat hah, "Met aban epop pot hahan
deip hateveteg, 'Ne Godiz tup ahomak ur
edat aliz nasikaro nasik rekot maot zuam
demom,' pot pi hah." 62 Pot hahan aban
anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop
bal haz rouvat Iesun epat at mañah, "Aban
eperi nim horï hañ-pot hamah-epovoz ñetï
hañ nao ni hakez homeameñi?" 63 Pot at
mañahan Iesu piin ñetï hañiv namañ tahan
Kaiapas maot at mañah, "Met God pohao
het hezapuz taevavok ni ñetï rotapuv haz,
Ni Kristo, Godiz ropu?" 64 Pot at mañahan
Iesu hañiv epat mañah, "Ni rotap ok ne-
maz hameñ, oñ arin epat añom, tokat ne
Añaraboz Nanep darim map ahopuz mar
giñasik tek tinatak toutat hemazaekanañ
unitak eroman ari etepek."
65 Pot hahan aban pop hatevetet mogao
ahoam tahapuh, gitait ravat pimauz dimir
giv bakelat pim modarin pot mañah, "Aban
epop pim abatao bat hel batat Godiz zut
ravapan hat ñetï moreg okov hahan dari
hat haveteg. Povoz tairaiz aban mod nari
emat pimaz ñetï mod nao hapan? Evo, pi-
mauhö ok hakahag, 66 ari pimaz tair home-
ameg?" Pot at mañahan paru epat hah,
"Pi horï hakahap okeg, ur ñomap." 67 Pot
hahapuh paru pim et bataropok gim lolov
meñizat marañinañ urovai 68 pot mañah,
"Erom, ni 'Ne Kristo,' pot haoñip eveg, ne
tairapuhö ni nouramoh haz." Pot honep
honepuhö mañovai ahoam urooh.

Pita Iesuz bavai hah
Mak 14:66-72; Ruka 22:54-62; Zon 18:15-18,25-27

69 Pot mañoohan Pita emat zei pomakez
tem tover demahan hehaek kohat toutat
hehan as ñari nap pim nakoe emat pot
mañah, "Ni amun Iesu Galili zeisik aban
popunañ honeo heñip ok." 70 Pot maña-
han Pita abanariz ñaravatak hehaekanañ
pot hah, "Evo, ne nim ñetï hameñ-okovoz
unun." 71 Pot hahapuh pi temeraz haitoko-
roh honat hehan, as ñari modap piin etet
aban haitok pooroz totoi heharin epat
mañah, "Aban epop Iesu Nasaret zeitaka-
punañ honeo sat em toohap ev." 72 Pot
hahan Pita maot bavai hat epat hah,
"Rotapuam ev añamoh, ne pim abatao
hamah-okopuz unun." 73 Pot hahan aviam
hevai aban rouvat heharihoe emat Pitan
epat mañah, "Ni Iesuzariz hamah-Galili ñe
povonañ hameñ, povoz ni amun parunañ
heñiekanañ ev emeñ." 74 Pot mañahan Pita
kez ravat epat hah, "Met ne moreg haoman
God nemenapan hezag, aban arim hameg-
okopuz rotap ne unun." Pot mañovai id
hohor bizap ñeo hah. 75 Tahan Pita pi Iesuz,
"Kutur epatak id hohor bizap ñeo nak hep-
anen nemaz navokaro nao bavai hakë," pot
mañah-povoz maot homeh. Tat pi iñidoh
berevat sat zakepiv ahö tat kezao iñ hahot
heh.

27

Iesu bat Pailatihaz basah
Mak 15:1; Ruka 23:1-2; Zon 18:28-32

1 Met zeit al teevaiam aban anumaihol
bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz
koravori Iesu ur ñomapanez ñetiv bahon
batah. 2 Tat paru birepenañ Iesuz marañiz
demat gavman ahop Pailat popuhaz basah.

Zudas ñomahavoz ñetiv
Aposor 1:18-19

3 Tahan Zudas Iesu bapanez mañairah-
pop paru Iesu ur ñomapanez hahan hat-
evetet pim loporï horï ravah. Tat pi, "Ne
horï ahov toh", pot homet monï heleñ 30
manahan bat heh-poñ maot basat aban
anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir
Zudaholoz koravori manapanez tat, 4 epat
mañah, "Met ne horï ahov tohon ari aban
horï nao natap paru ur ñomapanez hag,
povoz monï epes maot bei." Pot mañahan
paru pat, "Met deim horiv bon, oñ nimauhö
teñin nim horiv ravat hez." 5 Pot paru piin

mañahan monis tup ahomakeh betet sat
pimauhö kaviv badat ñomah.
6 Tahan aban ahö pori monï betehas bat
pot nae nap mañah, “Met monï epesinañ
aban nap ur ñomapanez zum hategis ev,
povoz Godiz tup ahö epamakeh monï
biameg-posinañ rekot navizotug, monï
epes dari tair tak?” 7 Pot nae nap mañat
ñetiv bahoneo batat monï posinañ ham
hapiñ matut toohaek ham nar zum tat
pot hah, “Ham eparah añarab pat tairari
zei epatak emat het ñomohopanezari
baveirook.” Pot ham poraz hah. 8 Met
ham por aban nap ur ñomapanez hat
zumao manah-mon posinañ zum tah,
povoz abatao, Uvevonañ hamar ev, pot
haovai emamah.
9 Met batam propet aban Zeremaia pot
hahan hez, “ ‘Met paru Israel añarab nari
aban nap zum tapanez homet monï heleñ
30 pos manapan. 10 Tat monï posinañ ham
hapiñ matut tohopanezaek ham nar zum
tat monis manapan,’ pot God nañah.” Met
Zeremaiaz mañooh-pov paru Zudasiz maot
monï manah-pos bat ham por zum tahan
hahan hez-povoz rotapuv ou haravah.

Pailat Iesu ñevok bizah
Mak 15:1-5; Ruka 23:1-5; Zon 18:28-38

11 Met Iesu bat Pailatiz nakoe basa meñe-
han rouvat hehan pi Iesun at mañah, “Ni
Zudaholoz ahopu?” Pot mañahan Iesu
hañiv epat mañah, “Ni rotap nemaz ok
hameñ.” 12 Pot mañahan Zuda aban ahori
ur ñomapanez ñetï moregañ haohan pi
ñetï hañiv namañ heh, 13 povoz Pailat maot
Iesun at mañah, “Aban ahö eperi nimaz
hamahavon ni hatevetet tairaiz ni hañiv
nak hez?” 14 Pot at mañahan Iesu Pailatin
hañiv namañ am heh, povoz Pailat ahoam
home midin tah.

Iesu ur ñomapanez hah
Mak 15:6-15; Ruka 23:13-25; Zon 18:39–19:16

15 Met Pasovaz homeoh-aliz poñik gav-
man ahop pi pot tooh, kakam zeimakeh
hehariz añarabon at mañoohan paru taira-
puz zait tat het baverevapanez haoh-pop
mañoohan baverevooh. 16 Met Iesu ñe-
vok biih-porah aban horiñ ahö tooh-nap
pim abatao Barabas pi kakam zeimakeh
hehan añarab mapori pimaz hodad. 17 Met
añarab em topourahan Pailat porin epat
at mañah, “Met Barabas ma Iesu parum
Kristo mañamahap baverevom? Povoz ari
tairapuz homet hez-popuz gitah emoman
hapeken hatevetem.” Pot añarabon mañat
sah. 18 Met Pailat epat hodad, Iesuz horiv
bon, oñ añarab ahovokaro pimaz zait tat
hehaek paru Zuda ahori pimaz gitait ra-
vat ur ñomapanez haoh. Pot Pailat haho-
dad tat heh, povoz añarabon Iesur Barabas
poñariviz at manah.
19 Met añaraboz ñeo haoh-zei pomakeh
Pailat sat hehan pim añap auakao manah-
ñetiv tepaek pot menah, “Ni eterë. Ne
peteveam pimaz auak epov manat home
midin tohopuh tepae ok nanoh. Povoz ni
hatevet, aban okop horiv bon, pi aban tinap
okeg, tovai niuhö ur ñomapanez nañapa-
nen parun gu mañotun.” Pot tepae menat
manahan bat emat Pailat manahan pi rekö
hah.
20 Met aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorir Zudaholoz koravori paru
añarabon pot mañovai sooh, “Met Pailat
maot emat at añapanen ari pat, ‘Dei
Barabas meeken sapanez zait teg, oñ Iesu
ur ñomap,’ pot mañei.” 21 Pot mañahan
hehan Pailat maot emat parun at mañah,
“Aban houloñariv kakam zeimakeh hezaek
tairap baverevoman sapan?” Pot at maña-
han paru mapori ñeo ñarah epat hah,
“Barabas bavereveken sap.” Pot mañahan,
22 Pailat maot at mañah, “Met Iesu parum
Kristo mañamahapuz tair metak?” Pot
hahan paru pat, “Zirah ur ñomap, zirah ur
ñomap.” 23 Pot hahan Pailat maot at mañah,
“Met pi horï tairao tahavoz homet ari okat
hameg?” Pot hahan paru mapori ñeo ñarah
hat epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur
ñomap.”
24 Met pot houloam haohan Pailat pot
homeh, Aban epop horiv bon, oñ Barabas
ur ñomat Iesu baverevoman sapan, povoz
añarab nae nap menao ahö ravapan heza-
voz parumauz zaitivok hamah-pot ñai aba-
narin mañoman tapan. Pot homet paru
etet hehan ivovok Pailat pim marañ ivoh
betet añarabon epat mañah, “Nem zaitivok
aban okop ur nañomotü, oñ arim zaitivok
hameg, povoz ur ñomapanen nem horiv
bon, oñ arim horiv ok.” 25 Pot mañahan
añarab ahovokaro hañiv epat mañah, “Met
aban akap ur ñomapanen horï pov deinañ
het tokat amun deim ñaroholonañ hepan.”
26 Pot hahan Pailat Barabas baverev meehan
sahan pim ñai abanari Iesu bat birepe-
nañ urapanepuh basat zirah ur ñomapanez
mañah.

Ñai abanari ñebul mañah
Mak 15:16-20; Zon 19:1-3

27 Pot mañahan Pailatiz ñai aban pori
Pailat popuz zeimakeh Iesu basat ñai aban
modarin mañahan emahan paru Iesuz borë

bar togü manat hehapuh, [28] ñai aban pori
paru Iesu aban ahopuz zu metapanez hat
pim dimir giv batezat parum aban ahopuz
dim giv mavar momoruat [29] bi teñoñinañ
narep bat emat aban ahopuz koekasiz zut
bakoñ rezat Iesuz gagaih memevizahapuh
ahoriz irao pim mar giñasik manat aban
ahopuz zu metovai rariñ rez bareñat paru
ñebul pot mañah, "Ui, Zudaholoz aban
ahopun etei." [30] Pot mañahapuh paru Iesuz
herisik gim loloñ meñizat pimauz irao bat
gagaih urah. [31] Met paru pot metovai sohot
garë hat dim giv mavar maot baar bizat
pimauz dimip memeehapuh zirah ur ñoma-
panez baverevat sah.

Iesu zirah urah
Mak 15:21-32; Ruka 23:26-43; Zon 19:17-27

[32] Met paru Iesu bat soohan aban pat nap
pim abatao Saimon pi Sairini zeitakanañ
emoohan paru nonoroh bavizahapuh ñai
aban napuhö piin pot mañah, "Ni zuam
pim zi urakazar ñelet samahaek meñizat
bañelet sa." Pot mañahan aban pop ha-
hat tat bañeleh. [33] Tahan paru ham naraz
abatao Golgota mañoohaek basah. Met
ham poraz abat kapot ev, Aban napuz gag
hataiz zutar.

[34] Met poek sat berevahapuh parum
toohat bain ivovor iv mod nao ba in balavï
tat Iesu napanez hat manahan nagiz tat
kaev ravah. [35] Tahan ñai abanari Iesu bat
pim dimir giv bateehapuh zirah urat bat
hel bareñahan hehan heleñinañ ekerë nao*
tohot paru tairari modari ritou metahari
pim dimir giv nap nim main main bah. [36] Pot
tat toutat Iesun etet heh. [37] Met pim gagaiz
revah zi nas urat pimaz pot menahan heh,

ABAN EPOP IESU, PI ZUDAHOLOZ ABAN
AHOP EV.

[38] Met aban givogï toohañariv nap Iesuz mar
giñasitï zi porah urat modap gavenesitï zi
porah urah.

[39] Pot tahan hehan tapurah añarab
nonoroh hon har tohot Iesu zirah urahan
hehaekan etet paru ñebul mañovai pot
haoh, [40] "Ae, ni Godiz tup ahomak edat
aliz nasikaro nasik maot zuam demekez
haoñip akeg, nimauhö nao tat tin rav. Met
ni, 'Ne Godiz rop ev,' pot haoñ, povoz
nimauhö ak hakepuh tin ravat zir betet
er," pot mañooh. [41] Met aban anumaihol
bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñetï
kateñiz mañairaholor Zudaholoz koravori
paru honeo epat ñebul mañooh, [42] "Met
pi modari batin batoohap ak, oñ bonaiz
pimauhö pim heris batin navat hez. Met
pi Israel zei epesiz ahop haohap akeg,
pimauhö nao tat zir betet petev erapanen
pimaz homeo badae batat hek. [43] Met
pi Godiz homeo badae batat hehapuh,
'Ne Godiz rop ev,' pot haohap akeg,
petev God pimaz zait tat meñizapanen
erapanen dari etek." Pot nae nap mañohot
heh. [44] Met aban givogï toohañariv
Iesunañ karar zirezaroh urahan hehañariv
añaraboz haoh-taput parup amun piin
ñebul mañooh.

Iesu ñomah-ñetiv
Mak 15:33-41; Ruka 23:44-49; Zon 19:28-30

[45] Met gitauputak 12 kirok tahan zeit ku-
tur ravamahavoz zut hamar map rau rau
tat hehan sohot hapanezai 3 kirok toohan
zeit kutur manat hehaek maot al teeh.
[46] Tahan Iesu ñeo ñarah epat hah, "Eloi,
Eloi, lama sabaktani?" Met ñe pot hahavoz
kapot epat hez. God nem ahop, ni tairaiz
ne nevetet señ? [47] Pot haohan aban pim
totoi rouvat heh-nari hatevetet epat hah,
"Aban akap propet aban Elaiza pop emat
meñizapanez hamah." [48] Met aban nap
zuam punur bat bain iv sepelevonañ ñereo
oraehaek meehan ivov pun porah lokahan
zi narih bavorë manat Iesu napan hat bat
em manah. [49] Tahan modarihö pot hah, "Ae,
ni gaa teken dari etek, met Elaiza emat pi
meñizapan ma tair? Dari etekag." [50] Pot
paru haohan Iesu ñeo ñarah maot hahan
pim pulip pi betet sahan ñomah.

[51] Met ñomovai tapurah Godiz tup
ahomakez kohat zei girü goevor ahov
bamain batat dim giv ahö tinar badahan
hehaek pimauhö agarë revahanañ lopotak
tok kelat ogarë teritak emahan ek narav
main ek narav main ravahan tapurah
hamar do do tahan hel ahoñ pezah. [52] Tahan
ñomahari baveirahan hehaek hamar okat
epat tahan añarab Godiz homet het batam
ñomah-nari maot bal hah. [53] Tahan Iesu
amun maot bal hah-porah paru Zerusalem
zei ahotak sahan añarab ahovokaro paru
porin eteh.

[54] Met ñai abanariz ahopur pim irih heh-
ñai aban pori ganö nari emat Iesu bañizat
basapan hezavoz korav hehaek Iesu ñom-
ahan zeir hamar zebemun tahan nonair
nai ou ravahatun etet paru ñaihet tat dei

* 27:35: Pavar 35 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

dei tahapuh pot hah, “Ae, rotap aban akap
Godiz rop ak,” pot hah.
55 Met añ nari Iesu meñizohopanez Galili
zeis betet pinañ honeo emooh-pori ho-
toh herï rouvat etet heh. 56 Met añ pori-
hanañ nap Maria Magdala zeitakanañap,
met modap Maria Zemisir Zosesiz nonop
met añ modap pi Sebediz roñariviz nonop,
met añ mod nari amun parunañ honeo
poek rouvat het etet heh.

Helevoz kohat bavizah
Mak 15:42-47; Ruka 23:50-56; Zon 19:38-42

57 Met aban nap pi monir zeirurum ahotu-
nañ Arimatia zeitakanañ emat poek hehap
pim abatao Zosep, pi Iesuz homeo badae
batat heh. 58 Met kutur ravapanez toohan
aban pop pi Pailatihaz sat Iesuz ham heris
bapanez at mañahan Pailat gu hahan Zosep
sat Iesuz heris bañizah. 59 Tat giv tin narah
el hatahapuh Zosepehö pim hel puiorö
mamog pi hel ahovok menahan hehaek
basat 60 bizat hel ahö nas puioroh rau rau
tat sah. 61 Pot tat sahan añ Maria Magdala
zeitakanañapur Maria modap Iesuz herï
korus biihan hehaek iñidoh toutat het etet
heh.

Pim herisiz korav ravat heh

62 Met Praide aliz pos bon tahan zeire-
vaizasik aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorir Parisi abanari 63 sahapuh
Pailatin pot mañah, “Met aban ñetï moreg
haohap biririï heharah pot haoh, ‘Ne ño-
mat aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik
maot bal haom.’ 64 Pot pim ñetï haoh-
moregao zeisikaroh ahö narav hezaek dari
et narë hekan pim mañairooh-abanari
emat basat ba iz batapanepuh añarabon,
‘Pi bal hakah,’ pot moreg mañovai sohopa-
nen zeisikaroh ñetï moreg pov ahö rava-
pan hezag, nim ñai aban nari meeken sat
Iesu basat bizahan hezaek korav ravat hep.”
65 Pot mañahan Pailat hañiv epat mañah,
“Kar, nem ñai aban narin mañoman ema-
panen ari honeo sepekepuh tinam etet hel
baporoh heles kezao badao hazei.” 66 Pot
mañahan paru sat hahat tahapuh baporoh
modari nasotuz ah ñeo hat hel bapor torop
metahan hehaek zi tikivonañ bañed baha-
puh batekë batat ñai abanari korav meñet
sah.

28

Iesu bal hah-ñetiv
Mak 16:1-8; Ruka 24:1-12; Zon 20:1-18

1 Met gogot nat heh-aliz pos bon tahan
Sande aliz pos maok al teevaiam Maria
Magdala zeitakanapur Maria modap parup
Iesu biihan hehaekan etepanez hat totoi
honoohan 2 zuamam hamar zebemun ahov
tahan abarahanañ Amipuz enzolip erat
Iesuz heris oraehaek sat hel ahos bahavoe
tat revah toutat heh. 3 Tahan pim heris map
al teet hehan pim dimir giv un aeravoz zut
map aer ravat heh. 4 Pot tat hehan ñai aba-
nari etet ahoam ñaihet tat dei dei tahapuh
ñodat ñomamahariz zut ravat oraeh.
5 Tahan enzol popuhö añ poñarivin epat
mañah, “Arip ñaihet totunei. Met ne ho-
dad, Iesu parum zirah ur ñomahapun ete-
pekez ok emeg, 6 met pi epekam hez bon,
oñ batam pimauz hahan heh-pot hatat bal
hat hasah, povoz pim biihan oraehaek hel
pui epooroh emat etepekepuh 7 zuam sat
pim mañairooh-abanarin, ‘Pi bal hakah, pot
mañei. Met arim garos Galili zeisik sapanen
ari sat piin poek etepek.’ Arin pot añomaz
ev eroh.”
8 Pot mañahan añ poñariv ñaihet
homevai, met ñetï mañah-povoz biñ ravat
patao porü hat Iesuz mañairooh-abanarin
enzolipuz hahat bar mañapanez hat sah.
9 Soohan Iesu nonoroh parup bavizat pot
mañah, “Eñariñariv ae,” hahan parup pim
totoi sahapuh pim eñ kokoñik bat pim
abatao bat hel batah. 10 Tahan pi parupin
pot mañah, “Arip tovai ñaihet totunei,
oñ tinam sat nem mañairooh-abanarin
mañepeken Galili zeisik paru sat het poek
neen et nereepan.” Pot Iesu parupin
mañah.

Korav hehariz tahat ev

11 Met pot mañahan añahol soohan ñai
aban Iesu biihan oraehaek korav hehari
Zerusalem zei ahö potak sat aban anu-
maihol bareñ elat mañarooh-ariz ahorin
Iesu biihan oraehaek tahan eteh-ñetiv
mañah. 12 Tahan aban ahö porihö aban ko-
rav modarin as hahan emahan paru honeo
topourat tapanezat ñetiv nae nap mañah.
Tahapuh paru monï ahos ñai aban pori
manat 13 pot mañah, “Met añarabon epat
mañovai sohozei, ‘Met dei orat hegin Iesuz
mañairooh-abanari kilam emat pim ham
heris biihan korav hegiek basah,’ pot maño-
hozei. 14 Tapanen zei epesiz aban ahopuhö
ari orat hegin emat basah-pov añarabon
mañovai sohopeken pi hatevetet dein at
añapan, povoz arimaz zakep tapanez ñetï
nao deihö piin mañakan ari horï nao nae-
totü.” 15 Pot mañahan ñai abanari monis bat

sat mañahat añarabon moreg pov mañovai
soohan Zuda añarab nari ñetï pov haovai
emoohaek petev amun hamah.

Iesu parum ñaravatak emah-ñetiv
Mak 16:14-18; Ruka 24:36-49; Zon 20:19-23; Aposor 1:6-8

16 Tahan mañairooh-abanari 11 Galili
zeisik dañ navok paru sapanez batam Iesuz
mañahan hehavokaz hat sah. 17 Tahan
Iesu emahan paru piin etet pim abatao
bat hel batah, oñ paru nari pimaz lop
houlorizaronañ heh. 18 Tahan Iesu parun
epat mañah, "Godihö abarar hamaraz au
ravat hemaz ne neñehan hez. 19 Povoz
ari sat añarab maporin mañohopeken
paru nem gog añarabohar ravohop.
Tapanen God Papapur Ropur Pul Tinapuz
abatavonañ ivoh memeehozei. 20 Tat ari
nem ñetï añoohoñ, ma gog añairoohoñ,
map mañat mañairohozei. Met ari
hatevetei. Met ne ari naevetetü, oñ orah
rezah arinañ honeo het eñizovai sohoman,
tokat hamarar nonair naitü bon tapanez
porah arinañ am honeo hem." Pot Iesu
parun mañah.

(Iesuz ñetiv aban Matiuz menahat nen ev.)

MAK
Ñetï garosikao ev

Mak ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Mak popuz abat modao Zon, met pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap bon, oñ pi Zerusalem zeitak het ahö ravah, povoz Iesuz tovai emooh-povon pi et hareoh. Ma pi Pitanañ honeo amun sat em tovai Iesuz tooh-ñetiñ haohan hateveteoh, pot hodadevonañ nari hamah. Ma pi Banabas Polinañ gogot tovai sooh-popuz kapotak nap, povoz parup meñizooh.

Met batam porah Roma ñai abanari zei maposikaroh heharinañ nae nap menat mapori ritou metat parum revah ahori ravat kez ahovonañ zei maposikaroz korav ravat heh. Met Roma añarab pori Iesuz ñetiv hatevetet barotap batapanez hat tep epatak pi Iesu añarab lamari batin batah-ñetiñ, ma pituhol añaraboh menat heh-pori ruohan berevat sooh-ñetiñ red menahapuh, rotap Iesu Seten ritou metat bat hor batahaek pi rekot dari horï hezari eñizohopanez pov Mak popuhö ev menat ba ou batah.

Met Kristo abarah maot hasahan krismasañ 30-iz zut bon tah-porah pi tep epat red menah.

Aban Mak Iesuz ñetiv menahat ev

Zoan ivoh memeohapuz ñetiv
Matiu 3:1-12; Ruka 3:1-18; Zon 1:19-28

1 Iesu Kristo Godiz ropuz tah-ñetï tinavoz kapot ev. 2 Met batam propet aban nap pim abatao Aisaia epat menahan hez,

Hatevetei, aban nap meeman sat añarabon epat mañohopan, "Pi totoi emapanez tah." Pot mañovai sohopan.

3 Met ham betez narah aban pop ñeo ñarah epat hahopan, "Darim Amip emapaneg, pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek nonor ba oñ batohozei." *Aisaia 40:3*

4 Pot menahan hezaek tokat aban Zoan ham betez nonair nai bonorah het Godiz ñetï tinao añarabon mañovai epat mañooh, "Arim horiñ betet loporizaro borourat hepeken ivoh emeehoman God arim horï tovai emameg-poñ ol betehopan." 5 Pot mañovai soohan Zudia zeisikanañ, met Zerusalem zeitakanañ añarab ahovokaro Zoan hehaek sahapuh, parum horï tovai emoohañiz Godin bar mañat Zodan iverih sa rouvoohan Zoan ivoh memeoh.

6 Met Zoan pi poek het pim dimip kamereholoz taetanañ matut tahan hehap meet, anumai kosisinañ zapatï matut tahan hehas pavarah urahapuh, pi mainiaholor ñed urü nenao nohot heh. 7 Pot tohot hehapuh pi parun epat mañooh, "Met aban nem tokat gogot tovai emapanez tah-popuz kezavohö nem kezao ritou metat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz pinañ toutat deip ñetiv hakaz ne rekot bon. 8 Met ne iv upaivonañ ari emeamoh, oñ popuhö Godiz Pul Tinap ari anapan," pot mañooh.

Zoan Iesu ivoh memeeh-ñetiv
Matiu 3:13-17; Ruka 3:21-22

9 Pot mañovai soohan Galili zeisik Nasaret zeitak Iesu hehaekanañ emahan Zoanihö pi Zodan iverih ivoh memeeh. 10 Tahan iverihanañ bal haovai abar elat okat epat tahan Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz gagaih erah. 11 Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, "Ni nem rop, ne loporï nihar nanat nim tameñivon etet nimaz ahoam biñ ravamoh."

Seten Iesu zu metooh-ñetiv
Matiu 4:1-11; Ruka 4:1-13

12 Met pot mañovaiam Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manahan Iesu añarab bonoek ham betez nonair nai bonorah sat heh. 13 Tahan poek pi anumai morah het ñai tooharinañ au alizañ 40 hehan, Seten emat pim hapanezat Iesu tapan hat zu metoohan Iesu pim haohat nat heh. Toohan enzolihol emat pi meñizat heh.

Iesu gogot kapot tah-ñetiv
Matiu 4:12-17; Ruka 4:14-15

14 Met aban ahop Erod Zoan bat kakam zeimakeh memerizahan hehan Iesu Galili zeisik sat Godiz baiñetinao kapot tat añarabon epat mañovai sooh, 15 "Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez batam hahan hez-pov petev ou haravapanez tah, povoz arim horï tovai emoogiñ betet loporizaro borourei. Tepeken Godiz baiñetinao añohoman hatevetet homeo badae batovai sohopek."

Iesu aban nariz as hah
Matiu 4:18-22; Ruka 5:1-11

16 Met pot mañovai soohapuh narah Iesu iv havë ahö navoz abatao Galili mañoohpovoz kupavozañ sohot etehan Saimonir bosip Anduru parup pisihol boohañariv,

povoz iv havë povok dev kiñ betehot
hehan Iesu sahapuh parupin etet pot
mañah, 17 "Eroñariv ae, arip emepeken
sakapuh pisihol bat batogü manamegivoz
zut añarab batogü manat Godiz Baiñeti-
nao mañohopeken hatevetehopanez gogot
añairohom." 18 Pot mañahan parup hat-
evetet zuam parupim dev kitü betet emat
Iesunañ honeo sah.

19 Met paru aviam sovai Iesu maot etehan
Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon parum
boutitak toutat heh. 20 Tat dev kitü ela-
haek maot or manohot hehan pinañ parup
sapanez mañahan tapuraham parupim pa-
pap, pim gog abanarinañ boutitak hehaek,
betehapuh emat pinañ honeo sah.

Iesu pitup ruahan sah
Ruka 4:31-37

21 Met paru sohot Kapaneam zeitak sat
orahapuh zeirevai Zudaholoz gogot natañiz
aliz nasik añarab parum topour zeimakeh
lokat hehan Iesu poek lokat baiñetinao bar
mañoohan 22 paru hateveteohan aban ñetï
kateñiz mañairaholoz zut namañ, oñ hodad
ahovonañ het mañooh, povoz paru mara-
hol ker menat pot homeoh, Ui, aban akap
pi Godiz Baiñetinavoz maupuhö ak hamah.

23 Pot paru homeohan aban napuhö pitup
menat hehaekanañ epat hah, 24 "Ni Iesu
Nasaret zeitakanañap, dei tair etekez hat
ev emeñ? Met ni Godiz nemeehan emeñ-
tinap, pot ne hodad hezag, ni dei bahorï
avatekez emeñi?" 25 Pot at hahan Iesu epat
ñai mañah, "Ni tovai okat haotun, oñ aban
okop betet ni berevat sa." 26 Pot maña-
han pitup berevat sapanez hel hel hao-
vai abanap barik rik urat bavetet berevat
sah. 27 Pot tahan añarab etet agol atat paru
pot nae nap mañah, "Ui, pei magei tairao
ev tah batah? Tat pim kezavonañ aban
okopuh pitup menat hehaek mañat ruahan
hatevetet mañahat baval hat berevat sah."
28 Met Iesu pot tah-ñetiv añarab haovai
soohan Galili zeisik an pap manooh.

Iesu Saimoniz añ lelamap batin batah
Matiu 8:14-15; Ruka 4:38-39

29 Met paru topour zei pomak betet sat
Saimonir Anduruz zeimakeh Zemisir Zon
paru honeo lokah. 30 Tat Saimoniz añ
lelamap lam mid midiv tat orat hehan etet
paru Iesun pimaz bar mañah. 31 Tahan Iesu
añ popuz nakoe sat marasiz bat baval ha-
han tin ravat pi parum gipiz bareñat tezat
manahan nah.

Añarab lamavonañari batin batooh
Matiu 8:16-17; Ruka 4:40-41

32-33 Met gitap bañodahan añarab zei
potakari parum lam navor nao tat heharir
pituhol menat hehari bat emat Iesuz zei
heh-pomakez haitokoroh mapori topourat
heh. 34 Tahan lam navor nao tat heharir
pitü añaraboh menat heh-pori Iesuhö map
batin batah. Met pitü pori Iesuz kapot paru
hodad, povoz paru bar hapanen añarab
hodad tapan hezavoz pi pitü porin ah ñeo
mañat ruahan sah.

Godiz Baiñetinao mañovai sooh
Ruka 4:42-44

35 Met poek orat hehaekanañ zeirevai
al teepanez toohan Iesu zei pomakehanañ
berevat sat añarab bonoek het Godin mañ
mañohot heh. 36 Tahan Saimonir modari al
tezahan pimaz melahar sohot bar batat pot
mañah, 37 "Erom, ni tair tat ev emat heñin
añarab nimaz mel tamah?" 38 Pot maña-
han Iesu pat, "Met ne okorinahar maño-
hot naketü, oñ paru maporin mañohomaz
emoh, povoz dari zei modañik sat nem ñetï
bat emoh-epov mañovai sohom." 39 Pot
mañahapuh Galili zeisik Zudaholoz topour
zeiñik lokat baiñetinao mañovai, añarab
narih pituhol menat hehaek ruovai sooh.

Aban obuloñ hehap batin batah
Matiu 8:1-4; Ruka 5:12-16

40 Met pot tovai soohan narah aban ob-
uloñ pohao tat heh-nap emat Iesuz nakoe
rariñ rez bareñat* epat mañah, "Erom, ni
ne batin navatekez homet zait tekë, povoz
haken ne tin ravom." 41 Pot mañahan Iesu
pimaz zakep tat pim maras meet aban
popuh bizat epat mañah, "Ne zait toh,
povoz ni tin rav." 42 Pot mañovaiam pim
obuloñ map bon tahan aban pop tin ravah.
43 Tahan Iesu ah ñe kezao piin pot mañah,
44 "Ni petev sekepuh tovai añarab modarin
nem netoh-ñetiv mañotun, oñ ni sat aban
anumaihol bareñ elat mañaramah-napun
nim heris mañaireken etet, Rotap aban
epop tin haravah, pot nimaz hodad tapan.
Tapanen met batam Mosesiz hahan hezat
ideñariv bat ni God hañiv metekë. Teken
añarab etet ni tin raveñivoz paru ho-
dad tapanen ni parunañ honeo maot ari
hepek." 45 Met piin ah ñeo pot mañahan

* 1:40: Pavar 40 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

sahapuh Iesuz ñeo elat pi batin batah-ñetiv zei posik añarabon mañovai soohan map hateveteh. Povoz Iesu ganö zei natak sat hepanen añarab ahovokaro emat pim okat epat rouvat kin kin tapanepuh ba atalip metapan hezavoz pi mosik zeit bonoek sat hehan, añarab parum zeitakarohanañ pihaz emooh.

2

Eñar mar ñomahap batin batah
Matiu 9:1-8; Ruka 5:17-26

1 Met tokat aliz nañ bon tahan Iesu maot Kapaneam zeitak emahan pim emahñetiv añarab hatevetet emat, 2 pim zei hehamakeh topourat map atalip tat hehan haitokoroh ñarav nas nakez. Pot tat hehan Iesu baiñetinao mañoohan 3 aban nañariv nañariv aban eñar mar ñomat hehap bat emat etehan, 4 paru map atalip tat heh. Tahan paru pot nae nap mañah, "Rekot piuhö aban epop batin batapan." Pot hat aroposik rao rao helat zei aropos ur edat aban lamap oraeh-bi tav tav posik bitom kitï urat kohat meehan Iesuz nakoe er horah. 5 Tahan Iesu etet aban poriz homet bat emah-pov pi hodad tat epat lamapun mañah, "Erom, ne nim horï tovai emooñpoñ ok ol haveteohö."

6 Pot mañahan aban ñetï kateñiz mañairooh-nari paru honeo hehaek hatevetet parumam epat homeoh, 7 Aban epopuhö rekot napuz horï tamahatü ba naolotü, oñ God nenapuhö ol beteamah. Met pi Godiz zut ravapan hat horï okov mañahan dari hatevetegin tin narav. 8 Met pot paru mogao tat homeohan Iesu parum loporizaroh homeohavon etet pi zuam hodad tat pot parun mañah, "Tairaiz ari nemaz okat homeameg? 9 Met 'Nim horï tovai emooñ-potü ba haveteohö,' pot mañoh, oñ rotap baveteohö ma ba navetpovoz ari etet hodad nat hez, oñ aban epopun pat, 'Ni bal haz,' pot mañoman pi petev bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou ravapanen hodad tepek. 10 Met ne Añaraboz Nanep ari añaraboz horï tamegiñ bavetemaz kez pov neeh hez-pot hodad tepekez ne aban epopun, 'Ni bal haz,' pot mañoman pi bal hapanen etet nem kezavoz ari hodad tepek." 11 Iesu parun pot mañat aban lamapun pat, "Ni bal hat holorumet bat nim zeitakaz sa." 12 Pot mañahan añarab etet hehan aban pop bal hat pim holorumet bat sahan paru mapori agol atat Godiz abatao bat hel batat pot hah, "Ui, dei petev ou ravah-akavoz zut navon mamog et narë hegiek, petev ou ravahan eteg," pot hah.

Livaiz as hah
Matiu 9:9-13; Ruka 5:27-32

13 Met pot tahaekanañ Iesu maot Galili iv havevoz kupavozañ soohan añarab etet pihaz emahan poek pi rouvat het Godiz ñetiv mañah. 14 Tat maot sohot etehan Livai, Alpiasiz rop, pim takes monis boohzeimakeh toutat hehan Iesu piin etet epat mañah, "Erom, ni emeken deip sopain." Pot mañahan Livai bal hat Iesunañ parup sah.

15 Met sahapuh Iesur pim mañairooharir takes monis booh-narir aban horï tovai emooh-mod nari, paru pinañ honeo soohaek Livaiz zeimakeh lokat toutat gipiz nooh. 16 Tahan aban ñetï kateñiz mañairoholor Parisi aban nari etehan Iesu parunañ honeo toutat gipiz noohan paru porihö Iesuz mañairooh-abanarin epat at mañah, "Met tairaiz pi aban horï tamah-okorinañ honeo paru toutat gipiz namah?" 17 Pot at mañahan Iesu hatevetet parun ñetï hañ epov mañah, "Aban nap lamao nat tinam hepanen aban modap meñizat batin batapanez pihaz nasotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povozahoh aban modap pi meñizat batin mavatapanez pop pihaz sapan. Met povoz zut ne, 'Dei aban tin tamegiri ev,' pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban horï tamah-tapuri meñizomaz hat ne emooh," pot mañah.

Gipizoz ah ñeo hat mañeo haokaz ñetiv
Matiu 9:14-17; Ruka 5:33-39

18 Met aliz nasik Zoan ivoh memeohapuz mañair abanari, ma Parisi abanari paru Godin mañ mañohopanez hat gipiz nain heh. Tahan añarab nari etet emat Iesun epat at mañah, "Met Zoaniz mañair abanarir Parisi abanari paru Godin mañ mañohopanez homet porah karah gipizoz ah ñeo hat nain hez, oñ nim mañairameñabanari deim tameg-pot nat, povoz homet at nañakaz ev emeg." 19 Pot mañahan Iesu maot parun epat mañah, "Met añarab nari parum kapotak nap emapanen paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan, 20 oñ tovai sohot tokat ñai aban narihö aban pop basapanez porah pim kapotakari pimaz zakepivonañ het gipiz nain hepan.

21 Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nat bat kelapanez poek nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuam giv tet magei pot meepanen

hepanezaek dim topar kelapanen puiorö
maot ahö ravapan. 22 Met mod nao amun
pot hez. Met aban nap iv ñerë hep hop hop
hatat hepanez mamogavok ivov holapanen
emat beo rezapanepuh rapat ozourapan, oñ
iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan,
povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan,"
pot mañah. *(Pot Iesu paru Zuda pimeri
parum iz mimiholoz mañovai emoohat pim ñetï
mageivonañ bahoneo batapan hezavoz homet
ñetï epovokaro mañah.)*

Iesuz mañairahol uitiñ tavat nahao ev
Matiu 12:1-8; Ruka 6:1-5

23 Met tokat parum gogot nat aliz poñiz
nas al tezahan uit av nañiz ñaravavozañ
Iesur mañairooh-abanari sahapuh paru
pori uit ul nañ tavat noohan, 24 Parisi aban
nari etet Iesun pot mañah, "Erom ae, met
tairaiz darim gogot nat aliz epesik paru
nimeri ah ñeo hahan hezao elat gog okat
tat uit uloñ tavat namah?" 25-26 Pot maña-
han Iesu pat, "Evo, paru horiv ok nat,
oñ darim iz mim ahop Devidiz tah-ñetiv
rekö hamegiek ari tin hodad nata? Met
Godiz tup ahomakeh aban anumaihol bareñ
elat mañarooh-ariz ahop Abiata heh-porah
Devidir pim modari gin ñomat emahapuh
pi kohat tup pomakeh lokah. Tat bereñ
Godiz au hat bizooh-nañ, aban anumaihol
bareñ elat mañaramah-nen pori nohopan,
pot hahan hehaek Devid berë poñ bat nat
pimeri amun manahan nah." 27 Pot hat
Iesu maot parun epat mañah. "Met Godihö
darim gogot natotuz alizañ anahavoz kapot
añom. Met pi añarab meñizapanen tin
tovai sohopanez hat gogot natotuz aliz
poñ bamain batat anahan hez. 28 Met ne
Añaraboz Nanep darim gogot natotuz aliz
hahan hezañiz maup ravat hezap ev," pot
mañah.

3

Maras bel ravat hehap batin batah
Matiu 12:9-14; Ruka 6:6-11

1 Met narah topour zei pomakeh aban
marar bel ravat ñomat hehap poek hehan
Iesu maot emat lokah. 2 Tahan parum gogot
nat-aliz poñiz nas, povoz Iesuz kaev ravat
heh-aban nari Iesu gogot tat aban pop batin
batapanen paru, "Pi horï ok tah," pot hat
pi ñevok biipan hat piin etet heh. 3 Tahan
Iesu aban maras bel ravat hehapun pot
mañah, "Ni bal hat ev emat rouv." 4 Pot
mañahapuh pi Parisi abanarin at mañah,
"Met Mosesiz ñetï menahan hez-poñ baval
hat tovai darim gogot nat hez-alizañik dari
modari meñizat tin metook, ma am et
mereet hekan horiam hepane?" 5 Pot Iesu
mañat et okat epat tahan paru ñeo nak
lop kezarizaronañ het mar belesinañapuz
zakep nat heh, povoz Iesu pim loporï hon-
oñai tahapuh aban pop pim totoi sat rouvat
hehaek pot piin mañah, "Nim maras tu haz
mee." Pot mañahan pi Iesuz hahat tahan
pim maras tin ravah. 6 Tahan Parisi abanari
etet kaev ravat bal hat berevat parum gav-
maniz aban ahop Erod popuz hahan hehat
tovai emooh-porinañ honeo ravat Iesu ur
ñomapanez ñetiv nae nap mañah.

Añarab ahovokaro togü manat heh

7 Pot haohan Iesur pim mañairooh-
abanari zei pot betet Galili iv havë ahovoz
nakoe sah. Tahan Galili añarabor, 8 Zudia
zeisikanañarir, Zerusalem porir, Idumea
porir, Zodan iveriz karomakatï heh-pori,
ma Taiar Saidon zeitakaroz totoi heh-
añarab, map porizaro Iesuz tovai emooh-
ñetï poñ hatevetet pim nakoe emah.
9-10 Met zei posikarohanañ emahan Iesu
lamari batin batoohan, lam modarizaro
ahoam pim herisik bat tin ravapan hat
kez tat modari ba okat epat metovai totoi
emoohan, Iesu pim mañairooh-abanarin
epat mañah, "Ganö paru ne ba atalip
netapan hezavoz ari bout okat bat helat iv
havë epovok somaz ev nem totoi bat emat
hezei." 11 Pot mañat Iesu pitü añaraboh
menat heh-pori ruohan paru hel hel hat
añarab pori bavetet pot piin mañah, "Ni
Godiz rop ok." 12 Pot hahan Iesu pituholon
epat ah ñeo mañah, "Ae, ari tovai nem kap
okat bar haotunei, oñ am sei," pot mañah.

Iesu pim mañairahol 12 bamain batah
Matiu 10:1-4; Ruka 6:12-16

13 Pot mañahapuh Iesu dañevok sat
aban narin as hahan emahan, 14 pinañ
honeo sohopanez abanari 12 bamain batat
parum abatao aposor abanari pot mañah.
15 Tahapuh epat parun mañah, "Ari nenañ
honeo hepeken tokat emeeman sat Godiz
baiñetinao añarabon mañovai pituhol
menat hepanezaek ruohopekez kez pov
ari anom." Pot parun mañah. 16 Met Iesuz
bamain batah-aban poriz abatañ ev,
Saimon, Iesuhö pim abat modao Pita pot
mañah-pop,
17 met Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon,
Iesuhö parupim abat modao Boane-
sis, pot mañah. Met abat povoz
kapot, Guiras tol hamahavoz zu-
tañariv ev.

[18] Andurur,
Pilipir,
Batolomiur,
Matiur,
Tomasir,
Zemis Alpiasiz ropur,
Tadiasir,
Saimon, modap pi Selot porihanañ nap*
[19] Met Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez
bar mañat mañairahap.
Aban pori ba ou batah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah
Matiu 12:22-37; Ruka 11:14-23, 12:10

[20] Pot tat Iesu maot zei namakeh sat lokahan añarab ahovokaro emat topourah. Tahan Iesur mañairooh-abanari gogov ahoam tohot heh, povoz paru toutat gipiz napanez rekot bon. [21] Tahan pimauzari pot tahavoz hatevetehapuh pot hah, "Iesu rumurat het gipiz nain tamah batahag, dari sat pi bavizat emak." Pot paru hat sah.

[22] Met aban ñetï kateñiz mañairahol Zerusalem zeitakanañ Iesu hehaek emat heh-nari pot modarin mañooh, "Ae, Bielsebul† pituholoz ahop pinañ honeo het, pi kezao manat hezan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah." [23] Pot haohan Iesu parumaz as hahan pim nakoe em topourahan ñetï nao epat at mañah, "Met tair tat Setenihö pim mod nap ruapan? [24] Met zei nasik añarab kap honet hepanepuh kaev ravat nae nap menat berat nari main nari main ravapan, povoz parum garos tin hepanezao horï ravat hepan. [25] Ma zei natak añarab nae nap zei ñai tovai sohopan, povoz parum hepanezao amun horï ravapan. [26] Povoz zut pituholoz ahop Seten pop pi hodad houlovokaronañ ravat het pim irih hez-pitü pori ruohopanen paru honeo het gogot tohopanez pov horï ravat bon tapan.

[27] Met aban kez nap pim zeimakeh hepanen aban givogï nap sat kunak lokat pim nonair naitü givogï bapane? Evo, pot bon, oñ garos aban kez popuz eñar maraz bitomenañ demat betepanen oraepanenahoh, pim zeimakeh lokat pimotü givogï bapan, oñ pi nadem am hepanen rekot lokat navotü." *(Met ñetï hah-epovoz zut Iesu pi Seten mez haer horat ritou metat hetahoh pituhol pi unun ruoh.)*

[28-30] Pot mañat maot epat mañah, "Met ari añarab ñetï horï tairao hapek, ma horï tairao tepekezaek rekot God horï poñ ol betepan, oñ Pul Tinapuhö kezao nanahan ne gogot tohon ari, 'Seteniz kezavonañ pi gog okat tamah,' pot hagivoz zut añarab tairari Godiz Pul Tinapuhö nap meñizapanen tin nao tapanen ñetï horiv hat Pul popuz abatao batiu tiu batat epat hapan, 'Seteniz gogot ok tamah,' pot hapanen God rekot parum hapanez horï pov ba ol navetetü, oñ pohazao am het hepan," pot mañah.

Iesuz nonopur bosiholoz ñetiv
Matiu 12:46-50; Ruka 8:19-21

[31] Met pot haoh-porah Iesuz nonopur bosihol emahan nap kohat zeimakeh pimaz meehan sat mañah. [32] Tahan añarab Iesuz okat epat toutat het pi ñetiv haohan hateveteohaek mañahan paru porihö Iesun pot mañah, "Erom, nim nonopur bosihol iñidoh emat het nimaz as hamah." [33] Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, "Met rotap ok hag, oñ tairari nem nonopur bosihol ravat hez?" [34-35] Pot hat pim okat epat añarab toutat heharin etet pot hah, "Met nem nonopur naner bos ev hezag etei. Met añarab tairari nem Pap abarah hezapuz zaitivok tovai sohopanez porihoh nem nonoholor bosiholor sauhol ravat hez," pot mañah.

4

Uit biñ avasik beteh-borë ñetiv
Matiu 13:1-9; Ruka 8:4-8

[1] Met narah Iesu maot Galili iv havevoz kupavozañ sohot añarabon ñetiv mañovai soohan añarab ahö navokaro pim okat epat topourah. Tahan pi boutitak toutat havevok aviam hon rav meñet hehan añarab kupavok rouvat heh. [2] Tahan pi paru hodad tapanez nañir nañitï bavatat ñetï mapoñ mañovai soohapuh ñetï mod epov parun epat mañah, [3] "Met ari hatevetei, aban nap uit bi nañ pim avasik betepanez* basahapuh, [4] bi poñ betevai soohan nañ nonoroh ñodahan idehol arat emat toutat nah. [5] Met mod nañ helevoz revah hamar aviam hehaek ñodah. Tahan poek zuam berevah, [6] oñ pim medeñeñ revah moruat heh, povoz gitap berevat kez mañahan ñu ravat ñomah. [7] Met mod nañ

* 3:18: Pavar 18 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari korav ravat hehaek sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepanez kilam gogot tooh. † 3:22: Pavar 22 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok. * 4:3: Pavar 3 -Met parum toohat uit poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarah betevai saem tooh. Met akopun ev eterë.

hamar zen zeneñ hehaek ñodat zen zen
poñinañ honeo berevat zen zen poñihö
ahö ravat bamezahan uit uloñ tin navad.
8 Met mod nañ ham haleñai tinarah ñodat
berevahapuh uloñ tin badah-poñiz nañik
uloñ aviam 30 badahan mod nañik uloñ
ahö heriam 60 badahan met modañik uloñ
ahoam 100 badah." 9 Met pot ñetiv mañaha-
puh Iesu maot parun epat mañah, "Met ari
hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon
hatevetet tin hodad ravei."

Iesuhö ñetï mañahañiz kapot mañah
Matiu 13:10-17; Ruka 8:9-10

10 Met añarab ahö povokaro map sahan
Iesunañ heh-narir pim mañairooh-abanari
emat pim ñetï mañooh-poñiz kapot hodad
tapan hat Iesun at mañah. 11 Tahan Iesu
parun epat mañah, "Met God arim ko-
ravopuz masakavoz roketak hepekez nonor
iz ravat hezaek petev ari nenari pimauhö
hodadeo anamah, oñ iñidoh hez-mod porin
nañir nañitï bavatat mañamoh. Met pot
mañamohovoz kapot epat hez,
12 Met paru etañinañ eteo tin eteamah, oñ
kapot tin hodad narav hez, ma paru
hat koveñinañ ñetiv hateveteo tin
hateveteamah, oñ kapotaz tin ho-
dad narav tamah. Met ganö paru
Godiz homet loporizaro borourapa-
nen pi parum horï tamah-poñ ol
betepan hezavoz pot tamah." *Aisaia 6:9-10*
Pot Iesu parun mañah.

Uit biñ avasik betehavoz kapot mañah
Matiu 13:18-23; Ruka 8:9-15

13 Met Iesu ñetï epov mañat pi maot
parun at mañah, "Ari uit biñitï bavatat
ñetï añohovoz kapot hodad nat hezaek,
maot tokat mod nañ añoman tair tat hodad
tepek? Met povoz kapot ev bar añomaz
toh. 14 Met aban uit biñ avasik betehapuz
zut aban nari Godiz ñetiv hamah. 15 Met
biñ nonoroh ñodat oraehan idehol emat
nah, pot añohoñiz zut añarab nari Godiz
ñetiv hateveteamahan Setenihö tapurah
emat Godiz ñetï pov maot baveteama-
han unun manamah. 16 Met heleñiz re-
vah bi nañ ñodat berevat hehan gitap et
mereehan ñu ravah, pot añoh-poñiz zut
añarab nari Godiz ñetiv hatevetet zuam
biñ ravat bahorë hat hez. 17 Oñ medeñeñ
revaham moruat hehavoz zut parum lo-
porizaroh tinam naviz povoz tokat añarab
nem ñetivoz kaev ravat hez-narihö emat
parun etet moreg metat honoñai povor
kao mañairamah, ma honoñai mod nao
parutï ou ravamahan paru povoz homet
kaev ravat Godiz ñetivoz zuam betet unun
manamah. 18-19 Met bi nañ zen zeneñiz
ñaravatak ñodat berevahan bamezah, pot
añoh-poñiz zut añarab nari paru Godiz
ñetï povon hatevetet bat tovai parum ham
heriñiz tohopanezat ahoam homeamah,
ma monir zeirurumaz zaitiv ahö tamah-
poñihö ñetï pov bamezamahan parum lo-
porizaroh tin hepanezao ou narav. 20 Met
bi nañ ham haleñai tinarah ñodat bere-
vat ul tinañ badah, pot añoh-poñiz zut
añarab nari Godiz ñetivon hatevetet baval
hat loporizaroh tinam biamahapuh sohot
ul tinañiz zut nari aviam tin tovai samah,
met nari ahö heriam tin tovai samah, met
nari ahoam tin tovai samah," pot mañah.

Ramuñad ba iz navatotuz-ñetiv
Ruka 8:16-18

21 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met aban nap ramuñad rañiit kohat hapi-
siz giruvok ma arusiz irih ogolerah ba iz
batapane? Evo, met ourah badapanen het
ñadohot hepan. 22 Met petev Godiz ñetivoz
kapot iz ravat hezaek, añarab hodad nat
hez-mapoñ tokat piuhö ba ou batapanen
paru hodad ravapan. 23 Met ari hat koveñi-
nañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet
tin hodad ravei."
24 Pot mañat maot epat mañah, "Met
ne ñetiv hamohon ari hateveteamegiek tin
homet tovai sohozei. Met ni nap tinam hat-
evetet homekezap tin hodad ravekë. 25 Met
tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepanez
pop revah piuhö hodad modao manapanen
pim loporih hodadeo ahö ravohopan, oñ
mod tairap pim ñetivon hatevetet homet
zait nat hepanez pop Godihö pim hat-
evetepanez pov maot bapanen, pi arapae
tat kerë hapan," pot mañah.

Bi uloñ badah-borë ñetiv

26 Pot mañat Iesu añarabon maot
epat mañah, "Met God arim koravopuz
masakavoz roketak hepekezavoz epovotï
zut tat epat añom, Met aban nap avasik bitü
ñedet, 27-29 zeitak emat orat bal hat sat bapai
tovai sohot hezan pim bi ñedeamah-potü
hamarahö haleñaiv manamahan, ñekeñ
berevat haleñai tat taeñ ahö ravamahapuh
tokat uloñ badat utap tamahan sat bat emat
namah. Met bitü ñedeamahan tamahavoz
kapot aban maup ok hodad nat hez," pot
mañah.

Zi miz pomedez ñetiv
Matiu 13:31-32; Ruka 13:18-19

30 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met God arim koravopuz masakavoz roke-
tak hepekezao tair hez? Ma kapot ou rava-
panez tairavotï zu tat arin añom? 31 Met
epat añoman hodad ravei. Zi namedez
abatao mizimed pomedez bi uloñ goeñitar
hez, oñ nap bi ul poñikanañ nao ñedeama-
han berevat 32 ahö ravamahapuh zi modañ
ritou metat mar arur ahö ravamahan idehol
emat parum zezeñ bizat oramah."

Iesu borë ñetï nenañ mañooh
Matiu 13:34-35

33 Met añarab Godiz ñetiv hapanen hat-
evetet rekot hodad tapanez ñetï epeñ
Iesu parun mañat poñiz zut mod nañ
amun mañovai sooh, 34 met paru maporin
kapot bar namañ, oñ pi pim mañairooh-
abanarinañ main ravat sat heh-poratihoh
pim ñetï mañooh-poñiz kapoñ parun bad-
ede mañooh.

Iesu hadao bavon batah
Matiu 8:23-27; Ruka 8:22-25

35 Met aliz posik hapanezai ravahan Iesu
pim mañairooh-abanarin epat mañah,
"Dari iv havë epovoz akaromasitï ñarat
sak." 36 Pot mañahapuh paru añarab
ahovokaro poek heh-pori betet bout potak
Iesu toutat hehaek helat paru mapori
sahan bout modañik añarab nari helat
parum tokat sooh. 37 Tahan hadao haret
patao urahan boutitak ivov ñai mol mol
hat emat bamezapanez tooh. 38 Met pot
toohan Iesu boutitaz tokarah ñan tarav
natak gagai bizat orat hehan paru pi bado
tat pot mañah, "Añairameñip ae, totoiam
dari ev iv havevok er horat emiv elakaz
tegig, ni povoz hodad nat am orat heza?"
39 Pot paruhö piin mañahan pi bal hat
hadavor havevon pot ñeo ñarah mañah,
"Ae, nen okeg, bon tei." Pot mañahan
hadao bon tahan haveo maot pim hehat
ravah. 40 Tahan maot pi parun epat mañah,
"Met rotap ari nemaz tin homeo badae
navat het ñaihet tat neen okat nañeg."
41 Pot mañahan paru patao dei dei tat ñaihet
tahapuh parumam nae nap epat mañooh,
"Ai ui, pi hadavor havevon mañahan pim
ñeo hatevetet zuam hahat tahag, aban epop
tairap ev?" Pot paru nae nap mañah.

5

Aban pituhol menat hehap batin batah
Matiu 8:28-34; Ruka 8:26-39

1 Met paru Galili iv havë ahovoz karo-
masitï boutit basat bagaa batat er horat
Gerasa añaraboz zeisik sah. 2-5 Met zei posik
aban pitup menat heh-nap orah rezah ño-
moohari baveiroohaek ma dañeñik sat em
tovai hel hel hat heleñ bat pimauz aboi
bareñ eloohan abanari pim eñar marah bi
kezañir seniñinañ demoohan hehaek pi am
kez tat poñ bavil betet soohan aban napuhö
pi nav, oñ pim main sat em tohot het
poekam orovai sooh.

6 Pot tohot hehap poek hehan Iesu bouti-
takanañ berevahan rumurap hotohanañ
piin etehapuh porü hat emat pim nakoe
rariñ rez bareñah.* 7-8 Tahan Iesu zuam
pitupun mañah, "Ni pitü horip okeg, aban
epop betet berevat pataek sa." Pot maño-
vaiam pitü pop ñeo ñarah epat hah, "Iesu,
God mapori ritou metat ahop ravat heza-
puz rop, ni ne tair netekez hat ev emeñ?
Met Godiz taevavok ne epat nañom, ni ne
kakamao netotun." 9 Pot hahan Iesu at
mañah, "Nim abatao tair?" pot mañahan
pi pat, "Dei ahovokaro hez, povoz nem
abatao Ahovokaro pot nañamah." Pot
mañovai etehan 10-12 bol nari ahoam akah
hotoh heriam het sisiñiñ nohot hehan pi
kezao epat mañah, "Iesu, ni dei ham mod
naratï emeetun, oñ ni dei emeeken sat bol
akarih lokak." 13 Pot mañahan Iesu parum
hahat tat meehan pitü pori abanap betet
sat bolohol ahoam 2 tausen porih lokahan
daparavazañ porü hat sat kohat iv havevok
ñodat emiv elat ñomah.

14 Met aban bol poriz korav hehari pot
tahavon etehapuh ñaihet tat zeitakaroh
zuam sat ñetï pov mañovai sahan hatevetet
pot tahaekan etepanez mapori emah. 15 Met
Iesuz nakoe emahapuh aban batam pituhol
menat hehan rumurat toohap pim hodadeo
tin ravahan dimir giv tinam tat hehan paru
etet agol atat heh. 16 Pot tat etet hehan
pituhol ruahan sat boloholok lokahan tah-
ñetiv poek het eteh-porihö parun mañahan
17 parum boloholoz tahavoz hatevetet ñai-
het tat Iesu zei pos betet mod nasitï sapanez
kezao mañah.

18 Tahan Iesu zei pot betet maot boutitak
helapanez toohan aban pituhol menat
hehan ruah-pop emat Iesunañ honeo
sapanez mañahan 19 Iesu hatevetet epat
mañah, "Evo, ni deip nasotü, oñ petev
nim zeitak sat nim kapotakarin God nimaz
zakep tat tin netahavoz ñetiv bar mañ."

* 5:6: Pavar 6 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetï nao mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

[20] Pot mañahan aban pop sat Dekapolis
zeisik añarab porin Iesuhö pi batin batah-
ñetiv bar mañahan paru home midin
homehot heh.

Añ napur ñari nap batin batah
Matiu 9:18-26; Ruka 8:40-56

[21] Met poekanañ Iesu pim mañairooh-
abanarinañ paru boutitak helat havevozañ
sohot kupavok berevahan añarab aho-
vokaro poek emat pim okat epat topourat
pi balopotak batat heh. [22] Tahan Iesu ñetiv
mañohot hehan Zudaholoz topour zei na-
makez aban ahö nap pim abatao Zairas pop
emat pim nakoe rariñ rez bareñat [23] ahoam
epat mañooh, "Erom, nem ñarip totoiam
ñomapanez tahan ne emoh, povoz ni emat
nim marañ pim herisik bizeken pi maot
bal hat tin ravap." [24] Pot mañoohan Iesu
pinañ parup soohan añarab ahovokaro pi
balopotak batat paru honeo sooh.
[25] Met paru soohan añ nap krismasañ
12 poñik orah rezah pi uvevon etehot
het soohan, [26] dokta abanari pi tin rava-
panezatü meñizat manovai soohan pi kaka-
mao ahoam hatevetet pim monis map
manoohan bon tahan pi tin narav, oñ pim
lamao ahoam ravat heh. [27] Met pi het Iesuz
tovai emooh-ñetiv haohan hatevetet sah.
Tat añaraboz ñaravatak Iesuz tokat sohot,
[28] pot homevai sooh, "Met nem maras pim
dim nenapuk ut urom, povoz ne tin ravom."
[29] Pot hat totoi sat pim dimipuk maras ut
urahan pim uvevon eteoh-pov bon tahan
pi, Ne tin ev haravoh, pot homeh.
[30] Met añ pop pot tah-porah Iesuz kez
nao bon tahan pi hatevetet añarab pinañ
honeo sooharin at mañah, "Met arihanañ
tairapuhö nem dimipuk ut noureñ?" [31] Pot
hahan pim mañairooh-abanari epat Iesun
mañah, "Erom ae, añarab ahovokaro nim
okat epat emamahag, tairaiz nap nim
dimipuk ut nourahavoz at mañameñ?"
[32] Pot hahan Iesu et bameevai saem toohan,
[33] añ pop ñaihet tat dei dei tahapuh emat
Iesuz eñañik rariñ rez bareñat piih lam
hehan tovai emoohavoz ñetiv map bar
mañah. [34] Tahan Iesu epat mañah, "Eñarim,
nim homeo neohö batin navatomaz badae
bateñ, povoz ni tin haraveñig, lop tinarinañ
sohoz."
[35] Pot mañovai Zairasiz zeimakehanañ
aban nap emat Zairasin epat mañah, "Erom
ae, nim ñarip hañomahan ne ev emohog,
tairaiz ni darim añairamahap bavizat betez
emameñ?" [36] Pot mañahan Iesu ñetï povon
hatevetet Zairasin epat mañah, "Nim lo-
porih honoñai totun, oñ nemaz homeo
badae batat heken deip sopain." [37] Pot
mañat sahapuh añarab pinañ sooharin epat
mañah, "Epekam hezei." Pot mañat bagaa
batahapuh Pitar Zemisir bosip Zon, nenam
paru pinañ sat kohat lokapanez mañah.
[38] Tahan paru Iesunañ sahapuh aban ahö
popuz zeimakez totoi honat hatevetehan
poek paru añarab ahoam iñ hahot heh.
[39] Tahan pi lokat parun pot mañah, "Met
ñari okop nañom, oñ pi au unun ok
orat hezag, tairaiz ari iñ hahot ñevel bel
ahoam hameg?" [40] Pot mañahan paru piin
kek mui metahan pi paru mapori ruahan
berevat iñidoh sahan ñari popuz nonopur
papap met mañairooh-aban nañariv na-
punañ karar ñaripuz oraeh-zei girü povok
sah. [41] Tat Iesu ñaripuz marasiz bat parum
ñevonañ piin pot mañah, "Talita kumi."
Met ñe epovoz kapot epat, Ñari epop ae,
ni bal haz. [42-43] Pot mañahan ñarip bal
hat sat em tahan pim nonopur papap etet,
"Ui," hat gitahavek marahol ker menahan
Iesu parup modarin bar mañapan hezavoz
ah ñeo mañat, ñarip gipiz manapanen na-
panez parupin mañah. Met ñari popuz
krismasañ 12 ravat heh.

6

Pim zei kapotakari pimaz kaev ravah
Matiu 13:53-58; Ruka 4:16-30

[1] Met Iesu zei pot betet pim mañairooh-
abanarinañ paru honeo pim zei kapotak
sah. [2-3] Sat poek hehapuh Iesu parum
gogot nat-aliz pos al tezahan parum
topour zeimakeh lokat añarab ahovokaro
hehaek pi baiñetinao mañoohan paru
hatevetet agol atat parumauam nae nap
epat mañooh, "Met akap pi Mariaz rop,
Zemisir Zoseper Zudasir Saimon paru poriz
nanep, met pim sauhol darinañ honeo ev
hez. Met batam pi ev het zeiñ demoohap
akeg, pi taekanañ hodad tin akao bat emat
hamah? Met pim kez akao tair hezan
red navor nao tovai emamah?" Pot hat
pim kapotaz hodad nat, povoz parum
loporizaroh pimaz kaev ravat heh. [4] Pot
tat hehan Iesu parun epat mañah, "Met
rotap, propet aban nap zeisikaroh sat em
tohot mañamahan añarab tin hatevetet,
'Aban ahopuhö ak hamahag, hatevetei,'
pot pimaz hamah, oñ pim zei kapotak sat
mañamahan pimerihö hatevetet pimaz
kaev ravat pot hamah, 'Aban betezapuhö
ok hamah.' Pot Iesu parun mañah."
[5] Met añarab pim kapotak pori pimaz
homeo badae navat heh, povoz pi parun

red navor nao mañairapanez nonor bon,
oñ aban lamari honep honepuh pim maras
biihan tin ravah. 6 Met añarab pimaz homeo
badae navat hehavoz pi homet, Tairaiz okat
tah batah, pot homehot heh. Tahapuh
añarabon Godiz baiñetinao zei natak bar
mañat sat modatak bar mañat pot tovai
sooh.

Iesu pim gog abanari meehan sah
Matiu 10:5-15; Ruka 9:1-6

7 Met pi pot tovai soohapuh pim
mañairooh-aban poriz as hahan emat
topourahan pituhol ruohopanez pim
kezao paru manahapuh bamain main
batat nañariv main met modañariv main
potaharam meepanen gogot tovai sapanez
tahapuh epat mañah, 8 "Met ari sepekez
arim ir nenañ basei, oñ arim heriñ tin
metohopekez homet monisir kiñir gipiz
basotunei. 9 Oñ dim nenapur eñ res nenañ
meet sei. 10 Met sohot zei natak sepeken zei
namak anat bat sa eñepanen pomakeham
hezei. 11 Met zei mod natak sepeken añarab
poekari kaev ravat bat sa ari zeimaker
gipiz naan tapanen am Godiz Baiñetï tinao
mañepekez tepeken kaev ravapan, povoz
arim eñañik parum zei potakanañ ham
tomol moleo ñed bat hepanezaek teur betet
zei pot kos rez manat sepeken paru etet
pot ok homepan, 'Oir dari ganö meteg,' pot
hapan." 12 Iesu pot parun mañat meehan
pim mañairooh-abanari sat añarabon epat
mañovai sooh, "Arim horï tameg-poñ map
betet loporizaro borourei." 13 Pot mañovai
pituhol ahoam ruovai añarab lamao tat
heharizaroz gagañik ueriv ur memelat
batin batovai sooh.

Zoan men ñomah-ñetiv
Matiu 14:1-12; Ruka 9:7-9

14 Met aban ahop Erod, Iesuz tovai
emooh-ñetiv haohan zeisikaroh an pap
manat sahan pi hateveteh. Met nari
Iesuz pot haoh, "Zoan ivoh memeohap
ñomahaekanañ maot biririï ravahapuh bal
hah, povoz pim kezao map ahö ravahan red
okoñ tamah." 15 Met mod narihö epat haoh,
"Pi Elaiza, propet aban pop maot bal hah."
Pot haohan met mod narihö epat haoh,
"Pi propet aban batam Godiz ñetiv haoh-
napuz zutap ok." 16 Pot paru Iesuz tovai
sooh-ñetiv hatevetet napur naputï haohan
Erod hatevetet pot hah, "Evo, ne batam
hahon Zoaniz gagai men elahan baveirah-
pop maot bal hat tovai samah."
17-20 Met garos Zoan biririï heharah Erod
pim nanep Pilipiz añap Erodias batep tat pi
bat heh. Tahan Zoan Erodin pot mañah,
"Nim añ kamep bat hezavoz horiv niih
ahoam hez." Pot orah rezah mañovai
soohan añ Erodias Zoaniz mogao tat pimaz
epat homeh, Met ne ñai aban napun maño-
man Zoan men ñomapan, pot homehapuh
abupun mañah. Met Erod Zoan baiñeti-
nao haohan hatevetet zait tah, oñ kapotaz
ba in balavï tat het ahoam pot homeoh,
Zoan pi aban tinap, Godiz gogov tamahap
ok. Pot Erod homehapuh pim añap pim
hahat tapan hezavoz pi ñaihet tat zuam pim
ñai abanarin mañat meehan paru Zoan bat
kakam zeimakeh memeriihan heh.

21 Met tokat Erodias Zoan men ñoma-
panez am homeohan Erodiz nonop pi
batah-aliz posik pim gog abanarin maña-
han gipiz bareñahan gavman abanarir ñai
abanariz ahorir Galili zeisiz aban ahorin
as hahan emahan paru toutat gipiz nohot
heh. 22-23 Tahan Erodiasiz ñarip bal hat
parum ñaravatak daat mezovai sahan aban
ahori etet pimaz biñ ravahan Erod piin epat
mañah, "Eñarim ae, rotap Godiz taevavok
ev nañomaz toh, ni nemotukanañ tairatü
nanomaz zait tat hakë, ma nemotü gamö
reet ni natü nanat nemau natü ravom,
pot hakë, povoz rekot ne am hakezatam
tom." 24 Pot mañahan ñari añ pop zuam
berevat sat nonopun at mañah, "Amai ae,
ne sat mañoman tairai pi ne nanapan?" Pot
mañahan nonop Zoan men ñomapanez zait
tat heh, povoz hañiv epat mañah, "Ni sat
haken Zoan ivoh memeohapuz gagai men
elat suasik bizat ni nanapanen ev bat emat
naneken ne etem." 25 Pot mañahan ñarip
hatevetet sat pim nonopuz hahat mañahan
26 Erod, Tair tom batah, pot ahoam homehot
heh, oñ Godir pim modariz taevañik pim
ñarip nai hamanapanez hakah, povoz pim
hahat nat tapanepuh tu ravapan hezavoz
ñaripuz hahat tapanez homet, 27 pim ñai
aban nap meehapuh pot mañah, "Ni sat
Zoaniz gagao men elat bat em." Pot maña-
han 28 sat men elat bat emat ñarip mana-
han pi basat nonop manahan eteh. 29 Met
ñetï pov hahan Zoaniz mañair abanari hat-
evetet emat pim za nekit oraehaek demat
basat baveirah.

Añarab ahovokaro gipiz manah
Matiu 14:13-21; Ruka 9:10-17; Zon 6:1-15

30 Met tokat Iesuz aposor abanari mee-
han soohaekanañ maot boreurat emat Iesu
bavizahapuh Godiz baiñetinao añarabon
mañovai paru gog tairao tovai sooh-ñetiv

Iesun mañah. 31 Pot mañoohan añarab ahovokaro paru sat em toohan Iesur pimeri paru toutat gipiz napanez rekot bon, povoz Iesu parun epat mañah, “Dari sat añarab nari bonoek darim heriñ bizat hek.” 32 Pot mañahan paru boutit bat toutat iv haveo ñarat karom añarab bon naek parum main hepanez hat sah.

33 Met paru soohan añarab parun etet Iesur pimeri ok samah, pot hodad tahpori parum zeitakaro betet iv havevoz kupavozañ hamarah zuam sahapuh garos ravat Iesuz sapanez poek sat hakeh. 34 Tahan Iesur pim mañairooh-abanari sat boutit betet hamarah sahapuh añarab ahö povokaron etet parumaz pi ahoam zakep tat hehapuh pi pot homeh, Paru bol sipsip koravop bonoriz zut hez. 35 Pot homet pi Godiz baiñetinao bar mañohot hehan hapanezai ravahan pim mañairooh-abanari Iesun epat mañah, “Erom ae, met dari mosik ev hezan gitap bañodapanez tahag, 36 ni añarab eperin mañeken zei okoñik sat parum gipiz zum tap.” 37 Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met arihö gipiz bar batat manei.” Pot hahan paru maot epat mañah, “Met parum napanezatü zum takaz monï ahos 200 kina ok betekag, taekanañ monï pos dei bat gipiz zum tak?” 38 Pot hahan Iesu epat mañah, “Bereñ tair belaez? Sat etei.” Pot mañahan paru sat etet emat epat mañah, “Bereñ 5, met pis hon nañariv nenam belaez,” pot mañah.

39 Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari añarabon mañepeken toguñ main main sisiñ epovok toutap.” 40 Pot mañahan mañairooh-abanari mañahat añarabon mañahan nari l00 toutahan, nari 50, potahar main main toutovai sah. 41 Tahan Iesu bereñir pisiñariv bat abaran etet gipiz potuz Godin biñ mañahapuh potü bapezat pim mañairooh-abanari manahan paru añarab berë poñ manovai sahan, 42 paru bat nohot kaev ravah. 43 Met nohot kaev ravahan mañairooh-abanari bereñir pis teritü oraehaek hou kitü 12 potuk bavelahan beo rezah. 44 Met aban gipiz nooh-pori rekö hahan 5 tausen ravah, met parum añar ñaro ahoam honeo nohot hehporiz rekö nak.

Iv havevoz revah mezovai emah
Matiu 14:22-23; Zon 6:16-21

45 Pot tahan tapurah Iesu pim mañairooh-abanari meehan boutitak helat paru garos ravat iv havë ahö povoz karomasitï Betsaida zeitak sapanez sah. Tahan Iesu añarab mapori parum zeitakaroh meehan sahan, 46 pim main dañ natak sat pim Papapun mañ mañah. 47-48 Met Iesu poek hehan kutur manahan pi main het etehan, boutit iv havevoz lopotak hehan hadao ahoam parum sapanez soohatihanañ uroohan, abanari boutitanañ zuam sapanezatï nat, oñ baram soohan kutur manat hehaek magei al teevai soohan Iesu iv havevoz revah mezovai sohot parum nakoe sat paru betet am sapanez tah. 49-50 Tahan pim mañairooh-abanari etehapuh, Ui, riz nap ak emah, pot homet paru mapori ñaihet tat hel hel hah. Tahan Iesu parun epat mañah, “Evo, ne ev emamohog, tovai ari ñaihet totunei, oñ arim loporizaro bakez batat hezei.” 51 Pot mañat pi boutitak helat parunañ honeo hehan hadao bon tah. Tahan parum loporizaroh home midin homehot heh. 52 Met aliz haopatasik añarab ahovokaro hehan gipiz aviam bat Iesu Godin mañ mañahan gipiz nohot kaev ravahan oraehpovon paru etet Iesuz kezavoz tin hodad nat heh, povoz Iesu havevok mezovai emahavoz home midin tohot heh.

Genesaret poek lamari batin batah
Matiu 14:34-36

53 Tahan paru iv havë povozañ sohot Genesaret zeisiz totoi bagaa batat berevat boutit ul ta beteh. 54 Tat zei posik sat hehan añarab poek hehari Iesun etet hodad ravah. 55-56 Tahapuh parum zei posik sat em tat aban lamari demat bat emahapuh Iesu taek sat heh-poek pim nakoe basat bizahapuh piin epat mañooh, “Ni gu hakë, povozahoh aban lam eperi nim dim tovë nenapuz teterah ut urapan.” Pot mañahan Iesu gu hahan paru lam mapori hahat tat tin ravah.

7

Godiz haohat paru ritou metooh
Matiu 15:1-9

1-4 Met Zudaholor Zuda mod Parisi abanari ravat hehari parum iz mimiholoz ñetï kateñir ah ñeñ mañat mañairoohat parum marañ ivoh betetahoh gipiz bat nooh. Ma paru añarab modari gipiz zum tat bovai sooh-potü bat emat, ganö parum ah ñeo elapan hezavoz homet zuam nain, oñ garos gipiz potü ivov betetahoh nooh. Ma parum hapiñir suañ map tinam ivov betevai, met ñetï katë epeñiz zut modañ ahoam amun tooh.

Met pot tohot heh-Parisi aban narir
aban ñetï kateñiz mañair nari aliz nasik
Zerusalem zeitakanañ emat Iesuz nakoe
em topourat pi balopotak batat heh. Tat
eteohan Iesuz mañairooh-abanari gipiz na-
panez Parisi abanarihö añarabon parum
marañ ivoh betepanezat mañairooh-pot
paru nat am het gipiz bat nooh. Tahan aban
pori parun etet epat hah, "Paru aban eperi
horï ev tamah." 5 Pot paru homehapuh,
aban porihö Iesun epat at mañah, "Met
nim aban mañairameñiri tair tat darim iz
mimiholoz ñetï kateñ hahan hezan tovai
emamegit parum marañ ivoh navet am
het gipiz namah?" 6 Pot mañahan Iesu
parun hañiv epat mañah, "Erohol ae, Godiz
propet aban Aisaia ari lop houlorizaronañ
hezarihö tohopekezavoz epat batam mena-
han hez,

Añarab eperi giz nenañinañ nem abatao
bat hel batamah, oñ parum
loporizaroh nemaz homeamah
bon. 7 Ma ham aban nariz hahan
hezañiz homet añarab modarin
pot mañamah, 'Godihö darim
tohokazao hahan hezat ev arin
añamegig, hatevetet baval hahozei,'
Pot haovai samahaek, nem abatao
bat hel batat hez-pov betezao
ravamah. *Aisaia 29:13*

8 Met rotap Aisaia arimaz pot menahan
hezaek ari Godiz ñetiv betet arim iz mimi-
holoz ñetï kateñ baval hameg, povoz Aisaia
pot menahan hezavoz rotapuv aritï ok ou
ravamah." Iesu pot parun mañah.

9 Met Iesu pot manat parun pat, "Ari
Godiz ñeo elat arim iz mimiholoz tovai
emooh-povotihar homet, Dei tin ev tameg,
pot ari homeameg. 10 Met batam Mosesihö
ñetï katë hahan hez-epovokaro ari hodad
hakez. Arim nonopur papapuz abatao bat
hel batat tin metovai sohozei. Met modao
ev, nap pim nonopur papapuz ñetï horiv
hapanez pop ur ñomepek. 11 Oñ ari ñetï epo-
vokaro elat pot hameg, 'Met aban nap pim
nonopur papapun epat mañapan, "Amair,
Apai aripim monï nas ne eñizat anomaz
zait toh, oñ monï pos God manomaz au
hamañohoek rekot ne arip naanotü." '
12 Met pot hamah-pop pim hamahat tama-
han ari piin etet pot mañameg, 'Ni tin teñ,
povoz nim nonopur papap nameñizotü.'
13 Ari pot hamegiek arim iz mimiholoz año-
vai emooh-pot baval hat God arim nonor
pap tin metohopekez añahan hez-pov elat
ritou tameg. Met hamoh-epovoz zut ari
ahoam mod natuz taput tovai sameg." Pot
pi paru porin mañah.

Añarab bahorï avatamahao ev
Matiu 15:10-20

14 Met pot hahapuh Iesu añaraboz maot
as hahan emahan parun epat mañah, "Ari
mapori nem ñetivon hatevetet tin hodadeo
bei. 15 Met gipiz natü aban nap nama-
han kohat loporih sat aban pop bahorï na-
vat, oñ tairatü loporitihanañ homeamahan
em berevamah-potuhö aban pop bahorï
batamah. [16 Met ari hat koveñinañari
okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin ho-
dad ravei.]"
17 Met pi parun pot mañat zeimakeh
sa lokahan pim mañairooh-abanari lokat
ñetï mañah-povoz kapotaz piin at mañah.
18 Tahan pi parun epat mañah, "Met añarab
modariz kut tat hezat ari amun kut tegi?
Met gipizor tairatü hezan ari bat nameg-
potü loporizaroh er horat arim hodadeo
bahorï naavat, 19 oñ zasiz nonorotï sama-
han har beteameg." Met ñetï epov Iesu
hahan paru hatevetehan gipiz mapotü tin
nookazatuhar ravah.
20 Pot mañat Iesu maot epat mañah, "Met
loporizarotihanañ homeameg-epotuhö
berevat 21 ari añarab bahorï avatamahatü
ev, home horiv, biz bogï tao, ma givogivor,
abanap men ñomao, 22 ma betezam nae
nap bao, ma modapuzain etet zait tao, ma
ñetï moreg hapanezao, heris bat hel batao,
ma modariz ñetï horiv hapanezao, ma
horiv tat tu naravao, ma hodadeo bonoriz
zut tamah-pov. 23 Met nonair nai potuhö
añaraboz loporizaroh het berevat Godiz
taevavok añarab map bahorï batamah." Pot
parun mañah.

Añ nap Iesuz homeo badae batah
Matiu 15:21-28

24 Met Iesu zei pot betet Taia zeitaz totoi
sah. Tat pi zei namakeh lokat iz ravat
hepanen añarab hodad nat hepanez pi zait
tat heh, oñ pi pot iz ravat hepanez rekot
bon. 25-26 Met poek Zuda añap bon, oñ
añ patap Siria zeisik Pinisia zei potakanañ
añ pop emat poek hehan pim ñarip pitup
menat heh. Tahan añ pop Iesu emat
poek heh-ñetiv hatevetehapuh, pi emat
Iesuz eñañik rariñ rez bareñahapuh pim
ñarip pitup menat hehaek ruapanez Iesun
ahoam mañooh. 27 Tahan Iesu añ popun
epat mañah, "Met ne ñaroholoz gipiz bat
beteman hadeholoam napane? Evo, pot
toman tin naravotü, povoz garos ñarohol

gipiz manom." Pot piin mañah. [28] Met
piin pot mañahan añ pop Iesu meñiza-
panez homet epat mañah, "Kar nem Ahop,
ni rotap ok nañeñ, oñ ñarohol revah het
gipiz namahan teritü irih zei ogolerah ño-
damahan, hadehol emat namah."* [29] Met
pi pot hahan Iesu piin epat mañah, "Ni
tin hodad tat okat hañ, povoz petev pitup
nim ñarip menat hehaek havetet sahag, ni
maot sat eterë." [30] Pot mañahan añ pop
borourat pim zeimakeh sahapuh etehan,
ñaripuh pitup menat hehaek betet sahan
pim holorumetak tinap ravat orat heh.

Ñeo nak hehap batin batah

[31] Met pot tat Iesu Taia zei potaz to-
toi hehaek betet bal hat Saidon zeitak sat
berevahapuh Dekapolis zeisizañ am sohot
Galili iv havevok sat berevah. [32] Tahan paru
aban nap hat koveñ unun manat hehan ñe
pitiv haoh-nap pihaz bat emah. Tahapuh
paru Iesun epat mañah, "Nim maras aban
epopuh biiken tin ravapan." Pot ahoam
mañooh. [33] Met pot mañoohan Iesu aban
pop bat añarab betet parup main ravat
sat hehapuh Iesuhö pim marañariv aban
popuz hat koveñik meehapuh pim marapuk
gim lolov ñizat marap maot aban popuz
tañarah biih. [34] Tahapuh pi abaratï etehapuh
emiv ahoam meet parum ñevonañ pot
mañah, "Epata." Met ñe hah-epovoz kapot
ev, Borö hap.
[35] Met pot hahan aban popuz hat koveñir
ñeo tin ravah. [36] Met pot metovai Iesu
añarab pim nakoe het eteh-pori modarin
mañapan hezavoz ah ñeo parun mañah, oñ
paru pori pim ñeo elat rez kek tat am bar
mañovai sooh. [37] Toohan paru hatevetehpori
agol atat pot haoh, "Ui, nonair nai
mapotü pi map tin tamah. Tat pi hat
koveñ unun manat het ñeo nak hezari batin
batamahan maot hatevetevai ñeo haovai
tamah," pot haoh.

8

Añarab ahovokaro gipiz manah
Matiu 15:32-39

[1] Met pot tahan tokat añarab ahovokaro
maot emat topourat heh-poek am hehan
pim mañairooh-abanarin mañahan ema-
han Iesu parun epat mañah, [2] "Met añarab
eperi dari honeo hegin alizañ 3 bon tahan
paru gipiz bonoriam hez, povoz ne paru-
maz zakep netamah. [3] Met paru nari
hotohanañ emahapuh gin hezaek, parum
zeitakarohaz meeman nonoroh sohot ginaz
et nin tat ñodapan hezavoz ne homeamoh."
[4] Pot Iesu parun mañahan paru pat, "Met
ham mop hatarah eveg, taekanañ dari gipiz
bat añarab ahö epovokaro manakan paru
napanez hameñ?" [5] Pot hahan Iesu parun
hañiv epat at mañah, "Arim gipiz tairatü
belaez?" Pot pi mañahan paru pat, "Deim
bereñ 7 nen bavelegin hez."
[6] Pot mañahan Iesu añarab maporin
hamarah toutapanez mañahan paru touta-
han pi berë poñ bat Godin biñ mañaha-
puh bapezat pim mañairooh-abanarihö bat
añarab poek hehari manapanez manah.
Tahan paru berë poñ bat añarab manovai
sah. [7] Met parum pis goe nari honeo
bat emoohaek Iesu bat Godin pisiholoz
biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Pis eperi amun bat
manovai sei." Pot mañat manah. [8-9] Tahan
paru bat manovai sahan nohot kaev ravat
teritü bizat hehan mañairooh-abanari hou
kitü 7 basat bavelahan beo rezah. Met
gipiz manahan nah-pori ahoam 4 tausen
poek heh. Met Iesu añarab pori parum
zeitakarohaz maot meehan sahan, [10] pim
mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat
toutahapuh iv havevozañ sohot Dalmanuta
zei posik sah.

Paru red navon etepanez haoh
Matiu 16:1-4

[11-12] Met tokat paru Parisi aban nari emat
Iesun at mañohot heh. Tat pi zu metapanen
tair tapan homet epat mañah, "Met petev
ni red magei deim et narë hez-nao God kez
ahov nanapanen teken dei etekapuh nim
kapotaz hodad ravak." Met pot mañahan
Iesu pim homeo honoñai tat, "Beuo," hat pi
epat parun mañah, "Met tairaiz ari añarab
eperi neohö red ahö nao arin añairoman
etepekez neen nañameg? Met arihö ne-
maz homeo badae batepekez hat petev
neohö red nao arin naañairotü." [13] Pot hat
pi paru betet pim mañairooh-abanarinañ
paru boutitak helat iv havevoz karomasitï
sapanez sah.

Erodir Parisiholoz noohatü nainotuz mañah
Matiu 16:5-12

[14] Tahapuh paru mañairooh-abanari
boutitak helat iv havevoz karomasitï
sapanez gipiz nat nav, oñ am unun manat

* 7:28: Pavar 28 -Met Zuda añarab paru añarab patariz homet, "Hadehol ok," pot haoh, povoz ñetï epovok Iesu Zuda añaraboz ñaroholotï zu tat mañah, met añarab patariz hadeholotï zu tat añ popun mañah.

berë honet boutitak oraehan bat sah.
15 Tahan Iesu parun epat mañah, "Ari
hatevetei, met Parisi abanarir Erodiz gipiz
namahatü nohot horï ravepek hezag,
ari tovai potü bat notunei." 16 Pot Iesu
aban poriz homet mañahan paru kut tat
parumam epat kil nae nap mañah, "Met
darim gipiz nakaz natuz unun manat
emegivoz okat añah batah." 17 Pot paru kil
nae nap mañoohan Iesu parum haoh-pov
hodad hatat pi parun epat mañah, "Met
tairaiz arimauhö gipiz bat naemavoz nae
nap mañameg? Ma petï arim hodadeo
bon hezan nem kezavoz ari loporizaroh
kut tat hez. 18 Met arim etañ hakez, oñ
tairaiz ari tin et narë? Ma nem gog kez
toh-epeñiz ari zuam unun manegi? 19 Met
ne bereñ 5 bapezat abanari ahovokaro 5
tausen manohon paru nohot kaev ravahan
kitü tair ari gipiz teritü baveleg?" Pot at
mañahan paru pat, "Hou kitü 12 potuk
baveleg," pot hah. 20 Tahan maot at mañah,
"Met bereñ 7 bapezat añarab ahovokaro 4
tausen manohon nohot kaev ravahan kituk
tair baveleg?" Pot mañahan paru pat, "Hou
kitü 7 potuk baveleg," pot hah. 21 Tahan pi
parun pat, "Met pot tohon nem kezavoz ari
hodad natam heza?" pot mañah.

Etañ kut tat hehap batin batah

22 Met paru iv havevozañ sohot Betsaida
zeitak berevah. Tahan añarab poekari
aban etañ kut tat heh-nap bat emat Iesu
aban popuz etañik maras biipanez mañah.
23 Tahan aban kut popuz marasiz bat zei
iñivavok basat pim gim lolov aban popuz
etañik ñizahapuh pim maras biit epat at
mañah, "Erom, met ni nain eteñi, ma et
narë?" 24 Pot mañahan aban etañ kut tat
heh-pop epat hah, "Met ne añarab narin
eteamoh, oñ paru ziñiz zut het samah."
25 Pot hahan Iesu pim maras aban popuz
etañik maot biihan pim etañ ligilahan non-
air nai mapotun tin eteh. 26 Tahan Iesu aban
popun epat mañah, "Ni tovai nem neto-
hovoz añarab zei okatakarin bar mañovai
sotun." Pot mañat meehan pim zeimakeh
sah.

Pita Iesuz kapot bar hah
Matiu 16:13-20; Ruka 9:18-20

27 Met Iesur mañairooh-abanari heh-
poek betet zei ahö nataz abatao Sisaria
Pilipai mañooh-potaz nakoe zei goeñikaz
sapanez sooh. Tat nonoroh sohot pim
mañairooh-abanarin epat at mañah, 28 "Met
paru añarabohö nemaz homet tairap
hamah?" Pot hahan paru pat, "Aban narihö
nimaz, 'Zoan ivoh memeohap ok,' pot
hamah. Met mod narihö ni Elaiza batam
hehap hamah, Met mod narihö ni propet
aban batam heh-mod nap hamah, pot paru
nimaz hamah." 29 Pot paru piin mañahan
Iesu parunahon at mañah, "Met arimauhö
nemaz tairap hameg?" Pot hahan Pita pat,
"Ni Kristo, Godihö eñizekez au hahan hezap
ni ok." 30 Pot mañahan pi paru añarab
modarin Pitaz piin mañah-pov mañapan
hezavoz ah ñeo mañah.

Iesu ñomat maot bal hapanez hah
Matiu 16:21-28; Ruka 9:21-27

31 Tat pi parun epat mañah, "Met dari
Zudaholoz koravorir aban anumaihol
bareñ elat mañaramahariz ahorir aban
ñetï kateñiz mañairaholohö ne Añaraboz
Nanep kos rez nanat kakam ahov netapan.
Tat paru mod narin mañapanen ne navat
ur noñomapanen au aliz nasikaro bon
tapanen zeirevaizasik baviririï navatapanen
maot ne bal haom." 32 Met pi ñetï pov
ourah paru hodad tapanez bar mañahan
Pita kaev ravat pi Iesu bamain batat pim
ñomapanez ñetï hahavoz kez ravat piin
mañah. 33 Tahan Iesu borourat Pita kos
rez manat pim mañairooh-aban modarin
etet pi Pitan ñai mañat epat hah, "Seten,
ni Godiz hodadevok het okat nak, oñ ni
nimauz homevokam okat hañig, ne zei
nanat sa."

34-35 Met pot hat añarabor pim mañairooh-
abanariz as hahan pihaz sahan pi parun
epat mañah, "Met tairap nenañ emo-
hopanez pop ne nemauz zaitiv betet nem
Papapuz hahat baval hat pim zaitivok
samoh-povoz zut pi pop nem tamahot
am tovai emohot pot homehopan, Met
ne Iesuz zaitivok sohoman modari hon-
oñai tairao netapanez ma ur noñomapanez
hapanezarah ne kaev ravat ñaihet tat pi
navetetü. Pot ner nem ñetï tinavoz homet
emookez pop nenañ honeo pohao tin het
hekë. Oñ nap pim heris tin hepanez homet
ñaihet tapanez pop pohao tin naketü, oñ
horï ravapan. 36-37 Met nap pi hamarah
nonair nai map hez-potü bat hepanepuh
Godiz ñetiv hatevetet betet tohopanez pop
ñomapanen pim nonair nai bat het tovai
sohopanez potunañ pim tin hepanez pov
rekot maot zum tapane? Evo, met pi tin
hepanez rekot potunañ zum natotü, povoz
pi tin naketü. 38 Met aban nap añarab
horï tamahariz ñaravatak het pi nemaz ma
nem ñetivoz kaev ravat hepanen, tokat
ne Añaraboz Nanep nem Papapuz kezavor

alizavonañ ou ravat enzol tinarinañ honeo
eromazarah aban popuz tapanez taput ne
metat kos rez manom," pot mañah.

9

1 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Ne rotap epat arin añom. Tokat ari
eperihanañ nari nañom biririï hepeken God
arim koravopuz masakavoz roketak hep-
ekez pov kezavonañ ou ravapanen ete-
pekepuhoh tokat ñomepek," pot mañah.

Iesuz heris pat ravah-ñetiv
Matiu 17:1-13; Ruka 9:28-36

2 Pot mañahan au alizañ 6 bon tahan
Iesu Pitar Zemisir bosip Zon bavizat agarë
revah ropovok sahapuh paru nenari heh.
Tat Iesuz heris pat ravahan, 3 pim dimip
dimir giv sopusinañ ivov beteamegin aer
ravamah-pot narav, oñ map aer ravat
peñ hat hehan paru eteh. 4 Met pot
tovaiam propet aban batam heh-nañariv
parupim abatavokaro Elaizar Moses ou ra-
vat Iesunañ paru ñetiv hahot hehan 5-6 paru
etet ñaihet ahov tat Pita tin hapanezao
bon ravahan betezam Iesun epat mañah,
"Añairameñip ae, dari ev tin hez-povoz biñ
ravohog, rekot zei goe nañ nim namak,
ma Mosesiz namak, ma Elaizaz namak pot
demak." 7 Pot mañovaiam unit emat paruh
rau rau tahan un potaz ñaravatakanañ ñe
nao epat hah, "Met nem rop ok, nem lo-
porï pihar manat hez, povoz ari pim ñetiv
hahopanen tinam hatevetehozei." 8 Pot
haovaiam paru maot etehan unitar aban
modañariv bon tahan Iesu nenapuam heh.

9 Tahan paru dañevok hehaekanañ er
horahapuh Iesu ganö paru revah het etet
hateveteh-ñetï pov modarin mañapan
hezavoz ah ñeo mañah. Oñ hepanen
pi Añaraboz Nanep ñomapanezaekanañ
maot baviririï batapanen bal hapanez
porahahoh paru ñetï pov añarab modarin
bar mañohopan, pot parun mañah. 10 Pot
mañahan paru ñetï pov unun naman, oñ
am homeme het parumau nae nap epat
mañooh, "Met ñomat maot bal hapanez
ñetï añamah-akavoz kapot tair?"

11 Pot hahapuh paru piin at mañah, "Met
paru aban ñetï kateñiz mañairaholohö pot
hamah, 'Met Elaiza propet aban batam heh-
pop garos ou ravat hepanen tokat Kristo
Godihö au hahan hezap ou ravapan,' pot
paru hamahavoz kapot tair?" 12-13 Pot hahan
Iesu pat, "Met rotap Elaiza garos ou ravat
Kristo erapanez nonor ba oñ batapan, pot
hahan hez, oñ ne arin epat añom, Elaiza
haemat hatovai emooh. Tahan Baiñeti-
navoz Tepatak menahan hezat añarab nari
parum zaitivoz hehat horiv piih metooh.
Met ne Añaraboz Nanepuz netapanez tep
potak tairao menahan hez? Met tokat pim
metahavoz zut ne amun kos rez nanapanen
kakam ahov hatevetem, pot menahan hez."
Pot Iesu parun mañah.

Iesu ro pitup batin batah
Matiu 17:14-21; Ruka 9:37-43

14 Met mañairooh-aban modari hehaek
paru er horahan añarab ahovokaro
parunañ honeo heh. Tahan aban ñetï
kateñiz mañairahol Iesuz mañairooh-aban
porinañ ser nae nap haoh. 15 Met pot
haohan añarab ahö povokaro etehan Iesu
emahan paru biñ ravat zuam pihaz sahapuh
hah, "Deim ahop ae, ni ev haemeñi?" pot
mañahan 16 pi pim mañairooh-abanarin
epat at mañah, "Met ari parunañ ñetï kez
tairao haogin ne emoh?"

17 Met pot haovaiam añarab poriz ñara-
vatakanañ aban napuhö Iesun epat mañah,
"Añairameñip ae, met nem rop pitü horï
napuhö pim ñeo bavon batat hez. 18 Met
pitü pop orah rezah pi baveteamahan
hamarah sa ñodat pim gitahav men tep
hat gihov reet emamahan pim heris teperat
oraez. Pot tamahaek ni batin batekez hat
ne bat ev emohon, ni naem heñin nim
mañairameñ-aban eperin pitup ruapanez
hat mañoh, oñ paru bapap tah." 19 Pot
hahan Iesu pim loporih honoñai tat pim
mañairooh-aban porin pot mañah, "Beuo,
ne houloam arinañ ev het añamohon ari
hatevetet nemaz homeo badae navat heza-
voz homet arimaz nem loporih honoñai
tamoh, oñ arinañ am heman tairarah ari
nemaz tin homeo badae batepek?" Pot hat
epat mañah, "Ari ro hameg-okop bat ev
emei." 20 Pot mañahan paru rop bat emahan
pitup Iesun etet rop bavetehan hamarah
sa ñodat tur tem hat havoe havoe tahapuh
pim gitahav men tep hat gihov reet emahan
pim heris dei dei tah. 21 Tahan Iesu ro
popuz papapun at mañah, "Tairarahanañ
kapot tat pi okat tamah?" Pot hahan pa-
pap pat, "Batam pim goerahanañam okat
tamahat ok. 22 Met pi ñomapan hat pitü
okopuhö itiñader iverih baveteamahag, ni
rekot pi meñizekë homet deipimaz zakep
tat meñiz." 23 Pot mañahan Iesu hañiv
epat mañah, "Met tairaiz ni ne nenapuhö
nim rop meñizomaz hameñ? Met ni amun
Godiz homeo badae batekë, povoz nimauhö

rekot epop batin batekë." [24] Met pot ha-
han ro popuz papapuhö epat mañah, "Ne
Godiz homeo aviam badae batohoek, ni ne
neñizeken nem homeo pimaz badae batoh-
pov map ahö ravapan."
[25] Pot mañah-porah añarab ahovokaro
emat kin kin tahapuh pi ba atalip meta-
panez tat hehan Iesu etet pi pitü horï popun
epat ser mañah, "Ni pitü epop ro epop
menat hezan ñeo nak ma hat navet hezaek,
ne niin epat nañoh, Ni ro epop betet bere-
vat sekepuh maot emat pi menotun." [26] Pot
mañahan pitup hel hel horiv hat rop betet
berevat sah. Tahan ro pop ahoam dei dei
tahapuh regü ñomat oraehan añarab aho-
vokaro etet pot hah, "Rop hañomah." [27] Pot
haohan Iesu pim marasiz bat baval hahan
pi bal haz rouvah.
[28] Pot tahapuh Iesu pim mañairooh-
abanarinañ zei namakeh sat parum main
hehapuh at mañah, "Met dei pitü okop
harueg, oñ tair tat naverev tah?" [29] Pot
hahan pi parun epat mañah, "Met ari Godin
tin mañ mañohopek, povozahoh rekot pitü
kez okopuz zutari ari ruepek, oñ ari pitü
pori ruepekez non mod naorö bon." Pot
parun mañah.

Iesu ñomat bal hapanez maot hah
Matiu 17:22-23; Ruka 9:43-45

[30] Met paru zei pot betet Galili zeisizañ
sohot Iesu pim mañairooh-abanarin maot
mañapanez homeh, povoz añarab modar-
ihö parun etet hodad tapan hezavoz parum
main ravat sat hehapuh, [31] pi parun epat
mañah, "Met ne Añaraboz Nanep aban
napuhö aban mod narin mañairapanen
navapan. Tapanen paru ne ur noñoma-
panen heman, aliz nasikaro bon tapa-
nen aliz zeirevaizasik maot baviriri na-
vatapanen bal haom." [32] Pot mañahan
paru pim mañairooh-abanari ñetï povoz
kapotaz basaem tahapuh paru piin kapotaz
at mañapanez ñaihet tat am heh.

Tairap pi ahop ravat hepan?
Matiu 18:1-5; Ruka 9:46-48

[33-34] Met paru nonoroh soohapuh
mañairooh-abanari paruhanañ tairap ahop
ravat hepanen modari pim irih hepanez
ñetï pov hat nae nap ser haovai soh. Met
paru pot haovai sohot Kapaneam zeitak
sat berevat zei namakeh lokat hehapuh
Iesu parun at mañah, "Met dari nonoroh
emoogiek ari ñetï kez tairao nae nap
mañovai emoog?" Pot mañahan paru tu
ravat ñe hañiv piin namañ.

[35] Met pi pot hat toutat pim mañairooh-
aban porin pim nakoe emat toutapanez
mañahan em toutahan parun epat mañah,
"Met aban nap abat ahovonañap ravapanez
zait tapanezap pi añarab modari pim gogov
tohopanez namañotü, oñ pi paru meñizat
parum gogot am metohopan. Tapanen
Godiz taevavok pi aban ahop ravat hepan."
[36] Pot mañat Iesu ñaro goe nap parum
ñaravatak hehaek pi ba opitit hehapuh
parun epat mañah, [37] "Met tairapuhö nemaz
homet ñaro goe epop, ma pim zut mod
napuam meñizat tin metapanez pop ne
amun ok neñizat tin hanetapanezavoz zut
ravat hepan. Met aban ne neñizapanez
pop ne main naneñizotü, oñ nem Pap ne
nemeehan eroh-pop amun ok meñizapan,"
pot mañah.

Darim gogov bahorï navatotuz pop pi eñi-
zohopanezap ok
Ruka 9:49-50

[38] Pot hahan Zon epat mañah,
"Añairameñip ae, met dei etegin aban
nap nim abatao hat pituhol ruoh, oñ
pi darinañ honeo nakezapuhö pot tooh,
povoz dei pin, 'Evo, ni okat totun,' pot
mañeg." [39] Pot hahan Iesu parun epat
mañah, "Evo, ari tovai bagaa batotunei.
Met aban nap horï hepanezari nem abatao
hat batin batohopanez pop piuhö nemaz
ñetï horï nao hapanez rekot bon. [40] Met
aban tairap darim gogot bahorï navatotuz
pop pi dari eñizohopanezap ok. [41] Met ne
arin rotap epat añom, ari nem gogov tovai
sohopekepuh ivovoz horï ravepeken aban
tairapuhö, Kristoz gogov tamahari ev, pot
homet ari eñizat ivov holat anapanez aban
pop tokat pim tin pot etapanezavoz hañ
tinao havapan," pot mañah.

Nonair nai horitü betepan mañah
Matiu 18:6-9; Ruka 17:1-2

[42] Pot mañat maot epat mañah, "Met ñaro
nemaz homeo badae batat hepanezariz nap
mod napuhö moreg metapanen pop non
horioroh maot sapan, povoz moreg meta-
panez pop vhañï horiv tokat bapan. Met
moreg namet hepanezaratiam mez kerë hat
iv havevok sa ñodat emiv elat ñomapan,
povoz tin ok ravapan. *(Met pi garos ñomapan,*
povoz pi Iesuz homeo badae batat hepanezap
moreg metat bahorï batapanezavoz tokat hañ
horiv navotü.)
[43-48] Met ni nap nim mar nasihö horï
nao tekez navat sapan, povoz mar pos el
beteken sapanen non tinaoroh sohot tin

hekë, oñ nim mar pos am hepanen itiñadek
nevetepanen horï ravat hekë hezavoz ev
hamoh. Met ni nap nim eñ nasihö horï nao
tekez navat sapan, povoz eñ pos el beteken
sapanen non tinaoroh sohot tin hekë, oñ eñ
pos am hepanen itiñadek nevetepanen horï
ravat hekë hezavoz ev hamoh. Met ni nap
nim et navohö horï nao tekez zaitiv neta-
pan, povoz et pov batiz beteken sapanen et
honevonañap Godiz zei tinasik tin sekë. Oñ
nim et houlovokaro am hepanen ganö non
horioroh sohot itiñadek nevetepanen horï
ravekë hezavoz ev hamoh. Met poek por-
porohol parum heriñik nohot hezan nañom
hez, ma itiñad amun naupiz am hez. [49] Met
it poñadek ñadohot hepanezari horï ravat
hepan.

[50] Met guaivet tin nat ok, dari gipizoh
beteamegin tin muz tamah. Oñ guaivetaz
muzeo bon tapan, povoz tair tat dari maot
bamuz batak? Evo pot nao takaz nonor bon.
Met nem ñetiv guaivetaz tamahat arim
loporizaroh muz tat hepanen ari añarab
arim modarinañ tin het meñizohozei," pot
mañah.

10

Añarab nae nap bat het kaev nametotü
Matiu 19:1-12; Ruka 16:18

[1] Met Iesu zei pot betet Zudia zeisik Zodan
iveriz karomasitï sah. Tahan añarab aho-
vokaro pim nakoe maot emat topourahan
pim toohat pi Godiz ñetiv parun mañooh.

[2] Met pot toohan Parisi aban nari pim
nakoe emat Iesu ganö nao hapanen paru
pi bapan hat homet moreg piin epat at
mañah, "Met aban nap rekot pim añap
kaev metapanen sapane?" [3] Pot maña-
han Iesu parun ñetï hañiv epat mañah,
"Met Mosesihö tairao menahan hez?" [4] Pot
mañahan paru pat, "Piuhö aban tairap
pim añap kaev metat betepanez homepan,
povoz pi tepaek pot menapan, Ne nimaz
kaeveg sa. Pot menapanepuh añap manat
zei manapanen sapanez Moses menahan
hez." [5] Pot hahan Iesu parun mañah,
"Met Godiz ñetiv paru nari hatevetet betet
gagañ heleñiz zut ravah, povoz Moses pot
añap zei manapanez ok paru porin mañah,
[6] Oñ batam God maok nonair nai matut
tahaekanañ nae nap bat hekazao ou ravah.
Povoz met abanapur añap matut tat [7] pot
hah, 'Met aban nap pim nonopur papap
betet añap bapanen [8] parup herï hones ra-
vat hepan.' [9] Pot God hahan hezaek met
aban ro nap pim nonor pap betet ñari
añ nap bapanen, God parupim herisikaro
bahoneo batapanezaek parup berat main
main maot naravotü."

[10] Met pot mañat paru zei namakeh maot
sa lokahapuh pim mañairooh-abanari pot
mañahavoz piin at mañah. [11] Tahan pi
parun epat mañah, "Met aban nap pim
añap betet añ modap bapan, povoz aban
popuhö pim añ maup bahorï metat añ mod
bapanez pop givogipuz zut bat hepanen
piitï horiv am hepan. [12] Met añ napuhö
pim abup betet abü modap bapan, povoz añ
popuhö abü maok bapanez pop givogipuz
zut bat hepanen piitï horiv am hepan," pot
mañah.

Ñaro goeri Iesuhaz bat emah
Matiu 19:13-15; Ruka 18:15-17

[13] Met añarab parum ñaro goeri Iesuz
nakoe bat emapanen pim marañ parum
heriñik bizapanez zait tat paru bat emahan
mañairooh-abanari parun ñai mañat, "Sei,
sei," pot mañah. [14] Pot ñai mañahavon
Iesu hatevetet kaev ravat pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Evo, ari tovai paru
bagaa batotunei, oñ zei manepeken ñaro
goe okori nehaz bat emap. Met ñaro
goe okori, ma parum zut ravat hepanezari,
Godiz masakavoz roketak hepan, povoz ari
gaa tepeken paru nehaz bat emap. [15] Met ro-
tap epat añoman hatevetei. Ñarohol parum
papaholoz irih het tovai samahavoz zut
aban tairap Godiz irih het natotuz pop pim
masakavoz roketak rekot naketü." [16] Met
pi pot hat ñaro goeri honep honep ba
opitit pim maras parum gagañik biihapuh,
"God ni kezao nanohopanen tin hekez ok
nañamoh," pot mañah.

Nonair nai ahotunañapuz ñetiv
Matiu 19:16-30; Ruka 18:18-30

[17] Tat Iesu bal hat sapanez toohan aban
nap porü hat emat pim nakoe rariñ rez
bareñat* epat at mañah, "Añairameñ-
tinap, met ne tair tohoman nem tin
pohao het hemaz pov nanapan?" [18] Pot
mañahan Iesu piin hañiv epat mañah, "Met
God nenap pi tinapug, ni tairaiz nemaz
Añairameñ-tinap neen nañeñ? [19] Met ni
ñetï kateñir ah ñe epeñiz hodad. Ni tovai
mod nap men ñomotun, ma ni tovai aban
modapuz añap botun, ma ni tovai givogï

* 10:17: Pavar 17 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

totun, ma ni tovai aban modapuz ñetï
moregao haotun, ma ni tovai moreg hat
aban modapuz nonair naitü botun, met
nim nonopur papapuz abatañ bat hel batat
tin metovai sohoz." [20] Met pot mañahan
aban pop Iesun epat mañah, "Erom, ne
goerahanañ tin tovai emohot petev ñetï
katë map hameñ-okoñ baval hat hatovai
emamoh." [21] Pot hahan Iesu piin etet pi
loporï manat piin pot mañah, "Met ni hon
navoz tin homet nakez, povoz sat nimotü
map bat gamö reet modari maneken monis
nanapanen, ni monï pos bat paru añarab
monis bonori manovai sekepuh emeken
nenañ honeo deip sohopain. Met ni pot
tekë, povoz tokat abarah seken Godihö
pohao het hekez hañ tin pov ni nanapanen
bat hekë." [22] Pot mañahan aban pop ñetï
povon hatevetehapuh pim nonair naitü
ahoam oraeh, povoz pim loporï honoñai
ahoam tat zakep heris ravat borourat sah.
[23] Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin
et mereet pot mañah, "Met aban nonair
nai ahoam biamahan oraezari boi tata-
hoh Godiz masakavoz roketak sat hepan."
[24-25] Pot hahan pim aban pori ñetï povon
hatevetet home midin tat hehan Iesu maot
epat parun mañah, "Erohol, met bol kamer
ahö nap dimiñ meameg-ba napuz puioroh
lip hat sapanez pap tat hepan, met povoz
zut paru nonair nai ahotunañari Godiz
masakao roketak sat hepanez bapap tat
honoñai ahov tapan." [26] Pot hahan aban
pori home midin tat parumam nae nap
epat mañah, "Ui erohol, povoz tairari
God pim bapanen tin hepan?" [27] Pot
nae nap mañoohan Iesu parun etet epat
mañah, "Met añarab parumauhö añoh-
okat rekot natotü, oñ God nonair nai
mapotuz tin tamahapuhö rekot paru poek
sapanez nonor ba ou batapan." [28] Met pot
hahan Pitahö Iesun epat mañah, "Met ni
hatevet, dei deimotur deimeri betet ni-
nañ dari emameg." [29] Pot mañahan Iesu
parun epat mañah, "Ne rotap arin añamoh,
tairap nemaz homet nem ñetiv añarab
modarin mañovai gogot tohopanez hat pim
zeir hamar, ma nonor papar bosir sau,
ma ñarohol betet sohopanezap, [30] Godihö
ev ham eparah mamog bat het betet so-
hopanez potü ritou metat hañitü ahoam pi
manapanen, pim zeir ham modarar añarab
modari pim nonor papar naner bos pot
bavatat hepan. Met pi nem gogot tin to-
vai sohopanen añarab nemaz kaev rava-
panez porihö pi bahorï metat kakamao
manohopan, oñ tokat pi abarah Godinañ
pohao tin het hepan. [31] Met petev añarab
ahö abatañinañ ravat hezarihanañ nari
tokat porah abatañ bonori ravat hepan, oñ
petev añarab abatañ bon hezarihanañ nari
tokat abatañinañ ahori ravat hepan." Pot
Iesu parun mañah.

Iesu ñomapanez maot mañah
Matiu 20:17-19; Ruka 18:31-34

[32] Met Iesur pim mañairooh-abanari paru
Zerusalem zeitak sapanez nonoroh sooha-
puh Iesu garos soohan pimeri pim tokat
sooh, met aban Zerusalem zeitak heh-
pori batam Iesuz kaev ravat urapanez
haoh, povoz soohan paru pimaz zakep
tat home midin tat heh, met parum
tokat añarab sooh-pori ñaihet tat hao-
vai sooh. Tahan Iesu pim mañairooh-
abanari 12 pori bamain batat pi maot piih
metapanezavoz homet epat parun mañah,
[33] "Met arin añoman hatevetei. Petev dari
Zerusalem zeitak sakan ne Añaraboz Nanep
aban nari ne navapanepuh aban anumaihol
bareñ elamahariz ahorir aban ñetï kateñiz
mañairaholohaz navat sapan. Tapanen
paru ñeo hat ne ur noñomapanez ñetiv ba-
hon batapanepuh paru aban pat Godiz ho-
dad natarihaz navasapan. [34] Tapanen aban
pat porihö nemaz ñetï horiv hapanepuh
neen ñaike nañat gim lolov neñizat birepe-
nañ nourat zirah ur noñomapan. Tapa-
nen aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik
baviriri navatapanen ne maot bal haom,"
pot mañah.

Zemisir Zon Iesun mañahat ev
Matiu 20:20-28

[35] Met Sebediz roñariv Zemisir Zon,
parup pim nakoe emat epat mañah,
"Añairameñip ae, met deip niin naiz at
nañakaz zait tat ev emegig hakaz pot ni
deip am etekë." [36] Met pot hahan pi parupin
epat at mañah, "Met arip neohö tairao
etomaz zait tat het hag?" [37] Pot at mañahan
parup piin epat mañah, "Met tokat ni abat
ahovonañ ravat het añarab maporiz korav
ravat hekez porah deip nim irih het aban
garos ahoñariv ravat nim okat epat toutat
hekaz zait teg." [38] Pot parup hahan Iesu
parupin epat mañah, "Met aripim neen at
nañameg-okovoz kapot arip tin hodad nat.
Met tokat nem herisik kakam ahov netat
bahorï navatapanen hatevetemaz pov arip
amun rekot hatevetepeke?" [39] Pot mañahan
parup piin epat mañah, "Met rekot deip
ninañ honeo het kakamao hatevetek." Pot
hahan Iesu parupin maot epat mañah,
"Met rotap tokat aripim herisikaroh amun

kakam ahov etapanen hatevetepek, 40 oñ
arip ahoñariv ravat nem okat epat toutat
hepekez neohö rekot aripin naañotü, oñ
tairari nem Papap pimauhö an tat au
hakahan hez-nen pori pot ravat hepan."
41 Met pim mañairooh-aban modari paru
ñetï povon hatevetet Zemisir Zoniz mogao
tah. 42 Tahan Iesu paru maporiz as hahan
emahan pi parun epat mañah, "Met ari
hodad, añarab Godiz homeo badae navat
hezariz aban ahori kez tat hezaek añarab
bat hor batamahan orah rezah aban ahö
poriz irih het parum hamahat am tamah.
43 Met tovai ari parum tamah-taput to-
tunei, oñ ni tairap ahop ravekez homekez
pop ni paru modari meñizovai sookezap
pot ravat hekë. 44 Ma ni aban nap nim
modariz garosik ravat hekezap nimauz za-
itivok nasotü, oñ ni añarab mapori meñi-
zovai parum hahopanezat tovai sohokë.
45 Met ne Añaraboz Nanep eveg, añarabohö
ne neñizat nem gogov netohopanez homet
naem, oñ neohö ñomat añarab ahovokaro
meñizat parum horï tamahañiz hañiv bo-
maz emoh," pot mañah.

Iesu etañ kut nap batin batah
Matiu 20:29-34; Ruka 18:35-43

46 Pot mañat Iesur mañairooh-abanari
paru sohot Zeriko zeitak berevahapuh
poekanañ pim mañairooh-aban porir
añarab ahovokaro pinañ honeo paru zei
pot betet am sapanez soohan naek non
helevavok aban etañ kut tat heh-nap toutat
heh. Met pim etañ kut tat hehan orah rezah
pi poek het añarabon monisir nonair naitü
manapan hat mañ mañohot hehap, pim
abatao Batimeas, met pim papap Timeas.
47 Met Iesu emoohan paru, "Iesu Nasaret
zeitakap emamah," pot hahan pi hatevetet
ñeo ñarah epat hah, "Iesu Devidiz ro iz
mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz."
48 Pot mañahan añarab modarihö piin ñai
mañat epat mañah, "Erom, ni tovai okat
haotun." Pot mañahan pi ahoam maot
taput hah, "Devidiz ro iz mimip ae, ni
nemaz zakep tat neñiz." 49 Pot hahan Iesu
hatevetet gaa tahapuh epat mañah, "Ari
piin mañepeken ev emap." Pot mañahan
paru aban etañ kutapun mañah, "Erom,
Iesu nimaz as hamahag, biñ rav. Tat bal
hat pihaz sa." 50 Pot mañahan pi pim dim
revahap baar betet bal hat Iesuz nakoe
sah. 51 Tahan Iesu piin pot mañah, "Met
neohö ni tair netomaz hat hameñ?" Pot at
mañahan aban et kutañinañ popuhö piin
epat mañah, "Añairameñip, nem etañ kut
tat hezaek ni haken ligilapanen tin etemaz
zait toh." 52 Pot hahan Iesu epat mañah,
"Kar, nim homeo neohö batin navatomaz
badae bateñ, povoz ni ok tin haraveñig,
tinam sohoz." Pot Iesu mañahan nen
tapuraham pim etañ ligilahan tin etehapuh
pi Iesunañ honeo nonoroh sooh.

11

Iesu Zerusalem zeitak sah
Matiu 21:1-11; Ruka 19:28-40; Zon 12:12-19

1 Met paru Zerusalem zeitaz totoi heriam
Oliv dañevok hon sat berevah. Met dañ po-
vok Betpasi ma Betani zei potakaro dema-
han hehaek totoi sa berevahapuh Iesu pim
mañairooh-abanarihanañ nañariv sapanez
2 parupin epat mañat meeh, "Arip zei totoi
etet hez-okotak sat etepeken bol donki rop
aban nap pim revah natoutap paru kitï
urapanen hepanen etet arip bavilat ev bat
emei. 3 Met bavilepekez tohopeken aban
napuhö aripin pat, 'Arip tairaiz emat bol
okop bavilameg?' pot at añapanen epat
mañei, 'Met darim Amip donki ro epop
basakan pim gog nao tapanepuh, maot
zuam meepanen bat ev emapanez hahan
deip ev emat bavilameg,' pot piin mañat bat
emei."
4 Pot mañat meehan parup sat etehan bol
donki ro nap zei haitokoroh paru kitï ur
betehan hehan parup sat bavilooh. 5 Tahan
aban nakoe rouvat hehari parupin epat
at mañah, "Ae, met arip tair tepekez bol
donki ro okop emat bavilameg?" 6 Pot
hahan Iesuz parupin mañahat parun maña-
han paru donki rop parup basapanez gu
hah. 7 Tahan parup donki rop bat Iesuhaz
sah. Tat parupim dimiñariv donki popuz
revah tez bizahan Iesu revah hel toutah.
8 Tahan añarab ahovokaro parum dim reva-
hari tezat nonoroh biivai soohan nari sat
zi marañ ur elat bat emat nonoroh biivai
sooh.* 9 Tat añarab nari garos met nari
tokat tat ahoam biñ ravat epat haovai sooh,
"Epopuz homet biñ haovai sook. Met pi
Godiz abat ahovonañ emamahaek
tin metohopan, povoz dari pimaz
biñ ravat hameg.
10 Met batam darim iz mimiholoz ahop De-
vid pi parum ahop ravat tin ko-
rav hehavoz zut aban epop darimaz
tin korav ahop ravat hepanezap ev

* 11:8: Pavar 8 -Met aban betezari donkiholok helat sooh, ma parumotü biihan basooh, oñ aban ahori osiholok ma kamereholok helat sooh.

emah, povoz God abarah hezapuz
abatao bat hel batat biñ ravat ev
hameg." *Buk Song 118:25-26*

11 Met pot haovai paru Iesunañ honeo
sohot Zerusalem zeitak sah. Tat Iesu kohat
Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokaha-
puh pi nonair nai mapotun etevai sat em tat
garë hahan gitap bañodapanez tah, povoz
mañairooh-abanarinañ paru honeo Betani
zeitak maot borourat sat poek orah.

Iesu zi pik nameden mañah
Matiu 21:18-19

12 Met orat aliz zeirevaizasik paru Be-
tani zeit betet maot emoohapuh Iesu gin
ñomah. 13 Tat pi etehan zi namedez abatao
pik pomed hotoh heriam hehaek Iesu ul
nañ tavapan hat zi pomedekaz sahan zi
pomed uloñ navadarah, povoz tae nenatam
heh. 14 Tahan pi zi pomeden epat mañah,
"Ni tovai uloñ maot badotü." Pot mañahan
pim mañairooh-abanari povon hateveteh.

Aban nair nai zum toohari ruah
Matiu 21:12-17; Ruka 19:45-48; Zon 2:13-22

15 Met pot tat paru sohot Zerusalem
zeitak sat berevahapuh Iesu Godiz tup
ahomakez temeraz kohat lokat etehan aban
nari ideholor anumaihol bizahan heh.†
Ma mod nari parum aruñik hehan
paru Romaholoz monï heleñ bat emat
manoohan apokañ tat Zudaholoz monis
manooh.‡ Met pot toohan Iesu emat
etet abanari ruovai arü poñ bavetet id
pururuahol biihan heh arü poñ amun
baveteh. 16 Tahapuh ganö añarab modari
zei rom povok parumotü basapan hezavoz
ah ñeo epat mañah, "Evo, arimotü bat saem
tohopekez non bonorö ev." 17 Pot mañat
pi parun epat mañah, "Met Baiñetinavoz
Tepatak pot menahan hez, Nem tup
ahomak paru añarab mapori nemaz homet
mañeo nañohopanez tupumak ev, pot
hahopan. Met pot menahan hez, oñ arihö
ñetï pov ba iz batat añaraboz monï ahos
moreg metat bamegiek givogï tamegivoz
zut ravamahan pim zei epamak bahorï
ok batameg." 18 Met pot tat hahan aban
ñetï kateñiz mañairaholor aban anumaihol
bareñ elat mañaroohariz ahori pim pot tah-
ñetiv hatevetet pi ur ñomapanez homet
nonoroz mel tooh, oñ pi ñetiñ tin haovai
emoohan añarab ahovokaro hatevetet
home midin tat heh, povoz aban ahö pori
pimaz ñaihet tat am heh.
19 Met hapanezai ravahan Iesur
mañairooh-abanari Zerusalem zeit betet
sah.

Zi pik pomeden etehan tahat ev
Matiu 21:20-22

20 Met orat zeirevai narah al teevai
paru sat zi pik haopat mañah-pomeden
etehan map ñu ravat heh. 21 Tahan
Pita povoz homet Iesun epat mañah,
"Añairameñip eterë, met haopat zi epemed
horï ravapanez ni mañeñiek ñu haravah."
22-23 Pot hahan Iesu ñetï hañiv parun epat
mañah, "Rotapuam ne arin epat añom,
Aban nap pim loporih Godiz tin homeo
badae batat, Rotap pi neñizapan, pot homet
lop houlorizaronañ naketuz popuhö rekot
pi dañ okovon, 'Ni pezat iv havevok sa,' pot
mañapanen rekot pim hapanezat tapan.
24 Povoz ne arin epat añom, Met arim
loporizaroh Godiz tin homeo badae batat
het tairai anapanez ma eñizapanez mañ
mañepek, povoz pi rekot arim mañevoz
hañiv anapan. 25 Met ari mañeo hapekez
porah arim modari horï tairañ etapanez
poñiz unun manat kos rez manepekepuh
mañ hapek, povoz arim Pap abarah hezap
arim horï tairatü tovai sohopekez potuz
amun unun manat hepan. [26 Met ari
aban modariz horï etohopanez poñiz unun
naman het homehopek, povoz arim Pap
abarah hezap arim horï tohopekez poñiz
amun unun naman het homehopan." Pot
parun mañah.]

Pim tovai emoohavoz at mañah
Matiu 21:23-27; Ruka 20:1-8

27 Met Iesur pim mañairooh-abanari
maot Zerusalem zeitak sah. Tat Iesu Godiz
tup ahomakez temeraz kohat lokat sat em
toohan aban ñetï kateñiz mañairaholor
aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz
ahorir Zudaholoz koravori pihaz emah.
28 Tat piin paru epat mañah, "Met tairapuhö
ni ahop ba navatat gog tovai emameñ-okoñ
tookez nañahat emat ok tameñ?" 29 Pot
mañahan Iesu parun epat mañah, "Met
ne garos arin amun navoz at añoman ari
neen ñetï hañiv nañepek, povozahoh ne
nem tamoh-epeñiz kapot arin amun bar
añom. 30 Met God Zoanin mañahan añarab

† 11:15: Pavar 15 kapotak -Met id porir anumai pori añarab bat Godiz homet bareñ elohopanez hat bat em bizat zum tat monis bohot heh. ‡ 11:15: Pavar 15 pavarah -Met Roma ñai abanari Israel zei posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz monis bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat bat emat apok hañ tat Israel parumauz moniñ manahan bat poek bizooh, oñ Romaholozas poek naviz.

ivoh memeoh, ma hamarah aban napuhö
mañahan tooh? Ñetï povoz hañiv ari neen
nañei."
31 Pot mañahan parumam giz ñun ñun
nae nap epat mañah, "Met, 'God Zoanin
mañahan tooh,' pot dari mañakan pi epat
añapan, 'Met tairaiz pi haohan ari pim
ñetiv barotap navat teg?' Pot darin añapan
hez. 32 Ma, 'Hamarahanañ aban napuhö
Zoanin mañahan tooh,' pot piin mañak,
povoz añarab mod eperi hatevetet darimaz
mogao tat tair etapan? Met paru eperi
Zoan pi Godiz propet abanap heh, pot pi-
maz homet hez, povoz dari mogao etat
bahorï avatapan hezag dari piin hameg-
epat namañotü." 33 Pot nae nap mañat
Iesun hañiv epat mañah, "Met Zoaniz het
toohavoz kapot dei unun." Pot mañahan
pi pat, "Kar, met ne arin Zoaniz toohavoz
at añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun
arim, Tairapuhö neen nañahan tamoh-kap
pot arin bar naañotü," pot mañah.

12

Aban horiri avasiz korav ravah-ñetiv
Matiu 21:33-46; Ruka 20:9-19

1 Iesu pot mañat maot aban naritï ba-
vatat ñetiv epat mañah, "Met aban nap
pim ham ahö nar hehaek avas menat temer
demahapuh greip marañ elat ñedehan heh.
Tahan kohat roketak hamauruv greip uloñ
badat utap tapanen tavat mez rapapanen
uruv berevapanez pos biipanez hat kedet
biihan heh. Tahan givogiri emat uloñ utap
tapanen tavapan hezavoz homet aban ko-
ravop het etehopanez zeimak agarë revah
tovemak demahan heh. Tat aban mod nari
korav meñet pot mañah, 'Ari greip uloñ
utap tapanen bain ivov matut tepekepuh
nemauz nao nevizat nao arim bei,' pot
mañat aban maup pi hotoh pataek sat heh.
2 Met sat hehapuh tokat aban mau pop
pot homeh, Petï greip uloñ avasik badat
utap hatahan bain ivov matut tahao ev,
pot homet pim gog aban nap meehan av
posik korav heharihö bain ivov manapanen
bat emapanez hat meehan sah. 3 Tahan
aban korav heh-porihö meehan emah-aban
pop iv pov manapanez kaev ravat birepe-
nañ urahapuh meehan upaip maot sah.
4 Pot metahan sahan aban avasiz maup gog
aban mod napuhoen meehan sahan aban
korav ravat hehari maot horï taput tat
pim gagavok ahoam ur kelat bahorï batah.
5 Tahan tokat maup maot gog aban mod
nap meehan sahan aban korav heh-porihö
men ñomah. Pot tahan pi gog aban modari
ahoam meehan sahan taput tat paru nari
urah, met mod nari men ñomah. 6 Tahan
maupuz gog aban mod nari nakez, oñ pim
rop nen heh, povoz pim ro tin pimaz ahoam
zait tat hehap meepanen sapanen paru, 'Ae,
aban ahop ev,' pot hat pim ñeo hapanen
paru hatevetepan. Pot homet pim rop mee-
han sah. 7 Tahan paru avasiz korav hehari
ro popun etet epat nae nap mañah, 'Ae,
av epesiz maupuz rop ok meehan emahag,
etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag,
dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes
darim pohao bak.' 8 Pot hahapuh pi bat ur
ñomat avasiz bin binivok beteh."
9 Pot ñetiv Iesu mañat aban poek het hat-
evetet heharin epat at mañah, "Met tokat
greip avasiz maup emat aban av posik korav
hehari tair metapanez ari homeameg? Petï
pi emat aban horï pori map men ñomapan.
Tat aban tin av posik korav ravat hepanez
nenari meñepanen hepan. 10 Met Baiñeti-
navoz Tepatak ñetï epov epat menahan hez,
Met aban nari zei namak demapanez bah
nar bat etet, 'Horir ev,' pot hat bete-
han oraehan bah tapur zeimakez
tok bah kapot tatar bavatah.
11 Met darim ahop pot bavatah, povoz dari
etet, 'God tinaharam ok etamah,'
pot hameg. *Buk Song 118:22-23*
Met pot menahan hez-epov ari rekö
hamegiek hodad nata?"
12 Met ñetï epov Iesu pot parun mañahan
paru hatevetet met pi parumaz homet aban
korav horiritï zut tat ñetï pov hah, pot
paru hodad ravah, povoz pi bat demapanez
homeoh, oñ añarab pimaz ahoam zait tat
heh, povoz paru Iesu bapanen añarabohö
paru bahorï metapan hezavoz homet ñai-
het tat hehapuh paru Iesu betet sah.

Takes monis manoohavoz at mañah
Matiu 22:15-22; Ruka 20:20-26

13 Met paru Parisi aban nari met Erod
popuz hahan hehat tovai emooh-aban nari
sat at ñe nañ mañapanen pi hañ horiv ha-
panen bapanez mañat meehan pihaz sah.
14 Tat piin epat mañah, "Añairameñip ae,
met dei nimaz hodad, ni ñetï rotapuñihar
hameñip. Tat ni dei añarab kaev ravakaz
homet hez bon, oñ aban ahö ravat hezarir
betezari dei mapori Godiz nonoroh tin so-
hokaz ni ñetï rotap povohar añameñip,
povoz niin at nañakan hatevetet hañiv
dein bar añ. Met dari takes monis Sisa
popuz gavman abanari manameg-pov tin

ma horiv ok tameg? Ni tair homeameñ?”
15 Pot at hah, oñ Iesu parum homet het emat
at mañah-povoz hodad haravat hehapuh,
pi parun epat mañah, “Tairaiz ne horï nao
haom hat ari neen okat at nañeg? Met monï
hel nas bat nañairei.” 16 Pot mañahan paru
monï nas batez manahan pi etet parun at
mañah, “Met tairapuz akopur abatao ev?”
Pot hahan paru epat hah, “Met Sisaz akopur
abatao ok.” 17 Pot hahan Iesu ñetï hañiv
parun epat mañah, “Met povoz tairatü Sisa
aban ahö popuz au ravat hez-potü paru
manei, oñ tairatü Godiz au ravat hez-potü
God manei.” Pot mañahan paru hatevetet
agol atat pim tin hahavoz home midin tah.

Añarab maot bal hapanez at mañah
Matiu 22:23-33; Ruka 20:27-40

18 Met Sadiusi aban porihö ñomamahari
maot bal nakaotü, pot haoh-pori emaha-
puh, 19 Iesun epat at mañah, “Añairameñip
ae, met Mosesihö ñetï darim tovai sookazao
epat menahan hez, Met aban nap añap
bat het ñaro navat hepanepuh ñomapa-
nen aban popuz bosip hepanezaek añ ha-
purï pop bapanepuh ñarohol batapanen,
pim nanepuz ñarohol pot ravat hepan, pot
menahan hez. 20 Met ñetï nao epat nañakan
ni hatevet. Aban nari 7 batahan heh, met
nanë garosikap añap bat ñaro navat het
abup ñomahan, 21 pim bos tokatizapuhoz
añ hapurï pop bat pi amun ñaro navat
het ñomah. Met mod tokatip amun añ
tapup bat het ñomah. 22 Tahan aban 7
pori añ nen popuam bat ñarohol navat
bonoam het ñomovai sohot aban kap pot
map bon tahan tokat añ popuhoz ñomah.
23 Met aban 7 porihö añ hon pop bat ño-
movai soohan paru maporiz añap pot ravat
heh, povoz tokat ñomamahari bal hapanez
hameg-porah añ pop abü tairapuz añap
ravat hepan?”

24 Pot at mañahan Iesu ñetï hañiv parun
epat mañah, “Met ari Baiñetinavoz Tepatak
menahan hezaek rekö hat hodad narav, ma
Godiz kezavoz amun tin hodad nat hez,
povoz kut tat neen okat nañeg. 25 Met paru
añarab ñomamah-pori maot bal hapanez
porah paru enzol abarah hezariz zut ravat
hepanepuh maot nae nap navotü, oñ am
hepan. 26 Met ari añarab ñomat maot bal
nakaotü, pot hamegivoz ne arin epat añom,
met Mosesihö tepatak ñetiv pot menahan
hezaek ari rekö hakameg, oñ tair tat ari tin
hodad narav? Met zi namedek itiñad rai
rai hat bon narav hehan Godihö Mosesin
ñetï nao epat mañah, ‘Moses, ne nim iz
mimihol Abraamir Aisakir Zekopoz korav
ravat hezap ev,’ pot piin mañah. 27 Met God
pi ñomat bon tamahariz koravop narav, oñ
biriririz korav ravat hez, povoz aban pori
ñomahaekanañ sat pinañ honeo biririï hez,
pot arin ev añamoh. Met ari kut tat neen
ñetï okov at nañeg,” pot mañah.

Ñetï katë garosikavoz ñetiv
Matiu 22:34-40; Ruka 10:25-28

28 Pot mañahan aban ñetï kateñiz
mañairaholohanañ nap hatevetet pi pot
homeh, Iesu pi Sadiusi abanarin ñetï hañiv
tin mañah. Pot homet pi Iesuz nakoe
emat epat at mañah, “Met Mosesiz ñetï
kateñ hahan hezaek tairavohö modañ
ritou metat garosikao ravat hez?” 29 Pot at
mañahan Iesu pat, “Met ñetï katë mapoñiz
ahö garosikao eveg, Ari Israel añarab
tin hatevetei, God pi nenap arim ahop
hez, 30 povoz nim hezhezao ma loporir
hodadeo map pi nenap manat kez tat
pimazahar zait tat hezei. 31 Met ñetï katë
epovoz irih modao amun epat hahaek
menahan hez, Met nimauz homet zakep
tat hezavoz zut añarab modariz homet
zakep tat tin metovai sohoz. Met ñetï katë
epovokarohö ñetï katë modañ map ritou
metat garosikavokaro ravat hez.”

32 Met Iesu pot mañahan ñetï kateñiz at
mañah-pop Iesun ñetï hañiv epat mañah,
“Añairameñip tin hañ, met God pi ahö tin
nenap hezan pim zut mod nap bon, pot ni
rotap ok hañ. 33 Met darim hezhezao ma
loporir hodadeo map pi manat pimazahar
zait tat hek. Tat darim heriñiz homet za-
kep tat hezavoz zut darim modariz homet
zakep tat tin metohot hek. Met darim pot
tovai sookaz povohö añarab Godiz homet
anumai ma mod tairatü manohopanez pov
ritou metat hepan.” 34 Met pi Iesun pot
mañahan Iesu pot homeh, Met aban epop
hodad tinavonañap ev. Pot homehapuh
pi aban popun maot epat mañah, “Met
Godiz masakavoz roketak sat hekez ni totoi
raveñ.” Pot ñetï hañ tinao mañahan añarab
poek hehari home midin tat heh, povoz po-
rahanañ Iesun maot at ñe mod nañ namañ,
oñ paru bapap tat am heh.

Iesu añarabon at mañahat ev
Matiu 22:41-46; Ruka 20:41-44

35 Met aliz nasik Iesu Godiz tup ahomakez
temeraz kohat het añarab togü manat
heharin baiñetinao bar mañahapuh añarab
porin at mañah, “Met aban ñetï kateñiz
mañairahol epat arin añamah, ‘God Kristo
arimaz eñizat avapanez au hahan hez-pop

pi Devidiz ro iz mimip ou ravat hepan,' oñ
pot arin añamahavoz homet epat añoman
ari homei. 36-37 Met mamog Devid Godiz
Pul Tinapuhö hodadeo manahan pot hahan
hez,
'God nem Amipun pot mañah, "Nem mar
giñasiz nakoe ev emat touteken ni-
maz kaev ravat hepanez pori bat
hor batat nim irih meñeman ni
parum revah hekë." ' *Buk Song 110:1*
Met ev Devid Kristo popuz homet, Nem
Amip, pot hah-pop tair tat pim iz mim
nenap ou ravapan?"*

Met Iesu poek het ñetiñ haovai emoohan
añarab ahovokaro tin hatevetehot biñ ravat
heh.

Iesu aban mañairaholoz horivoz mañah
Matiu 23:1-36; Ruka 20:45-47

38 Tahan Iesu maot parun epat mañah,
"Met ari aban ñetï kateñiz mañairaholoz
tamahat totunei. Met paru pori parum
dim tovë tinari meamahapuh añarab togü
manat hezaek sat biñ ravat het sat em
tamahan añarab parun etet, 'Deim ahori
ae,' pot mañohopanez paru zait tat parum
heriñ bat hel batamah. 39 Met arim topour
zeiñik lokat topourameg-porah paru pori
sat garosik tek tinañik toutapanez paru zait
tat toutamah, ma gipizor anumai bareñat
biñ ravat topourat nameg-porah paru bol
ahö tinañihar parum an tat bat napanez
zait tat bamah. 40 Met aban pori paru amun
añ hapuriholoz zeiñik sat meñizamah bon,
oñ paru sat añ hapurihol moreg metat
parum zeiñir nonair naitü parum bamahan
paru betez hez. Met paru pot tamaharihö
modari parun etet ñetï tinao hahopanez
hat mañeo toveam beri haz hahot hez. Met
paru aban pot tamah-pori tokat ñevok biit
hañ horï ahov manapan, povoz ari hodadeo
bat parum tamahan añoh-epat tovai to-
tunei." Iesu parun pot mañah.

Añ hapurip monis biih-ñetiv
Ruka 21:1-4

41 Pot mañat Iesu sat Godiz tup ahö po-
makez romevoz kohat pimaz homet moniñ
bat emat bizoohaek nakoe toutat hehan
añarab monï heleñ bat emat biohan pi etet
heh. Tahan aban monir zeirurum aho-
tunañari moniñ ahoam bizooh, 42 oñ am
etehan añ hapurï monir zeirurum bon nap
emat pim monï mav nasikaro nen biihan
oraehat bat emat bizah.
43-44 Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin
mar boe metahan emat topourahan pi
parun epat mañah, "Met paru aban okori
parum monis ahoam oraezaek nañ bat em
bizahan ahoam am oraez, oñ añ monir
zeirurum bon okop pi monis oraepanez
homet nakez, oñ am map bat em bizah,
povoz añ hapurï okop Godiz taevavok
ahoam ok bizah, oñ aban mod moniñ
ahoam bizah-okori Godiz taevavok aviam
ok bizah," pot mañah.

13

Iesu tup ahomak horï ravapan hah
Matiu 24:1-2; Ruka 21:5-6

1 Met Iesu pot mañat bon tahapuh tup
pomakehanañ berevat sapanez tahan pim
mañairooh-aban napuhö epat piin mañah,
"Añairameñip ae, met hel tin ahoñinañ tup
tin epamak demahan hezaekan ni eterë."
2 Pot hahan Iesu ñetï hañiv parun epat
mañah, "Erohol ae, ari tup ahö epamaken
etet hamegiek ne rotap arin epat añom,
paruhö tup epamak heleñinañ tin kez de-
movai helahan hezaek aban ñai narihö map
ur edapanen ñodat hel nao hel modavoz
revah naoraetü, oñ map mainor pain ravat
oraepan." pot mañah.

Honoñai mapoñ ou ravapan
Matiu 24:3-14; Ruka 21:7-19

3 Met Iesu pot mañat sat Oliv dañevok
toutat hehapuh etehan Godiz tup ahomak
karom akat hehan Pitar Zemisir Zonir An-
duru paru nen pori pim nakoe emahapuh
piin epat at mañah, 4 "Met tairarah nim tup
karom akamakez ñetï hañï-pov tapan? Ma
tairañ garos ou ravapanen etet dei hodad
tat, 'Rotap totoi ravapanez tahan ev tah,'
pot hak? Povoz ni dein bar añeken hat-
evetet hodad tak."
5-6 Pot mañahan Iesu ñetiv parun epat
mañah, "Met tin homet etevai sohozei. Met
tokat aban narizaro honep honep emat
nem abatao hahot pot moreg hahopan,
'Met ne tapup ev.' Pot hapanen añarab
ahovokaro hatevetet paru barotap batapan,
povoz aban hamoh-porihö arin moreg eta-
pan hezag tin homet etevai sohozei. 7 Met
tokat arim totoi naek zei ñai ahov ou ravat
nae nap menapanen ari hatevetehopek. Ma

* 12:36-37: Pavar 36 -37 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarah Maria batahan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö meepanez au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

‘Zei hotoh nasik ñai ahov berevah,’ pot
hapanen hatevetepek. Tat ari zuam zagerï
tat ahoam home midin totunei, oñ tapanez
pov am tap, met pot tapanez porah ne
zuam naemotuzarah ok. 8 Oñ añarab nari
zei nasikanañ bal hat emat zei modasikari-
nañ nae nap menapan, ma aban togü nat
bal hat sat aban togü modatanañ nae nap
menapan, ma zeisikaroh gin ahov berevo-
hopan, ma hamarah zebemun ahö tohopan.
Met añahol ñarohol batapanez garos kapot
tat kakamao aviam hateveteamahavoz zut
nonair nai hamoh-potü berevapanen hon-
oñai ou ravapanen hatevetehopekez pov
kapot nenaek ok hatevetehopek.
9 Met pot tapanez porah ari tin homet
hezei. Met nem ñetivoz kaev ravat hepanez
pori ari avat sat paru ñevok eviipan, ma
arim topour zeiñik ari lokepeken paru nari
biñinañ ourapan, ma ari nemaz homet hep-
ekezaek paru nari kaev ravat avat beri aka-
hopanepuh sat gavman aban ahoriz nakoe
eñepanen hepek. Tapanen arihö nem ñetï
tinao paru porin mañohopek. 10 Oñ garos ari
nem baiñetinao añarab maporin mañovai
sohopeken hatevetehopanen ev arin nem
añamoh-epotü tokat ou ravapan. 11 Met
paru ari avat ñevok eviipanez porah ari
ñaihet tat, Ui dari hañ tairao hak batah?
pot home midin totunei, oñ Godiz Pul
Tinapuhö arim hahopekezat hodadeo ari
anohopanen hahopek.
12 Met aban nari parum naner bos tairari
nemaz homet emohopanezariz kaev ravat
beri hat ñai abanari manapanen paru bat
men ñomapan. Ma pap nari amun taput
parum ñarohol metohopan, ma ñaro nar-
ihö amun parum nonor papaz zu taput
metohopanen ñai aban nari men ñomo-
hopan. 13 Met ari nemaz homevai emo-
hopekezaek añarab mapori arimaz kaev ra-
vat mogao etohopan. Met pot etohopanen
ari tairari kaev narav het rez kek tat nemaz
homet tovai sohopekezari God pimeri avat
tin hepekezaek eñepanen pohao hepek,”
pot mañah.

Pei horip berevapan
Matiu 24:15-28; Ruka 21:20-24

14 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
“Met pei horï ahovonañ nap berevat ou
ravapanepuh natotuz ahao hahan hez-poek
lokat tapanen ari etepek.” (Met Iesu pot
hahan hez-ñetï epov ari rekö hapekezari
tinam homet hodadeo bei.) Met Iesu
maot epat mañah, “Met pei pop emat
pot tapanez hamoh-porah añarab Zudia
zeisik hepanezari parum zeiñ betet paru
barezat dañeñik sapan. 15 Met añarab zei
aropoñik toutat hepanez pori maot parum
zeiñik kohat lokat parumotü navotü, oñ
am poekanañ barezat sapan. 16 Ma añarab
adañik sat gogot tohopanezari maot zeiñik
emat parum tamaravoz dimihol navotü, oñ
poekanañ am barezat sapan. 17 Mai zakep,
met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñi-
nañ ravat hepanezari, ma añ ñarohol maok
batat apetei manohopanezari paru barezat
bar baram sapan, pot homeamoh. 18 Met
utarar tamarao tapanezarah pei pop ema-
panen porü hat barezat sepekez rekot
bon, povoz homet God eñizohopanez mañ
mañovai sohopeken porah pei pop nae-
motü. 19 Met pot tapanez porah añarab
honoñai mapoñ hatevetehopan, met God
abarar hamar kapot tat matut tahaekanañ
honoñai berevapanez hamoh-povoz zut
nao ou narav, met tokat pim zut mod
nao amun ou naravotü, oñ berevapanez
hamoh-nen poraham ou ravat bon tapan.
20 Oñ God pimauhö pim añarab ba ou bata-
han hezariz homet zakep tat honoñai poñ
tokat berevohopanez añoh-poñiz homet al-
izañ ba avï batah, oñ pi pot ba avï navatatin
añarab map horï ravat ñomah narab.
21 Met honoñai pov berevohopanez porah
aban narihö arin epat moreg añohopan,
‘Met Kristo emat hezag ari ev emat etei,’
ma mod narihö, ‘Kristo zei okatak haemat
ok hez.’ Pot añapanen ari parum aña-
panez povoz tovai, ‘Rotap ok añah,’ pot
haotunei. 22 Ma aban moreg narihö emat,
‘Ne Kristo, Godihö zu netat nemeehan emo-
hop ev,’ ma ‘Ne Godiz propet abanap ev,’
pot añapan. Tapanepuh ari Godiz añarab
ba ou avatahan hezari etet, ‘Rotap Godihö
meehan emahap ev,’ pot hapekez homet
red navor nao tapanen agol atat ari etet
barotap batotunei. 23 Met nem ñetï añoh-
epov tokat ou ravapanezao ev bar añoh,
povoz ari hatevetet tin hodad ravat etet
hezei,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapan
Matiu 24:29-31; Ruka 21:25-28

24-25 Pot mañat Iesu maot epat mañah,
“Met honoñai map añoh-epeñ mamog
berevat bon tovaiam gitap berevovai pim
alizao maot bon tapanen kutur manapan,
ma ñonis berevovai pim alizao amun maot
bon tat namañotü. Ma zeizañ abarahanañ
tiz ñodapan, ma abarah mod hezatü parum
non samahañ betet patatï betez betez so-
hopan. 26 Pot tohopanen ne Añaraboz

Nanep kez ahovor aliz ahovonañ unitak
rouvat eroman añarab neen et nereepan.
27 Met eromaz porah nem enzolihol mee-
man zei maporizaroh saem tat God pimauz
au hahan hez-añarab pori batogü mana-
pan," pot mañah.

Ziñin etet hodad ravameg-ñetiv
Matiu 24:32-35; Ruka 21:29-33

28 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met ziñiz tamahat ari homei. Met zi taeñ
ñodat zi tae mageiñ meet het tor ravovai
samahan ari etet pot hameg, 'Git kezao
ravapanez ev tah,' pot hameg. 29 Povoz
zut tokat ari etepeken nonair nai añamoh-
epotü ou ravapanen, 'Totoiam pi maot ema-
panez ev tah,' pot hapek. 30 Met ari hat-
evetei, Zuda arim nari nañom am hepanen
hamoh-epotü ou ravapanen etepan. 31 Met
tokat abarar hamarar nonair nai map bon
tapan, oñ nem ñetï haovai emamoh-map
poñ pohao am het hepanepuh bon natotü,"
pot mañah.

Pi erapanez alizasiz ñetiv
Matiu 24:36-44

32 Pot mañat maot pi epat mañah, "Met
eromaz alizasiz ari añarab hodad nat, ma
enzolihol povoz amun hodad nat, ma ne
pim rop amun hodad nat, oñ nem Pap
nenap pimauhö aliz posiz hodad hez. 33 Met
arihanañ nap nem ou ravomaz pov tin ho-
dad nat, povoz ari tin ñai bizat etet hezei.
34 Met añamoh-epovoz ñetï nao zu tat epat
añom, Met aban ahö nap pim zeit betet pat
naek sapanez hat pim gog aban nari pim
nonair naiz korav ravat hepanezari baverat
gogoñ main main au mañat haitokoroz ko-
rav ahop ravat etet hepanez napun maña-
pan. 35 Met zei añoh-pomakez mau pop sat
hepanezaekanañ tairarah maot emapan?
Pi hapanezai, ma kuturutak, ma hohorep
ñeo hamaharah, ma zeit al teevai emapanez
porahaz ari hodad nat, 36 met ganö pi kilam
zuam emat etepanen ari pim gogot betet
am unun orat hepek hezag, ari povoz bad-
ede ravat pimaz tin etet hezei. 37 Met nem
ñetï petev arin añomaz toh-epov ne añarab
mapori hatevetapanez zait toh, Ari mapori
tinam ñai bizat etet hezei," pot mañah.

14

Iesu ur ñomapanez hah
Matiu 26:1-5; Ruka 22:1-2; Zon 11:45-54

1 Met aliz nasikaro bon tapanen Zuda
darimeri meñizahan tin hehavoz homet
anumair gipiz arö tapanez aliz pos* met
berë tu nak hepanez poñ nohopanez aliz
poñ totoi ravah. Tahan aban anumaihol
bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñetï
kateñiz mañairahol topourat Iesu kilam
demat basat ur ñomapanez nae nap mañah.
2 Tat epat hah, "Met dari anumair gipiz
nohokaz-aliz poñik hameg-epat takan
añarab etet kaev ravat emenapan hezag,
porah pi naurotü." Pot paru hah.

Añ nap pim gagaih ueriv baozourah
Matiu 26:6-13; Zon 12:1-8

3 Met Iesu Betani zeitak aban Saimon
modap batam obuloñ pohao tat het tin
ravat hehapuz zeimakeh sat heh. Tahan añ
nap ñerë nao helevonañ matut tahan uer
ulagï tinavonañ navoz abatao nad hamah-
pov meehan hehaek monï ahosinañ zum
tat bat emat Iesu gipiz nohot hehan etet
pimaz zakep tat uer pov pim gagaih bao-
zourah. 4 Tahan añarab nari añ popuhö
Iesu metah-povon etet kaev ravat epat hah,
"Oir, met monï ahos zum tah-uer okov
tairaiz pi okat tat Iesuz gagaih upaiam bao-
zourah? 5 Met uer okov aban nap zum
tapanez manahatin monï ahos 300 kina
pi manahan bat añarab nonair nai bonori
meñizapanez manah narab." 6 Pot paru
haohan Iesu hatevetet parun epat mañah,
"Met añ epop ne tin netahag, tairaiz ari
pimaz ñetï horï okov hameg? Evo, okat
haotunei. 7 Met orah rezah añarab nonair
nai bonori arinañ hepanen meñizohopek,
oñ ne arinañ pohao heman tin netohopekez
bonop ev. 8 Met añ epop uer neeh baoz
nourah-epov ne ñomoman nem herisik ur
neelat ba nevizapanezavoz zut pi tin tat
okat netah. 9 Met epat arin añoman hat-
evetei. Nem ñetï tinao zeisikaroh añarabon
mañovai pim netah-ñetï epov amun honeo
hahopanen pimaz pat, 'Pi tin metah,' pot
hat añ epopuz homehopan," pot hah.

Zudas Iesu aban ahorin mañairapanez hah
Matiu 26:14-16; Ruka 22:3-6

10 Iesu pot haohan pim mañairooh-
abanarihanañ nap Zudas Iskeriot aban
anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorin
mañairapanen Iesu bapanez hat sat parun
mañah. 11 Tahan paru aban ahö pori
ñetï povon hatevetet biñ ravahapuh
paruhoen pi monï nas manapanen Iesun
mañairapanez mañahan Zudas narah piin

* 14:1: Pavar 1 -Met aliz posiz abatao Pasova pot mañooh.

mañairapanen paru pi bapanez nonoroz
mel tooh.

Iesu pim mañairaholonañ gipiz nah
Matiu 26:17-25; Ruka 22:7-13; Zon 13:21-30

12 Met paru Betani zeitak hehapuh berë
tu nak hepanez poñ nohopanez aliz poñiz
garosikas al teehan bol sipsip rohol urat na-
panez tah-posik mañairooh-abanari emat
Iesun epat at mañah, "Met dei zei taira-
makeh sat Israel darimeri meñizahan tin
hehavoz homet† anumair gipiz arö tat
biokan ni emeken dari nak?" 13 Pot hahan
Iesu pi mañairooh-abanarihanañ nañariv
meepanez tat epat mañah, "Met arip zei
ahö akatazañ sohot etepeken aban nap iv
ñerë ahovok ivov holat emat nonoroh arip
zei anapanepuh mamog ravat sapanen arip
pim tokat sohot etepeken, 14 pi sat zei taira-
makeh lokapanez pomakeh arip amun sa
lokat aban maupun epat mañei, 'Met darim
añairamahap epat hat deip emeehan emeg,
"Nem mañairamoh-abanarinañ dei Paso-
vaz homet toutat anumair gipiz nakaz zei
giruv taek ev hez?" ' 15 Pot piin mañepeken
pi zei girü ahö agarë revah hepanezavok
dari toutat nakaz tin tapanen hepanezavon
añairapanen arip zei girü povok darim anu-
mair gipiz nakazatü arö tat bizohopeken
dei emak."

16 Pot mañat meehan aban poñariv zei
ahö potak sat etehan Iesuz mañat meeh-
pot ravahan parup tovai sahapuh Pasovaz
homet napanez anumair gipiz arö tat bioh.

17 Met pot tahan zeit kutur manovai
soohan Iesur mañairooh-abanari honeo
sat zei pomakeh lokah. 18 Tahapuh paru
toutat anumair gipiz novai Iesu parun epat
mañah, "Met ne rotap arin ev añomaz
toh. Ari eperihanañ nap nenañ honeo deip
het gipiz nameñipuhö ne navapanezarin
mañairekë." 19 Met pot mañahan pim
mañairooh-abanari honoñai tat honep
honepuhö pin, "Ni nemaz hameñi?" pot
at mañovai sooh. 20 Tahan Iesu parun
hañiv epat mañah, "Met arihanañ ni
tairap gipiz suasik oraezaek deip honeo
bat nameg-popuhö pot netekë. 21 Met
ne Añaraboz Nanep batam Baiñetinavoz
Tepatak menahan hez-taput netapan, oñ ni
aban tairap ne navapanezarin mañairekez
pop zavaruzap ni hañ horï ahov bekë.
Met aban pot ne netekezap nim nonopuz
zatakanañ ni nanavat hehavozatin, hañ
horï pov bekezat nat teñin tin ravah narab,"
pot mañah.

Iesu pimeri beretar ivov manah
Matiu 26:26-30; Ruka 22:14-20; 1 Korin 11:23-25

22 Met paru nohot hehapuh Iesu beret
bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim
mañairooh-abanari manovai sat epat
mañah, "Nem aboi ev, ari bat nei." 23 Pot
mañat manahan nah. Tahan bain ivov
kapurah mañar biihan hehaek bat Godin
taput biñ mañat pot hah, "Nem uveo ev,
ari mapori bat nei." 24 Pot mañahapuh epat
mañah, "Met Godiz au hahan hezat nem
uveo berevat añaraboz horiv olat bavon
batapan. Tapanen Godihö nem uvevon
etet pot hapan, 'Nem au hahon hehavoz
rotapuv petev ou haravah.' 25 Met bain iv
epov ne arinañ honeo ev het noh-epekanañ
nain heman tokat God añaraboz korav
ahop ravapanez porahahoh iv magei nao
ne maot nom." 26 Pot hahapuh paru daa
nas hat berevat Zerusalem zeit betet Oliv
dañevokaz sapanez sah.

Pita bavai hapanez mañah
Matiu 26:31-35; Ruka 22:31-34; Zon 13:36-38

27 Met Oliv dañevokaz sapanez nonoroh
sohot Iesu pim mañair abanarin epat
mañah, "Met Baiñetinavoz Tepatak pot
menahan hez, God bol sipsipiholoz koravop
ur ñomapanen pim sipsipihol ñaihetivoz
rap reet main ravat sapan. Pot menahan
hezavoz zut paru ne navat netapanen
ari etet ñaihet tat ne nevetet barezat
sepek. 28 Oñ ne ñomomazaekanañ maot bal
haomapuh arim garos Galili zeisik soman
poek ari emepek." 29 Pot mañahan Pita
hatevetet hañiv epat mañah, "Paru eperi
ni nevetet barezat sapan batah, oñ ne ni
nanevetetü." 30 Pot hahan Iesu epat mañah,
"Met ne rotapuam niin epat nañom, Kutur
epatak id hohor bizap ñe houlovokaro
nakam hepanen ni navokaro nao nemaz
niin at nañapanen epat bavai mañekë,
'Evo, ne pimaz hodad nat.' " 31 Pot hahan
Pita kezao maot epat mañah, "Evo, met ni
nourapanez hapan, povoz ne amun ninañ
deip honeo ourapan, oñ ne nimaz bavai
namañotü." Pot mañahan mañairooh-
aban modari pinañ honeo ravat pim hah-
taputam paru hah.

Getsemani poek Godin mañ mañah
Matiu 26:36-46; Ruka 22:39-46

† 14:12: Pavar 12 -Met parum pot toohavoz abatao Pasova pot mañooh.

32 Met pot hahapuh poekanañ Getsemani
hamarah sat poek hehapuh Iesu parun
epat mañah, “Ne nem Papapun mañ mañomag, ari epeek toutat hezei.” 33 Pot mañahapuh Pitar Zemisir Zon baviit paru honeo sat het Iesu pim loporih metapanezavoz zakepiv ahoam homeoh. 34 Tahapuh
parun pot mañah, “Nem netapanezavoz
zakepiv ahö mapoam neeh hezaek, petev ne tairam ñomom batah, pot homeamoh, povoz ari nenañ honeo etaet het
etehozei.” 35-36 Pot mañat pi main kotiokat sat hamarah sa ñodat het Godin
epat ahoam mañ mañooh, “Apai, niuhö
rekot nem kakam hatevetemaz toh-epov
nehanañ bazei manekez homeamoh, oñ
kar, neohö nem zaitivok homemaz pot natotü, oñ nim zaitivok hañin hezatam am
tom.” 37 Pot mañahapuh pi bal hat pim
mañairooh-aban nañariv nap hehaekaz hat
borourat sat etehan paru orat hehan bazagerï tat Pitan pot mañah, “Saimon, ni nenañ honeo het eteokez hanañohon hatevetet am orat heza?” 38 Pot mañat parun
epat mañah, “Met ne hodad, arim loporizaroh tin het kez ravat hepekez zaitiv
hez, oñ arim heriñ am sepsep hez, povoz
ganö Seten ari moreg etapanen ñodepek
hezavoz tinam ari etet het Godin mañ
mañohozei.”
39 Met pot mañat pi maot sat Godin
mamog mañ mañahat maot mañ mañah.
40 Met pot mañ mañat pi maot borourat
emat etehan pim mañairooh-aban pori au
gom tat orat hehan pi emat bazagerï tahan
paru het piin ñetï tairao mañapan hat am
hehan Iesu maot sah.
41 Met pi sat mañ mañoohaekanañ maot
emat parun epat mañah, “Ari arim heriñ
tin bizat am orat heza? Erohol nen ok oreg.
Met ne Añaraboz Nanep aban horivonañari
ne navapanez pov totoi ravahan, 42 aban
ne navapanezarin mañairapanez pop garos
ok haemamahag, ari bal hapeken sak,” pot
mañah.

Zudas abanari Iesu bamanah
Matiu 26:47-56; Ruka 22:47-53; Zon 18:3-12

43 Pot mañovai aban anumaihol bareñ
elat mañarooharіz ahorir aban ñetï kateñiz
mañairaholor Zudaholoz korav modari
aban ahö navokaro meehan parum en
raveñir zi tupuhav bat Zudasinañ paru
honeo emah. 44 Met Zudas mamog paru
porin epat hamañahan heh, “Ne dari
sakapuh aban pop batot noman ari etet
emat pi bepekepuh tin bahorë hat bat sei.”
45 Pot mañah, povoz paru emahapuh Zudas pim mamog parun mañahat tat pi
Iesuz nakoe emat, “Añairameñip ae,” pot
mañahapuh Iesu batot nah. 46 Tahan paru
modari etet zuam emat Iesu bahapuh kezao
bahorë hah. 47 Pot tahan Iesunañ honeo
heh-nap rouvat hehaek pi etet kaev ravat
pim en raves elevokanañ bateet aban anumaihol bareñ elat mañarooharіz ahopuz
gog aban nap menahan bazei manahan hat
kapoe men el beteh. 48 Tahan Iesu paru
aban porin epat mañah, “Evo, ne aban
ñaip hat ari ñaitunañ ne navepekez hat
emegi? 49 Met ne Godiz tup ahomakez
temeraz kohat het orah rezah arin ñetiv
añoohon ari ne nanav. Oñ batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hezavoz rotapuv
ou ravapanez tah.” 50 Pot parun mañahan pim mañairooh-abanari hatevetet Iesu
betet barezat sah.

Aban ro nap barezah-ñetiv

51 Met aban ro nap, pim herisik giv aer
nenar ruat bapotï tat hehap, Iesu basahan
parum eñatak etevai emoohan paru etet pi
bapan hat pim givorah bahan, 52 pim giv por
baar betet barekap barezat sah.

Aban ahori Iesu ñevok bizah
Matiu 26:57-68; Ruka 22:54-55,63-71; Zon 18:12-14,19-24

53 Met pot tahan aban anumaihol bareñ
elooharіz ahopuz zeimakeh aban ñetï
kateñiz mañairaholor aban anumaihol
bareñ elat mañarooharіz ahorir Zudaholoz
korav modari togü manat hehaek aban
Iesu bahari pi basah. 54 Tahan Pita parum
tokat hotoh heriam soohapuh zei pomakez
romevoz kohat sah. Tat zei pomakez korav
ravat heharinañ honeo itiñadek toutat
barai ñarohot heh.
55-56 Tahan Zuda kaunsor aban ahö pori
map topourat hehan Iesu basahaek hatevetehan pi ur ñomapanez zait tah, povoz
aban narin mañahan emat ñetï moreg
povor kao ahoam pimaz haoh, oñ paru ñetï
moreg haoh-poñ main main haohan pim
horï tah, pot haohavoz rotapuv ou narav.
57 Tahan aban mod nari emat rouvat pimaz
ñetï moreg nao epat hah, 58 “Aban epop pi
pot hahan dei hatevetegip ev, ‘Ne Godiz tup
ahomak abanari houloam het demoohaek
neohö edat aliz nasikaro nasik tup mod
abanariz nademotuz pomak rekot maot demom.’ ” 59 Met parupim ñetï hah-pov pat
pat hah, povoz rotapuv ou narav. 60 Tahan
aban anumaihol bareñ elat mañarooharіz

ahop parum ñaravatak bal haz rouvat het
Iesun epat at mañah, “Met nimaz aban
eperi nim horï hañivoz hamah-epovoz ñetï
hañ nao ni hakez homeameñi?” 61 Pot at
mañahan Iesu piin ñetï hañiv namañ, oñ
am hehan maot piin at mañah, “Met ni
rotap Kristo, God map tin hezapuz ropu?”
62 Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Ne
tapup ev, met tokat ne Añaraboz Nanep
darim map Ahopuz mar giñasik tek tinatak
toutat hemazaekanañ maot unitak eroman
ari etepek.”
63 Met pot mañahan aban pop hatevetet
mogao ahoam tahapuh gitait ravat pimauz
dimir giv bakelat pim modarin epat mañah,
“Met aban epop pimauhö ñetï moregao ok
hakahan dari hat haveteg, povoz tairaiz
aban mod nari emat pimaz ñetï mod nao
hapan? 64 Evo, pimauhö ok ñetï horiv haka-
hag, ari pimaz tair homeameg?” Pot at
mañahan paru mapori pot hah, “Pi horï
hahap akeg, ur ñomap.”
65 Pot hahan aban nari gim lolov meñizat
pim etañik dim teriranañ medemat
marañinañ urovai pot mañooh, “Niuhö
ne aban tairapuhö ev nouramoh-epopuz
abatao haz.” Pot honep honep mañat
uroohan zei heh-pomakez aban korav heh-
pori amun pi bat ahoam urooh.

Pita Iesuz bavai hah
Matiu 26:69-75; Ruka 22:54-62; Zon 18:15-18,25-27

66 Met Pita ogarë irih zeimakez dorovok
het itiñadek barai ñarohot hehan aban
Kaiapasiz as ñari nap emat piin etet pot
mañah, 67 “Ae, met ni amun Iesu Nasaret
zeitak aban popunañ honeo heñip ok.” Pot
mañahan Pita epat hah, 68 “Evo, nim ñetï
hameñ-okovoz ne hodad nat.” Met pi pot
hat temeraz haitokoroz totoi harevaiam id
hohor biz nap ñeo hah. 69 Tahan as ñari pop
piin maot etet aban pim totoi heharin epat
mañah, “Met aban epop paruhanañ nap
ev.” 70 Pot hahan pi maot hah, “Evo, pimaz
ne hodad nat.” Met aviam hevai aban Pitaz
totoi rouvat heharihoen Pitan epat mañah,
“Met ni paru Galili poriz ñevonañ hameñin
dei hateveteamegiek, ni parunañ honeo
heñiekanañ ev emat deinañ het hameñ,
povoz evo haotun.” 71 Pot mañahan Pita
kez ravat epat mañah, “Met ne moreg arin
añoman God ne nemenapan hezag, aban
arim hameg-okopuz rotap ne unun.” 72 Met
pot haovai id hohor bizap maot ñeo haoh.
Tahan Pita Iesuz, “Id hohor bizap houlo-
vokaro ñeo nak hepanen nemaz navokaro
nao bavai mañekë,” pot mañah-povoz pi
maot homet zakepiv ahö tat iñ hahot heh.

15

Iesu Pailat ahopuhaz basah
Matiu 27:1-2,11-14; Ruka 23:1-5; Zon 18:28-38

1 Met zeit al teevaiam aban anumaihol
bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz
koravorir aban ñetï kateñiz mañairaholor
kaunsor modari Iesu ur ñomapanez ñetiv
bahon batah. Tat paru birepenañ Iesuz
marañiz demat Roma gavman ahop Pailat
popuhaz basah. 2 Tahan Pailat piin etet
epat at mañah, “Ni Zudaholoz ahopu?” Pot
mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap
nemaz ok hameñ.” 3 Pot hahan Zuda aban
ahori ur ñomapanez zait tat ñetï moregañ
ahoam haohan Iesu ñetï hañiv parun na-
mañ am heh, 4 povoz Pailat maot Iesun at
mañah, “Met aban eperi nimaz hamahavon
hatevetet tairaiz ni hañiv nak hez?” 5 Pot
mañahan Iesu Pailatin hañiv am namañ
tahavoz Pailat ahoam home midin tooh.

Pailat Iesu ur ñomapanez hah
Matiu 27:15-26; Ruka 23:13-25; Zon 18:39–19:16

6 Met darimeri meñizahan tin hehavoz
homet gipiz nooh-aliz poñik* orah rezah
Pailat pi epat tooh, kakam zeimakeh
heharіz añarabon at mañoohan paru
tairapuz zait tat het haoh-pop baverevap-
anez mañoohan baverevooh. 7 Met Iesu
urapanez basat haoh-porah aban nap pim
abatao Barabas pi kakam zeimakeh heh.
Met pi mamog aban horï mod narinañ
honeo ravat Roma gavmanihol ruapanen
sapan hat paru zei ñai metovai pi aban
nari men ñomahan Roma ñai abanari pi
bat kakam zeimakeh memeriihan pim
mod pot taharinañ paru honeo heh. 8 Met
añarab topourat Pailatin aban nari kakam
zeimakeh hehaek baverevoohat maot
potam baverevapanen sapanez mañah.
9-10 Met añarab ahovokaro Iesuz zait tat
hehaek, aban ahori pimaz kaev ravat ur
ñomapanez haoh-pov Pailat hodad heh,
povoz pi añarab topourat heh-porin at
mañah, “Met ari Zudaholoz ahop Iesu
meeman arihaz emapanez zait tegi?”
11 Pot Pailat at mañahan paru am home-
hot hañiv namañ hehan, aban anumaihol

* 15:6: Pavar 6 -Met aliz poñiz abatao Pasova, pot mañooh.

bareñ elat mañaroohariz ahorihö añarab
pimaz kaev ravat parum hapanezat tapanez
epat mañovai sooh, "Met Pailat emat maot
arin at añapanen hañiv epat mañei, 'Dei
Barabas baverev meeken sapanez zait teg,'
pot piin mañei." 12 Met pot mañahan añarab
porin mañahat paru Pailatin mañah. Tahan
Pailat maot parun epat at mañah, "Met
aban ari Zudaholoz ahop hameg-pop ne
tair metom?" 13 Pot mañahan paru maot
ñeo ñarah epat hah, "Zirah ur ñomap, zirah
ur ñomap." 14 Pot hahan Pailat maot at
mañah, "Met pi horï tairao tahavoz homet
ari okat hameg?" Pot hahan paru mapori
ñeo ñarah hat maot epat hah, "Zirah ur
ñomap, zirah ur ñomap." 15 Met pot ahoam
haohan Pailat añarab pimaz biñ ravapanez
hat parum hahat tat Barabas baverev mee-
han sahan, pim ñai abanari Iesu bat birepe-
nañ pi urapanepuh paru basat zirah ur
ñomapanez mañah.

Iesun ñebul mañooh
Matiu 27:27-31; Zon 19:1-3

16 Pot mañahan ñai aban pori Pailat popuz
zeimakez romevoz kohat Iesu basat ñai
aban modarin mañahan emat paru honeo
ravat heh. 17 Tahapuh ñai aban pori paru
Iesu aban ahopuz zut metapanez pim dimir
giv batezat parum aban ahopuz dim giv
mav redevonañ tinar momoruat bi teñoñi-
nañ narep bat emat aban ahopuz koeka-
siz zut bakoñ tat Iesuz gagaih memevizah.
18 Pot metahapuh paru ñebul epat mañah,
"Ui, Zudaholoz aban ahopun eterë." 19 Pot
mañahapuh zir bat pim gagaih urahapuh
paru pi gim loloñ meñizah. Tahapuh
paru rariñ rez bareñat, "Ui, Zudaholoz
aban ahopun eterë," pot ñebul piin mañah.
20 Met paru pot metohot het garë hat dim
giv mavar maot baar betet pimauz dimip
memeehapuh zirah ur ñomapanez baverev-
at basah.

Iesu zirah urah
Matiu 27:32-44; Ruka 23:26-43; Zon 19:17-27

21 Met paru Iesu bat soohan aban nap
Aleksandar Rupusiz papap, pim abatao Sai-
mon, met pi Sairini zeisikanañap, zei ahö
potakaz sapanez hat emoohan nonoroh
paru baviihapuh ñai abanari piin etet Iesuz
zir bañelet sapanez ñe kezao piin mañahan
hahat tah. 22 Tahan paru ham naraz abatao
Golgota mañoohaek sah. Met Golgota abat
povoz abat kapot ev, Aban napuz gag hataiz
zutar. 23 Met pot manooh-poek paru sat
berevahapuh parum toohat bain ivovor bot
nao ba in balavï tat Iesu nat kakam ahov hat
navetetuz hat manahan pi evo hat nain tah.
24-25 Met pot tovai tapurah 9 kirok toohan
ñai abanari Iesu bat pim dimir giv batee-
hapuh zirah biit urat bat hel bavareñahan
hehan heleñinañ ekerë nao† tohot paru
tairari modari ritou metahari pim dimir
giv nap nim main main bah. 26 Met garos
zi nasik, pim tair hahan urah-pov epat
menah,

Aban epop Zudaholoz aban ahop ev.

Pot menahaek pim gagaiz revah zi teritak
urahan heh. 27 Met aban givogï toohañariv
nap Iesuz mar giñasitï zi porah urat modap
mar gavenesitï zi porah urah. [28 Met
mamog Baiñetinavoz Tepatak pot menahan
hez, Met pi paru aban horï tohopanezari-
nañ hepanen añarab etepan. Met aban
poñariv honeo urahan pot menahan heza-
voz rotapuv ou ravah.]
29-30 Pot metahan hehan añarab nonoroh
hon har tohot Iesu zirah urahan hehaekan
etet paru ñebul mañovai pot piin mañooh,
"Erom ae, ni Godiz tup ahomak edat aliz
nasikaro nasik maot demekez haoñip akeg,
nimauhö zi akar betet tin ravat er," pot
mañooh.
31 Met aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorir aban ñetï kateñiz mañairaholor Zudaholoz korav modari paru amun
honeo saem tohot epat ñebul mañooh,
"Met pi modari batin batoohap ak, oñ pi-
mauhö pim heris rekot batin navat hez.
32 Met aban akap pi Kristo Israel zei epesiz
amï abatavonañ ahop pot haohap akeg,
povoz pi zi akar betet erapanen dari etet
pimaz homeo badae batak." Met aban
pinañ karar zirezaroh urahan hehañariv
amun piin ñebul mañooh.

Iesu ñomah-ñetiv
Matiu 27:45-56; Ruka 23:44-49; Zon 19:28-30

33 Met gitauputak 12 kirok tahan zeit
kutur ravamahavoz zut hamar map kutur
manat hehan sohot hapanezai 3 kirok rava-
han zeit kutur ravat hehaek maot al tezah.
34 Tahan Iesu parum ñevonañ ñeo ñarah
epat hah, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Met
ñe pot hahavoz kapot epat hez, God nem
ahop, ni tairaiz ne nevetet señ? 35 Pot hao-
han aban pim totoi rouvat heh-nari hate-
vetet epat hah, "Aban akap propet aban
Elaiza pop emat meñizapanez ak hamah."
36 Pot hahan aban nap zuam punur bat bain

† 15:24-25: Pavar 24-25 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

iv sepelevoz ñereo oraehaek meehan ivov
pun porah lokahan zirah demat Iesu napan
hat bat emat manah. Tahapuh aban pop
epat hah, "Met rekot Elaiza emat pi meñiza-
panen zir betet erapan ma tair? Dari gaa
tat am etet hek" 37 Pot haohanam Iesu ñeo
ñarah hat ñomah.

38 Met ñomovai tapurah Godiz tup
ahomakez kohat zei girü goevor ahov
bamain batat dim giv ahö tinar badahan
hehaek pimauhö agarë revahanañ kelat
ogarë teritak emahan ek narav main ek
narav main ravah.

39 Met ñai abanariz ahop Iesuz totoi rou-
vat hehaek pim hahapuh ñomah-povon pi
etet hatevetet, "Ae rotap aban akap Godiz
rop ak," pot hah.

40 Met añ nari amun hotoh heriam rouvat
etet heh. Met añ porihanañ nap Maria
Magdala zeitakanañap, met modap Maria
Zosesir Zemis modapuz nonop, met añ
modap Salome. 41 Met paru añ pori batam
Iesu Galili zeisik heharah pinañ honeo emo-
hot meñizovai emoohari ok, met añ mod
nari Iesunañ honeo poekanañ Zerusalem
zeitak emooh-pori amun honeo heh.

Iesuz heris bavizah
Matiu 27:57-61; Ruka 23:50-56; Zon 19:38-42

42-43 Met aban mod nap Zosep pi paru Zu-
daholoz kaunsor aban ahop ravat het Godiz
masakavoz roketak hepanez pov ou rava-
panez zait tat homet heh-pop pi Arimatia
zeitakanañap emat poek heh. Met zeirevai
gogot natotuz alizas, pot homet gipiz no-
hopanezatü añahol niania tat biohan orae-
has ok, met hapanezai ravahan Zosep pop
Pailat ahopuhaz sat pi ñaihet nat, oñ Iesuz
heris bapanez at mañah. 44 Tahan Pailat pi
Iesu zuam ñomahao hatevetet home midin
tahapuh pim ñai abanapuz as hahan ema-
han at mañah, "Met Iesu rotap hañom-
aha?" 45 Pot at mañahan ñai aban pop
gu hahan hatevetehapuh pi Zosepen Iesuz
heris bañizat basapanez gu hah. 46 Tahan
Zosep giv nar zum tat bat emahapuh Iesuz
heris zirah urahan hehaek bañizat bahapuh
giv porah el hatat basat hel puiorö mamog
paru hel ahovok menahan hehaek bizaha-
puh Zosep hel ahö nas bahavoe tovai emat
hel puioroz haitokoroh barau rau tahan
heh. 47 Met Maria Magdala zeitakapur Maria
Zosesiz nonop parup Iesu bizoohan etet
heh.

16

Iesu bal hah-ñetiv
Matiu 28:1-10; Ruka 24:1-12; Zon 20:1-10

1-2 Met Zudaholoz gogot nat heh-aliz pos
bon tahan Sande aliz pos maok al teeva-
iam Maria Magdala zeitakanañapur Maria
Zemisiz nonopur Salome, añ pori botevor
uer ulagï tinavonañañ zum tahapuh Iesuz
herisik ur memelapanez bavizahaekaz hat
basah. 3 Met soohapuh parumam nae nap
epat mañovai sooh, "Met dari sat bere-
vakan tairapuhö hel ahos puiorö meriza-
han hezaek bahavoe tapanen lokak?" 4 Met
pot haovai sohot honat etehan napuhö hel
pos bahavoe tat havetehan oraeh. 5 Tahan
paru kohat hel puioroh lokat etehan aban
dim aerap meet hehap parum mar giñ
positï toutat hehan paru etet rak tah.
6 Tahan pi parun epat mañah, "Met ari tovai
rak tat ñaihet totunei, oñ ne hodad, ari Iesu
Nasaret zeitakanañap zirah ur ñomahan
bavizahaekan etepekez ari ok emeg. Povoz
ari pi bizahan hehaekan ev etei, met pi
epekam naoraez, oñ bal hat hasah. 7 Met
ari sat Pitar pim mañairooh-aban modarin
epat mañei, 'Met Iesu batam arin añoohat
tat pi Galili zeisik garos sapanen ari sat piin
poek etepek,' pot sat mañei." 8 Pot maña-
han añ pori paru ñaihet tat dei dei taha-
puh berevat hel pui poorö betet barezat
soohapuh mod narin parum tat emah-pov
namañ, oñ ñaihet tat am sah.

Maria Iesun eteh
Matiu 28:9-10; Zon 20:11-18

9 Met Sande aliz pos al tezahan Iesu ñom-
ahaekanañ bal hat sahapuh Maria Mag-
dala zeitakanañap batam pituhol 7 menat
hehan Iesu ruahan sah-popuz nakoe Iesu
ou ravah. 10 Tahan Maria piin etehapuh
sat aban Iesunañ soohari parum loporizaro
horï ravat iñ hahot hehaek sahapuh pot bar
mañah, 11 "Met ari hatevetei, darim Amip
maot biriri ravat hezan ne petev et hare-
ohö." Pot mañahan paru hatevetet barotap
navat heh.

Mañairañariv nonoroh Iesun eteh
Ruka 24:13-35

12 Met aliz tapusik mañairooh-aban
nañariv zeit betet nonoroh soohan Iesu
pim heris pat ravat emoohan aban poñariv
sat bavizah. 13 Tahapuh parup maot
borourat sat mañairooh-aban modarin
mañahan paru ñetï pov hatevetet, "Rotap
ok hamah," pot paru nak, oñ am heh.

Iesu maot parum ñaravatak emah-ñetiv
Matiu 28:16-20; Ruka 24:36-49; Zon 20:19-23; Aposor 1:6-8

14 Met mod narah pim mañairooh-abanari 11 toutat gipiz noohan Iesu maot parum nakoe emah. Tahapuh paru pimaz homeo tin badae navat heh, ma pi mamogavokaro emahan añarab nari piin etet parun emat mañahan, Rotap pi bal hakah, pot nak heh, povokaroz pi parun ñetï kezao mañah. 15 Tahapuh pi parun epat mañah, "Met ari zeisikaroh sat añarab maporin nem ñetï tinao mañohozei. 16 Met tairap ñetï pov hatevetet nemaz homeo badae batapanen ivov memepekezap Godihö maot pimop bavatapan, oñ tairap nemaz homeo badae navatotuzap pi pohao betepanen horiek sapan. 17 Met pot tepeken God añarab nemaz homeo badae batat hepanezari pim kezao manapanen pim gog tin ahov tovai sohopanepuh nem abatavonañ pitü horiri ruohopanen sohopan, ma parum ñe hodad nat patañiam hahopan. 18 Ma hamal lam horivonañari het añarab menamahan ñomamah-porin et naream parum marañinañ bapanen menapanen nañomotü, ma iv horï añarab nat ñomamah-pov rekot paru napanepuh nañomotü. Met añarab lamao tat hepanezarih parum marañ bizohopanen maot tin ravohopan," pot mañah.

God Iesu bat abarah helah
Ruka 24:50-53; Aposor 1:9-11

19 Met darim Amip Iesu ñetï epov parun mañat bon tahan God pi abarah bat helahapuh pim mar giñasiz nakoe tek tinatak meñehan toutat hez. 20 Met pim mañairooh-abanari zeisikaroh sat pim ñetiñ mañovai sooh. Ma pi paru meñizat hehan red navor nao kezavonañ tooh, povoz añarab agol atat etet hehapuh ñetï mañoohan hateveteoh-poñ barotap batooh.

(Iesuz ñetiv aban Makiz menahat nen ev.)

RUKA
Ñetï garosikao

Ruka ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Ruka aban pop pi Zuda bon Grik porihanañap ok, met pi Kristoz mañairoohabanari 12 porihanañ nap bon. Met pi goerah Grik ñe pimovonañ skurutak lokohot het hodad ahov bahapuh, dokta abanap ravat lamari meñizooh. Met pi tin pimauz ñevonañ menoohap ok. Met Kristo hamarah heh-porah Ruka pim herisin et narë, oñ pi Polinañ honeo gogot tooh, ma añarab mod Kriston eteoharihö ahoam piin mañoohan hatevetet pimaz hodadeo bah, ma nariz ñetï menooh-poñ amun rekö hat hodadeo bah. Tat ñetï epov menahan hez.

Met Zuda añarab bon, oñ Grik añarab pimeri Iesuz ñetiv tin hatevetet pi map tin tamah-pop paru amun meñizapan hat hamarah erah, pot hodad tapanez homet Ruka ñetï poñ menah. Ma modariz namen ñetï nañ amun piuhö tep epatak menah.

Met Iesu hamarah hehaekanañ maot hasahan krismasañ 30-z zut bon tah-porah Ruka ñetï epov red menah.

Aban Ruka Iesuz ñetiv menahat ev

Ruka ñetï epov menahavoz kapot ev

1-4 Aban ahop Tiopilas, ne nimaz homet ñetï epov ev menomaz toh. Met batam God hahan hehat Iesu añaraboz ñaravatak emat het tooh-ñetiv pinañ honeo het eteoh-pori haovai emoohan aban nari pim ñetï poñ main main menahan hezaek ne houloñ map rekö hahö. Povoz ne parum menahan hezpoñ bahoneo batat pim kapot tahaekanañ tooh-ñetiñ tep honetak menat nihaz meeman emapanen Iesuz ñetï hateteoñ-poñ ni rekö hat kapotaz tin hodad ravat barotap batat hekez hat ev menomaz toh.

Enzolip Sekaraian mañahat ev

5 Met batam aban ahö nap pim abatao Erod pi Zudia zeisik korav ahop ravat heh. Met pi pot ravat heh-porah aban mod nap Sekaraia amun poek heh, met pi Godiz homet anumaihol bareñ elat mañaroohap ok, met aban pinañ honeo paru gog pot tooh-togü potaz abatao Abaisa pot mañooh. Met Sekaraiaz añapuz abatao Elisabet, met añ popuz aban kapotakari amun anumaihol bareñ elat mañarooh. 6 Met Sekaraiar añapuz het tovai soohao Godiz hahan Moses menahan hehat tin baval hat tovai sooh, povoz pi parupimaz biñ ravat heh. 7 Met parup hehapuh Elisabet ñaro navat hehan parup het añavai ravat heh.

8-9 Tahapuh Sekaraiaz togut Abaisa mañooh-pot Godiz homet anumaihol bareñ elat mañarohopanez aliz poñiz nasik Sekaraiar pim modari emat Godiz tup ahomakeh gogot tohot hehapuh parum toohat gog nao tahan Sekaraiaz abatao ou ravahan pi iñidoh romevok hehaek bot muz ulagï tinavonañao bat zei pomakez kohat giruvok lokat mañarapanen God ulagï tin povon hatevetepanez hat pi bat kohat lokah. 10 Met bot pov mañarahan ñadoohan Zuda añarab mañ mañohopanez emat topourat-hehari iñidoh mañeo hahot heh. 11 Tahan kohat poek Godiz enzolip erat bot ulagiv mañarat bizahan ñadooharü posiz teritak rouvat hehan, 12 Sekaraia etet rak tat ñaihet tah. 13 Tahan enzolip Sekaraian epat mañah, “Ni tovai ñaihet totun. Met God nim mañeo haoñit hat haveteh, povoz nim añap Elisabet tokat ñekevonañ ravat ro nap batapan. Tapanen pim abatao Zoan pot mañekë. 14 Met ro pop batapanen hepanen pimaz ni biñ ahov ravat heken añarab modari amun piin etet biñ ravat hepan. 15 Met ro pop nonop batapanez porah Godiz Pul Tinap piih rekö ravat hepanezaek God etet hepanen aban abatavonañ ahop ravat hepanepuh pi bain ivovor iv kez modañ nainam hepan. 16 Tat pi Israel añarabon Godiz ñetiv mañohopanen ahovokaro hatevetet non horiorö betet loporizaro boreurat God parum ahoputihar ravohopan. 17 Met ro batapanez popuz tohopanezat batam propet aban Elaiza Godiz ñetiv hahot kez tohot heh-popuz zut pi kezavonañ het tohopanepuh papahol parum ñarohol mogao metat berat main ravat hepanezaek papaholon mañohopanen hodad tinao bat maot parum ñaro porinañ honeo ravat hepan. Ma añarab hat man man tat Godiz ñetiv hat havetet elat tohopanez porin mañohopanen paru hatevetet hodad tinao bat tin tovai sohopanepuh darim Amip emapanez ñai bizat het etevai sohopan.”

18 Met enzolip Sekaraian pot mañahan pi hatevetet hañiv epat mañah, “Ae ne añavai haravohon nem añap amun añ añavaip haravahag, ni tairao nañaireken ne ñetï nañeñokovoz, Rotap ok nañameñ, pot homem?” 19 Met pot mañahan enzolip hatevetet hañiv epat mañah, “Ne Gebriel Godinañ honeo hezap ev, met pi ñetï tin epov niin bar

nañomaz hat nañat nemeehan ne eroh.
[20] Met God hahan hez-porah rotapuv ou
ravapanezao niin ne ev nañohon hatevetet
barotap navat, oñ ñetï okov neen nañeñ,
povoz petev nim ñeo bavon navatohog, ni
ñeo nak heken nim añap ropuz ñekevonañ
ravat hepanepuh batapanenahoh ni maot
ñeo hakë," pot mañah.
[21] Pot enzolip mañoohan Sekaraia ko-
hat zei giruvok houloam hehan añarab
pi berevapan hat pimaz iñidoh gaa tat
het eteohari pi naverev tahan paru home
midin tat, "Sekaraia pi tair tohot houloam
hez batah?" pot paru hahot ahoam heh.
[22] Tahan Sekaraia berevahapuh parun ñeo
namañ, rouvat am het mar nenañinañ ko-
hat tahavoz parun zu metahan paru epat
homeh, Petï pi kohat hehaek potaz nao
bavatahan etehapuh ok emat tamah, pot
homet etet heh. [23] Met Sekaraia aliz pim gog
pot tooh-poñ bon tahan pim zeitak maot
sat heh. [24] Tahan tokat pim añap Elisabet
ñekevonañ ravat kohat pim zeimakeh ñoni-
hol 5 am hehapuh pi epat haoh, [25] "Met
batam ne ñaro navat hehon añarab nem
modari neen etet ñetï horiv nañoohavoz
tu ravat het tovai emooh, oñ petev Godihö
ne neñizahan ñekevonañ ravoh, povoz nem
tuav bon tahaek ne ev biñ ravat hez." Pot pi
hat modariz zeiñik helakao nas, oñ am pim
zeimakeham heh.

Enzolip Marian ropuz mañah

[26-27] Met ñari añ tohai nap Maria pi Galili
zeisik pim zeitaz abatao Nasaret poek heh,
met pim abü bapanez au hahan hehapuz
abatao Zosep, pi Devid batam aban ahop
ravat heh-popuz iz mimiholohanañ nap.
Met Maria poek hehan Elisabet ñekevonañ
ravat hehan ñonihol 5 bon tahan 6 popuh
God pim enzolip Gebriel meehan Nasaret
zeitak emah. [28] Tat Marian epat mañah,
"Eñarim ae, God pi orah rezah ni masakao
nanat ninañ hez." [29] Pot mañahan en-
zolipuz ñetï mañah-poraz kapot pi tin ho-
dad nat, povoz home midin tahapuh ñai-
het tat heh. [30] Tahan enzolipuhö maot
epat mañah, "Maria, ni tovai ñaihet totun.
Met God nim hezhezavon eteamahan ni tin
hez. [31] Oñ hatevetet, tokat ni ñekevonañ
ravat ro nap batat ro popuz abatao Iesu
mañekë. [32] Met Godihö hapanen ro pop pim
iz mimip Devidiz urutak rouvat korav ahop
ravat hepanen añarabohö piin etet epat
hahopan, 'Rotap God abarah het mapori
ritou metat hezapuz rop ok,' pot pimaz
hahopan. [33] Met pi tapup ari Zekopoz iz
mimiholoz amun korav ahop ravat hepanez
pov bon natotü, oñ pohao het am hepan."
Gebriel pot Marian mañah.
[34] Tahan Maria enzolipun epat mañah,
"Met ne tohai abup navap eveg, tair tat ro
hameñ-okop batomaz ok nañameñ?" [35] Pot
at mañahan enzolip ñetï hañiv epat mañah,
"Met Godiz kezao ninañ hepanen pim Pul
Tinap niitï emat rekö ravapanen ro tin
pop nim ñekevok ou ravapan. Tapanen
ni bateken hepanen añarab piin etet epat
hahopan, 'Godiz ro tinap ev,' pot pimaz
hahopan. [36] Met nim añ azap Elisabetez
añarabohö pi ñarohol bonop pot haoh-pop
amun añavai haravat hezaek petev pi ropuz
ñekevonañ ravat hezan ñonihol 6 totoi ev
bon tapanez tah. [37] Met God rekot nonair
nai mapotü tohopanezap ok, povoz pim
ñetï hah-epov rekot niih ou ravapan." [38] Pot
mañahan Maria enzolipun epat mañah,
"Ne Godiz as ñarip ev, povoz pim zaitivok
niin nañahan emat neen nañeñ-okatam ne-
tap." Pot mañahan enzolip Maria betet sah.

Maria sat Elisabeten eteh

[39] Met enzolip pot hat sahan Maria aviam
het bal hat Elisabeten etepan hat pimotü
bahou batat zuam pim zeit betet Zu-
dia zeisik dañeñik zei ahö nat demahan
hehaekaz hat sah. [40] Sohot sa berevat
Sekaraiaz zeimakeh lokat Elisabeten etet
pot mañah, "Eñarim ae, ne nihaz helakao
emohog, ni tin heza?" [41] Pot mañahan
Elisabet Mariaz ñetï mañahavon hatevete-
vaiam pim ñekevok rop biñ ravat lek tat
sat em tah. Tahan piih Godiz Pul Tinap
map rekö ravat hodadeo manahan, [42] pi ñeo
ñarah hat epat Marian mañah, "Eñarim
ae, Godihö masakao ni nanat petev tin
netamah-povohö añ modariz metamahao
ritou metat hez. Met nim ñekevok ro
hez-okop amun God masakao manamahap
ok. [43] Met ne añ abatao bon betezap
eveg, tair tat ni nem Amipuz nonop ne-
haz helakao emeñ?" [44] Pot mañat Elisabet
Marian maot epat mañah, "Met ni ñetiv
nañeñin ne hatevetevaiam nem loporih rop
hezaek nim ñetï hañivoz biñ ravat lek tahan
hateveteohö. [45] Met ni Godiz ñetiv naña-
hat rotap ravapanez homeo barotap bateñ,
povoz biñavonañ tovai sookë." Pot Elisabet
Marian mañah.

Maria biñ ravat hahat ev

[46] Pot mañahan Maria biñ pimau ravat
epat hah,
"Met nem loporih nem Amipuz abatao bat
hel batat hez.

47 Ma God pimop ne ba navatat hez-popuz
homet biñavonañ hez.
48-49 Met ne añ abatao bon betez hez-epop
pim irih hezan pi nemaz unun na-
man, oñ am homeme hez, povoza-
hoh ne pimaz homet biñavonañ
hez. Met pi neeh pim kezao ba
ou batat tin ahö nao netah, povoz
orah rezah añarab mapori darim
map ahop tin pov netahavoz paru
hodad tohopan. Met pim abatao bat
hel batat, Pi abat tinavonañap ok,
pot pimaz hamoh.
50 Met añarab tairari pim irih het to-
vai sohopanez pori pi masakao
manohopan, met paru petev hez-
nenari pot nametotü, oñ tokat
parum roholor ro izahol amun
taput metohopan.
51 Met God pop pim kezao ahö hezan
tin mapotuhar tamahap ok. Tat
aban tairari parumauz heriñ bat hel
batat zaitivonañ tovai samah-pori
pi ruamahan pihanañ main ravat
hez.
52 Ma pi hamahan aban korav ahö nari er
hor ravamahan aban abatañ bon
betez hez-narihoen abatañinañari
ravamah.
53 Met añarab nonair nai bon hezari
meñizamahan paru tinatunañ tovai
samah, ma nonair naituz ahö ravat
hezari piuhö meamahan nai nav
betezam samah.
54-55 Met batam God darim iz mimip
Abraam popur iz mim modari
meñizohopanez au mañahan hehat
pi unun naman, oñ parur parum
roholor ro izahol meñizohot petev
amun dari Israel añarab pim irih
het tovai sameg-eperiz orah rezah
zakep tat eñizamah."
56 Pot Maria hat bon tahapuh pi Elisabete-
nañ parup hehan ñon nasikaro nas bon
tahan pim zeitakaz maot boreurat sah.

Elisabet rop batat Zoan mañah

57 Tahan Elisabet het tokat pi rop batah.
58 Tahan pim kapotakari pi rop batahao
hahan hatevetet paru emat pinañ honeo
Godihö masak ahö piin mañairahavoz paru
mapori biñ ravat heh.
59 Tat hehan alizañ 7 bon tahan zeire-
vai aliz 8 posik parum toohat parupimeri
ropuz biz kosis elapan hat em topourahapuh kosis elat pim papapuz abatao ropun
mañapan hat paru hah. 60 Tahan pim nonop
pat, "Evo, pim abatao Zoan pot mañak."
61 Pot hahan parupimeri piin epat mañah,
"Auma, met aban aripim kapotak nap abat
okat nao parum napun namañ." 62 Pot
mañat met paru, "Ropuz abat tairao papap
pimauhö mañapanen dari hatevetek," pot
hat marañinañ zu metah. 63 Tahan Sekaraia
parun mañairapanez zisiz zu metahan bat
emat manahan, Pim abatao Zoan mañak,
pot menat mañairahan paru agol atat etet
heh. 64 Met pot tovai nen tapurah Sekaraia
maot ñeo hahapuh pi Godiz abatao bat
hel batat biñ mañah. 65 Tahan paru poek
hehari pim hahavoz rak tahapuh pim tah-
ñetï pov haovai soohan Zudia zeisiz zei
dañeñik an pap manah. 66 Met rotap Godiz
masakao ro popunañ heh, povoz pim ñetiv
haovai soohan hateveteohari pimaz homet
pot haoh, "Ro pop tokat pi ahö ravat tair
tohopanezap ok?" Pot paru haovai sooh.

Sekaraia biñ ravat hahao ev

67 Met ro popuz papap Sekaraiaz loporih
Godiz Pul Tinap an pap manat meñizahan
tokat ou ravapanez ñetiv pi epat hah,
68 "Met God dari Israel añaraboz ahö popuz
biñ haok. Met dari horï hegiek
eñizat non tinaoroh eñehan hez,
povoz pimaz biñ haovai sook.
69 Met batam Devid pim ñeo baval haovai
emooh-popuz iz mimiholohanañ
aban kez tat maot dari pimeri
ba avatapanezap pimauhö ba ou
havatahan hez.
70 Met batam propet abanari pim pot to-
hopanezat ñetiv bar haovai emooh.
71 Met Godihö dari Israel añaraboz kaev
ravat bahorï avatohopanezari ma
darimaz horï homehopanez pori-
hanañ maot avapan.
72-75 Ma pi tapupuhö pim hahan heh-tin pot
tat darim iz mimihol meñizat za-
kep metohopan, pot propet abanari
ourah haoh. Met batam darim iz
mimip Abraamin epat au mañah,
'Met arir arim iz mimihol modari
kaev ravat bahorï etohopanen, ne
ari eñizat heman tin het ñaihet na-
totü, oñ orah rezah nemaz homevai
sohot nem ñetiv tinam hatevetet
nem zut tinaharam tovai sohopek.'
Met ñetï tin ahö mañahan heh-pov
pi unun naman hezaek am homehot
hez."
76 Met Sekaraia pot hat maot pim ropun etet
epat mañah,
"Met nem rop, ni darim Amipuz garosik so-
vai pim nonor ba oñ batovai sooken,
añarab nimaz pot hahopan, 'Met

epop God mod mapori ritou metat
hez-popuz propet aban pim hama-
hañ hateveteamahap eveg etei,' pot
nimaz hahopan.
77 Met niuhö darim Amip ou ravat pim
añarab horï hezaek parum horï
tohopanez poñ ol betehot maot
pimeri bavatapanez pov parun
mañooken hodad ravohopan.
78-79 Met rotap God darim ahop pi zakep
ahovonañ hezap okeg, petev dari
mapori kuturutak het ñomakaz
homet ñaihet tat hezaek, pim
masak tinao abarahanañ meepanen
erat gitapuz zut alizao anat
hepanen, dari tin barai ñarohot pim
non tinaoroh lop tinarizaronañ biñ
ravat hek."
Pot Sekaraia hah.
80 Met Sekaraiaz rop ahö ravovai pim ho-
dad tinao amun ahö ravovai emoohaek, pi
ahö haravat pim zei kapot betet añarab bo-
noek ham betez nonair nai bon heh-porah
sat heh. Met tokat pi borourat emat Israel
añarabon ñetiv mañohopanezat ravahan,
pi main sat hehaekanañ maot emat ou rava-
han paru piin eteh.

2

Maria rop batah-ñetiv
Matiu 1:18-25

1-2 Met batam paru añaraboz abatañ
tepatak namen heh. Met tokat Iesu bat-
apanezao totoi ravah-porah Roma zei ma-
posikaroz aban korav ahop ravat hehap Sisa
Ogastas, pi kapot tat añarab pim irih heh-
poriz abatañ menapanez homet hah. Met
pot homet haharah pim irih Siria zeisik
aban ahö modap pim abatao Kuirinias heh.
3 Met abatañ menapanez hahan añarab
mapori taputahar tapan hat nap nim zei
kapotakarohaz sooh. 4-5 Tahan Zosep pi
Devidiz iz mimip ok, met Betelem zeitak
Devid ahö pop batah, povoz abatañ mena-
panez hahan hatevetet, Zosep pim añ ba-
panez au hahan hehap Maria bavizat, parup
Galili zeisik Nasaret zeitak hehaekanañ bal
hat zei pot betet parupim abatavokaro
menapanez hat, Zudia zeisik Betelem zeitak
sah. Met Maria ñekevonañ heh. 6 Met
parup zei potak sa berevat hehapuh rop
batapanez kohat bahan Maria hateveteh.
7 Met poek añarab map zeiñik beo rezat
hehan, parupim zei hepanezamakez mel
tovai soohan bon tah, povoz bol kauholoz
zeimakeh sa lokat het pim ro garosikap
batat, dim givorah bapotï urahapuh, bol
kauholoz sisiñiñ bizohopanen nohopanez
teket matut tahan hehaek bizahan orat
heh.

Enzolihol boloholoz koravorin mañah

8 Met kutur potak aban nari zei potaz
totoi het iñidoh hovisik bol sipsipiholoz
korav heh. 9 Tahan God pim alizavonañ en-
zolip meehan erahan alizao parum etañik
ma okat epat rouvat al tezahan, paru en-
zolipun etet ahoam ñaihet pimau tahapuh
dei dei tah. 10-11 Tahan enzolip aban porin
epat mañah, "Evo, ari tovai ñaihet totunei,
oñ hatevetei. Ne ñetï tin nao arin añomaz
ev emoh. Met petev kutur epatak Devidiz
zei kap okatak ñari añ nap rop batah. Met
ro pop darim Amip Kristo tapup pi batam
Godihö ari añarab pimeri maot ba avata-
panez au hahan hezap petev ou haravat
hez. Met ñetï arin añoh-epov rekot ari
añarab zei maposikaroharizaro hatevetet
biñ ravat hepekezao eveg, 12 bar añoman ari
sat etei. Met ro hamoh-pop batat givorah
bapotï urat bol kauholoz sisiñiñ biamahan
namah-tek potak bizahan hezaek sat ete-
pekepuh, Enzolipuz ñetï dein añahao rotap
ev ravah, pot homepek."
13 Pot enzolip mañovaiam enzol modari
ahovokaro revahanañ enzol garos erat het
mañooh-popuz hehaek erat Godiz biñ ravat
daa epes paru hah,
14 "Abarah God het mapori ritou metat heza-
puz homet biñ haovai sohok.
Met hamarah God ari tairariz homeme
hez-porinañ pim masakao pohao
het hepanen, guai ravat tin masak
hepek."
Pot paru hat sah.

Sipsipiholoz koravori sat ropun eteh

15 Met pot hat paru enzolihol maot
boreurat abarah helat iz ravat sah. Tahan
bol sipsipiholoz korav ravat heh-aban pori
enzolipuz mañahavoz homet epat nae nap
mañah, "Kar, dari sat Betelem zeitak
Godihö enzolip meehan emat ro añaha-
pun etekag, erohol sak sei." 16 Pot hat
paru Mariar Zosep hehaekaz melahar saha-
puh ro goe pop bol kauholoz sisiñiñ bio-
han nooh-tek potak bizahan orat hehaek,
17 sat etehapuh enzolip emat ro popuz ñe-
tiv parun bar mañahat añarab zei potak
heharin mañovai soohan hateveteoh. 18 Met
mañoohan hateveteoh-pori agol atat nae
nap epat mañooh, "Ui, ñetï tairao ev emat
darin añamah batah," pot hah. 19 Oñ
Maria pim ropuz ñetiv Godiz enzolip erat
aban porin mañahan hatevetet emat parun

mañahavoz pim loporih bizat homeme
heh. [20] Met aban bol sipsipiholoz ko-
ravori Betelem zeitak soohaekanañ maot
borourat parum hehaekaz sohot enzolipuz
mañahan sat etehavoz homehapuh, paru
biñ ravat Godiz abatao bat hel batat, "En-
zolipuz añahan sat etegiv rotap ravah," pot
nae nap mañovai sooh.

Pim abatao Iesu mañah

[21] Met tokat alizañ 7 bon tahan aliz zeire-
vaizasik parum toohat tat ropuz biz ko-
sis elah. Tat pim abatao mañapanez hat
garos nonop ñekevonañ narav heharatï en-
zolipuhö erat bar mañahat homet, "Iesu,"
pot mañah.

Iesu tup ahomakeh bat sah-ñetiv

[22-24] Met batam Moses ñetï kateñ hahaek
navok epat hah, "Zuda añahol ñarohol
havatapanepuh honep honep maot Godiz
etañik tin ravapanez hat id pururuañariv
ma parupim zut modañariv basat, añ pop
pimauhö pot natotü, oñ aban gog pov to-
hopanez nap manapanen bat id poñariv
urat mañarapan." Pot pi hahan mena-
han hez. Met mod epov amun menahan
hez, God epat hah, "Met añ nap pim ro
garosikap batapanepuh nemop bavatapa-
nen hepan." Met batam epovokaro hahan
menahan hezavoz homet tokat ñon honesiz
zut bon tahan Zoseper Maria taput tapan
hat rop bat Zerusalem zeitak sah.

[25] Met porah Zerusalem zei potak aban
Godiz homet het tin tovai sooh-napuz
abatao Simion poek heh. Met God Israel
añarab meñizapanez hahan hehaek, aban
pop homet pi ñai bizat etehot heh. Met
Godiz Pul Tinap pinañ honeo het, [26] garos
epat piin hodadeo hamanahan heh, Met ni
nañomotü, oñ am biririï heken darim Ahop-
uhö Kristo meepanen emat eñizapanez au
hahan hez-pop ou ravapanen, etetahoh
tokat ni ñomekë. Pot Pul Tinapuhö piin
hodadeo manahan hehaek Simion popun
etepanez homet heh. [27] Met pop Pul
Tinapuhö Godiz tup ahomakeh sapanez
hodadeo manahan pi garos tup pomakez
romevok sa lokat hehan, Mariar Zosep
amun Mosesiz ñetiv menahan hehat tapan
hat rop bat em lokovai Simion ropun etet,
[28] ba opitit Godiz biñ ravat epat hah,

[29-31] "Nem Ahop, nim Pul Tinapuhö neen
au nañahan hehovoz rotapuv pe-
tev añarab maporitï ou ravahan dei
eñizat nimeri maot ba avatapanez
epopun nemauz etañinañ etehoek
ni haken ne nim gog aban epop lop
tinarinañ het ñomom.

[32] Met kuturutak havoñad rañiamegipuh
nonoron tin etevai samegivoz zut
epop añarab maporizaron hodad
tinao manohopanen, paru Zuda
bon oñ añarab zei modasikaro-
harizaro Godiz homevai sohopan.
Tapanepuh paru Israel añarab
epopuz kapotakariz abatao bat hel
batohopan."

[33] Pot Simion ro popuz hahan nonopur
papap hatevetehapuh agol atat home
midin tohot heh. [34] Tahan Simion God
parup meñizohopanez mañahapuh Marian
epat mañah, "Ni hatevet, Met Godihö ro
epop meehap ev, met pi ahö ravat Godiz
hahan hezat tohopanezaek Israel añarab
piuhö epat metohopan. Met nari pim gog
tohopanezavon etet kaev ravohopanez pori
piuhö bahorï batohopan, met añarab pim
tohopanezat etet zait tohopanez pori piuhö
tinaek meñehopanen hepan. Met pi Godiz
nonor ba ou batohopanen nari pimaz kaev
ravat ñetï horiv hahopan. [35] Tohopanen
parum kil homehopanezañ piuhö ba
ou batohopanen añarab modari hodad
tohopan. Met nap kaizas bareñamahan
kakam ahov hateveteamahavoz zut nim
loporih pimaz zakepiv ahoam tookë." Pot
Simion Marian mañah.

[36] Met Godiz tup ahö pomakez romevok
añ nap heh, met pim abatao Ana, met pim
papapuz abatao Panuel, met Panuel popur
pimeriz abatao Aser, pot mañooh. Met añ
pop Godiz ñetiv añarabon mañoohap ok.
Met pi tohairah abup bat hehan krismasañ
7 bon tahan abup ñomahan, [37] pi añ hapurip
pim main am het añ añovai ravat hehan
pim krismasañ 84 bon ravah. Tahan pi tup
pomak betet naek nas, oñ orah rezah poek
het mañ hahot heh, ma porah karah Godiz
abatao bat hel batat tin piin mañ maño-
hopanez hat, gipizoz ahao hat nainam het
mañ haohap heh. [38] Met Simion ro popuz
ñetiv hat bon tahan Mariar Zosep rop bat
hehaek nakoe añ pop emat Godiz abatao
bat hel batah. Met God Zerusalem añarab
horï hehaek meñizat maot non tinaoroh
meñepanez hat ñai bizat etet heh-porin añ
popuhö ropuz ñetiv parun mañooh.

Nasaret zeitak maot sah-ñetiv

[39] Met Zoseper añap Godiz homet tapanez
hahan hehao tat bon tahan parup rop
bat maot Galili zeisik Nasaret zeitak sat
heh. [40] Tahan poek rop het ahö ravovai
kez tat gogot tohopanezat ravovai soohan

God meñizat masak metoohan pi hodad
ahovonañap ravat heh.

Tup ahomakeh Iesu sat tah-ñetiv

41 Met orah rezah krismasañik paru Israel
añarab Zerusalem zeitak sat paru topourat
Godiz parumeri meñizoohan tin hehavoz
homet anumair gipiz arö tat nooh-povoz
abatao Pasova mañooh. Met pot toohavoz
homet Zoseper Maria orah rezah paru
honeo poek sat topourooh. 42 Met Iesu
pim krismasañ 12 ravahan parum topourat
toohat maot tapanez hat paru nonopur
papap sah. 43-44 Met sat Zerusalem zei ahö
potak hehapuh Pasovaz homet gipiz arö tat
nooh-pov bon tahan Iesu am poek hehan,
nonopur papap Nasaret parum zeit hotoh
hehaekaz nonorozañ sohot epat homevai
sooh, Met petï deipim kapotak modari-
nañ honeo pi garos ok hasah, pot homet
soohaek hapanezai ravahan, non pavarah
zei natak parupim kapotak modari ora-
panez tat hehaek sat etehan, 45 pi bon tahan
orat zeirevai aliz modasik modari am paru-
matakarohaz soohan parup maot poekanañ
borourat Zerusalem zeitak mel tapanez hat
emah.

46 Met poek maot emat mel toohan
bon tahan orat zeirevai aliz modasik
melahar soohan pi am bonoam hehan orat
zeirevaizasik Godiz tup ahomakez romevok
sat etehan, Iesu aban ahorinañ toutat het
parum haohat hatevetet pi hañ parun at
mañohot heh. 47 Met pi hodad tinavonañ
het parum haoh-ñetï poñiz hañiv tin
mañoohan aban hateveteoh-mapori agol
atat heh. 48 Met pi pot tohot hehan nonopur
papap emat etet home midin tat hehapuh
nonopuhö epat mañah, "Nem rop, met dei
nim papap nimaz mel tat zakepiv ahoam
tat maot ev emegig, tairaiz ni okat deip
eteñ?" 49 Pot hahan Iesu hañiv parupin epat
mañah, "Met ne nem Papapuz hodadevok
pim tup epamakeh ev het hamoh-epovoz
arip hodad nat het nemaz zei modañik mel
toogi?" 50 Pot mañahan nonopur papap pim
mañahavon hatevetet hodad nat, oñ parup
am homehot heh.

51 Tahan Iesu pim nonopur papapunañ
paru borourat maot Nasaret parum
zeitakaz sah. Met pi poek sat hehapuh
pim nonopur papapuz haohat baval hat
tohot hehan, Maria ropuz haovai tovai
emoohavoz pim loporih ahoam homehot
heh. 52 Met Iesu ahö ravovai pim hodadeo
ahö ravovai soohan, God ma añarab modari
pim toohavon etet, Pi ro aban tinap ok, pot
pimaz hodad ravat heh.

3

Zoaniz ñetiv mañoohat ev
Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Zon 1:19-28

1 Met Sekaraiaz rop Zoan ham betez non-
air nai bon heharah sat hehan, Godihö
piin ñetiv mañooh. Met mañooh-porah
Roma aban zei maposikaroz korav ahop
ravat heh-popuz abatao Sisa Taiberias, met
pi poek map ahop ravat hehan krismasañ
14 bon hatahan modavoz ñon nari bon
tah. Met Sisa popuz irih Zudaholoz zeisik
aban ahö ravat heh-popuz abatao Pontias
Pailat, met modap Erod pop amun pi Galili
zei mod posikaz ahop ravat hehan, pim
nanep Pilip pop amun Ituria ma Trakonitis
zei posikaroz ahop ravat heh, met Lisa-
nias pi Abilene zei posiz ahop ravat heh.
2 Met Zudia zeisik aban Anasir Kaiapas
parup anumaihol bareñ elat mañaroohariz
aban ahoñariv ravat heh. Met ev menoh-
ahö eperi heh-porah God Zoanin pim to-
hopanezat ñetiv bar mañahan hateveteh.
3 Tahapuh pi ham betez porah hehaek betet
Zodan iveriz nakoe zei posizañ sohot ñetï
epov añarabon mañovai sooh, "Met arim
horiñ map betet loporizaro borourepeken
ivoh emeehoman, God arim horï tovai
emameg-poñ ol betehopan." Pot Zoan
añarabon mañovai sooh. 4 Met batam
propet aban Aisaia pim tepatak epat mena-
han hez,

Met ham betez narah aban nap het ñeo
ñarah epat hahopan, "Arim Amip
emapaneg, pimaz homet ari ñai
bizat pim nonor ba oñ batohozei."

5 Tat pi tin emohopanez nonair nai ur
elat gupoñ ked mezat dañeñ menat
nonor pekü hezaek ba oñ batat
nonoroh heleñ hezaek tiz betet
batin batohopeken tin opep ravo-
hop.

6 Tapanen dari añarab mapori God maot
pimeri ba avatapanez hahan hez-
popun etet hodad ravook. *Aisaia*
40:3-5

Pot Aisaia menahan hezaek Zoan emat
menahan hez-taput toohan rotapuv ou
ravooh.

7 Met Zoan propet aban Aisaiaz menahan
hez-taput tat Godiz ñetiv añarabon maño-
vai soohan, añarab ahovokaro piuhö ivoh
memeehopanez hat emat topourah. Tahan
pi parun epat mañah, "Ae, ari hamal ñaro
eperi, tokat God arim horï tamegiñiz hañiv

etapanez ñetiv tairapuhö hahan ari hat-
evetet ivoh emeeman pov bazei manepek
hat nehaz emeg? [8] Met, 'Deim horiñ betet
loporizaro boroureg,' pot hapek, povoz tin
tovai sohopeken arim tohopekezavon dei
etet, 'Rotap parum horiñ betet hodad tinao
maot bah,' pot arimaz haok. Met arimam
tovai, 'Abraam deim iz mim tinap ok, povoz
dei pim zut Godiz ñarohol ravat hez,' pot
hamegi? Evo, pot ari haotunei. Met rotap
ne arin epat añom, God rekot hel upai epeñ
bat Abraamizari matut tapanen ou ravat
pim ñarohol ravat hepan. [9] Met God zi
kapoñik enarinañ menapanez baval hat kip
tat ñai bizat etet hez. Tat zi tairañ uloñ
tin navad hepanez poñin etet pi menat
itiñadek betepanen map ñadapan."

[10] Pot mañahan añarab hatevetet ñaihet
tat piin epat at mañah, "Ui erom, povoz
dei tair tak?" [11] Pot at mañahan pi ñetï
hañiv parun epat mañah, "Met aban tairap
dim houloñariv oraepanezap pimau nap
bat aban mod dimip bon hepanezap manap.
Ma aban gipiz ahö oraepanezap pi zu taput
gipiz bon hepanezari natü manap."

[12] Pot parun mañovai aban takes monis
booh-nari piuhö ivoh memeepanez hat ho-
neo emat hehaek paru piin epat at mañah,
"Añairameñip ae, met dei amun tair tak?"
[13] Pot at mañahan pi hañiv parun epat
mañah, "Met ari takes monisiz Roma gav-
man aban ahoriz hamahat tat monï pos
tinam bohozei, oñ monï modas revah biza-
panen arim bepekez añarabon mañotunei."

[14] Pot mañahan ñai aban nari honeo
emat hehaek piin epat at mañah, "Erom,
dei amun tair tak?" Pot hahan pi parun
epat mañah, "Met ari tovai kez tat añarab
arim modariz monis givogï botunei, ma
moreg hat paru nari ñevok basat bizotunei,
ma arim gogovoz monis anohopanezarah
revah modas bizat anohopanez homet,
'Darim monï mod nas revah bizat anapan
nak,' pot haotunei."

[15] Met añarab Zoaniz mañoohat hatevetet
parumam biñ ravat nae nap epat mañooh,
"Met okop God meepanen erat eñizapanez
haohap Kristo tapupu? Ma tairapuhö ok
hamah?" Pot pimaz home houloñ homet
haoh. [16] Tahan Zoan hatevetet parun epat
mañah, "Evo, met aban arim hameg-okop
nem tokat emapanepuh pim kezavohö nem
kezao ritou metat hepan. Met pop pi
aban abat ahovonañap ok, oñ ne aban
goe abatao bon betezap ev, povoz ne pi
aban ahop hahö-popunañ toutat deip ñetiv
hakaz rekot bon. Met ne iv et pei upaivonañ
emeamoh, oñ popuhoh Godiz Pul tinap
ari añarab anapan. Tapanen dari itiñadek
nai beteamegin ñadat bon tamahavoz zut
arim horiñ bavon batapan. [17] Met aban
hamoh-pop pim savoris bat hez. Tamahaek
aban nari uitikapiz gogot tovai uit kosiñ
bamain batamahapuh, kos poñ savorisinañ
holat itiñadek beteamahan ñadamahan uit
tinakap parum zeiñik bat em biamahavoz
zut pi ari añarab pot etohopan." [18] Met Zoan
parun pot mañat Godiz baiñetinao añarab
tin hatevetehopanez hat ñetï nañir nañitï
bavatat parun mañooh.

Zoan kakam zeimakeh memerizah
Matiu 14:3-4; Mak 6:17-18

[19] Met Erod Galili zeisiz aban ahö ravat
heh-pop pim nanepuz añap Erodias batep
tat bat hehapuh horï modañ amun tovai
sooh, povoz Zoan aban popun ñe kezao epat
mañah, "Ni horï ahoñ tameñip ok." [20] Pot
mañahan Erod kaev ravat horï ahö modao
tat Zoan memeriipanez mañahan paru pi
bat kakam zeimakeh memerizah.

Zoan Iesu ivoh memeeh-ñetiv
Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11

[21] Met Zoan garos kakam zeimakeh bat
namemeriz heharah pi añarab modari ivoh
memeohanam, Iesu amun piitï sahan ivoh
memeeh. Tahan Iesu mañ haohan Zoan
etet hehan abar elat okat epat tahan,
[22] Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz
gagaih erah. Tahan abarahanañ ñe nao
epat hah, "Ni nem rop, ne loporï nihar
nanat nim tameñivon etet nimaz ahoam
biñ ravamoh," pot hah.

Iesuz iz mimiholoz abatañ ev
Matiu 1:1-17

[23] Met Iesuz krismasañ 30 ravahan pi pim
gogot kapot tat tovai emooh. Met pi popuz
papap Zosep, pot añarab homet heh.
[24] Met Zosepez papapuz abatao Ilai,
met Ilai popuz papapuz abatao Matat,
met Matat popuz papapuz abatao Livai,
met Livai popuz papapuz abatao Melkai,
met Melkai popuz papapuz abatao Zanai,
met Zanai popuz papapuz abatao Zosep.
[25] Met Zosepez papapuz abatao Matata-
ias,
met Matataias popuz papapuz abatao
Emos,
met Emos popuz papapuz abatao Neam,
met Neam popuz papapuz abatao Eslai,
met Eslai popuz papapuz abatao Nagai.
[26] Met Nagai popuz papapuz abatao Meat,

met Meat popuz papapuz abatao Matataias,
met Matataias popuz papapuz abatao Semen,
met Semeniz papapuz abatao Zosek.
27 Met Zosekez papapuz abatao Zoda,
met Zodaz papapuz abatao Zoanan,
met Zoananaz papapuz abatao Resa,
met Resaz papapuz abatao Serubabel,
met Serubabel popuz papapuz abatao Sialtiel,
met Sialtieliz papapuz abatao Nerai.
28 Met Nerai popuz papapuz abatao Melkai,
met Melkaiz papapuz abatao Edai,
met Edai popuz papapuz abatao Kosam,
met Kosamaz papapuz abatao Elmadam,
met Elmadam popuz papapuz abatao Er.
29 Met Era popuz papapuz abatao Zosua,
met Zosua popuz papapuz abatao Eliese,
met Eliesez papapuz abatao Zorim,
met Zorim popuz papapuz abatao Matat,
met Matat popuz papapuz abatao Livai.
30 Met Livaiz papapuz abatao Simion,
met Simion popuz papapuz abatao Zuda,
met Zuda popuz papapuz abatao Zosep,
met Zosepez papapuz abatao Zonam,
met Zonam popuz papapuz abatao Elaiakim.
31 Met Elaiakimiz papapuz abatao Melia,
met Meliaz papapuz abatao Mena,
met Mena popuz papapuz abatao Matata,
met Matataz papapuz abatao Netan,
met Netan popuz papapuz abatao Devid.
32 Met Devid popuz papapuz abatao Zesi,
met Zesiz papapuz abatao Obet,
met Obet popuz papapuz abatao Boas,
met Boas popuz papapuz abatao Salmon,
met Salmoniz papapuz abatao Nason.
33 Met Nason popuz papapuz abatao Aminadap,
met Aminadapiz papapuz abatao Atmin,
met Atmin popuz papapuz abatao Anai,
met Anaiz papapuz abatao Esron,
met Esron popuz papapuz abatao Peres,
met Peresiz papapuz abatao Zuda.
34 Met Zudaz papapuz abatao Zekop,
met Zekop popuz papapuz abatao Aisak,
met Aisak popuz papapuz abatao Abraam,
met Abraamiz papapuz abatao Tera,
met Teraz papapuz abatao Neo.
35 Met Neoz papapuz abatao Serak,
met Serak popuz papapuz abatao Reu,
met Reuz papapuz abatao Pelek,
met Pelek popuz papapuz abatao Ebe,
met Ebez papapuz abatao Sela.
36 Met Selaz papapuz abatao Kainan,
met Kainan popuz papapuz abatao Apak-sat,
met Apak-sat popuz papapuz abatao Siem,
met Siem popuz papapuz abatao Noa,
met Noaz papapuz abatao Lamek.
37 Met Lamek popuz papapuz abatao Metusela,
met Metuselaz papapuz abatao Inok,
met Inok popuz papapuz abatao Zaret,
met Zaret popuz papapuz abatao Maalalel,
met Maalalel popuz papapuz abatao Kenan.
38 Met Kenaniz papapuz abatao Inos,
met Inosiz papapuz abatao Set,
met Set popuz papapuz abatao Adam,
met Adam God kapot tat matut tahan hehap ok.

4

Seten Iesu zu metah-ñetiv
Matiu 4:1-11; Mak 1:12-13

1 Met Godiz Pul Tinap Iesuh rekö ravat meñizat hodadeo manahan, pi Zodan iveriz nakoe hehaek betet ham betez añarabor nonair nai bon heharah sat heh. 2 Tahan Seten emat au alizañ 40 Iesu pim hapanezat tapan hat zu metohot heh. Met pot metooh-porah Iesu gipiz nain hehapuh ginaz map horï ravat heh. 3 Tahan Seten piin epat mañah, “Erom ni Godiz rop, pot hameñ, povoz haken hel epov nim gipiz ravapanen nekë.” 4 Pot mañahan Iesu Godiz ñetivotï homet het ñetï hañiv piin epat mañah, “Baiñetinavoz Tepatak epat red menahan hez, Met gipiz nenatuhar dari añarab novai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou naravotü.”

5 Pot mañahan Seten Iesu bavizat revah naek helat parup rouvat hehapuh, hamarah zeisikaroh aban korav ahorir añarab irih heharir zeirurumar nonair nai mapotun tapuratiam mañairahan eteh. 6 Tahan epat mañah, “Met map nañairohon eteñin tinahar hez-okotü nemotuhar ok, povoz nemauz zaitivok tairap au mañomaz pop rekot pim bapan. 7 Met ni nem abatao bat hel batat rariñ rez bareñat* nen, ‘Nem ahop,’ pot neen nañekë, povoz ne nonair nai tin nañairohon eteñ-okotü niin

* 4:7: Pavar 7 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

au nañoman, niuhohar map okotuz korav
ahop ravat hekë." [8] Pot mañahan Iesu ñetï
hañiv piin epat mañah, "Met Baiñetinavoz
Tepatak epat menahan hez, Met God nenap
darim ahop hat pi nenapuz abatao bat hel
batat arim ahop bavatohozei. Pot menahan
hezaek ne nim hameñ-okat natotü."
[9] Pot Iesu mañahan Seten Iesu bavizat
Zerusalem zeitak sat akah revah Godiz tup
tovë ahomakez tokovok meñet maot epat
mañah, "Ni Godiz rop, pot hañi? Povoz
epekanañ ni peg hat hamarah hotoh okoek
meñet sa. [10] Met Baiñetinavoz Tepatak epat
menahan hez,
Met God pim enzoliholon mañat meepanen
emat nimaz tin korav ravat hepan.
[11] Tat parum marañik ni navapanen hel
okoñihö nim eñañik naneelotü. *Buk
Song 91:11-12*
Pot menahan hez, povoz ni epekanañ
meñet seken pi neñizapanen ni horï nar-
avotü." Pot Seten piin mañah. [12] Tahan
Iesu ñetï hañiv piin epat mañah, "Tin hañ,
oñ epat amun menahan hez, Met ni nap
betez nao tekez homet, Nem ahop God ne
neñizapanen tom, pot hat pi zu metotun.
Pot menahan hez, povoz pi nem ahö pop zu
metom hat, betezam ne epekanañ peg hat
okoek nameñetü."
[13] Met Iesu pot mañahan Seten pim maña-
panezat tapan hat zu metoohaek, pi betet
tokat mod narah pi maot emat zu meta-
panez homet sah.

Iesu pim gogot kapot tah
Matiu 4:12-17,23-24; Mak 1:14-15,39

[14-15] Met Godiz Pul Tinap pinañ honeo
het bakez batoohan pi Galili zeisik maot
borourat sahapuh, Zudaholoz topour
zeiñik lokat Godiz ñetiv mañoohan, zei
posik añarab mapori pim mañooh-ñetiv
hatevetet pimaz biñ ravat heh.

Nasaret pimeri pi kos rez manah
Matiu 13:53-58; Mak 6:1-6

[16] Met Iesu zei posizañ sohot Nasaret pim
zei kapotak pi goerah het ahö ravah-poek
sa berevah. Tat parum gogot natotuz aliz
poñiz nasik pim toohat tapan hat paru
Zudahol honeo parum topour zeimakeh sa
lokat hehapuh pi ñetï nao rekö hapan hat
bal haz rouvat heh. [17] Tahan aban nap
Baiñetinavoz Tepat bahapuh pi manahan
barah hat etet propet aban Aisaia popuz
batam menahan hezao epat rekö hah,
[18] "Met darim Ahopuz Pul Tinap nenañ
hezan, ne añarab betez nonair nai
bon hezarin pim ñetï tinao maño-
maz hat ba ou navatat nañat ne-
meeh. Met añarab horivohö birepez
zut demahan hezari neohö baviloman, paru maot tinam tovai sohopan. Ma etañ kutariz zut hezarin mañohoman, paru maot tin etet homehopanez hat ok ba ou navatah, ma tairari modarihö bat hor batamahan honoñaivonañ hez-pori baverevoman, tin hepanez hat ba ou navatah. [19] Ma God pim añarab horï hezaek masakao manapanez pov totoi ravovai sah, pot añarabon mañat meñizohomaz hat ba ou navatah."
Aisaia 61:1-2

[20] Met Iesu pot rekö hat bon tahapuh
tepat bapotï urat aban manah-pop maot
manat toutah. Tahan añarab topour zei
pomakeh heh-pori, Pi ñetï mod nao maña-
pan, pot homet paru piinaharam map et
bameet hehan, [21] pi parun epat mañah,
"Met Baiñetinavoz Tepatak menahan hezat
rekö hahon ari hateveteg-epovoz rotapup
petev ne ev ou haravat hez." [22] Pot pi
parun mañat am ñetiñ mañoohan paru
hatevetet parum loporizaroh muz tahan
paru homeme het epat nae nap mañooh,
"Ae, met pi okop Zosepez rop ok." [23] Met
pot paru hahan Iesu parun epat mañah,
"Met ari epat petï neen nañepek batah,
'Ni aban lamari batin batameñip okeg, ni-
mauzari batin bat.' Ma mod epov amun
nañepek, 'Kapaneam zeitak red povor kao
tooñin emat dein añah-poñiz zut nañ ev
nim zei kapotak tooken eteok.' Pot ari
neen nañepek batah. [24] Oñ ne arin epat
añoman hatevetei, Met propet aban Godiz
ñetiv hamah-nap pimauz zei kapotakarin
mañamahan paru pori pimaz kaev ravat
hez. [25] Met batam propet aban Elaiza
heharah krismasañ 3 met modavoz ñonihol
6 Israel zeisik utar napel hehan gin ahov
tat heh. Met pot tat hehan añ hapurihol
ahoam zei posik het gin ñomat heh, [26] oñ
God Elaiza Zuda pori meñizapanez nak, oñ
Saidon zei pat posik añ hapurï pat nap
Sarepat zeitak gin hehaek meñizapanez hat
meehan sah. [27] Ma propet aban mod nap
Elaisa Israel zeisik heharah añarab ahoam
obuloñ pohao tat hehari Elaisa popuhö
paru batin navat, oñ Siria zei pat posikanañ
aban nap pim abatao Neman nen pop pim
obul poñ tat hehaek emahan, Elaisa popuhö
pi batin batah." Pot Iesu parun mañah.

[28] Met Iesu ñetï pov mañahan añarab
topour zei pomakeh hehari hatevetet epat

homeh, Met darim tamegivoz hat ok ñai
añah, pot parum loporizaroh homet gitait
ravat mogao ahoam tah. 29 Tahapuh Iesu
bat parum zei pot rop navoz totoi demahan
heh, povoz paru epat hah, "Dari pi baverevat helakapuh sesevok betekan sat ñomapan." Pot hat pinañ honeo paru helah.
30 Tat totoi helahapuh Iesu parum ñaravatak
soohaek pi lipohar sat sah.

Iesu pitup aban napuh menahaek ruah
Mak 1:21-28

31 Met Iesu poek hehaekanañ iritï sohot Galili zeisik Kapaneam zeitak sah.
Tat poek hehapuh parum gogot natotuz aliz poñiz nasik paru Zudahol parum
topour zeimakeh lokat hehan Iesu lokat
parun baiñetinao bar mañooh. 32 Tahan
añarab hatevetet hehari parum marahol
ker menat epat homeoh, Ui aban okop
pi ñetï magei epeñiz maupuhö ok hamah.
33 Pot homet hehan aban napuh pitup
menat hehaekanañ epat ñeo ñarah hah,
34 "Ni Iesu Nasaret zeitakanañap dei tair
etekez hat ev emeñ? Ni Godiz nemeehan
emeñ-tinap, pot dei hodad hezag, dei bahorï avatekez emeñi?"
35 Pot hahan Iesu epat ñai mañah, "Tovai
ni maot okat haotun, oñ aban okop betet ni
berevat sa." Pot mañahan pitup berevapanez tat aban pop hamarah bavetehan sa
ñodat ur nakel, oñ tinam hehan pitup pihanañ berevat sah. 36 Met pim pot tahavon
añarab etet agol atat hehapuh paru epat
nae nap mañooh, "Ui, pei magei tairao ev
tah batah. Tat pi aban okopuh pitup menat
hehaek hodad ahovor kezavonañ het mañahan hatevetet berevat sah?" 37 Met Iesu
pot tahavoz añarab ñetiv haovai soohan zei
porih map an pap manat sah.

Saimoniz añ lelamap batin batah
Matiu 8:14-15; Mak 1:29-31

38 Met Iesu topour zei pomak betet Saimoniz zeimakeh sahan, pim añ lelamap lam
mid midiv tat orat hehaek paru pi meñizapanez Iesun bar mañah. 39 Tahan pi sat añ
pop arusik orat hehaek nakoe rouvat lam
mid mid pov bon tapanez mañah. Tahan
añ pop tin ravat bal hahapuh parum gipiz
bareñat tezat manahan nah.

Iesu añarab ahovokaro batin batah
Matiu 8:16-17; Mak 1:32-34

40 Met gitap bañodoohan añarab ahovokaro parumeri lam navor nao tat hehari
bavizat batin batapanez hat Iesuz nakoe bat
emah. Tahan pi honep honepuh pim marañ
bizat parum lam tat heh-poñ bavetehan tin
ravah. 41 Met añaraboh pitü menat hehari
ruahan berevat sapanez tat ñeo ñarah epat
hah, "Ni Godiz rop ok." Pot mañovai
berevat sah. Met pitü pori, Iesu pi Kristo
Godiz au hahan hezap ev, pot paru hodad,
povoz paru maot hapan hezavoz pi parun
ser mañat ah ñeo mañah.

Iesu zei nañik ñetiv bar mañooh
Mak 1:35-39

42 Met orat zeit maok al teevai soohan
Iesu bal hat zei pot betet añarab bonoek pim main het pim Papapun mañ
mañapanez hat sat hehan, añarab pimaz
mel tovai emohot pi hehaek etet pi paru
betet maot modaek sapan hezavoz mañah.
43 Tahan Iesu epat mañah, "Met God arim
koravopuz masakavoz roketak hepekez ñetï
añamoh-pov arim zei nen epatakam het
añohom bon, oñ ne añarab zei modasikarin
amun mañovai sohomaz au nañahan hez,
povoz rekot ne am sat mañovai sohom."
44 Pot mañahapuh poekanañ pi zei modañik
sat paru Zudaholoz topour zeiñik lokat ñetï
pov mañovai sooh.

5

Iesu aban narin ñetiv mañah
Matiu 4:18-22; Mak 1:16-20

1 Met aliz nasik Iesu Genesaret iv havevoz
kupavok pi sat hehan, añarab ahovokaro
Godiz ñetiv hapanen hatevetepanez hat,
paru emat topourat pim okat epat rouvat pi
ba atalip metah. 2 Tahan Iesu etehan bout
natakaro iv havë povoz gaorevok beri hat
em bizahan oraehan, pisihol booh-abanari
parum dev kitü ivov betehot hehan pi eteh.
3 Tat Saimon popuz boutitak helat epat
mañah, "Erom ae, nim boutit beken deip
havevok aviam hon ravopain." Pot mañahan pim hahat tahan Iesu boutitak toutat
hehapuh añarabon pim ñetiv mañooh.

4 Met pim ñetï mañoohao bon tahan
Saimonin pot mañah, "Ari aban ninañ
gogot tameg-eperi boutit epekanañ bat iv
havevoz lopotak tovë er horat hezaek sat
dev kitü betet pisihol bepek," pot mañah.
5 Tahan Saimon ñetï hañiv piin epat mañah,
"Nem ahop ae, haopat kutur epatak dei
gog ahov tat dev ki epotü upaiam betevai
houloam sat em toogin zeit al teehan dei
pis nari nav, oñ ni hañ povoz dei maot betet
etek," pot mañah. 6 Tahapuh sat parum
dev kitü betehan iv havevok er horahan,
pisihol ahoam ki potuk holat map atalip
tahan ki potü beri hahan porourapanez tat

heh. [7] Tahan Saimon bout modatak hehari
meñizapanez as hahan emahan, pisihol dev
kitunañ beri hat boutitakaroh bizahan hon-
oman manahan, havevok er horapanez tat
heh. [8-10] Tahan Saimon pim abat modao
Pita pot tahavon etet pir aban paru honeo
hehari pisihol ahoam baholahavoz homet
agol atat dei dei ahoam tah, ma Sebediz
roñariv Zemisir Zon parup Saimoninañ ho-
neo pisihol boohañariv, parup amun povon
etet taput tat heh. Tahan Saimon Iesuz
eñañik rariñ rez bareñat* epat mañah,
"Nem Amip ae, met ne aban horip eveg,
ni ne nevetet sekez nañamoh." Pot maña-
han Iesu epat mañah, "Ni ñaihet totun,
oñ ni añarab batogü manat Godiz ñetiv
mañooken hatevetehopanez gogot añairo-
hom." [11] Met Iesu pot mañahan paru bouti-
takaro beri hat gaorevok bat emat parum
boutitakaror nonair nai map betet Iesunañ
honeo sah.

Iesu aban obuloñinañap batin batah
Matiu 8:1-4; Mak 1:40-45

[12] Met Iesu zei natak sat hehan narah
aban pim herisik map obuloñ pohao tat
heh-nap piin etet emat hamarah ñodaha-
puh epat mañah "Nem ahop ae, ni rekot ne
batin navatekez zait tekë, povoz haken ne
tin ravom." [13] Pot mañahan Iesu aban popuz
herisik maras ut urahapuh epat mañah,
"Ne zait toh, povoz ni tin rav." Pot mañovai
obuloñ tapuraham map bon tahan aban
pop tin ravah. [14] Pot metahapuh Iesu aban
popun ah ñeo epat mañah, "Ni sekepuh
añarab modarin nem ev netoh-ñetiv to-
vai mañotun, oñ ni sat aban anumaihol
bareñ elat mañaramahariz napun nim heris
mañaireken pi etet, 'Rotap epop tin har-
avah,' pot nimaz hap. Tapanen batam
Mosesiz hahan hezat ideñariv bat ni Godiz
hañiv metekë. Teken añarab modari niin
etet nim tin raveñivoz paru hodad ok hata-
pan. Tapanen ari honeo maot hepek." Pot
piin ah ñeo mañahan sah.

[15] Met zei posik Iesuz tooh-ñetiv an
pap manahan map hateveteh. Tahapuh
añarab ahovokaro lamao tat hehari batin
batohopanez hat, ma pi ñetiv hahopanen
hatevetehopanez hat nen tapurah Iesuhaz
emooh. [16] Met porah karah Iesu pim main
ravat sat añarab bonoek pi Godin mañ
mañohot heh.

Iesu eñar mar ñomat hehap batin batah
Matiu 9:1-8; Mak 2:1-12

[17] Met aliz nasik Iesu ñetiv añarabon
mañohot hehan Galili zeisik zei natakanañ
natakanañ, ma Zudia zeisik Zerusalem zei
ahö potakanañ, ma zei mod map potak
katak Parisi abanari met aban ñetï kateñiz
mañairahol hehaek, paru honeo emat het
hatevetehot heh. Tahan añarab lamari
bat emohopanen batin batohopanez Godiz
kezao Iesu hamanahan hehaek pi lamari
batin batohot hehan, [18] aban eñar mar ño-
mat heh-nap pimeri bi tav tavas tat bavizat
bat emahapuh kohat Iesu hehaek basapan
hat tat etehan, [19] añarab zeimakeh map
atalip tat hehan paru balokapanez bapap
tat het arop ririñasizañ rao rao revah hela-
hapuh, zei aropos atvat demahan hehaek
ur edat bapor rezat aban lamap orat heh-bi
tav tavasik bitom kitï urat kohat meehan,
Iesuz nakoe añarab togü manat hehaek er
horah. [20] Met meehan er horahan Iesu aban
lam pop bat emoohari, Piuhö rekot aban
epop batin batapan, pot paru homeo badae
batat bat emahavoz Iesu hodad ravat aban
lamapun epat mañah, "Erom, ne nim horï
tovai emooñ-poñ ok ba haol beteohö," pot
mañah.

[21] Pot mañahan Parisi abanarir aban ñetï
kateñ añarabon mañoohari parumam pot
homeh, Met aban epopuhö rekot napuz
horï tapanez nao baol navetetü, oñ God
nenapuhoh baol beteamahap ak. Met
pi Godiz zut ravapan hat okat mañahan
dari hatevetegin tin narav. [22] Pot homeo-
han parum homeoh-pov Iesu zuam hodad
hatat parun epat mañah, [23] "Tairaiz arim
loporizaroh nemaz okat homeameg? Met
ne aban epopun pot mañoh, 'Nim horï het
tovai emooñ-poñ ba ol haveteohö,' pot ev
mañoh, oñ rotap baol haveteohö ma baol
navet, povoz ari etet hodad nat. Oñ aban
epopun, 'Ni bal haz,' pot mañoman pi petev
bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou
ravapanen hodad tepek. [24] Met ne Añaraboz
Nanep ev het ari añaraboz horï tamegiñ
ol betehomaz kez pov neeh hez-pot hodad
tepekez hat ne aban epopun, 'Ni bal haz,'
mañoman pi bal hapanen etet nem kezavoz
ari hodad tepek." Iesu parun pot mañat
aban lamapun epat mañah, "Erom, ni bal
hat houlorumet bat nim zeitakaz sa." [25] Pot
mañahan añarab etet hehan aban pop bal
hat pimotü bat sapanez tat Godiz abatao
bat hel batat biñ haovai pim zeitakaz sah.

* 5:8-10: Pavar 8 sat 10 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

[26] Tahan añarab map poek hehari etehapuh
agul atat hehapuh, Godiz biñ ravat epat
haovai sooh. "Ui, dei mamog pei ou ravah-
akavoz zut navon et narë hegiek petev ou
ravahan eteg."

Iesu Livaiz as hah-ñetiv
Matiu 9:9-13; Mak 2:13-17

[27] Met Iesu aban lam pop batin batahapuh
pi iñidoh berevat etehan, aban takes monis
boohap pim abatao Livai pim takes monis
booh-zeimakeh toutat hehan Iesu piin etet
epat mañah, "Erom, ni emeken deip honeo
sopain." [28] Pot mañahan Livai bal hat pim
gog toohat betet Iesunañ parup honeo sah.
[29] Met tokat Livai pim zeimakeh añarab
emapanen Iesunañ honeo gipiz tez bizat
napanez as hahan emah-porah, aban Li-
vaiz takes monis boohat booh-nari, ma
horï modañ tooh-nari em lokahapuh paru
honeo toutat het nooh. [30] Tahan Parisi
aban nari, ma aban ñetï kateñiz mañairahol
parunañ honeo heh-nari poek gipiz nooh-
ñetiv hatevetet emat etet Iesuz mañairooh-
abanarin epat at mañah, "Erohol ae, ari
tairaiz aban horï tamah-okorinañ honeo
toutat gipiz nameg," pot mañah. [31] Tahan
Iesu hatevetet parun epat mañah, "Aban
nap lamao nat tinam hepanen meñizat
batin batapanez aban mod nap pihaz na-
sotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povoz
meñizat batin batapanezap pihaz sapan.
[32] Met povoz zut ne, 'Dei aban tin tamegiri
ev,' pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban
horï tamah-tapuri meñizoman, parum lo-
porizaro boreurapanez hat ne emoh," pot
mañah.

Gipiz nain hehavoz at mañah
Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22

[33] Met añarab nari Iesun epat mañah,
"Met Zoaniz mañair abanari porah karah
Godin mañ mañohopanez hat gipizor
ivovoz ah ñeo hat nain het mañ hamah,
met Parisi aban pori paru am taput tamah,
oñ nim mañairameñ-abanari paru gipizor
ivov am novai samah." [34] Pot mañahan Iesu
navotï bavatat hañiv epat mañah, "Met
añarab nari parum kapotak nap emapanen,
paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz
nohopan. [35] Oñ tovai sohot ñai aban narihö
aban pop basapanez porah pim kapotakari
pimaz zakep tat gipiz nain hepan."
[36] Iesu pot mañat navokaro navotï ba-
vatat epat ñetiv mañah, "Met aban nap
pim dim giv topar kelapanen giv tet magei
nar kelapanez poek nameotü. Met pi pot
tapan, povoz maot zuam giv tet magei
pot meepanen hepanezaek dim topar ke-
lapanen puiorö maot ahö ravapan. [37] Met
mod nao amun epat hez, Aban nap iv
ñerë hep mamog biipanen oraet hop hop
hatat hepanez povok ivov holapanen emat
beo rezapanepuh zuam rapat ozourapan,
[38] oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov ho-
lapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin
hepan." [39] Pot mañat maot epat mañah,
"Met añarab bain iv mamogao nohot, 'Bain
iv mamog epovohar muzeo ev,' pot hat bain
iv mageivoz kaev ravamah," pot mañah.
*(Pot Iesu ñetiv paru añarab tairari batam hao-
vai emooh-ñetï poñi zait tat pim ñetï mageivo
kaev ravat hehari bain iv mageivor mamogavotï
bavatat mañah.)*

6

Paru uit uloñ tavat nahan mañah
Matiu 12:1-8; Mak 2:23-28

[1] Met tokat parum gogot natotuz aliz
poñiz nas al tezahan Iesur pim mañairooh-
abanari uit av nañiz ñaravavozañ sohot
mañairooh-abanari uit uloñ tavat marañik
utur zoñ tat kosiñ betet uviñ novai sooh.
[2] Tahan Parisi aban nari etet parun epat at
mañah, "Erohol ae, met petev darim gogot
natotuz alizas eveg, tairaiz ahao hahan
hezao elat ari aliz epesik gog okov tat uit
uloñ tavat nameg?" [3-4] Pot at mañahan Iesu
parun epat mañah, "Evo, paru horiv ok nat,
oñ Devid darim iz mim ahop ravat hehapuz
tah-ñetï pov ari rekö hamegiek tin hodad
nata? Met Devid popur pimeri emohot
gin ñomat gipizoz mel tahan bon tahan,
pi kohat Godiz tup ahomakeh bereñ Godiz
au hat bizooh-nañ aban anumaihol bareñ
elat mañaramah-nenari nohopan, pot ha-
han hezaek Devid aban pot toohariz nap
bon, oñ am lokat berë poñ bat nat pimeri
amun manahan nah. [5] Oñ ne Añaraboz
Nanë epop darim gogot natotuz aliz hahan
hezañiz maup ravat hezap ev." Pot parun
mañah.

Maras horï hehap batin batah
Matiu 12:9-14; Mak 3:1-6

[6] Met paru Zudaholoz gogot nat heh-aliz
mod nasik Iesu parum topour zeimakeh
lokat añarabon ñetiv mañohot het etehan,
aban mar giñas bel ravat ñomat heh-nap
poek emat heh. [7] Tahan Parisi abanari, ma
aban ñetï kateñiz mañairahol emat hehaek
Iesun etet kil pot homeoh, Met darim gogot
nat-aliz epesik petï pi aban okop gogot

tat batin batapan, ma tair? Met pi pot
tapan, povoz dari pi ñevok bizak. [8] Pot
paru homeohan Iesu parum homeoh-pov
zuam hodad tat pi aban maras bel ravat
hehapun epat mañah, "Ni bal hat ev emat
rouv." [9] Pot mañahan aban pop em rouvat
hehan Iesu aban mod pimaz pot homet etet
heh-porin epat at mañah, "Met Mosesiz
menahan hez-poñ baval hat tovai darim
gogot nat hez-alizañik dari modari meñizat
tin metohok, ma am et mereet hekan ho-
riam hepan?" [10] Pot mañahapuh aban porin
et bameet hehapuh aban maras bel ravat
hehapun epat mañah, "Erom, nim maras
tu haz mee." Pot mañahan aban pop pim
maras tu hez meehan tin ravah. [11] Met
pot Iesu mañahan tahavoz paru etet kaev
ravat gitait ravahapuh nae nap epat mañah,
"Dari aban akap tair metak?"

Iesu pim mañairahol 12 bamain batah
Matiu 10:1-4; Mak 3:13-19

[12] Met pot toohaekanañ Iesu aliz nasik
dañ navok sat mañ hahot hehan kutur
ravat maot al tezah. [13] Tahan Iesu pim
mañairooh-añarab ahovokaron as hahan
pim nakoe em topourahan, paruhanañ
abanari 12 bamain batahapuh aban poriz
abatao aposor pot mañah. [14] Met aposor
mañah-aban poriz abatañ ev,
Saimon, met Iesuhö pim abat modao Pita
mañah-pop,
met pim bosip Anduru,
met Zemisir,
Zonir,
Pilipir,
Batolomiur,
[15] Matiur,
Tomasir,
met Zemis modap Alpiasiz ropur,
Saimon modap, pi Selot porihanañ nap.*
[16] Met Zudas Zemis modapuz ropur,
Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez bar
mañat mañairahap.
Paru pori ba ou batah.

Añarab ahovokaro batin batah
Matiu 4:23-25; Mak 3:7-12

[17] Met pot tahapuh, Iesur mañairooh-
abanari 12 pori dañ povok hehaekanañ
irih gup atvat navok er horat hehan,
poek pim ñetiv mañooh-añarab ahovokaro
heh. Met añarab modari Zudia zeisikanañ
nari, ma Zerusalem zei potakanañ nari,
ma iv havevoz totoi Taiar Saidon zei ahö
potakarohanañ nari, añarab ahö povokaro
amun map emat poek heh. [18] Met paru
poriz nari Iesu ñetiv hahopanen hatevete-
hopanez hat emooh, met nari lamao tat
hehari, ma pituhol menat hehari batin ba-
tohopanezam hat bat emooh. Toohan pi
mapori batin batooh. [19] Met paru mapori
batin batohopanez kezao ahö Iesuh heh-
pot paru hodad, povoz pim nakoe emat
parum marañ piih ut urat tin ravapanez hat
rez kin kin tooh.

Iesu ñetï navor nao mañah
Matiu 5:1-12

[20] Met Iesu pim mañairooh-abanarin etet
epat mañah,
"Met ari nonair naitü bonori, God arim ko-
ravopuz masakavoz roketak hakez,
povoz ari non biñavonañ hepekeza-
oroh hasameg.
[21] Met ari petev gin ñomat hezari,
biñavonañ hepekez non pooroh ari
hasameg. Pot haravat hez. Met God
eñizohopanen ari rekö ravat hepek.
Met ari iñir zakep tamegiri, ari biñavonañ
hepekez non pooroh hasameg. Pot
haravat hez. Met tokat ari maot biñ
ravat kek hahopek.
[22] Met ari ne Añaraboz Nanepuz ñeo baval
hat tovai sohopeken añarab modari
arim tohopekezavon etet batiu tiu
batovai horï etovai arimaz ñetï
moregañ hat paru, 'Horï tamahari
ok,' pot hahopanez porah arim lo-
porizaroh am biñavonañ hepek.
[23] Met batam Godiz propet abanari tin
tovai emoohan aban pot ari etohopanez
añamoh-poriz izaholohö paru horï ahoñ
metooh. Met povoz zut paru ari etohopa-
nen, tokat abarah God haň tinao ari anapa-
nen bepekez homet biñ pimau ravat hezei.
[24] Mai zakep, ari monir zeirurum ahotu-
nañari petev potuz biñ ravat, Dei tin tovai
sameg, pot homeameg, oñ tokat abarah ari
biñ ravat tin naketü.
[25] Mai zakep, ari petev gipiz nat ñekeo
hatat hezan tovai samegiri, tokat giñaz
map horï ravepek. Ma ari petev kek hat
biñavonañ tovai samegiri tokat ari zakep
ahov tat ahoam iñ hahot hepek.
[26] Ui mai zakep, met batam arim iz
mimihol propet aban moregariz biñ ravat
parum abatañ bat hel batat mañooh, met
ganö parum moreg pori pot metoohavoz

* 6:15: Pavar 15 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari parumaz korav ravat hehaek, sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepanez kilam gogot toohari ok.

zut añarab modari arimaz biñ ravat arim
abatañ bat hel batapanen, tokat parunañ
honeo hañ horiñ aritï ou ravapan hezag,
tinam homet hez." Pot Iesu parun mañah.

Darimaz kaeveri masak metook
Matiu 5:38-48

27 Pot mañat maot epat mañah, "Met
petev ari nem ñetiv hateveteamegirin epat
añom, Met paru tairari arimaz kaev ravat
horï etohopanezariz arihoen hañ kaev ra-
vat horï metotunei, oñ tin metohozei. 28 Met
tairari arim terï nai bat edemat bizat hep-
anezari, ma horï modañ etohopanez poriz
ari God meñizohopanen hodad tinao maot
bapanez hat piin mañ mañohopek. 29 Met
nap nim girapotak nourapan, povoz ni hañ
pi urotun, oñ girap modat rez maneken
maot nourap. Ma tairap nim dim tama-
ravokap neteepanez pop nim dim modap
amun bat manek. 30 Ma nap niuhö nai
manekez hapanen ni bagiz gut totü, oñ am
man. Ma mod napuhö nim nai pim bapanen
tokat poi pi maot ni nanapanez mañotun.
31 Met arim modarihö tin tairao etohopanez
ari homet zait tat hepekez potam paru
metohozei.

32-33 Met añarab horiri parumaz zait tat
hezariz masak metamah, met ari taput tat
arimaz zait tat hepanez nenariz ari zait
tat masak metohopek, povoz God ari pot
metohopekezavoz hañ tinao anapane? Evo,
ari hañ tinao naanotü. Met paru aban Godiz
hodad nat hezari parum kapotak nenari-
nañ toutat ñetiv hahot hez, oñ modariz
paru kaev ravat hez. Met ari amun parum
tamahat tovai ari patariz kaev ravat arim
kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahopek,
povoz tin ravapane? Evo, tin naravotü.
34 Ma arim mod narihö natuz mañ añapanen
hamanepekepuh maot paruhö tokat hañitü
anapanez homepek, povoz God ari hañ
tinao anapane? Evo, met paru Godiz ho-
dad nat hezari taput tamah, oñ ari modari
arim natü manat tokat paruhoz hañ natü
anapanez hom namee hepek, povozahoh pi
hañ tinao tokat ari anapan. 35 Met arim
kapotak bonori ma arimaz zait nat hep-
anezari tin metohopek, ma nari natü manat
hañitü paruhoen anapanez namañ hepek,
povoz God pimauhö pot metohopekezavoz
hañ tinao ari anapanen, pi map ahö ravat
hez-popuz ñarohol ravat hepek. Met arim
Pap pop tairari parumauz zaitivok horï
nenañ tovai samah-pori amun pimauhö
masakao paru am manamah. 36 Met pim
paru pot metamahavoz zut mod horï eto-
hopanezariz ari zakep tat tin metohozei,"
pot mañah.

Añarab modariz tohopanezavoz an natotü
Matiu 7:1-5

37 Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met ari modariz tohopanezañin etet an
tat homehotunei, ma parum tohopanez
nañin etet, 'Horiv ok tah,' pot zuam hao-
tunei. Met modariz horï etohopanezañiz
ari unun manat kos rez manohopek, povoz
God amun zu taput etat arim tamegiñin
etet an tat nakaotü, oñ arim horï tohopekez
poñiz unun manat kos rez manohopan.
38 Met ari añarab modari meñizohot tairatuz
paru tekï tohopanez potü manohopekeza-
voz zut God ari amun anohopan, oñ pi
ari modariz manohopekez potam naanotü,
oñ revah modañ bizat ahoam anohopan.
Met arim modari naiz hahopanen naman
tohopek, povoz God zu taput ari naanotü."

39 Met Iesu navotï bavatat ñetï epov amun
parun epat mañah, "Aban etañ kut tat hep-
anez napuhö aban etañ kut tat hepanez
modap bat nonoron mañairapane? Evo,
oñ parup houloñariv sesevok honeo edat
sapan," pot mañah. 40 Tat ñetï modao
maot epat mañah, "Met aban hodadevonañ
nap aban modarin ñetiñ badede mañoho-
panezaek pim irih het hatevetehopanez
pori pi ritou nametotü, oñ paru pi ha-
hopanen hodadeo bovai sohotahoh tokat
bon tapanez porah mañohopanez popuz
hodadevoz zut pihoen hodadeo bapan.
41 Met ni nap nim etavok et kulup ahot
hezan, tairaiz nim modapuz etavok et
kulup goerap lokat hezaekan eteameñ? Tat
nim et kulup ahotaz hodad nat, 42 oñ nim
modapun pot mañameñ, 'Erom ae, ni kil
heken ne nim et kulup goe okarap ban-
evetem.' Pot ni moreg okov mañameñipun
epat nañom, Met garos nimauz etavok et
kulup ahot hezaek bavetet tin etekepuhoh,
rekot nim modap meñizat pim et kulup go-
erap hepanezaek ba mevetek," pot mañah.

Zi tinameder horimedez ñetiv
Matiu 7:15-20, 12:33-35

43 Met Iesu ziñitï bavatat ñetï modao
epat mañah, "Met zi tinamedek ul horiñ
badapane? Ma zi horimedek zi ul tinañ
badapane? Evo, pot bon, 44 oñ dari zi ul
tinañin etet, 'Zi tinamed ev,' pot hameg,
met zi ul horiñin etet, 'Zi horimed ev,' pot
hameg. Met bi maboroepek rekot tiompos
uloñ navadotü, ma zen zen betezañik zi ul
tin nakaz nañ navadotü. 45 Met zi ul poñiz

zut aban napuz loporih tairao an pap manat
hez-pov gizasikanañ bar haz beteamah.
Met aban tin nap pim loporihanañ home
tinao hepanezaek ñetï tinañ hahopan, oñ
aban horï nap pim loporihanañ home horiv
hepanezaek ñetï horï nenañ hahopan," pot
mañah.

Zeimakezaro demahavoz ñetiv
Matiu 7:24-27

46 Met pot mañat Iesu maot epat mañah,
"Met tairaiz ari nemaz, 'Deim Amip, deim
Amip,' pot nañameg, oñ ari pot hat nem
ñetiv hatevetet baval nak tameg? 47 Met
ari nem hamoh-ñetï epeñ hatevetet baval
hahopekez pori tairavotï zut tat añom?
48 Met aban hodad tinavonañ nap pim
zeimak demapanez garos pi ham kez
tinarah hamauruñ kedet bahahav kez
bareñ dao hat zeimak demapan. Tapanen
teptep ahov haret urohopanen ut ahor
pelohopanen iverï ñai reehopanepuh,
zei pomak kezao pi bahahav bareñat tin
demapanen hepan, povoz ba naedotü.
49 Met ari nem hamoh-ñetï epeñ hatevetet
baval nak hepekez pori tairavotï zut tat
añom? Met aban kut nap pim zeimak
demapanez hat apor pap tat bahahav
helok bareñapanepuh zeimak demapanen
hepanen, teptep ahov urohopanen ut
honoñai ahor pelohopanen iverï ñai rezat
emat zei pomak bareñ edapanen, map horï
ravapan," pot mañah.

7

Roma gog aban nap batin batah
Matiu 8:5-13

1 Met Iesu parun ñetï poñ map mañat bon
tat Kapaneam zeitak maot sah. 2 Met poek
Roma ñai abanariz ahö napuz gog aban
pim zait tat heh-nap ñomapanez lam ahov
tat oraeh. 3 Met Iesu emat poek heh-ñetiv
ahö pop hatevetet Zuda aban korav narin
Iesu emat aban pop batin batapanez mañat
asiv meehan, paru Iesuhaz sah. 4-5 Tat epat
ahoam bar mañooh, "Met Roma aban ahö
nap pi aban tinap, dari Zudaholoz zait tat
tin etamahap. Tat pi deim topour zeimakez
homet monis bizahan Kapaneam zei epatak
demahan hez, povoz ni sat pi meñizat pim
gog abanap lamao tat hezaek batin batekez
hat ev emeehan emeg."
6 Pot mañat Iesu bavizat paru honeo aban
popuz zeimakez totoi honoohan Roma
aban ahö pop pim hat nari asiv meehan Iesu
soohaek emat pim hahat zu epat mañah,
"Met Roma aban ahö pop epat niin nañakaz
hat emeehan dei ev emeg. Met pi aban
horivonañapuz zeimakeh ni tinap rekot sa
nalokotü. 7 Met tair tat pi horip ni tina-
puhaz ev nonoroh emameñiek emapan?
Oñ epekam het ni ñe nenao haken pim
gog abanap tin ravapan. 8 Met pi pim ahö
ravat hezariz irih het parum mañamahat
tamah, ma pim irih ñai aban modariz pi
korav ravat hez. Tamahaek poriz napun
epat mañamah, 'Ni ok sa,' hamahan am pim
hamahaek samah, ma modapun, 'Ni ev em,'
pot mañamahan am emamah, ma pim gog
aban napun gog nao tapanez mañamah-
porah pim mañamahatam am tamah. Met
povoz zut ni ev het ñe nenao haken pim
gog aban popuz lamao bon tapanen tin
ravapan. Pot niin nañakaz hat dei emeehan
nihaz emegit ok nañeg." 9 Pot hahan Iesu
aban popuz ñetï hahavoz hatevetehapuh pi
homehot het añarab pinañ honeo sooharin
epat mañah, "Met rotap aban pat akap ne-
maz homeo badae batah-akavoz zut Israel
añarab nemerih ne gogot tovai emohoek
pot navon ne et narë." 10 Pot mañahan aban
asiv meehan emoohari borourat zeimakeh
maot sat etehan aban lamao tat hehap tin
haravat heh.

Rop ñomahan baviririï batah

11-12 Met tokat zei nataz abatao Nein
zei potak añ nap abup ñomahan hapurip
paru rop nen hehapuh met rop ñom-
ahan añarab paru zei potak hehari añ
non pop meñizat aban rop basat baveira-
panez hat bat temeraz haitokoroh hareo-
han Iesur pim mañairooh-abanarir añarab
ahovokaro honeo paru zei potakaz ema-
han paru nae nap bavizah. 13 Met bavi-
zovai Iesu añ popun etet pimaz zakep tat
epat mañah, "Eñarim ni iñ haotun." Pot
mañahapuh ro ñomahap bi tav tavasik bat
emoohaek Iesu maras bizahan aban bat
emoohari gaa tah. 14 Tahan Iesu aban ro
ñomahapun epat mañah, "Erom, bal haz."
15 Pot hahan aban rop bal hat ñeo hahan
Iesu ropuz marasiz bat añ nonop manah.
16 Tahan añarab parunañ honeo emoohari
etet ñaihetivonañ honeo dei dei horiv tovai
Godiz biñ ravat epat nae nap mañah, "Met
Godihö darimaz zakep tahapuh eñizapanez
hat propet aban ahö epop meehan darim
ñaravatak emahap ev." 17 Pot hat añarab
ñetï Iesuz tah-pov nae nap mañovai soohan
Zudia zeisik ma zei modasikaroh map ahö
ravat sah.

Zoaniz mañairañariv Iesuhaz meeh
Matiu 11:1-19

18 Met Zoan ivoh memeohap kakam
zeimakeh hehan pim mañair abanari
Iesuz tovai sooh-ñetï povon hatevetet
sat piin bar mañah. 19 Tahan Zoan pim
mañairooharihanañ nañariv meepanen sat
Iesun epat mañapanez mañah, “ ‘Met tokat
nap emapan, pot menahan hezan dei ñai
bizat etevai samegig, ni tapupu? Ma mod
nap tokat ok emapanez dei ñai biit etet
hek?’ Pot at mañei.” 20 Pot pi mañat meehan
aban poñariv Iesu hehaek sa berevat epat
mañah, “Zoan ivoh emeoh-popuhö dei epat
niin at nañakaz hat emeehan ev emeg. ‘Met
tokat nap emapanez menahan dei ñai bizat
etet hezag ni tapupu? Ma mod nap tokat
emapanez dei etet hek?”

21 Met pot parup sat Zoaniz hahat Iesun
mañooh-porah pi añarab ahovokaro lam
ahoñ tat hehari batin batooh, ma pi paruh
pituhol menat hehaek ahoam ruoh, ma
etañ kutari etañ batin batoohan paru
eteoh. 22 Povoz Iesu parupin ñetï hañiv epat
mañah, “Met arip sat Zoanin petev nem
tamohon etet hateveteameg-epeñiz bar
mañei. Met paru etañ kut tat heharir, eñañ
horï ravat heharir, aban obuloñ pohao
tat heharir, hat koveñ unun manat heh-
pori, map batin batamohovoz ñetiv, ma
ñomamahari maot baval hamohovoz, ma
añarab, ‘Dari horï hezaek tairap eñizapan,’
pot hahot hezari Godiz baiñetinao hat-
eveteamahavoz ñetiv, map nem tamohon
eteameg-epeñiz ñetiñ sat piin bar mañei.
23 Met tairap nem tamohovoz homet, ‘Rotap
emapanez hah-tapup ev, pot homet lop
houlorizaronañ naketuz pop pim loporih
biñ ravat hepan,’ pot sat piin mañei.”

24 Pot mañahan parup sahan Iesu Zoaniz
ñetiv añarabon epat mañah, “Met batam
Zoan ham betez nonair nai bon heh-narah
hehan, ari poek tair toohavon etepekez hat
soog? Met havos teptepivok ba saem tama-
havoz zut aban betez napun etepekez hat
soogi? 25 Ma aban nap dimir giv tinatü tat
hehapun etepekez hat soogi? Evo, pot bon,
met paru dimir giv tinatü tat hezari zei ahö
tinañik hez, oñ ham betez narah pori nakez.
26 Ma ari Godiz propet aban napun etepekez
hat soogi? Met rotap ari sat Godiz propet
abanapun eteog, met piuhö propet aban
modari map ritou metat hez. 27 Met batam
Godiz propet aban napuhö Zoan emat to-
hopanez ñetiv epat menahan hez,

Hatevetei, nem ñetiv hahopanezap mee-
man pi garos ravat emat nim nonor
ba oñ batohopan. *Malakai 3:1*

Pot menah. 28 Met rotap epat añoman hat-
evetei. Met Zoan piuhö nem nonor ba oñ
batah, povoz pi aban ahop ravat het añarab
mod mapori ritou metat hez, oñ añarab God
parum koravopuz masakavoz roketak hep-
anez pov ou ravapanezaek añarab tairari
masak povok hepanez porihö Zoan ritou
metat hepan.”

29 Met pot Iesu haohan paru takes mo-
nis boohari, ma añarab modari garos Zoan
ivoh memeoh-pori hatevetet epat haoh,
“Met rotap God non tinaorö petev darin
añairamah,” pot haoh, 30 oñ Parisi aba-
narir aban ñetï kateñiz mañairahol hat-
evetet ivoh memeepanen, Godiz nonoroh
sohopanez kaev ravat kos rez manat heh.

31 Met Iesu maot epat mañah, “Ari pe-
tev hez-eperiz tamegivoz tairavotï zut tat
haom? 32 Met ñaro daparih het ekerë
tamahariz zut ari tameg. Met ñaro poriz
narihö biñ ravat tenaveñ urovai modarin
epat mañamah, ‘Met ari emepeken deinañ
honeo daat mezak.’ Pot mañamahan mod
pori kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei kaev.’
Pot hamahan tapurihö maot iñ mazamañ
haovai mod porin epat mañamah, ‘Ari
emepeken dari honeo het iñ mazamañ hao-
vai iñ haok.’ Pot hamahan mod pori maot
kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei iñ maza-
mañ haovai iñ haokaz kaev raveg.’ Met ari
petev hezari ñaro poriz zut tameg. 33 Met
Zoan ivoh memeohap emahapuh, pi goera-
hanañ pohao bain ivov nain heh. Tat porah
karah pi gipiz nainotuz ahao hat hehan
ari etet ñaroholotï zut tat añohovoz zut
pimaz kaev ravat, ‘Pitup menat hezan pi
rumurat okat tamah,’ pot ari pimaz haog.
34 Oñ ne Añaraboz Nanep emat gipizor bain
ivov nohot hezan ari etet ñaroholotï zut
tat añohovoz zut ari kaev ravat nemaz pot
hameg, ‘Aban epop pi gipizor bain ivov
ahoam nohot pi aban takes monis bama-
harir horï tamah-modarinañ ñod reet hez,’
pot nemaz hameg. 35 Met Godiz hodad tinao
ari bat hegitin dei Zoaniz tin hodad teg
narab, oñ ari pot nat, kut hez.” Pot parun
mañah.

Iesuz eñañik ueriv ur memelah

36 Pot hat bon tahan tokat Parisi aban
nap gipiz bareñat Iesur modariz as ha-
han sat pim zeimakeh paru toutat gipiz
tezat nooh. 37 Met parum zei potak añ
horï tooh-nap hehaek Iesu aban popuz
zeimakeh paru toutat gipiz nooh-ñetiv hat-
evetet pi sat ñerë nao helevonañ matut

tat uer ulagï tinao mañar meehan hehaek
zum tat basat gipiz noohaek lokah. [38] Tat
Iesuz eñañiz totoi rouvat iñ hahot hehan
esoroñ Iesuz eñañik ñodoohan pim gag tae
tovetanañ tok rizat olohot het eñañik tot
novai uer ulagï tinavonañ pov baozourovai
ur memelooh.

[39] Met pot tohot hehan Parisi aban Iesu
emat paru gipiz napanez as hah-pop etet
pot homeoh, Añ epop pi horï tamahap ev,
oñ aban epop Godiz propet aban naputin añ
epopuz horï tamahavon hodad ravat mee-
han sah narab. [40] Pot homeohan Iesu aban
popuz homeh-povoz hodad tat epat mañah,
"Saimon, deip ñetï nao haopain." Pot ha-
han Saimonihö epat mañah, "Añairameñip
ae, haken ne hatevetem." [41] Pot mañahan
Iesu pim pot homeohavoz homet ñetï epov
epat mañah, "Met aban nap monisinañap
hehapuh pi aban nap monï 500 kina manat
aban mod nap monï 50 kina manat parupin
pot mañah, 'Tokat nem monï okosiz hañis
arip ne nanepek.' Met pi pot manat
mañahapuh sah. [42] Met sat hehaekanañ
tokat pi maot emat pim monisiz hañis ba-
panez hat monis manah-poñarivin as ha-
han emat monï hañis manapanezat rekot
bon, povoz parup pap tah. Tahan aban
monis manahap parupimaz zakep tat pot
mañah, 'Met arip monis bonoñariv, povoz
nem monis maot ne navotü, oñ am sat
hezei.' " Met ñetï pov hat Iesu Saimonin
epat at mañah, "Saimon, ni tair homeameñ,
monis manat maot navotuz hahapuz aban
poñarivihanañ tairap ahoam pimaz zait tat
homeme heh?" [43] Pot at mañahan Saimon
homet epat hah, "Aban monis ahoam man-
ahan hañis naman tahap pimaz zait tat
homeme heh batah." Pot hahan Iesu hañiv
epat hah, "Rotap ok hañ."

[44] Pot mañahapuh Iesu havoe tat añ
popun etet Saimonin epat mañah, "Erom,
añ epopuz tin netamahavon et hareeñi?
Met nim zeimakeh lokohon ni dari
Zudaholoz tamegit tat nem eñañ ivoh
nevetepanez nim as roholon namañ, oñ
añ epop pim esoroñinañ nem eñañ ivoh
betet gag tae tovetanañ olamah. [45] Met
ne emohon ni ba noupitit tot nanein, oñ
añ epop nem eñañik ahoam tot neinohot
hez. [46] Met darim tamegit nem gagavok
ni ueriv ur nanemel teñin, pi uer ulagï
tinavonañao bat emat nem eñañik ba
ozourat ur nemelah. [47] Povoz ne niin ñetï
nao nañoman hatevet. Met añ epop nemaz
zaitiv ahoam tat hezag et hareeñi? Erom,
pim horiv ahoam hehaek haoloh. Oñ napuz
horiv aviam olohomaz-pop pi nemaz aviam
zait tapan." [48] Pot Iesu Saimonin mañat añ
popun epat mañah, "Nim horï tooñiv map
haoloh." [49] Pot hahan mod pinañ honeo het
gipiz nohot heh-pori parumam pim pot
hahavoz kaev ravat nae nap epat mañah,
"Met aban epop tair heripuhö añ epopun,
'Ne nim horiv haoloh,' pot mañah?" [50] Pot
haohan Iesu añ popun maot epat mañah,
"Ni nemaz homeo badae bateñ, povoz ni
horï heñiekanañ Godizap maot haraveñig,
bal hat lop tinarinañ sohoz," pot mañah.

8

Iesunañ añ soohariz ñetiv

[1] Met pot tat tokat Iesu God darim
korav ahopuz masakavoz roketak hekaz
ñetï tin pov zei ahö potak katak ma
zei goe modañik mañovai sooh. Tahan
pim mañairooh-abanari 12 pinañ honeo
paru sooh. [2] Met añ narih garos pituhol
menat hehan Iesuhö ruah-pori, ma lam
modañ tat hehan batin batah-pori amun
parunañ honeo sooh. Met añ poriz na-
puh pituhol 7 menat hehan Iesuhö ruat
batin batah-popuz abatao Maria pi Magdala
zeitakanañap. [3] Met añ modap amun Erodiz
gogotaz koravop Kusaz añap pim abatao
Zoana, met añ modapuz abatao Susana, ma
añ modari amun
paru honeo soohaek añ map pori parumauz
moniñinañ gipiz bat bareñat Iesur pim
mañairooh-abanari tez manovai tin korav
ravat sooh.

Aban nap uit biñ avasik beteh-ñetiv
Matiu 13:1-9; Mak 4:1-9

[4] Met paru soohan zei ahö natakaro-
hanañ añarab ahovokaro Iesuz nakoe emat
topourat hehan Iesu uit biñitï bavatat ñetï
nao parun epat mañah, [5] "Met aban nap uit
biñ avasik betepanez* hat basah. Tahapuh
pi bi poñ betevai soohan bi nañ nonoroh
ñodahan añarab sat em toohari bi poñ
mezovai sat em tooh, ma idehol arat emat
toutat amun nooh. [6] Met bi mod nañ
helevoz revah hamar aviam hehaek ñodah.
Tat poek berevahapuh hamar haleñaiv bon,
povoz maot zuam ñu ravah. [7] Met bi
mod nañ zen zeneñ hehaek ñodat poñinañ
honeo berevahapuh zen zen poñihö ahö

* 8:5: Pavar 5 -Met parum toohat uit bi poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarah betevai sat em toohan berevooh. Met Mak 4:1-9 akopun eterë.

ravat bamezahan uit uloñ navad. 8 Met
bi mod nañ ham haleñai tinarah ñodat
tinam berevahapuh uloñ ahö mapoam ba-
dat heharopok 100, met modañik amun 100
ahoam badah." Met Iesu ñetï pov mañat
añarabon epat mañah, "Met ari hat koveñi-
nañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet
tinam hodad ravei," pot mañah.

Iesuz borë ñetiñiz kapotaz at mañah
Matiu 13:10-23; Mak 4:10-20

9 Pot mañahan pim mañairooh-abanari
ñetï povoz kapotaz basat em tat piin at
mañah. 10 Tahan Iesu epat parun mañah,
"Met Godiz masakavoz roketak hepekez
nonor iz ravat hezaek petev ari nenari pi-
mauhö hodadeo anamah, oñ paru modarin
nañir nañitï bavatat mañamohovoz kapot
ev. Paru etañinañ et hareamah, oñ tin et
narë hez, ma hat koveñinañ hateveteamah,
oñ paru kapotaz tin hodad narav hez," pot
mañah.

Uit biñ beteh hahavoz kapot bar mañah

11 Tat maot epat mañah, "Met ñetï añoh-
epovoz kapot ev, met Godiz baiñetinavoz
uit biñitï bavatat ok añoh. 12 Met bi nañ
nonoroh ñodat oraehan idehol emat nah-
pot añohoñiz zut añarab nari Godiz baiñeti-
nao hateveteamahan Seten emat ganö paru
baiñetinao tin hatevetet homeo badae bat-
apanen God paru maot pimeri bavatapan
hezag, Ne paru pim ñetiv hateveteamahaek
maot baveteman paru Godiz homeo badae
navat hepan. Pot homet baveteamah.
13 Met bi nañ helevoz revah ñodat bere-
vat zuam ñu ravah, pot añoh-poñiz zut
añarab nari Godiz ñetiv hatevetet zuam
biñ ravat bahorë hat hez, oñ medeñeñ re-
vah moruat heh añoh-poñiz zut parum lo-
porizaroh ñetï pov tin naviz, povoz honoñai
povor kao parutï ou ravamahan ñetï povoz
kaev ravat beteamah. 14 Met bi nañ zen
zeneñ hehaek ñodat berevahan bamezah,
pot añohoñiz zut añarab nari Godiz ñetï
povon hatevetet bat tovai parum ham her-
iñiz tohopanezat ahoam homeamah, ma
moniñir nonair naiz ahoam homeamah,
povoz parum loporizaroh tin hepanezao ou
narav hez. 15 Met bi nañ ham haleñairah
ñodat berevat ul tinañ badah, pot año-
hoñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hatevetet
parum loporizaroh tin bizat het ñetï povoz
hahan hezat baval hat ul tinañ badahavoz
zut paru rez kek tat tin tovai samah.

Ramuñad ba iz navatotü
Mak 4:21-25

16 Met aban nap pim ramuñad rañizat
kohat hapisiz giruvok, ma arusiz irih ogol-
erah bizat ba iz batapane? Evo, rekot pot
natotü, oñ pim ramuñad ourah badapanen
ñadohot al tezat hepanen añarab mod ko-
hat emat hepanez pori alizavok tin het eto-
hopan. 17 Met petev Godiz ñetivoz kapot iz
ravat hezaek añarab hodad nat hez-mapoñ
tokat piuhö ba ou batapanen paru hodad
ravapan.
18 Met ne ñetiv hamohon ari hat-
eveteamegiek tin homet tovai sohozei.
Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat
hepanez pop revah piuhö hodad modao
manapanen pim loporih hodadeo ahö
ravohopan, oñ mod tairap pim ñetivon
hatevetet homet zait nat hepanez pop
Godihö hatevetepanez pov maot pimau
bapanen pi kerë hapan," pot mañah.

Iesuz nonopur bosihol emahan hahat ev
Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35

19-20 Met Iesu añarabon pot ñetiv mañovai
soohan narah pim nonopur bosihol pihaz
emahan añarab ahovokaro zei pim heh-
pomakeh kohat lokat pi balopotak batat
atalip tat hehan pim nakoe emapanez paru
bapap tah. Povoz iñidoh hehan nap ko-
hatihanañ parun etet Iesun epat mañah,
"Erom ae, nim nonopur bosihol niin etepan
hat iñidoh ev emat gaa tat hez." 21 Pot
mañahan Iesu parun epat mañah, "Rotap
pi ok hah, oñ añarab tairari Godiz ñetiv
hatevetet baval hat hezari nem nonoholor
bosihol ravat hez," pot mañah.

Iesu hadao bagaa batah
Matiu 8:23-27; Mak 4:35-41

22 Met aliz nasik Iesur mañairooh-abanari
boutitak helat pi parun pot mañah, "Erohol
ae, dari iv havë epovoz okatasitï sak." Pot
mañahan paru hatevetet boutitak helat so-
hot, 23 Iesu au gom metahan au orat hehan
had ahov iv havevok haret patao urooh.
Tahan iv haveo ñai mol mol hat boutitak
ivov kohat lokat beo reehan havevok er
horat paru emiv elat ñomapanezat ravah.
24 Tahan pim mañairooh-abanari sat Iesu
bazagerï metahapuh epat mañah, "Deim
ahop ae, dari totoi ev havevok er horat
emiv elakaz tegig, ni bal haz." Pot mañahan
Iesu bal hat hadavor haveo ñai toohaek
bon tapanez mañahan had ahö urooh-pov
bon tahan haveo maot pim hehat ravah.
25 Tahan Iesu parun epat mañah, "Met ari
nemaz homeo tin badae navat hez." Pot
mañahan paru ñaihet tat home midin taha-
puh parumam epat nae nap mañah, "Ae,

pi hadavor iv havevon mañahan pim ñeo
hatevetet zuam hahat tat bon tahag, aban
epop tairap ev?"

Pituhol menat hehap batin batah
Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20

26 Met Iesur mañairooh-abanari boutitak
helat Galili zeisikanañ iv havevozañ
soohaek okatasitï sat Gerasa añaraboz
zeisik sah. 27 Tat paru poek berevat Iesu
boutitakanañ er horahan zei potakanañ
aban pituhol menat heh-nap haret Iesu
bavizah. Met aban pop orah rezah dimir giv
nat barekap het zeitak nakezap, oñ pi mosik
ñomoohari baveirooh-poek sat heh. 28-29 Met
aban pop pituhol menoohan rumurooh-
aliz poñik pim heris bahorï batapan
hezavoz aban modari pim eñar marah bi
kezañir seniñinañ demat beteohan oraet
orah rezah pi bi poñ bavilat beteohan
pituholohö ham ñai ñai betezarah maot
bat sooh. Met aban pop Iesu bavizahan
pi zuam pitü aban popuh menat hehapun
epat mañah, "Ni aban epop betet berevat
pataek sa." Pot mañovaiam aban pop pim
eñañik rariñ rez bareñat† ñeo ñarah hat
epat hah, "Iesu God mapori ritou metat
ahop ravat hezapuz rop, ni ne tair netekë
hat ev emeñ? Erom, ni ne kakamao netotü,
pot ok nañamoh." 30 Pot hahan Iesu aban
popun epat mañah, "Erom, nim abatao
haz." Pot mañahan aban pop pituhol ahö
piih heh, povoz hañiv epat mañah, "Met
dei ahovokaro hez, povoz nem abatao
Ahovokaro." 31 Pot mañahan pituhol Iesun
kezao epat mañah, "Ni dei pohao hañ
horiv etohopanen horï ravakazaek sakaz
añotun."

32 Pot mañovai etehan bolohol ahoam to-
toi daparavah sisiñiñ nohot hehan pituhol
parun etet Iesun epat mañah, "Met ni dei
emeeken sat bol akarih lokak." 33 Pot hahan
Iesu parum hahat tat meehan pitü pori
abanap betet sat boloholok lokah. Tahan
bolohol daparavazañ porü hat sat kohat iv
havevok ñodat emiv elat ñomah.

34 Met aban boloholoz koravori pot
tahavon etet paru porü hat sat parum
zei potakaroh añarab heharin ñetï pov
mañovai sahan 35 añarab aban pituhol
menat hehan ruahan sahap, "Taek hez,"
pot hat etepanez emah. Met emat etehan
aban pituhol menat hehap pim hodadeo tin
ravahan pi dimir giv tinatü tat Iesuz nakoe
toutat hehan añarab emat piin etet ñaihet
tat agol atat heh. 36 Met Iesu pot tahan etet
heh-porihö añarab modari emahan aban
pituhol menat hehap batin batahan tahat-
ñetiv parun bar mañah. 37 Met Gerasa zei
posikari paru mamog pot navon et narë
heh, povoz ñaihetiv horiam tahapuh Iesu
parum zei pos betet zei mod nasitï sapanez
mañah. Tahan paru zei pos betet boutitak
helat sapanez toohan, 38 aban pituhol menat
hehan baverevah-pop emat Iesunañ honeo
sapanez mañahan Iesu piin epat mañah,
39 "Evo, ni deip honeo nasotü, oñ nim zeitak
sat God ni tin netahavoz ñetiv añarabon
bar mañohoz." Pot mañahan aban pop
maot borourat pim zeitak sat Iesu pi batin
batahavoz ñetiv añarab poekarin map bar
mañooh.

Añ napur ñarï nap batin batah
Matiu 9:18-26; Mak 5:21-43

40 Met Iesu poekanañ maot boreurat Galili
zeisik mamog pim hehaek sahan añarab
pimaz gaa tat ñai bizat etet hehari piin etet
biñ ravat heh. 41-42 Met poek aban Zuda-
holoz topour zeimakez korav ahop ravat
hehapuz abatao Zairas pop pim ñari ne-
nap ñomapanez tahan pi Iesuz nakoe emat
rariñ rez bareñat ñarip batin batapanez
kezao epat mañah, "Ni nem zeimakeh emat
nem ñari nenap batin batekez zait tat ev
emat nañoh," pot mañah. Met ñari popuz
krismasañ 12 ravat heh.

Pot mañahan Iesu Zairasinañ parup
nonoroh soohan añarab ahovokaro pim
okat epat rouvat pi balopotak batat sooh.
43 Met porihanañ añ nap pi krismasañ 12
poñik uveo meehot lam zeitak koravori pi
batin batapan hat sooh, oñ pi tin narav,
am heh. 44 Met añ pop pi Iesuz kosimarah
emahapuh pim dimipuz tetemarah ut
urahan pim uveo meohaek zuam bon tah.
45 Tahan Iesu paru maporin epat at mañah,
"Met arihanañ tairapuhö neeh ut noureñ?"
pot hahan paru mapori, "Evo, dei niih
ut nanour," pot hahan Pita Iesun epat
mañah, "Erom ae, añarab ahovokaro ev
nim okat epat emat map ni ba atalip netat
het ni ok ut nouramahag, tairaiz ni okat
hameñ?" Pot mañah. 46 Tahan Iesu epat
mañah, "Evo, nap neeh ut nourahan nem
kez nao piitï sahan ne hateveteohö, povoz
arin ok at añoh." 47 Pot hahan añ pop,
Iesu hodad hatat ok hah, pot pi homet dei
dei tahapuh emat Iesuz eñañik ñodat pim
tohot emat piih ut urat tin ravahavoz kapot

† 8:28-29: Pavar 28-29 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapan tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat

bar mañahan añarab pim okat epat hehari
map hateveteh. 48 Tahan Iesu piin epat
mañah, “Eñarim, nim homeo neohö batin
navatomaz ni homeo badae bateñ, povoz ni
tin haraveñig, lop tinarinañ sohoz.” Pot añ
popun mañah.
49 Met Iesu pot mañovaiam Zairasiz
zeimakehanañ aban nap emat Zairasin epat
mañah, “Erom ae, nim ñarip hañomahan
ne ev emohog, ni darim añairamahap betez
bavizat emameñ.” 50 Pot mañahan Iesu
hatevetet Zairasin epat mañah, “Erom,
nim loporih honoñai totun, oñ nemaz
homeo badae bateken dari sakan nim ñarip
maot bal hapanezap ok.” 51 Pot mañat
paru Zairasiz zeimakeh sah. Tahapuh
Iesu añarab pinañ sooharin, “Epek hezei,”
pot mañat bagaa batahapuh Pitar Zemisir
Zonir ñari ñomahapuz nonopur papap
nenam pinañ lokapanez mañahapuh paru
zeimakeh sat lokah. 52 Tahan ñari añ popuz
kapotakari iñir zakep tohot hehan Iesu
parun etet epat mañah, “Evo, ñari okop
nañom, oñ pi ok au unun orat hezag, ari
tovai ahoam iñ haotunei,” pot mañah.
53 Tahan añarab hatevetet ñari pop rotap
hañomah, pot paru hahomet heh, povoz
Iesuz hahavoz paru kek mui ahoam tohot
heh. 54 Tahan ñarip oraeh-zei girü povok
Iesur pinañ honeo emah-pori sa lokat Iesu
ñaripuz marasiz bat epat mañah, “Ñari
epop, ni bal haz.” 55 Pot mañahan ñarip
maot biririï ravat bal hahan Iesu paru pi
gipiz manapanen napanez mañah. 56 Met
pot tahavoz nonopur papap agol atat home
midin tat hehan Iesu ah ñeo parupin epat
mañah, “Met arip nem toh-ñetï epov tovai
añarab modarin mañotunei.” Pot parun
mañah.

9

Iesu pim mañairahol meehan sah
Matiu 10:5-15; Mak 6:7-13

1 Met narah Iesu pim mañairooh-abanari
12 poriz as hahan emat pim nakoe topoura-
han pituhol menat hepanezarir, lam
modañ tat hepanezari batin batohopanez
kezao paru manah. 2 Met pot metahapuh
pi parun ñetiv epat mañah, “Met ari sat
añarabon God arim koravopuz masakavoz
roketak hepanez ñetiv bar mañovai lamari
batin batovai sohozei. 3 Met ari sohopekez
hat arim heriñ tin metohopekez homet
arim irañir kizovetur moniñir dim modarir
gipizor potü tovai basotunei.” 4 Pot mañat
maot epat mañah, “Met ari sohot zei natak
sepeken añarab nari emat ari avat sat
parunañ orepekez zait tat zei tairañik avat
sapanez poñikam lokat het gog ev au añat
emeemaz toh-epeñ tovai zei modañik sa
orotunei, oñ anohopanez poñikam hezei.
5 Met zei mod natak sat berevepeken añarab
arimaz kaev ravat orohopekez zei nañ
naan tapan, povoz arim eñañik parum
zei potakanañ ham tomol moleo ñed bat
hepanezaek teur betet zei pot kos rez
manat sepeken paru etet, ‘Ui, dari paru
ganö meteg,’ pot hapan.” 6 Met Iesu pot
mañahan pim mañairooh-abanari sat zei
posik zei potak katak añarabon baiñetinao
bar mañovai lamao tat hehari batin batovai
sooh.

Erod Iesuz ñetivon hatetet hahao ev
Matiu 14:1-2; Mak 6:14-16

7-8 Met Iesuz pot tovai emooh-ñetiñ hao-
han hatevetet añarab nari epat haoh, “Zoan
ivov emeohap maot biririï ravat bal hat
hez.” Pot haohan añarab mod nari epat
haoh, “Evo, propet aban Elaiza batam
hehap maot biririï ravat bal hat hez.” Pot
haohan mod nari epat haoh, “Evo, met
Godiz propet aban batam heh-mod nap
maot biririï ravat hez.” Pot paru Iesuz
kapotaz main main haohan Erod Galili zei
posiz aban ahop hatevetet basat em tat
heh. 9 Tat pimam epat homeoh, “Met ne
batam hahon paru Zoaniz gagai men elahan
hañomah, oñ petev tairapuhö gogot tama-
han ne pim ñetiv hateveteamoh?” Pot hat
pi Iesun etepanez hat zait tat heh.

Iesuhö añarab ahov gipiz manah
Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Zon 6:1-15

10 Met Iesuz mañairooh-abanari
soohaekanañ maot borourat emat Iesu
bavizat parum tovai soohat ñetiv map
Iesun mañah. Tahan pi hatevetet añarab
mod mapori poek betet pim mañairooh-
aban nenarinañ paru zei nataz abatao
Betsaida mañooh-poek sah. 11 Met paru
poek sahan añarab ahovokaro paru sahao
hatevetehapuh parum tokat sahan Iesu
parun etet biñ ravat bat sa batahapuh
parun Godiz masakavoz roketak sat
hepanez ñetï pov mañovai, añarab lamari
batin batohot poek heh.
12 Met gitap bañodapanez toohan
mañairooh-abanari 12 pori emat Iesun
epat mañah, “Erom ae, dari mosik ev hezag
añarab okorin mañeken zei totoi demahan
hez-okoñik sat gipiz bat napanepuh orap.”
13 Pot mañahan Iesu parun epat mañah,
“Evo, met povoz arihö etet gipiz natü paru

manei." Pot mañahan pim mañairooh-
abanari epat piin mañah, "Ae, met deim
bereñ mar nas met pis honeñariv nenam
ev oraezag dei sat parum gipiz napanez
natü zum takaz hameñi?" Pot mañah.
14 Met abanari 5 tauseniz zut hehan parum
añaholor ñarohol amun poek togü manat
hehavoz homet mañairooh-abanari pot
hah. Pot at mañahan Iesu pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Ari añarabon
mañepeken toguñ main main 50 naek, 50
naek, pot toutovai sap." 15 Pot mañahan
paru Iesuz hahat mañahan añarab toguñ
main main mañahat toutovai sah. 16 Tahan
Iesu bereñ mar nas met pis honeñariv
bat abaran etet gipiz potuz Godin biñ
mañahapuh gipiz pot bapezat mañair
abanari manahan paru añarab manovai
sah. 17 Tahan añarab mapori nohot kaev
ravahan kametü hov kitü 12 bizahan
oraehaek bavelahan map beo rezah.

Pita Iesuz kapot bar hah
Matiu 16:13-20; Mak 8:27-30

18 Met aliz nasik Iesu main ravat sat
mañeo hahot hehan pim mañairooh-
abanari emahan pi parun epat at mañah,
"Met paru añarabohö nemaz homet tairap
hamah?" 19 Pot mañahan paru epat
hah, "Añarab narihö nimaz Zoan ivoh
memeohap pot hamah, met mod narihö,
'Elaiza batam hehap,' pot hamah, met mod
narihö, 'Godiz propet aban batam ñomah-
mod nap maot biririï ravat hez,' pot nimaz
hamah." 20 Pot mañahan Iesu parunahoen
epat maot at mañah, "Met arimauhö nemaz
tairap hameg?" Pot mañahan Pita epat
hah, "Ni Kristo, Godihö eñizekez au hahan
hezap," pot mañah.

Pi ñomapanez maot bar mañah
Matiu 16:20-28; Mak 8:30-38; Zon 12:23-26

21 Met Pita pot hahan Iesu parun ah ñeo
epat mañah, "Ari tovai nemaz hag-okat
modarin bar mañotunei." 22 Pot mañat
maot epat mañah, "Met ne Añaraboz Nanep
tokat aban tup ahomakez korav ahorir anu-
maihol bareñ elat mañaramahariz ahorir
aban ñetï kateñiz mañairahol ne kos rez
nanat kakam ahov netapan. Tat paru mod
narin mañapanen ne navat ur noñomapa-
nen, nevizapanen oraet aliz nasikaro bon
tapanen zeirevaizasik maot baviririï navat-
apanen bal haom."
23-24 Pot Iesu parun mañat añarab aho-
vokaron epat mañah, "Met tairap nenañ
emohopanez pop ne nemauz zaitiv betet
nem Papapuz hahat baval hat pim zaitivok
samoh-povoz zut pi pop nem tamoh-epat
tovai emohot pot homehopan, Met ne Iesuz
zaitivok sohoman modari honoñai tairao
netapanez, ma ur noñomapanez hapanen
ne kaev ravat ñaihet tat pi navetetü. Pot
nemaz homet emookez pop nenañ honeo
pohao tin het hekë. Oñ nap pim heris
tin hepanez homet ñaihet tapanez pop pi
pohao tin naketü, oñ horï ravapan. 25 Met
nap pi hamarah nonair nai map hez-potü
bat hepanepuh Godiz homet naketuz pop
ñomapanen pim nonair nai potuhö rekot
pi tin hepanez meñizapane? Evo, potuhö
rekot nameñizotü. 26 Met aban nap nemaz
ma nem ñetiv hapanez kaev ravapanezap
tokat ne Añaraboz Nanep nem alizavor
nem Papapur enzoliholoz kezavor aliza-
vonañ maot ou ravat eromazarah ne aban
popuz kaev ravat piin et nareotü. 27 Met ari
hatevetepeken ne rotap epat añom. Tokat
ari eperihanañ nari nañom biririï hepeken,
Godiz masakavoz roketak hepekez pov ou
ravapanen etepekepuhoh tokat ñomepek,"
pot mañah.

Iesuz heris pat ravah-ñetiv
Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8

28 Met Iesu pot mañahan het au alizañ
8 bon tahan pi Pitar Zemisir Zon bavizat
agarë dañ navok pi mañ hapanez hat paru
sat heh. 29 Tahapuh Iesu mañeo haohan
pim heris pat ravahan pim dimir giv map
aer ravat het uasiz tamahavoz zut livaliv
tooh. 30-31 Met pot tovaiam propet aban
batam heh-nañariv Mosesir Elaiza Iesuz
hehaek ou ravat paru honeo rouvat hehan
parupim herisikaro amun aliz ahov al tezat
livaliv toohan, Godiz hahat Iesu tovai so-
hopanen Zerusalem zeitak ur ñomapanen
tapanezat ñetiv paru nae nap mañohot
heh. 32 Met paru pot hahot hehan Pitar pim
modañariv au gom toohaekanañ maot etañ
elat etehan, Iesuz alizavon eteh, met pim
alizavonañ honeo aban mod poñariv rouvat
amun hehan eteh. 33 Tahan aban poñariv
Iesu betet maot sapanez toohan Pita pim
tin hapanezao bon ravahan betezam Iesun
epat mañah, "Deim ahop ae, dari ev tin
hez-povoz biñ ravohog, rekot dei zei goe
nañ nim namak, Mosesiz namak, met
Elaizaz namak, pot demak." 34 Pot maňova-
iam unit abarahanañ erat paru bamezahan
mañairooh-aban pori un potan etet ñaihet
tat hehan 35 un potaz ñaravatakanañ ñe nao
epat hah, "Met nem rop, arimaz hat ba ou
batohop ok, povoz ari pim ñetiv hahopa-
nen tinam hatevetehozei." 36 Pot haovaiam
unitar aban mod poñariv bon tahan Iesu

main hehan paru eteh. Met mañairooh-
aban pori poek tahan etehao mod narin
namañ, oñ parum etehatam homet heh.

Pitup menat hehap batin batah
Matiu 17:14-21; Mak 9:14-29

37 Met paru dañ povok hehaekanañ zeit
al tezahan Iesur mañairooh-abanari er ho-
rat añarab ahovokaro emoohan paru bav-
izah. 38 Tahan añarab poriz ñaravatakanañ
aban nap ñeo ñarah hat Iesun epat mañah,
"Añairameñip ae, ni nem ro epopun eterë.
Met pi nem ro nenap ev, 39 oñ orah rezah
pitü horï nap pi kezao menat baveteama-
han ñodat ñeo ahoam hamahapuh hodadeo
bavon batamahan tur tem tamahapuh pim
heris teperat oraezan agolasikanañ giz gi-
hov reamah. Met pitü pop menat hezaek
bon nat, oñ orah rezah bahorï metamahan
rop map horï ravovai samah. 40 Met nim
mañairameñ-abanari pitü pop ruapanez ne
ahoam parun mañoohon paru bapap tah."
41 Pot hahan Iesu paru porin epat mañah,
"Beuo, ne houloam arinañ ev het añamo-
hon ari hatevetet arim gagañik hodad tinao
nav het kut tat nemaz homeo badae na-
vat hezavoz homet arimaz nem loporih
honoñai tamoh, oñ arinañ am heman ari
tairarah nemaz tin homeo badae batepek?"
Pot mañat aban popun epat mañah, "Kar
erom, nim rop ev bat em." 42 Pot mañahan
rop magei bat emoohan pitup maot ro pop
bahorï metahan hamarah ñodat tur tem
hat teperat oraeh. Tahan Iesu pitup ruat
rop batin batat pim papap maot manah.
43 Met pot tahan añarab ahovokaro Godiz
kez ahö povon etehapuh paru ñaihet tat
agol atat heh.

Iesu pim ñomapanez ñetiv maot mañah
Matiu 17:22-23; Mak 9:30-32

Tat paru Iesuz tahan etehavoz ahoam
homeohan Iesu pim mañairooh-abanarin
epat mañah, 44 "Met ari ñetï añomaz toh-
epovon hat koveñ bizat tinam hatevetei.
Met ne Añaraboz Nanep aban napuhö aban
mod narin mañairapanen ne navapan."
45 Pot hahan paru Iesuz ñetï mañah-povon
hatevetehapuh Iesu hamarah aban ahop
ravat hepan, pot homet hehaek pim ha-
havoz kapot iz ravahan paru tin hodad
narav tahapuh pim ñetï hah-povoz paru at
mañapanez ñaihet tat am heh.

Aban tairap ahop ravapan?
Matiu 18:1-5; Mak 9:33-37

46 Met Iesuz mañairooh-abanarihanañ
tairap ahop ravat hepanen modari pim irih
hepan pot hat, "Ne arim ahop ravom,"
pot hahan modapuhö, "Evo, ne arim ahop
ravom," pot paru kilam ñetiv nae nap
mañat ser haovai sooh. 47 Tahan Iesu parum
haohat hodad haravahapuh pi ñaro goe
nap bat emat pim nakoe barouvat 48 parun
epat mañah, "Met tairapuhö nemaz homet
ñaro goe epopuz zut nap meñizat tin metat
hepanez pop ne amun ok neñizat tin hane-
tapanezavoz zut ravat hepan. Met aban
ne neñizapanez pop ne main naneñizotü,
oñ nem Pap nemeehan eroh-pop amun ok
meñizapan. Met aban nap pi añarab modari
meñizat parum gogot metohopanez popun
God etet, 'Aban ahop ok,' pot pimaz ha-
hopan." Pot Iesu parun mañahan hat-
eveteh.

Dari eñizohopanezapuz ñetiv
Mak 9:38-40

49 Met pot hahan Zon Iesun epat mañah,
"Deim ahop ae, dei etegin aban napuhö
pituholon nim abatao mañat ruoh, oñ pi
darinañ honeo nakezapuhö pot tooh, povoz
dei pin, 'Evo, ni okat totun,' pot ah ñeo
mañeg." 50 Pot hahan Iesu pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Evo, met aban
tairap darim gogot bahorï navatotuz pop pi
dari eñizohopanezap ok, povoz ari tovai pi
bagaa batotunei," pot mañah.

Sameria nari parumatak naorotuz hah

51 Met God Iesu abarahaz maot bat hela-
panez pov totoi ravahan pi Zerusalem
zeitak sapanez homet heh, povoz nonoroh
sooh. 52 Tat aban nari asiv meehan sat
bar mañapanez garos ravat sohot Sameria
zeisik zei natak añarab potakari zei na-
mak manapanen paru orapanez sat mañah.
53 Met paru Sameria añarab pori epat haoh,
"Zuda añarab emat deinañ naorotü." Pot
haovai emooh. Met Zerusalem zei pot
Zudaholoz zei ahot ok, pot paru hodad,
povoz paru sat zeimakez at mañahan Iesu
Zerusalem zei potak sapanez emooh-pov
paru hodad ravahapuh kaev ravat zeimak
namanotuz hahan Iesu tokat emoohan ha-
hat piin mañah. 54 Tahan pim mañairooh-
abanañariv Zemisir Zon parum pot ha-
havoz homet Iesun epat at mañah, "Deim
ahop ae, ni gu haken dei hakan rekot abara-
hanañ itiñad ou ravat erat añarab okori
ñadat bavon batapan ma tair?" 55 Pot at
mañahan Iesu borourat parupin ñai mañat
hañiv epat mañah, "Evo, arip okat hao-
tunei." 56 Pot mañat paru zei pot betet
modatak sah.

Iesunañ honeo sapanez aban nap hah
Matiu 8:18-22

57 Met paru nonoroh soohan aban napuhö
emat Iesun epat mañah, “Erom ae, met nim
sookezaek deip honeo sohopainez ne zait
toh.” 58 Pot mañahan Iesu piin epat mañah,
“Met had bedehol parum oramah-tekeñ
hez, ma idehol parum oramah-zezeñ amun
hez, oñ ne Añaraboz Nanep zei hemaz na-
mak bon, povoz nim nañeñ-okovoz tinam
hometahoh em.” 59 Pot mañat pi aban
modapun epat mañah, “Ni emeken deip
sopain.” Pot mañahan aban mod pop
hañiv epat mañah, “Nem ahop ae, ni gu
haken ne sat het nem papap ñomapa-
nen baveiromapuhoh emoman deip ho-
neo sohopain.” 60 Pot mañahan Iesu hañiv
epat mañah, “Met paru nemaz homeo
badae navat hepanezari parumeri ñomo-
hopanen baveirohopan, oñ ni nenañ honeo
deip sohopainepuh God arim koravopuz
masakavoz roketak sat hepanez ñetiv ni
añarabon bar mañookë.” 61 Pot maña-
han aban mod napuhö Iesun epat mañah,
“Erom ae, ne ninañ honeo deip sohopainez
netamah, oñ gaa teken ne garos sat ne-
meri maras manatahoh maot emom.” 62 Pot
hahan Iesu aban popun epat mañah, “Met
aban nap nenañ honeo sohopanez pop
maot borourat kosimaratï pim nonair nai
zeitakatuz, ma gog mod navoz maot homet
lop houlorizaro bat hepan, povoz pi Godiz
masakavoz roketak het gogot natotuzap ra-
vat hepanezap ok,” pot mañah.

10

Iesu abanari 72 meehan sah

1 Met pot mañahapuh tokat Iesu pi aba-
nari 72 ba ou batat honeñariv honeñariv
baverat zei ahö potak katak, ma zei goe
pim sapanez poñik paru garos meepanen
sapanez tah-porah 2 pi parun epat mañah,
“Met ari emeeman sepekez teg-epovoz
tairavotï zut tat añom? Met av epesik gipiz
ahoam map utap hatat hez, oñ gog aban
sat gipiz potü bat batogü manapanezari
aviam hez, povoz ari av epesiz maupun
mañ mañohopeken pi gog aban modari ba
ou batapanen sat gipiz potü bat batogü
manohopan.
3 Met gog emeeman sat tovai sohopekez
pot gog honoñai ahot ok, povoz epat añom,
Met sohopeken had bedeholohö bolohol
menamahavoz zut modarihö arimaz kaev
ravat bahorï etohopan. 4 Met sepekez tat
tovai arim heriñ tin metohopekez homet
moniñ ma kizovetü bat sotunei, ma eñ
suñ meet sotunei, ma nonoroh ari so-
hopekepuh añarab modari bavizat ñetiv
ahoam hahotunei, oñ am ñeo mañovai
sohozei. 5 Met pot tovai ari sohot zei
natak berevat zei namakeh lokat toutat het
pomakeh hepanezarin epat mañei, ‘Godiz
masakao arinañ hepanen lop tinarizaronañ
ari hezei.’ 6 Met pot mañepeken zei po-
makez aban maup masak etohot hepan,
povoz arim mañepekez pov rotap ravap,
oñ ari masak naetotuzat ravapan, povoz
mañepekez pov arimautï maot emapan.
7 Met zei bat sa avatapanez pomakeh am
hepekepuh tovai zei modamakeh sotunei,
oñ pomakeam het zei potakarin Godiz ñe-
tiv mañohopeken paru gipiz anohopanen
ari, Ui dari hañ tairai paru manak, pot
hometunei. Oñ gog abanari gogot tamahan
hañiv manamahavoz zut ari amun añarab
meñizat tohopekezavoz hañiv paruhö gipi-
zor ivov ari anohopan.
8 Met zei natak ari sepeken mar anat
avat sat eñepanepuh gipiz arim nain
hepekez natü bareñat tez anapan, povoz
am nei. 9 Tat zei potak am het lamari
batin batovai añarabon epat mañei, ‘Met
Godiz masakavoz roketak sat hepekez
pov totoi arih emapanez tah,’ pot
mañohozei. 10 Met pot mañat ari zei mod
natak sat berevepeken paru arim ñetiv
hatevetepanez kaev ravapan, povoz ari
nonoroh sat rouvat het parun epat mañei,
11 ‘Ae, ari Godiz masakavoz roketak hepekez
pov petev arim totoi ravah-ñetï tin pov
dei arin añakaz hat emegin ari kaev raveg,
povoz arim ham tomol moleo deim eñañik
ñed bat hezaek maot ev teur betekaz teg.’
Pot parun mañat teur betet sei. 12 Met pot
etapanez añarab poriz epat añom, Met
batam añarab Sodom zeitak heh-pori horï
povor kao ahoam tooh, povoz tokat God
ari añarab ñevok evizapanezarah pi Sodom
pori hañ horiv metapan, oñ zei añarab het
arimaz kaev ravapanezatak hepanez poriz
horivohö Sodom añaraboz batam tooh-pov
ritou metat map ahö ravapanezaek God
paru hañ horï ahö mapov metapan,” pot
mañah.

Parum toohavoz homet mañahat ev
Matiu 11:20-24

13 Iesu pim mañairooh-aban 72 porin
pot mañahapuh boreurat añarabon
epat mañah, “Ui, ari Betsaidar Korasin
zeitakaroh añarab eperi, met ne arim
zeitakaroh lamari batin batat pituhol ruoh,

oñ ari arim horiv navet am hez, povoz mai
zakep ari honoñai ahov tokat bepekezari
ok. Met batam Taiar Saidon zei potakaroh
añarab Godiz hodad natari hehaek aban
nap poek sa het nem red tamoh-epeñiz
zut nañ tat añarab lamari batin batoohatin
parum horiv betepanez hat zakep tat boteo
hol ruat kir kizeñ tat heh narab, oñ ne
arin red povor kao añairamohon arim
horiv navet. 14 Povoz tokat ari añarab
mapori ñevok eviipanezarah Taiar Saidon
zei potakarohari parum horivoz hañiv
aviam bapan, oñ arim horivoz hañiv ari
ahoam bepek." 15 Pot hahapuh modarin
epat mañah, "Ae ari Kapaneam zeitakari,
arim abatañ bat hel batat abarah helepekez
homeamegi? Evo, ari poek rekot nahelotü,
oñ horiñ tamahari ñomat sat hezaek
evetepanen sepek."
16 Iesu pot mañahapuh pim mañairooh-
aban porin maot epat mañah, "Met tairari
arim gizarop hapekezat hatevetet baval ha-
panez pori nem gizarop amun ok baval ha-
pan, oñ tairari ari kos rez anapanez pori ne
amun kos rez nanapanezari ok, met ne kos
rez nanapan, povoz nem Pap ne nemeehan
erohop amun ok kos rez manapan." Pot pi
parun mañah.

Aban 72 pori maot emah

17 Met tokat abanari 72 meehan sat gogov
tovai soohaekanañ maot boreurat emat
parum tovai soohavoz biñ ahov ravat Iesun
ñetiv epat mañah, "Deim Amip ae, dei
nim añeñit tat pituholon nim abatavonañ
mañovai soogin hatevetet añarab betet
berevat soohan tin ravooh." 18 Pot maña-
han Iesu epat mañah, "Tin, met pot to-
vai soogin Seten pi uas reamahan eteame-
givoz zut revah hehaekanañ er horat ño-
dahan ne eteohö. 19 Met ari hatevetei,
nem kezavohö pi popuz kezao ritou metat
hez, povoz nem kez pov ari anohon bat
hezaek hamalehol ma pei horï tairari rekot
ari emenat bahorï naavatotü, ma Seten
amun rekot bahorï naavatotü, 20 oñ ari
hamegin pituhol hatevetet berevat sama-
havoz, 'Deimauhö hamegin berevat samah,'
pot hat biñ ravotunei, oñ abarah tepatak
arim abatañ God red hamenahan hez-povoz
homet ari biñavonañ hezei," pot mañah.

Iesu Godin ñetï biñao mañah
Matiu 11:25-27, 13:16-17

21 Pot mañoohan Godiz Pul Tinap Iesuz
loporih biñ ahov manahan pi epat hah,
"Apai, ni nenap abarar hamarah hezariz
maup hez. Met paru nari pot hamah,
'Dei hodad ahö tinavonañ het tovai sameg.'
Pot hamahari nim ñetï rotapuv hodad
tapan hezavoz ba iz batameñ, oñ paru,
'Dei hodadeo tekï hezari eveg, ni eñi-
zooken tin hodad ravohok,' pot nañama-
hariz ni hatevetet kapot tin hodad tapanez
mañairameñ, povoz homet ne nimaz biñ ra-
vat hez. Met Apai, rotap nimauz zaitivonañ
añarab pot metameñ, povoz ne eteamohon
tin ravamah," pot mañah.
22 Tahapuh Iesu maot añarabon epat
mañah, "Met nem Papapuhö gog tamoh-
map epeñiz au nañahan hez, met pi ne-
napuhö ne pim ropuz tamohot tin hodad
hez, ma ne pim ropuhö nem Papapuz tama-
hat tin hodad hez, met añarab tairari ne
mañairohomaz pori amun nem Papapuz
hodad tohopan, oñ añarab pot namañairo-
tuzari pimaz hodad natotü."
23-24 Met pot hat Iesu boreurat pim
mañairooh-aban nenarin etet epat
mañah, "Met batam Godiz propet abanari
met zeisikaroz ahori arim petev nem
añairamohon etet hateveteameg-epeñin
etet hatevetepanez paru zait tat heh,
oñ paru mamog et narë ma hat navet
heh, povoz petev nem tamohovon ari
eteamegiek, biñ ravat lop tinarizaronañ
hezei," pot mañah.

Sameria aban nap Zudap meñizah-ñetiv

25 Met aliz nasik aban ñetï kateñiz mañair
nap Iesun mañapanen pi horï hapan batah,
pot homet epat at mañah, "Añairameñip
ae, ne tair toman pohao tin het hemaz pov
nanapan?" 26 Pot hahan Iesu hañiv epat
mañah, "Met ñetï kateñir ah ñeñ menahan
hez-tep potak ñetï tairañ ni rekö hameñ?"
27 Pot at mañahan aban pop epat hah, "Met
menahan hezat ev, God arim ahop hez,
povoz nim hezhezao, ma hodadevor loporï
pi nenap map manat kez tat pimazahar zait
tat hez. Met modao amun epat menahan
hez, Nimauz homet zakep tat hezavoz zut
añarab modariz homet zakep tat tin meto-
vai sohoz, pot menahan hez." 28 Pot hahan
Iesu epat mañah, "Tin hañ, povoz hañ-okat
tookezaek pohao tinam het hekez tin pov ni
nanapan."
29 Met pot hahan at mañah-aban pop
modariz taevavok pi aban tinap ravapanez
hat Iesun maot at mañah, "Met mod taira-
puz homeman nem modap ravapanen tin
metohom?" 30 Pot mañahan Iesu aban naritï
bavatat ñetiv epat mañah, "Met narah Zuda
aban nap Zerusalem zeitak hehaekanañ

Zeriko zeitak sapanez hat nonoroh er
horoohan aban givogï nari nonoroh emat
baelat hehan aban pop horahan kez tat
tupuñir marañinañ uroohan ñomapanez
tat oraehan pimotü batezahapuh bat paru
barezat sah. 31 Tahan aban pop horï ra-
vat oraehan Zuda aban Godiz homet anu-
maihol bareñ elat mañarooh-nap emat
etevai non helevavotï am sah. 32 Tahan
aban popuz tokat Zuda aban mod nap pi
aban Livai porihanañ nap Godiz tupumakeh
gogov toohaekanañ emahapuh pim totoi
haret piin etevai pihoen am bazei manat
sah. 33 Met pot parup tat hasahanahoh
aban Sameria zei hotoh pat posikanañ nap
emat etet horï ravat oraeh-popuz zakepiv
ahoam tahapuh, 34 pim totoi sat herisik
ur kelahan horï ravat hehaek ueriv ma
bain ivov mevizat medemah. Tahapuh
pim bol donkipuz revah pi bavizat basaha-
puh añarab hotohanañ emat orohopanez
zeimak demahan hehaek meñet korav ra-
vat hehapuh, 35 orat het zeirevai al tezahan
monis 2 kina aban zei pomakez koravop
manahapuh pot mañah, 'Ni monï epes bat
aban epopuz tin korav ravat heken tin
ravap, met monï epes ni bat pimaz korav
ravat het tovai sooken rekö narav tapan,
povoz nim monï nas honeo bizeken ne maot
emomazarah monï hañis ni nanom,' pot
mañat sah."

36 Met Iesu ñetï epov mañahapuh aban
piin mañahapun epat at mañah, "Met aban
nañariv nap pot tahaek tairap aban horï
ravat heh-popuz modap ravah?" 37 Pot
mañahan aban pop epat hah, "Met aban
zakep tat tin metah-pat pop pim modap
ravat tin meñizah." Pot hahan Iesu epat
mañah, "Rotap ok hañig, ni taput tovai
sohoz."

Matar Mariaz zeimakeh Iesu sah

38 Met Iesu pim mañairooh-abanarinañ
paru honeo sohot zei natak berevah. Tahan
poek añ nap pim abatao Mata hehaekanañ
emat Iesu bavizat pi gipiz bareñat mana-
pan hat kohat pim zeimakeh basat meñeh.
39 Tahan pi poek sat hehapuh ñetiv haohan
añ popuz saup pim abatao Maria Iesuz totoi
emat toutat ñetiv haohat tinam hatevete-
hot heh. 40 Tahan Mata pi gipiz bareñapanez
gogot ahoam tohot kaev ravat emat Iesun
epat mañah, "Erom ae, Maria emat nim
totoi toutat betez hezan nem main gogot
ahö tohot kaev ravoh, povoz mañeken pi
emat ne neñizap." 41-42 Pot mañahan Iesu
ñetï hañiv epat mañah, "Mata ae, ni nonair
nai mapotuz ahoam homeameñiek emat
nen ok at nañeñ, met ni tin navoz hodad
nat hez, oñ Maria tin povoz hodad ravat
ev emat toutat hateveteamahaek pi mod
naiz ni neñizapanez piin namañotü," pot
mañah.

11

Mañeo hahopanezat mañahat ev
Matiu 6:9-15, 7:7-11

1 Met narah Iesu pi naek sat het Godin
mañ mañohot het garë hahan aban pim
mañairooh-nap piin epat mañah, "Deim
Amip ae, met Zoan pim mañairooh-
abanarin mañeo hahopanezat badede
mañooh, povoz zut nihoen dein mañeo
haokazat añeken dei hodad ravak." 2 Pot
mañahan Iesu epat mañah, "Met ari mañeo
hahopekez Godin epat mañ mañohozei,
Apai, met dei mapori nim abat tinao orah
rezah bat hel batovai sohokaz zait
teg.
Ma ni deim koravopuz masakavoz roketak
hekaz pov zuam ou ravapanez zait
teg.
3 Ma ni orah rezah deim gipiz anooken
nohok.
4 Met deim modarihö horiv etamahan dei
parum etamah-poñiz unun manat
kos rez manamegivoz zut ni amun
deim horï tamegiñ bavetet unun
manohoz.
Met ganö dei horï nao tak hezavoz ni dei
evetetun, oñ deimaz tin korav ravat
hez."

5-6 Iesu pot pim mañairooh-abanarin
mañeo hahopanezat mañat maot epat
mañah, "Met arihanañ ni nap zeimakeh
orat heken kuturutak batï nap hotohanañ
emapanen gipiz manekez mel teken bon
tapan, povoz nim mod napuz zeimakeh ni
sat epat mañekë, 'Eñarim ae, batip nem
zeimakeh emahan ne gipiz bon, povoz ni
bal hat gipiz natü nanekez emoh.' 7 Pot
mañeken nim mod pop epat nañapan, 'Evo,
dei ñaro haitokor hamerizat badao hat
haoregiek, ne bal hat ni gipiz nanomaz
kaeveg sa.' 8 Pot nañat nim mod pop, Ae,
nem modap ok emat hahag, ne zuam bal
hat meñizat gipiz natü manom, pot pi
homet zuam bal nakaotü, oñ ni am rez
kek tat mañovai sookë, povozahoh nim
ahoam mañookez povon pi hatevetet bal
hat nim gipiz mañekez potü nanapan. 9 Met
ñetï pot añoh-epovoz zut epat arin añom,
Met ari Godin rez kek tat mañ mañohopek,

povoz pimau eñizat ari anohopan. Ma rez
kek tat pim nonoroz mel tovai sohopek,
povoz God rekot eñizat añairohopanen bar
batohopek, ma ari haitokoroh urohopeken,
pi hatevetet tezohopan. 10 Rotap epat
añoman hatevetei. Añarab tairari rez
kek tat Godin mañ mañohopanezari
rekot manohopan, ma rez kek tat pim
nonoroz mel tovai sohopanez pori bar
batohopan, ma haitokoroh urohopanez
poriz pi hatevetet tezohopan.
11 Met ari papahol arim ñarohol pisi-
hol manepekez añapanen ari hamal horï
nari bat manepeke? 12 Ma id ñekeñ
manepekez añapanen ari hop havhavehol
bat manepeke? Evo, pot bon. 13 Eñarohol,
ari añarab horiri arim ñarohol nonair nai
tinatuhar manohopekez hodadeo tin hez,
met arim Pap abarah tinaharam hezapun
mañ mañohopeken pi horï nao ari naan-
otü, oñ tinam ari eñizat pim Pul Tinap am
anohopanez hodad ahö mapov piih hez."
Iesu pot parun mañah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah
Matiu 12:22-37; Mak 3:20-27

14 Met narah aban nap pitup menat hehan
ñeo nak heh-pop Iesuhö pitup ruahan sa-
han aban pop ñeo hah. Pot tahan añarab
ahovokaro etet hehaek agol atat heh. 15 Tat
narihö pimaz epat haoh, "Met pi pituholoz
ahop Bielsebul* pop kezao pi manamahan
pituhol añaraboh menat hezaek ruama-
han samah." Pot paru haoh. 16 Met mod
narihö Iesu zu metapanen tair tapan hat
epat mañah, "Met ni red ahö deim et narë
hez-nao añaireken dei etet, 'Rotap pi God
meñizat kezao manamahan gog okov tovai
emamah,' pot nimaz hak," pot paru piin
mañah. 17 Tahan Bielsebul popuz kezavonañ
tamah-pot homet hahavoz Iesu zuam ho-
dad ravat parun epat mañah, "Met paru
añarab zei nasik nari honeek hepanepuh
kaev ravat berat toguñ main main ravat
nae nap menohopan, povoz parum tin hep-
anezao horï ravapan. Ma zei namakeh
añarab kap hon nat hepanezaek nae nap
zei ñai tovai sohopan, povoz parum hep-
anezao amun horï ravapan. 18 Met povoz
zut pituholoz ahop Seten pop pi hodad
houlovokaronañ ravat het pim irih hez-
pitü pori ruohopanen tair tat am honeo
hepan? Evo parum honeo het gogot to-
hopanez pov horï ravapan. Oñ ari nemaz
epat hag, 'Pi Bielsebul popuz kezavonañ
pituhol ruamahan samah,' pot hag, 19 povoz
epat arin at añom, Met arimeri tairapuz
kezavonañ pituhol ruamahan samah? Ma
hameg-popuz kezavonañ pitü pori ruama-
han samaha? Met pot parun at mañepeken
paru epat arin añapan, 'Evo, dei rekot
Bielsebul popuz kezavonañ pim pitü pori
naruotü.' Pot arin añapanezaek ari nemaz
okat hameg-pov moregao ravapan. 20 Met
ne pi popuz kezavonañ pituhol naru tamoh,
oñ Godiz Pul Tinap kezao nanamahan ru-
amohon paru hatevetet samah. Povoz ari
epat homepek, Rotap dari Godiz masakavoz
roketak hekazao ev ou haravah, pot homet
hezei."
21 Pot mañahapuh Iesu pim kezavohö
Seteniz kezao ritou metat hez homet ñetï
epov parun mañah, "Met aban kez nap pim
zeimakehaz raier ñamet bat ñai bizat tin
korav ravat hepan, povoz pim nonair naitü
tin oraepan. 22 Oñ aban mod kez napuhö
emat aban pop ritou metat menat bahorï
batapanepuh pim eler ñam potü map batep
tat bapanepuh potur nonair nai modatü bat
aban modari gamö rezat manapan.
23 Met añarab tairari nemaz homet nake-
tuz pori nenañ dei zei ñai tohokazari ravat
hepan, ma paru tairari nem añarab batogü
naman tohopanezari paruhö nemeri bav-
erat bamain main batohopanezari ravat
hepan," pot mañah.

Pituhol menat heh-naputï zu tat mañah
Matiu 12:43-45

24 Pot mañat Iesu maot epat mañah,
"Met ne arim tamegivoz homet aban pitup
menat hepanez naputï zu tat epat añom.
Met pitup aban nap menat hepanezaek ru-
apanen pi berevat sat zei betezasik hep-
anezaekaz melahar etevai sohopan. Tapa-
nen pim hepanezaek bon tapanen pi maot
epat homepan, 'Met ne maot somapuh
nem mamog hehö-zei pomakeh lokat hem.'
25 Pot homepanepuh pi maot emat etepa-
nen pim zei pomak ivoh betet batin bat-
apanen hepanen 26 etet pi maot boreurat
sat pim modari map horï tohot hepanezari
7 bavizat paru emapanepuh aban popuh
paru mapori lokapan. Tapanen pim garos
pitü honepunañ het aviam horï ravat hehat
maot naketü, oñ pitü pop ruapanen sata-
hoh tokat pim modarin mañat bavizat emat
lokat pi map bahorï batapanen horï ravat
hepan," pot mañah.

Iesu biñ ravat hekaz kapot ba ou batah

* 11:15: Pavar 15 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

27 Iesu pot mañahan añ nap añaraboz ñaravatak hehaekanañ piin epat mañah, “Met ni navatat apetei nanah-pop nimaz homet pi biñ ravat hezap ok.” 28 Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met rotap ok hañ, oñ añarab tairari Godiz Baiñetinao hateveteamahapuh baval hat tin tovai samahpori paru biñ pimau ravat hezari ok,” pot mañah.

Red ahovon etepanez piin mañah
Matiu 12:38-42; Mak 8:11-12

29 Met añarab ahovokaro Iesuz nakoe emat togü manovai soohan pi parun maot epat mañooh, “Met ari añarab eperi horï tohot hez. Tat ne Godiz kezavonañ red nao arin añairoman etepekez nenavoz hameg, oñ neohö red nao betezam arin naañairotü, oñ batam aban Zonaz tahavoz zut red nen pov ne toman ari etepek. 30 Met batam God pi meñizat hehan Nineva zeitak sat añarab poekarin parum horï toohavoz ñetiv bar mañooh-povoz zut ne Añaraboz Nanë epop petev arim horï tameg-ñetiv bar añovai samoh. 31 Met batam añ kuin ahö nap zei hotoh nasik het ahop ravat heh-pop pim zeis betet emat darim iz mimiholoz aban kiñ ahop Solomon pop hodad tinavonañ het ñetiv hahot hehaek hatevetepanez hat pi emah. Tat pim ñetivon hatevetet tin hodad ravah. Met rotap Solomon hodad tinavonañ ok haoh, oñ nem hodadevohö pimov ritou metat hezan ne ev het ñetiv añamohon ari hatevetet hodad tinao nav hez, povoz tokat ari añarab ñevok evizapanezarah añ popuhö het arim pot tamegivoz homet, ‘Ari hañ horiv bepekezari ok,’ pot arimaz hapan. 32 Met pis ahop aban Zona ñiz betehan bal hat Nineva zeitak sah. Tahan paru añarab pori Godiz hodad nat hehaek parum horiv betet loporizaro boreurapanez Zona parun mañahan paru hatevetet loporizaro boreurah. Met Zona gog tinao ok tah, oñ nem tamoh-epovohö pimov ritou metat hezan ne ev het arin ñetï tinao añamohon ari hatevetet loporizaro borë naur hez. Povoz tokat ari añarab ñevok evizapanez porah Nineva zei potakarihö het arim loporizaro borë naur tamegivoz homet, ‘Ari hañ horiv bepekezari ok,’ pot arimaz hapan,” pot mañah.

Arim loporizaroz alizao
Matiu 5:15-16, 6:22-23

33 Met Iesu añarabon ñetï mod nao epat mañah, “Met aban nap pim ramuñad rañizapanepuh kohat hapisiz giruvok ma mod naek ba iz navatotü, oñ ram poñad ourah badapanen, ñadohot al tezat hepanen añarab mod kohat emapanezari alizavok tin het etehopan. 34 Met arim etañ loporizaroz ramuñadez zut hez. Met arim et poñinañ tin etehot homehopekez poriz loporizaroh ramuñad rañizamegin al teamahavoz zut al tezat hepanen tinam etevai sohopek. Oñ tairari etañinañ etehot home horivonañ hepanez poriz loporizaroh ramuñad upiamahan kutur manamahavoz zut paruh alizao bon hepan. 35 Met ganö arim etañ horitun etehopeken arim loporizaroh aliz povoz zut hodad tinao bon hepanen ari kuturutak hepek hezavoz tin homet hezei. 36 Met ari ramuñad rañizat alizavok tin etet sameg, povoz zut arim loporizaroh kuturut bon hepanen ari aliz nenavonañ hepek, povoz tinam etet sohopek,” pot mañah.

Parisiholor aban mañairaholon mañah
Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Ruka 20:45-47

37 Met Iesu ñetï pov mañat bon tahan Parisi aban nap pim zeimakeh Iesu sat parunañ gipiz napanez mañah. Tahan parup honeo sat aban popuz zeimakeh lokat modarinañ gipiz napanez toutah. 38 Tat Iesu paru Zudaholoz toohat pim marañ gipiz napanez garos ivov navet, povoz Parisi aban pop piin etet home midin tat heh. 39 Tahan darim Amip pim homehavoz zuam hodad tat epat mañah, “Met ari Parisi abanari, arim herï koruñik tin ivov ñodameg, oñ ari givogivor horï ahoñ tamegiek arim loporizaroh horiñ map an pap manat hez. 40 Met ari aban kutari, God arim heriñir loporizaro pi matut etahavoz ari hodad, ma hodad nat hez? 41 Met arihö aban nonair nai bonori loporï manat meñizepek, povoz arim loporizaro tin ravapan.

42 Mai zakep, met ari Parisi abanari zakepizari ari horï ravepek. Met arim nonair nai ma gipiz bat bamain batat oraň bizamegin 10 ravamahan ari poekanañ or hon nao bat, ‘Godizao ev,’ pot hat basat pim tup ahomakeh biameg. Pov tin ok tameg, oñ añarab modariz zakep tat masak metao, ma Godiz zait tat homeme hepekezao, tin poñ ari unun manameg.

43 Mai zakep, met ari Parisi abanari arim topour zeiñik lokat topourameg-porah sat garosik tek tinañik toutat hepekez zait tat toutameg, ma ari añarab topouramahaek sohopeken paru pori arin etet, ‘Deim ahori ae,’ pot arin añohopanez ari zait tat het pot

tovai sameg. 44 Met ari Parisi abanari añarab
baveiramahan zañ tat hezaek añarab kut
tat ham tinar ev pot hat revah samah, met
povoz zut modari arim heriñin etet, 'Tin
tamahari ok,' pot arimaz hamah, oñ arim
loporizaroh map zañ tat horï ravat hez.
Povoz zavaruzari ari horï ravepek."
45 Met Iesu pot mañahan aban ñetï
kateñiz mañairaholoz napuhö epat mañah,
"Añairameñip ae, ni ñetï horï okov parun
kez ravat mañenin deitï honeo ravahan
dei hatevetet tu raveg." 46 Pot mañahan
Iesu hañiv epat mañah, "Met ari aban
ñetï kateñiz mañairahol, met arim pot
mañamegivoz tairavotï zut tat haom? Met
ari honoman ahotü ñelet samegivoz zut ari
paru honoñai povor kao bat het tohopanez
ñetï kateñir ah ñeñ mañamegin paru baval
hahopanez hat gog ahov tat kakamao hat-
evetet tovai emamah, oñ ari paru nameñiz
hez, povoz mai zakepizari ari amun horï
ravepekezari ok.
47 Ma arim iz mimiholohö Godiz propet
abanari menat baveirahan hezaek ari,
'Hatahav ev beiraez,' pot homet zei tinañ
demat zi buñ ñedet red tinao metameg.
48 Pot ari tamegiek epat ravamah, Tin
tat deim iz mimihol propet aban pori
men ñomah, pot homet hakamegivoz zut
ravamahag, mai zavaruzari ari horï ravat
hepekezari ok.
49 Met God hodad ahö mapovonañ hez-
pop batam epat hahan hez, 'Met tokat
nem propet aban nari, ma aban hodad
tinavonañ modari ba ou batoman paru
Israel añaraboz ñaravatak gogot tohot
hepanen Israel porihö nari bat men ño-
mohopan, ma mod nari bat urohopa-
nen kakamao hatevetehopan.' 50-51 Pot
pi hahan hezan arim iz mimihol garos
tooh-taput ari amun tovai sameg. Met
batam God hamarar nonair naitü matut
tahan heh-poekanañ, Abel horiv bon tinam
hehap menahan aban narihö paru mod
horï bonori am menovai emohot aban
Sekaraia amun Godiz tup ahomaker anu-
maihol bareñ elat mañarooh-arü posiz ñar-
avatak hehan pop amun menah, met ari
arim iz mim porinañ honeo ravat tokat
hañiv bepek. Rotap epat añoman hatevetei.
Met batam arim iz mimiholohö aban horiv
bonori menah-povoz hañ horiv parunañ
honeo ari amun bepek.
52 Met aban ñetï kateñiz mañairahol, ari
Godiz masakavoz roketak hepekez zait nat
het añarab masak povok hepanez zait tat
hezariz haitokor ari merizat kirop ba iz
batamegin añarab modari poek sat hep-
anez bapap tat hez. Povoz mai zakep ari
horï ravepekezari ok." Pot Iesu aban porin
mañah.
53-54 Met Iesu pot mañahapuh paru zei po-
makeh hehaekanañ iñidoh berevahan paru
aban ñetï kateñiz mañairahol, ma Parisi
abanari pimaz map kaev ravat piin ñai
mañat ñetï horï nao pim gizasikanañ ha-
panen hatevetet pi ñevok bizapan hat paru
Iesun at ñeñ ahoam mañohot heh.

12

Parisihol moreg metapan hez mañah
Matiu 10:26-27

1 Met narah añarab map ahö navokaro
topourat Iesuz okat epat rouvahapuh paru
eñañ irih revah mezat atalip tat hehan
Iesu garos pi mañairooh-abanarin epat
mañah, "Ari hatevetei, Met Parisi abanari
lop houlorizaronañ hezaek parum gipiz
namahatü nohot ari horï ravepek hezag, to-
vai ari potü notunei. 2 Met petev parum kil
izek hat tovai samah-map poñ tokat ba ou
batapanen ari etepek. 3 Met rotap arim ku-
turutak kilam het hamegiñ tokat alizavok
ourah hahopanen mapori hatevetehopan,
ma ari zei girü navok het modapuz nakoe
haret kilam giz ñun ñun nae nap mañameg-
poñ zei daparih añaraboz ñaravatak het
ñeo ñarah hahopanen añarab mapori hat-
evetehopan." Pot Iesu parun mañah.

Añarab modariz ñaihet natotü
Matiu 10:28-31

4 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Nem modari arin epat añom, Ari to-
vai ham añaraboz ñaihet totunei. Met
paru rekot arim ham heriñ ur oñomapan,
oñ arim pulihol paru rekot ur nañomotü,
povoz ari parumaz ñaihet totunei. 5 Oñ God
nenap rekot arim heriñir pulihol honeo
itiñadek sepekez añapanen ganö poek sat
horï ravepek hezavoz petev ari pi nenapuz
homet ñaihetivonañ het tovai sohozei.
6 Met ari id goehol 5 pori bat nepekez
zumao 2 toea nen manat bameg. Met id
goe poriz zumao aviam, oñ God poriz unun
naman am homeme hez. 7 Tat parumaz
tin korav hez-tapupuhö arimaz tin korav
het arim gag tae honeo honeo rekö hakat
hodad ravat hakez. Met arihö idehol ritou
metat hez, povoz pi arimaz korav ravat
hezag, ari modariz ñaihet totunei." Pot
Iesu parun mañah.

Dari Iesuz nem Ahop pot haok
Matiu 10:19-20,32-33, 12:32

8 Iesu pot mañat maot epat mañah, "Met
tairap nemaz, 'Iesu nem ahop ok,' pot
añarabon ourah mañohopanez pop tokat
abarah Godiz enzolihol etet hepanen ne
Añaraboz Nanep pimaz, 'Epop nemop ev,'
pot mañom. 9 Oñ tairap, 'Ne pimaz unun,'
pot nemaz añarab modari hatevetet hep-
anen hapanezap tokat abarah Godiz en-
zolihol etet hepanen ne pin, 'Ne nimaz
unun,' pot mañom. 10 Met ari añarab eperi
ne Añaraboz Nanepuz homet ñetï horï
tairao hapek, povoz rekot God horï pov
baol betepan, oñ pim Pul Tinapuhö kezao
nanahan ne gogot toohon nari, 'Pi Seteniz
kezavonañ gog akat tamah,' pot hahavoz
zut añarab tairari Godiz Pul Tinapuhö nap
meñizapanen tin nao tapanen ñetï horiv
hat Pul popuz abatao batiu tiu batat epat
hapan, 'Seteniz gogot ok tamah,' pot hapa-
nen God rekot parum hapanez horï pov ba
ol navetetü, oñ am pohao hepan.
11 Met ari nari nem ñetiv baval hat
emohopekezavoz mod narihö kaev ravat
beri akahopanepuh ari Zudaholoz topour
zeiñik, ma gavman aban korav ahorihaz
avat sat arimaz ñetï horiv mañohopa-
nen hatevetet, 'Ui, dari hañ tairao mañak
batah,' pot ari hat ñaihet totunei, 12 oñ
mañohopekez at añohopanez porah Godiz
Pul Tinapuhö hodadeo ari anohopanen ñetï
hañiñ mañohopek." Pot pi parun mañah.

Aban monisinañap kut tah-ñetiv

13 Met Iesu pim mañairooh-abanarin pot
mañat bon tahan aban nap añarab aho-
vokaroz ñaravatak hehaekanañ Iesun epat
mañah, "Añairameñip ae, ne haoman ni
hatevet. Dei nanepuz papap ñomahan nem
nanep deipim papapuz nonair nai map pi-
har au ravat hez, povoz ni piin mañeken
baverat nem natü nanap." 14 Pot mañahan
Iesu ñetï hañiv epat mañah, "Erom, met
ne arim koravop ravat nim nañeñ-okat ba
oñ batomaz tairapuhö niin nañahan ne-
haz emeñ? Evo, ne arim ñe okoñ ba oñ
navatotuzap ev." 15 Pot mañahapuh Iesu
añarabon epat mañah, "Met ari hatevetei.
Tin hepekez nonor tair hez? Met aban
nap hamarah nonair nai mapotü bapanez
homevai sohopanezap rekot pim tin hep-
anez nonor bar batapane? Evo, rekot bar
navatotü, oñ tin hepekez nonor pat hez.
Povoz ari hamarah nonair naitü ahoam
bepekez homevai sohotunei."
16 Pot Iesu mañahapuh paru tin hodad
tapanez aban naputï bavatat ñetï epov
mañah, "Met aban monï ahosinañ nap pim
uitikap ahö ñedehan hehaek uloñ ahoam
badat heh. 17 Tahan pi epat homeh, Kar,
nem uit uloñ ahö utap tat hezag, ne tair
tomapuh nem gipiz okotü tin bizoman
oraepan batah? 18 Pot homehapuh pi maot
epat homeh, Met nem uit uloñiz zei goeñ
demohon hezaek map ur edomapuh zei
ahoñihar demat poek nem uit ul poñir non-
air nai modatü bat emat honeo bizoman
tin oraepan. 19 Met zei ahö poñ demat
garë haomapuh nem potü batogü manat
bizoman oraepanen gogot nat hemapuh
nem gipizor bain ivov nohot biñ ravat tina-
haram hem. 20 Met aban pop pot tapanez
homehan Godihö piin epat mañah, 'Ni aban
kutap, met ne kutur epatak ni ñomekez
haoman ñomeken, aban mod napuhö ni-
motuz korav ravat hepan.' " 21 Met Iesu pot
parun mañat maot epat mañah, "Met añoh-
epovoz zut ari tairari hamarah nonair nai
mapotuz zaitiv ahö tat sohopekepuh Godiz
zait nat hepekezari ari nonair nai bonoriz
zut ravat hepek." Iesu pot parun mañah.

Ham heriñizatuz home midin natotü
Matiu 6:25-34

22 Met Iesu pim mañairooh-abanarin
maot epat mañah, "Erohol epat añoman
ari hatevetei, Met dei gipiz tairatü nohok?
Ma deim heriñik dimir giv tairatü took,
pot hat arim hepekezavoz home midin
totunei. 23 Met God ari matut etahapuh
pi pul emenahan ari biririï hez-pov tin
ahö ravat hezao ok, oñ gipizor dimir giv
potü betezatü ok. 24 Met ideholoz tamahat
ari homei. Paru avañ nañed, ma parum
gipiz bavelohopanez nai bon, ma parum
zezeñik gipiz basat naviz, oñ arim Pap
abarah hezapuhö id pori gipiz manamahan
namah. Met God ideholon eteamahan goe
betezari, oñ ari añarabon pi eteamahan
arihö id pori ritou metat hez. 25 Met ni
nap epat homeokë, Ne nañomotü, oñ am
biririï hem. Pot ahoam homekez pop am
biririï heke? Evo, ni nap pot hat rekot biririï
naketü. 26 Met ari ev añoh-epat hat am biririï
hepekez pap tat hezaek arim heriñizatuz
ahoam homeameg-povoz kapot bon, pot
ne arin ok añamoh.
27-28 Met ari zi buñiz tat meveramahat
homei. Parumauhö nao tamahan parum
redeo naverev, oñ zi bu hamoh-poñ mev-
erat hezan eteamegin aliz zeirevaizasik
lul ñodat ñu ravat bon tamah. Met ro-
tap aban Solomon darim iz mim batam

kiñ ahop ravat hehap, pi dimir giv redevonañ tinatü tooh, oñ zi buñiz redevohö pim red tooh-pov ritou metat hez. Met ari Godiz tin homeo badae navat hezari hamoh-epovoz hodadeo bei. God zi bu betez poñiz korav het red povor kao tinam metamahap arimaz amun tin korav het arim heriñik dimir giv metohopekezatü tinam anohopan. 29-30 Met paru Godiz hodad natari pot hamah, 'Dari taekanañ gipizor ivov bat nook, ma dimir giv bat meok,' pot hat home midin tamah. Oñ arim Pap abarah hezap ari gipizor dimir givoz tekï tepeken pi zuam etet hodad tat arimaz homehopan, povoz pimaz hodad natariz home midin tamahat tovai ari totunei. 31 Oñ ari epat tohozei. God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez zaitiv ahö tat homevai sohopekez pov bagaros batepek. Tepeken pi arimaz kaev naravotü, oñ tin korav het gipizor dimir giv rekot ari anovai sohopan." pot Iesu parun mañah.

Dari abarah hañ tinao bakaz ñetiv
Matiu 6:19-21

32 Met Iesu pot mañat maot epat mañah, "Ari nem bol sipsipiholoz zut ravat hezari aviam hez, met darim Papapuz masakavoz roketak hepekez hat piuhö ari ba ou avatahan hez, povoz tovai ñaihet totunei. 33 Met arim nonair nai bat modari manat zum tat monis bat añarab nonair nai bonori manepeken, revah abarah arim pot tovai sohopekezavoz hañ tinao helohopanen, poek tibihol men borö nakaotü, ma girgir narezotü, ma givogiri lokat givogï navotü, oñ tinam oraepan. 34 Met ari tairari hamarah nonair nai ahotuz zait tat batogü manepek, povoz potuzaharam homevai sohopek, oñ ari abarah hañ tinao helapanez zait tat tovai sohopekezari poekazaharam homevai sohopek," pot mañah.

Iesu pi maot erapanez hah
Matiu 24:42-44

35 Met Iesu pim mañairooh-abanarin maot epat mañah, "Met ne arim Amip maot emomag, ari tinam arim dim givoñ batekï batat barat zapatiñ revah urat arim ramuñ rañizat bat hezei. 36 Met aban ahö nap añarab mod nari gipiz bareñat pimaz as hapanen pi sat parunañ honeo biñ ravat gipiz nohot hepanen pim gog abanari zeitak betezam naketü, oñ poekam het gogot tin tohot hepanen parum aban ahö pop maot emat haitok zisik kad kad urapanen hatevetet zuam haitokor teepanezavoz zut ne arim ahop maot emomaz hat etehot hepek. 37 Met gog aban pori parum ahop naem tapanez porah maot emapanez homet paru au gom natotü, oñ gaa tat tin etaet hepan, povoz emapanen paru biñ ravapan. Met parum ahö pop emat paru pimaz tin homet hepanez povon etet parun epat mañapan, 'Ari nem gog aban tinari ev, oñ petev ari toutat hepeken, neohö arim gipiz tezat anoman ari bat nepek.' Pot mañat pi parumaz asit metapan. 38 Met parum ahö pop lop gitum ma hohor mamogap ñeo hapanez porah emapanen gog aban pori pim emapanezavoz homet etaetam hepan, povoz parum ahop emapanen etet ahoam paru biñ ravapan. 39 Met añomaz toh-mod epovoz ari tin homevai sohozei. Aban zei namakez maupuhö aban givogip naratiam emat pimotü bapanezao hodad hatat hehatin pi homeme het aban givogï pop emapan hezavoz ñai bizat etet heh narab. 40 Met povoz zut ne Añaraboz Nanë epop maot emomaz porahaz ari amun unun hepeken taput naratiam ne emomag, ari nemaz tinam ñai bizat etehot hezei." Pot Iesu parun mañah.

Gog aban tinapur horipuz ñetiv
Matiu 24:45-51

41 Pot mañahan Pita hatevetehapuh Iesun epat at mañah, "Nem Amip ae, ñetï hañokov ni dei nenariz homet hañ, ma añarab maporiz homet okat hañ?" 42 Pot at mañahan Iesu hañiv parun maot epat mañah, "Met gog aban nap tair tapanen pim hodad tinao ou ravapan? Met aban ahö nap sapanez tat pim gog añaraboz korav ravat pi het gipiz gamö rezat manohopanez nap ba ou batat meñepanen, orah rezah pi poek het pim ahopuz mañat sapanez pot pi tin tohopan. 43 Met aban ahö pop sat hepanezaekanañ maot emat etepanen garos mañat sahatam gog aban pop tohopan, povoz ahopuhö piin epat mañapan, 'Ni hodad tinavonañ hez,' pot mañapanen pi biñ ravat hepan. 44 Tapanen aban ahö pop pim gog modañiz map piin au mañapanen korav ravat hepan. 45 Oñ gog aban mod napuz hodad tinao bon hepan, povoz pim aban ahop sapanen pot homepan, Nem aban ahop pi sahaek zuam maot naemotü, pot homet pi gog añarab pim irih het gogot tohopanezari urovai gipizor iv kezao novai rumurat tohopan. 46 Met pi pot tohot pim ahop emapanez homet naketuz porah ahop

naratiam maot emapanepuh etet gog aban
horï tohopanez pop ahoam urat bahorï
metapanepuh aban Godiz homeo badae na-
vatotuz modarinañ honeo betepan."
47 Met Iesu pot mañat ñetï modao epat
mañah, "Met gog aban nap pim aban
ahopuz gizarop tapanezat mañapanen
pi tin hatevetet hodad ravapanepuh
pim hapanezat gogot nat betez hepanen
aban ahop maot emat etepan, povoz
pim tapanezavoz tin hodad haket nat
hepanezavoz homet birepenañ ahoam
urapan. 48 Met gog aban modap pim aban
ahopuz gogot tohopanezat tin hodad nat
am hepanen aban ahop emat etet pot
homepan, Met pi gogot tapanezat tin
hodad nat am hez, pot homet birepenañ
aviam urapan." Pot mañat Iesu ñetï modao
epat mañah, "Met tairari Godihö hodad
tinao aviam manamah-pori pim gogot tin
tovai sohopanez homeamah, met tairari
hodad tin ahov manamah-pori pim gogot
ahoam tin tovai sohopanez homeamah."
Pot Iesu parun mañah.

Añarab Iesuz hat main main ravapan
Matiu 10:34-36

49 Pot mañat epat mañah, "Ne hama-
rah itiñad rañizoman ñadohopanez hat ev
eroh. Met it poñad zuam ñadat nonair nai
horitü bavon batohopanez ne zait toh. 50 Oñ
garos ne kakam ahov hatevetem, met nem
kakam hatevetemaz pov, Mai zuam bon
tapan nak, pot homet nem loporï honoñai
ahoam tat hez. 51 Met ari añarab ev hama-
rah het eñizat bahon avatoman tin ho-
neo hepekez ne ev eroh, pot homeamegi?
Evo, oñ ari añarab nem ñetivon hatevetet
berat main main ravepekez hat ev eroh.
52 Povoz petev ma tokat haomaz toh-epat
tohopanezat ev. Met añarab nari mar nas
paru kap honet zei honemakeh hepanepuh
nem ñetiv hapanen hatevetepanezaek be-
rat 2 main ravapanen 3 main ravat hepan.
53 Met añoh-epovoz kapot pot hez. Aban
ro nap hepanen pim papap nemaz homevai
sohopanen aban ro pop pim pap popuz
kaev ravapan. Ma ñari añ nap hepanen pim
nonop nemaz homevai sohopanen ñari añ
pop pim non popuz amun taput kaev rava-
pan. Ma añ nap hepanen pim añ lelamap
nemaz homevai sohopanen añ pop pim añ
lelamapuz amun kaev ravat hepan," pot
mañah.

Paru pimaz hodad natavoz bar mañah
Matiu 16:2-3

54 Iesu pot mañat añarab houlorin epat
mañah, "Met ari mapori eteamegin univ
emat abarah akak tat hezan kutur manama-
han etet epat hameg, 'Utar pelapanez tah,'
pot hamegin rotap utar pelamah. 55 Ma ari
eteamegin rouvav ahos berevamahan etet
epat hameg, 'Git mid kezao ravapanez ev
tah,' pot hamegin gitao ravamah. 56 Met ari
aban lop houlorizaronañ hezari, ari abarah
ma hamaraz tamahavoz tin et hareet hodad
haravameg, oñ tairaiz ari petev nem gog
tamohovon tin haetet kapotaz hodad narav
am kut tameg?" Pot mañah.

Ñevok bizapanezapunañ honeo ravapan
Matiu 5:25-26

57 Iesu pot mañat parun maot epat
mañah, "Met tairaiz ari non horioror non
tinaoroz tin etet hodad narav tameg?
58 Met aban napunañ arip naiz ser nae nap
hat ni ñevok nevizapanez hapanen, arip
nonoroh sovai zuam aban pop bavizat arip
ñetiv nae nap mañat bavon batat maot
lop honerï ravei. Oñ ganö pot nat arip
am sohot aban pop ni ñevok nevizapanen,
ñe ahoñiz hateveteamah-ahopuhö pei du
napun mañapanen ni navat sat kakam
zeimakeh nemerizapan. 59 Tapanen ni zuam
poekanañ naverevotü, oñ poekam het nim
horï teñivoz hañiv map bekepuhoh maot
berevekë," pot mañah. *(Met ganö God hañ
horiv pot etapan hezavoz dari zuam pinañ maot
honeo ravakaz homet Iesu ñetï epov hah.)*

13

Paru loporï borë naurari horï ravapan

1 Met Iesu pot mañah-porah añarab poek
heh-nari epat piin mañah, "Met Galili aban
nari bol sipsipihol Godiz hañiv metapanez
bareñ elat hehan aban ahop Pailat pim
ñai abanari meehan sat paru horï tat men
ñomah-ñetï pov ni hateveteñi?" 2 Pot at
mañahan Iesuhoen hañiv epat at mañah,
"Met Galili aban men ñomah-poriz horiv
ahoam hehan men ñomah, oñ paru Galili
añarab nañom hez-modariz horiv aviam
hez, pot homeamegi? 3 Evo, pot bon, met
arim loporizaro boreurat arim horiñ navet
tepek, povoz parum tat ñomah-taput ari
tat ñomat horï ravepek. 4 Met Zerusalem
zeitak abanari 18 ñomah-ñetiv ari hat-
evetegi? Met paru Siloam iv havevoz
nakoe heleñinañ zei tovemak demahan
hehaek edat aban hamoh-pori totoi hehan
urahan ñomah. Met poriz horï tah-
povohö Zerusalem añarab modariz horï

tah-pov ritou metat hehaek ñomah, home-
amegi? 5 Evo, pot bon, met arim lo-
porizaro borourat horï tameg-poñ navet
tepek, povoz ari amun parum zut ñomat
horï ravepekezari ok," pot mañah.

Zi uloñ navadamedetï zut tat mañah

6 Pot hat Iesu zi namedetï bavatat ñetï
nao epat mañah, "Met aban nap heha-
puh pim avasik zi named ñedet sat hehan
zi pomed ahö ravat hehan aban pop
orah rezah uloñ badapanen tavat napan
hat emat eteohan, zi pomed uloñ navad
betezam heh. 7 Tahan aban pop pim ava-
siz korav ravat heh-gog aban napun epat
mañah, 'Erom ae, met krismasañ 3 ne zi
epemedek uloñ badapanen tavat nom hat
etevai emoohon uloñ navad hez, povoz
zi epemed betezam het hamaraz haleñaiv
bamahavoz ne homet kaev netamahag, ni
men bet.' 8 Pot mañahan avasiz korav hehap
pim ahopun epat mañah, 'Nem ahop ae, tin
hañ, oñ krismas mod epovok am hepanen
ne korav het zi kapotak bol zañ bat em
betet ked beiroman hamar haleñai tapan.
9 Pot tat eteman tin ravat zi uloñ badapan
ma tair, deip am het etepain. Oñ am
navad hepan, povozahoh nim hameñ-okat
tat men betem,' pot gog aban pop hah."
Iesu pot parun mañah.

Iesu añ nap batin batah

10 Met paru Zudaholoz gogot nat heh-
aliz poñiz nasik Iesu parum topour zei na-
makeh lokat añarabon ñetiv mañooh. 11 Met
poek añ nap pitup menat pim kokatarï
bapekü tat hehan tin haeñ tapanez pap
tat pekuam sooh-nap hehan krismasañ 18
bon tah. 12 Met añ pop hehan Iesu piin
etet epat mañah, "Eñarim ae, ni nem nakoe
em." Pot mañahan emahan epat mañah,
"Nim tat hezao petev ok bavon batomaz
toh." 13 Pot haovai Iesu pim marañ añ popuh
bizahan pim kokatarï pekü tat hehaek tin
ravat opep ravahan pi Godiz biñ hahot heh.
14 Tahan topour zei pomakez aban ko-
rav ravat hehap parum gogot nat heh-aliz
posik Iesu gog pov tat añ pop batin bata-
havoz loporih kaev ravat añarabon epat
mañah, "Met alizañ 6 darim gogot tovai
sameg-poñik pi ari rekot batin avatohopan,
oñ darim gogot nat hez-aliz nasik pi tovai
ari batin avatapanez hat pihaz emotunei."
15 Pot mañahan Iesu hatevetet hañiv epat
mañah, "Met ari aban moregari, orah rezah
arim kauholor donkihol hez-zei poñik lokat
bat iverihaz alizañik baeñat samegin ivov
namah, met gogot nat hez-aliz poñik amun
ari gog pov tamegin arim kauholor donki-
hol ivov namah. 16 Met povoz zut aliz epesik
ne añ epop meñizat batin batohoek ne ganö
toh, pot homeamegi? Evo, pot bon. Met
pi Abraamiz iz mimip Setenihö pim heris
bahorï batat hehan pi krismasañ 18 horï
hehaek ne pimaz zakep tat Seteniz kezao
ritou metat batin batohovoz ari nemaz ñetï
horiv ok hameg." 17 Pot mañahan pimaz
kaev ravat hehari paru hatevetet tu ra-
vat ñeo nak hehan modari Iesuz tin tovai
emoohavoz paru biñ ravat pim abatao bat
hel batah.

Miz ul navotï bavatat mañah
Matiu 13:31-32; Mak 4:30-32

18 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met God arim korav maupuz masakavoz
roketak hepekezao tair hez? Ma kapot
ou ravapanez tairavotï zu tat arin añom?
19 Met zi namedez abatao mizimed hameg-
pomedez bi ul nao nap bat ñedeamahan
berevat ahö ravamahapuh zi modañ ri-
tou metat mar arur ahö ravamahan idehol
emat parum zezeñ bizat oramah." Pot Iesu
parun mañah.

Iesu ist povotï bavatat mañah
Matiu 13:33

20 Pot mañat ñetï mod epov epat mañah,
"Met Godiz masakavoz roketak hepekeza-
voz tairavotï zut tat añom? 21 Met ist parava
botevonañ honeo biamah-pei povotï zu tat
hez. Met añ nap pei pov aviam bat parava
bot ahovonañ honeo bizat basat em tama-
han map tu hat ahö ravamah," pot mañah.

Haitok goeoroz ñetiv ev
Matiu 7:13-14,21-23

22 Met pot mañat bon tahapuh Iesu
Zerusalem zeitak sapan hat zei pot betet
zeisizañ sovai zei ahotakaror goetakaroh
ñetiv mañovai sooh. 23 Met mañovai soohan
aban nap piin epat at mañah, "Deim ahop
ae, met añarab honep honep God pimeri
bavatapan, ma dei mapori pimeri ba avat-
apanen tin hek?" Pot piin at mañahan
24 Iesu haniv epat mañah, "Met añarab
tin pohao het hepanez zei posiz haitok
poorö ahö bon, oñ goeor rezahan hezaek
añarab ahovokaro poek lokat hepanez zu
tovai sohopanez bapap tat hez, oñ ari
tapuek lokat hepekez hat boi tat rez kek
tohot hepek, povozahoh rekot lokat poek
hepek. 25 Met tokat zei posiz maup haitokor
merizapanen hepanen ari añarab nari iñi-
doh emat kerë hapekepuh kad kad urovai,

‘Deim ahop ae, haitokor tezeken emak,’
pot hapeken pi epat arin añapan, ‘Met ne
arimaz unun, oñ taekanañ emat ok hameg,’
pot arin añapanen [26] ari epat mañepek,
‘Erom, met ni deimatak emat baiñetinao
añooñin hateveteog-porah dari honeo gip-
izor ivov nohot hegivoz ni unun manat
heza?’ [27] Pot hapeken epat añapan, ‘Ne
arimaz ununug, ari taek epatari ok. Met
ari horï tovai emoogiri okeg, nehanañ zei
nanat pataek sei.’ [28] Pot kos rez anat aña-
panez porah aban Abraamir Aisakir Zeko-
por Godiz propet aban modari map pim
zei tinasik lokat hepanen, ari iñidoh het
etet hepekezaekanañ iñ hahot het kakamao
hatevetehot gitahav men tep hat hepek.
[29] Pot ari tat hepeken añarab gitap bere-
vamahaek zei posikarohanañari, ma gi-
tap bañodamahaek zei posikarohanañari,
añarab map ahovokaro emat Godiz zei tin
posik kohat het biñ ravat gipiz nohopan.
[30] Met rotap epat arin añom, Met petev
añarab abatañ bon hezarihanañ nari tokat
porah abatañinañ ahori ravat hepan, oñ
petev añarab ahö abatañinañ hezarihanañ
nari tokat abatañ bonori ravat hepan.” Pot
Iesu parun mañah.

Iesu zakepivonañ het hahat ev
Matiu 23:37-39

[31] Pot mañoohan tapuraham Parisi aban
nari emat piin epat mañah, “Erom ae,
met aban ahop Erod pi ni nemenapa-
nen ñomekez hahan dei hatevetegig, ni
zei epat betet pat naek sekez nañak hat
ev emeg.” [32] Pot mañahan Iesu hañiv
epat mañah, “Met Erod had bed ñaipuz
zut tamah-okopun ari sat epat mañepeken
hatevetep, ‘Petev ma zeirevai pi pituhol
añaraboh menat hezaek ruovai añarab
lamao tat hezari batin batohopan, met
au aliz posikaro bon tapanez porah pim
gogot bon hatapan, povoz pi nimaz ñai-
het nat.’ Pot ari sat piin mañepeken hat-
evetep.” [33] Pot parun mañat Iesu maot epat
hah, “Met rotap aliz epesik ma zeirevai ma
zeirevaizasik Zerusalem zeitak non somaz
emamoh-epoorozañ sohom. Met batam
propet aban pori Zerusalem zei potak ur
ñomovai emooh, povoz ne amun Godiz
ñetiv arin añovai samohoek Zerusalem
tapuek soman paru ne navat ur noñoma-
pan.” Pot pi hah.

[34] Pot mañat maot epat mañah, “Mai
zakep ari Zerusalem añarab, Godiz propet
abanari menoog, ma pim gog aban modari
arihaz meehan emoohan heleñinañ ur ño-
moog, povoz epat arin añom, Met hohorep
pim rohol batopourat ñep mezat korav tin
hezavoz zut orah rezah ne arimaz zakep tat
tin korav aravat hemaz zait tat hez, oñ ari
povoz kaev ravameg. [35] Ae, God evetepanen
arim zei ahö epat betezat ravapan. Met
zeirevai ari neen maot et nanereotü, oñ
tokat ari, ‘Godihö okop pim abatavonañ
meehan emah, povoz piin biñ mañook,’ pot
ari nemaz hapekez porahoh maot neen et
nereepek.” Pot Iesu parun mañah.

14

Eñar mar bavelat hehapuz ñetiv

[1-2] Met parum gogot nat heh-aliz poñiz
nasik Parisi abanariz ahö nap Iesu pim
zeimakeh sat parunañ honeo gipiz napanez
mañahan pi zei pomakeh sat lokat hehan
aban eñar mar bavelat hehap pim nakoe
toutat hehan paru aban poek hehari piin
etet, Met aliz epesik okop tair metapan
batah, pot homet piin et bameet heh.
[3] Tahan Iesu aban lam pov tat hehapun etet
Parisi abanarir aban ñetï kateñiz mañaira-
holon epat at mañah, “Met dari ñetï kateñir
ah ñeñ baval hat tovai dari rekot gogot
nat hez-aliz epesiz zut nasik aban lam nao
tat hepanez nap meñizat batin batak, ma
tair menahan hez?” [4] Pot Iesu parun at
mañahan paru hañiv Iesun namañ, oñ am
toutat et nenañ tat hehan, Iesu aban horï
ravat hehap bat batin batat meehan sah.
[5] Tahan paru porin maot epat mañah, “Met
arim ñaro nap ma bol kau nap darim aliz
gogot nat hekaz-nasik iv havë navok ñodat
sapanen ari sat meñizat bepeke? Ma evo
darim gogot nat am hez-alizas eveg, dari sat
pi meñizat navotü, pot homet hepeke? Evo,
oñ ari zuam sat meñizat bepekezavoz zut ne
amun meñizamohop ev.” [6] Pot Iesu parun
mañahan aban pori hañiv piin mañapanez
bapap tat heh.

Parum abatañ bat hel navatotü

[7] Met Iesu poekam het eteohan aban
gipiz napanez emah-nari aban ahoriz tek
tinañik toutat heh, povoz ñetï epov añarab
poek heharin epat mañah, [8] “Met arim
kapotak nari gipiz bareñapanez porah ari
sat honeo hepekez añapanen ari sat ni
nap aban ahoriz toutamah-tek tinatak ganö
tat toutotun. Met aban mod as hapanen
emapanez pop pi aban ahop, povoz ganö
ni poek toutat heken aban ahö pot nap

emat toutapanez kerë hapanen, 9 aban gip-
izoz maupuhö pi rouvaepanen emat etet
niin epat nañapan, ‘Met aban ahö nap ev
emat hezag, nim toutat hez-okoek pi zei
maneken toutap,’ ganö pot nañapanen ni
añarab modariz etañik tu ahov ravat bal hat
sat okoh tokaratï toutekë hezavoz homet
ev bar añamoh. 10 Oñ paru nim modari
gipiz bareñat nimaz as hapanez porah ni
honeo gipiz nekez hat sat okoh tokaratï
toutat hekë, povozahoh aban gipizoz maup
emat niin etepanepuh epat nañapan, ‘Nem
modap, ev nem totoi aban ahoriz tekeñiz
natak emat tout.’ Pot nañapanen ni añarab
modariz etañik hapanen sat pim naña-
panez poek toutat biñ ahov ravat hekë.
11 Met navotihanañ ñetï epov arin añoh
hometunei, oñ tairap pimauz abatao bat
hel batat hahopanez pop God bat hor bat-
apanen pi abatao bonop ravapan, oñ tairap
pimauz abatao bat hor batat hepanez pop
Godihö pi abatavonañap bavatapan,” pot
mañah.

12 Pot mañat Iesu maot gipizoz maupun
epat mañah, “Met ni gipizoz gog ahov tat
nim naner bos ma nim kapotak modari, ma
monir zeirurumanañarin as haotun. Met
porin mañooken emat honeo het nim gipiz
nohopanezavoz hañiv tokat gipiz hañikap
bareñat nimaz as hahopanezaek nim hañiv
havookezat ok ravohopan hez. 13 Povoz
tovai ni pot totun, oñ ni gipiz bareñookez
porah paru monir zeirurum bonori, ma
eñañ horï ravat hepanezari, ma etañ ku-
tari, porizahar as haoken emat nim gipiz
potü nohopan, 14 povoz tokat paru rekot
nim gipiz hañikap bareñ nananotü, oñ
nim gipizoz hañiv paru poritï am hepan.
Tapanen tokat añarab tinari ñomapaneza-
ekanañ maot baval hapanez porah God pi-
mauhö añarab bon pori tin metookezavoz
hañiv ni nanapanen bekë.” Pot Iesu parun
mañah.

Gipiz ahot napanez mañah-ñetiv
Matiu 22:1-10

15 Met Iesu pot mañahan aban pinañ ho-
neo paru toutat gipiz nooharihanañ nap
piin pot mañah, “Tokat añarab sat Godiz
zei tinasik pinañ honeo het gipiz nohot
hepanez pori biñ pimau ravat hepan.” 16 Pot
mañahan Iesu navotï bavatat ñetï nao epat
mañah, “Met aban nap het pot homeh,
Met ne bolor gipiz ahö tomapuh añarab
ahovokaroz asiv meeman sat mañapanen
emat napan. Pot homehapuh pimeri map
emapanen paru gipiz napanez asiv meehan
soohan pir pim gog abanari gipiz ahoam
beirat bat emat bizahan oraeh. 17 Tahan pim
gog aban nap meepanez tat epat mañah, ‘Ni
sat añarab gipiz epotü emat napanez porin
pat, “Ari dari sat pim gipiz tezat nepekez
hahan ne emoh,” pot mañat bavizat em.’
Pot mañat meehan aban pop sat pim hahat
porin mañah. 18 Tahan paru kaev ravat na-
puhö piin epat mañah, ‘Erom, ne ham nar
petev zum tohoek sat etemag, nim hameñ-
okotü ne sat rekot bat nainotü.’ 19 Pot hahan
met mod napuhö piin epat mañah, ‘Met
ne bol kauhol 10 bohoek paru gogot tin
tohopan ma tair? Petev ne sat etemag, pim
bolor gipiz tat hamah-okoek ne nasotü.’
20 Pot hahan met mod napuhö piin epat
mañah, ‘Erom, ne añap magei boh, povoz pi
ne soman kaev ravapan hezavoz ne pi betet
nasotü.’

Met añarab emapanez mañat meehan
sah-pori potam hat nasotuz hahan 21 gog
aban pop maot sat maupun parum hahat
zu mañahan pi hatevetet mogao ahoam tat
pim gog aban popun epat mañah, ‘Gipiz
añaraboz hat bizohotü ahoam oraez, povoz
ni iñidoh berevat sat zei ahö epataz okat
epat añarab togü manat hezaek moniñ
bonori, ma eñañ pekü tat hezari, ma haeñat
nasari, ma etañ kut tat hezari, map emat
gipiz epotü napanez mañeken emat nap.’
Pot mañahan sat iñidoh heharin hahat
mañahan kohat lokat hehan 22 maot emat
maupun epat mañah, ‘Nim hañit mañohon
añarab emat lokahan atalip nat, oñ zei terï
nar upai am oraez.’ 23 Pot mañahan maup
gog abanapun maot epat mañah, ‘Povoz
maot nonoroh ma avañik añarab sat em
tamahaek, sat modari emapanez mañeken
emapanepuh nem zei epamak map atalip
tapanen tin ravapan. 24 Met garos emat
napanez asiv meehon naem tah-poriz nap
emat nem gipiz epat nainotü.’ ” Pot Iesu
ñetiv parun mañah.

Nap tin hometahoh pim eñatak sapan
Matiu 10:37-38

25 Met narah Iesur añarab ahovokaro so-
hot Iesu havoe tat parun etet epat mañah,
26-27 “Aban tairap nenañ honeo emohopanez
pop pi ne loporï ahoam nanapan. Tat pim
nonor papar pim añar ñaror pim naner bos
loporï aviam manapan, ma parumaz aviam
zait tapan. Tat pi pimauz zaitiv betet nem
zaitivok tovai emohot epat homehopan,
Met mod nari kakam nao netohopanezaek

ne kaev naravotü, oñ am pimaz homevai so-
hom. Pot homet nem zaitivok emohopan.
Met pot nat tohopanezap rekot nenañ ho-
neo naemotuzap ok. [28] Met arihanañ aban
nap pim zeimak demapanez pi garos toutat
het, Nem zeimak demomaz zir bi bizohon
oraezaek demoman rekö ravapan, ma rekö
naravotü? pot pi homepan. [29-30] Met ganö
pi zol bah nenahav bareñat revahatü tat
bavon navat hepanen hop hop tapanen
añarab modari etet pi batiu tiu batat, 'Met
aban okop zeimak demapanezaorap kapot
tat tohot am betehan oraet hop hop tah,'
pot hapan hezavoz aban pot tapanezap
garos tinam hometahoh demapan. *(Met
povoz zut dari tinam hometahoh Iesunañ honeo
sohok.)*

[31] Met ñetï modao ev, ñai aban ahö
nap pim irih ñai abanari 10 tausen hepa-
nen aban ahö pop hatevetepanen ñai aban
ahö mod napuz irih pim ñai abanari 20
tausen hepanez popur pimeri, 'Ari nae nap
menepekez hat paru emamah,' pot hapa-
nen garos pi epat homepan, Met nem ñai
abanari aviam, oñ pimeri ahoam hezaek,
ganö dei emenat bavon avatapan hezag,
tair tak? [32] Pot pi homet ñai aban ahö
modapur pimeri am hotoh heriam hepa-
nen pi aban nari meepanen sat aban ahö
popun ñetiv epat mañapan, ' "Met ñai aban
ahoñariv arip main toutat ñetiv tinam hat
bahon batepek." Pot pi hahan dei nihaz
emeg,' pot piin mañapan." [33] Pot mañat
Iesu parun epat mañah, "Aban popuz tinam
homeh-taput ari tinam homet nenañ ho-
neo emohopekezari taput tepek. Met garos
ari tinam hometahoh rekot arim nonair
naitü kos rez manat maot potuz home
midin natotuzat ravat hepek, povozahoh
rekot nenañ honeo emohopek," pot mañah.

Guaiv muz natotuzataz ñetiv
Matiu 5:13; Mak 9:50

[34] Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Guaivet tin nat ok, dari gipizoh beteame-
gin tin muz tamah. Oñ guaivetaz muzeo
bon tapan, povoz tair tat dari maot ba-
muz batak? Evo, pot nao takaz nonor
bon. [35] Met hamar haleñai tapan hat
avasik guaiv pot navetetü, oñ naek betekan
betezam oraepan. Met ari hat koveñinañari
okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin ho-
dad ravei." Pot Iesu parun mañah. *(Ganö
dari guaiv potaz zut horï ravakan evetepan
hezavoz homet Iesu ñetï epov hah.)*

15

Sipsip naputï bavatat mañah
Matiu 18:12-14

[1] Met narah Iesuz ñetiv hapanen hat-
evetehopanez hat takes monis booh-narir
horï modañ tovai emooh-nari pim nakoe
emat het pim ñetï haohavon hatevetehot
heh. [2] Tahan Parisi abanarir aban ñetï
kateñiz mañairahol honeo hehaek parun
etet kaev ravat parumam epat nae nap
mañooh, "Met aban epop añarab hoririz
zait tat bat em batamah, ma parum zeiñik
sat parunañ honeo het gipiz namah."

[3] Pot paru haohan Iesu hatevetet bol
sipsip naputï bavatat ñetï nao epat parun
mañah, [4] "Met aban arihanañ napuhö pim
bol sipsipihol 100 poriz korav ravat hep-
anen nap naek sapanen etet mod tin
hepanez 99 pori pi betet naek sapanez
popuz melahar sapan. Met aban pop bol
naek sapanezapuz melahar sohot bar bat-
apanepuh, [5] biñavonañ bañelet bat emat
pimatak maot meñepan. [6] Tapanepuh
pimeriz as hapanen emapanen epat parun
mañapan, 'Met nem bol sipsip epop naek
sat hehaek petev ne melahar sohot maot
bat emohovoz homet dari biñ ravat hekaz
arimaz as hahon ok emeg.' " [7] Met ñetï pov
parun mañat Iesu maot epat mañah, "Met
bol sipsip nap naek sapanen maot bapan,
pot añohovoz zut aban nap ma añ nap
pi horï tovai emohopanezaekanañ loporï
borourat hodad tinao maot bapanez popuz
abarah Godinañ hezari piin etet biñ pimau
ravat hepan, oñ añarab herï kos nenañik
tin tat, 'Dei tinari ev,' pot hat parum lo-
porizaro borë naur hepanez poriz paru biñ
naravotü." Pot Iesu parun mañah.

Monisitï bavatat hah

[8] Met Iesu pot mañat monï nasitï ba-
vatat ñetï modao epat mañah, "Met añ
nap pim monï heleñ 10 bat hepanen nas
naek ñodapan. Tapanen pi havoñad rañizat
tinam etepanepuh marañinañ nonair nai
map bahou batat ahoam mel tohot maot
bar batapan. [9] Tat pinañ paru zei hone-
tak hepanezarin epat mañapan, 'Met nem
monï naek sahan mel toh-pos bar havatoh,
povoz dari honeo biñ ravat hek.' [10] Met
rotap añoh-epovoz zut aban nap ma añ
nap horï tooh-poñ betet maot pim loporï
borourapanen Godiz enzolihol piin etet biñ
pimau ravat hepan," pot mañah.

Aban ro naputï bavatat mañah

[11] Met Iesu pot mañat ñetï mod epov
añarabon mañah, "Met aban nap pim ro

honeñariv batahan heh. [12] Tahapuh parup
ahö ravat het bosip pim papapun epat
mañah, ‘Apai, nimotukanañ nem monisir
mod natü ne petev nanekez zait toh.’ Pot
mañahan papap hahat tat pimotü baverat
bamain batat ro ahop natü manat ro goep
natü manah.

[13] Met pot metahan ro goep aviam het
hotoh pataekam sapanez pim monisir non-
air naitü bahou batat bahapuh zei hotoh
nasik sah. [14] Tahapuh poek het añahol bovai
monis manovai nonair nai mapotü zum
toohan pim monis bon tah. Tahan zei posik
utar napel gitap kez mañat hehan gipiz map
bon tahan pi gin ahoam ñomat heh, [15] povoz
pi zei posik aban napun gogot tapanez sat
mañahan aban pop pim boloholoz korav
ravat het piuhö gipiz manohopanez mañah.
[16] Tahan pi bol zeitak sat korav ravat gipiz
manohot hehan aban maup pi gipiz naman
tahan het gin ñomahapuh bolohol gipiz
noohaek teritü bat pim nohopanez homet
zait tat heh.

[17] Pot toohapuh pi hodadeo bat epat
homeh, Met nem papapuz gogot metamah-
abanari gipiz ahoam manamahan namah,
oñ ne ev gin ñomohot betezam hez, [18] povoz
ne sat nem papapun, ‘Apai, ne ni horï ahov
hanetoh, ma God amun horiv ahoam hame-
toh, [19] povoz ne nim rop ravat rekot naketü,
oñ nim as rop ravat hem,’ pot mañom.
[20] Met pi pot homet pim papapuhaz sapanez
hat bal hat sohot papapuz zeitaz nakoe
honoohan pim papap hotohanañ piin etet
pim loporih zakep ahov tat porü hat sat
rop ba opitit tot nat iñ hah. [21] Tahan rop
epat mañah, ‘Apai, ne ari God horiv ahoam
haetooh, povoz ne nim rop rekot maot ra-
vat naketü.’ [22] Pot mañahan papap mañah-
pov barotap navat, oñ pim as roholon as
hahan emahan epat mañah, ‘Ari zuam sat
nem ro epopuz dimir giv tinatü, ma mar
riñirar eñ suñ honeo bat emat ro epopuk
memeepekepuh, [23] sat bol kau goe obun
tinap demat bat emat urat arö tepeken nem
modarinañ dei biñ ravat nohot hek. [24] Met
etei, nem ro epop naek sat hehan hañomah
homet hehon biririam het ev emah, ma
pimaz bon hatah homet hehon ev maot
haemahag, aliz epesik dari pimaz biñ ravat
bolor gipiz tepeken nak.’ Pi pot hahan
as rohol hatevetet pim hahat tat bol kau
hah-pop sa bat emat urat arö tahan paru
topourat ro popuz bolor gipiz tah-potü biñ
ravat nohot heh.

[25] Pot toohan ro ahop avasik gogot to-
hot hehaekanañ emat zeitaz totoi haret
hatevetehan paru daas hat daat mezooh.
[26] Tahan pi pim papapuz as ro napun
epat at mañah, ‘Met tairaiz paru daas
hat daat mezamah?’ [27] Pot mañahan as
rop hañiv epat mañah, ‘Evo, met nim
bosip sat hehaekanañ maot emat hezan
aripim papap pimaz biñ ravat bol kau tinap
urat bat emat manegin nohot het daat ak
mezamah.’ [28] Pot hahan nanep nag tat ko-
hat zei giruvok daat mezooh-poek bosipuz
nakoe sat nalok, oñ am iñidoh hehan papap
pi nalok tat iñidoh hehavoz loporih zakep
tat berevat emat mañah. [29] Tahan ro ahop
pot mañah, ‘Met nehoh krismasañ ahoam
nim gogot tinam tohot nim ñeo ne nael,
oñ nim hameñitam baval hat asit netooh,
met nem hatarinañ dei biñ ravat nakaz
ni bol kau tin okat nap naur. [30] Met nim
ro akap pim monisir nonair naitü ahoam
maneñin basat bogï tohot manohot hehan
bon tahan maot ev emahan ni bol kau ro
tinap tairaiz pimaz urapanez mañeñin paru
bat emat urat arö tahan nameg.’ [31] Pot
hahan pim papap epat hah, ‘Nem rop, ni ne-
nañ orah rezah ahoam hez, povoz nemotü
map nimotuhar ravat hez, [32] oñ nim bosip
hañomah homet hehon sa hehaekanañ
maot emahan eteohö, povoz aliz epesik
biñ ravat bolor gipiz tat nameg-pov tin ok
tameg.’ ” Pot ñetï epov Iesu añarab poek
heharin mañahan paru hateveteh.

16

Aban horï toohapuz ñetiv

[1] Pot añarabon mañat Iesu maot pim
mañairooh-abanarin ñetiv epat mañah,
“Met aban moniñ ahö oraeh-nap pim non-
air naituz korav hepanez hat aban nap
meñehan korav hehan tokat aban mod nari
emat ahopun pot mañah, ‘Met nimotuz ko-
rav hepanez aban meñeñin hez-pop nimo-
tuz tin korav nakez, oñ natü betezam pim
bamahaek bon tovai samah.’ [2] Pot mañat sa-
han ahö pop aban korav meñehan hehapun
as hahan emahan epat at mañah, ‘Ni ganö
teñin mod nari emat nim ñetiv nañahan
ne hateveteohö, povoz ni okopuhö maot
nemotuz korav ravat naketü, oñ gogot tovai
emooñivoz ñetiv meneñin hez-tep poñ bat
emeken ne etet nim gog tooñivoz kapotaz
tin hodad tom.’

[3] Pot mañat meehan aban pop berevat
epat homeh, Kar, nem ahopuhö ne gogotak
hehoek petev noruah, povoz ne tair tom

batah? Met ne avas menat ñedemaz kez tat
natotuzat hez, ma orah rezah gipizor non-
air naituz nem modarin mañ mañohomaz
ne tair mañom homet batu batamoh. 4 Pot
homet maot epat homeh, Kar, met nem
gog epov bon tapanen modari bat em na-
vatat gipiz nanohopanez hat petev ne paru
barekev metom. 5 Pot homehapuh aban
nari parum aban ahopuhö pei nai manat,
'Tokat maot monis nanekë,' pot mañahan
hehariz honep honep as hahan pihaz emah.
Tahan garos emah-popun epat at mañah,
'Met deipim aban ahop tairai ni nanahapuh
tokat pi monis manekez nañah?' 6 Pot
mañahan pi epat mañah, 'Met gipiz arö
tameg-oel dramuñ 100 nanahaek maot pi
monis manomazat hez,' pot hahan aban
pop epat piin mañah, 'Povoz nim nanahan
beñivoz tep poe bat 100 baolat 50 nen
red men.' 7 Pot mañahan mañahat tat sa-
han aban modap emahan korav heh-pop
taputam piin at mañah, 'Met deipim aban
ahop ni tairai nanat hañ monis manekez
nañah?' Pot mañahan popuhoen pat, 'Met
uit ul bekitü batam 100 nanat monis hañ
manomaz nañah,' pot hahan epat mañah,
'Povoz nim batam potü beñivoz tepae bat
100 olat 80 nen red men.'

8 Potam aban korav heh-pop tovai soohan
tokat aban ahop hatevetet popuz hodade-
vonañ het pot tahavoz homet, 'Auma, pi
aban horï tahap ok, oñ modari tin meta-
panen tin hepan hat home tinavonañ het
okat tah,' pot modarin mañah." Met Iesu
pot ñetiv mañat maot epat mañah, "Ui,
rotap ham eparahatuz homet hezari paru-
mauz heriñiz homehot hez. Tat modari
hañ tinao metohopan hat hodad ahovonañ
het nae nap moreg metovai samah. Oñ
Godiz alizavok hez-añarab pori parum ho-
dad ahovonañ het tamah-okat nat.

9 Oñ epat añoman ari hatevetei. Met ari
ham eparah hezarah arim monisir nonair
nai modatunañ añarab mod bonori meñi-
zohot parunañ ñod rezat hepekezaek tokat
arim monis betet abarah sepekez porah
God arimaz biñ ravat bat em avatapanen
pohao het hepek.

10 Met aban tairap pi gog goevoz homet
gog pov tin tapan, povoz pi gog ahovoz
rekot tin korav ravat tovai sohopan, oñ
aban tairap pi gog goevoz homet moreg
tapanez pop gog ahovoz taputam pi tin
korav naketü, oñ moreg tohopan. 11 Met nap
ev hamarah pim monisir pimotü bat hep-
anezaek tin nat hepan, povoz abarah God
pi naiz koravop ravat hepanez namañotü.
12 Met napuhö pimotü ni bat het korav ravat
hekez nañapanen potuz ni tin korav narav
hekë, povoz God nim pohao bat hekez potü
nanapane? Evo, rekot nananotü.

13 Met gog aban nap rekot aban ahö
houloñariviz gogot nametotü. Oñ pot
tapan, povoz pi aban ahö napuz pim loporï
manapanepuh popuz gogot tinam tohopan,
met aban ahö modapuz kaev ravat hep-
anepuh pim gogot tin natotü. Met povoz
zut ari rekot Godiz gogot tovai monï ahos
bepekez homet zait natotü, met ni nap
monï ahos nim bookez homet zait tookez
pop zuamam monisiz homevai Godiz gogo-
taz kaev ravat hekë," pot mañah.

Parisi nari kaev ravahan mañahat ev

14 Iesu pot hahan met paru Parisi aban
honeo het hatevetehot hehari paru monisiz
zaitiv ahoam tat heh, povoz pi pot hahan
paru hatevetet giz meu metah. 15 Tahan Iesu
parun epat mañah, "Met ari Parisi abanari
arim añarab modariz etañik tinam tovai
samegin arin etet, 'Tin tamahari ok,' pot
arimaz hamah, oñ God arim loporizaroh
hezat eteamahan tin narav. Ma rotap arim
zait tat tamegiv God eteamahan betezao
ravamah.

16 Met batam Mosesir propet aban modari
amun Godiz ñetiv haohan ñetï poñ añarab
haovai emoohan Zoan tokat berevah. Met
pi berevahaekanañ ari Godiz masakavoz
roketak hepekez ñetï tin pov dei haovai
samegin añarab hatevetet rok potak hep-
anez hat boi tat tovai samah. 17 Met tokat
abarar ham eparar nonair nai map ev hez-
epotü bon tapan, oñ Mosesir propet aban
modariz ñetï menahan hez-poñiz nao aban
napuhö rekot bavon navatotü.

Añarab tat het maot navetetuz hah
Matiu 5:31-32, 19:9; Mak 10:11-12

18 Met aban nap pim añap betet añ modap
bapan, povoz pi añ pop givogipuz zut bat
hepanen piitï horiv am hepan. Met aban
tairap pi aban modapuhö añ kaev meta-
panen hepanez pop bapanezaek aban pop
amun givogipuz zut bat hepanen piitï horiv
am hepan," pot mañah.

Aban monisinañapur Lasarusiz ñetiv

19 Pot mañat pi maot epat mañah, "Met
aban monir zeirurumanañap hehapuh orah
rezah pi zei tinamakeh orohot gipiz tinatü
nohot het dimir giv redevonañ tinatuhar
tooh. 20 Met aban mod nonair nai bon

nap pim abatao Lasarus pop pim herisik
obul uveo berevoohañ ahoam tat hehan
modari pi bat emat monisinañ popuz zei
tinamakez temeraz haitokoroh meñehan
heh. 21 Tahan pi poek het aban monisi-
nañap gipiz nohopanen lopoñ ñodapanen
bat emat manohopanen nohopan hat heh.
Tahan hadehol emat tañañinañ pim obuloñ
an nohot heh.

22 Pot tohot heh-aban pop ñomovaiam
enzolihol emat pim pulip abarah basat
Abraaminañ meñehan heh. Met aban mon-
isinañap amun tokat ñomahan baveirah.
23 Tahan horiek pi sat het kakam ahov hat-
evetehot hehapuh agarë revah pataek ete-
han Abraamir Lasarus tin heh. 24 Tahan pi
Abraamin ñeo ñarah epat mañah, 'Abraam
nem izap ae, met ne ev it epañadek kakam
ahov hatevetehot hez, povoz ni nemaz
zakep tat Lasarusin mañeken pim marap
havevok barizat emat nem tañarah bizapa-
nen tamar tap.' 25 Pot mañahan Abraam
aban mod popun epat mañah, 'Nem izap,
ni irih hamarah nonair nai ahotunañ het
nen potuz biñavonañ heñ-pov ni hodad,
met petev nim potü bon tahan ni kaka-
mavonañ ok hez. Oñ aban epop hama-
rah horivonañ heh-pov bon tahan petev
pi nenañ honeo tinaek ev hez. 26 Met ev
deim hezaek ma ok arim hezaek pavarah
gup ahorï hez-poek rekot ev hezari arihaz
naemotü, ma ari okori amun rekot ev dei-
haz naemotü.' 27-28 Pot mañahan pi iñivonañ
maot Abraamin epat mañah, 'Abizai, rotap
ak hañ, povoz nem naner bos 5 hamarah
am hezaek, ganö paru amun nem tohot
kakamavoz zei epesik emapan hezavoz, ni
Lasarusin mañat meeken sat parun badede
mañapanen paru hatevetet hodad ravap.'

29 Pot mañahan ñetï hañ epov Abraam
piin mañah, 'Met aban Moses ma Godiz
propet abanariz ñetï hahan hez-poñ ok
hakez, povoz nim naner bos rekot ñetï
poñ hapanen hatevetet baval hahot hepan.'
30 Pot mañahan aban pop maot epat mañah,
'Evo abizai, ñetï poñin paru hat navet hez,
oñ aban ñomah-napuhö sat parun maña-
pan, povozahoh paru hatevetet parum lo-
porizaro borourat tin tovai emohopan.'
31 Pot mañahan Abraam ñetï hañiv epat
mañah, 'Met Mosesir propet modariz ha-
han hez-poñ paru hat navet hezaek ne
ñomah-nap maot meeman sat ñetiv maña-
panen paru am hat navetetü,' pot pi hah."
Iesu parun pot mañah.

17

Modari moreg nametotuz ñetiv
Matiu 18:6-7,21-22; Mak 9:42

1 Met narah Iesu pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Met ev hamarah
orah rezah añarab narihö modari moreg
metat horiv tohopanez mañohopanen horï
ravohopan, oñ modari horï tohopanez
mañohopanez pori hañ horï ahov tokat
bapan. 2 Met aban nap tin het nemaz
aviam homet hepanen mod napuhö moreg
metapanen pop non horioroh maot sapan,
povoz moreg metapanez pop hañ horiv
tokat bapan. Met pi moreg namet hepanez
poratiam mez kerë hat iv havevok sa ñodat
emiv elat ñomapan, povoz tin ok ravapan.
*(Met pi garos ñomapan, povoz pi Iesuz homeo
badae batat hepanezap moreg metat bahorï
batapanezavoz tokat hañ horiv navotü.)* 3 Met
ganö arim modari moreg metepeken horï
ravapan hezavoz tinam homet arimauz tin
korav ravat hezei.

Met nim mod nap horï nao tapanen
tin badede mañeken pim horï tapanen
mañekezavoz zakep tat loporï borourapan,
povoz ni pim pov unun manek. 4 Met
pi aliz nasik ni horï netapanepuh aliz ta-
pusikam pim horï netapanezavoz zakep
tat emat niin epat nañapan, 'Nem horï
netoh-pov unun manekez zakep tat ev emat
nañamoh.' Met pi pot niin nañat maot
aliz hon tapusikam horï netovai nañovai
sohopanen 7 ravapan, povoz pim horï poñ
ni am unun man." Pot Iesu parun mañah.

Paru Godiz homeme hepanez mañah

5 Met pot Iesu mañahan aposor abanari
piin epat mañah, "Deim ahop ae, met deim
Godiz homeme hakez-epov ba ahö bateken
nim añeñ-okat tovai sookë." 6 Pot piin
mañahan pi parun epat mañah, "Met zi
miz pomedez uloñ goe hez-poñiz zut ari
Godiz aviam homeo badae batovai sohopek,
povoz ari rekot zi ev totoi hez-epemeden
epat mañepek, 'Nim oroñinañ honeo ti-
zat sat iv havë okovok rouvat hez.' Pot
mañepeken zi epemed taput tat tizat sat
iv havevok rouvat hepan." Pot pi parun
mañah.

Gog abanariz tohopanezat mañah

7 Met Iesu pot mañat maot parun epat
mañah, "Arihanañ nap pim añap meepa-
nen pi adasik sat gogot tohopan, ma bolo-
hol gipiz manohopanezaekanañ maot ha-
panezai emapanen pim abup, 'Eñarim, ni
gogot ahö teñ, povoz zuam emat toutat

nim gipiz nohoz,' pot mañapane? Evo
pot namañotü, [8] oñ añ pop emapanen pim
abup epat mañapan, 'Zuam emat nem
gipiz bareñat tezat naneken ne nomana-
hoh ni tokat nekë.' [9] Pot mañapanen pim
añap mañapanezat tapanen aban pop pim
abatao bat hel batat, 'Tin ok neteñ,' pot
mañapane? Evo, oñ añ pop pim gog ne-
nao metohopanezap ok, povoz pi pot na-
mañotü. [10] Met povoz zut ari Godiz gogot
tohopekepuh epat homehopek, Met dei gog
aban betezari ev, Godiz hahan hezatam
am tovai sameg, povoz gog tameg-epovoz
homet darimauz abatañ bat hel navatotü,
pot homehopek." Iesu pot parun mañah.

Iesu abanari 10 batin batah-ñetiv

[11] Met Iesu Zerusalem zeitak sapan
hat soohapuh Galili zeisir Sameria zeisiz
bodorih [12] zei nataz totoi honoohan abanari
10 obuloñ pohao tat heh-nari emat parum
pot tat hehavoz homet pim totoi naem, oñ
hotoh pataek rouvat het, [13] Iesun etet ñeo
ñarah epat mañah, "Iesu deim ahop ae, ni
deimaz zakep tat eñiz." [14] Pot mañahan
Iesu parun etehapuh epat mañah, "Ari
borourat sat aban anumaihol bareñ elat
mañaramah-poriz narin mañepeken arim
heriñin etepan." Pot mañahan aban pori
borourat pim mañahat tapan hat nonoroh
soohan parum heriñ tin ravah. [15] Tahan
aban nari am sahan aban honep pim heris
tin ravahavoz etet maot borourat ñeo
ñarah hat Godiz biñar sos haovai emat,
[16] Iesuz nakoe rariñ rez bareñat epat mañah,
"Erom, ni tin tat ne batin navateñ," pot
mañah. Met aban maot emat piin mañah-
pop Zuda aban bonop, oñ pi Sameria
zeisikanañap, [17] povoz aban popuz tahavon
Iesu etet pot hah, "Met abanari 10 ne batin
batohog modari taek ok sah? [18] Tahan
aban Sameria zei pat posikanañ nen epop
Godiz biñar sos haovai maot borourat
emah." [19] Pot hahapuh Iesu maot aban
popun epat mañah, "Petev ne ni batin
navatomaz tin homet nehaz emeñ, povoz
nim herisik obuloñ pohao tat heñiek batin
hanavatohog, ni bal hat sa." Pot mañahan
sah.

Godiz roketak hepanezavoz at mañah
Matiu 24:23-28,36-41

[20] Met narah Parisi aban nari Iesun epat at
mañah, "Met dari Godiz masakavoz roketak
tin hekaz pov tairarah ou ravapan?" Pot
at mañahan Iesu parun epat mañah, "Met
arim hag-okov ari rekot arim etañinañ et
nareetuzao ok, [21] oñ pov petev ev arim ñara-
vatak ou haravat hakez, povoz añarab nari,
'Koin ok ou ravahan eteg,' pot nari rekot
nakaotü."

[22] Pot parun mañat Iesu pim mañairooh-
abanarin epat mañah, "Met tokat ne
Añaraboz Nanep maot eromaz aliz posin
ari etepekez zait tat homehopek, oñ zuam
et narezotü. [23] Met tokat napuhö epat
hapan, 'Pi haemat hezag, emat etei,'
ma mod napuhö, 'Pi ok emat hez,' pot
moreg hapanen ari barotap batat pot
hapanezarinañ sotunei. [24] Oñ uas abarah
reamahan dari mapori eteamegivoz zut ne
Añaraboz Nanep maot eroman ari neen
etepek, povoz napuhö, 'Pi koin ev haemat
hezag, emat etei,' pot hapanen ari parum
hapanezavoz barotap batotunei. [25] Oñ
añarab petev hez-eperihö garos ne kos rez
nanat kakam ahov netapanen hatevetem.

[26] Met batam Noa het sipimak demah-
porah añarab horiam tooh-povoz zut ne
Añaraboz Nanep ev hamarah maot ero-
mazarah añarab taputam tohot hepanen
erom. [27] Met iv havë ahov emat zeisikaro
bamezapanez totoi ravahan paru unun het
gipizor ivov novai añarab nae nari bovai
soohan Noa sipimakeh lokahan iv haveo
bamezahan añarab mapori emiv elat ñomat
bon tah. [28] Ma tokat aban Lot pop heharah,
añarab pinañ heh-pori amun taput gipizor
ivov nohot haeñ tat parum modari natü
manoohan paruhoen hañitü manooh. Tat
avañ menat ñedehot parum zeiñ demohot
heh. [29] Oñ aban Lot tin pop Sodom parum
zei pot betet pataek sahan añarab unun
hehan it ahoñader heleñ utaraz zut abara-
hanañ ñodat ur ñomahan ñadat bon tah.
[30] Met povoz zut añarab ununuam hepanen
ne maot erom.

[31] Met maot eromaz porah añarab zei
aropoñik* toutat hepanez pori maot kohat
parum zeiñik sa lokat parumotü navotü, ma
añarab avañik sat gogot tohopanezari maot
parum nai bapan hat zeiñikaz naemotü.
[32] Met aban Lotiz añapuz metahavoz homet
hodad ravei.† [33] Met aban tairap pimauz
heris tin hepanez homet tovai sohopanez
pop ñomat horï ravapan, oñ aban tairap
Godiz homeme hepanezaek pim heris tin
hepanez hom namee hepanez pop pohao

* 17:31: Pavar 31 -Mak 13:14 sat 23 akopun eterë.
† 17:32: Pavar 32 -Met Lotiz añap pimotü betet nonoroh haemat maot pim potuz homet borourat etevaiam ñomah.

tin het hepan. [34] Met ne emomaz porah
zei namakeh aban nañariv orat hepanen
God nap bapanen nap am hepan. [35] Ma
añ nañariv amun honeo het gipizoz gogot
tohopanen God nap bapanen modap am
hepan. [[36] Ma aban nañariv avasik hep-
anen God nap bapanen nap am hepan.]"
[37] Pot Iesu parun mañahan pim mañairooh-
abanari epat piin at mañah, "Deim ahop
ae, met nim hameñ-okov taek tapanezao ok
hameñ?" Pot hahan Iesu naitï bavatat epat
hah, "Met anumai nap ñomat hamarah
oraezan havï ahö duhol emat ñodat map
togü manamahan dari eteameg." Pot Iesu
parun mañah.

18

Añ nap aban nap meñizapanez mañah

[1] Met Iesu pim mañairooh-abanari orah
rezah Godin mañ mañohot het kaev nar-
avotuz homet ñetï epov parun mañah,
[2] "Met zei natak aban añaraboz ñetiñ hat-
evetet an tooh-nap heh, met pop pi Godiz
ñaihet nat, ma pi añaraboz amun zakep
nat. [3] Met zei potak añ hapurï nap amun
hehan pim añ mod napuhö horï nao am
metovai emoohan añ pop orah rezah aban
ñetiñ an tooh-pop meñizapan hat emat
piin epat mañooh, 'Erom, met añ okop
ne bahorï netamahaek ni neñizat pi ñevok
bizat ñetiv hat ba oñ batekez zait toh.'
[4] Met pot mañoohan aban pop houloam hat
navet, ma añ popuz mañahat nat hehan am
mañoohan pimam epat hah, 'Met ne Godiz
ñaihet nat, ma añarab modariz zakep nat,
[5] oñ añ okop ahoam nañamahavoz ne kaev
ravat hezaek meñizom, ganö pi emat naño-
hot hepanen nem heris map kaev ravom
hezag, pim nañamahat am tom.' " [6] Pot Iesu
mañat maot epat mañah, "Pot aban horï
okopuz hamahat ari hatevetei, [7] oñ God
tin popuz añarab orah rezah alizañir kutu-
ruñik meñizapanez hat rez kek tat maño-
hopanen pi am kaev ravat het nameñizotu?
[8] Evo, rotap pi zuamam hatevetet zakep
tat meñizohopanezap ok. Oñ tokat ne
Añaraboz Nanë epop maot eromaz porah
ne añarab hamaraharin eteman paru Godiz
homehot am mañ mañohopan, ma tair?"
pot pi parun mañah.

Aban nañariv Godin mañ mañah-ñetiv

[9] Met aban nari parumauz, "Dei tin
tamegiri eveg," pot hat parum abataň bat
hel batat modarizañ bat hor batooh-pori
hehan Iesu ñetï epov parun mañah, [10] "Met
aban nañariv parup Godin mañ mañapanez
hat tup ahomakeh lokah. Met poñariviz
nap pi Parisi abanap, met modap pi takes
monis boohap. [11] Parup poñariv lokat heha-
puh Parisi abanap pim main rouvat het pi-
mauz abatao bat hel batat Godin epat mañ
mañah, 'O God, met ne eteamohon aban
modari horï tovai samah. Tat paru nari
modarizatü givogï bamah, ma modariz aña-
hol bamah, ma horï modañ amun tamah,
oñ ne parum tamah-pot nat tinam tamo-
hop ev. Oñ aban takes moniñ bamah-
horï akapuz zut ne nakez, povoz niin biñ
nañamoh. [12] Met God, orah rezah sandeñik
aliz nasikaro ne nimaz homet gipiz nain
hez, ma orah rezah nem monisir nonair
naituz gamoñ biivai samohon 10 ravama-
han gamö honeo bat nim tup ahomakeh
biamoh.' [13] Pot pimauz abatao bat hel
batat hat bon tovai aban mod takes moniñ
boohap pataek rouvat het pim horï tovai
emoohavoz homet zakep tat marañ teurat,
'Mai oe,' hat pim gagao tok rizat Godin epat
mañ mañah, 'O God, ne home horivonañap
eveg, nemaz zakep tat neñiz,' pot hah."
[14] Met Iesu ñetï epov parun mañat maot epat
mañah, "Rotap epat añoman ari hatevetei.
Met God parupim mañevokaron hatevete-
hapuh pi takes monis boohapuz zakep tat
pim horiv olahan maot pimatak sah, met
modapuz zakep nat, pim home horiv am
pinañ hehan sah. Met rotap aban tairap
pimauz abatao bat hel batat hahopanez pop
God maot bat hor batapanen abatao bonop
ravapan, oñ tairap pimauz abatao bat hor
batat hepanez pop Godihö pi abatavonañap
bavatapan," pot mañah.

Iesuhaz ñaro goeri bat emah
Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16

[15] Met narah añarab nari parum ñaro
goerih Iesu maras bizapan hat pihaz bat
emah. Tahan pim mañairooh-abanari
porin etet ñai mañat, "Sei, sei," pot mañah.
[16] Tahan Iesu hatevetet aban porin epat
mañah, "Evo, ari tovai paru bagaa bato-
tunei, oñ zei manepeken ñaro goe okori
nehaz bat emap. Met ñaro goe okori,
ma parum zut ravat hepanezari Godiz
masakavoz roketak hepan, povoz nehaz bat
emap. [17] Met rotap epat añoman ari hat-
evetei. Ñarohol parum papaholoz irih het
tovai samahavoz zut aban tairap Godiz irih
het natotuz pop pim masakavoz roketak
rekot naketü," pot hah.

Aban nonair naitunañapuz ñetiv
Matiu 19:16-30; Mak 10:17-31

18 Met Zuda aban ahö nap Iesun epat
at mañah, “Añairameñ tinap ae, met ne
tair tohoman nem tin pohao het hemaz
pov nanapan?” 19 Pot mañahan Iesu piin
epat mañah, “Met God nenap pi tinapug,
ni tairaiz nemaz tinap neen nañeñ? 20 Met
ni ñetï kateñir ah ñe epeñiz hodad, Ni
tovai aban modapuz añap botun, ma ni
tovai mod nap men ñomotun, ma ni tovai
givogï totun, ma ni tovai aban modapuz
ñetï moregao haotun, met nim nonopur
papapuz abatañ bat hel batat tin metovai
sohoz.” 21 Met pot mañahan aban pop
Iesun epat mañah, “Met ne goerahanañ
nim nañameñ-okat tin tovai emohot petev
ñetï katë map hameñ-okoñ baval hat hato-
vai emamoh.” 22 Pot hahan Iesu piin etet
epat mañah, “Met ni hon nen navoz tin
homet nakez, povoz sat nimotü map bat
gamö rezat modari maneken monis nana-
panen ni monï pos bat paru añarab moniñ
bonori manovai sekepuh ni emeken deip
honeo sohopain. Met ni pot tekë, povoz
tokat abarah seken Godihö pohao het hekez
hañ tin pov ni nanapanen bat hek.” 23 Pot
mañahan aban pop ñetï povon hatevetehapuh pim nonair naitü ahoam oraeh, povoz pim loporï honoñai ahoam tat zakep heris ravat heh.

24 Tahan Iesu pim loporih honoñai
tahavon etet pot hah, “Met aban nonair
nai ahoam biamahan oraezari kez tatahoh
Godiz masakavoz roketak sat hepan. 25 Met
bol kamer ahö nap diminñ meameg-ba
napuz puioroh lip hat sapanez pap tat
hepan, met povoz zut paru nonair nai
ahotunañari Godiz masakavoz roketak sat
hepanez bapap tat honoñai ahov tapan.”
26 Pot hahan pinañ honeo heh-añarab pori
hatevetet at mañah, “Ui erom, povoz tairari
God pimeri bavatapanen tin hepan?”
27 Pot at mañahan Iesu parun epat mañah,
“Met añarab parumauhö añoh-okat rekot
natotü, oñ God nonair nai mapotü tin
tamahapuhö rekot paru poek sapanez
nonor ba ou batapan.”

28 Pot hahan Pitahö Iesun ñetï hañiv
epat mañah, “Met ni hatevet, dei deimo-
tur deimeri betet ninañ honeo dari ev
emameg.” 29 Pot mañahan Iesu parun epat
mañah, “Ne rotap pimau arin epat añamoh,
Tairap Godiz masakavoz ñetiv modarin
mañapanez hat, pim zeir hamar ma añar
ñaro ma nonor papar naner bos betet
sohopanezap, 30 Godihö ev ham eparah
mamog bat het betet sohopanez potü ritou
metat mod tin bat hepanez hañ potü ahoam
pi manohopan. Tapanen pi tokat abarah
pohao tin het hepan,” pot mañah.

Iesu ñomapanez bar mañah-ñetiv
Matiu 20:17-19; Mak 10:32-34

31 Met Iesu pim mañairooh-abanari bav-
izat pat naek honat epat parun mañah,
“Erohol, arin epat añoman hatevetei. Met
petev dari Zerusalem zeitak sakan ne
Añaraboz Nanepuz ñetiv batam propet aba-
nari menahan hez-potam netapanen rota-
puv ou ravapan. 32 Met paru pot netapanez
porah navat aban pat Godiz hodad nat hez-
nari manapanen porihö nemaz ñetï horiv
hat neen ñaike nañat gim lolov neñizat
birepenañ nourat zirah nevizat ur noñoma-
pan. 33 Tapanen aliz nasikaro bon tapanen
zeirevaizasik baviririï navatapanen ne maot
bal haom.” 34 Iesu pot parun mañah, oñ
paru hatevetehapuh Iesuz pot mañahavoz
kapot iz ravat hehan paru kut tat in balavï
tat epat nae nap mañah, “Met ñetï tairao ok
hamah batah,” pot hah.

Etañ kutap batin batah-ñetiv
Matiu 20:29-34; Mak 10:46-52

35 Met nonoroh sohot Zeriko zeitaz totoi
honoohan aban etañ kut tat et narë heh-
nap non helevavok toutat pi añarab sat em
toohan monis manapan hat mañ mañohot
heh. 36 Met aban pop poek het hatevetehan
añarab ahovokaro nonoroh honohot hao-
han pi hatevetet epat at mañah, “Ae, met
tairari ok emohot hamah?” 37 Pot hahan
paru narihö, “Iesu Nasaret zeitakap ok nim
totoi emamah,” pot piin mañah. 38 Tahan
pi ñeo ñarah epat hah, “Iesu Devidiz ro
iz mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz.”
39 Pot ñeo ñarah hahan añarab Iesuz garos
emooh-pori kaev ravat, “Erom ae, ni tovai
okat haotun,” pot piin mañah, oñ pi maot
ahoam epat hah, “Devidiz ro iz mimip, ni
nemaz zakep tat neñiz.” 40 Pot hahan Iesu
gaa tat epat hah, “Ari piin ev nem totoi
emapanez mañei.” Pot mañahan aban nari
pim marasiz bat totoi emahan 41 Iesu piin
epat at mañah, “Met neohö ni tair netomaz
hat nem abatao hameñ?” Pot mañahan
aban pop epat hah, “Nem ahop, nem etañ
kut tat hezaek ni haken maot tin etemaz
zait toh,” 42 pot mañahan Iesu epat mañah,
“Met nim homeo neohö batin navatomaz
badae bateñ, povoz ni ok tin haraveñig
eterë.” 43 Pot hahan pim etañ nen tapu-
raham ligilahan tin etehapuh pi Godiz biñ
haovai Iesunañ honeo sah. Tahan añarab
pinañ honeo hehari etet paru amun Godiz
biñ ravah.

19

Sakiasiz tahat ñetiv

1 Met Iesu Zeriko zeitak sa berevat am
sapanez zeitazañ soohan, 2-3 met aban takes
moniñ boohariz aban ahö nap pim abatao
Sakias pop pi monir zeirurumanañap, oñ
pi aban tekip, povoz añarab ahovokaroz
ñaravatak Iesu emoohan Sakias amun Iesun
etepanez zait tat pi mazeo tovë ravat
etepanez pap tahapuh, 4 zuam garos ra-
vat porü hat sahapuh zi namedek helat
kañarah bahatak toutat het Iesu pim totoi
emahan eteh.
5 Met etet hehan Iesu pim irih honat
piin et revah tat etehapuh pot mañah,
"Sakias, ni hamarah zuam ereken deip
nim zeimakeh sat hepain." 6 Pot maña-
han Sakias pi biñ ravahapuh zimedez ba-
hatak toutat hehaekanañ maot hamarah
erat Iesun mañah, "Kar, emeken sopain."
Pot mañat parup bavizat pim zeimakeh
sapanez soohan añarab ahovokaro hehaek
etehapuh pot nae nap mañah, 7 "Ui, met
aban akap aban horï tamahapuz zeimakeh
parup sapanez sahag etei." Pot hat paru
loporizaro kaev ravah.
8 Tahan parup pim zeimakeh sa lokaha-
puh Sakias Iesun epat mañah, "Nem ahop,
met nem nonair nai ahoam oraezaek bav-
erat natü añarab bonori manom, ma añarab
moreg metat monis givogï booh-pori monï
posihar main ne namanotü, oñ neohö monï
mod nasikaro nas revah bizoman ahö rava-
panenahoh paru manom." 9 Pot mañahan
Iesu epat mañah, "Erom, ni Abraamiz iz
mimip non horioroh sooñiek petev beteñ,
povoz nimerinañ ari zei epamakeh hezari
ne maot Godizari ba avatat non tinaoroh
eñehog ari poek hezei. 10 Met ne Añaraboz
Nanep paru tairari non tinaorö betet tokat
hañ horiv bapanezat ravat samah-poriz ne
mel tat paru maot nemeri bavatat non
tinaoroh meñeman sohopanez hat emoh,"
pot mañah.

Gog abanari monis manah-ñetiv
Matiu 25:14-30

11 Pot mañahan añarab hatevetet epat
homeh, Petï pi Zerusalem zei ahö potak
sapanen pi añaraboz aban ahop bavatat
meñepanen darimaz tin korav ravat
hepan. Pot paru ganö homeoh, povoz
Iesu parun ñetiv epat mañah, 12 "Met aban
abat ahovonañ nap pi zei hotoh natak
sapanez homet heh. Met poek sapanen
gavman aban ahop pim zei heh-posiz
korav ahop bavatat meñepanen pi maot
emat pim zei posiz ahop ravat hepan.
13 Pot homeh, oñ garos pi poek nas heh-
porah pim gog abanari 10 poriz as hahan
emahan paru honep honep monis 20 kina
20 kinahar manat epat mañah, 'Met ne
sat hemaz porah monï anoh-epeñinañ
gogoñ tohopeken tair ravapanen tokat
ne maot emat monï revah bepekez poñ
honeo epeñinañ ne bom,' pot mañat sah.
14 Met pim zeitakari pimaz ahoam kaev
ravat heh, povoz zei hotoh potak sapanen
parum ahop bavatat meñepanez hat sah-
pov paru hatevetet aban modap pim tokat
meehan sat gavman aban ahopun epat
mañah, 'Met dei aban okop deim korav
ahop ravat hepanez kaeveg, ni deim ahop
ravat hepanez bavatat meñetun.'
15 Pot sat mañahan aban paru pimaz
kaev ravat heh-pop am parum korav
ahop hepanez bavatat meñehan heh.
Tahan pi maot pimatak emahapuh pim
gog aban moniñ manat sah-pori monï
manah-poñinañ gogoñ toohan tair ravah-
ñetiñ mañapanen hatevetepan hat asiv
meehan sahan emah. 16 Met garos emah-
pop ahopun epat mañah, 'Erom ae, ni
eterë, monis naneñin ne maot gogot tat
monï 200 kina epeñ bat revah bizohon
oraehaek ev.' 17 Pot mañahan pi pat, 'Erom,
ni nem gog aban tinap, gog avit nanohon
tin korav ravat heñ, povoz petev ni zei 10
potakaroh hez-añarab poriz korav ravat
hekë.' 18 Pot mañahan aban modap emat
piin pot mañah, 'Erom ae, met nim monis
naneñin ne monï gogot tat monï 100 kina
bat revah bizohon oraehaek ev.' 19 Pot
mañahan pim ahop pat, 'Tin teñ, povoz
ni zei 5 potakaroh hez-añarab poriz korav
ravat hekë.'
20-21 Pot mañahan modap emat epat piin
mañah, 'Nem ahop ae, met ni aban kez
modariz zakep natap, ma modarihö gipiz
mapotü ñedeamahan nimauhö emat be-
lat bameñip, ma modarihö monï gogot
tamahan nimam hañiv bameñ, pot nimaz
mod narihö hahan ne hateveteohö, povoz
monï gogot tomaz nañeñiek, ganö toman
nim monis bon tapan hezavoz ne ñaihet
tat monï 20 kina naneñ-pos am dim giv
tet narah el hatat ba iz batohon hehaek
eveg, nimau maot ba.' 22 Pot mañahan pim
ahop pat, 'Met ni aban horï bisin gogot
natap, met nimauhö okat nañeñivoz homet
epat nañom, Met ni nemaz aban modar-
ihö gipiz ñedeamahan nemauhö belamo-
hop ev, ma modarihö monï gogot tamahan

nemam hañiv bamoh, pot nañahan ni hat-
evetet barotap bateñ. [23] Povoz bonaiz nem
monï nanoh-okos am basat moniñ biameg-
zeimakeh bizeken oraepanen nemau emat
monï okos bovai monï revahas honeo bom
nak, oñ ni ganö teñ.' [24] Pot mañat to-
toi het hateveteoharin epat mañah, 'Met
ari pim monï bat hez-okos bat aban monï
gogot tin tat monï ahos 200 kina bat hez-
okop manei.' [25] Pot parun mañahan paru
hatevetet epat piin mañah, 'Erom ae, met
monï 200 kina pi havat hezag, tairaiz okat
hameñ?' [26] Pot hahan pi pat, 'Met rotap
epat añoman hatevetei. Met aban tairap
ne nai manoman tin korav ravat hepanez
pop mod nai amun manoman bat hepan, oñ
tairap tin korav naravotuz pop manomaz
poi pihanañ maot bat aban modap manom.
[27] Met nemaz kaev ravat ne zei epesiz ko-
rav narav hemaz hah-pori ev nem havasiz
nakoe bat emepeken ne etet heman men
ñomei.' Pot aban ahö pop hah." Pot
Iesu ñetiv parun mañah. [28] Met Iesu ñetï
pov parun mañahapuhoh Zerusalem zeitak
sapanez garos ravat soohan paru pim tokat
sooh.

Iesu Zerusalem zeitak sah
Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Zon 12:12-19

[29] Met sohot dañ nao Oliv mañamah-
povoz totoi Betpasir Betani zei potakaroz
nakoe sat hehapuh pim mañairooh-
abanarihanañ nañariv garos sapanez meet
[30] pot mañah, "Met arip zei totoi aripim
etet hez-okatak sat etepeken zei namakez
dorovok bol donki ro nap napuhö hel
natout hezap kitï urapanen hepanen etet
bitom bavilat ev bat emei. [31] Met bavilat
bat emepekez tohopeken napuhö, 'Tairaiz
arip emat bol okop bavilameg?' pot at
añapanen, epat mañei, 'Darim Amip bol
donki epop bat sakan gog nav tapanez
hahan deip ev emat bameg,' pot mañei."
Iesu pot mañat meehan sah.
[32] Met Iesu parup sapanez mañahan
mañairooh-aban poñariv sat Iesuz hahat
tahan hehan parup etet, [33] bol donki rop
baviloohan aban mauri etet epat at mañah,
"Ae, met tairaiz ari deim donki okop bavil-
ameg?" [34] Pot at mañahan parup pat, "Met
darim Amip epop bat sakaz hahan emeg."
[35] Pot hat donkip bavilat Iesuhaz bat emaha-
puh mañairooh-abanari parum dim reva-
hari donki ropuz revah Iesu toutapanezaek
bizahan pi helat toutah. [36] Tahan añarab
ahovokaro parum dimir giv revahatü taput
tat nonoroh betevai soohan Iesu donkipuh
toutat het potuz revah sooh. [37] Met sohot pi
Oliv dañevok hehaekanañ nonoroh er ho-
rat soohan añarab ahovokaro pinañ honeo
emoohan ñetiñ mañovai emooh-pori Iesuz
gog navor nao tovai emoohan eteohavoz
homet Godiz biñ ravat pim abatao bat hel
batat ñeo ñarah epat haovai emooh,
[38] "Darim Amip ev Godiz abat ahovonañ
emamah-epop tin metohopan. Met
abarah pinañ honeo hezari tin hep-
anen dari Godiz abatao bat hel bato-
vai sook." *Buk Song 118:26*

[39] Met pot haovai soohan Parisi aban
nari añarab poriz ñaravatak soohaekanañ
kaev ravat epat Iesun mañah, "Erom ae,
ni eperin mañeken bon tap." [40] Pot
mañahan Iesu pat, "Met rotap epat arin
añom, añarab eperi nemaz hamah-okov
nak hepan, povoz heleñ bal hat parum
hamah-okat hahopan," pot Iesu parun
mañah.

Iesu Zerusalem zeitakariz iñ hah

[41] Met Iesu Zerusalem zeitaz totoi sa bere-
vat zei potan etehapuh pi añarab poek
hehariz homet zakep tat iñ hah. [42] Tat epat
hah, "Met ari añarab zei epatakari, Godinañ
tin honeo hepekez nonoroz hodad hegitin
tin ravah narab, oñ petev pi ba iz batahan
hezaek ari bapap tat hez. [43] Povoz tokat
arimeriz kaev ravat hepanez nari emat
arim zei epat barom emeet hel temerah
hamar ahoam betevai sa em tapanen helat
hel temeranañ karah karah ravapanen paru
rao rao emat [44] arim zei okatak lokat añarab
okoek hepanezari map men ñomat arim hel
zei okoñ ur edat heleñ map bavetepanen
main main ravat oraepan. Met God pim
nonoroh eñepanez hat emahan ari kos rez
maneg, povoz tokat arimaz kaev ravat hep-
anez pori emat ev hahö-okat etapan," pot
mañah.

Iesu aban nair nai biit zum toohari ruah
Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Zon 2:13-22

[45] Met Iesu Godiz tup ahomakez temeraz
kohat lokat etehan aban nari ideholor anu-
maihol bizat zum tohot heh.* Met pot
tahan hehan Iesu emat etet mogao taha-
puh ruovai [46] epat mañah, "Met Baiñeti-
navoz Tepatak epat menahan hez, Nem tup
ahomak añarab nemaz homet mañeo naño-
hopanezamak ev. Pot menahan hez, oñ ari

* 19:45: Pavar 45 -Met pori añarab bat Godiz homet bareñ elohopanez hat bat em bizat zum tat monis bohot heh.

ñetï pov ba iz batat añaraboz monï ahos
moreg metat bamegiek givogï tamegivoz
zut ravamahan pim tup epamak bahorï
batameg," pot mañah.
47 Met Iesu Zerusalem zeitak tup ahö
pomakeh aliz mapoñik pi lokat Godiz ñe-
tiv añarabon mañohot heh. Toohan paru
aban anumaihol bareñ elat mañaroohporiz ahorir aban ñetï kateñiz mañairoholor aban korav ahö modari pi ur ñomapanez zait tat 48 nonoroz mel tooh, oñ
añarab ahovokarohö pi parun mañoohan
zaitivonañ tinam hatevetehot heh, povoz
aban ahori pi ur ñomapanez non naorö bon
heh.

20

Pim tovai emoohavoz at mañah
Matiu 21:23-27; Mak 11:27-33

1 Met aliz nasik Iesu Godiz tup ahomakeh
het añarabon pim ñetï tinao mañohot
hehan paru aban anumaihol bareñ elat
mañaroohariz ahorir aban ñetï kateñiz
mañairaholor aban korav modari emat
2 piin epat at mañah, "Erom ae, met
tairapuhö ni ahop ba navatat gog to-
vai emameñ-okoñ tookez nañahat emat
ok tameñ?" 3 Pot at mañahan Iesu pat,
"Met ne garos arin amun navoz at año-
man hañiv nañepek. 4 Met God Zoanin
mañahan añarab ivov memeoh, ma hama-
rah aban napuhö mañahan tooh?" 5 Pot
at mañahan parumam giz ñun ñun epat
nae nap mañah, "Met dari, 'Godihö Zoanin
mañahan tooh,' pot hakan pihon, 'Met
tairaiz pi ñetiv haañoohan ari barotap na-
vat toog?' pot darin añapan hez. 6 Ma pin,
'Aban napuhoam Zoanin mañahan tooh,'
pot mañakan añarab mod eperi hatevetet
Zoan pi Godiz propet abanap ravat heh,
pot paru pimaz homet hez, povoz dari
mogao etat heleñ bat ourapan hezavoz
dari piin hameg-epat namañotü." 7 Pot
nae nap mañat Iesun hañiv epat mañah,
"Met Zoaniz het toohavoz kapot dei unun."
8 Pot mañahan pi pat, "Kar, ne arin Zoaniz
toohavoz at añohon hañiv nanañ teg, povoz
ne amun arim tairapuhö neen nañahan
tamoh-kap pot arin bar naañotü," pot Iesu
parun mañah.

Avasiz korav ravat hehariz ñetiv
Matiu 21:33-46; Mak 12:1-12

9 Iesu pot mañat maot aban naritï bavatat
ñetiv añarabon epat mañah, "Met aban
nap pim ham ahö nar hehaek avas menat
greip mar nañ elat ñedeh. Tahapuh aban
mod nari korav meñet pot mañah, 'Met ari
uloñ badat utap tapanen bain ivov matut
tepekepuh nemauz nao nevizat nao arim
bei.' Pot mañat paru korav meñet aban
maup hotoh pataek sat heh. 10 Met sat
hehapuh tokat aban mau pop pot homeh,
Petï nem greip uloñ avasik utap hatahan
bain ivov matut tahao ev, pot homet pim
gog aban nap av posik korav heharihö bain
ivov manapanen bat emapanez hat meehan
sah. Tahan aban korav heh-porihö mee-
han sah-pop iv pov manapanez kaev ra-
vat biñinañ urahapuh upaip meehan maot
sah. 11 Pot metahan emahan aban avasiz
maup gog aban mod napuhoen meehan
sahan aban korav hehari horï taput metat
biñinañ urat bahorï batat upaip meehan
maot sah. 12 Tahan tokat maup gog aban
mod napuhoen meehan sahan aban korav
heh-porihö taput urat betehan maot sah.
13 Tahan av posiz maup pot hah, 'Tair tom
batah? Met nem ro tin ne pimaz ahoam zait
tat hezap meeman sapanen paru, "Ae aban
ahop ev," pot hat pim ñeo hapanen paru
hatevetepan.' Pot hat pim rop meehan
sah. 14 Tahan paru avasiz korav hehari ro
popun etet epat nae nap mañah, 'Ae, av
epesiz maupuz rop ok meehan emahag,
etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag,
dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes
darim pohao bak.' 15 Pot hahapuh pi basat
avasiz bin binivok betet ur ñomah." Pot
ñetiv mañat aban poek hatevetet heharin
epat at mañah, "Met tokat greip avasiz
maup emat aban av posik korav hehari
tair metapan ari homeameg? 16 Petï pi
emat aban horï pori map men ñomapan.
Tat aban tin av posik korav ravat hepanez
nenari meñepanen hepan." Pot mañahan
añarab hateveteh, met pi parumaz homet
ñetï epov hah, povoz epat paru hah, "Evo,
hameñ-okat dei etapanez kaev."

17 Pot hahan Iesu parun etet epat mañah,
"Met Baiñetinavoz Tepatak ñetï epov
menahan hezaek ari rekö hameg,

Met aban nari zei namak demapanez bah
nar bat etet, 'Horir ev,' pot hat bete-
han oraehan bah tapur zeimakez
tok bah kapot tatar bavatah. *Buk*
Song 118:22

Met pot menahan hezavoz kapot tair
homeameg? 18 Met aban nap bah porah
baholat ñodapan, povoz pim aboi ur
kelapan, oñ bah porahö aban napuz revah
ñodat urapanezaek map sak elapan," pot
mañah. *(Met Iesu pimauz homet baharatï*

bavatat parun pot mañah.)

19 Met Iesu ñetï epov mañahan aban
ñetï kateñiz mañairaholor aban anumaihol
bareñ elat mañaroohariz ahori hatevetet
pot homeh, Petï pi darimaz homet aban
korav horiritï bavatat ñetï okov hah, pot
paru hodad ravah, povoz pi bat demapanez
homet heh, oñ añarab poek hehari pimaz
ahoam zait tah, povoz paru Iesu bapanen
añarabohö paru bahorï batapan hezavoz
homet ñaihet tat pi nav, oñ am heh.

Takes monis manoohavoz at mañah
Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17

20 Tahapuh met pi bapanez nonoroz am
mel tovai aban mod nari pi hehaekaz meep-
anez tat parun epat mañah, "Met añarab
modariz tamahavoz zut ari pim nakoe sat
at mañohopeken pi ñetï horï nao hapan,
povoz dari rekot pi bat gavman ahorihaz
basakan pi ñevok bizat pim ñetiv hat-
evetepan." Pot mañat meehan paru aban
moreg metapanez pori Iesuz nakoe sah.
21 Tat epat piin at mañah, "Añairameñip ae,
met ni aban ñetï rotapuñihar hameñip. Tat
ni dei añarab kaev ravakaz homet nakez, oñ
aban ahö ravat hezarir betezari dei mapori
ni Godiz nonoroh tin sookaz ñetï rotap
povohar añameñip, povoz niin at nañakan
hatevetet hañiv dein bar añ. 22 Met dari
takes monis Sisa popuz gavman abanari
manameg-pov tin, ma horiv ok tameg? Ni
tair homeameñ?" 23 Pot at mañahan Iesu
parum pi moreg metapan hat at mañah-
pov zuam hodad haravahapuh pi parun
epat mañah, 24 "Met monï hel nas bat neen
nañairei." Pot mañahan paru monï nas
batezat piin mañairahan pi etet parun at
mañah, "Met akö epopur abat epov taira-
puzao ev?" Pot hahan paru epat hah, "Met
Sisaz akopur abatao ok." 25 Pot hahan Iesu
ñetï hañiv parun epat mañah, "Met povoz
tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat hez-
potü paru manei, oñ tairatü Godiz au ravat
hez-potü pi manei." 26 Pot mañahan paru
home midin tat heh. Met paru añaraboz
ñaravatak hehaek pi ñetï horï nao hapanen
ñevok bizapan hat at mañah, oñ pi ñetï
tinao hahan paru hañiv mañapanezao bon,
povoz paru ñetï hañiv piin namañ.

Añarab ñomat maot bal hapanez Iesun at mañah
Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27

27 Met paru Sadiusi aban porihö ñomama-
hari maot bal nakaotü, pot haoharihanañ-
nari emahapuh, 28 Iesun epat at mañah,
"Añairameñip ae, Mosesihö ñetï darim to-
vai sookazao pot menahan hez, Met aban
nap añap bat het ñaro navat hepanepuh
ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek
añ hapurï pop bapanepuh ñarohol bata-
panen pim nanepuz ñarohol ravapan, pot
menahan hez. 29 Met ñetï nao epat amun
niin nañakan hatevet. Met aban nari 7
batahan heh. Tat nanë garosikap añap bat
hehaek ñaro nap navat het abup ñomahan,
30 pim bos tokatizapuhoz añ tapup bat pi
amun ñaro navat het ñomah. 31 Tahan mod
tokatip amun añ tapup bat ñaro navat het
ñomah, met aban 7 pori añ nen popuam
bat ñarohol navat bonoam het ñomovai
sohot map bon tah. 32 Tahan tokat añ
popuhoz ñomah. 33 Met aban 7 porihö añ
hon nen pop bat ñomovai soohan paru
maporiz añap pot ravat heh, povoz tokat
ñomamahari bal hapanez ari hameg-porah
añ pop abü tairapuz añap ravat hepan?"

34 Pot at mañahan Iesu ñetï hañiv parun
epat mañah, "Met petev ham eparah
añarab het nae nari bamah, 35 oñ tokat God
hapanen ñomapanezaekanañ maot bal hat
tin hepanez pori porah nae nari navotü,
oñ am hepan. 36 Met pori bal hapanezaek
pim ñarohol ravat het enzoliholoz zut hep-
anepuh maot nañom pohao het hepan.
37 Met ari añarab ñomat maot bal nakaotü,
pot hamegivoz ne arin epat añom. Met
Moses tepatak añarab ñomat bal hama-
havoz ñetï nao pot menahan hezaek ari
rekö hakameg, oñ tair tat ari tin ho-
dad narav? Met zi namedek itiñad rai
rai hat bon narav hehan Godihö Mosesin
epat mañah, 'Moses, ne nim iz mimi-
hol Abraamir Aisakir Zekopoz korav ravat
hezap ev,' pot piin mañah. 38 Met God
ñomat bon tamahariz korav narav, oñ pi
eteamahan añarab mapori biririam hezaek
pi korav ravat hez. Povoz pori ñoma-
haekanañ sat pinañ biririï hez, pot arin ev
añamoh." 39 Pot mañahan aban ñetï kateñiz
mañairaholohanañ nari epat hah, "Okat
hat ni ñetï tinao añeñ." 40 Pot hat paru at
ñe modañ at mañapanez bapap tat am heh.

Iesu Sadiusi narin Kristoz kapotaz at mañah
Matiu 22:41-46; Mak 12:35-37

41 Met Iesu añarab porin maot epat
mañah, "Met aban nari arin epat añamah,
'God Kristo ari eñizapanez au hahan hez-
pop pi Devid ahö ravat heh-popuz ro mimip
ou ravat hepan,' oñ pot arin añamahavoz
homet epat añoman ari homei. 42 Met

mamog Devid Buk Song Tep potak epat
menahan hez,
Godihö nem Amipun pot mañah, 'Nem mar
giñasiz nakoe ev emat touteken,
43 nimaz kaev ravat hepanez pori bat hor
batat nim eñañiz irih neohö meñe-
man ni parum revah hekë.' *Buk*
Song 110:1
44 Met ev Devid Kristo popuz homet, Nem
Amip, pot hah-pop tair tat pim ro iz mim
nenap ou ravapan?"* Pot pi parun at
mañah.

Aban ñetï kateñiz mañairoholoz mañah
Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Ruka 11:37-54

45 Met pot mañahan añarab hatevetet
hehan Iesu pim mañairooh-abanarin
maot epat mañah, 46 "Met ari tovai
paru ñetï kateñiz mañairaholoz tamahat
totunei. Met paru pori parum dim tovë
tinari meamahapuh añarab togü manat
hezaek sat biñ ravat het sarem tamahan
añarab parun etet, 'Deim ahori ae,' pot
mañohopanez paru zait tat het pot tovai
samah. Met arim topour zeiñik lokat
topourameg-porah paru pori sat garosik
tek tinañik toutapanez paru zait tat
toutamah, ma gipizor anumai bareñat biñ
ravat topourat nameg-porah paru bol ahö
tinañihar parum bat napanez zait tat an
tat bamah. 47 Met aban pori paru amun añ
hapuriholoz zeiñik sat meñizamah bon, oñ
paru sat añ hapurihol moreg metat parum
nonair naitur zeiñ parum bamahan añ
pori betez hez. Met paru pot tamaharihö
modari parun etet, 'Mañeo tin hamahari
ok,' pot hahopanez hat mañeo toveam
beri haz hahot hez. Met paru aban pot
tamah-pori tokat ñevok bizat hañ horï ahov
manapan, povoz ari hodadeo bat parum
tamahan añoh-epat tovai totunei." Iesu
parun pot mañah.

21

Añ hapurip monï bizahasiz ñetiv
Mak 12:41-44

1 Met pot mañat Iesu etehan Godiz tup
ahö pomakez romevok pimaz homet moniñ
bat emat bizoohaek aban monir zeiru-
rum ahotunañari monï ahoñ bat em bi-
zooh. 2 Tahan pi etet hehan añ ha-
purï monir zeirurum bon nap haret pim
monï mav nasikaro nen bizahan oraehat
bat emat bizah. 3-4 Tahan Iesu epat hah,
"Met paru aban okori parum monis ahoam
oraezaek nañ bat em bizahan ahoam am
oraez, met añ hapurï okop pim monis
oraepanez homet nakez, oñ am map bat em
bizah, povoz añ okop moniñ ahoam Godiz
taevavok ok bizah, oñ aban mod moniñ
ahoam bizah-okori Godiz taevavok aviam
ok bizah," pot mañah.

Tup ahomak horï ravapanez mañah
Matiu 24:1-2; Mak 13:1-2

5 Met Iesu pot mañat bon tahan pim
mañairooh-aban narihö epat piin mañah,
"Añairameñip ae, met hel tin ahoñinañ
tup tin demahan hez-epamaker nonair nai
tinatü añarab Godiz homet bizah-epotun ni
eterë." 6 Pot hahan Iesu ñetï hañiv parun
epat mañah, "Erohol, ari tup ahö epamaken
etet hamegivoz ne rotap arin epat añom.
Met paruhö tup tovë epamak heleñinañ
tin kez demovai helahan hezaek aban ñai
narihö map ur edapanen ñodat, hel nao hel
modavoz revah naoraetü, oñ map mainor
pain ravat oraepan," pot mañah.

Honoñai mapoñ ou ravapan
Matiu 24:3-14; Mak 13:3-13

7 Met Iesu pot mañahan pim mañairooh-
abanari piin epat at mañah, "Met tairarah
nim tup epamakez ñetï hañ-okov tapan?
Ma tairañ garos ou ravapanen etet dei ho-
dad tat, 'Rotap pim añah-pov totoi rava-
han ev tah,' pot hak? Povoz ni dein
bar añeken hatevetet hodad tak." 8 Met
pot mañahan Iesu ñetï hañiv parun epat
mañah, "Met ganö aban nari epat moreg
arin etapan hezavoz tin homet etevai so-
hozei. Met tokat aban narizaro honep
honep emat nem abatao hat pot moreg
añohopan, 'Met ne tapup ev,' pot hapanen
mod nari emat, 'Kristo ou ravapanez ha-
han hehao ou haravah,' pot hapanen ari
barotap batat paru pot hapanez porinañ
honeo ravotunei. 9 Met tokat zei ñai ahov ou
ravat nae nap menohopanen ari hatevete-
hopek. Ma aban nari ñai tat gavman aban
ahori menat ruohopanen ñetiv hahopanen
hatevetehopek. Tat ari zuam zagerï tat
ahoam home midin totunei, oñ tapanez
pov am tohop, met pot tapanez porah ne
zuam naemotuzarah ok. 10 Oñ añarab nari

* 20:44: Pavar 44 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarah Maria batahan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö meepanez au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

zei nasikanañ bal hat emat zei modasikari-
nañ nae nap menohopan, ma aban togü
nat bal hat sat aban togü modatanañ nae
nap menohopan. 11 Ma zeisikaroh gin ahov
berevohopan, ma hamarah do do ahoñ to-
hopan. Ma añaraboh lam horiv ou ravat
hepan, ma abarah red ahö navor nao ou
ravapanen añarab etet ñaihet pimau tat
hepan.
12 Met garos pot natotuz porah ari nari
avat sat paru ur kakam etohopan, ma arim
topour zeiñik ari nari lokepeken aban ahö
ravat hepanez-pori avat ñevok evizat kaka-
mavoz zeimakeh emerizohopan, ma paru
ari nem abatao hahopekezavoz kaev ravat
ari nari beri akahopanepuh avat sat gav-
man aban ahoriz nakoe eñehopanen hepek.
13 Tapanen arihö rekot nem ñetï tinao paru
porin amun bar mañohopek. 14 Met paru
ari avat sat ñevok evizohopanez porah ari
ñaihet tat home midin tohopekepuh, ‘Dari
hañ tairao hak?’ pot homehotunei, 15 oñ ne
arim hahopekezat hodad tinao anohoman,
ari hodadeo bat ñetï tin navor nao maño-
hopeken paru hatevetet, Ui ñetï hañ tairao
eperin mañak batah, pot paru homet pap
tat hepan.
16 Met aban nari parum naner bos tairari
nemaz homet hepanezariz kaev ravat bat
ñai abanari manohopanen paru bat men
ñomohopan. Ma papahol amun taput
parum ñarohol metohopan. Ma ñaro nari
amun parum nonor papaz zu taput meto-
hopanen men ñomohopan. 17 Met ari nemaz
homevai emohopekezaek añarab mapori
arimaz kaev ravat mogao etohopan. 18 Met
pot etohopanen God arimaz korav ravat
hepan, povoz ari tovai ñaihet totunei, 19 oñ
rez kek tat kaev narav hepek, povoz ari
nenañ honeo pohao tin het hepek.” Pot
Iesu parun mañah.

Honoñai ahov berevapanezao
Matiu 24:15-21; Mak 13:14-19

20 Met Iesu pot mañat maot epat
mañah, “Met ñai abanari ahovokaro emat
Zerusalem zei epat barom meepanen
ari etet epat hapek, ‘Rotap emenat zei
epat map bahorï avatapanez ev tah,’ pot
hapek. 21 Met tokat pot etapanez porah
añarab Zudia zeisik hepanezari parum
zeiñ betet paru bareet dañeñik sapan. Ma
paru Zerusalem zei epatak hepanezari
zei epat betet sapan, ma añarab adasik
hotoh sohopanezari maot zei ahö epatakaz
naemotü, oñ poekanañ am bareet naekam
sapan. 22 Met pot tapanez hamoh-porah
God hapanen Zerusalem añarab horï tovai
emamahavoz hañiv bapan. Met batam
aban nari ñetï epov Baiñetinavoz Tepatak
menahan hez-povoz rotapuv tokat hamoh-
porah ou ravapan. 23 Mai zakep, met pot
tapanez porah añ ñaro ñekeñinañ ravat
hepanezari, ma añ ñarohol maok batat
apetei manohopanezari paru bareet bar
baram sapan, pot homeamoh. Met porah
God mogao tat hapanen horivor honoñai
ahö mapoñ Zuda añarabotï ou ravapanen
hatevetepan. 24 Met ñai aban emapanez pori
añarab nari en raveñinañ men ñomapan,
met mod nari kez tat basat zei patatak
kakam zeimakeh memerizapan. Tat ñai
aban pori Zerusalem zeit map ur edat mez
horï batapanen betezam hepan. Oñ tokat
God maot hapanen ñai aban pori zei pos
betet maot sapan,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapan
Matiu 24:29-31; Mak 13:24-27

25 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
“Met porah gitapur ñonisir zeizañ parum
petev tamah-okat betet pat navor nao to-
hopanen añarab etet basat em tat hepan.
Ma hamarah iv haveñ ahö ravat ñai horiv
tohopanen añarab ñaihet tat, ‘Tair tat okat
tamah batah,’ pot hahopan. 26 Tapanen
abarah zeizañir nonair nai hezatü parum
non samahañ betet patatï betez betez so-
hopanen añarab etet dei dei tat epat ha-
hopan, ‘Met ham eparah horï tairao ou
ravapanezavoz akat tamah batah?’ pot
hahopan. 27 Tapanen ne Añaraboz Nanep
kez ahovor aliz ahovonañ unitak rouvat
eroman paru neen etepan. 28 Met nonair nai
horï añoh-potü kapot tat ou ravohopanen
ari ñaihet totunei, oñ tin bal haz rouvat
epat homehopek, Met pi maot emat eñizat
tinaek eñepanen tin hekaz hahan hez-pov
totoi ev haravah.” Pot Iesu parun mañah.

Ziñin etet hodad ravameg-ñetiv
Matiu 24:32-35; Mak 13:28-31

29 Pot mañat Iesu ñetï modao epat mañah,
“Met zi mapoñiz tamahat ari homei. 30 Met
zi geleñ berevat zi tae mageiñ meet het
tor ravovai samahan ari etet epat hameg,
‘Git kezao ravapanez ev tah,’ pot hameg.
31 Povoz zut tokat ari etepeken nonair
nai añamoh-epotü ou ravapanen, ‘God
añaraboz korav ravat hepanezao ev ou
ravapanez tahan okat tah,’ pot hapek. 32 Met
ari hatevetei, Zuda arim nari am hepanen
hamoh-epotü ou ravapanen etepan. 33 Met
tokat abarar hamarar nonair nai map bon

tapan, oñ nem haovai emamoh-mapoñ po-
hao am het hepanepuh bon natotü," pot
mañah.

Parumauz tin korav hepanez mañah

34 Met pot mañat Iesu maot epat parun
mañah, "Erohol ae, arimauz tin korav ra-
vat hezei. Met ham añarab nari gipiz
ahotü novai iv kezañ nohot rumurovai
ham eparaz nonair naituz ahoam homevai
samah, oñ ganö ari unun hepeken ne maot
emom hezavoz ari tovai parum tamahat
totunei. 35 Met nem emomaz pov, emap
bivok mezamahan zuam pek hat bama-
havoz zut zuamam zeir ham maposikaroh
añarabotï ou ravapan. 36 Povoz orah rezah
ne maot emomaz homet etet hezei. Tat
God ari kezao anohopanez hat mañ mño-
hopeken horivor honoñai tairañ aritï ou
ravohopanez añoh-poñ ou ravapanen ari
rez kek tat kez tovai sohot horï naravotü,
oñ emomaz porah nem taevavok tin rouvat
hepek," pot mañah.

37 Met Iesu orah rezah Godiz tup
ahomakez temeraz kohat lokat het
añarabon ñetï tinañihar mañohot hehan
kutur ararao ravoohan pi poekanañ sat Oliv
dañ povok orooh. 38 Met pi pot tohot heh-
porah añarab ahovokaro pataraham bal hat
tup pomakez romevok sat hehan pi emat
parun ñetiv mañoohan paru zaitivonañ het
hatevetehot heh.

22

Zudas paru Iesu bapanez hah
Matiu 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Zon 11:45-54

1 Met berë tu nak hepanez poñ no-
hopanez aliz poñiz garosikas pim abatao
Pasova mañooh-pos totoi ravah. 2 Tahan
aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz
ahorir aban ñetï kateñiz mañairahol
topourat paru epat nae nap mañah, "Met
añarab mapori zei epatak emat hezaek dari
tair tat Iesu bat ur ñomak? Met dari pot
takan añarab eperi etet kaev ravat ñai tat
dari emenapan hez." Pot paru hah.

3 Met porah Seten Iesuz mañairooh-aban
nap Zudas pim abat modao Iskeriot popuz
loporih hodadeo manah. 4 Tahan pi sat
aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz
ahorir tup ahomakez korav hehari, Iesu
mañairapanen bapanez parun bar mañah.
5 Tahan paru aban ahö pori ñetï povon hat-
evetet biñ ravahapuh paruhoen pi monï nas
manapanen Iesun mañairapanez maña-
han, 6 Zudas gu hat añarab bon hepanez
narah Iesun mañairapanen, paru pi ba-
panez nonoroz mel tooh.

Mañair aban nañariv gipiz arö tah
Matiu 26:17-25; Mak 14:12-21

7 Met berë tu nak hepanez aliz poñiz
garosizasik Zuda parumeri meñizahan tin
hehavoz homehopanez hat bol sipsip rop
urapanen napanez pos* al tezahan 8 Iesu
Pitar Zon meepanez tat epat mañah, "Met
arip sat darimeri meñizahan tin heh-povoz
homet anumair gipiz nakaz potü arö tat
bizohopeken dei emakan dari nak." 9 Pot
mañahan parup epat hah, "Met deip taek
sat pot tookan ari emepek?" 10 Pot hahan
pi parupin epat mañah, "Met arip zei ahö
akatazañ sohot etepeken aban nap iv ñerë
ahovok ivov holat nonoroh emat arip zei
anat mamog ravat sapan. Tapanen arip
pim tokat sohot etepeken pi sat zei taira-
makeh lokapanez 11 pomakeh arip amun
sa lokat aban maupun epat mañei, 'Met
darim añairamahap epat hat deip emee-
han emeg, "Nem mañairamoh-abanarinañ
darimeri meñizoohavoz homet toutat anu-
mair gipiz nakaz zei giruv taek ev hez?"
' 12 Pot piin at mañepeken pi zei girü
ahö agarë revah navok tin tapanen hep-
anezavon añairapanen arip zei girü povok
darim anumair gipiz nakazatü arö tat bi-
hopeken dei emak." 13 Met pot mañat mee-
han aban poñariv sat etehan Iesuz mañat
meeh-pot ravahan parup tovai sahapuh
parumeri meñizoohavoz homet napanez
anumair gipiz arö tat bizooh.

Iesu beretar bain ivov manah
Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25

14 Tahan paru gipiz napanez Iesur pim
aposor abanari emat togü manahapuh 15 pi
parun epat mañah, "Met ne kakamao hat-
evetemaz pov narav hez-eparah arinañ ho-
neo darimeri meñizoohavoz homet gipiz
epotü dari honeo nakaz neeh zaitiv ahoam
hez. 16 Met rotap epat arin añom, Ne pe-
tev ev hamarah arinañ het namoh-epotü
maot nainotü, oñ tokat God añaraboz ko-
rav ahop ravapanez porahahoh darimeri
metooh-epovoz kapot tin ou ravapanen ne
maot nom."

17 Pot mañat Iesu bain ivov kapurah
mañar bizahan hehaek Godin biñ mañat

* 22:7: Pavar 7 -Met aliz posiz abatao Pasova pot mañooh.

pot hah, “Ari mapori epov bat novai
sei, [18] met ne bain iv epov arinañ honeo
ev het noh-epekanañ maot nain hema-
puh tokat God añaraboz korav ahop rava-
panez porah ne iv magei nao maot nom.”
[19] Pot mañat pi beret bat maot Godin
biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-
abanari manat epat mañah, “Nem aboi ev,
ari bat nei. [Met nem aboi arim horivoz
hañiv ravapan, povoz petev kapot tat nat
nemaz homet am tokat novai sohozei.”
[20] Met pot mañat manahan nah. Tahan pi
bain ivov kapurah mañar meehan hehaek
bat epat mañah, “Met Godiz au hahan hezat
non mageiorö ou ravapanez ne nourapanen
nem uveo non hamoh-poorö ba ou bata-
panez homet bain iv epov ari anom.”] Pot
pi parun mañah.
[21] Tat maot epat mañah, “Met hatevetei,
aban ñai abanarin mañairapanen nava-
panez pop ev dari arü epesik honeo toutat
hez. [22] Met ne Añaraboz Nanep Godiz hahan
hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne
navapanezarin mañairekez pop zavaruzap
ni hañ horï ahov bekë.” [23] Pot pi hahan paru
mañairooh-abanari parumam epat nae nap
mañah, “Met pim añah-okat darihanañ
tairapuhö metapan batah,” pot hah.

Tairap ahop ravat hepan hah

[24] Met Iesuz mañairooh-abanari
paruhanañ tairap garos ravat modariz
ahop ravat hepan, pot parumam kez
ravat nae nap hahot heh. [25] Tahan Iesu
parun epat mañah, “Met ham eparah
aban korav ahori kez tat modariz korav
ravat parun tohopanezat mañamahan
tovai samah. Ma korav porihö parum irih
hepanezari parum abataň bat hel batat,
Darim korav okori tinam eñizamah, pot
parumaz homehopanez korav porihö zait
tat pot tamah, [26] oñ ari parum tamah-
okat tovai totunei. Met arihanañ tairap
ahop ravapanez popuhö modari gog
tairao tohopanezaek sat meñizohopan,
ma pim abatao bat hor batat modariz asit
metohopan. [27] Met ari hodad, ham eparahaz
aban ahori gipizoz gogot nat, oñ am upai
toutat hezan parum irih asit metamaharihö
gipiz tezat manamah. Met ne arim ahop
pot tamoh bon, oñ ari eñizohomaz asit ev
etamoh.
[28] Met aban modari ne honoñai nañ ne-
tovai emoohan ari nevetet soog bon, oñ
nenañ honeo emoog. [29] Met nem Papap
ahop ravat hemaz hahan hezavoz zut ne
amun arin ñetï tapuv epat añom, [30] Met ne
añaraboz ahop ravat hemaz porah ari ne-
nañ honeo het gipiz nohot hepek, ma arim
aban ahoriz tek tinañik toutat hepekepuh
dari Israel añaraboz mimihol 12 poriz ro
mim petev toguñ 12 ravat hez-pori ñevok
bizapanen ari ñetiñ hatevetet an tepek,”
pot mañah.

Pita Iesuz bavai mañapanez mañah
Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Zon 13:36-38

[31] Met Iesu pot parun mañat Saimon
Pitan epat mañah, “Saimon ae, ni hat-
evet, met Seten horï pop ari nemeri ne-
hanañ bareet main ravat sepekez homet
ari moreg etohopanez Godin at mañahan
gu hakah, [32] oñ Saimon, God neñizohopa-
nen ni nemaz homeme hez-pov bon na-
totuz homet piin mañ mañamoh. Tapa-
nen ni kos rez nanekezaekanañ maot ne-
nañ honeo ravekez porah nemaz homet
hezari bakez batooken paru amun nemaz
tin homehopan.” [33] Pot mañahan Pita epat
hah, “Nem ahop ae, met paru ni navat
kakam zeimakeh nemerizapan, povoz ne
honeo navat am nemerizapan, ma ni ur
noñomapan, povoz ne amun deip honeo
ur oñomapan.” [34] Pot hahan Iesu piin epat
mañah, “Pita, rotapuam niin epat nañom,
Met kutur epatak id hohor bizap ñeo nakam
hepanen navokaro nao nemaz niin at naña-
panen, ‘Evo, ne pimaz unun,’ pot nemaz
bavai mañekë.” Pot Iesu Pitan bar mañah.

Iesu ñetï navokaro parun mañah

[35] Pot mañat parun epat mañah, “Met
batam ne ari emeehon arim monisir nonair
naitü oraehan am soogipuh ari naiz tekï
tat hegi?” Pot at mañahan paru epat hah,
“Evo, dei naiz tekï nat tinam tovai soog.”
[36] Pot hahan pi parun epat mañah, “Kar,
batam añoh-okat ari hatoog, oñ petev epat
arin añom, Met tokat nem gogov tohopekez
porah arim monï nas oraepan, povoz pos
honeo bat sohopek, ma arim kitü amun ho-
neo bat sohopek, ma honoñai ahov aritï ou
ravohopan hezavoz homet en kaizañ amun
bat sohopek. Met ni nap kaizas bon hekë,
povoz nim dim nap modap manat monis
bekepuh en kaizas zum tek.” [37] Pot mañat
Iesu epat mañah, “Met batam Baiñetinavoz
Tepatak nemaz epat menahan hez, Met
paru pimaz epat hapan, ‘Met pi aban horip
ok.’ Pot hat aban horï tohopanezarinañ
honeo meñepanen hepanezap ok. Pot
menahan hezavor met nemaz mod mena-
han hezañiz rotapuv petev ou ravapanez
ev tah.” [38] Pot hahan paru pim en kaizañiz

mañah-povoz kapotaz hodad nat het epat
hah, “Deim ahop ae, met en kaiz nasikaro
ev dei bat hezag eterë.” Pot hahan pi
badede namañ, oñ am epat mañah, “Kar,
nen okeg, bat hezei.”

Iesu Godin mañ mañahat ev
Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42

39 Pot mañahapuh berevat pim toohat
tat Oliv dañevokaz maot sahan pim
mañairooh-abanari pinañ honeo sah. 40 Met
poek paru sa berevahapuh pi parun epat
mañah, “Met Seten moreg etapanen ganö
ñodepek hezavoz God eñizohopanez homet
piin mañ mañohozei.” 41 Pot mañat paru
hehan pi hotoh heriam hon ravat rariñ
rez bareñat epat mañ mañah, 42 “Apai,
niuhö rekot nem kakam hatevetemaz toh-
epov nehanañ bazei manekez zait toh, met
nem zaitivok homemaz pot ne natotü, oñ
nim zaitivok hañin hezatam am tom.” [
43 Pot mañahan enzol nap abarahanañ pi
bakez batapanez erah. 44 Met Iesu map
honoñai ahov tat Godin am kezao ahoam
mañ mañohot hehan pim midir bavas
uvevoz zut berevat hamarah el ñodah.]
45 Pot pi tat mañeo hat bon tahapuh bal
hat mañairooh-abanarihaz boreurat sahan
pimaz homet paru zakep ahov toohaek gom
tat au unun orat heh. 46 Tahan pi honat
parun epat mañah, “Ae, tairaiz ari au orat
hez? Met ganö Seten moreg etapanen
ñodepek hezavoz homet bal hat Godin mañ
mañohozei,” pot mañah.

Paru emat Iesu bah-ñetiv
Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Zon 18:2-11

47 Met Iesu pot mañoohan abanari ema-
han Iesuz mañairooh-porihanañ nap Zudas
popuhö parum garos emat pim nakoe haret
batot napanez tovaiam 48 Iesu epat mañah,
“Zudas, met ne Añaraboz Nanep nemaz
kaev ravat hepanezari navapanez hat ni
emat ne tot neinekë hat ok teñi?” pot
mañah.
49 Met mañairooh-aban modari rotap
paru Iesu bapanez emahan etet hodad
tahapuh Iesun epat mañah, “Deim ahop
ae, met deim en raveñinañ eperi menaka?”
50 Pot mañovaiam paruhanañ aban nap pim
en raves bat aban anumaihol bareñ elat
mañarooohariz ahopuz gog aban nap parum
totoi hehaek menahan bazei manahan hat
kap giñasitï poe men el beteh. 51 Tahan
Iesu epat hah, “Erom nen okeg, ni gaa ta.”
Pot hat pi aban popuz gagavok hat kapoe
hehaek maras bizahan maot tin ravah.
52 Tahan paru aban anumaihol bareñ
elat mañarooohariz ahorir tup ahomakez
haitokoroh korav rouvat heharir aban ko-
rav ahö modari pi bapanez emah-porin Iesu
epat mañah, “Met ne aban ñaip hat ari
ñaitunañ ne navepekez hat emegi? 53 Met
ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat
het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne
nanav, oñ petev arim tepekezat ev rava-
han ari ne navepekez emegiek, Seten kutur
ahovonañ hez-popuz kezao ahö ravat hep-
anezarah ev,” pot mañah.

Pita Iesuz bavai hah-ñetiv
Matiu 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Zon 18:12-18,25-27

54 Met paru Iesu bat marañiz demat
aban anumaihol bareñ elat mañarooohariz
ahopuz zeimakehaz basahan Pita hotoh
heriam parum tokat soohan basat
lokah. 55 Tahan Pita amun zei pomakez
romevoz kohat sat lokat itiñad mañarahan
ñadoohaek añarab toutat heh-porinañ
honeo ravat toutat heh. 56 Met poek toutat
hehan itiñad tin rai rai hahan as ñari nap
emat piin etet epat hah, “Ae, met aban
epop amun pinañ honeo hehap ev.” 57 Pot
hahan Pita epat hah, “Eñarim ae, ne nim
hameñ-popuz unun.” 58 Pot mañat paru
am hehan aban nap emat piin etet epat
mañah, “Met ni parunañ honeo heñip ev.”
Pot hahan Pita epat hah, “Erom, ne nim
hameñ-pop bon.” 59 Pot mañat aviam hevai
aban mod nap emat kez ravat epat hah,
“Met aban okop ari hamegin pi Galili poriz
ñevonañ hamahan dei hateveteamegiek,
petï pi amun akapunañ honeo soohap
emat ev hez.” 60 Pot hahan Pita maot epat
hah, “Evo erom, nim hameñ-okovoz ne
hodad nat hez.” Met pot mañovaiam id
hohor bizap ñeo hahan, 61 met Iesu rouvat
hehaekanañ havoe tat Pitan et mereehan
Pita pim, “Kutur epatak id hohor bizap ñeo
nak hepanen ni nemaz navokaro nao bavai
hakë,” pot mañahavoz pi maot homet,
62 iñidoh sat zakepiv ahoam tat kezao iñ
hahot heh.

Iesun ñebul mañovai uroohat ev
Matiu 26:67-68; Mak 14:53-65; Zon 18:12-14,19-24

63 Met aban Iesuz korav heh-pori Iesun
ñebul mañovai urooh. 64 Tat pim etañik
givor demahan pi et narë hehan paru
urovai epat mañooh, “Met ne aban taira-
puhö ni nouramoh-epopuz abatao haz.”
65 Pot honep honep paru piin mañat met pi

bahorï batat ñetï horï nañir nañ amun piin
mañooh.

Iesu ñevok bizah-ñetiv

66 Met zeit al teehan paru Zudaholoz ko-
ravorir aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorir aban ñetï kateñiz mañaira-
hol togü manat hehan paru Iesu bat emat
meñeh. 67 Tahan aban ahö porihö epat piin
at mañah, “Met ni Kristo God eñizapanez
hahan hez-tapupu?” Pot piin at mañahan
pi epat hah, “Met arim neen nañeg-okovoz
hañiv añoman ari barotap navatotü, 68 ma
ne arin at ñe nao añoman ari hañiv neen
nanañotü. 69 Oñ ne Añaraboz Nanep God
map ahopuz mar giñasiz nakoe tek tinatak
toutat hem.” 70 Pot mañahan paru epat
hah, “Ae, ni Godiz rop ma patap?” Pot
mañahan pi epat hah, “Met rotap arimauhö
ok hakameg.” 71 Pot hahan paru nae nap
epat mañah, “Met pimauhö okat hakahan
dari hat haveteg, povoz aban mod nari ñetï
mod nañ hapanez hat dari ev naketü.” Pot
paru hah.

23

Pailat gavman ahopuhaz Iesu basah
Matiu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Zon 18:28-40

1 Pot haovai tapuraham bal hat Iesu bat
gavman ahop Pailat popuhaz basat 2 pi ñe-
vok bizapan hat kapot tat epat mañah, “Met
aban epop dei Zuda añaraboz takes moniñ
Sisa popuz gavman abanari namanotuz
horï pov parun mañoohan dei hateveteogï.
Met batam God Kristo eñizapanez au hahan
hez-tapup ne ev, ma ne arim ahop, pot pi-
mauz horï pov haohan dei hateveteogï. Met
pot parun mañoohaek añaraboz homeo
piuhö ba in balavï metooh, povoz nihaz
ev bat emeg.” 3 Pot mañahan pi Iesun
epat at mañah, “Met ni rotap Zudaholoz
ahopu?” Pot mañahan Iesu hañiv epat
mañah, “Ni rotap nemaz ok hameñ.” 4 Pot
mañahan Pailat aban anumaihol bareñ elat
mañaroohariz ahorir añarab modarin epat
mañah, “Met ne hatevetehon aban epop
ur ñomapanez pim horï tah-nao ou narav
hez.” 5 Pot hahan paru kez ravat maot piin
epat mañah, “Met pi Galili zeisik kapot tat
añarabon mañovai emoohaek ev zei epe-
sikahoe emat taputam mañoohan añarab
hatevetet loporizaro horï ravat hezaek gav-
man abanarinañ nae nap menapanezat ra-
vat hez.” Pot paru Pailatin mañah.

Erod ahö popuhaz pi basah

6 Tahan Pailat hatevetet epat at mañah,
“Met aban epop pi Galili zeisikanañapu?”
7 Pot at mañahan paru gu hahan pi pot
homeh, Met Erod pi Galili zei posiz ahop
ok, povoz petev pi ev emat Zerusalem zei
epatak hezaek epop meeman pihaz basat
pim tahat ñetiv mañapanen hatevetepan.
Pot pi homet meehan, 8 paru Iesu Erodihaz
basahan Erod Iesun etet biñ ravat heh.
Met pi houloam Iesuz red navor nao tooh-
ñetiñ hatevetevai emohot Iesu red nao
tapanen pi etepanez homet zait tat heh,
povoz pihaz basahan etet biñ ravahapuh,
9 pi Iesun ahoam at mañoohan Iesu hañiv
nak am heh. 10 Tahan aban pi bat sah-pori
maot Iesuz homet kez ravat, “Pi horï to-
vai emooh,” pot moreg poñ Erodin ahoam
mañooh. 11 Pot mañoohan Erodir ñai aban
pim irih heh-pori Iesun ñebul mañovai
ñaike hat ñetï horiñ mañooh. Tat paru aban
ahopuz meamah-dim tin nap pi memeet
maot Pailatihaz meehan basah.
12 Met Pailatir Erod nae nap mogao tat
hehaek aliz posik Pailat Iesu pihaz meehan
basahavoz Erod biñ ravahapuh parup maot
ñod reet heh.

Pailat pi zirah urapanez gu hah
Matiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Zon 18:13–19:1-16

13 Met Iesu maot Pailatihaz meehan poek
basat meñehan hehan Pailat aban anu-
maihol bareñ elat mañaroohariz ahorir
korav modarir añaraboz as hahan paru
totoi em topourahan, 14 pi parun epat
mañah, “Met ari aban epop nehaz bat
emat neen epat nañeg, ‘Met aban epop
añarabon mañoohaek parum homeo ba in
balavï metooh,’ pot nañeg, oñ ari hat-
evetet hegin ne piin at mañohon, ari
pimaz hameg-povoz kapotaz rotapuv ou
narav. 15 Met Erodihaz meehon basahan
pi amun hatevetehan aban epopuz horï
nao ou narav tahan maot meehan ne-
haz ev bat emeg. Povoz aban epop ur
ñomapanezavoz horï nao nat, pot arin ok
añamoh. 16 Povoz nem ñai abanarin mño-
man pi birepenañ urapanen baverevoman
sapan.” Pot parun mañah. [17 Met Zu-
dahol parum toohat Pasovaz homet gipiz
arö tat nooh-porah orah rezah kakam
zeimakeh heh-porihanañ nap añarabohö
tairap baverevapanez haoh-pop Pailat hat-
evetet baverevoohan sooh.]
18 Met Pailat Iesu baverevapanez ha-
han paru añarab ahovokaro togü manat
hehaek ñeo ñarah epat hah, “Evo, aban

akap ur ñomap, oñ Barabas pop baverev
meeken sap." [19] Met Barabas pop pi batam
aban horï modarinañ honeo ravat Roma
gavmanihol ruapanen sapan hat paru zei
ñai metovai pi aban nari men ñomovai
toohavoz hat Roma ñai abanari pi kakam
zeimakeh memerizahan hehaek baverevapanez Pailatin mañah. [20] Met Pailat
Iesu baverevapanen tin sapanez zait tah,
oñ añarab pi ur ñomapanez hahan Pailat
maot baverevapanez añarab porin mañahan paru hatevetet [21] kaev ravat map ñeo
ñarah piin epat mañah, "Pi zirah ur ñomap,
zirah ur ñomap." [22] Pot hahan pi maot
parun epat mañah, "Met pi horï tairao
tahavoz homet ari okat hameg? Met piin
at mañohoek ur ñomapanezavoz horï nao
bon, pot arin ev añamoh. Povoz nem ñai
abanarin mañoman birepenañ pi urapanen baverev meeman sapan." [23] Pot parun
mañah, oñ paru hatevetet map gitait ravat hel hel haovai epat mañah, "Mañeken
zirah ur ñomap." Pot paru ahoam hahot
hehapuh Pailat honep, povoz pimar hahan
ritou metahaek pi am betezam gu hah. [24] Tat
epat hah, "Met arim hameg-okatam mañoman ñai abanari pi basat ur ñomapan."
[25] Pot pi hahapuh Barabas aban modari
men ñomah, ma horï ahö modañ toohan
memerizah-pop baverevahan sahan, pi ñai
abanarin añaraboz hahat tapanez mañahan
paru Iesu bah.

Iesu zirah urah-ñetiv
Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Zon 19:17-27

[26] Tahapuh paru Iesu nonoroh basoohan
aban nap pim abatao Saimon pop pi Sairini
zeisikanañap zei ahö potakaz sapanez hat
emoohan nonoroh paru bavizahapuh ñai
abanari pi bahapuh Iesuz zir meñelet pim
eñatak sohopanez mañahan ñelet tokat
sooh.

[27] Pot tahan añarab ahovokaro Iesuz zakep tat pim tokat emoohapuh paruhanañ
añ nari iñir zakep ahov tovai emooh.
[28] Tahan Iesu borourat epat parun mañah,
"Zerusalem añ eperi, nemaz iñ okov haotunei, oñ arimauz iñ haovai arim ñaroholoz
amun homet iñ hahozei. [29] Hatevetei, met
tokat honoñai nañ aritï ou ravapanez porah
añ ñarohol batat hepanez pori parum ñaroholoz iñ hat epat hapan, 'Met paru añ ñarohol navat het apetei naman hez-pori tin
hez.' [30] Met pot hapanez porah honoñai nao
añarabotï ou ravapanen ñaihet tat etet, 'Ui,
met dañ akañ tolat emat dari ba iz avatapan
nak,' pot hapan. [31] Met ne zi ñolomedez
zut tin hez-epop horï epov netapan, povoz
Zerusalem añarab zi loporih hop hop tat
hezamedez zut ravat hezari tair metapan?
Rotap horï ahoñ metapanen kakamao hatevetepan." Pot Iesu parun mañat sah.

[32] Met paru ñai abanari aban mod horï
tooh-nañariv Iesunañ honeo ur ñomapanez basah. [33] Met sohot ham naraz
abatao Gag Hatai, pot mañooh-poek berevahapuh paru Iesu zirah urat aban horï
tooh-nap pim mar giñasik zi porah urat
modap pim mar gavenesik zi porah urah.
Tat baval hat bareñah. [34] Tahan Iesu epat
hah, "Apai, parum tamah-epovoz kapotaz
hodad nat het tamah, povoz hañ horiv
metotun, oñ bavetet unun manekez ne ev
nañamoh," pot hah. Met ñai abanari pim
dim batezah-pori heleñinañ ekerë nao* tohot paru tairari modari ritou metah-pori
pim dimir giv nap nim main main gamö
rezat bah.

[35] Met añarab etet hehan Zuda aban ahori
Iesun etet kek haovai pimaz ñetï horiv epat
hah, "Met pi modari batin batoohap ak,
oñ pimauhö pim heris batin navat hez.
Met pi Kristo batam God eñizapanez au
hahan hez-tapupu? Povoz pimauhö pim
heris batin batapanen dari etek." Pot paru
mañah. [36] Tahan ñai abanari amun ñebul
mañat pim nakoe emat bain iv sepeleo
napanez manat [37] epat mañah, "Met rotap
ni Zudaholoz ahopu? Povoz nimauhö nim
heris batin bateken dei etek," pot hah.
[38] Met zi nasik epat menah,

ABAN EPOP ZUDAHOLOZ ABAN AHOP EV.

Pot menat pim gagaiz revah teritak urahan
heh.

[39] Met aban horï toohañariv Iesuz nakoe
urahan hehaekanañ napuhö Iesun epat
ñebul mañah, "Met ni God dei eñizekez
au hah-tapup pot haoñip eveg, nimauhö
tin ravat er horekepuh deipihoen batin
avateken erak." [40] Pot mañahan aban horï
modapuhö piin ser mañat epat mañah, "Oir
erom, okat haotun, met ni God hañ horiv
netapanez homet ñaihet nata? Met darip
karar ñomak, [41] deipim horï toogivoz hañiv
paru tin etahaek bat ñomopainez ev teg, oñ
aban deipim ñaravatak hez-epop pi horiv
bonop ev." [42] Pot hat aban nen tapupuhoam
Iesun epat mañah, "Iesu, ni añaraboz korav
ahop ravat hekez porah nemaz unun manotun." [43] Pot mañahan Iesu hañiv epat piin
mañah, "Petev ñomopainepuh deip honeo

* 23:34: Pavar 34 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

abarah ham tinarah nem Papap hezaek sat
hepain," pot mañah.

Iesu ñomah-ñetiv
Matiu 27:44-56; Mak 15:32-41; Zon 19:28-30

44-45 Met gitauputak 12 kirok ravoohan gi-
tap mañat hehaek zeit kutur ravamahavoz
zut hamar map rau rau tat hehan sohot
hapanezai 3 kirok toohan zeit kutur manat
hehaek maot al teet gitap mañah. Tahan
Godiz tup ahomakez kohat zei girü goevor
ahov bamain batat dim giv ahö tinar bada-
han hehaek pimauhö dimiez lopotak tok
kelat emat ek narav main ek narav main
ravah. 46 Tahan Iesu ñeo revah ñarah epat
hah, "Apai, nem pulip navat nemaz tin
korav ravekë." Pot hat pi ñomah.
47 Met ñai abanariz ahop totoi hehaek pim
tat ñomahavon etet Godiz abatao bat hel
batat epat hah, "Met rotap pi aban tinap ak
ñomah."
48 Met añarab metapanezat etepan hat
poek sat hehari pim ñomahavon etehapuh borourat parum zeitakaz zakepivonañ
parum uloñik urovai sah. 49 Met paru
aban Iesunañ ñod reet heharir añ Galili
zeisikanañ Iesunañ honeo emooh-pori ho-
toh heriam rouvat het etet heh.

Iesu helevoz kohat bavizah-ñetiv
Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Zon 19:38-42

50-51 Met aban mod nap Zosep pi Arimatia
zeitakanañ emat poek heh, met pi aban
tinap, ma Godiz masakavoz roketak hekaz
pov ou ravapanez zait tat homet hehap.
Met pi Zudaholoz kaunsor aban ahop ravat
hehaek kaunsor aban ahö modari Iesu ur
ñomapanez hahan pi parunañ honeo ravat
gu nak. 52 Met Zosep pop Pailat ahopuhaz
sat Iesuz heris bapanez at mañah. 53 Tahan
pi gu hahan Zosep giv nar bat Iesuz heris
zirah urahan hehaek bañizat bahapuh giv
porah el hatat basat hel puiorö mamog
paru hel ahovok menahan hehaek biza-
han oraeh. Met hel pui poroh paru garos
ñomah-mod nap poek basat naviz. 54 Met
basat bizah-aliz pos Praide, paru zeirevai
gogot natotuz alizasiz homet añahol gipiz
nohopanezatü bareñat bizahan oraehas ok,
met hapanezai ararao ravoohan parum
gogot natotuz pos totoi ravahan Zosep pot
tah.
55 Met Zosep pot tah-porah añ Galili
zeisikanañ Iesunañ honeo emah-pori ho-
neo sat hel puioroh heris bizahaekan eteh.
56 Tat paru boreurat zeitak sat pim herisik
ur memelapanez botevor uer ulagï tinavon-
añao bat bizahan oraeh. Tahan met parum
gogot nat hepanez pov ravahan Baiñeti-
navoz Tepatak menahan hezatam tat paru
gaa tat am heh.

24

Iesu maot bal hah
Matiu 28:1-10; Mak 16:1-8; Zon 20:1-10

1 Met paru gogot nat heh-aliz pos bon
tahan Sande aliz pos maok al teevaiam
soohan añ Iesuz herisik ulagï tinavonañañ
ur memelapanez hah-pori bal hat potü
bat pi bizahan oraeh-poekaz sah. 2 Tat
etehan hel puiorö merizahan heh-hel ahö
pos napuhö bahavoe tat betehan oraeh.
3 Tahan paru hel puioroh kohat lokat etehan
darim Amip Iesuz heris bizahan oraehaek
bon. 4 Tahan paru home navor nao home-
hot hehan, aban nañariv parupim dimir
giv map peñ hat livaliv toohañariv parum
nakoe ou ravahan, 5 añ pori ñaihet pimau
tahapuh dei dei tat hamaran etet hehan
aban poñariv parun epat mañah, "Met ari
tairaiz ñomamahari bizamahaek aban biririï
haravat hezapuz emat mel tameg? 6 Met pi
epekam hez bon, oñ bal hat hasah. Met
batam ari pinañ honeo Galili zeisik heg-
porah pi arin epat añoohavoz homei, 7 'Met
ne Añaraboz Nanep navat aban horiri man-
apanen zirah nourapanen aliz nasikaro bon
tapanen zeirevaizasik maot baviririï navat-
apanen bal haom.' Pot arin haañahavoz
homet hodad ravei." Pot aban poñariv
parun mañah.
8 Met pot aban poñariv mañahan
añahol Iesuz garos mañahavoz maot
homet hodad ravah. 9 Tat borourat kohat
poek hehaekanañ berevat mañairooh-
abanari 11, met añarab Iesuz homet heh-
modari hehaek, sat abanañariviz mañahan
hateveteh-pov parun bar mañah. 10 Met
añ poriz nariz abatañ ev, Maria Magdala
zeitakanañap, met Zoana, met Maria
modap pi Zemis popuz nonop. Met añ
porir añ parunañ honeo sooh-modari
aposor abanarin emat mañah. 11 Tahan
paru hatevetet barotap navat het epat hah,
"Met añ eperi ñetï betez tairao ev emat
dein añamah batah." 12 Pot hat modari am
hehan Pita bal hat porü hat sat hel puioroh
berevat pi kohat nas, oñ iñidoham het tok
rizat etehan Zosepehö dim Iesuz heris el
hatat bizahan oraeh-nen por oraehan pi
eteh. Tat pi maot borourat home midin

tovai, “Tair tah batah?” pot hat pim modari
hehaekaz sah.

Aban nañariv soohan Iesu emah
Mak 16:12-13

13 Met añahol parun pot mañah-aliz nen
tapusik aban mañah-porihanañ nañariv
Zerusalem zeitakanañ Emeas zei potak
sapanez hat nonoroh sooh. Met Emeas
zei pot Zerusalem zei potaz hotoh heriam
11 kilomitaz zut heh. 14 Met Iesu ura-
han tah-ñetï pov parup nae nap mañ-
vai soohan, 15 Iesu emat parupinañ honeo
soohan, 16 parup piin eteh, oñ Iesu ev, pot
hodad nat am soohan 17 Iesu parupin at
mañah, “Eroñariv ae, arip ñetï tairao hao-
vai emoogin ne ev emoh?” Met Iesu pot at
mañahan ñetï parupim haovai emoh-povoz
parup zakep heris ravat gaa tat rouvat heh.
18 Tat aban poñariv napuz abatao Kliopas
popuhö Iesun epat mañah, “Met aliz haopat
epesikaroh Zerusalem zeitak map hezari
poek tah-ñetiv hodad hez, oñ ni nenap
hodad nata?” 19 Pot at mañahan Iesuhoe
ñetï hañiv parupin epat mañah, “Met paru
poek tair tahan haohao arip ok hameg?”

Pot at mañahan aban poñariv Iesu pi-
maun pim metah-ñetiv epat mañah, “Met
Nasaret zeitakanañ aban napuz abatao
Iesu pop propet aban God mañoohan
hatevetet haoh-nap Godiz taevavok
añaraboz ñaravatak sohot kezavonañ red
povor kao añairovai baiñetï tinao añovai
sooh. 20 Tahan aban anumaihol bareñ elat
mañaroohariz ahorir aban ahö modarihö
aban pop Pailatihaz basahan pi hatevetet
gu hahan ñai abanari basat zirah urahan
ñomah. 21 Met dei pimaz pot homeog, Pi
Roma ñai abanari ruapanen Israel darim
zeis betet sapan. Pot homet heg, oñ pi
ur hañomah-ñetiv haovai emoogin ni ok
emeñ. Met epovoz amun haovai emoog,
Aliz haopat epesikaro bon tahan 22 petev
aliz epes al teevaiam deihanañ añ nari
Iesu bizahan oraehaek sat etehan, 23 pi bon
tahan borourat emat epat dein añah, ‘Dei
sat etegin Iesu oraeh-teketak enzoliñariv
het epat añah, “Iesu biririï haravah.” ’ Pot
mañahan añahol emat dein añahavoz dei
home midin tat hez. 24 Met paru emat
dein añahan aban nari sat Iesu bizahan
oraeh-poek etehan pi bon tahan maot emat
epat hah, ‘Ae, Iesu bizat merizahan hehaek
bonon dei etegig, rotap añahol ok añah,’
pot paru dein añah.”

25-26 Parup pot hahan Iesu hañiv epat
mañah, “Arip kut tat ok hameg. Batam
God hahan hatevetet haoh-propet aba-
nari pot hahan hez, ‘Tokat Godihö Kristo
eñizapanez au hahan hezap meepanen erat
kakamao hatevetet ñomat maot biririï rava-
panepuh bal hat abarah helat Godiz rede-
vor alizavok hepan.’ Batam pot hat mena-
han hez-pov arip rekö haovai emamegiek
barotap navat tegi?” 27 Pot at mañat Iesu
maot batam aban Moses ma Godiz propet
aban modari pimauz ñetï mapoñ menahan
hezavoz kapot parup tin hodad tapanez
badede mañovai sooh.

28 Met pot ahoam mañovai sohot zei
sapanez sooh-potak berevahapuh Iesu am
sapanez toohan, 29 parup rez kek tat piin
epat mañah, “Erom ae, met zeit harava-
panez tah, povoz ni emeken deipinañ darip
orak.” Pot mañahan Iesu aban poñarivinañ
parupim zeimakeh sa lokah. 30 Tahapuh
parupinañ het gipiz napanez tat paru tou-
tat Iesu beret bat mañeo hat bapezat
manah. 31 Tahan poekahoh parup piin etet
pimaz hodad ravovaiam Iesu toutat hehaek
bon tah. 32 Tahan parup epat nae nap
mañah, “Ae, Iesu deipinañ emat Godiz ñe-
tiv badede añoohan deip zakep horiv tat
emoogiek maot lop tinarizaro ravat biñ
pimau raveg.”

33 Pot parup nae nap mañovai tapu-
rah bal hat parupim zeit betet Zerusalem
zeitakaz maot sah. Met poek sat berева-
han Iesuz mañairooh-abanari 11 porir met
Iesuz homet heh-modari paruparo karar
togü manat hehaek, aban poñariv emah.
34 Tahan parupin mod porihö epat mañah,
“Met rotap darim Amip maot biririï harava-
han Saimon piin et hareh.” 35 Pot parupin
mañahan parupihoen modarin Iesuz ñetiv
haovai soohan Iesu emat parup bavizat
sat tah-ñetï pov bar mañat epat mañah,
“Met deipinañ gipiz nakaz tat Iesu beret
bat bapezat Godin biñ mañat anahan deip
poekahoh pimaz hodad raveg.” Pot parun
mañah.

Iesu ou ravahan eteh-ñetiv
Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Zon 20:19-23;
Aposor 1:2-8

36 Pot paru nae nap mañovaiam zuam Iesu
parum ñaravatak ou ravat rouvat hehapuh
epat parun mañah, “Ari lop tinarizaronañ
hezei.” 37 Pot mañahan paru piin etet ñaihet
horiv tahapuh dei dei tat, “Ae ui arimau,
rizop emah,” pot hah. 38 Tahan Iesu parun
maot epat mañah, “Evo eñarohol, ari tairaiz
neen etet ñaihet tat hez? Ma tairaiz ari
lop houlorizaronañ hez? 39 Met ari nem

eñar marah nourahaekan etei. Tat rotap
pi tapup ev, pot hapek. Met epat añom,
Rizopuz herisik rekot ari ut urat hatevete-
peke? Evo pot bon, oñ ev nem herisik bat
hatevetei. Tat rotap pi rizop bon, oñ 'Tapup
ev,' pot nemaz hapek." [40] Pot mañovai pim
eñar maran mañairahan paru pim urah-
mormor poñin eteh. [41] Tat paru, Au tapup
ev, pot homet biñ ravat barotap batapanez
zait tah, oñ maot pot homeh, Rotap darim
Amip ma patap ev, pot tinam barotap navat
het home midin tat homeohan Iesu parun
epat mañah, "Met nem gipiz nomaz natü
oraeza?" [42] Pot mañahan paru pis arö tat
bizahan oraeh-nap bat Iesu manahan [43] bat
nahan paru eteh.

[44] Tahan pi parun epat mañah, "Met
batam ne arinañ het epat arin haañoh, 'Met
Mosesir, ma propet abanari, ma Buk Song
ñetiñik nemaz menahan hez-poñiz rotapuv
totoi ou ravapan.' Pot arin haañooh, met
petev nemaz menahan hez-poñiz rotapuv
ou haravahan ari ok et hareg." [45] Pot
mañat parun Baiñetinavoz Tepatak pimaz
menahan hez-ñetï poñiz parum homeo
kut hehaek tin hodad tat barotap bat-
apanez badede mañah. [46] Tat pi parun
epat mañah, "Eñarohol, epat menahan hez,
Kristo pop kakam ahov hatevetet ñomapa-
nen aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik
maot bal hapan. [47] Tapanen pim gog aban
nari Zerusalem zeitak kapot tat añarabon
pim abatao bar mañat epat mañovai so-
hopan, 'Met arim loporizaro boreurepeken
God horï tovai emameg-poñ ol betepan.'
Pot mañapanen modari hatevetet paru
amun modarin mañovai sohopanen zei ma-
posikaroh an pap manat sohop. Pot tep
potak nem ñetiv menahan hez. [48] Met ari
ev añamoh-map epeñin et haregiri eveg,
modarin mañovai sohopek. [49] Met garos ari
Zerusalem zei epatak hepeken nem Papap
tairap ari anapanez au hahan hez-pop ne
abarahanañ meeman arihaz emat arinañ
honeo het eñizat bakez avatohopan." Pot
Iesu parun mañah.

Iesu abarah helah
Mak 16:19-20; Aposor 1:9-11

[50] Pot mañahapuh paru honeo zei pot
betet sat Betani zeitak sah. Tat Iesu
pim marañ meehapuh God paru meñizat
masakao manohopanez mañovai [51] terï
taputanañ God pi abarah bat helahan iz
ravat sah. [52] Tahan paru etet biñ ravat
pim abatao bat hel batahapuh Zerusalem
zeitak maot boreurat sat heh. [53] Tat aliz
mapoñik Godiz tup ahomakeh lokat piin
biñ mañohot heh.

(Iesuz ñetiv aban Rukaz menahat nen
ev.)

ZON
Ñetï garosikao

Zon ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Zon pop pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap ok, povoz Iesunañ honeo haeñ tat sat em tooharah pim toohat eteoh, ma parun mañooh-poñ pi hat-eveteoh. Povoz homet añarab tin hodad tapanez hat menah.

Met Zoniz menah-ñetï epov rekö hamegin aban mod nap menah, pot herï ravat hez. Met Zon pimauz abatao bat hor batapan hat, Dei pim añairoohari, pot pi namen, oñ, Paru pim mañairoohari, pot Zon menovai sah.

Met Zon ñetï epov menah-porah añarab Iesuz toohat unun manovai sooh, povoz Zonihö Kristoz kapot, pi garos God pim Papapunañ hehaekanañ hamarah erat God popuz hezhezao ba ou batat añairah-ñetï poñ, met pi darim horivoz hañiv bat ñomah-ñetï pov, añarab rekö hat maot tin pimaz homehopanez hat pi ñetï epov menah.

Met Iesu hamar betet sahan krismasañ 58-iz zut bon tah-porah Zon abav ravapanez tat hehapuh tep epat menah.

Aban Zon Iesu ñetiv menahat ev

Ba ou batahapuz ñetiv

1 Met batam abarar hamarar nonair nai
map bon heharah Kristo pi Godiz giza-
sikanañ hahat ba ou batahap heh. Met
pi Godinañ honeo hehapuh Godiz hezat
zu taput pi heh. 2 Met batamohanañ God
nenap nakez, oñ orah rezah pinañ ho-
neo parup hehaekanañ 3 God piin maña-
han piuhö abarar hamarar nonair nai map
hezan eteameg-potü matut tah. Met nai
naekanañ betez pimam ou narav, oñ pi
nenapuhö mapotü matut tah. 4 Met pi dari
añarab pohao tin het hekaz kapotaz maup
hez. Tat pi alizavoz kapotaz maup pi ravat
hezan dari aliz povok tin ev hez. 5 Met ham
eparah kutur horï ahot hezaek aliz tin pov
berevat ba al tezat hezan kutur horï potahö
maot bavon batapanez pap tat hez.

6 Met Godihö aban nap pim abatao Zoan
popun mañahan het, 7 pi añarabon as ha-
hopanen emohopanen aliz tin povoz ñetiv
bar mañohopanen hatevetet homeo badae
batohopanez emah. 8 Met Zoan pi aliz povoz
maup bon, oñ aliz povoz maupuz ñetï ne-
nao añohopanez emah.

9 Met Zoaniz aliz haoh-povoz kapotaz
maup ham eparah ou ravat hehaekanañ
tokat dari añarab maporiz ñaravatak emat
sat em tohot pim aliz tin povok hekaz
nonor añairah. 10 Met Godihö mañahan
hamarah nonair nai hez-potü map matut
hatah-pop erat heh, oñ ham añarab pi-
maz hodad narav het 11 pim zei kapotak
emoohan Zuda pimauzarihö pimaz kaev
ravat tin namet. 12 Oñ dei tairari pimaz zait
tat homeo badae batat hez-nen pori Godiz
ñarohol ravat hekaz nonor ba ou batah.
13 Met dari ham añarab nae nap bat ñarohol
batamegivoz zut dei Godiz ñaro avatahari
bon, oñ dei pimaz homet hez, nen poekaz
God deim Papap pot ravat hez.

14 Met Godiz gizasikanañ hahat ba ou
batah-pop abanap ravat deinañ honeo het
sat em tooh. Met pi Godiz ro nenap, povoz
hehan pim loporih masakavor ñetï rotapuv
map an pap manat hehavon dei etet pot
haog, "Rotap Godihö epop darim ahop ba
ou batahan hez." 15 Met Zoan pi aban tin
tapupuz epat haoh, "Met pi nem tokat
emat gogot tapanez añoh-okop batam ne
ou narav hehö-porah pi am heh, povoz ne
ritou netat nem ahop ravat hezap ok." Pot
Zoan Iesuz hah.

16 Met pim masakao ahoam hezaekanañ
dari añarab orah rezah anat eñizovai
emamah. 17 Met batam God Mosesin
ñetï kateñir ah ñe nenañ mañahan heh-
non pooroh añarab emooh, oñ petev
Iesu Kristo erat masakavor rotap tin het
hekazavoz non magei tinaorö añairah.
18 Met darihanañ nap narah God darim
Papapun eteh bon, oñ pim ro nenap pinañ
honeo hez-popuhö Godiz hodad tinao
añairah.

Zoaniz gogovoz at mañah
Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruka 3:1-18

19 Met Zuda aban ahö Zerusalem zeitak
heh-porihö aban anumaihol bareñ elat
mañarooh-narir Livai aban nari meehan
emat Zoanin epat mañah, "Met ni Godihö
Kristo meepanen erat eñizapanez au hahan
hez-tapup ma patap?" 20 Pot at mañahan
pi hañiv parun mañapanez kaev narav,
oñ ourah pot mañah, "Met ne Kristo pop
bon." 21 Pot mañahan paru maot piin at
mañah, "Met povoz ni tairap? Ma ni Elaiza
batam heñipu?" Pot at mañahan pi, "Evo,
ne pop bon." Pot hahan maot paru at
mañah, "Povoz ni Godiz propet aban tokat
ou ravapanez hahan hez-popu?" Pot at
mañahan pi maot evo hah. 22 Met pi evo
evo nen potam haohan paru maot piin

epat at mañah, “Met dei Zerusalem zeitak
hez-aban ahö porihö emeehan emegig, dei
maot sakan paru at añapanen ñetï hañ
tairao parun mañak? Povoz tairapuhö
nañairahan ni emat gog okat tameñ? Ni-
mauhö nim tameñ-kapot dein bar añeken
hatevetet sat parun mañak.” [23] Pot at
mañahan pi batam propet aban Aisaiaz
hat menahan hez-epov parun mañah, “Met
ne ev ham betezarah het añarabon epat
ñeo ñarah mañamohop ev, ‘Darim Amip
emapaneg, ari tin pimaz homet ñai bizat
pim emohopanezaek nonor tin ba oñ bato-
hozei,’ pot mañamohop ev.”
[24] Pot parun mañahan paru Parisi
abanarihanañ meehan emah-porihö
[25] Zoanin epat mañah, “Met ni, Ne Kristo,
ma Elaiza, ma propet abanap bon, pot
hañ, povoz tairaiz ni ev emat het añarab
ivoh memeameñ?” [26-27] Pot at mañahan
Zoan epat mañah, “Met ne añarab ivoh
memeamoh, oñ nem tokat emapanez
añamoh-aban pop arinañ honeo ok pi hez,
oñ ari pimaz tin hodad nat. Met pi aban
abat ahovonañap ok, oñ ne aban goe abatao
bon betezap ev, povoz pinañ deip toutat
ñetiv hakaz ne rekot bon.”
[28] Met Betani zeitak Zodan iveriz karom-
asitï Zoan het ivoh memeohaek paru emat
at ñe poñ piin mañooh.

Iesu pi Godiz sipsip ropuz ñetiv

[29] Met pi pot mañahan paru sahan orat
zeirevai Iesu Zoanihaz emapanez emoohan
Zoan piin etet epat hah, “Met ari etei,
dari añarab God darim horiv olapanez
homet bol sipsipihol bareñ elamahavoz zut
aban okop Godiz sipsip rop añaraboz horiv
bavetepanezap ok meehan emamah. [30] Met
ne tapü okopuz epat haañoohon ari hat
haveteog, ‘Met aban nap nem tokat ema-
panez pop ne nanavat heh-porah pi am
heh, povoz piuhö ne ritou netat nem ahop
ravat hez,’ pot arin haañoh. [31] Met garos ne
pimaz, Tair herip emapan, pot homet hehö,
oñ ari Israel añarab, Pi totoi emapanez
tah, pot hodad ravepekez hat ivoh emeevai
emooh.” Pot Zoan Iesuz hah.
[32-33] Tat Zoan maot epat mañah, “Met
ne Iesuz unun hehorah God añarab ivoh
memeehomaz nañah-popuhö maot pot
neen nañah, ‘Met ni etet heken nem Pul
Tinap erat aban tairapuz gagaih hepanez
popuz pot homekë, Met aban epopuhö
Godiz Pul Tinap añarab manohopanezap
ev.’ Pot God neen hanañahan hatevetet
hehoek pim Pul Tinap abarahanañ id
pururuapuz zut erat aban okopuz gagaih
hehan ne eteohö. [34] Met nem etañinañ
et hareohö, povoz arin epat añoman
hatevetei. Rotap aban okop pi Godiz rop
ok.” Zoan pot parun mañah.

Aban nari Iesunañ honeo ravah

[35] Pot hahapuh orat zeirevai Zoan pim
mañair aban nañarivinañ honeo añarab
ivoh memeoh-tapuek emat hehan, [36] Iesu
parum nakoe honahan Zoan piin etet pot
parupin mañah, “Arip etei, Godiz sipsip
ro añoohop ok samah.” [37] Pot mañahan
pim mañair aban poñariv hatevetet parup
epat hah, “Deip pinañ am sopain.” Pot hat
Zoan betet Iesuz tokat parup sah. [38-39] Tahan
Iesu borourat parupin etet epat mañah,
“Eroñariv ae, arip tairaiz zait tat emeg?”
Pot at mañahan parup epat mañah, “Rabai,
ni zei tairamakeh orameñ?” Pot at maña-
han pi epat parupin mañah, “Emepeken
darip sat nem oramoh-poekan añairom.”
Met hapanezai 4 kirok toohan parupin pot
mañat paru honeo pim orooh-zei pomaken
sat mañairahan etet poek hehan zeit rava-
han parup pi meñet parupimatak maot sah.
Met parum ñevonañ Rabai abat mañah-
povoz kapot ev, Añairameñip.
[40] Met aban poñariv Zoaniz mañahat hat-
evetet Iesunañ honeo soohañariviz napuz
abatao Anduru, pi Saimon Pitaz bosip,
[41] povoz pi zuam sat Saimonin epat mañah,
“Met nem modapunañ deip Mesia, Godiz
meepanen erat eñizapanez au hahan heh-
popun deip et hareg, povoz ni emeken deip
sat piin nañairom.” Met Mesia abat pov
Grik ñevonañ Kristo pot hameg. [42] Pot
mañat nanep bavizat parup Iesuhaz sah.
Tahan Iesu Saimonin etet epat mañah,
“Met Saimon, ni Zoniz rop, met nim abat
modao epat nañom, Sipas,” pot mañah.
Met Ibru ñevonañ Sipas pot mañooh, ma
Grik ñevonañ amun Pita pot mañooh, oñ
abat povokaroz kapot, hel ahov.

Iesu Pilipir Nataniel bavizah

[43] Met orat het zeirevai al tezahan Iesu
Galili zeisik sapanez homehapuh Pilipin
etet, “Ni emeken deinañ dari honeo sak,”
pot mañah. [44] Met Pilip pop Andurur
Pitaz zei kapot Betsaida poekanañ pi amun
emahap. [45] Met Iesu Pilipin mañahan pi
aban Natanieliz mel tovai sat bar batat
epat mañah, “Met batam Moses ñetï kateñ
menah-tep potak tokat nap ou ravapanez
ñetiv menahan hezaek propet abanarihö
ñetï tapuv amun menahan hez-pop ema-
han dei piin et hareg. Met pi pop Iesu,

Zosepez rop, Nasaret zeitakanañap." 46 Pot
mañahan Nataniel epat hah, "Met Nasaret
zei hañ-okat betezat okeg, aban tin pop
poekanañ rekot naverevotü." Pot mañahan
Pilip epat mañah, "Erom, ni am emeken
deip sat etepain."
47 Pot mañat parup sahapuh pim nakoe
honoohan Iesu Natanielin etet epat hah,
"Israel aban tinap pim loporih horï nao
bonop ok emamah." 48 Pot hahan Nataniel
hatevetet epat at mañah, "Met ni tairarah
neen etet hodad hakeñiek okat hañ?" Pot
mañahan Iesu epat mañah, "Met Pilip
emat ni ba nanevizarah ni zi named pik
hameg-pomedez irih kapotak toutat heñin
ne niin eteohö." 49 Pot Iesu mañahan
Nataniel hañiv epat mañah, "Añairameñip
ae, rotap ni Godiz rop, dei Israel añaraboz
ahop, pot ne nimaz petev hodad ravoh."
50 Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah,
"Met ni zi pik pomedez irih heñin ne
niin eteohö, pot nañohovoz homet, Aban
ou ravapanez hah-tapup ev, pot homet
ni nemaz barotap bateñi? Met rotap pe-
tev niin etet nañoh-epov ritou tat gog
ahö nañ tokat ou ravohopanen ni eteokë."
51 Pot Natanielin mañat mod heharin amun
epat mañah, "Met rotapuam arin añoman
hatevetei. Abar okat epat tat hepanen
Añaraboz Nanepuz nakoe Godiz enzolihol
hor hel tohopanen ari etehopek." Pot Iesu
parun mañah.

2

Kena zeitak topourahan tahat ev

1 Met paru Galili zeisikaz nonoroh soohan
aliz nasikaro bon tahan zeirevaizasik Kena
zei potak sahan aban nap añap bapanez
tahan parupimeri topourat gipiz nohot
hehaek, Iesuz nonop honeo poek heh.
2 Tahan Iesur pim mañairooh-abanariz
amun as hahan poek sat heh. 3 Tat
modarinañ paru mapori gipiz nohot hehan
bain ivov bon tahan Iesuz nonop sat piin
epat mañah, "Nem rop ae, bain ivov bon
tah." 4 Pot nonop mañahan Iesu pim
nonopuz hah-povoz kapot hodad hatah,
povoz pim nonopun ñetï hañiv epat mañah,
"Eñarim ae, Godihö nem kapot ba ou
batomaz nanañ hez-eparah nem tomaz
navoz petev nihoam neen nañotun." 5 Pot
mañahan nonop hatevetevai am gogot
tooh-abanarin epat mañah, "Pihö petev
arin añapanezat am tei," pot mañah.
6 Met Zudaholoz toohat parum marañir
nonair naitü ivoh betehopanez hat hel iv
ñerë tovë ahoñ 6 matut tat bareñahan
rouvaehaek iv ñerë tovë poñik iv ñerë
honevoz hapiñ 10 met iv ñerë modavoz
hapiñ 10 potahar holat emat mañar meo-
han beo rezooh. 7 Met iv ñerë poñ ivov
bonoñ rouvaehan Iesu etet gog abanarin
epat mañah, "Met ari iveñ holat emat
mañar meepeken iv ñerë epeñik map beo
rezap." Pot mañahan paru pim maña-
hat tah. 8 Tahan Iesu parun maot epat
mañah, "Iv ñerë okoñikanañ iv nao maot
baholat basat gipiz epataz koravop manei."
Pot mañahan paru hahat tat basat manah.
9 Tahan aban pop et ivov bain ivov ravah-
pov nagiz tat hatevetehan muzeo ahoam
tahan paru taekanañ iv pov holat bat emat
manah-povoz pi hodad nat, oñ paru ivov
holat bat emat manah-pori hodad hatat
heh. Tahan aban gipiz potaz korav ravat
hehap iv pov nagiz tat aban añap bapanez
tooh-pop topour povok bain ivov bat emah,
povoz pimaz as hahan emah. 10 Tahan piin
epat mañah, "Met darim tamegit epat hez,
Met aban nap bain iv muz tinao garos
pimeri manamahan ahoam namahan met
tokat bain iv aviam muz tamahao man-
amah, oñ dari ev het ahoam hainegiek ni
petev gog abanarin mañeñin paru bain iv
muz tinavohar bat emat nanahan nohon
muz tah." Pot pi aban añap bapanez tooha-
pun mañah.
11 Met porah Galili zeisik Kena zei potak
Iesu kapot tat gog pot tahan pim kez ahov
ou ravahan pim mañairooh-abanari pim
kez povon etet pimaz homeo badae batah.
12 Met topourat tooh-pov bon tahan
Iesur nonopur bosihol ma pim mañairooh-
abanarinañ paru Kapaneam zeitak horat
zei potak au aliz nañ aviam poek heh.

Iesu tup ahomakeh sat tah-ñetiv
Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Ruka 19:45-48

13 Tahan batam Zuda darimeri meñiza-
han tin hehavoz homet topourat anumair
gipiz arö tooh-aliz pos totoi ravahan Iesu
Zerusalem zeitak sah. 14 Tat Godiz tup
ahomakez temeraz kohat pi lokat etehan
aban nari bol kauholor sipsipiholor ide-
hol bat em meñehan hehaek añarab Godiz

* 2:14: Pavar 14 -Met Roma ñai abanari Israel zei posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz moniñ bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat emat apok hañ tat Israel pori parumauz moniñ manoohan batahoh poek bizooh, oñ Romaholozañ poek naviz.

homet bareñ elohopanez zum tooh. Met
aban modari parum aruñik hehan añarab
Romaholoz moniñ bat emat manoohan
apok hañ tat Zudaholoz moniñ manooh.*
15 Met pot toohan Iesu lokat etet biñinañ
pokurep urahan kez ravahan porepenañ
kauholor sipsipihol map urat tup pomakez
romevokanañ ruahan sahan monï parum
apokañ tooh-poñ aruñik oraehaek baozour
betehan monï poñ hamarah ñodat rap rezat
sah. 16 Pot tahan sahan aban idehol zum
tapanez bat emooharin epat mañah, "Arim
idehol bat berevat sei. Met nem Papapuz
tup ahö epamakeh ari tairaiz maket tame-
givoz zut ari nonair nai bizat zum tameg?"
17 Pot parun mañahan sah. Met Baiñeti-
navoz Tepatak batam ñetiv epat menahan
hez, God, ne nim tupumakeh tin tohopanez
homet zait ahov neeh hez. Met Iesu pori
ruahan sahan pim mañairooh-abanari etet
pot menahan hezavoz homeh.
18 Met Iesu pot tahan paru Zuda aban
ahori pot tahavon etet epat at mañah, "Ae,
met tairapuhö niin nañahat emat ok teñ?
Met nim emat teñ-okovoz kap magei nat
añaireken dei etet pot hak, 'Rotap Godihö
nañahan okat teñ,' pot niin nañak." 19 Pot
hahan Iesu ñetï hañiv parun epat mañah,
"Ari Godiz tup ahö epamak edepeken aliz
nasikaro nas ne maot demom." 20 Pot maña-
han paru epat hah, "Erom ae, met tup
ahö epamak demoohan krismasañ 46 bon
tahamak ev, oñ ni tair tat aliz nasikaro nas
zuam maot demekë?" Pot paru piin mañah.
21 Oñ Iesuz tupumaketï zu tat hah-
pov tokat pimauz herisik metapanezavoz
homet parun mañah. 22 Met tokat pi
ñomat oraehan aliz nasikaro bon tahan
zeirevaizasik God maot baval hahan pim
mañairooh-abanari piin etet pim batam
tupumak edapanen maot demapanez
parun mañahavoz homet barotap batah.
Tat Baiñetinavoz Tepatak pimaz menahan
hez-povoz homet amun barotap batah.

Iesu parum loporizaroh hehao hodad tah

23 Met batam Zuda darimeri meñiza-
han tin hehavoz homet anumair gipiz no-
hopanez hat Zerusalem zeitak emat heh-
porah Iesu pim kez ahovonañ horï hehari
batin batoohan añarab eteoh, povoz paru
añarab ahovokaro pimaz, Rotap tamah,
pot homeh. 24 Oñ pi añaraboz loporizaroh
homet hehao map hodad hakeh, povoz
parumaz, Rotap paru nemaz homeo badae
batah, pot pi hom namee. 25 Met añarab
maporiz loporizaroh homeohavoz pi map
hodad heh, met pi hodad poñiz tekï toohan
aban mod napuhö piin bar mañooh bon, oñ
pi map hodad heh.

3

Iesu Nikodemasin mañah

1 Met Zuda aban ahö napuz abatao
Nikodemas pop, pi Parisi abanariz togutak
het parum toohat tohot heh. 2 Met pop-
uhö kutur natak pi sat Iesun epat mañah,
"Añairameñip ae, met God ninañ honeo
nakezatin ni horï hehari batin batameñ-
poñ rekot nat tooñ narab, oñ dei nim
tameñ-poñin etet epat hodad raveg, God
pimauz ñetiv dein añookez ninañ honeo
hez." 3 Pot mañahan Iesu hañiv epat
mañah, "Erom, rotap epat ne niin nañoman
hatevet, met tairari maot magei ravapanez
nen pori Godiz masakavoz roketak hepan."
4 Pot mañahan Nikodemas epat hah, "Met
aban ahö haravat hepanezari tair tat parum
nonoholoz ñekeñik lokapanen maot bat-
apanen mageiri ravapanez hameñ? Evo,
rekot bon." 5-6 Pot mañahan Iesu hañiv epat
mañah, "Met arim nonohol ari avatama-
han het herï nenañiz hodad nenavonañ
tovai sameg, oñ tairari Godiz Pul Tina-
puhö bamagei batapanez pori Godiz hodad
nenavonañ tin het tovai sohopan. Povoz
tairap nonopuhö batapanen betez hepanen
Godiz Pul Tinapuhö maot bamageip navat
hepanez pop, pi Godiz masakavoz roketak
naketü. 7 Povoz ari maot mageiri ravepek,
pot nañamohovoz ni zagerï tat agol atat
neen eteotun. 8 Met teptepiv uramahan
ni hatevetet eteameñ, oñ taekanañ berevat
uramahapuh taek sat bon tamah, povoz
kapot ni tin hodad nat, met povoz zut Godiz
Pul Tinap hez, met piuhö aban nap maot
bamageip batapanen pim tovai sohopanez
kap potaz ni etet amun tin hodad natotü."
9 Pot mañahan Nikodemas epat hah, "Met
tair tat aban nap mageip ravapanepuh
hameñ-okat tapan?" 10 Pot at mañahan Iesu
epat hah, "Met ni Israel añarabon Godiz
ñetiv mañameñ-aban ahop okeg, hamoh-
epovoz ni tin hodad nata? 11 Met rotap epat
nañom, Dei etet hodad haravat hezao ev ari
añarabon añamegin ari hatevetet barotap
navat am tameg. 12 Met ev hamarah añarab
het tamegivoz ñetiv nañamohon ni, 'Rotap
ok hamah,' pot nak, povoz petev abarah
Godiz tamah-ñetiv niin nañoman barotap
bateke? Evo, ni rekot barotap navatotü.
13 Met aban mod nap abarah helat maot erah
bon, oñ ne Añaraboz Nanep abarah het erat

hez-nenap ev, povoz ne Godiz ñetiv hodad
het nañamohop ev, oñ epov niin nañamo-
hon ni hat navet tameñ. 14 Met batam
Moses ham betezarah Israel añarab pimeri-
nañ het ain nas bat hamalepuz zut matut
tahapuh zirah urat balei hat bareñahan
añarab ñomapanez tooh-pori etet maot tin
ravahavoz zut ne Añaraboz Nanep zirah
nourat balei nakapan. 15 Tapanen tairari
ne pot netapanezavoz homet, Rotap darim
horiv bat pi ak ñomah, pot homet nemaz
homeo badae batat hepanez pori pohao tin
het hepan.

16 Met God ari hamarah hezariz zakepiv
ahoam tahapuh ne pim ro nenap nemee-
han eroh. Met tairaiz nemeehan emoh
hometunei, oñ añarab tairari nemaz homeo
badae batat hepanez pori tokat ñomat horï
naravotü, oñ pohazao tinam het hepan,
povoz homet nemeehan eroh. 17 Met God
ne pim rop ari añarab ñevok evizat hañiv
etomaz nemeehan ev hamarah naer, oñ ari
maot pimeri ba avatomaz hat nemeehan
eroh. 18 Met tairap nemaz homeo badae
batat hepanez popuz Godihö pot hakahan
hez, 'Tokat pi ñomat horivoz hañiv navo-
tuzap ok,' oñ tairap nemaz homeo badae
navat hepanezapuz God pimaz pot hakahan
hez, 'Tokat horivoz hañiv pi bapanezap ok.'
19 Met horivoz hañiv bapanezavoz kapot ev,
met ne aliz tin povoz kapotanañap ham
añaraboz ñaravatak haerat hezan, paru
neen et hanereet hodad haravat het horï
nenao tohot nemaz zait nat, oñ am kutu-
rutak hepanez zait tat hez, povoz parum
pot tamahavoz hañiv tokat bapan. 20 Met
horï tamah-pori aliz añoh-povoz kaev ravat
hez, povoz ganö parum horï tamah-poñ ou
ravapanen modari eteotun hezavoz aliz po-
vok naem hez, 21 oñ tin tamah-pori Godihö
meñizamahan tin tamah-pov ou ravapanen
modari etepanez homet aliz tin povok emat
hez," pot mañah.

Zoan Iesuz hahat ev

22 Pot mañat bon tahan Iesur pim
mañairooh-abanari Zerusalem zeit betet
Zudia zeisik mosik iv narï eroohaek sat
hehan aliz houloñik añarab emoohan ivoh
memeehot heh. 23-24 Met pot tohot heharah
Erod Zoan kakam zeimakeh namemeriz,
povoz Zoan amun Inon zeisik Salim zeitaz
totoi iv ahori eroohaek sat hehan orah
rezah añarab pihaz soohan ivoh memeoh.

25 Tahan Zoaniz mañair abanari Zuda
aban mod napunañ Zoanir Iesu añarab ivoh
memeohavoz ñetï nao hahapuh nae nap ser
haoh. 26 Tahapuh sat Zoanin epat mañah,
"Añairameñip ae, dari Zodan iveriz oko-
tiokat batam hegin aban nap emahan ni pi-
maz, 'Kristo ok,' pot añeñ-pop petev amun
añarab ivoh memeamahan añarab mapor-
izaro piitihar samah." Pot piin mañat paru
kaev ravah. 27 Met pot mañahan Zoan epat
mañah, "Evo, met Godihö añarab nap nim
nem gogov main main tookaz añamahat
tameg. 28 Met ne nemauz, Ne Kristo bon,
pot haañohon ari hat haveteg, oñ Godihö
nañahan ne upai pim garosik nonor ba oñ
batovai samohop ev. 29 Met aban nap pim
añap bapanen añ pop aban modapunañ
naketü, oñ pim abü bapanez nen pop-
unañ parup hepan. Tapanen aban popuz
kapotakap biñ ravat hepan. Met povoz
zut añarab maporizaro nenañ naketü, oñ
Iesutihar ravat samahan ne pim napap pim
ñetiv hatevetet biñ ravamoh. 30 Met ne
goep ev, pim garos tovai emamoh, povoz
nem abatao er horohopan, oñ pi aban ahop,
povoz pi tamah-okat tovai sohopanen pim
abatao ahö ravovai sohopan." Zoan pot
parun Iesuz ñetiv mañah.

Abarahanañ erahapuz ñetiv

31 Zoan pot mañat maot epat mañah,
"Met ne ham abanap ev het ham añarab
modari hodadevonañ het ñetiv hamahavoz
zut nem hodadeo hezan arin añamoh, oñ
pi abarahanañ erah-pop dari maporizaro
ritou etat ahop ravat hezap ok. 32 Met pim
ñetï bat erah-pov añarabon mañamahan
hatevetet barotap navat am hez, 33 oñ tairari
hatevetet loporizaroh biamahapuh baro-
tap batamah-nen pori epat homeamah,
Godiz ñetï rotapuvohar hamahap ok, pot
homeamah. 34 Met Godiz meehan erah-
pop pimauhö maot Pul Tinap manamahan
pim loporih an pap manat hezaek, pim
ñetiv tinam añamahan dari hateveteameg.
35 Met Papap pim ro popuz zait tat pi nonair
nai mapotuz korav ravat hepanez meñehan
hez. 36 Povoz tairap ro popuz homeo badae
batat hepanez pop pohao tin het hepan,
oñ tairap pimaz kaev ravat kos rez manat
hepanez pop God orah rezah pimaz loporï
mid mid tat kaev ravat hepanen pi tin
naketü." Pot Zoan mañah.

4

Iesu Sameria añ napunañ ñetiv hah

1 Met Zuda aban ahö Parisi mañooh-
pori Iesuz tooh-ñetiv epat hahan hat-
eveteh, "Iesu añarab ahoam pim mañair
añarab ravapanez hat emamahan ivoh
memeamah, oñ Zoanihaz añarab aviam

samahan ivoh memeamah." Pot hahan
Parisi abanari hateveteh. [2] Met Iesu pi-
mauhö ivoh namemee, oñ pim mañairooh-
abanarihö ivoh memeehot heh. [3] Toohan
Parisi abanari Iesuz pot tooh-ñetï pov hat-
evetehavoz pi hodad hatahapuh Zudia zeis
betet Galili zeisikaz maot sapanez sooh.

[4] Met non pim sooh-poorö Sameria zeisik
soohaorö, [5-6] povoz pi non poorozañ so-
hot Sameria zeisik zei nataz abatao Saikar
mañooh-zei potaz totoi sat berevah. Met
poek batam Zekop pim ham narah hamaur
toveo kedet iv haveo manahan hehan ivov
holooh-ham por pim rop Zosep manahan
heh-porah Iesu sohot gitap revah haret
gitauputak ravahan pi hotohanañ soohan
pim eñañ hat hat tat kakam tah, povoz
pi ivov holooh-hamaur povoz totoi toutat
heh.

[7-8] Met pi poek toutat hehan pim
mañairooh-abanari honeo soohaek pi betet
parum gipiz napanez natü bapanez hat zei
potak hasah. Tahan Iesu poekam toutat
hehan Sameria añ nap ivov holapanez
emahan Iesu piin etet, "Eñarim ae, ivov
holat naneken nom," pot mañah. [9] Met
Zudahol paru Sameriaholonañ honeo
toutat gipiz nain ma ñetiv nak hezavoz
homet Sameria añ pop Iesun epat mañah,
"Ni Zuda aban nap, met ne Sameria añap,
oñ tairaiz neohö ni ivov hol nanoman nekez
hameñ?" [10] Pot mañahan Iesu hañiv epat
mañah, "Met ni Godihö nanapanez zait tat
hez-povoz hodad nat, ma ne aban ivov hol
naneken nomaz nañamoh-epopuz kapot
ni amun hodad nat, oñ ni hodad nat pot
nañoh-epovokaroz hodad teñivozatin neen
nañeñin tin pohao het hekez iv tin pov ni
nanoh nak."

[11] Pot hahan añ pop epat mañah, "Erom,
hamauruvok iv haveo irih hotoh pataek
hez, oñ ni ivov holekez iv ñereo bon,
povoz iv nañameñ-tin okov taekanañ holat
nanekez nañameñ? [12] Met Zekop darim
iz mim ahop iv hamaur epov kedeha-
puh pimaur pim ñaroholor bol sipsipiholor
kauhol novai emoohan petev dei mapori
amun holat nameg. Povoz ni rekot pi darim
garos ou ravat hehap ritou metat het okat
nañameñi? Evo, pot bon." [13] Pot mañahan
Iesu hañiv epat mañah, "Met naneken no-
maz nañoh-okov añarab holat namahapuh
het maot ivovoz metamahan holat namah,
[14] oñ iv mod neohö nanomaz nañamoh-epov
añarab napanepuh het maot tokat napanez
nametotü, oñ orah rezah iv nen pov parum
loporizaroh beo rezat het ozourohopanen
bon natotü, oñ pohao tin het hepaneza-
voz ev nañamoh." [15] Pot mañahan añ
pop pi Iesun epat mañah, "Erom, met iv
neen nañameñ-okov ne naneken nomapuh
ivovoz nanet hepanen ne maot ev emat
ivov naholotü."

[16] Pot mañahan Iesu piin epat mañah,
"Met ni zeitak sat nim abup bavizekepuh
maot arip ev emei." [17] Pot mañahan añ
pop ñetï hañiv epat mañah, "Evo, ne abup
bonop ev." Pot hahan Iesu epat mañah,
"Eñarim, rotap ni abup bonop ok hañ, [18] oñ
epat nañoman ni hatevet. Met batam ni
abuhol bat betevai emooñin nim abuhol 5
ravah, oñ petev nim abü zeitak hezan emat
moreg nañameñ-okop ni givogï ok bat hez,
povoz nim abü rotap bonop ok." [19] Met pot
mañahan añ pop ñetï hañiv epat mañah,
"Petev nemaz ni okat nañeñin ne nimaz
pot hodad ravoh, Ni Godiz propet aban
nap. [20] Met batam Sameria deim izahol pot
haoh, 'Dañ nen okovokam topourat Godiz
abatao bat hel batat mañ mañook.' Pot
hahan hezat tovai emoohaek petev dei am
tameg, oñ ari Zudahol pot hameg, 'Evo, dari
maporizaro Zerusalem zei nen epatakam
topourat Godin mañ mañook.' Dari pot
main main hameg-povoz tair homeameñ?"

[21] Pot hahan Iesu epat mañah, "Eñarim
nañoman tinam ni hatevet, Met dañ oko-
vok ma Zerusalem zei potak darim Pa-
papuz abatao bat hel batat mañ mañameg-
pov zuam bon tapanezao ok. [22-24] Povoz
ari hon naek het mañ namañotü, oñ arim
loporizarotihanañ tinam piin mañ mañoo-
hopekezao petev ou haravat hez. Met God
pi ham añaraboz hezat ourah hez bon, oñ
pi izek hez, povoz piin tin mañ mañoo-
hopanez pori giz nenañinañ namañotü, oñ
pim Pul Tinap emat parum loporizaroh
het paru meñizohopanen homeo badae
batat pim ñetï rotapuvoz homevai mañ
mañovai sohopan. Met pot mañ mañovai
sohopanez porizahar God zaitiv ahö tat
hez. Met ari Sameria añarab Godin mañ
mañameg-popuz tin hodad nat, oñ God
añarab maot pimeri bavatapanez hahan
hez-pov dei Zudaholohanañ ou ravapanez
hahan hezan dei mañ mañameg-popuz tin
hodad het mañ mañameg." [25] Pot mañahan
añ pop epat mañah, "Met Mesia, pim abat
modao Kristo hamahap, emapanez porah
ñetï mapoñ bar añapan, pot hamahavoz ne
hodad." [26] Pot hahan Iesu epat mañah, "Met
ne tapupunañ deip ev ñetï hameg."

[27] Met pi pot mañovai pim mañairooh-
abanari soohaekanañ maot emahapuh ete-

han pi añ popunañ parup ñetiv hahot
hehan paru etet home midin tah, oñ
napuhö epat piin at namañ, “Erom, ni
tairaiz añ okopunañ arip ñetï hameg?”
Ma, “Ni nai bonon añ okopuhö nana-
panez mañameñi?” pot at namañ, oñ am
heh. 28 Tahan añ pop pim iv ñereo betet
maot boreurat zeitak sat pimerin ñetiv
epat mañah, 29 “Met Kristo Godihö eñiza-
panez au hahan hezap, ma tairapuhö nem
batam toohoñiz map bar nañah? Povoz ari
emepeken dari sat aban popun añairom.”
30 Pot mañahan parum zeit betet map emat
Iesun etepanez hat emooh.

31 Met añ pop zeitak pot mañovai soohan
Iesuz mañairooh-abanari piin epat mañah,
“Añirameñip ae, ni gipiz bat na.” 32 Pot
hahan pi parun epat mañah, “Nem gipiz
namoh-potuz ari hodad nat.” 33 Pot hahan
paru epat nae nap mañah, “Kar, dari soo-
gin napuhö pi gipiz bat emat hamanahan
nah batah.” 34 Pot hahan Iesu parun epat
mañah, “Nem gipiz namoh-pot añoh-potuz
kapot epat hez, Nem Pap ne nemeehan
erohopuz tovai sohomaz nañah-gog nen
potahar ne am tovai sohot bavon batomaz
potü nem gipiz ok. 35 Met ari epat hameg,
‘Gipiz utap tapanen belakaz ñonihol 4 hez,’
pot hameg. Oñ epat añom, Petev avasik
gipiz tinam utap hatat hezag, etei. 36 Met
avasik bitü ñedeamahari, ma gipiz belat
batogü manamahariz zut ari hez. Met paru
bitü ñedeamah añoh-pori garos añarabon
nem ñetiv mañamahan hatevetet hez, oñ
gipiz belat batogü manamah, pot añoh-pori
maot tokat mañamahan añarab pori nem
ñetiv tin hatevetet nemaz homeo badae
batat hezan gipiz belat batogü manama-
havoz zut pori batogü manapanen pohazao
tin het hepan. Met nem ñetiv ñedeama-
havoz zut mañamah-pori, met gipiz be-
lat batogü manamahavoz zut nem añarab
batogü manamah-pori honeo hañ tinao
bat biñ ravat hepan. 37 Met batam ha-
han hezan darim hameg-ñetï epov rotap,
Aban nari emat avasik gipiz bitü ñedeamah,
met utap tamahan aban modari gipiz potü
belat batogü manamah. 38 Met ari batam
aban modari av hamoh-epesik bitü ñede-
han hezaek ari gogot nat hegiek, petev
gogot tat belat batogü manamahavoz zut
tohopekez ev añamoh.” Pot Iesu parun
mañah.

39 Met pot mañohot heh-porah Sameria
añ pop pimerin ñetiv sat mañahan hat-
evetet paru Iesuz epat homeh, Rotap pi
Kristo emapanez hahan hehap ok. 40 Pot
homet paru emat Iesun etet pot mañah,
“Met ni deinañ honeo aliz nañ ev hekez dei
zait teg.” Pot mañahan Iesu aliz nasikaro
zei potak heh. 41 Met poek het ñetiv hao-
han añarab modarizaro hatevetet pimaz
homeo badae batah. 42 Tahapuh paru añ
popun epat mañah, “Met garos ni dein
ñetï nenao emat añeñin hatevetet aban
okopuz, Kristoz petï ok hamah, pot homeg,
oñ petev deimauhö pim gizaroponañ ñetiv
hahat hatevetet pot hodad raveg, Rotap
aban akap dari añarab horï tamegiek maot
pimeri ba avatapan hat erat hezap ak, pot
homet hez.” Pot paru añ popun mañah.

Iesu ro nap batin batah

43 Met aliz posikaro bon tahan Iesu zei
pot betet Galili zeisik sah. 44 Met batam
Iesu pimauz homet ñetiv pot hahan heh,
“Propet aban nap pim abatao pimauz zei
kapotakarin mañamahan paru pori pim
abatao bat hel batamah bon.” 45 Pot batam
hahan heh, oñ Galili pim zeisik sah-porah
añarab piin etet biñ ravah. Met piin
etet biñ ravahavoz kapot pot hez, Pi garos
Zerusalem zeitak darimeri meñizahan tin
hehavoz homet topourooh-aliz posik* poek
sat hehapuh lamari batin batahan paru
amun poek sat et hareh, povoz Galili zeisik
maot emahan piin etet paru pimaz biñ
ravah.

46 Met Galili zeisizañ sohot Kena zei potak
garos pi et ivov bain ivov bavatah-poek
sah. Tahan gavman aban ahö napuz rop Ka-
paneam zei potak lam ahov tat heh. 47 Tahan
aban ahö pop Kena zei potak emat hehaek
Iesu Zudia zeis betet Galili zeisik emah-
ñetiv hatevetehapuh sat iñ heris bavizat
zakepivonañ Iesun epat mañah, “Erom ae,
nem rop lamao tahapuh ñomapanez tat
oraez, povoz ni deip Kapaneam zei potak
sopainepuh nem rop batin batekez ne zait
toh.” 48 Pot mañahan Iesu epat mañah,
“Met arihanañ nap nemaz tin homeo badae
batat hez bon, oñ nemauz kez ahovonañ
tohoman ari etet nemaz homeo badae bate-
pek.” 49 Pot hahan aban ahö pop epat
mañah, “Nem ahop, ganö nem rop ñoma-
pan hezag, ni zuam emeken deip sopain.”
50 Pot mañahan Iesu epat mañah, “Erom,
nim rop biriri haravapanezap okeg, ni am

* 4:45: Pavar 45 -Met topourooh-povoz abatao Pasova mañooh.

sa." Pot mañahan aban pop Iesuz mañahat
barotap batat sah.
51 Met pi nonorozañ sohot zei natak orat
zeit al teehan maot soohan pim gog aba-
nari emat pi bavizat epat mañah, "Erom,
nim rop tin haravat hez." 52 Pot mañahan
pi parun at mañah, "Met tairarah pi tin
ravah?" Pot hahan paru epat hah, "Haopat
1 kirok gitap tok ravooh-porah pim lam
ahov tat hehan señ-okov zuam bon hatah."
53 Met Iesu 1 kirok gitap tok ravooh-tapurah
papapun, "Nim rop biriri̇̈ haravapanezap
okeg, ni am sa," pot mañahavoz pi homet
pimaz homeo badae batahan pimeri amun
taput tah.
54 Met Iesu Zudia zeis betet Galili zei posik
sat pim kezavonañ gog nao† mamog tah.
Met tokat rop batin batah-mod epov tahan
houlovokaro ravah.

5

Iesu aban lam nap batin batah

1 Pot tat bon tahan tokat Zudahol Godiz
homet biñ ravat gipiz tinat bareñat nooh-
aliz nas totoi ravahan
Iesu Zerusalem zeitak sah. 2 Met Zerusalem
zei potak hel temer demahan hehaek
haitok naorö reehan heh-pooroz abatao Bol
Sipsipiholoz haitokor pot mañoog. Met
haitok pooroz totoi iv havë nao heh, met iv
havë povoz abatao Ibru ñe povonañ Betesda
mañoog. Met iv havë povoz okat epat zeiñ
5 tepelavoñ bonoñ, oñ zei kar nenañ dema-
han hehan heh. 3 Tahan zei poñik aban
lamarir, etañ kut tat heharir, eñañ horï̇̈
ravat hehari, ma eñar mar ñomat hehari
ahovokaro paru orat heh. [Met iv havë pov
rev revimar el meehopanen kohat havevok
sat tin ravohopanez het etehot heh. 4 Met
parum pot toohavoz kapot epat hez, met
porah karah Amipuz enzolip kohat iv havë
povok soohan iv haveo rev revimar el meo-
han aban tairap garos ravat kohat havevok
lokat sooh-pop tin ravooh.]
5 Met poek aban heh-nap pi lam horiv
pohazao tat hehan krismasañ 38 bon tah.
6 Pop poek hehan Iesu emat piin etet lam
pov aban pop batam patarahanañ tat hehao
hodad hatahapuh piin epat at mañah, "Met
nim heris tin ravekez zait teñi?" 7 Pot
mañahan aban lam horï̇̈ pov tat heh-pop
epat hah, "Erom, iv haveo rev revimar el
meamaharah aban ne navat kohat havevok
neñepanezap bon, povoz nemauhö baram
samohon aban tin herir ne ritou netat
garos ravat samahapuh iv havevok lokat tin
ravamah." 8 Pot hahan Iesu epat mañah,
"Met ni bal hat nim holorumet bat sa."
9 Pot mañahan zuam aban popuz heris tin
ravahan bal hat pim holorumet bat sah.
Met Iesu pot tah-aliz pos parum gogot
nat heh-aliz nas, 10 povoz aban pop pim
holorumet basahan Zuda aban ahori piin
etet epat mañah, "Ae, met dari gogot nat-
alizañik okat tak hezavoz ah ñeo hahan
hez-alizas eveg, ni tairaiz okat teñ?" 11 Pot
aban mod porihö mañahan aban tin ravah-
popuhö parun epat mañah, "Met aban ne
batin navatah-popuhö nem holorumet bat
somaz nañahanahoh ne ev bat somaz ta-
moh." 12 Pot hahan paru piin at mañah,
"Met aban tairapuhö nim holorumet bat
sekez nañah?" 13 Pot at mañahan aban pop
epat mañah, "Met ne pim abatao unun."
Met poek añarab ahoam heh, povoz pi et
narë toohan Iesu hasah.
14 Met aliz tapusik Godiz tup ahomakeh
Iesu sat aban batin batah-popun etet epat
mañah, "Erom ae, hatevet, Petev ni tin
haraveñ, povoz tokat niih honoñai ahö mod
nao ou ravapanen map horï̇̈ ravekë hezag,
tovai ni horiv maot totun." 15 Pot mañah-
poekahoh hodad tat aban pop sat Zuda
aban ahorin epat mañah, "Met aban ne
batin navatah-popuz abatao Iesu ok," pot
mañah.
16 Met paru Zuda aban ahö pori parum
gogot nat-aliz posik pi pot tah, povoz paru
kaev ravat piin epat mañah, "Met ni darim
gogot nat-aliz epesik horï̇̈ tat gogov teñip
ok." 17 Pot mañahan Iesu parun epat mañah,
"Met nem Papap orah rezah gogot tovai
emohot petev am tamah, met ne amun
orah rezah taput tat gogot tamoh." Pot
Iesu parun mañah. 18 Met piuhö garos aban
lamao tat heh-pop parum gogot nat-aliz
posik parum ah ñeo elat batin batah, met
maot tapurah God pim Papap, pot hahan
paru hateveteh, povoz paru epat hah, "Ae,
met pi ham aban darihanañap, oñ pi pi-
mauz, Ne Godiz hezat zu taput hez, pot
homet okat hahan dari hatevetegin pim
horiv ahö ravah." Pot hat paru kaev ravat
Iesu ur ñomapanez homet heh-pov parum
loporizaroh ahö ravah.

Godiz rop abat ahovonañap hez

19 Met, Pi horï̇̈ tah, pot homet paru
hehan pi parun epat mañah, "Rotapuam

† 4:54: Pavar 54 -Met iv ñereñik ivov holat mañarahan bain ivov bavatah.

ne arin epat añoman hatevetei. Ne pim
ropuhö nem hodadevonañ gog nat rekot
natotü, oñ nem Papapuz nañairamahan
eteamohotam ne ev tamoh. [20] Met nem
Papap ne pim rop loporï nanat zait tat het
pim nonair nai tamah-mapotü neohö to-
homaz nañairamah. Oñ gog ahö tairañ pe-
tev tamoh-epeñ ritou metat hepanez poñ
amun nañairapanen tohoman ari agol atat
etet hepek. [21] Met hamoh-epovoz kap nat
pot hez. Met nem Papap añarab ñomat
hezari maot baviririï batamah-povoz zut ne
pim rop amun nem zaitivok añarab maot
baviririï batamoh. [22] Met nem Papapuhö
añarab ñevok bizat tinarir horiri an natotü,
oñ ñevok bizat an tapanez hahan hez-pov
ne pim ropuhö korav hemapuh pov tomaz
neen au hanañahan hez. [23] Met tairaiz neen
pot nañahan hez hometunei, oñ nem Pap
ne nemeehapuz abatao bat hel batat biñ
hamegivoz zut ne pim ropuz abatao amun
bat hel batat biñ nañohopekez hahan hez.
Oñ rotap tairari nem abatao bat hel navato-
tuz pori nem Pap ne nemeehan eroh-popuz
abatao bat hel batohot biñ mañohopanez
pov betezao ravohopan.

[24] Met rotap epat arin añoman hatevetei,
met tairari nem ñetï añovai emamohovon
tin hatevetet ne nemeehan emoh-popuz
homeo badae batohopanez pori, añarab
tokat ñevok biit horivoz hañiv bapanez
hahan hez-non poorö betet pohao tin
het hepanez non tin poorozahar petev
ev hamarah hez-eparah het homevai so-
hopan. [25] Met rotap Godiz homeo badae na-
vat het parum hodadeo ñomamahariz zut
hezarin ne Godiz ropuz ñetiv hahoman hat-
evetehopanez pov haravat hez. Met añarab
tairari tin hatevetehopanez pori non ho-
riorö betet pohao tin het hepanez non
tin poorohahar sohopan. [26] Met hamoh-
epovoz kapot epat hez. God nem Pa-
pap pi ari añarab pohazao hepekez hezhez
tin povoz kapot hez, povoz ne pim rop
amun het ari añarab ñomamahariz zut
hezari pohao tin hepekezavoz kapot ra-
vat hemaz ne ba hanavatah. [27] Met ne
tokat añarab mapori ñevok bizat tinarir
horiri an tomaz au nañahan hez. Met
tairaiz pot au nañahan hez hometunei,
oñ ne Añaraboz Nanep ev, povoz pot
au hanañahan hez. [28] Met nem hamoh-
epovoz homet ari tovai agol atat neen et
nereehotunei. Met rotap añarab ñoma-
panen baveirapanen hamauruñik hepanez-
mapori tokat nem ñevon hatevetepanepuh
[29] parum hamauruñ betet bal hat iñidoh
emapan. Met pot tapanezarah añarab tin
tohopanezari pohao tin het hepan, met
añarab horï tovai sohopanez pori ñevok bi-
zomapuh honoñaivor kakamavonañ pohao
het am hepanez au mañom," pot mañah.

Iesu pim kapot bar hah

[30] Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Met ne nem zaitivok nai main rekot na-
totü, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-
popuhö pim nañamah-ñetiv hatevetet pim
gizarop baval hat tovai samoh, povoz ne
tinam an tat hetahoh añarab tinari ma
horiri ev pot tin hodad tamoh.
[31] Met ne epopuhö taekanañ emoh-kap
pot añoman ari ñetï pov hatevetet rekot
barotap navat hepek. [32] Oñ nem kapot ba ou
batamah-mod popuhö moreg nak, oñ pi ro-
tap hamahap ok. [33] Met batam nem modap
Zoan amun ev het nem kapotaz añarabon
bar mañoohan arim as abanari meegin sa-
han nemaz ñetï rotapuv mañoohan paru
ñetï povon hatevetet emat arin añoh. [34] Met
ham añarab nemaz hahopanez ne zait tat
hez bon, oñ ari horï tovai emamegiek
maot Godizari ravepekez homet Zoan ham
aban nemaz haoh-popuz ev arin añamoh.
[35] Met ramuñad rañizamahan rai rai ha-
hot tin hezan añarab alizavok nonoron tin
etet samahavoz zut Zoan hehapuh ñetiv
añoohan ari hatevetet zait tat pim alizavok
aviam heg.
[36] Met rotap Zoan pi nem kapotaz hahan
aviam ou ravah, oñ nem Papapuz neen
nañahan eroh-gog mapoñ tovai samohon
nem kapot map ou ravamahaek ari etet,
'Rotap pim Papapuhö meehan erahap ev,'
pot nemaz hagin tin ravah narab, oñ ari
pot nak. [37] Met nem Pap ne nemeehan
eroh-popuhö amun nem kapot ba ou bata-
han hez, oñ ari piin et narë, ma pim
hezhezao tair hez-pot hodad nat. [38] Met ari
pot tamegiek pim ñetiv arim loporizaroh
nakez, povoz ne nemeehan eroh-epopuz
ari, 'Evo, God pinañ nakez,' pot nemaz
hameg. [39] Met nem kap potaz ñetï modao
ev, Ari Godinañ pohao het hepekez zait tat
het orah rezah pim Baiñetinavoz Tepatak
menahan hezatam rekö hameg, oñ ñetï
tapuñik neohö ari eñizomaz ourah mena-
han hez-pov ari rekö hamegiek tin hodad
tegitin nem kapotaz hodad raveg nak, [40] oñ
neohö ari eñizoman pohazao tin het hep-
ekez kaev ravat nehaz naem tameg.
[41-42] Met ne arim loporizaron eteamohon
ari Godiz zait tat tin hom namee hez,
povoz ari añarab modari arin etet zait tat

biñar sos añohopanez nen povoz home-
ameg, oñ ne pot homet nakez, ma ari
neen biñ nañohopekez homet nakez, oñ
nem Papap nemaz biñ ravohopanez nen
povozahar ne homeamoh. 43 Met ne nem
Papapuz kezavonañ emohon ari nemaz zait
tat tin netepekezao bon, oñ aban betez
nap pim zaitivokam emat, 'Ne Kristo ev
emoh,' pot hamahan ari pimaz zait tat tin
metameg. 44 Met ari añarab modari arimaz
zait tat arim abatañ bat hel batohopanez
homet tameg, oñ God ahö nenap arimaz
zait tapanez non pooroz ari tin hodad
nat. Povoz tair tat arihö nemaz 'Rotap
pi tapupuhö ok hamah,' pot hapek? Evo,
rekot arihö pot nakaotü. 45 Met tokat ari
nem Papapuz nakoe emepeken neohö arim
tameg-poñ bar mañom bon, oñ Mosesiz
ñetï katë menahan hez-poñihö ari eñiza-
panez homeameg, povoz Moses pimauhö
ari nemaz barotap navat tameg-poñ Pa-
papun bar mañapanezap ok. 46 Met ari
Mosesiz ñetï menahan hez-poñiz tin hodad
tegitin pi ne arerë epopuz ourah menahan
hezaekaz homet nem añamoh-epovoz ho-
dad tat barotap bateg narab. 47 Oñ pi nemaz
menahan hez-pov ari hodad hatat barotap
navat hezaek, tair tat nem añamoh-epov
barotap batepek? Evo, rekot bon." Iesu pot
parun mañah.

6

Añarab ahovokaro gipiz manah
Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Ruka 9:10-17

1-4 Met tokat Zuda añarab pori darimeri
meñizahan tin hehavoz homet topourooh-
aliz pos* maot totoi ravahan Iesu boutitak
helat Galili iv havë ahö povoz abat modao
Taiberias mañameg-povoz karomasitï sah.
Tahan añarab lam povor kao tat hehari pi-
uhö gogot tat batin batoohavon et hareoh,
povoz poek pi sahan añarab ahovokaro etet
pim tokat sah. Tahan Iesu pim mañairooh-
abanarinañ honeo sahapuh dañ natak tou-
tat heh.
5 Met dañ potak toutat het etehan añarab
maporizaro paruhaz emahan Iesu Pilipin
epat at mañah, "Met añarab ahoam emah,
povoz dari taekanañ gipiz zum tat manakan
okori napan?" 6 Met pimau tapanezat ho-
dad hakeh, oñ Pilip tair hapan homet pot
mañah. 7 Tahan Pilip piin mañah, "Met paru
añarab ahog, bereñ bapezat goe goe tat
manakan avi aviam napanezat zum takaz
monï ahos 200 kina betekag, taekanañ
monï pos dei bat zum tak?" 8 Pot ha-
han pim mañairooh-aban modap Anduru
Saimon Pitaz bosipuhö epat Iesun mañah,
9 "Met ro nap pim bereñ bali uloñik matut
tahan hezañ 5, met pis nañariv amun bat
emat hez, oñ añarab ahovokaro eveg, tair
tak?" Pot mañah. 10 Met poek sisiñiv
tin berevat heh, povoz Iesu parun epat
mañah, "Añarab okorin mañepeken sisiñ
okovok toutap." Pot mañahan añarab
poek heharin toutapanez mañahan sisiñ
povok toutah. 11 Tahan Iesu bereñ bat biñ
hahapuh gamö rezat añarab pori manah,
ma pisiñariv amun taput tat manahan
parum zaitivok bat noohapuh ñekeñ hatah.
12 Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat
mañah, "Paru nohot kaev ravahat ganö
betezam oraet horï ravapan hezag, nat kaev
ravah-teritü map bei." 13 Pot mañahan
bereñ 5 poñ añarab pori nohot kaev rava-
han oraehaek paru map batopourat hov
kitü 12 potuk bavelahan beo rezah. Met
aban toutat het nah-poriz rekö hahan 5
tausen ravah, oñ añaholor ñaroholoz rekö
nak.
14 Met gog pov tahan añarab pori etet
epat hah, "Ae, rotap Godiz propet aban
tokat hamarah ou ravapanez haohan hat-
eveteogip ev." 15 Paru pot haohan Iesu pot
homeh, Met paru okat hahot ne parum
ahop ba navatat neñepanen hem hez. Pot
homet pim main ravat sat dañeñik zeit
bonoek heh.

Iesu havevoz revah mezovai emah
Matiu 14:22-23; Mak 6:45-52

16 Met hapanezai zeit ararao ravovai
soohan Iesuz mañairooh-abanari iv havë
ahovoz totoi sahapuh 17 boutitak helat etet
hehan Iesu parum nakoe naem toohan ku-
tur ravahan paru Kapaneam zeitak sapanez
iv havevozañ sooh. 18 Tahan had ahov
kez urahan iv haveo ñai mol mol haohan
19 paru boutitak het zi koleñinañ kez tat
hol betevai hotoh 6 kilomitaz zut sooha-
puh etehan Iesu iv havevoz revah mezovai
parum nakoe emapanez emoohan paru etet
ahoam ñaihet tat dei dei tahan, 20 Iesu parun
epat mañah, "Evo, ne tapup ev emamohog,
ari tovai nemaz ñaihet totunei." 21 Pot
mañahan paru biñ ravat zuam Iesu bat
kohat boutitak meñevai tapurah iv havevoz
lopotak hehaekanañ parum sapanez hat
sooh-zei potaz totoi gaorevok zuam sa
berevah.

* 6:1-4: Pavar 1-4 -Met topour povoz abatao Pasova mañooh.

Añarab Iesuz mel tah-ñetiv

22 Tat orahapuh zeirevai aliz modasik
añarab iv havë ahovoz karom garos gipiz
manooh-pori am het paru pot nae nap
mañooh, "Met haopat pir pim mañairooh-
abanari bout honetak emat hehapuh Iesu
bout potak pim aban porinañ paru honeo
helat nas, oñ parum main sahan eteg, povoz
pi ev naek ok sat hezaek maot ev ema-
pan batah," pot hah. 23 Tahan Taiberias
zei potakanañ añarab mod nari bout nañik
helat Amip mañeo hat bereñ manahan
añarab ahovokaro nah-poek totoi berevat
emah. 24 Tahan añarab poek hehari etet
hehan Iesur pim mañairooh-abanari maot
naem tah, povoz paru bout nañik helat
Kapaneam zeitak sat Iesuz mel tapanez hat
sah.

Iesu tin hekaz gipiz ravat hez

25 Tat paru Iesu iv havë ahö povoz oko-
tiokatasis sat hehaek bar batat bavizaha-
puh piin epot mañah, "Añairameñip ae,
met ni tair tat ev haemat heñin dei ni-
maz melahar emoog?" 26 Pot at mañahan
Iesu hañiv epat mañah, "Rotap ari gipiz
hainegin arim ñekeñ hatah, povoz maot
ari nemaz mel tovai ok emeg, oñ ari nem
gog kez toh-povon etet kapotaz tin homet
naem. 27 Met gipiz zañ tapanez potü ahoam
bat nohopekez ahö gogot tovai homevai
sohotunei, oñ ari gipiz zañ nat pohao tin
het hepekez potuz rez kek tat tovai so-
hozei. Met gipiz potü God nem Papap au
nañat nemeehan ne Añaraboz Nanë epop
anohoman nohot pohao tin het hepek."
28 Pot hahan paruhoen piin epat at mañah,
"Met povoz dei tair takan God dein etet
deim tovai sookazavoz zait tapan?" 29 Pot
at hahan Iesu parun epat mañah, "Met
ne aban Godihö nemeehan erohopuzahar
homeo badae batat, 'Rotap pi meehan er-
ahap ev,' pot nemaz haovai sohopekezavoz
pi arimaz biñ ravohopan."

30-31 Pot mañahan paru epat hah, "Met
darim iz mimihol ham betezarah sat
heh-porah Moses pei mana haoh-poñ
manoohan noohavoz Baiñetinavoz Tepatak
epat menahan hez, Pi abarahanañ ñodah-
gipiz poñ bat manoohan paru nooh. Met
gipiz poñ manoohan noohavoz zut ni amun
red tin tairao añaireken dei nim tekezavon
etet pot hak, 'Rotap pi abarahanañ meehan
erahap ev,' pot nimaz haok." 32 Met pot
hahan Iesu parun epat mañah, "Rotap ne
arin epat añom, Met batam Moses piuhö
hameg-gipiz poñ paru naman, oñ nem
Papapuhö manoohan nooh, met petev arim
gipiz nohot tin hepekez pot haanahan hez.
33 Met ne abarahanañ erat ari ham añarab
tin hepekez Godiz gipiz anah-pot haravat
hez." 34 Pot hahan paru biñ ravat piin epat
mañah, "Erom, ni gipiz anooken nookaz
anameñ-okat orah rezah dei anooken
nohok."

35 Pot mañahan Iesu parun epat mañah,
"Met añarab hamarah gipiz namahapuh
ham heris tin hezavoz zut ne nemau tin het
hepekez gipiz tin pos ev. Met tairap nemaz
homeo badae batat neetï ravapanez pop
maot gipizor iv hamoh-povoz gin nañ-
motü. 36 Oñ ari neen et hanereegipuh ne-
maz barotap navat, pot garos bar haañovai
emoh. 37-38 Met ne abarahanañ nemauz za-
itivok tohomaz ev naer, oñ ne nemeehan
erohopuz hahat baval hat tovai sohomaz
eroh, povoz añarab nemeri ravapanez nem
Papapuhö au hahan hez-pori map paru
neetihar emohopan. Tapanen paruhanañ
nap ne bavetet kos rez manat, 'Berevat sa,'
pot namañotü. 39-40 Met nem Papapuz zaitiv
pot hez. Añarab pori ne pim ropun etet
nemaz homeo badae batapanen paru poriz
ne tin korav ravat heman paruhanañ nap
horï naravotü, oñ pohao tin het hepanez
nonoroh sohopanen tokat aliz metesik ne
pori baval haoman pohao tin het hepan."

41 Pot Iesu hat bon tahan añarab, "Ne
abarahanañ erat Godiz gipiz anah-pot ravat
hezap ev," pot hahavoz pimaz kaev ravat
ñetï horiv epat haoh, 42 "Met aban epop pi
Zosepez rop, met pim nonopur papapuz
dari hodadeg, tairaiz pi, 'Ne abarahanañ
erohop ev,' pot hamah?" 43 Pot parumam
kil nae nap mañoohan Iesu zuam hodad
tat parun hañ epov mañah, "Ae, ari nemaz
ñetï horï hameg-okov tovai maot haotunei.
44 Met nap pimauhoam nao tat neetï nar-
avotü, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-
popuhö añarab tairari nehaz emohopanez
pori hodad tinao manohopanen neetihar
emohopan. Tohopanen tokat aliz metë
posik neohö paru baval haoman pohao tin
het hepan. 45 Met Godiz propet abanari
epat menahan hez, God añarab mapori
hodadeo manohopan. Pot menahan hez,
povoz añarab tairari nem Papapuz ñetivon
hatevetet hodadeo bohopanez pori nemeri
ravohopan.

46 Met aban napuhö nem Pap añamoh-
popun eteh bon, oñ ne aban pinañ honeo
het eroh-nen epopuhoam nem Pap popun

eteohö. 47 Met ari tinam hatevetei, ro-
tap ari tairairi nemaz homeo badae ba-
tohopekezari pohao tin het hepekez non
pooroh petev sohopek. 48 Met ne arim gipiz
novai tin het emohopekezat ev. 49 Met
batam arim iz mimihol ham betezarah het
pei nañiz abatao mana haoh-poñ nohot het
paru tokat ñomah, 50 oñ nap abarahanañ
gipiz hamoh-pot novai sohopan, povoz pi
ñomat horï naravotü. 51 Met ne abarahanañ
eroh-epopuz aboi arim gipiz ok. Met ari
ham añarab tin hepekez nem abö epei
anomaz ev toh, povoz gipiz pos bat no-
hopekez pori pohao tin het hepek."

52 Met pi pot hahan paru Zuda añarab
pori parum loporizaroh mid mid tat epat
nae nap mañah, "Ae, met tair tat aban
okop pimauz aboi dari elat anapanen nakaz
hamah?" 53 Pot paru hahan Iesu parun
epat mañah, "Rotapuam arin epat añoman
hatevetei. Met ari tairari ne Añaraboz
Nanepuz aboir uveo nainotuzari arih pohao
tin het hepekezao bonoam hepek. 54 Oñ
ari tairari nem aboir uveo nohopekez pori
pohao tin het hepekezao bat hepeken tokat
aliz metesik ne ari baval akaoman pohao
tin het hepek. 55 Met nem aboi, ari eñi-
zohopanez gipiz tinat, ma nem uveo arim
horiv olohopanen tin hepekez iv tinao ok.
56 Met tairap nemaz homet napanez pop pi
nenañ honeo hepanen ne pinañ honeo deip
hek. 57 Met nem Pap pohao het hezapuhö ne
nemeehan eroh, povoz ne amun pohao het
hemazaek ari tairari ne neinohopekezari
amun pohao het tin hepek. 58 Met gipiz
abarahanañ eroh añamoh-pot batam darim
iz mimiholoz nohot het ñomah-potuz zut
ne bon, oñ nap gipiz hamoh-epat na-
panepuh pohao tin het hepan." 59 Met Iesu
Kapaneam zei potak topour zeimakeh lokat
ñetï epov mañohot heh.

Mañairooh-nari Iesu betet sah

60 Pot mañat gaa tahan pim mañairat
ñetiv mañooh-añarab ahovokaro hatevetet
kilam pot nae nap mañooh, "Met pim
aboi dari nakaz hah-pov ñetï honoñai
kezao okeg, tair tat dari hodad takaz okat
hah, oñ rekot bon." 61 Pot pim maña-
havoz pim mañairooh-añarab pori kaev
ravat kilam haohan Iesu zuam hodad tat
parun epat mañah, "Met añoh-epovoz arim
loporizaroh kaev ravat horï homet okat
hamegi? 62 Povoz ne Añaraboz Nanep
batam hehoekaz maot heloman ari ete-
pekezaek tair homepeke? 63 Met ari añarab
arim ham herï nenañinañ tovai sohopek,
povoz tin naravotü, oñ Godiz Pul Tina-
puhö meñizohopanen hodad tinavonañ to-
vai sohopanez pori pohao tin het hepan.
Met ñetï añamoh-epeñ ari hatevetet ho-
dad ravepekepuh tin pohao birirï het hep-
ekez nonoroh sohopek. 64 Oñ ari nari
añamoh-epovoz hatevetet barotap navat
hez." Met Iesu pot mañahavoz kapot pot
hez. Met mamog gogot kapot tahaekanañ
paru tairari pimaz barotap navatotuzariz pi
hodad hakeh, ma aban tairap aban ñairin
mañairapanen pi bapanez popuz amun ho-
dad hakeh, povoz pot mañah. 65 Tat pi maot
parun epat mañah, "Met ari nari nemaz tin
homeo badae navat hez-pov ne hodad, met
povoz homet pot añoh, nem Papapuhö ho-
dadeo manohopanez nen porihar nemeri
ravohopan."

66 Pot hahan pim mañairat ñetiv mañooh-
añarab narizaro kaev ravat pi betet sah.
67 Tahan Iesu pim mañairooh-aban l2 porin
epat at mañah, "Met ari amun ne nevetet
sepeke?" 68 Pot mañovaiam Saimon Pita
epat hah, "Deim Amip, ni nenap pohao
tin het hekaz ñetivohar añameñip okeg,
mod tairapuhaz dei sakaz okat añameñ?
69 Met ni Godihö nemeehan emeñ-tinap pot
dei nimaz tin homet barotap batat hez."
70 Pot mañahan Iesu epat mañah, "Met ari
abanari 12 neohö ba ou avatohon hez, met
arihanañ nap pi Seteniz kapotakap ok hez."
71 Met pot mañah-pop pi Zudas, Saimon
Iskeriotiz ropuhö metapanezavoz homet
mañah. Met Zudas pop pim mañairooh-
aban modari 11 porinañ karar heh, oñ pi
popuhö aban ñairin mañairapanen Iesu ba-
panezap ok, povoz Iesu pimaz pot hah.

7

Iesuhö bosiholon mañahat ev

1 Pot mañahapuh Iesu Galili zei posik
am hehapuh Zuda aban ahori pi Zudia
zeisik sapanen bat urapanez haohavoz pot
homeh, Ne Galili zei epes betet Zudia zeisik
petev maot nasotü, oñ eveam hem. Pot
homet Iesu am Galili zeisik het sa em tohot
añarab batin batohot heh.

2 Pot tohot hehan tokat paru Zudahol
Zerusalem zeitak togü manat zei nañ
demat poñik het gipiz bareñohopanez* aliz

* 7:2: Pavar 2 -Met paru Israel añarab ham betez nonair nai bon heharah krismasañ 40 sat em toohavoz orah rezah krismas mapoñik maot homet zeit betet iñidoh zei zi marañinañ demahan heh-poñik alizañ 8 sat heh.

poñ totoi ravah. [3] Tahan pim bosiholohö
pim pot tohot hehavoz homet emat
epat mañah, “Erom, met tairaiz ni ev
añarab aviam hezaek het okat tameñ?
Oñ ni zei epes beteken dari sat Zudia
zeisik Zerusalem zeitak añarab ahovokaro
topouramah-poek añarab lamarir parum
heriñik horï povor kao hezari ev batin
batameñ-poñ maot sat ahoam poekahon
tooken paru etehopan. [4] Met aban
abatavonañ ravapanezap kilam iz ravat het
gogot natohotü, oñ añarab ahoam hepanez
poekahoh sat ourah tohopan. Povoz ni gog
ahö okoñ ev het tameñip sat ourah tooken
añarab mapori niin etet nimaz barotap
batohopan.” [5] Met paru pim bosihol, oñ
paru amun pimaz homeo badae navat heh,
povoz pot mañah. [6-8] Tahan Iesu hañiv
parun epat mañah, “Kar, tin ok hag, oñ ne
poek sat hameg-okoñ tohoman etehopanez
pov totoi naravag, petev topour povok ne
nasotü. Oñ añarab modari arimaz kaev
narav, povoz arim zaitivok Zudia zeisik
ma taekaz rekot am sepek, oñ ne añaraboz
horiv ba ou batamohovoz paru nemaz kaev
ravat hez, povoz arimam okoek sat gipiz
nohozei.” [9] Pot mañahan sahan pi Galili
zeisik am heh.

Iesu tokat sat tah-ñetiv

[10] Met pim bosihol paru topour povok
hasahan pi Galili zeisik am het aliz patasik
zei pos betet kilam iz ravat parum tokat
sooh. [11] Tahan añarab Zerusalem zei ahö
potak map topourat hehan Zuda aban ahori
pimaz mel tovai sa em toohan bon tahan
paru pot haoh, “Pi taek hez batah?” pot hat
am mel tooh.

[12] Met añarab poek topourat heh-nari
Iesuz giz ñun ñun nae nari epat mañooh,
“Pi aban tinap.” Pot haohan met mod
narihö, “Evo, pi dari moreg etamahap ok,”
pot haoh. [13] Met paru ourah hahopanen
aban ahori hatevetet ñai hapan hezavoz
ñaihet tat hamarah kilam giz ñun ñun nae
nap mañooh.

[14] Toohan añaraboz topour povoz aliz
nañ bon tahan Iesu zei potak sa bere-
vah. Tat Godiz tup ahomakez temeraz
kohat lokat añarab poek heharin ñetiv
mañooh. [15] Tahan Zuda abanari hatevetet
agol atat nae nari epat mañooh, “Ae ari
hatevetei, Aban akap darim hodadevoz
zeimakeh nalokap akeg, taekanañ pi Godiz
hodad ahö tin akao bat emat akat darin
añamahan dari hateveteameg?” [16] Pot hao-
han pi epat mañah, “Petev añamoh-epov
nem homevokam ne ev nak, oñ God ne
nemeehapuhö nañamahat ev arin añamoh.
[17] Met aban Godiz ñeo baval hat pim za-
itivok hahopanezat tovai sohopanez pori
nem kapotaz tin hodad tat pot homehopan,
Rotap pim homevokam nakap ak, oñ Godiz
mañamahat hamahan dari hateveteameg.
[18] Met nap pimauz homevokam hahopanez
pop pim abatao ahö ravat hepanez zait tat
ok hahopan, oñ nap meehan emahapuz
abatao ahö ravohopanez zait tat hahopanez
pop pot hapan, ‘Pi nemeehan erohopuz
abatao ahö ravohopanez ne tin tovai so-
hom.’ Pot hat tin rotapuharam tovai so-
hopan. [19] Met rotap God Mosesin ñetï kateñ
mañahan arim iz mimihol haovai emooh,
oñ ari poñiz nañ elameg. Povoz tairaiz ari
ne ur noñomepekez hameg?”

[20] Iesu pot hahan añarab poek hehari ñetï
hañiv epat mañah, “Tairapuhö ni noura-
panez hahan hameñ? Ma pitup nemenahan
rumurat het okat hameñi?” [21] Pot mañahan
Iesu parun maot epat mañah, “Met darim
gogot nat hez-aliz poñiz nasik aban nap
batin batohovoz ari etet kaev ravat am
homehot hez, [22-23] oñ ari amun gogot nat-
aliz nañik taput gogov tamegin ne eteamo-
hot ev. Met batam Moses añahol rohol
batohopanen biz kosiñ elohopanez maña-
hat ari tovai emameg. Met pi garos pot
tohopanez hahap bon, oñ pim izaholohö
garos hat elovai emoohan pi tokat amun
taput tohopanez mañooh. Povoz Praide aliz
poñiz nasikam añ nap pim rop batapanen
tair tepek? Met ganö ari ñetï katë hah-pov
elepek hezavoz homet alizañ 7 bon tapanen
zeirevai, ‘Darim gogot natotuz alizas ev,’
pot nakaotü, oñ aliz tapusikam gogot tat ro
popuz biz kosis elepek. Met ari pot tame-
giri, ne aliz pot tamegiñiz nasik aban horï
heh-nap batin batohon tairaiz, Ne horï toh,
pot homet nemaz ari mogao tat hez? [24] Met
ari nem gog tamoh-navon etet zuam pot
hameg, ‘Horï nao pi ok tah.’ Pot hamegiek
horï ravamah, povoz garos nem kapotaz
tinam hometahoh hazei,” pot mañah.

Añarab Kristoz basat em tah-ñetiv

[25] Pot haohan Zerusalem añarab nari
emat hatevetet pot nae nari mañah, “Ae,
aban akap urapanez hahap akeg, etei, [26] pi
dari añaraboz ñaravatak rouvat het añama-
haek paru emat, ‘Evo, okat haotun,’ pot
paru piin namañ tamahag, petï pi Kristo
eñizapanez au hahan hezap ak, pot paru
aban korav ahori kilam homeamah, ma

tair?" [27] Pot hahapuh parumam maot epat
nae nap mañah, "Evo, met Kristo emapa-
nen añarab pimaz epat hapan, 'Pi taekanañ
emah?' pot hat pim zei kapotaz hodad
natotü, oñ aban akapuz zei kapotaz dari
hodad, povoz pi Kristo bonop ak, oñ aban
patap."
[28] Pot Godiz tup ahomakeh topourat het
haohan Iesu hatevetet epat ñeo ñarah hah,
"Rotap nem zei kapotaz ari hodad hez, pot
hamegi? Evo, met nemauz zaitivok ne
naem, oñ tin rotapuharam hezapuhö ne
nemeehan eroh-popuz ari tin hodad nat.
[29] Oñ ne pinañ honeo hehoekanañ nemee-
han eroh, povoz ne pimaz hodad hez."
[30] Pot hahan pim ñomapanezao totoi nar-
avaekam bat memerizapanez rekot bon,
povoz aban pori pi bapanez bapap tat gaa
tah. [31] Met añarab pim toohavon etet
heh-nari pimaz barotap batat kilam pot
haoh, "Met Kristo eñizapanez au hahan
hez-tapup ev emat gog ahö akañ tamahan
dari eteameg, met mod napuhö emat ritou
metat pim tamah-akañiz zut gog mod ahö
akat nañ tapane? Evo, rekot natotü, povoz
pi tapup ak." Pot paru haoh.

Aban ñairi Iesu bapanez sah

[32] Pot kilam nae nari mañoohan Zuda
aban ahö Parisi mañooh-pori hatevetet
sat aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorinañ ñetiv hahapuh paru tup
ahomakez pei du nari Iesu bat emapanepuh
memerizapanez meehan sah. [33] Tahan Iesu
paru maporin epat mañah, "Evo, ne ev
arinañ aviam hem. Tat ne nemeehan ero-
hopuz nakoe maot som. [34] Met poek soman
ari nemaz mel tovai emat ne bar nana-
vatotü, ma sat hemazaek ari rekot nae-
motü." [35] Pot mañahan Zuda aban ahö nari
hatevetet parumam nae nap epat mañooh,
"Met pi taek sapanen dari pimaz mel tovai
sat bar navatotuz akat hamah? Ma Zuda
nari hotoh Grik añarab hezaek sat pohao
hez-poek sat Godiz ñetiv mañohopane? Ma
taek sat hepanez hah? [36] Met pi epat hahan
dari hateveteg, 'Ari nemaz mel tovai emat
ne bar nanavatotü. Ma nem sat hemazaek
ari rekot naemotü.' Pot hahavoz kapot tair
tat dari hodad ravak batah?" Pot paru
haoh.

Loporizarotihanañ iv tinarï berevohopan

[37] Met topour povoz aliz metes ravahan
Iesu bal hat ñeo ñarah epat hah, "Ae ari
ivovoz gin ñomat hezari, neetï emat ne-
mauz ivov nohozei. [38] Met batam Baiñeti-
navoz Tepatak nemaz epat menahan hez,
Tairap nemaz homeo badae batat hepanez
popuz loporihanañ iv tin poh het hepa-
nezarï berevohopan." [39] Met Iesu pot ha-
havoz kapot ev, pi tokat Godiz Pul Tinap
meepanen paru tairari pimaz homeo badae
batat hepanezariz loporizaroh het meñi-
zohopanez homet pot haoh. Met pi pot
haoh-porah abarah aliz ahovonañ hepanez
pi poek nahel, povoz Pul Tinap namee, oñ
tokat pi ñomat revah helat meepanen paru
pimaz homet hepanezaritï emat hepanez
homet iveritï zu tat mañah.

Añarab main main ravahat ev

[40] Met añarab ahoam hehaek pot hahan
hateveteh-narihö epat hah, "Rotap aban
akap Godiz propet aban tokat ou ravapanez
au hahan hez-tapup ak." [41] Pot hahan mod
narihö epat haoh, "Evo, pi Kristo meepanen
emat eñizapanez au hahan hezap ak," pot
hah. Tahan met mod narihö kut tat epat
hah, "Evo, Kristo pop Galili zeisikanañ nae-
motü, [42] oñ pi Betelem zeitak Devid pim iz
mimip heh-poek pim nonopuhö batapan.
Pot Baiñetinavoz Tepatak menahan hezaek
rekö hameg. Oñ Iesu akap Betelem zeitak
navat, oñ pi Galili zei pat posik batahap ak,
povoz pi Kristo bon, oñ patap ak." [43] Pot
paru pimaz hat berat toguñ main main ra-
vat het haoh. [44] Tahan narihö pi bat memer-
izapanez zait tah, oñ paru pi bapanez bapap
tat heh.

Aban ahori Iesuz barotap navat heh

[45] Pot toohan pei duhol pi bat memer-
izapanez meehan sah-pori maot Parisi aba-
narir aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorihaz pi bat naem, oñ upai
emahan parun etet at mañah, "Ae, met
ari pi bat ev emepekez hat emeegin segig,
tairaiz maot ari upaiam emeg?" [46] Pot
mañahan paru epat hah, "Met batam aban
tin okopuz añamahavoz zut nao aban mod
napuhö hahan dei hat navet, povoz pi nav,
am hehan emeg." [47] Pot hahan Parisi aban
pori epat mañah, "Ae, met ari pi moreg
etamahavoz amun barotap bategi? [48] Met
arim aban ahö tairap pim ñetiv barotap
batat hezan ari hateveteg? Ma dei Parisi
aban eperihanañ tairap barotap bateg?
Evo, deihanañ nap pim ñetiv hatevetet
barotap navat. [49] Oñ añarab topourat hez-
okori Mosesiz ñetï kateñiz tin hodad nataek
Iesuz ñetivon hatevetet barotap batamah,
oñ pot paru tamahaek Godihö bahorï bata-
pan."

50 Pot hahan Nikodemas pi batam kutur natak kilam emat Iesunañ parup ñetiv haoh-pop paru Parisi pim modarinañ
honeo hehaek pi Iesu bat memerizapanez
hah-povoz homet epat hah, 51 “Met darim
ñetï katë nao pot hahan hez, ‘Aban nap
zuam bat namemerizotü, oñ pim tah-ñetiv
hapanen tinam hatevetekan horiv ou rava-
pan, povozahoh rekot pop bat memerizak.’
Pot hakahan hez, povoz dari aban akap
bat pi memerizakaz ñetiv zuam nakaotü.”
52 Pot hahan paru modari kaev ravat epat
mañah, “Met ni Galili zeisikanañap aban
okopuz zait tat okat hameñi? Met Baiñeti-
navoz Tepatak Godiz ñetivok propet aban
nap Galili zei posik batapanen poekanañ
emapanez ñetiv namen, povoz ni tep pot
bekepuh menahan hezat tin rekö hat hodad
rav.” 53 Pot hahapuh paru berevat rap reet
nap nim zeiñik sah.

8

1 Met parum zeiñik map rapat sahan Iesu
Oliv dañevok sat orah.

Modapuz abup bahapuz ñetiv

2 Met zeirevai al teevai pi maot Godiz
tup ahomakez temeraz kohat emat hehan
añarab map pihaz emahan pi toutat parun
ñetiv mañooh. 3 Met poek ñetiv mañohot
hehan paru aban ñetï kateñiz mañairaholor
Parisi abanari, añ nap añ modapuz abup
bahan mod napuhö etet hahan, añ pop paru
bat emat parum ñaravatak meñehan rouvat
heh. 4 Tahan paru Iesun epat at mañah,
“Añairameñip ae, añ epop pi modapuz abup
bahap ev. 5 Met Mosesiz ñetï kateñik epat
menahan hez, Met añ tairap modapuz abup
bapanez pop heleñ bat ur ñomei. Pot mena-
han hez, povoz ni dein tair añekë?” 6 Met
paru pi zu metapanen ñetï hañ tairao ha-
panen bapanepuh pi ñevok bizapan hat pot
mañooh. Tahan Iesu hañiv parun namañ,
oñ am tok rizat pim marapunañ hamarah
redeo menohot heh.
7 Met pot tohot hehan paru piuhö hañiv
mañapan hat houloam at mañoohan pi
mazeo tok rizat hehaekanañ bal haz oñ ra-
vat epat mañah, “Met arim ñaravatakanañ
aban tairap horiv nat hez-popuhö garos
heleo bat añ okopuhaz urap.” 8 Pot parun
mañat pi maot tok rizat hamarah redeo am
menohot heh. 9 Tahan paruh amun horiv
heh-povoz hatevetet pi betet aban añavairi
garos sahan met aban modari tokat honep
honep pi betet sohot map bon tah. Tahan
añ ur ñomapanez hat bat emah-nen pop
Iesuz nakoe am rouvat heh. 10 Tahan Iesu
maot bal haz oñ ravat añ popun epat
mañah, “Eñarim ae, aban nap ni noura-
panez tamaha? Ma paru taek sah?” 11 Pot
at mañahan añ pop epat mañah, “Evo, ne
nourapanez aban nap bon.” Pot hahan Iesu
epat mañah, “Met neohö ni amun nanouro-
tug, ni am sekepuh tokat maot tovai horï
modao totun.” Pot piin mañat meehan sah.

Iesu aliz tinavoz kapot hez

12 Met Iesu Godiz tup ahomakez romevoz
kohat añarab am heharin maot epat
mañah, “Met ne ari ham eparah añarab tin
hepekez it aliz tinavonañap ev. Povoz ari-
hanañ tairari nemaz homevai emohopekez
pori kuturutak het ñodovai emoogit
maot nañodotü, oñ nem alizavok tin etet
emohopek.” 13 Pot mañahan Parisi abanari
hañiv epat mañah, “Met ni nenapuhö
nimauz okat hameñin dei hateveteamegin
moregao ravamah.” 14 Pot hahan Iesu
parun maot hañiv epat mañah, “Met
nem erohovoz kapotaz nemauhö hodad
hez, ma somazaekaz ne amun hodad hez,
povoz ne nemauz ñetiv arin añamohoek
rotap ravamah, oñ ari nem erohoekaz
ma maot somazaekaz kapotaz hodad nat
hez, povoz nem ñetivon hateveteamegin
moregao ravamah. 15 Povoz homet epat
añom, Ari arimauz ham heriñiz hodad
nenavonañ nem añamohovoz an tat okat
hameg, oñ petev neohö ari añaraboz
tameg-pov an nat hez. 16 Met nem main
emat nakez, oñ nem Papap nenañ honeo
hez, povoz petev arim tamegivoz homet
ne an tohovozatin pi nenañ honeo hezaek
tinam an etooh narab, oñ petev ne ari
añaraboz tameg-poñ an etomazat narav
hez. 17 Met arim ñetï kateñiz tepatak epat
menahan hez, Met aban nañarivihö aban
nap horï nao tapanen etet hapan, povoz
ari hatevetet barotap batepek. 18 Povoz
zut ne nem kapotaz añamoh, met nem
Pap ne nemeehan erohop amun nem
kapot ba ou batat arin añairamah. Met
deip houloñarivihö arin añamegiek rotap
ravamah, oñ ari barotap navat.”

19 Pot hahan paru piin at mañah, “Met
nim Pap hameñ-pop taek hez?” Pot maña-
han pi epat mañah, “Met ari dei Papapuz
ok hodad nat, povoz nem hamohovon hat-
eveteamegin rotap narav. Oñ ari nem
kapotaz tin hodad tegitin nem Papapuz
taputam hodad teg narab.” 20 Met Iesu
Godiz tup ahomakeh monis bizooh-poek

het parun pot mañah. Oñ pim ñoma-
panezao totoi narav, povoz paru pim pot
hahavoz bat namemeriz.

Iesuz sapanezaek paru nasotü

21 Met tapurah aviam het Iesu parun maot
epat mañah, "Met ne soman ari nemaz
mel tepekepuh arim horiñ pohao navetetü,
oñ am tovai emohot ñomepekezarah nem
sat hemazaek ari rekot naemotü." 22 Pot
mañahan Zuda aban ahö pori parumam nae
nap epat mañah, " 'Met ne sat hemazaek
ari rekot naemotü,' pi pot hahan dari
hateveteg-akao pi tair herï tapanez homet
akat hah? Ma pi pimauhoam sat nao
tat ñomapanez homet akat hah, ma tair?"
23 Pot parumam nae nap mañoohan Iesu
maot parun epat mañah, "Erohol ae, ari
ev ham eparahazatuz hodad nenavonañ het
tamegiri ok, oñ ne revah abarahanañ erat
hez-epop ham eparahatuz hodadevonañ
natap ev. 24 Povoz ne arin epat haañoh,
'Arim horiñ navetetü, oñ am tovai emohot
ñomepek.' Met orah rezah nem kapotaz
arin añamoh, oñ ari, 'Rotap pi tapupuhö ak
hamah,' pot ari nemaz hat barotap navat
hepek, povoz ari ñomepeken arim horiñ am
aritï hepan." 25 Pot hahan paru kut tat Iesun
maot at mañah, "Met ni tairap? Nim kapot
dein bar añeken dei hatevetek."

Pot mañahan Iesu epat mañah, "Met
batam nem kapotaz tair arin añovai emoh-
tapup ne ev. 26 Met arim horï tamegiñiz
homet rekot ne ari an etat ñetï horiñ añovai
emooh nak, oñ ne nemeehan erohopuz
nañahan hez-nen pot ari ham añarabon
añamoh. Met pi añamoh-pop tin rota-
puharam hezap." 27 Pot hahan paru epat
nak, Rotap God darim Papapuz pi hamah.
Pot paru homet hodad narav, oñ am kut
tat heh. 28 Povoz Iesu parun maot epat
mañah, "Met ari ne Añaraboz Nanep zirah
nourat balei nakapekez porahahoh nem
kapotaz hodad ravat epat hapek, 'Rotap pi
tapup ev, met pimauz zaitivok haoh bon,
oñ pim Papapuz mañooh-nenat dein año-
vai emoohap ev.' Pot hat nem kapotaz
hodad tepek. 29 Met rotap ne nemeehan
eroh-popuz zaitivok tovai samoh, povoz
pi ne nanevet, oñ orah rezah nenañ het
neñizamah." 30 Pot hahan añarab hatevetet
hehaekanañ narizaro pim hahavoz homet
pimaz homeo badae batah.

Tin hepanez mañahan kaev ravah

31 Tahan Iesu paru Zuda pimaz barotap
batat hah-porin epat mañah, "Met nem ñe-
tiv añamohot ari hatevetet baval hahopek,
povoz ari nem añarab ravat het nem tokat
tin tovai emohopek. 32 Met ari nem ñetï
rotap añamoh-epov hatevetet hodad ravat
barotap batohopeken ari horipuz irih het
horï nenañ tovai emamegiek nem ñetï tin
epovohö arim hezhez tinao ba ou batat
tinaek eñepanen tin hepek." 33 Pot hahan
paru hañiv epat mañah, "Evo, dei mod
napuz irih het pim zaitivok añamahat tovai
sameg bon, oñ Abraam batam tin heha-
puz iz mimihol dei ev tin hakezag, erom,
tair tat ñetï okovohö bat tinaek eñepa-
nen hekaz okat añameñ?" 34 Pot maña-
han Iesu parun epat mañah, "Rotapuam
rotap ne arin epat añoman hatevetet hodad
ravei, met tairari horiv tovai samah-pori
parum horï tamah-poñihö birepez zut de-
mat hezan paru bavilat tin tovai sohopanez
pap tat hez. 35 Met horï poñihö demahan
hez-pori paru Godinañ honeo naketü, oñ
ne pim ro nenap pinañ honeo pohao hezap
ev, 36 povoz met arim horiñihö bitomez zut
edemahan hezaek ne añamoh-tapü epop-
uhö ba evilat tinaek eñeman tinaharam
hepekez ev añamoh. 37 Met ne hodad,
ari Abraamiz iz mimihol ok, oñ pim tin
tovai emoohat ari nat, povoz nem ñetï
tin añamoh-epov barotap navat het ne ur
noñomepekez homet hameg. 38 Met neohö
nem Papapuz hanañoohat arin añamoh, oñ
arihö arim pap modapuz añamahat tovai
sameg."

39 Pot hahan Zuda aban ahori hatevetet
paru piin epat mañah, "Met Abraam ne-
nap deimop okeg, mod tairapuz hameñ?"
Pot hahan pi parun epat mañah, "Met
ari Abraamiz iz mim tinaritin pim tin to-
vai emoohavoz zut ari toog narab, oñ ari
pot nat. 40 Met ne Godihö ñetï rotapuv
nañoohan añovai emamoh-epopuz ari kaev
ravat nourepekez hameg, oñ Abraam am
hehavozatin neen etet zait tat arim hameg-
okat nak tah narab. Oñ ari pim iz mim
tin bonori, 41 povoz arim pap hamoh-popuz
tamah-taput tameg." Pot mañahan paru
maot epat hah, "Evo, met God deim Pap
nenap hezan dei pim ñaro tinari eveg, mod
tairap deim papapuz añameñ?"

42 Pot mañahan Iesu epat mañah, "Tin ok
hag, oñ ne Godinañ honeo hehoekanañ erat
petev ev hez, met nem homevokam eroh
bon, oñ piuhö nemeehan ne erohop ev.
Povoz God arim papaputin nemaz ari zait
teg narab. 43 Oñ nem añamoh-epovoz tairaiz
ari hodad nat hez? Met ari nem ñetivon
hatevetet zait nat, povoz ok hodad narav.

44 Met rotap arim papap pi Seten, pot ok
arin añamoh. Met pim hezhezao pot hez, pi
orah rezah añarab men ñomovai emamah,
ma pim loporih moreg nenao an pap manat
hez, povoz pi ñetï rotapuv hapanez kaev
ravat bapap tat hez. Met pi ñetï moreg
mapoñiz papap, pot ravat hez, povoz pi ñetï
moreg nenañ hamahap ok. Met ari pim
rohol ravat het pim hamahat tovai sameg,
45 povoz ne ñetï rotapuv arin añamohon ari
hatevetet barotap navat hez. 46 Met ne horï
tairao tohon ari okorihanañ ni tairap neen
eteñ? Povoz petev rekot ba ou batat bar
nañei. Evo, neetï horï nao bon. Povoz
ne ñetï rotapuvohar añamohon ari tairaiz
barotap navat tameg? 47 Met Godiz ñarohol
pim mañamahat hateveteamah, oñ pim ñe-
tiv arin añamohon ari hatevetet baval nak
tameg, povoz ari pim ñaro bon, pot ne arin
eteamoh," pot mañah.

Iesur Abraamiz kapot ev

48 Pot mañahan Zuda pori hatevetet kaev
ravat Iesun ñai mañat epat mañah, "Ni
Sameria aban horip ok, rotap pitü nap ni
nemenat hezan rumurat het okat añameñ."
49 Pot mañahan Iesu epat hah, "Evo, ne
pitup nanemenap ev, oñ nem Pap nena-
puz abatao ahö ravapanez homet ne gogot
tamoh, oñ pim ñetiv arin añamohon ari
hatevetet kaev ravamegiek nem abatao ahö
ravapan hezavoz bat hor batameg. 50 Met
ne nemauhö nem abatao ahö ravapanez
homet nak, oñ nem Pap dari an etamah-
pop nem abatao ahö ravapanez piuhö
homeamah. 51 Met ñetï rotapuv ev arin año-
maz toh. Tairari nem ñetiv hatevet baval
hahopanez pori paru nañomotü." 52 Pot
mañahan Zuda aban tapurihö piin maot
epat mañah, "Met ni okat hañin petev dei
hatevetet nimaz hodad raveg, ni pitup ne-
menahan rumurat hezap ok. Met batam
Abraam hañomah, ma propet aban pori
amun hañomah, oñ ni epat hañ, 'Tairari
nem ñetiv hatevetet baval hahopanez pori
nañomotü,' pot hañin dei hateveteg. 53 Met
darim iz mim hag-pori het hañomah. Oñ
nim kapot tair hezan ni petev ou ravat paru
pori ritou metat ahop ravat het nañomotuz
ñetï akao dein añameñ? Evo, nim hameñ-
okov dei hatevetegin tin narav."

54 Pot mañahan Iesu hañiv epat hah, "Met
ne nemauhö nem abatao bat hel bato-
hom, povoz betezao ravohopan, oñ nem
Papapuhö nem abatao bat hel batamah.
Met pi popuz ari pot hameg, 'Rotap God
darim ahop ak hez,' 55 oñ ari pim hezhezavoz
tin hodad nat hez. Met, 'Ne amun Godiz
hezhezavoz hodad nat,' pot añohotin arim
moreg hamegivoz zut ne moreg hamohop
pot ravoh narab, oñ ne pimaz tin ho-
dad hakez, povoz pim ñeo baval hamoh.
56 Met batam Abraam arim iz mimip ne
ham eparah eromaz ñetiv hatevetet biñ
ravat hehaek petev ne ev haerohon pi etet
mapoam biñ ravat hez." 57 Met Iesu pot
hahan paru Zuda ahori piin epat mañah,
"Evo, met ni abav naravap eveg, tair tat
Abraam batam heh-popun ni eteñ?" 58 Pot
mañahan Iesu epat hah, "Met rotap ne
epat añoman hatevetei. Met ne hake-
honahoh Abraam tokat batahan het tovai
emoohapuz ok hameg." 59 Met pi pot ha-
han paru hatevetehapuh heleñ bat pi ur
ñomapanez tah. Tahan Iesu añarab ahoam
Godiz tup ahomakez totoi hehaek parum
ñaravatakanañ iz ravat berevat sah.

9

Etañ kutap batin batah-ñetiv

1 Met Iesu sohot etehan aban nap pim
nonopuz zatakanañ etañ kutap batahan
het ahö ravat hehap heh. 2 Tahan pim
mañairooh-abanari aban popun etet etañ
kut tat hehavoz Iesun epat at mañah,
"Añairameñip ae, aban epop pimauhö horï
nao tahapuh pim etañ okat kut tat hez,
ma pim nonopur papapuhö horï nao tahan
okat tat hez?" 3 Pot hahan Iesu ñetï hañiv
epat mañah, "Met aban okop pi horï nao tat
okat tat nakez, ma pim
nonopur papap horï nao tahavoz pi okat
tat nakez, oñ piih pei okov berevahavoz
kapot epat hez, Met neohö Godiz kezao
aban okopuz herisik ba ou batoman ou
ravapanen añarab etepanez hat pi okat ok
tat hez. 4 Met ne nemeehan erohopuz gogot
tovai sookazarah eveg, am tovai sohok, oñ
tokat gogot natotuzarah ravapanen dari
rekot gogot natotü. 5 Met ne nemau it aliz
tinavonañap ev, povoz ne ham eparah ev
hezan nem alizao añarabotï samahaek tin
ravamah."

6 Pot Iesu hat hamarah gim lolov ñizat ba
mol mol tat ham mol pov bat aban etañ kut
tat hehapuz etañik mevizah. 7 Tat pi aban
popun epat mañah, "Ni sat iv havë Siloam
mañameg-povok nim etañik ivoh bet." Met
Iesu piin pot mañahan sat pim etañik ivoh
betehapuh etañ tin etevai maot pimatakaz
sah. Met Siloam abat povoz kapot darim
ñevonañ pot hameg, Iv meehan sahao.

8 Met pim zeitak sahan pi garos nonoroh
toutat hehapuh pim monis manapanez hat
añarabon mañ mañoohan eteoh-pori epat
hah, “Met aban okop orah rezah nonoroh
toutat het añarabohö monis manapanez
haoh-tapup ma patap ok?” 9 Pot hahan
narihö epat hah, “Ae, aban tapup ok.” Met
mod narihö epat amun hah, “Evo, pi aban
pat hameg-popuz zutap ok.” Pot haohan
aban pop pimauhö hatevetet parun epat
mañah, “Ae, ne aban tapup eveg, ari mod
tairap hat hameg?” pot mañah. 10 Tahan
paru piin at mañah, “Erom ae, met ni batam
etañ kut tat heñipug, tair tat nim etañ maot
tin eteameñ?” 11 Pot mañahan pi ñetï hañiv
parun epat mañah, “Met aban parum Iesu
hamahapuhö gim lolovonañ ham nar ba
mol mol tat nem etañik nevizat pi neen
pot nañah, ‘Ni Siloam iv havevok sat ivoh
bet.’ Pot nañahan pim hahat sat tohon nem
etañ tin ravahan ne ev etevai emamoh.”
12 Pot hahan paru maot at mañah, “Met
aban hameñ-pop taek hez?” Pot hahan pi
epat mañah, “Evo, met ne pim sat hezaekaz
unun.” Pot pi parun mañah.

Etañ tin ravahapun at mañah

13-14 Met Iesuz hamar ba mol mol tat aban
popuz etañik bizahan tin ravah-aliz pos
parum gogot nat-aliz poñiz nasik pot tahan
paru haoh-porihö aban pop bat Parisi aba-
narihaz hat basah. 15 Tahan paru Parisi
abanari piin epat at mañah, “Nim etañ tair
teñin tin ravah?” Pot hahan pi parun epat
mañah, “Aban napuhö hamar ba mol mol
tat nem etañik nevizat, ‘Ni sat ivoh bet,’
pot hahan ne sat ivoh betehon tin ravahan
etevai ev emamoh.” 16 Pot hahan paru Parisi
aban narihö epat hah, “Aban pop darim aliz
tairañik gogot natotuz ahao hahan hez-pov
baval nakap okeg, petï pi Godihö meehan
naemap ok.” Pot hahan mod narihö epat
hah, “Met tair tat aban horiv hepaneza-
puhö gog tin navor nao pim tamah-okoñ
tohopan?” Met paru nari pat nari pat ravat
het pot nae nap mañooh. 17 Met paru pot
nae nap mañohot aban popun maot epat
mañah, “Met aban nim etañ batin navatah-
popuz, Pi tairap, pot ni homeameñ?” Pot
at mañahan pihoen epat mañah, “Met aban
hameg-okop propet aban Godihö mañama-
han hatevetet hamahap ok,” pot mañah.

18 Met aban etañ kut tat hehap tin ravat
maot eteh-povoz paru Zuda aban ahö pori
barotap navat het epat hah, “Rotap pi etañ
kut tat hehap ev, ma moreg pat napuhö
ev emat hamah?” Pot hahot hehapuh
pim nonopur papap emat pim tah-ñetiv
hapanen hatevetepanez as hahan emahan
parupin at mañah, 19-20 “Met aban epop
aripim rop nim ñekevokanañ pi etañ ku-
tap bateñin hehap eve?” Pot at mañahan
pim nonopur papap ñetï hañiv parun epat
mañah, “Met deipim rop ev pi etañ kut tat
hehao deip hodad.” Pot mañahan maot
at mañah, “Met pi tair tat petev etañ tin
eteamah?” Pot at mañahan parupihoen
epat mañah, 21 “Met petev pim etañ tair
tat eteh, ma tairapuhö pim et okoñ batin
batah-pov deip unun, povoz pi ahö harava-
hap okeg, pimaun at mañepeken pim tah-
ñetiv arin bar añap.” 22 Met parup pot parun
mañahavoz kapot ev, met garos paru Zuda
aban ahori ñetiv epat hakahan heh, “Aban
napuhö, ‘Iesu pi Kristo, eñizapanez au ha-
han hezap,’ pot hapanez pop darim topour
zeiñikanañ ba iñidoh batakan hepan.” Pot
haohavoz homet nonopur papap aban ahö
poriz ñaihet tah, 23 povoz parup epat hah,
“Pi ahö haravahap okeg, pimaun at mañat
etei,” pot mañah.

24 Met pot hahan aban etañ kut tat
heh-popuz maot as hahan emahan paru
piin epat mañah, “Met dei hodad, nim
etañ batin navatahan hameñ-aban okop
horivonañap ok, povoz pim abatao ni bat
hel batotun, oñ tin raveñivoz homet Godiz
abatao bat hel bat.” 25 Pot mañahan pi
ñetï hañiv parun epat mañah, “Met pi
aban horivonañap ma tinap, povoz ne pi-
maz hodad nat, oñ batam nem etañ kut
tat hehoek petev piuhö batin navatahan
tin eteamoh-povozahar ne hodad.” 26 Pot
mañahan paru piin maot epat mañah, “Kar,
met tin ok hañ, oñ pi tair tat nim etañ batin
navatahan hameñ-pov maot bar añeken
hatevetek.” 27 Pot hahan pi epat hah, “Met
ne arin haañohog, maot mod tairao añomaz
hameg? Arim hat koveñ unun manat heza?
Ma ari pim añairohopanez abanari ravat
pinañ honeo sohopekez homet petï neen
houloam ok at nañameg.” 28 Pot mañahan
paru ahoam kaev ravat piin ñe kezao epat
mañah, “Met ni aban horï okopunañ honeo
sameñip ok, oñ dei Moses darim iz mimipuz
ñetiñ baval haovai samegiri ev. 29 Met rotap
batam God Mosesin ñetiñ mañahat haovai
sameg, oñ aban okop taekanañ hodad okov
bat emat tamah-pov dei unun.”

30-33 Pot paruhö mañahan aban pop ñetï
hañiv epat mañah, “Auma, met batamo-
hanañ nem tat hehovoz zut aban nap pim
nonopuhö batahan etañ kut tat hehan aban

mod pim zut napuhö emat batin batah-
ñetï pot nao dari hat navet. Met dari
hodad, God aban horiv tamah-napuhö ñetï
nao mañapanezavoz hat navetetü, oñ aban
tairap Godiz ñeo baval hahopanez popuz
ñetï mañapanez povonahar pi hatevetepan.
Oñ aban popuhö nem etañ batin navata-
han maot ne eteamoh-nen povozahar ne
hodad hez, met God pinañ nakezatin gog
neeh netah-pov petï rekot pi ne nanet tah
narab. Oñ ari pimaz pot hameg, 'Taekanañ
pi hodad okov bat tamah-pov dei unun,' pot
ari nañegin ne hatevetehon ari aban kut
ununuriz zut hameg." 34 Pot hahan paru
epat mañah, "Met nim nonop horipuhö ni
kutap navatahan horivonañ hezapuhö tair
tat dei aban ahö eperi hodadeo bakaz okat
añeñ?" Pot paru hat pi ruahan sah.

Homeo badae navatari kutari ok

35 Met paru aban pop ruahan sah-ñetï
pov añarab haovai sahan Iesu hatevete-
hapuh aban popuz mel tovai sohot bar
batat at mañah, "Met ni Añaraboz Nanepuz
homeo badae batat barotap havatat heza?"
36 Pot at mañahan pi epat hah, "Erom, met
Añaraboz Nanë hameñ-okop pi tairapuz
hameñ? Ni neen bar nañeken ne pimaz
barotap batom." 37 Pot hahan Iesu epat
mañah, "Ni neen et hareet hodad haraveñ-
tapupuhö ev nañamoh." 38 Pot mañahan
aban pop pim abatao bat hel batat epat
mañah, "Nem Amip, petev ne nimaz homeo
badae batoh."
39 Met pot mañahan Iesuhoen epat
mañah, "Met ne ari añarab an etom hat
hamarah ev eroh, povoz paru tairari, 'Dei
tin hodad narav,' pot nañapanez-pori
meñizoman maot tin hodad ravapan, oñ
paru tairari, 'Dei hodadevonañ hezari ev,'
pot hapanez-pori etañ kut tat hezariz zut
am hepan." 40 Pot haohan Parisi aban
pim totoi heh-nari hatevetet piin epat
at mañah, "Met etañ kut tat hezariz zut
dei hez, pot deimaz hameñi?" 41 Pot at
mañahan Iesu parun epat mañah, "Met
ari aban etañ kut tat het nonoron et narë
hezaritin aritï horiv bon heh narab, oñ ari,
'Dei tin etet samegiri ev,' pot hameg, povoz
God arim horiñ ba naol, oñ am ok arinañ
hez," pot mañah.

10

Iesu sipsipiholoz mau tinap ok

1 Met Iesu pot mañat maot epat mañah,
"Ñetï rotapuv ev arin añomaz toh. Met bol
sipsipiholoz temer demahan hezaek aban
tairap haitokorotï lokapanez kaev ravat
patatï rao rao helat meñet kohat
sapanez pop pi givogip ok, 2 oñ bol sip-
sipiholoz maup pim bol poriz korav ravat
bat sohopanez haitokoroh lokapanez hat
ourah emapanen 3 haitokoroh korav hep-
anez popuhö etet tezapanen kohat lokapan.
Tapanepuh pi boloholoz abatañ hapanen
paru pim ñevon hodad hakez, povoz hat-
evetet zuam emapanen paru iñidoh gipiz
nohopanezaekaz baeñat sapan. 4 Met pi
parum garosik sohopanen paru bol pori
pim ñevon hatevetevai eñatak sohopan.
5 Oñ mod pat napuhö parum abatañ hapan,
povoz paru pim ñevon hatevetet pinañ na-
sotü, oñ paru barezat pataek sapan." 6 Pot
Iesu bol sipsipiholotï bavatat ñetiv parun
mañahan paru ñetivoz kapotaz tin hodad
narav, oñ am heh.

Iesu pi korav tinap

7 Tahan Iesu maot parun epat mañah,
"Met rotap bol sipsipiholoz temer demat
haitokor rezahan hez añoh-okooroz zut ne
ev hez. 8 Met garos paru honep honep
emat, 'Ne Godihö nemeehan emohop ev,'
pot haoh-pori moreg haohari ok, oñ añarab
nem bol sipsipiholoz zut hehari ñetï parum
haohavon hat navet. 9 Ma bol sipsipi-
holoz haitok zisiz zut ne hez, povoz añarab
tairari neetihar emapanen haitokor metee-
man lokapanez pori ne paru Godizari ba-
vatat meñeman nem roketak tinam sat em
tohopan. 10 Met garos emat moreg haoh-
pori paru añarab moreg metat menat ba-
horï batohopanez hat emat añoohari ok, oñ
ne ari añarab pohao tinaharam hepekez hat
erohop ev.

11-13 Met monis bapanez homet tairap bol
sipsipiholoz korav ravat hepanez pop pi
parumaz zakep natotü, oñ zum nenao ba-
panez hat korav ravat hepan. Tapanen ko-
rav pop had ñai nap bol sipsipihol menovai
emapanen pi barezat sapanen bol pori had
ñaipuz hat ñaihet tat rapat mainor pain
ravat barezat sapan. Oñ ne bol sipsipi-
holoz korav tinap barezat nasotü, oñ nem
bol pori tin hepanez homet am korav tin
heman men noñomapan. 14-15 Met rotap ne
bol sipsipiholoz korav tinap ev. Met ne
nem Papapuz hodad hezan pi nemaz hodad
hezavoz zut ne nem bol sipsipiholoz ho-
dad hezan paru nemaz amun hodad ravat
hez, povoz ne parumaz zakep tat heman ur
noñomapanez hapanen ne kaev naravotü.
16 Met nem bol sipsip mod nari amun pataek

hepanez porin as haoman nem ñevon hatevetet emapan. Tapanen nem bol modarinañ bahoneo batoman paru togü honet ravat hepanen ne parumaz korav nenap ravat hem. 17 Met ne, Paru rekot ur noñomapan, pot homeamohovoz nem Papap nemaz zait tat loporï ahoam nanat hez. Met ne pot ur noñomapanen maot biriri ravom. 18 Met ur noñomapanez pov parum homevokam natotü, oñ nemauhö gu haomanahoh rekot paru ne ur noñomapan. Pot tomazao nem Papap neen hanañahan ne hodad hakez."

19 Pot hahan Zuda aban ahö hatevetet heh-pori nari main nari main ravat het homeohapuh 20 ahovokarohö pot hah, "Met pi pitup menat hezan rumurat het akat hamahag, dari ev hekan pi ñetï mod akat nao hapanen hatevetek hezag, sak." 21 Pot hahan mod narihö epat hah, "Evo, pitup menat hez-napuhö akapuz hamah-akavoz zut nao nakaotü, ma aban etañ kut tat heznariz etañ amun batin navatotü, povoz pi pitup menat hez-bonop ak." Pot paru main main ravat haoh.

Iesuz hahavoz kaev ravah

22 Met tokat zei posik tamar ahov toohporah Zudaholoz toohat Godiz tup ahomak batam bahorï batahan maot batin batat haitokor tezah-povoz homet biñ ravat gipiz bareñooh-aliz pos totoi ravah. 23 Tahan Iesu tup pomakez romevok zei kar demahan heh-nasiz abatao Solomon mañooh-poek het sat em toohan 24 Zuda aban ahori emat pim okat epat rouvat epat piin at mañah, "Met nim kapot ba iz batat hameñiek, tairarah ba ou batat dein añekë? Met ni Kristo, God eñizekez au nañahan heñip, ma patap? Ni dein bar añeken hatevetek."

25 Pot mañahan Iesu ñetï hañiv parun epat mañah, "Met ne arin haañohon hat havetet barotap navat. Met nem Papapuz kezavonañ tamoh-gog map poñin ari haeteamegin nem kapot tin ou haravamah, 26 oñ ari nem bol sipsipiholoz zut bon, povoz gog tamoh-poñin etet, 'Rotap pi Godihö darimaz hat meehan erahap ak,' pot nemaz nak. 27 Met nem bol sipsip poriz ne hodad hakez, met paru amun nemaz hodad hakezaek, ne parumaz as hamohon nem ñevon hatevetet zuam nenañ honeo emamah. 28 Tamahan paru pohao tin het hepanez nem marasik bat meñeamohoek paru ñomat horï naravotü, ma rekot mod napuhö nehanañ beri haz navotü. 29 Met nem Pap bol sipsip poriz au nañah-pop pi mapori ritou metat ahop ravat hez, povoz paru pim marasik havat hezaek mod pat napuhö rekot paru beri haz navotü. 30 Met ner nem Papap deip hodad honevonañ hez."

31 Pot Iesu hahan Zuda pori maot heleñ bat pi ur ñomapanez tahan, 32 Iesu parun epat mañah, "Met ne arim ñaravatak tohomaz nem Papapuhö nañah-tin poñ mapoam hatoh, oñ horï tairao ne tohon ari homegin horï ravahan hel okoñ bat ne nourepekez tameg?" 33 Pot hahan paru aban pori epat hah, "Evo, nim gog tooñ-poñiz homet hel epeñ dei bat nourakaz ev teg bon, oñ ni aban betezapuhoam, 'Godinañ deip hodad honevonañ hez,' pot ni hat Godiz abatao batiu tiu bateñ, povoz dei hel epeñ bat ni ur noñomakaz ev tameg."

34 Pot paru hahan Iesu maot epat mañah, "Met batam arim ñetï kateñ menahan heztep potak ñetï nao epat menahan hez, Met God Zuda ahorin pot mañah, 'Ari nem zutari hez.' 35 Met pi pot mañahpori mamog pim ñetiv hatevetet modarin mañovai emohopanez mañah, povoz 'Nem zutari ari hez,' pot mañah. Met dari hodad, Godiz ñetï menahan hez-pov moregao bon, oñ rotap ok menahan hez. 36 Met batam pot menahan hezavoz homet epat bar añoman ari hatevetei, met nem Pap tapupuhö ne ba ou navatat nemeehan ham eparah erohop eveg, tairaiz ne Godiz rop pot añamohoek ari, 'Ni Godiz abatao batiu tiu batameñ,' pot neen nañameg? 37 Evo, met ne nem Papapuz kezavonañ gog tamoh-poñ natatin ari nem añamoh-poñiz hatevetet barotap navat tegin tin ravah nak. 38 Oñ rotap nem Papapuz kezavonañ gog poñir kañ tamohoek ari rekot etet nem ev erohovoz kapotaz tin hodad ravat nemaz epat hag narab, 'Rotap pim Papap pinañ honeo hez, povoz kez okoñ tamah.' Pot hagitin tin ravah narab. Oñ ari nem gog tamoh-poñin etet nem kapotaz tin hodad narav het nem añamohovoz kaev ravat kos rez nanat hez." 39 Pot mañahan paru maot Iesu bat memerizapan hat tahan pi paru betet kilam iz ravat sah.

40 Met pi zei pot betet sohot maot Zodan iverï ñarat Zoan garos het añarab ivoh memeohaek sat heh. 41 Met poek sat hehan añarab ahovokaro emat Iesun etehapuh paru pot hah, "Met Zoan ev heharah gog pim tamah-akañiz zut nao nat, oñ pi aban akapuz tohopanezavoz hat ñetï rotapuv darin bar añoohan hateveteog," pot hah. 42 Met paru añarab poek het pot haohporizaro pimaz homeo badae batah.

11

Lasarus ñomah-ñetiv

1 Met Betani zeitak aban nap heh, pim
abatao Lasarus, met pim teteñariv Mariar
Mata poñarivinañ paru honeo zei potak
hehapuh narah aban pop lamao tat oraeh.
2 Met Lasarus popuz tetep Maria pop pi
narah uer ulagï tinavonañao darim Amipuz
eñañik baozourahapuh pim gag tae tove-
tanañ maot baolahap ok. 3 Met poek
paru hehapuh Lasarus lamao tat orae-
han teteñarivihö Iesu bavizapanez nap asiv
meehan sat piin epat mañah, "Erom ae, nim
aban zait tat hez-pop lam ahov tat hez."
4 Pot mañahan Iesu hatevetet epat mañah,
"Met rekot lam okovohö pi ba nañomotü,
oñ pim lam tat hezavoz kapot ev añomaz
toh. God nem Papapur ne pim rop deipim
kezao piih ou ravapanen añarab etepanez
hat pi lam okov tat ok hez."

5 Met Iesu Matar saupur bosipuz zait
tat heh, 6 oñ Lasarus lamao tat heh-ñetiv
emat hahan pi hatevetet zuam zei potakaz
nas, oñ am aliz houlosikaro pi poekam
heh. 7 Tat pim mañairooh-abanarin epat
mañah, "Dari petev maot Zudia zeisik sak."
8 Pot Iesuhö parun mañahan hatevetet piin
epat mañah, "Añairameñip ae, garos dari
tapuek hegin Zuda aban ahori heleñi-
nañ ni ur noñomapanez toohan emegiek
okeg, tairaiz ni maot dari poek sakaz
hameñ?" 9 Pot mañahan pim tovai so-
hot tokat tapanezavoz homet pi ñetï epov
parun mañah, "Met petev gitap mañama-
haek aban tairap alizavok tin etet so-
hopanez pop pi nañodotü, 10 oñ gitap baño-
dapanen tairap kuturutak sohopanez pop
pi rekot et narë tapanepuh ñodat horï rava-
pan. Povoz petev gitap mañat hez-eparah
nem gogot am tohomaz zait toh."

11 Pot parun mañat maot epat mañah,
"Met darim modap Lasarus pop au unun
orat hezaek petev dari sat ne pi bazagerï
metom." 12-13 Pot mañahan paru, Pi ro-
tap orat hezavoz ev añah, pot homet piin
epat mañah, "Deim Amip ae, met pi tin
au unun ok orat hezag, tin ravapanezap
ok." Pot mañah, oñ Iesu Lasarus hañomah,
pot homet parun mañah, 14 povoz paruhö
pin, "Lasarus tin ravapan," pot mañahavoz
homet Iesu ba ou batat parun ourah epat
mañah, "Met Lasarus hañomahapuz ne ev
arin añamoh. 15 Povoz met dari sat nem
gogot toman ari etet nemaz map homeo
badae batat hepekez homet ne hotoh ev
hezan tin tat pi ok ñomah, pot home-
amoh. Povoz pi ñomat oraezaekaz petev
dari sak." 16 Pot mañahan paru sohot parum
aban mod nap Tomas pim abat modao Didi-
mas mañooh-popuhö pim aban modarin
epat mañah, "Met dari petev pinañ honeo
sookan darim añairamahap ur ñomapan,
povoz dari amun honeo ur oñomapan." Pot
pi hah.

Dari maot bal hat biririï hekaz kapot

17 Pot mañahan paru soohapuh Iesu Be-
tani zeitaz totoi honoohan napuhö epat
mañah, "Met pi hañomahan hel belavok
bizegin oraezan alizañ 4 bon hatah." 18 Met
Betani zei pot Zerusalem zeitaz totoi 3
kilomitaz zut heh, 19 povoz Zuda añarab
parum kapotakari Lasarus ñomah-ñetiv
hatevetet poekanañ Betani zeitak Matar
Maria parupim bosipuz zakep tat hehaek
paru mod pori emat utuv meñizat toutat
heh. 20 Tahan Iesu emat zei potaz totoi
hareohan Mata Iesu emooh-ñetiv hatevete-
hapuh Maria modarinañ zeimakeh hehan
pi berevat sat nonoroh Iesu emoohaek bav-
izah. 21 Tat epat Iesun mañah, "Nem Amip
ae, met pi lamao tat oraeharah ni zuam
ev emeñitin pi nañom tah narab, 22 oñ ne
nimaz hodad, petev God ni neñizapanez
mañekë, povoz pi am rekot ni neñizapan."
23 Pot mañahan Iesu ñetï hañiv piin epat
mañah, "Eñarim, nim bosip maot bal ha-
pan." 24 Pot mañahan Mata epat hah, "Ne
hodad, tokat aliz metesik dari añarab ma-
pori maot bal hakaz hahan hez-porah pi bal
hapanez ok hameñ." 25 Pot hahan Iesu maot
mod epov mañah, "Met ari añarab ñomat
maot bal hat biririï poh hepekez kapot ne-
mautï hez. Povoz tairap ev hamarah het
nemaz homeo badae batat hepanez pop pi
ñomapanepuh horï naravotü, 26 oñ pop am
pohao tin het hepan. Met nem nañamoh-
epovoz ni barotap batat heza? Ma unun
hez?" 27 Pot at mañahan Mata epat hah,
"Nem Amip, ni Godiz rop, ni Kristo dei
eñizekez au hahan heñip ok, pot ne nimaz
homet barotap batat hez," pot mañah.

Iesu Lasarusiz iñ hah-ñetiv

28 Pot Iesun mañat Mata maot zeimakeh
sat lokahapuh pim saupun hat kapotak
kilam epat mañah, "Eñarim ae, darim
añairamahap haemat kotiev het ni sekez
hahan ne ev emoh." 29-30 Pot sat saupun
mañah-porah Iesu zeitaz bin binivok Mata
emat pi bavizah-poekam hehan Maria bere-
vat zuam pi bavizapanez hat sah. 31 Tahan
Zuda mod paru pinañ honeo meñizat ab

utuv toutat heh-pori epat hah, “Kar, petï pi
bosip basat bizegin hezaek sat iñ hapanez
ok sah batah.” Pot hat paru berevat pim
tokat sah.
32 Tahan Maria Iesu hehaek sat piin etet
pim irih rariñ rez bareñat epat mañah,
“Nem Amip, met pi lamao tat oraeharah
ni zuam ev emeñitin pi nañom tah narab.”
33 Pot pi iñ haovai mañah, met pinañ honeo
emah-pori amun iñ haohan Iesu etet pim
loporih honoñai tat et havë havë taha-
puh 34 parun epat at mañah, “Ari taekev
pi basat bizeg?” Pot mañahan paru epat
mañah, “Deim ahop, emeken dari sat niin
nañairak.” 35 Pot mañat paru soohapuh Iesu
amun iñ haovai sooh. 36 Tahan Zuda paru
honeo sohot iñ haovai sooh-pori piin etet
epat hah, “Ae ari etei, rotap pi ñomah-
popuz zait tat heh, povoz homet ok iñ
haovai samah.” 37 Pot hahan narihö epat
hah, “Met aban etañ kut tat heh-nap batin
batahap akeg, pi emat aban okop lamao
tat heharah amun baviririï batah narab, oñ
bonaiz pi am hehan ñomahanahoh emat iñ
haovai samah?” Pot paru hah.

Lasarus maot baval hah

38 Met paru sohot Lasarus kohat hel bela-
vok bizat hel modao torop metahan hehaek
sa berevahapuh Iesu maot loporih ahoam
honoñai tah. 39 Tahapuh pi parun epat
mañah, “Hel ahö epov bavetei.” Pot maña-
han Mata aban ñomah-popuz tetep piin
epat mañah, “Nem ahop tin hañ, oñ pi bize-
gin hehan alizañ 4 bon tahan pi ulagï horiv
hatah, povoz petï dari bavetet et nare-
zotü.” 40 Pot hahan Iesu epat hah, “Rotap
ni nemaz homeo badae batekepuh Godiz
kezavon etekë, pot niin gitahar hanañohog,
maot unun maneñi? Tat okat hañ.” 41-42 Pot
mañovai paru heleo bavetehan Iesu revah
abaran etet het epat hah, “Apai, ne niin
nañamohon hateveteameñ-pov ne hodad,
povoz nimaz ne biñ ravamoh, oñ paru
añarab ev hez-eperiz homet nimauhö ne
nemeeñin ev er horoh-pov paru barotap
batapanez hat ev ourah niin nañoh.” 43 Pot
hahapuh Lasarusin maot ñeo ñarah epat
mañah, “Lasarus ae, ni bal hat berevat ev
em.” 44 Pot hahan aban pop pim herisik
dim giv toveñinañ bapotï urat demahapuh
pim gagavok giv mainoranañ el hatahan
hehatam hehan bal hat berevat emahan
Iesu parun epat mañah, “Pi tin sapanez pim
giv okoñ maot bavilei.” Pot mañahan paru
bavilah.

Iesu ur ñomapanez aban ahori hah
Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruka 22:1-2

45 Met pot tahan paru Zuda añarab
Lasarusiz tetep Marianañ honeo emooh-
ahö povokaro Iesu aban pop baval hahan
etet pimaz homeo badae batah, 46 oñ paru
mod nari maot borourat Zerusalem zeitak
sat Parisi abanarin Iesuz tah-ñetï pov bar
mañahan 47 paru Parisi aban porir aban anu-
maihol bareñ elat mañarooharizz ahorihö
Zuda kaunsor aban ahori em topourapanez
as hahan emat topourahan epat mañah,
“Met aban akap gog kezañ tamahag, dari
tair tat pi bagaa batakan gog pim tamah-
akañ maot natotü, oñ am betet hepan?
48 Met pim gog kez akañ am tovai sohopan,
povoz añarab mapori pimaz homeo badae
batat pi parum aban amï ahop bavatat
meñepanen hepan. Tapanen Roma ñai
aban darimaz ahö ravat hez-pori epat ha-
pan, ‘Met aban ahö akapunañ Zuda añarab
maot ritou etat dari oruapanez akat tamah.’
Pot hat paru porihö kaev ravat Godiz tup
ahö epamak ur edat dari Zuda mapori ba-
horï avatapan hez.”
49 Met krismas pot haoh-povok aban anu-
maihol bareñ elat mañarooh-poriz ahö ra-
vat heh-popuz abatao Kaiapas popuhö pim
modarin epat mañah, “Met ari aban ho-
dadeo bonori. 50 Met ganö Roma ñai aba-
nari dari Zuda mapori bahorï avatapan
hezag, aban hameg-hon okop ur ñoma-
pan, povozahoh pi añarabohö parum ahop
bavatapanez hameg-okov ou naravotü, oñ
bon tapan.” 51-52 Met Kaiapas pop porah pi
aban anumaihol bareñ elat mañarooharizz
ahop ravat heh, povoz Godiz Pul Tinapuhö
pi hodad pov manahan Iesu ur ñomapanen
Zuda añarab meñizapanen tin ravapanez
homet pot hah. Met Zuda añarab nenari
bon, oñ Godiz ñarohol mainor pain ravat
hehaek Iesu ur ñomapanen maot bal hat
pi paru meñizapanen togü honet ravat tin
hepanez Kaiapas pot hah. Met Kaiapas pim
pot hahavoz kap potaz pi hodad nat, oñ Pul
Tinapuhö hodadeo manahatam am hah.
53 Met pot paru topourat hahaekanañ
Iesu bat urapanez nonoroz mel tovai sooh.
54 Povoz Iesu ourah Zuda zei posik sat em
nat, oñ ham betez nonair nai bon naraz
totoi zei nataz abatao Iprem mañooh-potak
pim mañairooh-abanarinañ paru honeo sat
heh.
55 Tat poek hehan Zuda darimeri meñiza-
han tin hehavoz homet topouroog-pov* to-

* 11:55: Pavar 55 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

toi ravahan añarab mapori parum toohat
nap nim zei goeñ betet Zerusalem zei ahotak sat garos gog nao tohopanen parum
horï tooh-poñ bon tapanenahoh tin ravat
topourooh-povoz homet gipiz nohopanez
hat emat gog pot tooh. 56 Pot toohapuh
Iesuz mel tovai sooh. Tat paru Godiz
tup ahomakez temeraz kohat topourat epat
nae nap mañah, "Met dari petev darimeri
meñizahan tin hehavoz homet anumair
gipiz nookaz ev topouramegiek pi emapane? Ma ari tair homeameg?" Pot
parumam nae nap mañooh. 57 Oñ aban
anumaihol bareñ elat mañarooharizahorir
Parisi abanari epat parun garos hamañahan heh, "Met ni nap Iesu naek hepanen
etekë, povoz zuam emat dein bar añeken
bat memerizak."

12

Uer tinao pim eñañik baozourah
Matiu 26:6-13; Mak 14:3-9

1 Met alizañ 6 bon tapanen zeirevaizasik Zuda darimeri meñizahan tin hehavoz
homet anumair gipiz arö tat nakaz hahan
heh-aliz posik* Iesu maot Betani zeitak
Lasarus hañomahan pimauhö baval hahpotak sah. 2 Tahan pinañ honeo paru
gipiz napanez bareñahaek paru mod narinañ toutat hehan Matar añ modari gipiz
pot tezooh. 3 Tahan Maria monï ahosinañ
uer ulagï tin nao pim abatao nad hamegpov zum tat bizahan oraehaek bat Iesuz
eñañik ba ozourat pim gag tae tovetanañ
olooh. Pot toohan uer povoz ulagï tinao
zei pomakeh map an pap manah. 4 Tahan
mañairooh-aban nap Zudas Iskeriot piuhö
Iesu ñai abanarin mañairahan
bah-popuhö epat hah, 5 "Met pi uer okov
bonaiz aban mod ahos 300 kina bat hepanez
nap manapanen monï pos pi manapanen
bat añarab nonair nai bonori manapan, oñ
pi upaiam okat tat ba ozourat ur memelah."
6 Met Zudas pim pot hahavoz kapot epat
hez, met pi nonair nai bonoriz zakep tat
rotap manapanez hah bon, oñ pi parum
monis bavelooh-kizov poñiz korav ravat
het basat em tohot pi givogï monï nañ bovai
sooh, povoz pi homet pot hah. 7-8 Tahan
Iesuhö epat mañah, "Erom, pi tu ravapan
hezag, ni tovai okat haotun. Met orah
rezah ari añarab nonair nai bonori meñizohopekezao arinañ hepan, oñ ne pohao heman tin netohopekez bonop ev. Met ne ñomoman ba nevizapanez garos nem herisik
ueriv ur neelapanezavoz zut añ epop ev
netah," pot mañah.

Lasarus amun ur ñomapanez hah

9 Met, "Iesu Betani zeitak hez," pot hahan paru Zuda añarab ahovokaro hatevetehapuh poekaz hat emah. Met paru Iesu
nenapun etepanez homet emah bon, oñ
Lasarus ñomahaekanañ Iesuhö maot baval
hah-popun amun paru etepanez hat emah.
10-11 Met paru Zuda narizaro Lasarus baval
hahavoz homet aban anumaihol bareñ elat
mañarooharizahori betet Iesuzahar homeo
badae batah, povoz aban ahö pori Lasarus
amun honeo ur ñomapanez ñetiv hah.

Iesu Zerusalem zeitak sah
Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruka 19:28-40

12 Pot hahan met zeirevai darimeri
meñizahan tin hehavoz homet topourapanez† emah-pori Iesu Zerusalem zeitak
emapanez nonoroh emooh-ñetiv hahan
hatevetet bavizapanez hat, 13 elü marañ
bareehapuh bat sat het pi emoohan epat
haoh,
"Epopuz homet biñ haovai sohok.
Met pi Godiz abat ahovonañ emamahaek
tin metohopan. Met pi dari Israel añaraboz ahop ravat hez-epop
Godihö tin metohopan." *Buk Song 118:25-26*
14 Pot Iesuz biñ ravat haohan Iesu donki
ro napuz revah toutat batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hezat pi tovai
emooh,
15 Met Saion‡ zeitakari ari ñaihet totunei.
Met arim ahop pi donki ropuz revah
toutat arihaz ok emamahag, etei.
Sekaraia 9:9
16 Met batam menahan hez-pot Iesu tahan
pim mañairooh-abanari pim tah-povoz
kapotaz hodad narav, oñ am unun heh.
Met tokat Iesu ñomahaekanañ maot
baval hahan birirï ravat abat ahovonañ
ravah-porahahoh paru epat homeh, Rotap
Baiñetinavoz Tepatak darim ahopuz
tapanez menahan hezat Iesu tahan eteg.
17-18 Met Lasarus ñomahan bavizahan
hehaek Iesu baval hahan eteh-añarab pori
ñetï pov haovai soohan añarab ahovokaro
hateveteh, povozahoh paru, "Iesu nonoroh

* 12:1: Pavar 1 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañooh. † 12:12: Pavar 12 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañooh. ‡ 12:15: Pavar 15 -Met Saion abat pov Zerusalem zei potaz abat modao ok.

emamah," pot hahan hatevetet sat Iesu
emoohaek bavizah. [19] Met pi nonoroh
emoohaek añarab ahovokaro sat bavizat
emoohan Parisi abanari etet parumam nae
nap epat mañah, "Met dari pi bagaa navat
hezan pi ritou etamahap ak emamahan
añarab maporizaro pimaz zait tat pinañ
honeo paru emamahag, etei." Pot aban
ahö pori hah.

Grik nari Iesun etepanez hah

[20] Met Zerusalem zei potak Zuda darimeri
meñizahavoz homet topourat§ Godin biñ
mañohopanez hat mapori emoohan Grik
añarab pat nari paru honeo emah. [21] Met
emohot paru Iesuz mañairooh-aban nap
pim abatao Pilip popun etet ñetiv mañapanez hat pim totoi sah. Met Pilip pop
pi Galili zeisik Betsaida zei potakanañap.
Met Grik pori Pilip hehaek sat epat mañah,
"Erom ae, met ni Iesu hezaekan añaireken
dei piin etekaz hat emeg."

[22] Pot mañahan Pilip hatevetet sat
Andurun mañat parup honeo sat Iesun
mañah. [23] Tahan Iesu parupin hañiv epat
mañah, "Met Añaraboz Nanepuz abat ahö
ravapanezao totoi haravah. [24] Met rotap
añoman ari hatevetei, Met bul bi hon nas
upai oraepanepuh pimauhoam berevat
uloñ navadotü, oñ aban nap bi ul pos bat
hamarah ñedepanen pohao zañ tat bon
natotü, oñ ñeker berevat ahö ravat uloñ
ahoam badapan. [25] Met aban tairap ham
eparah tovai pim herï nenas tin hepanez
homet naketuz pop pohao tin het hepan,
oñ aban nap pim herï nenas tin hepanez
homet tovai sohopanez pop pi tin naketü,
oñ horï ravapan. [26] Met tairap nem gogot
tovai emohopanez pop pi nem ñeo baval
hat nem gog nenao tovai emohopan. Met
pot tovai emohopanezap nem hemazaek
nenañ honeo deip hekan nem Papapuhö
pimaz biñ ravapanepuh tinaekaz piin au
mañapan," pot mañah.

Iesu pim ñomapanezao mañah

[27] Pot Iesu parun mañat pim ñomapanezao totoi ravah-povoz homet maot
añarab pinañ honeo heh-porin epat
mañah, "Met petev nem loporï ahoam honoman tat hez, povoz neohö nem Papapun
tair mañom? 'Apai, petev neeh netapanez
tamah-epov niuhö bazei manekez zait
toh,' pot piin mañoma? Evo, taput neeh
netapanen kakamao hatevetemaz piuhö
hat hanemeehan ne ev haeroh, povoz
parum neeh netapanez tamah-pov pi bazei
manapanez ne namañotü." [28] Parun pot
mañat maot pim Papapun epat mañah,
"Apai, paru horï epov ne netapanen nim
kez tinao ou ravapanen añarab etet nim
abatao bat hel batapanez zait toh." Pot
hahan abarahanañ ñe nao epat hah, "Met
ni gogot tovai emooñin nem kezao ba ou
havatoh, met ne maot tokat nem kezao
ba ou batoman paru añarab etet nem
abatao bat hel batapan." [29] Pot hahan
añarab ahovokaro rouvat heh-pori ñe
povon hatevetet narihö epat hah, "Guiras
riri hah batah." Pot hahan met mod
narihö epat hah, "Evo, enzol nap piin ñetï
nao ok mañah." [30] Pot hahan Iesu parun
maot epat mañah, "Met ne hatevetemaz
ñe akao hah bon, oñ ari tapü eperi
hatevetepekezao ak hah. [31] Met God ari ham
añaraboz tamegiñin etet an etapanezao
totoi ravah, ma petev Seten ham eparah
arimaz ahop ravat hez-pop neohö mez
horï batomazao amun totoi haravah.
[32] Met ne hamarahanañ balei nakat ba
navareñapanez porahanañ as hahoman
añarab mapori nehaz emohopan." [33] Met
pi pot hah-porah paru pim metat zirah
ur ñomapanezao ba ou batapan hat pi pot
mañah.

[34] Met Iesu pim ñomapanez pov ourah
hahan añarab heh-pori hatevetet piin epat
mañah, "Met darim ñetï kateñ menahan
hez-tep potak, Kristo emat eñizapanez au
hahan hez-pop pohao het nañomotü, pot
menahan hezaek ni Añaraboz Nanep balei
nakat navareñapanez añeñ-okovoz kapot
tair? Ma ni mod tairapuz ok hameñ?"
[35] Pot at mañahan Iesu maot ñetï epov parun
mañah, "Met ne alizavonañ tinavoz maup
ev arinañ aviam hem. Met kutur manapanen ganö ari nonoroz mel tat ñodepek
hezag, nem aliz tinavokaharam emat sohozei. [36] Met ne aliz tin povonañap aviam
ev het soman ari nemaz homeo badae batat
nem alizavonañari ravat hezei." Pot mañat
Iesu parum etañik bon tat naekam sat heh.

Zudahol pimaz barotap navat heh

[37] Met Iesu paru añaraboz ñaravatak gog
ahö povor kao tovai emoh, oñ paruhö piin
etet epat nak, "Rotap pi Godihö meehan
emahap akeg, etei." Pot paru pimaz nak,
oñ am heh. [38] Tahan batam propet aban
nap Aisaia popuhö menahan hez-epovoz
rotapuv ou ravah.

§ 12:20: Pavar 20 -Met parum pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

Nem Amip, nim ñetiv mañegin paru hatevetet barotap navat, ma nim kezao
ba ou bategin paru kapotaz tin hodad narav hez. *Aisaia 53:1*
39 Met Aisaia ñetï modao amun epat
menahan hezaek paru pim ñetivon hatevetet barotap batapanez bapap tat heh,
40 God parum etañ bakut tat parum hodadeo
memerizahan hez.
"Met parum etañinañ etet hodad tapan hezavoz,
ma parum horiv betet nemaz homepanen
batin batom hezavoz pot metoh,"
pot pi hah. *Aisaia 6:10*
41 Met Iesu hamarah naem heharah pi revah ahö ravat kezavonañ hehan Aisaia piin eteh, povoz ñetï epov menahan hezaek ev.
42 Met paru Zuda aban ahori Iesu kos rez manahan paruhanañ nari kilam pimaz parum loporizaroh homeo badae batah, oñ paru pori Parisi abanarihö hatevetet paru Zuda poriz topour zeiñikanañ ba iñidoh batapanen paru nalok hepan hezavoz homet paru pimaz homeo badae batah-pov ourah bar nak hehapuh, 43 paru Iesuz ourah hapanen God parumaz biñ ravapanez povoz homet nakez, oñ aban modari ganö parumaz kaev ravapan hez, pot homet parum kil homeoh-pov ourah bar nak.

Kaev ravapanezari hañiv bapan

44 Met Iesu ñeo ñarah epat hah, "Kar, met tairap nemaz homeo badae batat hepanez pop pi ne nenapuz homeo badae batapan bon, oñ pi nem Pap ne nemeehan eroh-popuz amun homeo badae batapanezap ok. 45 Met tairap nemaz hodad tat hepanez pop pi ne nemeehan eroh-popuz amun hodad tapanezap ok. 46 Met ne ari ham añarab kuturutak hezan aliz tinao anomaz ev arim ñaravatak eroh, povoz ari tairari nemaz homeo badae batat hepekezari ari modariz kuturutak het samahavoz zut maot nasotü. 47-48 Met ne ari añarab an etat hañ horiv anomaz ev hamarah naer, oñ ne ari horï tovai emamegiek maot nemeri ba avatom hat ev eroh, povoz ari tairari nem ñetiv hatevetet baval nak het ñetï povoz kaev ravat kos rez manepekez pori neohö hañiv bepekez arin naañotü, oñ hañiv bepekez aliz posik nem ñetï añovai emamoh-epeñihö am het ari hatevetet kaev ravat hepekezariz horiv ba ou batapanen hañiv bepek. 49 Met tairaiz ba ou batapan, pot arin añamoh hometunei, oñ ne nem homevokam naañ, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-pop pim ñetï tinañ arin añohomaz bar nañahaek haovai emamoh. 50 Met ne hodad, pim ñetï añamoh-epeñihö ari añaraboz pohao tin het hepekezao ba ou batamah, povoz nem Papapuhö añohomaz nañooh-nen potahar arin ev añamoh." Pot parun mañah.

13

Iesu mañairoohariz eñañ ivoh meveteh

1 Met darimeri meñizahan tin hehavoz homet anumair gipiz itir arö tat nohopanez* aliz hones ravahan Iesu pot homeh, Ham epar betet nem Papapuhaz somazao totoi ravah. Pot homet ham añarab pim ñetiv hatevetet pimeri ravahporiz orah rezah zakep tat map loporï paru manat het tovai emooh-pov pi am tooh.
2 Met Setenihö Zudas Saimon Iskeriotiz ropuz loporih Iesu ñai abanarin mañairapanen bapanez hodadeo hamanah. Tahan hapanezai ravahan Iesur pim mañairoohabanari gipiz nohot heh. 3 Met nohot hehapuh Iesu pot homeh, Met ne Godinañ honeo hehoekanañ eroh-porah nem Papap ne nonair nai mapotuz korav ravat hemaz pim kez ahov ne hananahan bat haerat ev hehoek, petev ne maot pi tapupuhaz somaz ev toh. 4 Pot pi homehapuh Iesu bal hat pim dim revahap tez biit taur tover bat pim pavarah barahan taur por okoh pim eñañik sat heh. 5 Tahan pi ivov suasik ozour biit kapot tat pim mañairooh-abanariz eñ kokoñir zagivañik ivoh mevetet taur tovë poraz teteranañ sos ba moolooh.
6 Met pot tooh-pov paru Zuda aban ahoriz asit metamahariz tamahavoz zut pi metovai emat Saimon Pitaz totoi harehan epat mañah, "Nem Amip ae, niuhö nem eñañik ivoh nevetekezavoz ne kaev." 7 Pot hahan Iesu hañiv epat piin mañah, "Met nem tamoh-epovoz kapot petev ne niin bar nanañ, povoz ni ok hodad nat, oñ gitahahoh ari maporin bar añoman hodad tepek." 8 Pot hahan Pita maot epat mañah, "Evo, met ni aban ahö tinapuhoam ne betezapuz eñañik ivoh nanevetetü." Pot hahan Iesu hañiv maot piin epat mañah, "Met ne nim eñañik ivoh nanevet tom, povoz ni nenañ honeo naketü, oñ ne ni ivoh nevetem, povozahoh nenañ honeo deip hepain." 9 Pot mañahan Saimon Pita hatevetet epat mañah, "Povoz nem Amip, ni nem eñ nenañiam ivoh nanevetetü, oñ nem marañir

* 13:1: Pavar 1 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

gagaih map honeo ivoh nevetekez zait toh.”
10 Pot mañahan Iesu epat maot mañah, “Met
aban tairap pim heris ivoh hañodat tin
hepanezap neohö maot ivov namevetetü,
oñ pim eñ nenañ ivoh mevetem. Met ari
mapori ivoh hañodat tin haravat hez, oñ
aban hon nenap pim horivonañ am hez.”
11 Met ñai abanarin popuhö mañairapanen
pi bapanez hah-popuz hodad hakeh, povoz
pi pot parun mañah.

12 Met pot pi metat garë hahapuh ivoh
mevetepanez pim dimip tez bizahan orae-
haek bat maot meet toutah. Tat pi parun
epat mañah, “Met petï ari nem petev
etoh-okovoz kapot tin hodad narav, povoz
bar añom. 13 Met ari neen, Añairameñip,
ma Amip, pot nañameg, met rotap ne
tapup ev, povoz ari tin ok neen nañameg.
14 Oñ ne arim ahop aban ahoriz as ro-
holoz metamahat ne arim as rop ravat arim
eñañ ivoh eveteohö-epovoz zut ari arim
modariz asit am metovai sohozei. 15 Met
ne arim tohopekezat ok haañairoh, povoz
ari amun nem petev etohon eteg-epovoz
zut añaraboh metovai sohozei. 16 Met rotap
ne arin epat añom, gog aban napuhö pim
aban koravop ritou metat ba irih navatotü,
ma aban ahö nap pim gogotak meepanen
sohopanez aban popuhö rekot pim ahö
pop ritou nametotü. 17 Met arin añoh-
epataharam metovai sohopek, povoz ari
biñ ravat tin hepek.

18 Met nemauhö ba ou avatohon ari tin
hez-eperiz ne hodad, oñ ne ari map eperiz
homet ñetï epov arin añamoh bon, oñ
arim ñaravatak hon nap petï horivonañap
ok hez. Met Baiñetinavoz Tepatak rotap
pim netapanezavoz epat menahan hez, Met
aban nap nenañ deip honeo gipiz neg-
pop nemaz kaev ravat kos rez nanapan.
Met pot menahan hezavoz rotapuv ev ou
ravapanez tah. 19 Met povoz rotapuv ou
narav hezanam petev ne arin bar añamoh-
epov tokat ou ravapanen ari etet nemaz
pot hapek, ‘Rotap pi dari bonorahanañ po-
hao het am hezap ok.’ 20 Met rotap ne
arin maot epat añoman hatevetei, met nem
gog aban nap meeman sapanezaek tairap
pimaz biñ ravat tin metohopanez pop ne
ok amun tin hanetohopanezavoz zut ravat
hepan. Ma ne tin netohopanez pop nem
Pap ne nemeehan eroh-pop amun tin ok
metohopan.” Pot parun mañah.

Zudas Iesu horï metapanez mañah
Matiu 26:20-25; Mak 14:17-21; Ruka 22:21-23

21 Met Iesu pot mañat pim loporih hon-
oñai ahov tahapuh epat parun bar mañah,
“Rotap ari eperihanañ ni nap ne nava-
panezarin mañairekë.” 22 Pot hahan pim
mañairooh-abanari kut tahapuh et nae
nap tat pot homeh, Met tairapuhö meta-
panezavoz pi ok añamah batah? 23 Pot
homehapuh met Iesuz ahoam zait tat heh-
pop pim totoi toutat hehaek, 24 Saimon
Pitahö pim gagainañ piin zu metat pot
mañah, “Met, ‘Tairapuz metapanezavoz
homet okat hamah,’ pov darin bar añapa-
nen hatevetekag ni piin at mañ.”

25 Pot homet piin zu metahan pi Iesuz
totoi harë ravat epat at mañah, “Nem
Amip ae, tairapuz netapanezavoz homet
okat añeñ?” 26 Pot mañahan Iesu epat
mañah, “Met ne berë epat bat ev suasik
iv urü oraez-epovok barizat manoman bat
napanez popuz netapanezat ok añoh.” Pot
haovai terï taputanañ pi beret bat iv uruvok
barizat Zudas, Saimon Iskeriotiz rop, ma-
nahan bat nah. 27 Met beret manahan bat no-
vaiam Setenihö Zudasiz loporih map lokat
an pap manahan Iesu etet piin epat mañah,
“Met nim ne netekez homeameñ-okov pe-
tev berevat sat zuam ta.” 28 Pot mañahan
modari piin pot mañahavoz kapotaz hodad
narav, 29 oñ Zudas pi parum monï kizoveñiz
korav hehavoz homet paru nari pot homeh,
Kar, pi petï sat deim tairavoz homet ev
topouregivoz gipiz modatü zum tapanez ak
mañamaha? Ma sat monï nas moniñ bonori
manapanez mañamah? Pot paru homeh.
30 Met Zudas berë pot nat bon tovaiam bal
hat berevat zuam sah-porah kutur harava-
hanam am sah.

Iesuz kap mageitaz mañah

31-32 Pot piin mañahan Zudas berevat
hasahan Iesu parun maot epat mañah,
“Met Godiz kezao ne Añaraboz Naneputï
berevapanezao petev haravahaek añarab
neen etet Godiz abatao bat hel batapan.
Met rotap pim kezao hananapanez hahan
hezavoz homet pi ne bagaa nanavatotü, oñ
zuam nanat nem abatao bat hel batapan.
33 Met nemeri, ne arinañ honeo ev aviam
het som. Toman ari nemaz mel tepek, oñ
paru Zuda aban arim ahorin mañooh-taput
ne maot arin epat añom, Petev nem so-
mazaek ari rekot naemotü. 34 Povoz ne arim
ñetï katë magei tin epovok tohopekezat
epat añoman ari hatevetei. Met ne arimaz
zakep tat loporï anat masak etamohovoz
zut arim loporizaro nae nap manat masak
metohozei. 35 Met ari pot tovai sohopeken

modari arin etet arimaz epat hahopan, 'Rotap paru Iesunañ honeo samahari ok.' " Pot Iesu parun mañah.

Pitahö Iesuz bavai hapanezat mañah
Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruka 22:31-34

36 Pot mañahan Saimon Pita at mañah, "Met nem Amip, dei evetet taek sekez ok hameñ?" Pot mañahan Iesu epat hah, "Petev nem somazaek ni rekot naemotü, oñ tokat emekë." 37 Pot mañahan Saimon Pita maot epat mañah, "Nem Amip ae, tairaiz petev sekezaek ne rekot naemotuz hameñ? Met rotap ni ur noñomapanez hapan, povoz rekot ne amun navat deip honeo ur oñomapan." 38 Pot hahan Iesu epat mañah, "Rotap ni nenañ honeo ñomek, pot ok hañ, oñ rotapuam ne niin epat nañom, Kutur epatak id hohor bizap ñeo nakam hepanen paru nemaz niin at nañapanen ni navokaro nao, 'Evo, ne pimaz hodad nat,' pot nemaz bavai mañekë," pot mañah.

14

Iesu Papapuhaz nonor hez

1 Met Iesu Pitan pot mañat maot parun epat mañah, "Met arim loporizaroh ñaihet tat homeme totunei, oñ Godiz homeo badae batat nemaz amun homeo badae batat hezei. 2 Met nem Papapuz zei hez-posik zeiñ ahoam hezaek ne sat arim emat hepekez zei giruñ ba oñ batom. Met zei poñ bonotin ne ñetï epov arin naañ toh narab. 3 Met ne garos sat arim zei hepekez poñ ba oñ batomapuhoh maot erat ari ba evizoman dari honeo helakapuh poek hek. 4 Met nem sat hemazaek emepekez non pooroz ari hodad hakez." 5 Pot mañahan aban Tomas popuhö piin epat at mañah, "Nem Amip tin hañ, oñ nim sat hekez hameñ-poekaz dei unun, povoz tairaiz dei poek emakaz nonoroz ari hodad hakez, pot añeñ?" 6 Pot mañahan Iesu piin hañiv epat mañah, "Met ne arim emepekezavoz nonoroz maup ev, ma ne amun ñetï tin rotapuv hodad tohopekezavoz ma pohao tin het hepekezavoz nonoroz maup ne ev. Met ne nenap ev añamoh-map epotuz maup ev, povoz añarab tairari nehanañ non pataoroh sohopanez pori nem Papap hezaek rekot paru emat naverevotü. 7 Met ari nemaz tin hodad hez, povoz nem Papapuz amun tin hodad tovaizahoh sohopek. Met rotap ari piin et hareg."

8 Pot mañahan aban mod nap Pilip popuhö pat, "Nem Amip, ni darim Pap añameñokopun añaireken dei etet pimaz hodad ravak." 9 Pot hahan Iesu epat mañah, "Met Pilip ae, ne arinañ honeo houloam ev hehon tairaiz nem kapotaz ni tin hodad nat? Met nem Papap deip honeo hez, povoz neen et hareeg-eperi nem Papapun amun ok et haeteg. Povoz mod tairapun añairoman ari etepekez okat hañ? 10 Met nem Pap tapupunañ ne hezan pi nenañ honeo deip hez-pov petï Pilip ni barotap navat het okat nañeñ. Met nem añovai emamoh-epeñiz ne ev het nem homevokam añamoh bon, oñ nem Pap nenañ honeo het gogot tamahapuhö badede nañamah-poñ ev arin añovai emamoh. 11 Met ne nem Papapunañ honeo hezan pi nenañ honeo hez-pot haañohoek ari hatevetet barotap batat hepekez zait toh, oñ ari am basat em tat kut hepek, povoz red poñir kañ toohon eteog-poñiz homet epat hapek, 'Rotap paru Papap honeo hez.' 12 Met red poñir kañ toohon haeteog-poñiz homet rotap tohopekezat epat añom, Ari tairari nemaz homeo badae batat hepekez pori red poñir kañ amun tohopek. Met ne ham epar betet nem Papapuhaz som, povoz ne ev aviam gogot toh, oñ ari red ahö poñir kañ am tovai sohot nem tamoh-epeñ ritou netat ahoam tohopek. 13 Met ari nem abatao tin bahorë hat het tairao tohopeken eñizohomaz neen nañohopeken ne rekot hatevetet ari eñizohom. Met pot tohoman añarab etet nem Papapuz abatao bat hel batohopan. 14 Met ari nem abatao tin bahorë hat het tairavoz ne eñizohomaz hat nañohopek, povoz ne hatevetemaz taput tat rekot ari eñizohom," pot mañah.

Pul Tinap meepanez mañah

15 Pot mañat maot epat mañooh, "Met nemaz zait tat arim loporizaro nehar nanat hepek, povoz nem ñetï katë añamoh-map epeñ tin baval hat tovai sohopek. 16-17 Pot tohopeken nem Papapun mañohoman pim Pul Tinap orah rezah ari eñizohot ñetï rotapuvohar añohopanez pop meepanen erat arinañ pohao het hepan. Tapanen ham añarab Godiz tin hodad nat hepanez porinañ pi rekot naketü, ma paru pori amun pimaz hodad naravotü, oñ ari tairari nemaz homet hepekez poriz loporizaroh hepanen ari pimaz tin hodad tohopek.

18 Met ñaro ononam gag beteamahan hezporiz zut arim main hepek hezag, ne rekot ari naevetetü, oñ ne maot emat arinañ am hem. 19 Met ne ev aviam het soman ham añarab betez het Godiz tin hodad nat hezari maot neen et nanerezotü, oñ ari nenari

neen et nereepek. Tat ne tin biririam
het hemazavoz zut ari amun pohao biriri
het tin hepek. 20 Met ne pot tomaz porah
ari nemaz epat hodad ravepek, Pi pim Pa-
papunañ honeo hezan dari pinañ honeo ev
hez, pot ari hodad ravepek. 21 Met ari tairari
nem ñetï kateñ hatevetet baval hat tovai
emohopekez pori nemaz zait tat hepekezari
ok. Met nemaz zait tat hepekez poriz nem
Papap amun arimaz zait tat hepan. Ma ne
amun arimaz zait tat nemauz hezhez tinao
arin añairovai sohoman nemaz tin hodad
ravovai sohopek."

22 Pot hahan Zudas Iskeriotiz apetop Zu-
das modapuhö piin at mañah, "Nem Amip,
ni hezhez tinao dein añairovai sooken dei
hodad tovai sohokaz rotap ok añameñ, oñ
kar tairaiz ham añarab betez het Godiz
hodad nat hepanez porin nim hezhez tin
pov namañairotü?" 23 Pot at mañahan Iesu
piin ñetï hañ epov mañahao ev, "Met ne-
maz zait tapanez pori nem ñetï kateñ baval
hat tin tovai sohopanen nem Papapunañ
deip honeo parumaz zait tat emat parunañ
honeo hek. 24 Oñ nemaz zait nat hepanez
pori nem ñetï kateñ baval nakaotü, povoz
nem hezhez tinao parun namañairotü. Met
ev añamohon ari hateveteameg-epov nem
naekanañ bat emoh-ñetiv ev añamoh bon,
oñ nem Pap ne nemeehan erohopuz ñetiv
nañamahat arin ev añamoh.

25 Met ne ev arinañ hez-eparah ari tin
hodad tepekez ñetï epov ev añamoh nanë.
26 Met nem Papap pim Pul Tinap meepanen
erat nem hez-epat arinañ honeo het eñizo-
hopan. Tat nonair nai añairat ev añamoh-
epeñiz ari unun manohopek hezavoz piuhö
maot bahodad avatohopan.

27 Met ganö ari ñaihet tepek hezavoz nem
lop tinarinañ biñ ravat hez-potaharam ari
amun hepekez ne zait toh. Met paru Godiz
tin hodad nat hez-pori lop tinarizaronañ
hez-pov zuam bon tamah, oñ ari nemaz
lop tinarinañ ravat hepekez añamoh-epov
zuam bon natotü, povoz arim loporizaroh
ñaihet tat homeme totunei. 28 Met ne arin
epat haañohon ari hat haveteg, 'Met ne ari
evetet somapuh tokat maot arih erom.' Pot
haañohoek ari nemaz tin zait tat loporizaro
nanat hegitin nem Papaputï somaz hahon
ari hatevetegipuh biñ raveg narab. 29 Met
petev ari pot nat hezan ne arin añamoh,
oñ tokat pov ou ravapanen ari etet, 'Auma,
rotap añoohat ev ou ravahan eteg,' pot
ari hapek. 30 Met añarab hamarah nonair
nai mapotuz zaitivoz berevamahat tovai
samah-poriz ahopuhö ne horï netapanez
pov ev totoi haravah, povoz arinañ aviam
ev het ñetiv añohom. Met piuhö nem ahop
ravat ne ritou netapanez tamah, oñ pot
pi tamahaek petï rekot bon, 31 oñ neohö
nem Papapuz zait tat het neen nañamah-
nen pot tovai samoh-povohar ou ravapa-
nen añarab etet hodad ravohopan. Povoz
ari bal hapeken dari epekanañ berevat sak."
Iesu pot parun mañah.

15

Iesu bi tinarepez zut hez

1 Pot mañahan paru poekanañ sovai Iesu
maot parun epat mañah, "Met ne bi uloñi-
nañ tin narepez zutap ev, met nem Papap
bi porepez koravop ok. 2 Met ari nenañ
honeo hezari bi porepez marañiz zut ravat
hezaek mar tairañ uloñ tin navad hez-poñ
korav hez-popuhö el beteamah. Tat bi mar
tairañ uloñ tin badamah-poñ tinam bapai
tamahan bi mar poñik ul badamah-poñ ahö
ravamah. 3 Met ari nem ñetiv añoohon
hatevetet baval hat hezaek bi mar uloñ
tin badamah, pot añoh-okoñiz zut ari hez.
4 Met bi kapotanañ honeo marañ hepan,
povoz uloñ tin badohopan, oñ mar poñ
napuhö elapanen main ravat hepan, povoz
mar poñik uloñ navadotü, povoz zut ari
ne nevetet nehanañ main ravat hepeken
arih tinao ou naravotü. Met bi kapot pim
marañinañ honeo hezavoz zut ari nenañ
honeo hepeken ne arinañ honeo hemazaek
bi marañik ul tinañ badamahavoz zut arim
tinao ou ravohopan.

5 Met ne bi kapotaz zut hezan ari bi
marañiz zut hez. Met ni tairap nenañ
deip honeo hepainez pop ul tinañ badama-
havoz zut nim tinao ahoam ou ravohopan.
Oñ ne nevetet nim main ravat tookezavoz
rekot niih tin pov ou naravotü. 6 Met bi
marañ uloñ navad hezan elat tam tamatak
basat beteamahan oraet ñu ravamahan
mañaramahan ñadamahavoz zut ari tairari
nenañ honeo naketuzari ravat hepek. 7 Oñ
ari tairari nenañ honeo hepekepuh nem ñe-
tiv tin bahorë hat hepekezari tair etapanez
homet darim Papapun bar mañohopek,
povoz pi rekot ari taput etohopan. 8 Met bi
ul ahö tinañ badamahan eteamegivoz zut
arim tinao ou ravohopanen añarab etet pot
hahopan, 'Rotap paru Iesuzari ok.' Pot ari-
maz hahopanen nem Papapuz abatao ahö
ravohopan. 9 Met nem Papap nemaz zait tat
pim loporï ne nanamahavoz zut ne arimaz
zait tat nem loporï ari anat hez-povonañ
honeo hezaek, tovai ari pov betet main

ravotunei. [10] Met nem Papapuz nañama-
hat baval hamohoek, pim loporï ne nanat
hezan ne tin hez. Met povoz zut ari nem
añamohot baval hat tohopeken ne amun
arimaz zait tat loporï anat hemaz povonañ
ari tin het tovai sohopek.
[11] Met tairaiz ñetï epov arin ev añamoh
hometunei, oñ ne petev biñ haravat het
añamoh-epovoz zut ari amun biñ ravo-
hopeken biñ pov arim loporizaroh map
an pap manapanez homet ev añamoh.
[12] Met nem ñetï katë ahö tin tovai so-
hopekezao ev arin añomaz toh, met ne
arimaz zakep tat nem loporï anamohovoz
zut ari arim modariz zakep tat loporï manat
meñizohozei. [13] Met tairap pim ñoder
kam modariz zakep tat paru tin hepanez
homet het meñizat ñomapanez popuz za-
kepivohö modarizao map ritou metat ahö
ravat hepan. [14] Met ari nem ñetï katë
añovai emooh-poñ baval hat tovai sohopek,
povoz nem ñoder kam modari ravat hepek.
[15] Met aban ahorihö parumauz tapanez kap
poñ parum gog abanarin bar namañ het
parumauhoam am tamah, oñ nem Papapuz
nañamahan ne hatevetet hez-ñetï kap poñ
map ne arin badede haañoh, povoz petev
ari nem gog abanari bon, oñ nem ñoder
kam modari pot ravat hez.
[16] Met arihö ne ba ou navateg bon, oñ
neohö ari nem gogotak tohopekez ba ou
haavatohon hez-eperi ari nem gogot am
tohopeken arim tohopekez tin pov ou ravat
pohao het hepan. Met pot tohopekepuh
nem abatao bahorë hat het ari tairavoz tekï
tat nem Papapun bar mañepekez pov pi
rekot eñizat anohopan. [17] Met nem ñetï katë
haañoh-tinao maot ev arin añomaz toh, Ari
arim modariz zakep tat loporï manat masak
metohozei," pot mañah.

Paru horï metapanezat bar mañah

[18] Pot mañat maot epat mañah, "Met
pot tovai sohopeken ham añarab betez het
Godiz tin hodad nat hezari arimaz kaev
ravat horï etohopanen pot homehopek,
Met rotap garos darim Amipuz kaev ravat
kos rez manahavoz zut dari pimaz homet
hezari ev taput etamah, pot ari home-
hopek. [19] Met añarab añamoh-pori betez
Godiz tin hodad nat het parumauz zaiti-
vok sat em tamah. Met ari parum tama-
havoz zut tohopek, povoz paru arimaz zait
tapan, oñ neohö ari ba ou haavatohon hez-
eperi parum betezam sat em tamahat ari
nat tepek, povoz paru pori arin etet kaev
ravohopan. [20] Met gitamahar haañoh-tapuv
maot ev añomaz toh. Met ev hamarah gog
aban napuhö pim aban ahop ritou namet,
met povoz zut ne arim ahop petev paru
ne bahorï netovai samah-povoz zut tokat
arimaz amun kaev ravat bahorï etohopan.
Ma nem baiñetï tinao mañoohon paru hat-
eveteohatin arim mañohopekez pov paru
amun hateveteoh narab. [21] Met paru ne
nemeehan eroh-popuz hodad nat, povoz
ari nem abatao haovai sohopeken paru ari
amun bahorï avatohopan.
[22] Met ne ev hamarah erat dei Papapuz
ñetiv parun namañatin paru deipimaz ho-
dad nat hehan parutï horï nao ou narav
heh narab, oñ ne haerat parun hamañohon
hat havetet maot kos rez nanah, povoz petï
parutï horï ahov ou ravapan. Met ne parun
hamañohoek paru nemaz, 'Dei pim kapotaz
hodad nat,' pot paru hat rekot parum horiv
baiz navatotü. [23] Met rotap nemaz kaev
ravat hepanez pori nem Papapuz amun
paru kaev ravat hepanezari ok. [24] Met ne
ev haerat parum ñaravatak hehopuh batam
aban mod napuz gog nat heh-poñir kañ
ahoam natatin nem kapotaz paru kut tat
hehan horiv parutï ou narav tah narab, oñ
ne ev haerat gog poñir kañ toohon paru
et hareet dei Papapuz kaev ravah, povoz
parutï horï ahov am ou ravapan. [25] Met
darim Baiñetinavoz Tepatak batam epat
menahan hez, Met ne horï nao nat hehon
paru nemaz kaev ravah. Pot menahan hez-
povoz rotapuv ev neetï ou ravapanez tah.
[26] Met ne sat nem Papapun mañoman
ari eñizohopanez pop meepanen erat het
ñetï rotapuvohar arin añat bahodad avato-
hot nem hezhez tinao añairohopan. [27] Met
batam nem gogot kapot tat tohoekanañ
ari nenañ honeo het tovai emoog, povoz
ari amun nem hezhez tinavoz ñetiv añarab
modarin mañovai sohopek," pot mañah.

16

[1] Met pot mañat maot epat mañah, "Met
ganö ne ari evetet soman kaev ravat nem
gogot betepek hezavoz petev ne ñetï tovë
epov arin ev bar añamoh. [2] Met tokat
paru Zuda aban ahori ari nemaz homet
sameg-eperiz kaev ravat arim topour zeiñik
ari nalokotuz ah ñeo hapanen iñidoh het
modarinañ honeo ari lokat mañeo nakaotü.
Met paru ari men oñomapanez pori pot
arimaz hahopan, 'Met rotap paru okori
horï tahan dari God meñizat men ñome-
gin pi biñ ravah.' Pot moreg paru hapan.
[3] Met tairaiz paru pot etapan hometunei,
oñ paru dei Papapuz hodad nat het horï

añamoh-epeñ arih etohopan. [4] Met tokat
etohopanezavoz homet petev arin badede
ev añamoh, povoz pov aritï berevohopa-
nen pot homehopek, Rotap batam pim
dein añoohan hateveteogivoz rotapuv pe-
tev deih ev ou ravamah, pot maot home-
hopek."

Iesu Pul Tinapuz ñetiv mañah

"Met garos ne arinañ am hemaz home-
ohö, povoz ne ñetï añamoh-epeñ bar naañ
hehö, [5] oñ petev ne evetet ne nemee-
han erohoputï maot somaz tohopuhoh ev
añamoh. Met arihanañ napuhö neen epat
nanañ, 'Ni taek sekez dein añameñ?' pot ni
nap nak, [6] oñ nem evetet somaz añamoh-
epovoz ari homet arim loporizaroh hon-
oñai ahov tameg. [7] Met rotap arin epat
añom, met ne som, povozahoh ari tin
hepek. Oñ ne nas ev am hem, povoz
ari eñizohopanez añamoh-pop erat naeñiz
hepanen ari tin naketü, oñ somaz añamoh-
porah rekot ne sat piin mañoman erat ari
eñizohopanen tin hepek. [8] Met pi meemaz
hamoh-popuhö ham añaraboz horï tama-
havoz kapot amun ba ou batat mañairo-
hopan, ma hezhez tinavoz kapot amun ba
ou batat mañairohopan, ma tokat ñevok
biit horivoz hañiv manapanez hahan hez-
pov amun ba ou batat mañairohopanen
hodad ravohopan. [9] Met ham añarab nemaz
homeo badae navat tamah-poek parum
horï tamah-poñ parutï am hezaek mañairat
bahodad batohopan. [10] Met ne nem Papapu-
haz soman paru neen et nanereotü, povoz
nem hezhez tinavoz kapot mañairat baho-
dad batohopan. [11] Ma ham eparah añarab
horï tamahariz ahop ravat hez-pop kaka-
mao metapanez hahan hakez, povoz añarab
pim irih het tohopanez pori amun ñevok
bizat hañiv metapanez pov, pi meeman er-
apanez añamoh-popuhö mañairat bahodad
batohopanen paru nari homehopan.

[12] Met ne ñetï modañ ahoam añomaz zait
toh, oñ ari hatevetet kapotaz tin hodad
tepekez bapap tat hez, povoz petev arin
ñetï modañ ne naañotü. [13] Oñ pi eñizat
ñetï rotapuvohar añohopanez pop sat mee-
man erapanez porahahoh ñetï rotapuvoz
kapotaz añairat hodadeo anohopanen ari
hodad ravat tin sohopek. Met pop pim za-
itivokam añairat bahodad avatohopan bon,
oñ nem Papap pimauhö ñetiv piin mañoh-
opanen hatevetehopanezat arin añairat
bavadede avatohopan, met tokat berevo-
hopanez poñiz piuhö arin amun añairat
bahodad avatohopan. [14] Met rotap nem
homehot hemaz poñ pi hodad ravat hep-
anezaek ari bahodad avatat añairohopa-
nen nem abatao ahö ravohopan. [15] Met
nem Papapuz homeamah-nen taputam ne
homeamohop ev, povoz pim Pul Tin pop
amun hodad haravat hezaek, ari bavadede
avatat añairohopan." Pot parun mañah.

Paru maot biñ ravapanez mañah

[16] Pot mañat maot epat mañah, "Met ne
aviam ev het soman ari neen et nanerë am
hepekepuh tokat neen maot et nereepek."
[17-18] Pot mañahan pim mañairooh-aban nari
parumam kil epat nae nap mañah, "Ae, pi
darin, 'Ne aviam het soman ari neen et
nanerеam hepekepuh tokat neen maot et
nereepek,' pot añahan hatevetegivoz kapot
tair? Ma gitamahar epat amun darin añah,
'Met ne nem Papapuhaz som.' Met pim
pot añah-kap okatakaro tair tat dari hodad
ravak?"

[19] Pot parum kilam haohan Iesu paruhö
piin kapotaz at mañapanez homet heh-pov
zuam hodad hatahapuh parun epat mañah,
"Met ne arin nem tomazat añohovoz basat
em tat nae nap mañamegi? [20] Met rotap ev
añomaz toh. Met ne petev soman añarab
nem tamohovoz etet kaev ravat hez-pori
biñ ravapan, oñ ari iñir zakep ahov to-
hopek. Tat tokat arim zakep tohopekez pov
bon tapanen maot biñ ahov ravepek. [21] Met
añ nap pim ñarop batapanez tamah-porah
pi kakam ahov hateveteamah, oñ tokat pim
ñarop batamahapuh ñaropun etet biñ ravat
pim garos kakam tamah-povoz unun man-
amah. [22] Met povoz zut ari petev nem somaz
hahoekaz zakepiv ahoam tepek, oñ ne tokat
maot emat arin etemaz porah, añ ñarop
batat kakamavoz unun manamahapuz zut
arim loporizaroh zakep tat hepekez-pov
bon tapanen arih biñao map an pap manat
hepanen biñ pov napuhö rekot bavon na-
vatotü, oñ am pohao het hepan. [23] Met
pot tat hepekez porah arihö maot neen
at ñe nañ nañepekez hom nameotü. Met
rotap epat añoman ari hatevetei. Ari nem
abatao tin bahorë hat sohot nem Papapuhö
tair etohopanez mañ mañohopekez povoz
pi rekot mañohopekezat eñizat etohopan.
[24] Met batam ari nem abatao haovai sohot pi
eñizohopanez namañ emoog, oñ petev ari
kapot tat nem abatavonañ pi eñizohopanez
mañohozei. Met pot mañ mañohopeken
pi rekot eñizohopanen arim tin hepekez
biñao rekot ahö ravohopan." Pot parun
mañah.

Iesu hamarah honoñai hezañ ritou metah

25 Pot mañat maot epat mañah, “Met ne
nem Papapuz ñetiv arin ourah naañ, oñ
povor kavotï bavatat ñetiñ añovai emooh,
oñ petev pim ñetiv ourah bar añoman ari
hatevetet hodad ravepek. 26-27 Met ourah
añoman nem abatao bahorë hat piin mañohopeken eñizohopan. Met ari nemaz zait
tat, ‘Rotap Godihö pi meehan erahap ok,’
pot hamegiriz nem Papap arimaz zait tat
loporï anat hez, povoz ari pi eñizohopanez
homet, ‘Erom, nim Papapun mañeken dei
eñizohopan,’ pot ari neen nañotunei, oñ
arimauhö nem Pap arimaz ahö zait tat hezpopun mañ mañohopeken rekot pi eñizat
anohopan. 28 Met rotap ne batam nem Pap
tapupunañ honeo hehoekanañ ham eparah
haerat ev hez, met petev ne ham epar betet
maot nem Papapuhaz somaz toh.”
29 Pot parun mañahan piin epat mañah,
“Met petev ni pat navotï bavatat ñetï okov
dein naañ, oñ ourah ok bar añameñin
dei hateveteameg. 30 Met dei nimaz epat
homeg, Ni nonair nai mapotuz hodad
hakez, povoz mod napuhö ni hodad navoz
tekï teken rekot niin badede nanañotü. Pot
dei homet nimaz barotap batat epat ok
hameg, ‘Rotap pi Godihö meehan erahap
ok.’ ” 31 Pot paru piin mañahan pi epat hah,
“Met ari nemaz map barotap batat hez,
pot nañegivoz ne arin epat añom. 32 Met
petï gitah ari ne nevetet rapat nap nim
zeiñik sat hepek. Met pot netepekezarah
nem main ok naketü, oñ nem Papap am
nenañ honeo hepan. 33 Met ari nenañ honeo het lop tinarizaronañ hepekez homet
ev ñetï tovë epov bar añamoh. Met rotap ham eparah honoñai povor kao ahoam
hez, povoz tokat arih kakamavor honoñai
mapoñ berevohopan, oñ ne honoñai poñ
map ritou hametat ahop ravat hez, povoz
aritï honoñai pot nañ ou ravapanez porah
arim loporizaroh ñaihet totunei, oñ am rez
kek tat het tovai emohozei.” Pot Iesu parun
mañah.

17

Iesu pim Papapun mañ mañahat ev

1-2 Met Iesu parun pot mañat revah
abaran etet epat hah, “Apai, ne añarab maporiz revah het korav hemaz ni kezao nanat
ba ou hanavateñiek ne añarab tairari nemeri ravapanez au hañin hez-porin pohao
tin het hepanez mañamoh. Povoz petev
gog tinao tomaz ev eroh-pov ba ou bateken
añarab eperi etet nim
abatao bat hel batohopan. 3 Met añarab pohao het hepanezavoz nonor epat hez. Paru
ni God tin nenapuz hodad het ne Iesu Kristo
nimauhö nemeeñin ev hamarah er horat
hez-epopuz hodad tat homeo badae batohopan, povoz pohao tin het hepan. 4 Met
ne ham eparah het gogot tomaz nañeñin
ev sohopuh tovai emoohoek, gog pov map
tat garë hat bavon batomaz toh. Met
nim hezhez tinao ba ou batovai ev emooh,
povoz paru añarab eperi nim abatao bat
hel batovai emamah. 5 Apai, batam abarar
hamarar nonair nai map bon heharahanañ
ninañ honeo deip het abat ahovonañ tovai
emooh, met petev haken ne maot ninañ
honeo abat tin povonañ hemaz zait toh.
6 Met ham añarabohanañ nari ba ou batat
nemeri ravapanez ni au hañin heh-pori
naneñin nim hezhez tinavoz ñetiv ne parun
mañovai emoohon paru hatevetet zait tat
baval haovai emamah. 7 Tat nem tamohovon etet paru pot hamah, ‘Ui, met Godiz
mañamahat pi ham eparah erat het okat
tamah,’ pot hamah. 8 Met nim ñetï nañeñin
bat er horoh-pov parun mañoohon hatevetet loporizaroh bizat het paru nemaz
epat homeamah, Rotap pi Godinañ honeo
hehaekanañ meehan erahap ev, pot paru
nemaz hodad haravat hez.
9 Met Apai, paru nim ba ou batat nemeri
ravapanez au hañin hez-poriz homet ne
niin mañ nañamoh, met paru ham añarab
betez het nimaz hodad nat hezari meñizookez neohö niin mañ nanañotü, oñ ni
paru nem nañamoh-pori meñizooken tin
hepanez homet ne ev mañ nañamoh. Met
paru pori nim ñarohol ok, povoz meñizookez homet ne niin mañ nañamoh. 10 Met
nem au ravat hez-pori paru amun nimeri
ravat hez, ma nim au ravat hez-pori amun
nemeri ravat hez. Met paru porihö nem
abatao bat hel batamah. 11 Met ne niitï
totoiam maot emomaz toh, povoz ne ham
eparah maot naketü, oñ am emoman paru
ev am hepan. Povoz ni nem Pap tinaharam tovai sameñip nim kezavonañ ni
parumaz tin korav heken deip lop honerinañ hezavoz zut paruhanañ nap main naravotü, oñ paru deipim hezat lop honerinañ
ravat hepan. 12 Met parunañ honeo ne
ev hez-eparah nim kez naneñ-povonañ ne
parumaz korav hezan mapori tin hez, oñ
ne horiv netapanez ñetiv batam menahan
hezaek, aban horiek sapanez ravah-nen
pop pi main haravat non horioroh hasah.
13 Met petev ne maot nihaz emomazao
totoiam ravah, povoz ne petev parunañ ev

hez-eparah ñetï haovai emooh-poñ paru
eperi hatevetet nem biñ ravat hezavoz
zut parutihon biñ pov ahö ravat paruh
map rekö ravohopan. 14 Met ne nim ñetiv
parun hamañovai emooh, oñ ham añarab
betez het nimaz tin hodad nat hezari paru-
mauz zaitivok sat em tamah-pot ne nat
hezavoz zut paru amun betez sat em nat
hezan ham añarab pori parumaz kaev ra-
vat kos rez manamah. 15 Met ni aban
nañamoh-eperi ham eparahanañ bat mod
naek sat meñekez ne ev niin nanañ, oñ
ganö horipuhö moreg metapanen paru ño-
dapan hezavoz parumaz ni tin korav ravat
hekez ev nañamoh. 16 Met ne ham añarab
nimaz hodad nat het parumauz zaitivok
sat em tamah-pot ne nat hezavoz zut paru
nemeri amun taput nat hez. 17 Povoz ni paru
meñizooken nim ñetï tin rotapuv parum lo-
porizaroh bizat tin nenavohar tovai tinam
sohop. 18 Met niuhö ne nemeeñin ev er
horohovoz zut paru honep honep amun
meeman ham añarab modariz ñaravatak
sohot nem ñetiv mañovai sohopan. 19 Met
ne paru nimaz homet tin nenao tovai so-
hopanez hat nem loporï nihar nanat het
nim gog nenavohar tovai emooh.

20 Apai, met ne aban nen eperiz ni tin ko-
rav hekez nañamoh bon, oñ paru añarabon
nem ñetiv mañovai sohopanen tairari hat-
evetet nemaz homeo badae batohopanez
poriz amun ne homet niin mañ nañamoh.
21 Met deip lop honerinañ hezavoz zut paru
mapori amun lop honerinañ het deipinañ
honeo dari hekaz ne zait tat ev nañamoh.
Met pot tohopanen añarab modari parun
etet epat hodad tat hahopan, ‘Rotap God
Kristo meehan emat añoh-poekaz paru lop
honerï ravat ok hez.’ Pot hodad tat ha-
hopan. 22 Met nim hodad nanat hez-pov
nehoz paru manohoek deip lop honerï ra-
vat hezavoz zut paru amun lop honeri ra-
vat hepanez ne zait toh. 23 Met ni ne-
nañ honeo hezan ne parunañ honeo hez,
povoz paru lop honerï ravat hepan. Tapa-
nen añarab modari parun etet epat home-
hopan, Met rotap God Kristo meehan er-
ahan loporï manat meñizat hez-tapupuhö
parumaz amun zait tat loporï manat hez.
Pot paru homehopan.

24 Apai, batam abarar hamarar non-
air nai map bon heharah ni nemaz zait
tat heñ-poekanañ nim kez tinao ne am
nanovai emameñ, met paru nemeri rava-
panez au hañin hez-pori ne sat hemaz
poek paru tokat emat nenañ honeo hep-
anepuh kez tin povon etehopanez ne zait
toh. 25 Met nem Pap tinaharam tovai
sameñip, ham añarab nimaz tin hodad
nat hez-maporizaro nim hezhez tinavoz
paru hodad nat, oñ ne nim ropuhö nim
hezhez tin povoz hodad het paru porin
mañohon niuhö nemeeñin eroh-pov paru
petev hodad haravah. 26 Met paru ba
ou batat naneñ-porin nim hezhez tinao
hamañairovai soohoek am mañairovai so-
hom. Met ni nemaz zait tat loporï
nanameñivoz zut paru parumauhö nae nap
zakep tat loporizaro manohopan. Tohopa-
nen ne parunañ honeo hem.” Pot Iesu pim
Papapun mañ mañat bon tah.

18

Ñai abanari emat Iesu bah
Matiu 26:47-56; Mak 14:43-52; Ruka 22:47-53

1 Met Iesu mañeo pot hat bon tahapuh
pim mañairooh-abanarinañ tapurah er ho-
rat Kidron iv gup porih ñarat karom Oliv
ziñ ñedehan heh-dañ povok helah. 2 Met
paru Iesunañ honeo poek orah rezah sat
togü manat heh, povoz Zudas ñai abanarin
mañairapanen bapanez pop parum togü
manooh-ham poraz pi hodad heh. 3 Povoz
aban anumaihol bareñ elat mañarooh-
ahorir Parisi abanarihö Zudasin mañahan
pi aban tup ahomakez korav meñehan heh-
porir ñai aban nari baviit ñaitü bahapuh
havoñ rañizat bat Iesu sat hehaekaz hat
emah. 4 Met Iesu piih
metapanezavoz hodad hatat heh, povoz ñai
aban pori emahan pi etet parum nakoe
haret epat mañah, “Erohol ae, ari taira-
puz mel tovai emameg?” 5 Pot at maña-
han paru ñetï hañiv epat mañah, “Met dei
Iesu Nasaret zeitakanañapuz melahar ev
emameg.” Pot mañoohan Zudas pi ñai aba-
nari bavizat emah-pop parunañ honeo rou-
vat het etet heh. Tahan Iesu epat mañah,
“Ne tapup ev.” 6 Pot haovaiam paru maot
aviam zaur kotï kotï hon ravat hamarah hor
orah. 7 Tahan pi parun maot at mañah, “Met
ari tairapuz mel tovai emameg?” Pot maot
at mañahan paru epat hah, “Iesu Nasaret
zeitakanañapuz dei mel tovai ev emameg.”
8 Pot hahan Iesu epat parun mañah, “Met ne
tapup ev pot arin haañoh. Met ari nemaz
mel tovai emameg, povoz aban nenañ dei
karar hez-eperi meepeken sap.” 9 Met pi
garos epat Papapun mañ hamañah, “Aban
nem ev naneñin hez-eperihanañ nap horï
naravotü.” Met Iesu garos pot mañ maña-
havoz homet paru meepanen sapanez ñai
aban porin mañah.

10 Pot mañovai Saimon Pita pim en raves
elevok meehan hehaek bat aban anu-
maihol bareñ elat mañarooharіz ahopuz
gog aban napuz abatao Malkas popuhaz
menahan bazei manahan hat kap giñasitï
poe men elah. 11 Tahan Iesu Pitan epat
mañah, "Met nem Papap kakam tapuv hat-
evetemaz nañahan hezaek nem haitokor
nemerizekez hat okat ni tameñi? Evo, met
nim en raves pim elevok meeñin hehaek
maot mee."

Iesu Anasihaz basah-ñetiv

12 Met pot tahan paru ñai abanarir parum
ahop, ma Zuda pei du pori Iesu bat birepe-
nañ demahapuh 13 paru aban Anas pi garos
aban ahop ravat hehapuhaz hat basah. Met
aban ahö pop Iesu pot metah-krismas po-
vok pi er hor ravahan pim ab lelamap
Kaiapas pim urutak rouvat aban anumai-
hol bareñ elat mañarooharіz ahop ravat
heh. 14 Met Kaiapas popuhö garos pim
Zuda modarin epat hamañahan heh, "Met
aban hon nenap ñomapanen dari añarab
modari map tin hek," pot hah. Met aban
pot hahapuz ab lelamap Anas popuhaz paru
Iesu basah.

Pita Iesuz bavai hah-ñetiv
Matiu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruka 22:54-57

15 Met Iesu Kaiapasiz zeimakeh basahan
Saimon Pitar mañairooh-aban mod nap
parup houloñariv Iesur aban poriz tokat
sooh. Met Kaiapas aban ahö pop pi
mañairooh-aban Pitanañ sooh-popuz ho-
dad, povoz aban pop parunañ honeo ko-
hat zei romevok sah. 16 Tahan Pita iñidoh
romevoz haitokoroh totoi rouvat hehan
mañairooh-aban mod pop maot berevat añ
haitokoroz korav ravat hehapun mañahan
Pita amun kohat romevok lokovaiam, 17 añ
popuhö Pitan etet epat at mañah, "Met
ni aban okopuz nañairooh-aban napu?"
Pot mañahan Pita epat mañah, "Evo, ne
patap ev." Pot hat kohat sah. 18 Met
porah zeis tamar ahov tooh, povoz parum
zei ahomakez pei duholor as rohol itiñad
mañarat rouvat het barai ñaroohan Pita
honat paru honeo rouvat het barai ñarooh.

Anas Iesun toohavoz at mañah
Matiu 26:57-68; Mak 14:53-65; Ruka 22:66-71

19 Met pot barai ñarohot hehan Anas
aban ahö pop epat Iesun mañah, "Met
aban ninañ honeo emooh-poriz ñetiv,
ma ni añarabon mañovai emooñ-ñetï
povokaro bar nañeken ne hatevetem."
20 Pot mañahan Iesu piin ñetï hañiv epat
mañah, "Met ne iz ravat kilam ñetï
pov añarabon namañ, oñ orah rezah
Godiz tup ahomakeh, ma darim topour
zeiñik añarab topouramahaek lokat ourah
mañovai emooh. 21 Oñ ni añarab ñetï
pov hateveteoharin at mañeken paru hat
havetet hodad haravat hezari okeg, paruhö
niin bar nañap, oñ tairaiz ni neen ok at
nañeñ?" 22 Pot hahan parum pei du nap
rouvat hehaekanañ Iesu marasinañ urat
pot mañah, "Tairaiz ni aban anumaihol
bareñ elat mañaramahariz ahö okopun
horï okov mañeñ?" 23 Pot hahan Iesu epat
mañah, "Met ne ñetï tinao ev mañohog,
horï tairao hahon ni hatevetet ne noureñ-
pov bar haken hatevetek, ma betezam ni ne
noureñi?"
24 Pot Iesu aban popun mañah. Oñ Iesuz
marañik birepenañ demahan hehatam am
hehan Anasihö aban anumaihol bareñ elat
mañarooharіz ahop Kaiapas popuz zei girü
hehavokaz meehan basah.

Pita Iesuz maot bavai hah
Matiu 26:71-75; Mak 14:69-72; Ruka 22:58-62

25 Pot toohan Saimon Pita pi itiñadek
barai ñarohot rouvat hehaek, paru itiñadek
heh-mod pori piin etet epat at mañah,
"Erom ae, met ni aban akapuz nañairooh-
aban napu?" Pot at mañahan pi maot bavai
hah. 26 Tahan Pitahö hat kapoe men elah-
aban popuz kapotak nap pi amun aban anu-
maihol bareñ elat mañarooharіz ahopuz
gog abanap ravat heh-popuhö epat piin at
mañah, "Met ni pinañ Oliv ziñ ñedehan
hezaek heñin ne niin et nereehö tapupu?"
27 Pot hahan Pita maot epat mañah, "Evo,
mod napuz ok ni hameñ." Pot haovai
tapurah hohor bizap ñeo hah.

Iesu Pailat ahopuhaz basah
Matiu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Ruka 23:1-5

28 Met pot tahan zeit al teevai soohan
paru maot Iesu bat Kaiapasiz zeimak
betet gavman aban ahop Pailat popuz zei
ahomakehaz basah. Met paru Zudahol
añarab patariz zeiñik nalokotuz ah ñeo
hahan heh, povoz paru pot homeh, Ganö
dari kohat Roma pat okopuz zeimakeh
lokakapuh darim ah ñeo elakan horiv
darih berevapanen zeirevai darimeri
meñizoohavoz homet* anumair gipiz
rekot nain hek hezag. Pot homet zei ahö
pomakeh nalok, 29 oñ iñidoham hehan
Pailat Roma aban ahö pop berevat epat

* 18:28: Pavar 28 -Met parum pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

parun at mañah, “Met aban meegin kohat
emah-okop horï tairao tahan ari ñevok
bizat ev bat emeg?” 30 Pot at hahan paru
epat mañah, “Aban okop horï nao natatin
dei nihaz pi bat naem teg narab.” 31 Pot
hahan Pailat parun epat mañah, “Povoz
pi maot basat arimauhö arim ñetï kateñir
ah ñeñ hahan hezan hameg-poñiz homet
pim horivoz an tat hat hatevetei.” Pot
hahan paru Zudahol epat mañah, “Tin
ok hañ, oñ ni hodad, deihö aban napuz,
‘Ni horï teñ, povoz dei ni ur noñomak,’
pot hat ur ñomakaz nonor bon, oñ ari
Romaholohö dei pot tak hezavoz non
poorö merizegin hez.” 32 Met Iesu pimauhö
garos aban patarihö pi ur ñomapanez
ñetiv mañoohavoz rotapuv ou ravapanez
Zudahol pot hah.

33 Met pot hahan Pailat maot pimamakeh
lokahapuh Iesuz as hahan zei girü moda-
vok basat meñehan hehaekanañ pim nakoe
bat emahan epat at mañah, “Met ni Zu-
daholoz aban ahopu?” 34 Pot mañahan
Iesu epat hah, “Met nim homevokam ñetï
okov neen at nañameñi? Ma aban mod
narihö nemaz okat nañahan ni hatevetet
neen at nañameñ?” 35 Pot hahan Pailat
epat mañah, “Ae, ne Zuda aban bonop
eveg, tair tat nem homevokam at nañom?
Oñ nimauzarir arim aban anumaihol bareñ
elat mañaramahariz ahorihö ni navat ne-
haz emahag, ni tair teñin paru ni neeh
bat neemah?” 36 Pot hahan Iesu ñetï hañiv
piin epat mañah, “Met ne ahop ravomaz
pov ham eparahazao bon, oñ ne ahop
ravomaz pov ham eparahazavozatin nenañ
honeo emamah-pori ne neñizapanez ñai
tahan Zuda iñidoh hez-okori ne nanav tah
narab. Oñ rotap ne ahop ravomaz pov ham
eparahaz bonov, povoz nemeri ok nemaz
ñai nat.” 37 Pot hahan Pailat epat mañah,
“Kar, met okat hañin ne hatevetehon ni
aban ahop, pot nim ñetiv ou ravah.” Pot
hahan Iesu epat hah, “Rotap ne ahop ni
ok hakañ. Met ne ñetï rotapuv haovai so-
homaz nem nonop navatahan ham eparah
emooh. Met añarab ñetï rotapuv hatevete-
vai sohopanez zait tat hez-pori nem ñe-
tivon hateveteamah.” 38 Pot hahan Pailat
piin pot mañah, “Met ñetï rotapuvoz hañ-
okov tair batah?”

Iesu ur ñomapanez Pailat hah
Matiu 27:15-31; Mak 15:6-20; Ruka 23:13-25

Pailat pot hat iñidoh maot berevat ema-
hapuh paru Zudaholon epat mañah, “Met
ne hatevetehon aban okop ur ñomapanez
horï tah-nao ou narav hez. 39 Met darim
tamegit orah rezah arimeri meñizahan tin
hehavoz homet topourat† gipiz nameg-
aliz posik ne aban nap kakam zeimakeh
hezaekanañ ari hamegin baverevamoh,
povoz pei povoz homet gipiz nohopekez
eparah ne ari Zudaholoz aban ahö okop
baverevom, ma mod nap baverevomaz ari
zait teg?” 40 Pot at mañahan paru maot ñeo
ñarah hat epat hah, “Evo, pi am hepanen
urapan, oñ Barabas baverev meeken sap.”
Met Barabas hah-pop pi añarab modari
menovai parumotü givogï boohap ok, oñ
pot añarab hahan pop baverev meehan sah.

19

1 Pot hahan Pailat sat pim ñai abanarin
mañahan paru Iesu bat birepenañ urah.
2 Tahapuh paru pi bat pimaz, “Zudaholoz
aban ahop ev,” pot hat zu metat bi teñoñi-
nañ narep bat bakoñ rezat koekasiz zut tat
pim gagavok memevizah. Tahapuh aban
ahö ravamahariz dim mav tin meamahariz
nap bat pi memeeh. 3 Pot metahan hehan
paru honep honep pim nakoe emat epat
haoh, “Erom ae, ni Zudaholoz ahopu?” Pot
mañat parum marañinañ pi urooh.
4 Pot metoohan Pailat kohat hehaekanañ
maot iñidoh berevat emat paru Zudaholon
epat mañah, “Hatevetei, met ne hatevete-
hon pi ur ñomapanez horiv bon, pot ari ho-
dad tepekez ne pi ev baverevoman iñidoh
arihaz emapanen etepek.” 5 Pot mañahan
Iesu ñai abanarihö bi teñoñinañarep gaga-
vok memevizahan heh-poreper dim mavap
amun memeehan hehatam hehan berevat
emahan Pailat parun epat mañah, “Etei,
aban epopuz añohop ev.” 6 Pot mañahan
paru aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahorir parum irih korav ravat
heh-nari piin etet kezao epat hah, “Akap
zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” Pot hao-
han Pailat parun maot epat mañah, “Met
pi horï tairao tahan ari okat hameg-povoz
kapotaz ne hodad nat, oñ arimauhö bat
zirah ur ñomei.”
7 Pot mañahan paru Zudahol ñetï hañiv
piin epat mañah, “Met deim ah ñe nao
pot hahan hez, Met nap epat hapan, ‘Ne
Godiz rop ev,’ pot hapanez pop pi ur ñomei.
Pot hahan hez, povoz aban akap pi deim
ah ñeo hahan hez-tapuv elat pi Godiz rop

† 18:39: Pavar 39 -Met parum topour povoz abatao Pasova mañooh.

pot haohap akeg, pi ur ñomapanezap ak."
8 Pot paru hahan Pailat povon hatevetet pim
ñaihet tat heh-pov map ahö ravah. 9 Tat
pi Iesuz kapotaz basat em tah, povoz pi
bat maot kohat pim zei ahomakez giruvok
parup honeo lokat piin epat at mañah, "Met
ni taekanañ emeñipuz paru okat hamah?"
Pot at mañahan Iesu ñetï hañiv nak, oñ am
heh. 10 Tahan Pailat maot piin at mañah,
"Erom, met ni tair homet neen ñetï hañiv
nanañ, am hez. Met ne ba neverevoman
sekez aban ahö tapup ev, ma mañoman zi-
rah ur noñomapanez amun haomaz tapup
ne ev, povoz met ni hodad nata? Tat neen
ñetï hañiv ni nanañ hez." 11 Pot hahan Iesu
ñetï hañiv piin epat mañah, "Met Godihö
ni hameñ-okop ev hamarah ahop ravat
hekez ba ou navatat neñehan hez, povoz
niuhö rekot ba neverevekë, ma mañeken
ur noñomapan. Oñ piuhö ni ba ou navatat
naneñitin ni ahop narav, am heñ narab.
Met aban tairapuhö ne navat ni nanah-
aban popuz horiv ahoam piitï ok hez, oñ
niitï horiv aviam ok hez."

12 Met pot mañahan Pailat povon hat-
evetet Iesu baverevat meepanez nonoroz
mel tooh. Tahan Zudahol kezao pot haoh,
"Met aban nap pimauhö, 'Ne arim aban
ahop ravoh,' pot hahopanez pop Sisa ari
Romaholoz aban ahop ritou metapan heza-
voz Sisa pimaz kaev ravapan, povoz aban
akap, 'Ne arim aban ahop ev,' pot hama-
haek ni pi baverev meeken sapan, povoz ni
Sisa popuz gog aban tinap ravat naketü."

13 Pot mañahan Pailat hatevetet Iesu
maot baverevat sat dorovok hel pan kakañ
hamarah bizahan hehaek Ibru ñevonañ
Gabata mañooh-poek basat meñeh. Tat
Pailat pi Roma gavman ahop toutat
añaraboz ñeñ hatevetet ba oñ batooh-tek
potak toutah.

14 Met pot tah-porah paru Zudaholoz biñ
ravat gipiz nohopanez aliz poñiz garosikas
zeirevai al tezapan, pot homet aliz irih
posik anumair gipiz nohopanez-potü ni-
ania tat bizapanen oraepanez alizas ok.
Met gitap revah heloohan Pailat toutat
hehaekanañ Zuda aban ahö porin epat
mañah, "Arim aban ahopun etei." 15 Pot
mañahan paru maot kezao epat mañooh,
"Evo, akap basat zirah ur ñomap, zirah
ur ñomap." Pot mañoohan Pailat parun
epat mañah, "Met ne mañoman arim ahö
epop ur ñomapanez ari zait tegi?" Pot at
mañahan aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahori epat hah, "Met deim aban
ahö nenap Sisa ok hez." 16 Pot hahan Pailat
parum zaitivok Iesu zirah ur ñomapanez
ahoam haohavoz hatevetet betezam gu ha-
han paru ñai abanari Iesu zirah urapanez
bat sah.

Iesu zirah urah-ñetiv
Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Ruka 23:26-43

17 Met sooh-porah Iesu pimau pim zir
manahan ñelet zei pot betet ham naraz
abatao Gag Hatai pot mañooh-porahaz
basah. Met Ibru ñevonañ ham poraz abatao
Golgota mañooh. 18 Met poek paru Iesu
basat zirah bizat urah. Tat aban nañariv
pinañ honeo nap okatasitï zi porah urat nap
epatasitï zi porah bizat urahapuh paru balei
hat bavareñah.

19 Met Pailat garos zi nasik ñetiv epat
menat manahan tokorah pim gagavoz re-
vah terimarah urahan heh,

IESU NASARET ZEITAKANAÑAP, PARU
ZUDAHOLOZ ABAN AHOP EV.

20 Met Pailat ñetï pov Ibru ñe povonañ, ma
Roma ñe povonañ, ma Grik ñe povonañ
menahaek urahan heh. Met Iesu urahan
heh-poek Zerusalem zei ahö potaz totoi,
povoz paru Zudahol ahoam emat menahan
heh-ñetï povon etet rekö haoh. 21 Pot tahan
hehan aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahori kaev ravat sat Pailatin epat
mañah, "Ni tairaiz zisik, Zudaholoz ahop
ev, pot meneñin hez? Oñ baolat epat men,
Met aban epop pimauhö epat haoh, 'Ne
Zudaholoz ahop ev,' pot haohap ev, pot
men." 22 Pot mañahan Pailat ñetï hañiv
epat mañah, "Met ne ñetï akao hamenohon
hez, povoz ne maot ba naolotü, oñ am sa
hepan."

23 Met paru ñai abanari Iesu zirah urahan
hehan pim dimihol bahapuh gamö reet
orañ 4 biivai sat nap nim nem bah. Met pim
dim tovep elat birepenañ putput namee, oñ
tovep orahan hehatam meehan pim eñañik
er horat heh-pop amun bah. 24 Tat paru
ñai abanari etet pot nae nap mañah, "Dari
dim epop ba nakelotü, oñ heleñinañ ekerë
nao tohot tairap ritou tapanez popuhö pim
dimip bapan."* Pot hat toutat parum hahat
tah. Met Baiñetinavoz Tepatak batam pot
tapanez epat menahan hez,
Paru nem dimihol gamö rezat bapan. Tat
paru nem dim tovep bapanez ekerë
nao tapan. *Buk Song 22:18*

* 19:24: Pavar 24 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tapanez hah.

Pot menahan hezaek paru ñai abanarihö
pot tahan menahan hez-epovoz rotapuv ou
ravah.
25 Met Iesu zirah urahan hehaek to-
toi pim nonopur nonopuz tetepur Maria
Kliopasiz añapur Maria modap Magdala
zeitakanañap paru añ pori rouvat het etet
heh. 26 Tahan pim mañairooh-aban Iesu pi-
maz ahoam zait tat hehap Iesuz nonopunañ
parup honeo rouvat hehan Iesu etet pim
nonopun epat mañah, "Amai, petev aban
okop nim rop ok ravah." 27 Pot mañat maot
aban popun etet epat mañah, "Erom, añ
okop nim nonop ok ravah." Pot mañah,
povoz aban pop Maria bavizat parup sat
pim zeimakeh meñet korav heh.

Iesu ñomah-ñetiv
Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Ruka 23:44-49

28 Met Iesu pot tah-porah epat hodad
ravah, Nem gog mapoñ ev bavon havatoh.
Pot homehapuh, met batam Baiñetinavoz
Tepatak menahan hez-povoz rotapuv ou
ravapanez hat pi pot hah, "Ne ivovoz ne-
tamah." 29 Pot hahan met ñerë oraeh-navok
bain iv sepeleo mañar bizahan hehaek paru
pun nar bat iv povok meehapuh zi isop por
bat bavorë manat Iesu napan hat bat em
manah. 30 Tahan Iesu nahapuh pot hah,
"Ev nem gogot garë hakahö." Pi pot hat
pimauhö gagao tok riit pulip meehan sahan
ñomat mazeo rez badah.

Pim zabelusik kepas bareñah

31 Met zeirevai anumair gipiz nohopanez
aliz ahö poñiz garosikas al teepan, pot Zuda
aban ahori hodad het aliz posik aban pori
am hepanez paru kaev, povoz sat Pailatin
epat mañah, "Ni rekot nim ñai aban nari
meeken sat aban urahan hez-poriz eñañ ur
rezapanen zuam ñomapanen parum ham
heriñ bañizat basapane?" 32 Pot mañahan
Pailat gu hat pim ñai abanari meehan sat
aban Iesunañ zirah urahan hehañariviz na-
puz eñañ garos ur rezat tokat modapuz
eñañ ur rezah. 33 Tat Iesuz eñañ ur rezapan
hat tat etehan pi hañomah, povoz paru pim
eñañ ur narez, 34 oñ ñai aban nap kepasi-
nañ Iesuz zabelusik bareñahan pim uvevor
uruv berevat er horah. 35 Met pot meta-
han pim etañinañ eteh-pop ñetï rotapuv
ev menah. Met pi ñetï moregao ev menah
bon, oñ tahan etehat ari amun hatevetet
barotap batepekez hat pi ñetï rotap epov ev
menah. 36-37 Met batam Godiz ñetivok epat
menahan hez, Pim hat nar ur narezotü.
Met ñetï modao amun epat menahan hez,
Aban pi bareñapanez popun añarab etepan.
Met ñetï epovokaro menahan hezaek Iesuz
hatar ur narez tahapuh pim zabelusik kepas
bareñahan ñetï menahan hez-epovokaroz
rotapuv ou ravah.

Iesuz heris bavizah-ñetiv
Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruka 23:50-56

38 Pot tahan Zosep Arimatia zeitakanañap
pi Iesuz pim loporih kilam homeo badae
batoohap, oñ pi Zuda aban ahoriz ñaihet tat
pimaz homeo badae batoohavoz ourah bar
nak heh-pop pi sat Pailatin Iesu basat biza-
panez mañahan gu hah. 39 Met Nikodemas
pi batam kutur natak kil emat Iesunañ ñetiv
haoh-pop amun emat paru Zosep honeo
pim heris bapanez sah. Met Nikodemas
zi namedekaroz tik ulagï tinavonañakaro
bahoneo batat matut tahan heh-pov ahoam
pim honoñaiv 34 kilogram† pot hehao bat
emah. 40 Tahapuh aban poñariv Iesu bat
Zuda parum ñomamahari basat bizapanez
hat tamahat zimedekaroz tik tin navokaro
pim herisik ur memelat givoñinañ el hatah.
41 Met paru Iesu zirah urahan hehaek nakoe
ziñir zibuñ ñedehan tin heh-ham porah hel
pui magei naorö menahan heh, met hel pui
pooroh paru garos ñomah-mod nap poek
basat naviz. 42 Met parum gogot natotuz
pov totoiam ravah, povoz parup pot hah,
"Darim gogot natotuzao ev totoi ravahag,
zuam beken deip hel pui totoi ev menahan
hez-okoroh basat bizopain." Pot hat parup
hah-taput tat basat kohat lokat bizahapuh
berevat hel ahos bat torop metat sah.

20

Iesu maot biriri ravah
Matiu 28:1-8; Mak 16:1-8; Ruka 24:1-12

1 Met basat bizahan oraehan Sande aliz
pos maok al teevaiam Maria Magdala
zeitakanañap hel puioroh emat etehan hel
ahos bat torop metahan hehaek tez bete-
han oraeh. 2 Tahan pi etehapuh Maria pop
zuam borourat porü hat emahapuh pim
mañairooh-aban Iesu pimaz ahoam zait tat
hehapur Saimon Pitahaz hat maot emat
parupin epat mañah, "Eroñariv ae, met
paru darim Amip hel puioroh kohat biza-
han hehaek dei sat etegin bonog, basat mod
naek bizahan oraez, ma tair? Povoz dei
unun."

† 19:39: Pavar 39 -Met añ napuz ad ki baruapanen honoñai ahö hepanezavoz zut ok heh.

3 Pot hahan pim mañairooh-aban popur
Pita honeo porü hat hel pui pooroh kohat
etepanez sahapuh, 4 pi Pita betet garos ravat
sahapuh hel pui pooroh 5 kohat nalok, oñ
am iñidoh rouvat het tok riit etehan giv
nenañ oraeh. 6 Tahan Saimon Pita tokat
emoohaek haret pi kohat lokat etehan giv
nenañ oraeh, 7 met Iesuz gagavok giv bapotï
urahan heh-por giv modañinañ honeo nao-
raez, oñ pim gagaih main bapotï urat bizah-
poekam oraeh. 8 Tahan aban garos emat
hehapuhon lokat etet, Met Iesu ñomahan
ev bizahan hehaek maot bal hakah, pot
homet barotap batah. 9 Met garos Iesu
ñomapanezaekanañ maot bal hapan, pot
menahan hez-pov parup rekö haohaek ho-
dad nat, oñ am het hel puioroh lokat eteh-
porahahoh parup hodad ravah. 10 Tat parup
zeitak maot borourat sah.

Maria Iesun eteh
Matiu 28:9-10; Mak 16:9-11

11 Tahan Maria maot emat hel puioroz
iñidoh rouvat iñ hahot het tok rizat ko-
hat eteh. 12 Tahan enzol dim aerañariv
meet hehañariv Iesu bizahan oraehaek
nap gagaiz oraehaek, met modap eñañiz
oraehaek tat parup toutat heh. 13 Tahan
Maria etehan enzol napuhö epat at mañah,
“Eñarim ae, ni tairaiz iñ hameñ?” Pot
mañahan pi parupin epat mañah, “Met
paru nem Amip bat sat naek bizahan ne
ev emat mel tat pimaz iñ hamoh.” 14 Pot
pi haovai teritanañ havoe tat pi Iesu rou-
vaehan eteh, oñ Maria, Pi Iesu ev, pot
pi hodad nat. 15 Oñ am hehan Iesuhon
piin epat at mañah, “Eñarim ae, taira-
puz ni mel tat iñ hameñ?” Pot maña-
han pi epat homeh, Aban epop petï ham
eparaz koravop ev, pot homehapuh pi epat
piin mañah, “Erom, niuhö nem Amipuz
heris naek basat biiñin heza? Povoz ni
basat bizeñin hezaekaz badede nañeken ne
sat bom.” 16 Pot mañahan Iesu piin epat
mañah, “Maria.” Pot pim abatao haovaiam
Maria pim ñevon hatevetet zuam hodad
ravat havoe tat Ibru ñevonañ epat mañah,
“Rabonai.” Met ñe mañah-povoz kapot
ev, Añairameñip. 17 Met pot mañahan Iesu
epat mañah, “Met petev ne nem Papapuhaz
nahel, povoz ni neeh navotun, oñ ni sat
nemaz homet hezarin nem ñetiv epat mañ,
‘Iesu God pim Papapuhaz helapanez tah,
met God pi amun arim Papap ok.’ Pot parun
sat mañ.”

18 Met pot hahan Maria Magdala zei
potakanañap emat paru Iesuz mañairooh-
abanarin epat mañah, “Met ne darim
Amipun et hareohö.” Pot mañat Iesu
Papapuhaz helapanez mañah-ñetï pov pi
parun bar mañah.

Mañairaholoz ñaravatak ou ravah
Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruka 24:36-49

19 Met aliz posik gitap bañodahan kutur
manahan pim mañairooh-abanari honeek
topourat het ganö Zuda aban ahori paruhoz
bat urapan hezavoz paru ñaihet tahapuh
parum zei haitokor merizat map badao
hah. Tat hehan Iesu parum ñaravatak
ou ravat rouvat parun epat mañah, “Ari
lop tinarizaronañ hezei.” 20 Pot mañat
pim marañir zabelusin mañairah. Tahan
paru piin etet pimaz ahoam biñ ravah.
21 Tahan pi maot parun epat mañah, “Ari
lop tinarizaronañ hezei. Met Apai ne ne-
meehan erohovoz zut ne ari honep honep
emeeman nem gogot tovai sohopek.” 22 Pot
hat pim gizasikanañ pulio paruh pul men
memeehapuh parun pot mañah, “Ari Godiz
Pul Tinap arim loporizaroh bahorë hat
hezei. 23 Met ari añarabon, ‘God arim horiñ
ok ol haveteh,’ pot mañohopeken God
parum horiñ ol betehopan. Oñ tairarin,
‘Evo, arim horiñ aritï am hez,’ pot maño-
hopeken God poriz horiñ ol navetetü, oñ
am hepan.” Pot pi parun mañah.

Tomas Iesun eteh

24 Met Iesu pim mañairooh-abanarih
emah-porah paru porihanañ nap pim
abatao Tomas Didimas pop paru honeo
nakez. 25 Povoz pi soohaekanañ maot
emahan paru modarihö epat piin mañah,
“Met ni sooñin darim Amip emahan dei
et hareeg.” Pot mañahan Tomas pi parun
epat mañah, “Evo, petï ari ok moreg ne
netameg, oñ nem etañinañ pim marañik
ñirihol urahaek mor moroñin etet nem
marapunañ ut urom, ma pim zabelusik
bareñahaek nem maras meet bagi tom,
povozahoh rekot ne pimaz, Rotap pi bal
hakah, pot homem. Oñ ne pot nat tom,
povoz arim nañameg-okovoz ne barotap
navatotü.” Pot pi parun mañah.

26 Tat hehan Sande modavok pim
mañairooh-abanari maot kohat Tomasinañ
honeo topourat haitokor merizat badao
hat hehan Iesu parum ñaravatak maot
ou ravat rouvah. Tat pi parun epat maot
mañah, “Ari lop tinarizaronañ hezei.”
27 Pot mañat Tomasin epat mañah, “Met

ni ev nem marañin eterë. Tat nim maras
meeken ev emat nem marañik mor moroñ
hezaek ut nourapanen nim maras maot ev
nem zabelusik navareñahaek meet bagiz
tekepuh ni nemaz lop houlorizaronañ het
barotap navat tameñ-pov bon tap. Tapanen
ni nemaz pot homekë, Rotap pi bal hakah.”
28 Met pot haovaiam Tomas zuam epat
mañah, “Rotap ni nem ahop God hakez.”
29 Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ni neen
etet nemaz homeo badae bateñ, oñ añarab
tairari neen et naream het nemaz homeo
badae batapanez pori biñ ahov ravat hep,”
pot mañah.

Ñetï menah-epeñiz kapot ev

30 Met Iesu gog ahö navor nao toohan
pim mañairooh-abanari eteoh, oñ ñetï poñ
ne map tep epatak namen. 31 Met ñetï
map nem menovai emooh-epovoz kapot
epat hez, Met ari Iesuz homeo badae batat
epat homehopek, Rotap pi Godiz rop, Kristo
meepanen erat eñizapanez au hahan hehap
ok. Met ari pot homepekepuh pimaz
homeo badae batohopek, povoz ari pim
kezavok pohao tin het hepek. Met ari pot
tohopekez homet ne ñetï epeñ ev menooh.

21

Pim mañairoohari 7 Iesun eteh

1 Met aliz nañ bon tahan tokat pim
mañairooh-abanari iv havë ahö navoz
abatao Taiberias* pot mañooh-povoz totoi
sat hehan Iesu ñomahaekanañ poek maot
ou ravat tah-ñetiv ev. 2 Met Saimon Pitar
Tomas Didimasir, Nataniel pi Galili zeisik
Kena zei potakapur, Sebediz roñariv, ma
Iesuz mañairooh-aban modañariv paru
honeo heh. 3 Tat Saimon Pitahö bal hat
paru modarin epat mañah, “Ne pisihol
bovai somaz ev toh.” Pot hahan paruhoz
epat hah, “Met dei amun ninañ honeo dari
sak.” Pot mañahapuh paruparo sat bout
natak helat het kuturutak sohot ki deveñ
pisihol holapanen bapan hat iv havë ahö
povok betevai ahoam sat em toohapuh
paru pis nari nav, 4 oñ betezam soohan
zeit al tezahan gitap magei berevovai Iesu
iv havë povoz gaorevok rouvat heh, oñ
pim mañairooh-abanari piin etet, “Tairap
ak hez, batah?” pot hah. 5 Tahan Iesu
parun epat at mañah, “Erohol, ari pisihol
nava?” Pot mañahan paru piin epat mañah,
“Evo, bonon dei upaiam ev emameg.” 6 Pot
hahan pihoen epat mañah, “Kar, povoz ari
boutitak hezaek arim mar giñañitihanañ
ki deveñ maot bat betei. Tat pisihol ok
bepekeg.” Pot mañahan paru pim hahat
tahapuh pisihol ahoam holahan ki deveñ
beri hat revah bavizapanez pap tah.
7 Met pim mañairooh-aban Iesu pimaz
ahoam zait tat heh-popuhö Pitan epat
mañah, “Erom ae, darim Amip akeg, eterë.”
Pot mañahan Saimon Pita hatevetet pim
dimip tez bizat pisiholoz gogot toohaek
zuam maot bameet kohat iv havevok ar
meñet Iesu rouvaehaek bavizapanez hat
sah. 8 Tahan mañairooh-aban modari bouti-
tak emat ki deveñik pisihol ahoam ho-
lat hehaek boutitanañ karar iv havevozañ
berihar emohot gaorevoz totoi 90 mitaz
zut het poekanañ beri hah. 9 Tahapuh
paru gaorevok em berevat etehan it nañad
ñadoohaek pis nari arö tahan ñadoohan
berë nañ amun bizahan oraeh. 10 Tahan Iesu
parun epat mañah, “Arim pis begirihanañ
nari bat emei.” 11 Pot mañahan Saimon Pita
revah boutitak helat ki deveñ havevokanañ
gaorevotï beri hat emah. Met ki deveñik
pis ahorihar holat beo rezat hehan bat rekö
hahan sat 153 ravah, oñ ki deveñ por naur
hehan paru etehapuh home midin tah.
12 Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari emat
gipiz nei.” Pot mañahan paru, Deim Amip
ok, pot homeh, povoz paruhanañ napuhö,
“Ni tairap ok?” pot piin at namañ, oñ am
heh. 13 Tahan Iesu berë nañir pisihol bat
paru manahan nah.
14 Met pi ñomahaekanañ maot bal hat
navokaro parum etañik ou ravahan eteh,
met iv havevoz gaorevok maot ou ravah-
povonañ honeo ravahan navokaro nao
ravah.

Iesu Pitan mañahat ev

15 Met paru gipiz nat garë hahapuh Iesu
Saimon Pitan epat at mañah, “Saimon
Zoniz rop ae, met ni nem gog aban eperi
ritou metat nemaz ahoam zait tat loporï
nanat heza?” Pot mañahan Pita epat hah,
“Gu, nem Amip ni hodad, ne nimaz ahoam
zait tat hez.” Met pot hahan Iesuhoen maot
epat mañah, “Povoz aban koravop pim
sipsip roholoz korav hezavoz zut ni nem
añaraboz korav ravat gipiz manohoz.” 16 Pot
mañat Iesu piin maot epat mañah, “Saimon
Zoniz rop, ni nemaz zait tat nim loporï
nehar nanat heza?” Pot mañahan Pita epat
hah, “Gu, nem Amip ni hodad, ne nimaz zait
toh.” Pot mañahan Iesu maot epat mañah,

* 21:1: Pavar 1 -Met Galili iv havevoz abat modao Taiberias pot mañooh.

"Povoz nem añaraboz korav ravat hez."
17 Met navokaro mañat maot modao epat at
mañah, "Saimon Zoniz rop, rotap ni nemaz
zait teñi?" Pot mañahan navokaro nao at
mañahavoz Pita pim loporih honoñai tat
pi Iesun epat mañah, "Met nem Amip, ni
nonair nai mapotuz tin hodad hez, povoz
ne nimaz zait tat hezavoz ni amun hahodad." Pot mañahan Iesu epat hah, "Ni nem
añarab gipiz manohoz." 18 Pot mañat maot
epat mañah, "Met ne rotapuam epat nañoman ni hatevet. Met ni goerah dimihol
meet nimauz zaitivok sat em tohot petev
am tameñ, oñ nem marañiz navat nedemahan hehovoz zut ni tokat aban añavaip
ravat heken nim marañiz aban modapuhö
navat nedemapanepuh nim sekez zait nat
hekez poek navat sapan." 19 Met pot mañahavoz kapot epat hez, Met Iesuz bat urahavoz zut modarihö Pita bat ur ñomapanen
Godiz abatao ahö ravohopanez Iesu homet
Pitan pot mañah. Met pot mañat maot epat
mañah, "Met ni nenañ honeo emohoz."

Iesu aban modapuz hahat ev

20 Pot mañovai Pita havoe tat etehan
pim mañairooh-aban Iesu pimaz ahoam
zait tat heh-pop parupim kosimarah toutat heh. Met batam pi tapup paru gipiz
nohot heh-porah Iesuz totoi toutat het
pot piin mañah, "Nem Amip, tairapuhö
ñai abanarin mañairapanen ni navapanez
hameñ?" Met pot mañah-tapup parupim
totoi toutat hehan, 21 Pita piin etet Iesun
epat at mañah, "Nem Amip ae, aban okop
tokat tair metapan." 22 Pot mañahan Iesu
epat hah, "Met nim bonov ok nemov, povoz
nehö, 'Pi am
hepanen ne maot emom,' pot haom, povoz
nemov ok. Met nim modapuz tohopanezavoz neen at nañotun, oñ ni am nenañ honeo emohoz." 23 Met pot mañahan tokat
Iesunañ sooh-modari hatevetet kapotaz
hodad nat het aban popuz pot haoh, "Okop
nañomotuz hahap ok." Pot haovai emooh,
oñ Iesu pi nañomotuz Pitan namañ, oñ Pitahoam pimaz at mañah, povozam epat piin
mañah, "Met 'Pi hepanen ne maot emom,'
pot haom, povoz nim bonov ok, nemov."
Pot Pita hodadeo bapanez upaiam mañah.

Ñetï metevokaro

24 Met ne Iesuz nañairooh-aban tapü
epopuhö Iesuz tovai emooh-ñetï mapoñ
hat menovai emohot ev bon toh. Met dari
hodad, ne pinañ honeo het et hareohö,
povoz ñetï rotapuñ ev menoh.
25 Met ev menoh-nen epeñ Iesu tooh
bon, oñ mod mapotü ahoam amun tooh.
Met aban napuhö ñetï poñ map menapan,
povoz petï darim ham eparah tep poñ bizakan oraepanez mopas rekot bon.

(Iesu ñetiv aban Zoniz menahat nen ev.)

APOSOR
Ñetï garosikao

Aposor ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Ruka aban pop garos tep modataz abatao Ruka hameg-ñetï pov menah, met tokat ñetï mod epov amun red menahao ev. Met Iesuz aposor gog abanarinañ honeo pi het parum mañooh-ñetiñ pi hateveteoh, ma Polir modari gogov tovai soohan pi parunañ honeo soohapuh pimauz etañinañ et hareoh, ma parum haoh-ñetiñ pi tinam hateveteoh.

Met aposor aban pori Kristohö pim gogot tovai sohopanez mañahaek garos Zerusalem zeitak het Zuda añarabon kapot tat Zerusalem poek Pul Tinap erat meñizahan ñetiv mañooh. Met tokat narah Pilip garos Sameria zei ahö potak sat añarab poekarin mañooh. Met tokat mod narah Polir aban modari zei hotoh hehmodasikaroh sat Iesuz ñetï tinao añarabon bar mañovai sooh. Met pot mañovai soohan añarab Zuda bon, oñ patari amun Iesuz ñetiv hatevetet pimaz homeo badae batoohan añarab pat porir Zuda pori main main berat hehaek, maot honeo Godiz togut ravat pimaz homehot heh.

Met aposor aban pori pot tovai soohan Godiz Pul Tinap meñizoohan Godiz kezao ou ravah, povoz tep epat rekö hahopanezari Godiz Pul Tinap ma pim kezavoz kapot tin hodad ravohopanez hat menah.

Met Kristo abarah maot hasahan krismasañ 33-iz zut bon tahan Ruka tep epat red menah.

Paru Iesuz aposor abanariz tovai soohariz ñetiv

Pul Tinap meepanez au mañah

1 Met Tiopilas, ne tep garos menohotak batam Iesuhö kapot tat tovai emohot añarabon badede mañoohan Godihö abarah bat helah-ñetï poñ ne ni rekö hat hodad tekez hamenat nanoh. 2 Met Godihö Iesu abarah bat helapanez tah-porah Iesu Godiz Pul Tinapuhö meñizahan batam pim aposor aban ba ou batahan heh-porin gog mapoñ tohopanez au mañahan heh. 3 Met Iesu ñomat maot bal hah-porah alizañ 40 pi hamarah heh. Met hamarah hehapuh orah rezah pim mañairoohari hehaek paru piin etet, Rotap pi maot biriri ravat hez, pot homepanez hat emat heris mañairovai sooh. Tat pi Godiz masakavoz roketak añarab hepanezavoz ñetiv bar mañovai sooh.

4-5 Met narah Iesuz mañairoohari topourat pinañ honeo paru gipiz nohot hehapuh parun ah ñeo epat mañah. "Tovai ari zuam Zerusalem zei epat betet sotunei, oñ ari gaa tat hepeken Pul Tinap arihaz meeman erapanez ñai bizat etet hezei. Met batam arinañ ne hehö-porah nem Papapuhö arimaz pim Pul Tinap au hahan hez-ñetï pov arin bar haañoh, 'Met Zoan pi Zodan iverih añarab iv nenavonañ ivoh memeoh, oñ petev totoiam aritï Pul Tinap meeman emapanen ari bepek.' Pot haañoh, povoz ari ev am gaa tat hepeken God pim Pul Tinap ari anapan."

6 Met mod narah aban Iesuz ba ou batahan heh-aposor pori paru Iesunañ honeo topourat het Iesun epat at mañah, "Deim ahop ae, petev ni kez teken, batam darim mimiholoz hehat darimauhö maot darim zei epesiz korav ravat tin hek ma tair?" 7 Pot at mañahan Iesu ñetï hañiv parun epat mañah, "Hatevetei, nem Papap tokat tohopanezat pimauz hodadevok au hakahan hez, oñ hodad tepekez pi arin naañotü. 8 Oñ pi Pul Tinap arih meepanen erapanez porah kezao anapanen, ari aban eperi nem tooh-ñetiv añarabon bar mañovai sohopek. Tat nem ñetiv orah rezah Zerusalem zei epatak porin ma Zudia zeisik porin ma Sameria zeisik porin mañohopekepuh sat zei modasikaroh añarab maporin bar mañovai sohopeken nem ñetiv ahö ravat sapanen paru hatevetet nemaz hodad tapan," pot mañah.

Iesu abarah helah-ñetiv
Mak 16:19-20; Ruka 24:50-53

9 Met Iesu ñetï pov mañat bon tovai tapuraham God Iesu bat abarah helahan aban pinañ honeo hehari et bameet hehan helat unitak iz ravat sah. 10 Tahan paru abarah am et bameet hehan terï taputanañam aban nañariv dimir giv aeratü tat heh-nañariv parum nakoe ou ravat rouvat hehapuh, 11 epat mañah, "Ari Galili abanari, tairaiz ari rouvat abaran etet hez? Met Iesu abarah bat helahan eteg-okatap maot tokat erapan." Pot parun mañah.

Zudasiz urutak nap ba ou batah

12 Pot mañah-porah paru dañ pov betet hotoh bon oñ totoi, 1 kilomitaz zut, Zerusalem zeitak sah. 13 Met poek sa

berevahapuh parum zei mamog het emah-
pomakeh sat zei tovemak demahan hehaek
zei girü revahavok sat heh. Met aban
poriz abatañ ev, Pitar, Zonir, Zemisir,
Andurur, Pilipir, Tomasir, Batolomiur,
Matiur, Zemis modap Alpiasiz ropur,
Saimon modap pi Selot porihanañ nap,
met Zudas Zemis modapuz rop. 14 Met
aban abatañ ev menoh-eperir Maria Iesuz
nonopur bosiholor añ modari paru orah
rezah topourat loporï bahon batat het
Godin mañ mañohot poek heh.

15 Met paru poek hehan aliz nañ bon
tahan Iesuz homeo badae batat heh-mod
nari emahan paru poek topourat honeo
ravahan añarab 120 ravat heh. Tat Pita
parum ñaravatakanañ bal haz rouvat Parun
16 epat mañah, "Nem modari, met Zudas
Iesu bapanez ñai abanariz garos emah. Met
pot tapanez batam Devid darim mimip Pul
Tinapuhö hodadeo manahan ñetiv mena-
han hez-poek Zudas pot tahan rotapuv ou
ravah. 17 Met dari hodad, Zudas Iesu pi-
mauhö ba ou batahan deinañ karar het
gogot toogip ok," pot mañah.

(18 Met Zudas pi Iesu horï pov metapanez
hat Zuda aban ahorihö monis manahan
pi bat monï posinañ ham nat zum taha-
puh poek ñodat ñekeo ur rapat zat map
ozourahan ñomah. 19 Met Zudas ñomah-
ñetï pov hahan añarab Zerusalem zeitak
hehari hatevetet ham potaz abatao Akel-
dama mañamah. Met parum ñevonañ
abat povoz kapot epat, Nap ur ñomapanez
hat zumao manah-mon posinañ zum tah-
hamar ev.)

20 Pot mañat Pita maot epat mañah, "Met
dari hodad, batam tep nataz abatao Buk
Song tep potak Zudasiz ñetiv epat menahan
hez,

Pim hamat ravat hez-poek rekot nap na-
sotü, oñ betez hepan. *Buk Song 69:25*

Met ñetï terï mod nat epat amun menahan
hez,

Aban nap pim urutak rouvat het gogot
tohopan. *Buk Song 109:8*

21-22 Met pot pim menahan hezatam dari tat
Zudasiz urutak aban rouvapanez mod nap
ba ou batak. Met batam Zoan Zodan iverih
añarab ivoh memeoh-porah ari tairari Iesu
ñetiv haohan deinañ honeo het hatevetevai
emohot hegipuh Iesu bal hat helahan eteg-
porihanañ nap dei abanari 11 eperinañ ho-
neo het gogot tohokaz dari ba ou batak.
Tapanen pi deinañ honeo het rotap Iesu
bal hakahan eteg-ñetiv añarabon mañovai
sohok."

23 Pot mañahan paru aban nañariv ba ou
batah, met aban napuz abatao Zosep, met
pim abat modavokaro Basabas Zastas pot
mañooh-pop, met aban modapuz abatao
Matias mañooh, poñariv ba ou batah. 24 Tat
mañevok epat mañah, "Deim Amip, ni
añarab maporiz loporizaroh homeamahat
map hodad hakez, povoz aban ba ou bateg-
epañarivihanañ nap nim ñetiv haovai so-
hopanez popun añaireken dei etet hodad
ravak. 25 Tat Zudas nim ba ou bateñin
heh-pop dei haevetet pim hañiv bat horiek
hasahapuz urutak pi rouvat deinañ honeo
het nim gogot tohopan." 26 Pot mañeo
hahapuh aban poñariviz abatavokaro hele-
vokaroh menat, "Tairap ritou tapan," pot
hat betet etehan Matiasihö ritou tah.
Tahan pi bamain batahapuh aban Iesuz
aposor aban mod 11 porinañ honeo gogot
tohopanez meñehan heh.

2

Pul Tinap parutï emah

1 Met tokat Zudaholoz topourat gipiz
nooh-aliz nasiz abatao Pentikos hamah-
aliz posik añarab Iesuz homeo badae batat
hehari paru zei namakeh topourah. 2 Tat
hehan abarahanañ pei nai hadavoz zut pi
ñe ahov haovai erahan paru hatevetehan
pei poi parum zei heh-pomakeh lokat an
pap manahan, 3 paru etehan it rai rai-
siz zut het rapat parum gagañik rouvat
heh. 4 Tahan Godiz Pul Tinapuhö parum
loporizaroh er horat map rekö ravat badede
bavatahan añarab zei modasikarohariz ñeñ
parum hodad nat heh-poñinañ kapot tat
ñetiñ hah.

5 Met porah Zuda añarab narizaro Godiz
zait tat mañ hahot hehari parum zei kapoñ
betet hotohanañ emat Zerusalem zeitak
heh. 6 Met añarab pori poek emat hehaek
ñeo ahoam haovai emahan hatevetet,
"Tair ev tah batah," pot hahapuh, Iesuz
homeo badae batat hehariz nakoe emat
hatevetehan map zei modasikaroh haoh-
ñeñinañ haohan, tin parum ñeñinañ
hahavon hatevetet agol atat ñeñ bon
tahan etañ hon harë tahapuh, 7 nae nap
epat mañah, "Ae ui, met paru ñe navor
navonañ hamah-aban eperi Galili zei
honesikanañari eveg, 8 met tair tat paru
zei modasikarohariz ñeñinañ hamahan
dari hateveteameg." 9-11 Pot hahapuh
paru maot epat hah, "Darim ñeñ main

main hameg, oñ paru aban eperi Godiz
redeo añarabon mañairovai emooh-ñetï
tin poñ darim ñeñinañ hamahan tinam
hateveteameg. Oñ etei, dari ev hez-eperi
honeekanañ naem, oñ zei maposikaroh,
Patia zeisikanañ, ma Midia zeisikanañ,
ma Ilam zeisikanañ, ma Mesopotemia
zeisikanañ, ma Zudia zei epesikanañ,
ma Kapadosia zeisikanañ, ma Pontas
zeisikanañ, ma Esia zeisikanañ, ma Prizia
zeisikanañ, ma Pampilia zeisikanañ, ma
Izip zeisikanañ, ma Libia zeisik Sairini
zeitaz totoihanañ, ma Krit zeisikanañ, ma
Arebia zeisikanañ, ma Roma zeitakanañ,
met zei map posikarohanañ dari emegiri
ev. Met dari zei posikarohanañ eme-
eperi nari Zudahol met nari patari,
paru Zudaholonañ honeo ravat Godin
mañ mañohot hezari, dari mapori paru
ñetiv darim ñeñinañ hamahan tinam
hateveteameg." [12] Pot paru hahapuh home
midin tat epat hah, "Ui, tair tat paru
darim ñeñinañ hamah?" [13] Pot hahan mod
nari hatevetet batiu tiu batat kek haovai
epat mañah, "Evo, petï paru iv kezao nat
rumurat het ok hamah," pot hah.

Pita bal hat kapot bar mañah

[14] Pot haovaiam Pitar aposor aban modari
11 pori paru bal haz rouvat Pitahö ñeo
ñarah hat epat mañah, "Ari Zuda nem
modari, ma Zerusalem zei epatak emat
hezari, ari deim hameg-epovoz kapot hao-
man hatevetet hodad ravei. [15] Met dei ivov
nat rumurat het hameg, pot ari homet
hamegi? Evo eñarohol, gitap maok bere-
vat kez rav meñevai eparah dari rekot
ivov nainotuzarah ev, [16] oñ petev ou ravah-
epovoz kapot batam Godiz propet aban nap
pim abatao Zoel popuhö haomaz toh-epov
menahan hezavoz rotapuv ev ou ravah.

[17] Godihö pot hah, 'Met tokat aliz metes
totoi ravohopanez porah nem Pul
Tinap meeman erat zeisikaroh
añarab maporih map rekö ravo-
hopan.

Met rekö ravohopanez porah parum ro
abanarir ñari añahol nem ñetiv
añarabon bar mañohopan, ma na-
vor nao potazao bavatapanen ro
abanari etehopan.

Ma paru aban añavai nari Godihö auakañik
ñetiñ mañohopanen hatevete-
hopan.

[18] Met rotap nem Pul Tinap meeman ema-
panez porah, nem gog añarab nem
ñetiñ modarin mañohopan.

[19] Met tokat porah red navor nao añairoman
etepek. Tapanen ev hamarah uveo
ma itiñader itoulov ahoam bere-
vapan.

[20] Ma abarah gitap mañat hepanezaek kutur
manapan, ma ñonis amun uvevoz
zut mav ravapanenahoh, darim
Amip erapanez aliz pos al tezapan.

[21] Met tokat nonair nai potun etepekezarah,
ari añarab tairari, "Deim Amip
eñiz," pot hapekez pori piuhö eñizat
pimerizaro ba avatapan.' *Zoel
2:28-32*

Pot propet aban Zoelihö menahan hez."

[22] Pita ñetiv pot mañat maot epat mañah,
"Met ari Israel añarab nem modari, ari
tinam hatevetepeken ne Iesu Nasaret
zeitakanañapuz ñetiv arin añom. Met
pi Godihö kezao manat meehan erat red
navor nao, darim batam et narez am heg-
poñ añairoohan dari eteogin pi Godiz
kezavonañ tooh-kap pot ou ravooh. Met
eñarohol ae, dari añaraboz ñaravatak
pim pot tooh-poñiz ari hodad ok hakez.
[23] Met mamog Iesu meepanez tahapuh
God pim tapanezat bar mañahan emat
hehan, ari añarab Papapuz mañah-taput
metegipuh Iesu bat ñai aban hoririz
marañik manegin zirah urahan ñomah.
[24] Met arihö hagin Iesu urahan kakamavon
hatevetet ñomahaek, Godihö maot baviririï
batahan bal hah. Met pi horï nao nataek
arim, 'Horï tah,' hat zirah uregin ñomah-
povoz kapot bon hehan, baveirah-poek
pi hepanezavoz rekot bon, povoz maot
baviririï batahan bal hakah. [25] Met batam
darim mimip Devid Iesuz ñetiv epat
menahan hez,

Met orah rezah nem Amip nenañ hez-povoz
ne hodad,

ma pi nem nakoe het neñizat hezan ne tovai
samoh, povoz ne ñaihet nat hez.

[26-27] Met God, ni ne neñizat pot netameñivoz
homet biñ ravat titimao niin
nañamoh. Met nem modariz
ñomamahat ne am ñomomazap ev,
oñ ñomoman ñomamahariz pulihol
sat hezaek, nem pulip sat hepanen,
nem Amip ni poek ne nanevetetü,
ma ne nimauz zait tat hezapuz heris
poek oraet zañ natotü.

[28] Met ne tinam sat pohao hemazaek nonor
nañaireñ,

povoz nim hezaek neñeken, ninañ honeo
biñ pimau ravat hem. *Buk Song
16:8-11*

Pot Devidihö menahan hez."

[29] Pita ñetï pov bar mañahapuh maot epat
mañah, “Ari añarab nem modari, hatevete-
peken darim mimip Devidiz menahan heza-
voz kapot bar añom. Met Devid pimautï
homet ñetï epov menah bon, oñ pi ñoma-
han ev baveirahan hezaekam dari eteameg.
[30] Met garos Devid biririï heh-porah pi
propet abanap ravat het tokat ou rava-
panezavoz kapot hodad heh, povoz Godihö
tokat pim iz mimiholohanañ ro berevat ou
ravapanez pop, pim zut añaraboz ahop ra-
vat hepanez hodad pov manahan menahan
hez. [31] Met Godihö tokat Kristo eñizapanez
au mañahap meepanen, pi erat ev ham
eparah het ñomapanezaekanañ maot baval
hapanez homet, Devidin hodadeo manah-
povoz homet pi ñetï añoh-epov menah.
Met pot menahan hezaek Iesu pop ñomah-
porah pim heris zañ nat, ma ñomahariz
pulihol sat hezaek God pi betehan pim
pulip am hez bon. [32] Met rotap Godihö
Iesu ñomahaekanañ maot baviriï batahan
bal hahan, dei piin et hareegiv arin ev
añameg. [33] Met God pot tat Iesu darim
ahop bavatahapuh pim mar giñasiz nakoe
meñehan hez. Tat pim Papap pi Pul Tinap
meepanez au hahan heh-pop Iesu meehan
haerahaek, petev ou ravamahan ari etet
hateveteameg-epeñ Iesuhö meehan ema-
hañ ev.

[34-35] Met Devid popuhö ñetï modao epat
amun menahan hez,

Godihö nem Amipun pot mañah, ‘Ni nem
mar giñasiz nakoe ev emat toutat
heken, nimaz kaev ravat hepanez
pori bat hor batat ne nim irih meñe-
man, ni parum revah hekë.’ *Buk
Song 110:1*

Met Devid pi abarah nahel, oñ pi hamarah
het zañ tah, povoz pimautï homet ñetï epov
namen.

[36] Met ari hatevetet hodad ravei. Iesu
arim zirah uregin ñomah-aban tapup pi
Kristo, Godihö eñizapanez au hahan hehap
ok, met Godihö pi petev darim Amip ravat
hepanez bavatahan hez. Met Israel añarab
mapori ñetï epovon hatevetet map hodad
tapanez hat arin ev añamoh.”

Añarab ahovokaro ivoh memeeh.

[37] Met Pita pot mañat bon tahan añarab
hatevetet zagerï tat home midin tahapuh
het narihö Pitar aban modari 11 porin
epat mañah, “Ui erohol, met dei tair tak?”
[38] Pot at mañahan Pita hañiv epat parun
mañah, “Ari honep honep arim horiv betet
loporizaro borourepeken dei Iesu Kristoz
abatao hat ari ivoh emeekan pim añarab
ravepek. Tepeken God arim horiv ola-
panepuh pim Pul Tinap ari anapan. [39] Met
rotap Godihö pot au añahan hez, ‘Dari ma
darim ñarohol, ma darim izaholor mimihol,
ma zei modasikaroh map hezari, dari pori-
hanañ tairari Godihö as hapanen, pimaz
homet sookaz porin pot bar haañah, “Nem
Pul Tinap ari anom.” ’ Pot darim Amip
hakahan hez.”

[40] Pot mañahapuh Pita Iesuz ñetiv ahoam
maot tin bar mañah. Tat pot mañah, “Met
tokat Godihö añarab tairari horï tamah-
pori kakamao metapaneg, ari horï tamegiri
arim horiñ betepeken God maot pimeri ari
ba avatapan.” [41] Pita pot mañahan añarab
ahö navokaro 3 tauseniz zut paru ñetï pov
hatevetet Iesuz homeo badae batahan ivoh
memeeh. Tahan paru togü honet ravat heh.

Paru lop honerï ravat heh.

[42] Met pot tat hehapuh orah rezah paru
Iesuz homeo badae batat heh-pori pim
ñetiv hatevetehopanez zait tat paru emat
topourat hehan, ñetï pov Iesuz aposor
aban porihö parun mañoohan hatevetehot
hehapuh, paru mapori tin nae nap meñizat
parum gipiz nae nap manat nohot honeo
het Godin mañ mañohot heh. [43] Met God
meñizat hehan Iesuz aposor aban pori red
navor nao toohan añarab mapori etet agol
atat ñaihet tat heh.

[44] Pot tohot het paru lop honerï ravat
hehapuh parum nonair nai mapotü amun
paru maporizatü ravat heh. [45] Tat paru
hamar ahö hehari, ma nonair nai modatü
ahö hehari, parum potü modari manoohan
zum toohan, monis boohapuh añarab non-
air nai bon hehari manooh. [46] Met orah
rezah alizañik Godiz tup ahomakeh honeo
topourohot heh, met poekanañ berevat
parum zeiñik sat toguñ main main ravat
het tinam meñizat gipiz nae nap manat
nohot biñ ravat heh. [47] Pot tohot paru
Godiz ñetï biñao mañohot hehan, añarab
modari parum toohavon etet zait tooh. Tat
orah rezah alizañik paru tairari parum lo-
porizaro borouroohan darim Amip maot
pimeri bavatooh-pori paru mamogarinañ
honeo emat togü honet ravovai sooh.

3

Eñañ horï hehap batin batah

[1] Met orah rezah paru Zudahol hapanezai
3 kirok toohan, emat topourat mañ haoh.
Met aliz nasik 3 kirok toohan Pitar Zon
Godiz tup ahomakeh lokapanez hat totoi

emahan, [2] zei pomakez haitokoroh redeo tin
metahan hehaek aban eñañ kez narav
heh-nap, nonopuz ñekevokanañ potam
batahan hehap bat em meñehan heh. Met
pimeri orah rezah pop bat emat haitok
pooroz nakoe meñeohan, het añarab Godiz
tup pomakeh lokapanez emoohan monis
manapanez pi parun mañ mañooh.
[3] Met porah Pitar Zon emat kohat loka-
pan hat tahan, aban eñañ horip poek
hehaekanañ pi parupiuhö monis mana-
panez mañ mañah. [4] Tahan parup piin et
mereet het Pitahö pot mañah, "Ni ev deipin
eterë." [5] Pot mañahan monis manapanez
hah hat aban pop parupin etehan, [6] Pita
epat mañah, "Ne monis ni nanomaz bon, oñ
nem mod tin bat emamoh-pov ni nanom.
Met Iesu Kristo Nasaret zeitakanañapuz
abatavonañ nañohog, pim kezavok ni bal
haz rouvat haeñ tat sa." [7] Pot mañat Pita
pim marasiz bahan, aban eñañ horï heh-
popuz eñ hotaleñ kez ravahan, [8] pi bal
haz rouvat kapot tat haeñ tat sah. Taha-
puh pi Pitar Zoninañ honeo Godiz tup
ahomakeh lokat, haeñ tat pi pereger kaub
haovai Godiz biñ haovai soohan, [9] añarab
poek hehari etet, [10] paru epat nae nap
mañah, "Ui, aban epop orah rezah Godiz
tup epamakez haitok redeo tin metahan
hez-akaoroh toutat monisiz mañ añoohap
ev tin ravah." Pot hat agol atat marañ
gitañik ker menat etet heh.

Tup ahomakeh Pita ñetiv mañah

[11] Met aban batin batahap pi biñ ravat
Pitar Zoniz marasikaroz bat hehan, tup
pomakez romevoz kohat zei kar nas dema-
han heh-posiz abatao Solomon mañooh-
posik hehan, paru añarab etepanez porü
hat emat okat epat rouvat parun etet agol
atat heh. [12] Tahan Pita parun etet ñetiv epat
mañah, "Ari Israel añarab nem modari,
tairaiz ari deipin etet agul atat hez? Met
Godiz etañik deip tinañariv hezaek deipim
kezavonañ aban epop batin bateg, pot ari
homeamegi? Evo, pot bon. [13] Met God darim
iz mimihol Abraam ma Aisak ma Zekop,
ma darim nonor papaz ahö tapupuhö aban
epop batin batahaek, pim gog abanap Iesu
popuz abatao pi bat hel batah, oñ ari Iesu
tapup bat aban ñairiz marañik manegin,
paru basahan gavman aban Pailat hate-
vetehan pi horï nao nat ravahan maot iñi-
doh baverev meepanez hahan, ari Pailatin
evo mañat rez kek teg. [14] Met pi aban
tinam het horiv nat soohap, oñ ari pi
kos rez manat rez kek tegipuh, aban nap
modap menahan kakam zeimakeh biihan
heh-aban pop baverevapanez hat Pailatin
mañeg. [15] Met pot tegipuh ari dari tin
het hekaz maup uregin ñomah, oñ God
maot pi baviriri batahan bal hah. Tahan
dei piin eteg, povoz petev arin pim ñetiv
ev añameg. [16] Met aban eñañ horï heh-
epopuz ari hodad, met rotap Iesu eñizahan,
deip pimaz homeo badae batat hezaek pim
abatavonañ mañegin, pi aban epop batin
batahan petev ari ok emat eteameg.

[17] Met nem modari ne hodad, ari arim
ahorinañ honeo pim kapotaz unun hegipuh
bahorï meteg. [18] Met batam Godihö propet
aban maporin epat bar mañooh, 'Kristo
eñizapanez au hahon hez-pop tokat kakam
ahov bapan.' Pot mañoohan paru hate-
vetet añarabon mañoohavoz rotapuv pe-
tev ou haravah. [19] Povoz arim loporizaro
borourat Godiz hahan hezat baval hat tovai
sohopeken, pi arim horiñ ba ol betepanen,
[20] arim nakoe pi het eñizohopanen arim
loporizaro masak ravat tin hepek. Tapanen
tokat Godihö eñizapanez au hahan hehap
Iesu Kristo pop darihaz maot meepanen
erapan.

[21] Met Iesu petev abarah hezaekam hep-
anepuh, tokat maot erapanezarah God
nonair nai map berevat hez-epotü batin
batapanen map maokotü ravapan. Met pot
tapanez Godihö batam pim propet aban
tinarin mañoohan, paru ourah añarabon
mañovai emooh. [22] Met batam propet aban
nap pim abatao Moses pi epat hat mena-
han hez, Met God darim ahop ne ba ou
navatahavoz zut, tokat darim iz mimiholo-
hanañ pim propet aban mod nap ba ou
batapanen, pim ñetiv hahopanen, ari hate-
vetet pim ñetï hahopanezao baval hat
sohozei. [23] Oñ hahopanen tairap baval
nak het tohopanepuh kos rez manat hep-
anezap, Godiz homeo badae batat hep-
anezarinañ honeo naketu, oñ Godihö pot
hepanezap bavon batapan. Moses pot
menahan hez. [24] Met batam propet aban
mod napuz abatao Samuel, met pim tokat
berevah-propet aban modarihö amun pe-
tev ou ravat hezan, darim hameg-epovoz
paru bar haohan añarab hateveteoh.

[25] Met Godihö tokat ou ravapanezavoz
ñetiv pim propet abanarin mañahan mena-
han hezaek, dari parum iz mimihol amun
hateveteameg. Ma batam God Abraamin
pot mañah, 'Tokat nim iz mimihol ne
masakao manom. Tapanen poekanañ zei
maposikaroh nem masakao ahö ravat so-

hopan.' God Abraamin garos pot au mañahan hatevetehaek, dari pim iz mimihol petev amun hateveteameg. [26] Met pot hahan hezaek petev Godihö Iesu pim gog abanap ba ou batat meehan dari Zudaholotï garos ou ravah. Met darim horï tameg-poñ betet loporizaro borourakan pim masakao dari map anapanez hat pi daritï garos ou ravah." Pot Pita parun mañah.

4

Paru Pitar Zon memerizah

[1] Met Pitar Zon poek het Pita ñetï pov haohanam aban anumaihol bareñ elat mañarooh-nari met Godiz tup ahomakez korav rouvat hehariz ahop, met Sadiusi aban nari, paru pori emat hatevetet hehan, [2] "Iesu ñomat maot bal hah, povoz ñomamahari maot bal hapan," pot Pitar modari haohan paru hatevetet loporizaro kaev ravat emat, [3] Pitar Zon kez tat bahapuh kutur haravah, povoz zeirevaihoh parupim ñeo hapanez hat basat kakam zeimakeh memerizahan heh. [4] Pot tah, oñ paru Pitar Zoniz ñetiv hateveteoh-narizaro Iesuz homeo badae batahapuh mamogarinañ honeo ravahan abanari 5 tausen pot ravah.

Pitar Zon ñevok bizah-ñetiv

[5-6] Met zeirevai al tezahan Zudaholoz aban korav ahorir, aban ñetï kateñiz mañairaholor, aban anumaihol bareñ elat mañarooharіz ahop pim abatao Anas, popur pim kapotak nari, met Kaiapasir Zonir Aleksanda paru pori Zerusalem zei potak zei namakeh lokat topourat heh. [7] Tahan nari Pitar Zon bat emat parum ñaravatak barouvahan epat at mañah, "Met arip tairapuz abatao hagin eñizat kezao anahan aban akap batin bateg?"

[8] Pot at mañahan Pul Tinapuhö Pita meñizat hodadeo manahan epat parun hañiv mañah, "Deim korav ahori, [9] met aban eñañ horï ravat heh-epop deip batin bategivoz ari at añamegiek, [10] petev epat arin añoman ari hatevetet hodad ravepek, ma Israel añarab mapori amun hatevetet hodad ravapanez zait toh. Met Iesu Kristo Nasaret zeitakap arim uregin ñomahan God maot baval hah-tapupuz abatao hagin pim kezavok aban epop batin batahaek dei honeo arim ñaravatak ev rouvat hez. [11] Oñ epat menahan hez,

Aban nari zei namak demapanez bah nar bat etet, 'Horir ev,' pot hat betehan oraehan, tokat bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah. *Buk Song 118:22*

Pot menahan hez, met Iesu bah por pi hez. [12] Met pi nen tapupuhö dari honep honep eñizamahan tinam hez, met zei epesik ma zei mod nasik dari pot eñizapanez mod nap Godihö au mañahan nakez, oñ Iesu nenap meehan erat eñizat maot pimeri ba avatamahap ok." Pot Pita parun mañah.

[13] Met Pitar Zon parup hodad ahov bamah-skurü natak nalok hehañariv ok, oñ Iesuz kezao parupinañ honeo heh, povoz ñetiv hapanez ñaihet nat, oñ parup kez tat rouvat het ñetiv mañahan, Zuda aban ahö pori parupin etet home midin tat pot homeh, Parup Iesunañ het hodad okov bah. [14] Met aban parupim batin batah-pop parupinañ honeo rouvaehan, paru aban ahö pori etet hapanezao homehan evo ravahan bapap tat heh.

[15] Tahapuh paru Zuda kaunsor aban ahö porihö parup meehan sat zei girü patavotï hehan, paru metapanez ñetiv nae nap epat mañah, [16] "Met paru añarab ev Zerusalem zeitak hez-mapori parupim red tahavoz hodad hatah, povoz dari rekot parun bavai namañotü, oñ aban okoñariv tair metak? [17] Met parupim tah-pov zei modasikaroh haovai sohopanen ahö ravotun hezavoz, parupin ah ñeo mañat epat mañak, 'Arip tovai Iesuz abatao hat maot ñetiv añarabon mañotunei,' pot mañak." [18] Pot hahapuh Pitar Zoniz as hahan maot emahan paru ah ñeo parupin epat mañah, "Arip tovai Iesuz abatavonañ ñetiv añarabon maot mañotunei."

[19] Pot ah ñeo mañahan Pitar Zonihö haniv epat mañah, "Arim ñetï añamegiv hatevetet baval haka? Ma Godiz ñetï hahan hezao hatevetet baval hak? Tair takan God etepanen tin ravapan? Povoz arimauhö homei. [20] Oñ deip tapü epañariv Iesuz hat tahan hatevetet eteg-ñetï pov añarabon bar namañotü, pot arim hamegivoz nonor bon." [21] Pot parup mañahan, aban ahö pori hatevetet kez ravat kakamao metapanez zait tah, oñ paru añarab mapori parupiuhö abanap batin batahavoz homet, Godiz ñetï biñao mañohot heh, povoz homet aban ahori epat parupin mañah, "Met arip añarabon am mañohopek, povoz kakamao etak." Pot parupin mañat meehan berevat sah. [22] Met parupim aban batin batah-popuz krismasañ 40 pot heh.

Iesuz ñetiv am mañohopanez mañ hah

[23] Met parup meehan berevat sat parupim
mod Iesuz homeo badae batat heh-poriz
nakoe sahapuh, parum kaunsor aban ahö
poriz ñetï mañah-poñ parupim mod porin
bar mañah. [24] Tahan paru hatevetet lop
honerï ravat, Godin epat mañ mañah,
"Deim ahop God, ni abarar hamarar iveñir
nonair nai map ev hezatü nimauhö matut
teñin hez, [25] met batam nim Pul Tinapuhö
nim gog aban nap Devid, deim iz mim pop,
hodadeo manahan ñetï epov hahan hez,

Met tairaiz paru añarab patari Godiz kaev
ravat mogao tat hez? Tat paru pi
bahorï batapan hat ñetiv hamah?

[26] Paru hamarah añaraboz korav ahori lop
honeri ravat, darim ahop Godir pim
au hahan hezap zei ñai metapanez
hahapuh, ñaitü bat topourat ñai
bizat het etet hez. *Buk Song 2:1-2*

[27] Met aban ahoñariv Erodir Pontias Pailat
ma añarab mod patarir Israel aban ahö
nari paru mapori, Iesu nim gog aban tinap
eñizapanez au hañin hehap urapanez ñe-
tiv topourat hahan, Devidiz hahan hez-
epovoz rotapuv ou ravah. [28] Met garos
nimauhö nim kezavor hodadevonañ parum
pot metapanezavoz au hañin hehat, paru
togü manat hahapuh taput metat urah.
[29] Met deim Amip ni hodad, dei kezao
bonori, povoz paru nim ñetiv dei nakao-
tuz ah ñeo añahavoz ni home, dei eñizat
kezao anat heken dei ñaihet natotü, oñ
añarabon nim ñetï tinao am bar mañovai
sohok. [30] Met dei Iesu nim gog aban tina-
puz abatavonañ haovai sookan, nim maras
meet ni red navor nao tat lamari batin
batovai sooken, modari etehopan." [31] Pot
paru mañeo hat bon tovaiam zei parum
hehamak do do ahoam tahan hatevetet
etehan paruh Godiz Pul Tinap map rekö
ravahan paru ñaihet nat, oñ kez ravat Godiz
ñetiv añarabon ourah bar mañovai sooh.

Parum modari meñizah-ñetiv

[32] Met porah paru Iesuz homeo badae
batat heh-mapori lop honeri ravat het
parum nonair nai mapotü paru mapor-
izatuhar ravat heh. [33] Met Iesuz aposor
aban pori Godiz kezavonañ añarabon epat
mañooh, "Rotap Iesu darim Amip Godihö
maot baval hakahan hez." Pot parun maño-
vai soohan, Godihö añarab pimaz homevai
sooh-pori pim masakao manohot hehan
tin heh. [34] Met parum ñaravatakanañ nari
gipizoz mel nat, ma naiz tekï nat, oñ tairari
ham ahor ma zeiñ houl hehari modari
manat monis booh. [35] Tat Iesuz aposor aban
pori manoohan mod nonair nai bon hehari
meñizat manooh, povoz nap naiz tekï nat.
[36] Met pot tooh-porah aban poek heh-
napuz abatao Zosep, met aban pop Iesuz
aposor aban pori tin meñizooh, povoz pim
abat modao Banabas pot mañooh. Met
Banabas abat povoz kapot parum ñevonañ,
Modari meñizamah-abanap. Met aban pop
pi Saipras zeisikanañ emat poek heh, met
pi Livai porihanañap. [37] Met aban pop
pim ham nar mod nap manahapuh, monis
bat sat Iesuz aposor aban pori nonair nai
bonori manapanez hat manah.

5

Ananaiasir añapuz tahat ev

[1] Met aban nap parunañ honeo heh-
popuz abatao Ananaias met pim añapuz
abatao Sapaira. Met narah Ananaias paru
añapuz ham nar modap manahan zum tat
monis manah. [2] Tahan Ananaias monï
pos bahapuh monï nas paru añap nae nap
mañat ba iz batat met nasiam bat Iesuz
aposorohol manapanez hat basat manat
pot parun mañah, "Deipim monis begit nen
ev." [3] Pot moreg hahan Godiz Pul Tina-
puhö Pita hodadeo manahan piin etet pot
mañah, "Ananaias ae, Seten ni moreg neta-
han, ni aripim hamaraz monï beg-posiz nas
aripimauz ba iz batat, 'Monis deipim
begit nen ev,' pot hañiek Godiz Pul Tinap ok
moreg meteñ. [4] Met hamar modap naman
hegirah aripimar ravat heh, met modap
manegin monï anah-pos aripim monis ok.
Met deihoam arip bat em anepekez naañ,
oñ aripim zaitivok bat em haanat tairaiz ni
dein moreg añeñ? Met ni deinahar moreg
añeñ, pot hometun, oñ Godin ok amun
moreg meteñ." [5-6] Pot Pita mañahan Anana-
ias hatevetet hamarah sa ñodat ñomah.
Tahan aban ro nari pi givorah bapotï ura-
hapuh basat baveirah. Tahan pim tah-ñetï
pov añarab haovai soohan hatevetet hehari
ahoam ñaihet pimau tat heh.
[7] Met baveirat abanari borourat maot zei
pomakez totoi hareohan, Ananaiasiz añap
pim abup ñomahao hat navet het emahan,
[8] Pita piin at mañah, "Eñarim ae, met rotap
ari abup ham okaraz monis begit nen eve?"
Pot mañahan añapuhoe, "Gu, deipim begit
nen ok," [9] pot hahan Pita epat piin mañah,
"Met tairaiz ari abup ñetï nae nap hagipuh
Godiz Pul Tinapun arip moreg meteg? Hat-
evet, nim abup ñomahan basat baveirahari
ak haitokoroh haemat hezag, nihoz amun

ñomeken navat sap." [10] Pot Pita mañovaiam
añapuhoz pim eñañiz nakoe ñodat ñomah.
Tahan aban rohol haitoroh hehaek kohat
lokat etehan, añap hañomat oraehan paru
basat abupuz nakoe baveirah. [11] Met añarab
Iesuz togut ravat hehari, ma añarab mod
tairari ñetï pov hateveteohari paru ahoam
ñaihet pimau tat heh.

Iesuzari red navor nao tooh

[12-14] Met paru Iesuz homeo badae batat
hehari, orah rezah Godiz tup ahomakez
romevoz kohat zei kar nas demahan heh-
posiz abatao Solomon pot mañooh-poek
emat topourat mañ hahot heh. Tahan
orah rezah añarab mod ahovokaro darim
Amipuz homeo badae batat hehapuh,
parunañ honeo em ravooh, oñ añarab
mod nari parun eteohapuh parum gog
tovai soohavoz zait tah, oñ parunañ honeo
ravapanez ñaihet tat heh.

Met Iesuz aposor abanari paru red na-
vor nao añaraboz mamog et narë heh-
poñ tovai soohan, [15] añarab ahovokaro hat-
evetet parum lamariz epat homeh, "Met
Pita nonorozañ emohopanen gitap mañat
hepanezaek pim akop parum revah sapa-
nen paru tin ravapan." Pot hat parumeri
lamao tat hehaek bat emat nonoroz non
helevavok aruñir holorumeñ tat bizahan
orat heh. [16] Met Zerusalem zeitaz okat epat
zeiñikanañ amun añarab parumeri lamao
tat hehaek, ma pituhol menat hehaek, paru
bat emoohan aposorohol mapori batin ba-
tooh.

Aposorohol memerizah-ñetiv

[17] Pot tohot hehan añarab ahovokaro
paruhaz soohan, aban anumaihol bareñ
elat mañaroohariz ahopur Sadiusi aban
pinañ honeo heh-narihö paru mapori
parutï soohavon etet gitait ravat, [18] aposor
pori bahapuh kakam zeimakeh memer-
izahan heh. [19] Tahan paru poek hehan
kutur taputak darim Amipuz enzol nap
emat kakam zeimakez haitokor tezat
Iesuz gog aban pori baverevat iñidoh bat
emat pot mañah, [20] "Met ari sat Godiz tup
ahomakeh rouvat añarabon non mageioroh
tin hepanez ñetiv parun mañohozei." [21] Pot
parun mañat sahan het al tezahan, paru
aban pori enzolipuz hahat tat Godiz tup
ahomakez temeraz kohat sa lokat, añarab
poek heharin kapot tat ñetï pov mañooh.

Met aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahopur pinañ honeo heharihö
Israel kaunsor aban ahö modarin em
topourapanez mañahan, paru emat
topourah. Tahan Iesuz aposorohol bat
emapanez asiv meehan, [22] tup pomakez
korav rouvat heh-nari sat kakam zeimakeh
etehan paru bon tahan, maot borourat
emat aban ahö porin epat mañah, [23] "Erohol
ae, met dei sat etegin kakam zeimakeh
merizegitam hehan korav rouvat heh-pori
am rouvaeh. Tahan dei haitokor tezat
kohat sat zei giruvok etegin, aban pori
hehaek bon tahan arin añakaz maot ev
emeg."

[24] Pot mañahan aban anumaihol bareñ
elat mañaroohariz ahori met korav rouvat
heh-poriz ahop hatevetet home midin tat
paru epat hah, "Met tair ok tah batah."
[25] Pot nae nap mañohot hehan aban nap
emat epat mañah, "Ae, ari hatevetei,
Aban kakam zeimakeh memerizegin hehari
kotiev emat, Godiz tup ahomakez temeraz
kohat lokat añarab batopourat ñetiv maot
mañohot hez." [26] Pot parun mañahan ko-
rav rouvat hehariz ahopur pim modari sat
aposor aban ñetiv mañohot heh-pori maot
bat emah, oñ paru añarabohö heleñinañ
urapan hezavoz ñaihet tat paru kezao beri
hat bat naem, oñ tinam bat emah.

Aposorohol ñaihet nat heh

[27] Met paru Iesuz aposorohol bat emat
Zuda kaunsor aban ahori topourat hehaek
parum ñaravatak barouvah. Tahan aban
anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop
parun etet pot mañah, [28] "Met tairaiz
dei arin, 'Iesuz ñetiv mañotunei,' pot
ah ñeo haañegin ari am rez kek tat
mañovai sameg? Tat Iesuz ñetiv Zerusalem
añarabon batopourat mañamegin, zei
epatak an pap manovai samah. Tamahan
ari deimaz epat hameg, 'Paru Iesu urahan
ñomahari ok,' pot mañovai samegiv dei
hateveteameg."

[29] Pot mañahan paru aposor aban
modarinañ parum homeo hon hehan Pita
ñetï hañiv parun epat mañah, "Met dei
ham abanariz hapanezat natotü, oñ Godiz
dein ñetï añahan hez-povohar baval hat
añarabon mañovai sohok. [30] Met arihö
Iesu zirah uregin ñomah. Tahan God
darim iz mimiholoz ahö pop pimauhö maot
baviriri batahan bal hakah. [31] Met dari
Israel añarab darim horiv kos rez manat
loporizaro borourakan, darim horiv ba
olapanez hat Godihö Iesu baval hat pim
mar giñasiz nakoe tek tinatak meñehan,
darim Amip ravat het maot pimeri ba
avatamah. [32] Met Iesuz toohan eteogit

dei Godiz Pul Tinapuhö eñizamahan ñetiv
hamegin, añarab hateveteamah. Met God
pim Pul Pop dei pim ñeo baval hamegiri
anahan hez."

Gameliel pim modarin mañah

33 Pita pot hat gaa tahan paru kaunsor
aban ahö pori kez ravat mogao ahoam taha-
puh paru aposorohol ur ñomapanez nae
nap mañah. 34 Tahan aban porihanañ Parisi
aban ahö nap pim abatao Gameliel, pi ñetï
kateñiz mañair nap het pi tinam modariz
etar taevah gogot tovai soohap. Met aban
pop pi bal haz rouvat aposor abanari zei
girü modavok basat meñepanez mañahan
basah. 35 Tahan pi aban ahö modarin
epat mañah, "Ari Israel nem modari hat-
evetei. Aban akariz metepekezavoz ari
tinam hometahoh metepek. 36 Met batam
aban nap pim abatao Tiudas pi pot hah,
'Ne aban ahop ev.' Pot hat pi aban narin
epat mañah, 'Ari nenañ karar dari sak.'
Pot mañahan aban ahovokaro 400 pori ñai
tapan hat pinañ honeo sah. Tahan ñai aban
modari emat Tiudas menahan aban pinañ
honeo soohari rapat sah. Tahan pim ñetï
mañooh-pov bon tah.
37 Met tokat Roma abanari zeisikaroh
añaraboz abatañ menooharah aban mod
nap Zudas, pi Galili zeisikanañap zu taput
tahan aban ahovokaro pinañ karar ñaitü
bat soohan ñai aban mod nari Zudas amun
menah. Tahan aban paru soohari barezat
rapat sah. 38-39 Povoz aban akari meekan
berevat sapan. Met paru hamarah aban
napuz kezavonañ tamah, povoz parum
tamah-pov bon hatapan, oñ Godiz keza-
vonañ tamah, povoz ari aban nenarihö
rekot bavon navatotü, oñ ganö ari aban
akari bahorï metepekepuh Godihoen amun
bahorï metepek hezavoz paru baverevat
meepeken am sap." Pot Gameliel hah.
40 Met pot hahan paru kaunsor aban ahori
hatevetet gu hah. Tahan paru Pitar aposor
aban modariz as hahan paruhaz emahan
aban ahorihö aban narin mañahan biñinañ
paru urahan aban ahori parun ah ñeo epat
mañah, "Met ari tovai maot Iesuz ñetiv
mañotunei." Pot mañat baverev meehan
sah.
41 Met paru aposor aban pori Zuda kaun-
sor aban ahori parum ñeo hat baverev
meehan paru biñ ravat sah. Met Godihö
meñizat hehan Iesuz ñetiv am haovai
soohan aban ahorihö Iesuz horï metahavoz
zut kakam nao paru metah, povoz biñ ravat
heh. 42 Met biñ ravat het orah rezah Godiz
tup ahomakez temeraz kohat, ma añarab
parum zei oroohañik hehaek sat, Iesu pi
Kristo, Godihö eñizapanez au hahan heh-
tapup ok, pot ñetï tin pov parun mañovai
sooh.

6

Paru abanari 7 ba ou batah

1 Met Iesuz homeo badae batooh-pori
ahovokaro ravovai soohan orah rezah
paruhö parum gipiz bonori manohot heh.
Met pot tooh-porah Zuda togü nat Grik
ñeo haoh, met Zuda togü mod nat Ibru
ñeo haoh. Pot hahot hehaek narah paru
Grik ñeo haohari mogao tat Ibru ñeo
haoharin epat mañah, "Ari tin arim añarab
gipiz bonori manameg, oñ añ hapurihol
abuhol ñomahan deinañ hezari ari tin
gipiz naman." 2 Pot mañahan Iesuz aposor
aban 12 porihö paru Iesuz homet hehari
map emat topourapanez as hahan em
topourahan pot mañah, "Eñarohol ari
hatevetei, Met Godiz baiñetinao añarabon
bar mañovai sookazavohar deim gog ahot
ok, oñ gog pov betet ari gipiz bonori
gipiz anookan tin naravotü. 3 Povoz deim
modari, met arim ñaravatak honoñai pov
ou ravahaek, aban hodadevonañ nari, Pul
Tinap paruh rekö ravat hezan, modariz etar
taevah tin hezari 7 ba ou batepeken porin
au mañakan gipizoz korav ravat het gamö
rezat añ
pori manohopan. 4 Tapanen dei orah rezah
Godiz mañeo, ma baiñetinao haovai sookaz
gog nenao au ravat hek."
5 Pot mañahan añarab parum pot ha-
havoz zait tat aban ba ou batahan hehariz
abatañ ev, Stiven, pi modari ritou tat Iesuz
homet hehan Pul Tinap piih rekö ravat
heh-popur pim modari Pilipir Prokorasir
Naikenar Taimonir Pamenasir Nikolas. Met
aban pop Antiok zei pat potakanañap pi Zu-
daholoz toohat etet zait tat emat parunañ
honeo ravat het parum toohat tooh. 6 Met
aban pori ba ou batat Iesuz aposoroholon
mañairahan paru etet aban pori gipizoz
gogov tin tohopanez marañ paruh bizat
mañeo hat paru gog povok meñehan heh.
7 Met Godiz baiñetinao Zerusalem zei
potak map an pap manovai soohan, añarab
ahovokaro hatevetet Iesuz homeo badae
batah, met aban anumaihol bareñ elat
mañaroohariz nari amun pimaz homeo
badae batah.

Stiven ñevok bizah-ñetiv

8 Met Godihö pim kezavonañ Stiven
masakao manat meñizahan pi red navor
nao añarabon mañairooh. 9 Met Zuda aban
nari honeo topour zei namakeh topourat
het tooh-poriz abatao Priman mañooh.
Met paru pori honeekanañ emat nakez,
oñ Sairini zeisikanañ nari, ma Aleksandria
zeitakanañ nari, ma Silisia zeisikanañ nari,
ma Esia zeisikanañ nari, honeo poek togü
manohot heh-pori Stiveniz gog toohavon
etet kaev ravat piin ser mañah. 10 Tahan
Godiz Pul Tinapuhö pi hodadeo manahan
pi hodad tinavonañ ñetï hañiv mod porin
mañahan hatevetet pim hahavoz hañiv
maot mañapanez pap tah.
11 Povoz aban porihö aban mod nari pi-
maz moreg hapanez monis manahan paru
epat moreg hah, "Stiven pi Mosesiz ñetï
hahan hezao, ma Godiz ñetï hahan hezao
batiu tiu batat ñe horiv haohan dei hat-
eveteg." 12 Pot moreg mañahan Zuda-
holoz korav ahori, met aban ñetï kateñiz
mañairaholor, añarab mod nari hatevetet
parum loporizaro mid mid tahan, kez ravat
emat Stiven bahapuh beri hat Zuda kaun-
sor aban ahorihö pim ñeo hatevetepanez
hat basah. 13 Tahan paru aban narin emat
moreg hapanez mañahan moreg epat hah,
"Aban okop orah rezah Godiz tup ahomakez
ñetï horiv, ma Mosesiz ñetï kateñ batiu tiu
batat horiam haohan dei hateveteg. 14 Met
pi, 'Iesu Nasaret zeitakap Godiz tup ahomak
edat bavon batapan, ma Mosesiz ñetï katë
hahan hezan tovai emameg-poñ betet dari
non mod naorotï sohok,' pot aban okop
hahan hateveteg." 15 Pot paru moreg hahan,
Zuda kaunsor aban ahö toutat het hat-
eveteohari etehan Stiveniz heris enzolipuz
zut ravat heh.

7

Stiven parun ñetiv mañah

1 Tahan aban anumaihol bareñ elat
mañaroohariz ahopuhö piin etet epat at
mañah, "Erom, paru rotap ma moreg
nimaz hamah?" 2 Pot at mañahan
Stiven hañiv epat parun mañah, "Nem
ahori, nem haomazat ari hatevetei. Met
Abraam, darim mim garosikap, pi garos
Mesopotemia zeisik het Aran zeisik nas
heh-porah
God alizavoz maup abarahanañ erat
pot mañah, 3 'Ev ni zei epesir nimeri
betet nonoroh sooken nim zei hekezasin
nañairom.' 4 Pot mañahan pi Kaldia zei
pos betet Aran zeisik sat heh. Met poek
hehan pim papap ñomahan baveirahan,
Godihö maot meehan emat petev darim zei
hez-epesik heh. 5 Met ev emat hehan God
zeir ham epar pohao pim bapanez garos
naman, oñ tokatihoh manapanen parum
bapanez Abraamin epat au mañah, 'Nim iz
mimihol zeir ham epes manoman pohao
parum bapan.' Oñ Godihö pot bar mañah-
porah Abraam pi ñaro bon heh. 6 Tahan
Godihö maot epat mañah, 'Tokat nim iz
mimihol zei modasik sat modariz irih het
parum hahopanezat tohopanen, porihö
urat bahorï metohopanen krismasañ 400
bon tapan. 7 Tapanen bahorï metohopanez
pori neohö hañ paru bahorï metoman, nim
iz mim pori zei hamoh-pos betet maot emat
zei epesik het neen mañ nañohot hepan.'
8 Pot Godihö Abraamin bar mañat pim biz
kosis elapanez amun mañah. Met God
parunañ honeo heh-povoz kapot tin hodad
tat hepanez homet pot mañah.

Tahan het tokat Abraamiz añap ro Aisak
batahan pi hehan au alizañ 7 bon tahan
zeirevaisik Abraam pim ropuz biz kosis
elah. Met tokat Aisak ahö ravat añap
bahapuh ro Zekop batat zu taput metah.
Met tokat Zekop amun ahö ravat añahol
bat rohol 12, darim mimihol ravat hez-pori,
batoohan zu taput metat parum biz kosiñ
elooh.

9-10 Met darim mim tapuri parum bosip
Zosepez kaev ravat basat aban modari man-
ahapuh monis bah. Tahan aban porihö
Zosep basat Izip zeisik meñehan poek het pi
aban ahö napuz irih het gogot tooh. Tahan
aban mod porihö pi bahorï metoohan God
pimaz tin korav ravat meñizat hodad tinao
manohot heh. Tahan Pero Izip zeisiz ahop
ravat hehaek Zosep pim nakoe emat hodad
tinavonañ piin ñetiv mañoohan, hatevetet
pimaz zait tat pim gog ahotak meñehan,
Zosep Peroz irih eñak het Izip zei posiz, ma
Peroz zeimakeh hehariz, korav ravat heh.

11 Tahan tokat utar napel gitap kez mañat
hehan Izip zeisik ma Kenan zeisik gipiz
bon tahan, gin ahov berevat hehan añarab
mapori ginaz horï ravat heh, met darim
mimihol amun gipizoz mel tohot heh. 12 Tat
Zekop poek het hatevetehan, 'Izip zeisik
aban napuhö gipiz bat emat manoohan
batogü manat bizahan oraez,' pot hahan
hatevetet pim rohol darim mimihol mee-
han gipiz zum tapanez Zosepehaz sahapuh
zum tat bat emah.

13 Met tokat gipiz potü novai soohan
bon tahan, maot zum tapanez sahan

parum bosip parun etehapuh, ‘Ne arim
bosip Zosep ev,’ pot mañahan paru hodad
ravah, met Pero amun poek pi Zosepez
kapotakariz hodad ravah. 14 Tahan Zosep
naneholon pot mañah, ‘Ari sat darim papap
Zekopon mañat ari mapori ev emepeken
dari honeo hekaz mañei.’ Pot Zosep
mañahan sah-porah pim kapotakari 75
heh-pori Zekoponañ honeo Izip zeisik emat
heh. 15 Tahapuh Zekopor darim mimihol
abav tat ñomah. 16 Tahan tokat parum
hatahav basat batam Abraam añarab nari
parum abatao Amor poriz ham nar Sekem
mañooh-por zum tahan heh-poek hel
puioroh bizahan oraeh.

17 Oñ darim mim pori Izip zeisik hehan,
krismasañ ahoam bon tahan map belez
ravah. Tahan mamog Godihö Abraamin
zei tinas manapanez au hahan heh-posik
sapanezao totoi ravah-porah, 18 Izip zeisik
aban mod ahö ravat heh-pop pi Zosepez
ñetiv hodad nat heh. 19 Tat aban horï pop
darim mimihol bahorï metovai añaholon
pot mañooh, ‘Arim rohol batat basat pataek
bizepeken oraet ñomohop.’ 20 Pot mañahan
paru pot tooh-porah añ nap pim rop Moses
batat etehan pim heris tinam hehan ba iz
batat apetei manoohan ñon nañariv nap
bon tah. 21 Tahan pi basat pataek bizahan
hehan Peroz ñarip emoohapuh etet basat
pim rop bavatat manooh. 22 Tahan Moses
pi ahö ravovai Izip aban hodad ahovonañ
hehari nonair nai mapotuz piin mañairovai
soohan aban ahop ravahapuh tinam tovai
haovai sooh.

23 Met pot tovai haovai soohan pim
krismasañ 40 ravahan, aliz nasik Israel
pim kapotakarihaz helakao sapanez homet
soohapuh etehan, 24 Izip aban napuhö Israel
aban nap uroohan etet pimopuz revah bat
pi Izip aban pop urahan ñomah. 25 Tat Moses
epat homeh, Met Godihö Izip añarab dari
horï etamahaek pi eñizat epekanañ avas-
apanez au hahan hezap ok, paru nemaz pot
homepan. Pot Moses pimauz homeh, oñ
pimeri pim pot homehavoz homet nakez.

26 Met orat zeirevai Moses maot nonoroh
soohan Israel aban nañariv nae nap
uroohan Moses etet baverat pot mañah,
‘Eroñariv, arip kap honetakanañañariv
okeg, tairaiz nae nap urameg?’ 27 Pot
mañat baverahan aban modap ur bahorï
batah-popuhö Moses bazi ur meet epat
mañah, ‘Tairapuhö ni deim ahop ravat
hekez nañahan ni deipin okat añeñ? 28 Met
haopat ni Izip aban nap ur ñomeñivoz zut
ne ur noñomekez homet okat teñi?’ 29 Pot
mañahan Moses pimeri meñizapanez paru
hodad natavoz homet, ñaihet tat Izip zeis
betet barezat Midian zeisik sah. Tat poek
hehapuh añap bat pim roñariv batah.

30 Met poek pi hehan krismasañ 40 bon
tahan aliz nasik Moses ham betez nonair
nai bon heh-porah het, dañ navoz abatao
Sainai mañooh-povoz totoi sat hehan, zi
naropok itiñad ñadat rai rai hahot hehan, it
poñadez ñaravatak Godiz enzolip emat ou
ravat heh. 31 Met pot tat hehan Moses etet
zagerï tat epat homeh, Ui tair ak tah batah?
Pot homet tin etepan hat zi poropoz totoi
sapanez soohan darim Ahopuhö pot hahan
hateveteh, 32 ‘Met ne God, nim iz mimi-
hol Abraamir Aisakir Zekop poriz ahop ne
hezaek ev.’ Pot hahan Moses hatevetet dei
dei tahapuh etepanez pap tat patatï etet
hehan, 33 Godihö maot epat mañah, ‘Ne nim
ahop God ham epatak emat hezaek eveg,
nim eñ suñ tez bizat hez.’ Pot Godihö
Mosesin mañahan pi hahat tahan, 34 God
maot piin pot mañah, ‘Met ne eteamohon
orah rezah Izip añarabohö nem añarab ba-
horï metat kakamao manamahan, parum iñ
hamahavon ne hateveteamoh, povoz petev
ne paru meñizat poekanañ baverevomaz
hat ev eroh. Povoz petev ne ni nemeeman
Izip zeisik maot sek.’ Pot God Mosesin
mañah.”

35 Met Stiven aban ahorin pot mañat maot
epat mañah, “Met Moses pi mamog Israel
añarab meñizapanez emoohan, paru piin
etet pot mañah, ‘Tairapuhö ni ahop ravat
an etookez nañah?’ Pot hahapuh kos rez
manah, oñ Godihö Moses tapupuhö Israel
añaraboz ahop ravat ham tinarah basat
meñepanez ba ou batahan hehaek, ziropok
itiñad ñadoohan enzolip poek het Godiz
gizarop mañahat Mosesin mañah. 36 Tahan
Moses Izip zeisik maot sat red navor nao
tovai Israel añarab bavizat zei pos betet sat
iv havë navoz abatao Red Si mañooh-pov
red mod nao tat ñarahapuh, sat nonair nai
bon ham betez porah paru het Moses am
red navor nao toohan krismasañ 40 bon
tah.

37 Met narah Moses pimauhö Israel
añarab pim modarin epat mañah, ‘God
darim ahop ne propet abanap ba ou
navatahavoz zut tokat darim iz mimiholoz
ñaravatakanañ propet aban mod nap pim
ñetiv tin hahopanezap ba ou batapan.’
38 Met Moses pop añarab nonair nai
bonoek ham betezarah parunañ honeo
hehaekanañ, Sainai dañevok sat helat
hehan, enzolipuhö erat pi Godiz ñetï

kateñ pohao het hepanen haovai sookazao
Mosesin mañahan, sat pimerin mañah-pov
petev dari am haovai sameg.

39 Oñ darim iz mimihol Moses parum
ahopuz kaev ravat mogao tahapuh, pi kos
rez manat maot Izip zeisik sapanez hah.
40 Tahapuh emat Mosesiz nanep Eronin epat
mañah, 'Met Moses Izip zeisikanañ dari
avat emahapuh, ev eñet pi petev taek sa-
han dari ev hez? Povoz ni darim akö
nari bitat matut teken pori darim ahori
ravapanen, mañ mañohot hekapuh poriz
hahopanezat tovai sohok.' 41 Pot hahapuh
paru kau ropuz zut akop matut tat bizaha-
puh anumaihol bat emat parumauhö matut
tat bizah-akö popuhö tin metohopan, pot
homet hañiv bareñ elat mañarah. Met
parum pot tahavoz biñ ravat gipiz bareñat
nah. 42 Tahan God kaev ravat paru kos
rez manahan, parum loporizaro map horï
ravahapuh gitapur ñonisir zeizañin mañ
mañohot het pot haoh, 'Darim ahö tin
etohopanezatü ak.' Met parum pot tat
haohavoz homet propet aban Godiz ñetiv
hodad het haoh-nap epat menahan hez,

'Met ari Israel añarab, ham betezarah kris-
masañ 40 heg-porah arim anumai-
hol bat nemaz homet hañiv bareñ
elat mañaroogi? Evo, pot bon.

43 Oñ akö nap pim abatao Molok popuz
dim zeimak bol kosiñinañ demat
edat basat em toog, ma akö moda-
puz abatao Repan pop zeizavoz zut
matut tat basat em toog. Met
poñariviz abatavokaro bat hel batat
ari mañ hahot het, "Darim ahö tin
etohopanezañariv ev," pot haog.
Povoz ari hotoh Babilon zei pat
potak emeeman poek sat hepek.'
Amos 5:25-27

Pot Godihö mañahao menahan hez."

44 Met Stiven pot aban ahorin mañat
maot epat mañah, "Met mamog darim iz
mimihol nonair nai bon ham betezarah
heh-porah, Godihö pim dim zeimak
lokat mañ mañohopanezamak demapanez
Mosesin badede mañah. Tahan pim hah-
taput tat paru zei pomak demahan hehan
mod naek sapanez edat basat demovai
sooh. 45 Tat tokat parum rohol zei pomak
demohopanezat mañairah. Met Godihö
Kenan hamarah añarab heh-pori ruahan
sahan, Zosuar Israel añarab sat parum
bat poek hepanez mañahan, paru Godiz
dim zeimak honeo edat basat demahan
pohao hehan tokat aban Devid ou ravat
parum ahop ravah. 46 Tahan God etehan
pim het tovai sooh-pov tin ravah, povoz
God pimaz, Aban tinap ok, pot homeh. Met
Devid popuhö Godin epat mañ mañah, 'Ni
nem mimip Zekopoz ahop ravat hezap nim
hekez tup ahö tinamak ne rekot demom
ma tair?' 47 Pot Devidihö Godin mañ
mañahaekanañ pi nadem, oñ tokat Devidiz
rop Solomon pop parum ahop ravat Godiz
tup ahö pomak demahan heh.

48 Met God abarah hezap pi abanariz tup
demamah-poñik nakez, met batam propet
aban nap tapuvoz homet epat menahan
hez,

49 God pot hah, 'Ne abarah het nonair nai
mapotuz ahop ravat hez, met hama-
rah nem eñañ mezat hez, povoz
tair tat ari nem hemaz tup namak
nedemepek? Ma ne taek ev hemaz
ari homeameg?

50 Evo, ne nonair nai mapotuz maup hezaek
ari rekot pot natotü.' *Aisaia 66:1-2*

Pot God hahaek menahan hez."

51 Pot hahapuh Stiven ahorin maot ñetï
modao epat mañah, "Arim loporizaroh ho-
dadeo bonori, unun kutariz zut ravat Godiz
baiñetinao beteameg. Met arim mimi-
holoz tooh-taput tat ari pim Pul Tinap
kos rez manameg. 52 Met batam darim iz
mimiholohö Godiz ñetiv hodad het haoh-
propet aban pori bahorï metat kakamao
metooh, ma tokat God pim eñizapanez au
mañah-tinap darihaz meepanen erapanez
ñetiv haohan paru aban pori ur ñomooh,
ma nap het hahan kakamao pop nameta?
Evo, paru mapori kakamao metooh. Met
ari zu taput tat God dari eñizapanez au
mañah-tinap meehan erahan ñai abanarin
mañegin zirah urahan ñomah. 53 Met paru
Godiz enzoliholohö Mosesin ñetï kateñir ah
ñeñ mañahan menahan hez-poñ ari petev
amun bat hezaek rekö hat hateveteameg,
oñ arimauhö baval nak hez."

Paru Stiven ur ñomah

54 Stiven pot hahan paru kaunsor ahori
topourat hehaek hatevetet loporizaroh gi-
tait ravat gitañ men tep haovai, 55 Stivenih
Godiz Pul Tinap beo rezahan pi et revah tat
etehan Godihanañ alizao al teet hehan, Iesu
Godiz totoi mar giñasik rouvaeh. 56 Tahan
Stiven etet pot hah, "Erohol, abar okat epat
tahan Añaraboz Nanep Godiz mar ginasiz
nakoe rouvat hezan ne etet hezag etei."

57 Pot mañahan paru pim ñetivon hat-
evetepan hezavoz marañ hat koveñik akak
tat ñeo ñarah haovai Stivenihaz hat bal hat

sat kezao pim marasiz beri hat basah. [58] Tat
Zerusalem zei potaz iñidoh bin binivok
basahapuh heleñinañ urah. Met heleñinañ
urooh-pori parum dimihol tezat bizahan,
aban nap pim abatao Sol korav het ete-
hot heh. [59] Met paru am heleñinañ Stiven
urohot hehan pi pot hah, "Iesu nem Amip,
petev ni nem pulip ba." [60] Pot hat rariñ rez
bareñat maot ñeo ñarah epat hah, "O God ni
paru ne bahorï netamahavoz homet hañiv
metotun." Pot hat ñomah.

8

[1] Met paru Stiven ur ñomahan Sol
etehapuh pot homeh, Paru tin tat pi ok ur
ñomah.

Sol Iesuzari horï metooh

[2-3] Met paru Godiz homeo badae batat
heh-mod nari emat iñir zakep ahö taha-
puh, Stiven basat baveirah. Met Stiven ur
ñomah-aliz posikanañ kapot tat Zerusalem
zeitak Zuda aban ahori añarab Iesuz togut
ravat hehari kakam ahov metooh. Met
porah aban Sol amun paru Iesuz homeo
badae batat heh-pov betepanez hat parum
zeiñik lokat beri hat basat kakam zeimakeh
memerizooh. Toohan paru Iesuz homet
hehari barezat nari Zudia zeisik sahan nari
Sameria zeisik sahan met Iesuz aposor aban
nenari Zerusalem zeitak heh.

Paru Sameria zeisik ñetiv mañah

[4] Met paru Iesuz homeo badae batat
het rapat zeisikaroh sat heharihö añarab
modarin Iesuz ñetiv mañohot hehan, zei
posikaroh Iesuz ñetiv map an pap manah.
[5] Met aban Pilip popuhö Sameria zeisik zei
ahö natak sat Iesuz ñetiv epat mañah, "Met
Kristo Godihö eñizapanez au hahan hehap
hamarah ev haerah." [6-7] Pot Pilip mañaha-
puh red navor nao añarabohö rekot nato-
tuz poñ tohot pitü añaraboh menat hehari
ruohan hel hel hat añarab betet berevat
sooh, ma añarab eñañ horï hehan haeñ nat
heh-pori batin batahan, añarab ahovokaro
em topourat hehaek paru etet hat kapoñ
baval hat pim ñetiv tin hatevetehopanez
tat heh. [8] Met Pilipihö ñetï pov mañohot
añarab batin batoohan paru zei potakari
biñ ahov ravat heh.

[9] Met zei potak aban al nap heh, pim
abatao Saimon, pi pop kezavonañ red nañir
nañ tovai emoohan modari pim toohavon
etet agol atat, "Ui tair ok tamah batah," pot
paru haoh. Tahan pi epat parun mañooh,
"Ne arim ahop ev." [10] Pot pi mañovai
soohan zei potaz koravori ma aban betezari
pim ñetivon hatevetet paru pimaz pot
haoh, "Akap pi Godiz zutap ak, povoz pim
abatao Aban Gog Kezañihar Tamahap, pot
mañook." [11] Met Saimon houloam parum
ñaravatak het pot toohavon etet parum hat
koveñ bizat haohat tin hatevetehot heh.

[12] Met aban Pilip poek sat, "Iesu pi Kristo,
Godihö eñizapanez au hahan heh-tapup
ok," pot mañat Godiz masakavoz roketak
hepanez ñetï tin pov mañoohan añarab
nari pim haohavon hatevetet barotap batat
hehan pi paru ivoh memeeh. [13] Met aban
Saimon pi amun Iesuz homeo badae batat
emahan Pilip ivoh memeeh. Tahan Saimon
orah rezah Pilipinañ parup honeo sat em
tohot pi eteohan Pilip red navor nao kezao
tovai soohan pi etet agol atat marahol gi-
tañik ker menat heh.

[14] Met Iesuz aposor aban modari
Zerusalem zeitak hehaek hatevetehan,
"Sameria añarab Godiz ñetiv hatevetet
homeo badae batat hez," pot hahan
paru Pitar Zon meehan paruhaz sah.
[15-17] Met sat berevat etehan Iesu darim
Amipuz abatavonañ Pilip añarab pori ivoh
hamemeeh, oñ Godiz Pul Tinap parutï
naem tah, povoz Pitar Zon etet parup
marañ paruh bizat Godin pim Pul Tinap
paru pori manapanez mañ mañahan Pul
Tinap parum loporizaroh emat heh.

[18] Pot tahan Saimon al tooh-pop etehan
Pitar Zon añaraboh marañ bizahan Godiz
Pul Tinap parutï emahan etet pi monï nas
bahapuh hodad kez pov zum tapan hat,
[19] emat parupin epat mañah, "Eroñariv ae,
ne hodad kez okov aripih zum tomapuh
bat ne amun añaraboh nem maras bi-
ihoman Pul Tinap paruh emohopan." [20] Pot
aban pop mañahan Pita hañiv epat mañah,
"Erom ae, ni home horivonañ honeo het
ok hameñ. Met rekot hodad kez pov nim
monisinañ beke? Evo, pot bon, povoz nim
monis bat am horiek sa. [21] Met God etehan
nim loporï ganoam hez, povoz ni deipinañ
maot rekot gog epatak naketü. [22-23] Met
rotap ne nimaz hodad, nim loporih ahop
ravat hekez zait horï pov an pap manat
hezaek ni non horioroh sameñ. Povoz nim
loporï borourat horï okov betet Amipun
mañ mañeken nim horï homet hañ-okov
ba olapan batah." [24] Pot mañahan Saimon
ñetï hañiv Pitar Zonin epat mañah, "Met
arip nemaz homet mañ hapeken God ne
neñizap. Tapanen nim, 'Horiek sa,' nañeñ-
okov rotap naravotü," pot mañah.

[25] Met Pitar Zon poek het Godiz
baiñetinao mañovai Iesu hamarah het
tovai emoohan eteoh-ñetiñ añarabon bar

mañooh. Tat tokat parup borourat maot
Zerusalem sapanez Sameria zeisik añarab
parum zeitakaroh heharin Iesuz ñetiv
mañovai sohot Zerusalem zeitak maot sah.

Itiopia aban napun Pilip ñetiv mañah

26 Met tokat darim Amipuhö pim enzol
nap meehan emat Pilipin pot mañah, "Pilip
ae, ni petev bal hat sekepuh Zerusalem
zeitakanañ non irih zei betezasizañ sohot
Gasa zei potak berevamah-poorozañ ni sa."
27-28 Pot mañahan Pilip nen tapurah non
pooroh sooh. Tahan aban ahö nap, Itiopia
zeisikaz añ kuin ahop Kandesi popuz moni-
siz korav ravat hehap, pi Itiopia zeisikanañ
Zerusalem zeitak sat Godiz abatao bat hel
batat mañ haoh. Tahaekanañ maot pim
bol osihol beri hat bat sooh-arü posik tou-
tat non poorozañ emohot, batam Godiz
ñetiv hodad het haoh-propet aban Aisaia
popuz tep menahatak pi etet rekö haovai
emooh. 29 Tahan Godiz Pul Tinapuhö Pilip
hodadeo pot manah, "Ni sat bol osihol
beri hamah-arusiz nakoe sa." 30 Pot ho-
dadeo manahan Pilip porü hat arü posiz
nakoe sat hatevetevai soohan aban pop
propet aban Aisaiaz tep red menahatak
rekö haovai sooh. Tahan Pilip hatevetet
aban popun at mañah, "Erom ae, met nim
ñetï rekö hameñ-akavoz kapot ni tin hodad
ma unun?" 31 Pot mañahan aban ahö pop
ñetï hañiv epat mañah, "Evo, ne aban ñetï
epovoz kapot badede nañapanezap bon,
povoz tair tat ne hodad ravom? Oñ ni
revah ev poz hat nenañ karar toutat badede
nañeken ne hatevetem." 32 Pot hahan Pilip
revah sat toutahan aban pop pim baiñetin
rekö haoh-pov maot rekö hahan pi pot
hateveteh,

"Paru bol sipsipihol bat emat uramahavoz
zut pi metapan, ma sipsip roholoz
taeñ elamahan paru ñeo nakavoz
zut pi ñeo nak hepan.
33 Met aban nari pi batiu tiu batat ñevok
bizat pimaz ñeo tin nak tapan. Tat
paru ur ñomapanen pi ham eparah
naketü. Povoz pim rohol bon
hepanezaek modari parun rekot et
nareotü." *Aisaia 53:7-8*

34 Met aban popuhö maot pot rekö hat
Pilipin epat at mañah, "Met propet aban
ñetï epov menahap pimauz menah, ma
mod napuz homet epov menahaek ev?"
35 Pot at mañahan Pilip kapot tat ñetï pim
rekö hah-pov badede mañovai Iesuz ñetï
tinao bar mañah. 36 Met bar mañovai parup
non poorozañ sohot aban ahö pop iv havë
navon etet Pilipin epat mañah, "Erom ae, ni
eterë, iv havë nao kainev hezag, ni ne ivoh
nemeekë, ma navoz homet ni evo hakë?"
[37 Pot hahan Pilip piin epat mañah, "Met
rotap nim loporih Iesuz homeo badae batat
hez, pot hakë, povozahoh ne rekot ni ivoh
nemeem." Pot mañahan pi epat hah, "Ro-
tap Iesu Kristo pi Godiz rop, pot ne barotap
batat hez."] 38 Pot hahan pim as ropun
mañahan bol osihol bagaa batahan parup
hamarah horat iv havë povok sat Pilip aban
ahö pop ivoh memeeh. 39 Tat parup iv haveo
betet detï poz haovaiam Godiz Pul Tina-
puhö Pilip zuam bat patatï sahan aban ahö
pop maot piin et narë, oñ nonoroh sohot
pim loporih zaitiv ahö tat pi biñ ravat sah.
40 Met Pul Tinapuhö Pilip Asdot zeitak basat
meñehan zei pot betet nonoroh pi sohot
zei modañik añarabon Iesuz ñetiv mañovai
soohapuh Sisaria zeitak sa berevah.

9

Sol Iesuz gog abanap ravah
Aposor 22:6-16, 26:12-18

1 Met poek Pilip Iesuz ñetiv mañohot
heh-porah aban Sol pi darim Amipuz
homeo badae batat heh-añaraboz mogao
tat ur ñomapanez hahot het, narah
aban anumaihol bareñ elat mañarooharіz
ahopuz nakoe sat, 2 epat mañah, "Ni tep
nañ red menat naneken ne Damaskas
zeitak basat topour zeiñiz korav ravat
hezari manoman rekö hat nemaz hodad
tapan. Met tep poñik pot menekë, Ari
meñizepeken aban Sol Damaskas zeitak
aban tairari, ma añ tairai Iesuz non
magei mañairooh-pooroh samahariz mel
tat hepanezaek bar batat demat bat
emat Zerusalem zeitak kakam zeimakeh
memerizapan." Pot mañahan tepañik pim
hahat menat pi manah.

3 Tahan pi tep poñ bat Damaskas zeitak
sapanez sohot zei potaz totoi honoohan
abarahanañ alizao erat pim okat epat al
tezat hehan, 4 pi hamarah sa ñodat hat-
evetehan ñe nao piin epat mañah, "Sol
ae, tairaiz niuhö orah rezah ne bahorï
netameñ?" 5 Pot hahan Sol hañiv epat
mañah, "Nem ahop ae, ni tairap?" Pot
mañahan, "Ne Iesu, niuhö orah rezah ne
bahorï netameñip. 6 Met petev ni bal hat
Damaskas zei okatak seken aban napuhö
nim tookezat niin bar nañap," pot mañah.
7 Met pot mañoohan aban Solinañ honeo
soohari paru ñe nenavon hateveteh, oñ ñeo
haohapun paru et narë, povoz rouvat ñeo
nak et nenañ hon har tohot heh. 8 Tahan Sol

bal haz rouovai pim etañ kutur manahan
pi et narë tah. Tahan paru pinañ honeo
soohari pim marasiz bat Damaskas zeitak
sat heh. 9 Tahan au aliz nasikaro nas pim
etañ kut tah-potam hehan Sol gipizor ivov
nain am heh.
10 Met Damaskas zei potak Iesuz homeo
badae batat heh-aban napuz abatao Anana-
ias pop darim Amipuhö potazao bavatahan
etet hatevetehan piin epat mañah, "Anana-
ias ae," mañahan Ananaias pat, "Bae nem
Amip, ne ev hez." 11 Pot hahan Iesu piin epat
mañah, "Ni bal hat non naoroz abatao Non
Opepeor, non poorozañ sekepuh Sol Tasas
zeitakanañ aban pop emat Zudas popuz
zeimakeh pi het mañ hahot hezaek, ni sat
popuz mel tat bar bat. 12 Met ne potazao
bavatohon pi etehan Ananaias ni señipuh
pim etañ maot etepanez nim marañ piih
bizeñin maot eteh, povoz ni sat taput
metekë." 13 Pot mañahan Ananaias epat
hah, "Evo nem Amip, añarab ahovokaro
aban hameñ-okopuz tamahao hamahan ne
hateveteamoh. Met pi Zerusalem zeitak
nimaz homeo badae batamahari ahoam ba-
horï metooh. 14 Tat aban anumaihol bareñ
elat mañaramahariz ahop ev Damaskas zei
epatak emat taput tat nim abatao hama-
hari kakam zeimakeh memerizapanez hat
tepañ menat manahan pi ev bat emahap
ok." 15 Pot Ananaias hahan Iesu epat mañah,
"Erom, aban pop pi nem gog abanap rava-
panez ba ou batoh. Tat pi Israel añarab,
ma añarab mod patarir, aban zeisikaroz
ahorin nem ñetiv mañohopan, povoz ni am
pihaz sa. 16 Met nemauhö pi nem gogot
tohopanen tokat modari pi kakam ahov
metapanen hatevetepanez bar mañom."
17 Pot Iesu mañahan Ananaias zei po-
makez melahar sat bar batat sa lokaha-
puh pim maras Solih bizahapuh piin epat
mañah, "Nem modap Sol, darim Amip Iesu
ni nonoroh emooñin banevizat ñetiv naña-
hap pimauhö nim etañ maot eteken Godiz
Pul Tinap nim loporih rekö ravapanez hat
ne nemeehan ev emoh." 18 Met Anana-
ias pi pot mañoohanam Soliz etañik pei
bamezat hehao elat sahan pim etañ maot
tin eteh. Tat bal hahan Ananaias pi ivoh
memeeh. 19 Tahan Sol gipiz nahan pim heris
kez ravah.

Iesuz ñetiv Sol kapot tat mañah

Met Sol pi Damaskas zei potak Iesuz
homeo badae batat heharinañ au aliz
nasikaro nas poek heh. 20 Tat pi Zudaholoz
topour zeiñik sat Iesuz ñetiv añarabon
kapot tat, "Iesu pi Godiz rop ok," pot maño-
vai sooh. 21 Pot mañovai soohan añarab
home midin tat epat nae nap mañah, "Ae,
met aban akap garos Zerusalem zeitak het
Iesuz abatao hahot hehari bahorï metooh-
tapup, ev darim zeitakahoe Iesuz homet
hezari epekanañ basat Zerusalem zeitak
aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz
ahori manapanen memerizapanez hat ev
meehan emahap ak," pot haoh. 22 Oñ Sol
piuhö am kez tat het Zuda añarab Damaskas
zei potak hehari parum loporizaroh tin
homeo badae batohopanez epat badede
mañooh, "Rotap Iesu pi Kristo, Godihö
eñizapanez au hahan heh-tapup ok." Pot
tinam badede mañoohan paru home midin
tat, Aban akap rotap ma moreg ak hamah,
pot homet ñetï hañiv borourat piin maña-
panez bapap tat heh.

Sol urapanez hahan barezat sah

23 Tahapuh het tokat aliz houloñ bon
tahan Zuda aban ahori topourat Sol ur
ñomapanez ñetiv nae nap mañooh. 24 Tahan
parum haohat nap hatevetet Solin sat
mañah. Met orah rezah zei potak hel temer
demahan hehaek haitokoñik paru ñai bizat
Sol emapanen bat urapanez hat baelat het
etehot heh. 25 Tahan kutur natak lop gi-
tum ravahan pim modarihö pi bat ki ahö
nañik bavelat bitom kitï urahapuh zeitaz
hel temerah pui naorö rezahan hehaek
kilam meehan kotiokat bin binivotï er ho-
rat berevat sah.

Sol Zerusalem zeitak sat heh

26 Tahapuh Sol Zerusalem zeitak sat pi
Iesuz homeo badae batat heh-porinañ
honeo ravapan hat tahan paru pimaz
ñaihet tat epat nae nap mañah, "Evo, pi
Iesuz homeo badae navat, oñ moreg tat dari
avapanez ok tamah." Pot paru hah. 27 Tahan
aban Banabas Sol meñizat Iesuz aposor
aban poriz nakoe basahapuh Soliz ñetiv
tahat epat bar mañah, "Met pi Damaskas
zeitak sapanez hat nonoroh soohapuh
darim Amipun etehan piin ñetiv mañahan
pi zei potak sat ñaihet nat, oñ Iesuz
abatavonañ ñetiv añarabon mañooh." Pot
Banabas pim mod porin mañah. 28 Tahan
paru poek hodad ravahan Sol parunañ
honeo ravat het Zerusalem zeitak sat em
tohot darim Amipuz abatavonañ ñetiv
tinam añarabon bar mañooh. 29 Met poek
bar mañohot hehapuh narah pi Zuda aban
Grik ñeo haoh-narinañ honeo het Iesuz
ñetiv nae nap mañoohan, paru hatevetet
kaev ravat Sol ur ñomapan hat tooh. 30 Met

Sol pot metapanez tooh-ñetiv Iesuz aban
mod nari hatevetet pi bavizat Sisaria zeitak
sat Tasas pim zei kapotakaz meehan sah.
31 Pot tah-porah añarab Iesuz togut Zudia
zeisik, ma Galili zeisik, ma Sameria zeisik
aban ahori bahorï metoohaek maot gaa
tahan paru tin heh. Tahan Godiz Pul Tina-
puhö añarab ahovokaro meñizoohan, paru
Iesuz homeo badae batat heharinañ honeo
ravat, paru mapori darim Amipuz abatao
bat hel batat biñ haovai sooh.

Pita aban Inias batin batah

32 Met aban Pita zei modañik sat em tovai
soohaek, aliz nasik zei nataz abatao Lida
poek añarab Iesuz homet heharin etepan
hat sah. 33 Tahan poek aban nap pim abatao
Inias mañooh-pop pim eñar mar ñomat
hehan pi am bal hat haeñ nat, oñ oraehan
krismasañ 8 bon tah. 34 Tahan Pita sat
aban popun etet epat mañah, "Inias ae,
petev Iesu Kristo ni batin navatah, povoz ni
bal haz rouvekepuh nim holorumet bahou
batat biz." Pot mañovaiam Inias zuam bal
hah. 35 Tahan añarab Lida zei potakari ma
Saron zeitakari etehan aban pop haeñ tat
sat em tahan parum loporizaro borourat
darim Amipuz homeo badae batat heh.

Pita Tabita maot baval hah

36 Met zei mod nataz abatao Zopa
mañooh-poek añ nap heh, met pim abatao
Tabita, met Grik ñevonañ pim abat modao
Dokas pot mañooh. Met añ pop pi Iesuz
homeo badae batat het orah rezah modari
tin metat meñizooh, ma nonair nai bonori
amun meñizat manohot heh. 37 Pot tohot
hehapuh añ pop lamao tat oraet ñomah.
Tahan añ modari parum toohat pim herisik
ivoh mevetet zei girü agarë revahavok
basat bizahan oraeh. 38 Met Zopa zeit
Lida zei potaz totoi heriam heh. Povoz
Zopa zeitak Iesuz homeo badae batat
hehari hatevetehan, "Pita Lida zeitak emat
hez," pot hahan paru zuam aban Pitan
mañapanezañariv meehan sat, "Erom, ni
darip zuam sakaz hat deip emeehan emeg,"
pot mañah. 39 Pot mañahan Pita hatevetet
aban poñarivinañ paru honeo sah. Tat zei
añ ñomah-pop oraehamakeh Pita sahan
paru bavizat zei girü agarë revahavok sah.
Tahan añ abuhol ñomahan hapurï hehari
paru Pitaz nakoe em rouvat iñ haovai
parum dimihol añ Dokas biririï heharah
marañinañ meet manahari bat mañairah.
40 Tahan Pita añ porin mañahan berevat
iñidoh zei girü modavok sahan pi rariñ
rez bareñat Godin mañ mañat añ ñomat
oraeh-popun havoe tat etet epat mañah,
"Tabita, ni bal haz." Pot mañahan añ pop
maot biririï ravat etañ etehan, Pita hehan
pi bal hat toutah. 41 Tahan Pita añ popuz
marasiz bahan bal hat rouvahan Pita añ
hapurï heh-porir, añarab Iesuz homet heh-
modariz as hahan, kohat emat paru añ pop
biririï ravahavon eteh.
42 Met Pita pot tahan Zopa zeitak añarab
mapori hatevetet poekanañ narizaro darim
Amipuz homeo badae batah. 43 Met zei
potak aban nap pim abatao Saimon pop pi
anumai kosiñ ovat gitapuk ñai batoohan
ñai ravoohan, modari emat monis manat
parum booh-popuz zeimakeh Pita het au
aliz nañ ahoam poek orohot heh.

10

Enzol nap Koniliasin ñetiv mañah

1 Met Sisaria zeitak aban nap heh, popuz
abatao Konilias, met aban pop ñai aba-
nari Roma zeisikanañ Zudia zeisik emat
hehariz ahop ravat ñai abanari l00 poriz
korav ravat heh, met ñai aban togü potaz
abatao Itali pot mañooh. 2 Met aban paru-
maz ahop ravat heh-pop orah rezah Godiz
homet pim zeimakeh heharinañ paru ho-
neo batopourat mañ hahot heh. Pot tohot
het Zuda añarab gipizor nonair nai bon
toohari pi paru meñizat manooh.
3 Met pot tohot hehan aliz nasik ha-
panezai 3 kirok toohan potazao bavatahan
pi etehan Godiz enzol nap pim nakoe ou
ravat, "Konilias ae," pot hahan 4 piin ete-
vaiam ñaihet tat dei dei tahapuh epat at
mañah, "Nem ahop, ni tair nañekez emeñ?"
Pot mañahan enzolip epat hah, "Evo God
nim mañevon hateveteh, ma añarab masak
metat meñizameñ-povon etehan tin rava-
han nimaz homeamahaek petev pi hañiv
ni nañairapan. 5-6 Met Zopa zeitak aban
nap pim abatao Saimon Pita mañamah-pop
Saimon modapuz zeimakeh hez, met aban
mod pop anumai kosiñ ovat gitapuk ñai
batamahap ok, met pim zeimak iv havevoz
totoi demahan hez. Povoz nim as aban
nari meeken poek sat Pita pop bavizat nihaz
emap." 7 Pot enzolip mañat sahan Konil-
ias pim ñai aban nap pi amun Godiz mañ
haohapur aban pim gogot metoohañariviz
as hahan emah. 8 Tahan enzolipuz mañahat
ñetiv parun mañat meehan Zopa zeitakaz
sah.

Potazao bavatahan Pita eteh

9 Met aban pori soohan ravahan orat zeit
al tezahan maot sohot Zopa zeitaz totoi

honoohan gitap berevat agarë revah ema-
han, Pita berevat zeimakez revah aropos
atvat demahan heh-poek helat mañ hahot
heh. [10] Pot tohot pi gin ñomahan paru gipiz
bareñat maok teohan potazao bavatahan
Pita etehan, [11] abar okat epat tahan, giv ahö
naraz zut narah teteñik naihoam bitomez
zut bat hehan meehan pim nakoe erah.
[12] Met giv poraz kohat anumaiholor hamale-
holor id narir nari map beo rezat heh.
[13] Tahan Pita etet hatevetehan naekanañam
ñe nao epat hah, "Pita, ni bal hat oko-
riz nap bat urat na." [14] Pot hahan Pita
epat hah, "Evo nem Amip, met batam dei
Zuda añarab anumai horï eperi nainotuz
ah ñeo hahan hezaek ne goerahanañ horï
eperiz nari urat nain hezap eveg ne rekot
urat nainotü." [15] Pot mañahan maot epat
mañah, "Petev Godihö anumai eperi tin
nohopekezari bavatat hah, povoz ni eperiz,
'Horiri ev,' pot haotun." [16] Pot navokaro nao
mañairat mañahan etehan giv por bat maot
abaratï helah.

[17] Tahan Pita pot piin mañairahan
etehavoz home midin tat kapotaz mel tat
hehan aban Koniliasihö meehan emahari
emat, aban zei potak narin Saimoniz
zeimakez at mañahan mañairahan, zei
pomakez iñidoh emat rouvat heh. [18] Tat
paru at mañah, "Met aban nap pim abatao
Saimon Pita pop ok arinañ heza?" [19] Met
Pita pi am home midin tat kapotaz mel
tohot revah hehan Godiz Pul Tinapuhö
hodadeo epat manah, "Pita aban nañariv
nap ni banevizapanez irih ok emat hez,
[20] povoz ni bal hat irih er hor. Met hatevet,
Neohö paru meehon nihaz emah, povoz
ni parunañ sekez homez ko totun, oñ am
sa." [21] Pot mañahan Pita poek hehaekanañ
irih er horat parun etet pot mañah, "Met
ne aban tapup eveg, ari tairaiz nemaz at
mañovai melahar emohot ev emeg?" [22] Pot
mañahan paru epat mañah, "Roma ñai
abanariz aban ahö nap pim abatao Konilias
aban popuhö nimaz dei emeehan ev emeg.
Met aban pop pi tinam orah rezah Godin
mañ mañamahap, ma Zuda añarabohö piin
eteamahan pim hezhezao tin hez. Met
haopat aban pop pim zeimakeh hehan
Godiz enzol napuhö pim gog abanari nihaz
meepanen melahar emat banevizapanen,
ni sat pim zeimakeh nim ñetï haovai
sameñiv mañeken hatevetepan. Pot
Koniliasin mañah, povoz dei emeehan ev
emeg." [23] Pot hahan Pita porin paru honeo
orapanez mañahan paru poek orah.

Pita Koniliasiz zeimakeh sah

Met orat hehan al tezahan Zopa zeitak
aban Iesuz homeo badae batat heh-nari
Pitanañ honeo paru sah. [24] Tat sohot naek
orahapuh zeirevai paru bal hat sat Sisaria
zeitak berevahan, aban Konilias añarab pim
modarin as hahan emat topourat hehan,
paru Pitaz ñai biit etet heh. [25] Tahan paru
emat Pita zei pomakeh lokapanez tahan
Konilias Pitan etehapuh pot homeh, Met
Godiz enzolipuhö nañahap ev emah. Pot
homet Pitaz eñañiz nakoe rariñ rez bareña-
han* [26] Pita Koniliasin epat mañah, "Evo
erom, ne amun aban nim zut modap eveg,
ni bal haz." [27] Pot mañahan bal hahan
Pitar Konilias ñetiv nae nap mañovai kohat
zeimakeh lokahapuh Pita etehan añarab
ahovokaro kohat heh. [28] Tahan Pita parun
epat mañah, "Eñarohol ari hodad, met dei
Zuda añarab ari patarinañ honeo togü na-
manotuz ah ñeo hahan hezaek narah dei
arihaz helakao emamegin dari het sameg
bon, oñ aliz haopat epesiz haopatasik
Godihö ne añarab mod nariz, 'Horiri ok,'
pot nakaotuz neen nañairah. [29] Povoz ar-
ihaz emomaz ñeo meegin emat nañahan
ne home midin nat, oñ ne am ev emohog,
eñarohol, tairaiz ne arim nakoe emomaz as
hagin emoh?"

[30] Met Pita pot mañahan Konilias hañiv
epat mañah, "Met hapok, alizañ 3 bon
hatahan petev ni ev emeñ-posik, hapanezai
3 kirok toohan ne het Godin mañ mño-
hot hehon zuam aban nap nem nakoe
emat rouvahan ne etehon pim dimir giv
map peñ hat heh. [31] Tahan ne piin ete-
hon pi neen epat nañah, 'Konilias ae, nim
mañ hameñivoz ma añarab meñizat masak
metameñivoz God homet hez. [32] Povoz ni
petev nim as aban nari meeken Zopa zeitak
sat aban nap pim abatao Saimon Pita bav-
izat emap. Met aban pop Saimon apetopuz
zeimakeh parup oramah, met aban mod
pop anumai kosiñiz gogot tamahap ok, met
pim zeimak iv havevoz totoi demahan hez.'
[33] Pot nañahan ne asiv meehon zuam nimaz
ok emahan, ni tin tat ev deihaz emeñ.
Met petev dari houlori Godiz etañik ev
togü manat hezaek, ni Amipuhö ñetï tairao
dein añekez nañah-pov ni dein añeken hat-
evetek." Pot Pitan mañah.

* 10:25: Pavar 25 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

Pita Koniliasinañarin ñetiv mañah

34 Pot hahan Pita parun ñetiv epat mañah,
"Rotap ne petev epat hodad ravoh, God
Zuda añarab nenariz zait tat añarab patariz
kaev ravat hez bon, 35 oñ zeisikaroh añarab
tairari pim irih het pim ñetivoz hahan
hezat baval hat tamah-poriz pi etet zait tat
parumaz homeme hez. 36 Met Godihö Iesu
hamarah deihaz meehan erahan dei Israel
añarab epat hodad raveg, Met Iesu Kristo
dari añarab maporiz Amip ok, piuhö dari
Godinañ hekaz bahoneo avatamah. 37 Met
garos Zoan añarab ivoh memeohanahoh
Galili zeisik Iesu pi gogot kapot tat to-
vai soohapuh Zudia zeisik amun tooh-pov
ari hodad. 38 Met aban pop pi Nasaret
zeitakanañap God ba ou batahaek pim Pul
Tinap manat kezavonañ meñizat hehan
pi haeñ tat gog tinañ tovai sat em tooh,
ma añarab Seteniz kezavoz irih horï ravat
hehari maot batin batooh. Met God pinañ
heh, povoz nonair nai potü pi tin tooh.
Kar, ñetï pov ari hat haveteg. 39 Met Zu-
dia zeisik, ma Zerusalem zeitak nonair nai
potü Iesu tin tovai soohan dei etehot heg.
Tahan paru zirah urahan ñomah. 40-41 Met
au aliz nasikaro bon tahan zeirevaizasik
Godihö maot baviriri batahan bal hahan
Iesu hamarah maot ou ravat hehan Zuda
añarab mapori piin et narë, oñ Godihö dei
piin etet pim ñetiv haokaz ba ou avata-
han hez-nenarihö rotap piin eteog. Tat
dei pinañ karar toutat gipiz noog. 42 Met
porah Iesu dei añarabon pim ñetï tinao
bar mañookaz añah, ma darim Amip tokat
dari añarab mapori, ñomat sat hepanezarir
biriri hepanezari, an etat hañiv etapanez
Godihö hahan hez-ñetï pov añarabon bar
mañookaz dein añah. 43 Met batam propet
aban porihö Iesuz ñetï nao epat haoh, 'Met
añarab tairari pimaz homeo badae batat
sohopanezari Godihö rekot pim ro popuz
homet parum horiñ ba ol betepan.' " Pot
Pita parun mañah.

Pul Tinap añarab patarih rekö ravah

44 Met Pita ñetï epov mañovaiam Godiz
Pul Tinap paru hateveteoh-porih emah.
45-46 Tahan paru zei modasikarohariz ñeñi-
nañ hahapuh Godiz abatao bat hel batat
pimaz ñetï biñao haohan paru Iesuz homeo
badae batat het Zopa zeitakanañ Pitanañ
honeo emahari hatevetehan Godihö pim
Pul Tinap Zuda bon oñ añarab pat poritï
amun meehan emahan, ñe poñinañ hao-
havoz paru agol atat home midin tat heh.
47 Tat hehan Pita parun epat mañah, "Met
batam Godiz Pul Tinap daritï haemah-
povoz zut petev paruh ok emah, povoz
paru ivoh memeekaz takan tairapuhö evo
hapan?" 48 Pita pot mañat paru añarab pat
pori Iesuz abatavonañ ivoh memeepanez
mañahan ivoh memeeh. Tahan paru Pitan
pot mañah, "Met aliz mod nañ dari ev
hekapuhoh ni sekë." Pot mañahan Pita
parum hahat tat am poek heh.

11

Pita pim tah-ñetiv modarin mañah
Aposor 10:9-44

1 Met Pita pot tahan paru añarab Zuda
bon oñ pat pori Godiz ñetiv hatevetet
homeo badae batahavon Iesuz aposor aban
pori ma Zudia zeisik Iesuz homeo badae
batat heh-pori paru hateveteh. 2 Tahan Pita
Zerusalem zeitak sahan aban narihö paru
aban patari Iesuz homeo badae batat hep-
anez porihö Zudaholoz toohat paru amun
parum biz kosiñ elapan, pot hah-pori piin
epat ser mañah, 3 "Ui erom, ni darim nato-
tuz ah ñe hahan hezao elat ritou tat añarab
mod kosiñ naelarinañ ari honeo het gipiz
nooñivoz homegin tin narav."

4 Pot paru Pitan mañahan Pita pim
añarab patarinañ het haohavoz ñetiv parun
epat badede mañah, 5 "Met hapokahar ne
Zopa zeitak hehopuh mañ hahot hehon
potazao banavatahan etehon abarahanañ
giv ahö naraz zut heharaz teteñik naihoam
bitomez zut bat hehan meehan erat nem
nakoe emah. 6 Tahan ne etehon giv porah
anumai napur nap ma hamal napur nap ma
id napur nap map beo rezat hehan 7 ñe nao
epat neen nañah, 'Pita ni bal hat okoriz
nap bat urat na,' 8 Pot nañahan ne epat
mañoh, 'Evo nem Amip, batam dei Zudahol
anumai horï eperi nainotuz ah ñeo hahan
hezaek ne goerahanañ horï eperiz nari urat
nain hezap ev.' 9 Pot mañohon abarahanañ
ñetï modao neen epat nañah, 'Evo, petev
Godihö anumai okori tin nohopekezari ba-
vatat hah, povoz ni nen, "Horiri ev," pot
nañotun.' 10 Pot navokaro nao nañairat
nañahan etet hatevetehon maot giv por bat
abaratï helah.

11 Met pot tahan ne etevai tapurah aban
nañariv nap, Sisaria zeitakanañ aban ahö
pat napuhö ne banevizapanen dei sakaz
hat meehan emat, nem zei orooh-pomakez
iñidoh rouvaeh. 12 Tahan Godiz Pul Tina-
puhö ne hehoek aban pat poriz neen epat
nañah, 'Ni aban pat okorinañ honeo ari
sepekez homez ko totun, oñ am ari sei.'

Pot nañahan ne Zopa zeitak Iesuz homeo
badae batat heh-nem modari 6 porinañ
dei honeo sat aban patap Koniliasiz zeitak
sat pim zeimakeh lokeg. 13 Tegin garos
Godiz enzolip pim zei pomakeh emat piin
ñetï mañahao dein añah. Met enzol pop
piin epat mañah, 'Ni zuam nim as aban
nari meeken Zopa zeitak sat aban nap pim
abatao Saimon Pita mañamah-pop bavizat
emap. 14 Tapanen aban popuhö Godihö nir
nimeri maot pimeri ba avatapanez ñetiv
añapan.'

15 Pot nañahan ne sat ñetiv parun mañohonam Godiz Pul Tinap daritï mamog emahavoz zut paruh emah. 16 Tahan batam
darim Amipuhö ñetï añahavoz ne maot
homeohö, 'Aban Zoan pi Zodan iverih iv
nenavonañ ivoh memeoh, oñ tokat Godiz
Pul Tinap meepanen emapanen ari bepek.'
17 Pot hahan hehaek rotap dari Iesu Kristo
darim Amipuz homeo badae bategin pim
Pul Tinap anahavoz zut Godihö paru añarab
Zuda bon pat pori amun manahan ne
eteohö, met neohö rekot Godiz tamah-pov
bagaa batoma? Evo, rekot neohö bagaa
navatotü, povoz am mañohon paru ivoh
memeeh."

18 Pot Pita mañahan paru hatevetehapuh
parum loporizaro tin ravahan Godiz abatao
bat hel batat biñ haovai pot hah, "Ae, petev dei hodad raveg. Rotapuam God pim
Pul Tinap meehan emahaek añarab patari
amun parum horiv betet kos rez manat tin
het hepanez pimauhö nonor ba ou batahan
hez," pot hat biñ ravah.

Antiok nari Iesuz homeo badae batah

19 Met batam aban Stiven ur ñomahporah Zuda aban ahorihö Iesuz homeo
badae batat hehari bahorï metat kakamao
metoohan añarab ahovokaro barezat rapat
nari Pinisia zeisik sah, met nari havevoz
lopotak Saipras zeisik sah, met nari Antiok
zei potak sah. Tahapuh zei posikaroh sat
heh-pori Zuda añarab nenarin Iesuz ñetiv
mañooh, oñ mod patarin namañ heh.

20 Oñ tokat añarab Saipras zeisikanañ
nari ma Sairini zeisikanañ nari paru Antiok zeitak sat het darim Amip Iesuz ñetï
tinao Grik añarab patarin mañooh. 21 Tahan
darim Amipuz kezavohö paru meñizahan
pim ñetiv mañahan añarab ahovokaro
parum horiv betet kos rez manat darim
Amipuz homeo badae batat piitihar ravat
heh.

22 Tahan paru Zerusalem zeitak añarab
Iesuz togut ravat hehari ñetï povon hatevetet aban Banabas meehan Antiok zeitak
pot taharin etepanez sah. 23 Tahapuh Banabas Antiok zeitak sat berevat etehapuh añarab Godihö masakao manahan tin
hehavoz pi biñ ravat parun epat mañah,
"Ari Iesu darim Amipunañ tin ñod rezat het
kez tat pim ñetiv baval hat sohozei." 24 Met
Banabas pi Iesuz homeo tin badae batat het
tin toohap ok, met Godiz Pul Tinap piih
map rekö ravat heh, povoz pi poek het Iesuz
ñetiv mañoohan añarab ahovokaro parum
loporizaro borourat darim Amipuz homeo
badae batah.

25 Tahan Banabas Sol Tasas zeitak sat
hehaekaz mel tovai sah. 26 Met mel tovai
sohot Sol bavizat parup maot Antiok zeitak
emah. Tahapuh parup añarab Iesuz togut
ravat heharinañ honeo ravat het añarab
ahovokaron Iesuz baiñetï tinao mañohot
hehan krismas honeo bon tah. Met Antiok
zei potakarihö kapot tat Iesuz homeo badae
batah-poriz abatao Kristen, pot mañah.*

27 Met narah propet aban Godiz ñetiv hodad het haoh-nari Zerusalem zeit
betet Antiok zei potakaz sah. 28 Met sa
berevahapuh paru mapori topourat ñetiv haohaek Zerusalem zeitakanañ emahporihanañ aban napuz abatao Agabas pop
Pul Tinapuhö pi hodadeo manahan bal hat
tokat zeisikaroh gipiz bon tapanen gin ahov
berevapanez ñetiv bar mañahan paru hodad ravat heh.

Met tokat aban Sisa Klodias Roma
añaraboz ahop ravat heh-porah Agabasiz
pot hah-povoz rotapuv ou ravah. 29 Tahan
paru Antiok zeitak Iesuz homet heh-añarab
pori topourat parum modari Zudia zeisik
hehari meñizapanez homet ñetiv haz
bahon batat paru honep honep monis
bovai emat batogü manah. 30 Tat monï
pos Banabasir Sol manahan parup basat
Zerusalem zeitak Iesuz homeo badae batat
hehariz korav ahori manah.

12

Zemis men ñomat Pita memerizah

1 Met porah zei posiz aban ahop Erod pi
añarab Iesuz togut ravat heh-nari kakamao
metapan hat bat memerizah. 2 Tat pim ñai
abanari Zoniz nanep Zemis pop beri hat bat
emahan menapanez mañahan en besinañ
men ñomah. 3 Tahan paru Zuda abanari pim

* 11:26: Pavar 26 -Met Kristen abat povoz kapot Kristonañ honeo ravat hezari ok.

mañahan parum tahavoz biñ ravahan, Erod pim ñai abanarin maot mañahan sat Pita amun beri hat bat emah. Met paru Zuda añarab togü manat berë tu nakañ arö tat nooh-porah, [4] paru Pita
bat emat kakam zeimakeh memerizahan paru ñai aban nari 16 meehan sat Pitaz korav ravat het paru orah rezah kuturuñir alizañik narah 4 rouvoh, met modarah 4 rouvoh, ma modarah 4 rouvoh, pot tooh. Met paru aliz togü manat heh-poñ bon tapanenahoh añaraboz ñaravatak Erod Pita bat emat ñevok bizapanez homehot heh. [5] Pot homeohan Pita kakam zeimakeh hehan añarab Iesuz togut ravat hehari pimaz homet orah rezah Godihö maot baverevapanez mañ mañohot heh.

Enzol nap Pita baverevah

[6] Met aliz nañ bon tahan aliz zeirevaizasik Pita bat emat ñevok bizapanez Erod hahan heh-aliz posiz kutur potak bi kezarepekaronañ medemahan Pita orat hehaek ñai aban nañariv okat epat rouvat heh, met ñai aban modañariv iñidoh haitokoroz okat epat baelat heh.

[7] Pot tat hehan Godihö enzol nap meehan erahan kakam zeimakeh alizao al tezahan enzol popuhö Pita orat hehaek pim elaposik bat bazagerï tat, "Erom ae, zuam bal haz," pot mañahan birepekaro pim marañik demahan hehaek bil ñodahan Pita bal hah. [8] Tahan enzolip maot epat mañah, "Nim dimihol meekepuh eñ suñ mee." Pot mañahan Pita pim hahat tahan enzolip maot epat mañah, "Kar, tamaravoz dimip ruekepuh nenañ honeo emeken deip sopain." [9] Pot mañahan Pita pim hahat tat pinañ honeo soohapuh enzolipuhö rotap pi basoohavoz kut tat, Petï ne auakao ev manamoh, pot homevai sooh. [10] Met parup ñai aban pim nakoe het korav rouvaehpoñariv bazei manat sat korav modanariv iñidoh haitokoroh amun rouvaehaek bazei manat sahapuh, ainisinañ haitok zis matut tahan hehaek totoi honahan pimauhö ñizahan parup berevat nonorozañ sohot poek enzolip Pita betet sah.

[11] Tahan poekahoh Pita tin etañ elat pot homeh, Ae, rotap Godihö pim enzolip meehan erat ne Erodiz marasik hehon, paru Zuda añarab horiv netapanez homet haohaekanañ maot navat ev tinaek emat neñehan ne samoh. [12] Pot homevai sohot añ nap Maria, aban Zon Makiz nonopuz zeimakeh sah. Met zei pomakeh añarab narizaro paru topourat Pitaz homet baverevapanez mañ hahot heh. [13] Tahan Pita zei pomakez iñidoh hon rouvat kad kad urahan as ñari napuz abatao Roda pop emat haitokor tezapanez tahan, [14] Pita ñeo hahan pim ñevon hatevetet biñ ravat pi haitokor natez, oñ maot borourat kohat sat modarin epat mañah, "Eñarohol ae, Pita emat iñidoh hez." [15] Pot modarin mañahan paru pat, "Ni rumurat het ok hameñ." Pot mañahan maot rez kek tat parun epat mañah, "Evo, Pita iñidoh ak emat het hahan ne hatevetet rotap ev arin añamoh nanë." Pot hahan modari maot epat mañah, "Petï enzol pim zut nap ak emat kad kad urat hahan ni hateveteñ."

[16] Pot paru nae nap mañohot hehan Pita iñidoh houloam het am urohot hehan paru sat haitokor tezat piin etet zagerï ahö tat agol atah. [17] Tahan Pita lokat paru ñeo hapan hezavoz pim marasinañ bagaa batahapuh darim Amip Iesu kakam zeimakehanañ pi baverevah-ñetiv parun mañah. Tat maot pi parun epat mañah, "Ari sat aban Zemis popur darim añarab modarin ñetï nem netah-epov parun bar mañei." Met Pita pot mañahapuh berevat zei mod natakaz sah.

[18] Tahan zeirevai al tezahan ñai aban korav ravat hehari paru etehan Pita bon tahan zagerï tat Pita sahavoz, "Tair ok tah batah?" pot hat ñaihet tat heh. [19] Tahan Erod, "Pi bon tah," pot hahan hatevetet ñai aban modari mel tovai sohopanez hat meehan paru ahoam mel tovai soohan, am bon tahan ñai aban korav heh-porin sat ahoam at mañoohan Pitaz tahavoz kutam hehan Erod hahan ñai aban pori bat men ñomah. Tahan tokat Erod Zudia zeis betet Sisaria zeitak sat heh.

Erod ñomah-ñetiv

[20] Met Erod pi Taiar Saidon zei potakaroh añarab hehariz mogao ahö tat hehan paru zei potakarohanañ nari emat ñetï pov bavon batapanez hat mamog aban Erodiz zeimakeh as ñaroholoz korav ahop ravat hehap pim abatao Blastas popunañ ñetiv hat paru lop honerï ravah. Tahapuh pi paru meñizat Erod parumaz mogao tahao bavon batapanez Erodin mañah. Met paru Erod parum zeitakaroh gipiz meehan zum tat nooh-povoz pi kaev ravat maot paruhaz namee tapan hezavoz homeh. [21] Tahapuh pov Erodinañ bavon batapanez mañahan pi aliz nasik paru emat topourapanez mañahan aliz posik em topourahan Erod pim dimir giv redevonañ tinatü tahapuh sat añaraboz ñaravatak pim tek tinatak toutat ñetï nao ahoam mañohot heh.

22 Met pot mañohot hehan paru ñeo
ñarah hat epat hah, “Ae, pi aban betez na-
puhö ak hamah bon, oñ pi god ahö napuhö
ak het hamah.” 23 Met paru añarab pot
hahan Erod hatevetet Godiz abatao bat hel
batat pi epat nak, “Evo, ne god ahop bon.”
Met pot nak tahavoz Godihö pim enzolip
meehan erat urahan het tokat uleñ horihol
piih ou ravat men elahan ñomah.
24 Met Godiz baiñetinao añarab nae nap
mañovai soohan zeisikaroh map an pap
manah. 25 Met Banabasir Sol Zerusalem
zeitak parupim emat tah-pov bon tahapuh
aban Zon Mak zei potak hehap bavizat paru
maot borourat Antiok zeitak sah.

13

Banabasir Sol gogotaz ba ou batah

1 Met Antiok zeitak propet ravat heh-
aban nari añarab Iesuz togutanañ honeo
het ñetiv mañooh, ma nari amun Godiz
ñetï modañ mañairat mañohot heh, met
poriz abatañ ev, Banabas, met Simion
pim abat modao Naisa, met Lusias Sairini
zeitakanañap, met Manein pi Erod ahö pop-
unañ parup goerah honeo het ahö ravah,
pop met Sol, paru pori poek heh.
2 Met narah paru pori Godin tin mañ
mañohopanez hat gipiz nain het topourat
piin mañ mañooh. Met mañeo hahot hehan
Godiz Pul Tinapuhö parun pot mañah, “Met
ne Banabasir Sol gog nao tovai sohopanez
au hahon hezaek ari parup bamain batat
meepek.” 3 Pot mañahan paru am gipiz nain
het parup meepanez tat marañ parupih
bizat Godin mañ mañahapuh meehan sah.

Saipras zeisik sat parup ñetiv hah

4-6 Met Godiz Pul Tinapuhö parup ba
ou batahan añarabohö meehan aban Zon
Mak parup meñizapanez bavizat paru ho-
neo sohot, Selusia zeitak sat sipimakeh
lokat Saipras zeisik sapanez sooh. Met
sohot Saipras zei posik Salamis zeitak
sat sipimakehanañ berevahapuh, zei po-
sizañ sohot Zudaholoz topour zeiñik lokat
Godiz baiñetinao mañovai soohapuh, Pepos
zeitak sa berevah. Tat poek Zuda aban al
nap bavizah, popuz abatao Bazisas, met pi
añarabon moreg epat mañooh, “Ne propet
aban Godiz ñetiv hodad het hamohop ev.”
7 Met Roma aban zei posiz korav ahop
ravat hehapuz abatao Sesias Polas, paru
Bazisas ñod reet heh. Met Sesias pi hodad
tinavonañap, povoz Banabasir Sol sahan,
pim zeimakeh sat Godiz ñetiv mañapanen
pi hatevetepanez as hahan sah.
8 Met aban alap Bazisas pim abat modao
paru Grik ñevonañ Elimas pot mañooh-
popuhö Roma aban ahö pop Iesuz ñe-
tiv hatevetet pimaz homeo badae bat-
apan hezavoz pi kaev ravat epat piin
mañah, “Evo, ni ñetï akavon hatevete-
tun.” 9 Pot mañahan Sol, pim abat modao
Pol, Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manahan
aban popun et ñai et mereet epat mañah,
10 “Erom, ni Seteniz rop ravat hez. Tat ni
non tinaoroz nonair naiz kaev ravat hez,
ma nim moreg povor kao hameñ-poñ nim
loporih an pap manat hezaek Godiz non
tinaoroh samahari ba in balavï metameñ.
11 Povoz petev darim Amip hañ horiv netat
nim etañ bakut netapanen hekepuh alizañ
ahoam ni et narë hekë.” Pot mañahan pim
etañik univoz zut pei du nao emat bameza-
han Elimas etañ kut tahan pim marasiz
bapanen parup sapanezapuz mel tah. 12 Pot
mañahan pim etañ kut tahan aban ahö
pop etet Iesuz homeo badae batat heha-
puh pi darim Amipuz ñetï tin mañah-povoz
homeme heh.

Antiok zeitak sat gogot tah

13 Tahan Polir pim modañariv Pepos
zei pot betet sipimakeh lokat soohapuh
Pampilia zeisik berevat Pega zei potak sa-
hapuh Zon Mak kaev ravat parup betet
pi maot Zerusalem zeitakaz borourat sah.
14 Tahan Polir Banabas Pega zei pot betet
Pisidia zeisik zei mod nataz abatao An-
tiok poek sat berevat het, parup Zuda-
holoz gogot nat heh-aliz poñiz nasik parum
topour zeimakeh lokat toutat heh. 15 Tahan
aban nap Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ
menahan hez-tep potak nao rekö hahan
modap propet aban nariz menahan hez-
tep potak nao rekö haohan parup hat-
evetet hehan aban topour zei pomakez
koravorihö nap meehan sat parupin epat
mañah, “Eroñariv ae, arip deim tin hekaz
ñetï nao añepekez homeameg ma tair?”
16 Pot at mañahan Pol bal hat pim marasinañ
zu tat ñetiv kapot tat pot mañah, “Israel
nem mod zei epatak hezari, ma ari añarab
patari Godiz abatao bat hel batamegiri, ne
epat añoman ari hatevetei. 17 Met batam
dari Israel añaraboz ahop Godihö darim iz
mimihol ba ou batahan heh. Tat paru Izip
zei patasik sat het belez ravahan Godihö
pim kezavonañ meñizahan paru Izip zeis
beteh. 18 Tat nonair nai bon ham betezarah
emat sat em tohot poek bat emahavoz
homet Godiz ñe horiv haovai soohan kris-
masañ 40 bon tah, oñ pi am meñizooh.

[19] Met God pim añarab pori Kenan zeisik
sat parum pohao bat hepanez añarab ñeñ
7 main main haohari zei posik hehaek
Godihö meñizahan pori menat bahorï bata-
hapuh zei pos parum bat heh. [20] Met ev
hahö-pot paru tovai emoohan krismasañ
ahoam 450 bon tah. Tahan tokat Godihö
añarab parum ñetiñ hahopanen hatevetet
ba oñ batohopanez aban korav ahö pori
ba ou batahan heh. Met pori pot tovai
emoohan tokat propet aban nap pim abatao
Samuel Godiz ñetiv hodad het haohap ba ou
batahan heh.

[21] Met porah aban nap parum kiñ ahop
ravat hepanez Zudahol hahan Benzamen
añarab porihanañ aban nap Kis popuz rop
Sol pi Godihö ba ou batahan parum kiñ
ahop ravat hehan krismasañ 40 bon tah.
[22] Tahan het Sol pop horï toohan God etet
kaev ravahapuh, pim urutak aban Devid
parum kiñ ahop ravat hepanez ba ou batah.
Tat God Devidiz hehavon etet epat hah,
'Zesiz rop Devidiz hez hezavon etehon tin
ravahan ne pimaz biñ ravoh. Met ro-
tap nem hahomazat pi am tovai sohopan.'
[23] Met God dari Israel añarab maot pimeri
ba avatapanez napuz au hahan hezaek, Iesu
Devidiz iz mimip ba ou batat meehan erah."

[24] Pol pot mañat maot epat mañah,
"Met Iesu pim gogot kapot nat tooharah
aban Zoan Israel añaraboz ñaravatak bal
haz rouvat parum horiñ betepanepuh lo-
porizaro borourapanen ivoh memeepanez
ñetiv mañooh. [25] Tat pim gogot tovai sohot
bon tapanez totoi ravahan añarabon epat
mañah, 'Ari nemaz tairap homeameg? Ne
Godihö ari eñizomaz au hahan hezap, pot
homeamegi? Evo, ne pop bon. Met pi
pop nem tokat ok emapan, oñ ne aban goe
abatao bon betez epop pinañ deip toutat
ñetiv hakaz ne rekot bon,' pot mañah.

[26] Met ari Abraamiz mimihol nem modari,
ma ari añarab patari map ev topourat
het Godiz abatao bat hel batamegiri, met
Godihö dari maot pimeri ba avatapanez
ñetï tin pov dari Zudaholotï garos ba ou
batah. [27] Oñ Zerusalem zeitakari parum
aban ahorinañ honeo orah rezah darim
gogot nat hez-aliz poñik topourat propet
aban pori tepatak red menahan hezaek
rekö hat hateveteoh, oñ kapotaz paru tin
hodad narav, povoz Iesu erahan pimaz kut
tahapuh pi horï metah. Met pot tahaek
propet abanari tepatak pim metapanez ñe-
tiv menahan hezavoz rotapuv ou haravah.
[28] Met paru pori Iesu basat ñevok bizahapuh
pim horivoz at mañahan ou narav tahan
Iesu am ur ñomapanez paru rez kek tat
Pailatin mañah. [29] Met pi pot metapanez
ñetiv batam red menahan hez-map poñ
pi metat paru zirah urahan het ñomahan
bañizat basat hel puioroh balokat bizah.
[30] Oñ Godihö ñomahaekanañ maot baviririï
batahan bal hahan, [31] añarab Galili zeisik ma
Zerusalem zeitak pinañ honeo het sat em
toohariz ñaravatak ou ravahan piin eteo-
han, alizañ ahoam bon tah. Tahan pe-
tev añarab porihö Iesuz tah-ñetï pov Zuda
darimerin mañamah.

[32-33] Povoz petev dei Banabas ev emat ñetï
tinao epat ev arin añameg, Batam Godihö
darim mimiholon tokat parumeri tin meto-
hopanez mañahan heh, met petev dari
parum mimihol hez-eparah Iesu ñomahan
maot baval hakahaek batam mañah-povoz
rotapuv ou ravah. Met nap Buk Song 2 ñetï
povok epat menahan hez,

Ni nem rop, petev ne nim Papap ravat hez.
Buk Song 2:7

Pot menahan hez." [34] Met Pol pot mañat
maot epat mañah, "Met tokat pi pop zañ
nat hepanen maot baval hapanez batam
Godihö epat hahaek menahan hez, Ne
masak tinao Devid manomaz au mañohoek
ni nanom. [35] Met maot epat amun mena-
han hez, Nim gog aban tinap ñomamahariz
hezaek het zañ tapanez ni nak. [36] Met
ñetï epeñ Devid pimauz homet namen, oñ
pi biriri het Godihö hodadeo manooh-poñ
tovai sohot ñomahan pim izaholonañ ho-
neo baveirahan het zañ tah. [37] Oñ Godihö
Iesu baval hah-pop ñomah-modarinañ het
zañ nat-popuz tapanezavoz Devid mena-
han hez. [38-39] Met nem modari hatevetei, Ari
Iesuz homeo badae batepeken piuhö arim
horï tovai emameg-poñ olapanez ñetiv ari
hodad tepekez ev badede añamoh. Met
Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ ari nae nap
mañovai samegiek, poñihö arim horï poñ
ba naolotü, oñ petev ari tairari Iesuz homeo
badae batepekezari rekot piuhö arim horiñ
olapanen horï poñiz hañiv navotuzari ravat
hepek.

[40-41] Met paru Godiz propet pori epat ha-
han hez,

'Ae, ari God kos rez manamegiri hatevetei,
arim ñaravatak ne ñetiv hahoman
ari barotap navatotü,

ma nari nem ñetivoz kapot hapanen ari tin
hatevetet hodad naravotü, oñ ari
etet barotap navat het ñomepek.'
Habakuk 1:5

Pot hahan hezaek ganö ari taput tepek
hezavoz tinam homet hezei." Pol ñetï epov
parun mañah.

42 Tat Polir Banabas topour zei pomak
betet sapanez tahan paru añarab gogot
nat hepanez aliz modasik maot emat ñetï
mañah-pov maot mañapanez parupin
mañah. 43 Tat paru mapori topour zei
pomak betet berevat soohan, añarab Zuda
nari met patari paru Zudaholonañ honeo
ravat Godin mañ mañooh-pori parupinañ
honeo soohapuh parupiuhö rez kek tat
Godiz masakavok sohopanez ñetï pov am
mañovai sooh.

44 Met parup maot emapanez mañah-aliz
posik Antiok zei potak mapori Godiz ñetiv
hatevetepanez emat topourah. 45 Tahan Pol
poek emat Iesuz ñetiv maot mañoohan,
Zuda aban nari añarab ahovokaro em
togü manahavon etet kaev ravat Poliz ñetï
mañahao paru batiu tiu batat ñetï horï
navor nao piin mañooh. 46 Pot mañoohan
Polir Banabas ñaihet nat, oñ kez tat parun
epat mañah, "Met Godiz zaitivok deip emat
garos ari Zudaholon Iesuz ñetï epov añeg,
oñ ari kos rez manat tin pohao het hepekez
ñetivoz nonor merizameg, povoz deip ari
evetet añarab mod pat narin ñetï epov sat
mañohok. 47 Met God deim tookazat epat
añah, 'Ari zei maposikaroh añarab patariz
ñaravatak alizavoz zut het nem ñetï tinao
mañohopeken hatevetet homeo badae bat-
apanez pori nemeri bavatom.' Pot hahan
hezat deip taput tat sat mod porin maño-
hok."

48 Pol pot mañahan paru añarab Zuda bon
patari hatevetet darim Amipuz baiñeti-
navoz biñ ravat, "Godiz ñetï tinao ev añah,"
pot hahan porihanañ añarab tairari tokat
pohao het hepanez Godihö au hahan heh-
pori Iesuz homeo badae batah.

49 Met zei posik Iesuz ñetiv añarabon
mañovai soohan an pap manah. 50 Tahan
paru Zuda aban Polir Banabasiz kaev ra-
vat heh-porihö Antiok zei potaz aban
ahorir, met añ ahö ravat het Godin mañ
mañooharin, "Horiñariv okeg, ruepeken
sap," pot rez kek tat mañoohan paru amun
kaev ravat Polir Banabas horï metat parum
zeisikanañ ruahan sah. 51 Oñ sapanez tat
Polir Banabas zei potakari Godiz ñetiv betet
kos rez manahavoz homet pataek sapanez
parup zei potak ham tomol moleo parupim
eñañik ñed bat hehaek teur betet Aikoniam
zeitak sah. 52 Oñ Antiok zeitak paru Iesuz
homeo badae batat hehari Godiz Pul Tinap
parutï rekö ravahan paru pori tin het Godiz
biñ haovai sooh.

14

Aikoniam zeitak sat ñetiv mañah

1 Met Polir Banabas Aikoniam zei potak
sahapuh parupim toohat Zudaholoz topour
zeimakeh lokat Iesuz ñetiv masakavonañ
tin bar mañahan, Zudahol met añarab
patari amun ñetï povon hatevetet aho-
vokaro Iesuz homeo badae batah. 2 Tahan
Zuda aban nari paru ñetï pov hatevetet
kaev ravat beteh-porihö Iesuz homeo
badae batoohariz ñetï horiñ añarab patarin
mañovai soohan hatevetet parupimaz kaev
ravat. 3 Oñ parup ñonihol ahoam poek
het ñaihet nat am hehapuh darim Amip
añarab masak metoohavoz ñetiv ourah bar
mañohot piuhö parup kezao manoohan
red navor nao añarab rekot natotuz poñ
tohot hehan añarab mod nari etet epat
haoh, "Rotap parup Godiz ñetï rotapuv ok
hamah." 4 Pot hahan añarab zei potakari
berat main main ravat nari Zuda kaev ravat
saharinañ honeo ravahan nari parupinañ
honeo ravah. 5 Tahan paru Zuda añarab
nari met añarab Zuda bon pat nari parum
ahorinañ honeo topourat Polir Banabas
horï metat heleñinañ ur ñomapanez hah.

Likonia zeisik ñetiv mañah

6-7 Tahan parup hatevetehapuh barezat
sat Likonia zeisik zei ahö natakaroz abata-
vokaro Listara met Debi mañooh-poek
parup sat het Iesuz ñetiv añarab poekarin
mañovai zei ahö potakaroz totoi hehañik
amun ñetiv mañovai sat em tooh.

8 Met Listara zei ahö potak aban nap eñañ
horï ravat het haeñat nat, pim nonopuz
zatakanañ potam batahan hehap poek heh.
9 Tahan aliz nasik Pol Iesuz ñetiv haohan pi
toutat hatevetehot hehan, Pol piin etet Pul
Tinapuhö hodadeo manahan pot homeh,
Aban horï okop Iesu pi batin batapanez
pimaz homeo badae batat hez. 10 Pot homet
Pol epat mañah, "Erom, ni bal haz rouvat
nim eñañ mezovai sa." Pot mañahan aban
pop bal hat eñañ tinam mezovai sat em tah.

11 Met Pol pot tahan añarab ahovokaro
etehapuh parum ñevonañ ñarah ahoam
nae nap mañat epat hah, "Ae, darim god
ahoñariv ev, abarahanañ erat darim herisiz
zut ravat emat hez." 12 Pot hahapuh Ba-
nabasin parum god ahö napuz abatao Sus
pot mañah, met Pol pi añaraboz ñaravatak
bal hat ñetiv haohap povoz piin god ahö
modapuz abatao Emis pot mañah. 13 Met
Listara zei potaz bin binivok Sus god moreg

popuz homet topourat hañiv mañarooh-
zeimak demahan heh, met zei pomakez
ahö ravat het anumai mañarooh-aban pop
bol kau bizahol bat zibuñ mor meet ko-
roh meveteh. Tat zei potaz hel temeraz
haitokoroh bat emahapuh, Polir Banaba-
siz homet kau pori bareñ elat mañarat
hañiv metapanez tahan, 14 parup poeka-
hoh hodad ravat pot metapanez tahavoz
kaev ravahapuh, parupim dimihol bake-
lat añaraboz ñaravatak sat ñeo ñarah epat
mañah, 15 "Evo, ari okat totunei, deip arim
zut et aban nenañariv ev. Met darim God
biriri̇̈ het abarar hamarar iveñir nonair
nai mapotü matut tahap hez, povoz arim
god hañiv metameg-pori betepekepuh lo-
porizaro borourei. Tat darim God tin biriri̇̈
hez-nen popuz homeo badae batepekez
ñeti̇̈ pov arin añakan hodad tepekez hat
deip ev emeg. 16 Met batam zei posik kasik
añarab parum zaitivok tovai soohan God
nao namet, oñ am etevai sooh. 17 Met pi
dari gipiz tinatü anamahan nameg, ma utar
pelamah-porah arim gipiz tin rapamah,
met nonair nai potü ari anamahan etet
biñ ravameg. Met tairaiz anamah home-
ameg? Oñ God ari nonair nai potun
etet pimaz homet hodad ravohopekez hat
okotü anamah." 18 Met ñeti̇̈ pov Pol parun
mañahan paru bol kauhol parupimaz hañiv
mañarapanez am rez kek tat haohan, Polir
Banabas houloam evo mañoohan paru hat-
evetet hodad tat gaa tah.

Pol heleñinañ urah-ñetiv

19 Met Polir modap poek hehan añarab
Antiok zeitakanañ Zuda nari met Aikoniam
zeitakanañ Zuda modari zei potak emat
honeo ravat Listara zei potakarin paruti̇̈
ravapanez mañoohan parupimaz kaev ra-
vat Pol bat heleñinañ uroohapuh, "Hañom-
ahap ev," pot hahapuh beri hat bat em
zeitaz iñivavok betet sah. 20 Tahan zei potak
Iesuz homeo badae batat hehari emat okat
epat rouvahan Pol bal hahan, paru sat ora-
hapuh zeirevai parup zei pot betet Debi
zeitak sah.

21 Met Polir Banabas Debi zei potak sat
het Iesuz ñeti̇̈ tinao mañohot hehan, añarab
poek narizaro Iesuz homeo badae batat
hehan parup maot borourat Listara zeitak
sat poekanañ Aikoniam zeitak sat maot Pi-
sidia zeisik Antiok zei mod potak sah. 22 Met
zei poñik parup maot sooharah añarab
Iesuz homeo badae batat heharin tin hep-
anez ñetiv mañat bakez batovai sohot maot
epat mañooh, "Met dari honoñai navor nao
ahoam hatevetevai rez kek tat sohot God
abarah hezaek berevat tinam hek. Povoz
ari kez tat pimaz homeo badae batovai so-
hozei." 23 Pot mañat zei poñikanañ añarab
Iesuz toguñiz korav ravat hepanezari ba
ou batovai sooh. Tahapuh parum toohat
parup gipiz nain het koravorir añarab ma-
poriz homet Godin mañevok epat mañah,
"Deim Amip, paru eperi meñizekez homet
hezaek ni parumaz tinam korav ravat hez."
Pot Godin parup mañ mañat sah.

Siria zeisik Antiok zeitak maot sah

24 Met poekanañ parup Pisidia zeisizañ
soohapuh Pampilia zeisik berevah.
25 Tahapuh Pega zeitak sat añarabon Iesuz
ñetiv mañat Atelia zeitak sat, 26 poekanañ
sipimak bat Siria zeisik Antiok zei potak
maot sah. Met zei potak garos añarab Iesuz
homeo badae batat hehari parup Godiz
masakavok het gogot tovai sohopanez mañ
mañat meehan sat, zei modañik gogot
ahoam tovai sohot bon tahan zei potak
borourat maot emah. 27 Tat parup poek
emat añarab Iesuz togut batopourat Godihö
parup meñizoohan nonair nai mapotü
tooh-ñetiñ mañahapuh Iesuz ñetiv añarab
Zuda bon oñ patarin mañoohan Godihö
meñizat nonor mañairoohan, paru Iesuz
homeo badae batooh-ñeti̇̈ pov amun parun
mañah. 28 Met zei potak paru Iesuz homeo
badae batat heharinañ Polir Banabas poek
houloam heh.

15

Zerusalem poek topour ahov bah

1 Met poek Polir Banabas hehan Zudia
zeisikanañ aban nari emat Iesuz homet
heh-pat narin epat mañah, "Batam
Mosesihö biz kosiñ elakaz hahan dei
Zudaholoz tamegit petev ari pot nat hepek,
povoz God pimeri ba naavatotü." 2 Pot
añarab pat porin mañahan Polir Banabas
parum hah-povoz kaev ravat Zuda aban
emat haoh-porin epat mañah, "Evo, ari
horiv ok hameg." Pot hat paru nae nap ser
haoh. Povoz Iesuz homet poek heharihö
Polir Banabasir aban mod nari ba ou batat
Zerusalem zeitak sat, Iesuz aposor aban
porir aban korav modarinañ topourat ñeti̇̈
pov hapanen hatevetet ba oñ batapanez
mañat meehan paru sah.

3 Met añarab Iesuz togut ravat hehar-
ihö paru meehan sahapuh Pinisia zeisik
ma Sameria zeisik Iesuz homet heh-porin
añarab Zudahol bon, oñ patari pimaz
homeo badae batah-ñetiv mañovai soohan

paru hatevetet biñ ravah. [4] Met paru ñetï
pov bar mañovai sohot Zerusalem zeitak
berevahan, poek añarab Iesuz togut met
pim aposor abanarir aban korav modari
paru bat sa batat parumaz biñ ravat heh.
Tahan Polir Banabas Godihö meñizat hehan
parup gogot tovai sooh-ñetiv parun bar
mañah. [5] Tahan paru Parisi aban Iesuz
homet heh-nari bal hat epat hah, "Paru
añarab patari Iesuz homet hezari Mosesiz
ñetï kateñir ah ñe mapoñ baval hat to-
vai met parum kosiñ meelohopanez parun
mañohopeken tovai sohop." [6] Pot mañahan
paru aposor abanarir aban korav modari
parum pot hah-povoz homet ahoam nae
nap hahot heh.

[7] Met paru pot ahoam hahot het Pita bal
hat epat mañah, "Nem modari ari hodad,
batam darim gogot kapot tegirah Godihö
darim tookazat gogoñ main main añairah.
Tahan arin añairah-pot tovai soogin met
ne añarab Zuda bon patarin Iesuz ñetiv
mañoman hatevetet homeo badae batat
hepanez gog pov tohomaz neen nañairah-
pot ne tovai sooh. [8] Met ne pot tovai
soohon, God darim loporizaron etevai
samah-popuhö dari Pul Tinap anahavoz
zut paru añarab patari amun manah. [9] Met
pi darin non naorö añairat paru añarab
patarin non mod naorö mañairah bon,
oñ non honeor dari maporin añairah.
Tahaek paru Iesuz homeo badae batat
hezaek darim horiñ olamahavoz zut parum
horiñ amun olamah. [10] Met God pim nonor
ba ou batahan et hareg, povoz tairaiz pi
mogao tapanez ari okat hamegi? Met
batam Mosesiz ñetï katë hahan hezañ
darim iz mimihol baval hapanez parutï
honoñai ahov heh, met petev dari amun
baval hat tookaz honoñai ahov daritï
hez. Povoz paru añarab pat Iesuz homeo
badae batamahari hameg-okov tapanez
dari parun mañakan tin ravapane? [11] Evo,
tin naravotü. Met paru pat pori Iesu darim
Amipuhö pim masakao manat meñizat
pimeri bavatamah-povoz zut dari Zudahol
amun pimeri ba avatamah."

[12] Met Pita pot mañat toutah. Tahan
Polir Banabasihoen bal hat añarab pata-
riz ñaravatak sat gogot toohan God meñi-
zoohan red navor nao mañairooh-ñetiv
parun mañahan tinam hatevetehot heh.
[13] Met pot mañat toutahan aban Zemis bal
hat epat hah, "Nem modari ari hatevetei,
[14] Met Godihö paru añarab patariz zait tat
het paruhanañ nari pimeri ravat hepanez
ba ou batahan hez-ñetï pov petev Saimon
bal hat darin añahan hateveteg. [15] Met pe-
tev darim hameg-epov batam paru propet
abanari menahan hez-epovonañ honeo ra-
vat hez,

[16] Darim Amip pot hah, 'Tokat ne maot
emat darim mimip Devidiz zeimak
horï ravat hezaek maot ba oñ batat
demoman tin ravapan.
[17] Met ne pot tomapuh paru añarab zei
maposikarizaro nemeri ravat hep-
anez ba ou batohon hez-pori nemaz
homehot nem nonoroh emohopan.
[18] Batam ne arim Amip pot bar haohoek
petev maot ok hamoh.' *Amos 9:11-12*

[19] Met nem modari, pot menahan hezavoz
ne epat homeamoh, Dari Zudaholoz tameg-
poñ añarab pat loporï borourat Goditï
ravamahari tapanez parun namañotü, [20] oñ
parun epat mañak, 'Arim mod nari ako-
hol matut tat biamahan hez-poriz hañiv
mañaramah-anumai poriz nai ari bat no-
tunei, ma ari modapuz añap ma abup betez
givogï botunei, ma anumai tairari mazeo
bahavoe tamahan ñomat uveo naverev
tamah-poriz nañ bat ari notunei, ma anu-
mai urapanezariz uveo amun berevapa-
nen uvë pov ari bat notunei.' Pot ah
ñe nen epeñ parun mañak. Met tep
nañik pot menat meekan paruhaz sapa-
nen paru bat etet hodad ravapan. [21] Met
batam Mosesiz ñetï kateñir ah ñe mapoñ
rekö haovai emoohaek petev dari amun
orah rezah gogot nat hez-alizañik darim
topour zeiñik lokat rekö hat añarabon bad-
ede mañamegiek ah ñe haoh-poñ paru
hatevetet hodad hakez, povoz baval ha-
hopanez parun mañak." Zemis pot hah.

Tep nae menat manahan basah

[22] Tahan Iesuz aposor abanari met aban
korav modari met añarab Iesuz togut ravat
hehari ñetiv nae nap epat mañah, "Darim
ñaravatakanañ aban nari ba ou batakan
Antiok zeitak Polir Banabasinañ paru ho-
neo sat ñetï epov bar mañapan." Pot
paru nae nap mañahapuh Zudas pim abat
modao Basabas, met modap Sailas, aban
poñariv ba ou batah. Met aban poñariv
parupim modarihö parupin eteohan tin to-
vai soohañariv, povoz parup ba ou batah.
[23] Tat tep naek epat menahapuh honeo bas-
apanez manah,

Met dei arim modari, Iesuz aposor
abanarir aban korav modari, ari añarab
pat tairari Silisia ma Siria zeisikaroh ma
Antiok zeitak het Iesuz homet deinañ

honeo ravat hezariz homet ñetï epov
menakaz ev teg. [24] Met deihanañ aban
nari parumauz zaitivok ok emat ñetï
honoñai nao arin añahan ari home midin
tat arim loporizaroh ba in balavï teg. Met
deihö aban pori namee, oñ parumam
emat ñetï okov arin ok añah.
[25-26] Povoz dei ev topourat haz bahon
batat Zudasir Sailas aban epañariv Polir
Banabasinañ honeo arihaz meekan ema-
panez ba ou bateg. Met Polir Ban-
abas deim zait tat hezañariv ok, met
parup darim Amip Iesu Kristoz gogot
tovai ñetiv mañovai zei modasikaroh
soohan, modari parupimaz kaev ravat
kakam ahov metahan rahor ñomahapuh
parup ñaihet nat, oñ am gogov tovai
ñetiv mañovai sooh.
[27] Met deihö ok aban Zudasir Sailas ho-
neo arihaz meekan emat ñetï menameg-
epov arin añapanen hatevetepek. [28] Met
dei Godiz Pul Tinapuhö eñizahan lop
honeri ravat epat hag, "Dei Zudaholoz
tameg-pot ari tohot ganö honoñai tepek
hezavoz arin pov naañotü, oñ ah ñe nen
epeñ ari natotuz hagit menakaz ev teg.
[29] Arim modari akohol matut tat
biamahan hez-poriz hat hañiv metamah-
anumai poriz nai ari bat notunei, ma
anumai urapanezari uveo berevapanen
uvë pov ari bat notunei, ma anumai
tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat
uveo naverev tamahariz nai bat ari
notunei, ma modapuz añap, ma abup
betez givogï botunei."
Met ah ñe meneg-nen epeñ hatevetet
nat hepek, povoz tin ravapan.
Nen dei ñetiv ok arin añeg.

[30] Pot tepae menat Zudasir Sailas mana-
hapuh met Polir Banabasir aban parupinañ
emoohari honeo meehan Antiok zeitak
basahapuh poek añarab Iesuz togut ravat
hehari batopourat tepae manah. [31] Tahan
nap bat rekö hahan paru hatevetet ñetï tin
menahan hezavoz biñ ravah.

[32] Met Zudasir Sailas parup propet
abanañariv ravat poek ahoam het Iesuz
homeo badae batat hehari meñizat kez tat
hepanez baiñetinao mañoohan paru hat-
evetehot heh. [33-34] Tahan parup Zerusalem
zeitak mamog meehan emahariz ñaravatak
maot sapanez hahan mod poekarihö
parupimaz zakep tat, "Tinam sei," pot
mañat meehan sah. [35] Tahan Polir Banabas
poek am ahoam het aban modarinañ
honeo darim Amipuz baiñetinao añarabon
mañohot heh.

Polir Banabas berat sah

[36] Met poek ahoam hehapuh tokat Pol
Banabasin epat mañah, "Erom, deip batam
zei tairañik darim Amipuz ñetiv mañovai
soog-poek maot sopainepuh Iesuz homeo
badae batat hez-deipim modari tair tamah
etepain." [37] Pot mañahan Banabas aban Zon
Mak parupinañ maot sapanez hah. [38] Met
mamog aban pop parupinañ Iesuz gogot
tovai sohot Pampilia zei posikanañ pi kaev
ravat maot borourat emah. Povoz Pol aban
pop maot paru honeo sapanez hahan hat-
evetet kaev ravat evo hah. [39] Tat parup
nae nap ser hahapuh berat main ravat Ban-
abas Mak bavizat parup sipimak bat Saipras
zeisik sahan, [40] Pol pi aban Sailas bavizat
parup sapanez tahan Iesuz homet heharihö
epat mañah, "God aripimaz korav hepanen
tinam sei." Pot mañat meeh. [41] Tahan parup
zei pot betet sat añarab Iesuz toguñ ravat
hehari hehaek kez tat rouvat hepanez ñetiv
Siria zeisik zei goe potak katak mañovai
sooh, met poekanañ Silisia zeisik zei goe
potak katak amun mañovai sooh.

16

Pol zei modañik sah

[1] Met ñetï pov Polir Sailas mañovai sohot
Debi poek maot sat berevahapuh poekanañ
Listara zeitak maot sat berevah. Tahan
Iesuz homeo badae batat heh-aban nap pim
abatao Timoti poek heh, met pim nonop
Zuda añ nap amun Iesuz homet hehap, met
pim papap Grik abanap emat Zuda añ pop
bat poek heh. [2] Tahan Listara zeitak ma
Aikoniam zeitak Iesuz homeo badae batat
hehari Timotiz het toohavon etehot, "Aban
tinap ok," pot haoh.
[3] Met poek sat hehapuh Pol Timoti pinañ
honeo sapanez zait tat heh, oñ Timotiz
papap Grik abanap, povoz pim ropuz biz
kosis nameel, pot paru hodad. Povoz Tim-
oti parupinañ honeo zei poñik sohot ñe-
tiv mañohopanen Zudahol hat navet tapan
hezavoz homet Pol Timoti bat pim biz kosis
meelah. [4] Tahan paru Timoti honeo zei pot
betet zei modañik sat gogot tovai sohot
paru Zerusalem zeitak Iesuz aposoroholor
aban korav modarihö añarab natotuz ah ñe
hah-tapuñ baval hahopanez Iesuz toguñ ra-
vat heh-añarab porin ñetiv mañovai sooh.
[5] Toohan pimaz homeo badae batat heh-pov
parum loporizaroh an pap manahan orah

rezah añarab mod narizaro emoohan Iesuz
añarab mod porinañ honeo ravovai sooh.

Pol Masedonia abanapun eteh

6 Pot tovai sohot paru Esia zeisik sat Iesuz
ñetiv mañapanez homehan Godiz Pul Tina-
puhö paru bagaa batahan Prizia añarabor
Galesia añarab honeo hehaek zei posik sah.
7 Tahapuh Misia zeisiz teriratï sat Bitinia
zeisik sapanez homehan Iesuz Pul Tina-
puhö maot paru bagaa batah. 8 Tahan paru
Misia zeisik am het soohapuh iv havevoz
kupavok Troas zei ahö potak sah.
9 Met poek ne Ruka parunañ honeo ravo-
hopuh dei poek orat hegin Pol potazao ba-
vatahan etehan Masedonia aban nap Poliz
nakoe em rouvat piin epat mañah, "Erom,
ni iv havevoz okatasis emat dei Masedo-
nia añarab eñiz." 10 Pot Polin mañahan
hatevetet bal hat dein añahan epat hag,
"Rotap dei Masedonia zeisik sat Iesuz ñetiv
añarab poekarin mañakaz Godihö añairah."
Pot hat poek sakaz deim nonair nai bahou
bateg.

Lidia Iesuz homeo badae batah

11 Met pot tegipuh sipimakeh lokat Troas
zeit betet Samotres zei potak sat oreg.
Met zeirevai bal hat maot sohot havevoz
okotasis Niapolis zeitak seg. 12 Met dei
poekanañ sipimak betet hamarah sat Mase-
donia zeisik zei ahotaz abatao Pilipai poek
sat bereveg. Met zei potak Romaholohö
batam añarab zei potakariz korav ravat
hehaek seg. Met poek dei au aliz nañ ahö
heriam heg. 13 Tegipuh gogot nat heg-aliz
posik, zei potaz totoi iv narih, Zuda añarab
poek topourat mañ hahot hez batah, potam
homegipuh sat etegin añ nari iv porih
topourat hehan dei etet sat parunañ toutat
het Iesuz ñetiv bar mañeg.
14 Met paruhanañ añ nap pim abatao
Lidia añ pop Taiataira zeitakanañ emat Pili-
pai zei potak het pi dim giv iriz mavariz
tinañ modarihö matut tat manoohan pi
monis manat bat em bizat hehan paru
modari emat zum tooh. Met añ pop Godiz
abatao bat hel batat mañeo hahot hehap,
povoz Pol emat ñetï pov mañoohan darim
Amipuhö pi zuam hodadeo manahan Iesuz
homeo badae batah. 15 Tahan añ popur
pim zeimakeh pinañ honeo hehari ivoh
memeeg. Pot tegin añ pop epat hah, "Met
ne rotap darim Amipuz homeo badae ba-
toh, pot homepek, povoz ari nem zeimakeh
emepeken dari hek." Pot ahoam añoohan
dei pim zeimakeh sat heg.

Kakam zeimakeh memerizah

16 Met aliz nasik maot dei iverih mañeo
haohaekaz sakaz hat nonoroh sohot ñari añ
pitü nap modariz asit metoohap bavizeg.
Met ñari añ pop tokat berevapanezavoz ñe-
tiv añarabon mañoohan añarab pori monï
ahos pimaz korav ravat hehari manooh.
17 Met dei nonoroh soogin ñari añ pop deim
tokat emohot epat ñeo ñarah haovai emoh,
"Aban eperi God mapori ritou metat heza-
puz gog abanari eveg, ari hatevetepeken
God ari pimeri ba avatapanez ñetiv arin
añapan." 18 Met alizañ ahoam dei soogin
ñeo ñarah pot haovai emoohan, Pol loporih
kaev ravat borourat pitupun epat mañah,
"Iesu Kristoz abatavonañ niin nañoman
ñari añ okop betet sa." Pot pitupun maña-
han berevat sahan ñari añ pop tin ravah.
19 Tahan ñari añ popuz korav ravat hehari
monis booh-nonor bon tahan paru pori
kaev ravat Polir Sailasiz marañiz kezao
beri hat zeitaz daparih basah. 20 Tat Roma
ñai aban ahori hehaek basat epat mañah,
"Aban Zuda epañariv darim zeitak emat
het añarab moreg metat bahorï metamah.
21 Tat dari Roma añarab natotuz ah ñe tairañ
hagin hez-poñ elat parum tamahat tohokaz
ñetiv parup añoohan met dari Roma añarab
pot natotü, povoz parup bat ev emeg." 22 Pot
hahan añarab ahovokaro rouvat hatevetet
hehari honeo ravat Polir Sailas ñaipol tat
urapanez ñe horiv kañarah parum ahorin
mañahan paru kaev ravat parupim dimir
giv batezat ñai abanarin biñinañ urapanez
mañah. 23 Tahan paru biñinañ parup ahoam
urat beri hat sat kakam zeimakeh betet
kohat memerizat aban koravop tin korav
ravat hepanez mañah. 24 Tat sahan aban
korav pop zei girü okoin kohatizavok Polir
Sailas memerizat zi keohav nas irih nas
revah tat parupim eñañ ñaravatak bizat
bañed bat demat sahan parup heh.

25 Tahan lopai gitum ravahan parup Godiz
mañeo haovai daañ hahot hehan kakam
zeimakeh heh-modari hatevetehot heh.
26 Tahan hamar do do tat zeimak basat
em tahan haitokoñ parumauhö ñizat sahan
met seniñ kakam zeimakeh paru honeo
hehari medemahan hehaek bilat ñodah.
27 Tahan zei pomakez aban korav hehap
bal hat etehan haitokoñ ñizat oraehan etet
epat homeh, "Petï ev memerizegin hehari
map berevat ok hasah." Pot homet pi-
mauz en rav toves zapatisik elevok meehan
hehaek batezat pim ulovok bareñapanez

bavalahan,* [28] Pol ñeo ñarah epat mañah,
"Erom ae, dei map ev hez, povoz nim
heris bahorï totun." [29] Pol pot mañahan
aban korav heh-pop havoñadez hahan pim
gog aban nap havoñad rañizat manahan
bat Polir Sailas hehaek dei dei ahö tovai
sat parupim nakoe rariñ rez bareñat heh.
[30] Tahapuh maot bal hat parup bavizat iñi-
doh sat epat at mañah, "Eroñariv ae, ne tair
toman God ne pimop ba navatapanen tin
hem?" [31] Pot mañahan parup hañiv epat
piin mañah, "Ni Iesu darim Amipuz homeo
badae batekë, povoz rekot God nir nim añar
ñaro pimeri ba avatapanen tin hepek."

[32] Pot mañahan pim añar ñaroz as ha-
han emahan Pol darim Amipuz ñetiv parun
mañah. [33] Tat bon tahan kutur taputak aban
pop Polir Sailas biñinañ urahan uveo bere-
vat tak rapat hehaek ivoh meveteh. Tahan
parup aban popur añapuram tapurah Iesuz
abatavonañ ivoh memeeh. [34] Tahan aban
korav heh-pop Polir Sailas pim zeimakeh
basat gipiz manahan nah. Met paru
pori Polir Sailasihö mañahan Godiz homeo
badae batahavoz homet biñ ravat heh.

[35] Met zeit al teehan Roma aban ahori
parum ñai abanari meehan emat aban
korav heh-popun epat mañah, "Aban
okoñariv baverev meeken sap." [36] Pot emat
mañahan aban korav heh-popuhö Polin
epat mañah, "Ari Sailas berevat sepekez
aban ahori hat meehan ñai abanari ev
emat nañah, povoz arip berevat kilam
sei." [37] Pot mañahan Pol epat mañah, "Evo,
ari Romaholoz ah ñeo epat hahan hez,
'Met Romaholoz tepañik abatañ menahan
hez-pori biñinañ naurotü, ma betez bat
kakam zeimakeh namemerizotü.' Pot
hahan hezaek deipim abatavokaro tep
poñik hamenahan hezañariv ñai abanarihö
deipim ñeo tin nakaek añaraboz ñaravatak
biñinañ betezam deip ourahan tu ravegin
avat emat ev kakam zeimakeh emerizah.
Povoz petev paru tair tat deip kilam
berevat sakaz añamah? Evo, pot bon, oñ
Roma ahori parumauhö emat haitokor
tezat ba everevapanen deip berevat sak."
[38] Met Pol parupim abatavokaro Romaholoz
tepañik hamenahan heh-povoz hahan
ñai aban emah-pori hatevetet dei dei
tat sat aban ahorin epat mañah, "Erohol
ae, parupim abatavokaro dari Romaholoz
tepañik hamenahan hezañariv ok." [39] Pot
mañahan paru ahori hatevetet parupim
metahavoz ahoam ñaihet tat, Parup hañ
tairao dari etapan batah, pot homet sat
parupin epat mañah, "Eroñariv ae, dei arip
horiam eteg." Pot mañat Polir Sailas kakam
zeimakehanañ baverevat epat mañah, "Met
rekot arip Pilipai zei epat betet sepeke?"
[40] Pot at mañahan parup gu hat añ Lidiaz
zeimakeh garos sat Iesuz homet heharin
etet parum homeo bakez batat hepanez
ñetiv mañat zei pot betet sah.

17

Polir Sailas urapanez homeh

[1] Parup Pilipai zei pot betet Ampipolis
zeitak sahapuh poekanañ maot am sohot
Apolonia zeitak sa berevat poekanañ am
sohot Tesalonaika zeitak sa berevah. Met
zei potak paru Zudaholoz topour zeimak
demahan heh-poek [2-3] Pol pim toohat
parum gogot nat heh-aliz nasikaro nas
pi zei pomakeh sa lokat Baiñetinavoz
Tepat bat rekö hat añarab hodad tapanez
badede mañovai sohot epat mañooh, "Met
ari Godihö Kristo eñizapanez au hahan
hezapuz gaa tat hez-popuz ñetiv tepatak
epat menahan hez, Godihö au hahan
hez-pop erapanezaek kakamao hatevetet
ñomat maot bal hapan. Pot ev menahan
hezaek Iesu añamoh-tapü epop pi haerat
rekö hahon hateveteg-epat hatah." [4] Pot
mañahan paru Zuda nari Poliz ñetiv
hatevetet barotap batat Polir Sailasinañ
honeo ravat heh. Met Grik aban Godiz
homet heh-narizaro, met añ ahori ravat
heh-nari amun Iesuz ñetï pov hatevetet
barotap batah.

[5] Tahan met paru Zuda mod nari hat-
evetet mogao tat gitait ravahapuh aban
horï betez heh-nari bat ñai tapanez maña-
han paru ñai ñe ahov haovai emoohan
añarab modari parunañ honeo ravat paru
mapori apor pap tat sat aban Zeson popuz
zeimakeh Polir Sailas hepanen parup bat
emapanepuh ñevok bizapan hat haitokor
ur edat etehan, [6] parup bon tahan aban
Zesonir Iesuz homet heh-mod nari bat
paru kezao beri hat zei potaz ahorihaz
basat ñeo ñarah pot mañah, "Polir Sailas
zei modañik añaraboz hodadeo ba in bal-
avï metovai emohot ev darimatak emat
amun taput metamah. [7] Met aban Zeson
epop hahan pim zeimakeh parup oramah.

* 16:27: Pavar 27 -Met paru kakam zeimakeh memerizahan heh-pori sapanen pim ahori emat etet, Tin korav nakezap ev, pot homet pi bareñ elapan hezavoz aban pop pimauz en raves bat pim ulovok bareñapanez tah.

Met paru darim ahop Sisaz ñetï añamahan hateveteameg-pov elat aban Iesu ahö mod pop Sisaz urutak rouvat hepanen pim ñetiv hatevetet baval hahopanez añarabon mañamah." 8 Pot mañahan paru zei potaz ahorir añarab modari hatevetehan horï ravahan home midin tat baponat kanat tahapuh ñevel bel midin hahot heh. 9 Tat paru zei potak ahorihö berevat sapanez monï nas bizapan mañahan aban Zesonir modari monï pos bizahan baverevat epat mañah, "Ari maot horï tepek, povoz arim monis naanotü." Pot mañahan sah.

Beria zeitak paru sat ñetiv mañah

10 Pot tahan kutur manahan paru Iesuz homet hehari Polir Sailas zuam meehan Beria zei potak sat het Zudahol parum topour zeimak demahan hehaek sat lokah. 11 Tat Iesuz ñetiv añarabon mañoohan Beria zeitak heh-pori Tesalonaika añaraboz toohat paru nat, oñ Pol haohan tinam paru hatevetet zaitiv ahö tahapuh alizañik paru topour zeimakeh emat Baiñetinavoz Tepat bizahan oraehaek bat, Pol rotap hamah, ma moreg hamah, pot tin hodad tapanez rekö hahot heh. 12 Met paru Zuda añarab narizaro Iesuz homeo badae batahan Grik añ ahö ravat heh-narir aban narizaro amun taput tah.

13 Tahan Zuda aban Tesalonaika zeitak heh-pori, Pol Beria zeitak het añarabon Godiz ñetiv mañohot hehavon hatevetet paru poek emat Beria añarab ba in balavï metat parupimaz mogao tapanepuh horï metapanez paru kez tat ñetiv mañah. 14 Tahan paru Beria zeitak Iesuz homet hehnari hatevetet zuam Pol meehan pinañ aban mod nari iv havevoz nakoe kupavozañ sah, oñ Sailasir Timoti Beria zeitak am heh. 15 Met Polir aban pinañ soohari sohot Atenis zei ahö potak berevat poek Pol meñet aban pinañ honeo soohari maot borourat parumatak sapanez tahan Pol Sailasir Timoti zuam pihaz poek emapanez ñetiv mañat meehan sah.

Atenis zeitak sat het ñetiv mañooh

16 Met Pol Atenis zeitak Sailasir Timoti emapanez hehapuh etehan aban poekari paru akohol ahoam matut tat, "Deim god ahori ev," pot hat mañ haoharin pi etet zakep tat home midin tah. 17 Povoz Zudahol parum topour zeimak demahan hehaek Pol orah rezah lokat parun mañohot Zuda añarab met añarab patari honeo ravat Godiz mañ hahot heh-pori Iesuz ñetivon hatevetet barotap batapanez hat ahoam mañooh, ma orah rezah pi zei daparih sat hehan añarab poek emooh-porinahoen amun Iesuz ñetiv mañooh.

18 Met narah Pol parun ñetiv mañohot hehan aban hodad navonañ het mañoohtogü nataz abatao Epikurian, met hodad modavonañ het mañooh-togü modataz abatao Stoik mañooh-pori Polinañ paru ñetiv nae nap mañoohapuh Pol pi Iesu ñomahaekanañ maot bal hah-ñetiv mañoohavoz nari epat hah, "Aban epop pi ñetï betezao hamahap eveg, pi ñetï tairao hapanez ev emat hez?" Pot hahan aban mod nari amun epat hah, "Aban epop pi aban patariz god ahoriz ñetiv ev darin añamah batah."

19 Met paru pot haoh-tapurihö Ariopagas ham porah kaunsor aban ahori topourat hehaekaz Pol bavizat paru sah. Tat poek berevat Polin paru mañah, "Nim ñetï magei hameñ-pov maot haken dei hatevetek. 20 Met ñetï magei okov dein añameñin deim hamegivoz zut narav, povoz maot haken hatevetek." 21 Met paru Atenis zei potakari, ma añarab mod pat emat poek hehari paru orah rezah topourat ñetï mageiñihar hahopanen hatevetet paru upai nae nap mañohopanez zait tat heh, povoz Polin pot mañah.

22 Povoz Polin pot mañahan pi aban Ariopagas ham porah topourat heh-poriz ñaravatak bal hat epat mañah, "Ari Atenis aban eperi, ne arimaz pot hodad hez. Met ari akohol ahoam bitat bizat poriz zait tat mañ mañameg. 23 Met arim zeitak emohorah ne arim akö mañ mañameg-porin etevai sohopuh anumaihol bizat bareñ elameghel arü nasik nap en ravesinañ pot elahan hezaek ne etet rekö hahö, God ahö nap dei hodad nat hez-popuz hel arus ev. Met erohol, ari hodad nat het mañ mañamegpopuz ñetiv ne bar añoman hatevetei.

24 Met God pop hamarah nonair nair dari añarab hezari matut etahan hez. Tat pi nenap abarar hamaraz maup hez, povoz ari añarab zei demamegin hez-poñik pi naketü. 25 Met pi nonair nai natuz hodadeo tekï natap hezaek dari añarabohö gogot tovai sohot rekot pi meñizaka? Evo, oñ pimauhö pul emenamahapuh baviriri avatat nonair nai mapotü anamahaek tair tat dari pi meñizak?

26 Met garos God aban honep Adam matut tah. Tat hahan añarab map pihanañ berevat belezai ravahan pi hamarah añarab main main hepanez meñet parum biriri hepanez, ma ñomapanez pov au mañahan

hez. [27] Met petï dari Godiz homet rez kek
tat mel tovai sohot loporizaroh bar batakaz
hat pot tah. Oñ God hotoh nakez, met
pi darim totoi hezan dari hez, [28] met pi
pimautï kapot hezaek dari biririï het sat
em tameg. Met arim aban hodadevonañari
amun epat menahan hez, Rotap God ha-
han dari berevat pim ñarohol ravat hez.
[29] Met dari pim ñarohol ravat hez, povoz
ari abanari goliv ma golivoz modao silva
nao ma heleñ bat arim hodadevok marañi-
nañ akö matut tameg-poriz zut pi hez, pot
hometunei. [30] Met God batam añarab pimaz
hodad nat horiv tovai soohavoz pi parumaz
kaev narav, oñ petev dari mapori non ho-
riorö betet loporizaro borourakaz añahan
hez. [31] Met tairaiz pot añah hometunei, oñ
God tokat dari hamarah añarab hezarizaro
ñevok evizapanez aliz posiz au hakahan
hez, met aban dari an etapanez pop ba
ou havatah, pot dari tin hodad tat hekaz
hat Godihö pi ñomahaekanañ maot baval
hakahan hez."

[32] Pol pot parun mañahan, met aban nar-
ihö aban pop ñomahaekanañ bal hah-ñetï
pov hahan hatevetet paru kek hahapuh,
"Ñetï moregao ok hamah," pot hat batiu tiu
batah, oñ aban mod nari epat Polin mañah,
"Ni tokat aliz mod nasik maot ev emat
dein ñetï añameñ-okov añekez zait teg."
[33] Pot mañahan Pol paru betet sah. [34] Tahan
zei potak aban napuz abatao Daionisias,
pi Ariopagas poek topouroohariz aban ahö
nap, met añ ahö napuz abatao Damaris, met
añarab mod nari Polinañ honeo ravat paru
Iesuz homeo badae batah.

18

Korin zeitak sat ñetiv mañah

[1] Met pot tahan Pol Atenis zei pot betet
Korin zeitak sah. [2] Tahapuh Zuda aban nap
pim abatao Akuila, met pim añapuz abatao
Prisila parup zei potak hehaek pi sat bav-
izah. Met Akuila pop Pontas zeisik batahan
pi ahö ravat añap bat parup Itali zeisik
Roma zei ahotak sat heh. Tat poek hehan
Roma aban ahopuz abatao Klodias popuhö
Zuda añarab map Roma zei pot betet rapat
sapanez mañahan Akuilar añap Roma zeit
betet Korin zei potak magei sat heh. [3] Met
poek het dim kezañinañ zeiñ matut tat
bizoohan modari emat zum tooh. Pot tohot
hehan Pol pi amun dim zeiñ matut toohap,
povoz emat pi añarab poñariviz zeimakeh
paru honeo het gog pov paru honeo tooh.
[4] Met Pol orah rezah paru Zudaholoz gogot
nat heh-alizañik pi parum topour zeimakeh
lokat paru Zudaholor Grik añarab topourat
hehaek pori Iesuz homeo badae batapanez
ñetiv ahoam mañoohan paru pinañ ñetï
pov nae nap mañohot heh.

[5] Pot tohot hehan Sailasir Timoti Mase-
donia zeisik Beria zeitak hehaekanañ poek
emahan Pol dim zeiñ matut tooh-gog pot
betet orah rezah Zudaholon Iesuz ñe-
tiv ahoam mañohot het epat mañooh,
"Batam Godihö Kristo meepanen erapanez
au hahan hez-pop, Iesu tapup ok haerah."
[6] Pot mañohot hehan paru Zudahol pim
haohavoz hatevetet kaev ravahapuh pi-
maz, "Horipuhö ok emat moreg hamahag,
etei," pot haohan Pol hatevetet zei manat
sapanez pim dimipuk pulï urat epat mañah,
"Arimauhö non tinaoroz kaev ravat non
horioroh sohopekez kapot ok ba ou batat
tameg, oñ ne pot arin naañ, povoz ari
evetemapuh ne sat añarab patarin mañovai
sohom." [7] Pot mañat Pol paru betet sat
aban Zuda bon oñ pat nap pim abatao
Titias Zastas pi Godiz abatao bat hel batat
mañ mañohot heh-popuz zeimakeh parup
heh. Met aban popuz zeimak Zudaholoz
topour zeimakez nakoe demahan heh. [8] Met
Zudaholoz topour zei pomakez koravop
pim abatao Krispas popur añaram Iesuz
homeo badae batat heh, met Korin zei
potak añarab narizaro amun Poliz ñetï
mañoohavon hatevetet Iesuz homeo badae
batahan Pol paru ivoh memeeh.

[9-10] Met kutur natak potazao bavatahan
Pol etehan Godihö piin epat mañah, "Ni
ñaihet totun, oñ rez kek tat Iesuz ñe-
tiv añarabon am mañovai sohoz. Met
zei epatak añarab nemaz homepanezari
ahoam hez, met ne ninañ honeo hez, povoz
rekot nap ni bahorï netat nao nanetotü."
[11] Pot mañahan Pol hatevetehapuh pi poek
het Godiz ñetiv mañohot hehan, krismas
nao bon tahan modavoz ñonihol 6 bon tah.

[12] Tahan Roma aban ahorihanañ nap pim
abatao Galio Akaia zei posik ahop ravat
heharah paru Zuda nari topourat ñetiv
hahapuh Pol ñevok bizapanez hat aban
ahö popuhaz beri hat basah. [13] Tat piin
epat mañah, "Erom ae, paru Roma aban
ahorihö dari Godiz abatao bat hel batat
mañ mañookaz hamahat aban epop elat
paru añarabon non pataorö tohopanez bar
mañohot hezap ev." [14] Pot aban ahö popun
mañahan Pol hapanez tahan Galio Zuda-
holon epat mañah, "Evo, met aban epop pi
dei Romaholoz ñeo elat horï nao tahatin
ne ñevok bizat ari Zudaholoz ñetivon tinam

hateveteohö narab, [15] oñ pi horiv bon. Met
ari Zudaholoz ñetï hameg-nañ, ma arimauz
ah ñe hahan hezañiz homet ev bat emeg,
povoz ne hat navetetü, oñ arimauhö basat
arim tamegit homet hatevetet ba oñ batei."
[16] Pot hat ruahan sah. [17] Tat paru kohati-
hanañ haitokoroh berevahan aban mod
nari Zudaholoz topour zeimakez korav nap
pim abatao Sostenis bat marañinañ ahoam
urah, met Sostenis bat urahavoz Galio hom
namee, oñ am heh.

Pol Antiok zeitak maot sah

[18] Met Pol Korin zeitak Iesuz homeo
badae batat heharinañ ahoam hehapuh
tokat Siria zeisik sapanez tat poekari
maras manat Akuilar añapunañ paru
sohot havevoz kupavok Señkiria zei potak
sah. Met batam Pol pi gog nao tohot
hepanez homet Godin epat mañah, "Met
nem gag taet zuam naelotü, oñ nem gog
tomaz hamoh-pot map tovai sohoman
bon tapanenahoh maot elom," pot hah.
Tahapuh pim tapanez hahan heh-pov
pi map tat bon tahan tokat Señkiria zei
potak sahanahoh modap pim gag taet
maot meelah. Tahan paru Akuilar añap
sipimakeh lokat havevozañ sohot, [19] garos
Epesas zeitak sah. Tahapuh poek aviam
het Zudaholoz topour zeimakeh pi lokat
Zudaholonañ Iesuz ñetiv nae nap mañooh.
[20] Tat parunañ honeo Pol poek ahoam
hepanez mañahan pi evo hat, [21] paru
betet sapanez tat pot mañah, "Met tokat
Godihö maot ne ev emat arin etem, pot
hapan, povoz ne maot ev emom." Pot
mañat Akuilar añap poek meñet Epesas
zeit betet maot pi sipimakeh lokahapuh
sah. [22] Sohot Sisaria zeitak pi sa berevat
poekanañ hamarah Zerusalem zeitak sah.
Tat añarab Iesuz togutanañ aviam het, "Ari
tin hezei," pot mañat maot pi Antiok zeitak
sat berevah. [23] Met poek sat berevahapuh
ahoam het maot borourat Galesia añarabor
Prizia añarab honeo hehaek zei posik
batam sahaek maot emat Iesuz homet
hehari meñizat bakez batovai emooh.

Aban Apolosiz ñetiv

[24] Met pot pi tovai emoohan Zuda aban
nap pim abatao Apolos pop pi Aleksandria
zeitakanañ emat Epesas zeitak heh, met
aban pop orah rezah Baiñetinavoz Tepatak
rekö hahot het tep potaz hodadeo ahoam
bat hehap, povoz modari pimaz pot haoh,
"Pi ñetiv tinam añamahan hateveteamegip
ok." Pot pimaz haoh.

[25] Met Apolos Epesas zeitak naem
heh-porah aban mod nap darim Amip
Iesuz non magei tinaorö añairooh-ñetiv
mañahan aban pop hatevetet zait tahapuh
masakavonañ añarabon Iesuz ñetiv pi
tinam parun mañohot heh. Met batam
Zoan añarab loporizaro borourahan ivoh
memeohavoz pi hodad heh, oñ Iesuz homeo
badae batoohan ivoh memeoh-pov pi
hodad nat.

[26] Met aban Apolos zei potak emat
het Zudaholoz topour zeimakeh lokat
añarabon Iesuz ñetiv mañohot hehan
aban Akuilar añap parup hatevetet Apolos
bavizat parupim zeimakeh sahapuh
Iesuz non magei tinaorö añairooh-ñetiv
parupiuhö map piin badede mañahan
hodad ravah. [27] Tahan Apolos Akaia zeisik
sapanepuh gogot tohopanez hahan Epesas
zeitak Iesuz homet hehari meñizat tepae
menat zei posik Iesuz homet hehari etet
Apolosiz tin korav ravat hepanez tep poe
manahan basah. Met Akaia zei posik
sa berevat Korin zeitak sat hehapuh
Apolos paru Godiz masakavok Iesuz homeo
badae batat hehari meñizooh. [28] Met zei
posik Zudahol het, "Evo, arim Iesuz ñetï
hameg-okov, Moregao ok hameg, pot dei
homeameg," pot haoh. Oñ Apolos pi
tinam ñetiv haohap, povoz Baiñetinavoz
Tepatak menahan hezaek rekö hat Zuda
porin epat bar mañah, "Batam Godihö
Kristo meepanen erapanez au hahan hez-
popuz menahan hez-pot Iesu hamarah
haerat hahan heh-taput hatah." Pot Zuda
ahorinañ nae nap mañoohan pim haohavoz
rotapuv ou ravah.

19

Pi Epesas zeitak gogot tah

[1] Met Apolos Korin zeitak hehan Pol pi
Antiok zeitak hehaekanañ emat zei po-
sizañ emohot Epesas zeitak emat poek
Iesuz homet heh-nari bavizat [2] epat parun
at mañah, "Ari Iesuz homeo badae bateg-
porah God pim Pul Tinap ari anah, ma
naan?" Pot mañahan paru hañiv epat
mañah, "Evo, Pulip hameñ-okopuz dei
unun." [3] Pot hahan Pol maot parun epat
at mañah, "Met ñetiv hatevetegin tairapuz
abatavok ivoh emeeh?" Pot hahan paru
epat hah, "Met Zoaniz ñetiv hatevetegin
dei ivoh emeeh."

[4] Pot hahan Pol maot mañah, "Evo,
met Zoan pi añarabon parum loporizaro
borourat horiv betepanez mañat ivoh

memeoh. Tat epat mañooh, ‘Nem tokat
emapanezapuz gaa tat pimaz homeo badae
batei.’ Met pim haoh-popuz abatao Iesu.”
5 Pol pot mañahan paru hatevetehan darim
Amip Iesuz abatavonañ pi paru ivoh
memeeh. 6 Tat pim maras parum gagañik
bizahan Godiz Pul Tinap paruh emahan
paru modariz ñe parum unun hehañinañ
Godiz ñetiv ourah bar haoh. 7 Met añarab
ivoh memeeh-pori 12 poek heh.

8 Pot metahaekanañ Pol sat Zudaholoz
topour zeimakeh alizañik lokat paru Zuda
poekarin Godiz masakavoz roketak hep-
anezavoz kapot tin hodad tat barotap bat-
apanez pi parunañ ahoam ñetiv nae nap
mañohot hehan ñonihol 3 bon tah. 9 Oñ
Zuda nari kaev kakamari Iesuz homeo
badae navat het añaraboz ñaravatak pim
non magei tinaorö añairooh-ñetivon hat-
evetet et nae nap tat giz meu metat, “Aban
epop ñetï horiv ok hamah,” pot haoh.
Povoz Pol paru kos rez manat Iesuz homeo
badae batat heh-pori bavizat paru orah
rezah aban Tiranasiz hodadevoz zeimakeh
sat añarab modarinañ topourat Iesuz ñetiv
nae nap mañohot heh. 10 Tat pi Epesas
zeitak krismas houlovokaro het mañohot
hehan map an pap manahan Esia zei posik
añarab heh-pori, Zudahol ma añarab mod
patari, map Iesuz ñetivon paru hateveteh.

Aban Sivaz roholoz toohat ev

11 Met Godihö Pol meñizahan añarab
modariz et narë heh-red navor nao paru
poekarin pi mañairohot heh. 12 Tahan
Poliz dim gagavok demahan hehar, ma
gogot tohopanez pim dim giv pavarah zap-
ativ boohao bizahan hehaek, añarab basat
parum lamari ma pituhol menat hehari
manoohan bat hehan lamao bon tooh, ma
pituhol menat hehaek berevat sooh.

13-14 Met Zuda aban anumaihol bareñ elat
mañarooh-napuz abatao Siva popuz rohol
7 poek het sat em tat añaraboh pituhol
menat hehaek paru porihö ruovai sooh. Pot
tohot het narah Poliz toohavon hatevetet
paru Sivaz ro pori pituhol Iesuz abatavonañ
ruohopanez zu tat giz nenañinañ paru pitü
napun epat mañah, “Poliz ñetiv añamah-
Iesu popuz abatavonañ hamegiek petev ni
aban epop betet berevat sa.” 15 Pot maña-
han pitup hatevetet hañiv epat mañah,
“Iesur Poliz ne hodad, oñ arimaz ne unun.”
16 Pot hat aban pitü popuhö aban poriz dimi-
hol bakelat paru ur kelahan uveo berevovai
barekari barezat aban pitü popuz zeimakeh
paru hehaekanañ berevat sah. 17 Tahan
Epesas zeitak Zudaholor añarab patari pot
metah-ñetï povon hatevetehapuh ñaihet
tat pot hah, “Dari pim abatao betezam
nakaotü.” Pot hat darim Amip Iesuz abatao
bat hel batah.

18 Tahapuh Iesuz homeo badae batat
heh-añarab nari parum mamog gihar bo-
vai matur meñö toohavoz homet añarab
modarin parum horï tooh-poñ bar mañat,
19 matur meñö tohopanez tepañ menat biza-
han oraehan etet pot tooh-tep poñ bat
emat mañarahan ñadah. Met tep poñiz
zumao rekö hahan, moniñ 50 tausen kina
ravah. 20 Met añarab pot tovai emooh-kap
poñin paru modari etet darim Amip Iesu
Kristoz ñetiv ahoam haohan zei posik map
an pap manovai sooh.

Epesas pori Poliz ñe horiv haoh

21 Pot tahanahoh Pulip hodadeo manahan
Pol zei pot betet maot sapanez hat añarab
zei potakarin epat mañah, “Ne Masedo-
nia zeirihanañ Akaia zeisik somapuh maot
Zerusalem zeitak sat añarabon ñetiv maño-
vai sohomapuh poekanañ maot borourat
Roma zei potak sat etem.” 22 Pol pot ha-
hapuh Timotir pim meñizooh-aban modap
Erastas parup garos meehan Masedonia
zeisik sahan Pol pi Esia zei posik aviam heh.

23 Met porah Epesas zeitak Iesuz non
magei tin mañairooh-pooroh sooh-poritï
honoñai ahö epov ou ravah. 24 Met aban
nap pim abatao Demitrias pop poek het pir
pim modari gog epov tooh. Met zei potak
añ napuz akopuz, Deim god ahop ev, pot
hat bizahan oraeh-popuz abatao Atemis
mañooh. Met akö pop bizahan oraeh-zei
ahö pomakez zut silva povonañ zei goeñi-
tar paru pori matut toohan modari emat
monï ahos manat parum basooh. 25 Povoz
Demitrias pinañ gogot toohari met mod
nari gog parum tooh-taput toohariz as ha-
han, emat topourahan epat mañah, “Erohol
ae, Dari hodad, dari gog epat tat monï
ahos bameg, povoz tin hez. 26 Met Pol ev
emat het tohot añarabon epat mañama-
havon dari etet hateveteameg, ‘Parumauhö
akö matut tat mañ mañamah-pori God
rotap bonori ok.’ Pot añarabon mañat
ba in balavï metamahan ev Epesas darim
zeitak, ma Esia zei eperih añarab aho-
vokaro hatevetet hat koveñ tin bizat baro-
tap batamah. 27 Povoz nem modari, Pol
añarabon am mañohopanen darim gogot
tat monis bamegivoz añarab kaev ravapa-
nen bon tovai sapan hezavoz homeamoh.
Ma pi am mañohopanen darim god ahop

Atemis darim zeirih ma zei modasikaroh
pim abatao bat hel batat mañ mañamegiek,
popuz hat zei ahö tinamak demahan hezaek
añarab kaev ravat betepanepuh, Poliz ñetï
hamah-povotihar ravapanen zeimak upai
hepanen, Atemisiz abatao er horapan heza-
voz homeamoh."
28 Pot mañahan paru mapori mogao
ahoam tahapuh ñeo ñarah epat hah, "Evo,
dari Epesas añaraboz map ahop Atemis ok
hez." 29 Pot ahoam haohan modari hat-
evetet honeo ravat paru mapori ñetï pov
hahan zuam zei potak an pap manahan
aban nañariv Gaiasir Aristakas Iesuz homet
het Polinañ honeo Masedonia zeisikanañ
emooh-poñariviz marañiz beri hat basat
daparih meñeh. 30 Tahan Polihö sat parun
ñetiv mañapanez hahan pi sapanen horï
metapan hezavoz Iesuz homet heh-nari pi
nasotuz hat bagaa batah. 31 Met zei po-
siz aban ahö nari Poliz ñodehol heh, met
porihö amun Pol zei potaz daparih nasotuz
aban napun mañat meehan sat epat mañah,
"Ni tovai sotun." Pot mañat bagaa batah.
32 Tahan daparih topourat hehari ñetï
nañir nañ ñarah haohaekanañ narizaro
parum topourat haoh-povoz kapot tin ho-
dad nat, oñ betezam em topourat hahot
heh. 33 Met Zudahol amun honeo emat
hehaek paruhanañ aban napuz abatao
Aleksanda pop pimerihö pi bal haz rouvat
añarab modarin ñetiv mañapanez maña-
han pi bal haz rouvat ñetiv hapan hat pim
marañinañ paru bagaa batat, "Evo, dei Zu-
dahol horï nao tegin paru mogao tat hamah
bon," pot hapanez tahan, 34 poek hehari piin
etet epat nae nap mañah, "Pi Zuda abanap,
darim ahop Atemisiz homet mañ namañap
ak." Pot nae nap mañat maot ñeo ñarah
epat hah, "Evo, dari Epesas añaraboz ahop
Atemis, pi map ahop ok hez." Pot ñeo ñarah
ahoam paru hahot hehan gitap tovë rav
meñeh.
35 Tahan zei potaz kaunsor kuskusip bal
hat epat mañah, "Erohol ae, ari ñevel beleo
bon tat hatevetei." Pot hahan paru had
gaa tahan pi parun epat mañah, "Epe-
sas añarab eperi, ari hodad, Met Atemisiz
homet zei ahomak demahan hez-pomakez
dei zei epatakari korav ravat hez, ma
pim akop abarahanañ em ñodahan bizahan
hezan Atemis mañameg-popuz amun ko-
rav ravat hez, povoz añarab modari map
hodad haravat hezaek, 36 nap rekot bavai
nakaotü. Povoz ari horï nao tepek hezavoz
tinam homet hezei. 37 Met aban ev bat em
meñegin hez-epañarivihö ser nak, ma zei
ahö pomakeh sat nai givogï nav, ma darim
god ahop Atemisiz ñetï horï nao nak, povoz
ari parup ev bat emat meñegin hezavoz
kapot bon. 38 Met darim ñetiñ hatevetet
ba oñ batamah-pori hez, ma sat parun
ñetiñ mañookaz alizañ amun au añahan
hez, met Demitriasir pim modari aban nap
horï nao metapanen etepan, povoz pori bat
emat ñevok bizapanen hatevetep. 39 Met
ñetï modavoz hapek, povoz zeisik ahö ra-
vat hezari topourat hepanezarah emat ñetï
pov mañepeken hatevetet ba oñ batapan."
40 Met kuskusip pot hat maot epat mañah,
"Petï Romaz ñai aban ahori hatevetet ñe-
vok ari evizat arim ñai tamegivoz kapotaz
at añapanen tair mañepek? Evo erohol,
kapot bon, betez ari hameg." 41 Pot mañat
meehan paru rapat sah.

20

Masedoniar Akaia poek toohat ev

1 Pot hat bon tahan Pol Iesuz homet
hehari batopourat parun, "Iesunañ honeo
tin sohot kez tat hezei," pot mañahapuh
pi maras paru manat borourat maot Mase-
donia zeisik sah. 2 Sat poek berevat pi zei
potak katak Iesuz homet heharin kez tat
rouvat het sohopanez ñetiv ahoam mño-
vai sooh. Mañovai sohot poekanañ maot
3 Akaia zeisik emat hehan ñonihol 3 bon tah.

Tahan pi sipimakeh lokat Siria zeisik
sapanez hahan paru Zudahol pi menapanez
der gup tahan napuhö hatevetet Polin
mañahan maot borourat Siria zeisik
sapanez hat Masedonia zeisik hamarah
emah. 4 Met emooh-porah aban eperi
pinañ honeo paru emooh, Sopata Pirasiz
rop pi Beria zeitakanañap, met aban
modañariv Aristakasir Sekandas parup
Tesalonaika zeitakanañariv, met Gaias pi
Debi zeitakanañapur, Timoti, met Tikikasir
Tropimas parup Esia zeisikanañariv, paru
eperi honeo emooh. 5 Tat paru aban pori
mamog ravat sat Troas zei potak Poliz
gaa tat het eteoh. 6 Tahan ne Ruka Pilipai
zeitak hehon Pol emahan deip hegin paru
Zudaholoz berë tu nakañ arö tat nohot heh-
aliz poñ bon tahan deip sipimakeh lokat
emoogin alizañ 5 bon tahan Troas zeitak
emeg. Met dei emat parunañ honeo ravat
sadë honeo poek heg.

Pol Iutikas maot baval hah

7-8 Met poek dei het Sarere kuturutak
parunañ honeo topourat gipiz nat mede-
vor ivov neg. Met zei girü revah 3 po-
vok topourat hegiek itiñ ahoam rañiz bize-
gin heh. Tahan Pol pi zeirevai sapanez
hah, povoz parun ñetiv ahoam maño-
hot hehan lopai gitum ravah. 9 Tahan
aban ro napuz abatao Iutikas pop tamarao
bohopanez haitokor tepelavosik rezahan
hehaek toutat het Pol ñetiv ahoam haohan
hatevetehot het gom toohapuh revah ho-
toh poekanañ arat emat hamarah ñodahan
paru er horat bat etehan pi hañomah. 10 Oñ
Pol er horat tok rizat rop ba opitit añarabon
epat mañah, "Evo, pi biririï hezag, ari tovai
ulov horï ravotunei." Pot mañahan aban ro
pop maot biririï ravah. 11 Tahan paru maot
zei girü revahavok helat hehapuh gipiz nat
Pol ñetiv ahoam maot mañohot hehan al
tezah. Tahan Pol paru maras manat sah.
12 Tahan paru aban ro pop biririï ravahavoz
biñ ravat parum zeitakaz basah.

Pol Mailitas poek sah-ñetiv

13 Pot tahan dei garos ravat Asos zeitak
sakaz Pol hahan dei sipimakeh lokat garos
sat poek hegin Pol pi Asos poek emapanen
deinañ honeo sipimakeh lokat sakaz hat
hamarah emah. 14 Met pi emahan Asos
poek deiparo bavizat maot dei honeo sip-
imakeh lokegipuh Mitilini zei potak seg.
15-16 Met poekanañ havevok am soogin ra-
vat al tezahan Kaios zei potaz totoi sat
poekanañ havevok am soogin maot ravat al
tezahan Semos zei potak segipuh poekanañ
am soog. Met Pol pi Zerusalem zeitak zuam
sat paru Zudaholoz topourat gipiz namah-
aliz nasiz abatao Pentikos hamah-aliz posik
pi parunañ honeo hepanez homeh, povoz
Esia zeisik dei sat parunañ hekan aliz pos
bon tapan hezavoz Epesas zeitak nas, oñ am
soogin ravat al tezahan Mailitas zei potak
bereveg.

Epesas pori maot Polin et nareotü

17 Poek sat hegipuh Pol paru Epesas zeitak
añarab Iesuz togutaz korav ahori bavizat
emapanez hat piuhö ñeo meehan sah.
Tahan dei poek hegin 18 aban pori emahan
Pol parun epat mañah, "Erohol ae, ari tin
tat emeg. Met batam ne Esia arim zeisik
emat Godiz gogot kapot tohoekanañ am
ne tamoh-povoz ari map tin hodad hez.
19 Met paru Zuda ahori orah rezah ne men
noñomapanez haovai emoohavoz ne hon-
oñai ahov tat iñ haoh, oñ ne am kez tat
Godiz irih tin het pim gogot tovai emohot
ev emoh.

20 Met ari hodad, ne batam ev emat ari-
nañ honeo het arim topouroogiek, ma arim
zeiñik Iesuz ñetiv ne añovai emooh-porah
ñetï nao ba iz navat, oñ ariparo tin hodad
tat Iesuz homet hepekez hat ari eñizat pim
ñetï mapoñ arin añooh. 21 Tat zei epatak
Zudaholor añarab mod patarin Iesuz ñetiv
hatevetet tin homeo badae batat loporizaro
borourat horiv betet Godiz nonoroh tin
sohopanez rez kek tat mañooh.

22 Met petev ne Zerusalem zeitak so-
maz Godiz Pul Tinapuhö nañahan ne so-
maz toh, povoz ñetiv arin ok añoh. Met
poek soman paru poekari ne tair netapan-
povoz ne hodad nat, 23 oñ ne zeisikaroh
gogot tovai emoohon Godiz Pul Tinapuhö
epat nañooh, 'Ni kakam zeimakeh heken
kakamao ahoam netohopanen hatevete-
hot hekë.' 24 Pot nañoohaek ne nem ham
herisiz homet ñaihet nat, oñ ne God pim
masakao anamah-ñetï tin pov añarabon
mañohoman tin hatevetehopanez batam
Iesu darim Amipuz gog nañah-pot tin tovai
sohot bavon batomaz ne homet zait tat
tovai emamoh."

25 Pol pot mañat maot epat mañah, "Met
batam arinañ het Godiz masakavoz roke-
tak hepekez ñetiv añovai emoohon hat-
eveteogiri evetet soman ari maot neen et
nanereotü. 26-27 Povoz petev epat bar año-
man ari hatevetei. Met batam arinañ het
ne Godiz ñetiv añomaz ñaihet nat, oñ pim
ñetiv map añovai emohot ne terï nat unun
naman, povoz arihanañ tairari tokat horiek
sapan, povoz nem horiv bon, oñ parumauz
horivoz hañiv ok bapan. 28 Erohol ae, ari-
mauz hepekezavoz tin korav ravat hezei.
Tat Godiz Pul Tinapuhö añarab arim irih
hepanez au hahan hez-poriz tin korav ravat
hezei. Met God hahan pim rop paru pori
maot pimeri bavatapan hat ñomah, povoz
pim añarab togut ravat hez-poriz tin korav
ravat hezei. 29 Met tokat tapanezavoz ne ho-
dad hez. Met ne soman had bedehol bolo-
hol menamahan rapat samahavoz zut aban
horï nari emat ñetï moregao añat bahorï
etohopan. 30 Ma narah arim ñaravatakanañ
nari ou ravat taput tat parum hodade-
vonañ ñetï moregao añat bahorï etohopa-
nen Iesuz homet hepanez nari poriz ñe-
tiv hapanezat hatevetepanepuh barotap
batat parunañ honeo ravapan. 31 Povoz
orah rezah ari koravori parumaz tin ko-
rav ravat etehot hezei. Met ne arinañ
honeo krismasañ 3 het arimaz homeme

het ne eñizat bakez avatat iñivonañ ñetiv
añoohoek unun manotunei," pot mañah.
32 Met Pol pot am mañohot epat mañah,
"Met petev ne evetet somaz toh, met ne
arinañ ev het orah rezah Godiz masakavoz
ñetiv añoohoek tin bahorë hat tohopeken
God ari eñizat bakez avatat hep. Met tokat
Godihö hekazavoz tin tairao, dari pimaz
homet samegiri anapanez hahan hez-pov
anapan. Povoz God arinañ hepanen tin
hezei." 33 Pol pot hat maot epat mañah,
"Met ne napuz monis ma dimip ma mod
nai nem bomaz nak, 34 oñ ari hodad, nem
kezavonañ monï gogot honeo tohot nenañ
honeo dei toogiriz deim gipizor dimir giv
zum tooh. 35 Met arihoez nem tovai emohot
tat lamari ma monis bonori meñizepekezat
ok añairovai emooh. Met ari pot tovai sohot
darim Amip Iesuz añah-ñetï epovozahar
homet tovai sohozei, Met aban nap pim
nai nanapanen bekez popuz God aviam biñ
ravapan, oñ ni mod nap nai manekezaek pi
nimaz biñ ahov ravapan."
36 Pol pot mañat garë hahapuh parunañ
honeo rariñ rez bareñat mañeo hahot heh.
37-38 Oñ poek paru korav ahö heh-pori paru
piin maot et nareotuz mañah-povoz ahoam
homeohapuh ba opitit tot nat iñ haovai
pinañ honeo sat sipimakeh sapanez meet
maot borourat sah.

21

Pol Zerusalem zeitak sapanez sah

1 Tahan dei paru maras manat meegin
sahan dei sipimakeh lokat sohot havevoz
lopotak Kos mañooh-zei potak berevat
oreg. Met poek oregiekanañ zeirevai
maot sohot havevoz lopotak Rodes zei mod
potak berevat maot am sohot Patara zei
potak sat bereveg. 2 Tat poek het hat-
evetegin poekanañ sip modamak Pinisia
zeisik sapanez hahan pomakeh lokegipuh
havevozañ sohot, 3 etegin Saipras zeis epat
gavenesis hehan etevai am sohot Siria
zeisik Taia zei potak sipimakeh bat emooh-
potü tez bizapanez hat bagaa batah.
4 Met poek Iesuz homeo badae batat
heh-narin etet parunañ honeo deiparo he-
gin sadë honeo bon tah. Met paru pori
Pul Tinapuhö bahodad batahan Polin epat
mañah, "Zerusalem zeitak ni seken neme-
napan hezag, tovai ni poek sotun." Pot
paru ahoam piin mañooh. 5 Tahan Pol
am sapanez rez kek tat haohan sipimak
maot sapanez tahan dei sakaz aban porir
añar ñaro emeepanez paru mapori deinañ
honeo emat havevoz kupavok rariñ rez
bareñat mañeo hahot heg. 6 Tat maras ana-
han dei sipimakeh lokegin paru borourat
maot parum zeitak sah.

Agabas Poliz metapanezat mañah

7 Tahan dei Taia zei pot betet emat
Tolemes zei potak emegipuh poek Iesuz
homet heh-deim modarin etet dei maras
manat parunañ ñetiv hahot aliz hones poek
het oreg. 8 Tat zeirevai maot sipimakeh
lokat havevozañ sohot Sisaria zei potak
bereveg. Met poek aban Iesuz ñetiv haoh-
nap pim abatao Pilip popuz zeimakeh sat
heg. Met aban pop pi batam Zerusalem
zeitak abanari 7 ba ou batahan gipizoz ko-
rav ravat hehariz nap poek emat hehaek
pim zeimakeh seg. 9 Met pim ñarihol 4
batahan ahö ravat abuhol nav het Godihö
parun mañoohan hatevetet haoh-propet
ñari añahol ravat heh.
10 Met poek dei aliz nañ pinañ hegin
propet aban mod napuz abatao Agabas,
Zudia zeisikanañ emat hehap, 11 pi Poliz
zapativ bat pimauz eñar maraz pimauhö
demahapuh pot hah, "Ari hatevetei, Godiz
Pul Tinapuhö ne hodad epov nanah, Aban
zapat epovoz maup Zerusalem zeitak sapa-
nen Zudahol epat pi demapanezat ev. Tat
paru añarab Zudahol bon oñ patari basat
manapan."
12 Pot ñetiv añahan aban zei potakarir
dei maporihö iñ haovai epat piin mañeg,
"Tovai ni maot Zerusalem zeitak sotun."
13 Pot mañegin Pol ñetï hañiv epat dein
añah, "Tairaiz ari somaz hahoek nem loporï
honoñai tomaz iñ haovai ñetï okov neen
nañameg? Met hatevetei, ne darim Amip
Iesuz ñetiv bar añovai samohovoz paru
okat netapan, povoz met ne Zerusalem
zeitak soman parum ne netapanez hameg-
okovoz ne ñaihet natotü." 14 Pol pot hahan
dei ñetï povor kao piin mañegin pi hat
navet am sapanez rez kek tat hahan dei nae
nap epat hag, "Kar, Iesu darim Amip pi-
mauz zaitivok pi sapanez bahodad batahan
okat hamah, povoz dari ñetï mod nao piin
namañotü," pot hag.

Pol Zerusalem zeitak sah-ñetiv

15 Met dei poek houloam het tokat
deimotü bahou batat Zerusalem zeitak
sakaz tegin, 16 Sisaria zei potakanañ Iesuz
homet heh-nari emat dei baevizahan
Zerusalem zeitak hamarah seg. Met poek
aban Neson Saipras zeisikanañap batam

Iesuz gogot magei tooh-porah pi Iesuz
ñetivon hatevetet homeo badae batat
hehapuz zeimakeh eñeh. 17 Tahan poek
Iesuz homet hehari dein etet pot hah, "Ari
tin tat emeg." Pot añat deimaz biñ ravah.
18 Tahan dei poek orat hegiekanañ zeire-
vai Polinañ dei aban Zemis Iesuz homet
hehariz ahop ravat heh-popuz zeimakeh
sat lokegin añarab Iesuz togutaz koravori
amun emat hehan, 19 Pol paru maras manat
tapurah pi am zei modasikaroh gogot to-
vai emoohan Godihö añarab Zuda bon
pat poriz ñaravatak tooh-pov parun bar
mañah.

Pol Godiz tup ahomakeh sat tah

20 Tahan paru hatevetet Godiz abatao bat
hel batat biñ mañah. Tat aban napuhö
Polin epat mañah, "Deim modap ni hodad,
met Zuda añarab ahovokaro, Iesuz ñetivon
hatevetet pimaz homeo badae batat zei
eperih hezari honeo Mosesiz ñetï kateñir
ah ñeñ baval hat tamah, 21 met Zuda nar-
ihö nimaz epat moreg hamahan zei eperih
hezari hateveteamah, 'Pol pi zeisikaroh
darim Zuda modari añarab patariz ñara-
vatak sat hezaek sat em tovai paru porin
Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ elat ritou
tapanepuh parum roholoz kosiñ naelotuz,
ma dari Zudaholoz tameg-modatü amun
kos rez manapanez mañamah.' Pot nimaz
moreg hamah. 22 Met rotap paru ni ev
emeñivoz hatevetepan hezag, tair takan
paru nimaz tin hodad tapan? 23 Povoz
deim hakaz epatam tohoz. Met dei-
hanañ aban nañariv nañarivihö gog nao
tohot bon tapanenahoh gag taeñ maot ela-
panez Godin mañat parum gag taeñ nael
hez, 24 povoz ni aban okorinañ Godiz tup
ahomakeh lokat pim etañik tin ravapanez
paru anumai nari zum tat bareñ elapanez
monis manekepuh Godiz gog nao tapanez
potam ni amun tohoz. Tapanen parum
gag taeñ maot elapan. Met pot teken
paru modarihö nimaz epat homepan, Ae, pi
Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ baval hamahag,
modari pimaz hamahan hateveteameg-pov
moregao ok, pot homepan. 25 Met ni ho-
dad, mamog añarab Zuda bon pat tairari
Iesuz homeo badae batat hez-poriz homet
dei tepae menat parun epat mañeg, 'Paru
akohol parumauhö matut tamahariz hat
anumaihol hañiv bareñ elamah-pori nain-
otü, ma anumai nariz uveo amun berevap-
anen paru uvë pov bat nainotü, ma anu-
mai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat
uveo naverev tamahari paru nainotü, ma
paru modapuz añap ma abup betez givogï
navotü.' Pot tepae menat hamaneg."
26 Pot mañahan Pol hatevetet orat zeire-
vai al teehan aban gag taeñ nael heh-pori
bavizat Godiz etañik tin ravapanez paru
Zudaholoz toohat tahapuh Pol Godiz tup
ahomakeh sahapuh parum tooh-pov bon
tapanez homet aban anumaihol bareñ elat
mañarooharin epat mañah, "Met alizañ 6
bon tapanen zeirevai dei honep honepuz
hat anumaihol bareñ elat mañarepek."

Zudahol Pol bah-ñetiv

27 Pot mañahan anumaihol bareñ elat
mañarapanen bon tapanez hah-aliz pos
ravahan Polir modari Godiz tup ahomakez
temeraz kohat sat hehan Esia zeisikanañ
Zuda nari piin eteh. Tat paru Zuda aban
mod poek heh-porin mañahan paru aho-
vokaro pimaz mogao ahoam tat nari emat
Pol bah. 28-29 Met garos Pol Zerusalem zeitak
het Epesas aban pat nap pim abatao Tropi-
mas pop parup karar sat em toohan paru
pori eteoh. Povoz Godiz tup ahomakeh
paru Polin etet, Tropimas honeo poek bav-
izat emah, pot moreg homet Pol bovai ñeo
ñarah epat hah, "Ae, ari Israel aban emat
dei eñizei. Met aban epop zeisikaroh sat
em tat dari Zudaholoz ñetï horiv modarin
mañovai Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ elat
ritou tapanez, ma Godiz tup ahö tin epa-
makez, 'Horimak ok,' pot mañovai sooh.
Met pi dari Zudaholoz ah ñeo hahan hez-
pov elat aban pat nap kohat ev bat emahan
tup ahö tin epamak horï ravah." 30 Met pot
ñeo ñarah hahan ñetï pov Zerusalem zeitak
zuam an pap manahan añarab hatevete-
hapuh porü hat emat poekahar topourat
etehan Pol kezao beri hat bat Godiz tup po-
makehanañ iñidoh emahan haitok zisikaro
zuam merizah.

Pol urahan ñai abanari emah

31 Tat paru Pol ur ñomapanez hat toohan
aban nari Roma ñai abanariz map ahopun,
"Zerusalem zeitak añarab ahovokaro poek
zei ñai ahov baval hah," pot ñetiv mañah.
32 Tahan pi pim ñai aban ahö modari met ñai
aban parum irih hehari bavizat zuam porü
hat sat ahovokaro topourat Pol uroohaek
sahan paru ñai aban ahö popur pimerin
etet Pol betet zei manah. 33 Tahan ñai
aban ahö pop emat etet Pol ñevok biza-
panez bahapuh pim irih ñai aban hehari
senirepekaronañ pim marasikaroz dema-
panez mañahan demoohan aban urooh-
porin at mañah, "Met aban epop horï

tairao tahan ari pi epat metoog?" [34] Pot
at mañahan paru ñetiv betez betez mañat
ñevel bel ahoam hahot hehan aban ahö
pop hatevetet basat em tahapuh pim ñai
aban goerin epat mañah, "Basat darim zei
ahö kezamakeh kohat memerizei." Pot
mañahan paru Pol basat zei pomakez
[35-36] ririñasizañ helapanez toohan añarab
honeo sah-pori maot ahoam ñai ñeo ñarah
epat hahot heh, "Ari aban okop ur ñomei."
Pot hat paru maot Pol urapanez toohan ñai
abanari Pol bañelet helah.

Pol Zuda pimerin ñetiv mañah

[37] Tat kohat lokapanez toohan Pol Grik
ñevonañ ñai abanariz map ahopun epat
at mañah, "Erom, met rekot ne ñetï avï
navotar niin bar nañom, ma tair?" Pot at
mañahan aban ahö pop Polin epat mañah,
"Ae, ni Grik ñeo hodade? [38] Povoz ni Izip
aban nap batam poek het ñai abanap ravat
Roma deim gavman aban ahorinañ nae nap
menapanez hahan aban ñai tooh-modari
4 tausen togü manat zei ñai tahan Roma
ñai abanarihö ritou metahan paru ham
betezarah sat hehariz ahö pop bon, oñ ni
patap ok." [39] Pot hahan Pol hañiv epat
mañah, "Gu, ne pop bon, oñ patap ev,
Zudaholokanañap, Silisia zei posik nem zei
kapot Tasas zei ahö potak nem abatao petï
ok menahan hez. Povoz rekot ni gu haken
ne añarab eperin ñetiv mañom, ma tair?"
[40] Pot mañahan ahö pop gu hahan Pol rir-
iñasik rouvat het ñetiv hapanez marañinañ
paru bagaa batahan had gaa tahan Ibru
parumauz ñevonañ Pol parun epat mañah,

22

[1] "Erohol, nem papar bos, nem tovai
emooh-ñetï kap pot badede añoman ari
hatevetepek." [2] Pot Pol Ibru parumauz
ñevonañ mañahan, paru tinam had gaa tat
heh. [3] Tahan epat mañah, "Ne Zuda abanap
ev, met nem nonop Silisia zeisik Tasas
zeitak ne navatahan het ahö rav meñet ev
emohon hodadevoz zeimakeh aban
Gameliel
popuhö Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ darim
iz mimiholon mañahan tovai emooh-poñ
nañairoohan ne map hodad tooh. To-
hopuh ari Godiz zait tat pim ñetï kateñin
hatevetet zaitivonañ baval hameg-povoz
zut ne amun taput tat baval hahot hehö.
[4] Tat batam paru Iesuz non magei tin
añairooh-pooroh soohari paru ur ñomo-
maz zait tat ne boohopuh kakam zeimakeh
memerizat bahorï metooh. [5] Met paru
aban anumaihol bareñ elat mañarama-
hariz aban ahopur darim kaunsor aban
modari ne rotap hamoh-povoz paru ok ho-
dad hez. Met paru porihö ne Damaskas
zeitak aban ahori manomaz tepae menat
nanahan basat Iesuz homet hehari demat
bat ev emat Zerusalem zei epatak kakam
zeimakeh memerizoman kakamao meto-
hopanez hat Damaskas zeitakaz nonoroh
sooh," pot mañah.

Pi Iesuz homeo badae batahao mañah
Aposor 9:1-19, 26:12-18

[6] Pol pot mañat maot epat mañah, "Met
nonoroh ne sohot gitap revah poz hahan
Damaskas zeitaz totoi honoohon abara-
hanañ aliz nao erat nem okat epat rouvat al
tezat ne balopotak navatahan, [7] hamarah sa
ñodohon ñe nao naekanañ nem abatao hat
epat nañah, 'Sol Sol, ni tairaiz orah rezah
ne bahorï netohot hez?' [8] Pot nañahan ne
epat mañoh, 'Nem ahop, ni tairap?' Pot
mañohon pi hañiv epat neen nañah, 'Ne
Iesu Nasaret zeitakanañap, ni ne orah rezah
bahorï netameñip.' [9] Pot nañahan met aban
dei honeo soogiri alizavon eteh, oñ paru pi
ñetï neen nañah-povon tin hat navet. [10] Met
ne maot Iesun epat mañoh, 'Nem Amip,
met ne tair tomaz ni homet nañamen?' Pot
hahon pi maot epat nañah, 'Ni bal hakepuh
Damaskas zeitak sat heken Godihö nim map
tookezatuz au hahan hezaek aban napuhö
ok nañapanen ni hatevetekë.' [11] Pot naña-
han aliz ahov erat nem etañik norouvahan
nem etañ kut toh, povoz aban dei soog-pori
nem marasiz navahan dei Damaskas zeitak
seg.

[12] Met Zuda aban nap zei potak heh, pim
abatao Ananaias pi Mosesiz ñetï kateñir ah
ñeñ baval hat tinam soohan Zuda aban mod
poek hehari piin etet, 'Aban tinap ok,' pot
pimaz haoh. [13] Met ne poek sat hehon aban
pop nem nakoe emat epat nañah, 'Sol nem
modap, ni maot etañ eterë.' Pot nañahan
tapurah ne maot etañ tin eteohö. [14] Tohon
Ananaias maot epat neen nañah, 'Met God
darim iz mimiholoz ahö popuhö ni tinam
hodad tat pim zaitivok nim tookezat au
hakahan hezaek tovai sookez ok ni ba ou
navatahan pim rop tin hezapun et hareet
pim gizasinañ ñeo hahan ni hat haveteñ.
[15] Povoz ni Iesuz ñetiv ma nim etet hat-
eveteñit añarab maporin mañovai sooken
paru hatevetehop. [16] Kar, deip gaa natotü,
oñ bal haken ne ivoh nemeeman darim
Amipuz abatavok neñizapanez mañeken

nim horiv map ol betepan.' Pot nañahan ne
bal hahon pi ivoh nemeeh."

God Pol potazao bavatahan eteh

17 Pol pot mañovai maot epat mañah,
"Met tokat ne Damaskas zeit betet ev
Zerusalem zeitak maot emat het narah ne
Godiz tup ahomakeh sat het mañeo ha-
hot hehopuh potazao banavatahan nem
Amipun etehon, 18 epat neen nañah, 'Ni
Zerusalem zei epatak het nem ñetiv añarab
epekarin mañooken barotap navatotug, ni
zuam zei epat betet modaek sa.' 19 Pot
nañahan ne epat mañoh, 'Nem Amip, met
paru mapori ne Zuda zeisik topour zeiñik
lokat nimaz homeo badae batat hehari
urovai basat kakam zeimakeh memerivai
soohovoz paru nemaz hodad hez. 20 Met
paru aban Stiven nim ñetiv haoh-pop
heleñinañ uroohan ne, Tin ok metamah,
pot homet pi urooharіz dimiholoz korav
ravat het etet hehö. Met pot tohoekanañ
hodad tinao bat nimop ravoh, povoz parun
mañohoman hatevetehopan.' 21 Pot mañо-
hon Iesuhö maot epat nañah, 'Evo, ni ev
naketü, oñ petev ne ni nemeeman hotoh
añarab Zuda bon oñ mod patariz ñaravatak
ni sat nem ñetiv paru porin bar mañovai
sookë.' Pot darim Amip nañahan hat-
eveteohö." Pol pot parun mañah.

Ñai aban ahop Poliz korav heh

22 Met Zudahol añarab patarinañ het ñetï
nae nap hapan hezavoz ahao hahan heh,
povoz Pol añarab patarin sat mañapanez
parun mañoohanam añarab pori hatevetet
kaev ravat tapurah ñeo ñarah hat hel hel
haovai ñai abanarin epat mañah, "Aban
akap pi hamarah biririï naketü, oñ ur
ñomei." 23 Pot mañovai parum dimihol
tezat teurahapuh ahoam hel hel hat ham
tomol moleo bat betehan helah. 24 Tahan
ñai aban map ahop pim ñai abanarin epat
mañah, "Ari aban epop kohat basat eñar
mar zirah bizat demat biñinañ urat pi horï
tairao tahan pimeri hel hel hamah-povoz
kapotaz at mañat hatevetei."
25 Pot mañahan paru pim hahat tat Pol
demat biñinañ urapanez tahan Pol ñai aba-
nariz ahö mod nap rouvat hehaekan etet
epat mañah, "Met nem abatao ari Rom-
aholoz tep natak menahan hezap eveg,
tairaiz arimauz ah ñeo elat nem ñeo tin
nakaek nourepekez tameg?" 26 Pot mañа-
han ñai aban pop hatevetet sat pim ahopun
Poliz hahat bar mañah, "Erom ae, met aban
akapuz abatao dari Romaholoz tep natak
menahan hezapug, tair homet hañin basat
urakaz toog?" 27 Pot mañahan ñai aban
ahö pop hatevetet sat Polin at mañah, "Ni
rotap nim abatao deim tep natak mena-
han hezapu?" Pot at mañahan Pol epat
mañah, "Rotap nem abatao arim tep natak
menahan hezap ev." 28 Pot hahan aban
ahö pop epat mañah, "Met batam ne Roma
bonop, oñ monï ahos manat nem abatao
tep poñiz natak menahan hez." Pot mañа-
han Pol hañiv epat mañah, "Met nem
papapur nonopuz abatavokaro Romaholoz
tep poñiz natak menahan hehaek ne na-
vatahan Roma nap ravat hez." 29 Pot Pol
ñai aban popun mañahan paru pi urat horï
tairao tahavoz at ñeñ mañapanez ñai bizat
etet hehari hatevetet ñaihet tat zei manat
sahan parum ahop amun ñai het tah. Met
pi parum ah ñeo elat mañahan Romaholoz
tepae bat hehap biñinañ demahan hehavoz
homet ñaihet tat pot homeh, Petï nem
ahori ne hañiv netapan.
30 Pot homet paru orat hehapuh zeirevai
ñai aban ahö pop pim irih heharin mañа-
han paru Pol biñinañ demahan hehaek bav-
ilah. Tahan paru Zudahol kap tairatati-
hanañ Poliz ahoam mogao tah-povoz hat-
evetepanez paru aban anumaihol bareñ
elat mañarooharіz ahori met Zuda kaunsor
aban ahö modarin mañahan em topoura-
han ahö popuhö Pol bat emat parum ñar-
avatak meñeh.

23

Kaunsor aban porin ñetiv mañah

1 Met parum ñaravatak meñehan Pol
kaunsor aban ahö porin et giz giz metat
het epat mañah, "Nem modari, met Godiz
etañik batamohanañ aliz houloñik tovai
emohot petev nem toh-navoz ne home-
amohopuh, Piuhö ne hañ horiv tokat neta-
pan hez, pot homet ne ñaihet tamoh bon."
2 Pot mañahan aban anumaihol bareñ elat
mañarooharіz ahop pim abatao Ananaias
popuhö kaev ravat Poliz nakoe rouvaehari
pim gizaropoz urapanez mañahan urahan,
3 Pol aban ahö popun epat mañah, "Met
modari niin eteamahan ni tinap, oñ zi
ñolomed rouvaezan kohat loporï zañ tat
hop hop tamahavoz zut nim loporï horï
hez, povoz God ni bahorï netapaneg tinam
home. Met ne ñevok nevizahaek ni Mosesiz
ñetï kateñir ah ñeñiz homet nem ñetiv
ba oñ batekez hez, oñ Mosesiz nap betez
naurotuz hahan hez-pov niuhö elat paru
aban eperin ne nourapanez mañameñin
nourah."

4 Pot mañahan aban pim nakoe heh-
porihö Polin epat mañah, “Ae, aban okop
paru anumaihol bareñ elat mañaramahariz
ahop okeg tairaiz ni ñetï horï okov piin
maneñ?” 5 Pot hahan Pol epat mañah,
“Auma, met ne aban okop ahö hameg-pop
ravat hez-pov ne unun. Met arimaz aban
korav ahö ravat hepanezariz ari ñe horiv
haotunei, pot menahan hezaek ne pimaz
hodad hehotin, pot namañ toh narab.”
6 Pot Pol parun mañat etehan Parisi
abanari met Sadiusi abanari paru poek
topourat heh, povoz pi epat parun mañah,
“Ari nemeri, ne Parisi abanap ev, met nem
papap amun Parisi abanap. Met tokat ño-
mamahari maot bal hapan pot ne hamo-
hovoz hat ñevok nevizah.” 7-8 Met Sadiusi
aban pori ñomamahari maot bal nakaotü
pot hamah, ma pituholor enzolihol bon
pot hamah. Oñ Parisi aban pori rotap
ñomamahari maot bal hapan, ma pituholor
enzolihol hez, pot hamah. Povoz Pol pot
hahan Sadiusi abanari pat met Parisi aba-
nari pat ravat baponat tat bal hahapuh,
9 ñeo ñarah hat ser nae nap ahoam ha-
hot hehapuh Parisi aban nari bal haz rou-
vat hehaekanañ epat modarin mañah, “Dei
aban epopuz horï tahavoz etegin bon, petï
nonoroh soohan pitü napuhö ma enzol na-
puhö ñetiv piin mañah ma tair?” 10 Pot
hahan Sadiusi pori map gitait ravat nae
nap ser hahot hehan ñai aban ahop epat
homeh, Ganö pim eñar maraz bat beri ha-
hot haleñas mez dañat marañ batezapan
hez. Pot Roma ñai abanariz ahop homet
pim ñai aban goeri paru Zudaholoz ñara-
vatak Pol hehaek er horat baveri hat basat
maot hel zei ahomakeh memerizapanez
mañahan mañahat tah.
11 Tahan kutur potak Pol orat hehan
darim Amip emat pim nakoe rouvat epat
mañah, “Pol, ni ev Zerusalem zeitak
añarabon nem ñetiv mañeñivoz zut Roma
zeitak sat taput tat bar mañekë, povoz nim
loporï bakez navatoman ni ñaihet natotü,
oñ kez tat sat nem ñetiv poekarinahoe
mañohoz.” Pot Iesu emat Polin mañah.

Pol menapanez der gup tah

12 Met zeirevai al tezahan Zuda aban nari
topourat nae nap gipizor ivov nainotuz
ahao hat epat nae nap mañah, “Met dari
gipizor ivov nain hekapuh Pol menatahoh
tokat potü maot nak.” 13 Pot hat ñanao reeh-
aban pori 40 heh. 14 Tahapuh paru sat aban
anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir
paru meñizat gogot tooharin epat mañah,
“Met dei gipizor ivov nain het Pol menata-
hoh nakaz nae nap hamañeg. 15 Povoz
ari Roma ñai aban ahopuz ñeo meet epat
moreg mañei, ‘Rekot ni Pol maot meeken
ev emapanen pim ñetiv maot dei tin hat-
evetekaz zait teg.’ Pot moreg mañepeken pi
meepanen nonoroh emohopanen dei poek
sat baelat pi menak.” Pot ahorin mañahan
gu hah.
16 Oñ pot paru topourat hah-povon tokat
Poliz ro guap hatevetet sat ñai abanariz hel
zeimakeh lokat guap memerizahan hehaek
bar mañah. 17 Tahan Pol hatevetet ñai
aban napuz as hahan emahan epat mañah,
“Nim ñai aban ahopuhaz aban ro epop
bavizat seken pi ñetï nao piin mañapanen
hatevetep.” 18 Pot piin mañahan ñai aban
pop pim ahopuhaz aban ro pop basat epat
mañah, “Aban Pol memerizegin hez-pop
nemaz as hahan sohon aban ro epop nihaz
bat emoman ñetï nao niin nañapan, pot ha-
han ne ev bat emoh.” 19 Pot ahopun maña-
han aban ro popuz marasiz bat bamain
batat sahapuh epat at mañah, “Erom, ni
ñetï tairao neen nañekez hat emeñ?” 20 Pot
mañahan pi epat mañah, “Met paru Zuda
ahori niin epat moreg nañapan, ‘Zeirevai
ni Pol meeken deih emat pim ñetiv tin
hapanen hatevetek.’ Pot moreg niin naña-
pan hah. 21 Oñ Zuda aban nari 40 pori
Pol menapanez hat gipizor ivov nain het
menapanepuhoh potü maot napan. Pot
nae nap mañahaek ni moreg netapanen
gu hat Pol meeken nonoroh sohopanen,
paru emat baelat het pi menapan, pot hah.
Povoz tovai niin emat nañapanen gu hat
pi meotun.” 22 Pot mañahan ñai aban ahö
pop hatevetet aban ro pop emat piin bar
mañahavoz modarin mañapan hezavoz ah
ñeo mañat meehan maot sah.

Piliks ahopuhaz Pol meehan sah

23 Tahan ñai aban ahö pop pim irih
hehañarivin as hahan emahan epat mañah,
“Arip ñai aban hamarah samahari 200,
met ñai aban osiholok helat samahari 70,
met ñai aban kepahav ñelet samahari 200
batogü manat kutur epatak 9 kirok tapanen
Sisaria zeitak aban Pol basepek. 24 Met Pol
amun pim osiñariv manepeken bapanen pi-
maz tin korav ravat Piliks zei epesikaz map
ahö ravat hez-popuhaz basepek.” 25 Pot
mañat aban ahö pop toutat aban Piliks pop
basat manapanez tepaek epat menah,
26 Met ne Klodias Lisiasihö ni Piliks zei
epesik deim ahop ravat hezapuz homet

tep epee ev menamohoek ni bat eterë.
Oñ kar ni tin heza?
27 Met aban epop paru Zudahol bat
ur ñomapanez toohan ne pim ñetiv
pot hateveteohö. Pim abatao dari
Romaholoz tep natak hamenahan hezap
ev. Pot ne hatevetet nem ñai aba-
narinañ honeo dei sat balae beg. Tat
bat emat memerizegin heh. 28 Met pi
horï tairao tahan paru ur ñomapanez
tooh-pot ne hatevetemaz paru Zuda-
holoz kaunsor ahoriz topouroohaek pi
bat sooh. 29 Tohon paru hahan ne pot
hodad ravoh, Met paru Zudaholoz ah
ñeñ hamah-nen poñiz homet ur ñoma-
panez tooh, oñ pi ur ñomakaz ma kakam
zeimakeh memerizakaz pim horiv bon.
30 Met paru Zuda pori moreg netat pi
menapanez ñetiv hahan ne hateveteohö,
povoz meeman nihaz ok bat emapan.
Met paru pi ñevok bizapanez hamaharin
pot mañoh, "Ari Sisaria zeitak sat darim
ahopun Pol pi horï tairao tahan ari
urakaz hameg-pov bar mañei."
31 Pot menat manahan pim ñai aba-
nari hahat tat kutur taputak Pol bahapuh
sohot Antipatris zei potak berevat orah.
32 Met zeirevai al tezahan ñai aban hama-
rah soohari borourat maot parum zeitakaz
emah. Tahan osiholok soohari Pol bat
sohot, 33 Sisaria zei potak berevat aban zei
posiz ahop hehaek sat tepae manat Pol
poek meñeh. 34 Tahan aban ahö pop tepae
rekö hat Polin epat at mañah, "Ni zei
tairasikanañap?" Pot at mañahan Pol epat
hah, "Ne Silisia zeisikanañ emat hezap ev."
35 Pot hahan maot aban ahö pop mañah,
"Kar, met ni ev am heken ne ñeo meeman
sat ni ñevok nevizapanez hamahari emat
hapanen nim ñetiv ne hatevetem." Pot
mañat pim ñai abanarin Pol basat aban
ahö nap Erod popuhö batam pim zei ahö
kezamak demahan hehaek memerizat tin
korav ravat hepanez mañahan basah.

24

Pol maot ñevok bizah

1 Tahan poek Pol hehan alizañ 5 bon
tahan Zerusalem zeitakanañ aban anumai-
hol bareñ elat mañarooharizz ahop Ananai-
as met Zudaholoz korav ahö narir, aban
nap pim abatao Tetalas pop pi Roma gav-
man ahoriz ñetï kateñir ah ñeñ hahan heh-
poñiz pi map tin hodad hehap, parunañ
honeo Sisaria zeitak Roma aban ahop Pi-
liks hehaek emat topourat aban Pol ñevok
bizahavoz kapot Piliksin mañah. 2 Tahan
Pol sat bavizat emahan aban Tetalasihö
garos Poliz tah-kapot hapanez mañahan
pi bal hat epat bar hah, "Piliks ni deim
aban ahö tinap, ni hodad tinavonañ het
deimaz korav ravat hezan dei Zudahol tin
het añarab modarinañ nae nap namen hez,
ma ni tinam homet dei eñizameñin deim
zeis tin hez. 3 Povoz dei deim zeitakaroh het
nimaz zait tat ni tinap pot hameg. 4 Met ne
ahoam haoman ni kaev ravekë hez, povoz
aban epopuz ñetiv aviam niin nañoman
ni masakavonañ hatevetekë. 5 Met aban
epopuz dei pot hodad hez, Pi horiv ahoam
tamahapuh modari bahorï batamahap ev.
Pi Iesu Nasaret zeitakapuz homet sama-
hariz ahop ravat hez, met zeisikaroh deim
Zuda modari sat hezaek pi sat ñetiv mañ-
vai soohan añarab ahoam hatevetet kaev
ravat hel hel hat Polinañ honeo heharinañ
nae nap menoh. 6 Met Godiz tup ahomakeh
pi aban patari bavizat emat lokahan deim
zei pomak horï ravah. Tahan dei piin etet
beg. [Tat Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñiz
homet pi ñevok bizakaz toogin 7 ñai aba-
nariz aban ahop Lisias emat kez ravat beri
hat basah. 8 Tat dei aban epop ñevok biza-
kaz zait tegiri emat niin pim horï tahavoz
bar nañakaz Lisias hahan ev emeg.] Met
aban okopun at mañeken pim horï tahan
nem petev hamoh-epovoz kapot pimauhö
pim gizaroponañ hapanen rotapuv ou rava-
pan." 9 Pot mañahan paru Zuda modari
honeo ravahapuh paru pot hah, "Rotap ok
hamah."

Pol bal hat Piliksin mañah

10 Pot mañat Tetalas toutahan zei posiz
aban ahö pop Pol bal hat hapanez pim
marasinañ zu metahan Pol bal hat Piliksin
epat mañah, "Erom, met ne nimaz epat ho-
dad hez. Batamohanañ ni zei epesis korav
ahop ravat het añaraboz ñetiñ hatevete-
hot ba oñ batovai emooñin, krismasañ
ahoam bon tah, povoz ne nem toohot ñetiv
niin nañomaz homet biñ ravoh. 11 Met
ne epekanañ Zerusalem zeitak sat Godin
mañ mañomaz hat hamarah soohon alizañ
12 nenam bon tah. Met ni aban oko-
rin at mañeken paru nem hahö-epovoz,
Rotap ok hamah, pot hapan. 12 Met ne
poek hehon paruhö neen etehan ne Godiz
tup ahomakeh het añarab modarinañ nae
nap ser nak, ma añarab batopourat ñetiv
mañovai bahorï namet, ma dari Zudaholoz
topour zeiñik ma zeitaz daparih het ne horï

nao metat añarab bahorï navat. [13] Povoz petev nem horï tohon parum niin nañamah-
epovoz rotapuv paru rekot ba ou navatotü.
[14] Oñ epat haoman ni hatevet, Ne Iesuz
non magei tin añairooh-pooroh samoh, pot
hamahaek rotap ok. Oñ kar, paru Zuda
ahori dei Iesuz non mageioroh samegiri
darim mimiholoz ahop God pop betet ahö
modaputï ravat mañ mañameg, pot moreg
ok hamah. Oñ darim mimiholoz homet
mañ mañooh-tapupun ne mañ mañovai
samoh, ma ne amun Mosesiz ñetï kateñir ah
ñeñir Godiz propet abanariz ñetï menahan
hezañiz ne barotap batat haovai samoh.
[15] Oñ paru aban ne ñevok nevizah-okori
tokat añarab tinarir horiri ñomamahaek
God hapanen maot bal hapanez hamah-
taput ne amun hamoh. [16] Povoz ne orah
rezah añaraboz etañik, ma Godiz etañik
horï nao nat tin tovai sohoman nem loporih
horï nao naketuz hat ne rez kek tat tovai
samoh."
[17] Pol pot mañat maot epat mañah, "Met
batam ne Zerusalem zeitakanañ sat zei
modasikaroh sat em tohot hehon kris-
masañ ahoam bon tahan nemeri meñizat
monis manomaz ma Godiz hañiv bareñ elo-
maz hat maot borourat ev emoh. [18] Tat
ne Godiz tup ahomakeh sat deim tamegit
Godiz hañiv bareñ eloman garos nem loporï
tin ravapanez ne gog pot tat bon tohon
paru etet ne navah, oñ ne añarab poek
heharin ñetï nao mañohon kez ravat ñevel
bel hah bon, oñ tin hehö. [19] Met paru Esia
zeisikanañ Zuda nari poek emat het etehan
ne horï tairao tohon navah-povoz paru-
maz ñeo meeken emat hapanen dari hate-
vetek. [20] Ma Zerusalem zeitakanañ emah-
aban ahö okori ne ñevok nevizat nem ñetiv
hah-porah ne horï tairao tohon bar batah?
Povoz hapanen dari hatevetek. [21] Ma ñevok
nevizahan parum ñaravatak bal haz rouvat
hehopuh ñeo ñarah epat mañoh, 'Tokat
Godihö hapanen ñomamahari maot bal
hapan-pot ne hamoh-epovozam ari ne ñe-
vok nevizeg.' Petï pot mañohovoz homet,
'Horiv ok hah,' pot ev emat hapan ma tair?"
Pol pot mañah.
[22] Tahan met Piliks Iesuz non magei tin
añairooh-pooroh soohariz pi tin hodad
heh. Tat Polin pot mañah, "Petev nen
ev hag, oñ tokat ñai abanariz ahop Lisias
emapanenahoh maot nim ñetï hameñ-okov
haken ne hatevetet ba oñ batom." [23] Pot
mañat ñai aban Poliz korav ravat heha-
pun pimaz tin korav ravat hepanez mañah.
Tahan Pol pi zei ahö pomakeh sat em tat
pim modarinañ ñetiv hahopan, ma tairaiz
pi hahopanen paru bat em manohopan,
povoz homet aban korav popun mañah.

Pol krismas navokaro kohat heh

[24] Pot mañahan berevat sahan pi hehan
aliz nañ bon tahan aban Piliks met pim
añap Drusila, pi Zuda añ nap, parup poek
maot emah. Tat aban pop Poliz as ha-
han emat Iesu Kristoz ñetiv tinam parupin
mañoohan hatevetehot heh. [25] Met Pol
ñetï pov mañovai pi añarab opepeam so-
hopanez, ma horï tapan hezavoz korav
tinam hepanez, ma tokat God ñevok eviza-
panez hahan hez-ñetï poñ map badede
mañahan Piliks hatevetet ñaihet tat epat
piin mañah, "Kar erom, petev nen ok
hañ, met tokat modarah as haoman emat
maot nañeken hatevetem." [26] Pot mañah,
met aban ahö pop pimam pot homet heh,
Pi kilam ne monis nanapanen meñizat
baverevom. Pot homet orah rezah Pol emo-
hopanez as haohan emoohan parup ñetï
nenavoam nae nap mañooh.
[27] Pot tohot hehan krismas houlovokaro
bon tahan aban ahö mod nap Piliksiz uru-
tak rouvahapuz abatao Posias Pestas pop
rouvah. Met Piliks paru Zudahol pimaz biñ
ravapanez hat Pol baverevapanez homet
hehaek ba naverev, oñ pi hehan etevai am
sah.

25

Pol Sisahaz meepanez hah

[1] Met aban Pestas ahö pop emat Pi-
liksiz urutak poek hehan aliz nasikaro
nas bon tahan pi Sisaria zei pot betet
Zerusalem zeitak sah. [2] Tahan aban anu-
maihol bareñ elat mañaroohariz ahori, met
Zuda aban korav ahö modari emat Pestas
popunahoen Poliz horï tah-ñetiv mañat
epat mañah, [3] "Deim ahop hatevet. Met
ni asiv meeken sat ñai abanarin mañapa-
nen Pol bat ev Zerusalem zeitak emapa-
nen pi ñevok bizak." Met pot mañapanen
nonoroh bat emohopanen baelat menapan
hat pot mañah. [4] Tahan Pestas epat mañah,
"Evo, met aban hameg-pop pi Sisaria zeitak
kakam zeimakeh memerizahan am hezaek,
ne aviam ev
het maot poek som, [5] povoz arihanañ aban
korav nari nenañ honeo dei sak. Tat pi horï
tairao tahan hameg-ñetï pov hapeken ne
hatevetem."
[6] Pot mañahapuh parunañ am hehan al-
izañ 9 bon tahan aban ahö popur Zuda
aban ahö nari paru Sisaria zeitakaz maot

sah. Tat poek sa berevat orahapuh zeirevai al tezahan horï toohariz ñeo haohzeimakeh Pestasir modari sat toutahapuh
Pol bat emapanez mañahan sat bat emah.
7 Tahan Pol parum ñaravatak bat em barouvahan hehan paru Zuda aban Zerusalem
zeitakanañ emah-pori pim nakoe em rouvat, Pi horï toohap ev, hat ñetï moreg navor
nao mañahan Pestas hatevetehan Pol horï
tahan etet hehap bon, povoz horï tah-pot
moreg haohavoz kapot ou narav. 8 Tahan
Pol parum hahavoz hañiv epat mañah,
"Evo, dari Zudaholoz hameg-nao ne elat
horï nao nat, ma Godiz tup ahomak ne
bahorï navat, ma aban ahop Sisaz hamahnao ne elat ritou nat, povoz tairao tohoekaz
ne ñevok nevizat ok hameg?"

9 Pot mañahan Pestas pi Zudaholohö pimaz aban tinap homepanez hat Polin epat
mañah, "Met rekot dari Zerusalem zeitak
sakapuh nim horï teñin hamahavoz ñetiv hapeken ne hatevetet ba oñ batoma?"
10 Pot mañahan Pol epat manah, "Evo, met
ni aban ahop Sisaz urutak rouvat het zei
epamakeh añaraboz ñetiñ hatevetet an
tameñip okeg, tairaiz maot poek sakaz
hameñ? Evo, met rekot ni ev nem ñetiv
hatevetet ba oñ batekë.

Met ni hateveteñin petev paru Zudaholonañ hagiek nem horï tohovoz kapot
ou narav, ma paru Zudahol ne horï nao
namet. 11 Met ur noñomapanez ne horï ahö
nao tohovozatin ne mod nao nak tohon
rekot men noñomah narab, oñ aban eperi
paru nemaz moreg hamahaek ganö ne ur
noñomapan hezavoz parum marañik ni ne
nanevizotü. Erom, ne Roma zeitak soman
darim aban map ahop Sisa popuhö nem
ñetiv hatevetet ba oñ batapanez zait toh."
12 Pot hahan Pestas pim kaunsor aban pi
meñizooh-porinañ ñetiv hat Polin hañiv
epat mañah, "Ni darim ahop Sisa nim ñetiv
hatevetet ba oñ batapanez hañ, povoz nemeeman ni popuhaz sekë." Pot mañahan
paru berevat sah.

Aban Agripan Poliz ñetiv mañah

13 Met poek hehan tokat zei modasikanañ
aban ahö kiñ mod nap pim abatao Agripa
met pim saupuz abatao Benaisi poñariv
Pestas pi magei ahop ravah-ñetiv hatevetet
pim zeimakeh helakao emah. 14 Met parup
aliz nañ poek emat hehan Pestas popuhö
Poliz ñetiv Agripan epat mañah, "Aban nap
Piliksihö ev kakam zeimakeh memerizahaek am ok hez. 15 Met ne batam Zerusalem
zeitak sohon paru aban anumaihol bareñ
elat mañaramahariz ahori, met Zudaholoz
korav ahö modari aban pop horï tahavoz
ñetiv nañat nem ñai abanarin, 'Ur ñomei,'
pot mañomaz neen nañah. 16 Tahan ne
epat mañoh, 'Evo, met dei Roma aban
ahori nap nao tamahan aban mod nap emat
betez hamahavozam zuam bat ur nañom,
oñ garos ñevok bizamegin, Pi horï tah, pot
hamahan pimauhö hañiv hamahan, pim
horï tamahao ou ravat rotap ravamahanahoh hatevetet pop ur ñomameg.'

17 Pot mañohon paru Zuda ahori zei
epatak emahan orat zeirevai dei sat ñevok añarab bizat hateveteameg-zeimakeh
lokat toutat hegipuh as hahon Pol bat
emah. 18 Tahan ne Poliz horï tairao tahan
paru hamah, pot hatevetem hat hehö, oñ
paru hahan hatevetehon pim horï tahan
paru pi ñevok bizah-povoz kapot ou narav.
19 Met paru Zudaholoz ahop God mañamahpopuz, ma aban pim abatao Iesu batam
ñomahapuz Pol maot bal hat biririï hezpot haohavoz mogao tat pi ñevok bizah.
20 Tahan ne home midin tat pim ñetivoz
kapot tin hodad nat tohopuh, Pol maot
Zerusalem zeitak sapanen poek parum
ahorinañ dei hatevetet ba oñ batakaz piin
mañoh. 21 Tohon Pol evo hat kakam
zeimakeh am hepanen tokat meeman Sisa
popun pim ñetiv sat mañapanen hatevetet
ba oñ batapan, pot neen nañah. Povoz Pol
am hepanen tokat Sisa popuhaz meeman
sapan." 22 Pot Pestas mañat bon tahan
Agripa epat mañah, "Met aban hameñokop emat pim ñetiv maot hapanen ne hatevetem nak." Pot hahan Pestas epat hah,
"Kar, povoz zeirevai pimauhö emat hapanen ni pim ñetiv hatevetekë," pot mañah.

23 Tahan orat zeirevai Agripa met Benaisi
parup redevokaro tin tat emahan añarab
etet hehan sat lokahan parum tokat ñai
aban ahorir zei potak aban ahori lokahapuh
toutahan Pestas aban nap meehan sat Pol
bat emah. 24 Tahan Pestas bal hat pot parun
mañah, "Agripa, nem ahö modap ae, ma ari
añarab ev topourat hezari, haoman aban
epopun etei. Met paru Zuda maporizaro
Sisaria zei epatak ma Zerusalem zeitak
aban epopuz mogao ahoam tat epat neen
nañooh, 'Ni pi ñevok bizeken ñai abanari pi
bat ur ñomapan.' Pot paru neen nañoohap
ok emat hez. 25 Oñ paru pim horï tahavoz
ñetiv hahan hatevetehon paru pi bat ur
ñomapanez horiv bon. Tahan pi pimauhö
Sisa popuhaz meeman sapanepuh, pim ñetiv mañapanen hatevetepanez hahan, ne
gu hat ev meñehon hez. 26 Oñ pim horivoz

kapot bon, povoz ne tepae menat pinañ ñai
aban sapanezari manoman basat Sisa man-
apanez tair menom hat ne home midin tat
hez. Povoz Agripa, nir añarab ari ev hezariz
ñaravatak pi ev meñehog, pi ñetiv hapanen
ni tin hatevetet pim kapot bar nañeken ne
hatevetet Sisa ahopuz tepae menat manom.
27 Met dari hodad, aban kakam zeimakeh
hez-nap ahopuhaz meemaz pim horï tairao
tah-ñetiv tepae namen tat upai meeman
sapanen, ahop etepanen tin naravotü."
Pestas pot Agripar añarab modarin mañat
toutah.

26

Pol Agripan ñetiv mañah

1 Pot hat toutahan Agripa Polin epat
mañah, "Kar, nimauhö nim tovai emooñit
ñetiv maot haken ne hatevetem." Pot
mañahan Pol bal hat pim toohat ñetiv ha-
panez maras meet epat mañah, 2-3 "Nem
ahop Agripa, met dei Zudaholoz tovai
samegiv ni hodad, ma nari nao hamahan
modari modao hamahavoz amun ni tin
hodad hakez, povoz met ne hahoman ni
hatevetet tovai zuam kaev ravotun, oñ am
hatevetet heken ne haovai sohot bon tom.
Met ne horï toh-pot hat paru Zuda nemeri
nemaz ñetï hamah-povoz kapot niin tin bar
nañoman hatevetekez ne zait toh.
4 Met ne goerah nem zei kapotak het
ahö rav meñet Zerusalem zeitak sat het
ahö ravat tovai emooh-pot paru nemeri
map ok hodad hez. 5 Met poek ne Parisi
abanap ravat hehö. Met dei Parisi aba-
nari deim Zuda modari ritou metat kez tat
Godiz nonoroh emameg-povoz tamegit ne
tinam tovai emooh-ñetï povoz paru Zuda
eperi rotap hamoh hapan ma tair? 6 Met
petev paru ne ñevok nevizahavoz kapot
ev. Batam Godihö deim iz mimiholon epat
mañah, 'Arih meeman erapanez au hahon
hez-pop tokat meeman erat eñizapan.' Pot
au mañahan hez, 7 met deim mimihol 12
poriz toguñ 12 ravat hez-pori orah rezah
Godiz mañ haovai pi meepanen erapanez
au mañahan hez-popuz ñai bizat etehot
hez. Met ni aban ahop hatevet, Ne amun
batam darim iz mimiholon au mañahan
hez-popuz homeamoh-nen povozam paru
Zudahol nemaz ñetï horiv hahot ñevok ev
nevizahan ne hez. 8 Oñ tairaiz ari ñomah-
nap Godihö maot baviriri batapanez pap tat
hez, pot homeameg?
9 Met batam ne gog ahot tat ne Iesu
Nasaret zeitakanañapuz añarab ravat
hehari bahorï metovai sooh. Met paru
pim abatao haovai sooh-pov betepanen
bon tapanez pot tooh. 10 Met pot tooh-
porah ne Zerusalem zeitak hehon paru
aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz
ahorihö nañahan ne Iesuz añarab togut
ravat hehari bat kakam zeimakeh memer-
izooh. Met paruhö nap ur ñomapanez
haohan ne amun gu haohon ur ñomooh.
11 Tat ne orah rezah darim topour zeiñik
lokat paru Iesuz kaev ravat pi horip ok
hat betepanez ne kakamao ahoam paru
metooh. Ma ne parumaz mogao ahoam tat
zei modatakaroh sat taput metovai soh."
Pol pot parun mañah.

Pi loporï boreurah-ñetiv mañah
Aposor 9:1-19, 22:6-16

12 Pol pot mañat maot epat mañah,
"Met pot tovai soohon paru aban anu-
maihol bareñ elat mañaroohariz ahorihö
Damaskas zeitak sat taput metomaz hat
tepae menat nanahan ne bat nonoroh
soohon 13 gitap kez ravahan gitauputak aliz
nao gitap ritou metat hehao abarahanañ
erat ner nenañ honeo soogiriz okat epat
rouvat al tezahan, 14 dei hamarah sa ñode-
gin Ibru deim ñevonañ epat hah, 'Sol Sol
ae, ni tairaiz ne orah rezah bahorï ne-
tameñ? Tat bolop oritom badat baeñat
samegin, sapanez kaev ravat hezan beri
hamegin kakamao hateveteamahavoz zut
ni nimauhö nim loporï bahorï metat kaka-
mao manameñ.' 15 Pot nañahan, 'Nem
ahop, ni tairap?' pot ne mañoh. Tohon
pi epat neen nañah, 'Ne Iesu orah rezah
nim bahorï netameñip ev. 16 Ni bal haz
rouv. Met ni nem gog abanap ravekez
ba ou navatohoek petev ni etet hateveteñ-
ñetï epov, ma tokat mod tairao nañairo-
maz pov, añarabon bar mañovai sookez hat
ne niih ev emoh. 17-18 Met ni nemeeman
añarab Zuda bon patarihaz sat nem ñetiv
mañat kuturutak hezaekanañ maot aliza-
sitï bavatekë, ma Seteniz kezavotï sama-
haekanañ maot Godiz masakavotï bat em
bavatekë. Pot tovai sooken parum lo-
porizaro borourat nemaz homeo badae bat-
apanen ne parum horiñ ol beteman paru
añarab modari Godiz roketak hezarinañ
honeo emat tin hepan. Met ni pot tovai
sooken añarab Zuda nari ma Zudahol bon,
oñ añarab pat nari nimaz kaev ravat hep-
anezari bahorï netohopanen ne ni tin hekez
korav naravat hem.'

Pol pim toohat Agripan mañah

19 Met nem ahop Agripa, abarahanañ pot
nañahat ne tinam hatevetet hahat tovai
emooh." 20 Pol pot mañovai maot epat
mañah, "Met garos ne Damaskas zeitak ma
Zerusalem zeitak ma Zudia zeisik mañovai
emooh, met tokat zeisikaroh Zudaholor
añarab patari hezaek epat mañovai emooh,
'Arim horiñ betet loporizaro boreurat
Goditihar ravei. Tat tinam sohopeken
modarihö arin etet, "Rotap paru loporizaro
boreurah," pot hapan.' 21 Pot mañovai
emooh, povoz ne Godiz tup ahomakeh
hehon paru Zudahol emat ne navat ur
noñomapanez tooh. 22 Oñ God orah rezah ne
neñizat hezan ne ev het ñetiv añamoh. Met
ne ñetï patao añarabon mañovai emooh-
bon, oñ batam Mosesiz haohat ma propet
abanariz tokat ou ravapanez haoh-ñetï
tapuñ ne añarab maporizaron mañovai
emooh. 23 Met paru propet pori pot
haoh, 'Godihö Kristo meepanen erapanez
au hahan hezap pi kakamao hatevetet
ñomapanepuh añarab ñomamah-modariz
garosik pi maot bal hat helapan. Tat pi
Zuda añarab ma añarab mod patari tin
ravat hepanez pim alizao manapan.' Met
batam parum haoh-taputam añarabon ne
mañovai emamoh," pot mañah.

Agripa Iesuzap ravapanez mañah

24 Met Pol pim ñetiv pot mañoohan Pestas
aban ahö pop hatevetet kaev ravat ñeo
ñarah hahapuh Polin epat mañah, "Ni ru-
murat het okat hameñi? Rotap petï ni orah
rezah tepañ rekö hahot hezan nim hodadeo
in balavï tahan rumurat het ok hameñ."
25 Pot mañahan Pol hañiv epat mañah, "Evo
nem ahop, ne rumurat ev nak, oñ rotapuam
ev nañamoh. 26 Met nem ñetï hamoh-epov
kuturutak ma izek nat, oñ ourah toohao ev
hamoh-povoz ni map ok hodad hakez. Pot
ne hodad, povoz ne ev ourah nañamoh."
27 Met Pol pot hat maot piin epat mañah,
"Agripa, met ni batam Godihö mañoohan
hatevetet haoh-propet abanariz menahan
hez-pov barotap batameñi? Met ni ñetï
hahan hez-poñ barotap batameñ-pov ne
hodad hez."

28 Pol pot mañahan Agripa hañiv epat
mañah, "Met ni petev ñetiv aviam
nañeñivoz ne hatevetet loporï borourat
Iesuz homeo badae batom homeameñi?
Evo, pot bon." 29 Agripa pot mañahan
Pol hañiv epat mañah, "Met ñetiv aviam
haom, ma ahoam haoman ni ma mod
ev dari het hameg-eperi ari nem zut
ravat loporizaro borourat Iesuz homeo
badae batepekez orah rezah ne Godin mañ
mañamoh, oñ paru ne nedemahan hez-
epat ari edemapanez ne zait nat."

30 Pol pot hahan aban ahop Agripa met
pim saup Benaisi met zei posiz ahop Pes-
tasir mod parunañ honeo hehari bal hat,
31 berevat iñidoh sat pot nae nap mañah,
"Met aban okop paru kakam zeimakeh
pi memerizahavoz kapot bon, ma dari pi
horï tairao tat hahan hatevetegiek, parun
mañakan ur ñomapan? Evo, pot bon."
32 Pot nae nap mañat Agripa Pestasin epat
mañah, "Aban okop pi Sisaz nakoe sapa-
nen pim ñetiv hatevetepanez nakatin, ni
bavereveñ narab, oñ popuhaz sapanez
hakah, povoz rekot ni ba naverevotü," pot
mañah.

27

Pestas Pol sipimakeh meehan sah

1 Met tokat paru Itali zeisik Sisa popu-
haz sapanez Pestas hahan met aban nap
Zulias pi ñai abanari 100 poriz ahop ravat
heh, met togü potaz abatao Sisaz togut
pot mañooh. Met aban pop tin parumaz
korav ravat sohopanez mañahan Pol ma
aban kakam zeimakeh heh-modari baviza-
han, 2 sip namak Adramitiam zeitakanañ
emat het maot Esia zeisik iv havevoz kupa-
vok zei heh-poñik sapanez tahan dei honeo
lokeg. Met Masedonia zeisik Tesalonaika
zeitakanañ aban nap pim abatao Aristakas
deiparo honeo lokat seg. 3 Met soogin rava-
han orat zeirevai am sohot Saidon zei potak
sat berevat Zulias Pol masak metat pot
mañah, "Ni sat nimerinañ het tairai niih
bon hepanez poiz parun mañeken rekot
ok nanapan." 4 Pot mañahan dei poek
hegiekanañ maot sipimakeh lokat zei pot
betet havevozañ soogin had ahov sakaza-
tihanañ urooh. Tahan dei maot boreurat
hadao bonoek sohot Saipras zeis epat gave-
nesitï hehan, 5 etevai am sohot, Silisia ma
Pampilia zei posikaroz totoi honat am ete-
vai sat Lisia zeisik Maira zei potak bereveg.

6 Tat poek hegin sip mod namak Alek-
sandria zei potakanañ emat het Itali zeisik
sapanez tahan Zulias hatevetehapuh hahan
dei sip pomakeh lokeg. 7 Tat dei zei pot
betet soogin hadao am uroohan boi tat
baram soogin aliz nañ bon tahan Naidas zei
potaz nakoe sat sakaz hagiek pap tat maot
iritï Krit zei posiz nakoe hadao bonoek
Salmoni zei potaz totoi seg. 8 Tat poekanañ
havevoz kupavoz totoi boi tat sohot Lasia

zeitaz totoi iv havevoz havë marao sipiñ tin
gaa toohaek sat bereveg.
9 Tat poek hadao am uroohan ahoam
hegin paru Zudahol parum horivoz homet
gipiz nain heh-alizasiz abatao Atonmen
mañamah-pos bon tahan iv haveo ñai
ahov tapanezao totoi ravahan paru sipi-
makeh am sohopanez pov bon tahan Pol
parun epat mañah, 10 "Erohol ae, met
dari petev rekot nasotuz homeamoh. Oñ
am sak hapek, povoz darir darim nonair
nai ma sipimak er horapanen, darihanañ
nari ñomapan, pot ne hodad het ev arin
añamoh." 11 Pol pot mañahan aban sipi-
makez maupur paru bat soohapuhö epat
hah, "Evo, am sak." Pot hahan Zulias
hatevetet Polizao barotap navat, oñ aban
mod poñariviz ñeo barotap batah. 12 Met
iv havë marao gaa toohaek hadao urohopa-
nen tamar ahov tapanen paru tin hep-
anezao bon, povoz paru sipimakeh heh-
aban pori sat Piniks iv havë mar modao
sat hehaek hadao urohopanen tin hepanez
homet poek paru sapanez hah. Met Piniks
iv havë mar pov Krit zei tapusik heh-poek
hadao bon, oñ tin heh.

Haveo ñai toohan am sooh

13 Met pot haohan dei poek hegin teptep
tinao uroohan aban haoh-pori epat hah,
"Rekot dari Piniks zeitak sak." Pot hat sip-
imak gaa tapanez ain nas betehan hehaek
beri hat bahapuh revah bizahan Krit zei po-
siz havë kupavoz totoi baram soogin, 14 had
ahov Krit zeisik uroohaekanañ emat poeka-
hoen urah. Met Krit añarab had povoz
abatao Notista, pot mañooh. 15 Met had
pov maot urat sipimak basahan dei boi tat
sakaz toogin hadao ahoam uroohan dei pap
tegin sipimak hadavohö basah. 16 Met bat
soohan havevoz lopotak dei zei goe nasiz
abatao Koda mañooh-zei posiz totoi hadao
aviam uroohaek segipuh paru sipimakez
korav hehari bout goet tokarah bad bete-
han hehan emoogiek kez tat beri hahapuh
17 revah sipimakeh bavizat demah, met sip-
imak edapan hezavoz hat bi nañ sipimakez
irih ogolesik basat beri hat maot revah bat
emat batep hat demah. Met Aprika zeisiz
totoi iv havevoz kohat hel nañ heh-poek
sat bareñ edapan hezavoz homet ñaihet
tahapuh, sipimakeh dimiñ badahan hehaek
bavilat bizahan hadavohö upai avasooh.
18 Tat zeirevai zeit al tezahan hadao
ahoam am urohot hehan iv haveo ahoam
ñai toohan sipimakeh nonair nai biza-
han heh-natü bat iv havevok betehan sah.
19 Tahan am soogin al tezahan maot sipi-
makez gogot tohopanez hat bizahan heh-
potuhoez bavetehan sah. 20 Tahan dei am
soogin hadao urohot hehan univ rau rau
tat hehan dei gitapur zeizañin et narë
hegin alizañ ahoam bon tahan, Dari ño-
makaz ev teg, pot dei homeg. 21 Pot homet
aliz houloñik gipiz nain hegin Pol paru
batopourat parum ñaravatak bal haz rou-
vat epat mañah, "Erohol ae, dari Krit zeisik
het nem hahov ari hatevetegitin, dari epat
horï narav teg narab, oñ ari nem ñeo elat
Krit zei pos betet ev emeg, povoz darim
nonair nai bon tahan dari honoñai epov
tovai ev emameg. 22 Met epat haoman ari
hatevetei, Met darihanañ nap nañomotü,
oñ sip nenamak er horat bon tapan, povoz
ari ñaihet totunei, oñ kez tat hezei. 23 Met
Godihö nemaz korav ravat hezan ne pim
gogot tovai samoh-popuz enzol nap ku-
tur epatak emat neen epat nañah, 24 'Pol,
ni ñaihet totun. Rotap ni Sisa popuhaz
seken nim ñetiv hatevetepan. Met God pi
masakavonañ hezap, povoz sip epamakeh
ninañ honeo aban hez-okori amun tinam
hepan,' pot nañah. 25 Povoz erohol, dari
tin hekaz God hah-pov rotap ravapaneg,
ari ñaihet totunei, oñ kez tat hezei. 26 Met
hadavohö sipimak bat sat zei nasiz totoi
betepanen edapan." Pol pot parun mañah.

27 Met hadavohö sipimak basoohaek sadë
houlovokaro bon tahan hadao am sipimak
basohot iv havë navoz abatao Edria po-
vok sohot kuturutak lop gitum ravahan
sipimakez korav hehari, paru iv havevoz
tin hodad heh, povoz epat hah, "Petï dari
hamaraz totoi ev emeg." 28 Pot hahapuh
paru havevoz hehat hodad tapanez hat zu
tooh-bi porep betet etehan tovë heriam,
36 mita hehan maot beri hat bat sohot bi
tapurep betet etehan avï heriam, 27 mita
ravah. 29 Tahan sipimak hamarah heleñik
sa rouvat edapan hezavoz paru ain hon-
oñaiñ 4 sipimakez tokarah bat bad betehan,
havevok horahan sipimak gaa tah. Tahan
dei al tezapanenahoh etet sakaz Godin mañ
mañohot poek heg.

30 Tegin paru sipimakez gogot toohari dei
evetet barezat sapanez hat bout goet bat
irih havevok betet dein epat moreg añah,
"Dei sipimakez bataropokanañ ain honoñai
modañ bat badat havevok betekaz ev sakaz
teg." 31 Pot moreg añahan Pol hatevetet
ñai abanarir ahopun epat mañah, "Erohol
ae, met aban sipimakez gogot tamahari

evetet sapan, povoz dari havevok er horat
map ñomat bon tak." 32 Pot hahan ñai
abanari hatevetet aban sapanez hah-pori
hehan boutitaz biñ men el meehan boutit
upai havevok sah.
33 Tahan al tezapanez toohan Pol dei gipiz
nakaz epat añah, "Ari ñaihet tat gipiz nain
emoogin sadë houlovokaro bon tah, povoz
hatevetei. Met ari petev gipiz bat nat 34 ru
ravepekenahoh dari sak, met darihanañ
nap nai ur nakelotü, oñ tinam sat hamarah
berevak." 35 Pol pot hahan dei piin etet
hegin pi berë nat bat Godin mañ mañat
bapezat pimau noohan, 36 dei ñaihet tat
emoogiek loporizaro maot tin ravahan dei-
hoz bat neg. Met dei sip pomakeh añarab
soogiri 276 pot heg. 37-38 Met dei mapori no-
hot bon tegin paru sipimakez korav hehari
sipimak honoman totun hezavoz uitikap
ahoam bizahan oraehaek bat havevok bete-
han sah.

Paru sat hamarah berevah

39 Tahan hegin al tezahan paru sipimakez
koravori hamaran etet pot hah, "Ham okar
tairar ok batah?" Pot hat paru iv havë
maravok gaoreo tin hehaekan etet epat
hah, "Sipimak akaek basat bagaa batakaz
zu tat etek." 40 Pot hat ain honoñaiñ bete-
han havevok er horat hehaek biñ men ela-
han paru maot sipimakez bataropok dim
seriñ badahan teptepivohö iv gaorevok
basapanez hat sooh. 41 Oñ sohot sipimakez
batarop iv havevoz irih hamar hehaek rou-
vat dao hat hehan sip tokaratï haveo ahoam
ñai tooh, povoz bareñ edovai emooh.
42 Toohan paru ñai abanari kakam zeimakeh
aban memerizahan hehan bat emoohari
hamarah sat barezat sapan hezavoz ur
ñomapanez nae nap mañahan 43 parum
aban ahop hatevetet Poliz pi zait tat heh,
povoz evo pot mañah. Tat pi dein epat
añah, "Met ari iv havevok tin baelovai
samegiri garos meñet sat gaorevok berevei.
44 Met ari modari zi keo nahav sipimak
bareñ edahaek bat meñet sei." Pot añahan
hahat tat iv havevok meñet sohot dei ma-
pori tinam sat hamarah bereveg.

28

Pol pi Molta zeisik heh

1 Met poek sat berevegin zei posiz abatao
Molta pot dein añah. 2 Tahan utar pela-
han dei putat tamar tegipuh poek hegin
zei posikari eñizat lop masak etahapuh
itiñad mañaroohan 3 Pol paru meñizat iti-
hav bat mañarapan hat toohan hamal goe
nap it midivon hatevetet itihavez ñara-
vatak hehaekanañ berevat Poliz
marasik menat nañiz hehan, 4 paru zei
potakari etet pot nae nap mañah, "Aban
okop pi mod nap ur ñomahap ok, povoz
pi iv havevok nao nat tin emoohaek horï
tamegin hañ etamahap hamal okopun
mañahan ok emat menah. Tahag petï pi
ok ñomapan." 5 Pot hat etet hehan Pol pim
maras teur betehan hamalep menat hehaek
ñizat itiñadek ñodat ñadah, oñ Pol nañom,
pi tinam heh. 6 Tahan paru pori pim heris
bavelapanen ñodat ñomapan hat houloam
het etet hehan, pi nañom ma horï narav.
Tahan paru homez ko tat maot epat hah,
"Ae, aban epop god ahö nap ev," pot hah.
7 Met deim hegiek totoi ham heh-naraz
aban maupuz abatao Pablias pop pi zei
posiz aban ahop heh. Met pi dei tin
etat pim zeimakeh sat orakaz baevizahan
dei segipuh pi deimaz tin korav aravat
hehan alizañ 3 bon tah. 8 Tahan Pabliasiz
papap lamao ñadat zao meehot oraehan
Pol pim oraeh-zei girü povok lokat Godin
mañ mañat pim maras aban popuz herisik
bizahan pi tin ravah. 9 Pot tahan añarab
zei potakari hatevetet parumeri lamao tat
oraehaek bat pim nakoe emahan batin
batah. 10 Tahan paru pori deimaz tin korav
aravat het gipizor nonair naitü anooh, met
tokat maot sakaz tegin paru dei eñizat gipiz
novai sookazatü bat emat sipimakeh bizah.

Pol sat Roma zeitak berevah

11 Met poek hegin ñonihol 3 bon tahan,
Aleksandria zeitakanañ sip namak emat
hadao booharah poek heh-pomakez
bataropok god rop ropoñariviz akoñariv
bitahan heh. Pot bitahan heh-pomak
sapanez tahan dei lokat seg. 12 Tat sohot
Sairakus zeitak berevat hegin alizañ 3 bon
tahan, 13 dei havevoz kupavoz totoi sohot
Risiam zei potak bereveg. Tat orat zeirevai
deim sipimak tinam sapanez teptepiv
urahan dei soogin aliz nasikaro bon tahan
Putiolai zei potak sa bereveg. 14 Met
poek sa berevat sipimak betet hamarah
sat Iesuz homeo badae batat heh-añarab
nari bavizeg. Tat parunañ honeo dei
hekaz hahan sadë honeo poek hegipuh
poekanañ Roma zeitak sakaz nonoroh
soogin, 15 Roma zeitak Iesuz homeo badae
batat heh-nari deim soog-ñetiv hatevetet
baevizapanez emat nari makë nataz abatao

Apias mañooh-poek emat baevizahan, dei
soogin mod nari añarab emat orohopanez
zeiñ 3 demahan hehaek baevizah. Tahan
Pol porin etet parumaz Godin biñ manat
pim loporï tin ravah. [16] Tahan dei sohot
Roma zei ahö potak berevat aban ahö
napun mañahan Pol zei mainomakeh
hepanen ñai aban honep pimaz korav ravat
hepanez meñehan heh.

Pol Iesuz ñetiv mañah

[17] Met poek meñehan hehan, alizañ 3 bon
tahan paru Zuda aban ahori emapanen ñe-
tiv mañapanez Pol ñeo meehan sahan paru
emah. Met emat topourahan Pol parun
epat mañah, "Nem Zuda modari hatevetei.
Batam ne Zerusalem zeitak hehopuh ne
añarab bahorï navat, ma darim mimiholoz
toohat ma petev am tameg-poñiz nao ne
elat ritou nat, oñ tinam toohon paru Zuda
ahori amauam navat Roma ñai abanariz
marañik nevizahan, paru kakam zeimakeh
ne nemerizah. [18] Met pot netahan Roma
aban ahop ne ñevok nevizat ur noñoma-
panez nem horivoz kapotaz mel tahan bon
tah, povoz maot baneverevapanez tahan,
[19] paru Zuda darimeri kaev ravat rez kek
tat evo hahan, Ne tair tom batah, pot
homet ev Roma zeitak emomapuh, Sisa
darim ahopun nem ñetiv mañoman hat-
evetepanez mañoh, oñ ne darim Zuda
modariz horivoz ñetiv haomaz ne ev naem.
[20] Met ne tair tohon paru ne ñevok nevizah-
ñetï nen pov arin añomaz asiv meehon
ari ok emeg. Met batam God pim meep-
anen erat eñizapanez au hahan heh-pop
erapanez dari Israel añarab ñai bizat etet
heg-tapupuz ne haohovoz hat senirepenañ
nedemahan ev hez."

[21] Pol pot mañahan paru hañiv epat
mañah, "Met paru Zerusalem zeitakari nim
ñetiv tepaek menat deihaz meehan emah
bon, ma poekanañ ev emahari nim tooñ-
ñetï horï nao nak. [22] Oñ paru zeisikaroh
añarab Iesuz homeo badae batat hehariz
kaev ravat het parumaz ñetï horiv hama-
han dei hateveteameg, povoz ni ñetiv
haken dei hatevetekaz zait teg."

[23] Pot hat tokat maot paru emapanen
Pol ñetiv mañapanez alizasiz parumauhö
bar mañah. Tat paru sat hehan aliz pos
al tezahan añarab ahovokaro parunañ ho-
neo Pol hehaek emahan Pol kapot tat
Mosesir propet aban modari batam Kristo
erat tapanezavoz ñetiv menahan hehaek
tep pot bat garos rekö hatahoh epat mañah,
"Met Iesu haerat batam menahan hez-pot
hatah, povoz pi au hahan heh-tapup ok.
Met pi tapup ev haerah, povoz God darim
koravopuz masakavoz roketak hepekez pov
ou haravah." Pol pot paru homeo badae
batapanez ahoam badede mañohot hehan
gitap bañodah. [24] Tahan aban nari hat-
evetet barotap batah, met aban mod nari
hatevetet barotap navat. [25] Tat paru nari
main nari main ravat nae nap ser haovai
sapanez tahan Pol maot epat mañah, "Met
Godiz propet aban napuz abatao Aisaia pop
Pul Tinapuhö hodadeo manahan darim iz
mimiholon epat mañah,

[26] 'Ari añarabon ñetï epov añomaz Godihö
neen bar nañah, "Ari orah rezah hat
koveñinañ hateveteameg, oñ hodad
narav. Ma orah rezah etañinañ
eteameg, oñ tin etet kapotaz hodad
nat.

[27] Met ari hat koveñinañ hatevetet tin
homepek hezavoz, ma etet hodad
ravepek hezavoz, ma ari hodad ra-
vat loporizaro borourat Goditihar
ravepeken batin avatapan hezavoz,
arim loporizaro merizat hez, ma
arim etañ mumizat hez, ma arim
hat koveñ bapotut manahan hat
naveteriz zut ravat hez." Pot neen
nañah.' *Aisaia 6:9-10*

Met Aisaia parun pot mañahan hezaek aritï
amun rotapuv ou ravah."

[28] Pot Pol mañat maot epat mañah, "Ero-
hol ae, arin epat añoman hatevetet ho-
dad ravepekez zait toh. Ari Godiz ñetï
masakao beteg, povoz añarab pimeri maot
bavatamah-ñetï pov añarab Zudahol bon
oñ patarin mañomaz nañahaek paru hat-
evetet barotap batat hepan." [[29] Pot maña-
han nae nap ser haovai zei pomak betet
berevat sah.]

[30] Met Pol poek hepanez hat zei pomakez
aban maup zum metat krismas houlo-
vokaro hehan añarab modari helakao pim
nakoe emat paru ñetiv pi hahopanen hat-
evetehopanez emooh. Toohan Pol pi biñ
ravat paru bat em batat toutat het [31] darim
Amip Iesu Kristo erahaek Godiz masakavoz
roketak añarab hepanez ñetï kapot ourah
mañoohan narihö pi kaevez bagaa navat,
oñ tinam mañoohan hatevetehot heh.

(Aposor abanariz tovai emooh-ñetiv
Ruka nen menahat ev.)

ROMA
Ñetï garosikao

Roma ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pol pi Iesuz mañairooh-aban bonop, met Iesu hañomahan tokat pim aposor abanap ravah. Met Aposor bodorï 9 ñetï pov rekö hameg. Met pi popuhö tep epat menah. Met pi añarab Roma zei ahotak het Iesuz homeo badae batat hehariz homet ñetï epov menat añ nap pim abatao Pibi pop manahan basat Roma zei potakari manah. Met Sisa zei maposikaroz ahö ravat hehpop poek heh.

Met Pol ñetï navor nao ev menahan hez, oñ pim ñetï ahö barotap batat hekaz menahan hezao ev. Met dari añarab mapori horï tovai emamegiek Godiz etañik horiri ravat hezaek darimauz kezavonañ rekot gog nao tat maot tinari ravakaz nonor bon. Povoz darim horivoz hañiv bakaz Godihö hahan hezaek Iesu Kristo havat kakamao hatevetet ñomah-pov badae batat hekan God darim horï tameg-poñ ba ol betepanen maot pim etañik tinari ravat hekaz ñetï pov tep epatak Pol menahan hez.

Met Iesu abarah maot hasahan krismasañ 27-iz zut bon tahan, Pol pi Roma zei taputak sat añarab Iesuz homet hehari meñizohopanez homet garos ñetï epov menat manahan basah.

Aban Pol ñetï epov menah

Poliz gog toohavoz kapot ev

1 Met ne Pol, Iesu Kristoz gog abanap ari Roma zei ahotakariz homet ñetï epov ev menomaz toh. Met God ne pim aposor abanap ba navatat, pim ropuz ñetï tinao añarabon mañovai sohomaz nañat nemeehan ne mañovai emamohop ev. 2 Met batam God tapupuhö pim propet abanarin ñetï tapü epov ou ravapanez homet mañoohan añarabon mañovai emoohaek Baiñetinavoz Tepatak menahan hezat dari rekö hameg. 3-4 Met ñetï tin epov pim rop darim Amip Iesu Kristoz ñetiv ev. Met ro pop ev hamarah erat abanap ravahaek batam darim aban ahö ravat hehap, Devid popuz iz mimip pi het tin tovai emoohan urahan ñomah. Tahan God pim kez ahovonañ maot baval hah-poekaz rotap pi Godiz rop pi tinaharam tamahapuz zut tamahap ok, pot ou ravahan dari hodad raveg. 5 Met God Iesu Kristo popun mañahan nem gog tamohepat nañairat aposor abanap ba navatahan ne betez nakez, oñ zei maposikaroh sat añarab Iesuz homeo badae batat pim ñetiv baval hat tovai sohopanez homet gogot tovai samoh. 6 Met ari Roma zeitak Iesuz homet hezari zei modasikaroh Iesu Kristoz añarab ravat hez-porinañ ari honeo pimeri ravat hez.

7 Met God arimaz zait tat bamain avatat, "Nem añarab ok," pot arimaz hamah. Met pi pot arimaz hamahariz homet ne ñetiv ev menamoh. Met God darim Papap ma Iesu Kristo darim Amip masakao anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Pol Roma poek sapanez hah

8 Met ne garos epat arin añom. Met ari Iesuz homeo badae batat tovai samegivoz ñetiv añarab hamahan zei maposikarohari hateveteamah, povoz ne Iesu Kristo ari eñizamahavoz homet arimaz biñ ravat het, "Paru tin tamah," pot Godin mañ mañamoh. 9 Met ne nem zaitivor loporï map God manat biñ ravat het gogot kez tat pim ropuz ñetiv añarabon mañovai samoh. Met pi tapup ari eñizohopanez ne homet rotap arimaz hat orah rezah piin mañ mañamoh-pov pi hodad hez. 10 Met ne arimatak naem hezavoz arin emat etemaz zait tat homeamoh, oñ ne eveam hez, povoz Godin epat mañ mañamoh, "Met petev nim zaitivok nem nonor ba ou bateken ne Roma zeitak sat nimeri ravat poek hezarinañ hem." Pot mañ mañamoh. 11 Met tairaiz ne emat arinañ hemaz zait toh hometunei, oñ ne emat Godiz Pul Tinapuhö ñetï nañamah-pov arin añoman hatevetet arim loporizaroh bizat kez tat rouvat het tovai sohopekez ne zait toh. 12 Tapanen dari honeo nae nap meñizohot Iesu Kristoz homeo badae batat hek.

13 Met nem bosir sau ravat hezari, añomaz toh-epovoz ari tin homei. Met ne zei modasikaroh sat Zuda bon oñ añarab patarin Iesuz ñetiv mañoohon paru pimaz tin hodad tahavoz zut arimatakahoen emat añoman ari taput tepekez ne zait toh, povoz ne emat arin etemaz orah rezah homevai emamoh, oñ gog povor kao neetï ou ravat nonor nemerizamahan ne arih naem tamoh. 14 Met God ne neñizahavoz zut Grik añarab pat porir añarab Grikihol bon oñ mod pat pori, skurutak houloam lokat het hodad ahovonañ hezari, ma nalok het hodad avivonañ hezari, map porizaron

Iesuz ñetiv mañohoman paru tin hatevete-
hopanez ne zait toh, 15 povoz ne ak Roma
arim zeitak amun emat pim ñetï tinao arin
añohomaz zaitiv ahö tat hez.

Iesuz ñetiv non tinaorö ba ou batah

16 Met ne Iesuz ñetï tin tapü epovoz
homet epat añoman ari hatevetei. Met
garos ñetï epov Zudaholotï ou ravah, oñ
petev paru Zuda bon oñ pataritï amun
ou ravamah. Tamahan dari tairari ñetï
epov hatevetet Iesuz homeo badae batat
hezari God pim kez ahovonañ maot pimeri
ba avatat hez, povoz ne ñetï epovoz kaev
narav, oñ zait tat hez. 17 Met pim ñetï
epovohö dari Godiz añarab tinari ravat
hekaz nonor ba ou batat epat badede
añahan hez, Dari Iesuz ñetï tin epovon
hatevetet barotap batameg-nen povozahoh
God darin etet darimaz epat hamah,
"Nem añarab tinari ok." Met dari mod
nao tat pim etañik tin ravakazao bon,
oñ dari horï tamegiri Kristo nenapuz
homeo badae batameg-nenaek tinari ravat
hez. Met batam Baiñetinavoz Tepatak ev
hamoh-tapü epovoz epat menahan hez,
Met paru añarab tairari Godiz homeo
badae batat hepanez pori pim etañik
tinari ravapanepuh pohao tin het hepanez
nonoroh sohopan. Pot menahan hez.

God kos rez manamah-ñetiv

18-20 Met God abarah hezaek etet añarab
horï tamahañiz hañiv metapanez hat mo-
gao ahoam tat hez-povoz dari epat hodad
hez, Met batam pi hamarar abarar nonair
naitü matut tah-porahanañ pi pim kapot
ba iz batah bon, oñ pim kez poh hezavor
tinaharam tamah-pov ba ou havatoohan
añarab mapori rekot matut tahan hez-
potun etet pim kapotaz tin hodad ravah
narab, oñ nonair nai tin potun etet tin
homet nakez. Povoz paru tairari God kos
rez manat nonair nai horitü tovai emohot
pim ñetï rotapuvoz nonor merizamah-pori
rekot epat nakaotü, "Met dei Godiz kut tat
horiñ am tovai emoog."

21 Met rotap paru horï tamah-pori, God
hez, pot paru hodad hakez, oñ pi ahop het
tinaharam tamahapuz abatao bat hel navat,
ma pi parumaz korav hezavoz homet, "Tin
etameñ," pot paru piin namañ, oñ paru
hodad tinao bon añarab kutariz zut ravat
hez. 22 Met paru pot hezarihö moreg epat
hamah, "Dei hodad tinavonañari ev," pot
hamah. Oñ rotap paru pori kut tat het 23 pi
kez ahovonañ pohao het hezapuz homet
mañeo namañ, oñ paru pi betet akö pohao
naketuzari, abanariz zut ma ideholoz zut
ma anumaiholor hamaleholoz zut parum
marañinañ matut tat bizamahan oraez-
porin eteamahapuh biñ ravat, "Darim ahori
ev," pot nae nap mañat zait tat het poriz
mañ mañamah.

24 Met añarab pot tohot God kos rez
manat hez, povoz God paru betet epat ha-
han hez, "Met parum zait horiñinañ tamah-
potam am tovai sohop." Pot hahan hezaek
paru horï poñir kañ tovai sohot betezam
nae nap bamahaek parum heriñ bahorï
batamah-povoz homet paru tu narav. 25 Met
paru pot tohot Godiz ñetï rotapuv betet
Setenihö hodadeo manamahan ñetï more-
gañ hat barotap batamahapuh Godiz matut
tahan hez-potuz natü bat zait tat, "Darim
ahö eñizohopanezatü ev," pot hamah, oñ
God nonair nai potü matut tahan hezapuz
dari mapori biñ ravat hekaz popuz paru
hom namee, ma pim abatao paru bat hel
batat ñetï biñao piin namañ. Rotap ev
hamoh.

26 Met paru pot tamahavoz homet God
paru betehan parum zait horï nen poñi-
har tovai samah. Tat añ nari God parum
abuholoz zait tapanez hahan hez-pot nat,
oñ añ modarin etet zait tat paru horiv
tamah-poek añ mod porinañ horiñ tovai
emamah. 27 Met aban nari amun parum aña-
holonañ hepanez kaev ravat aban modarin
etet gihov mot meamahan itiñad ñadama-
havoz zut zait horï pov ahö ravamahan
paru aban modarinañ horiv tamah-poek
horiñ tovai samah. Met parumauhö horï
ahö poñ tamahavoz hañiv bamahapuh
parum heriñir hodadeo tin nakez, oñ ba-
horï batovai samah.

28 Met paru Godiz non tinaoroz kaev ravat
batiu tiu batat pot tohot hezarin pi etet
bazei manat hezan kutariz zut ravat het,
God darim natotuz ah ñeo hahan hez-horï
map potuhar paru tovai samah. 29 Met
parum loporizaroh zait horï povor kao an
pap manat hezan paru modariz nonair
naitun etet zait tamah, ma parum aban
ahö abatañinañariz kaev ravamah, ma paru
gitait ravat modari men ñomamah, ma
paru ser nae nap hatahoh zei ñai tamah,
ma paru modari moreg metamah, ma paru
nari modarinañ ravat modariz abatañ ba-
horï batat ñetï moregañ hat kosimaratï
ñetï hamah, 30 ma paru Godiz kaev ravat
parumauz abatañ bat hel batat pot moreg
hamah, "Dei tinari ev." Pot hat paru
orah rezah horï modañ am tovai sohopanez
homevai samah. Ma ñarohol parum nonor

papaz ñeo elamah, [31] ma paru kut tat ñetï
tinao hapanez pap tat het paru modarin
naiz au hamañat maot unun manamah, ma
modari meñizat gogot tapanez hamah, oñ
tokat parum hamah-pot modari namet, ma
parum modariz zakep tat masak namet.
[32] Met God, "Añarab pot tovai sohopanezari
ñomat horï ravapan," pot hahan hezavoz
paru nonair nai horï potü tamahari ha-
hodad, oñ paru povoz homet horï potü
navet am tovai samah-pori, modari amun
parum horï tovai samahavoz zut horï tovai
samahan paru etet mod poriz, "Paru tin ok
darim tamegit tamah," pot hamah.

2

Hañ tinavor horiv etapan

[1] Ae, ni nap nim modariz tamahavon etet
epat homeameñ, Paru horï okoñ tamah-
okori God hañ horiv metapanezari ok,
pot homeameñ. Oñ ni amun horï taput
nañ hatameñip nim modariz okat home-
ameñiek nim horivoz hañiv tokat bekez
kapot ok nimauhö ba ou batameñ, povoz
nim modariz ganö tovai okat homeo-
tun. [2] Met añarab horï tamahari God
hodad tinavonañ het ñevok bizat hañiv
metapanez hahan hez-pov dari hahodad.
[3] Povoz ni nap nim modariz horï tamahavon
etet, Paru hañ horiv bapanezari ok, pot
homeameñ-pop nimauz horï tameñivoz
hañiv rekot zei manekë, pot homeameñi?
Evo, rekot niuhö God hañiv netapanez ha-
han hez-pov rekot bazei namanotü. [4] Met
rotap ni horï tovai sameñiek God etet het
nimaz zakep tat nim horivoz hañiv zuam
nanet hez, oñ nim horï tameñ-poñ betet
pimaz homeo badae batekez hat pi gaa tat
etet het am masak netovai samah. Met pi
pot tin hanetamahan ni tair tat pi batiu tiu
batameñ?

[5] Met nim gagao helevoz zut hezan nim
horï tameñiñiz biñ ravat het loporï borë
naur hezaek, nonair nai biamegin gamov
helat ahö ravamahavoz zut, nim horï poñiz
hañiv bekez pov ahö ravovai samah. Met
God pim hodad tinavonañ añaraboz horiv
ba ourah batat mogao ahoam tat ñevok
bizapanez porah nim horï tameñiñiz hañiv
ahö ravovai samah-pov netapan. [6] Met
pot etapanez porah rotap dari mapori ev
hamarah het tovai samegiñiz homet pi hañ
tinavor horiv anapan. [7] Pot etat añarab
tairari rez kek tat Godiz zait tat hez-non
tin poorotihar sohot pi parumaz biñ rava-
panen pinañ honeo tin pohao het hepa-
nez homevai samah-porin pi epat maña-
pan, "Ari ev emepeken nenañ honeo dari
tin epeek hek," pot mañapan. [8] Oñ paru
tairari pot nat het Godiz ñetï tin rota-
puv kos rez manat parum ham heriñiz za-
itivok homeamah-horï poñ tovai samah-
poriz pi mogao ahoam tat hañ horiv man-
apan. [9-10] Met pi pot etapanez porah añarab
horï tamah-pori itetevor kakamao ahö hat-
evetehopan, oñ añarab tin tamah-pori abat
ahoñinañari bavatapanen het, Godiz aliz
tinavok pimaunañ honeo tin hepanen epat
mañapan, "Ari lop tinarizaronañ tin po-
hao het hezei." Met God Zuda añarab
tin hekazari met horï hekazari pot etat
paru añarab modari amun taput metapan.
[11] Met pi hodad tinavonañ añarab maporiz
taputam homeamah, povoz betezam hañ
tinavor horiv etapanez pi homet nakez, oñ
ev hamarah dari het tin ma horï tameg-nen
poñizahar homet hañiv etapan.

[12-15] Met añarab tairari Godiz zaitivok na-
sotuz pori tokat parum horivoz hañiv map
bapanez hahan hez. Met Zudahol Mosesiz
ñetï kateñir ah ñeñiz hodad hakez, oñ paru
Zuda tairari ñetï poñ upai hatevetet non
horioroh tovai sohopanez pori, Mosesiz
ñetï poñihö parum horï tohopanez poñ ba
ou batapanen hañiv metapan. Met God
paru tairarin etet, "Nem añarab ok," pot
hapan? Met ñetï katë poñ hakahan hezaek
hat havetet het baval nak hepanez poriz
pot nakaotü, oñ ñetï poñ baval hat tinam
tovai sohopanez porin God etet parumaz,
"Nem añarab ok," pot hapan. Met paru
Zudahol bon oñ añarab patari Mosesiz ñetï
poñiz hat navet hez, oñ paruhanañ nari
parumauz hodadevokam ñetï poñiz nañ
baval hapan, povoz paru pori hat havete-
hopanezariz zutari pot ravat hepan. Met
rotap añarab pori ñetï poñiz unun, povoz
ñetï poñihö parum horï tohopanez poñ ba
ou batapanen hañiv navotü, oñ paru pori
horï poñir kañ am tovai sohopan, povoz
God hañiv metat meepanen horiek sapan.
Met tairaiz Mosesiz ñetï poñiz unun hepa-
nezaek meepanen horiek sapan home-
tunei, oñ God paru hodadeo hamanamahan
tinavor horivoz kapotaz tin hodad haket
parum homevokam, Tin ev teg, ma, Horï
ev teg, pot parumauhö homeamah, povoz
am horï tovai sohopanen meepanen horiek
sapan. [16] Met tokat dari añarab mapori
an etapanez aliz posik God ev menoh-epat
tapan hat Iesu Kristo popun mañapanen

pi dari añarab kilam tinavor horiv izek
tamegiñ, ma homeamegiñ map ba ou bata-
panen pimauhö hañiv etapan. Met ne Iesuz
ñetiv añarabon mañovai hañiv etapanez
arin añamoh-epat amun parun mañamoh.

Paru Mosesin mañooh-ñetiñ baval nak

17 Met ari Zuda aban Roma zei ahö oko-
tak hez-nari epat hameg, "Met dei Zuda-
hol Godiz ñetï Mosesin mañoohan haoh-
poñ tin bat hel batat het loporï man-
ameg, povoz dei pim añarab ravat tin hez."
Pot modarin mañamegipuh arim heriñ bat
hel batameg. 18 Tat ari ñetï poñiz hodad
hakez, povoz Godiz tovai sohopekez hahan
hezao ma non tinaoror horioroz kapotaz
ari hodad het epat hameg, 19-20 "Met dei
Mosesin mañoohat hatevetet ñetï rotap
poñiz kapotaz map hodad hakezari eveg,
paru non tinaoron et narë hezari havoñad
rañizat basamegin nonor añairamahavoz
zut, dari het paru meñizat nonor mañairo-
hok, ma paru kut tat betezam hezarin
dari ñetï poñ mañohok, ma paru hodadeo
aviam hezari amun tin hodadeo bohopanez
hat orah rezah mañovai sohok." Pot hat
arim hamegit tovai sameg. 21 Met rotap
arim modarin ñetï tinañ mañameg, oñ
bonaiz arimauhö hameg-okatam baval hat
tin tovai sohopek. Met ari modarin epat
mañameg, "Arim modariz nai givogï bo-
tunei." Pot hamañamegipuh tairaiz arimau
maot modariz natü givogï bameg? 22 Ma
ari modarin epat mañameg, "Ari moda-
puz abup ma añap betez botunei," pot
hamañamegipuh, tairaiz arimau maot ah
ñe mañameg-taput ari tameg? Met paru
akohol matut tat bizamahan oraez-poriz
ari kaev haravamegipuh tairaiz arimauhö
parum akö poriz zeiñ demahan hezaek sa
lokat potukanañ nai givogï bameg? 23 Met
ari epat hat arim heriñ bat hel batameg,
"Met dei Godiz Mosesin mañoohan mena-
han hez-ñetï poñ tin hodad hakez." Pot
hamegipuh ari ñetï poñ baval hat nat
hezaek, God ñetï poñiz maupuz abatao ba-
horï batat betezao bavatameg. 24 Met batam
Baiñetinavoz Tepatak arim pot tamegivoz
epat menahan hez, Met ari Zuda narizaro,
"Dei Godiz ñetiv barotap batamegiri ev,"
pot hameg, oñ arim horï tamegiñin añarab
patari eteamahapuh Godiz abatao batiu tiu
batamah.

25 Met ari Zudahol nemeri ne maot arin
epat añoman hatevetei. Met ari Zudahol,
povoz goerah arim biz kosiñ eelat epat
añah, "Ari Godinañ honeo ok raveg." Met
pot hahan hezaek ari God Mosesin ñetï katë
mañoohan menahan hez-poñ baval ha-
hopek, povoz arim kosiñ elah-pov betezao
naravotü. Oñ ari ñetï poñ baval nak hepek,
povoz Godiz etañik arim kosiñ elah-pov
betezao ravapan. 26 Met aban pat kosiñ
nameel hez-nari ñetï katë poñ hatevetet
baval hat tin tovai sohopanez pori God
parun etepanen parum kosiñ haelahavoz
zut ravat hepan. 27 Met ari Zudahol Mosesiz
ñetï kateñ menahan hezat baval hahopekez
hat arim kosiñ eelamahan, ari ahö ravat
rekö hakahot het baval nak hezaek paru
aban patari parum kosiñ nameel hez-pori
ñetï poñ hatevetet baval hat tovai sohopa-
nen God tairari hañ horiv metapan? Met
ari Zudahol pim ñetivon tin hatevetet baval
nak hezari pot etapanepuh mod hamoh-
pori tin metapan. 28-29 Oñ tairari rotap paru
Godiz añarab ravat hez? Met ari Zudahol
pot hameg, "Met dari goerah Godinañ ho-
neo hekaz hat darim kosiñ haeelahan hez,
povoz dari pinañ tin ñod rezat het pim
añarab ravat hez," pot hameg. Eñarohol
pot bon, oñ paru añarab tairari loporizaro
boreurat hezan Godiz Pul Tinap hodadeo
manamahan paru lop tinarizaronañ ravat
hez-nen pori rotap Godizari ok. Oñ Mosesiz
ñetï poñihö darim loporizaroh batin avat-
apanez rekot bon. Met paru Pul Tinap
hodadeo manamahan tovai samah-añarab
porin God etet parumaz biñ ravat hepan,
oñ añarab pori modarihö parum het to-
hopanezat etepanepuh parumaz biñ rava-
panez homet naketü.

3

God ñetï rotapuñihar hamah

1 Met ari Zuda ok Roma poek hezarin
epat añom. Met dari goerah darim kosiñ
eelamahan Godiz etañik tinari narav,
pot menohoek kosiñ elameg-povohö dari
eñizamaha? Ma añarab pat pot natari
dari pot tamegirihö ritou metat heza?
2 Met rotap pat pori darihö ritou metat
hez. Met tairaiz pot tat hez hometunei,
oñ batam God darim iz mimiholon parum
roholoz kosiñ elapanez mañahaekanañ
parumaz tin korav hepanen pim ñetï tinañ
bat het modarin mañovai sohopan, pot
hat parun mañoohan haovai emoohat am
hameg-povoh paru ritou metat hez. 3 Met
añarab Zuda darimerihanañ nari hameg-
pov barotap navat het kos rez manat

hezavoz homet God pi dari Zudaholoz tin
korav hepanez mañahan haovai emameg-
pov pimauhö maot elah, pot homeka? [4] Evo,
pot dari hom nameotü, oñ ari hodad, dari
ham añarab ñetï moregañ haovai sameg,
oñ God pi ñetï moreg nao nakap ok, povoz
pi darimaz korav hepanez hah-pov maot
naelotü. Met batam Devid God ñetï moreg
nao nakavoz homet Baiñetinavoz Tepatak
epat menahan hez,

Met nim hameñ-ñetï mapoñ rotapuñ ok,
povoz añarab hatevetet, "Tinam
hamahap ok," pot nimaz hahopan,
oñ añarab nimaz ñetï moregañ hahopanen,
niuhö rekot parum ñetï moregañiz
kapot ba ou batekë. *Buk Song 51:4*

[5] Met nari hamarah tovai samahatuz ho-
dadevonañ epat hamah, "Met dari horï to-
vai sookan añarab modari darin etet epat
hapan, 'Met paru okori horï tamahari ok,
oñ God pi tinaharam tamahap.' Pot paru
hapanezaek darim horï tookaz poñihö pim
tin tamahao ok ba ou batapan, povoz dari
horï tamegiñiz hañiv etapanez hahan hez-
povoz, Horï tat okat hah, pot homeameg,"
pot nari hamah-pov tina? [6] Evo, pot nariz
hamah-pov tin bonov ok, oñ God pi nenap
tinaharam tamahap ok. Met pi pot tin
natatin, dari an etat hañiv etapanez nak tah
narab. [7] Met nari amun epat ganö hamah,
"Met dari ñetï moregañ am haovai sohok,
povoz añarab modari hatevetet pot hapan,
'Met paru ñetï moregañ ok hamah, oñ God
ñetï rotapuñihar hamahap ok.' Pot ha-
panezaek darim ñetï moreg haokaz-poñihö
God ñetï rotapuñihar hamahapuz abatao
bat hel batapaneg, pi ñetï moreg poñiz
hañiv etapanez hahan hez-povoz kapot
bon." Pot nari hamah. [8] Oñ parum hamah-
pov rotaputin rekot mod epov amun hah
narab, "Met darim horï tameg-poñ am to-
vai sookan God pim tinaharam tamah-pov
ba ou batapan, povoz horï ahoñ dari am
tovai sohok." Met paru pot hat tohopanez
pori God tokat an etapanezarah tin tat
hañ horiv metapan. Met rotap ev menoh-
epovoz nari nemaz epat moreg hamah, "Pi
dari am horï tovai sookan Godiz tinao ou
ravapanez añarabon ok mañamah." Pot
moreg hamah.

Aban tin tamah-nari bon

[9] Met ari Zuda nem mod nari epat home-
ameg, Met dari Zudaholohö añarab patari
ritou metat tin tohot hez, pot ari home-
ameg. Met dari Zudahol tinam tamegin
paru patari horiam tamaha? Evo, pot
bon, oñ dari Zudahol met añarab patari
map darih horiv an pap manat ahö ravat
hezan dari mapori horï povoz irih hez, pot
ne hamenohon hez. [10] Met arin añamoh-
epovoz batam Baiñetinavoz Tepatak epat
menahan hez,

Met Godiz hahan hezat tin tovai samah-
nari hez bon,

[11] ma hodad tinavonañ het Godinañ honeo
hepanez nonoroz mel tamah-nari
hez bon.

[12] Oñ mapori pim nonor betet betezam tovai
samahaek tin tamah-nari ev nakez.

[13] Met parum gizañikanañ ñomamahari
baveiramegin zañ tamahavoz zut
ñetï moreg nenañihar hahopanez
parum gizañik pov an pap manat
hez.

Ma hophavhavehol emenat bahorï
avatamahavoz zut paru ñetï horï
povor kao am haovai sohot modari
map bahorï mavatamah.

[14] Ma paru modariz mogao ahoam tat ser
horiñ parun mañamah.

[15] Met paru am ñai tat modari ñomapanez
hat zuam menamah.

[16] Ma paru orah rezah pot tovai modariz
hezat hezat ñetiv hat bahorï batat
mod poriz loporï honoman manat
kaev ravapanez mañamah.

[17] Met paru horï nen poñiharam tohot lop
tinarizaronañ het modarinañ ho-
neo tin hepanez non pooroz hodad
nat, oñ am kut tat hez.

[18] Met tokat Godihö hañ horiv metapanez
hahan hez, povoz paru homet ñai-
het nat hez.

Pot dari añaraboz tamegivoz homet batam
menahan hez.

[19] Met dari hodad, God Mosesin ñetï
kateñir ah ñeñ mañahan menahan hezan
rekö hameg-ñetï poñ dari tin baval hat
tovai sohok, povoz tin ravohopan, oñ dari
baval nak hezan añarab patari amun horï
tovai emamahaek dari mapori Godiz etañik
darim horivoz homet ñeo nakaotuzari pot
ravat hez. [20] Met dari hodad, tairari ñetï
poñiz homet baval hat tovai sohopanez pori
Godiz etañik tin naravotü, oñ ñetï katë
poñihö non tairaorö darin añairamah? Evo,
met darim loporizaroh zait horï hezañiz
hodad ravat dari ñetï mapoñ map baval
hakaz pap tat hez, poñ añairamah.

Godiz etañik tin ravat hekazat ev

[21] Met God dari añarab pim etañik tin
ravakaz non magei tin naorö ba ou bata-
han hez. Oñ pi non magei poorö ba ou
batapanez hat Mosesin pim ñetï kateñir ah
ñeñ baval hat tovai sohopanez mañahan
menahan hez-ñetï poñikanañ ba ou navat,
oñ non magei poorö pataorö ba ou bata-
han hez. Met batam Mosesir propet aban
modari non poorö ba ou batapanezavoz ho-
dad ravat ñetiñ menahaek am hez. [22-23] Met
non añamoh-epooroz kapot epat hez. Met
dari Zudaholor añarab patari dari mapori
horï ahoñ tovai emohot Godiz alizavok sat
hekaz bapap tat hegiek tairari Iesu Kris-
toz homeo badae batat hez-poriz God epat
homeamah, Met nem añarab tinari ravat
ok hez, pot homeamah. [24] Met darihö tin
nao namet hegin pim masakao amauam
anat eñizahapuh dari Iesu Kristoz homeo
badae batat hekaz-nen poekaz homet dari-
maz epat pi hamah, "Met nem rop parum
horiñiz hañiv bat ñomahaek parun eteamo-
hon nem añarab hañ horiv navotuzari pot
paru ravat ok hez." [25-26] Met God pim rop
meet pot mañah, "Ni er horat añaraboz
horï tamahañiz hañiv bat ñomekepuh horï
poñ ol beteken nem mogao tamoh-pov bon
tapan." Pot piin mañahat tahaek dari pi-
maz homeo badae batamegin, darim horï
tamegiñ pi ol beteamah. Met God pot
tat eñizahan pim tinaharam tamah-pov ou
ravahan dari etet hodad haraveg. Met
batam pim rop erat pot tapanez homet
heh, povoz añaraboz horï tooh-poñin ete-
hot hañiv zuam namet, oñ petev darim
horï tamegiñiz homet epat hamah, "Met
ne tinaharam tamohop eveg, nem rop arim
horï tamegiñiz hañ horiv havah-popuz
homeo badae batat hepekezaek nem etañik
arim horï tamegiñiz hañiv navotuzari ravat
hepek."

[27-28] Met God non magei tin poorö ba
ou batahan hez, povoz darimauhö tin
tairao tamegivoz homet darim heriñ bat
hel batat, "Dei Godiz añarab ev," pot dari
haka? Evo, rekot dari pot nakaotü, oñ
dari hodad, Godiz etañik pim añarab ra-
vat hekaz kapot ne ev arin bar añomaz
toh, Met Kristo erat ñomahavoz homet pi-
maz homeo badae batat hekaz nen poekaz
darim horï tamegiñiz hañiv navotuzari pot
raveg, oñ darihö rekot gog tin nañ to-
hot pimeri ravat hekaz nonor bon, povoz
darimauz heriñ bat hel navatotü. [29] Met
God pi dari Zuda nenariz homet non magei
poorö ba ou batah bon, oñ añarab patariz
amun homet non poorö ba ou batahan hez.
[30] Met dari Zudaholor añarab patarihanañ
tairari Kristoz homeo badae batat hekaz
porin God etet darimaz home honeo homet
het hañ horiv navotuz pimeri ba avato-
hopan. [31] Povoz dari Iesuz homet hezaek
God Mosesin mañahan menahan hez-ñetï
katë poñ betezañ ravat heza? Evo, ñetï
betezañ narav, oñ batam Godihö mañahan
menahan hezañ ok, povoz, "Ñetï epeñ tinañ
ok," pot dari haovai sohok.

4

God Abraamiz tinap hah

[1] Met ari Zudaholoz ñetï modao ev. Met
Abraam darim iz mim mamog hehapuz
homet ne epat arin at añom, Met batam
pi het tair tahapuh Godizap ravah? [2-3] Met
Baiñetinavoz
Tepatak pimaz epat menahan hez,
"Met Abraam Godiz mañoohat barotap
batoohaekaz God piin etet epat hah,
'Nem aban tinap ok.' " Pot pimaz haohaek
menahan hez. Met Abraam pimauhö
gog tin nañ tat Godiz etañik aban tinap
ravahatin, rekot pim heris bat hel batat,
"Ne tinap ev," pot hah narab, oñ Godiz
taevavok pimauhö gog tinao tapanezat
narav, povoz homet pim heris bat hel
navat, oñ am heh. [4] Met añomaz toh-
epovoz homei. Aban nap monï gogot
tovai sohopanen pim monis manohopanen,
"Amauam monï epes nanahas ev," pot
nakaotü. Oñ, "Nem gogot tohovoz hañ
monï epes nanah," pot hapan. [5] Oñ God
ev gogot tahan monis hañ manah-pot
añohovoz zut pi tat darim gog tin nañ
tamegivoz homet pi hañiv etat pim añarab
tinari ba avatamah bon, povoz darimauhö
gog tin nañ tat pim añarab hañ horiv
navotuzari ravat hekazat bon, oñ dari
tairari Godiz hahan hezat barotap batat
hez-nen poriz God epat hamah, "Met nem
etañik paru horï tamaharinañ nem okori
hañiv navotuzari ok." [6-8] Met ev menamoh-
epovoz batam Devid epat menahan hez,

Met paru tairari horï tamahan God parum
horï poñ ol betet kos rez manamah-
pori lop tinarizaronañ hepan.
Met parum horï tamahañiz hañiv name-
totuz hahan hez, povoz biñ pimau
ravat hepan. *Buk Song 32:1-2*

Met Devid pop parumauhö gog tin nañ tat
biñ ravat hepanez homet namen, oñ tairari
Godiz hahan hezat barotap batat hepanez
poriz, "Nem añarab hañiv navotuzari ok,"

pot God hapanen paru biñ ravat hepanezavoz homet pot menahan hez.
9 Met Devid paru biñ ravat hepanez
menahan hezaek, pi dari Zudahol biz kosiñ
elameg-nenariz homet menaha? Evo pot
bon, oñ paru pot natari amun Godiz ñe-
tiv hatevetet barotap batapan, povoz paru
amun biñ ravat hepan. Met Abraamiz
toohat maot epat arin añom, Met pi Godiz
mañoohat barotap batat hehan God pimaz,
"Pi nem aban tinap ok," pot haoh. 10 Met
pot God Abraamiz haoh-pov pim kosis hae-
lahan tokat pimaz pot haha? Evo, met
garos kosis nael heh-porah pimaz pot hah,
povoz dari hodad, pim kosis elahaek Godiz
aban tinap ravah bon, 11 oñ tokatihoh pim
kosis elapanez mañat epat mañah, "Met
ni nem nañamohot barotap batat hezaek,
nem etañik ni tinap raveñ, povoz nenañ
deip honeo ravegivoz nim biz kosis elekë."
Pot mañahan hahat pi tah, povoz paru mod
tairari parum kosiñ nameel hezan Godiz
ñetiv barotap batat pim etañik añarab
tinari ravat hez-poriz iz mim garosikap pot
Abraam ravat hez. 12 Met pi dari Zuda
tairari Abraamiz toohat tat Godiz hahan
hezat barotap batamegiriz iz mimip amun
ravat hez. Met darim biz kosiñ elamegivoz
hat pi darim iz mimip ravah bon, oñ pim
kosis nael heharah toohavoz zut dari amun
tamegiek pi darim iz mimip ravat hez.

God Abraamin au mañah

13 Met batam God Abraamin epat au
mañah, "Met nir nim izaholor iz mimihol
zeir ham epar map anoman bat korav ravat
hepek." Met pot au mañahaek Abraam ñetï
kateñir ah ñeñ baval haohavoz homet au
namañ, oñ Abraam pim mañahat barotap
batat hehaek pim etañik tin ravat hehavoz
homet ñetï epov pir pim iz mimiholon au
mañah. 14 Oñ ñetï kateñir ah ñeñ baval hat
añarab soohavoz homet zeir ham hamoh-
epar manapanez au mañahatin, Abraam pi-
maz barotap batat hehan Godiz au mañah-
pov betezao ravah narab. 15 Met Godizari
ravat hekaz hat pim ñetï kateñir ah ñe
nenañiz homet tovai sohok, povoz dari
poñiz nañ elookazaek pi darimaz mogao
tat hañ horiv etapanez pov ou ravapan.
Met batam ñetï poñ nakatin, dari horivor
tinavoz nonoroz hodad nat tegin pi rekot
mogao nat heh narab.
16-17 Met Abraam Godiz mañoohavon hat-
evetet barotap batooh, povoz orah rezah
masakao manohopanez God piin mañooh.
Met povoz zut dari Zudaholoz tookaz ñetï
kateñir ah ñeñ hahan hezat baval hame-
giri masakao manohopanez hahan hez-pov
Abraamiz zut, dari barotap batamegin pim
hahat tat masakao anat eñizamah. Ma
añarab pat ñetï poñiz hat navet hezari
amun God masakao manohopanez homet
pimaz barotap batamahan pi taput tat
masakao paru manamah. Met batam
Baiñetinavoz Tepatak epat pimaz mena-
han hez, "Met ne ni zei maposikaroh hep-
anezariz iz mim garosikap ravekez hahon
hez." Pot God Abraamin hamañahan heh,
povoz dari zei maposikarohanañ tairari
Abraamiz tahavoz zut tat Godiz ñetiv bar-
otap batamegiriz iz mimip pi ravat hez. Met
God tapupuhö ñomamahari maot baval hat
baviririï batamah, ma ou narav heh-poñ pi
ba ou batamah.
18 Met God Abraam pim iz mimihol bere-
vat belezai ravat zei maposikaroh hepanez
piin mañahan pi abav haravat hehavoz
homet nakez, oñ Godiz piin mañah-pov
barotap batat het rotapuv ou ravapaneza-
voz homet pi etevai sooh. Met pim iz mim-
ihol belezai ravat hepanez mañah-pov pe-
tev ou haravah. 19-21 Met pot mañah-porah
Abraamiz krismasañ ahoam 100 ravahan
pi abav haravahan pim añap amun ñaro
navat het añav haravat hehavoz homet lop
houlorizaro ravat het, "Parup rekot bata-
pan ma navatotü batah," pot pi nak. Oñ,
"Rotap Godihö deip rop batakaz neen au
nañahaek pim kezavonañ hahat etapanen
deip ro nap batak," pot pi hat Godiz maña-
havoz barotap batat hehapuh pimaz biñ
ravat gaa tat het etevai sooh. 22 Met pi pot
tahavoz homet God epat hah, "Nem aban
tinap ok." 23 Met God Abraamiz pot ha-
han menahan hezaek pi nenapuz tahavoz
homet nak, 24 oñ dari tairari Iesu darim
Amip ñomahan Godihö maot baval hah-
popuz homeo badae batamegiriz, "Nem
añarab tinari ok" pot pi darimaz hamah.
25 Met dari horï tovai emoogin Iesu tapup
meehan erat darim horï tamegiñiz hañiv
bat ñomahan, dari pimeri hañ horiv navo-
tuzari ravat hekaz hat God pi maot baval
hakah.

5

Dari Godinañ tin honeo raveg-ñetiv

1-2 Kar, petev dari Iesuz homeo badae
batat hezari Godiz etañik pim añarab hañ
horiv navotuzari haraveg. Povoz pi darim
Amip Iesu Kristo ñomat tahavoz homet
darimaz lop tinari ravat hezan dari pim

masakavok tin het biñ ravat epat home-
ameg, Met dari tokat pim aliz tinavok sat
pimaunañ honeo tin hekazari ev. 3 Pot dari
homeameg-nenavoz homet biñ ravameg
bon, oñ ev hamarah honoñai tairañ daritï
ou ravamahavoz homet amun biñavonañ
hez. Met dari hodad, honoñai poñ betezam
ou ravamah bon, oñ poñiz ñaravatak dari
rouvat het rez kek tat tin tovai sookaz poñ
ou ravamahaek, dari rekot am biñavonañ
hek. 4 Met orah rezah honoñai poñ dar-
itï ou ravohopanen, dari rez kek tat tovai
sookaz povon God etet biñ ravat hepan.
Tapanen pinañ honeo hekaz hat dari kez
tat het homevai sohok. 5 Met pot darim
homevai sookaz pov betezao ravapanen,
maot lop horirizaronañ ravat hekaz bonov
ok, oñ God pim Pul Tinap anahan darim
loporizaroh hezavoz, pi darimaz ahoam
zait tat homeme hez-hodad nen pov darih
an pap manovai samah, povoz tokat pinañ
honeo sat dari tin hekaz homeameg-pov
betezao naravotü.

6 Met darimauhö tin ravat hekaz pap
tat hegin God epat tapanez ñanao hareza-
han hehaek Kristo meehan erat dari horï
ahoñ toogiriz hañiv bat ñomah. 7 Met
dari ham añaraboz nap pim mod parup
tin tohopanez nap modari ur ñomapanez
hapanen popuz homet, "Evo, pi ur ñomo-
tunei, oñ nehoh ur noñomei," pot mod
porin mañapane? Met parup tin tohopanez
mod pop urapan hezavoz pi homet okat
mañapan batah, povoz ne unun. 8 Met
ev menoh-epovok nap pim mod parup tin
tohopanezapuz homet hah-povoz zut God
pi nat, oñ dari ham añarab horï nenañ
tovai emoogin Kristo meehan erat dari ño-
mat horï ravakaz hahan hehaek darimaz
ñomah. Tahapuh Godihö darimaz zakep
ahov tat hez-kap pot pi ba ou batahan dari
hodad raveg. 9 Met Kristo darimaz homet
ñomahaek dari pimeri ba avatahan horï
tamegiñiz hañiv navotuzari pot ravat hez,
povoz rotap God darimaz mogao tat hañ
horiv naetotü, oñ Kristo tokat dari avat
tinaek eñepanen hek. 10 Met batam dari
Godinañ ñetï nae nap hakaz pap tat main
ravat hegin pim rop meehan erat ñomahan
dari petev pinañ ñetir ñe hat lop honeri
ravat hez, povoz Iesu Kristo maot biriri
ravat bal hat hezapuz homet epat hameg,
"Met rotap pi maot dari pimeri ravat hezari
avapanen tin hek." 11 Met pot darim Amip
Iesu Kristo eñizahan Godinañ lop honeri
ravat hez, povoz dari pimaz ahoam biñ
ravat hek.

Kristo tin hekaz nonor ba ou batah

12 Met batam ham eparah horï nao bon
hehan aban garos ou ravat hehap, pim
abatao Adam, pi Godiz ah ñeo mañahan
hehaek, elat horï tahan ñomavoz nonor ou
ravah. Tahan horï povor kao dari añaraboh
map an pap manahan dari pim iz mim
mapori horï tovai emameg, povoz God,
"Ari ñomohopek," pot darimaz hahan hez.
13 Met God pim ñetï kateñir ah ñeñ Mosesin
namañ heh-porah añarab horï tovai emo-
hot paru ñetï poñiz hodad nat kut heh,
povoz parum horï tooh-poñiz God epat hah,
"Met parum horï tamah-okoñ nem tepatak
namen hem," pot hah. 14 Met Adam heharah
añarab kapot tat ñomooh, met paru ño-
moohaekanañ mapori horï tovai ñomovai
emoohan Moses berevahan am ñomooh.
Met ñomooh-pori God Adam ñetï hon nar
mañahan elahavoz zut paru nat, oñ am horï
mod mapoñ tohot het ñomooh.

Met Adam pop pi hamarah kap magei
nat ba ou batahan dari añarab maporitï pov
ou ravat hez. Met povoz zut tokat aban
erah-mod tin pop amun kap magei mod
nat ba ou batahan, dari añarab maporitï ou
ravamah. 15 Met Adamiz kap magei ba ou
batahan heh-pot aban mod tin popuz kap
magei ba ou batahan hez-potahö map ritou
metat hez. Met rotap Adam aban honepuhö
horï tahan dari maporitï ñomookaz nonor
ou ravah, oñ God masak ahov anat aban
modap Iesu Kristo pop meehan erat ñoma-
han Godiz masak ahö anahan hamoh-epov
añarab maporizarotï ou ravovai samah.
16 Met Adam pop horï pov tahan dari mapori
horï tamegivoz zut nao God nat, oñ masak
map ahov anahan hez. Met aban popuz
horï honeo tahaekaz God pot hah, "Met
ni horï teñip okeg, ñomekë." Pot hahan
pi hetahoh ñomah. Oñ dari añarab pot
tahaekanañ horï ahoñ tovai emoogin God
masakao anat Iesu Kristo meehan erat pim
ñomahavoz homet epat hah, "Ari nemeri
hañ horiv navotuzari ok." Pot darimaz ha-
han hez. 17 Met rotap aban honepuhö horï
pov tahaek dari añarabotï ñomavoz nonor
map an pap manat hezan non poorotï dari
tovai emameg, oñ aban modap Iesu Kristo
gog ahö tin nao tat eñizah, povoz God, dar-
ihö gog tin nao metegivoz homet masaka-
vor tinao anah bon, oñ pim rop ñomat
eñizahavoz homet amauam anahapuh abat
ahoñinañari ravat tin poh het hekaz pov
anahan hez.

18-19 Met arin añamoh-epovoz kap modat ev, Met aban hon popuhö Godiz ñeo
mañahat elat horï tah añoh-epov tahan,
añarab tokat berevohopanezari horï tovai
sohopanezat ou ravah. Oñ aban modap
Godiz mañahat baval hat tin tah, pot añoh-
nen tin pov pi tahan Godiz etañik dari
pinañ tin het hekaz kap pot ou ravah.
20 Met batam Adam horï tahan añarab
mapori horï tovai emoohan, God Mosesin
ñetï kateñir ah ñeñ mañahan mañovai
emooh-poñihö parum horï tooh-poñ izek
hehaekanañ ba ou batahan parum horï
tooh-poñ ahö ravah, oñ Godiz masakavohö
parum horï tooh-poñ ritou metat map ahö
ravat hez. 21 Met pim masakao map ahö
ravah añoh-povoz kapot epat hez. Batam
zait horiñihö birepez zut edemahan het
dari ñomookaz non nenaoroh emoog, oñ
petev Iesu Kristoz ñomahavoz homet God
pim masak ahovonañ baevilahapuh pim
añarab tinari ba avatahan dari pohao tin
het hekaz nonoroh samegiri ravat hez.

6

Dari horivoz irih hegiek baval akah

1 Met añarab horï tovai emoohan Godiz
masakao ahö ravah, pot menoh-epovoz
homet dari tair hak? "Met dari am
horï tovai sookan God darim horï poñ ol
betepanezaek pim masakao am ahö ravovai
sohopanezap ok." Pot dari haka? 2 Evo,
pot dari nakaotuzao ok. Povoz tair home-
ameg? Met ñomamahari parum biriri het
horï tooh-poñiz irih het horï povor kao
toohat maot nat hezavoz zut, dari amun
horï toogiñiz irih het maot horï poñ tovai
sookazat bon. 3-4 Met ari epat hodad tepekez
ne zait toh, dari Iesu Kristoz abatavonañ
ivov emeeh-porah Iesu ñomahapuh zait
horiñ bavon batahan pinañ honeo ravegiek
horivoz irih heg-pov bon hatah. Tahan
darim Papap pim kez ahovonañ Kristo
ñomahaekanañ maot baval hah-povoz zut
dari amun hezhez magei tinavonañ het
tovai sookaz hat horivoz irih hegiekanañ
maot baval akah. Tahan dari petev tin
hakezaek horï poñ maot am tovai sohoka?
Evo, dari poñ maot tovai sookan tin nar-
avotü.

Iesunañ dari biriri hekaz ñetiv

5 Met Iesu Kristo darim horï toogivoz
hañ horiv bat ñomah, povoz dari pinañ
honeo ravat hezari horivoz irih maot
naketü, oñ Iesu ñomahaekanañ maot baval
hahavoz zut dari amun horï toog-poñ
betet lop mageirizaronañ het tin tovai
sohok. 6-7 Met dari hodad, ñomamahari
parum biriri het horï tooh-poñ maot nat
hezavoz zut Kristo zirah urahan ñomah-
povohö darim lop batamorizaronañ het to-
vai emoogiñiz kezao bavon havatah, povoz
dari ñomamah-pori maot horï nao natavoz
zut zait horï poñ baval hat maot tovai
nasohotuzari raveg. 8 Met Kristo ñomah-
pop darim zait horiñinañ heg-pov bavon
havatah, povoz epat hameg, "Met dari ev
hamarah pinañ honeo tin hek." 9 Met dari
hodad, Kristo ñomahan maot baval hahaek
pi ñomao ritou hametah, povoz rekot pi
maot tokat nañomotü. 10 Met pi añaraboz
horiñiz hañiv bat honerah ñomahaek pi
maot horï poñiz nañomotü, met petev pi
maot biriri ravat hezaek Godinañ tin honeo
hez. 11 Povoz zut ari epat haovai sohozei,
"Met darim zait horiñiz hañiv Kristo bat
ñomat zait poñinañ heg-pov bavon ha-
vatah, povoz maot dari horï poñ rekot na-
totü, oñ pinañ honeo tin het God darimaz
biñ ravohopanez homet pim ñetï tinañihar
hat tovai sohok." Pot ari hahozei.
12 Met ari Kristo popunañ honeo raveg,
povoz arim zait horiñ baval hat tovai
emoog-poñ betepeken zait horï poñihö
maot arim ham heriñ hodadeo namanotü.
13 Met ganö arim eñañinañ ma marañinañ
ma abö mod nainañ horï nao tepek heza-
voz, arim heriñ map Godihö tin korav ravat
hepanez homet pihar manat hezei. Met
ari horivoz irih hegiekanañ pi maot ari
haavah, povoz arim heriñ pi manepeken
piuhö korav ravat hepanen zait tin nenañ
arim loporizaroh ahö ravohopanen arim
heriñinañ tin het tovai sohopek. 14 Met nari
Godiz etañik tin ravapanez hat Mosesiz ñetï
kateñir ah neñiz irih het baval hat tovai
samah, oñ ñetï poñihö paru tin ravapanez
rekot nameñizotü, met ari ñetï poñiz irih
nakez, oñ petev Kristoz homeo badae batat
Godiz masakavoz irih het tovai samegiek,
rotap pim masak pov ari tin ravepekez
etamah. Povoz arim zait horï hamoh-poñiz
irih het tovai soogit maot tovai nasohotü.

Dari zait tinañiz irih het tovai sohok

15 Met dari Godiz masakavoz irih het to-
vai sameg-pot arin añohovoz tair home-
ameg? Met dari ñetï kateñir ah neñiz irih
nakez, oñ Godiz masakavoz irih het tovai
samegiek, hañ horiv naetotuz hahan hez,
pot hat am horï tovai sohoka? Evo, rekot
dari horiñ maot natotü. 16 Met ari epat hao-
man hodad tepekez ne zait toh, Nap monï

gogot tapanez hat sapanepuh aban ahö napun epat mañapan, “Ne nim gogot tohom.”
Pot mañapanen aban ahö pop pi bapanen
pim irih het pim zaitivok homet maño-
hopanez potam tohopan. Met povoz zut
arim zait horiñiz irih hepek, povoz zait horï
poñiz hodadeo añohopanez potam tovai
sohopekepuh tokat ñomat horï ravepek, oñ
Godiz añamah-ñetï poñiz irih het hatevetet
tin baval hat potam tovai sohopekepuh
Godiz etañik pim añarab tinari ravat hepek.
17 Met batam arim zait horiñiz irih het zait
horï poñiz añooh-potam tovai emoog. Oñ
petev Godiz ñetï rotapuv nari arin añoohan
hateveteogiek zaitivonañ baval hat tin to-
vai emameg. Pot arim tamegivoz ñetiv ne
hatevetet Godiz biñ ravat hez. 18 Met rotap
zait horiñihö birepez zut edemahan hegiek
petev God ba evilahan ari zait tinañiz irih
het tovai sameg. 19 Met ganö ari epov
hatevetet hodad nat hepek hezavoz ev aban
ahopur pim irih het gogot tamah-poputï
zu tat dari añaraboz tamegit ba ou batat
arin añamoh. Met batam ari Kristoz ho-
dad narav hegirah tin tohopekez pap tat
arim ham heriñik home horiñiz berevooh-
potam tovai emoogin arim horiñ map an
pap manoohavoz zut petev ari zait tin ne-
nañiz irih het tin poñihar tovai sohozei.
Tohopeken arim tin tohopekez poñ aritï
map an pap manohopan.
20 Met ari zait horiñiz irih heg-porah ari
tin nañ tohopekez hodad nat, oñ am heg,
21 met horï povor kao tovai emoog-poñiz
homet ari petev tu ravat hez. Met horï poñ
toogin hañ tin nao ou ravooha? Evo, tin nao
ou narav, oñ am tovai sohopekepuh ñomat
horï ravepekez nen pov ou ravooh. 22 Met
batam horï toog-potü betet petev Godiz
añamahat ari tamegiek hañ tin tairao ou
ravat hez-pov ev bar añomaz toh. Met arim
zait tinañ ahö ravamahaek pim nonoroh
tinam sohopekepuh pinañ honeo pohao
tin het hepekez hañ tin epov ok aritï ou
ravamah. 23 Met rotap añarab horï tamahari
hañ horiv bovai sohopanezaek ñomat horï
ravapan, oñ darim Amip Iesu Kristo ñom-
ahan pinañ honeo ravegivoz homet, God
darihö nao nametaek pohao tin het hekaz
pov amauam anahan hez.

7

Pol añ naputï zu tat mañah

1 Nem bosir sau ravat hezari, met ari
ñetï kateñir ah ñeñiz hamegit hodad hakez,
povoz nem añomaz toh-epov ari amun ho-
dad ravepek. Met añarab biriri hez-porah
paru ñetï katë poñ hodad hez, oñ ñomama-
han parutï ñetï katë poñ bon tamah. 2-3 Met
povoz zut paru añaholor abuhol nae nap
kaev ravat navetetuz ah ñeo God pot hahan
hezaek añ nap pim abup biriri hepanen
pinañ honeo tin hepan, povoz pi ah ñe pov
baval hahopan. Oñ abup biriri hepanenam
añ pop pim abup betet sat abü modap
bapan, povoz modari piin etet pimaz epat
hapan, “Añ okop ah ñeo elat abü modap
bahaek pi horï tahap ok.” Pot pimaz paru
hapan. Oñ abup ñomapanen parup honeo
hepanez ah ñe hahan hez-pov piitï bon
tapanezaek rekot pi abü modap bapanen
modari pimaz ñetï pot nao nakaotü.
4 Met eñarohol, añ pop abup ñomapa-
nen ah ñeo piitï bon tapan, pot añoh-
epovoz zut ari hez. Met ari Mosesiz ñetï
kateñir ah ñeñiz hahan hezat baval hat
tovai emoogiek Kristo ñomahan aritï ñetï
poñ bon haravah. Met abup ñomapa-
nen añ pop rekot abü modap bapan, pot
hahovoz zut Kristo ñomahaekanañ maot
baval hah-popunañ ari honeo ravegiek,
Godiz nonoroh sohot pim gogot tin to-
hopekezari raveg. 5 Met batam darim ham
heriñiz hodadevoz berevooh-potam tovai
soogirah Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ hat-
evetet map baval hakaz pap tat heg. Tegin
zait horiñ darim loporizaroh ahö ravahan
horï poñihar tovai emoogipuh ñomat horï
ravakaz nonoroh emoog. 6 Met ñetï poñihö
dari batam birepez zut edemahan hegin
petev Kristo ñomat bi porep baevilahan
ñetï poñiz homeogiek daritï poñ bon hatah,
oñ Godiz Pul Tinap eñizamahan non magei
tinaoroh sameg.

Añarab zait horiñinañ am hez

7 Met nem ev arin añamoh-epov dari
Mosesiz ñetï kateñir ah ñe menahan hez-
epeñiz homet, “Ñetï horiñ ok,” pot haka?
Evo, ñetï horï bonoñ ok. Met pi ñetï
poñ namenatin, nem zait horivonañ tovai
emooh-poñiz ne hodad nat hehö narab.
Met Mosesiz hahan hez-ah ñe hon epovotï
zu tat epat añom, “Ari modarizatun etet
zait totunei,” pot hahaek menahan hezao
ne rekö hat hateveteohö, oñ pi ah ñe epov
namenatin ne horï pim hah-epovoz hodad
nat am hehö narab. 8 Oñ ne modarizatun
etet zait natotuz ah ñe hah-pov hatevete-
hon nem loporih zait heh-pov ahö ravahan
orah rezah modarizatun etet nem zait pov
ahö ravooh. Oñ piuhö ah ñe pov nakatin,

ne parum potun etet zait tat, Ne horiv ev
toh, pot hodad nat, am hehö narab. 9 Met
batam ne goerah Mosesiz ñetï modarizatun
etet zait totun hah-pov hat navet hehö-
porah, Ne tinap ev, pot nemam homevai
sooh, oñ ne ah ñe epov hatevetehopuh
modarizatun etet zait tooh-povoz homet,
10 Evo, horï ravomazap ev, pot ne homeohö.
Met God non tinaoroh sohomaz hat ah ñe
epov Mosesin mañahao ev, oñ ne baval
hat tovai sohomaz pap tohoek ñomomaz
nonoroh emooh. 11 Met zait horï nem lo-
porih heh-poñihö ah ñe hateveteohö-poñ
elomaz hodadeo nanoohan ne taput tovai
emoohon ñomat pohao horï ravomaz pov
ou ravooh. 12 Met Mosesin ñetï kateñir ah
ñe mañah-poñ Godihö mañahan menahan
hezañ ok, povoz ñetï poñ rotap tinaharam
het non tinaorö añairamah-pot dari map
hahodad.

13 Met ñetï tin poñihö ne ñomat pohao
horï ravomaz non poorö ba ou bataha? Evo,
pot bon, oñ nem loporih zait horï heh-
poñihö ñetï tin poñ baval hat tovai so-
homaz nonor nemerizahan nem ñomomaz
pov ou ravah. Tahan ñetï tin poñiz homet
epat hahö, "Rotap ne horï tovai emamohop
ev."

Zait horiñir home tinañiz ñetiv

14 Met dari hodad, Godihö ñetï kateñir ah
ñeñ hahan hez-poñ ñetï tinañ ok, pot dari
hameg. Oñ ne ham abanap nem zait horiñiz
berevamah-potam tamohop ev. 15 Met ne
tin tovai sohomaz zaitiv hez, oñ porah
karah ne tin pot nat, oñ horï tairañiz kaev
ravat hez-poñ am tamohoek kap añoh-epat
tamohovoz ne tin hodad nat. 16 Met ne
horï tovai sohomaz kaev ravat hez-poñ am
tamoh, povoz epat homeamoh, Met rotap
God Mosesin mañooh-poñ ñetï tinañ ok,
pot hamoh. 17 Met nemauhö kaev ravat
hez-horï poñ tomaz zaitivonañ nat, oñ nem
loporih zait horï tomaz neeh berevamahan
homeamoh-poñ am hatamoh. 18 Met ne
hodad, nem loporih zait horiñ hezaek ham
herisinañ tohomaz hodad tin nao nakez.
Met tairaiz epat hamoh hometunei, oñ
tin tovai sohomaz zait tat tin pov tomaz
homeamoh-poek ne rekot tomazat bon.
19 Met ne haañoh-tapuv maot añomaz ev
toh. Ne tin tovai sohomaz zait tat hez-poñ
nat, oñ horï tairañiz kaev ravat hez-tapuñ
ne am tovai samoh. 20 Oñ horï nem zait nat
kaev ravat hez-poñ tohot hamoh-epeñ ne
tomaz zait nat, oñ nem loporih zait horï
hez-poñihö nem heris bahorï navatamah.

21 Met rotap hamoh-epat ne tamoh.
Oñ tin tovai sohomaz homeamohon zait
horiñihö tin tohomaz pov ritou netamahan
horivoz nonoroh ne am samoh. 22 Met
nem loporih Godiz ñetiñiz ne ahoam zait
tat homehot hez, 23 oñ nem herisik home
mod nao amun hez-povohö tin tohomaz
homeamoh-pov ritou metapanez hat beri
nakamahan nem zait horiñ tamohoek
ahö ravat birepez zut nedemamahan hez.
24-25 Povoz nemauhö nem homevokam Godiz
ñetiñ hatevetet tin tovai sohomaz zait ahov
hezan tovai samoh, oñ nem herisik zait
horiñ ahö ravamahaek horï poñ am tovai
samoh. Ui mai zakep, met nem hemazao
map horï ravat hezan neeh biñao bon
tamahan ñomomazat ravohog, tairapuhö
neñizat non magei modaoroh neñepan?
Met rotap darim Amip Iesu Kristo dari
avat non magei tinaoroh haeñehap ok, oñ
met ne pi tapupuz homet Godin ñetï biñao
mañamoh.

8

Pul Tinapunañ het tookaz ñetiv

1-2 Met batam darim horï toogiñiz keza-
vohö birepez zut edemahan het ñomat horï
ravakaz nonoroh emoog, oñ petev Iesu
Kristo hañomat horï poñikanañ baevilahan
Godiz Pul Tinap darimaz korav hezan dari
Iesu Kristonañ honeo magei tinari ravat
hez. Povoz dari hañ horiv bakaz hahan hez-
pov piuhö ba havetet bazei hamanahaek,
dari horivoz hañiv navotuzari raveg. 3 Met
God ñetï kateñir ah ñeñ hahan menahan
hez, oñ dari sikori, povoz baval hat tin
tovai sookaz pap tat hegiek, ñetï poñ rekot
eñizat darim horï tamegiñ bavon navat
heh. Tahan God pim rop meehan erat dari
ham añarab horï tamegiriz heriñiz zut pi
ravat, darim horï tamegiñiz kakam ahov
bat ñomat ba ol haveteh. 4 Met Iesu pot
darim zait horiñ ba havetehaek pim Pul
Tinapuhö hodadeo anohopanezat dari to-
vai sohok, povoz pim ñetï kateñir ah ñeñ
elohopanez pori hañiv tokat metapanez
hahan hez-pov daritï ou naravotü.

5-6 Met paru tairari orah rezah parum ham
heriñiz hodadevoz berevamahat am tovai
sohopanez homeamah-pori hodad horï pov
parum loporizaroh ahö ravamahaek, paru
ñomat horivoz hañiv bapanez nonoroh
samah. Oñ paru tairari Godiz homet
hez-nen pori Pul Tinapuhö paru hodad
tinao manamahat tin tovai samahaek, lop
tinarizaronañ het tin pohao het hepanez

nonoroh samah. [7-8] Met parum ham heriñiz
hodadevoz berevamahat tovai samah-poriz
God zait tat biñ ravat hez bon, oñ paru pori
pihanañ main ravat pat hez. Tamahapuh
pori parum ham heriñiz hodadevoz bere-
vamahat tamahaek, pim hahan hezat baval
hapanez bapap tat hez.
[9] Met arim loporizaroh Godiz Pul Tinap
hakez, pot ari homepek, povoz arim ham
heriñiz hodadevoz berevamah-pot natotü,
oñ Pul Tinapuhö tin tohopekez hodad
tairañ anamah-nen poñihar tovai sohopek.
Oñ mod tairari parum loporizaroh Kris-
toz Pul Tinap nakez-pori Kristoz bonori
ok. [10] Met ari ev hamarah horï povor
kao an pap manat hezaek hez, povoz arim
ham heriñ ñomapan, oñ Kristo arim lo-
porizaroh hezaek ari Godiz etañik pimeri
ravat hez, povoz arim pulihol nañomotuz
pot haravat tin hez. [11] Met rotap arim
ham heriñ ñomapan, oñ God Iesu ñoma-
haekanañ maot baval hah-popuz Pul Tinap
arim loporizaroh haemat hezaek piuhö
tokat arim ham heriñ maot baviririï abatat
baval akapanen pinañ honeo tin hepek.

Dari Godiz ñarohol ba avatah

[12] Met God pim Pul Tinap dari ana-
han hez, povoz nem bosir sau, darim
ham heriñiz hodadevok horï tameg-poñihö
dari naeñizotug, poñ dari tovai nasohotü.
[13] Met ari hodad horï povonañ tovai so-
hopekezaek ñomat horï ravepekez non
nenaoroh sohopek, oñ Pul Tinap eñizo-
hopanen arim ham heriñiz hodad horï
poñikanañ bazei manohopekezaek biririï
pohao tin het hepekez nonoroh sohopek.
[14] Met paru tairari Pul Tinap hodadeo man-
amahat tovai samah-pori Godiz ñarohol ra-
vat hezari ok. [15] Met God pim Pul Tinap
anahan hez-povohö darim horï mamog
toogivoz homet ñaihet tat, "Mai tair eta-
pan batah," pot hakaz nao naetotü, oñ
piuhö Godiz ñarohol dari pot ba haavata-
han hez. Met pi pot haetahan hezaek,
Pul Tinap hodadeo dari anamahan Godiz
homet epat hameg, "Apai, Apai." Pot piin
mañameg. [16] Met Godiz Pul Tinap darim lo-
porizaroh hezaek, Rotap ari Godiz ñarohol
ev, pot darin hodadeo anamah. [17] Met dari
pim ñarohol raveg, povoz papaholozatü
ñarohol bamahavoz zut dari Kristonañ ho-
neo anohopanez God hahan hez-potü dari
map bak. Met Kristo hamarah het Godiz
gogot toohan honoñai povor kao piitï ou
ravoohavoz zut, dari amun ev hamarah
het tovai sookan honoñai povor kao daritï
ou ravohopanen kaev naravotü, oñ am rez
kek tat het tinam tovai sohok, povoz tokat
Kristonañ honeo dari aliz tinavok hekan
pim anohopanez au hahan hez-potü map
dari anohopan.

Abarah pim aliz tinavok hek

[18] Met ne epat arin añom, Godiz alizavok
hekaz hamoh-pov map ahö haravat hezaek
bon natotuzao ok, povoz orah rezah home-
amoh, oñ petev dari ev hamarah hezan
honoñai poñir kañ daritï ou ravamah-poñ
bon tapanezañ ok, povoz ne poñiz epat
homeamoh, Betezañ ok. [19] Met rotap God
nonair nai matut tahan hez-potuhö dari
pim ñarohol ravat hezari pimauhö aliz
tinavok eñepanen tin hekaz hat zait tat
het ñai bizat etet hez. [20] Met batam ev
hamarah horiv ou ravah-porah God pim
matut tahan heh-mapotuz homet pimauz
hodadevok epat hah, "Met mapotü pohao
tinaharam hepanez hat matut tohoek petev
horiv ou ravah, povoz ñu ravat ñomovai
sohopan." Pot pim au hahat ok tovai
samah. [21] Oñ tokat God maot hapanen, dari
pim ñarohol ev hamarah honoñai povor
kao tameg-pov bon tapanezavoz zut nonair
naitü ñu ravat ñomovai samah-pov amun
bon tapanen, potü pohao tinam hepanez
homet gaa tat hez.
[22] Oñ dari hodad, añahol parum ñarohol
batapanez kakamao hatevetet, "Ae, zuam
batom nak ee," pot hamahavoz zut nonair
nai zir bir hamarah hez-potü God maot ha-
panen horï ravovai samah-pov bon tapanen
pohao tin ravapanezavoz hat batamohanañ
kakamao hatevetehot, "Mai tin ravak nak
ee," pot hahot hez. [23] Met nonair nai nen
potü pot hamah bon, oñ dari tairari God
tin hekaz mapotü anapanez hat pim Pul
Tinap garos anahan darim loporizaroh hez-
eperi amun tin hekaz hat epat homeameg,
Mai, pimauhö tairarah dari pim ñarohol
avat herï magei tinañ anapanen, dari sat
pinañ honeo tin hek batah? Pot homet
ñai bizat etet hez. [24] Met dari Iesuz homeo
badae bategin horï hegiek maot pimeri
ba avatahan hezaek epat homeameg, Met
rotap tokat pi dari avat herï magei tinañ
anapanen hek. Pot dari homet etet hez.
Met dari herï magei tin poñ haanahatin,
dari herï poñin et hareet heg narab, [25] oñ
petev dari herï poñ naan hez, povoz tokat
God anapaneg, dari tinam ñai bizat het etet
hek.
[26] Met dari kezao bonori ev, povoz porah
karah Papapun mañ mañookaz homet,

Tair tat piin tin mañom batah? Pot homeamegin Pul Tinap darimaz zakep tat darim rekot namañotuz pov Godin mañ mañamah. [27] Met Pul Tin Pop Godin eñizapanez amauam mañamah bon, oñ Godiz homeamahat tin hodad het mañamah, povoz God darim loporizaroh homet hezat et hareet hez-pop pim Pul Tinapuhö mañamahavon pi tin hateveteamah.

[28] Met dari pim añarab ravat hekaz hat pim hodadevok ba ou avatahan dari pimaz zait tat loporizaro manameg, povoz ev hamarah honoñaiñ ma tinañ daritï ou ravamah-map poñ dari tin hekaz Godihö revah avat eñizamah. [29] Met batam God pim añarab hamarah tin het tohopanezari ba ou havatahan hez-poriz pi epat hah, "Met paru nem ropuz tin tamahavoz zut tin tovai sohopan." Pot pi hahan hezaek pim rop darim nanë garosikap ravat hezan dari pim bosir sau ravat hez. [30] Met batam dari pim añarab ravat hekaz hat au hahan hegiri pi bamain avatahapuh pim etañik dari pimeri hañ horiv navotuzari ravat hekaz ba avatat pim kezavor abat ahov anahan hez, povoz daritï honoñai tairañ ma tin tairañ ou ravamah-poñ revah avat eñizohopanezañ ok.

God zakep etamahao bon natotü

[31] Met God dari añaraboz homet zakep etamah-ñetï poñir kañ ahoam ne haañohoek maot homet epat arin añom. Met pi darimaz zakep tamahaek modari horiv etohopanen dari epat haok, "Parum sa etohop," pot dari hahot hek. [32] Met God epat pi nak, "Nem rop meeman sat ñomapan hezag, am bagaa batom." Pot pi nak, oñ pi darimaz zakep tat masakao etahapuh pim rop am meehan erat ñomah, povoz pim ropunañ honeo nonair nai eñizohopanez tinatü naanotu? Evo, rekot pi dari tinatü am anohopan.

[33-34] Met God pimauhö dari ba ou avatahan pim añarab ravat hezan darim horï tamegiñiz hañiv navotuz pi hahan hezaek, tairapuhö darimaz epat Godin mañapan, "Met paru horiri okeg, parum tamahañiz hañ horiv man." Napuhö pot mañapane? Evo, rekot pot piin namañotü. Oñ Iesu Kristo darim hañ horiv bat ñomahan maot baviriri batahan bal hah-nen popuhö Godiz nakoe het darimaz homet, "Apai, met paru meñizookez ne zait toh," pot pim Papapun mañamah, povoz rekot napuhö God dari hañ horiv etapanez namañotü.

[35] Met Kristo darimaz zakep tat hezaek tairapuhö nonor merizapanen dari maot main ravat hek? Evo, rekot napuhö namerizotü, ma honoñai nao daritï ou ravapanen pihanañ dari main naravotü. Ma modari kakamao etohopanez poñ, ma gin ahov tat hekaz poñ, ma dari nonair naiz tekï tat hekaz poñ, ma modari nao etapanezao hapanen ñaihet takaz poñ, ma emenohopanezañ, met ev menoh-epotü daritï ou ravohopanepuh rekot Kristo darimaz zakep tat hez-pov bavon navatotü. [36] Met honoñai ev hahö-epeñiz homet aban nap Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

> God dei nimaz homeamegiek bol sipsipihol demat ur ñomamahavoz zut orah rezah modarihö deimaz, "Paru demat ur ñomak," pot nae nap mañamah. *Buk Song 44:22*

Pot menahan hez. [37] Oñ honoñai poñir kañ daritï ou ravohopanez hamoh-poñihö dari bamain naavatotü, oñ Kristo darimaz zakepiv ahö tat loporï anamah-pop bakez avatohopanen horï poñiz ñaravatak het pinañ honeo tin tovai sohok. [38-39] Met God darimaz zakep ahov tat hezaek pi darim Amip Iesu Kristo meehan erat darimaz ñomah. Povoz maot ev añomaz toh-epovoz ne hodad hakez. Daritï ou ravohopanez añomaz toh-epeñihö God darimaz zakep tat loporï anamah-pov bavon navatotü. Met dari ev hamarah biririï hekaz porah, ma ñomakaz porah pim zakepiv bon tapanen main ravakazao daritï rekot ou naravotü. Ma enzolihol, ma Setenir pituhol, ma mod tairari kezavonañ ev hamarah hezari, ma abarah hezari, ma hamaraz irih hez-mod poñiz naiz kezavohö rekot pim zakepiv bavon navatotü. Ma petev ou haravat hezao, ma tokat ou ravapanez navohö rekot pim zakep pov bavon navatotü. Pot ne hodad hez, povoz ne arin ev añoh.

9

Pol Israel pimeriz zakep tah

[1] Met ari Zuda ok hezarin epat añom, Ne Kristoz gog abanap ev, povoz rekot ne ñetï moreg nao nakaotü, oñ Godiz Pul Tinapuhö ne hodadeo nanamahan epat homeamoh, Met arin añomaz toh-ñetï epov moregao bon, oñ ñetï rotapuv ev. [2] Met ari Israel añarab nem modari Kristo erat hehan paru pimaz, "Betezap ok," pot haohavoz tokat hañ horiv bapanez homet, ne parumaz zakep ahov tamohopuh, homeme hezpov bon nat. [3] Met paru Israel nemeri

meñizomaz neeh zait ahov hez, povoz paru
horiek betepanen sapanez au hahan hez-
horï pov paru bazei manapanez rekot ne
parum urutak Kristo ne horiek nevetepa-
nen somaz hapanen, ne evo nakaotü. Oñ
nemauhö pot tat paru nemeri meñizomaz
non naorö bon. 4 Met God Israel añaraboh
metooh-ñetiv ev. Met batam pi epat darim
iz mimiholon mañah, "Ari nem añarab ra-
vat hepek." Pot mañahaekanañ pim ñetï
kateñir ah ñeñ mañahapuh orah rezah
parumaz pi tin korav ravat hepanez parun
mañooh. Tat paru piin mañ mañovai so-
hopanez gogot au mañooh. Toohapuh pi
parunañ honeo hehaek paru pim kezavor
alizavon eteoh. Pot toohan tokat Kristo
pop parum ñaravatakanañ ou ravapanez au
mañahan heh, oñ pi erat ou ravat hehan
paru Israel añarab maporizaro pimaz baro-
tap navat. 5 Met batam Abraamir Aisakir
Zekop heh-tin poriz iz mimihol hezan,
Kristo erat abanap ravat hehap amun poriz
iz mimip parum ñaravatak erat berevah.
Met pi pop nonair nai mapotuz korav ravat
Godinañ honeo pohao het hezap ok, povoz
popuz orah rezah biñ ravat hek. Rotap ev
hamoh.

God Israel poriz metamahat ev

6 Met Israel añarab Kristo kos rez mana-
havoz homet God orah rezah parumaz ko-
rav ravat hepanez darim mimip Abraamin
mañah-pov betezao ravah, pot haka? Evo,
betezao narav. Met rotap Israel mapori
pim pot mañahat barotap batamah bon,
7 oñ tairari pimaz barotap batat hez-nen
pori Israel añarab tinari ok, met pi poriz
korav hepanez okat hah. Met Abraam
popuz iz mim maporiz homet piin namañ,
8 oñ epat mañah, "Met nem au hahon hez-
porah maot emat haoman, nim añap Sera
ro napuz ñekevonañ ravat batapanen pim
abatao Aisak mañekë." Met God Aisak
popuz iz mimiholon etet, "Abraamizari
ok," pot hahopan. Met pi Abraamiz ro
modariz iz mimiholoz nak, oñ Aisak ne-
napur pimeriz korav ravat hepanez homet
Abraamin mañah. 9 Met ev menoh-epovoz
kapot ev. Met Abraam popuz iz mim
mapori Godiz ñarohol ravat hez bon, oñ
tairari Abraamin pi parumaz korav hep-
anez mañah-ñetï pov barotap batat tovai
samah-nen pori pim ñarohol ravat hez.
10 Met modao ev, Tokat ro Aisak
pop batahan pi ahö ravat pim añap
Rebeka bat parup hehapuh, 11-12 pim añap
ro rop ropoñariviz ñekevonañ ravat
hehan ro poñariv nonopuz ñekevok
hehan God nonopun epat mañah, "Met
nim ro garosikap Iso batekepuh tokat
pim bosip Zekop bateken parup ahö
ravapanepuh Zekopoz irih nanep het pim
asit metohopan," pot mañah. Povoz dari
hodad, parup garos tinavor horivoz kapot
tahanahoh epat mañah bon, oñ God pim
zaitivok nonopuz ñekevok heharatiam
parupim tokat tovai sohopanezat bar
mañah. 13 Met Baiñetinavoz Tepatak epat
amun menahan hez, "Met nem zaitivok
Zekopoz homeamoh, oñ Isoz ne nahomet
nakez." Pot Godiz hahat menahan hez.
14 Met añ popun pi pot mañahan hehan
parupim ahö ravat tahavoz homet, "God
pi horï tahap ok," pot dari haka? Evo
pot dari nakaotü. 15 Oñ batam pi Mosesin
epat mañah, "Met nem zaitivok añarab
tairari masak metomaz homet hemaz pori
masakao manat tin metohom." 16 Met pi
pot mañah, povoz dari hodad, añaraboz
zaitivok God paru masakao manamah bon,
oñ pimauz zaitivok masakao paru man-
amah. 17 Met Pero batam Izip zeisik aban
ahop ravat hehapuz homei. Met God piin
epat mañah, "Met tairaiz ne ni zei epesiz
ahop ba navatoh, pot hometun, oñ nir nim
añarab honoñai nañ etoman nem kezao ou
ravapanen nem abatao zeisikaroh map ahö
ravapanez homet ne ni ahop ba navatoh."
18 Pot piin mañahavoz homet dari hodad
haravat hez, Met God pim zaitivokam nari
masakao manamah, ma Peroz metahavoz
zut mod nari parum gagañ heleñiz zut ba-
vatamah.

Mogao tamahavor zakepivoz ñetiv

19 Met ari ev menoh-epov hatevetet epat
homepek batah, Met Godiz zaitivok hama-
hat dari añarabohö tovai samegiek, rekot
pim zaitiv ritou metat bavon navatotü.
Povoz tairaiz darim ev horï tamegiñiz pi
tokat hañiv etapanez hahan hez? 20 Met ari
pot homepek hezavoz ne epat arin añom,
Met ari ham añarab nenari, povoz tair tat
God matut etahapuz ñetï ev menoh-epov
ari hapek? Met aban nap ham hapis matut
tapanen hap posihö, "Erom, ni tairaiz epat
ne matut neteñ?" pot piin namañotü.
Met povoz zut ari amun Godin rekot pot
namañotü. 21 Oñ tairap ham hapiñ matut
tamah-pop pimauz zaitivok ham nao bat
hap nas red tinao metat gipizot bareñat
nohopanezas matut tapan, met hap modas
redeo bonos kulup nenañ meet basat bao-
zour betehopanezas matut tapan.

22 Met aban nap hapiñ matut tamah-
pot añohovoz zut God dari añarab matut
etamah. Tamahan nari horï tovai sama-
han pi parumaz mogao ahoam tat hezaek,
pim kez ahov ou ravapan hat pori hañ
horiv tokat metapanez hahan hez. Met
pi pot paru zuam nametotü, oñ pi ñai
bizat am het etet hez. 23 Met dari añarab
modari matut etat masak ahov anovai pi-
mauz zaitivok dari pim aliz tinavok hekaz
nonor añairamahan sameg. Tat pimaz epat
hameg, "Met rotap pi tin hekaz nen po-
tuhar dari anohopan." 24 Met dari Zuda ne-
nari masakao anohopanez ba ou avatamah
bon, oñ dari Zuda narir paru Zuda bon
añarab pat nari amun ba ou avatamahan
hez. 25 Met God añarab pat pori ba ou
batohopanez homet hahan batam propet
aban nap Osea popun mañahan piuhö epat
menahan hez,

Met añarab batam nemeri ravat nakez-
porin, "Ari nem añarab ok," pot
mañom. Met batam ne parumaz
zait nat hehorin ne epat mañom,
"Ne arimaz zait tat hez." *Hosea 2:23*

26 Met batam zei nasik añarab narin, "Ari
nem añarab bon," pot mañooh-
porin maot epat mañohom, "Met ne
God gog kezao tamohopuz ñarohol
ari raveg." *Hosea 1:10*

27 Met batam propet aban Aisaia pop amun
epat hahan hez,

Met Israel añarab hel gaorevoz zut
map belezai ravat hez, oñ God
honep honep pimop bavatat tinaek
meñepanen hepan.

28 Met tairaiz honep honep pot metapan
hometunei, oñ tokat modari zuam
hañ horiv metapan. *Aisaia 10:22-23*

29 Met Aisaia tapupuz hahan hez-modao ev,

Met God nonair nai mapotuz maup
masakao naanatin, Sodom zeitar
Gomora zeitak hehari bahorï
batahan ñomahavoz zut dari Zuda
mapori amun bahorï etahan ñomeg
narab. *Aisaia 1:9*

Israel pori Kristoz barotap navat heh

30 Povoz epat arin añom, Paru Zudahol
bon oñ añarab patari Godinañ honeo rava-
panez hodad nat hehan Kristoz ñetiv maña-
han paru hatevetet pimaz homeo badae
batat hezaek petev Godiz etañik pim añarab
tinari ravat hakez, 31 oñ Israel añarab orah
rezah Godiz etañik pim añarab tinari rava-
panez nonoroz mel tat Mosesiz ñetï kateñir
ah ñeñ baval hahot het, non tin poorö
bazei manamah. 32 Met tairaiz paru non
poorö zei manamah hometunei, oñ paru
pori pim añarab tinari ravapanez homet,
ñetï mamog poñ baval hat tovai sohot
Kristo erat ñomat non mageior añairah-
popuz homeo badae navat het, hel ahovok
eñap urat ñodamahavoz zut tamah. 33 Met
Iesu hel povoz zut hezapuz ñetiv batam God
hahan Baiñetinavoz Tepatak epat menahan
hez,

Ari hatevetei, met ne Zerusalem zeitak
Saion dañevok hel ahov bizoman
hepanen, tairari hel povon et narë
sohot hel povok eñahol urapanez
pori ñodapan, oñ tairari pimaz
homeo badae batapanez pori parum
homet hepanez pov betezao nar-
avotü. *Aisaia 8:14*

10

Israel añaraboz tin hodad natao ev

1 Nem bosir sau ravat hezari, met Is-
rael añarab nemeri pohao tin het hepanez
nonoroh sohopanez ne zakep ahov tat het
orah rezah Godin mañ mañamoh, oñ paru
non pooroh nas. 2 Met nem poriz tamahan
eteamoh-ñetiv ev. Met Godiz gogot tovai
sohopanen pi parumaz biñ ravapanez zait
ahovonañ het tamah, oñ pim hahan heza-
voz kapotaz paru tin hodad nat. 3 Tat God
añaraboz biñ ravat, "Ari nem ropuz home-
amegiek añarab tinari ok," pot mañapanez
non pooroz paru hodad nat het, parumauz
zaitivok homeamahat tohot Mosesiz ñetï
kateñir ah ñe nenañiz non pooroham tovai
samahaek Godin, "Deim ahop, ni dei eñizat
batin avat," pot piin namañ. 4 Met Kristo
ñomat Mosesiz ñetï poñ baval hat sohot tin
ravakaz homeg-pov bavon havatah, povoz
tairari pimaz homeo badae batat hepanez
poriz God biñ ravat, "Ari nem añarab tinari
raveg," pot parun mañapan.

5 Met añarab Godiz etañik tinari rava-
panez hat Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ baval
hat tovai samahavoz Moses epat menahan
hez, Met tairap orah rezah ñetï kateñir ah
ñe menohon hez-epeñ map baval hat tin
tovai sohot nao nael hepanez pop pohao
tin het hepanez nonoroh tinam sohopan.
Pot pi menahan hez. 6 Oñ dari Kristoz
homeo badae batat het Godiz etañik pim
ñaro tinari ravat hezavoz homet dari epat
nakaotü, Met nap abarah sat Kristo dar-
itï erapanez hat bavizat ev erapan. 7 Ma
nap hamaraz irih pi ñomat sat hezaekanañ
bavizat ev emapan, pot dari nakaotü. 8 Oñ

menahan hez-epat arin añom, "Met Godiz
hah-ñetï pov hotoh hez bon, oñ darim
loporizaroh hakezan darim gizañik hakao-
vai sameg." Met Kristoz homeo badae
batat hepanez ñetï epov añarabon mañovai
samoh. 9 Met ni tairap nim loporih Kristo
ñomahan God baval hah-pov barotap batat
nim gizasikanañ, "Iesu pop pi nem ahop
ok," pot modarin ourah mañookë, povoz
pimop ba havatapanen ni pohao tin het
hekez nonoroh sookë. 10 Met rotap darim lo-
porizaroh pimaz homeo badae batat honep
honep, "Iesu nem ahop ok," pot modarin
ourah mañamegin God darimaz, "Paru ne-
meri hañ horiv navotuzari ok," pot hamah.
11 Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan
hez, Met tairari pimaz homeo badae batat
hepanez poriz pi kaev ravat paru navetetü.
12 Met menahan hez-epov Zudaholor añarab
patariz ñetï honeo ev, met God pi maporiz
ahop ravat hezan tairari, "Deim ahop ni dei
eñizekez zait teg," pot piin mañamaharin
pi hatevetet tin hepanez mapoñ manamah.
13 Met ev añoh-epovoz epat menahan hez,
Met tairari darim Amipuhö meñizapanez
hat mañapanez pori Godihö pimeri bavat-
apanen tin hepan.

14 Oñ añarab nari Kristoz homeo badae
navat hez-porihö tair tat pi paru meñiza-
panez mañapan? Ma añarab pim ñetiv hat
navet hez-pori tair tat pimaz homeo badae
batat hepan? Ma nap sat porin Kristoz ñe-
tiv namañotü, oñ am hepan, povoz tair tat
paru pim ñetiv hatevetepan? 15 Ma Godihö
aban napun, "Ni sat parun nem ñetiv bar
mañ," pot namañ tahatin, tair tat aban pop
sat parun mañah narab? Met povoz epat
menahan hez, Paru añarab nari sat añarab
modarin Godiz ñetiv mañohopanez pov tin
ahov ok.

Israel nari Iesuz ñetivoz kaev ravah

16 Oñ ñetï tin pov mañamahan nari kos rez
manamahavoz batam propet aban Aisaiahö
epat hah, "Nem Amip, nim ñetiv parun
mañamohon paru hatevetet honep honep
barotap batat hezan mod mapori kaev
ravamah." 17 Met añarab Kristoz homeo
badae batat hez-povoz kapot epat hez, met
pim ñetiv mañamahan nari hateveteama-
hapuh, orah rezah Kristo nenapuz homet
het tovai samah-pori pimaz homeo badae
batat hezari ok.

18 Met paru Israel añarab Kristoz ñetiv
barotap navat hezariz homet nap epat neen
at nanapan, "Met rotap paru ñetiv hat-
eveteh, ma hat navet?" Met ni pot at
nañekezapun ne epat nañom, "Met rotap
paru hatevetehavoz homet Baiñetinavoz
Tepatak pot menahan hez,

Met paru ñetiv mañovai soohan zei ma-
posikaroh ñetï pov map an pap
manat hez." *Buk Song 19:4*

19 Met ni nap maot epat neen at nañekë,
"Met Israel pori ñetivon hatevetet hodad
ravah, ma hodad narav?" Pot haken ne
niin epat nañom, Met paru hatevetet kos
rez manahavoz homet Godihö Mosesin epat
mañahat menahan hez,

Met ari Israel añarabohö añarab patariz
homet, "Betezari ok," pot hameg,
oñ ari ne kos rez nanamegiek
paru nemaz hodad nat hez-pori
tin metohoman, ari etet arim
loporizaroh kaev ravat parumaz
mogao tat hepek. *Lo 32:21*

20 Met Aisaia pop añarab pat poriz homet
Israel pimeriz ñaihet nat, oñ Godihö epat
mañahat menahan hez,

Met paru añarab batam nemaz hodad nat
hehari petev nemaz hodad ravah,
ma paru pori nemaz, "Pi taek hez,"
pot nak hehan parum ñaravatak ou
ravohon nemaz hodad tah. *Aisaia
65:1*

21 Met Israel añarab poriz homet God epat
hah, "Ne orah rezah paru tin metomaz hat,
'Ev nem nakoe emei,' pot mañamoh, oñ
paru nem ñevon hat navet het ne kos rez
nanat kez ravat am hez," pot pi hah.

11

God Israel poriz zakep tat hez

1 Met Israel añarabohö God kos rez man-
ahavoz homet pi paru amun kos rez manat
heza? Evo, pi kos rez naman. Met ne amun
Israel abanap, Abraam popuz iz mimip
ev, met pim ro horovep Benzamen popuz
kapotakanañap ne hezan God ne kos rez
nanan hez. 2 Met God Israel añarab pimeri
bavatahaekanañ maot kos rez naman hez-
pov ari hodad. Met batam propet aban
Elaiza popuhö Israel
pimeriz tahavoz homet Godin epat mañat
menahan hez, 3 "Nem Amip, paru propet
aban nim ñetiv hamahari men ñomah, ma
hel aruñ bizahan hehan nimaz homet hañiv
netapanez hat anumaihol bareñ eloohpoñ
ba ed beteh. Met ne nenap nimaz
homet hez-epopuhoe amun men noñoma-
panez homet paru nemaz mel tamah."
4 Pot hahan God ñetï hañiv epat piin
mañah, "Evo, ni nenap bon, met paru
maporizaro god moreg napuz abatao Baal

mañamah-popuz, 'Darim ahop ok,' pot hat
paru mañ mañamah, oñ honep honep ne-
maz homevai sohot moreg popuz hom
namee hez-poriz rekö hahon 7 tausen
ravah." Pot piin mañah. 5 Met petev Is-
rael añarab batam parum toohavoz zut am
tamah, oñ honep honepuz God zakep metat
ba ou batamahan paru pimaz homevai
samah. 6 Met paru pori parumauhö tin
nao toohavoz homet ba ou batamah bon,
oñ pim masakavok ba ou batamahan hez.
Met pi parumauhö tin toohavoz homet ba
ou batahatin, pim masakavonañ tamah-pov
betezao ravah narab.

7 Met Israel pori Godiz añarab tinari ravat
hepanez nonoroh sohopan hat gog kezao
tovai emohot non poorö bar navat hehan
God pimauhö honep honep ba ou batooh-
nen pori non tin poorö bar batat hez, oñ
mapori paru kaev ravat hehavoz homet
8 epat menahan hez,
Met God hahan paru hodadeo bon kutari
ravat hez,
ma paru etañinañ haket et narë hez,
ma paru hat koveñinañ haket hat navet hez.
Met batam pot toohaek petev am taputam
tamah. *Lo 29:4*
9 Met Devid amun paru God kos rez manat
heh-poriz homet epat menahan hez,
Met paru bolor gipiz ahö tat biñ ravat no-
hot hepanen, God parum horï tama-
havoz hañiv metapanen hamauru-
vok torop moregas bizapanen hep-
anezaek, mezapanen borö hapanen
kohat lokat kakamao hatevetehot
hepanez zait toh.
10 Ma parum etañ kut tat hepanezaek tin et
narë hepanen parum mazeñ rezat
pohazao pekü tat hepanez zait toh.
Buk Song 69:22-23

God añarab patari pim bah-ñetiv

11 Met Israel añarab Kristo kos rez manat
ñodahaek pohao potam hepane? Evo, oñ
paru horï tamah, povoz God añarab patari
horï hehaek pimeri bavatamahan, pohao
tin het hepanez nonoroh emamahaek, Is-
rael añarab pat porin etet loporizaro horï
ravat pot homepan batah, Met God dei
evetet añarab pat okori pimeri bavatama-
havoz zut dari amun pimeri ba avatapan
nak, pot homepan batah. 12 Met Israel pori
horï tovai emohot Kristo kos rez manat
hez, povoz añarab patari Godiz masakavoz
hodad ravahan paru poritï tin ahö nao ou
ravah, povoz dari hodad, tokat Israel ma-
porizaro maot loporizaro boreurat Kristoz
homeo badae batat hepanez pot tohopa-
nen, añarab maporitï tin ahö mapov ou
ravapan.

13 Met ne ari Zuda añarab bon oñ añarab
patariz homet ev menomaz toh. Met ne
Godiz aposor abanap ravat het ari añarab
patari map zeisikaroh hezarin Iesuz ñetiv
añovai, gog tin epov tamohovoz homet
epat homeamoh, 14 Met ne am mañovai so-
homan paru Israel nem nari añarab patari
Iesuz homeo badae batohopanezavon etet,
"Tin tamah," pot hat paru pimaz homeo
badae batapanen God pori amun pimeri
bavatapan. Pot homevai sohot ari añarab
patarin ñetï epov añamoh. 15 Met God Is-
rael nem pori horï toohavoz homet bazei
manat ari añarab patari masakao anoohan,
ari pinañ honeo raveg. Met tokat nem
pori maot pinañ honeo ravapanez porah
paru ñomapanezaekanañ maot biriri ra-
vat hepanezavoz zut paru hepan. 16 Met
dei Israel petev hezarir deim iz mimiholoz
homet ñetï nao zu tat epat arin añom. Met
zi namedez kapotar medeñeñ tin hepanen
God etet, "Nem zi tinamed ok," pot hapan,
povoz zi pomedez marañ amun tin hepanen
zi pomed map pimemed ravat hepan.

17 Met ñetï modao ev añomaz tohog, hat-
evetei. Met zi avasik ñedehan hez-namedez
abatao oliv hameg, met dei Israel añarab zi
pomedez zut hezan God zi mar nañ ur elat
beteamahavoz zut paru nari beteh. Tat oliv
zi modamed pulorih berevat hezamedez
zut ari añarab patari hez, met zi pomedez
mar nañ amun ur elat bat emat oliv zi
modamedek kosis berat ba okat epat tat
zi mar poñ bañed bamahan zi uruv mar
poñizañ samahan ahö ravamahavoz zut
batam God Israel pori masakao manooh-
pov petev ari amun anamah. 18 Povoz
arim abatañ bat hel batat zi mar ur elat
beteh-poñiz zut Israel añarab hezariz epat
nakaotü, "Met paru betezari ok, oñ dari
parum tekeñ bat añarab ahori ravat hez."
Met ari zi hamoh-pomedez kapotaz zut
bon, oñ mar nenañiz zut hez, povoz arim
abatañ bat hel batovai parumaz horï okat
hahotunei.

19 Met ev menamoh-epovoz homet epat
hapek, "Met mar okoñ ur elat betehavoz
zut paru betehan dari parum tekeñ bat tin
ev hez." Pot hapek batah. 20-21 Povoz rotap
ok hapek, oñ paru pimaz homeo badae na-
vat hehan okat metahan, ari pimaz homeo
badae bateg-nenaek ari parum tekeñ beg.
Met zi pomedez mar mauñ horï pov tahan
el beteh, pot hahovoz zut ari ganö taput

tepeken el evetepan hezag, ganö tovai ari
arim abatañ bat hel batotunei, oñ ñaihet tat
tin homehot hezei.
22 Met rotap God masakavor mogao tama-
havoz homei. Met pi betet horï tat ñodama-
hariz mogao tat hez, oñ ari pim masakavoz
homevai samegirin pi etet masak etamah,
oñ ganö ari amun hodad tin pov betepek,
povoz zi marañ ur elat beteh-pot añoh-
poñiz zut ari evetepan. 23 Met Israel añarab
pimaz homeo badae navat hez-pov betet tin
hepan, povoz God nonair nai rekö tamahap
ur elat beteh hahö-poekanañ nañ bat, rekot
oliv zi kap mau potak maot bizat bañed
bapanen hepan. 24 Met ari oliv zi pulorih
berevat hez-pomedez zut hegiri God gogot
tat oliv zi avasiz roketak ñedehan hez-mod
pomedek bizat bañed avahan ari hez, povoz
pi amun oliv zi pomedez mar mauñ ur elat
beteh-poñ bat maot bizat bañed bapanez
gog pov pi rekot tapan.

God Israel pori masakao manapan

25 Met nem bosir sau ravat hezari, God
tokat etapanez ñetï izek hahan hehao año-
man hatevetet, tin hodad tepekepuh arim
abatañ bat hel batat epat ganö haotunei,
"Met dei hodad tinavonañ het Israel añarab
ritou metat tinari ravat hezari ev." Met
pot ganö hapek hezavoz ñetï epov añoman
hodad tepek. Met Israel añarab God kos rez
manamah-pov pohao potam hepan bon, oñ
ari añarab pat tairari batam God ba ou
avatahan hez-mapori kohat pim masaka-
vok lokat rekö ravepeken petev parum
tamah-pov bon tapan. 26 Tapanen Israel
añarab pori amun pim masakavok lokat po-
hao het hepanez nonoroh sohopan. Met ev
añamoh-epovoz batam pot menahan hez,

Met ari maot tinaek eñehopanezap
Saion* zeitakanañ berevat emat
Zekop popuz iz mimihol hodad
tinao manapanen horï tamahao
betepanen sapan.

27 Met ne pot tat meñizomaz batam parun
mañoh-povoz rotapuv ou ravapan.
Aisaia 59:20-21

28 Met batam Israel añaraboz mimihol
ba ou batat orah rezah parur parum ñaro
iz mimihol masakao manohopanez mañah,
oñ petev Israel poriz iz mimihol Iesuz ñetï
tinavoz kaev ravat kos rez manamahaek
paru Godinañ honeo nakez, oñ paru main
ravat hezaek, ari añarab patari pim non
tinaoroh eñehan hakez. Oñ batam Israel
mim pori ba ou batat mañahavoz homet
pi petev pot tat hez-poriz am zait ahov tat
homeme hez. 29 Met rotap God paru pori
ba ou batat tin metohopanez mañahaek pi
betet hodad modao navotü.

30 Met batam ari añarab patari pim ñetiv
baval nak tovai emoog, oñ petev Israel
pori taput tamahaek pim masakao aritï
ba ou batat añairahan ari pim nonoroh
sameg. 31 Met petev paru pori pim ñe-
tiv baval nak hez, oñ tokat ari añarab
patari masakao anamahavoz zut pi maot
paru amun masakao manohopan. 32 Met
God hahan añarab mapori pim ñetiv tin
baval nak tohot hezan, horivohö birepez
zut medemahan hezaek pi am masak meto-
hopan.

Dari Godiz biñ ravakazao ev

33 Met eñarohol ae, rotap God map masak
tinavoharam tamahapuz homet ne tair tom
hat et nenañ tat hez. Met pim hodad tinao
mapoam iverih iv havë nao kohat hotoh
pataek er horat hezan, dari gaorevon et
narë hezavoz zut hezan dari nap rekot pim
hodadevoz kapotaz ma pim saem tama-
havoz kapot rekot hodad natotü. 34 Met epat
amun menahan hez,

Met tairapuhö Godiz homeamahavoz ho-
dad het pi navoz kut tapanen pop-
uhö meñizat pim tovai sohopanezat
bar mañapan? *Aisaia 40:13*

35 Ma tairapuhö rekot epat hapan, "Met
ne pei nai God manohoek tokat
manoh-poiz hañ nai pi ne nana-
pan." Pot napuhö piin mañapane?
Jop 41:11

36 Evo, oñ dari hodad, pi nenap hamarar
abarah nonair nai hez-mapotuz kapot piitï
hez, met pimauz kezavonañ map potuz am
korav hakezaek tair tat nap nai pi mana-
pan? Povoz pim abatao ahö haravat hezaek
orah rezah dari pim abat pov bat hel bato-
vai sookazavoz rotap ev hamoh.

12

Darim heriñir hodadeo God manook

1 Met nem bosir sau ravat hezari, God
darimaz zakep ahov etamahavoz homet ari
baval hat tohopekez kateo epat arin añom.
Met arim heriñir loporir hodadeo map
pi nenap manohot pimaz homet hezhez
tinavonañ hepeken pi arimaz biñ pimau

* 11:26: Pavar 26 -Zerusalem zei potaz abat modao Saion mañooh.

ravat hepan. Met pot tohopekezaek, ro-
tap pim abatao bat hel batat tovai so-
hopeken tin ravohopan. 2 Pot tohot ari ham
añarab hamarahazatuz hodadevonañ het
tovai samah-poriz tamahat tovai nasohotü,
oñ God hodad magei tinao anohopanez
povozahar zait tat gu hahopek, povozahoh
hodad tin povonañ het ari tin tairañ to-
vai sohopeken God etet arimaz biñ ravo-
hopanez nen poñizahar hodad tat het tin
poñ tovai sohopek.

Darim tovai sookaz ñetï tinao

3 Met God masakao nanahavoz homet ne
epat ari honep honepun añom, Met God pi-
mauhö ari pim gogot tohopekez hat ni nap
kezao aviam nanat, met ni mod nap kezao
ahö heriam nanahaek pim gogot tameg,
povoz hodad tinavonañ het tovai sohot ari-
mauz abatañ bat hel batohotunei. 4 Met
darim heriñiz tamahat homei. Met dari
hodad, napuz herï hones, oñ eñar marar
map darim heriñik abö hezatuz parum
gogot main main tamah. 5 Met dari amun
taput ahovokaro main main het tamegiri
Kristonañ honeo ravat pim herï honesiz
zut dari map hez-eperi pinañ honeo lop
honerï ravat hez. 6 Met pot dari ravat hez,
povoz pim gogot tookaz hat pim zaitivok
hodad tin tairañ pim masakavonañ nap
nim main main anahan hez-poñinañ dari
tovai sohok. Met ni nap epat homekë,
Ne pim ñetiv tin añarab modarin mañovai
sohomaz hodad tin epov ne hananah, pot
homekez pop pimaz homeo badae batat
heken pim Pul Tinapuhö ñetï tin tairao
mañookez nañairohopanez pov modarin
mañovai sookë. 7 Ma ni nap Iesuz añarab
modarinañ honeo hekepuh pori meñi-
zookez hodad pov nanohopanez pop ni ho-
dad tin povonañ het nim modari meñizovai
sookë, ma ni nap modarin non tinaorö
mañairookez hodad nen povonañ hekë,
povoz ni tin het mañairohoz. 8 Ma ni mod
nap modariz loporizaroh parum navoz hat
honoñai tohopanen ni ñetï tinao mañat
maot parum loporizaro batohtoh batekez
hodadevonañ hekezap ni taput tat paru
nim modari pot metookë. Ma ni nap
nimeri naiz tekï tapanen tekï tapanez poi
am manekez zaitivonañ het am manookë.
Ma ni nap modariz korav ravat hekezap
paru nimaz kaev ravapan hezavoz, ni tin
korav ravat loporï manat het zaitivonañ tin
metohoz. Ma nim modari masak metookez
pop biñavonañ het masak metookë.

Nae nari masak metook

9 Met dari nae nap zakep tat lo-
porï manookaz hahan hezaek lop
houlorizaronañ het totunei, oñ lo-
porizarotihanañ tin homet het arim
modariz zakep tat loporï manat masak
metohozei. Tat ari home horï mapoñ kos
rez manat home tin nenañihar bat hezei.
10 Met ari Kristoz togutak pimaz homeo
badae batat hezari ari ab kap uitakariz
zut ravat hez, povoz nae nap zakep tat
tin metohot arim modariz abatañ bat hel
batat paru bagaros batohozei. 11 Pot tovai
darim Amipuz gogotaz kaev ravotunei,
oñ pimaz lop honerï ravat het zaitivonañ
tin tohozei. 12 Met Iesu Kristo maot
erapanez homeamegiek, biñavonañ het ñai
bizat etehopeken honoñai povor kao aritï
berevohopanen, poñiz homet ñaihet tat
betetunei, oñ rez kek tat God eñizohopanez
hat orah rezah mañ mañohozei. 13 Ma
Godiz homeamah-añarab modari naiz tekï
tohopanen arimotukanañ natü meñizat
manohozei. Met añarab pim nari arim
kapotak bonori arimatak emapanen, paru
gipiz manat arim zeiñik au orohopanez
mañohozei.

14 Met nonair nai potü pot tohot hep-
eken ari Iesuz homevai samegivoz mod nari
arimaz kaev ravat ari honoñai povor kao
etohopanen, parumaz kaev ravat God paru
bahorï metapanez mañ mañotunei, oñ pi
am masak metohopanez mañohozei. 15 Ma
mod nari paru navoz biñ ravat hepanez
porah ari parunañ honeo biñ ravat hepek,
ma mod nari navoz zakep tat iñ hahopanez-
porah ari parunañ honeo ravat iñ hahopek.
16 Tat orah rezah modari tin hepanez homet
hepekepuh tovai arimauz ahoam homet,
“Dei hodad tinavonañ ahori eveg, paru ho-
dadeo bon okorinañ sat em natotü,” pot ari
haotunei, oñ tin honeo het nae nap tin pot
metohopekez nen povozaharam homevai
sohopek.

17 Pot tohopeken modari ari horï eto-
hopanen tovai hañ horiv metotunei. Met
pot tovai sohopeken ganö modari arin etet
epat hapan, “Paru horï ok tovai samah.”
Pot arimaz hapan hezavoz ari tin homet
het tin nenañihar tohozei. 18 Pot tohot
hepeken modari nae nap ser hahopanen
ni nap nimerinañ honeo ravat modapuz
ser haotun, oñ orah rezah ari honeo tin
masakavonañ hepekez non poorozahar mel
tohozei. 19 Met modari ari horï etohopa-
nen hañ horiv metotunei, oñ God pot ha-
han hez, “Met tokat nemauhö horiv to-
hopanezari hañ horiv metomaz au hahon

hez-pov nemauzao ok." Pot hahan heza-
voz homet, "Rotap petev paru horï etama-
havoz pi hañ horiv tokat metapan, oñ dari
parum etamahavoz hañiv nametotü," pot
hahozei. [20] Met pot tohot het Baiñetinavoz
Tepatak menahan hez-epat am tovai so-
hozei, Met horï etohopanez nap pi gin hep-
anen ari gipiz pop am manei, ma ivovoz
hapanen ari ivov am hol manei. Pot te-
peken pim garos horï etohopanezavoz pi
homet tu ravat hepan. [21] Met ganö modariz
horï etohopanezavohö ahö ravohopanen
hañ horiv taput metovai sohopek hezavoz
tinam homet masak metovai sohopekez
povohö parum horï etohopanez pov ritou
metohopan.

13

Gavman poriz añohopanezat took

[1] Kar, met gavman poriz ñetiv ev año-
maz toh. Met gavman napur nap ma
kaunsoroholor komiti pori parumauz za-
itivok paru korav ravat gogot tamah bon,
oñ God pimauhö pori darimaz korav ra-
vat hepanez hat ba ou batat meñehan
hezaek dari parum ñetï añohopanezao
baval hat tovai sookan tin ravohopan. [2] Met
tairari paru gavman poriz ñetiv kos rez
manohopanezari God paru ba ou batahan
hez-pop amun kos rez manohopanezaek,
parumauhö hañ horiv bapanez okat to-
hopan. [3] Met rotap ari tin tohopek, povoz
korav ahö hamoh-porihanañ napuz ari ñai-
het natotü, oñ tairari horï tohopanez pori
parumaz ñaihet tohopan. Povoz ari gav-
man poriz ñaihet nat hepekez hat tin tovai
sohopeken paru arimaz biñ ravat hepan.
[4] Met gavman pori God ari eñizohopanez
hat ba ou batahan het gogot tamah, oñ
ari horï nao tepekezari rotap paru betezam
het hamah bonori okeg, ganö nao tepeken
rekot hañiv etapan hezavoz ari parumaz
ñaihet tohopek. Met God paru pot ravat
het etohopanez au mañat meñehan hez.
[5] Povoz gavman poriz añohopanezat baval
hat tovai sohopeken tin ravohopan. Oñ hañ
horiv etapan hez-nen povozahar ari homet
tin tovai nasotü, oñ ari home tinavonañ
het, Rotap gavman okori tin eñizamah, pot
homet tin tohopek, pot ne ev arin bar
añamoh.

[6-7] Met ari takes monis manohopekez
hamahavoz homet epat arin añom. Met
gavman pori ari eñizohopanez hat gog
povor kao tamahaek Godiz gog mañahat
ok paru tamah, povoz gavman ma kaun-
sor pori tairatü manohopekez arin año-
hopanez potü ari hodad tinavonañ het paru
manohozei, ma gog mod tairañ tohopekez
paru añohopanez poñ am tohot parumaz,
Tin ev eñizamah, pot homet parum abatañ
bat hel batohozei.

Dari modariz zait tat meñizook

[8] Met nap monis nanat, "Monï hañis
tokat nanekë," pot hapanen maot monï
hañis manekez pov houloam ni naketü,
oñ zuam maot maneken bon tapan. Oñ
orah rezah nae nap zakep tat loporizaro
manat masak metohopekez pov bon na-
totuzao ok. Met pot tohopekepuh God
Mosesin ah ñe mañahan hez-mapoñ baval
hahopek. [9] Met ah ñe hahan hez-epeñiz
ari hodad hakez, modapuz abup ma añapuz
zait tat bogï totunei, ma mod nap men ño-
motunei, ma modarizatun etet zait totunei,
met rotap ah ñe epeñ, ma ñetï mapoñiz
kapotak katë mod epov amun menahan
hez, met nimauz homet zakep tat heza-
voz zut añarab modariz homet zakep tat
tin metohoz. [10] Met pot katë pov hahan
hezaek, ni tairap modariz zakep tohopanez
pop ah ñe nao elat pim mod nap horï
nao nametotü. Met povoz modariz zakep
metohopanez pop Mosesiz ñetï kateñir ah
ñe mapoñ baval hahopan.

Dari oñeam sohok

[11] Met tairaiz pot nae nap masak metovai
sohopekez hamoh hometunei, oñ darim
Amip maot erapanezao totoi ravah, povoz
ari au orat hezari maot etañ elat bal hat
etet het pim gogot tohozei. Met batam
dari Iesuz magei homeo badae bategirah
epat hag, "Petï pi totoi erapan." Met ro-
tap petev pi totoi erat tinaek eñepanezao
haravah. [12] Met hamarah kutur epat totoi
bon tapanen aliz tinas al tezapanezat hez,
povoz añarab kuturutak kilam tamah-potü
betet dari alizavok tin het zaitivonañ pim
gogot tin tovai sohok. [13] Pot tat, Dari pim
alizavok tin hezari ev, pot homet tin tovai
sohot ari topourat horiv tohot iv kezao
nat rumurat naketü, ma añarab nae nap
betezam navotü, ma nae nap mogao tat ser
nakaotü, ma modariz kaev ravat lop hori-
rizaro naravotü, [14] oñ batam darimeri nae
nap menohopanez hat tepures bat hehavoz
zut darim Amip Iesu Kristo nenap eñizo-
hopanez home nen pov bahorë hat het zait
horï tairañ arim loporizarotihanañ berevo-
hopanez poñ betet kos rez manohozei.

14

Modariz hepanezavoz an natotü

1 Met aban nap pi Iesuz homeo badae
batat hepan, oñ pim homeo kez narav
hepanepuh pi nañiz in balavï tat lop
houlorizaronañ hepanez pop arim ñara-
vatak emapanen bat em batei. Tat pim okat
homehopanezavoz homet ari tovai kaev
ravapanez ñe kez narar nar piin mañotunei,
oñ tinam masak metohozei. 2 Met dari ho-
dad, aban nap Iesuz homeo tin badae batat
het, "Gipizor nonair nai Godiz anahatü ev,"
pot hat bat pi novai sohopan, met aban
mod nap tin pimaz homeo badae navataek,
Godiz etañik tin ravapanez hat anumai nai
nain hepan.* 3 Tapanen aban gipizor nonair
nai mapotü nohopanez popuhö pim mod
anumai nain hepanez popuz, "Pi taekanañ
hodad okov bat pi okat tamah," pot hat
batiu tiu navatotü. Ma anumai nain hep-
anez popuhö pim mod anumai nohopanez
popuz amun, "Pi horï tamahap ok," pot
nao nakaotü. Met rotap God añarab pimaz
homet het nonair nai namaharir, anumai
nain hezari, dari maporiz zait tat masakao
anat hez, povoz nae nap ñetï horï pot nañ
ari tovai haotunei. 4 Met ari aban ahö napuz
gog abanariz tamahavoz hodad tat hapeke?
Evo, oñ arihö rekot pot nakaotuzao ok,
oñ aban ahö pop pimauhö pim gog aba-
nariz gogovon etet, "Tin ok tameñ," ma,
"Horï ok tameñ," pot paru honep honepun
mañohopan. Met darim Amip rekot aban
anumai nai nain hepanez hameg-pop bakez
batohopanezaek pi pimaz tin homeo badae
batohot hepan.

5 Met aban nap aliz nasiz ba ahö batat
epat hapan, "Aliz epesihö aliz modañ ri-
tou metat tinas ravat hez." Pot hapanen
aban mod napuhö epat hapan, "Aliz mapoñ
taputaharam hez," pot hapan. Met ari
mapori honep honep arimauz hepekezavoz
tin homet hezei. 6 Met aban nap epat ha-
pan, "Aliz epes nem Amipuz aliz ahos ev."
Pot hapanepuh hepanez pop darim Amip
pimaz biñ ravapanez homet okat hahopan,
ma aban nonair nai mapotü nohopanez pop
darim Amip pimaz biñ ravapanez homet
garos Godin epat mañapan, "Ni tin tat gip-
izor anumai epat naneñ." Pot mañat bat
nohopan. Ma aban anumai natü nain hep-
anez pop amun darim Amip pimaz biñ ravat
hepanez homet het pim nohopanez potuz
Godin epat mañohopan, "Ni gipiz tinat ev
naneñ." Pot mañat bat nohopan. Povoz
ari pot hat main main nohopekezavoz nae
nap ser hat batiu tiu batohotunei. 7 Met
darim biriri hekaz kapot dari nap hodad
nakez, ma ñomookaz kap pot amun dar-
ihanañ nap hodad nakez, oñ God pimauz
zaitivok hamah-pot dari tameg. 8 Povoz
dari hamarah biriri hez-eparah darim Amip
pimauz hahopanezat tovai sook, ma ño-
mookazarah amun taput took. Met rotap
dari ev biriri hekaz porah, ma ñomookaz
porah, darim Amip pimauzari dari ravat
hek. 9 Met tapuvoz homet Kristo pi biriri
hepanezari ma ñomapanezariz ahop ravat
hepanez hat pi ñomat maot biriri ravat bal
hah. Povoz dari hodad, met dari biriri hez-
eparah ma ñomat sat hekaz porah pim irih
dari tin hek. 10 Povoz tairaiz ari Kristozari
arim modariz hezat hezat et bamet hameg?
Ma tairaiz arim modariz an tat ñetï horiv
hameg? Evo, ari okat haotunei. Oñ tokat
God dari ñevok evizat an etapanez 11 batam
Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,
Darim Amip pot hah, Met ne pohao het ñetï
rotapuv hamohopuhö ari añarab
maporin epat añom,
Met ari nem nakoe emat rariñ rez bareñat
honep honep arim toogivoz kapot
neen bar nañepek. *Aisaia 45:23*
12 Pot hahan hez, povoz dari hodad, dari
mapori honep honep ev hamarah darim
het tameg-kap poñ Godin bar mañookan pi
hatevetehopan.

Modari ñodapanez nao nametotü

13 Met God darim ahop hezaek dari
Iesuz homeamah-mod nariz tamahavon
etet, "Horiv ok tamah," pot nakaotü, oñ
epat honep honep haovai sook, Met nem
modari non tinaoroh sohopanezaek, ganö
paru nem tomaz navon etepanepuh hodad
horï nao bat ñodapan hezavoz, nem to-
vai sohomaz povoz tinam homet tohom.
14 Met ne darim Amip Iesu Kristonañ ho-
neo hezaek nen epovoz badede nañahan
ne hodad hez. Gipiz nakap, ma anumai
nai rekot dari bahorï navatotü. Oñ aban

* 14:2: Pavar 2 -Met ñetï epovok nari boloi nain hehavoz ñetï hodadeo ev. Met Pol ñetï epov menah-porah añarab nari anumaihol bat god moregariz homet, "Deim godihol ev," pot hat paru meñizohopanez hañiv metat anumai pori bareñ elat gog navor nao tooh. Pot tat anumai hañiv metooh-tapuri maketak basat bizoohan modari parum napanez bat monis manooh. Met pot tooh-poekaz Iesuz añarab nari, "God moregariz hañiv metah-anumai ok, povoz dari nainotü," pot haoh. Povoz Iesuz añarab nari anumai pori nain hehavoz kapot ok.

nap nai nainotuz ahao hat hez-poi pi bat
napan, povoz, Ae ne horï ev toh, home-
panezaek, pei napanez poihö pi bahorï
batapan. 15 Met nim modap nai nainotuz
hat hez-nap ninañ hepanen, ni poi bat
neken pi nim tekezat etet nai amun bat
napanepuh, Ae nem ah ñe hahon hez-pov
ev eloh, pot homet lop horirï ravapan,
povoz nim modariz zakep metovai sookez
hahan hez-pov elat nim mod pop bahorï
batekë. Met Kristo nim popuz zakep tat
ñomah, povoz nim novai sookez nai nim
mod pop bahorï batapan hezavoz homet
pi emat ninañ hepanen ni poi tovai bat
notun. 16 Met ni nap nim tairao tovai
sookezavoz, Tin ev tamoh, pot homekez
povon modari etet, "Pi horï ok tamah," pot
hapanen tin naravotü. Povoz nim tookeza-
voz homet ni tin tovai sohoz. 17 Met gip-
izor ivovor nonair nai mod darim nameg-
potuhö Godiz masakavoz roketak tin hekaz
kapot ravat nakez, oñ potü upai betezatü
ok. Met Godiz roketak tin hekaz kapot
pim Pul Tinapuhö epat tohokaz añamah,
Dari hezhez tinavonañ tohok, ma nae nap
masak metohot lop tinarizaronañ hek, ma
biñavonañ hekaz, nen poñ añairamah. Met
pot añairamah-okoñ betez bonoñ ok. 18 Met
aban tairap Kristoz nonoroh tin sohopanez
hat tin hamoh-epeñ tohopanezapuz God
biñ ravapan, met añarab modari amun pi-
maz, "Tin tovai samahap ok," pot hahopan.
19 Povoz dari lop honeri ravat tairañ
tovai sookapuh Iesuz añarab tin honeo
hekaz poñ, ma dari pimaz homeo kez
badae batookaz tin poñihar tovai sookan
darim pot tookazavon God etehopanen
tin ravohopan. 20 Met God orah rezah
darim loporizaroh eñizat gogot tamahaek,
ari gipizor anumaitü nohopekezavoz
homet Godihö arim modapuz loporih
gogot tamah-pov bahorï metotunei. Met
dari rekot gipizor anumai mapotü novai
sohok, oñ kar ni nap nai neken nim
mod Iesuz homet hez-nap poiz ah ñeo
hat hepanezaek, amun bat nat lop horirï
ravapanez pov ni tairap pot metekez
popuz horiv ok ravapan. 21 Oñ ganö nim
mod pop nim tekezat etet horï nao tat
ñodapan hezavoz homet pim ah ñeo hat
hepanez-epotü, anumai ma bain ivovor
iv kezañ, ma mod tairatuz ah ñeo hat
hepanez-potukanañ pi emapanen arip
honeo hepekepuh, ni bazei manat nain
heken nim mod pop niin etet tin hepan.
22 Met bolor gipizor mod tairañiz ah ñeo
hahan hez-potuz homehot hodad tairao bat
hekaz pov God nenapun mañak, oñ arim
modarin mañohopekez bonov ev, povoz
arim modarin tovai mañotunei. Met aban
nap pimauz tamahavoz ma namahavoz
homet, "Tin ev tamoh," pot hat lop horirï
naravotuz pop biñ ahov ravat hepan. 23 Oñ
aban mod nap pi nai napanez tat lop
houlorizaro ravat het, "Epei noman God ne-
maz biñ ravapan ma tair?" pot homevaiam
am bat napan, povoz, "Tin tat ev namoh ma
tair," pot hat betezam napanezaek Godiz
etañik tin naravotü. Met rotap dari tairao
takaz lop houlorizaronañ het, "Epat toman
God biñ ravapan ma tair?" pot homevaiam
am tak, povoz takaz pov barotap navat
het betezam am takazaek daritï horiv ou
ravapanen, God etet, "Horï nao ok teñ," pot
nañapan.

15

Darim modariz metookazat ev

1 Met dari Iesuz homeo ahoam badae
batat hezari paru tairari pimaz aviam
homeo badae batat het, "Met tair toma-
puh ne pim non tinaoroh som batah," pot
hat home midin tamah-pori tin metookë.
Tat darimauz tookaz nenavoz homevai na-
sohotü, 2 oñ darim mod pori pimaz kez
tat homeo badae batat het pim nonoroh
tinam tovai sohopanez homet bakez ma-
vatovai sohok. 3 Met dari hodad, Kristo
pimauz tohopanez nenavoz homevai nas,
oñ batam pim pot tapanezavoz epat hame-
nahan hez, Met God nimaz ñetï horï hah-
poñ petev nemaz taput amun paru hamah.
Met menahan hez-epat Kristo metoohan
pi kaev narav, oñ modariz homet am za-
itivonañ tovai emooh. 4 Met ñetï nañir
nañ Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-
mapoñ upai menahan hez bon, oñ dari
añarab hatevetet loporizaroh tin bizat het
epat homeok, Tokat God dari avapanen
pinañ honeo tin hek. Pot homet dari ñai
bizat etet hekaz hatahoh ñetï poñ menahan
hez.
5 Met God dari tin het rez kek tat tovai
sookaz pov anat bakez avatamahap ari eñi-
zohopanen Iesu Kristoz tovai emoohavoz
zut ari tohot lop honerinañ hepekez ne zait
toh. 6 Met pot tohot ari tin honeo het ñe
honeo hat darim Amip Iesu Kristoz Papap
Godiz biñar sos hahopek.

Añarab patari tin metookaz ñetiv

7 Kar, Kristo dari añarab pimaz ahoam ma
aviam homeo badae batameg-map poriz
zait tat loporï anat hezavoz zut ari nae nap

loporizaro manat hezei. Pot tohopeken
Godiz abatao ahö ravohopan. [8] Met batam
God nap meepanen erapanez Zuda darim
iz mimiholon mañahan menahan hezavoz
rotapuv ou ravapanez hat Kristo erat tin
etah, pov dari hodad. [9] Ma Zudahol bon oñ
añarab patari amun, "Rotap God darimaz
zakep ahov tat etahavoz homet pim abatao
bat hel batovai sohok," pot hapanez hat
pop erah. Met paru añarab pat pori pot
metapanez homet batam napuhö Baiñeti-
navoz Tepatak epat menahan hez,

Met ne Zuda bon oñ añarab patarinañ
het ne nimaz biñ ravat hemapuh
nim abatao bat hel batohomaz daañ
haovai sohom. *Buk Song 18:49*

[10] Ma mod nao amun epat menahan hez,

Ari añarab patari Godiz añarabonañ honeo
biñ ravat hezei. *Lo 32:43*

[11] Met menahan hez-modao ev

Ari añarab pat zei maposikaroh hezari map
darim Amipuz ahoam biñ hahozei.
Buk Song 117:1

[12] Met aban Aisaia amun epat menahan hez,

Met aban Zesi* popuz iz mim nap berevap-
anen Godihö añarab patariz korav
ahop bavatapanen paru pat pori pi-
uhö tin metohopanez homehopan.
Aisaia 11:10

Pot paru menahan hez.

[13] Met God dari tin hekaz kapotaz maup
ravat hez-popuz homeo badae batovai so-
hopeken pi biñavor lop tinarizaro ari
anohopanez ne zait toh. Tapanen pim
Pul Tinapuhö kezao ari anohopanen tokat
pinañ honeo hepekez homeameg-pov arim
loporizaroh ahö ravohopan.

Pol pim gogot toohavoz biñ ravah

[14] Nem bosir sau ravat hezari, met
arim loporizaroh hezhez tinavor Kristoz
nonoroh sohopekez hodad ahov aritï an
pap manat hezaek ari rekot nae nari tin
mañovai sohopekez hez-pov ne hodad.
[15] Met ev menamoh-tep epeek ganö ari
ñetï nañ unun manepek hezavoz, ari ñetï
epeñin hatevetet baval hahopekez ne
homet epeñiz arin añomaz ñaihet nat, oñ
tapuv maot ev badede añamoh. Met ne
betez napuhö arin ev añamoh bon, oñ God
masakao nanat ba ou navatahan, [16] ne Iesu
Kristoz gog abanap ravat, Zudahol bon oñ
añarab patariz ñaravatak pim gogot tovai
sat em tohot Godiz Pul Tinapuhö añarab
porihanañ nari bamain batapanen pim
añarab tinari ravapanen, pi poriz biñ ravat
hepanez homet ne pim ñetï tinao paru
añarab pat porin mañovai samoh.
[17] Met ne Iesu Kristonañ honeo het Godiz
gogot tin tamoh-povoz homet biñ ravat
hez. [18] Met ne ñetï mod nao arin naañotü,
oñ Kristo pimauz kezao ne nanoohan to-
vai emooh-ñetï poñ arin ourah epat añom,
Met ne gogot tovai emohot añarab patari
pim ñeo baval hahopanez hat ne parum
ñaravatak hezhez tinavonañ het pim ñetiv
mañooh. [19] Ma red povor kao mañairovai
emoohon Godiz Pul Tinapuhö kezao paru
manoohan paru nari nem tovai haovai so-
hot hatevetet eteohapuh pim ñetï nem
mañooh-pov barotap batooh. Met ne
Zerusalem zeitakanañ gog pot kapot tat to-
hopuh zei maposikaroh sat em tohot Kris-
toz ñetï tin pov añarabon mañovai emohot
Ilirikam zei posikam emat bon toh. [20] Met
ne pot tovai zei mod ahö tairatakaroh nari
sat Kristoz ñetiv hamañoohan hateveteoh-
poek ne amun sat maot mañohomaz hom
namee, oñ taek añarab pim ñetiv hat navet
heh-zei poñik sat mañohoman hatevete-
hopanez zaitivonañ sat mañooh. [21] Met
povoz zut batam Baiñetinavoz Tepatak epat
menahan hez,

Met paru tairari pim ñetiv namañ hepanez
porin mañapanen hatevetepan, ma
pim ñetiv hat navet hepanez porin
mañohopanen hatevetet paru pi-
maz tin hodad ravat hepan. *Aisaia
52:15*

Met pot menahan hez-taput ne añarab hat
navet hezarin badede mañovai samoh.

Pol Roma zeitak sapanez hah

[22] Met ne arimatak emat arin etemaz
homevai emamoh, oñ ne añarab patarin
Iesuz ñetiv mañovai samohoek mavadatam
tohot ne naem, oñ ev am hez. [23] Met pe-
tev zei epesik ne het gogot tovai emooh-
pov bon tahaek krismasañ ahoam emat
arin etemaz homevai emamohovoz homet,
[24] Spen zei mod posik somaz emomazarah
emohot arimatak arinañ gaa tat ñon nahol
het nae nap biñ ravat hekaz homeamoh.
Tat ari ne maot somaz nemeepeken ne Spen
zei posik som. [25] Oñ garos ne Zerusalem
zeitak sat poek Godiz añarab ravat hezari
monï nas manom. [26] Met Zerusalem añarab
pori nonair naiz tekï tat hez-ñetï pov ev
Masedoniar Akaia zei epesikaroh añarab
Iesuz homet hezari hatevetet parumauz

* 15:12: Pavar 12 -Met aban Zesi pop pi Devid popuz papap, povoz pi Iesu Kristoz iz mimip ok.

zaitivok pori manapanez hat monis bi-
zovai samah. [27] Met neohö paru porin
mañohon monï pos bizovai samah bon, oñ
parumauz hodadevokam pot tamah. Met
batam dei Zuda añarab nari Iesu Kristoz
ñetiv añarab patarin mañovai soog, povoz
homet hañiv metapanez hat monï pos
manapanez homet añarab pat pori bizovai
samahavoz tin ok tamah, pot ne home-
amoh. [28] Povoz ne monï biamah-pos nana-
panen basat Zerusalem zeitak hez-pori map
manomapuh poekanañ Spen zeisik somaz
hahoek ne garos arinañ aviam ak emat
hem. [29] Met ne hodad, Arihaz emomazarah
ne Kristoz ñetï tinao nem loporih an pap
manat hepanen arin añohoman pimaz tin
hodad ahov bepek.

[30] Met nem bosir sau, ari darim Amip
Iesu Kristoz homeamegin pim Pul Tina-
puhö ari eñizamahan arim modariz zakep
tameg, povoz ne rez kek tat pim gogot
tamohon modari honoñaiñ netamahavoz
homet, God ne bakez navatohopanez hat
ari nemaz mañ mañohozei. [31] Met Zuda
añarab ahovokaro Iesuz hom namee hezaek
ne Zerusalem zeitak soman ganö paru
poekari ne bahorï navatapan hezavoz ari
Godin mañ mañohopek, ma Iesuz añarab
poekari monis manoman, "Patarihö monï
epes manahan bat emahas ev," pot hat paru
monï posiz kaev naravotü, oñ am bapanez
homet mañ mañohopek. [32] Met ne poek sat
hemazaekanañ God nem nonor nanemeriz
tapan, povoz arin etemaz homet biñavonañ
arimatak helakao emat arinañ tin toutat
dari ñer ñetï hahot hekapuh biñ ravom.
[33] Met God pi darim lop tinarizaronañ hez-
povoz kapot pimautï hez-popunañ ari tin
hepekez ne zait toh. Rotap ev hamoh.

16

Ñetï biñao Roma maporin mañah

[1] Nem modari, met Kristoz homet hez-
añ napuz abatao Pibi, pi Señkiria zeitak
het Iesuz añarab togü modat ravat hez-mod
pori tin metat gogot tamah-pop arimatak
emat arin etepanez hah. [2] Povoz pi ak
emapanen ari darim Amipuz añarab ra-
vat hez-povoz homet masak metohopeken
pi arim ñaravatak het ari eñizat gogot
tohopanepuh, tairaiz tekï tohopanez poi
meñizat pi manohopeken tin ravohopan.
Met añ pop añarab ahovokaro meñizovai
emamahap ok, met ne amun neñizamah,
povoz ak arih emapanen tin metohozei.

[3] Met arimatak hezañariv aban Akuilar
añap Prisila poñariv nenañ honeo batam
dei Iesu Kristoz gogot toog, met ne parup
poñariviz homet ñetï biñao mañat parup
tinam hepanez ne zait toh. [4] Met batam
parupinañ honeo dei hegirah honoñai nao
deitï ou ravahan ne tin hemaz hat parup
nem teket bat ñomapanez hah, povoz ne
parupimaz biñ ravat hez. Met añarab patari
Iesuz homet het togü manamah-pori amun
parupim pot tahavoz homet biñ ravat hez.
[5] Ma parupimatak Iesuz añarab tairari togü
manat daasir mañeo hamah-poriz amun
homet, "Paru tin hepan," pot ne homet ev
menamoh.

Met aban nap pim abatao Epanitas pi Esia
zeisik garos Iesuz homeo badae batahap ok,
met ne pimaz homet ñetï biñao hat, "Tin
hekez ne zait toh," pot ev piin mañoh. [6] Met
añ nap Maria pi ari tin hepekez hat gog ahot
tovai emamahapuz homet amun, "Ni tin
hekez ne zait toh," pot piin ev mañoh. [7] Met
aban nañariv Andoronikasir Zunias parup
Zuda nem modañariv batam Iesuz homeo
badae batat hehan ne tokat parupim tah-
taput tooh, met dei honeo kakam zeimakeh
emerizahan heg. Met nem aposor aban
modari parupimaz tin hodad hez, poñariviz
homet, "Arip am tin hezei," pot parupin ev
mañoh.

[8] Met aban nap Ampilitas popuz homet,
"Tin hekez ne zait toh," pot ev piin mañoh.
Met Iesunañ honeo ravegiek deip tin ñod
rezat hez. [9] Met aban nap Ebanas pop dari-
nañ Kristoz gogot tamahapur aban modap
Stekis nenañ ñod rezat hez, poñariviz
homet, "Arip tin hepekez zait toh," pot
ev parupin mañoh. [10] Met aban modap
Apelis pop honoñai ahö nao piitï berevahan
pi Kristoz ahoam homet hez-pov ou rava-
han eteg-popuz homet, "Ni tin hekez ne
zait toh," pot piin ev menat mañoh. Met
aban mod nap Aristobulas popuz ab kap
uitakariz homet, "Ari tin hepekez ne zait
toh," pot parun ev mañoh. [11] Met aban
Erodion pi Zuda nem mod popuz homet,
"Ni tin hekez ne zait tat hez," pot piin ev
mañoh, ma aban mod nap Nasisas popuz ab
kap uitak tairari darim Amipuz homeamah-
poriz homet, "Ari tin hezei," pot parun ev
mañoh.

[12] Met añ nañariviz abatavokaro Tripina
met modap Triposa, poñariv parup darim
Amipuz homet gogot tin tamahañarivir añ
modap Pesis nem saupuz zut ravat hezap
pi amun darim Amipuz gogot tamah, poriz

homet ne epat hamoh, “Ari mapori tin hepekez ne zait toh.” Pot parun mañoh. [13] Met aban Rupus pop darim Amipuz gogot tohot modari ritou metat hezapur pim nonopuz homet, “Arip tin hepekez ne zait toh,” pot ev menat mañoh. Met añ pop ne pim ropuz zut ba navatat tin netoohap ok. [14] Met aban modariz abatañ ev, Asiñkiritasir, Pligonir, Emisir, Patrobasir, Emas, porir parunañ honeo aban tairari Iesuz homeo badae batat togü manat hezariz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh. [15] Met aban nap Pilologasir añap Zulia, met aban modap pim abatao Neriasir pim saup, met aban modap Olimpasir añarab mod tairari porinañ honeo Iesuz homeo badae batat togü manamah-poriz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh.

[16] Met arim topourameg-porah nae nap tin metameg-pov tin ou ravohopanez hat mar nae nap manohozei. Met zei epesik Iesuz añarab toguñik hezari arimaz homet tin hepekez zait tat hahan ne ev menamoh.

Poliz ñetï katë meteo ev

[17] Met nem bosir sau, epat añoman arim hat kovë zao bat tinam hatevetepekez ne zait toh. Met ari Iesuz ñetï tinao añoohan tin hatevetet pimaz homeo badae batat het togü honet ravat hezaek, nari emat ñetï mod moreg nao arin añovai baeverat maot bamain main avatapanen, nae nap kaev ravat hepek hezavoz tinam homehot het arim ñaravatak pot añat baeverapanez pori emapan, povoz ari kos rez manei. [18] Met pot etapanez añamoh-pori darim Amip Kristoz irih tin het gogot tamah bon, oñ parumauz zait horiñinañ het añarab kaev ravapan hezavoz sesekor haovai añarab Iesuz aviam homeo badae batamah-porin mañamahan parum mañamah-povotï samahaek horï ravamah. [19] Met ari Iesuz ñetiv hatevetet baval hameg-ñetï pov haovai emamahan añarab mod narizaro hateveteamah, povoz ne arimaz biñ ravat hez. Met ari nonair naiz tin tamegivoz kapotaz hodad ahovonañ het nonair naiz horï tamahavoz kapotaz hodad nat hepekez ne zait toh. [20] Pot tohopeken God dari lop tinarizaro anamahap zuam Seten bat hor batat arim eñañik betepanen mez horepek.

Met darim Amip Iesu Kristo ari masakao anohopanen tin hepekez ne zait toh.

Polinañ hehari paru tin hepanez hah

[21] Met Timoti nenañ ev het deip honeo gogot tameg-pop ari Roma zeitakariz homet, “Paru tin hep,” pot hahan ev menoh, ma nem Zuda aban modari, Lusiasir Zesonir Sosipata paru pori amun arimaz homet, “Paru tin hep,” pot hahan ne ev menoh.

(22 Met ne Tetias Pol meñizat pi hamahan ne tepaek menamoh-epop amun ari darim Amipuz tin homet hepekez ne zait toh.)

[23] Met aban Gaias popuz zeimakeh ne Pol hezan pi nemaz korav naravat hez-pop amun arimaz homet tin hepekez pi zait tat hez, pot hahan ev menoh. Met pim zei tapumakeh Iesuz añarab nari amun togü manamah. Met aban Erastas zei epataz gavmaniz monisiz korav ravat hezapur, Iesuz homet hez-darim modap Kuotas poñariv amun arimaz homet tin hepekez hahan ev menoh.

[24 Met darim Amip Iesu Kristoz masakao orah rezah arinañ hepanez ne zait toh.]

Pol Godiz biñ ravat menahat ev

[25] Met dari Godiz abatao bat hel batovai sook. Met pi tapupuhö ari bakez avatohopanen ne Iesu Kristoz ñetiv añarabon mañamoh-povoz ari tin hodad ravat kez tat pimaz homeo badae batovai sohopekezaek kaev naravotü. Met batam pat naratï Iesu Kristoz ñetï hamoh-epov God ba ou navat hehan añarab hodad nat het tovai emooh. [26] Oñ petev propet abanariz menahan hezavoz rotapuv ou ravahaek dari añarab maporin ñetï pov mañovai sookaz God pohao het hez-pop hakahan hez, povoz paru pori pimaz homeo badae batat tovai sohopanez hat zei maposikaroh pim ñetiv mañovai sameg. [27] Met God nenap nonair nai mapotuz hodadevonañ hezapuz abatao bat hel batovai sohok. Met Iesu Kristo gog ahot tahaek Godiz abat ahö pov bon natotü, oñ dari pohao het bat hel batovai sohok. Rotap tookazat ev hahö.

(Poliz ñetiv hahan menahat nen ev.)

1 KORIN
Ñetï garosikao

1 Korin ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pol narah Epesas zeitak hehapuh pi Korin zei ahö pot Akaia zeisik demahan hehaek añarab het Iesuz homeo badae batat hehariz homet ñetï epov menah.

Met Korin zei potak Zuda añarab met Grik añarab honeo poek heh. Met Aposor bodorï 18 pavar 1 sat 17 Pol poek sah-ñetiv rekö hameg. Met Pol garos Korin zeitak sat añarab porin Iesuz ñetiv mañohot hehan nari hatevetet homeo badae batat het Iesuz añarab togut ravat heh. Tahan Pol paru betet zei modasikaroh Iesuz ñetiv mañovai sooh. Toohan paru Korin zeitak Iesuz homet hehari horï nañ tovai emooh-ñetiv haohan Pol hateveteh. Ma parum togutak honoñai navor nao ou ravooh, povoz paru meñizapan hat pi parum tohopanezat ñetï epov menat parun badede mañah.

Met Iesu hamarah hehaekanañ maot hasahan krismasañ 25-iz zut bon tahan, Pol ñetï epov menah.

Pol Korin añaraboz ñetï garos epov menah

1 Met ne Pol, God pimauz hodadevok ba
ou navatat Iesu Kristoz aposor abanap ba-
navatahan, ne pim ñetiv añarabon mañovai
samohop ev. Met aban Sostenis darim
modap deip honeo ev het, 2 ari Korin zeitak
het Iesuz añarab togut ravat hezariz homet
ñetï epov ev menakaz teg. Met God ari ba
ou avatahan Iesu Kristonañ honeo raveg,
povoz ari horï toogiek maot bamagei tinari
avatamah. Met ari nenari pot etamah bon,
oñ zei maposikaroh añarab darim Amip
Iesu Kristoz homet, "Deim Ahop eñiz,"
pot hamah-mapori piuhö magei tinari ba-
vatamah.
3 Met God darim Papapur Iesu Kristo
darim Amip ari masakao anohopanen lop
tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Pol Godin biñ mañahat ev

4 Met orah rezah ari Iesu Kristonañ honeo
ravat hezaek God eñizat masakao anama-
havoz homet ne piin ñetï biñao mañamoh.
5-6 Met batam Kristoz ñetiv arin añovai
emoohon, hatevetet arim loporizaroh biit
bahorë hat pinañ honeo haraveg. Tat
ari pim masak ahovor hezhez tinavonañ
het ñetï rotapuvoz tin hodad hakezaek
modarin mañameg. 7 Povoz petev ari darim
Amip Iesu Kristo maot ou ravat erapanez
ñai bizat etet hez-eparah ari Pul Tinapuhö
eñizat anamah-tin poñiz navoz ari tekï nat.
8 Met rotap Iesu Kristo pi bakez avatohopa-
nen, rez kek tat tovai sohopeken, darim
Amip tokat maot erapanez aliz posik ari tu
naravotü, oñ Godiz etañik rouvat hepeken,
arim horï hatoog-nao ou naravotü. 9 Met
God ari pim rop darim Amip Iesu Kristonañ
lop honerï ravat hepeken, pi arimaz tin ko-
rav hepanez hat ba ou avatahaek, pi hodad
modao rekot navotü, oñ pim hahat tat am
bakez avatohopanen, pim ropunañ honeo
tovai sohopek.

Paru main main ravat hah

10 Met ari nem bosir sau ravat hezari,
darim Amip Iesu Kristoz abatavok ari ho-
dadeo bepekez hat ñe kezao epat arin año-
man hatevetei. Met arim berat nari main
nari main ravameg-pov betei. Tat maot
lop honerï ravat het ñetï hon nenao haovai
sohozei. 11 Met pot arin añohovoz kapot
ev. Met añ Kloviz kapotak nari ev emat,
ari Korin añarab nae nari ser hat tin ho-
neo nakezavoz ñetiv epat neen bar nañah,
12 "Met paru Korin añarab ser hat berat
main main ravat het, narihö epat hamah,
'Met Pol pi ahop, povoz dei pimeri ev,' pot
hamah. Ma mod narihö, 'Evo, Apolos pi
ahop, povoz dei pimeri ev,' pot hamah. Ma
mod narihö, 'Dei Pitazari ev,' pot hamah.
Ma mod narihö amun epat hamah, 'Dei
Kristozari ev.' Pot Korin añarab hahot hez."
Pot ev emat neen nañahan ne hatevetehon
tin narav. 13 Povoz eñarohol epat añoman
ari hodad ravei, Met Kristo pi lopotak be-
rat ek nas main ek nas main ravat heza?
Evo, pi berat main main narav, povoz ari
pim añarab berat main main naravotuz ne
ev hamoh. Ma ne Pol arim horï tovai
emoogiñiz hañiv bat zirah nourahan ño-
moho? Evo, met Iesu Kristoz tahat ok. Ma
Iesuz homet hegin ivoh emeeharah nem
abatavok ivoh emeeha? Evo, nem abatavok
ari ivoh naemee, oñ Kristoz abatao hat ivoh
emeeh. Povoz ari Kristozari ravat hezari ok,
oñ nemeri ma Pitazari ma mod napuzari ari
ravat nakez.

14-15 Met batam ne arinañ hehorah, ne
aban Krispasir Gaias nen poñariv ivoh
memeet, ari mod nari amun ne ivoh nae-
mee, povoz ganö ari, "Pol ivoh emeehaek
dei pim eñatak sameg," pot arihanañ nar-
ihö rekot nakaotü. 16 Au ee, ne rahor
unun manoh, met aban Stepanasir añapur

ñarohol amun ne ivoh memeohö, oñ mod
nari ivoh memeohö ma namemee-pov ne
unun hamanoh. 17 Met Kristohö añarab ivoh
memeemaz nañat nemeehan tovai samoh
bon, oñ pim ñetï tinao añarabon bar mañovai sohomaz nañat nemeehan mañovai
samoh. Met ham abanariz hodadevonañ
het hamahavoz zut ne het mañamoh bon.
Oñ ne parum hodad povonañ het mañovai samahavoz zut mañovai soohovozatin,
paru Iesu darimaz homet hehan zirah urahan ñomah-ñetï pov mañamohoek betezao
ravah narab, oñ ne pot nao namañ.

Godiz hodad ahov Kristo ba ou batah

18 Met Kristo zirah urahan ñomah-ñetiv
hamegin hatevetet paru ñomat horï ravapanez nonoroh samah-pori, "Ñetï betezao
ok," pot hat batiu tiu batamah, oñ dari
pimeri ravat hezavoz hat tokat tinaek
eñepanen hekaz eperi, ñetï epovoz homet
epat hameg, "Met rotap Godiz kezao ahoam
hez." 19 Met batam ham eparahazatuz hodadevonañ het tamah-poriz epat menahan
hez,

Met aban ham eparahazatuz hodadevonañ
het tamah-poriz hodadeo bavon
batom. Ma aban pori hahopanen ne bazei manoman, parum hahopanezao betezao ravohopan. *Aisaia 29:14*

20 Pot menahan hezaek, paru ham eparahazatuz hodad ahovonañ het tepañik menahan hez-povoz kapotaz tin hodad hez, ma
topouramahaek bal hat modari hodad nao
bapan hat ñetï nañir nañ ahoam mañamah.
Met God parum hodad povoz homet batiu
tiu batat, "Betezao ok," pot hakahan hez.
21 Met God hodad ahö mapoñinañ
hez-pop epat hahan hez, "Met ham
eparahazatuz hodadevonañ hez-añarab
pori nem hezhezavoz kapotaz tin paru
hodad tapanez rekot bon." Met dei pim
ñetï tinao haovai samegin hodad povonañ
hezari hatevetet, "Ñetï betezao ok," pot
paru hamah, oñ God pimauz hodadevok
epat hahan hez, "Met paru tairari nem
ñetï tin epov hatevetet barotap batapanez
pori nemeri bavatoman tin hepan," pot
hah. 22 Met paru Zuda nem mod nari ham
eparahazatuz hodad nenavonañ het, "Ari
red navor nao añairepeken etetahoh, dei
Iesuz ñetiv barotap batat homeme hek,"
pot hamah. Oñ met Grik añarab nari
hodadevoz zeimakeh lokat hamarahazatuz
hodad ahov bat hez-narihö epat hamah,
"Met nap hodad ahö tinavonañ het
Kristoz ñetiv dein añapan, povoz pimaz
dei barotap batat homeme hek." 23 Met
parum pot hamah-okovoz zut dei nak,
oñ Kristo zirah urahan ñomah-ñetï nen
pov mañovai samegin, paru Zuda nem
pori hatevetet Kristo ev hamarah parum
ahop ravat hepanez homehot hezaek, "Pi
tapup haerat hañomah," pot mañamegivoz
paru loporizaro kaev ravamah. Ma Grik
añarab pori ñetï povon hatevetet kek hat
epat hamah, "Met paru okori hodad ahö
tinavonañ het ñetï okov hamah bon, oñ
hodadeo bon betezam het okat hamah."
24 Met Zuda tairari God ba ou batahan
pimeri ravat hez-pori, ma Grik añarab
pat porihanañ tairari God ba ou batahan
het, pimeri ravat hez-pori, Iesu Kristoz tat
eñizahavoz homet, "Rotap Kristo ñomahan
Godiz hodad tinavor kez ahov ou ravahan
dari hodad raveg," pot hamah. 25 Met
paru nari Kristoz ñomahavoz homet epat
hamah, "Met God kez nao ok nat." Pot
hamahaek paru pim kezavoz hodad narav
het okat hamah. Oñ pi popuz kezavohö
añarab maporiz kezavonañ tamah-poñ
map ritou metat hez. Ma nari pim ñetivon
hatevetet epat hamah, "Met pi hodad ahov
bonop ok." Pot pimaz hamahaek, paru
pim hodad ahovoz hodad nat kut het okat
hamah. Met pi popuz hodad ahovohö
añarab maporiz hodadeo bat tamah-poñ
map ritou metat hez.

26 Met nem bosir sau, batam ari tair
hegiek God ba ou avatahan pimeri raveg,
povoz homei. Met ham añarab modari arin
eteohaek arihanañ honep honep hodad
ahovonañ heginahoh, God ba ou avataha?
Ma ari honep honep amun abat ahovonañ
heginahoh pi ba ou avatah? Evo, ari maporizaro hodad ahovor abat ahov bon hegin pimauhö ba ou avatahan pimeri raveg.
27-28 Met ari añarab tairari modarihö arin
eteamahan, ari hodadeo bon, ma kezao bon
hez, ma abatao bon hez, ma modarihö batiu
tiu avatat, "Betezari ok," pot arimaz hamahan ari hez-pori, Godihö ba ou avatahan
ari pimeri ravat hez. Met tairaiz ari pori
ba ou avatahan hez hometunei, oñ añarab
modarihö eteamahan paru añarab tairari
hodad ahovonañ hez, ma kez ahovonañ
het tamah, ma abat ahoñinañ hez, ma
modariz etañik tinari ravat hez-map pori,
tu ravapan hat arihoez ba ou avatah. Met
ham añaraboz etañik hodad tairañ paru
bat hel batat hamah-poñ bon tapan hat ari
okorihoe ba ou avatahan hez. 29 Met God
ari abatao bonori pimeri ba avatamahaek,
tokat batogü amanapanez porah nap, Godiz

etañik het pimauz abatao bat hel batat epat
piin namañotü, "Met ne hodad ahovonañ
hakehonahoh ni ba ou navateñin hehop
ev." Pot namañotuz homet ari añarab
abatañ bon betez okori ba ou avatahan, pim
nonoroh sameg. [30] Met God pimauhö ari
eñizat Iesu Kristonañ bahoneo avatah. Met
pi Kriston mañat meehan erat Godiz hodad
tin povonañ heh-pov ba ou batahapuh, dari
horï hegiek darim hañ horiv bat pi ñomat
eñizahapuh batam Seteniz non horioroh
soog-pov bavetet, pim añarab magei tinari
bavatahan het pim non tinaoroh sameg.
[31] Povoz epat menahan hezavoz dari homek,
Met nap pimauz abatao bat hel navatotü,
oñ darim Amipuz abat nenao bat hel batat
hep. Pot menahan hezavoz dari homet,
Iesu nenapuz biñ ravat pim abat nenao bat
hel batohot hek.

2

Pol parunañ het mañoohat ev

[1] Nem bosir sau ravat hezari, met batam
ne arimatak emat hehö-porah arin añoman
ari hatevetet, "Ae, aban hodad ahovonañap
ev emat dein añamah," pot hahopekez
homet ne ñetï pot nao arin naañ, oñ Godiz
ñetiv arin añomaz, [2] ne nemam garos pot
homeohö, Met ne ñetï mod nao parun
namañotü, oñ Iesu Kristo nenapuz homet
pim zirah urahan ñomah-ñetï ahö nen epov
parun mañohom. [3] Pot homet ne arinañ ho-
neo hehorah ganö arin añoman hat navet
tepek hezavoz homet, ne dei dei tat ñai-
hetivonañ honeo hehö. [4] Oñ am boi tat
Iesuz ñetï tin pov arin añooh. Met ham
eparahazatuz hodadevonañ ne het ari hat-
evetet nemaz biñ ravat hepekez ne ñetï pot
nao arin naañ, oñ Godiz Pul Tinapuhö ne
kezao nanoohan, ari tin hodad tepekez hat
pim ñetiv arin añooh. [5] Povoz ham aban
nari parumauz hodadevonañ ari eñizoohan
Kristoz homeme heg bon, oñ Godihö ne
kezao nanoohan arin añoohon, hatevetet
pimaz homet barotap bateg.

Pul Tinapuhö hodadeo manamah

[6] Met pot batam arimatak emat arin
añoh, oñ añarab Iesuz hahomet het pim
ñetiv tin bahorë hat hakez-porin ne hodad
ahovonañ het parun mañamoh. Met ham
aban nari ham eparah hodad bon tapanez
povonañ het hamah-pori, ma aban ahori
ham eparahazatuz zaitivonañ het hamah-
poriz zut, ne het paru Iesuz homeme
hezarin mañamoh bon, [7] oñ Godiz hodadeo
nanamahat homet het parun mañamoh.
Met batam hamarar nonair nai bonorah
God dari pim ñetï tinao hatevetet pinañ
honeo pim alizavok tin hekaz homet, pim
hodad ahö povonañ hehapuh homevai
emooh-pov, pi ba ou navat hehan añarab
hodad nat heh. [8] Ma ham eparahaz aban
ahori amun Godiz homevai emooh-povoz
hodad nat heh. Met paru Godiz home povoz
hodad haravat hehavozatin darim Amip
alizavor abat ahovoz maup zirah naur tah
narab. [9] Met parum pot hodad nat hehavoz
ñetï nao epat menahan hez,

Met Godihö paru pimaz zait tat loporizaro
manat hezari meñizapanen tin hep-
anez homet heh-povoz paru ham
añarabohanañ napuhö povon et
narë, ma hat navet, ma hodad narav
heh. *Aisaia 64:4*

[10] Pot menah, oñ pim Pul Tinap hodad
hezaek, dari hodadeo anahan petev Godiz
home tin povoz hodad ravat hez. Met rotap
God pim loporih homeamah-map poñ Pul
Tinapuhö hodad hakezaek, pi navoz hodad
nat hez bon. [11] Met aban nap pim modapuz
loporih homeamahavon etet hodad nat, oñ
mod pop pim loporih homeamahavoz pi-
mauhö hodad hez, met povoz zut God pim
loporih homeamahavoz dari hodad nat, oñ
pim Pul Tinapuhö etet hodad hakez. [12] Met
dari hamarahazatuz hodad nen povonañ
het tovai sookaz Godihö nak, oñ pi dari
nai namanaek, amauam masak ahov anat
eñizah-pov tin hodad tookaz hat, pim Pul
Tinap dari honep honep haanahan hez.

[13] Kar, met dei orah rezah God home
tinavonañ hez-popuz ñetiv haovai sameg.
Met aban nari ham eparahazatuz hodade-
vonañ haohan, dei pim home tin povoz
hodad raveg bon, oñ pim Pul Tinapuhö ho-
dadeo anamah-nen potam haovai sameg.
Met paru tairariz loporizaroh Pul Tinap
hez-porin badede mañamegin, paru hat-
evetet hodad ravamah. [14] Oñ paru añarab
tairariz loporizaroh Pul Tinap nakez-porin
pim hodadeo anamahat ñetiv mañamegin,
paru hatevetet kut tat, Ñetï betezao ev, pot
homeamah. Met Pul Tinap parunañ nakez,
povoz paru hodad tapanez bapap tamah.
[15] Met aban tairapuz loporih Godiz Pul Tinap
hakepanez-pop rekot añarab ñetï houloñ
hahopanen pi hatevetet hodad tinao bat
het navoz pot hapan, "Godizao ok," met
modavoz homet, "Evo, okov Godiz bonov
ok, oñ hamarahazao." Pot haovai sohopa-
nen, añarab modari pim pot tin hodad
tat hahopanezavoz kapotaz hodad natotü.
[16] Met epat amun menahan hez,

Met God hodad tairavoz tekï tat hepanen darihanañ nap hodad povoz badede piin mañapane?
Evo, napuhö hodad tin navoz badede piin namañotuzap ok. *Aisaia 40:13*
Pot menahan hez. Met paru Pul Tinap bonori pim homet hezavoz hodad nat, oñ dari Pul Tinap anahan hezari Kristoz homeamahavoz tin hodad hez.

3

Godiz gog abanariz ñetiv

1 Nem bosir sau ravat hezari, mai zakep met ñarohol Godiz tin hodad nat hezavoz zut ari am hez. Met batam ne arimatak emat hehorah, paru añarab tairariz loporizaroh Godiz Pul Tinap an pap manat hez-porin ñetiv mañamohovoz zut arin naañ, oñ arim ham heriñiz zaitivok am tovai emoogiek aviam pimaz homet heg. Povoz paru Iesuz tin hodad natarin mañamohovoz zut arin añooh. 2 Tat ñarohol ahö ravat gipiz kezatü namahavoz zut ne arin añooh bon, oñ añahol parum ñarohol apet nenañ manamahan nohot hezavoz zut, ne arin orah rezah aviam añooh. Met petev amun ari ev menoh-taputam hez. 3-4 Met ham eparahazatuz hodadevonañ hez-añarab pori nae nari ser hamahavoz zut, ari het hodad povonañ ari nari epat hameg, "Met Pol pi ahop, povoz dei pimeri ev." Pot hamegin, met ari mod narihö epat hameg, "Evo, met Apolos pi ahop, povoz dei pimeri ev." Met pot hat berat main main ravamegivoz homet arin epat añomaz ev toh, Met ari ham eparahazatuz hodadevonañ het okat hameg. Pot arin ev añamoh.

5 Met pot arim hamegivoz homet ne epat arin at añom. Met dei Apolos tair tamegivoz homet deipimaz okat hameg? Met deip Godiz gog aban nenañariv pim ñetiv arin añoogin, pimaz homeo badae bateg. Met deip abat ahovonañ bonoñariv God pim homevok añamahat, deip nap nim gogot main main tovai sameg. 6 Met ari Godiz avasiz zut ravat hez. Met añarab avasik bitü ñedeamahavoz zut ne garos arimatak emat pim ñetiv arin añoohon, ari Kristoz añarab ravegin, tokat Apolos emat arinañ het ñetï pov gipiz bituk nonos uramah-povoz zut arin añooh. Oñ Godihö hodadeo ari naanatin, dei Apolosiz añoogpov betezao ravah narab. 7 Met añarab bitü ñedeamah-pori ma nonos uramah-pori, paru abat ahoñinañ nakez, oñ am gogot tamah. Oñ God pimauhö bi potü ahö ravat utap tapanez korav ravat heznen popuz abatao bat hel batookazat ravah. 8-9 Met dei Apolos pim gog abanañariv ravat het, ari Godiz avasik bitü ñedeamahan hezavoz zut hezarih deip gog nenao toog. Met paru bitü ñedeamahavoz zut ne arinañ honeo het añooh, ma avasik nonos uramahporiz zut pi arinañ het añooh. Met ne ahop pi goep ravat hez bon, oñ deip honeo Godiz gog aban nenañariv hez. Met pi dari nap nim gogot main main tovai sameg-povon etet, hañ tin ahov ma goev tokat anapanen dari bak.

Godiz gogov tookaz ñetiv

Met ari Godiz zeimakez zut ravat hez. 10 Met pi hodadevor kezao ne nanoohan, pim zei pomakez bahahavez zut toohon, ari Iesuz homehot hez. Oñ petev mod nari ari tin tohopekez hat Kristoz ñetiv badede añamahaek, zeimakez hatasiz zut ok etamah. Met Godiz gogot tamahari hodad tinavonañ het, aban nari tin homet zi kezahavenañ zeimak demamahavoz zut, tin hometahoh gogot tohopanen tin ravohopan. 11 Oñ zei hamoh-pomakez tok baharaz zut God Iesu Kristo meñehan hezaek aban mod nap rekot tok bah modar navareñotü. 12 Met dari Kristoz gogot tamegiri zeimak demamahavoz zut ravat het, Godiz gogot ok tameg. Met nari Kristoz gogot tin tamahaek, heleñ ma ainihav bat zei kezamak demamahavoz zut pim gogot kezao tamah. Oñ mod nari pim gogot tamahaek zi ripuhaver havohav bat betezam zeimak demamahavoz zut gogot tin nat. Pot Godiz gogot main main tamah. 13 Met tokat Kristo maot erat ñevok evizapanez aliz posik nap nim nem gog tamegiv pi it ñadat rai rai hahopanez poñadek bizat etepan. 14 Met aban nap Godiz gogot tovai heleñir ainiñinañ zeimak demamahavoz zut pim gogot tin tohopanez pov itiñadek bizapanen, ñadat bon nat hepanezaek pop hañ tinao bapan. 15 Oñ aban mod nap, zi ripuhaver havohavenañ zeimak demamahavoz zut, pim gogot betezam tohopanez pov itiñadek bizapanen ñadat zuam bon tapan. Tapanen pop etet pi amun ñadat bon tapan hezavoz homet barezat sapanez tapanen, God pi bat tinaek meñepanen hepan. Oñ pim gogot tohopanezavoz hañ tinao pi navotü. Povoz dari Kristoz gogot

tohot zeimak tin demamahavoz zut tin
tookaz homet hek.

Godiz tup tinamak ravat hez

16-17 Met nem bosir sau ravat hezari, ev
menomaz toh-epov ari hodad hegiek maot
unun maneg, ma tair? Met ari mapori
Kristonañ honeo togü honet ravat hezan,
Godiz Pul Tinap arim loporizaroh hezaek
ari Godiz tup tinamakez zut ravat hez. Met
aban mod nari ari tup tin pomak ravat
hezaek bahorï avatat baeverapan, povoz
God mod pori pi hañiv metat bahorï bata-
pan.

Modariz abatañ bat hel navatotü

18-20 Eñarohol, ganö ari kut tepek heza-
voz ev añomaz toh-epovoz tin hodad ravei.
Met epat menahan hez, Met abanari biv
manamahan anumaihol bamahavoz zut,
Godihö añarab ham eparahazatuz hodad
ahovonañ het, Dei hodadevonañari ev, pot
homehot hez-pori bi povok bapanezarah
parum hodad povohö rekot nameñizotü.
Met mod epov amun menahan hez, Met
God homeamahan añarab ham eparahaz-
atuz hodadevonañ het parum loporizaroh
homeamah-poñ betezañ ok. Pot ñetï po-
vokaro menahan hezavoz homet dari epat
hodad raveg, God eteamahan, ham epara-
hazatuz hodadevonañ het tamah-pov tiu
tiu ravamah. Povoz arinañ hepanez nap,
Ne ham eparahazatuz hodad ahovonañ
hez-pot homepanez pop pi hodad pov
betepanepuh, maot Godiz ñetï hodad tinao
bat tohopanen, ham añarab modari piin
etet pimaz, "Aban kutap ok," pot hahopan.
Oñ God aban mod ham eparahazatuz ho-
dadeo betepanez popun etet, "Okop pim
hodad tinao ahö ravat hezap ok," pot pimaz
hahopan.

21 Met ham eparahatuz hodadevonañ
tamegivon pi eteamahan tiu tiu ravamah,
povoz aban napur napuz abatao bat hel
batat, "Dei epopuz hodadevoz eñatak
sameg," pot hahotunei. Eñarohol, rotap
God ari eñizohopanez homet tin mapoñ ari
haanah. 22 Met dei Apolosir Pita eñizookaz
gogovok eñehan, pim ñetiv arin añat
eñizoog. Ma ham eparah bizahan hez-
mapotü eñizohopanez homet matut tah.
Met ari biririï hez-eparah, ma ñomepekez
porah, eñizohopanez map tin poñ ari
haanahan bat hez. 23 Met ari Kristohö
marasik haavat hez, met pi pop Godiz rop
ok.

4

Godihö pim gog abanari an tapan

1 Met dei arin Iesuz ñetiv añameg-poriz
ari epat homehopek, Met paru Kristoz gog
aban nenari ok. Ma Godiz ñetï iz ravat
hehao tin hepanez paru sikö nat, oñ kez
tat het badede añovai samah. Pot deimaz
homehopekezavoz tin ok ravohopan. 2 Met
ari hodad, paru añarab modariz korav ra-
vat hepanezari betezam naketü, oñ parum
ahop etet biñ ravapanez homet, parum irih
hepanez poriz tin korav ravat het meñizo-
hopan. Met povoz zut dei arimaz tin korav
aravat het eñizookaz homet hez. 3 Oñ ari ma
añarab mod nari Godiz ñetiv nem añovai
samohovoz, "Pol tin tamah," ma, "Pi gog
horit ok tamah," pot nemaz hapek, ma mod
nari hapan hezavoz, ne ñaihet tat home
midin nat, ma nemauz gogot tamohovoz
homet, Tin ev tamoh, pot ne hom namee,
oñ am tovai samoh. 4 Met nem gogot tovai
samohovoz homet petï ne horï nao nat, pot
homeamoh, oñ ne povoz homet nemauz,
"Ne tin ev tamoh," pot rekot nakaotü. Oñ
God pi nenap nem gog tamohovon etet ho-
dad tinavonañ nemaz an netat pot hapan.
5 Met tokat darim Amip maot emapanez
porah darim izek tameg-poñ, ma darim
loporizaroh kilam homeameg-potü, pim al-
izavok map ba ou batapanen dari etek. Met
pot tapanepuh an etat tairari pim gogot tin
tohopanez porin etet honep honepun, "Ni
tin nem gogot tooñip ok," pot mañapan.

Parumauz abatañ bat hel batooh

6 Nem bosir sau, met ari tin hodad te-
pekez hat, ev dei Apolos arinañ het gogot
toog-ñetiv ok arin haañoh. Met tairao
hodad tepekez hamoh hometunei, oñ dei
arim koravoriz tin homehopekezavoz ho-
dad tepek hat, deipim toogit ñetï pov ev
añoh. Met Baiñetinavoz Tepatak menahan
hezavoz eñatak tovai sohopek, povoz ari
aban korav napuz abatao bat hel batat ko-
rav modapuz kaev naravotü, pot arin ev
añamoh. 7 Met ari Korin añarab honep
honep arim abatañ bat hel batat hez,
pot hahan ne hateveteohö. Met ari pot
tameg-okov tin bonov ok tameg, pot ev
hamoh. Ma arim Godiz homet tovai sameg-
pov taekanañ hodad pov beg? Met ro-
tap Godihö hodad pov anahan ari bat hez.
Povoz tairaiz arimauz abatañ bat hel batat
hameg?

8 Met ari Korin añarab arimauz abatañ
bat hel batat epat hameg, "Met dari Godiz

ñetivon hat havetehot map hodad tat, dari
rekö ravat pim aban ahori haravat hezari
ev." Pot arimauz hameg, oñ dei aposor
abanari ahori narav, homeamegi? Met
rotap ari Godiz gog aban ahori ravegitin,
deip amun arinañ honeo biñ ravat pim gog
aban ahoñariv raveg narab, oñ arim, "Dei
ahori ev," pot hameg-okov rotap bonov
ok. 9 Met rotap dei aposor abanari deim
abatañ bat hel navatotü, oñ deim tame-
givoz homet epat arin añom, Met God dei
ham eparah abat ahoñinañari ravat hekaz
au naañ. Met aban nap ñevok bizat pim ñe-
tiv hat, "Men ñomakazap ev," pot hat zeire-
vai baverevat añaraboz roposik men ño-
mamahan añarab ahovokaro etevai sama-
havoz zut, dei aposor abanari tovai same-
gin añarab modari dein etet ñebul epat
añamah, "Ari ñevok evizat arim ñetiv hapa-
nen hatevetet paru ari ur oñomapanezari
ok." Pot deimaz hamahan enzolihol amun
etet hezan deim abatañ er horat hez. Oñ
ari arimauz, "Dei abat ahoñinañari ravat
hez," pot ari hameg. 10 Met dei Kristoz ñetiv
haovai samegiek, ham añarab modari dein
eteamahan dei aban kutariz zut ravat hez.
Oñ ari pi tapupuz gogot tohot, "Dei hodad
ahovonañari ev," pot betezam hamegiek
tin hameg, pot homeamegi? Evo, tin ok
nak. Met deim tamegivon modari etet,
"Kezao bonori ok," pot deimaz hamah. Oñ
ari kut tat, Dei kezavonañ het tameg, pot
homeameg. Met modari dein eteamahan
dei betez abatañ bonori pot ravat hez, oñ
ari dei abat ahoñinañari ev, pot home-
amegi? Evo, pot homeameg-okov tin bon.
11 Met batam kapot tegiekanañ tohot, petev
amun dei pim gogot tohot, gipizor ivovoz
gin het tovai emameg, ma deim dimir giv
kelat hezatü meet emameg, ma ñai aba-
nari ouramah, ma deim zei tin hekaz nañ
bon. 12 Met pot tohot deim gipizor mo-
datü bookaz hat gog ahot deim marañinañ
tat monis bat zum tameg. Met modari
deimaz kaev ravat ñetï horiv añamahan,
dei God paru meñizohopanez hat paru-
maz piin mañ mañameg. Ma horï povor
kao etamahan dei kaev narav, oñ boi tat
am hez. 13 Met paru deimaz ñetï horiv
hat deim abatañ bat hor batamahan, dei
ñetï masakao maot parun mañameg. Met
añarab modari dein eteamahan zezer kulup
beteamahan oraet zañ tat ulagï tamahavoz
zut dei hezan, "Paru horiri okeg, paru dein
añohopanez pov dei hat navetetü," pot
deimaz haovai emohot petev am hamah.

Paru pim toohat tohopanez mañah

14 Nem hatari, met ari hatevetet tu
ravepekez hat ne ñetï epov menoh bon. Oñ
ne arimaz homeamohon, ari nem ñaro pi-
mauriz zut ravat hez, povoz papahol parum
ñaroholoz homet loporizaro manat hodad
tinavonañ hepanez meñizat mañamahavoz
zut, ne ari hodad tinavonañ hepekez hat
badede ev arin añamoh. 15 Met ari Kristoz
homeo badae batat het pinañ honeo ravat
hezaek, arimaz aban korav hepanez pori
ahoam hez batah, oñ ne garos arimatak
emat Iesu Kristoz ñetiv arin añoohon ari
hatevetet barotap batat hezaek, ne nenap
arim pap pimaupuz zut ravat hez. 16 Povoz
ne zakep tat iñivonañ ari nem ñaroholon
epat añom, Met nem tovai samoh-taput ari
tovai sohozei. 17 Met pot tohopekez homet
ne aban Timoti meeman arihaz ok emapan.
Met Timoti pop nem ro pimaupuz zut ravat
hezan nem loporï pi manamoh. Met pi
darim Amipuz hahan hezao baval hat tinam
tovai samahap ok. Met pi arihaz meeman
emapanezaek, ok emat nem orah rezah Iesu
Kristoz nonoroh emohot añaraboh metovai
samoh-ñetiv arin añohopan. Met pim año-
hopanez ñetï pov ne orah rezah zeisikaroh
sat em tohot, Iesuz añarab togü manama-
haek sat mañovai samohov ok emat aña-
pan.

18 Met ari nari epat hagiv emat hahan
ne hateveteohö, "Met Pol pi maot ev dari-
matak naemotug, darim zaitivok tohok."
Pot hat arim abatañ bat hel batameg. 19 Oñ
rotap darim Amip nonor ba ou batapan,
povoz ne zuam arihaz emom. Tat ari-
hanañ tairari parum abatañ bat hel batat
hezarin etehot, met Godiz kezao parunañ
honeo hezan pim gogot tohot okat hamah,
ma parumauz hodadevokam ñetï betezañ
hamah, pot paru hamaharin etehot ne ho-
dad tom. 20 Met dari Godiz masakavoz roke-
tak hakezari darim gizañinañ ñetï nenañ
haovai sookaz pi nak, oñ dari pim keza-
vonañ het tin tookaz hahan hez, povoz arim
aban hamoh-pori kez povonañ het tamah
ma tair, pot etehot hodad tomaz ok emom.
21 Povoz nem ñarohol epat arin at añom,
Met arimatak emat arimaz mogao tat ñai
añom, ma emat masakavonañ het ñetï
sokov arin añom? Met arin at añoh-epovoz
homet hodad tinao bat hezhez tinavonañ
maot hepeken, rekot ne emat ñetï masakao
arin añom, oñ ari am horivonañ hepek,

povoz masakavonañ añomaz nonor bon tapanen ñai añom.

5

Aban nap horï ahov tah

1 Met arim ñaravatak horï ahov ou ravat hez, pot ñetiv haovai emoohan ne hat-
eveteohö. Met paru Godiz ñetivon hat naveteriz natotuzat ah ñeo elat, aban nap
pim pap pi batahapuz añap bat hez. Pot hahan ne hateveteohö. 2 Met pi pot tat
ari Iesuz togut ravat hezari bahorï avata-
han hezaek, tairaiz arim abatañ bat hel batameg? Pot arin ev añamoh. Met
ari horï tah-popun etet honoñai tat arim togutakanañ meegin, pi pataek sat hehatin,
tin ravah narab. Oñ ari pot nat het, "Am sa hep," pot pimaz hagin okeam hez-pov tin
bon. 3 Met ne petev hotoh ev hez-eparah arimaz ahoam homeamohoek, ne ok arinañ
honeo hakez herï ravat hez. Povoz aban horï ahö pov tat hezan hamoh-pop pim
horï povoz epat metepeken, pi hañiv ba-
panez ne hodad epov boh. 4 Met ari honeek topourepekepuh nem arimaz homet hez-
epat ari homepeken, darim Amip Iesuz kezao amun arinañ het eñizapanen, 5 aban
pop Seteniz marasik bizepeken pi evetet sat pataek popuz roketak hepan. Met pot
metepeken pim lop batamoriz zaitivonañ horï tat hez-pov bon tapanen, darim Amip
erapanez aliz posik God pi maot pimop bavatapanen tin hepan.

Aban horï tooh-pop meepan

6 Met arim heriñ bat hel batat hezan hateveteamoh-pov tin bonov ok, pot ev
arin añamoh. Met povoz hodad tepekez ñetï avï navotar ne epat arin añom. Met
ari hodad, bol heipitak izov hezaek rapat bol heip potak sapan, povoz bol heip pot
map horï ravapan. Met povoz zut horï nao añarab nariz ñaravatak het ahö ravo-
hopanen mapori horï ravohopan. 7 Met arim ñaravatak horï ahö pov ou ravahaek,
ari maporihoen horï tepek hezavoz petev pop meepeken, pataek sapanen maot tin
hepekez ev hamoh. Met dari Pasova aliz poñik bol sipsip rohol bareñ elamegin ñom-
ahavoz zut, petev Iesu dari tin hekaz hat ñomah. 8 Met darim iz mimihol Izip zeisik
hehaekanañ paru zei pos betepanez tah-
porah, parum gipiz tairatü garos bizahan oraeh-potü map betet, gipiz tin mageitü
bat Izip zeis betet sah. Met povoz zut arim garos horï toog-map potü betet ho-
dad magei tinavonañ het tovai sohot, ñetï rotap tinañihar haovai sohopekez ev arin
añamoh.

9 Met garos ne ñetiv menat ari añarab horiam tat, nae nari betezam bamahari-
nañ honeo toutat ñetiñ hahotunei, pot ne arin haañoh. 10 Met pot arin año-
hovoz homet epat badede añomaz maot ev menoh. Met paru Godiz ñetivon hat
navet het bogï tamahari ma giz gut tama-
hari, ma boir givogï tamahari, ma pituholoz homet gog navor nao tamahari, met ev
menoh-porinañ honeo ari rekot naketü, pot ne arin naañ. Met ham eparah ari
hezaek orah rezah añarab horï poñ tama-
hari ahoam hez, povoz taekepek pori bon hezaek ari sat hepek? Evo rekot bon,
oñ porinañ honeo ari am hez. 11 Met ari paru tairarinañ naketuz homet ñetiv menat
arin añoh hometunei, oñ paru añarab epat hahopanezariz garos ok añoh, "Met dei
Iesuz homeo badae batat het arinañ honeo ravegiri ev," pot arin añapanepuh am bogï
tohopanezari, ma modarizatun orah rezah etet zait tohopanezari, ma pituholoz gog
navor nao am tohopanezari, ma añarab modariz ñetï horiñ hahot poriz abatañ bat
hor batohopanezari, ma iv kezañ ahoam nat rumurohopanezari, ma boir givogï
tohopanezari, met ev menoh-nari Iesuz homet het horï pot tohopanezarinañ ari
honeo het ñetï nae nap hahotunei, ma parunañ honeo toutat gipiz nohotunei, pot
ev añamoh.

12-13 Oñ dari Iesuz añarab paru pimaz hom namee het, horï tamahariz petev darihoam
an natotü, oñ tokat God pimauhö pori ñe-
vok bizat hañiv manapan. Met ari Iesuz togutak hakezarihanañ nap horï nao tapa-
nen, etet hodad tinao bapan hat, rekot ari togü potak hez-pori pi ñevok bizat pim
ñetiv hat ba oñ batepek. Met ev menoh-
epovoz ñetï nao epat menahan hez, Met aban nap horï nao tapanen meepeken ari-
hanañ sat main hepan.

6

Parum modari ñevok navizotü

1 Met arim horï mod tamegivoz ñetï epov
hahan ne hateveteohö, povoz epat arin
añom. Met ari arim Iesuz homet hez-
mod nariz mogao tamegivoz homet kaev
ravat Godiz hodad natarin sat mañame-
gin, mod pori ñevok bizat ñetiv ba oñ

batamah. Eñarohol, arim pot metamegivoz
tin ok tameg, pot ne nakaotü, oñ horï ok
tameg, pot arin ev añamoh. Oñ bonaiz
ari pot tamegiri Godiz añarab narin arim
ñetï poñ mañohopeken, paruhö ba oñ ba-
tohopan? 2 Met tokat Iesu Kristo maot er-
apanen, dari pim añarab pi meñizat darim
añarab modari an metat hañiv metak, pot
ari hodad nata? Met dari añarab modari
pot metakazaek petev darim narih horï goe
nao ou ravamahan, "Evo, dari rekot parum
tamah-okov ba oñ navatotuzari ok," pot
hamegi? Eñarohol, met tovai ari ganö sat
ñetï poñiz nañ Godiz hodad natarin maño-
vai sohotunei. 3 Met añomaz toh-epovoz ari
amun tin homei. Tokat dari enzoliholoz
tovai samahavoz amun etet paru an metak,
pot ari hodad nata? Met dari tokat gog
ahö pov takazari ev hamarah het tamegiek,
honoñaiv ma serao ma horï mod tairao ou
ravohopanen, dari rekot tinam hatevetet
ba oñ batookan tin ravohopan. 4 Met ari pot
nat, oñ arim ñaravatak honoñai hamoh-
pot nao ou ravamahan, arim togutakanañ
iñidoh het Iesuz hom namee hezarin ba
oñ batapanez homet mañamegiek, horï ok
tameg, pot arin ev añamoh. 5 Met ari hat-
evetet pot tamegivoz tu ravepekez homet
ev arin añamoh. Met arih honoñai hamoh-
pot nao berevapanen, arim ñaravatak aban
hodad tinavonañ het rekot hatevetet ba oñ
batapanez nari bon, pot homeamegi? Evo,
rotap hodad tinavonañ nari arinañ honeo
ok hakez. 6 Met arim nari parum modariz
ñetiv iñidoh hezarin sat mañamahan, mod
pori ñevok bizat hatevetet ba oñ batama-
haek tin bon, pot arin ev añamoh.

7 Met arim nari modariz kaev ravat ñe-
vok biamegivoz ñetï modao ne epat arin
añom, Met ari Godiz nonoroh samegiek,
Seten ok moreg etamahan horï okov tameg.
Oñ bonaiz arim nari horï nañ etohopa-
nen, ari am masakavonañ het ñetï tinao
parun mañohopek. Ma nap arim nai
givogï bapanen, Am sa hep, pot homet lop
tinarizaronañ hepekez pov tin ok. Pot ari
orah rezah tohopeken tin ravohopan. 8 Met
ari tin pot nat, oñ ari Iesuz homet hez-pori
horï povor kao nae nap metameg, ma ari
nari arim mod arinañ hezariz nonair nai
givogï bameg. Eñarohol, homeamohon ari
horiv ok tameg, pot ravamah.

9 Met añarab horï tamahari Godiz
masakavoz roketak rekot naketü, ñetï
pov ari hat haveteameg. Povoz ganö kut
tat rokë potak sat nakez tepek hezavoz
maot epat ne arin añom. Met paru bogï
tamahari, ma pituhol meñizohopanez
homet nao tamahari, ma modariz añahol
ma abuhol bamahari, ma abanari añaholoz
zait tat bamahavoz zut parum aban
modari añaz bamahari, 10 ma modarizatü
givogï bamahari, ma modarizatun etet
parum bohopanez orah rezah zait tat
homeamahari, ma iv kezañ ahoam nat
rumuramahari, ma modariz ñetï horiñ
hat parum abatañ bat hor batamahari,
ma boir givogï tamahari, map ev hahö-
epeñ tamah-pori Godiz masakavoz roketak
naketuzari ok. 11 Met batam ari nari horï
epeñ hatovai emoog, oñ petev ari poñ betet
darim Amip Iesuz ñetiv hatevetet barotap
bategin, darim dimihol bariamegin baim
ravamahavoz zut pi arim horï toog-poñ ol
betehan, Godiz Pul Tinap eñizahan, ari pim
añarab tinari raveg. Tegin God arimaz epat
hakahan hez, "Parum horï toohañiz hañiv
tokat navotuzari ok." Pot arimaz hakahan
hez, povoz ari God pot tat eñizahavoz
homet tovai maot unun manat horï nañ
totunei.

Dari Pul Tinapuz zeimak hez

12 Met arihanañ aban nap epat hapan,
"Met God darim natotuz ahao nak hez-map
poñ ne rekot am tovai sohom." Met ni pot
hakezapun epat nañom, "Rotap ok hakë,
oñ nim tookez nañihö rekot ok naneñizotü,
povoz poñ amun ni tovai natotü. Met
dari naeñizotuz hamoh-poñ am tovai so-
hok, povoz Godiz tin homevai nasohotü.
Ma birepenañ demamegivoz zut naeñizo-
tuz hamoh-poñ ganö edemapan hezavoz
dari poñ tovai nasohotü." 13 Ma ni mod
nap epat nañekë, "Met God darim gipiz
nookaz hat darim giruñ matut tat bizahan
hezaek, gipiz tin anahan hez-potü am bat
novai sohom." Pot hat nim herisiz zaitivoz
eñatak tovai sookez homet hekë. Met ni pot
hakezapun epat nañom, Met rotap God dari
potü am bat novai sookaz matut etahan
hez, met tokat pi hapanen darim name-
potü bon tapan. Oñ darim heriñ bon nato-
tuzañ eveg, dari bogï tookaz ma modapuz
abup ma añap bookaz homet matut naet,
oñ dari tin het pim gogot tookan, pi dari-
maz korav ravat hepanez hat matut etah.
14 Met darim Amip ñomahan God pim heris
maot baval hahavoz zut, darim heriñ amun
pim kez ahovonañ baval akapan. Povoz

darim herï poñiz tin korav ravat het poñi-
nañ horï natotuz ev hamoh.
15 Met ari hodad, darim heriñ Kristozañ
ravat hez, ma darim gagañir eñar mar
amun pimeñ ravat hez. Met darim heriñ
Kristozañ ravat hezaek, darihanañ aban
nap añ bogï tamah-napunañ orapanen tin
ravapane? Evo, mai zakep pot tapanezavoz
horï ahov ravapan. 16 Met ev menoh-epovoz
God batam epat hahan hez, "Met aban na-
pur añ nap añarab tapanezaek parup herï
hones ravapan." Pot hahan hez, povoz aban
nap añ bogï tamah-horï popunañ orapanen
parup herï hones ravapan. Pot ev menoh-
epovoz homet hodad ravei. 17 Oñ tairap
darim Amip loporï manat hepanez pop
pinañ homevor hodad honevonañ hepan.
18 Met ganö ari bogï tohopek hezavoz,
ari tin homet ñaihet tat arim heriñiz tin
korav ravat hezei. Met dari añaraboz
horï tameg-mod mapoñihö darim heriñ
bahorï naavatotü, oñ nap bogï tohopanez
povohö Godiz etañik pop pimauhö pim
heris bahorï metohopan, pot ari homet
ñaihet tat zei manat hezei. 19 Met God pim
Pul Tinap darim loporizaroh meehan erat
hezan darim heriñ pim Pul Tinapuz zei
tinamakez zut ravat hez. Povoz ari Godizari
ravat hezaek, arimauz heriñiz zaitivok to-
vai nasohotü, oñ pimauz zaitivok tovai so-
hopekezavoz ari tin hodad nata? 20 Met
God dari pimeri ravat hekaz hat zum ahov
haetat pim rop meehan erat eñizahavoz
homet, arim heriñiz tin korav ravat hepe-
ken añarab modari arin etet Godiz abatao
bat hel batat hepan.

7

Añarab nae nap bohopanez ñetiñ

1 Nem bosir sau ravat hezari, met arim
tairañiz homet at ñeñ tepaek menat nehaz
meegin emahan ne bat rekö hahö, ñetï
poñiz ñetï hañiñ ev menomaz toh.
Met aban nap Iesuz gogot tohopanez hat
añap nav main am hepanez popuz tin ok
tapan, pot homeamoh. 2 Oñ añarab aho-
vokaro hadeholoz zut betezam bogï tovai
samah, povoz ganö ari taput tepek heza-
voz ari abanari nap nim nem añ honep
bat hepek, ma ari añahol amun nap nim
abü honep bat hepek. 3-4 Met ari ña-
holon ne epat añom. Met arim abuhol
bamegin arim heriñ parumeñ ravat hez,
povoz nim abup arip orepekez hapanen
ni, "Evo ne kaev," pot mañotun. Ma ari
abuhol amun arim heriñ arim añaholozañ
ravat hez, povoz arip orepekez nim añap
hapanen ni, "Evo ne kaev," pot mañotun,
oñ arip am orepek. 5 Met ari aban napur
añap narah lop honerï ravat nae nap epat
mañepek, "Met deip Godin mañ mño-
vai sohopainez hat aliz nañ deip honeo
naorö am hepain." Pot nae nap mañepikez
pov tin ok, oñ pot hapekepuh Godin mañ
mañovai sohopeken, aliz hapekez poñ bon
tapanen arip maot honeo ravat orepek.
Met ganö arip honeo naor tepekepuh main
main potam hepekezaek, Seten moreg eta-
panen ni añap ma abup mod napunañ betez
orekepuh, horï tekë hezavoz arip honeo
zuam maot orepek.
6 Met añarab nae nap bohopekez ev
menoh-pot rotap ari mapori nae nap bo-
hopek bon, oñ ari tairari nae nap bo-
hopekez zait tohopekez pori rekot nae nap
bohopek, pot arin ok añamoh. 7 Met nem
añap nav* het sat em tamohovoz zut ari
mapori añahol nav main hepek, povoz tin
ravapan, pot homeamoh. Met pot ari ma-
pori tepekezavoz rekot petï tin naravotü,
oñ God dari hodad navor nao anamahaek,
aban nap pim main hepanez hodad ra-
vat Godiz gogot tamah, met modap hodad
modao bat pim añap bat het pim gogot
amun tamah.
8 Met ari ñari añaholor aban rohol, ma
ari añ hapuriholoz tohopekezat ñetiv ev
añomaz toh. Met ari am nem hezat añarab
nat main hepek, povoz tin ravapan. 9 Oñ
arim main tin het tovai sohopekezat narav
tat, arim loporizaroh mid mid ahov tat
hepekepuh, kez tat am hepekez nonor bon
tapan, povoz ganö zait povohö bahorï avat-
apan hezavoz nap nim añap ma abup bat
hepeken tin ravapan.
10 Met ari añaholor abuholoz ñetï epov
nehoam homet ev menomaz toh bon, oñ
darim Amipuz hahan hezat ev menomaz
toh. Met ni añ nap tovai nim abup kaev
metat betet sotun. 11 Oñ aripitï honoñai
ahö nao ou ravapanen nim abup betet sekë,
povoz ni añ pop rekot abü modap navotü,
oñ nim main am hekë. Tat tokat arip
maot honeo tin hepekez nonor ou ravapan,

* 7:7: Pavar 7 -Met Poliz ñetï hodadeo ev. Pol pi Iesuz hom namee heharah pi Parisi abanap het Zudaholoz kaunsor aban ahop ravat hehaek, pi añap havat heh, pot dari hodad hakez. Met añ pop ñomah, ma Pol Iesuz homeo barotap batat hehavoz kaev ravat pi betet maot pimatak sahan, pim main gogovok sat em tooh, povoz dari petev hodad nat hez.

povoz ni maot emat nim abü maupunañ
hekez hamoh. Met ari abuhol amun tovai
arim añahol kaev ravat betetunei.
12 Met ari mod nariz homet darim Amipuz
hah-ñetï bonov ev, oñ nehoam arin ev
añomaz toh. Met ni aban nap Iesuz homeo
badae batat heken, nim añap pimaz hom
namee betezam hepan, povoz nim añapuz
kaev ravekepuh, "Ne nimaz kaeveg sa,"
pot piin namañotü. Oñ nim añap arip
am honeo hepekez gu hapan, povoz arip
am hepek. 13 Ma ni añ nap taput Iesuz
homeo badae batat heken, nim abup pimaz
hom namee het betezam hepanepuh nim
abup arip am añarab tat honeo hepekez
gu hapan, povoz kaev naravotü, oñ arip
am hepek. 14 Met añ nap ma aban nap
Iesuz homehot hepanen, pim abup ma añap
am betezam hepan, povoz parup honeo
hepanezaek, añ pop ma aban pop Iesuz
homet hepanez tin pov pim abuputï ma
añaputï sohopanen, God etehopanen parup
tinañariv ravat hepan. Met ev menoh-
epov bonotin parupim ñarohol Godiz ho-
dad natariz ñaroholoz zut ravat heh narab.
Oñ añ Iesuz homet hepanezap, ma aban
pimaz homet hepanez-popuz home tin pov
ñaroholotï amun sohopanen, God etehopa-
nen pimeri ravohopan. 15 Met Iesuz homet
barotap navat hepanez nap pim añap ma
abup Iesuz homehot hepanezaek, kaev ra-
vat betet sapanez mañapanen, Iesuz homet
hepanez aban pop ma añ pop pi home
midin tat epat namañotü, "Met God deip
honeo hepainez hahan hezaek ni rekot ne
nevetet nasotü." Pot namañotü, oñ am
meepanen sapan. Met ganö kaev ravat
hepanezaek bagaa batapanen, parup het
God abanapur añap tin honeo hepanez ha-
han hez-pov elat tin honeo naketü, povoz
am mañapanen sapan hamoh. 16 Met ni
añ Iesuz homeo badae batat hekezap nim
abup meñizat tin metooken, pi amun Iesuz
homeo badae batat hepan ma tair? Povoz ni
unun. Ma ni aban nap amun Iesuz homehot
hekezap nim añap meñizat tin metooken
Iesuz homeo badae batapan, ma tair? Pot
ni hodad nat hez. (Povo nim abup ma
añap ninañ honeo hepane hapanen ni kaev
naravotü, oñ am tin honeo arip hepeke
hamoh.)

God ba ou batah-potam hek

17 Met ari Iesuz homeo badae batat hezari,
ñetï epov ne zeisikaroh sat em tohot Iesuz
añarab togü mapoñik het mañamoh. Met
God pimauhö dari añarab maporiz nap nim
main main tovai sookazat hahan hezaek,
ari tair hegin God ba ou avatahan pimaz
homeo badae bateg-potam het tovai so-
hozei. 18 Met ev menohovoz kapot epat bad-
ede añom. Met ni Zuda aban nap goerah
nim biz kosis neelahan ni tovai emooñin
God ba ou navatahan ni pimaz homet hez,
povoz ni neelahavoz mormor pos el betekez
hometun. Met ni aban pat Zuda bonop
goerah pot nanet-pop petev nim kosis nee-
lapanez ni hom nameotü. 19 Met ari Zuda-
holoz kosiñ elameg-pov upai nao ok, ma
ari patariz nael tameg-pov amun upai nao
ok, oñ dari Godiz ñetï katë hahan hezañ
baval hat tovai sookaz pov ahö map tinao
ok. 20 Povoz homet garos añoh-epat maot
ne arin añom, Met ari tair hegin God ba ou
avatahan pimaz homeo badae bateg-potam
tohozei. 21 Met ni nap pi ba ou navata-
han pimaz homeo badae batat heñ-porah,
aban ahö napuz irih het pimauz zaitivok
haohat gogot upai tohot monis nav heñip,
ni aban ahö popuz irih am het gog pot
tameñivoz home midin tat epat hometun,
Met ne tair tat nem aban ahö epop betet
nemauz zaitivok maot sat em tohom batah,
pot homeotun. Oñ nim aban ahö pop, "Kar,
rekot ni ne nevetet nimauz zaitivok sohoz,"
pot nañapan, povoz pim nañapanezat tat
ni rekot pi betet sookë. 22 Met ni ahopuz
irih tin het home midin natotuz kapot ev.
Met ni aban ahö popuz irih het tooñin,
darim Amip ni ba ou navatahan hezaek,
nim ham herisinañ aban ahö popuz irih
am het pim zaitivok tovai sameñ. Oñ ni
horivoz irih heñiekanañ ba neverevahaek,
petev nim loporih darim Amipuz zaitivok
tovai sameñ, povoz aban okopuz irih hekez
kaev ravotun. Ma ari modari batam aban
ahö nariz irih nakez, oñ arimauz zaitivok
sat em toogin Kristo ba ou avatahan hezari,
petev pi ahö popuz irih ari ravat het pimauz
zaitivok tovai sameg. 23 Met God zum ahov
etat pim rop meehan erat eñizah, povoz
homet ganö aban modariz home betezavoz
irih hepek hezavoz God nenapuz homet het
sohopek. 24 Nem bosir sau, met batam ari
tair hegin God ari ba ou avatah-potam het
Godinañ tin honeo sat em tohozei.

Añarab nae nap navariz ñetiv

25 Met ari ñari añ tohai abuhol nav het
main hezariz homet arim tat hepekezat ne
darim Amipuz hahan hez-ñetiv arin año-
maz toh bon, oñ darim Amipuz zakepivok
ne tovai samoh, povoz nem hodadevokam

epat arin añoman, ari rekot hatevetet baro-
tap batepekezao ev. [26] Met petev dari Iesuz
homet hezaritï honoñai ahoñ ou ravamah,
povoz arim petev añahol ma abuhol nav
hezatam het tohopeken tin ravohopan, pot
ne homeamoh. [27] Met ni aban añapunañ
hezap, ma añ abupunañ hezap, pimaz kaev
ravat navetetuz homeamoh, ma ari ro aban
nari ma ñari añ tohai hez-nari amun arim
añapuz ma abupuz mel totunei. [28] Met ni
nap nim abup ma añap bekë, povoz, "Horï
ok teg," pot aripin naañotü, oñ honoñai
povor kao añarab tat ñarohol batamahar-
itï ou ravamahan hateveteamah, oñ main
hezaritï honoñai poñ ou narav, povoz ne
homet petev arim main hezatam hezei, pot
arin ev añamoh.
[29] Nem bosir sau, ev ham eparah hekazao
totoi bon tapan, povoz ari aban añahol
bat hezarin epat añom, Met paru añahol
bonori tinam darim Amipuz homet, pihar
loporï manamahavoz zut, ari amun het
tohozei. [30] Met totoi mapotü bon tapanez
tah, povoz ari arim kapotak nap ñomahan
iñir zakep tamegiri, zakep pov betet darim
Amipuz homet pihar loporï manohozei. Ma
ari navoz homet biñ pimau ravat hezari,
ganö biñ pov ritou etapan hezavoz darim
Amipuz homet pihar loporï manohozei.
Ma ari nonair nai ahotü zum tat bize-
gin oraez-pori potuhö ari rekot naeñizotü,
povoz nonair naitü bonoriz zut het pimaz
homet pihar loporï manohozei. [31] Met
hamarah nonair nai hezan eteamegitü bon
tapanezatü ok, povoz tovai potuz homet
ahoam zait totunei, oñ God nenapuz homet
pihar arim loporizaro manohozei.
[32] Met ari ham eparahazatuz homet het
home midin tat honoñai tohopekez ne zait
nat, povoz epat arin añom. Met aban añap
bon pop darim Amip pim tohopanezavon
etet pimaz biñ ravat hepanez homet rekot
pi Amipuz gog nenavoz homet tohopan.
[33] Oñ paru aban añaholonañ hezari rekot pot
natotuzari ok, oñ parum añahol biñ ravat
hepanez hat ham eparahazatuz homevai,
darim Amipuz gogovoz amun homeama-
haek, [34] parum loporizaroh home houlo-
vokaro ou ravamah. Met añ abuhol bonori
amun, darim Amip loporï manat pi ne-
napuz gogot tovai sohopanez zaitivonañ
het mod navoz hom namee hez. Met añ
abuholonañ hezari parum abuhol biñ ravat
hepanez hat ham eparah hezatuz home-
hot gogot tamah. [35] Met ari añahol ma
abuhol navotuz ahao añoman, ari hatevetet
tohopekezat homet ev arin añamoh bon,
oñ eñizohoman ari Iesuz nonoroh tinam
sohot, pi nenapuz gogovoz zaitivonañ to-
vai sohopekez homet ñetï epov ev arin
añamoh.
[36] Met aban napur añ ñodep hepanepuh
aban pop epat homepan, "Nem añ ñodep
ne navotü, oñ nem mainoam het Godiz
gogot tohom." Met pot pi homepanepuh
het maot pim añ ñod popuz ahoam zait
tapan, povoz parup nae nap bapanez pov
tin ok tapan, pot homeamoh. [37] Oñ aban
mod nap pimauz zaitivok epat hapan, "Met
nem main het nem añ ñodep navotuz ho-
dad ahov neeh hez." Pot hapanepuh pi-
mauhö Godiz gog nenao tohopanez home
nen povonañ hepanez aban pop amun tin
ok tapan, pot homeamoh. [38] Met aban
nap pim añ ñodep am bapan, povoz tin ok
tapan, ma aban mod nap pim añ ñodep nav
main hepanez pop pi tin mapov ok tapan,
pot ev hamoh.
[39] Met añ nap pim abup biririï hepanen,
pinañ honeo het rekot abü modap navotü,
pot God hahan hez. Oñ pim abup ñomapan,
povozahoh rekot pi abü modap bapan. Oñ
betez hepanez nap navotü, oñ pinañ honeo
Iesuz ñetiv hatevetet homehot hepanez
aban nen pop rekot bapan. [40] Oñ añ pim
abup ñomapanen hepanez pop pim main
am hepan, povoz biñavonañ pi hepanezap
ok, pot ne homeamoh. Met nemauz ho-
dadevonañ ev menoh, oñ Godiz Pul Tinap
nem loporih hezaek ne rekot ñetï moreg
nao arin naañotü, pot homeamoh.

8

Parum God moregariz homet tooh

[1] Met paru añarab mod nari god ro-
tap bonoriz akohol matut tahaek, bat em
bizahan oraez-pori meñizohopanez homet
anumai bareñ elamah-poriz nañ modari
zum tapan hat biamahan, añarab emat bat
namahavoz homet ari epat neen at nañeg,
"Met dari Iesuz homet hezari anumai poñiz
nañ rekot bat nak ma nainotü?" Pot tepaek
menat neen at nañegivoz homet epat arin
añom. Met ari nari epat hameg, "Met paru
rotap bonori ok, povoz dari rekot parumaz
homet anumai bareñ elamah-poriz nañ bat
nohok." Oñ ganö ari pot hat biñ ravat ari-
mauz abatañ bat hel batepek hezavoz epat
ne arin añom, Met añarab arim Iesuz homet
hez-mod nari pot hameg-hodad povonañ
nakez-pori, "Evo, anumai poñ nainotü,"
pot hamah-poriz zakep tat masak meto-
hopekezaek, arim Iesuz homeo badae batat

hez-pov ahö ravohopan. [2] Met arihanañ
nari epat hahopan batah, “Met deim tin
tovai sookaz hodadeo ahoam hez.” Met pot
hahopanezariz hodadeo aviam hepanen,
parumauz abatañ bat hel batohopanezaek
tin naravotü, pot arin ev añamoh. [3] Met
tairap God pim loporï map tin manovai
sohopanez popuz piuhö, “Okop nemop ok,”
pot pimaz hahopan.

[4-6] Met dari Iesuz homeo badae batat
hezari anumai hameg-poñiz nañ nak ma
nainotuz homet epat haom, Met paru
Godiz hodad nat-añarab pori god rotap
bonoriz homet epat hamah, “Met darim
eñizohopanez abarah ma hamarah ahö
hezariz akohol ev.” Met parum pot moreg
hamah-akö pori ahovokaro bitat matut tat
bizahan oraez. Met dari parum hamah-
pot nak, oñ epat hameg, “Met rotap God
darim Papap hakez, met pi abarar hamarar
nonair nai mapotü matut tahan hez, povoz
pi nenapuz abatao bat hel batohok.” Pot
dari hameg. Ma, “Darim Amip Iesu Kristo
pi amun hezaek God piin mañahan, nonair
nai mapotü matut tat dari tin hekaz
kapotaz maup ravat hez,” pot dari pimaz
hameg. Povoz dari epat hahodad hez, Paru
añarab modari parum meñizohopanez
homeamah-pori rotap hez-bonoriz parum
loporizaroh moreg homet hat barotap
batamah, oñ met God pi nenap rotap hez.

[7] Oñ Iesuz homet hez-nari ev menoh-
epovoz tin hodad nat. Met batam paru
pori krismasañ ahoam god moreg porihö
meñizohopanez hat mañ mañovai emooh,
ma parumaz homet anumaihol bareñ
elat mañarooh-poriz nañ bat paru novai
emooh, povoz petev hodad modao bat Iesuz
homeamahaek, anumai poñ am nohopanez
ñaihet tat epat hamah, “Evo, god rotap
bon moregariz homet anumaihol bareñ
elat mañaramahaekanañ nañ bat nookan,
God etehopanen añarab horiri ravat hek
hez.” Met pot homeamahaek anumai nai
am bat napan, povoz lop horirizaro ravat
hepan. [8] Oñ dari anumair gipiz nookaz
potü ma nainotuz potuhö eñizohopanen,
Godinañ tin honeo ravat hek bon, oñ
pinañ honeo hekaz kapot pat hez. Povoz
God etehopanen, anumai hameg-poñ nain
hekapuh dari tin naravotü, ma nohot
hekapuh dari horï naravotü.

[9] Met ari epat hameg, “Pe parum god
hamah-okori rotap nakezari okeg, parumaz
anumaihol bareñ elamahaekanañ nañ am
bat nook.” Pot hat anumai poñ name-
giri ev añomaz toh-epovoz homet ho-
dad ravei. Met narah anumai poñ no-
hopeken, paru Iesuz aviam homeo badae
batat hez-pori arin etet ganö paruhoen
amun anumai nai bat napanepuh, lop hor-
irizaro ravat epat homepan, Ae, dari horï
ahov tat anumai haineg, pot homet lo-
porizaroh horï ravapanepuh non horioroh
sapan hezag, ari tin homei. [10] Met ni god
moreg hameg-pori rotap nakez-povoz tin
hodad hez-nap, god poriz homet anumai-
hol bareñ elat mañaramah-zei namakeh ko-
hat sa lokat anumai poñiz nai bat nooken,
nim mod Iesuz aviam homet het hodad
povonañ nakezap nim tekezat etepanepuh,
tair tapan batah? Met petï pi amun nim
tekezatam tat lokat anumai nai bat napan.
Tapanepuh pim loporih honoñai ahov tat
epat homepan, Oir arimau, ne anumai epei
bat nohoek, ne god moreg napuz abatao
ok bat hel batoh. [11] Met ni god rotap
bonoriz tin hodad het rekot anumai nai
bat nookepuh, lop horirï naravotü, oñ nim
mod hamohop Iesu pimaz ñomahan hez-
pop dari Iesuzari god moreg poriz anumai
nañ bat nainotuzari ev, pot homet hep-
anezaek nim tekezatam pi tat anumai nai
bat napanepuh, lop horirï maot ravat ñodat
non horioroh sohopan. [12] Pot aban nim mod
Iesuz aviam homet hepanez pop, ba in bal-
avï metekezaek pi nenap horï metekë bon,
oñ Kristo amun taput horï metekë. [13] Povoz
nem tohomazavoz epat homeamoh, Met
anumai hamoh-poekanañ nai ne bat no-
man, nem mod nap neen etet nem tomazat
tat horï ravapan hez, povoz ne ganö nem
modap horï pot metoman ñodat horï rava-
pan hezavoz, ne anumai nañ pohazao nain
hem, pot homeamoh.

9

Pol pimauz biñ ravahat ev

[1] Met nem ñetiv ev arin añomaz toh.
Met ne ham aban ahö napuz irih het tovai
emamohon pop nemaz korav ahop ravat
hez bon, oñ batam ne darim Amip Iesun
nem etañinañ etehoekanañ pim aposor
abanap ravat pim gogot tovai samoh. Met
ne pim abatavonañ gogot toohoek ari pi-
maz homeo badae bateg. [2] Met aban
mod nari paru epat hamah, “Pol pi Godiz
aposor aban rotap bonop ok.” Pot hama-
havoz ne home midin nat, oñ arimatak
emat Kristoz ñetï tinao añoohon, ari pimaz
homeo badae bategivoz ne homet ari rekot

parum hamah-pot nakaotü, oñ ne rotap
pim aposor abanap ev, pot ari nemaz tin
hodad hakez homeamoh.

3 Met paru aban, "Evo, Pol pi Kristoz
aposor aban bonop ok," pot hamaharin ev
menat añoh-okat parun mañamoh. 4 Met
ne darim Amipuz gogot tat eñizamohovoz
homet, ari gipizor ivov amauam dei aposor
abanari anohopeken horï ravapane? Evo,
horï naravotuzao ok. 5 Ma paru aposor aban
modarir Iesuz bosihol parum añahol Iesuz
homet hezari bavizat, honeo pim gogot
tovai zeisikaroh sat em tamah, ma aposor
aban Pita amun taput tamah. Met paru
pot tamahan Iesuz homet hez-añarab nari
parumaz tin korav het gipiz manamah. Met
dei parum tamah-pot tovai sook, povoz tin
ravohopan. 6 Ma mod pori potam tovai
sohopanen dei Banabas nenañariv deipim
marañinañ monï gogot tat gipizor modatü
batookan tin ravohopan, pot homeamegi?
Evo, pot tookan tin naravotü. 7 Met ñai
abanariz tamahat homei, parumauhö dimir
givor gipiz zum tat bat nas, oñ ñai tovai
samahan gavman ahorihö paru potü man-
amah. Ma aban mod nap pi gog ahov
tat pim adas ñedeamahan hezaek, rapama-
han pim gipiz tin potü belat namah. Ma
aban mod bol kauholoz korav ravat hez-
pop pi poriz apet gov bapulat namah. *(Met
povoz zut Iesuz gogot tamahari tairari meñizat
mañamah-pori gipizor modatü manohopanen
tin ravohopan.)*

8 Met ev menoh-epov ne ham eparahaz-
atuz hodadevonañ het hamahariz zut het
menamoh bon, oñ Baiñetinavoz Tepatak
9 batam Moses epat menahan hez, Met
bol kau nari arim gogot tat uit uloñ mez
tavohopanen, main ravohopanez porah,
Paru uit ul nañ napan hez, pot homet
parum gizañik birepenañ medemotunei,
oñ bol pori gog pot tovai parum hañiv rekot
am nohopan. Pot menahan hez. Met God
pi bol kau nenariz homet ñetï epov hahan
menahan heza? 10 Evo, oñ dei pim gog
abanari ganö gin hek hezavoz homet okat
hah. Met añarab adañik sat upai menat
ñedeamah bon, oñ tokat gipiz rapat utap
tapanen bat nohopanez homet gog ahot
tamah. 11 Met paru gipiz ñedeamahavoz zut
ne arimatak emat, Kristoz ñetiv añoohon
ari pimaz homeo badae batat hez. Met
gipiz rapamahan belat namahavoz zut,
ne eñizat gogot toohoekanañ ne amun
hañiv gipizor modatü nanohopekez añoho?
12 Evo, met modari arimatak emat eñizat
Godiz gogot tamahan, ari hañ parumotü
manamegivoz zut ne garos arin Godiz ñetiv
añooh-epop amun neñizat nanohopekez
arin añohotin, horiv ou narav tah narab.
Oñ ne ari nai nanohopekez arin naañ, oñ
ganö, "Pi nonair nai ahotü bohopanez hat
Kristoz ñetï okov hamah," pot hat ñetï
povoz kaev ravepek hezavoz, nemauhö
boi tat nem marañinañ gog ahot tovai
nemotü bovai emamoh. 13 Met aban Godiz
tup ahomakeh gogot tamahari añarab
gipiz basat manamahan biamah-poekanañ
parum nohopanezatü bovai samahavoz
ari hodad haraveg. Ma pomakeh añarab
anumaihol bat emamahan, aban arusik
bizat bareñ elamah-pori, anumai poriz terï
nañ bat namahavoz ari hodad hakez. 14 Met
povoz zut dei darim Amipuz ñetiv mañovai
samegiri amun añarabon mañookan,
hatevetehopanez porihö hañiv gipizor
modatü dei anohopanen bat novai tohok,
pot pimauhö hahan hez.

15 Met rotap batam ne arinañ hehon, ari
gipiz ma mod nai ne arim aposor aban
epop nanegitin, tin ravah narab, oñ ne nai
nanepekez arin naañ. Ma petev amun ev
menamohoek, ari nai bat emat nanepekez
homet ne arin ev añamoh bon. Met ne
amauam Kristoz ñetiv añoohon, ari nai
nanan toogivoz homet biñ ravat hez. Met
pot nem biñ ravat hez-pov bon tapan heza-
voz homet epat arin añom, Met ne gin
het ginaz ñomomaz tom, povoz gipizoz
arin mañ naañotü. 16 Met nem Kristoz
ñetï tinao haovai sat em tamohovoz homet
nem abatao rekot bat hel navatotü. Met
nemauz zaitivok gog epov tovai samoh bon,
oñ Godihö pim gogovok neñehan hezaek
ne haovai samoh, povoz nemauz abatao
bat hel batomaz nonor bon. Met ne ñetï
epov añarabon tin namañ tat bisin het
toohovozatin, ui mai zakep God honoñai
ahov ne netah narab. 17 Met nemauz za-
itivok nem gog tamoh-epov toohotin, ne
gogovoz hañ ahov booh narab. Oñ darim
Amip am ne gogot tat pim ñetiv añarabon
mañohomaz hahan hezaek ne rekot kos
rez namanotü. 18 Met ne gog epov tovai
samohoek, hañ tin tairao bamoh? Met ne
añarab meñizat gogot tamohovoz homet
paru rekot gipizor modatü ne nanah narab,
oñ ne pot nai nav amauam Kristoz ñetiv
parun mañamohovoz ne biñ ravat hez-pov
nem hañ tinao ok, pot haravat hez.

Mapori Iesuzari ravapanez zait tah

19 Met ne ham aban ahö napuz irih
het pim zaitivok hamahat gogot tovai
samoh bon, oñ nem zaitiv añarab ma-
pori parum loporizaro borourapanepuh,
Kristozari ravapanez hat ne paru maporiz
gog abanap ravat pim ñetiv paru maporin
mañovai samoh. 20 Met pot tohot ne Zuda
añarab nemerinañ honeo hezarah paru
Mosesiz ñetï katë menahan hezañ baval hat
tovai samahaek ne paru Kristoz ñetiv amun
hatevetet pimaz homeo badae batapanez
hat paru porinañ honeo het parum ñetï
katë poñ baval hat tovai samoh. Met Mose-
siz ñetï katë poñ baval hat tovai sohot Godiz
etañik ne aban tinap ravom, pot ne hom
namee. Oñ paru Zuda nem pori ñetï poñiz
eñatak samahaek, Iesuz ñetiv hatevetet
barotap batapanez homet, ne parunañ ho-
neo hez-porah parum tamah-taputam to-
hot pim ñetiv parun tin badede mañamoh.
21 Met pot tamohovoz zut, añarab Zuda bon
patari Mosesiz ñetï katë poñ hat navet
hezarinañ ne honeo hez-porah ñetï poñiz
nao nat, oñ pat poriz tamahat am tohot
Iesuz ñetiv parun mañamoh. Met ne Godiz
hahan hez-poñ elat horï nañ tamoh bon,
oñ añarab pat porinañ het Kristoz ñetiñiz
homevai sohot, paru pat porin mañoman
paru tin hatevetet pimeri ravapanez hat,
ne parum tamahatam tamoh. 22 Met paru
Iesuz homeo badae batat hez-nari poñir
kañiz homet ganö Godiz etañik horï rava-
pan hezavoz zuam ñaihet tat hez-porinañ
ne hez-porah, parunañ ne honeo tin het
parum tairañiz homet ñaihet tamah-poñ
ne amun nat het paru pimaz tin homeo
badae batat kez tat hepanez hat, ne pim
ñetiv am mañovai samoh. Met añarab
paru pot non naoror naoroh tovai samah-
porinañ hez-porah ne parum gog abanap
ravat het tamahat am tohot, paru narizaro
Iesu Kristoz homeo badae batapanez hat,
parum non naoror naoroh tovai samahat
tohot pim ñetiv parun mañamoh. 23 Met
parunañ ne het tamoh-pov upai tamoh
bon, oñ Iesuz ñetiv zeisikaroh map an pap
manat hepanen, dari maporizaro homeo
badae batat hekan God pim au hakahan
hezao anohopan.

Dari kez tovai sookaz ñetiv

24 Met ñetï mod nao ev arin añom. Met
aban nari tin nai bapan hat porü hat
sapanez poriz mapori tin poi navotü, oñ
tairap kez tat patao porü hat garos rava-
panez nen pop tin poi manapanen ba-
pan. Met paru pori kez tat porü hat
samahavoz zut ari Iesuz nonoroh samegiek,
kez tat tovai sohopeken, tokat God hañ
tin nañ pimauhö ari anapan. 25 Met paru
aban modarinañ porü hapanez tamah-pori
zeitak betezam nakez, oñ aliz mapoñik
parum hatahav helok tat heriñir aboi toh
toh ravat hepanen, kez tat tin poi bapanez
hat orah rezah zu tat porü hamah. Met pei
parum bapanez homet porü hat samah-poi
zuam horï ravat bon tapanezai ok, oñ darim
kez tat tin tovai sookan anapanez hahan
hez-poñ bon nat pohao tin het hepanezañ
ok. 26 Met ne amun betezam etevaiam
samoh bon, oñ parum kez tat porü hama-
havoz zut tokat God tin poi nanapanez ne
homet pim nonoroh kezao porü hat samoh.
27 Met añarab modarin Godiz nonoroh so-
hopanez mañovai emoohon non pooroh
hasamah, oñ ganö pot toohoekanañ ne horï
nao toman, God tin nai nanan tapan heza-
voz homet, nem herisiz zaitivoz berevama-
hat nat, oñ nemauz tin korav het pi tin poi
nanapanez hat pim nonoroh porü hat orah
rezah samoh.

10

Israel añaraboz toohat natotü

1 Met ari Zuda ok hezarin epat añom,
Batam darim iz mimiholoz toohat ari ho-
dad. Met Moses paru iz mim pori Izip
zeisik hehaekanañ baverevahan, un ahö
nat parum garosik nonor mañairat soohan,
paru un potaz eñatak sohot iv havë ahov
okat epat tahan tin ñarat sah. 2 Pot batam
unitaz eñatak iv havevok ñarat sahaek,
darim iz mim pori Mosesiz irih het pim
mañohopanezat tohopanezari ravah. 3 Met
paru iv havë pov ñarat sat hehan, Godiz
Pul Tinap parum gipiz mana hameg-pokap
manoohan novai sooh. 4 Ma God hahan hel
ahovokanañ iverï berevoohan, paru mapori
iv porï holat nohot heh. Met hel ahö
povok pot tat meñizoohavoz kapot Kristo
pi het meñizooh. Met pi parunañ ho-
neo het zei ñai ñaisik soohan meñizovai
sooh. 5 Met God pot tin tat meñizat gipizor
ivov manooh, oñ paru tin tovai emoohan
pi parumaz biñ ravooh bon. Oñ horï
tooh, povoz pi hahan maporizaro ñomahan
parum heriñ ham nonair nai bon porah
oraeh.
6 Met pot parum loporizaroh zait horiñiz
homet toohavoz zut, dari amun taput horï
tat ñomook hezavoz homet hodad tinao

bat hekaz ev hamoh. [7] Met paru nari
god moregariz homet parum akohol matut
tat biohapuh, pori meñizohopanez mañ
mañooh. Met pot parum toohavoz ñetiv
epat menahan hez, Met paru god moregariz
biñ ravat, gipizor ivov nohot bal hat hodad
horivonañ het daat mezooh. Pot menahan
hez, oñ parum toohat ari tovai totunei,
pot arin ev añamoh. [8] Met pot paru daat
mezat horï tat betezam nae nari bohot
hehan, God hahan añarab map ahovokaro
23 tausen aliz honesik ñomat oraeh. Eñaro-
hol, parum horï tooh-pot dari natotü, pot
ev arin añamoh. [9] Met narah parutï honoñai
nao ou ravahan paru nari horï tat Godiz
lop horirizaro ravat, pi parumaz korav hep-
anez hahan hezavoz unun manat epat piin
mañah, "Oir arimau, tairaiz ni naeñiz teñ?"
Pot ñetï horiv piin mañahan hamalehol
ahoam ou ravat menahan paru ñomah, oñ
dari parum horï hah-taput ñetï horï nao
pimaz nakaotü. [10] Ma mod narah paru nari
orah rezah Godiz kaev ravat pimaz ñetï
horiñ haohan, pim enzolip meehan erat
paru men ñomah. Met dari parum horï
haoh-pot nakaotü.

[11] Met batam paru pori horï ahoñ tovai
emoohan God hañiv metooh-ñetiv pim
tepatak menahan hez, povoz petev darim
Amip maot erapanez aliz metes totoi
ravamah-eparah, dari ev hez-eperi ganö
parum tah-taput horï tohok hezavoz
ñetï epov rekö hat hodad tinavonañ
het tin tovai sohok. [12] Met ni nap epat
ganö hakë, "Ne Kristoz tin homeo badae
batat kez tat hezaek, rekot horï nao
natotuzap ev." Pot hakezap ganö ni
ñodekë hezavoz nim hekezavoz tin korav
ravat hekë. [13] Met honoñai tairañ aritï ou
ravamah-poñ, ma horï nañ tohopekez hat
Seten moreg etamah-poñ ari nenaritï ou
ravamah bon, oñ dari añarab maporitï
poñ ou ravamah, oñ God poñ daritï
ou ravamahavoz homet eñizohopanez
hakahan hez. Met ganö honoñai poñ,
ma moreg etohopanez poñ map ahö
ravat ritou etapanen ñodepek hezavoz
God eñizohopanen, ari kez tat rouvat tin
hepekez nonor añairohopanen, non tin
pooroh sohopekez bakez avatohopan.

Kristoz ñetivor pei mod nariz ñetiv

[14] Nem modari, ganö Israel añaraboz
batam toohat ari tat ñodepek hezavoz
homet maot epat arin añom, Met akohol
zihavenañ bitat biamah-porir pei modari
meñizohopanez homet, mañ mañovai
gogot tamah-pov kos rez manat hezei.
[15] Met ari kut bonori ok, povoz añomaz
toh-epovoz arimauhö tin homet, Rotap ma
moreg ev, pot an tat hodad tei. [16] Met dari
topourat medevor ivov namegirah, dari
ivov bat Godin ñetï biñao mañat, Iesu Kristo
pim uveo darim horiñ ol betehavoz homet,
iv pov bat namegipuh pinañ honeo dari
ravat hez, pot tameg-pov unun manegi?
Ma berë nat bapezat anamahan, pim
heris darimaz bahorï batahavoz homet
namegipuh, pinañ honeo dari ravamegivoz
ari tin hom namee heza? [17] Met beret bat
bapezat anamahan, dari mapori namegiek
pim herisiz zut togü honet ravat hez.

[18] Met paru Israel nemeri Godiz homet
anumaihol arusik bizat bareñ elamah-poriz
anumai nai bat namahaek, Godinañ honeo
ravat hez. [19] Met ev menoh-epovoz zut
paru nari parum god moreg pori meñi-
zohopanez hat togü manat, mañ mañoh-
hot anumaihol bareñ elat mañaramah-
pori amun rotap Godiz zut hakezan paru
tamaha? Evo, ne pot homet epov namen.
[20] Oñ epat homeamoho, parum god poriz
togü manat homet tamah-pov God rotap
putï samah bon, oñ Setenir pituholotï
samah. Mai oo, horï ahov ok tamahaek,
ganö ari Seteniz porinañ honeo ravat anu-
mai nañ nepekepuh, horï ravepek heza-
voz homet ev arin añamoh. [21] Met ari
darim Amip ñomahavoz homet topourat
medevor ivov nameg-okori pot nepekeza-
ekanañ, maot sat Setenir pituhol paru
meñizohopanez homet, anumaihol bareñ
elat mañaramah-zei poñik sat parunañ ho-
neo topourat anumai poriz nañ nohopeke?
Evo, povokaro bahoneo batat narah darim
Amipuz homepek, met mod narah Setenir
pituholoz homepek. Met horï pot to-
hopeken, [22] darim Amip epat homepan, Met
ne paru matut metoh-nen epopuz hom
namee, oñ mod betez okori nenañ bahoneo
bavatamah. Pot arimaz homepanezaek lop
horirï ravat hepan. Met darim kezao aviam,
oñ darim Amipuz kezao ahö hez, povoz
ganö pi arimaz mogao tapan hezavoz god
moreg poriz zei demat bizahan hez-poñik
ari lokohotunei.

Godiz abatao bat hel batohok

[23] Met nari epat hamah, "God darim
natotuz ahao nak hez-poñ dari rekot am
tovai sohok." Met paru pot hamaharin
epat mañom, Rotap ok ari hameg, oñ

darim tookaz tairañ darim modari nameñizotuz poñ dari natotü, ma dari Iesuz homeo badae batat hezaek tairañ tovai sookan, bakez naavatotuz poñ dari natotü. [24] Eñarohol, ni nap nim main tin hekezavoz hometun, oñ orah rezah nim mod Iesuz homet hez-pori amun meñizohot tair metohopeken, tin tovai sohopanez nen povozahar homehozei.

[25] Met ari gipiz natü bepekez hat maketak sat etepeken, anumai nañ bizapanen oraepan, povoz home midin tat anumai epeñ god moregariz homet bareñ elahaekanañ nañ ma taekanañañ ev? Pot anumai poñ bizat hepanez popun at mañotunei, oñ am zum tat bat emat rekot nepek. [26] Met epat menahan hez, Ham eparah map hezatur hezari darim Amipuzatü ok. Pot menahan hez, povoz anumai natuz kapot tin hodad nat hekaz potü rekot am bat novai sohok.

[27] Met aban mod nap Iesuz hom namee hepanez popuhö, ari pimatak sat gipiz nepekez añapanen ari sepekez zait tepek, povoz sat pinañ honeo toutat pi anumai nañ anapanen nepekez tat poñiz, "Taekanañañ ev," pot piin at mañotunei, oñ am bat nei. [28-29] Oñ ari mod napuz zeimakeh gipiz nepekez hat lokat toutat hepeken, anumai nañ anovai epat hapan, "Anumai anamoh-epeñ god moregariz homet bareñ elahaekanañ nañ ev." Pot bar añapan, povoz ari bat notunei. Met ari hamoh-poñ bat nohopekezaek, poñihö ari bahorï naavatotü, oñ aban poñ anat bar añapanez pop arim nepekez povon pi etet loporï horï ravat, Ae paru Iesuz homet hez-eperi ne anumai okoñiz kapotaz parun bar mañohon horï tat am bat nah. Ganö pot homepan hezavoz ari nainotü. Met ni nap ev menoh-epovoz homet epat hakë batah, "Met modapuz lop horirï ravapanez povohö nem tomazat nañairapanen etet hodad ravoma? [30] Evo, oñ nem nomazañiz garos Godiz biñ mañom, povoz mod nap nem nomaz tin poñiz homet home horiv bapanez pov tin bon." Pot ni nap hakë batah.

[31] Eñarohol, orah rezah gipizor ivovor tairai nohopekez, ma mod tairao tohopekez arimauz zaitivok tovai nasohotü. Oñ tair tohopeken, Godiz abatao modariz etañik ahö ravat hepanez nen povozahar homevai sohopek. [32-33] Met ne añoh-epat tovai samohoek nemauz zait tamoh-potam nat, oñ modari Godiz homeo badae batapanen pi pimeri bavatapanez homet, nem zait pov bat hor batat tovai samoh. Eñarohol, nem tamoh-potam ari tohot añarab Zuda narinañ hepek, ma Grik añarab narinañ hepek, ma Iesuz homet hez-porinañ ari hepekezarah, ganö ari nao tepeken nap etet hodad horiv bat ñodapan hezavoz homet tin tohozei.

11

[1] Eñarohol, met ne Kristo pim tin tovai soohavoz zut ne taput ne toohon, ari et hareog-potam tohozei.

Dasir mañeo haovai tohopanezat ev

[2] Met batam ne arinañ honeo het dari Amipuzariz tameg-ñetiñ añoohon, ari hatevetet bat heg-poñ unun naman, oñ am baval hat tamegivoz ne homet arimaz biñ ravat, "Tin ok tameg," pot arin ev añamoh. [3] Oñ epovoz ari tin hodad tepekez hat ne menomaz ev toh. Met God pi map ahop hezan pim irih Kristo hez. Met abanari Kristoz irih hezan pi parum gagao ravat hez, met abanari parum añaholoz gagao ravat hez. [4] Povoz epat añoman ari hodad ravei. Met añarab Kristoz homet topourohopanez poek aban nap koekas mevizat het baiñetinao hapan, ma mañeo hapan, povoz aban pop pimauz abatao bat hel batapanezaek, Kristo pim gagao ravat hepanez pop batu batapanezat ravapan. [5] Ma añ nap tapurah añarab modariz ñaravatak het pim gagavok dim terir bat kopeo namañat het Godiz ñetï nao hapan, ma mañeo hapan, povoz añarab modari pimaz epat hapan, "Met añ okop pimauz abatao bat hel batat, tin pim abupuz irih hepanen, abup pim gagao ravat hepanezat narav." Pot pimaz hapanezavoz pim abup batu batapan. Met añ nap horï nao tamahan, modari pim gag taet map elamahan modari eteamahan pi tu ravat hezavoz zut, añ gag kopeo namañat hepanez pop tu ravat hepan. [6] Met añ nap pi dim terir bat gagavok kopeo mañatat Godiz ñetiv hapanez hamoh-epovoz kaev ravapan, povoz pimauz gag taet map elat añ horï tamahan, meelamah-poriz zut ravapanezaek tu ravat hepanen tin ravapan. Oñ pi pot elat tu ravapanez zait nat hepan, povoz hodadeo tin bat añarab modarinañ Iesuz homet topourohopanezarah, dim teriranañ pim gagavok kopeo mañatatahö ñetiv hahopan, ma mañeo hahopan.

[7-9] Met ari hodad, God añapuz elapop batizat abanap matut nat, oñ abanapuz elapop bat añap matut tah. Ma añap tin hepanez homet abanap matut tah bon, oñ abanap

pim main hehan, “Pim meñizohopanez añ
nap matut tom,” pot hat añap matut tah.
Povoz ari abanari epat homepek, “Dei Godiz
zut ev matut etahan hez,” pot hat Kris-
toz homet topourohopekez porah, arim
gagañik koekañ nameviz hepekezaek ari
pim irih tin hakez, pot ou ravat hepan.
Oñ añap abanapuz herisikanañ ou haravah,
povoz abanari parum añaholoz koravori
ravat hezaek, añahol parum gagañik kopeñ
mañatatahoh hepan. 10 Met pot tapanezaek
abanariz irih paru tin hez, pot ravapan.
Tapanen enzolihol etet hepanezaek, paru
amun biñ ravat epat homepan, Añ okori
tin parum abuholoz irih hez, pot homepan.
11 Met abanari main ma añahol parum main
pot tovai sookaz God nak, oñ dari nae nap
meñizovai sookaz hahan hez. 12 Met batam
añap matut tapan hat abanapuz elapop ba-
tizat matut tahan ou ravahaekanañ, añahol
parum rohol batamahan ou ravat abanari
ravamah. Oñ dari abanarir añaholor nonair
nai map hez-epotuz kapot God nenap ravat
hez.
13 Met ev at añomaz toh-epovoz arimauhö
homet an tei. Met arim Iesuz homet
topourohopekez-porah añ nap pim gaga-
vok kopeo namañat het am bal hat Godin
mañ mañapanez pov tin ma horï? Evo,
pov horiv ok. 14 Met darim tameg-epov
ari hodad. Met aban napuz gag taet ña-
holozañiz zut toveam er horapan, povoz
modari piin etet epat hapan, “Bonaiz pim
gag taet tovë okataz pi tu ravat elapan.”
Pot pimaz hapan. 15 Oñ añaholoz gag taet
toveam er horat hepanen, paru etet biñ
ravat hepanez pov, “Parum red tin nao ok,”
pot hameg. 16 Met añaholoz gagañiz ñetï
ev menoh-epov ni nap hatevetet kaev ravat
ñetï modao hakez popun epat nañom, Met
dei Iesuz aposor abanari, ma Iesuz togü
mod mapoñik hezari mod nao nat, oñ ev
menoh-tapü epat haovai samegin añahol
parum gagañik kopeñ mañatamah.

Gipiz tinam gamö narezavoz mañah

17 Met ari topourat Godiz abatao bat hel
batohot arimau tin nae nap meñizameg
bon, oñ horï tameg, met pot tameg-ñetiv
hahan ne hatevetet biñ narav. 18 Met garos
arin epat añom, Met nari ev emat neen
epat nañah, “Met paru Korin añarab Iesuz
homet hezari pim abatao bat hel bata-
panez hat topourat tin tamah bon, oñ nae
nari ser hat berat nari main nari main
ravamah.” Met arim tameg-ñetï pov ev
emat nañahan ne hatevetet, Petï rotap ok
nañah, pot homet hez. 19 Met pot ser
hat main main ravamegiek, ari nariz ho-
dad ahovonañ het tameg-pov ou ravapa-
nen añarab modari arimaz, “Darim hodad
ahovonañari ok,” pot hahopanez home-
amegi? Evo eñarohol, ari horiv ok hat main
main ravameg. 20-21 Met pot main main ravat
ari topourat, darim Amipuz homet gipiz
namegirah, arim gipiz arusik bizat tinam
gamö rezat nae nap manat nameg bon,
oñ gipiz ahoam bat emamah-pori nohot
hezan gipiz bon emat hezari ginam hez.
Ma nari bain ivov ahoam bat nohot rumu-
ramah. Pot tamegipuh ari darim Amipuz
homet gipiz nameg bon, oñ arimauz homet
nameg, pot arin ev añamoh. 22 Nem modari,
met arim zei het gipizor ivov nohopekez
poñ bono? Evo, zei poñ hakez, povoz ari
ahoam namegiri garos poñik sa lokat het
nohotahoh emat topourohopek. Met ari
topourat ev menoh-epat tamegiek, Kristoz
homet togü manat nameg-pov batiu tiu
batameg. Ma ari mod gipiz bonori naman
tamegin paru tu ravamah. Eñarohol pot
arim tamegivoz ne homet, “Ari tin tameg,”
pot arimaz haoma? Evo, “Horï ahov ok arim
modari metameg,” pot ne arin ev añamoh.

Medevor ivov nohopanezat mañah
Matiu 26:26-28; Mak 14:22-24; Ruka 22:17-20

23 Met ari hatevetei, darim Amip batam
epat neen nañahaek ne arin haañoh, oñ
petev maot ne ev añomaz tohog, ari tinam
hatevetet hodad ravei. Met darim Amip ba-
panez Zudas ñai abanarin mañairah-kutur
potak garos pim mañairooh-abanarinañ
honeo toutat het gipiz noohapuh beret bat,
24 Godin biñ mañat bapezat paru manat epat
mañah, “Met nem aboi ev, met nem abö
epei arim horivoz hañiv ravapan, povoz pe-
tev kapot tat nat nemaz homet am tokat no-
vai sohozei.” 25 Pot pi mañat paru manahan
novai pi bain ivov kapurah mañar biihan
hehaek bat parun epat mañah, “Met Godiz
au hahan hezat non mageior ou ravapanez
ne nourapanen, nem uveo non hamoh-
poorö ba ou batapanez homet bain iv epov
ari anom. Povoz petev bat nepekepuh,
tokat nemaz homehot topourohopekez po-
rah bain iv epov epat nohopek.” Pot darim
Amip hat manahan paru bat nah. Pot darim
Amip neen nañah. 26 Povoz ne epat arin
añom, Met ari pimaz homet topourat bere-
tar bain ivov nohopekezarah, Iesu darim
horivoz kakam ahov hatevetet ñomah-pov

ba ou batohopek. Povoz am togü manat
nohopeken pi maot erapan.

Amipuz beretar bain ivov tin nohok

27 Povoz nem modari epat arin añom.
Met aban nap ma añ nap pim ñomahavoz
tin hom namee het, darim Amipuz beretar
bain ivov napanez pop pim aboir uveo ok
batiu tiu batapan. 28 Povoz ganö ari betezam
nohopek hezavoz, garos ari nap nim nem
loporih homeamegivoz tin an tat home
horï nao hepan, povoz pov betepekepuhoh
rekot darim Amipuz homet beretar ivov
bat nepek. 29 Oñ nap pot nat hepanepuh,
darim Amipuz herisik metahan, pi dari-
maz ñomahavoz kapotaz hom namee ku-
tam het, berë potar iv pov am bat napan,
povoz Godiz etañik tin narav tapanen hañ
horiv metapanezat ravapan. 30 Met arim
ñaravatak añarab nari taput tat betezam
tin hom namee het bat namah, povoz pe-
tev pori lamao bat sikö tat hez, met mod
nari amun taput tat hañomah. 31 Oñ ari
pot nepekez homet garos arimauhö arim
loporizaroh hepanez poñ an tat home horiñ
betepekepuh, pim ñomahavoz tin homet
nohopek, povoz Godiz etañik arim horï nañ
ou narav tapanen piuhö ari hañ horiv nae-
totü. 32 Met tairaiz okat tamegin ari hañ
horiv etamah pot hometunei, oñ añarab
Godiz hom namee het tovai samah-pori
tokat hañ horiv metapanen, pohao horï
ravat hepanezaek ganö dari parunañ honeo
horï ravat hek hezavoz, petev horï tameg-
pori maot hodad tinao bat pim nonoroh tin
sookaz hat hañiv ok etamah.

33 Povoz nem bosir sau, ari darim Amipuz
homet topourepekez porah, ari garos emat
hepekez pori am hepeken, modari ema-
panenahoh ari mapori togü manat gipiz
potü bat nepek. 34 Met aban nap ma añ
nap gin hepan, povoz ganö topouravok
sat ahoam napan hezavoz, garos pimauz
zeimakeh natü tinam hainapanepuhoh,
emat arinañ honeo topourapan. Met ari
topourohopekez porah, ganö nari gipizor
ivov ahoam napanen modari nain hepa-
nen, arim topourameg-pov horï ravapanen
God hañ horiv etapan hezavoz, mapori
topouratahoh nepekez ev añamoh.

Met arim ñetiñ menat at ñe nañeg-mod
poñiz petev ne ev namenotü, oñ ne arih
emomaz porahahoh ñetï mod poñ arinañ
honeo het badede añohom.

12

Pul Tinap kez navor nao anamah

1 Nem bosir sau, met Godiz Pul Tinap
dari pim gogoñ tovai sookaz hat, kezañ
main main anamah-poñiz ari tin hodad
tepekez hat ev añomaz toh. 2 Met batam ari
Godiz hodad nat heg-porah, Seten moreg
etoohan, god rotap biriri nakez-pori arim
ahori bavatat toogiek, ari orah rezah non
horioroh avasooh. 3 Met batam ari pot he-
givoz ne homet epat arin añom, Aban nari
honep honep emat arin epat añohopan,
"Met Godiz Pul Tinap nenañ honeo hezaek,
ne pim ñetï rotapuv arin ev añamoh." Met
pot paru arin añohopanezaek, ari tair tat
aban poriz hapanezao hatevetet tin an tat
parum kapot hodad tepek? Met Godiz Pul
Tinap aban nap rotap hameñizohopanez
popuhö rekot, "Iesu pi horip, God meepa-
nen horiek sapanezap ok," pot nakaotü. Ma
aban napuh Pul Tin Pop bon hepanen pi,
"Rotap Iesu darim Amip ok hez," pot rekot
nakaotü. Met aban nari ñetiñ añohopanen,
ari poriz añohopanezat hatevetet tin an tat
hodad tepekezao ev arin añoh.

4 Met Godiz gogoñ main main tookaz hat
pim Pul Tin Nenapuhö kez navor nao dari
anamahan tameg. 5 Ma dari gog navor nao
tovai samegiek, mod napuz homet tameg
bon, oñ darim Amï nenapuz homet to-
vai sameg. 6 Met Godiz gogot main main
tovai sameg, oñ pot tamegivoz mau mod
nap naek nakez, oñ pi nenapuhö eñizama-
han tovai sameg. 7 Met dari pim añarab
mapori tin het nae nap meñizohot hekaz
hat, pim Pul Tinap nap nim nem main
main anahan darim loporizaroh het ho-
dadeo anat kez navor nao anamahan, pim
gogot tovai sameg. 8 Met Pul Tin pop
darim loporizaroh anahan hezaek, aban
nari meñizat kezao manamahan, Godiz ho-
dad tinavoz kapot paru añarab modarin
badede mañamah. Ma mod nari kezao
manamahan, Godiz hodad tairañ dari bat
tookaz homet hez-poñiz hodad tat paru
añarab modarin mañamah. 9 Ma mod
nari Pul Tin Nen Tapupuhö Iesuz homeo
ahoam badae batat gog ahö nañ tohopanez
kezao manamahan tamah. Ma mod nari
lamari batin batohopanez kezao manama-
han, gog pot tat lamari batin batamah.
10 Ma mod nari Pul Tin Tapupuhö kezao
manamahan, paru red ahö añaraboz rekot
natotuz-poñ tamah. Ma mod nari Godiz

ñetï nao modarin mañapanez kezao manamahaek tinam mañamah. Ma mod nari kez nao manamahan, paru añarab modariz tamahavon etet, “Rotap Pul Tinapuhö okop meñizamahan tamah,” ma, “Setenihö hodadeo manamahan okat tamah,” pot etet an tat hamah. Ma Pul Tin Tapupuhö darim mod nari kez modao manamahan, modariz ñe parum hodad nat hez-nañinañ hamah. Ma mod nari kez mod nao manamahan, ñe parum hodad nat hez-poñinañ hamahan, mod pori kapotaz hodad ravat parumovonañ borourat bar mañamahan añarab hateveteamah. [11] Met Godiz Pul Tin Hon Nen Popuhö pimauz hodadevok eñizat kezañ anamahaek, aban nap kez nao manamah, met mod nap kez mod nao manamah, potaharam tat eñizohot hez.

Dari Kristoz herï hones ravat hez

[12] Met aban napuz herisitï zut tat epat arin añom. Met pim heris hones, oñ eñañir marañir etañir modatü pat pat hez. Met povoz zut dari Kristoz homeo badae batat hezari herï hones ravat hez. [13] Met dari Zuda añarab, ma mod nari Grik añarab patari, ma nari parumauz zaitivok sat em tamah, met mod nari aban ahori zum metahan parum irih het itir as metohot hezari, met dari mapori Pul Tinap anahan hezaek, dari Kristoz herï hones ravat hez.

[14] Met dari Kristoz herï hones raveg, povoz ari tin hodad tepekez ñetï epeñ añom. Met napuz herisik eñañir marañir etañ map main main matut tahan hezaek, nap nim gogot tamah. [15] Met aban napuz eñ nasihö gizas ravat epat hapan, “Ne maras bon, povoz herï epesik naketü.” Pot eñas hapanezaek, rekot pim herï pos betet main ravapane? Evo, am herï posik hepan. [16] Ma aban popuz hat kap naehö epat hapan batah, “Met ne etao bon, povoz ne herï epesik am hat kapoe hemaz ne kaev.” Pot hat kap poe hapanezaek rekot pim main naravotü, oñ herï posik honeo am hepan. [17] Met aban napuz herisik et nenañ hepanen, pim hat kapoñ bon hepan, povoz tair tat pi ñetiñ hahopanen hatevetehopan? Ma pim herisik hat kap nenañ hepanen, pim batarop bon hepan, povoz tair tat pi ulagï navor navon hatevetehopan? [18] Evo, met menoh-epat napuhö rekot natotü, oñ God pimauz zaitivok tinam darim heriñ matut etahan hezaek, eñar mar ma etañir hat kapoñ map tin parum gogoñ main main tamah. [19] Met darim heriñ et nenañ ma hat kap nenañ hehan, eñar mar, ma modatü honeo matut natatin darim heriñ rotap hez-epat ou narav tah narab. [20] Oñ pi tin darim heriñik eñar mar, ma mod mapotü main main matut etahan parum gogoñ main main tamah. Met povoz zut dari Kristoz añarab main main gogot tovai sameg, oñ pim herï hones dari ravat hez.

[21] Pot pi matut etahan dari hez, povoz aban napuz etavohö rekot marasin epat namañotü, “Met ne tin eteamohoek ni naneñiz hez, povoz ni betezam herï epesik hezag, betet sa,” pot namañotü. Ma pim gagavohö eñasikaron epat namañotü, “Met ne tin homeamohoek arip naneñiz hez, povoz herï epes betet sei.” Pot gagavohö eñasikaron namañotü. [22] Met darim heriñik nañ gogoñ aviam tamah, oñ dari poñ rekot betekan sapan, povoz darim heriñ tin naketü. [23] Ma darim heriñik pei tairañiz dari hom namee hez-poñiz dari am tin korav hez, ma tairañ añarab modari et narezotuz homeameg-poñ bamezat ba iz batameg. [24] Oñ darim heriñiz abö nañiz homet tinañ ok homeameg-poñ dari ba iz navat. Pot God darim heriñ matut etahan hezaek, darim heriñiz abö nañiz hom namee hez-poñiz dari am tin korav hekaz hodad pov anahan hez. [25] Povoz napuz heris rekot berat main main het tovai nasohotü, oñ pim herï posiz aboñ orah rezah nae nap meñizovai samah. Povoz zut dari Kristoz añarab pim herisiz zut ravat hezari taput nae nap masak metat meñizovai sohok. [26] Ma napuz herisik abö nai kakamao tapan, povoz herï maposik kakam pov hatevetehopan. Ma herï posik abö nai horï ravat hepanezaekanañ maot tin ravapan, povoz herï pos map biñ ravat tin hepan. Met povoz zut dari Iesuz añarab pim heris ravat hezaek taput tovai sohok.

[27] Met ari mapori Kristoz heris ravat hezaek, ari honep honep pim eñar mar pot raveg. [28] Tat ari Iesuz añaraboz toguñik gogoñ main main tameg. Met God dei pim aposor abanari ba avatat pim gogovok bagaros avatat eñehan hez, met deim tokat propet aban pim ñetï nao mañamahan, hatevetet añarab modarin badede mañamah-pori ba ou batahan hez, met poriz tokatiri paru aban darim Amipuz nonoroh sohopanez tin modarin mañamahari ba ou batat meñehan hez. Met poriz eñatak paru red ahö añaraboz rekot natotuz-poñ mañairamahari, ma añarab lamao tamahari batin batamah-pori, ma parum modaritï honoñai nao ou ravama-

han tin meñizamahari, ma togü poñik
añarab tin hepanez korav ravat hezari,
ma ñe hodad nat hez-poñir kañ hama-
hari, map pori God parum gogoñ main
main tohopanez ba ou batat meñehan hez.
29 Met dari Iesuz añarab mapori pim aposor
añarab ba avatahan heza? Ma dari maporin
God ñetï nao añamahan hatevetet propet
añarab ravat het modarin ñetiñ mañamegi?
Ma dari maporihö darim Amipuz nonoroh
tin sohopanez darim modarin mañamegi?
Ma dari maporihö red ahö nañ modarin
mañairamegi? 30 Ma dari maporihö modari
lamao tamahan batin batamegi? Ma dari
maporihö ñe mod darim hodad nat hez-
poñinañ hamegi? Ma ñe poñinañ hama-
han dari maporihö darimerin kapot tin
hodad ravapanez bar mañamegi? Evo,
met darim heriñik hez-mapotü main main
tamahavoz zut, dari amun pim gog navor
nao taput main main tovai sookaz ba ou
avatat eñehan hez. 31 Met Godiz Pul Tinap
kez poñ anahan hezaek, ñetï ev menoh-
epeñiz homehopekepuh, kez tairañ ari bat
añarab modari tin meñizohopekez poñ
anohopanez zaitivonañ piin mañ maño-
hozei.

Darim modari loporï manookazao ev

Oñ kez poñinañ tohot non tin modañ
ritou metat hez-pooroh sohopekezao ev
menomaz toh.

13

1 Met non tin modañ ritou metapaneza-
oroz ñetiv ev. Met dari ñe añarab modariz
hamah-mod nañ, ma enzoliholoz hamah-
ñe poñ tin haokapuh darim añarab modariz
zakep tat loporï naman tohok, povoz
God hatevetehopanen, ñe tin haokaz poñ
betezam tibiv bapap menamahavoz zut
dari hahot hek. Ma tenaver ñedet nameñ
am uramahan ñeo ganö hamahavoz zut
dari ñe poñ betezam hahot hek. 2 Ma dari
God pim ñetiv añohopanen tin añarabon
mañook, ma pim tokat tohopanez kilam
homeamah-kap poñ tin hodad tookapuh,
darim modariz zakep namet hek, povoz
God hatevetehopanen darim añarabon
mañookaz poñ, ma tin hodad tookaz poñ
map betezañ ravat hepan. Ma dari Kristoz
homeo badae batat het rop nao pat naek
sat hepanez au mañakan, mañakaz poek
sat hepan, oñ darim modari loporï manat
nameñiz hek, povoz God darin etepanen
añarab betezari ravat hek. 3 Ma añarab
modari nonair nai bon hepanen darim
nonair nai mapotü manookan, parum
bohopan, oñ paru poriz zakep namet hek,
povoz tin nonair nai manookaz povohö
rekot eñizat hañ tinao bookaz naanotü. Ma
darim añarab modariz zakep tat loporizaro
naman hekapuh, Kristoz ñetiv haokan mod
nari kaev ravat itiñadek baevetepanen
ñadat ñomohok, povoz God etet, "Parum
modari loporï namanari ok," pot hat dari
pot etohopanezavoz hañ tinao naanotü.
4 Met aban nap añarab modari loporï
manat meñizohopanez povonañ hepan,
povoz pi mod porinañ honeo tin het
napuz zuam mogao natotü, oñ mapori
masak metohot, parum nonair naitun etet
zait tat lop horirï naravotü, ma pimauz
abatao bat hel navatotü. 5 Met tairap pim
modari loporï manohopanez pop pori hat-
evetet tu ravapanez ñetï pot nao parun
namañotü, ma pimau nenap tin hepanez
hom nameotü, ma modari hahopanen pi
zuam mogao tat ñetï horï nao hañ parun
namañotü. Ma mod nap horï nao metat
ñetï horï nao mañapanen pi povoz homevai
nasohotü, oñ zuam unun manat kos rez
manohopan. 6 Met pot tovai non tin pooroh
sohopanez pop modari horï nañ tohopa-
nen pi etet kek hat biñ naravotü, oñ am
parumaz zakep tat het Godiz ñetï rotapu-
voz eñatak tin sohopanezariz homet biñ
ravat hepan. 7 Met nap pim modari lo-
porï manohopanez pop mod horï tovai so-
hopanezariz, ma nap honoñai nañ orah
rezah piih metohopanez poriz pi kaev nar-
avotü, oñ God pi meñizohopanen, maot
hodad tinavonañ het hepanez aban pop rez
kek tat homehot hepan. Met aban pot
pim modari loporï tin manohopanez popuz
tovai sohopanez ñetiv ev arin añoh.
8 Met dari modari loporizaro nae nap
manookaz hamoh-pov pohao tin het hep-
anezao ok. Eñarohol, met petev ham
eparah Godiz ñetï hameg-poñ tokat bon
tapan, ma petev ñeñ main main dari hodad
het hameg-poñ tokat amun bon tapan, ma
petev dari Godiz hodad hez-pov tokat piin
etet map hodad takazaek bon tapan. 9 Met
tairaiz ev menoh-epeñ bon tapan home-
tunei, oñ petev darim hodadeñ aviam hez,
ma Godiz ñetiñiz terï nañ aviam hodad
het hameg. 10 Oñ tokat porah Kristo era-
panen, hodad mapoñiz kapot ou ravapa-
nen, tin hodad ravat hekan, petev aviam
haovai tovai sameg-poñ pohao bon tapan.
11 Met ev menohovoz epovotï zut tat arin
epat añom. Met ne goerah ñaroholoz lo-
porizaroh homeamahat homeoh, ma ñaro

goeriz hamah-potam hahot hehö, oñ petev
ne ahö haravat batam nem goerah haovai
tovai emooh-potü ne maot nat. 12 Met dari
petev ñaro goeriz ev menohovoz zut am
hek, povoz Godiz kapotaz tin hodad nat
het iv havevok eteamegin darim heriñ tin
ou narav tamah-povoz zut darim hodadeo
petev tin ou narav hez. Oñ tokat nem ahö
haravat hez-pot menoh-epovoz zut darim
etañ tin Godin etet pi petev darimaz tin
hodad hezavoz zut, dari amun pimaz tin
hodad ravat hek.

13 Met garos menoh-poñ bon tapan, oñ
ev menomaz toh-epeñ pohao am het hep-
anezañ ev. Met dari Godiz homeo badae
batat hez-pov, ma pinañ honeo hekaz biñ
ravat homeameg-pov, ma darim modari
loporï manat meñizameg-pov, ev menoh-
epeñ pohao het am hepanezañ ev, met
dari loporï manookaz povohö mod menoh-
povokaro ritou metat ahö mapov ravat hez.

14

Pul Tinapuhö kez anamah-ñetï modañ

1 Met ari añarab arim modariz loporizaro
manat meñizohopekez non pooroh so-
hot, darim Amipuz gogot tin tohopekez
hat, Godiz Pul Tinap kez mapoñihar ari
anohopanez zait povonañ het piin maño-
hozei. Met God pim ñetï añahan hez-
poñ modarin badede mañohopekez Pul
Tinapuhö kez anamah-povohö modañ ri-
tou metat hezao ok, povoz Pul Tinapuz
kez povozahar ari ahoam zait tat hezei.
2 Met aban nap pi ñe pat pim hodad
nat hepanez-poñiz navonañ Pul Tinap ho-
dadeo manohopanen pim gizasinañ ha-
hopanen añarab modari ñe pov unun,
povoz hat navetetü, oñ God nenapuhö
rekot pim hahopanez pov hatevetehopan.
Met Pul Tinap hodad pov manohopanen pi
ñetï izek nañ hahopan. 3 Met Pul Tinap
aban nap kezao manohopanen, Godiz ñetiñ
modarin parum ñevonañ mañohopanez
popuhö añarab mod pori tin meñizohot
hodad tinao bat Godiz nonoroh tin so-
hopanez mañat bakez batohopanen, paru
lop tinarizaronañ hepan. 4 Met aban ñe
mod parum hodad nat hepanez-navonañ
hapanez pop hapanen, pim modari hat
navet tapanezaek ñetï pov rekot mod pori
nameñizotü, oñ pimauz hahopanez pov pi-
mauam bakez batohopan. Oñ Godiz ha-
han hez-ñetï poñ parum ñevonañ maño-
hopanen hatevetehopanez pop, añarab
mod Iesuz homet hepanez-mapori meñizo-
hopanezap ok. 5 Met ari mapori ñe pat poñi-
nañ hahopeken ne biñ ravat hem. Oñ Pul
Tinapuhö kezao anohopanen, Godiz hahan
hez-ñetï poñiz tin hodad tat modarin ari-
movonañ badede mañohopek, povoz ne biñ
pimau ravat hem. Met rotap Godiz ñetï poñ
modarin arim ñevonañ mañohopekez tin
povohö ñe pat modañinañ hahopekez pov
ritou metat gog tin ahov ravat hepanezao
ok. Oñ ari topourohopekezarah ñe pat arim
hodad nat hez-poñinañ arim nari hahopa-
nen, Godiz Pul Tinap mod nari hodadeo
manohopanen, ñe hahopanez poñiz kapot
maot arim ñevonañ borourat ari modarin
añohopanen, ari hatevetehopekezaek eñi-
zohopanen, Godiz tin homeo badae batat
hepek, pot arin ok añamoh.

6 Mai nem bosir sau ravat hezari, met ne
arinañ emat hemaz porah, ne arin ñe pat
arim hodad nat hez-navonañ añohoman
povohö rekot eñizohopane? Evo, petï rekot
naeñizotü, oñ arinañ honeo het darim
ñevonañ God ñetï nao neen bar nañapanez
pov arin añom, ma pim baiñetinao badede
arin añom, ma Kristoz nonoroh tin so-
hopekez ñetiv arin añomaz poñihar ari hat-
evetehopeken eñizohopanen, pim nonoroh
kez tat tin tovai sohopek.

7 Met Godiz Pul Tinap kezao anamahan ñe
pat arim hodad nat hezañinañ hamegivoz
homet ne ñetï epovokaro arin añom. Met
aban nap gitat bat tin urohopanen, daas
hahopanezari hatevetet, "Tin daas hahokaz
ok uramah," pot homet daas hahopan. Oñ
aban mod nap gitat bapap urovai ñeo tin
nak hepanen, añarab tin hat navet het, "Ae,
tair ok uramah?" pot hat daas nak hepan.
8 Ma aban nap ñai abanari ñai tapanez
hat tibiv menapanen tibï pov tin ñeo nak
tapanen, ñai aban pori tin hat navet tat
hepanezaek, paru nae nap menapanez ñai
bizat hepan. 9 Met ñetï epovokaroz zut ari
nari arim topourameg-poñik ñe pat arim
hodad nat hez-poñinañ ñetiv hahopeken,
ñe poñiz kapot borourat mañohopanez nap
bon hepan, povoz añarab modari tair tat
hatevetet ñetivoz kapot tin hodad tapan?
Evo, paru hodad natotü, povoz arim ñe ha-
hopekez poñ teptepivoz zut ravat betezam
sohopan. 10 Met ham eparah zei ma-
posikaroh dari añarab ñeñ main main
ahoam hameg, oñ añarab nari parum ñevoz
kapotaz hodad nataek betezam hamah bon,
oñ nap nim nem ñeñiz kapotaz tin ho-
dad hetahoh hameg. 11 Met aban nap pim
ñevonañ hahopanen, ne hat navet hema-

puh pimaz homeman, Pi aban patap, pot
ravat hepan. Met nehoe nem ñevonañ hao-
man pi amun nemov hat navet tapanepuh
pi nemaz homepanen, Ne aban patap, pot
ravat hem. Met ari amun arim topouro-
hopekez porah, nari ñe pat nañ hahopanen
ari kapotaz tin hodad nat hepeken, ñetï poñ
rekot naeñizotü. 12 Oñ Godiz Pul Tinap kez
tinañ anohopanez ari zait tat hezaek, kez
tairañ ari topourat tovai nae nap meñizo-
hopekepuh, Kristoz tin homeo badae batat
hepekez poñizahar zait pimau tat het piin
biñ mañohopeken kezao anohop.

Dari hodad hez-ñe poñinañ mañook

13 Met ev hamenoh-epovoz homet maot
epat arin añom. Met ari topourohopekez
porah, arihanañ aban nap ñe pat arim ho-
dad nat hepekez navonañ ñetï nao hapanez
pop Godin mañ mañapanen, pim hapanez
povoz kapotaz hodadeo manapanen, ari-
mauzavonañ boreurat maot hapan. 14 Met
Pul Tinap kezao anohopanen, dari ñe pat
darim hodad nat hez-nañinañ Godin mañ
mañohok, povoz darim loporizarotihanañ
mañ pov hahokan Goditï sohopan, oñ dari-
mauz homevokanañ mañ pov nakaotü. 15 Oñ
dari epat tohok, Met Pul Tinap dari ho-
dadeo anohopanen, ñe pat nañinañ Godin
mañ pov mañook, ma darimauz hodadevor
homevonañ amun piin mañ mañook. Ma
Godiz biñ ravat ñe pat poñinañ daa nañ
haok, ma darim homevokam pimaz biñ
ravat amun haok. 16 Met arim topouro-
hopekez porah, ari nari Pul Tinapuhö ho-
dadeo anohopanen, ñe hamoh-poñiz nañi-
nañ Godiz ñetï biñao arim loporizaroti-
hanañ piin tin mañohopeken, añarab mod
emat arinañ honeo hepanezari arim mño-
hopekez poñiz hodad nat kut hepanepuh
rekot paruhö, "Rotap ok paru hamah,"
pot hat arinañ honeo Godiz biñ naravotü.
17 Met ari tin ñe mod poñinañ Godiz ñetï
biñao hahopek, oñ mod pori paru unun,
povoz kut tat hepanezaek, arim hahopekez
povohö paru nameñizotü. 18 Met ne Pol
ari mapori ritou etat nem main het pim
Pul Tinapuhö tin ne hodadeo nanamahan,
ñe pataňinañ ahoam Godin mañ mañamoh.
19 Oñ dari Iesuz añarab topourat Godiz ñetï
biñao mañookaz porah ñe pat poñinañ ne
houloam haoman, ari hat navet hepeken,
ñetï poñ naeñiz tapanezaek tin naravotü,
oñ darim ñevonañ aviam añoman ari tin
hatevetet hodad tepeken, ñetï poñ eñi-
zohopanezaek tin ravohopan, pot home-
amoh.

20 Nem bosir sau, met ñaro goeri añaraboz
horï tamahañiz paru hodad nat hezavoz zut
ari het tohozei, oñ ev menoh-ñetï epovoz
homet ñaro goeriz zut het hometunei, oñ
aban korav ahori tin homeamahavoz zut,
ari homehot het ñetï epovoz tin homevai
sohozei. 21 Met batam Baiñetinavoz Tepatak
epat menahan hez,

Met añarab okori hodad tinao bapanez ne
aban ñe mod pataňinañ hamahari
meeman, emat parun mañohopa-
nen, ne parumaz mogao tat hez-
pov ou ravapan. Oñ pot metoman
añarab okori am hat man man tohot
hat navet hepan hezag, sa hep. *Ai-
saia 28:11-12*

Pot menahan hezavoz homet epat arin
añom, 22 Met ari topourat hepekezaek nari
ñe pat arim hodad nat hez-nañinañ ñetiv
hapanen, paru Iesuz homeo badae navat
hepanez nari honeo emat topourat hep-
anezaek, paru hatevetet zagerï tat epat ha-
pan, "Ui, met dei Iesuz hodad natari eveg,
paru ñe okoñinañ hamahavoz dei hodad
nat." Pot paru hapan, oñ arim topouro-
hopekez porah, Pul Tinapuhö aban narin
hodadeo manohopanen, emat Godiz ñetï
nañ arin bar añapanen, ari pimaz homeo
badae batat hezari hatevetet, Rotap Iesu
darinañ honeo hezan dari pimeri raveg, pot
homepek.

23 Met tin hodadeo bepekezao ev. Ari
Iesuz añarab topourat hepekepuh, mapori
honerah ñe pat nañir nañinañ hahopeken,
añarab pimaz homeo badae navat hep-
anez nari emat arinañ honeo het hatevete-
hopanepuh, rotap arimaz epat hahopan,
"Met añarab eperi rumurat okat hamah
batah." Pot arimaz hahopan. 24-25 Oñ
ari topourohopekepuh Godiz ñetï hahan
hez-nañ arim ñevonañ hahopeken, añarab
Iesuz hodad nat hepanez nari emat ari-
nañ het hatevetehopanepuh, parum horï
tovai emooh-poñ, ma kilam loporizaroh
homeoh-poñiz homet epat hapan, "Met
God kilam homet tovai emamegiñiz hodad
hakez." Pot hat gagao gom riit pim abatao
bat hel batapanepuh, epat arimaz hapan,
"Ae, met rotap God arinañ honeo hez." Pot
paru arimaz hapan.

Darim topourat tin tookaz ñetiv

26 Nem bosir sau, arim topourat to-
hopekezat ev añomaz toh. Met ari Godiz
abatao bat hel batohopekez ma mañ mño-
hopekez hat topourohopekez porah, ari-
hanañ nap daañ hahopekez korav ravapan,

ma modap baiñetinao hapan, ma mod nap
God piin mañapanezat arin badede añapan,
ma mod nap ñe pat arim hodad nat hez-
navonañ hapanen, modap pim ñetï ha-
panezavoz kapot borourat arin badede aña-
pan. Pot ari tohot loporizaroh kez tat tin
hepekez homet, honep honep gogot tin au
ravat main main tohozei. 27 Met ñe patañi-
nañ hahopekez gog pov ahoam houlori
honerah nakaotü, oñ garos nap hapanen,
modap tokat hapanen, eñatak modap, pot
hapanenahoh mod nap parum hapaneza-
voz kapot arin borourat arimovonañ aña-
pan. 28 Met pot kapot borourat badede
añapanez nap bon hepan, povoz mod nap
ñe patavonañ naañotü, oñ kil pimam ñe
povonañ Godin mañ mañapan. 29 Met aban
nañariv ma nañariv nap God parun maña-
panez ñetiv arim ñevonañ hapanen ari
modari hatevetet, Rotap Godiz mañahao
ak hamah, ma tair? pot homet an tepek.
30 Met aban nap God piin mañapanez ñetï
nao hahopanen, aban mod napun God ñetï
nao hapanez mañapan, povoz bal hapanen
garos hahopanez pop gaa tat toutapanen,
mod popuhoen hapan. 31 Met arim Iesuz
homeo badae batat hez-pov ahö ravapanen,
arim loporizaroh tin kez tat hepekez hat ari
honep honep Godiz ñetï arin añohopanez
poñ rekot am hahopek. 32-33 Met God dari
betez susu haokaz zait nat, oñ hodad
tinavonañ het pim ñetiv honep honepuhö
haokaz pi zait tat hez. Povoz topourat
hepekez porah pim Pul Tinapuhö hodadeo
anohopanen ñetiv hahopekez susu bael
bael nakaotü, oñ ari honep honep tin main
main hahopek.

Met Iesuz añarab togü mod mapoñik
topourat tamahat, 34 ari amun topouro-
hopekezarah, añahol bal hat ñetiv nakaotü,
oñ batam Mosesiz hahan tovai emamah-
potam paru tat abanariz iriham hepan.
35 Met añahol abanari baiñetinao hahopa-
nen parum hahopanez navoz kut tapan,
povoz parum zeiñik sat abuholon at maña-
panen parun hañiv mañapan, oñ arim
topour poñik añahol bal hat at hahopanen
tin naravotü. 36 Eñarohol, met ev añaholoz
menoh-epov ari hodad nata? Povoz ne epat
arin at añom, Met Iesuz ñetï tinao arimatak
kapot tahan ari nenari hodad tinavonañ
heza? Tahan paru modari unun heza? Evo
ari hodad, rotap arimatakanañ Godiz ñetiv
kapot nat, povoz ev añoh-okat tin tovai
sohozei.

37 Met Pul Tinap hodadeñ dei anama-
han, Godiz añamahat modarin mañameg,
ma gog tin modañ dei amun tameg, pot
arimauz homehopekezari ev ñetï menoh-
epovoz homet epat hapek, "Pol darim
Amipuz hahan hezat rotap ev menahan
hez." Pot hapeken tin ravapan. 38 Oñ nap
nem ev menohon hez-epov betet, "Ñetï
betezao ok," pot hapan, povoz ari modari
pimaz epat hapek, "Ae, hodad tinao bonop
ok." Pot hapeken pi am hahopanen ari
tovai hatevetetunei.

39 Nem bosir sau ravat hezari, ñetï ev
hamenoh-epovoz homet maot terï epat
arin añom. Met God pim ñetiv arin
añohopanen modarin mañohopekez za-
itivonañ hezei. Oñ nari ñe pat arim ho-
dad nat hez-poñinañ pim ñetiv hahopanen
tovai pori bagaa batotunei. 40 Oñ ganö
ari pot tohot baponat tat houlori bal hat
honerah betezam hapek hezavoz, ari hodad
tinavonañ het arim topouramegiek, tinam
honep honep bal hat hahopek. Pot arin ev
añamoh.

15

Kristo paruh ou ravah-ñetiv

1-2 Met nem bosir sau, batam Iesuz ñetï
tinao arin haañoohon ari tin hat havetet
pimaz homeo badae batat hez. Met ñetï pov
am bahorë hat hepek, povoz tin hepek, oñ
arim giz nenañinañ haovai sohot, arim lo-
porizaroh rotap pimaz hom namee hepek,
povoz pimaz pot homeo badae batat hez-
pov betezao ravapan. Met ganö ari unun
manepek hezavoz Iesuz ñetï tin pov maot
ev arin añomaz toh.

3 Met batam Godiz nañahat arin añooh-
ñetï pov haokaz garosik ahov ev maot
añomaz toh. Met batam pim tapanez
Baiñetinavoz Tepatak ñetiv menahan hez-
taput Kristo tat darim horï tamegiñiz hañiv
bakaz hahan hehaek, piuhö hañ pov havat
kakam ahov hatevetet ñomah. 4 Tahan pi
hel belavok basat bizahan oraehan, batam
menahan hezat tat aliz nasikaro bon tahan,
zeirevaizasik God pi maot baviririï batahan
bal hah. 5 Met God pi pot baval hahan
garos pi Pitaz nakoe ou ravahan Pitahö
piin eteh. Met tokat aposor aban modarih
ou ravahan paru piin eteh. 6 Pot pi ou
ravahapuhoh pim mañair añarab nari 500
hehaek, parum ñaravatak ou ravahan paru
mapori piin eteh. Met petev eparah añarab
poriz nari haňomah, oñ maporizaro nañom
am biririï hez. 7 Met pot tat tokat pim bosip
Zemis popuhö amun ou ravahan piin ete-
han, tokat modarah pim aposor abanariz

ñaravatak maot ou ravahan, paru mapori
piin eteh.
8 Pot pi ou ravoohan, paru piin ete-
haek met meteo nehoen nonoroh soohon,
pi nem nakoe ou ravahan, nem etañi-
nañ piin eteohö. Met rotap añ nap pim
ñaro nari batat, "Modap batomazao ev
bon hatoh," pot homepanepuh, eñatak
pi hod ñarop batapanezavoz zut, Kristo
modarih ou ravoohat tokat pi nehahon
ou ravah. 9 Pot neeh netah, oñ garos
Godiz añarab bahorï batovai emoohovoz
ne homet epat nemauz homeamoh, Met
ne aposor aban modariz irih abatao bonop
ravat hez. Met ne aposor abanap ravomaz
piuhö nanañatin pi tin ok tah narab, pot
nemauz homeamoh. 10 Oñ God nem horï
tooh-poñiz unun manat masak pov nanah.
Met betezam pim masak pov ne nanah bon,
oñ tin pov nanahapuh pim aposor abanap
ba navatahan, ne pim gogot ahoam tohot
aposor aban modariz gog tamahañ neohö
ritou metat hez. Oñ nemauz kezavonañ ne
gog pov nat, oñ Godiz masakao nanama-
haek, ne kezam het pim gog pot tamoh.
11 Met dei aposor aban mapori ñetiv main
main haovai sameg bon, oñ Iesu ñomat
maot bal hah-ñetï hon pov batam arin
añoohon, ari pimaz homeo badae havateg-
nen pov dei haovai sameg.

Kristozari maot baval akapan

12 Met Kristo ñomahan God maot baval
hah-ñetï pov dei añovai samegiek, ari nari
tairaiz epat hameg, "Met dari añarab ño-
mat samegiek God maot biririï hekaz baval
naakaotü." Met arim hameg-okov kap
tairatatihanañ okat hameg? 13 Met dari
añarab ñomat samegiek, "Pi maot baval
naakaotü," pot arim hameg-okov rota-
putin, Kristo pi ñomahaekanañ rekot God
maot baval nak tah narab. 14 Ma Kristo
ñomahaek rotap baval nakatin, dari pim
ñetï haovai sameg-epov betezao ravahan,
ari pimaz homeo badae batameg-pov amun
betezao ravah narab. 15 Met modao ev,
dari Godiz ñetiv añarabon epat mañovai
sameg, "Met Kristo pi ñomahaekanañ God
maot baval hahan biririï hez." Pot parun
mañameg. Oñ dari ñomamegiek maot biririï
hekaz baval naakaotü, pot ari nariz hameg-
pov rotaputin, Kristo amun God baval nak
tahan pim ñetï añarabon mañameg-epov
ñetï moregao ravah narab. 16 Met nem
modari ne maot epat arin añom, God dari
maot baval naakaotü, pot ari nari hameg-
pov rotaputin Kristo amun baval nak tah
narab. 17 Oñ Kristo arim horï tameg-
poñ ol betepanez hat ñomah, oñ ñom-
ahaekanañ pi baval nakatin, arim pimaz
homeo badae batohot hez-povoz kapot bon
ravahan, arim horï toog-poñ God ba ol
navet tahan arim horï poñinañ am heg
narab. 18 Ma Kristo maot baval nakatin,
paru tairari pimaz homeo badae batohot
ñomah-pori ñomat tin nakez tah narab.
19 Met Kristo maot baval nak, pot dari haok,
povoz dari ev hamarah horivoz lopotak
het, pimaz homeo badae batovai, dari
abarah pinañ honeo tin hekaz hameg-pov
ñomakaz porah bon tapanenezat ravapan.
Povoz añarab pimaz hom namee hez-mod
pori darimaz rekot epat hapan, "Zavaruz
okori, paru Kristoz homeamah-okov tokat
ñomapanezarah bon tapan." Met pot paru
darimaz hapanez nonor bon.

20 Ae, ñetï rotapuv ev arin añomaz to-
hog tinam hatevetei, Met Kristo ñoma-
han God maot pi baval hakahan sat hez.
Povoz dari hodad, dari ñomamegiri pim
metahavoz zut, tokat God darihoen baval
akapanen biririï ravat hek. 21 Met batam
aban garosik pop horï tahan, dari añarab
ñomookaz pov ham eparah ou ravah. Met
petev aban modap ñomahan baval hahaek
dari ñomakan, piuhö maot baval akapanez
pov ou ravah. 22 Met dari añarab mapori
Adam popuz iz mimihol hez, povoz pim
tahat tat dari mapori ok ñomameg. Oñ
petev dari Kristonañ honeo ravat hezaek,
pim tahat tat ñomakazaekanañ dari maot
baval akapanen biririï ravat tin hek. 23 Met
Kristo garos ok bal hah, met dari amun
tokat bal hakaz hahan hez-porah pi maot
erapanepuh, dari pimeri ravat hez-mapori
ñomat hekazaekanañ maot baval akapan.
24-26 Tapanen ham eparar nonair nai mapotü
bon tapanen, Kristohö pimaz kaev ra-
vat Seteniz kezavonañ het ham eparah
ma abarah hez-mapori ritou metat mez
hor batapanepuh, pi ahop ravat het paru
men bon batapan. Met pot tat me-
teo pi ñomameg-non poorö ritou metat
bavon batapanen, dari maot nañomotuz
non poorö ou ravapan. Met Kristo ahop
ravat hepanez porah God horï hepanezarir
hepanezatü map pim eñañik betepanen
mez bon batapanepuh, pi dari tairarir
tairatuz tin korav ravat hepanez porir potü
pim Papapuz marasik evizapanen tin hek.
27 Met Kristo tokat pot tapanez ñetï nao

batam epat menahan hez, Met God non-
air nai mapotur mapori pim irih bizapan.
Met nonair nai mapotur mapori pim irih
bizapanen hepanez hah-porah Kristo pi
Godiz ahop ravat hepanez homet nak, oñ pi
tapupuhö pim ropuz irih nonair nai potur
mapori bizapanez hah. 28 Met potur pori
pim ropuz eñañik bizapanen hepanez po-
rah Godiz rop amun pimauhö pim Papapuz
irih sat hepanen, God nenap dari maporiz
korav ahö mapop ravat hepan.

29 Met, "Añarab ñomamah-pori God
maot baval nakaotü," pot paru nari
hamahavoz ñetï modao ev. Met añarab
nari parum hañomamah-nari meñizapa-
nen, Kristonañ honeo abarah hepanez
homeamahan, parum hañomah-poriz
urutak ivoh memeet epat hamah, "Met
ari ok ivoh emeegiek paru hañomah-
poritï sat meñizepekezat ok haraveg."
Oñ dari añarab rotap ñomamegiekanañ
maot baval naakaotü, pot hamah-pov
rotaputin, parum ñomamahariz homet
ivoh memeamah-okovoz kapot bon hehan,
parum ñomah-pori Kristonañ honeo
abarah hepanez nameñiz tah narab. 30 Oñ
deim tamegivoz homei. Met dei aliz
mapoñik Kristoz ñetiv mañamegin, ñetï
povoz kaev ravat hezari emenapanez
hamahan, dei am rez kek tat mañovai sohot
parumaz ñaihet nat hez. Oñ tokat Kristo
maot baval akapanen, pinañ honeo tin
hekaz hom namee tegitin, dei añarabon
pim ñetï epov ñaihetivoz am namañ toog
narab. 31 Met nem bosir sau, dari mapori
darim Amip Iesu Kristonañ honeo haravat
hezavoz homet ne biñ ravat hez-ñetï
rotapuv ok arin añoh. Met rotap modao
ev, orah rezah paru ne men noñomapanez
hamah. 32 Met ne ev Epesas zei epatak
hezan, aban nari bol ñairiz zut hezaek
ne Iesuz ñetiv hamohon ñai horiv tat ne
bahorï navatapanez tamah. Met pot horï
netamahan ne am boi tat tovai samohovoz
hañ tinao ham eparah boma? Evo, tokat
maot baval akapanez hahan hez-porah hañ
tinao ne bom, pot nemauz homeamoh. Oñ
dari añarab ñomamegiekanañ maot baval
naakaotuz pov barotap batak, povoz ham
añarab nariz hamah-epat amun haok, "Met
totoi dari ñomakazari eveg, petev bolor
gipiz ahoam tat nohot darimauz zaitivok
tovai sookazavoz biñ ravat hek." Pot parum
hamahat dari hat parum betezam tamahat
amun tovai sookazat ravapan.

33 Met nem modari, añarab nariz ñetï
moreg pot hamah-poñin ari hatevetet
barotap batotunei. Met batam ñetï epov
hahan hez, "Ari aban horirinañ honeo sat
em tohopek, povoz parum horï tohopanez
potam ari amun tohopek." 34 Eñarohol ae,
met ari bal hat maot hodad tinao bat arim
horï tameg-poñ betepek, pot ne arin ev
añamoh. Met ari nari Godiz kapotaz hodad
narav tat, "Evo, dari ñomakazaekanañ
maot baval naakaotü," pot hamegivoz
homet ne ari hatevetet tu ravepekez hat
ñetï epov arin ev bar añoh.

Dari herï patañinañ bal hak

35 Met ni nap epat neen nañekë, Met God
tair tat añarab ñomamahan parum heriñ
zañ hatamah-pori maot baval hapan? Ma
paru herï tairañinañ maot baval hapanez
hameñ? 36 Met ni pot neen nañekezapun
ne epat niin nañom, Ni kut tat neen okat
nañekë. Met ari bitü hamarah ñedeamegin
bi potü maot berevat napoz haz, oñ ñekeñ
berevamahan, bi potü zañ tamahanahoh
magei tinañ badovai rapovai tamah, oñ
zañ nat hepanezavoz rekot berevat badovai
rapovai natotü. 37 Met arim avañir adañik
ñedeameg-potuz ari hodad, Utap tova-
iam poñ basat ñedeameg bon, oñ bi ul
tagï tamah-poñ, bulañ ma mod tairañ,
ñedeameg. 38 Tamahan tokat parum taeñir
geleñ main main God pimauz hodadevok
au mañahan, hezat tamahapuh berevat pat
patam badovai rapovai tamah. 39 Met darir
mapotuz heriñ honeo hez bon, oñ añarab
parum heriñ pat hezan boloholoz heriñ
amun pat hez, ma ideholoz heriñ amun
main hezan pisiholoz heriñ main hez. 40 Met
abarah hezariz heriñ pat hezan, dari ev
hamarah hezariz heriñ amun pat hez. Met
abarah hezari paru poek tin het sohopanez
parum heriñ tin matut tahan hez, oñ dari
hamarah hezari ev tin het sat em tookaz
darim heriñ pat matut etahan tin hez.
41 Met gitapuz alizao tin ahoam al tezat hez,
met ñonisiz amun pim alizao tin, oñ avï
heriam al tezat hez, met zeizañiz alizao
pat pat aviam hezan map honeo al teamah
bon, oñ nañ aviam peñ hat hezan nañ ahö
heriam peñ hat hez, pot main main redeñ
hezan dari eteameg.

42 Met ev menoh-epovoz zut dari añarab
ñomamegiri maot baval akapan. Met bitü
ñedeamegin zañ tamahan ñekeñ berevat
magei tinañ rapamahavoz zut, ñomamegin
ba eveiramahaek oraet darim heriñ zañ

tookazat ravat hez. Oñ baval akapanez porah herï magei tin maot zañ natotuz poñinañ baval akapanen tin hek. [43] Met nari ñomamahan baveirameg-herï poñ kezao bon betezañ baveirameg, oñ God pi maot baval akapanen herï horï poñinañ maot naketü, oñ herï magei anapanez poñ kez tat tinaharam het hekazañ anapanen hek. [44] Met petev dari añarab ñomamegin darim ham heriñ hamarah ba eveiramah, oñ dari maot baval akapanez porah abarah Godinañ tin hekaz herï magei poñinañ hek.

Met petev dari ham herï epeñinañ het hamarah tovai sameg-epeñ betet tokat abarah herï magei patañinañ het sat em tohok. [45] Met ev menoh-epovoz ñetï nao epat batam menahan hez, Met God aban garosikap Adam matut tahan pi ham eparah biririï ravat heh, pot menahan hez, oñ petev aban mod ou ravat hezap Kristo dari pohao tin biririï het hekaz kapotaz maup ravat hez. [46] Oñ dari abarah Godinañ pohao tin het hekaz heriñ garos ou narav, oñ ham eparah hekaz herï poñ garos ou ravah, met tokat tin hekaz poñ ou ravapan. [47] Met aban garosikap matut tapanez hat God hamar bat matut tahan hehap ok, met aban tokat ou ravah-pop abarahanañ meehan erahap ok. [48-49] Met Adam pop hamar bat matut tahan hehavoz zut, dari amun ham heriñinañ het pim toohat tovai sameg, met aban abarahanañ erat hehpopuz eñatak dari samegiri, pim herisiz zut abarah tin hekaz herï poñ dari anapanen hek.

[50] Nem bosir sau, ev menohovoz ñetï terit ev. Met darim ham herï epeñinañ ev hezepatam hek, povoz abarah Godiz zei tinasik rekot dari sat naketü, ma darim ham herï ñomakaz-epeñinañ hek, povoz rekot pohao tin het hekaz poek nasotü. [51-52] Met ñetï izek heh-nao ne arin ev bar añomaz toh. Met darim mod Iesuz homeo badae batat hepanez nari nañom am hepanen, pi maot erapan. Tapanen tibï meteo menapanen hatevetekan, pi erapanen zuamam darim etañ mumizat maot eteamegivoz zut, paru hañomapanez pori garos parum pohao tin het hepanez herï poñinañ baval hapan. Met nañom am biririï hepanezari parum heriñ bapat batapanen herï tin poñinañ paru amun hepan. [53] Met ev ham heriñinañ dari het ñomat zañ tameg, oñ tokat God hapanen darim ham herï epeñ betet dari abarah herï ñomat zañ nat pohao tin het hekaz poñ bak. [54-55] Met batam epat menahan hez,

Met God darim ñomookaz nonoroh samegpov pohao bavon batapan. *Aisaia 25:8*

Met mod epov amun menahan hez,
Ae ñomao, nim bahorï avatovai emooñ-kez pov petev taekev hez? Evo, God ni bavon hanavatahaek rekot maot dei bahorï naavatotü. *Hosea 13:14*

Met tokat darim herï ñomat horï ravapanez epeñ betekan, herï tin maot nañom pohao het hekaz poñ anapanen bak. Tapanen pot menahan hezavokaroz rotapuv ou ravapanezat ok ravapan.

[56] Met dari Godiz ñetï kateñir ah ñeñ elamegiek, horï tovai samegivoz hañiv bamegipuh ok ñomameg, met ñomameg-povohö pei nahol emenamahan kakamao hateveteamegivoz zut, honoñai ahoñ etamahan dari iñir zakep tameg. [57] Oñ darim Amip Iesu Kristo pi eñizat ñomahaek, dari ñomat horï ravameg-pov ritou hametat tin hekaz nonoroh eñehan sameg. Povoz dari orah rezah pim eñizat ñomahavoz homehot Godin biñ pimau ravat mañovai sohok.

[58] Nem bosir sau tinari, Iesu Kristo ñomao ritou metat tin hekaz nonor ba ou batah, povoz orah rezah ari rez kek tat het darim Amipuz homeo badae batat het non mod naoroh sohotunei, oñ pim gog tin nenao tohozei. Met ari darim Amipuz homehot gog tairañ pim abatavonañ tohopekez poñ betezañ naravotuzañ ok, oñ ari pot tohopeken, modari pimaz homeo badae batapanen, God arim gog tohopekezavon etet biñ ravat hepanez homet ari am kez tat het tohozei.

16

Zerusalem pori monis manapanezat ev

[1] Met Zudia zeisik Godiz homeo badae batat hez-añarab paru nonair naiz tekï tat hez, povoz ari meñizat monis batogü manat paru manepekez hagiek, paru Galesia zeisik Iesuz añarab toguñ ravat hezari monis bizovai sohopanez ne parun mañohot ari amun tohopekez ev añomaz toh. [2] Met orah rezah Sande aliz poñik ari honep honep gogot tamegivoz monï tairas bamegposikanañ ari monï ahos bamegiri ahö nas bizei. Met ari monï goes bamegiri avï nas bizei. Tat ari batogü manat bizepeken oraepan. Tapanen monï pos basat paru manapanez ne homet arih emomazarah monis bizepeken, haoraepanezaek ari

monisiz mel tat, "Ae monï nas bepeken
batogü manak," pot nakaotü. [3] Met ne
ok emomazarah aban monï pos basat
manapanez nari ba ou batepeken, ne tep
naek Zuda añarabohö monis basapanez
aban poriz tin hodad tapanez ñetiv
menat manoman tep poer monis honeo
Zerusalem zeitak basat manapan. [4] Met ne
honeo aban porinañ somaz zait tom, povoz
dei honeo Zudia zeisik sak.

Korin zeitak sapanez mañah

[5] Met petev ne Masedonia zeisik sat zei
potak katak añarabon etemaz somazarah
poek ahoam ne naketü, oñ zei posizañ emo-
hot ok arimatak emom. [6] Tat ne arinañ het
tamar ahov tohopanez ñon poholok okeam
hem batah. Tomapuh ne arimatakanañ
taek somaz hodadeo bat haoman, neñizat
nemeepeken poek som. [7] Met petev ne
zuam arimatak emat aviam het am somaz
ne zait nat, povoz garos Masedonia zeisik
sat poekanañ arimatak emomapuh, darim
Amip arinañ hemaz gu hapan, povoz ari-
nañ honeo ahoam hemaz zait toh. [8-9] Oñ
petev ne ev Epesas zei epatak het gog tinao
tat Kristoz ñetiv mañoohon, am maño-
homaz nonor ou ravah, povoz eveam he-
man Pentikos hameg-aliz pos bon tapanen
epekanañ Masedonia zeisik som. Met ne
ev het gog tinao tamoh, oñ añarab ahö
navokaro Kristoz gogot tamohovoz ahoam
kaev ravat hez.

[10] Met aban Timoti arim nakoe emapanen
piin etepek, povoz pimaz epat homepek,
Met aban epop Pol darim Amipuz gogot
tamahavoz zut, pi amun taput tamahap ev.
Pot homet pi bat sa batepekepuh ariparo
tin hepek. [11] Tat arihanañ napuhö tovai
pi bat hor batotun, oñ pi meñizohopeken
lop tinarinañ hepanepuh ari evetet maot ev
nehaz emapan. Met ne aban arihanañ nari
pinañ honeo maot ev emapan, pot homet
ne gaa tat etet hem.

[12] Met darim modap Apolosiz ñetiv ev.
Met aban darim mod nari Korin arimatak
emapanez porah pi amun emat arinañ ho-
neo hepanez orah rezah piin mañamoh, oñ
petev pi arihaz emapanez nonor bon hez
hamah, oñ tokat nonor ou ravapan, povoz
pi aritï ok emapan, pot hah.

Ñetï meteñ ev

[13] Nem modari, ari Kristoz homeo badae
batat hezaek arim etañ elat het ñaihet to-
tunei, oñ kez tat tohozei. [14] Met pot tohot
orah rezah ari nae nap zakep tat modari
loporizaro manat meñizohozei.

[15] Met ari Stepanasir añapur ñaroholoz
toohat hodad hakez. Met Akaia zeisik
añarab Iesuz ñetiv hateveteh-porah garos
paru Iesuz homeo badae batah. Met pot
tahaekanañ paru gog modao nat, oñ orah
rezah Godiz añarab meñizat gogot tamah.
[16] Povoz nem modari epat arin añom, met
arimatak Stepanas met pim zut tin het
darim Amipuz gogot tamah-aban modariz
irih ari het kez tat tohozei.

[17] Met ne ari Korin añaraboz ahoam home
midin tohot hehon aban Stepanasir Po-
tunetasir Akaikas ari meegin ev nehaz ema-
hapuh, arim tameg-ñetiñ ahoam nañahan
ne hatevetet biñ ravoh. [18] Met aban pori
ari meegin ev emat ne neñizat bakez na-
vatoohan tin ravohoek ari parum pot neñi-
zoohavon hatevetet, "Paru tin tamahari
ok," pot hat parumaz biñ ravat hepek.

[19] Met Esia zei epesik Iesuz añarab togü
manamah-pori arimaz homet, Paru tin
hepanez homet dei zait tat hez, pot paru
hahan ev menoh. Met aban Akuilar añap
Prisila met parupim zeimakeh Iesuz homet
togü manamah-pori amun arimaz homet
epat hah, "Paru tin hepanez dei zait teg."
Pot hahan ev menoh. [20] Met aban nenañ
ev het gogot tamah-modari amun arimaz
homet epat hah, "Paru tin hep." Pot hahan
ev menoh. Met ari topourameg-porah nae
nap tin metameg-pov tin ou ravohopanez
mar nae nap manohozei.

[21] Met mod nap neñizat ñetï epov haohon
menovai emoohaek petev arimaz homet
nemauz marasinañ ñetï meteo ev men-
amoh.

[22] Met añarab tairari darim Amip lo-
porizaro naman hepanez-pori ba horï bat-
apan. Nem Amip ni maot erekez ne zaitiv
ahö tat hez.

[23] Met darim Amip Iesuz masakao arinañ
hepanez ne zait toh. [24] Met dari Iesu Kris-
tonañ honeo ravat hezaek, ne ari mapor-
izaro loporï anat zakep tamohop ev.

(Pol ñetiv hahan menahat nen ev.)

2 KORIN
Ñetï garosikao

2 Korin ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pol Masedonia zeisik het Korin añaraboz ñetï mod epov paru pimaz ñetï horiv haohavoz homet menah. Met ñetï garosikao paru Korin añaraboz horï toohavoz homet Pol ñetï kezao menat meeh. Oñ tokat Pol Taitas meepanen sapanez tahapuh, epat mañah, "Met ni sat nem ñetï menat garos mañohovok paru tair tamah eterë." Pot Pol piin mañat meehan sat paru Korin añarab porinañ aviam het maot emat Polin epat mañah, "Met nari parum horï toohavoz zakep tat betet nim mañeñivoz biñ ravah. Tat nim mañeñit tamah. Oñ mod nari pot nat het nimaz epat hahan ne hateteohö, 'Pol pi aposor aban bonop ok, povoz pim añamahat dei natotü.' "

Pot Taitas Polin emat mañahan, Polihö Korin añarab parum horï toohañ betet maot tin tooh-ñetiv mañahan hatevetet pi biñ ravat ñetiv ev menah, met modari pimaz ñetï horiv haoh-poriz amun homet ñetï nañ ev menat paruhaz meehan sah.

Met Iesu abarah maot hasahan krismasañ 26-iz zut bon tapanez toohan Pol ñetï epov menat meeh.

Pol Korin poriz ñetï tokat epov menah

1 Met ne Pol, God pimauz hodadevok Iesu Kristoz aposor abanap banavatahan ne pim ñetiv añarabon mañovai samohop ev. Met aban Timoti darim modap deip honeo ev het ari Akaia arim zei okosik Korin zei ahotak ma zei mod goeñik het Godiz homeo badae batat pim togut ravat hezariz homet ñetï epov ev menakaz teg.

2 Met God darim Papapur Iesu Kristo darim Amip ari masakao anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

God dari eñizamah-ñetï biñao

3 Met God darim Amip Iesu Kristoz Papap ok darimaz masakavor zakepivonañ het orah rezah eñizat bakez avatamahavoz homet piin biñ mañovai sohok. 4 Met rotap honoñai povor kao daritï emamahan, pi eñizat bakez haavatamah, povoz darim mod nari amun honoñai taput nañ metohopanen, dari God eñizamahavoz zut mod pori amun meñizohot bakez batat hekan, honoñai poñihö paru bahorï navatotü, oñ maot lop tinarizaronañ ravat hepan. 5 Met batam Kristo gogot tovai emoohaek, pi kakam navor nao hateveteoh, met povoz zut dari amun pim gogot tamegiek, modari kakam navor nao daritï etamah. Oñ pot etamahan dari Kristonañ honeo ravat hakezaek, pi ahoam eñizat bakez avatamah-pov ahö ravovai samah. 6 Met añarab mod nari kakamavor honoñai nañ dei pim gog abanaritï etamah. Met pot etamah-poñ betezañ ravamah bon, oñ pot etamahan God eñizat bakez avatamahavoz zut, dei amun ari pim nonoroh tin sohopekez hat eñizat bakez avatameg. Met non pooroh sohopeken, modari honoñai nañ dei pim gog abanaritï etohopanen, ari epat homehopek, Met God paru meñizamahavoz zut pi dari amun eñizohopanen tin tovai sohok. Pot homet boi tat tin tovai sohopek. 7 Kar met deim homevok epat homeameg, Met dei honoñai ahoñ etamahan God eñizamahavoz zut, ari Korin añarab amun taput etohopanen God eñizat bakez avatohopanen, ari lop tinarizaronañ hepek. Pot dei arimaz homeameg.

8 Met nem bosir sau ravat hezari, Esia zeisik dei hegin, honoñai ahoñ etoohan hatevetehot heg-ñetï pov ari tin hodad tepekez homet ev menamoh. Met porah honoñai povor kao ahoam etoohan, deim kezao map bon tahan dei horï ravat epat hag, Met dari horï ravat ñomakaz ev teg. 9 Met rotap dei ñomakaz ev teg, pot homeg, oñ God maot baviririï abatahan dei nañom. Met pot etoohan, ñomakaz toog-pov betezam pot etooh bon, oñ ganö deimauz kezavohö rekot eñizohopan, pot homeok hezavoz deitï honoñai poñ berevamahaek, pi añarab ñomamahari baval hamah-pop rekot dei eñizohot bakez avatohopan, pot petev homevai sameg. 10-11 Met rotap dei horï ahoñ etoohan ñomakaz toogin, pi eñizahan dei maot tin raveg, met ari deimaz homet mañ haovai sohopeken, pi am eñizohopanen dei kez tat tin hek. Met ari ma añarab modari honeo amun God pim masakao dei anohopanez hat piin mañ mañohopeken, pi rekot taput etohopanen, añarab maporizaro deim tin hekazavoz etet biñ ravat pim abatao bat hel batohopan.

Pol Korin poek sapanez moregao nak

12 Eñarohol, met ev arin añomaz tohepovoz dei biñ ravat hez. Met God

masakao anat eñizamahan, dei ham
eparahazatuz homeamah-porinañ honeo
het ñetï rotapuv baval hat tin tovai sameg.
Ma arinañ honeo batam ok het taput
toog. Met ev hamenat añoh-epov deim
loporizaroh homeamegin rotap ravamah.
Met ham eparahazatuz hodadevonañ dei
het pot tameg bon, oñ Godihö masakao
anat eñizamahan dei moreg nao nat, oñ
orah rezah tin nenañihar tovai sameg.
13 Met nem ñetï menat arihaz meamoh-
poñik ne ñetï izek ari rekö hat hodad
natotuz nañ namen, oñ ari rekö hat
zuam kapot tin hodad tohopekez poñihar
menamoh. 14 Met petev deim homevai
samegivoz kapot ari petï aviam hodad
hakez, oñ am kap potaz tin hodad ravovai
sohopeken ahö ravohopanez ne zait toh.
Tohopeken darim Amip Iesu Kristo maot
erapanez aliz posik, dei arimaz biñ pimau
ravat hekan ari amun deimaz biñ pimau
ravat hepek.

15 Met pot nem homevai samohovoz
kapot tin hodad ravepekez hat, ne
houlovokaro emat arin etet eñizat bakez
avatomaz homet hehö. 16 Tat epat home-
ohö, Met ne Masedonia zeisik somaz non
pooroh sohot, paru Korin añaraboz zeitak
aviam gaa tat het parum tohopanezat etem.
Tat zei posik sat hemazaekanañ borourat
maot emat paru Korin porinañ hem. Met
ne dei poek hekapuh paru ne nemeepanen
Zudia zei posik som, pot homeohö. 17 Oñ
nem pot tomaz homeohö-pov arin añohoek
ne ñetï moregao añoh bon, oñ rotap arihaz
emomaz homet hahoek ne ok naem toh.
Met ham añarab parum loporizaroh, Evo
ne nasotü, pot homet parum gizañinañ
moreg, "Gu dei gitah ak emak," hamah,
pot ne nakap ev. 18 Met God pi ñetï
rotap nenañihar hamahap, met dei amun
ñetï rotapuñ hamegiek, deim loporizaroh
nasotuz homet arih emat arin etek, pot
naañotü. 19 Met batam Godiz rop Iesu
Kristoz ñetiv dei Sailasir Timoti arin añoog.
Met Kristo pop amun pim loporih horï
nao natotuz homet pim gizasik, "Gu arim
hameg-potam tom," pot nak tamahap
ok, oñ pim tin tairao tohopanez hamah-
nen pov pi rotapuam tamah. 20 Met pi
pot tamahap ok, povoz batam pi naem
heharah, God dari añarab eñizohopanez
haovai emoohan Kristo evo nak, oñ gu hat
pim Papapuz ñe haovai emooh-pov baval
hat erat tovai emohot eñizah. Povoz dari
orah rezah pim eñizahavoz homet, Godiz
abatao bat hel batovai sameg. 21-22 Met God
pimauhö dari ba ou avatat pimeri ravat
hekaz au hakahan hehaek, dari Kristonañ
honeo ravegin, bakez avatat pim Pul Tinap
darim loporizaroh anahan hezaekaz dari
epat homeameg, Met rotap pi tokat tinaek
eñet tin povor kao honep honep anapan.

Pi Korin zeitak nas tahavoz ñetiv

23 Met God nem hamohovoz rotap ho-
dad hakezaek arin epat añom, Met ne
emat arin etemaz hahoek, naem tohovoz
kapot epat hez, Met ne emoman ganö ari
am horï nañ tohopeken, ñetï honoñai tat
kaev ravepekez nao añoman, ari hatevetet
loporizaroh horï ravepek hezavoz homet
naem toh. 24 Met ari rotap Kristoz homeo
tin badae batat hez, pot ne hodad, povoz
ne arih emat arim homeo badae batameg-
povoz korav ravat hemaz ne zait nat, oñ
ne emat arinañ honeo het eñizohoman,
ari biñ ravat hepekez nen povozahar ne
homeamoh.

2

1 Met batam ne arimatak emat hehorah,
ari honoñai nao etohovoz epat homeohö,
Met ne Korin zeitak maot zuam sat parum
tamahavoz kez ravat mañoman tin nar-
avotü, povoz ne zuam poek nasotü, pot
homeohö. 2 Met honoñai mod pov etoman,
mod tairapuhö maot nem biñ ravomaz
nao neen nañapan? Evo, ari honoñai tat
hepekezaek, maot ne baviñ navatapanez
nap bon hepanen, dari mapori honoñai
povonañ honeo hek hez. 3 Pot homet arimaz
tep nae batam menat arihaz hameehö. Met
ne arinañ emat biñ ravat hemaz zait tat hez,
povoz ganö okoek emat ari honoñai nao
etomazaek, ne amun honoñai tom hezavoz
homet, naem tat tep nenae menat arihaz
hameehon ok emah. Met tokat ne soma-
puh parunañ honeo het dei biñ ravat hek,
pot arimaz homet tep garos poe menat ok
hameehö. 4 Oñ ne tep hamoh-poe menoh-
porah, ne arimaz homet honoñai ahov tat
iñ haovai tepae menohoek, ari bat rekö hat
honoñai ahov tepekez hat menoh bon. Oñ
orah rezah ne arimaz homeme het nem lo-
porï ari anamoh-povoz hodad tepekez hat,
tep hamoh-poe menat arihaz meehon ok
haemah.

Abanap horï tahavoz unun manapan

* 2:5: Pavar 5 -1 Korin bodorï 5 poek popuz tah-ñetiv rekö hameg.

5 Met arim togutak aban het horï tahan
garos pim ñetiv menoh-popuz* homet
ahoam ev menomaz ne hom namee, oñ
epat arin añom, Met pim tat heh-ñetiv
ne nenap hatevetet honoñai toh bon, oñ
rotap pi arim togutak het pot tat hehaek,
ari mapori amun pim tahavoz homet hon-
oñai toog. 6 Met pot toogin aban pop
tairao metohopeken, pi maot hodad tinao
bapanez pov arin añohon, ari maporizaro
nem hahot aban pop hameteg. Povoz mod
nao maot metotunei, oñ nen ok meteg.
7-8 Met epat arin añom, Petev pim tah-pov
unun manat ganö pi map honoñai tat horï
ravapan hezavoz ari maot bat em batat,
pi tin ravat lop tinarinañ hepanez homet
maot pimaz zakep tat meñizohopek. 9 Met
batam ne arimaz homet tepae menoho-
rah pot homeohö, Met paru aban pop pot
metapanez ñetï ev menamoh-epov rekö
hat nem hamohot tapan ma natotü. Pot
homet menat arihaz meohö. 10 Oñ rotap ari
rekö hat nem hahot hameteg, povoz petev
pi popuz horï tahavoz maot hometunei,
oñ unun manat hepeken, ne amun unun
manat maot pim tahavoz hom nametü.
Met aban popuz horï tahat unun manomaz
pov upai unun manom bon, oñ Kristo etet
hakezaek, ari eñizoman tin hepekez hat,
aban popuz tah-pov ne unun manom. 11 Met
Seten orah rezah ñodak hat moreg etama-
havoz dari hodad, povoz ganö aban hamoh-
pop map bahorï batapan hezavoz homet,
pim horï tah-pov betet hezaek ari unun
manat masak metat meñizepeken, pi maot
ari Kristoz togut ravat hezarinañ honeo
emat hepan.

Pol Taitasiz home midin tah

12 Met ne batam Troas zei potak Kristoz
ñetï tinao añarab zei potakarin mañom
hat, sat poek het mañoohon añarab tin
hateveteohan, ne epat homeohö, Met rotap
God zei epatak het gogot tohomaz nonor
ba ou batahan hez. 13 Pot homeohö, oñ
darim modap Taitas zei potak emapanen
ne bavizat mañoman, pi arim tameg-ñetiv
neen nañapanez homehoek ne poek hehon,
pi naem tahavoz ne ahoam pimaz home
midin tat Troas zei potakarin, "Ne pimaz
melahar somaz ev tohog hezei," pot mañat
Masedonia zeisizañ etevai emooh.

God meñizoohan piin biñ mañah

14 Met ne Godiz homet biñ pimau ravat
hez. Met dei Kristo Seten ritou metat
hez-popunañ honeo ravat hezaek, pi eñizat
bakez avatamahan pim ñetiv añarabon
mañovai samegin, zi bu nañ meverat ulagï
tinao mosik an pap manat hezan sovai
hateveteamegivoz zut añarab tairari ñetï
pov hateveteamah-poritï an pap manamah.
15-16 Met petev dei Kristoz gog pov tovai
samegin, ulagï tin nao Goditï helama-
han pi hatevetet biñ ravamah. Met ñetï
pov hamegin paru añarab Kristozari ra-
vat pim nonoroh samah-pori ñetï povon
hateveteamahan, ulagï muz tinavoz zut
ravamahaek, "Rotap pi tokat tinaek dari
eñepanen hek," pot hamah. Oñ paru
horiek sapanez nonoroh samah-pori hat-
eveteamahan met ñomamahari zañ tat
ulagï horiv tamahavoz zut parutï ravamah.
Povoz tairapuhö rekot gog pov tovai so-
hopan? Evo, God nenapuhö dei eñizama-
han tovai sameg. 17 Oñ deim tamegit ari
hodad, met paru nari Godiz ñetiv mañovai
sohot, nonair nai ahoam bohopanez hat
haovai samahat dei nak, oñ pim ñetiv ha-
han hez-potam dei Kristonañ lop honeri
ravat het, Godiz etañik ñetï tinao añarabon
bar mañovai sameg.

3

Paru Godiz gogot toohavoz mañah

1 Met dei Godiz ñetiv tinam hameg-pot
ev garos menohovoz ari rekö hat, Polir
paru gog aban modariz abatañ bat hel
batat, dari parumaz zait tat tin home-
hokaz okat menah, pot homehopeke? Ma
aban nari parum modariz tamahavoz ñetiv
tepaek menahan hez-poñ mod pori bat,
arimatak emat arin añairamahan ari tep
poñin etet, Ae aban tinari ev, pot homet
bat em batamegivoz zut, dei arim gog aban
eperi taput tat tep hamoh-okoñiz nae bat
emat arin añairaka? Evo, oñ ari deim
tamegivoz tin hodad hakezari okeg, tep
hamoh-pot nae dei bat arihaz naemotü.
2 Met deim tep poez zut ari Korin añarab
haravat hez. Met dei batam emat Kristoz
ñetiv arin añoogin, ari loporizaro borou-
regin añarab modari arin etet, "Rotap Polir
modari gog tinao tovai samah," pot paru
deimaz hamah. Povoz tep pot nae bat sat
em tookaz hom namee, oñ petev ari deim
tep poez zut haravat hakez. 3 Met Iesu Kris-
toz hahan hezat deimauhö arimatak emat
arin añoogin, tepañik menamahan hezavoz
zut, arim loporizaroh havizat bahorë hat
hezan, dari tepañ bat het rekö hamegivoz
zut, añarab modari arim het tamegivon etet

Kristoz ñetï povoz hodad ravamah. Met dei
penir bat tepañik menamegivoz zut arim
loporizaroh ñetï pov menegin hez bon, oñ
God pohao biriri hez-popuz Pul Tinap ari
eñizahan, ñetï pov arin añoogin ari tin hat
havetet, hodad hategipuh bahorë hat hez.
4-5 Met deimauz hodadevonañ dei gog pov
tovai sameg bon, oñ God Kristonañ baho-
neo avatahan dei pimaz homet gogot tin
tovai sameg. Met deimauz kez navonañ
pot tameg bon, oñ Godihö bakez avatama-
han, deim gogot tin tameg-ñetiv ev arin
bar añamoh. 6 Met deimauz zaitivok gog
epovok dei hez bon, oñ God pim non magei
tinaorö ba ou batahan hez-pooroh eñet
kezao anamahan, dei añarabon epat mño-
vai sameg, "Met ari Iesu Kristoz non magei
tinaoroh emohozei," pot mañameg. Met
batam God non batamor ba ou batahan
Zudahol am elovai emoohaek, ñomat horï
ravapanez nonoroh emooh. Oñ petev pim
non magei tinaorö ba ou batahan hezaek,
añarab tairari non pooroh sohopanez pori
God pim Pul Tinap hodadeo manapanen,
paru home magei tinavonañ pohao tin het
hepan.
7 Met batam God pim ñetï kateñir ah
ñe mapoñ Mosesin mañat hel ahovokaroh
menat manah. Tahan pi Godinañ honeo
hehaekanañ bat erahan, pim et batarop
oreres gitapuk rouvamahan etekaz pap
tamegivoz zut, Godiz alizao peñ hat li-
valiv toohaek avï ravovai soohan, Zuda
añarab am aliz pov parum etañik rou-
vat hehaek Mosesin etepanez pap tat heh.
8 Met batam non tovai emohot ñomooh-
poorö aliz kez povonañ ou ravahan, añarab
epat hah, "Rotap ñetï tinañ ev añah," pot
haoh. Oñ petev Godiz Pul Tinap eñi-
zohopanen tovai sookaz non magei tin
poorohö batam tooh-pov ritou metat map
ahov ravat hez. 9 Met Moses ñetï kateñir
ah ñeñ mañahan, paru tin baval nak het
am ñomat horï ravapanez nonoroh emooh-
pov aliz povonañ ou ravah. Oñ petev
ñetï magei hateveteameg-epov dari baro-
tap batakan, God darim horiñ ba ol bete-
hopanez epovohö ñetï garos okov ritou
metat tin map ahov ravat hezao ok. 10 Met
petev ñetï magei ou ravat hezan hameg-
epov map tin ahov ravat hezaek, batam
mañahan tooh-pov bon tovai samah. 11 Met
batam mañah-pov bon tovai samahao ok,
oñ añarab ñetï povon hatevetet, "Ñetï tinañ
ok hamah," pot haoh. Met petev añarabon
ñetï magei mañameg-epov bon nat pohao
tin het hekaz nonor añairamahao ev, povoz
rotap ñetï epovoz epat haovai sohok, "Met
ñetï magei epovohö ñetï mamogao ritou
metat map tin ahö ravat hezao ev," pot
haok.
12 Met pohao tin het hekaz non pooroh
sameg, povoz dei pim gog abanari ñaihet
nat, oñ añaraboz ñaravatak kez tat rouvat
het, parun ñetï pov am bar mañovai sameg.
13 Met batam Moses dañevok hehan, God
ñetiñ ahoam mañooh-poñ Israel añarab
pimerin mañapanez hat er horahan, pim
et batarop al tezat hehaek, paru ganö aliz
piih heh-pov bon tovai sohopanen etepan
hezavoz, pim dim giv terir bat teterezaroz
ul tat pim herisik barau rau tah. Oñ pim
alizao barau rau tahavoz zut dei petev
ñetï tin pov ba iz batameg bon, oñ am
bar mañovai sameg. 14-15 Met batam paru
Israel añarabon Godiz ñetiñ mañoohan,
paru kut tovai emoohan, parum hodadeo
Moses pim et batarop barau rau tahavoz
zut heh. Met paru pot tovai emoohaek,
petev amun Mosesiz ñetï batam mañat
menahan hez-poñ rekö hamah-Israel pori
batam toohat tat parum hodadeo taput
tamahan kapotaz paru tin hodad narav hez.
Oñ paru tairari Kristonañ honeo ravamah-
nenari parum hodadeo maot tin ravama-
han, ñetï poñiz hodad ravamah. 16 Met
petev paru Israel pori am kutam hezaek,
honep honep darim Amipuz homet parum
loporizaro borouramah-nen pori maot ho-
dad tinavonañ ravamah. 17 Met aban nap
ma añ nap horivoz irih hezaek, Godiz
Pul Tinapuhö meñizat poekanañ baverevat,
non tinaoroh sohopanezap bavatamahan
pi tin hez. Met pim pot metamahavoz
kapot darim Amip hakez. 18 Povoz petev
dari Kristoz homeo badae batat hezari Pul
Tinap eñizamahaek, batam Moses pim et
batarop al tezat hehaek barau rau tahavoz
zut dari nakez, oñ darim Amipuz tina-
vor kezao anamahaek, dari tinavor kez
povonañ hezan, añarab modari povon etet
darim Amipuz hodad ravamah. Met dari
kez povok het pim zut magei tinari ravovai
sookaz hat, orah rezah darim Amipuz Pul
Tinap eñizamah.

4

Paru ham hapiñiz zut ravat heh

1 Met God pim ñetiv añarabon mañovai
sookaz hat dei gogovok eñehan hezaek,
mañovai gogot tovai samegin pim masakao

anamah. Povoz mañovai sookaz dei kaev
narav, oñ zaitivonañ am mañovai sameg.
2 Pot mañovai samegiek, deihö añarab
moreg nañ namet, ma modari etepanen
tu ravakaz horï poñiz nañ kilam izek nat,
ma Godiz ñetiv haovai ñetï moreg nañ
bahoneo batat hameg bon. Oñ Godiz
etañik dei tinam pim ñetï rotapuv maño-
vai sookan, añarab modari dein etet, "Met
aban okori tin tovai sohot ñetï rotapuv
hamahari ok," pot deimaz homehopanez
dei zait tat tovai sameg. 3 Met Kristoz ñetï
tin mañameg-povoz kapot paru tair herï
tohopanez pori hatevetet hodad naravotü?
Met paru horï tohot horiek sat hepanez
non pooroh samah-pori hatevetet hodad
naravotuzari ok. 4 Met ham eparah tairari
Godiz hodad nat hezariz ahop ravat hez-
pop paru añarab pori hodad tinao bapan
hezavoz bakut batamah, povoz ñetï aliza-
vok tin sookaz pov hamegin, paru hat-
evetet hodad nat, oñ kutam hez. Met
ñetï pov Kristoz ñetiv ok, met pi alizavor
abat ahovonañ het Godiz hezatam hezap
ok. 5 Met dei pim gog abanari añaraboz
ñaravatak pim ñetiv mañovai samegiek,
deimauz ñetï nañ amun ba honeo batat
mañameg bon, oñ parun epat mañameg,
"Met Iesu Kristo darim ahop ravat hezaek
arim Amip bavatei." Pot mañat paru meñi-
zookan, pimaz homeo badae batat hepanez
hat parum asizari ravat gog kezao tameg.
6 Met gog pov kez tovai samegivoz kapot
ev. Met batam God pot hah, "Met alizao
ou ravapanen kuturut pim main sa rava-
pan." Pot hahan pim hahat tah. Met povoz
zut batam darim loporizaroh kutur nenat
hehan pi tapupuhö maot hahan, pim alizao
emat kutur pot bazei manahan, dei petev
Kristoz erat het eñizahavoz homet, "Rotap
God map kezavor tinavoharam tamahap
ok," pot haokaz hodadeo anahan hez.

7 Met God hodad tin pov dari anahan
hezaek dei aposor abanari deimauz kez ahö
navonañ gogot tovai sameg bon, oñ dei
ham hapiñik bitü meamahan, beo rezat
hezavoz zut hezaek, Godiz kezao deih beo
reet hezan, pim gogot tamegiekan añarab
etet rekot epat hahopan, "Met paru aban
akari parumauz kez navonañ akat nat,
oñ Godiz kez ahovonañ het tovai samah."
8-9 Met rotap orah rezah honoñai ahoñ deitï
emamah, ma deim loporizaroh honoñaiñ
ahö ravat hez-poñiz, Oir arimau, tair tak
batah, pot dei homeameg. Ma aban modar-
ihö deimaz kaev ravat kakamao etamahan
hateveteameg, ma ourat bahorï avatamah,
oñ God dei naevet het orah rezah eñizohot
hezan, dei nañom am het, "Gog epov tookaz
dei pap tat horï ravat hez," pot hat kaev
ravakazat narav, oñ pi eñizamahan dei za-
itivonañ het am tovai sameg. 10 Met aban
nari Iesuz urat kakam ahov metahan ñom-
ahavoz zut, dei amun ñomat bon takaz hat
ourat bahorï avatamah, oñ am pi eñizama-
han dei tamegin modari etet, "Rotap Iesu
hamah-popuz kezao map ahoam hezaek,
parunañ honeo hezan tovai samah," pot
deimaz hamah. 11 Met rotap dei am biriri
het Iesuz gogot tamegin, aban modari ño-
makaz hat bahorï avatamah, oñ dei am kez
tat hez, povoz modari epat homeamah, Met
rotap Iesu biriri het paru am meñizama-
haek, paru okori nañom, oñ am biriri hez.
12 Met rotap dei pim gog abanari ñetiv hao-
vai samegivoz hat, modari kaev ravat ur
oñomapanez tamahaek, ari deim ñetï año-
vai emameg-pov hatevetet, petev pohao tin
het hepekez nonoroh sameg.

13 Met Godiz tepatak epat menahan hez,
Ne Godiz homeo badae batat hez, povoz
ne pim ñetiv modarin mañovai samoh.
Met pot menahan hezavoz zut, dei amun
pimaz homeo badae batat het añarabon
pim ñetï tinao mañovai sameg. 14 Met dari
hodad, darim Amip Iesu Kristo ñomahan,
God maot baval hah-popuhö dei baval aka-
panepuh, ari amun baval akapanezaek, dari
mapori honeo Iesuz nakoe avat sat eñepa-
nen hek. 15 Met honoñaiñ deitï etama-
han, dei hatevetet am rez kek tat haovai
emameg-poñ ari eñizohopanezañ ok, ma
añarab mod maporin ñetï epov am maño-
vai sookan, Godiz masakao parutï amun
sohopanezaek, ari maporizaro pimaz biñ
pimau ravat hepeken, pim abat ahov map
an pap manovai sohopan.

Aposor abanari kaev narav heh

16 Met pot tat baval akapanezavoz homet
pim gogot am tovai samegiek, dei kaev
narav. Met deim heriñ abav ravovai
samegin, bosï urovai samah, oñ orah
rezah God deim loporizaro maot bamagei
avatamah. 17 Met ev hamarah modari hon-
oñai deitï etamah-poñ aviam het maot bon
tapan. Met dei ev het honoñai poñ hat-
eveteamegiek, tokat God hañ tinao anapa-
nen pim aliz tinavok pohao het hek. Met
tokat tin hekaz pov bon natotü, oñ tina-
haram pohao het hek. 18 Met poek pohao tin
het hek, povoz petev bon tapanez honoñai

etamah-poñiz dei ahoam home midin nat
hez. Ma ev hamarah het eteameg-poñiz
amun hom namee hez, oñ darim petev
et narë hez-poñ tokat ou ravapanez nen
poñiz homeamegin, bon nat pohao tin hep-
anezañ ravamahan, nen poñiz dei ahoam
zaitivonañ het homeme sameg.

5

1 Met dari ev menomaz toh-epovoz ho-
dad hakez, Met zeiñ demamegin zuam hop
hop tat horï ravamahavoz zut, darim ham
herï epeñ amun horï ravat ñomakazañ ev.
Oñ God darim herï magei tin poh abarah
bat het hekaz anapanez poñ aban napuhö
marañinañ matut natañ anapanen pohao
tin het hek. 2 Met petev darim ham herï
epeñinañ het, kakamavon hatevetet iñ ha-
hot hez-epeñiz dei epat homeameg, Tokat
dari abarah sakazaek, darim herï magei
tinañ anapanen bat dimiholoz zut meet
hek. Pot homet tin poñiz ahoam zait tameg.
3 Met pi anapanen meet hekan, darim puli-
hol betezam sat em tohopan bon, oñ herï
tin poñ honeo anapanen hek. 4 Eir arimau,
met dari ham herï epeñinañ het, kakamao
hatevetehot iñivonañ hezavoz homet herï
poñ dimihol top ravamahan beteamegivoz
zut, horï ravapanen betet dim mageihol
meamegivoz zut, darim herï magei tinañ
anapanen, pohao tin het biririï hekaz nen
poñizahar dari zait tat homevai sameg.
5 Met God pimauhö ev menoh-potam tat tin
hekaz homet matut etahan hez. Tat pim
Pul Tinap anahan hezavoz dari epat hodad
hez, Met rotap pim Pul Tinap anahan hakez,
povoz tokat darim herï magei tinañ amun
anapanen tin hek.

6 Met tokat tin potam hekaz home-
amegiek, dei kez tat pim gogot am tovai
sameg. Met petev dei ham herï epeñi-
nañ hezaek, darim Amipunañ honeo pim
zeisik tin hekazat nakez, oñ main ev hez.
7 Rotap darim etañinañ piin et narë, oñ
pimaz home nenao badae batat het to-
vai sameg. 8 Met deim herï epeñ betet
sat, darim Amipunañ honeo pim zei hez-
posik tin hekaz zaitivonañ het kez tat tovai
sameg. 9 Povoz ham herï epeñinañ hez-
eparah, ma tokat pim zeisik pinañ honeo
sat hekaz porah, dei orah rezah tair tovai
sookan, pi etet tookazañiz biñ ravohopanez
nen poñihar petev tovai sohokaz dei zait
tat hez. 10 Met tairaiz dei pot homet zait tat
hez hometunei, oñ tokat dari mapori ñevok
evizapanen, Kristo dari herï epeñinañ het
petev tin tameg-poñ, ma horï tameg-poñiz
homet, dari honep honep hañiv etapan.

Parun mañoohan Godinañ honeo ravah

11 Met pot darim tin ma horï tameg-poñiz
tokat darim Amip Kristo hañiv etapan
hezavoz, dei pimaz ñaihet tat orah rezah
añarab modari pim ñetiv barotap batat
hepanez homet ahoam mañovai sameg.
Met deim pot homet tin tamegivoz God
hodad hakez, ma deim tin pot tamegivoz ari
amun tin hodad tepekez ne zait toh. 12 Met
deimauz abatañ bat hel batameg bon, oñ
aban moreg nari dei aposor abanariz ñetï
moregañ arin añamahaek ari epat parun
mañepek, "Met Polir modari tin Kristoz
gogot tamahari okeg, moreg hameg-okoñ
maot parumaz ari haotunei." Pot parun
mañepekez hat deim tameg-ñetiv ne ev
menamoh. Met aban moreg añamahan
hamoh-pori parumauz loporizaroh tin ma
horï hez-povoz hom namee, oñ parum herï
kos nenañiz homet abatañ betezam bat hel
batat, deimaz ñetï moreg okoñ hamahari
ok. 13 Met dari Godiz ahoam zait tat tame-
givoz añarab nari homet, "Paru rumurat
het okat tamah," pot deimaz hamah. Met
ari taput deimaz hapeke? Ma ari ñetï ev
nem menamoh-epov rekö hat, "Met Pol
pi hodad tinavonañ hezaek ñetï epov ev
menah," pot hapek batah. 14 Met Kristo
pi dari añarab maporiz homet ñomahaek,
darim lop horiririzaro pinañ honeo ñomah,
pot ravat hez. Met pim pot tat darimaz
ahoam zakep tahapuh eñizah-povohö beri
akamahan, dei pi nenapuz zaitivok tovai
sameg. 15 Met pi darimaz homet ñomahaek,
dari petev pohao tin het hekaz nonoroh
sameg. Met pi betezam pot tat eñizah bon,
oñ dari non tin pooroh samegiri darimauz
zaitivok am nasohotü, oñ pi pot tat ñomat
maot bal hakah, povoz homehot, pi nenap
biñ ravohopanez nen poñihar dari tovai
sohokaz hat, pot tat eñizah.

16 Met ham añarab parum modariz tama-
havon etet parumauz hodadevonañ an tat,
"Aban tinap ok," ma "Evo, pi horip ok," pot
hamahat, dei amun batam taput tat añarab
an toog, oñ petev dei hodad modao bat
garos toog-pot maot nat, oñ am hez. Ma
Kristoz amun taput toog, oñ petev pim kez
ahovoz hodad ravat, "Pi darim Amip ok,"
pot pimaz hameg. 17 Met pi darim Amip
hez, povoz ni tairap petev pimaz homet,
pinañ honeo ravat hekez pop nim batam
heñit maot naketü, oñ ni home magei

tinavonañap ravat hekë. [18] Met darimauz
hodadevonañ magei tinari ravameg bon, oñ
darim pot tamegivoz kapot God pimautï
ravat hez. Met batam dari pimaz zait
nat, oñ pi betet main hegin, Iesu Kristo
meehan erat, dari pinañ honeo ravakaz
homet ñomahan, dari Godinañ honeo maot
ravat tin hez. Met piuhö dei pim gog
abanari ba avatahan, añarab modarin pim
ñetï tin pov mañookan, paru amun pinañ
honeo ravohopanez gog epovok dei eñehan
hez. [19] Met pi gog epovok dei eñehan het,
añarabon epat mañovai sameg, "Met ari
ham añarab mapori Godihanañ main ra-
vat hezaek, maot petev pinañ honeo ravat
hepeken, pi arim horï tamegiñ ba ol bete-
hopanez hat, Kristo meehan erat ñomah."
Met dei pot orah rezah modarin mañovai
samegiek maot pinañ bahoneo batameg.
[20] Met dei pim ñetiv hamegiek, God pi-
mauhö hamah herï ravamah. Tamahan
Kristoz abatavok epat añarabon mañameg,
Met ari maot Godinañ honeo ravat hezei.
[21] Met Kristo pop horï nao natap ok. Oñ
darim horï tovai emoog-map poñiz hat pi
hañiv God manahan bat ñomah. Met tairaiz
pot etah hometunei, oñ dari tairari Kris-
tonañ honeo ravat hekazaritï, Godiz tinao
daritï emat hepanez hat Kristo horï poñ bat
ñomah.

6

Paru honoñai ahoñ metooh

[1] Met dei Godinañ honeo pim gogot
tameg, povoz ari baval hahopekez hat epat
arin añakaz ev teg, Met pim masakao dari
anat eñizah, povoz ganö ari unun manepek
hezavoz tin pov bahorë hat hezei. [2] Met God
epat hahan hez,

"Met ari masak etomaz pov ou haravah-
porah ari eñizomaz hagin ne hat-
eveteohö. Ma ari maot nemeri ba
avatat eñizomaz pov ou haravahaek
rotap ne ari haeñizoh." *Aisaia 49:8*

Pot hahan hezavoz homet epat arin año-
man hatevetei, Met God dari masakao anat
pimeri ba avatohopanez hah-pov ou har-
avah, povoz ari unun manotunei.

[3] Met deim gog tamegivoz ñetï modao
arin añomaz ev toh, met ganö añarab
mod nari deim gog tamegivon etet, "Horiv
ok," pot hat Kristoz ñetivoz kaev rava-
pan hezavoz homet, dei paru mod pori
horï homepanez nao namet, oñ dei orah
rezah tinam homet haovai metovai sameg.
[4] Tat orah rezah paru deimaz, "Godiz gog
abanari ev," pot hahopanez nen poñihar
parun mañairovai sameg. Tat honoñai
ahö mapoñiz ñaravatak dei hezaek, kaka-
mao etamahan dei ñaihet nat, oñ am kez
tat het tovai sameg. [5] Met pot paru eto-
vai emamahaek, narah paru avat biñinañ
ouramah, ma mod narah kakam zeimakeh
emeriamahan hez, ma mod narah añarab
ahovokaro deimaz mogao tat okat epat rou-
vat balopotak avatat het, ñetï horiv haovai
ouramah. Tamahan dei Kristo nenapuz
homevai gogot ahoam tohot het, dei tin aut
naor, ma deim gipiz bon tamahan dei ginar-
iam hez. [6] Eñarohol, orah rezah honoñai ev
menoh-epeñ deitï ou ravamahan, dei home
horï navonañ hez bon, oñ hodad tinavor
lop tinarizaronañ hez. Met pot etamahavoz
dei parun mogao namet, oñ Godiz hahan
hezavoz dei homet masak metamegin, met
rotap dei Godiz gog abanari hez-pov tin
ou ravamah. Met pim Pul Tinap eñizama-
han, añarab mod mapori deim loporizarot-
hanañ zakepivonañ meñizameg. [7] Tamegin
God pim kezao anamahan dei ñetï rota-
puñ hamegiek, paru ñai abanari parum ñai
tapanezatü bat het ñai tamahavoz zut, dei
Godiz kezavor tinao bat hezan modari horï
etamahan, dei boi tat het tin nenañihar
tovai sameg. Tamegin dei Godiz gog aba-
nari ravat hez-pov ou ravamah. [8] Met pot
tovai samegin añarab nari deimaz, "Godiz
aban tinari okeg etei," pot hat deim abatañ
bat hel batamah. Met mod nari pot nat,
oñ dei ñetï rotapuv parun mañamegivoz
paru kaev ravat epat hamah, "Eperi ñetï
moregañ hamahari ev." Pot hat kos rez
anamah. [9] Met ham añarab pot hat kos
rez anamahan, God deim tamegivon etet,
"Nem aban tinari ok," pot deimaz hamah.
Oñ paru nari, "Eperi ur ñomak," pot hat
horï hañomakaz nañ haetamahan, dei am
biriri het tovai sameg. Met paru pori
ouramahaek, God hodad tinao anamah-pov
dei bahorë hat hez. [10] Met pot honoñai
etamah-poñiz dei iñir zakep ahov tohot
hez, oñ dei am Godiz homet het biñavonañ
tovai sameg. Met dei nonair naitü bon
hez, oñ God nonair nai tin tairañ pim
abatavonañ bat hekaz hahan hez-nen poñi-
nañ dei hakezaek, añarab maporin mañat
meñizamegin, paru pimaz tin homeamah.

[11] Met ari Korin añarab hatevetei, Deim
loporizaroh homeameg-nao ba iz navat,
oñ map ev ba ou batat arin bar añameg.

12 Met rotap dei arimaz loporï kaev ravat
kos rez naan, oñ arihö dari lop honerï ravat
hekaz kaev ravameg. 13 Met papahol parum
ñaroholon mañamahavoz zut ne epat arin
añom, Met dei arimaz homet zakep tat
loporizaro anameg, povoz ari amun hañ
taput deimaz zakep tat loporï anat hepekez
hamoh. Tepeken dari mapori maot lop
honerï ravat hek.

Dari Godiz zeimak ravat hez

14 Met paru Iesuz homeo badae havatat
hez-nari, met pimaz homeo badae navat
hez-nari, lop honerï ravat tin honeo hep-
ane? Ma alizasir kuturut parup rekot amun
honeo ravat hepane? Evo pot bon. Met
povoz zut ari amun mod hamoh-porinañ
rekot tin honeo naketü. 15 Ma Kristoz tin
homeamahao rekot Seteniz horï homeama-
havonañ honeo ravapane? Evo honeo
naravotü, oñ orah rezah parup pat pat
homeamah. Povoz Kristoz homeo badae
navat hezari met pimaz hom namee hezari
amun pat pat homeamahaek, rekot tin ho-
neo topourat naketü. 16 Met dari Godiz zei
tinamak ravat hezar, parum pei moregari
meñizohopanez homet ba ahö batamah-
porinañ honeo dari ravat heka? Evo eñaro-
hol, met dari pimaz homeo badae batat
hezari pim zei tin pomak ravat hezaek,
rekot mod pat tamah-porinañ honeo dari
naravotü. Met ev arin añoh-epovoz zut
ñetï nao batam God epat hahan hez, "Met
añarab nemaz homeo badae batat hez-
poriz ñaravatak ne hemapuh sat em tohom.
Tat ne parum ahop ravat heman, paru nem
añarab ravat hepan."
17 Met mod epov amun hahan hez,
"Met paru añarab horï tamaharinañ honeo
ari het parum tamahat tohotunei,
oñ paru betet main ravat hezei. Met
ari ahao hahon hez-horï poñ betet
tin hepeken, nem roketak eñeman
hepek. *Aisaia 52:11*
18 Tepeken ne arim Papap ravat heman ari
nem ñarir ro ravat hepek." *Hosea 1:10*
Pot God kez ahovoz maup hahaek menahan
hez.

7

1 Nem bosir sau tinaholotar, met God pi
darinañ hepanez au hakahan hez, povoz
dari horï tairañ darim heriñir loporizaro
bahorï avatohopanez poñ map betet, God
barevah bavatat het tin tairañ tovai sookan,
pi etet biñ ravohopanez nen poñihar rez
kek tat orah rezah dari tovai sohok.

Korin poriz tahavoz pi biñ ravah

2 Met dei ari Korin añarab nari bahorï
naavat, ma moreg nao naet, ma arim nai
givogï nav, povoz deimaz kaev ravameg-
pov betet maot zakep tat lop masak etat
hezei. 3 Met ne mogao tat, Paru añarab
okori horiri ok, pot arimaz homet ev menat
arin bar añamoh bon. Met garos arinañ
het haañoh-tapuv maot ev añomaz toh,
Met dei arimaz ahoam zakep tat loporizaro
anamegiek, petev biriri hez-eparah ma
tokat ñomakaz porah dari lop honerinañ
hekaz ne zait tat hez. 4 Met ne ari Korin
añaraboz tamegivoz biñ ravat hezan, hon-
oñai povor kao neetï ou ravamah-porah ne
poñiz hom namee, oñ arim tameg-ñetiv
hahan ne hatevetehopuh, nem loporï tin
hemazat ravamahaek, ne povoz am biñ
ahov ravat het tovai samoh.

5 Met batam nem modarinañ dei
Masedonia zei mod posik segirah, deim
heriñ poek tin bizat heg bon, oñ añarab
mod poekari deimaz kaev ravat ñe kezañ
ahoam añohot hehan, parum añooh-
poñihö dei honoñai ahov etooh. Met pot
etoohan deim loporizaroh amun ñaihet
ahov tat heg. 6 Met pot tat hegin, God
dari añaraboz loporizaroh honoñai tameg-
poñin etet masakao anat, maot bakez
avatamah-popuhö aban Taitas maot ev
meehan emahan, dei piin etet biñ raveg.
7 Met aban pop deih emah-porah pim emah-
nenavoz homet maot dei biñ raveg bon,
oñ pi ev emat arim pi lop masak metat
meñizoog-ñetï pov dein bar añahan, ne
hatevetet nem loporih maot biñ ahov
ravoh. Met pi ev emat dein etet nemaz
arim hagit ñetiv epat dein añah, "Met
paru Korin añarab pori Pol ni maot poek
seken, niin etepanez zaitiv ahö tat hez. Ma
parum horï tooh-ñetiv ni hatevetet paru
maot hodad tinao bapan hat ñetï kezao
meneñ-tep poe meeñin paruhaz sahan, bat
etet parum tahavoz zakep tat epat hah,
'Met pi tin ok tat tepae menat meehan ev
bat emah, povoz pi deimaz homet loporï
honoñai tamah-pov bon tap.' " Met pi ev
emat arim nemaz hag-pot dein añahan ne
hatevetet ahoam biñ ravoh.

8 Met ne hodad, nem tep menat meohö-
poen ari etegin, arim loporizaroh honoñai
tat, "Ae, dari horï ahov toogin pi ñetï epov
ev tepaek menat meehan bat emah," pot
ari hag. Oñ ne tep poe menohovoz homet
loporï honoñai nat. Met rotap ne garos tep

poe menat meohö-porah ari bat etepekez
homet honoñai tat hehö. Tat ne maot epat
homeohö, Met tep menat meohö-poehö
parum loporizaro bahorï metapanen, paru
aviam ok honoñai tat hodad tinao bapanen,
honoñai pov zuam bon tapan. Pot tep
menoh-poez homet hehoek, honoñai tat
hehö-pov petev bon tah. 9 Met ne petev tep
poe menat meehon emahan, ari bat etet lo-
porizaro honoñai tegiv hahan ne hatevetet
petev biñ ravoh bon, oñ ari tepae bat ete-
gin, arim loporizaroh honoñai toog-pov ou
ravahan, God eñizahan arim horï toogivoz
homet zakep tat maot loporizaro borou-
regivoz ne hatevetet biñ ravat pot homeohö,
Met nem tep menat meohö-poehö paru ba-
horï navat, oñ paru rekö hat hodad tinao ok
bah. Pot arimaz homeohö. 10 Met dari ho-
dad, añarab nari parum horï tovai emama-
havoz homet, loporizaroh honoñai tama-
hapuh horï poñ beteamahan God pimeri
bavatat pim nonoroh maot meñeamahan
tin hez. Met parum loporizaroh honoñai
tamah-pov ok meñizamahaek tin nao ok.
Oñ ham añarab Iesuz hodad natarihö horï
tamah-nañiz homet loporizaroh honoñai
tamahapuh, horï poñ maot navet hezaek,
honoñai tamah-pov paru nameñiz tama-
han, ñomat am horï ravapanez nonoroh
samah. 11 Met nem tep garos menat meehon
emah-poek arim ñaravatak aban nap horï
tah-ñetiv menohon ari bat etegiek, Godihö
honoñai toog-povoz eñizahan ari tair teg
homei. Met ari upai toutat, “Ui tair takaz
tep epee ev meeh,” pot nak, oñ ari Godiz
ñaihet tat aban horï tah-pop hodad tinao
bapanez hat hañiv metat meegin sat hehan,
ari boi tat arim hepekezao maot ba oñ
bateg. Tat ari nem tep poe bat tair teg-
pot ne hodad tomaz arim homeo, Tair takan
pi darim tegiv hodad tapan? pot ahoam
homehot heg. Eñarohol, nem tep poe bat
tin ok tegin arim ñaravatak horï heh-pov
bon tah, pot arin ev añamoh.

12 Met rotap ne arimaz homet tep
hamoh-okoe menat ok meohö, oñ ne
arim ñaravatak aban horiv tah, pot hahan
hateveteohö-popuz homet menoh bon. Ma
piuhö amun aban horï metah-popuz homet
menoh bon, oñ ari tepae bat rekö hat, Ae
rotap Godiz etañik dari Polir modariz zait
tat lop honerï haravat hez, pot hapekez hat
ne tep okoe menat meehon ok bat emah.
13 Met ari tep poe bat rekö hat menoh-taput
toog, povoz deim loporizaroh maot biñ
ravegivoz homet modae ev menamoh.

Met aban Taitas arimatak emat heharah
pim arin añahat ari baval hat toogin, pi
etet arim garos toogivoz homet honoñai tat
heh-pov bon tahan, pi maot lop tinari ravat
biñavonañ hehavoz ñetiv ev emat dein aña-
han, hatevetet arim tegivoz dei biñ ravat
hez. 14 Met garos ne ari Korin añaraboz
ñetï biñao Taitasin mañohon pi hateveteh.
Tat hehapuh tokat pi ok arimatak emat
heh-porah, nem hatevetet tu ravat hemaz
nao ari nat, oñ tin toogin emat hahan, ne
arimaz biñ ravat hehö-ñetï pov ne Taitasin
mañohovoz rotapuv ou ravahan pi etet,
Met Pol añarab eperiz ñetï hahavoz rotapuv
ev tamah, pot homeh. 15 Met pi arimatak
emat arinañ hehan, ari bat sa batat pim arin
añoohavoz ñaihetivonañ het baval hat to-
vai emoogin, pi pot arim toogivoz homeha-
puh arimaz zakep tat loporï anat eñizamah-
pov ahö ravovai samah. 16 Met pot arim
tin toog-ñetiv hahan ne hatevetet arimaz
biñ ravat epat hahö, “Met rotap paru tep
ev menamoh-mod epee amun bat rekö hat
navetetü, oñ baval hat tin tovai sohopan.”
Pot ne arimaz homet biñ ravamoh.

8

Iesuz homeoh-modari meñizapan

1 Met nem bosir sau ravat hezari, God
pim masakao Masedonia zeisik añarab pori
zei potak katak Iesuz homeo badae batat
toguñ ravat hezariz tin tamahat ñetiv ev
arin bar añomaz toh. 2 Met añarab mod nar-
ihö paru pori horï ahoñ metoohan, parum
gipizor nonair naitü totoi bon tapanez
toohan, honoñai povor kao paru hatevete-
hot am biñavonañ hehapuh, Zudia zeisik
Iesuz añarab nari ginariam hez, pot hah-
ñetiv paru hatevetet, Deimotü bon tovai
samahag, rekot dei paru nameñizotü, pot
nak. Oñ am meñizat monis manapanez
hat batogü manooh. 3 Eñarohol ae, met
ne ñetï moreg nao ev arin naañ, oñ rotap
ev bar añamoh. Met ne parun mañohon
monis bizah bon, oñ parumauz gipiz aviam
oraehavoz hom namee het, parumauz za-
itivonañ mod pori meñizapanez hat monis
am bizooh. 4 Tat dein epat ahoam añooh,
“Met ari gu hapek, povoz deim monï batogü
manameg-epes nap manakan basat Zudia
zeisik añarab Iesuz homet deim modari
ravat hez-pori manapanez dei zait tat hez,
povoz ari tovai evo haotunei.” 5 Met garos
dein pot añahan dei epat homeg, Met petï
paru monï goes bizapan, pot homegin paru

pot nat, oñ garos parum heriñir loporizaro
darim Amip manat pot hah, “Met God
eñizohopanen dari monï ahos Zuda pori
manapanez nap manakan basat manapan,”
pot hah.

6 Met paru tin pot tah, povoz dei Taitasin
epat mañeg, “Met ni mamog Korin zeitak
het parum modari meñizapanez hat,
monis batogü manohopanez mañeñin paru
kapot hatat toohaek, ni maot parumatak
sat eteken paru aviam batogü manat
bizapanen oraepan, povoz ni etekepuh
parun mañeken, paru modas batogü manat
revah bizat bavon batap.” Pot piin mañat
arihaz meekaz ev teg. 7 Met ari Korin
añarab God pim masakao anamahan,
ari pimaz homeo badae batat hodad
tinavor zaitivonañ het pim ñetiv haovai
samegiek, deimaz amun homet loporizaro
anamegivoz ne hodad, povoz epat arin
añom, Met ari zaitivonañ kapot tat batogü
hamanamegiek, am zaitivonañ het Iesuz
añarab mod pori meñizepekez hat monis
tinam bizohopek.

8 Met ne arim monis bizamegiek, am
bizohopekez ah ñe nao ne arin naañotü,
oñ paru Masedonia añarab mod poriz
monis tin bizat modari meñizat mana-
panezat haravat hez-ñetiv arin añat pot
homeohö, Met paru Korin añarab amun
masak metat meñizapanez hahan hezaek,
rotap meñizat monï tinas manapan, ma
namanotü, pot homet arin ok zu eta-
moh. 9 Eñarohol, met darim Amip Iesu
Kristo masakao anat eñizahavoz ari homei.
Met pi nonair nai map tinatunañ abarah
ahop ravat hehaekanañ, darimaz homet ev
erat nonair naitü bon betezap ravat heh.
Pot tahaekanañ dari petev abarah nonair
nai tin potunañ hekazari ravegivoz zut,
taputam arim modari masak metat meñizo-
hozei.

10 Met ne epat homeamoh, Krismas garos
bon tahavok Kristoz añarab mod narihö
Zuda añarab nonair nai bon pori, mo-
nis manapanez ñetiv nak hehan, ari Ko-
rin añarabohö garos kapot tat arim mod
poriz zakep tat monis manepekez au hakag.
11 Tat arim mod pori meñizohopekez hat,
zaitivonañ kapot tat monï nas batogü
hamaneg, povoz kapot tat hategiek okeg,
ari honep honepuz moniñ tair tair bizegin
oraez-poek baverat arimauz nas oraepa-
nen, nas bizat batogü manat bizepeken
bon ravap, pot ev arin añamoh. 12 Met ari
zaitivonañ arim modari meñizat monï okos
hamanepekez hat monis batogü maname-
givon God etet, ari honep honep monï ahos
ma monï goes ok bizeg, pot hom namee, oñ
arim loporizaroh nap nim zaitivonañ het
batogü manameg-povon pi etet zait tat biñ
ravat hez.

13-14 Met petev ari Zuda mod pori meñizat
monï ahos manepeken paru monisinañari
ravapanen, ari monis bonori ravat hon-
oñai tepekez homet ne arin ev naañ, oñ
petev arim monis aviam hel ravat hezan,
paru mod pori map tekï tat hezaek, ari
meñizat monï nas manepek. Met tokat
mod narah paruhoen gogot tovai sohopa-
nen, parum monis hel ravat hepanen ari
tekï tat hepek, povoz paruhoen hañiv etat
parum monï posikanañ nas ari anapan.
Pot tovai nae nap meñizovai sohopeken,
ari maporiz hepekezao tin karah karah ra-
vat hepek. 15 Met ev menoh-epovoz ñetï
nao epat menahan hez, Met batam añarab
gipiz mana pokap bavelat emooharah paru
ahoam bavelah-poriz nakap betezam nao-
raez, oñ map hainah. Ma paru aviam
bavelah-pori hainat ru ravat tin heh. Met
pot menahan hezavoz zut ari mapori nae
nap tin metohot karah karah ravat hepekez
ne zait toh.

Parup Korin zeitak maot sapan

16 Met dei arimaz homet loporizaro
anat eñizakaz zait tat hezavoz zut Taitas
amun arimaz homet eñizapanez zait tat
hez, povoz ne pimaz homet Godin biñ
mañamoh. 17 Met Taitas pi ok arihaz
maot emapanez homet hehan dei amun
pi ok emapanez homet mañegin pi epat
dein añah, “Tin hag, povoz ne sat Korin
añarabon maot etemaz zaitiv ahoam hez.”
18 Pot pi hahan dei darim aban mod nap
pinañ honeo meekan emapanez hag,
povoz parup honeo arin etepanez hat ok
emapanez tah. Met aban mod pinañ honeo
emapanez pop zei potak katak sat em tovai,
Godiz ñetï tinao añarabon mañamahaek,
añarab Kristoz homet hezari aban popuz
biñ ravat, “Aban tinap ok,” pot pimaz
hamah. 19 Met pot pimaz map zait tat
hamah, povoz monis basat Zuda añarab
manakaz ñetiv haogin pi dei eñizat honeo
basat manakaz paru pim abatao hat ba ou
batahaek, pi deinañ honeo basat manak.
Met dei Zudia zeisik sat poekari monis
manakan, paru darim Amipuz abatao bat
hel batat epat hapan, “Met paru Zuda
añarab bon, oñ pat zavaruz okori Iesuz

homet hezaek, darimaz paru zakep tat
anapanez hat monï epes batogü manahan,
aban eperi bat emat dari ev anah," pot
hapan. [20-21] Met dei monï pos basat manak
hat ok emat basakaz porah, darim Amipur
añarab modari etehopanen, tin korav ravat
basat manakaz dei zait teg. Met basat
manakaz sookan, ganö nari epat hapan hez,
"Met paru monï okos basohot tin korav
nakez, oñ paru basoohaek nas hainah."
Pot hapan hezavoz aban mod pop deiparo
honeo ok emat basat Zuda añarab pori
manak.
[22] Met Taitasir aban mod arin haañoh-
pop arihaz meekazarah, aban mod nap
amun parupinañ honeo meekan ok ema-
pan. Met aban mod popun deimauhö ev
het eteamegin pi zaitivonañ darim Amipuz
gogot tin tamahap ok, met ne arim monis
bizameg-ñetiv mañohon pi parupinañ ho-
neo emat arin etepanez zait ahov tat hez.
[23] Met arihaz emapanez aban poriz epat arin
añom, Met Taitas nenañ honeo het Kristoz
gogot tamahap ok. Met aban mod meekaz
poñariv amun Iesuz añarab zei epatak
topouramah-pori parup meepanen ok arih
emapanepuh, arim ñaravatak gogot tovai
sohopanen ari darim Amipuz abatao bat hel
batohopek. [24] Met aban hahö-eperi arihaz
meekan emapanen, ari bat sa batat masak
metohopekez arin ev añamoh. Met pot
metohopeken, nem arimaz ñetï menamoh-
epovoz rotapuv ou ravohopanen, añarab
Iesuz togü modañik hezari hatevetet epat
arimaz hahopan, "Met Pol Korin añarab
tin tamah-ñetiv haohaek, rotap dein ok
añooh," pot hahopan.

9

Godizari parum modari meñizohopan

[1] Met arim mod Godiz añarab nonair nai
bonori meñizat manepekezavoz ari tin ho-
dad hakez, povoz ne maot ñetï pov ahoam
namenotü. [2] Oñ arim mod pori tin metat
monis manepekez ari zait ahov tat hez-
povoz ne hahodad. Met ne Iesuz homet
hez-Masedonia zeisik añarab porin arim
tameg-ñetï biñao epat mañoh, "Met Akaia
zei okosik añarab Korin zeitak pori krismas
irih bon tahavok zait tahapuh, Zuda añarab
monis bonori manapanez hat kapot tat mo-
nis batogü manat bioh." Pot paru porin
arim tin tameg-ñetï pov ne bar mañohoek,
hatevetehan tin ravahan paruhoen amun
zaitivonañ baval hat taput tat monï nas
batogü manamah. [3] Met arim tin tameg-
ñetï pov parun mañohoek, betezao ravapan
hezavoz, ne Taitasir aban mod poñariv ar-
ihaz meeman ok emat añapanen, ari mo-
nis batogü manat garë hapekenahoh ne ok
emom. [4] Met arimatak ok emomaz porah
Masedonia aban nari amun nenañ honeo
dei ok emakapuh, ne arim monis batogü
hamaneg-ñetiv parun hamañohoek, ganö
dei ok emakaz porah ari monis batop naur
am hepeken, paru Masedonia poriz etañik,
Paru batop haurat hez, pot hamañohoek ne
tu ravat heman, ari amun tu ravat hepek
hez. [5] Povoz epat homeohö, Met Taitasir
aban mod epañariv meeman, paru garos
ravat ok arimatak emat arin añohopanen,
arim garos monis manepekez au hag-pot
batogü manat havizepeken oraepanen, ne
emat bom. Oñ am pot batogü naman hep-
eken ne emom, povoz ganö ari apor pap tat,
Monï tairas bizak batah, pot homevai mel
tohot hepek hez. Pot ne homet paru garos
meeman emapanez ev toh. Met ari pot
tin tepeken, monï pos Zudia zeisik basom
hat emomaz porah epat homem, Met ne
ev emat parun mañohon paru monï epes
batogü naman, oñ parumauz zaitivokam
parum mod pori manapan hat garos batogü
hamanat havizahan hehaek ne ev emat
boh. Pot arimaz homem.

[6] Met darim tameg-navotï epat zu tat
arin añom, Met aban nap pim avasik
gipiz bitü aviam menat ñedepanez pop
gipiz aviam rapat hepanen aviam bat no-
hopan. Oñ aban mod nap pi zaitivonañ
het pim gipiz bitü ahoam avas menat
ñedepanez pop gipiz ahoam rapat hepa-
nen bat novai sohopan. *(Met povoz zut
ari zaitivonañ het mod nonair nai bonori
meñizat manohopek.)* [7] Met ari monï pos
batogü manat manepekez hamegirin ne
epat añom, Met ari honep honep arim
loporizaroh epat homet bizepek, Met ne
rekot monï epes am bizom, pot honep
honep homet zaitivonañ tair bizepekez
homepekez potam bizei. Oñ ni nap
epat hometun, Met Pol kez ravat añama-
havozam ne monï nas bizom, pot ganö
homevai bizotun. Met aban tairap biña-
vor zaitivonañ modari manapanez popuz
God amun pimaz biñ ravat hepan. [8] Met
pot ari zaitivonañ modari monis ma mod
tairai bizat manepekepuh, tekï tat hepekez
poi rekot God orah rezah haanohopanen,
ari rekö haravat tin hepek, povoz arim

mod tekï tat hepanezari orah rezah am
manohopek. [9] Batam pot tohopekez ñetiv
epat menahan hez,
Met aban tinap añarab tekï tat hezari
ahoam manamah, ma pi orah rezah
modari masak metovai samah. *Buk*
Song 112:9
Met ev menahan hez-tapü epat dari tovai
sookan tin ravohopan. [10] Met darim bi
ñedeameg-potü Godiz matut tat anahatü
ok, met ñedeamegin pi tapupuhö korav
het hamahan, nair nai mapotü rapat utap
tamahan dari belat nameg. Met pi pot tin
etamahavoz zut ari añarab tekï tat hez-nari
tin metat manohopekez zait tat hepeken,
[11] God eñizat anohopanen ari etepeken, mod
nari gipizor modatuz tekï tat bon hepanen,
rekot pori amun zu taput masak metat
meñizat manohopek. Ma dei anohopeken
deihö basat mod tairari bon hepanez pori
manook. Tookan paru bapanez pori arim
masak metepekezavon etet Godiz abatao
bat hel batohopan.
[12] Met pot tin arim modari masak metat
nonair nai manohopekezavoz eñatak kap
tin houl epatakaro aritï ou ravohopan, Met
kap natak Godiz añarab modari nonair
naiz tekï tat hepanezaek meñizohopeken,
parum gipizor modatü bat tin ravapan, met
kap modatak paru Godiz abatao ahoam
bat hel batat hepan. [13] Met arim Iesuz
homet hez-mod pori pot manohopeken,
paru maporizaro arim gog tin pot meto-
hopekez povon paru etet epat hahopan,
"Met rotap paru Korin añarab Kristoz ñetiv
parum loporizaroh tin bahorë hat hakez,
povoz dari modari ev masak etat darim tekï
tat hezatü dari anah, ma mod nari amun
manamah." Pot arimaz hahopanezaek
Godiz abat tinao bat hel batat biñ haovai
sohopan. [14] Met pot tohopanezaek, God
masakao ari anamahan tamegivoz zut, paru
amun masak metohopeken, arimaz homet
paru God ari am eñizohopanez hat piin mañ
mañohopan. [15] Met Godiz eñizat anahavoz
homei. Met dari pi tin nao nametaek
masak ahov amauam anat pim rop meehan
eñizapanez hat erah. Met dari pim pot
tat eñizahavoz kapot rekot darihö map bar
nakaotü, oñ orah rezah Godin, "Tin eteñ,"
nen potam mañovai sohok.

10

Poliz toohavoz hahaek ñetï hañiv

[1] Met ne Pol nemauz ñetiv ev añomaz
toh. Met arimatak hez-nari nemaz epat
hamah, "Met Pol epeek emat heharah
sokoam het ñetï kezañ dein naañ, oñ maot
hotoh sat hezaekanañ pi hodad modao bat
darimaz kez ravat ñetï epeñ menat dari-
haz meamahan emamahan bat eteameg."
Pot arim nari nemaz hamah, oñ ne Iesu
Kristoz masakavonañ het pimauz abatao
bat hor batat hehavoz zut hezapuhö epat
arin añom. [2] Met ne arimatak emat ñetï
kez nañ añat arin ñai añomaz ne zait
nat, povoz eveam hez-eparah paru nemaz
ñetï horï pot tairañ hamah-okoñ nae nap
mañat bavon batepekez hamoh. Met arim
nari, "Pim ham herisiz zaitivokam het to-
vai samah," pot ganö nemaz hamahaek,
emoman ñetï pov am hahopan, povoz ne
parumaz ñaihet natotü, oñ rekot ne kez
ravat ñe kezao parun ba ou batat mañom.
[3] Met rotap dei Godiz gog abanari ham
eparah gogot tovai sameg, oñ hamarahaz-
atuz hodadevonañ hez-poriz tamahat dei
na. [4] Ma parum ñai tohopanezatü bat
hez-pot natü amun dei bat nakez, oñ God
kezao anat bakez avatamahan Seten pim
roket demahan hezaek, paru añarab kohat
horivonañ poek hezari dei ñai ahov tat horï
popuz kezao batiu tiu batat añarab horï
pot hezari maot baverevat bat em batameg.
[5] Met pot dei tovai samegiek, añarab paru-
mauz abatañ bat hel batat Godiz hom
namee, oñ parum hodad horivonañ het ñetï
betezañ hahot hezarin dei Godiz kezavonañ
mañamegin, paru pori homez ko tat het
horï tamah-poñ betet maot Iesu Kristoz
roketak emat pim irih ravat hez. [6] Met ari
Korin añarab maot hodad tinao bat Kristo
nenapuz hahan hezavoz homet tohot hezei.
Met arim nari pot nat hepan, povoz dei ari-
matak emakaz porah rekot porin ñe kezao
mañookan honoñai tohopan.
[7] Met ari Korin añarab nem tovai samo-
hovoz homeamegiek tin et narë hezari ok,
povoz arim et lalañ bat tin etehozei. Met
ari Kristoz homeo badae batat hezari okeg,
epat homehozei, Met dei pim añarab hara-
vat hezaek, Pol amun zu taput pimop har-
avat hetahoh dein ev ñetï epeñ añamah,
pot homei. [8] Met rotap darim Amipuhö
ne ari bat hor avatomaz pim kezao nanan,
oñ ne arimaz tin korav aravat het eñizo-
homan, ari pimaz tin homehopekezavoz
hat ne kez pov hananahan hez. Met pot
pim kez tinao hananahan ne arimaz ko-
rav ravat hezavoz biñ ravat ahoam arin
añamohoek nem abatao bat hel batamoh-
pot haravat hezavoz ne homet tu naravotü.
[9] Met tep tovë epek nem ñetï menamoh-

epov ari bat etet ñaihet tepekez hat ne
ev namen. [10] Oñ arim nari nemaz ganö
epat hamahavoz ne hodad, "Met Pol hotoh
het tepañik pi ñetï kezañ menat darihaz
meamahan emamahan dari bat eteameg,
oñ pi ev darimatak emooh-porah pi ñetï
kez poñiz zut nañ darin naañ, oñ aban
kezao bon sokopuz zut het haohan dari
hateveteogin ñetï betezañiz zut ravooh."
[11] Met pot ganö nemaz hamah-pori epat
hodad tapanez dei zait teg. Met petev dei
hotoh ev het ñetï kezañ arin añamegiek,
tokat ok arimatak emakazarah mod nao
naañotü, oñ ñetï kez taput modañ arin
añakan hatevetehopekezat dei hez.

[12] Met aban nemaz pot ganö hamah-pori
kut tat parumauz homevokam epat hamah,
"Met paru mod okori horï tamahan dari tin
tovai samegiri ev." Pot parumauz tama-
havoz an tat abatañ bat hel batat hamah.
Met pot hamah-pori rotap dei ritou etat
tinari ravat heza? Evo, oñ paru kutam
het okat ok hamah. [13] Met God pim gogot
tookaz rekotam dei añahan tamegiek, ok
Korin arimatak emat toogirah, dei ari Iesuz
homet hezariz korav aravat heg-ñetï pov
ahoam arin añoogiri ev. Oñ aban mod
nariz gogot tamahavoz homet deitï bavatat
deimauz ñetï biñao dei arin naañotü. Met
God añarab tairariz korav ravat hekaz hat
au añat eñehan dei hez-nen poriz homet
mañamohovoz ñetiv hamoh. [14] Met aban
mod nap garos arimatak emat Kristoz ñetiv
naañ heh-porah God dein añahan deihö
garos emat ñetï tin pov arin añoogin, ari
pimaz homeo badae bateg-povoz dei ne-
nari arimaz korav ravat hezaek, dei rekot
arimaz homet ñetï biñao hameg. [15-16] Met
aban modari deim eñatak arimatak emat
pim gogot tovai ari eñizooh-pov deimauz
bonov ok, povoz dei parum ñetï pov deitï
bavatat deim abatañ bat hel navatotü, oñ
epat hameg, Met dei arimaz korav het eñi-
zookan ari pimaz tin homeo badae batat
hepeken arim zeisik pim gogot ahö ravovai
sohopanez hat God eñehan dei taput ev tat
ari eñizameg. Met pot ahö ravovai sohopa-
nenahoh dei rekot hotoh zei mod nasikaroh
aban mod nari sat Godiz gogot nataek dei
sakapuh, Kristoz ñetï tinao petev hat navet
hez-porin mañook. Met zei mod nasikaroh
aban nari hasat Kristoz ñetiv hamañamah-
zei poñiz nasik sat mañohomaz dei zait nat,
oñ modari nasaek rekot dei sat mañook, pot
homeameg.

[17] Met epat amun menahan hez, Aban
nap pimauz abatao bat hel batat ñetï biñao
nakaotü, oñ darim Amipuz tin tamahavoz
homet pi nenapuz ñetï biñao haovai so-
hopan. Pot menahan hez. [18] Met aban
nap pimauz abatao bat hel batat, "Ne tin
tamohop ev," pot hahopanez pop Godiz
etañik tinap ravat naketü, oñ darim Amip
pimauhö aban napun etet, "Pi tin tamahap
ok," pot pimaz hahopanez nen pop rotap pi
aban tin abatavonañap ravat hepan.

11

Pi aban moregariz ñetiv bar mañah

[1] Eñarohol, met ne ñetï kut naram hao-
maz tohoek, arin añoman hañir naño-
tunei, oñ añomazatam hatevetet hepekez
zait toh. [2] Met ganö ari horï nañ tepek
hezavoz, ne arimaz ahoam home midin
tamohoek, epat arin añom, Met aban nap
pim ñarip ahö ravamahan etet, "Ni abü
akap bekë," pot au mañamahavoz zut, ari
Kristo nen pop arim bat hepekez hat ne
arin ev añamoh. Oñ papap pim ñarip
ganö aban modaputiam sapan hezavoz ko-
rav het etevai samahavoz zut, ne arimaz
korav ravat het orah rezah arimaz homeme
hez. [3] Met batam añ garosikap Iva pop
hehan, hamalep emat pi moreg metahan,
horï tahavoz zut nao ganö arih ou rava-
pan hezag, ari petev Kristo nenapuz homet
arim loporizaro manat hezaek, aban mod
narihö moreg etohopanen, ari ñetï moreg
añohopanez poñ barotap batat, maot kut
tat hodad horiv bepek hezavoz, ne ñaihet
tat arimaz ahoam homeme hez. [4] Met
aban mod nari emat, "Iesuz ñetï tinao
ev," pot hat nem arin añoohovotihanañ
pat nao arin añamahan ari bavai mañat
epat namañ, "Evo, ari ñetï pat nao ok dein
añameg." Pot hat bonaiz ari aban hamoh-
pori kos rez manepek? Oñ hamahan am
hateveteameg. Met paru arin añamah-pov
Godiz Pul Tinapuhö hodadeo paru man-
amahan añamah bon, oñ hodad mod nao
bat arin okat añamah.

[5] Met ari aban hamoh-poriz, "Deim ahori
ev," pot hat parum ñeo baval hat samegiek,
aban pori ne ritou netat, Godiz aposor aban
ba ou batahan hezari ev, pot parumaz ari
homeamegi? Evo, paru porihö ne ritou
netat nakez. [6] Met ne ñetiñ zuam nak, oñ
bar baram hamohop ev, oñ ne Iesuz ñetivoz
kapot tin hodad tat arinañ honeo houloam
het bar añovai emoohon, ari hatevetet ho-
dad haravat hez.

7 Met batam ne arimatak emat Godiz
ñetï tinao arin añooh-porah, ari monï nasir
gipiz natü nanohopekez ne arin mañ naañ,
oñ ari Godiz añarab tinari ravepekez hat
nemauz abatao bat hor batat, ñetï tin pov
arin añohot hehö. Met pot arimatak emat
añohot hehorah pot natü ne nanohopekez
arin mañ naañ toohon ari homeogin ganö
ne etooho? Evo ne pot ganö naet. 8 Met
pot arinañ het ñetiv añoohon, ari hatetet
toog-porah monisir modatü ne nanan too-
gin, Masedonia zeisik zei mod potak katak
Iesuz homet togü manat hez-nari neñizat
arinañ am het eñizohomaz hat, monis aban
nari manahan ne hehoek, bat em nanoohan
ne bat borourat paru hañ nameñiz, oñ
arinañ am het ariam eñizat gogot tooh.
9 Met ne ok arinañ het hamoh-porah gip-
izor mod naiz tekï toohopuh, ari poi ne
nanohopekez añoman tin naravotü, pot
ne homet arin mañ naañ hehon Mase-
donia zeisikanañ nem bosihol ravat hez-
pori nemotü hotoh okoek hehon bat emat
nanahan ne maot tekï nat, oñ rekö ra-
vat hehö. Met pot arin mañ naañ tooh-
taputam ne tovai sohom. 10 Met ne Kris-
toz ñetï rotapuv nem loporih map bahorë
hat hezaek, ne epat arin añom, Met ne
arinañ het tooh-pov ne tin ok toh, pot
homeamoh, povoz Akaia arim zei okosik
am gogot tovai sohomazaek, hodad modao
navotü, ma añarab ne natü nanohopanez
parun namañotü. 11 Met modari tin netat
nemotü nanoohan, ne arimaz zakep nat
ma loporï naan tat hezaek ari nanohopekez
mañ naañ tooh, pot homeamegi? Evo,
met God nem loporih arimaz zakep ahov
tamohovoz hodad hakez.

12 Met pot arin mañ naañ toh-taputam
tovai sohomaz kapot ev añomaz toh. Met
arimatak aban moreg nari het parumauz
abatañ bat hel batat epat hamah, "Met
Pol Godiz aposor abanap ravat hezavoz zut
dei amun pim aposor aban modari ravat
hez." Met pot paru moreg arin añamahan,
ari monisir modatü manamegin parum
bamah. Povoz homet ne Godiz aposor
aban rotap epop arim monisir modatü nav
hemapuh, paru nem zut aposor abanari
hez, pot hamah-poriz nonor memerizoman
ari parumauz homet, " 'Dei Godiz aposor
abanari ev,' pot hamah-pov, moreg ok
hamah," pot hapek. 13 Met rotap aban pot
moreg arin añamah-okori parum herï kos
nenañinañ tamahavoz, "Dei Iesu Kristoz
aposor abanari eveg, arin añookan hat-
evetehozei," pot hamahan ari hatevetet
parum ñeo baval hat sohopekez hat, ñetï
moregao arin ok añamah, oñ Godihö paru
gog povok meñehan nakez. 14 Met aban
moreg poriz ñetï ev menamoh-epov ari
rekö hat home midin totunei, oñ epat
añoman hodad ravei. Met Seten moreg
pop rekot pim heris bapat batat enzol aliz
tinavonañapuz zut ravapanen añarab etet,
"Godiz enzol tin etamahap ev," pot pimaz
hapan. 15 Met povoz zut ham aban nari
pim irih het tamahaek, parum herï kos ne-
nañinañ het tovai, parum loporizaroh horï
hez-poñ ba iz batat, rekot añarab modariz
etañik tin tovai sohopan. Met aban horï
pot tohopanez pori parum horiñ tair tair
tohopan, potam hañiv bohopanezari ok.

Pol kakamao hateveteoh-ñetiv

16 Met eñarohol, haañoh-tapuv maot epat
arin añoman hatevetei, Met nap nemaz
homet, "Met Pol pi aban kutap ok," pot
nakaotü. Oñ ari nari, Rotap Pol pi kut het
hamahap ok, pot ari am homepek, povoz ari
ñai bizat nem ev arin añomaz toh-epovon
am hatevetehozei. Tohopeken modari
parum abatañ bat hel batamahavoz zut ne
taput tat epat arin añom. 17-18 Met añarab
mapori hamarahazatuz hodadevonañ het
parumauz abatañ bat hel batamahavoz zut
ne amun ev nemauz abatao aviam bat hel
batovai, nem tamoh-ñetï nao ev arin añom.
Met darim Amipuhö menomaz hahat ev
menamoh bon, oñ ham abanari kutam het
hamahavoz zut ne ravat het ev menamoh.
19 Met arim ñaravatak aban kut moreg pori
het ñetiv arin añamahaek bonaiz ari kos
rez manepek? 20 Met arinañ honeo het
aban moreg etamah-pori kez ravat ah ñeo
arin añovai parum irih ba avatat arin to-
hopekezat añamahan ari kaev narav, oñ
parum añamahatam tameg. Ma arimotü
parum bovai ari betezari ba avatovai, paru
ñetï horiñ arin añohot ari horï ravat hep-
ekez moreg etamah. Eñarohol, bonaiz ari
porihanañ bazei manepek. Ai oe, ari horiv
ok tameg. 21 Met batam ne arinañ het ev
menoh-eperiz etamah-poñiz nañ ari naet
toh, povoz ne kezao bonop arinañ hehö,
pot ari nemaz hameg. Eñarohol, parum
etamah-poñiz nañ ne ari etohotin ne tu
ravat lop horirï ravat hehö narab.

Met aban ok arinañ het añamahan
hamoh-pori parumauz abatañ bat hel
batamahavoz zut, ne amun ev aban kut
poriz hamahat nemauz abatao bat hel
batat epat arin añom. 22 Met paru aban

pori, “Dei Zuda abanari ev, Abraamir Israel
batam aban ahö heh-poñariviz iz mimihol
eveg, dei arin añookan am hatevetehopek,”
pot arin añamaha? Met ne amun Zuda
abanap ev, ma ne amun Abraamir Israeliz
iz mimip ev. [23] Met paru Kristoz gog abanari
ravat heza? Met ne amun tapupuz gog
abanap eveg, pimaz homet gog kezao
tamohoek paru ritou metat hez. Met rotap
ne aban rumurapuz zut het arin ñetï epov
añamoh. Met ne Kristoz gogot kez tovai
emoohon, honerah horï netah bon, oñ
paru navat kakam zeimakeh nemeriohan
hehö, ma biñinañ ahoam ne nourooh,
ma ñomomaz hat orah rezah kakam mod
nañ ahoam netooh. Met aban arinañ het
moreg etamah-poritï Kristoz gogot toohan,
honoñai poñ paru namet, povoz paruhö
Kristoz gogot tat ne ritou netat heza? Evo,
pot arin ok añamoh. [24] Met pim gogot tovai
emoohon, Zudahol kaev ravat ne biñinañ
nourapanez navah. Met ne navat biñinañ
nourovai rekö haohan sohot 39 ravoohan
gaa tooh. Met honerah pot navat nourah
bon, oñ garos nourahapuh nemeehan
soohon tokat maot navat nourooh. Met
potam nourovai soohan sohot mar nas
ravah. [25] Met Kristoz gogot tovai emoohoek,
Roma ñai abanari amun honerah navat
nourah bon, oñ navokaro nao ne navat
houñinañ nourooh. Met mod narah
honevoam aban mod nari heleñinañ, “Epop
ur ñomakazap ev,” pot hat paru ne nourah.
Met pim gogot tovai zei mod potak katak
añarabon pim ñetiv mañom hat sipiñik
sooh-porah honerah horï ravah bon, oñ
navokaro nao sipiñ horï ravat er horahan,
ne rahor emiv elat ñomooh. Met narah sip
poñiz namak horï ravahan, ne aliz honesir
kutur honet iv havevok zohop tohot hehö.
[26] Met ne Godiz gogovok hezaek, orah
rezah ne hamarah haeñ tat sat em toohorah iv nañ ñai reohaek rahor iverah navasooh, ma aban givogiri nourat bahorï navatooh. Pot netoohan am soohon, Zuda nem
modari met aban patari amun bahorï navatooh. Ma zei potak katak ma pulorih ma
iv haveñik soohon poek amun bahorï navatoohan rahor ñomooh. Ma pim gogot tovai
soohon, Aban nemauzari ev, pot homeohönari amun moreg netat bahorï navatooh.
Rotap Kristoz gogot tovai samohoek honoñai ahoñ neetï ou ravamah. [27] Met midir
bavas berevoohan ne boi tat gog kezao tovai
emoohorah, kuturuñik am tohot ahoam ne
aut naor, ma gipizor ivov bon toohan ne
ginapuam hehö, ma nem oromaz zeit bon,
ma nem dimihol amun kelat horï ravoohan
ne tamar ahov tooh, oñ am kez tat gogot
tovai sooh. [28] Met Kristoz gogot tamohoek,
aliz mapoñik pimaz homeo badae batat hotoh hez-añarab mod pori, Tin pimaz homet
tovai samah, ma tair? Pot parumaz ahoam
homehot ne honoñai tat hez. [29] Met aban
mod Iesuz homet hez-nap kezao bon hezan,
pi honoñai tamah-porah ne pimaz ahoam
homet honoñai tamoh. Ma nap moreg
metamahan horï nao tamahan, popuz ne
loporih ahoam zakep tamohop ev.
[30] Met ne non tin mod naorö tohovozag
ñetï pov arin añoman, nem abatao
bat hel batepek bon, oñ nem honoñai
hateveteamoh-poñihö nem herisiz kezao
bavon navatamahan hez-ñetiv arin ev
bar añamoh. [31] Met God darim Amip
Iesuz Papapuz abatao haovai sookan,
pohazao ahö ravat hepanez pop neen
eteamahapuh, Pi moreg nao nakap ok,
pot nemaz hodad hakez. [32] Met batam
ne Damaskas zeitak hehorah, Siria zeisiz
aban kiñ ahopuz abatao Aretas, popuz
irih zei potaz gavman ahop ravat hehap
ne navat kakam zeimakeh nemerizapanez
hahan, ñai abanari navapanez hat zei
potaz temeraz haitokoñik ñai bizat rouvat
etehot heh. [33] Tahan Iesuz homet hehaban nari ne neñizat ki ahoñik bitom
kitï urahan, ne kohat lokat hehon kilam
tepelavosik tamaravoz haitokor rezahan
hehaek nemeehan, ne tinam er horat
hamarah berevat zei pot betet barezat
sooh.

12

Pol helat etehat ev

[1] Met aban moreg arinañ hez-poriz
añovai tamahavoz zut, ne ev nem tovai
emoohovoz ñetiv ahoam nem abatao bat
hel batat arin añamoh-epov tin bon, oñ
ne rotap Godiz gog abanap ravat hez-pov
tin hodad tepekez hat, darim Amip batam
potazao nem etañ banavatat nañairat
nañoohan etet hateveteohö-ñetï pov arin
bar añomaz ev toh. [2] Met batam aban
Kristoz homeo badae batat hez-nap God
abarah pim hezaek bat helahan, rotap pi
revah sat et hareet maot erahaekanañ,
petev krismasañ 14 bon hatah. Met ne aban
hamoh-popuz tin hodad hakez, oñ rotap
pim herï kosisinañ honeo helat abarah
eteh, ma pim herï pos betet pim pulip sat
eteh, povoz ne unun. Oñ God nenap aban

popuz tahavoz hodad hakez. [3] Met maot
epat arin añom, Aban pop pim herisinañ
honeo helat eteh, ma herï pos betet pim
akö nenap helat eteh-povoz ne hodad nat,
oñ God pim tahavoz hodad hakez. [4] Met
aban pop revah abarah God hez-ham tin
porah bat helahan, pi poek het Godiz ñetiñ
tin hahan hateveteh-poñ hapan hezavoz
ahao mañahan hezaek, pi rekot modarin
namañotuzat ravah. [5] Met God aban pop bat
helahan pi hatevetet etehavoz homet, ne
rekot biñ haovai sohom, oñ nemauz tovai
emoohovoz homet biñ narav het honoñai
tairañ neeh ou ravamah-poñihö nemauz
kezao bavon navatamahan, darim Amipuz
kezao ahoam ou ravamah-nen poñiz biñ
ravat haovai sohom. [6] Met nem poek sat
etehovoz homet biñ ravat nem abatao bat
hel batohotin, ne kut het nak toh narab.
Tat nemauz ñetï rotapuv ok añoh narab.
Met ne ñetï pot nao arin naañotü, oñ
arimauhö nem tovai haovai samohovon
etet hatevetet nem kapotaz tin hodad ravat
hepekez ne zait toh.

Getahavez zut nai Pol rouvah

[7] Met ne abarah helat ahö tin poñ dari
ham añarab hodad nat hez-poñin nañat
nañairoohan, etet hatevetehoek ganö ne-
mauz abatao bat hel batat hodad horï nao
bom hezavoz God gu hahan Seten nem
herisik getahav orouvamahavoz zut kakam
ahö nao netahan ne itetevor kakamao hat-
evetevai emohot nemauz abatao ba ahö
navat, oñ bat hor batat het tovai samoh.
[8] Met pot netahan kakamao hatevetevai
emoohoek, ne navokaro nao darim Amip
bavon navatapanen maot tin hemaz piin
ahoam mañoohon, [9] pi neen epat nañooh,
"Met nimauz kezao bon tamahan neohö
ok masakao nanat nem kezao nanamohon
niitï ahö ravamah, povoz nem gogot am
tovai sameñiek, añarab modari nem kez
ahovoz hodad ravamah." Pot pi neen
nañoohaek nem kakam hateveteamoh-pov
ba nanevet, oñ am hez, povoz ne epat
hamoh, Met Kristo bakez navatat hezan
pim gogot tovai samoh-nen povoz homet
ne biñ ravat het nem heris sikö tat kezao
bon hez-epesiz ne hom nameotü, pot ne
hamoh. [10] Povoz Kristoz gogot tovai samo-
hon modarihö honoñai nañ netamah, ma
ñetï horiñ nañamah, ma nemotü bamahan
bon tamah, ma kakamavor itetevor mod
tairañ netamahan ne sikö tamohoek, am
biñ ravat pot homeamoh, Met ne kezao
bonop, oñ Kristo bakez navatamahan ne tin
pim gogot tovai samoh. Pot ne homet hez.

Korin añaraboz homet mañahat ev

[11] Met ari Korin añarab, ne arimatak emat
Kristoz ñetiv añoohovoz ari homet nemaz
biñ ravat ñetï tinañ hagitin, tin ravah
narab, oñ ari pot nañ nak hezavoz homet,
nem tooh-ñetiñ arin añohoek ne aban ho-
dadeo bon kut betezapuz zut ravat arin ok
añoh. Met arinañ aban het, "Dei aposor
abanari ev," pot moreg hamah-poriz ari
biñ ravat nemaz ari biñ narav tamegiek,
epat maot arin añom, Met rotap ne aban
abatao bon betezapuz zut hez, oñ God gog
epovok ne neñehan hezaek, aban arinañ
het añamahan hamoh-porihö ne ritou ne-
tat nakez. [12] Met batam ne arinañ honeo
hehorah Godiz ñetiv arin añovai pim kezao
nanoohan ne kaev narav, oñ rez kek tat
red añaraboz rekot natotuz poñ ahoam arin
añairoohon ne Kristoz aposor abanap rotap
ravat hakez-pov ou ravahan ari hodad har-
aveg. [13] Pot tat ari tin etooh, oñ petev ari
nemaz epat hameg, "Met Iesuz añarab zei
mod potak katak hez-poriz Pol tin homeme
hezavoz zut darimaz pi tin homeme nakez."
Met ne monisir gipizoz tekï tohopuh, ari
nanepekez mañ naañ toohovoz homet, ari
tu ravat nemaz okat hamegi? Met eñaro-
hol, pot etohovoz homet, "Horï ok etah,"
pot hat nemaz mogao tat heza? Met gu
hapek, povoz epat arin añom, Ok ari nemaz
homet mogao tameg-pov unun manepeken
bon tap. Pot arin ev añamoh.

[14] Met batam arimatak navokaro ne emat
arin eteohö, met petev maot emoman na-
vokaro nao ravapan. Met emomaz porah
nem ok emat het tooh-taputam tohot nai
nanepekez arin neohö mañ naañotü. Met
tairaiz ne nanan tepekez hamoh home-
tunei, oñ ne arimotü nanohopekez zait nat
het, ari lop masak netohot hepekez ne zait
ahovonañ hezaek ok emomaz toh. Met
ñarohol gog ahov tat parum nonor pap
gipiz manamah bon, oñ nonor papahö kez
tat parum ñarohol gipiz manamah, met
povoz zut ari nem ñarohol ba avatat hezari
nem gipizor modatü ari ne nananotü. [15] Met
ne ari eñizohomaz hat orah rezah gog
ahov tohot heman, nem biririv zuam bon
tapanezat ravapanen ne kaev naravotü, oñ
am eñizohot hem. Met pot ne arimaz
homet loporï anamohovoz hat ari nemaz
kaev ravat kos rez nanameg ma tair?

16 Met ne arinañ het arimotü nav
hehö, pot menoh-epov rekö hat ari bavai
nakaotü, oñ arihanañ nari epat hapan
batah, “Met Pol epeek emat ourah monisir
modatü nav, oñ pi petï moreg etat kilam
boohap ok.” 17 Kar, met pot nari hapan
hezavoz homet epat arin añom, Met ne
aban mod nari meeman, ok arimatak
emat monï nas moreg etat bapanepuh,
paru pori monï pos kilam bat emat ne ev
nanapanez parun mañoho? Evo, pot ne
parun namañ. 18 Met Taitas iok arimatak
emat arin etepanez ahoam mañoohopuh
pir aban modap parup honeo meehon
emahan ari parupin etegivoz ari hodad.
Met parup poñariv moreg nao etat arim
monï nas givogï baha? Evo, parup amun
pot nao ari naet, oñ pot nari hapanezavoz
kapot bon, pot ev hamoh. Met dei Taitas
lop honerï ravat het Godiz Pul Tinapuz non
honeoroh sohot gogot tovai sameg-povoz
ari hahodad.

19 Met ev arimaz homet menamoh-epeñ
ari rekö hat, “Met Pol pi aban tinap ok,
pot pimaz nae nap mañookaz hat ñetï epeñ
ev menahan hez,” ganö pot ari haotunei,
oñ ne Kristonañ honeo hez-epop arin año-
homan, hodad tinao bat kez tat hepekez hat
ñetï epov ev menamoh. Met God etet hezan
ne ñetï rotapuv ev arin añamoh. 20 Met
arimatak emoman arim hepekezao horiam
hepeken, ne etet honoñai tom hezavoz ne
ahoam homeamoh. Tat arin ñai añoman
ari amun honoñai tepeken, dari tin ho-
neo naketuzat ravapan hezavoz ne ahoam
homehot hez. Met ne arimatak emat ete-
man, ari nari modari tin tohopanen etet
kaev ravat hepek, ma mod nariz mogao tat
hepek, ma ari mod nari nae nari ser hahot
berat main main ravat hepek, ma ari mod
nari modariz kosimaratï ñetï pekü pekü ha-
hot hepek, ma ari nari arim abatañ bat hel
batat hepeken in balavï ahov aritï hepan
hezavoz ne ahoam homeamoh. 21 Met ari-
matak emat eteman arim nari batam paru-
mauz zait nenañik tooh-potam tohopan,
ma betezam nae nari booh-poñ navet am
tohot parum loporizaroh hodad tin modao
nav am horï tohot hepan. Povoz ne emat
eteman nem batam arinañ het tooh-gog
pov betezam ravapanen, Godiz etañik ne tu
ravat hemaz povon ari etet hepeken, ne iñir
zakep ahov tohot hem hez. Pot homet ñetiv
ev menamoh.

13

Korin pori parumauz tin korav hepan

1 Met ne arimatak navokaro haemo-
hon dari het sohoek petev maot modao
emoman navokaro nao ravapan. Met
Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,
Aban nañariv ma nañariv napuhö modapuz
tapanezavon etet, “Okop horï tahan ete-
gip ok,” pot hapan, povoz rekot poñariviz
hapanezao hatevetet barotap batat horï
tapanez pop hañ horiv metepek. Pot
menah. 2 Met batam ne arimatak emat
het sohoekanañ maot modao emoh-porah,
ne arin epat ñai haañoh, Met ari horï
tovai emamegiek, ne sat het maot emo-
mazarah am horï tohopek, povoz arim
tohopekezavoz hañiv etomazat ravapan.
Met arin añoh-okat petev hotoh ev heza-
ekanañ maot arin epat añom, Met rotap
arimatak emoman nari am horï poñ to-
hopan, povoz poriz ne zakep natotü, oñ ñetï
kezao mañom, ma hañ horiv am metom.
3 Met ev hañiv etomaz menoh-epov ari rekö
hat epat hapek ma tair, “Met Kristo piin
mañahat Pol ev menah, ma pimauz ho-
dadevokam ev menah?” Pot hapek batah,
oñ emomaz hamoh-porah ne Kristoz keza-
vonañ het arin ñai añom, povoz rotap ne
Kristoz nañamahat arin añamoh, pot ho-
dad tepek. Met rotap Kristo arinañ ho-
neo hez-pop sikö natap, oñ kez ahovonañ
hezap ok, povoz ne emomapuh hodad
tinao maot bepekez hat pim kezavonañ het
arin añohom. 4 Met batam pi zirah ur
ñomah-porah pim heris sikü hehan urahan
ñomah, oñ God ñomahaekanañ maot pim
kez ahovonañ baviriri batahan bal hahaek
petev pi kez ahovonañ hez. Met pim zut dei
amun deim heriñ sikö tat hez, oñ God bakez
avatamahan Kristonañ honeo hezaek, ne
rekot kez tat arim horï tamegin hamoh-poñ
ba oñ avatohom.

5 Met arimauz hezavoz an tat home-
hopekez epat añom. Met rotap ari Kristoz
ñetiv bahorë hat heza? Ma pi arinañ ho-
neo emat hakeza? Met pot arin at añoh-
epovokaroz homet arim hepekezao tin ba
oñ batei. Met ganö arim nap giz nenasik
Kristoz abatao hahopanezaek, pinañ ho-
neo nakez tapan hezavoz homet okat at
añoh. 6 Met rotap Kristoz ñetiv dei bahorë
hat hezaek ari deim hezavon haetet, Paru
pimeri haravah, pot ari hodad ravepekez
zait toh. 7 Ma orah rezah God ari eñizo-
hopanen, tin tovai sohopekez hat ne piin
mañ mañamoh. Met ne batam arinañ ho-
neo het pim gogot toohon, pim añarab ari

ravegivoz homet paru añarab modari arin
etet, “Rotap Pol tinam Korin añarab meñi-
zoohaek petev paru tin tovai samah,” pot
hahopanez hat piin mañ mañamoh bon, oñ
ari pim añarab ravat hezaek, tin nenañihar
tohopekez hat piin mañ mañamoh. [8] Met
arih emat hañiv etomaz hahovoz homet
epat arin añom, Met ne aban epopuhö ñetï
rotapuvoz nonor rekot namerizotü, oñ ari
am ñetï poñ tin baval hat tovai sohopekez
hat arin añohom. [9] Met ari tin pim ñetï
poñ baval hat tovai sohopeken, ne emomaz
porah hañ horiv etomazat narav tapanen
petï nari epat hapan, “Met Pol pi kezao
bonop, povoz hañiv etapanez hahaek naet,
oñ dari Korin añarab kezavonañ het tin
tovai sameg.” Pot nemaz hapanen ne
horï naravotü, oñ arim tin tohopekezavoz
homet biñ pimau ravom. Povoz orah rezah
tin nenañihar ari tohopekez Godin mañ
mañamoh. [10] Met Kristohö kez nanamah-
povonañ ne arimaz korav ahop ravat het
hañiv etat bahorï avatomaz pi homet kez
pov ne nanan, oñ kez povonañ het eñi-
zohoman, ari kez tat tin tovai sohopekez
hat piuhö nanamah-povonañ tovai samoh.
Povoz pim ñetiñ tin baval hat tovai so-
hopeken ne arih emomazarah kez ravat hañ
horiv naetotuzat ravapanez homet ne ev
hotoh hezaek, ñetï epov menat meeman
ari bat rekö hat tin hodad tepekez hat ev
menamoh.

Ñetï meteo ev

[11] Nem bosir sau ravat hezari, ne ari
tin hepekez hat ñetï meteo ev menamoh.
Met ari tin tovai sohopekez nen poñizahar
homehot hezei. Tat nem arin ev añoh-
ñetï epeñ hatevetet hodad tinao bat baval
hahozei, ma ari lop honerinañ ravat tin
honeo hepek. Tepeken God darimaz za-
kep etamah-pop arinañ honeo hepanen,
ari lop tinarizaronañ hepek. [12] Met ari
topourameg-porah nae nap tin metameg-
pov tin ou ravohopanez mar nae nap
manohozei. Met nenañ honeo het Godiz
homet hez-pori arimaz homet, “Paru Korin
añarab tin hepanez dei zait teg,” pot ha-
haek ev menamoh.

[13] Met darim Amip Iesu Kristoz masakao,
ma Godiz zakep etamahao arinañ hepan,
ma pim Pul Tinap arim loporizaroh hepa-
nen tin hepek.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

GALESIA
Ñetï garosikao

Galesia ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Galesia zei ahö posik añarab Zuda bon, oñ patari ahoam heh, met parum ñaravatak Zudahol honeo aviam heh. Met poek Polihö añarab porin Iesuz ñetiv mañoohan, paru hatevetet Kristoz homeo badae batat hehan Pol sahan tokat Zuda parum ñaravatak hehari epat mañooh, "Evo, tin bon, ari betezam Iesuzari naravotü, oñ garos deim tamegit ari aban patariz biz kosiñ eelak, ma Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñiz hodad ravat tovai sohot dei Zudaholoz zut ravepek, povozahoh pim añarab ravepek." Pot mañat ba in balavï metoohan, Pol hotoh sat hehaekanañ hatevetet ñetï epov paru meñizapan homet menat epat mañah, "Met ari Zudaholoz tamahat tohopekez añamahpov betezao ok, oñ Iesu arim horivoz hañiv bat ñomah-nenavoz homevai sohopekezaek, Godiz etañik pim añarab tinari ravat hepek." Pot menat paruhaz meeh.

Met Iesu abarah hasahan krismasañ 23-iz zut bon tahan, Galesia zeisik Zudahol het pot manoohavoz homet, Pol ñetï epov menat paruhaz meeh.

Aban Pol ñetï epov menah

1-2 Ne Pol, met dei aban nenañ ev hezarihö ari añarab Galesia zeisik Iesuz homet hezariz hat ñetï epov ev menakaz teg. Met ne aposor abanap banavatahan hezaek, ham aban narihö gog epov tohomaz neen nañah bon, oñ Iesu Kristor God darim Papap, pi ñomahaekanañ maot baval hah, parup poñarivihö añarabon ñetiv mañovai sohomaz nañahat mañamoh.

3 Met God darim Papapur Iesu Kristo darim Amip masakao anohopanen, ari lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

4 Met batam God darim Papap Kriston mañahat pi baval hat het emohot ev hamarah horï povor kao an pap manat hezaek, erat darim horiñiz hañiv bat pi am ñomahapuh horï hegiek baeverevah. 5 Povoz orah rezah dari Godiz abatao bat hel batat biñ mañovai sohok. Rotap ev hamoh.

Iesuz ñetï patao mañah

6 Met God ba ou avatat masakao anahan ari Iesuz homeo badae bategipuh hezaek, ñetï patao arin añamahan, zuam Iesuz ñetï rotapuv betet kos rez manat ñetï mod pov baval hat tameg, met arim pot tamegivoz ne home midin tat hez. 7 Met ñetï arin añamahan hateveteameg-pov Iesuz ñetiv bon, oñ aban nari pim ñetiv ba in balavï tat, "Iesuz ñetiv ev," pot moreg ok añamahan, ari hatevetet lop houlorizaronañ hez. 8 Met parum añamah-okovoz homet epat añoman hatevetei. Dei aban koravorihanañ nap, ma abarahanañ enzol nap erat batam arinañ het, Iesuz ñetiv añoogin hateveteogpov ba in balavï tat ñetï patao arin añapan, povoz pot añapanez pop horiek sapanez non poorotihar sohopan. 9 Pot ev arin haañoh, oñ maot añoman hatevetei. Met garos ñetiv hagin hatevetet barotap havategiek nap, "Iesuz ñetiv ev," pot hat ñetï patao añapanez pop Godihö meepanen horiek sat hepanezap ok.

10 Met ari tair homeameg? Ev nem ñetï menat anomaz toh-epov nemaz loporizaroh biñ ravat hepekez nao, ma God neen etet pim loporih nemaz biñ ravat hepanez nao ev menamoh? Met ari añarab loporizaroh biñ ravat hepekez homet ñetiv añohotin, ne Kristoz gog abanap narav toh narab, oñ ne God biñ ravat hepanez añamoh, povoz ne Kristoz gog abanap ravat hez.

Pol God gogovok meñeh

11-12 Met nem bosir sau ravat hezari, ne Iesuz ñetiv añarabon mañovai samoh-epov ham aban narihö parumauz hodadevonañ neen nañahat hamoh bon, oñ Iesu Kristo pimauhö ñetï epov nañahan haovai samoh.

13-14 Met batam nem het tooh-ñetiv ari hahodad. Met ne deim iz mimiholoz haovai emoohat, kez tat baval hat tohot Godiz homehot het nem kapotakariz tamahat ahoam zait tat het, dei honerah avatahan ahö ravat hegiri, neohö paru ritou metat kez tat tovai emooh. Pot tovai emohot añarab Iesuz ñetiv hatevetet baval hat toohariz kaev ravat, paru Iesuz ñetiv betepanez kakamao ahoam metooh.

15-16 Met nem nonopuz ñekevok hehon ne nanavat heh-porah, God ba ou navatat nemaz pot hah, "Tokat epop batapanen ahö ravapanepuh, nem gog abanap ravat hepan." Met pi pot nemaz hat hehaek, tokat ne Iesuz ñetiv añarab patarin mañohomaz Godihö pim masakavonañ pim ropun neen nañairat epat nañah, "Ni nem ro epopuz ñetiv añarab patarin mañohoz." Pot nañahan ne sat aban napun nañahpovoz homet at namañ, 17 ma aposor aban Iesu garos ba ou batahan, Zerusalem zei

ahotak heharin sat at namañ, oñ ne zuam
Arebia zei pat posik aban pori bonoek sat
hehopuh, poekanañ tokat maot Damaskas
zeitak emat hehö.
18 Met ne Iesun eteohö-poekanañ kris-
masañ 3 bon tahan, ne Pitan etet hodad
ravomaz hat Zerusalem zeitak sat, ne pinañ
honeo hehon alizañ 15 bon tah. 19 Met porah
ne Pita ma darim Amipuz bosip Zemis nen
poñarivin eteohö, oñ aposor aban modarin
ne et narë. 20 Met ne ñetï moregao ev
namen, oñ God etet hezan ñetï rotapuv ne
ev menamoh.
21 Met ne poekanañ Siriar Silisia zei mod
posikaroh zei potak katak sat em tooh.
22 Met pot tooh-porah, Zuda añarab Kristoz
togut ravat hehari ne Zudia zeisik houl
nakez, povoz paru neen etet hodad nat.
23 Oñ mod nari nemaz pot hahan paru hat-
eveteoh, "Met batam Pol dari Iesuz ñetiv
kos rez manakan ñetï betezao ravapanez
hat kakamao etooh-pop maot ñetï tapuv
modarin mañovai samah." 24 Pot nemaz
paru haohan Zuda añarab pori hatevetet
Godin nemaz biñ mañovai sooh. 1 2

Polir aposor modari togü manah

2

1 Met krismasañ 14 bon tahan, dei Ban-
abas maot Zerusalem zeitak sakaz tat Taitas
bavizat dei honeo seg. 2 Met nem hodade-
vok poek soh-bon, oñ Godihö epovoz homet
somaz nañahan soh, Met ne añarab patarin
Iesuz ñetiv mañovai sooh-gog povoz paru
Iesuz togutaz aban korav añovai ahori tin
hodad nat het, "Pi horiam tamah," pot
hapan hezavoz homet, ne poek sat aban
nen porinañ dei togü manat nem gogovoz
kapot bar mañoman, paru tin hatevetet ho-
dad tapanez parun mañooh. 3-4 Met Taitas
deipinañ heh-pop pi Zuda bonop, oñ Grik
aban biz kosis naelap, met Zerusalem zeitak
hegin, Zuda aban nari, "Dei Iesuz añarab
ev," pot moreg haohari deim ñaravatak ho-
neo emat het ñetiv haogin, rez kek tat epat
dein añooh, "Evo, met dari mapori tin ho-
neo hekaz Mosesiz ñetiñ baval haok, povoz
Taitas darinañ tin honeo hepanez garos
pim kosis meelak." Pot añah, oñ batam
Mosesiz ñetï poñihö edemahan hegiek, pe-
tev Iesuhö baevilat non tinaoroh haeñe-
han hezaek, maot ñetï poñiz irih sookaz
añahan, 5 dei epat parun mañeg, "Evo, met
Iesuz ñetiv hatevetet paru añarab patari
lop tinarizaronañ haravat hezaek, Iesuz ñe-
tivonañ mod hameg-okov bahoneo nava-
totü." Pot mañat Taitas pim kosis meelakaz
añahaek evo mañeg, povoz Iesuz ñetï rotap
pov ari añarab patarinañ tin hepan.
6 Met God añaraboz herï nenañinañ
tamahavon etet an tamah bon, oñ ma-
poriz loporizaron etet an tamah. Povoz
ne Zerusalem poek het korav ahö poriz
ne ñaihet nat hehopuh, ari añarab patarin
Iesuz ñetiv añamoh-pov bar mañohon,
paru aban pori hatevetet ne ñetï mod nao
arin añomaz nanañ, 7-8 oñ "Tin ok," pot
hah. Met Pita rotap God pim kezavonañ
pim aposor abanap ba ou batat, pi Zuda-
holon Iesuz ñetiv mañovai sohopanez gog
epovok meñehan hez, met povoz zut ne
añarab patarin mañohomaz aposor abanap
ba ou navatahan tovai samoh, pot deipimaz
hodad ravah. 9 Met Zemisir Pitar Zon paru
poekariz korav ahö ravat heh-pori Godihö
ne gog ahö epovok neñeh-pot hodad ravat
dei Banabas maras anat pot añah, "Ae,
dari gog honevok hez, met dei Zudaholon
mañovai sohok, oñ arip Zuda bon oñ añarab
patarin mañovai sohopek." 10 Pot añat epat
añah, "Met arip paru Zuda gipizor nonair
nai bonoriz unun manotunei, oñ zakep tat
meñizohot hezei." Pot añahan ne zait tat
nem meñizohomaz homet hehö-pov am
kez tohot hehö.

Pol Pitan ñai mañah

11-13 Met tokat ne Antiok zeitak hehon,
Pita poek emat het pi Iesuz homet heh-
añarab pat narinañ tinam het gipiz nohot
hehan, Zemis pim Zuda mod nari meehan
poek emah. Met emah-pori pot homeh,
"Met Iesuz homehot hez-añarab patari
parum biz kosiñ meelapan, povoz deinañ
honeo dari toutat gipiz nook." Pot homet
hehari emahan, Pita pori pim toohavon
etet kaev ravapan hezavoz homet, main
ravat garos toutat nooh-porinañ honeo ra-
vat maot nain. Tahan Zuda modari paru
amun ñaihet tat main ravat añarab patari-
nañ gipiz nain hehan, Banabas amun horï
homet pim mod porinañ main ravah. 14 Met
horï pov tahan ne etehon tin narav tahan,
ne añaraboz ñaravatak bal haz rouvat Pitan
ourah epat mañoh, "Ni okat teñiek Iesuz
ñetï tinao tinam baval nak teñ. Met ni Zuda
abanap ok, met garos añarab pat porinañ
het parum tamahat taput tat honeo gipiz
hainooñ, oñ petev nim modari emahan,
ganö tat ni main ravat hezaek pat porihö
rekot niin epat nañapan, 'Met erom, dei

ari Zudaholoz zut ravat arim tameg-taput
takaz hat okat tat main raveñi?' Pot nañapan hezag, tovai ni okat totun." Pot piin
mañoh.

Iesuz homeo badae batat hek

15 Met deim nonor pap Zudaholohö
avatah, povoz dei Zudahol ev, met añarab
patariz horiam tovai samah-poñ dei nat,
16 oñ Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ baval
haovai emoogivoz God dein etet, "Ari ñetï
kateñir ah ñeñ baval hameg, povoz tokat
hañ horiv naetotü," pot añaha? Evo, pot
dein naañ, oñ Iesu Kristo darim horiv
bat ñomahapuz dei homeo badae batat
hezaekan God etet epat hamah, "Ae, ari
tokat arim horiñiz hañiv ne naetotü." Met
nap Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ baval hat
tovai sohopanezaekan God etet, "Okop
horï tamahavoz hañiv navotuzap ok, pot
nakaotü," met nap Iesu Kristoz homeo
badae batapanen God etet, "Nem rop
okopuz horiñiz hañiv bat ñomah, povoz
ne pimaz 'Hañiv navotuzap ok,' pot ev
hamoh," pot hapan.
17 Met dari Kristonañ honeo het non
tinaoroh hezaek, pi eñizapanen añarab
patarinañ tinam het gipiz nohot maot tokat
Pitaz tahat tat paru patarinañ nain hek,
povoz Iesu horï pov takaz eñizah-pot rava-
pane? Evo, oñ horï pot nao takazavoz
Kristo naeñizotü. 18 Povoz ne epat bar año-
man ari hodad tepek. Met Iesuz homet
samohoek, ne maot nem loporï borourat
non batamorotï sohot arin Mosesiz ñetiñ
baval hahopekez añohom, povoz nem horiv
ahö ravapan. 19 Met batam ne Mosesiz
ñetiñ baval hat tovai sooh-poñihö nem horï
tovai emooh-poñ ba ou batah, oñ ne ñetï
poñ betet Kristoz nonoroh samoh. Povoz
met ñomamahari paru ham heriñinañ het
tovai soohavoz hom namee hezavoz zut,
nem ham herisiz zaitivok Mosesiz ñetï poñ
baval haohovoz petev hom namee hez, oñ
God nenapuz homevai samoh. Met ro-
tap Kristo zirah ur ñomah-porah ne pinañ
honeo het ne amun ñomoh. 20 Met ne
ñomoh hahö-epovoz kapot epat hez. Met
batam nem ham herisiz zaitivonañ het to-
vai emooh-pov pinañ honeo ñomat bon
tah, oñ petev Kristo Godiz rop nemaz za-
kep tat ñomah-pop nem loporih hezaek, pi
nenapuz homeo badae batat tovai samoh.
21 Met maot epat añoman hatevetei. Met
añarab Mosesiz ñetiñ baval haovai soohan,
Godiz etañik parum horiv bon tahan tin
ravahatin, Iesu darim horiv bat ñomah-
pop betezam ñomah, pot hahö narab. Met
Iesu betezam nañom, oñ darim horiv bat
ñomah, povoz Godiz masakao anahan Iesu
ñomah-pov ne kos rez namanotü.

3

Mosesiz ñetï kateñihö naeñizotü

1 Met ari Galesia añarab, tair tat ari kutari
maot ravat hez? Met ne arinañ het Iesu
Kristo zirah urahan ñomah-ñetiv arin bar
añohon hatevetet tin hodad haraveg, oñ
petev mod tairari arim hodadeo ba in balavï
etat hez? 2 Povoz arin at ñe nao ne epat
añom, Met ari tair toogin Godiz Pul Tinap
arihaz emah? Ari Mosesiz ñetï kateñir ah
ñeñ baval haogin aritï pop emaha? Ma
Iesuz ñetivon hatevetet homeo badae batat
hegin emah? Rotap ari Iesuz homeo badae
bategin arihaz emah. 3 Oñ ari kut hezari,
batam Godiz Pul Tinap lop mageirizaro
anahan ari pimeri raveg, oñ petev Mosesiz
biz kosiñ elookaz hah-pov Iesuz ñetivonañ
bahoneo batat tinari ravat hepekez home-
amegi? 4 Met rotap ari Iesuz ñetivon hat-
evetet barotap batat hegin, mod narihö
kaev ravat kakamao etahan hateveteg-pov
petev betezao ravat hez, ma tair? 5 Met
God pim Pul Tinap ari anahapuh, arim
ñaravatak añaraboz natotuz red povor kao
tamah-poñ ari Mosesiz ñetiñ baval hat to-
vai emoogivoz homet pot etooh, ma ari
Kristoz ñetivon hatevetet barotap batat
hegiek pot etooha?
6 Met ari Abraamiz hehavoz homei.
Met pimaz epat menahan hez, Pi Godiz
mañoohat hatevetet barotap batah-povon
God etehan pim aban tinap pot ravah. 7 Met
povoz zut añarab tairari Abraamiz toohat
Godiz ñetiv barotap batamah-porin God
eteamahan, Abraamiz mim tinari ravat
hez, povoz ari hodad ravei. 8 Met batam
God pot homeh, Tokat añarab patari nem
ropuz ñetivon hatevetet pimaz homeo
badae batat hepanen, nem etañik hañ
horiv navotuzari pot ravat hepan. Pot
homet pi Abraamin ñetï tin epov mañahat
Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,
"Met nim mim nap ou ravapanen poekanañ
nem masakao añarab maporizaroh an pap
manapanen biñ ravat hepan." 9 Met pot
menahan hez, povoz dari epat hodad,
Abraam tin pot toohavoz zut paru tairari
Godiz ñeo barotap batamahari masakao
manamah.
10 Met epat amun menahan hez, Nap
Mosesiz ñetiñ baval haovai sohot ñetï avï
nairar elat ritou tapanez pop Godihö hañ

horiv metapan. Pot menahan hez, povoz
dari epat hodad haravameg. Met añarab
tairari Godiz etañik tin ravat hepanez hat
Mosesiz ñetiñ baval hat tovai samahari ñetï
poñiz nao elat ritou tapanezaek, hañ horiv
bapan. 11 Met mod epov amun menahan
hez, Met añarab tairari Godiz homeo badae
batat hepanez pori pim etañik tinari rava-
panepuh, pohao tin het hepanez nonoroh
sohopan. Met menahan hez-pov rekö hat
dari epat hodad ravameg, Nap Mosesiz
ñetï nenañiz homet tovai sohot, Ne Godiz
etañik tin hezap ev, pot homepanez popun
etepanen pi tinap naravotü. 12 Met Mosesiz
ñetiñ baval hat samahao, met darim Godiz
homeo badae batamegiv honeo ravat heza?
Evo, oñ main main hez. Met epat amun
menahan hez, Met ari ñetï mapoñ baval hat
ñetï avï nairar elat ritou nat hepek, povoz
pohao tin het hepek. Pot menahan hez, oñ
dari añarab pot tookaz rekot bon.
13 Met dari Mosesiz ñetï mapoñ baval
nak hek, povoz hañ horiv bat kakamao
ahoam hatevetek. Oñ epat amun menahan
hez, Met tairari zimedek bizat uramah-pori
Godihö ok hañ horiv metamah. Pot mena-
han hezavoz zut Kristo darim hañ horiv bat
kakamao ahoam hatevetek hezavoz homet,
darim urutak pi hañ horï pov bat kakamao
hatevetet ñomah, povoz dari tokat kaka-
mao hat navetetü. 14 Met Kristo pot tat
eñizah, povoz batam Abraamin pim iz mim-
ihol masakao manohopanez au mañahan
hehaek, petev ari añarab patari amun Iesu
Kristonañ honeo ravegin, pim masakao
anamah. Tamahan dari honeo ravat pimaz
homeo badae batat hezaek pim Pul Tinap
meepanen erat eñizohopanez au añahan
heh-poek meehan daritï haerat hez.

God Abraamir Mosesin au mañah

15 Met nem bosir sau, darim tamegivoz
homet epat añoman hatevetei. Met aban
nañariv nao tapanez ñetiv hat bahoneo
batat hepanezaek, ñetï parupim hapanez
pov rekot naelotü, ma aban mod napuhö
ñetï mod nao hat parupim hah-okovonañ
bahoneo navatotü, oñ parupim ñetï hat ba-
honeo batapanez nen potam hepan. 16 Met
povoz zut batam God Abraamin epat au
mañah, "Met tokat nim iz mim nap ou
ravapan." Pot mañahaek pi pim iz mim
maporiz homet pot nak, oñ pim iz mim
hon napuz homet pot au hah. Met dari
hodad, Abraamiz iz mim pot ou ravapanez
au hahan hehap Kristo ok. 17 Met aban
poñariv ñetiv hat bahoneo batah, pot ev
menohovoz homet kapot epat añom, God
Abraamin au mañahaekanañ krismasañ
430 bon tahan pi Mosesin ñetï kateñir ah
ñeñ mañah. Met garos Abraamin pim
iz mimipuz au mañahan heh-pov Mose-
siz tokat añarabon mañahan heh-povohö
elaha? Evo, povohö elat ritou nat, oñ
pim garos au mañahan heh-pov petev am
hez. 18 Met God pim masakao anohopanez-
pov Abraamin mañahao baval hat dari
anohopan. Met batam Mosesiz ñetiñ baval
hat tovai emoogiek masak pov haana-
hatin, Abraamin garos au hamañahan heh-
masak pov ou narav tah narab. Oñ God
Abraamin au mañahan hehaek, petev taput
tat mañah-pov baval hat dari am masakao
anamah.
19 Met God Abraamin pim iz mimip tokat
ba ou batapanez batam au mañahaekanañ
tairaiz Mosesin ñetiñ maot mañahan mena-
han hez? Met batam Abraamin au hamaña-
han hehanahoh, añarab tinavor horivoz
kapotaz hodad nat heh, povoz parum
horï tooh-poñiz hodad tapan hat ñetï poñ
Godihö enzolipun mañahan erat Mosesin
mañah. Tahan pi emat añarabon bar
mañah. Met Abraamiz iz mim pop ou
ravapanen, Mosesiz ñetï poñ bon tapanez
God homet piin mañah. 20 Oñ God Abraamin
au mañah-poek pi mod napun mañahan
piin namañ, oñ ñetï tin pov mañapan hat
pimauhö mañah.

Mosesiz ñetiñiz kapot mañahat ev

21 Met ni nap epat hakë batah, "Met
God garos Abraamin au mañahapuh,
tokat maot ñetï kateñir ah ñeñ Mosesin
mañahaek, petï Mosesin mañah-poñihö
Abraamin mañah-pov bavon batah." Pot
homeamegi? Evo, pot bon, oñ Mosesiz
ñetiñin hatevetegin, dari Godiz non
tinaoroh pohao sookaz eñizoohavozatin,
dari ñetï poñik Godiz etañik tin raveg
narab. Oñ Mosesiz ñetï poñ naeñiz, povoz
dari poñik pim etañik tin narav hez. 22 Met
dari añarab mapori nonair nai birepenañ
demamegivoz zut, ham heriñiz zaitivohö
edemat bahorï avatat hezan dari horï tovai
sameg, pot menahan hezaek dari rekö
hameg. Oñ batam God Abraamin dari
eñizohopanez au hamañahan hez-pov dari
Iesu Kristoz homeo badae batameg-nenari
eñizat masakao anamah.
23 Met Kristoz homeo badae batat hekaz
pov ou narav heharah dei Zudahol Mosesiz
ñetï kateñir ah ñeñiz irih hegin ñetï poñihö
edemahan hegiek, God non mod tinaorö ba

ou batapanez hat heg. [24] Tegin ñetï poñihö
deimaz korav ravat heh. Met Kristo haerat
non mod tinaorö ba ou batapanen, dari
pimaz homeo badae batat non poorotihar
sookazaek, Godiz etañik hañ horiv navo-
tuzari ravakaz ñetï poñihö deimaz korav
ravat heh. [25] Met pot etahan hegiek, pe-
tev Mosesiz ñetiñiz irih heg-pov bavon ha-
vatah. Tahan dari Kristoz homeo badae
batat hezaek, pi tapupuhö darimaz korav
ravat hakez.

Paru Godiz ñarohol ravat hez

[26] Met ari Iesu Kristoz homeo badae batat
pinañ honeo ravegiek Godiz ñaro mauri
ravat hez. [27] Met ari Kristoz abatavok
ivoh emeehan pinañ honeo ravat dimihol
meamegivoz zut, pim hepekez tin pov ari
bat sameg. [28] Povoz batam ari main ravat
heg-pov bon tahan dari añarab narir nari
Zudaholor Grik añarab, ma abat ahoñi-
nañarir abatañ bon betezari, ma abanarir
añahol petev dari mapori Iesu Kristoz
homeo badae batat hezaek, bahoneo avata-
han togü honet ravat hez. [29] Met ari petev
Kristoz añarab haravat hezaek, Abraamiz iz
mimihol pot ravegin God Abraamir iz mim-
ihol masakao manohopanez au mañahat ari
petev anohopan.

4

Dari Godiz ñarohol raveg

[1-2] Met hodad tepekez ñetï mod epov año-
maz ev toh. Met aban nap monir zeirurum
ahotü bat hepanepuh ñomapanen pim rop
papapuz nonair nai potü bapanezap ok.
Oñ pi goep hepanez porah pim pap pop
ñomapan, povoz nonair nai potuz korav
naravotü, oñ aban mod nap pir pimotuz ko-
rav ravat hepanen, ro pop aban korav hep-
anez popuz irih het pim mañohopanezat
tohot hepan. Met tokat papapuhö pim ahö
ravat bapanez hahan heh-porah ravapanen
nonair nai potü pimau bapan. [3] Met povoz
zut Iesu naem heharah, dei ro goe popuz
zut het deim ham heriñiz hodadevoz irih
het añoohat tohot heg. [4] Oñ God eñizapanez
au hahan heh-pov totoi ravahan etet, pim
ro nenap meehan erat ñari añ hamara-
hapuz loporih ou ravahaek, batahan ahö
ravat pi Zudaholoz ñetiñiz irih heh. [5] Met
pot tahaek dei Mosesiz ñetï poñiz irih he-
giri piuhö baeverevat non magei tinaoroh
eñepanen, dei Godiz ñarohol ravakaz hat
pot tah.

[6] Met ari amun Godiz ñarohol raveg. Met
God pim ropuz Pul Tinap darim loporizaroh
meehan erat hezaek eñizamahan, "Apai,
deim Papap," pot piin mañameg. [7] Met ari
aban betez abatañ bonoriz zut nakez, oñ
Godiz ñarohol ravat hezaek pi tokat dari
pim ñarohol anohopanez au hahan hezatü
anohopan.

Pol Galesia poriz loporï honoñai tah

[8] Met batam ari Zuda bonori Godiz unun
heg-porah ari pei hamarah hez-god moreg
poriz irih het tovai emoog. [9] Oñ petev ari
God rotap hezapuz hodad ravat hezaek pi
arin etet, "Nem ñarohol ok," pot arimaz
hamahaek, tairaiz maot borourat kos rez
manat batam naeñiz tooh-poriz zut Mose-
siz ñetiñiz irih ravat hepekez añamahan
okat tameg? Evo eñarohol, povoz tin bon.
[10] Met ari Kristoz homet hegiek, maot Godiz
etañik tin hepek hat, Zudaholoz tamahat
gogot natotuz aliz poñiz ari homet hez, ma
ñonis magei limar tamahan parum tama-
hat, ma krismas mamogao bon tamahan
modao bat har batovai tamah-taputam ari
tameg. [11] Met pot tameg-ñetivon ne hat-
evetet loporï honoñai tat epat homeamoh,
Met ne parunañ het ñetiv mañooh-pov
betezao ravamah batah. Pot arimaz ne
homet home midin tamoh.

[12] Nem bosir sau, ne arimaz zakep tat
iñivonañ epat ahoam arin añom, Ne Zuda
abanap, oñ Mosesiz ñetiñ baval hat tovai
emoohovoz ne hom namee hez, oñ ne ñetï
poñ betet ari eñizom hat arim zut ravoh,
povoz nem tamohot tat Mosesiz ñetï poñiz
hometunei. Met ne ok arimatak emat
hehon ari horï nao nanet. [13-14] Oñ ari ho-
dad, ne okoek emat zei modatak somaz
homehoek, lam ahov tat arinañ am het
nem heris horï ravat hehon, ari epat nak,
"Dari pimaz kaeveg, sa hep." Pot hat ari
ne kos rez nanat nanevet, oñ Godiz en-
zol nap ma Iesu Kristo aritï emahatin, ari
masak ahov meteg narabavoz zut ne masak
netoog. Toogin arinañ het Iesuz ñetiv
añoohon ari hat haveteog. [15] Met porah ñetï
pov añoohon ari hatevetet nemaz biñ ravat
hegiek, ari tair tegin petev pov bon tah?
Met batam ne arinañ het lamao tat hehorah
ne neñizepekez homet arim etañ batizat
naneg narab, pot arimaz ne hodad toh. [16] Oñ
ne ev het ñetï rotapuv arin añamohoek
nemaz loporizaro horï ravat kaev raveg ma
tair?

[17] Met paru ñetï moregao arin añamah-
pori beri akat avat sohot dari lop honer-
inañ heg-pov bon tapanen, ari nemaz
kaev ravepekepuh, parum abatañ bat hel
batepekez hat hodad horivonañ het okat
añamah. [18] Met dari hodad tinavonañ
het modari loporï manat meñizookan tin
ravohopan. Met batam ne arinañ hehon,
ari loporï nanat tin netoogivoz zut petev
ne hotoh ev hez-eparah taputam nemaz
homehopek, povoz tin ravohopan. [19] Met
ari nem ñaroholoz zut ravat hezariz homet
maot kakamao hateveteamohovoz kapot
epat hez, Met ari Iesuz homet tin so-
hopekez ne ahoam zait tat hez, oñ ari pot
nat, povoz ne kakamao hatevetet, [20] arimaz
homeme tohot hez, povoz ne emat arinañ
honeo het eñizohot ñetï masak tinao arin
añomaz zait toh. Oñ ne hotoh ev hez, povoz
ñetï kezao ev menamoh.

Egar Seraz ñetiv

[21] Met ari Godiz etañik tin ravepek hat,
Mosesiz ñetï kateñir ah ñeñ menahan
hezañ baval hat tovai sohopekez zait tat
hezari, pim batam menahan hez-epov año-
man ari rekö hat hodad ravei. [22-23] Met
batam Abraamiz roñariv batah. Met pim
añapuz asit metooh-añ nap Ega pop ña-
holoz tat ñarohol batamahat Abraamiz ro
garosikap batah, oñ God Abraamin au
mañahan hehaek, pim añ maup Sera añav
haravapanez tahap ro modap batah. [24-25] Met
ne añ poñariviz tahavoz homet zu tat
epat añom, Met batam Godihö Mosesir
Abraamin ñetï mañahan hez-povokaro añ
hahö-poñariviz zut hez. Met Abraamin
au mañahan hez-pov añ Seraz zut ravat
hez, met dañ navoz abatao Sainai Arebia
zeisik hez-poek Moses hehan, God ñetiv
mañahan hez-pov Ega as ñari popuz zut
ravat hez. Met añ popuz ñaro izahol
modariz irih het asit metovai soohan, tin
nakezavoz zut Zudahol, parum zei ahot
Zerusalem, potak het Mosesiz ñetiñ ha-
han hezat baval hat tovai sohot tin nakez.
Tahaek Ega parum nonopuz zut ravat hez.
[26] Met abarah zei tin modat demahan hez-
potaz abatao Zerusalem hamah-poek dari
Mosesiz ñetiñiz irih naketuzaek, tin hekaz
zei potaz zut Sera añ pop ravat hezaek pi
darim nonopuz zut ravat hez. [27] Met batam
Sera garos ñaro navat het toohavoz epat
menahan hez,

Ni añ ñaro navat het kakamao hat navet
heñip ni biñ ravat daañ hahoz. Met
ni añ popuz iz mimiholohö añ nim
abupunañ het ñarohol batat heha-
puz iz mimihol ritou metat belezai
ravat hez. *Aisaia 54:1*

Pot menahan hez.

[28] Met nem bosir sau, God Abraamin pim
añap rop batapanez au mañahan hehaek,
tokat ro Aisak batah, povoz zut masakao
anohopanez au mañahan hezaekanañ ari
Godiz ñarohol ravat hez. [29] Met Ega batam
añaholoz tat ñarohol batamahat Ismael
batahan heh, met Godiz Pul Tinap Sera
meñizahan Aisak batahan heh. Tahan
Ismaelihö Aisak bahorï metooh. Povoz
zut petev amun Mosesiz ñetiñiz irih het
tovai samaharihö dari Godiz Pul Tinap
eñizat hezari bahorï etamah. [30] Oñ ro
poñariviz ñetiv epat menahan hez, Met
añ asit tamahapuz rop añ maupuz rop-
unañ honeo het papap ñomapanen pimotü
navotü, oñ añ maupuz ropuhö potü bapan.
Povoz añ modapur rop meeken sap. Pot
menahan hez. [31] Met nem bosir sau, dari
añ asit metoohapuz ñarohol bon, oñ añ
maupuz ñarohol dari raveg, povoz darim
Papapuzatü bat hekazari añ revahapuz zut
Mosesiz ñetiñiz irih naketü.

5

Dari Iesuz nonoroh samegiri tin hek

[1] Met batam Seten dari edemat hehan
hegiek, Kristo erat baevilat non tinaoroh
eñeh. Povoz paru Mosesiz ñetiñ baval hat
tovai sohopekez añamahaek, maot Seten
edemapanen horï ravepek hezavoz homet
rez kek tat añamoh-eperin pot mañei.
"Evo, arim añameg-okat dei natotü." Pot
mañat ari non tinaorohahar sohozei.

[2] Met ne arin añamahavoz hatevetet
parum añapanez pot tat arim kosiñ eela-
pan, povoz Iesu darimaz homet ñomah-
pov batiu tiu batepeken, pi darimaz homet
ñomah-pov rekot naeñizotü. [3] Met tinam
maot añoman hatevetei. Met arim biz kosiñ
eelapanez gu hapeken eelapan, povoz orah
rezah ari Mosesiz ñetï mapoñ baval hat
tovai sohopekez amun gu hapek. [4] Met
ari Godiz etañik tin ravepekez hat Mose-
siz ñetiñ baval hat tovai sohopekez homet
hezari, ari Kristonañ honeo nakez, oñ main
ravat Godiz masakao kos rez manat iñi-
doh borevotï ravat hez. [5] Met tairaiz pot
tepek hezavoz hamoh hometunei, oñ dari
Iesuz homeo badae batamegiek, Godiz Pul
Tinap darim loporizaroh eñizamahan epat
homeameg, Tokat God map batin avata-
panen tin hek. [6] Met dari Iesu Kristonañ

honeo ravat hezarin God etet, Parum kosiñ
elah, ma nael, pot hom namee, oñ dari
maporin etet epat homeamah, Met nem
ropuz homeo badae batat nae nap zakep tat
loporï manat hez, ma tair? Pot homet pi
darin et bameamah.
7 Met garos Iesuz ñetiv arin añoohon
hatevetet ari tin tovai emoog, oñ petev
aban mod nari arin ñetï pat nao añamahan
ari ñetï rotapuv baval nak hez. 8 Met God
ari ba ou avatah-pop pot tepekez naañ,
oñ aban nenarihö parum homevokam arin
okat tepekez ok añamah. 9 Met bolopuz
heipitak izov rapat sapan, povoz heipit map
horï ravapanezavoz zut aban nari arinañ
het hodad horiv anat, ari mapori bahorï
etamah. 10 Oñ dari darim Amipunañ honeo
ravat hez, povoz arimaz pot homeamoh,
Paruhaz tep epee meeman sapanen, paru
bat etet rekö hat tinam hatevetet ñetï pat
moreg parun mañamah-poñ betet kos rez
manapan, pot homeamoh. Met aban pot
moreg pov añat ari ba in balavï etamah-
popuz abatao ne unun. Oñ God piin et
hareet hez, povoz tokat piuhö hañiv pop
metapan.
11 Nem bosir sau, met paru nari, "Pol
parum biz kosiñ meelapanez abanarin
mañamah," pot nemaz moreg hamah, oñ
ne Iesuz abanari parum kosiñ meelapanen
God etet biñ ravapan, pot mañohovozatin,
paru Zuda nem modari nemaz kaev narav
tah narab, ma kakamao ne nanet tah
narab. Oñ ne pot namañ het Iesu darim
horivoz hañiv bat ñomah-povoz homevai
sookan God biñ ravapan, pot añarabon
mañamohovoz kaev ravat kakamao ne
netamah. 12 Met paru arinañ het arim
kosiñ eelapanez añat bahorï etamah-pori
parumauz herï kos nañ elapan nak.
13 Nem bosir sau, batam horï povor kao
toogin birepenañ demamegivoz zut edema-
han ari hegiek, God ba ou avatat ba evila-
hapuh tinaek eñeh. Oñ, "Ne tinaek ev
hez," pot hat batam arim horï toog-poñ
betezam maot tepek hezavoz tinam homei.
Tat nae nap zakep tat loporï manohozei.
14 Met tairaiz pot tepekez hamoh home-
tunei, oñ Mosesiz ñetï menahan hez-
mapoñiz kapotakao ravat hez-povok epat
menahan hez, Met nimauz homet zakep
tameñivoz zut añarab modariz homet za-
kep tat tin metohoz. 15 Met bolop adakap
nohopanen modap emat napanez tapanen
menapanezavoz zut, ari het ser nae nap
hat mogao tat zei ñai tohopek, povoz arim
tin honeo tovai sohopekezao bon tapan.
Povoz tinam homet nae nap zakep tat lo-
porï manohozei.

Ham herisir Pul Tinapuz ñetiv

16-17 Met epat añoman hatevetei. Met
Pul Tinapuhö hodad tinao anamah, met
darim ham heriñihö hodad horï tookaz
anamah, met Pul Tinapuhö ham heriñiz
hodad horiv anamahat ritou metat bat hor
batapanez tamah, met ham heriñiz hodad
horivohö Pul Tinapuz hodad tinao anama-
hat ritou metat bat hor batapanez tamah.
Povokaro nae nap ritou metapanez tamah,
povoz dari tin tairao tookaz homeamegin
ba in balavï etamahan bapap tameg. Oñ
Godiz Pul Tinap arim loporizaroh tin ko-
rav ravat hepanez mañohopekepuh, Pul
Popuhö hodadeo anohopanezat tovai so-
hopek, povoz arim ham heriñiz zaitivok
tovai nasohotü. 18 Met arim loporizaroh
Pul Tinapuz hodadeo anohopanezat tovai
sohopek, povoz Mosesiz ñetï kateñir ah
ñe poñiz irih ari naketü. 19 Met darim
ham heriñiz zaitivohö epat tovai sookaz
añamah, Met biz bogï tovai sookaz, ma
home horiv homeokaz, 20 ma modap ñoma-
panez gihar bookaz, ma pituhol ma tairari
ba ahori batat eñizohopanez gogot to-
hokaz, ma nae nap kaev ravat mogao tat
ser haokaz, ma gitait ravookaz, ma menat
berat main ravookaz, ma modariz nonair
nain etet zait tohokaz, ma darimauz her-
iñiz homet modari meñizookaz hom namee
hekaz, 21 ma iv kezao ahoam nat rumurat
horï povor kao tohokaz, met ham heriñihö
pot tookaz hodadeo anamah. Met ñetï epov
batam haañoh, oñ petev maot ev añoman
hatevetei. Met paru horï potü tamahari
Godiz masakavoz roketak naketü.
22 Oñ Godiz Pul Tinap epat tookaz ho-
dadeo anamah, Modariz zakep tat meñi-
zook, ma biñavonañ hek, ma masakavonañ
het lop tinarizaro ravat kaev naravotü, oñ
rez kek tat tinam tovai sohok, 23 ma darim
heriñ bat hel batat nakaotü, oñ darim lo-
porizaroh horï nao tak hezavoz tin korav
hek. Met Pul Tinap dari eñizohopanen
ñetï menoh-epeñiz irih het tinam tovai
sohok. Met pot tovai sookan añarab modari
evo naañotü. 24 Met batam Iesu Kristo
darim horivoz hañiv bat ñomahavoz dari
homet pinañ honeo ravat hezari, darim lop
batamorizaro horï nenañ tookaz hodadeo
anahan hegiek dari haveteg. 25 Pot tegin
Pul Tin Pop lop magei tinarizaro anahan
hezaek, pim añohopanezat tinam tovai so-
hok, 26 povoz darim heriñ bat hel navatotü,

ma nae nap honoñai nao nametotü, ma
modariz naiz zait tat ulov horï naravotü, oñ
tinam sohok.

6

Dari nae nap meñizovai sook

1 Nem bosir sau ravat hezari, met ari
Iesuz homet hezarihanañ nap horï nao
tovai sohopan, povoz ari Pul Tinapuz
añamahat tameg-modarihö etepekepuh,
pop meñizat masakavonañ ñetï tinao
mañat, maot non tinaorotï emapanez
mañei. Oñ ganö Seten zu etapanen ari
amun horï nao tepek hezavoz, homet
arim hepekezavoz tin korav ravat hezei.
2 Met arim mod naputï honoñai nao ou
ravapanen ari meñizat honeo ravat ba
oñ batohopek. Pot nae nap meñizovai
sohopek, povoz Kristoz kateo tinam baval
hat tovai sohopek. 3 Met aban nap pimauz
abatao bat hel batat, Ne aban ahop ev, pot
homehopanez pop pi abatao bonopuhö
home moregao ok homehopan. 4-5 Met
God darim gogoñ main main tookazat
au haanahan hez, povoz mod napuz
tapanezavon etet, Ne pi ritou metat tin
tamohop ev, pot hom nameotü. Oñ dari
nap nim nem hekazavoz homet, Tin ma
horï ev tamoh, pot main main homekan
darim hekazao tin ravapan, povoz rekot
dari biñ ravat hek.
6 Met aban nap Iesuz ñetiv arin añohot
hepanepuh, pimotü tekï tapanezavoz ari
ñetï epov hateteamegiri meñizat arimo-
tukanañ pim natü manepek.
7-8 Met arim loporizaroh home ganov
homepek hezavoz epat añoman hatevetet
hodad ravei. Met God nonair nai map tovai
samegitun haeteamah, povoz dari horï nao
tovai sohot, "Tin ev tameg," pot rekot piin
moreg namañotü. Met dari gipiz avañik
ñedeamegiek, taputam nap nim heriñinañ
rapat utap tamahavoz zut, darim ham her-
iñiz zaitivok horiam tovai sohok, povoz
tokat darim tovai sookazavoz hañ horiv
etat zei horisik evetepanen hek. Met Pul
Tinapuhö hodadeo anamahat tin tovai so-
hok, povoz tokat darim tovai sookazavoz
hañ tinao anat zei tinasik eñepanen pohao
tin het hek. 9 Povoz dari non tinaoroh
sookaz kaev naravotü, oñ honoñai nao
ma tairao hatevetet am rez kek tat tovai
sookan, gipiz tinatü rapat utap tamahan
belamegivoz zut, darim tin tovai sookaza-
voz hañiv tokat ou ravapanen bak. 10 Met
pot hez, povoz añarab modari tin metat
meñizookaz nonor ou ravohopanen pori
meñizook. Pot tovai Iesuzari ravat hez-
darim mod pori tin ahoam meñizook.

Ñetï meteñ ev

11 Met aban modapun mañohon neñizat
tep epee menah, met ne ev terï epat nem
marasinañ red ahoñ ev menamohog etei.
12 Met paru aban arinañ honeo het arim
biz kosiñ eelapanez añamahariz kapot bar
añom. Met dari Iesu zirah ur ñomahaek
non tinaoroh sameg, oñ Mosesiz ñetiñ
baval haovai sohot non tin pooroh rekot
nasotü, pot hamegivoz Zudahol kaev ravat
kakamao etamah, met arinañ het añamah-
aban pori pot dei etamah-povoz homet
ñaihet tat Zuda parumerihö paru kakamao
metapan hezavoz homet arin parum tama-
hat tepekez añamah. 13 Met paru kosiñ
haelahan hez-pori parumauhö Mosesiz ñetï
katë nañ elat ritou tamah, oñ arim kosiñ
eelapanen modari arin etet, "Parum irih
ravat hezari ok," pot hapanez zait tat het
ok arin añamah. 14 Met nemauz heris bat
hel batat ne biñ narav, ma mod napuz
ne homet biñ narav, oñ Iesu Kristo darim
Amip zirah urahan ñomahaek, ne pi ne-
napuz abatao bat hel batat biñ ravamoh.
Oñ pi pot tah, povoz ne ñomamahariz ham
heriñiz zaitiv bon tamahavoz zut nem ham
herisiz zait horiv amun bon tah. 15 Met dei
Zudahol deim kosiñ eelamah, oñ ari aban
patari pot naet, povoz God etet hom namee,
oñ dari lop mageirizaronañ hez ma bon,
nen povozahar pi homeamah. 16 Met dari
ñetï hamoh-tapü epov barotap batat tovai
samegiri Godiz añarab ravat hez, met pi
lop tinarizaro dari anapanen pim zakepiv
darinañ hepanez ne zait toh.
17 Met ñetï meteo ev, ne Iesuz gog abanap
ravat hezavoz paru kaev ravat kakamao ne-
tamahaek, nem herisik mormoroñ ahoam
hez, povoz ev ñetï arin añoh-epovoz homet
ari honoñai mod pot nao ne netepeken tin
naravotü.
18 Nem bosir sau, Iesu Kristo darim
Amipuz masakao arinañ tin pohao hep.
Rotap ev menoh.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

EPESAS
Ñetï garosikao

Epesas ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pol pi Epesas zei ahö potak het Iesuz ñetiv mañooh-ñetiv Aposor bodorï 18 pavar 18 sat 21, met bodorï 19 amun rekö hameg.

Met Pol Iesuz ñetiv añarabon mañovai soohan, Zerusalem zeitak Zuda pim kapotakari ñetï povoz kaev ravat pi urahan ñai aban nari Pol bat kakam zeimakeh memerizah. Tahan poek hehan tokat Roma zeitak ñevok bizapanez hat meehan, ñai aban nari Pol poek basah. Met Roma zei potak basat maot kakam zeimakeh memerizahan poek het, Pol Epesas añaraboz homet ñetï epov menat Tikikas manahan paruhaz basat manah. Met Pol pot kakam zeimakeh memerizahavoz ñetiv Aposor bodorï 21 sat bodorï 28 rekö hameg.

Met Pol poek kakam zeimakeh het Epesas añarab poriz homet ñetï epov menahtapurah pi Kolosi, ma Pilipai, ma Pilemon ñetï poñ amun menat mod porihaz meeh.

Met Iesu abarah maot helahan krismas 30-z zut bon tahan Pol ñetï epov menah.

Aban Pol ñetï epov menah

1 Ne Pol, Iesu Kristoz aposor aban God
pimauz hodadevok ba ou navatahan hezap
ev, met ari Godiz añarab Epesas zeitak het
Iesu Kristoz hahan hezat rez kek tat tovai
samegiriz homet ñetï epov menomaz ev
toh.
2 Met Godir Iesu Kristo ari masakao
anohopanen, lop tinarizaronañ hepekez ne
zait toh.

Kristonañ honeo tin hekaz ñetiv

3 Met darim Amip Iesu Kristoz Papap
Godiz abatao bat hel batat biñ mañook.
Met dari petev Kristonañ honeo ev hezaek,
lop tinarizaronañ hekaz abarahanañ hekaz
tinao erat anahan bat hez, povoz piin biñ
mañohok. 4-5 Met batam hamarar nonair nai
mapotü matut nat heh-porah God darimaz
homet zakep tat dari ba ou avatahapuh
pot homehot heh, Met tokat ne Iesu Kristo
meeman er horat paru lop tinarizaro ba-
vatapanen, pinañ honeo het nem ñarohol
ravat hepan. Tapanen ne parun etehoman
hañ horiv bapanezat naravotü, oñ tin ravat
hepan. Pot pimauz hodadevok homet biñ
ravah. 6 Tat het tokat pim ropuz ahoam zait
tat hezap meehan erat eñizah, povoz Godiz
biñ haovai epat piin mañohok, "Ni masak
ahovonañap hez."
7 Met Godiz abatao bat hel batat biñ
mañookaz kap modat ev. Met pi Iesu
meehan erat horï hegiek, darim hañ horiv
bat ñomahapuh, darim horï poñ ol betet
non tinaoroh eñehan dari hez, povoz
homet epat haok, "Kar, rotap pim masakao
ahoam anahan hez." 8 Met God hodad ahö
tinavonañ het masak pov anahan hezaek,
tair tat dari rekot rekö hak? Evo, tin povoz
rekot darihö rekö nakaotü. 9 Met tin pov ou
ravapanez hodad het pimauhö batam epat
hah, "Kristo meeman er horat meñizapan."
Pot hahan iz ravat hehaek, Iesu erahan God
pimauz hahan heh-pov ou ravahan, dari
etet petev hodad ravat hez. 10 Met tokat
pi hamarar abarah nonair nai map hezatur
hezari bahoneo batat batogü manat Kris-
ton epat mañapan, "Erom, ni nonair nai
epotur eperiz map korav rav." Met pot au
mañapanez hahan hakez, povoz porah pot
hatapan.
11 Met batam God hahan nonair nai
mapotü ou ravah, ma nonair nai berevo-
hopanez pim zaitivok homet hahan hez-
potahar berevovai emamah. Met pi mamog
dari ba ou avatat hahaek dari Kristonañ ho-
neo ravat het pimerihar ravat hez. 12 Povoz
dari Kristoz homeo badae batat hezari,
Godiz abatao bat hel batat pim masakavoz
ñetiv modarin mañovai sookan, paru amun
pimaz hodad ravat piin amun biñ maño-
hopan.
13 Met Godin biñ mañookaz kap modat ev.
Batam pi pim Pul Tinap meepanen daritï
erat eñizohopanez au hakahan heh. Met ari
amun Iesu pimeri maot ba avatapanez hat
ñomah-ñetï rotap povon hatevetet pimaz
homeo badae bategin, pim Pul Tinap ok
meehan aritï haemahan, pinañ honeo har-
aveg. Povoz ari epat hameg, "Dari Godizari
ev." Pot ok hameg. 14 Met pim Pul Tinap
darim loporizaroh hez, povoz dari epat ho-
dad raveg, Tokat dari pim ñarohol ravat
hezari tinahar hekan, pi nonair nai tinatü
abarah anapanez au hahan hez-potü rotap
anapan, povoz dari pi aliz tinavonañapuz
biñ mañovai sohok.

Epesas añaraboz Godin mañ mañah

15 Met pot pi rotap haetapan, povoz ari
darim Amip Iesu Kristoz homeo badae batat
het Godiz ñaro modari masak metameg-
ñetï pov hahan ne hateveteohö. 16 Tat
orah rezah arimaz homet Godin ñetï biñao
mañat pi eñizohopanez hat mañamoh.

17 Met darim Amip Iesu Kristoz Papap tina-
vor alizavonañ hez-popuz Pul Tinap ari
eñizat hodad tinao anohopanen, ari pim
hezhezavoz tin hodad ravat pim hahan
hezavoz kapot tinam hodad tohopek. 18 Met
pi pim alizao ari anohopanen, ari hodad
tinao bat epat homehopek, Rotap dari pim
añarab abarah nonair nai tin bat hekazatü
eñizat anohopanez God au hahan hez-potü
haanapaneg, dari tin gaa tat etet hek, pot
homehopek. 19 Ma pim kez ahovonañ dari
pimaz homeo badae batat hezari eñizamah,
pot ari tin hodad tepekez ne homet orah
rezah piin mañ mañamoh. Met God pim
kez ahö tapü povok 20 batam Iesu ñoma-
haekanañ baviririï batahan, bal hat abarah
pim mar ginasik ahopuz tek tinatak meñe-
han poek toutat hez. 21 Tat hamarah abat
ahoñinañ hezarir abarah abat ahoñinañ
hezarir Setenir pituhol ma kezavonañ hez-
modari map piuhö ritou metat ahop ravat
hez. Met petev eparaham pot hepan bon,
oñ pi pohao potam hepanen pim amiv bon
natotü. 22 Povoz pohao ahö mapop ravat
hezaek, God map matut tahan hezatü pim
irih bizahan hezan, pi dari pimaz homet
hezariz gagao ravat hez. 23 Met Iesu nonair
nai hezatur hezariz ahop ravat hez-pop
darim gagao ravat hezan, pim heris dari
ravat hezaek pi darih rekö ravat hez.

2

Dari horï hegin Kristo eñizah

1 Met batam ari horï ahoñ tovai emoogin,
horï poñ arim loporizaroh ahö ravat hehan
ari ñomamahari hat navet hezavoz zut, ari
Godiz ñetivon hat navet heg. 2 Met ari
pot tovai emoogin Seten pituholoz ahop-
uhö arim ahop ravat hehan, hamaraha-
atuz zaitiv ba ahö batat tovai emoog. Met
pi petev amun añarab tairari Godiz ñetiv
betet horï tohot hezariz ahop ravat hez.
3 Met poriz zut batam dari mapori het darim
heriñir loporizaro horï tairañ tookaz zaitiv
berevooh-poñ am toogin, God darim horï
tovai emoog-poñiz hañiv tokat etapanez
hahan heh.

4 Oñ God pi darimaz zakepiv ahö tat
pim loporï anat eñizah. 5 Tat darim lo-
porizaroh horiñ ahö ravat hehan, dari Go-
dinañ hekaz nonor bon hegin, pi Kris-
tonañ bahoneo avatat lop mageirizaro ana-
han hezaek, horivoz hañiv tokat navo-
tuzari raveg. Met pim masakavonañ pot
tat pimeri maot ba avatah. 6 Tahan Iesu
Kristo baval hahan abarah tek tinatak tou-
tat hezavoz zut, dari amun baval akahan
pinañ honeo tin hez. 7 Met tairaiz pot
etah hometunei, oñ añarab tokat berevo-
hopanez pori pim masakao map ahov hez-
povoz hodad ravat epat homehopan, Rotap
God darihö pim zakepivon añairohopanen
etet hodad tookaz hat Iesu Kristo meehan
erah. 8 Met darimauhö gog tin nao toogin
masakao anat eñizah bon, oñ God pimauhö
masak ahö pov amauam anat eñizahan
Kristoz homeo badae bateg-porah pimeri
maot ba avatah. 9 Povoz darimauz tameg-
navoz homet darim abatañ rekot bat hel na-
vatotü. 10 Oñ God dari matut etah-tapupuhö
Iesu Kristonañ bahoneo avatat lop magei-
rizaro anahan hezaek, batam pimauhö dari
gog tinañihar tookaz hahan hez-nen poñi-
haram tovai sohok.

Añarab patari Zudaholonañ honeo ravah

11 Met ari Zuda bonori, batam dei Zuda-
hol, “Godiz añarab ev,” pot deimauz hat
deim biz kosiñ eelooh. Oñ arimaz kaev
ravat epat haog, “Paru kos poñ nameelari
ok, povoz Godizari bon,” pot haog. 12 Met ari
hodad, porah ari Kristonañ honeo nakez,
oñ arim main heg. Tahan ari iñidoh het
dei Israel añarabonañ honeo ravat God dei
masakao anohopanez au añahan heg-povoz
ari unun het hamarahazatuz zaitivonañ to-
vai sohot Godiz hodad nat hegiek, Pi eñizo-
hopan, pot ari hom namee heg. 13 Oñ petev
Iesu ñomahan hez-eparah, ari patari hotoh
main hegiekanañ, Iesuz homeo badae bate-
gipuh pinañ honeo ravegiek, Godiz totoi
emat hez.

14-15 Met batam Mosesiz ñetï menahan
hez-poñ dei Zudahol baval haog, met ari
añarab patari pot nat, povoz dari nae nari
kaev ravat berat main main heg. Oñ Kristo
pimauz ham herisiz zakep nat het ñomaha-
puh darim horiv bavetet piuhö Mosesiz ñetï
poñ ritou metah. Tahan dari pinañ honeo
ravegin map batogü amanat lop honerinañ
ba avatah. 16 Met pi zirah ur ñomahan dari
nae nari kaev ravat heg-pov bavon batahan,
dariparo Godinañ honeo ravat hezaek lop
honeri ravat hez. 17 Met pi erahapuh dei
Zudahol Godiz homet pim totoi hegirir ari
añarab pimaz hom namee het hotoh hegiri,
maot honeo ravat lop masakarizaronañ tin
honeo hekaz homet ñetiv añahan hodad
raveg. 18 Met pi pot etahaek pim Pul Tinap
dari eñizohopanen, God darim Papapun

mañovai sookan hatevetet eñizohopanez
nonor añairah.

Iesuzari Godiz zeimakez zut ravat hez

19 Povoz met ari añarab patari main iñi-
doh hegiek, petev God nenapuz añarab ra-
vat dei pim añarab modarinañ togü honet
haraveg. 20 Pot tegiek petev dari Godiz
zeimakez zut ravat hez. Met Iesu Kristo pi
zei pomakez tok bahavoz zut ravat hezan
dei aposor abanarir propet abanari zol
bahañiz zut ravat hez, met Iesuz añarab
modari ok ñalar pasez zut pot ravat hez.
21-22 Met zeimakez tok bahavok nonair nai
mapotü tin bizat dem tep hapanez pomak
tin hepanezavoz zut, darim Amï kez pop-
unañ ari amun honeo tep hat hezaek Godiz
zei magei demamahan hez-tinamak, pot
dari ravameg. Met zei pomakeh Godiz Pul
Tinap hez.

3

Pol añarab patarinañ gogot tooh

1 Met ne Pol ari añarab patarizaron Iesu
Kristoz ñetï tinao añovai emoohovoz hat,
ev Roma kakam zeimakeh ne nemerizahan
hez. 2-3 Met batam God pim masakao ne
nanat añaraboz ñetï hodad nat hehao ba ou
batat neen nañairat, ari añarab patarin ñetï
pov añohomaz hodadeo nanahan añovai
emoohoek, nem ñetï añooh-pov ari hat-
evetet hodad hakez. Met ñetï nañairah-
povoz ne homet aviam ev hamenohoek,
4 ari ñetï menoh-epov tinam rekö ha-
hopekepuh, Iesu Kristoz ñetiv añarab ho-
dad nat hehao ne pot tin hodad ravat hez-
povoz ari epat hapek, "Rotap pi Kristoz
ñetivoz kapotaz tin hodad hez," pot hapek.
5-6 Met ari añarab patari dei Zudaholonañ
bahoneo avatahan, dari añarab Iesuz togü
honet ravat hez. Povoz God pim masakavor
tinao dei Zudahol anapanez hahan hez-pov
dari houlori anohopan, ma Iesu Kristohö
tin eñizohopanez Godihö bar hahan hez-
pov amun dari maporitï emohopan. Met
batam añarab ñetï povoz hodad nat hehan
dei Zudahol epat haog, "Dei Zuda nenari
pim añarab ravat hez, povoz dei nenari
tin eñizohopan," pot haog. Oñ petev pim
Pul Tinapuhö dei aposor abanarir propet
abanari bahodad avatamahan epat hameg,
"Kar, paru añarab patari amun pim añarab
ravat hez, povoz dari mapori pim masakao
anohopan."

7 Met God pim kezavonañ ne neñizat
masakao nanahan pim gog abanap ravat
pim ñetï tin epov arin añovai emamoh.
8 Met ne Iesuz añarab modarin etet nemauz
epat homeamoh, Ne aban korav ahop bon,
ma nemauhö naekanañ hodad tin epov bat
gogot nat, oñ God pimauhö pim gog tin
epov tohomaz nañahan hezaek, ari añarab
patarin epat añamoh, "Rotap Iesu Kris-
toz tinavor masakao ahoam hezaekanañ
pi anamah-pov dari rekot rekö nakaotü,"
pot añamoh. 9 Met mamog God kapot
tat nonair nai mapotü matut tat pimam
epat homeh, Tokat ne añarab patari amun
meñizom. Pot pimam homet hehaek pe-
tev pim homeoh-pot nañairahaek, ev ari
añarab patarin añamohon ñetï pov ok an
pap manovai samah. 10 Met tairaiz pi pot
homet heh hometunei, oñ petev dei Zuda-
holor ari añarab patari Iesuz togü honet
ravat hezaek, abarah korav ahö hezari dari
togü honet raveg-epovon etet epat hamah,
"Rotap Godiz hodad tinao ahoam hez."
11 Met mamog kapot tahaekanañ God tokat
tapanez homeohat Iesu Kristo meehan er-
ahapuh pim homeoh-povoz rotapuv ba ou
batah. 12 Met pot tahaek dari pimaz homeo
badae batat pinañ honeo hez, povoz Godiz
ñaihet natotü, oñ piin am bar mañovai
sookan pi hatevetehopan. 13 Povoz epat arin
añom, Ne ari añarab patarin Godiz ñetiv
añohovoz kakamao hateveteamoh-epovoz
homet arim loporizaroh home midin to-
tunei, oñ epat homei, Rotap Pol dari eñiza-
pan hat ñetiv añoohavoz kakamavon hat-
eveteamah.

Kristoz zakepivoz hodad tapanezat ev

14 Met God ari eñizapanez homeohavoz
ne homet rariñ rez bareñat* arimaz homet
darim Papapun mañ mañamoh. 15 Met
darim Pap popuhö matut etahan revah
abarah hezari ma ev hamarah hezari,
dari mapori ou raveg. 16 Met ne arimaz
homet God pim masak ahö bon natotuza-
vonañ eñizohopanen, pim Pul Tinap arim
loporizaroh het bakez avatohopanen ari
nañodotü, oñ arim loporizaroh kez tat tin
hepekez mañeo hamoh. 17 Tapanen ari
Iesuz homeo badae batamegiek, pi arim
loporizaroh het pohao tin hepan. Met
zi namedez medeñeñ hamarah ahoam er
horamahan, zi pomed tin rouvaezavoz
zut ari Kristoz zakepivoz kapot tin hodad

* 3:14: Pavar 14 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

tat arim modariz zakep ahoam tat loporï
manohopekepuh, tinam tovai sohopekez
homet ne piin mañ mañamoh. 18 Met Iesu
Kristoz zakepiv dari añaraboz zakepivoz zut
hez bon, oñ pim darimaz zakep etamah-
pov ahö mapov hez, povoz ari Godiz añarab
mapori tin hodad tepekez hat darim Pa-
papun mañ mañamoh. 19 Met ev hamarah
dari het pim zakep povoz kapotan etet
map hodad ravaka? Evo, rekot dari etet
hodad naravotü, oñ pim zakepiv darinañ
tin hepanen pimaz homet tinaharam to-
vai sookaz hodadeo anamah-pov, arim lo-
porizaroh an pap manapanez homet piin ne
mañ mañamoh.

20 Met Godiz kezao darim loporizaroh
hezaek masakao anat eñizat hodad tinao
dari anohopanez mañ mañookan, pi darim
mañookaz nen potahar naanotü, oñ ahoam
anohopan. 21 Povoz dari pim añarab togut
ravat hezari Iesu Kristo tin etahavoz homet,
Godiz abatao bat hel batat biñ mañovai
sookan, tokat añarab modari berevovai
taputam biñ mañovai emohopanen, pim
abatao pohazao ahö ravovai sohopan. Ro-
tap ev hamoh.

4

Iesuz añarab pim heris ravat hez

1 Met ne darim Amipuz gogot toohovoz
hat ev kakam zeimakeh nemerizahan hez-
epopuhö arim tohopekezat epat añoman
hatevetei. Met God ari ba ou avatat masak
ahov anah, povoz pim non tinaoroh tovai
sookaz hahan hez-pot ari tohot tin hezei.
2 Pot tovai ganö arim abatañ bat hel ba-
totunei, oñ lop masak tat het biaviavonañ
ñetï tinañihar hahozei. Tat ari nae nap
zakep tat loporizaro manohozei. 3 Met
Godiz Pul Tinapuhö ari bahoneo avatahan
hezaek, tin honeo hepekez hat kez tat tovai
sohozei. 4 Met God pim Pul Tin nenap dari
anahan het, Iesunañ herï hones ravat hez.
Met God dari ba ou avatahan hez-taput
tokat tinaek eñepanez hah-povoz homet
lop honerï ravat hez. 5 Tahan Iesu nenap
darim Amip ravat hez, met pimaz homeo
badae batat pim abat nen povozahar home-
gin ivoh emeeh. 6 Met God nenap dari
añarab maporiz Papap hez. Met pi darinañ
honeo hezaek, pim kez ahovonañ darimaz
korav hezan tovai sameg. *(Povoz ari lop
honerï ravat hezei.)*

7 Met pi nenap darimaz korav hez, oñ
Kristo pim gog tinao main main tookaz
honep honep masakao anahan hezaek, ho-
dadeo bat nap nim gogoñ main main
tameg. 8 Met pot tapanez batam nap epat
hahan hez,

Met pi abarah helapanez añarab ahovokaro
horivohö demahan hehaek, piuhö
pori bat helah. Tat añarab modari
pim gogot main main tohopanez
masakao manah. *Buk Song 68:18*

9 Met pi abarah helah-povoz kapot epat hez.
Pi garos ev hamarah erat hehapuh maot
helah. 10 Oñ tapup ev erat maot helat pi
hamarar abarah nonair nai map hezatur
hezariz maup ravat, korav ahop hepanez
hat abaraz revah helah. 11 Met popuhö dari
pim gogot main main tookaz pim masakao
anahan het dei nari aposor abanari ravat
hez, met mod nari paru Godiz hahan hez-
kap poñ haovai sohopanez propet abanari
ravat hez, met mod narihö Godiz hodad nat
hez-añarab porin pim ñetiv mañamah. Met
nari pastorihol ravat añarab Iesuz togutaz
korav ravat hez. Ma mod nari Godiz ñe-
tivoz kapotaz hodad tinao manamahan pori
añarabon badede mañamah. 12 Met Godiz
añarab modari mañairookan pim gogot tin
tohopanen dari mapori Iesuz heris ravat
hezaek, kez tat tinam sookaz hat dei gogot
main main anahan tameg. 13 Met pot tovai
dari Godiz homeo badae batamegiri home
honevonañ het pim ropuz tin hodad ravat
kez tat het nañod hekan, Kristoz home
tin nenavonañ het tamah-pov darim lo-
porizaroh an pap manat ahö ravat hepan.

14 Met pot tapanen añarab narihö ñetï
moreg hamahan, ñaro nari hatevetet baro-
tap batamahavoz zut dari natotü. Met
rotap aban horiri emat Godiz ñetï nak-
povor kao moregam añohopanen zi taeñ
teptepivok basat em tamahavoz zut, dari
basat em takan darim hodadeo in bal-
avï tapan hezavoz, tinam homet het ñetï
moreg añohopanez poñ barotap navatotü.
15 Oñ dari ñetï moregañ betet zakepivonañ
het modarin ñetï rotapuñihar mañovai
sookapuh, Kristo darim gagai ravat heza-
punañ dari honeo ravat hek. 16 Met darim
eñ kataneñir mar kataneñir ururuñ main
main hez, oñ paru honeo tin het gogot
tamahan dari tinam sat em tamegivoz zut,
Iesu darim gagao ravat hezaek, pim gogot
main main tohokaz añamahat, tin tovai
sohot zakepivonañ nae nap meñizohot hek.

Iesuzari lop mageirinañ ravat sook

17 Met darim Amipuz abatavonañ epat
arin añoman hatevetei. Met paru Godiz ho-
dad nat hezariz tamahat tohotunei, oñ paru
pori betezam tovai samahaek, 18 kuturutatï
am hez. Tat parum loporizaro merizat
het Godiz ñetivoz kaev ravat baval nak,
povoz Godinañ hepanez nonoroz kut tat
hez. 19 Tamahan parum loporizaro horiam
hezaek betez horï povor kao map tama-
hapuh, parum horï tamah-poñiz homet tu
narav, oñ orah rezah horï modañ am to-
hopanez homeamah.
20 Met Kristoz ñetiv añovai pot tohopekez
arin naañ tooh, 21 oñ ari pim ñetï tinao
hatevetegipuh pim añarab ravat hegin
Iesuz ñetï rotapuv haohan ari hateveteogï.
22 Povoz batam arim loporizaro horï hehan,
ari dimihol top ravat kelamahavoz zut he-
gin, arim zait horivohö moreg etoohan ari
nonair nai horitü tovai emoog-pov pohao
betei. 23-24 Tat lop mageirir hodad mageiv
God anapanen, ari bat dim mageiri meame-
givoz zut, lop mageirizaronañ ravat het God
tinaharam hezapuz zut, ari tin het tovai
sohopek.
25 Met Iesu Kristohö bahoneo avatahan
dari togü honet ravat hez, povoz ñetï moreg
hamegiñ betet ñetï rotap nenañihar dari
nae nap mañovai sohok. 26 Met ni nap nim
modap horiv netapanen mogao tekepuh,
non horioroh sekë hezavoz nim mogao
tekez pov zuam bavon batat lop tinarinañ
maot rav. Met mogao tat am heken gitap
bañodapanen orekë, 27 povoz Seten emat
moreg netapanen horiv tekez nonor ok ba
ou batekë. 28 Ma ari givogï tamegiri tovai
maot givogï totunei, oñ givogï pov betet
mar givogï tameg-arereñinañ gog tinao to-
vai sohot, arim mod nari naiz tekï tat
hepanezari tin metat meñizat manohozei.
29 Met ñetï horï nañ ma paru nameñizo-
tuz poñ arim modarin mañotunei, oñ ñetï
biaviavonañ tinavohar arim modari hat-
evetet Kristoz tin homet hepanez poñihar
mañohopekez arin ev añamoh. 30 Met dari
horï navoam takan Godiz Pul Tinap zakep
homepan hezavoz homet, ganö tovai ari
horï nao totunei, oñ God pim Pul Tinap
anahan darim loporizaroh het eñizama-
haek, rotap tokat Iesu Kristo maot erat
avat tinaek eñepanen pohao het hekaz
pov dari hahodad, povoz tovai Pul Tinap
zakep homepanez nao metotunei. 31 Met
arim loporizaroh nonair nai horituz home-
amegipuh modarin ser mañat mogao tame-
giv, ma modariz kaev ravat gitait ravameg-
pov ma zei ñai tat ñetï horiv mañameg-pov
pohao betei. 32 Tat God masak ahov anat
Kristoz etahavoz homet darim horiv baola-
havoz zut, arim modari horiv etohopanen
hañiv metotunei, oñ parum etohopanez
pov unun manat zakepivonañ het tin meto-
hozei.

5

Alizavok sookaz ñetiv

1 Met ari Godiz ñarohol ravat hezan pi
arimaz zait tat hez, povoz rohol parum
papaholoz tamahat etet paruhoen tama-
havoz zut, Godiz tin tamah-potaharam ari
tohozei. 2 Met Iesu darimaz zakep tat
darim horï tamegiñiz hañiv bat ñomah-
povon God etet pimaz, "Tin ok tah," pot hat
biñ ravah. Povoz met ari Iesuz zakep tat
pot etahavoz homet arim modariz zakep tat
loporï manohozei.
3 Met ari Godiz añarab haravat hezaek
horï ev añomaz toh-epotü tohopek, povoz
tin naravotü, biz bogï tao, ma topourat
poñiz ñetï horiñ betez nae nap mañao,
ma modariz nonair naitun etet loporï elat
bizao, 4 ma modariz ñetï pekü pekü hazao,
ñetï poñ tin bonoñ ok, povoz ari Kristoz
homeamegiri ñetï pot nañ tovai haotunei,
oñ ari tinam het Godiz biñ ravat nae nap
mañovai sohozei. 5 Met epat haoman hodad
ravei. Añarab tairari biz bogï tohopanezari,
ma loporizaroh horï hepanezari, ma hama-
raz nonair naituz ahoam zait tat hepanezari
Godir Kristo hez-zei tin posik nasotü. Met
nonair nai potuz ahoam zait tat hepanez
poriz homeo potutï sapanepuh Godiz hom
namee hepanezaek, rekot paru poek na-
sotü.
6 Met aban narihö epat moreg añapan,
"Evo, God hañ horiv tokat naetotü." Pot
añapanen ari barotap batat horï poñ to-
hopek hezavoz tinam homet hezei. Met ro-
tap God horï poñ tovai sohopanezari, tokat
hañ horiv metapanez hahan hez. 7 Povoz
ari añarab horï poñ tamah-porinañ honeo
ravat het tohotunei. 8 Met batam ari kutu-
rutaz lopotak heg, oñ petev darim Amipuz
alizavoz roketak haemat hez, povoz kutu-
rutaz nonoroh het tamah-potü ari maot
totunei, oñ petev dari alizavoz roketak
haemat hez-poorotizahar homet ari tin
haeñ tohozei. 9 Tat alizavok tin het tama-
hat home tinavonañ het ñetï rotap ne-
nao haovai tinam tovai sohopek. 10 Met
pot tovai tairañ tohopeken, God etet biñ
ravohopanez nen poñiz nonoroz mel tat
tovai sohozei. 11 Met arim modari kuturutaz

nonorotï het horï povor kao tohopanen
ari tovai honeo ravat totunei, oñ alizavok
tin het tohopekez povohö parum horï to-
hopanezao ba ou batapan. 12 Met parum het
kilam tamahavoz ne hatevetet tu ravamoh,
povoz ne ev ourah namenotü. 13-14 Oñ al-
izañik nonair nain tin eteameg, povoz zut
Iesuz alizavok dari het tin tameg-povohö
añaraboz horï povor kao tamahañ ba ou
batamahan dari eteameg. Met povoz epat
hahan hez,

"Ari orat hezari arim loporizaroh hodadeo
ñomamahariz zut hezaek, bal hat
biririï ravepeken, Kristo pim alizao
ari anapan."

Pot hahan hez.

15 Povoz paru añarab kut tat hezariz zut
tepek hezavoz hodad tinavonañ homet het
tin tovai sohozei. 16-17 Met petev horï povor
kao ev hamarah an pap manat hez, povoz
añarab hodadeo bonoriz betez het tamahat
ari totunei, oñ God tin tovai sookaz añama-
han hezavoz homet rez kek tat ari tovai
sohozei.

18 Met iv kezañ ahoam nat rumurat hep-
ekez povohö bahorï avatapan hezag tovai
poñ nohotunei, oñ Godiz Pul Tinap arim
loporizaroh rekö ravapanepuh badede año-
hopanezat tohozei. 19 Tat arim loporizaroh
darim Amipuz abatao bat hel batat biñ
ravat het daañ hahozei. 20 Tat tinavor hon-
oñaiv orah rezah aritï ou ravohopanez po-
rah, Iesu Kristo darim Amipuz abatavonañ
darim Papapun ñetï biñao mañohozei.

Añarab nae nap bat hezariz ñetiv

21 Met ari Kristoz irih het pim abatao bat
hel batameg, povoz zut arim modariz irih
het tohozei.

22 Met darim Amipuz ñetiv hatevetet
baval hamegivoz zut, ari añahol arim
abuhol hahopanen hatevetet parum ha-
hopanezat baval hat tinam tohozei. 23 Met
dari añarab tairari Kristo maot pimeri ba
avatahan hez-pori pim heris ravat hez. Met
pi dari poriz gagao ravat korav hezavoz zut
ari abuhol paru arim añaholoz gagao ravat
korav hez. 24 Povoz dari añarab Iesuz homet
pim togut ravat hezari pim irih hezavoz zut,
ari añahol arim abuholoz irih het parum
hahopanezat hatevetet baval hat tohozei.

25 Met ari abanari arim añahol loporï
manat revah mavat meñizohozei. Met
Kristo dari pim togutak hezari loporï anat
tin hekaz hat, pim biririv bon ravahan
ñomahavoz zut, arim añaholoz zakep tat
tin hepanez hat meñizohozei. 26 Met Iesu
dari tinam sookaz pi homet ñomah. Tahan
pim ñetï tinavohö darim loporizaroh home
horï heh-pov bavon batahan ivoh emeeh.
27 Povoz pi maot erapanez porah dari pim
togut ravat hakezarih obuloñir horï nao
naketü, oñ dari pim etañik magei tinari
ravat biñ ahovonañ hek. 28 Met ari abanari
arimauz heriñiz zakep tat tin korav ravat
hezavoz zut arim añaholoz zakep tat tin
korav ravat het masak metohozei. Met ni
aban tairap nim añapuz zakep tat tin korav
hekezap ni pim gagao ravat hekezaek, ni-
mauz herisiz tin korav ravat pot ok metekë.
29-30 Met nap pim herisiz kaev ravamah bon,
oñ pi gipiz novai tin pim herisiz korav ravat
hezavoz zut, Kristo amun dari añarab pinañ
honeo het pim heris ravat hezariz tin korav
aravat hez. 31 Met epat amun hahan hez,
Aban nap pim nonopur papap betet añap
bapanen parup herï hones ravat hepan.
32 Met pot hahan hez-epovoz homet ñetï
rotap tinao ev haomaz toh, met abanapur
añap herï hones ravat hezavoz zut dari
añarab Iesuz homet hezari pinañ honeo
ravegiek, herï hones ravat hez. 33 Met kap
modat ev, abanarihö parumauz zakep tat
hezavoz zut parum añaholoz zakep tat tin
metohopanen, añaholok parum abuholoz
irih het tin tovai metohopan.

6

Ñaroholor nonor papaz ñetiv

1 Met ari ñarohol amun, darim Amipuz
ñetiv baval hamegiek, arim nonoholor
papaholoz añohopanezat baval hat tin
tohopeken tin ok ravohopan. 2-3 Met
batam God Mosesin ñetï kateo epat mañah,
"Arim nonoholor papaholoz abatañ bat hel
batat tin metohozei." Pot ñetï katë ahov
mañat maot epat au mañah, "Nem añoh-
okat tohopek, povoz hamarah tin houloam
hepek."

4 Met ari nonor pap arim ñarohol lo-
porizaro horï ravapan hezavoz, parumaz
mogao metat ser mañohotunei, oñ paru
hodad tinao bohopanez homet ari tinam
mañat mañairohot, darim Amipuz nonoroh
sohopanez mañairat badede mañohozei.

Aban ahorir parum gog abanariz ñetiv

5 Met ari añarab aban ahorihö zum eta-
han parum irih het itir as metohot hezari
ari Kristoz ñetiv baval hat tovai samegivoz
zut, arim ahoriz hahopanezat amun baval
hat lop tinarizaronañ het zaitivonañ gogot

metohozei. [6-7] Met arim ahori arinañ honeo het etet hepanen tinam gogot tovai sohopek, met naek paru sohopanen, Sah, pot homet tovai gogot betet betez hetunei, oñ am tinam gogot tovai sohozei. Met ari Kristoz gogot tohopekezavoz zut tovai, lop tinarizaronañ het arim gogot tinam tohozei. Tat añarab nari etet biñ ravapanez hometunei, oñ darim Amip etet biñ ravapanez nen povozahar homet tovai sohozei. [8] Met ari hahodad, ev aban ahoriz irih ari het ititr as metohot hezari, ma arimauz zaitivok tovai gogot tamegiri tin tairao tamegivoz tokat darim Amip hañ tinao ari anapan.

[9] Met ari korav ahori ravat hezari, arim gog abanarin ser mañat ñe honoñai tohopanez nañ mañohotunei, oñ ari parumaz tinam korav ravat hezei. Met darim Amip abarah hezapuhö ari ahoriz zait tat arim irih hezariz kaev ravat baeveramah-bon, oñ dari maporiz darim Amip tin korav ravat hezavoz zut arim irih hezariz tin korav ravat hezei.

Godiz ñaitü bat hekaz ñetiv

[10] Met nem ñetï meteo ev añomaz toh. Met darim Amipuz kezao ahoam hez, povoz ari pinañ honeo hezaek, kez tat tinam tovai sohopek. [11] Met darim izahol batam modarinañ nae nap menapanez parum ñaitü bat hehan, modari emat etet ñaihet tat barezat soohavoz zut, Seten emenat bahorï etapanen ñodepek hezavoz, ari Godiz ñaitü bat kez tat hezei. [12] Met darim loporizaroh ham añarab modarihö dari emenat bahorï etamah bon, oñ ev hamarah kutur ahot hezaek hezari, ma abarah darim et narë hezari, Setenir pim as roholor pitü balatak hezari, paru horivoz mauri ravat het emat darim loporizaroh emenat bahorï etohopanez kezao tamah. [13] Povoz ari Godiz ñaitü bat het kez tat rouvat hepeken, horï pori emat emenapanez tapanen, ritou metepeken barezat sapanen ari am kez tat rouvat tin hepek.

[14] Met Godiz ñai tairatü ari bat hepekez añamoh hometunei, oñ arim zapatiñ batep hamegivoz zut Godiz ñetï rotapuv kezao bahorë hat hezei. Met batam ñai abanari tepures bat soohan, modari ñaitü ez menoohan pei posik rouvat kerë haohavoz zut, ari non tinaorohahar het tovai sohopeken, bahorï etapanez emohopanezaek kerë hahopan. [15] Met ñai tapan hat ñai abanari parum eñ res kezañ meet samahavoz zut, Iesuhö lop tinarizaro manapanen tin honeo hepanez ñetï tin povohar bat het, añarab modarin mañohopekez homet hezei. [16] Met abanari raiñinañ ez menoohan tepuresik baezau toohavoz zut, ari kez tat het Iesuz homeo badae batat hepeken, horivoz maup pim eler ez emenapanen ap arat sohopan. [17] Met ñai abanari koek ainiñ mevizat ñai tamahavoz zut, God ari maot pimeri ba haavatahan hezavoz home pov koekasiz zut mevizat hezei. Met parum bivarañ marañik bat hezavoz zut, ari Godiz ñetï tinavoz kapot Pul Tinap hodadeo anamahaek pohao bahorë hat hezei. [18] Met orah rezah Godiz Pul Tinap anahan hezaek, pim kezavonañ rez kek tat mañ mañovai pim ñaro modari meñizohopanen, tinaharam tovai sohopanez homet amun mañ mañohozei. [19] Pot tovai nemaz amun homet mañ mañohozei. Met Godiz ñetiv batam añarab hodad nat heh-ñetï pov añarab modarin mañohomaz pi hodadeo nanohopanen, ne ñaihet nat het tinam mañovai sohomaz piin mañ mañohozei. [20] Met ne ñetï pov haohon kakam zeimakeh paru ne nemerizahan ev hez. Met ev het ne modariz ñaravatak tinam rouvat mañohomaz zait toh, povoz God neñizohopanez ari nemaz homet mañ mañohozei.

Ñetï meteo

[21-22] Met Tikikas darim modap darim Amipuz gogot tin tamah-pop arihaz meeman emat arin nem ev het tamoh-ñetï pov met nenañ honeo mod hezari tair tamahñetiv arin añapanen, hatevetet loporizaroh kez tat biñ ravepek. Povoz meeman ok arihaz emapanez toh.

[23] Met nem bosir sau ravat hezari God darim Papap met Iesu Kristo darim Amip lop tinarizaro anat zakep etohopanen pimaz tin homeo badae batat hepek. [24] Met ari Iesu Kristo arim loporï manat kaev naravotuz hezari pim masakao ari ahoam anohopanez ne zait toh.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

PILIPAI
Ñetï garosikao

Pilipai ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met garos Pol Masedonia zeisik Pilipai zei ahö potak sat añarab poekarin Iesuz ñetiv mañoohan, añarab ahovokaro Kristoz homeo badae batah. Met Pol poek het tahñetiv Aposor bodorï 16 pavar 12 sat 40 ñetï epov rekö hameg.

Met tokat Pol Roma zei ahotak kakam zeimakeh memerizahan hehan, Pilipai añarab pimaz zakep tat monï nas batogü manahan, paruhanañ aban Epaprodaitas pop hotoh basat Pol manah. Tahan Pol biñ ravat ñetï hañ epov menat, "Tin tat neñizeg," pot parun mañah. Met porah pi Epesas, Kolosi met Pilemon ñetï poñ amun menahan basah.

Met Pol kakam zeimakeh hehan kakamao metoohan am biñavonañ hehavoz zut, paru Pilipai añarab pori, modarihö honoñai nañ metohopanen taputam biñavonañ paru hepanez hat pi ñetï epov menat mañah.

Met Iesu abarah hasahan krismasañ 32-z zut bon tahan, Pol Roma zei ahö potak kakam zeimakeh memeriihan heharah, Pilipai zei potak Iesuz homet hehariz homet ñetï epov menat meeh.

Aban Pol ñetï epov menah

1 Ne Pol, met dei Timoti Iesu Kristoz gog abanañariv ravat het Pilipai zei ahotak ari añarab tairari Iesu Kristoz homet hezari, ma ari aban korav ravat hezarir paru meñizameg-abanari, ari maporiz homet ñetï epeñ ev menakaz teg.

2 Met God darim Papapur darim Amip Iesu Kristo masakao anohopanen, ari lop tinarizaronañ hepekez deip zait teg.

Pol Pilipai poriz homehat ev

3 Met arimaz homeamoh-porah ne arim tamegivoz homet Godin biñ mañamoh. 4-5 Met ne garos arimatak magei emat Iesuz ñetï tinao arin añohon, hatevetet barotap batat nenañ honeo ravegipuh modarin mañoog. Met petev ari am taput tameg, povoz ne arimaz homet biñavonañ God eñizohopanez mañeo haovai samoh. 6 Tat ne epat tin hodad hez, Met pi kapot tat arim loporizaroh gogot tat hodad tinao anahpoekanañ pi ari evetet kaev naravotü, oñ am hodad tin pov anovai sohopanen, tokat Iesu Kristo maot erapanez aliz posik God pim pot etamah-gog pot bavon batat tinaek eñepan.

7 Met nem ulovok arimaz homeme hez. Met tairaiz pot ne arimaz homeme tamoh hometunei, oñ batam ne zeisikaroh sat em tohot Iesuz ñetiv tiu tiu ravapan hezavoz, añarab pim ñetiv hatevetet homeo badae batapanez kez tat mañovai sooh-porah, ma petev ev kakam zeimakeh nemerizahan hez-eparah amun, God pim masakao dari honeo anamahaekaz homet nem ulovok arimaz homeme hez. 8 Met God hodad hezan ne rotap ev añomaz toh, Iesu Kristo darimaz zait tat loporï anat hez-povoz zut ne arimaz zait tat nem loporï arihar anat hez.

9 Met ne arimaz homet epat mañeo hamoh, Ari nae nap meñizat masak metameg-povohar arim loporizaroh map ahö ravovai sohopan. Tapanen ari hodad tinavonañari ravat het non tinaoror non horioroz tinam homet an tat et ba meet 10-11 non horiorö betet tin nenaorotihar tovai sohopek. Met Iesu Kristo eñizamahaek tinavohar tovai sohopekez pov ahö ravohopanen, añarab modari arin etet Godiz abatao bat hel batat pimaz biñ hahopan. Tapanen Kristo maot erapanez aliz posik arim lop tinarizaron etet epat añapan, "Ari hañ horiv navotuzari ok." Pot arimaz hapan. Pot ne homet arimaz orah rezah mañ hamoh.

Pol kakam zeimakeh heh-ñetiv

12 Met ari nem bosir sau ravat hezari, epat añoman hatevetet hodad tepekez ne zait toh. Met ne ev nemerizahan het kakamao hateveteamoh-epovohö Iesuz ñetiv añovai emooh-pov bavon navat, oñ ñetï pov ahö ravat map an pap manovai samah. 13 Tamahan Roma aban ahop Sisa popuz zeimakez korav hezarir añarab mod maporizaro nem netahan hez-ñetï povon hatevetet nemaz epat hamah, "Aban okop pi Kristoz gog abanap ravat tamah, povoz hat paru pi bahapuh ok kakam zeimakeh memerizahan hez," pot hamah. 14 Ma ne ev nemerizahan hezaek, God neñizamahan am kez tat pim gog tinao tamohovoz Roma zei ahö epatak añarab Iesuz homet hez-pori nem tamoh-povon etet pimaz homeo badae batamah-pov ahö ravamahan paru ñaihet nat, oñ kez tat Iesuz ñetiv modarin mañovai samah. Met paru maporizaro pot tamah bon, oñ paru nari am hez.

15-17 Met rotap paru Iesuz ñetiv mañovai samahari togü houlotakaro hez. Met togü

natak aban hez-pori hodad tinavonañ het
Iesuz ñetiv tin mañamah. Tat epat paru
homeamah, Met rotap God Polin mañahan
pi kez tat Iesuz ñetiv añarabon mañovai
emoohaek, pi kakam zeimakeh memeri-
ihan ok hez, pot nemaz homeamah. Oñ
togü modatak aban nari paru nemaz kaev
ravat ne ev kakam zeimakeh hezaek, loporï
honoñai tom hat paru epat homeamah, Met
dari Kristoz ñetiv mañovai sookan darim
abatañ ahö ravapanen, Poliz abatao er hor
ravapanen pi honoñai nao hatevetepan.
Pot homevai paru mañovai samah. 18 Met
parum pot homeamahavoz ne mogao nat,
oñ nari hodad tinavonañ Iesuz ñetiv maño-
vai samah-poriz ne, "Tin ok tamah," pot
hamoh, ma nemaz home horivonañ het
Iesuz ñetiv mañovai samah-poriz amun ne,
"Tin ok tamah," pot hat añarabon Iesuz ñe-
tiv mañamahan hateveteamahavoz ne biñ
ravat hez.

Pol biriri hepan ma ñomapan?

19 Met ari Pilipai zeitakari nemaz homet
Godin mañ mañamegin, Iesu Kristoz Pul
Tinap ne neñizamah, povoz ne epat home-
amoh, Kar, tokat ne ba neverevapanen ne
tin hem. Pot homet ne biñ ravat hez. 20 Met
nem loporitihanañ epat tomaz nem zaitiv
ahö hez, Petev ñevok nevizapanez hamah-
eparah ne ñaihet natotü, oñ kez tat het
batam toohot am tovai Kristoz ñetiv am
mañovai sohom. Pot tovai sohoman paru
ne men noñomapan, ma am biriri heman
añarab nem ñaihet nat hemazavon etet
epat hahopan, "Kristoz kezao ahö hez." Pot
hahopanez neeh zait pov ahoam hez. 21 Met
ne biriri hem, povoz Kristo nenapuz homet
zait tat sohom, oñ ne men noñomapan,
povoz ne sat pinañ honeo biñ ravat pohao
tin hem. 22 Met ne ham eparah biriri hem,
povoz Kristoz gog tinat tohot añarabon am
mañovai sohom, met nem tomazat non tin
houlorozaro hez-povoz ne non tairaoroh
somaz zait tomaz pov ne unun. 23 Met
ne ñomat sat Kristonañ honeo hemaz pov
ahö tin mapov ok hezaek pot tomaz zaitiv
neeh ahö hez. 24 oñ ne am ham eparah
nañom biriri hem, povozahoh emat ari eñi-
zohom, pot ne homeamoh. 25 Povoz rotap
ne biriri het emat arinañ maot honeo het
eñizohom. Pot tohoman arim loporizaroh
Kristoz homeo badae batat hezao ahö rava-
panen biñ nenavonañ tovai sohopek. 26 Tat
ne maot arih emomazavoz homet biñ ravat
Iesu Kristoz abatao bat hel batepek.

Pilipai pori kez tat tovai sohopan

27 Met Kristohö tovai sookaz añahan hez-
epov tin baval hat tovai sohopek, povoz tin
ok. Met pot tohopeken ne emat arin etem,
ma hotoh hemazaek arim tohopekez ñetï
pov emat epat hapanen hatevetemaz ne
zait toh, "Met paru Pilipai pori lop honerï
ravat hodad honevonañ añarab modarin
Iesuz ñetiv mañovai samahaek, hatevetet
homeo badae batohopanez kez tat gog
tinao tamah." Pot arimaz hapanen hat-
evetemaz ne zait toh.

28 Met ari Iesuz ñetiv mañameg, povoz
paru arimaz kaev ravat bahorï etohopanez
poriz tovai ari ñaihet totunei, oñ kez tat
rouvat het mañohopeken, paru pori arim
kez tat hepekez povon etet epat hahopan,
"Ui kar dari pohao horï ravak, oñ God paru
pimeri ravat hez-okori tinaek meñepanen
hepan." Pot arimaz homehopan. 29 Met ari
Kristoz homeo badae batohopekepuh, pim
gogot tohopekez pov tin nao ok, oñ nen
povohar tohopekez God nak, oñ pot tovai
pimaz homet sohopekezavoz kakamao ari
hatevetehopekez amun pi hahan hez. 30 Met
ne batam Kristoz gogot tovai emoohon,
paru nemaz kaev ravat kakamavok neviza-
han ne ñaihet nat, oñ am rez kek tat het gog
tin pot tovai emoohon ari eteog, ma petev
paru maot ev kakam zeimakeh nemeriza-
han ne het ñaihet nat, oñ am rez kek tat pim
gogot tovai emamohon ari hat haveteameg,
povoz nem ev het tamoh-taput ari amun
tohopekez ev añamoh.

2

Dari modari masak metook

1 Met arim loporizaroh Kristoz homeo
badae batat hezan, pi arinañ honeo hezaek
eñizat bakez avatamah, ma pi arimaz zait
tat pim loporï ari anat hezavoz homet petev
lop tinarizaronañ hez, ma pim Pul Tinap
arim loporizaroh het hepekez tinao anat
eñizamahan ari nae nap zakep tat masak
metameg. 2 Met pot eñizamahavoz homet
epat arin añoman hatevetei. Ari lop honerï
ravat hodad honevonañ het nae nap masak
metovai sohopeken ne arimaz ahoam biñ
ravohom. 3 Met pot tovai arim abatañ ahö
ravapanez homet añarab modariz etañik
nao totunei, ma arin etet, "Aban tin ahori
akeg etei," pot arimaz hahopanez homet
arim heriñ bat hel batotunei, oñ arim
abatañ bat hor batat modariz abatañ bat
hel batohozei. 4 Tat arimauz tairao to-
hopekez nenavoz homehotunei, oñ arim

modari tairao tohopanen meñizohopekez
nen povozahar amun homevai sohozei.

Kristo abat ahovonañ ravat hez

5 Met Iesu Kristo hodad tairavonañ
het tovai emooh-povoz zut ari amun
het hodad povonañahar tohozei. 6 Met
pi Godiz hodadevoz hezat pimov amun
taput orah rezah hehapuh, pi Godinañ het
abat ahovonañap ravat hehaek, hamarah
erapanez tah-porah abat pov am kez
bat hepanez hom namee, 7 oñ abat ahö
ravat heh-pov betet erahan ñari añ nap
pi batahan, ham aban modariz gogot
metamahariz zut ravat hehan, modari piin
etet epat haoh, "Pi aban betezap ok," pot
haoh. 8 Met paru pot haohan pi pim abatao
bat hor batat Godiz mañoohatam baval hat
tovai emooh. Tahan aban nari pi horï nao
nataek, betezam bat ur ñomapanez haohan
pi evo hah narab. Oñ pot nak am hehan,
paru aban horï ahoñ tamahari bat ziñik
biit uramahavoz zut pi basat zirah bizat ur
ñomah. 9 Met pim pot tovai emoohan bat
urahavoz homet, Godihö pim abatao ba ahö
batat darim korav ahop bavatahan rouvat
hezaek, pim abat ahö povohö mod maporiz
abatañ ritou metat map ahö ravat hez.
10 Povoz pi abat ahö povonañ haravat hezaek
tokat abarah hepanezari, ma ev hamarah
hepanezari, ma ñomat sat hepanez-pori,
dari mapori Iesuz abat ahov bat hel batakaz
hat rariñ rez bareñat, 11 piin epat mañak,
"Kar, rotap Iesu Kristo ni abat ahovonañ
ahop ravat hez." Pot mañookan darim
Papap Godiz abatao amun ahö ravat hepan.

Zeizañiz zut dari het tovai sook

12-13 Kar nem hatari, ne batam arinañ ho-
neo hehorah ari nem añoohot tovai emoog,
oñ petev ne ev hotoh het nem añamoh-
tapü epat ari tovai sohopeken tin ravo-
hopan. Povoz batam añooh-epovoz homet
maot ev añomaz toh. Met God arim lo-
porizaroh hodad tinao anamahapuh, gog
tin tairañ tohopekez pi zait tat hez-poñihar
ari baval hat tovai sohopekez homet arim
loporizaroh bakez avatamah. Met rotap
ham eparah ari map tin ravat hez bon,
povoz ganö ari hat man man tat kaev ravat
ñodepek hezavoz homet, pim kezavoz irih
het tin tovai sohopekez ev añamoh.

14 Met ari tovai ganö kaev ravat ñetï
horiñ haovai ser nae nap haotunei, oñ ñetï
tinañihar hahozei. 15 Pot tovai sohot ari
añarab hat man man tat horï tovai emama-
hariz ñaravatak hepeken, mod pori arin
etehopanen ari Godiz ñaro tin horiv natari
ravat hepek. Pot tohopekepuh zeizañ
kuturutak revah abarah berevamahan al
tezat tin hezan eteamegivoz zut ari hepek.
16 Tat paru añarab tairari kuturutak hezarin
Godiz ñetiv paru hatevetet pohao tin ba-
horë hat hepanez ñetï pov mañohozei. Pot
tohot hepeken Kristo maot erapanez aliz
posik ne arin etet biñ ravat arimaz epat
haom, "Rotap parunañ ne het Godiz ñetiv
kez tat mañoohon hateveteohaek betezao
narav, oñ petev hañ rotap tinao paruh ou
ravat hezan ne ñetiv hateveteamoh." Pot
ne arimaz haom.

17 Met añarab God tin metamahavoz
homet hañiv anumai nap bareñ elama-
havoz zut ari petev pimaz homeo badae
batamegivon God eteamahan, parum pot
tamahavoz zut ravamah. Met Iesuz ñe-
tiv arin añoohon hatevetet pimaz homeo
badae batat hezavoz kaev ravamahari ne
men noñomapanen, nem uveo petï bere-
vapan, povoz nem uvë berevapanez povohö
arim homeo badae batameg-povonañ ho-
neo ravapanen, God etepanen hañ tinao pi
manakazao pot ravapan. Met ne ñomoman
pot ravapanezavoz ne ahoam biñ ravat hez,
18 povoz zut ari amun nenañ honeo biñ ravat
hezei.

Timotiz ñetiv

19 Met darim Amip Iesu gu hapan, povoz
aban Timoti arihaz meeman emapanepuh,
arin etet maot boreurat ev emat arim
tair het tameg-ñetï pov neen bar nañapa-
nen hatevetet biñ ravom. 20 Met ne ari-
maz homeamoh-povoz zut Timoti arimaz
homet hezat mod nap het arimaz homet
hez bon, 21 oñ paru modari parumauz za-
itivoz homeamah-potam tovai samah. 22 Oñ
ari Timotiz tin hezavoz hodad hakez. Met
pi nem ropuz zut ravat het, deip honeo
Iesuz baiñetinavoz gogot tovai emameg.
23 Povoz paru ne tair netapanez ñetï pov ha-
panen Timoti emapanez nonor ou ravapan,
povoz meeman pi ak emat ne netapanez
ñetï pov arin bar añapan. 24 Met ne amun,
darim Amipuhö emomaz nonor ba ou bata-
pan, povoz ak emomaz zait toh.

Epaprodaitasiz ñetiv

25 Kar met ñetï modao ev añomaz toh.
Batam ari ne neñizapanez homet Epapro-
daitas meegin ev emahan, deip het Iesuz
gogot tohot nem bosipuz zut ravat hez. Pop
maot ak arihaz meeman emat arinañ hep-
anez ne homehon tin ravah. 26 Met pi amun
emat arin etepanez ahoam zait tat hez. Met
batam pi ev emahan deip het lam ahov

tat hehan, ari hatevetegivoz homet ganö
petï pi lamavonañ am hez batah, pot home-
hopek hezavoz pim loporih zakep metahan
het, maot emat arin et erepanez zait tat
hez. [27] Met rotap pi lamao aviam tat heh
bon, oñ lam ahov tat rahor ñomahan, God
etet pimaz zakep tat maot baviririï batah.
Met pi ñomapanen ne zakep ahov tom
hezavoz God nemaz amun zakep tat maot
pi baviririï batah. [28] Povoz ne pi meeman
ak emapanen, ari piin etet biñ ravepekez
zaitiv ahö toh. Met ari, Pi ñomah ma tair,
pot petï ak homeameg, povoz ne pot homet
nem loporih honoñai tamoh-pov pi arih
meeman emapanen arim homeme tameg-
pov bon tapan.
[29-30] Met pi ak emapanen ari etet epat
homei, Ae rotap darim Amipuz gogotak
darim bosip soohaek maot ev emah. Pot
homet pimaz biñ ravat pim abatao bat hel
batei. Met tairaiz pot tepek hometunei,
oñ ari ev emat neñizohopekez pap tat het
pi meegin emat Kristoz gogot deip honeo
tohot hegipuh, lamao bat rahor ñomah,
povoz homet pi tin metohozei. Ma pim
ev emat toohavoz zut mod tairap Kristoz
gogot tohopanen piitï honoñai pot nao ou
ravapanez pop ari amun tin taput meto-
hozei.

3

Paru Iesu nenapuz homet hepan

[1] Nem bosir sau ravat hezari, met darim
Amip arinañ honeo hezavoz homet ari biñ
ravat hezei. Met ñetï epov haañohoek,
maot ev menohovoz homet ne kaev narav,
oñ ari eñizohopanen tin tovai sohopekezao
ok.
[2] Met paru aban horï tamaharihö
het arim biz kosiñ eelapanen, Godizari
ravepekez pot moreg añapanez poriz
añapanezat tovai ganö tepek hezavoz
tin hodad ravat hezei. [3] Met paru pori
epat homeamah, Met darim biz kosiñ
eelahaek, dari Godizari haraveg, pot paru
homeamah. Oñ darihö darimauz ham
herï nenañinañ gog tairao tohokan God
etehopanen tin ravohopan, pot homet
nakez, oñ darim loporizaroh God pim
Pul Tinap anamahaek pim abatao bat hel
batat piin mañ mañameg. Tat Iesu Kristoz
tin etahavoz dari homet biñ ravat hez-
poekahoh Godiz añarab rotapuri ravat hez.
[4] Met batam ne Godiz etañik aban tinap
ravomaz hat nem ham herï nenasinañ
tooh-porah, neohö aban mod taput toohari
ritou metat kez tooh. Povoz paru aban
modari parum herï nenañinañ tohot, "Dei
Godiz aban tinari ev," pot hamahavoz
zut, rekot batam nem paru ritou metat
toohovoz homet amun taput hahö narab,
oñ ne batam nem heris bat hel batat tooh-
povoz petev nakaotü. [5] Met ñetï añoh-
epovoz kapot ev. Met nem nonop na-
vatahan alizañ 7 bon tahan zeirevai aliz
8 posik nem biz kosis neelah. Met nem
nonopur papap parup Israel añaraboñariv-
ihö ne navatah, povoz petev ne Israel
abanap ravat het nem mimip Benzamen
popuz kapotakanañap ne ev. Met nem
iz mimihol Ibru ñeo haovai emoohaek,
petev ne amun hahot ahö ravoh. Tat
ne Parisi abanari Mosesiz ñetï kateñ map
baval hamah-poriz togutak het taput tooh.
[6] Met rotap Godiz etañik tinam hemaz hat
ne Mosesiz ñetï kateñ baval hat toohon
modari neen etet epat haoh, "Aban okop
ñetï katë nao nael, tinaharam tovai sama-
hap okeg, etei." Met paru pot nemaz
haohan ne epat homevai emooh, Godiz
gog nenao ne tovai samohoek, am tovai
sohom. Pot ne homet Iesuz homet heh-
añarab togü potaz, Paru Godiz abatao batiu
tiu batamah, pot ganoam homet paru-
maz kaev ravat kakamao metooh. [7] Met
ne batam pot tooh, oñ petev Kristo ne-
napuz homeo badae batamohoek, batam
nem ham herisiz biñavonañ tooh-poñiz
homeamohon betezañ ravat hez. [8-9] Met
batam dei Zudaholoz tamegit tovai emooh-
nenavoz ev hamoh, pot hometunei, oñ ne
ev ham herï nenañinañ tameg-nonairnai
map potuz homeamohon zañ tamahatuz
zut ravat hez. Met nem Amip Iesu Kristo
nenap nem loporih ahö ravat hezaek, pi ne-
nañ honeo het neñizamah-povoz tin hodad
ravomaz homet zait tat hez. Met batam
nem herï kos nenasiz biñavonañ Mosesiz
ñetï kateñ baval hat tovai sohot, Ne aban
tinap ev, pot homehot, petev maot ne hom
namee, oñ ne Kristoz ñomah-nen povoza-
har homeo badae batat hezaek, God neen
eteamahan ne tin ravat hez, pot home-
amoh. [10] Met ne Kristoz hodad tinavonañ
heman God pim kez ahovonañ Kristo ñoma-
han maot baval hah-kez pov ne amun nana-
panen bat tin rouvat het tovai sohomaz
zait toh. Met God ne pot netapanen kez
tat rouvat het Kristo kakamao metat ur
ñomahan home tinavonañ hehavoz zut ne
amun home tin povonañ het pim gogot
tohot kakamao hatevetevai am rez kek tat
tohomaz zait toh. [11] Ma pim tooh-taput ne

tohot hemapuh tokat ñomoman God maot
baval nakapanez homet ne zait tat hez.

Pol kez tat porü hat sooh

12 Met ne nemauz epat homeamoh, Ne
Kristoz homeo badae havatat hezaek, pim
zut ne map tinahar narav, pot nemauz
homeamoh. Oñ kar, Iesu Kristohö ne
pim gog aban tinap ravat hemaz nañahavoz homet ne zaitivonañ kez tat tovai
samoh. 13 Rotap nem bosir sau, petev ne
pim zut tinahar nakez, oñ nem garos hatovai emoohon bon hatah-poñiz ne unun
manat, tin tairañ tohomaz nen poñizahar
tinam homet kez tat pim non tinaoroh haeñ
tat opepeam samoh, 14 Met ne Iesu Kristoz
eñatak tin tovai samohovoz homet tokat
Godihö epat nañapan, "Ni emat nem ropunañ honeo arip tinaek hezei." Pot nañapanez ne homet non tin pooroh sohomaz
maemao rez kek tat tovai samoh.

15 Met ne nenap bon, oñ ari tairari Iesuz
homeo tin badae batat hezan arim hodadeo
ahö ravovai samahan hez-pori amun ev
menoh-epovozahar homet tovai sohopek,
povoz tin ravohopan. Met arihanañ nap
menoh-epovoz navoz homet gu nak tat
home modavonañ hepan, povoz God pi tin
hodad tapanez maot mañairapan. 16 Oñ dari
mapori batam Godiz añahan bat hez-pov
kaev naravotü, oñ am rez kek tat potaharam tovai sookaz hat ev menamoh.

17 Met nem bosir sau, ne arinañ honeo hehorah nem tin toohon eteog-potam
ari tohozei. Pot tohot mod tairari nem
non tin samoh-epooroh sohopanezariz tohopanezatan etet tovai sohozei. 18 Met
añomaz toh-epov ahoam haañooh, oñ petev paru horï tamahariz hamahan hatevetet nem loporih honoñai tamoh, povoz
iñivonañ maot epat añom, Met Iesu zirah
añaraboz horï tamah-poñiz hat ur ñomahpot añarab ahovokaro paru tin hodad nat
het horï povor kao am tovai samah. 19 Tat
paru, Ham nen eparah dari hekapuh tin
hek, pot homet het parumauz ham heriñiz
zaitiv ba ahö batat horï tamah-poñiz tu
narav, oñ am biñ ravat het tovai samah.
Met paru pot tamahari non pooroh am
sohopan, povoz tokat paru pori horiek
sapan. 20 Met dari pot nat het abarah Godinañ sat hekaz homet, darim Amip Iesu
Kristo maot pimeri ba avatamah-pop, revah abarahanañ maot erapanez hat petev
dari gaa tat ñai bizat etet hez. 21 Met Iesu
maot erapanez porah, pim kez ahovonañ
nonair nai mapotü pim eñañiz irih bizat korav ravat hezaek, kez povonañ darim ham
herï bosï urat hezan tovai sameg-epeñ pim
herï alizavonañ tinasiz zut ba avatapanen,
dari herï patañinañari ravat tin pohao het
hek.

4

Dari home honevonañ ravat hek

1 Met ari nem bosir sau ravat hezari, ev
ñetï menamoh-epeñ ari baval hat darim
Amipuz homet kez tat rouvat het tohozei.
Met arimaz nem ulovok homeme hezaek,
ari hotoh hezan arimaz zakep tamoh. Tat
ne ari tin tamegivoz hatevetet biñ ravat
hez.

2 Met añ Zuodiar Sintiki aripin ñetï epov
añom, Arip darim Amipuz homet hezañariv ak, povoz nae nap mogao tat hezaek,
maot lop masak tat pov bavon batat lop
honerinañ ravat hezei. 3 Met ni aban tairap
orah rezah nenañ honeo mamog deip tin
gogot toogip, añ poñariv maot honeo ravapanez meñizekë. Met batam aban Klemenir
aban nenañ gogovok heh-modarinañ honeo dari het gogot toogirah, añ poñariv
honeo het Iesuz ñetiv an pap manat ahö ravat sohopanez gog ahot tooh, povoz parup
meñizekez ne zait toh. Met añarab pohao hepanezariz abatañ menamahan heztep potak paru hamoh-eperiz abatañ amun
hamenahan hakez.

4 Met orah rezah darim Amip arinañ honeo hezavoz homet pimaz biñ ravat het
sohozei. Met ñetï katë añoh-epovoz homet
maot ne taput ev añomaz toh, pimaz biñ
ravat het sohozei. 5 Ma ari orah rezah
lop masak tat añarab mod maporizaro tin
metohozei. Met darim Amip totoi maot
erapanez tah. 6 Met honoñai tairatü aritï ou ravohopanez potuz ari home midin
totunei, oñ orah rezah potuz Godin mañ
mañohopeken eñizohopanez homet pimaz
biñavonañ hezei. 7 Met pot tohopeken
Iesu Kristo arinañ honeo hezaek, God lop
tinarizaro anohopanen ari honoñai povor
kavoz ñaihet tat home midin natotü, oñ kez
tat tin hepek. Met darim hodadevonañam
pot homet lop tin porizaronañ naketü, oñ
God pimauhö anohopanezavoz homet ev
menamoh.

8 Met nem bosir sau, nem ñetï meteo ev añomaz toh. Met ari nonair nai
horï naeñizotuz betez potuzahar homehotunei, oñ nonair nai tin añomaz tohepotuzahar homet hezei. Met tin tairañ

tohopekez homet hameg-poñir, ñetï rota-
puñir, nonair nai rotap tin tohopekez poñ,
ma home masak tinao, ma tin mod tairañ
tohopeken God etet zait tohopanez nen poñ
ari pohao bat het homevai sohozei. [9] Met
batam ne arinañ het toohon eteog-potü,
ma tohopekez añoohon hateveteog-potam
tovai sohozei. Met pot tohopeken God
lop tinarizaro anamah-pop arinañ honeo
hepan.

Paru meñizat manahavoz Pol hah

[10] Met batam ne tairatuz tekï toohon ari
ne neñizat masak netat potü nanoog, oñ
potü ari maot nanepekez nonor bon rava-
han ari kerë hat am heg. Oñ petev nonor
maot ou ravahan naneg, povoz pot nanat
neñizegivoz homet ne darim Amipuz biñ
ravat hez. [11] Met ne naiz tekï tat heza-
voz homet ari poi nanepekez hat ev men-
amoh bon, oñ rotap neeh tinavor horiv ou
ravamahan ne am tin hez. [12] Met narah
nemotü ahoam oraez, met mod narah bon
tamahan tekï tamoh. Pot tamohoek nem
natü oraez, povoz nat ñekeo hatat tin hez,
oñ bon tamah-porah ne am gin hez, met
pot tamoh-potuz ne home midin nat, oñ
am lop tinarinañ hez. Met nemotü aviam
ma ahoam oraez, pot ne homet home midin
nat, oñ orah rezah lop tinarinañ hemaz nen
povozahar homet het tovai samoh. [13] Met
tinao ma horiv neetï ou ravamah-porah
Iesu Kristo bakez navatat hezan ne am tovai
samoh.

[14] Oñ ne petev horï netahan hez-eparah
ari nemaz homet maot Epaprodaitas
nemotü manat meegin bat emat ne
nanah, povoz arin, "Tin ok neteg," pot
ok añoh. [15] Met ari Pilipai añarab nem
menomaz toh-epovoz hodad. Ne batam
magei Iesuz ñetï tinao añarabon mañovai
emooh-porah ne arinañ hehopuh, tokat
Masedonia arim zeis betet sohon ari
Pilipai zeitak Iesuz togut ravat añarab
hez-nen porihö ne gogovok hehon ari
nonair nai ne nanoog, oñ Iesuz añarab
togü modañ ravat hezarihö ne pot nanet.
[16] Met ne ari evetet sat Tesalonaika zeitak
het nonair naiz tekï toohon ari honerah
naneg bon, oñ porah karah hotohanañ
am bat emat nanovai emoog. [17] Met
maot tokat ari ne nanohopekez homet
ev menamoh-bon, oñ neñizat nanovai
emoogin ne am gogot toohon, añarab
Iesuz homeo badae batoohavoz God hañ
tinao ari anapanez homet ev menamoh.
[18] Met batam ari ne neñizat nanoog, oñ
petev maot Epaprodaitas nemotü manegin
bat emat nanahan nemotü rekö ravah.
Met pot netamegivoz epat homeamoh,
Met Godiz hañiv metapanez homet paru
anumai nap mañaroohan ñadoohan, pi
ulagï tin povon hatevetet zait toohavoz
zut arim ne nanameg-potun God etet zait
tat hez. [19] Povoz arin epat añom. Ari
tin naiz tekï natotü, oñ God nonair nai
tinatuz korav ravat hezaek, Iesu Kristo
arinañ honeo hezavoz homet ari tairaiz
tekï tohopekez poi anohopan. [20] Met God
darim Pap nenapuz abatao orah rezah bat
hel batookan pohao ahö ravat hepanez ne
zait toh. Rotap ev añoh.

Pol ñetï biñao parun mañah

[21] Met ari Iesu Kristoz homeo badae batat
ak hez-maporin ñetï biñao epat añomaz ev
toh, "Ari tinam hezei." Ma nem bosir sau
nenañ ev hez-eperi amun arim tamegivoz
homet tin hepekez ñetï biñao nañahaek
ne ev menoh. [22] Met Roma aban ahopuz
zeimakeh gogot tamaharir, zei epatak het
Godiz homet hez-modari amun arim tame-
givoz ñetï biñao nañahaek ev menoh.

[23] Met darim Amip Iesu Kristoz masak
ahov arim loporizaroh pohao tin het hep-
anez ne zait toh.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

KOLOSI
Ñetï garosikao

Kolosi ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Esia zeisik Kolosi zei ahot Epesas zeitaz totoi demahan hehaek Pol añarab Iesuz homet hehariz hat ñetï epov menat meeh. Met porah pi Epesas, Pilipai, met Pilemon ñetï poñ amun menat paruhaz meeh.

Met Pol Kolosi zeitak nasap ok, oñ Epapras aban pop poek sat añarabon ñetiv mañoohan paru nari Iesuz homeo badae batah. Tahan aban moreg narihö emat parun ñetï moregañ mañoohaek, Epapras Roma zeitak sat ñetï pov Polin mañah. Povoz Pol ñetï hañ epov menat aban nañariv Tikikasir Onesimas manahan, parup basat Kolosi añarab manahan rekö hah. Met Kolosi ñetï epovok Pol paru aban moregariz mañoohat hat navetetü, oñ Kristoz nonoroh tin sohopanez ñetiv parun bar mañah.

Met Iesu abarah sahan krismasañ 30-z zut bon tahan, Pol Roma zei ahö potak kakam zeimakeh heharah Pilipai zeitak Iesuz homet hehariz homet ñetï pov menat meeh.

Aban Pol ñetï epov menah

1 Ne Pol, met God pimauz hodadevok
ne ba ou navatahan, Iesu Kristoz aposor
abanap ravoh, met ner darim bosip ravat
hezap Timoti popunañ honeo deip ev het,
2 ari Kolosi añarab Kristoz homeo badae
batat pim ñetiv tin bahorë hat hezaek, deim
bosir sau ravat hezariz homet ñetï epov
menakaz ev teg.

Met God darim Papap pimauhö ari
masakao anohopanen lop tinarizarohañ
hepekez ne zait toh.

Pol Kolosi poriz mañ mañah

3-4 Met ari Iesu Kristoz zait tat homeo
badae batat het, pim añarab ravamah-
modari loporï manat masak metameg-
ñetiv hahan deip hatevetet orah rezah
mañ mañameg-porah arimaz homet
darim Amip Iesu Kristoz Papap Godin biñ
mañameg. 5 Met Iesuz ñetï rotapuv arin
añoohan hatevetet barotap bateg. Tat
tokat dari pohao abarah tin hekazavoz
ari biñ ravat het, Iesuz ñetivoz homet
modari loporï manat masak metameg-
ñetï pov hahan deip hatevetet biñ ravat
Godin, “Paru tin tamah,” pot arimaz piin
mañameg. 6 Met God dari masakao anat
Iesu meeh-ñetï pov arin añahan, hatevetet
tin hodad ravat aritï horiv hehaek betet
tin ravovai samegivoz zut, paru Iesuz
ñetï tin tapü epov mañovai samahan zei
maposikaroh an pap manamahan, añarab
modari hatevetet tin hodad ravat parutï
horiv hehaek, betet petev tin tovai samah.
7 Met Epapras deipim bosip Iesu Kristoz
gog aban tinap ravat hezan dei pimaz
zait tat hez. Met deip emat arin Kristoz
ñetiv añakaz bapap tegin, pi ak garos
emat ñetï tin pov arin bar añah. 8 Met
bar añahaekanañ pi maot ev emat Godiz
Pul Tinapuhö hodadeo anamahan, ari
añarab modari lop masak metameg-ñetï
pov deipin bar añahan hateveteg.

God paru bakez batapanez mañah

9 Met arim pot tameg-ñetï pov bar
añahan deip hateveteg-porahanañ, dei
orah rezah God ari eñizohopanez hat epat
mañeo hameg, Met Godiz Pul Tinapuhö ari
hodad tinao anohopanen, ari ñetï tinañihar
haovai mod tairañ tovai sohopeken, pi
etet biñ ravohopanez nen poñihar arim
loporizaroh an pap manapanez homet
piin mañ mañameg. 10 Met pot ari pim
zaitivok tovai sohopeken, ziñik ul tinañ
badamahavoz zut, arim tin tohopekez
povor kao ahoam berevohopanen, ari pim
hezhezavoz kapotaz tin hodad ravovai
sohopeken pi arimaz biñ ravohopan. 11 Met
God pimauhö kez ahö tin hez-povonañ arim
loporizaroh bakez avatohopanen ari kez tat
hepeken, aritï honoñai nao ma tairao ou
ravohopanez porah rekot ari nañodotü, oñ
rez kek tat tin tovai biñ ravat sohopek. Met
pot arimaz homet deip mañ hameg. 12 Met
darim Papapuhö añarab pim aliz tinavok
samaharinañ ari honeo ravat sohopeken,
anohopanez hahan hez-pov bepekez hat
batin haavatat eñehan hez, povoz homet
ari pimaz biñ ravat, “Deim Papap tin eteñ,”
pot piin mañohozei. 13 Met garos darim
hodadeo kuturutaz zut kut tat het tovai
emoogiekanañ, pi avat pimauz ro zait tat
hezapunañ honeo het sookan pi darimaz
korav hepanez hat haeñehan hez. 14 Met
darim horï tovai emoog-poñihö bitomez
zut edemahan hegiek, ro popuhö dari ba
evilapanez hat hañ horiv bat ñomahapuh
darim horï poñ ba ol haveteh.

Kristoz tat hezavoz kapot ev

15 Met dari ham añarabohö rekot Godin
et narez, oñ ro pim zut hez-pop erat

paru Papapuz hezhez tinao ourah añairahan dari etet hodad raveg. Met ro pop
pim Papapuhö dari ma nonair nai mapotü
matut etahan hez-potuz maup ravat hez.
16-17 Met tairaiz pi maup ravat hez hometunei, oñ batam nonair nai bonorah God
nonair nai map matut tapanez hahan pim
rop gog pov tah. Tahapuh nonair nai map
abarah hezatü, ma ev hamarah hezatü, ma
tairari izek het kezavonañ hez-pori, ma
dari añaraboz eteamegitur, et narë hezatuz
Kristo pi nenap maup ravat nonair nai
mapotü tovai sohopanez hat matut tahaek
taputam het tovai samah. 18 Met dari pim
añarab togut ravat hezari pim herisiz zut
ravat hezan, pi dari pori tin hekaz gagao
ravat hez. Met ro nen pop ñomahan, darim
ñomat tokat maot bal hakazat pi garosik
baval hahap ok, povoz pi pop nonair nai
mapotuz korav ahop ravat hez. 19 Met
God pot homeh, Met nem kezavor hezhez
tinao piitï manoman map an pap manat
hepan. 20 Tapanen hamarah hezari, ma
revah abarah hezari, horï tohot nehanañ
main ravat hezaek, piuhö maot nenañ honeo bavatapan. Pot homehapuh pim rop
meehan erahan zirah ur ñomahan, dari Godinañ honeo lop honerï ravat hekaz nonor
pim ro popuhö ba ou batah.
21 Met batam ari Godiz ñarohol narav, oñ
horï ahoñ tovai emohot patari ravat heg.
22 Oñ petev arim Pap popuz nakoe sepeken
ñevok evizat an etapanez porah, aritï horiv
bon hepanen ari tinari hepekez hat, pim
rop meehan erat ñomat tin etah. Tat
pim Papapunañ bahoneo avatahan ari pim
ñarohol raveg. 23 Met Kristo pot tah-ñetï tin
pov arin añahan hatevetet pimaz homeo
badae batat epat homeameg, Dari Godinañ
honeo pohao het hek. Pot homet hez.
Oñ ganö mod narihö moreg nao añapanen
hatevetet, añapanez pov barotap batat ari
Kristoz homet hezaek kaev ravat betepek
hezavoz, tin homet kez tat bat hezei. Met
ne Pol Iesuz ñetï tin epovoz gogot tamohop
ev, met neohö ari añarab patarin añovai
emoohoek, ari hatevetet modarin mañoogin, paruhoe ñetï tin pov mañovai samahan
zei maposikaroh ahö ravovai samah.

Poliz gogot toohat ñetiv

24 Met ne ari Kristoz añarab togut ravat
hezariz hat kakamao hatevetehot ev hez.
Met pi dari tin etapanez hat orah rezah
hamarah kakam tovai emooh-povoz zut,
dari kakamao hateveteokazat hez, povoz ne
amun ari pimeri eñizomaz hat gogot tovai
emamohoek, paru ev kakamao netamahpoñiz homet ne kaev narav, oñ biñ ravat
hez. 25 Met ne ari añarab pimaz homet togü
honet ravat sameg-poriz gogot etohomaz
God pimauhö ba ou navatahan hez, povoz
ne pim ñetï nao ba iz navatotü, oñ ari
tin hodad tohopekez map añovai sohomaz
nañah. 26-27 Met batam ñetï añomaz tohepov iz ravat hehan, paru darim iz mimihol
hatevetet hodad nat het tovai emooh, oñ
petev God pimauhö ba iz batahan hehñetï epov ba ou batahan hezaek, dari pim
añarab epat hatevetet hodad raveg, Met
Kristo dei Zuda añarab nenarinañ nakez,
oñ ari añarab patariz loporizaroh pi amun
honeo hezaek, tokat ari sat pim alizavon
etet biñ ravat pinañ honeo hepek. Pot
ou ravahan dari hodad ravat epat hameg,
Rotap Godiz hodadeo map tinaharam hez.
28 Met dei Timoti hodad tinavonañ het orah
rezah Kristoz ñetiv ari añarab mapori hodad tepekez añovai sameg. Met ari hodad tinao bat Godiz nakoe sepekez porah, ari Kristonañ honeo het aban kutariz
zut naketü, oñ aban hodad tinavonañariz
hezat hepekez zait teg, povoz homet deip
ev ari maporin añameg. 29 Met ari hodad
tin povonañ hepekez hat Kristo ne bakez
navatat hezan, rez kek tat pim gogot kez
tamohoek horï narav, oñ ne am tinam tovai
samoh.

2

Dari Iesuz homet hekaz ñetiv

1 Met ari epat hodad tepekez ne zait
toh, met ari Kolosi añarab, ma Leodisia
añarab, ma añarab mod tairari, ari nem
taevavon et narë hezari, ne arimaz orah
rezah homet mañ gogot aviam tamoh bon,
oñ ne mañ gogot kez tovai samoh. 2 Met
ari epat tovai sohopekez ne zait tat gog
kez epov tamoh, Ari lop honerï ravat het
kez tat rouvat ñaihet natotü, oñ tin het
nae nap masak metovai sohopek. Met pot
tohopekepuh, batam Godiz ñetï iz ravat
hehao Kristo pi ñetï povoz maup erahan ou
ravah-povon hatevetehot, map tin hodad
tat epat hahopekez ne zait toh, “Met ñetï
epov moreg bonov, oñ ñetï rotapuv ev hateveteameg.” 3 Met Kristo nenapuz loporih
Godiz hodad tinavor hezhez tin pov an pap
manat hezaek, piuhö añairohopanen, dari
tin hodad tohokaz nonor piitï hez.
4 Met tairaiz epat ev menamoh hometunei, oñ ganö mod nari ñetï moreg nao
añapanen, ari hatevetet kapotaz tin hodad

nataek betezam zait tat, “Ñetï tinao ev
añamah,” pot hapek hezavoz ne ev men-
amoh. 5 Met rotap ne emat arinañ nakez,
oñ nem loporih arimaz zakep tat homeme
hezan nem homeo arinañ honeo hakez-pot
ravat hez. Tat ari Kristoz homeo tin badae
batat het tin togü honet ravat kez tat het
sameg-pot ñetiv hahan, ne hatevetet hodad
ravat arimaz biñ ravoh.

Dari Kristonañ tin hek

6 Met ari Iesu Kristoz homeo badae bate-
gipuh, “Darim Amip ok,” pot hameg, povoz
ari pinañ honeo het sa em tohozei. 7 Met
aban nap zeimak demapanez hat bahahav
kez bareñamahan, hamarah er horat dao
hat hezan, zeimak kez tat bat hez-povoz zut
Iesu pi tin hepekezavoz maup okeg, ari pi
tinam kez tat bahorë hat het tohopeken,
batam aban Epapras ari Kristoz home-
hopekez añairooh-pov arim loporizaro ahö
ravat kez ravat hep. Tapanen ari Iesuz
map biñ ravat, “Ni tin etameñ,” pot piin
mañovai sohopek.
8 Met aban mod narihö arin ñetï betez
upai teptepivoz zut nao añat moreg eto-
hopanen, ari povotï sat horï ravat hepek
hezavoz tin homet hezei. Met aban pot
añohopanez pori ñetï navokanañ navok
añohopan, ma ham eparahaz hodadevonañ
parum iz mimiholoz haoh-ñetï nao ok año-
hopan, oñ ñetï poñ Iesu Kristoz bonoñ ok.
9 Met arin pot añohopanez pori moregari
ok, oñ Godiz kez ahovor hezhez tinao Kristo
ham herisinañ hehan eteg-popuz loporih
an pap manat hezaek, 10 ari pinañ honeo
hezariz loporizaroh amun Godiz kez pov
ahö ravat hez. Met Kristo pi nenapuhö
ham eparahaz ma abarahaz kezavonañ het
tamah-mod map pori ritou metat pi nenap
map ahop ravat hez, povoz ari pimaz homet
hezari, modariz ñetï moreg añohopaneza-
ñin hatevetetunei. 11 Met dei avatooharah
deim biz kosiñ marañinañ eeloohavoz zut,
Kristohö arim herï kosiñ elat zait horiñ
baveteh bon, oñ pi tapupuhö arim lo-
porizaroh zait horï heh-poñiz kezao ba
ol havetet pim masak tinao ari haanahan
hez. 12 Met ari God Kristo baval hah-popuz
kezavoz homet barotap bateg, povoz ari
ivoh emeeh-porah Kristo ñomahapuh, zait
horiñ bavon batahan pinañ honeo ravegiek,
horivoz irih heg-pov bon hatah. Tahan God
Kristo ñomahaekanañ maot baval hahavoz
zut, ari horï toogiekanañ avat maot baval
haakahan hez. 13 Met batam pi arim horiv
bavon navat hehan arim horivonañ honeo
het tovai emoogiek, petev ari Kristonañ
bahoneo avatahan arim loporizaroh home
magei tinavonañari haravat hez. Met ro-
tap darim horï toog-poñ map ol haveteh.
14 Met pi tair tahapuh darim horï toog-
poñ ba ol beteh hometunei, oñ batam dari
Godiz ñetï katë hahan hezañ elat dari horï
povor kao tovai emoog-poñin pi etehan
midinai ravahanahoh, Kristo zirah urah-
porah pi darim horï poñ bat het baol bete-
haek dari horï poñiz hañiv navotü. 15 Met
Kristo zirah urahan ñomahaek pi Setenir
pituholor horï modari ritou metat ourah
dari añarab ahovokaroz ñaravatak parum
kezao bat hor batahan dari epat hameg,
“Rotap paru betez ravat hezari ok.”

Ñetï betezañ barotap navatotuz ñetiv

16 Met Kristo pot tat dari eñizah, povoz
ari aban modarihö moreg etapan hezavoz
tin homet hezei. Met aban porihö ari-
maz korav ahori ravat hepanez hat ham
eparaz hodadevonañ epat añamahavoz ev
hamoh, “Evo, met gipizor ivov nainotuzao
ok.” Ma, “Dei Zudaholoz topourat Godin
biñ mañameg-aliz poñik ari amun honeo
deinañ het tohozei.” Ma, “Ñonis limar
tamahan deim togü manat tamegit ari to-
hozei.” Ma, “Deim gogot nat hez-aliz poñik
ari amun tovai totunei. Met deim añameg-
epeñ ari elepek, povoz horï ravepek.” Met
pot parum ñetï añamah-epeñ ari tovai hat-
evetet baval hat totunei. 17 Met Kristo naem
heh-porah pi tokat erapanez homet paru
poñ tovai haemooh, oñ petev pi haerah,
povoz dari Kristoz home magei tin ana-
han hez-nen povoz homet het tovai so-
hok. 18 Met paru añamoh-pori ham herï
nenañiz hodadevonañ epat arin añamah,
“Met dei potazao ba avatahan ahoam etet
Godiz tin hodad ravat hezaek, deihö ari
ritou etat hez, povoz deim hodadeo bat
tamegit ari amun tohopek. Tat ari enzoli-
holoz abatañ bat hel batat mañ mañohot
arim abatañ bat hor batat, Dari betezari ev,
pot homehopek. Oñ añameg-epat ari nat
hepek, povoz Godiz ñarohol ravat naketü.”
Met eñarohol, paru arin pot añamah-pori
parumauz heriñ bat hel batat hamahari ok,
povoz ari Iesuz homeo badae batameg-pov
bon tapan hezavoz añamah-pov barotap
batotunei, oñ, Paru ñetï betezañ ok dein
añamah, pot ari homei. 19 Met paru pori
Kristo darim gagao ravat hez-popunañ ho-
neo nakez. Met darim gagañihö heriñiz
korav hezan darim ururuñir kataneñ, ma

nonair nai mapotü tin honeo het gogot
tamah-povoz zut, Kristo darim gagao ravat
hezan dari lop honerinañ ravat tin hezan,
God pimauz zaitivok hodad tinao anovai
samah. Oñ paru añamoh-pori Kristo betet
paru main ravat hez, povoz arin añamah-
poñ tovai hatevetetunei.
20 Met Kristo ñomahapuh arim horiñiz
irih heg-pov bavon batahan, ari maot
ham eparaz hodad horivonañ nakez, povoz
tairaiz ari maot ham añaraboz añama-
hat hatevetet baval hat tameg? 21 Met
ham añarab hamoh-pori moreg arin epat
añamah, "God darin etet biñ ravapanez hat
gipiz epat nainotü, ma pei epotü navotuz
dei ahao hagin hez, povoz ari tovai bat
notunei." 22 Met parum pot añamah-potü
nohot hekan maot zuam bon tapanezatü
ok. Met potuz ahao hamah-pori parum
lop nenarizarotihanañ hodadeo bat okat
añamah, oñ Godihö hodad pov mañamah-
bonov ok, povoz hatevetet tovai baval hao-
tunei. 23 Met paru parumauz hodadevok en-
zoliholoz abatañ bat hel batat arim abatañ
bat hor batat hepekez añat epat añamah,
"Met darim loporizaroh zait horiñ ahö
ravapan hezavoz, darim heriñik urat kakam
ahov hateveteokan poñ bon tohopan." Pot
hamahavoz ari nari hatevetet, "Rotap paru
hodad tinavonañarihö ak hamah," pot
hameg batah. Oñ parum añamah-poñ baval
hat ari tovai sohopek, povoz arim zait horiñ
bon natotü, oñ am ahö ravovai sohopan.
Povoz parum añamah-ñetï poñiz betezañ
ok, pot ne arin ev bar añamoh.

3

Dari Kristonañ mageiri ravat hez

1-2 Met dari horï tohot hegiekanañ God
avat Kristonañ bahoneo avatahan, dari
home mageivonañari ravat hez, povoz ev
ham eparaz nonair nai potuzahar arim ho-
dadeo manat het totunei, oñ Kristo abarah
helat Godiz nakoe tek garos tinatak toutat
hez-poek ari sat hezhez tinao bar batat
hepekez zait tat homet het tovai sohozei.
3 Met Kristo ñomahapuh arim zait horiñi-
nañ hegiek, kez tat horï poñ bavon bata-
han, petev ari mageiri ravat Kristo Godinañ
honeo hez-popunañ honeo het pim hezhez
tinavoz ñaravatak ari hez. 4 Met pi arim
hezhez tin okovoz maup maot emapanez
porah ari amun pim aliz tinavoz lopotak
pinañ honeo ravat hepek.

Dari mageiri ravat hekaz ñetiv

5 Povoz ham eparah tamah-horï epeñ po-
hao betei, Biz bogï tao, modapuz añap ma
abupun etet zait tao, ma home horiv, ma
modarizatuz etet zait tao. Met modarizatuz
etet zait tepek, povoz arim loporizaroh
Godiz biñ ravat sameg-pov bavon bato-
vai zait horï povohar ahö ravat sohopa-
nen, ari nen potuzahar homevai sohopek.
6 Met horï potuhar tovai sohot Godiz ñetï
kateñir ah ñeñ elohopanez poriz pi mo-
gao tat hañ horiv tokat metapan. 7 Met
batam ari horivonañ hegirah añamoh-epeñ
arim loporizaroh an pap manat hehan tovai
emoog. 8-9 Oñ petev ari nonair nai horï
mod epotü amun betei, Modariz mogao tat
gitait ravat ñe horiñ mañameg-pov, ma lop
horirï homeameg-pov, ma modapuz ñetï
pekü hamegiñir, ñetï moreg hamegiñ, map
añamoh-epeñ maot tovai arim gizañikanañ
haotunei. Met ari batam horï toog-epeñ
havetet, 10 mageiri haravat hez. Pot haravat
hezan orah rezah God bamagei avatah-pop
pimauhö eñizamahapuh, arim loporizaroh
pimauz zut tinari ravovai sohopekez hat am
bamagei avatovai samah. 11 Met batam dari
main main ravat heg-pov Godihö bavon
batat togü honet ba avatahan hez. Povoz
dari Zudahol, ma Grik añarab, kosiñ mee-
lahan hezarir kosiñ nameel hez-pori, durir
aerari, ma añarab aban ahorihö zum tahan
parum irih het itir as metohot hezari, ma
monï gogot tamahari, dari pori toguñ main
main ravat hez bon, oñ dari mapori petev
togü honet ravat hezan Kristo nenap darim
ahö garosikap ravat het dari maporiz ñara-
vatak pi hez.

Dari modari loporï manook

12 Met God ari ba ou avatahan pim añarab
tinari ravat hezan pi arimaz zait tat loporï
anat eñizat hez, povoz arim abatañ bat
hel batotunei, ma modari horï etohopanen
ari hañ horiv metotunei, oñ ari nae nap
masak metohot lop tinarizaronañ hezei.
13 Pot tohot paru Iesuz aviam homeo badae
batat hepanez pori meñizat tin metovai
sohozei. Met pot tovai sohopeken, mod
narihö horï nao arih etapan, povoz ari
hometunei, oñ darim Amip pi dari horï
toogivoz hañiv naetotuz hahan hez-povoz
zut ari amun arim modarihö horï tairañ
etohopanez poñiz zuam kos rez manat to-
vai hañiv metotunei. 14 Pot tohot tin ari
togü honet ravat hez-pov bon tapan heza-
voz ari homet nae nap meñizat masak
metohot hezei. 15 Met God ari bahoneo

avatahan Kristo pim lop tinari ari anahan hez, povoz pim nonoroh tinam sohopekez lop tin porï anahan hezaek, arimaz korav het pim nonor añairohopanen ari orah rezah pimaz biñ ravat het tovai sohozei. [16] Tat ham añarab parum kareñ tin bizat hezavoz zut Kristoz ñetï tin hahan hezan hateveteameg-poñ arim loporizaroh tin bizat homevai sohozei. Tat ari pim hodad tinavonañ het ganö horï nao ari tepek hezavoz, nae nap badede mañohot hezei. Tat pim tin eñizamahavoz homet zait tat daa arim hodad hezañ, ma daa pim Pul Tinapuhö hodadeo anohopanez hezat poñ hahozei. [17] Tat nonair nai tin tohopekez potü arim main totunei, oñ darim Amip Iesunañ honeo het tovai sohot, pi dari eñizat añairat hezan tovai samegivoz homet, God darim Papapun biñ mañohozei.

Añarabor ñarohol tohopanez ñetiñ

[18] Met ari añahol hatevetei, darim Amipuz nonoroh tinam sohopekez hat, arim abuholoz añohopanezat hatevetet baval hat tovai sohozei.

[19] Met ari abuhol amun epat hatevetei, arim añaholon kez ravat ser mañotunei, oñ parumaz zakep tat loporizaro manat meñizohozei.

[20] Met ari ñarohol amun tin hatevetei, arim nonor papaz map añohopanezat tin hatevetet baval hat tovai sohopek, povoz God etet arimaz biñ ravat hepan.

[21] Met ari nonor pap amun tin hatevetei, ganö arim ñarohol tin tovai sohopanez ñetï pov parun mañohopekezarah kaev ravapan hezavoz, tovai ari kezavonañ naiz parun mañotunei, oñ tinam masakavonañ arim ñaroholon mañohozei.

[22] Met ari añarab aban ahorihö zum etahan het itir as metohot hezari hatevetei, met arim aban gogovoz korav hezariz añohopanezat baval hat tohozei. Tat pori arin etehopanen añohopanezat tohopeken, arimaz biñ ravat zait tapanez nen povozahar hometunei, oñ paru koravori mod naek sat hepanez porah amun, Darim Amipuz irih dari ev hez, pot homet pi arin etet biñ ravohopanez arim gog tamegit tinam tohozei. [23] Tat ari nonair nai tairatü tohopeken añarab etet zait tapanez hometunei, oñ darim Amip etet biñ ravapanez nen potuhar ari zaitivonañ het tin tovai sohozei. [24] Met pot tohot epat homevai sohozei, Dei añarab ahö nen okoriz irih hez bon, oñ deim Amip Kristoz irih amun het tovai sameg. Pot homet tin tovai sohopekezavoz pi hañ tinao ari anohopan. [25] Met God añarab abatavonañ ahoriz homet añarab abatao bonoriz hom namee hez bon, oñ pi tokat dari mapori ñevok evizat an etapanez porahahoh, tairari horï tohopanez pori horivoz hañiv manapan.

4

[1] Met ari aban ahori hatevetei, met arim ahop abarah het arin etet hez, povoz gog aban arim irih hez-poriz tin korav het tovai sohozei.

Mañeo hahopanez mañah

[2] Met ari mapori tinam hatevetei, met orah rezah ari rez kek tat het Godin mañ mañovai mod navoz honeo homevai mañ mañotunei, oñ tinam pi nenapuz homet biñ ravat, "Tin tat eñizameñ," pot mañohozei. [3-4] Met pot mañovai dei ñetï epov menamegeperiz amun mañ mañohopeken, God dei eñizat deim nonor ba ou batapanen, Kristoz ñetï batam izek ravat hehavoz kapot añarab modarin mañovai sohok. Met ari hodad, batam ñetï epov mañohomaz God neen nañahan añarabon mañovai emoohovoz hat, paru ev kakam zeimakeh ne nemerizahan hez. Oñ am bar mañovai sohomaz zait tat hez, povoz God neñizohopanez hat ari nemaz am mañ hahozei.

[5] Met ari añarab mod Iesuz ñetivoz kapotaz unun manat hodad nat hezporinañ honeo hepekez porah ari betezam hetunei, oñ tin paru meñizat Iesuz ñetiv paru porin mañohopekez povozahar ari homevai sohozei. [6] Ma arim modarinañ hodad tinavonañ het Kristoz ñetiv mañohopeken, paru tairari hatevetet ñetï povoz kapotaz at añohopanez porin amun ñetï hañ tinañihar mañohopek.

Ñetï meteñ ev

[7-8] Met Tikikas pi darim Amipuz gogovok deinañ honeo ev het tin tamah-pop arihaz meeman emat, nenañ honeo hezariz deim tair tameg-ñetï pov arin bar añapan. Met ñetï povon ari hatevetet deimaz biñ ravat hepekez ne zait toh, povoz pi arihaz meeman emapanez ok toh. [9] Met pinañ honeo Onesimas deim bosip ravat hezan dei pimaz zait tat hezap, batam arim zeitakanañ ev emat deinañ honeo het gogot tin tamahpop amun meeman parup honeo ok emat, ev nonair nai deim tameg-potuz ñetiv arin bar añapan.

[10-11] Met Aristakas amun nenañ ev kakam zeimakeh deip hezapur Mak pi Banabasiz

napapur Zosua pim abat modao Zastas paru
porihö arimaz homet, “Paru tin hep,” pot
ñetiv hahaek ne ev menoh. Met Zuda
aban pori Iesuz homeo badae batat het
nenañ honeo ravat añarab Godiz homeo
badae batohopanez ñetï pov neñizat parun
mañamah. Met Mak pi ak emapanez ñetiv
ari hat haveteg, povoz pi ak emapanen ari
tin metohozei.

12 Met Epapras Iesu Kristoz gog abanap
arinañ hehaekanañ ev emat hez-pop ari-
maz homet, “Ari tin hepek,” pot ñetiv ha-
haek ne ev menoh. Met pi orah rezah ari tin
het Godiz añarab ravat pim zaitivok tinam
tovai sohopekez hat Godin ahoam mañ
mañamah. 13 Met rotap pi ari Kolosi añarab,
ma Leodisia añarab, ma Irapolis añaraboz
homet kezao ahoam mañ hamahan ne hat-
eveteamohoek, ev añamoh. 14 Met Ruka
deim dokta aban tinapur Dimas amun ari-
maz homet, “Paru tin hepanez dei zait teg,”
pot ñetiv hahaek ne ev menoh.

15 Met añ nap pim abatao Nimpar popuz
zeimakeh Iesuz ñetiv hatevetehopanez
topouramaharir Leodisia zeitak hez-arim
mod pori tin hepanez homeamohoek, ari
tep epee rekö hat parun epat mañei, “Pol
ari tin hepekez hah.” 16 Met tep menoh-
epee rekö hat Leodisia añarab manepeken
paruhoe rekö hap. Met Leodisia poriz
homet menat meohö-tep poe paru rekö
hat arihoe anapanen rekö hazei.

17 Met darim Amipuhö Akipasin pim gog
tohopanez mañah-pov rez kek tat pi am tin
tovai sohot bavon batap, pot mañei.

18 Met aban mod napun ñetï epov maño-
hon tepaek menovai emoohaek, nemauhoe
ñetï meteo ev nem marasinañ menamoh.
Met ari Kolosi añarabon epat añom, “Ari
tin hepekez ne zait toh.” Met ne ev kakam
zeimakeh hezaekaz ari nemaz amun unun
manotunei, oñ nemaz homet mañ hahozei.

Met Godiz masakao arinañ hepanez ne
zait toh.

(Pol ñetiv hahan menahat nen ev.)

1 TESALONAIKA
Ñetï garosikao

1 Tesalonaika ñetï epovoz ñetï kapot ev. Pol garos Pilipai zeitak hehaekanañ sat Masedonia zeisik Tesalonaika zei ahot demahan hehaek het poek Iesuz ñetiv mañoohan, paru Zudaholor añarab pat poek hehari ñetï povon hatevetet ahovokaro Iesuz homeo badae batat heh. Met Poliz poek het tah-ñetiv Aposor bodorï 17 pavar 1 sat 9 rekö hameg.

Met tokat Pol Korin zeitak heharah Timoti emat Polin epat mañah, "Met Tesalonaika zeitak Zuda aban nari Iesuz homet hezari horï metamah, oñ paru am pim nonoroh tin samah." Pot mañahan Pol hatevetet paru Sailasir Timoti ñetï epov, Tesalonaika añarab bakez batapan hat menah, ma Iesu rotap maot hamarah erapanez ñetiv amun menat meeh. Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 21-iz zut bon tahan Pol ñetï epov menat meeh.

Pol Tesalonaika añaraboz ñetï garos epov menah

1 Met ne Pol dei Sailasir Timoti ev honeo
het ari Tesalonaika zeitak het God darim
Papap, ma darim Amip Iesu Kristoz añarab
togut ravat het tovai samegiriz homet ñetï
epov menakaz ev teg.

Met pi ari masakao anohopanen lop
tinarizaronañ hepekez dei zait teg.

Tesalonaika poriz tin toohat ev

2 Met eñarohol, orah rezah dei arimaz
homet Godin arim tamegivoz biñ mañohot
hez. 3 Met dei hodad, ari Iesu Kristoz homeo
badae batat het, arim loporizaro map pihar
manat hez, povoz pim gogot kez tat tovai
sameg. Tat darim Amip pi maot erapanez
hahaekaz ari unun naman, oñ homeme het
etet hezaek modari honoñai etamahan, ari
am boi tat tin tovai sameg. Met arim tin pot
tamegivoz dei homet darim Papap Godin
biñ mañameg. 4 Met ari Iesuz homet het
nem bosir sau ravat hezari, God arimaz
zait tat pimeri ravepekez hat ba ou avatah,
5 povoz batam dei arinañ hegirah betez
Iesuz ñetiv arin añoogin hateveteog bon,
oñ dei kez tat pim ñetiv añoogin pim Pul
Tinap ari eñizat hehan ari tinam hatevetet,
"Ñetï rotapuv ev darin añamah," pot haog.
Met deim arinañ het eñizookaz hat tovai
emoogit ari hodad hakez. 6 Tat deim toogit
ari etet taput tovai darim Amipuz eñatak
emoogin, modari arin etet honoñai povor
kao etoohan, ari povoz homet kaev ravat
pim ñetiv navet, oñ Godiz Pul Tinapuhö
arinañ het eñizoohan, am biñavonañ het
ari tovai emoog.

7 Met pot ari tin tovai emoogin Mase-
doniar Akaia zei posikaroh Iesuz homeo
badae batat hez-modari arim toogivon hat-
evetet epat haoh, "Ae, paru tin tama-
hag, dari parum tamah-taput tovai sohok,"
pot haoh. 8 Met ari darim Amipuz ñetiv
haovai emoogin Masedoniar Akaia zei ne-
nasikaroh ou ravahan paru nen pori hat-
eveteh bon, oñ zei maposikaroh añarab
mapori arim Godiz homeo badae batat hez-
ñetiv paru amun hateveteamah. Met deihö
arim pot teg-ñetiv parun namañ, 9 oñ dei
arimatak emat hegirah tin etoog-ñetï pov
haovai samahan, parumauhö hatevetet pot
arimaz hamah, "Met Tesalonaika añarab
pori parum god moregari bitat, 'Deim eñi-
zohopanezari ev,' pot hat bioh-pori kos
rez manat betehan sahan, God rotap po-
hao tin het hez-nen popuz gogot tamah.
10 Tat paru God pimauhö pim rop ñoma-
haekanañ maot baviririï batahan bal hat
abarah helat hezaekanañ, maot erapanez
hahan hezavoz homeme het etet hez." Pot
paru arimaz hamah. Met Iesu pop tokat
God darim horiñiz hañiv etapanez hahan
hezaek, bazei manat tin sookaz añairovai
samahap ok.

2

Pol Tesalonaika zeitak het tooh

1 Nem bosir sau ravat hezari, met ari
hodad, batam dei arih emat ñetï añoog-pov
betezao narav, oñ ari hatevetegin arim lo-
porizaror uloñik ñetï povoz tin muz ravah.
2 Met dei mamog Pilipai zeitak sat toogin
poek nari deimaz mogao tat ser añahapuh
ourat kakam zeimakeh emerizah. Met pot
etahan hegiek, maot baeverevahan dei zei
pot betet Tesalonaika arimatak ok eme-
gin, poek amun narihö deimaz kaev rava-
han Godihö bakez avatahan dei ñaihet nat,
oñ am rez kek tat pim ñetiv arin año-
vai emoog. 3 Met dei home horï navonañ
het horiv nat, ma ñetï moreg nañ nak,
4 oñ God pimauhö dein etet, Eperi nem
ñetiv añarabon tin mañohopanezari ev,

pot homet mañovai sookaz añahaek mañovai sameg. Met pot añarabon mañamegpov deimaz biñ ravapanez homet mañovai sameg bon, oñ pi deim loporizaron haetet hez-popuhö deimaz biñ ravapanez zait tat mañovai sameg. [5-6] Met ari hodad, arinañ honeo dei heg-porah ari deimaz zait tepekez ñetï nao añoog bon, ma arim nonair naitü kilam bakaz homet moreg eteg bon, ma ari deim abatañ bat hel avatohopekez, ma añarab modari pot etohopanez homet, pim ñetiv añoog bon. Met rotap ev añamohovoz God hodad hakez. [7] Met dei Kristoz aposor abanari pi emeehan arihaz emegiek, dei naiz tekï tat eñizat anepekez arin rekot añeg narab, oñ dei pot naañ het ñaro goeriz nonohol tin korav het masak metamahavoz zut, dei arimaz tin korav het ñetï masakao arin añoog. [8] Met deim loporizaroh arimaz zaitiv ahoam tat heg, povoz dei baiñetinao añovai emoogin mod narihö arinañ het añoog-povoz kaev ravat men oñomapanez hahan dei ñaihet nat, oñ am añovai emoog.

[9] Met deim bosir sau, batam dei arinañ honeo het toogin eteogit ari hodad hez, ma zuam unun manegi? Met ari ganö deimaz hat gipizoz tovai emohopekepuh honoñai tepek hezavoz dei homet arin naañ, oñ orah rezah deimauhö gipizor nonair nai zum tookaz gogot kezao ahoam tovai, pim ñetiv honeo arin añovai emoog. [10] Tat ari Iesuz homeo badae batat hezarinañ honeo hegporah dei horï nao nat, oñ home tinavonañ het tovai emoogin ari et hareog, ma God amun et hareoh. [11] Met papaholohö parum roholon mañairamahavoz zut dei pot tovai arin añairoog. [12] Toogin God arin etet biñ ravapanez hat, orah rezah ñetï tinao añovai pim nonoroh tinam sohopekez añat bakez avatohot, dei arim papaholoz zut ravat arinañ honeo heg. Met God ari pim zei tinasik avat sat eñepanen, pinañ honeo het hepekez zait tat hahan hez-pop arim tohopekezavoz biñ ravohopanez hat añohot bakez avatoog.

Paru honoñaiñ metooh-ñetiv

[13] Met dei baiñetinao añovai emoogin ari hatevetet pot homeog, Met aban betez napuz ñetiv bon, oñ Godiz ñetï kapotanañao ev hamahan dari hateveteameg. Pot homet hezan arim loporizaroh ñetï rotap epov ahö ravat ok eñizamah, povoz dei orah rezah arimaz homet Godin biñ mañameg. [14] Met nem bosir sau, Zudia zeisik Iesu Kristoz homevai sohot Godiz añarab ravat hezariz modarihö bahorï metoohavoz zut, ari amun pimaz homet tovai emoogin arim modarihö bahorï etovai emooh. [15] Met Zuda porihö batam propet abanari men ñomovai emoohapuh, darim Amip Iesu Kristo amun ur ñomah. Met dei amun parunañ hegin kakamao etat oruahan, zei pos betet zei modasikaroh sat em tameg. Met paru pori pot tamahaek, añarab maporizaro Godiz nonoroh tin sohopanezpoorö memerizamahan God parumaz zait nat hez. [16] Met dei Zuda bon añarab pat maporin Iesuz ñetiv mañookan hatevetet loporizaro borourohopanen pi maot pimeri bavatapan hezavoz, paru Zuda porihö kaev ravat deim nonor emerizapanez hat horï pov etat oruahaek parum horiv iverï ahö ñai rezamahavoz zut parutï horï pov an pap manat hez, povoz God parumaz mogao ahoam tat hez.

Pi Tesalonaika porin etepanez zait tah

[17] Mai nem bosir sau, met paru pori oruahan dei ari evetet segipuh deim main ev het arimaz ahoam zakep tat homeme het maot emat arin etekaz hat ahoam homevai soogin nonor bon tah. [18] Povoz dei epat homeg, Met tair tat maot sat parun etek. Pot homegipuh ne Pol maot emat arin etemaz homet honerah homeohö bon, oñ orah rezah homeme toohon, Setenihö dei emakaz nonor bavon batahan pap tat eveam hez. [19] Met eñarohol, arimaz deim homet biñ ravamegit ev. Met darim Amip Iesu Kristo maot erapanen dari pim havasik rouvat hekaz porah, dei mod hepanez nariz biñ ravat piin bar mañak bon. Oñ ari deinañ honeo hepeken arin etet arimaz biñ pimau ravat piin epat mañak, "Met dei gogot toogin eperi nimaz homeo badae batoohari ev." Pot arimaz biñavonañ het piin mañak. [20] Pot arimaz dei homeameg-povohö bakez avatamahan petev biñ ravovai sameg.

3

Pol Timoti meehan sah

[1] Met deim main ev het arimaz homeme hegipuh arim het toog-ñetï nao dei hat navet het pot haog, "Met tair tat parum tamah-ñetiv dari hatevetek?" Pot hagipuh dei Sailas ev Atenis zeitak hekan Timoti ak emat arin etepanez hag. [2-3] Met Timoti pop pi deinañ honeo Godiz gog abanap ravat het, Iesu Kristoz ñetï tinao mañovai samegiek, deipim bos pimaupuz zut pi

ravat hez. Met arim modari arimaz kaev
ravat honoñai etamahavoz dei hodad het,
ganö ari ñaihet tat kos rez manat bete-
pek hezavoz Timoti emat ari eñizat Kris-
toz ñetiv añapanen, hatevetet loporizaroh
bakez batepekez hat meegin, ak emat arin
etet maot ev emah. Met ari hodad, dari
pim nonoroh sookan modari kaev ravat
horï etohopan, pot God bar hakahan hez.
4 Met batam dei arinañ honeo heg-porah
arin epat haañoog, "Met añarab modari
darimaz kaev ravat horï etohopan." Pot
añoog-taput ok etooh. 5 Met horï pot
ari etoohavoz homet ne arimaz ahoam
homeme hehopuh, arim toogivoz unun het
pot homehot hehö, Met paru am Iesuz
homeo badae batat hez, ma Seten moreg
metahan paru ñodahan, parunañ honeo
het gogot toog-pov betezao ravah, ma tair?
Ne pot homehopuh hatevetemaz ahoam
zait tat Timoti meehon aritï ak emat arin et
haerezah.

Timoti Polin mañahan biñ ravah

6 Met Timoti ak emat arinañ honeo
hehaekanañ, petev maot ev emat arim
tameg-ñetï biñao epat dein añah, "Met
paru am Iesuz homeo badae batat het nae
nap meñizat loporï manamah. Tat arimaz
epat hamah, 'Met Polir modari ev emat
Kristoz ñetiv añoohavoz dei biñ ravat hez.'
Pot hat ari parun etepekez zait tat hame-
givoz zut paru amun arin etepanez zait
tat het hamah." Pot Timoti emat dein
añahan, 7 ari Kristoz homeo badae batame-
givoz homet, dei ev honoñai povor kao
etohot hezaek, arim tamegivoz hatevete-
gipuh biñ raveg-povohö deim loporizaro
bakez avatahan, 8 epat homeg, Met paru
darim Amipunañ tin honeo hez. Pot hahan
hateveteg, povoz dari ev kakamao etama-
haek rekot lop tinarizaronañ hek. 9 Met dei
arim tin tameg-ñetiv hatevetet biñ pimau
ravat, Godin arimaz homet ñetï biñao piin
mañameg. 10 Pot mañat orah rezah ari
Kristoz homeo badae batat hezaek, tairañ
hodad nat hez-poñ arin añookan tin hodad
tepekez zait teg, povoz God pimauhö deim
nonor ba ou batapanen, maot ak emat arin
etet ñetiv añookaz hat piin mañ mañameg.

Pol parumaz mañeo hahat ev

11 Met God darim Papap ma Iesu darim
Amip dei eñizat nonor ba ou batapan,
povoz dei emat arinañ hekaz zait teg.
12 Ma dei arimaz ahoam zait tat loporï anat
hezavoz zut darim Amip ari eñizohopanen
nae nap arimau loporizaro manovai añarab
modari amun loporï manameg-pov an pap
manovai sohopanez dei zait teg. 13 Met Iesu
pot tat eñizohot arim loporizaroh bakez
avatohopanepuh tokat pi maot pimerinañ
honeo emapanez porah, ari God darim Pa-
papuz nakoe tin rouvat hepeken, pi arin
etepanen horï nao aritï nakez tapanen, ari
tinari ravat hepekez dei zait teg.

4

Paru tin tohopanen God biñ ravapan

1-2 Met deim bosir sau ravat hezari, ñetï
modao ev añakaz teg, Darim Amip Iesuhö
añoohan dei pim gogovok het arinañ ho-
neo tovai emoog-porah, ari tair tovai so-
hopeken God etet arimaz biñ ravohopanez
ñetiv arin añoogin, hatevetet hodad har-
aveg. Met arin añoog-taput tovai sameg,
pot hahan dei hateveteg, povoz darim Amip
Iesuz abatavonañ arin añairat añoog-pot
ahoam am tin tovai sohopekez ev arin
añameg.

3 Met God ari epat tohopekez zait tat
hez, Ari arim loporizaro pihar manat biz
bogï tao ma horï povor kao betet ari home
tin nenavonañ het tovai sohopek. 4-5 Tat
ari paru Godiz eñatak nas het parum ham
heriñiz zait horivonañ tovai samahariz zut
tovai totunei, oñ arim heriñir loporizaroz
tin korav ravat het home tinavonañ to-
vai sohozei. 6 Met ni aban nap modapuz
añap bekë, povoz aban pop ni horï ahov
ok metekë. Met batam dei ñetï katë epov
arin haañeg, "Met paru tairari hameg-tin
epov betet horï nenao tohopanez pori God
hañ horiv metapan." Pot batam haañoog,
povoz horï poñ ari tovai totunei. 7 Met God
dari am horiv tovai sookaz homet ba ou
avatah bon, oñ home tinavonañ hekaz hat
ba ou avatahan hez. 8 Met arin añameg-
ñetï epeñ tairap hatevetet kos rez manekez
pop ni dei aban añameg-eperi kos rez anekë
bon, oñ God pim Pul Tinap ari anahan hez-
pop ok kos rez manat hekë.

9-10 Met God pimauhö ari nae nap lo-
porizaro manohopekez kapot añairoohan
ari Iesuz homeo badae batat arim naner bos
ravat hezariz zait tat loporizaro manameg,
ma Masedonia arim zei akasik Iesuz homet
hez-mod poriz amun loporï manameg. Met
pot tameg-pov pimauhö añairahaek ari
tameg, povoz homet dei ahoam arin maot
naañotü, oñ nen epov añak, "Arim nae

nap loporï manameg-non pooroh kez tat
tinam tovai sohopeken, an pap manovai
sohop." [11] Met batam dei arinañ hegipuh
añoogit maot ev añakaz teg, met ari tovai
modariz tamah-povon etet ñetï haovai so-
hotunei, oñ arimauz hepekezavoz tin ko-
rav ravat het gogot tohozei. Pot batam
dei arinañ het haañoogin ari hat haveteog.
[12] Met ari pot tohot hepeken añarab mod
narihö arim gipizor modatü naanotü, oñ
arimauhö gogot tin tat gipizor modatü bo-
vai sohopeken añarab Godiz hom namee
hepanezari arin etet, "Rotap tinari ok," pot
arimaz hahopan.

Darim Amip maot erapan

[13] Met nem bosir sau, paru Godiz ho-
dad natari paru ñomat sat Kristonañ ho-
neo hepanez hom namee het parumeri ño-
mamahan ahoam iñir zakep tamah. Met
ganö ari kut tat taput tepek hezavoz paru
ñomamahariz tapanezat bar añoman ari
hodad tepek. [14] Met darim barotap batat
hezat ev, Iesu ñomahan maot baviriri batа-
han bal hah, povoz tokat maot erapanez
porah, Godihö hapanen pimaz homet het
ñomah-pori maot bal hapan. [15] Met darim
Amipuz hahan hezat epat arin añoman
tinam hatevetet hodad ravei. Met pi abara-
hanañ erapanen, paru tairari hamarah pi-
maz homet biriri hepanezari garos piitï
nahelotü, oñ ñomat sat hez-pori garos bal
hapanenahoh dari mapori honeo ravat piitï
helak. [16] Met pi maot erapanez hamoh-
porah enzoliholoz ahop Godiz tibï ahov
menohopanen ñe ahov hahopanen, darim
Amip pimauhö erat ñe nao ñarah hapan.
Tapanen pimaz homet het ñomat sat hez-
pori garos bal hat maot biriri ravat helat
hepanen, [17] dari hamarah nañom biriri
hekaz porihoen helat, dari mapori honeo
ravat Iesu univok erat hepanezaek bavizak.
Takapuh dari mapori darim Amipunañ ho-
neo ravat pohao het hek. [18] Pot tak,
povoz nap ñomapanen pimeri iñir zakep
ahoam tapan hezavoz ñetï añoh-epov bad-
ede mañat meñizei.

5

Darim Amipuz ñai bizat etevai sook

[1] Met deim bosir sau ravat hezari, aliz
tairasik pi maot emapan, pot dari ho-
dad nat, povoz ñetï pov ne namenotü.
[2] Oñ ari hahodad, añarab et narë hezan
aban givogip kilam kuturutak parumotü
bapanez emamahavoz zut añarab hodad
nat hepanen, darim Amip erapanez aliz
pos al teepan. [3] Met pim emapanez povoz
añarab hom namee kut hepanez pori epat
hahopan, "Dariti honoñai nao bon, oñ
tin ev hez." Pot hahot hepanen parutï
horï ahov berevapan. Met añahol ñarohol
batapanez zuam kakamao tamahan hat-
eveteamahavoz zut kakam patao parutï
berevapanen, rekot zei manat naek barezat
nasotü, oñ am het kakamao hatevete-
hopan.

[4] Oñ deim bosir sau, ari Iesuzari kuturu-
tak het horï tamahariz zut nakez, ma aban
givogip kilam emamahan, añarab unun
hezan emat parumotü bamahavoz zut, ari
unun hepeken aliz pos al teepan bon, [5] oñ
ari alizavok tin tovai sohot Iesu maot era-
panez et hareet hezari ok. Met rotap paru
kuturutak het horï tovai samahariz zut ari
nakez, [6] povoz dari paru pori au unun orat
hezavoz zut naketü, oñ pi erapanez hodad
tinavonañ het ñai bizat eteok. [7] Met kutu-
rutak añarab hezari au unun oramah, ma
iv kezao nat rumuramah, [8] oñ dari alizavok
hakezaek parum tamahat natotü, oñ dari-
mauz tin korav ravat het etet hek. Met ñai
abanari modarihö eler kep ez menapanen
parum heriñik rouvapan hezavoz homet
tepures bat hezavoz zut dari Kristoz homeo
badae batat nae nap loporizaro manat
masak metohot hekaz pov bat hek. Tat God
tokat dari zei tinasik eñepanez homeameg-
pov amun bahorë hat hek. [9] Met God dari-
maz mogao etat hañiv etohopanez ba ou
avatah bon, oñ darim Amip Iesu Kristoz tin
etahavoz homet pohao tin het hekaz hat
ba ou avatah. [10] Met Iesu darimaz homet
ñomat sat hezaek, dari pimaz homet het
ñomat hekaz pori, ma am ev hamarah biriri
hekaz pori, pi maot erapanez porah pinañ
honeo pohao sat tin het hek. [11] Met pot pi
tat eñizah, povoz ari nae nap meñizat kez
tat rouvat hepekez hat epat hameg, "Dari
home tinavonañ het tovai sohok." Pot hat
kateo nae nap mañamegitaharam am tovai
nae nap meñizat mañohozei.

Ñetï katë meteñ ev

[12-13] Deim bosir sau, katë mod epov arin
añakan hatevetei. Met darim Amip arim
aban korav ahori het eñizat tin sohopekez
ñetiv añohopanez hat ba ou batat meñehan
hezaek, paru gog tinao tat ari eñizamah,
povoz parumaz zait tat añohopanezat tovai
sohot, parum irih tin het tohozei. Tat lop
honerinañ het tin honeo hezei.

14 Deim bosir sau katë modañ ev, met
paru gogovoz kaev ravat hepanez porin
kateo tin mañohopeken hodadeo bat gogov
tin tohop. Ma ñaihet tat hepanez porin
ñetiv mañohopeken paru hatevetet tin kez
tat rouvat sohop. Ma Kristoz homeo aviam
badae batohopanez pori meñizohozei. Pot
ari tohot añarab modariz zuam mogao to-
tunei, oñ parunañ honeo tin hezei. 15 Met
napuhö horï nao pim modap metapanen,
kaev ravat mod popuhoz hañ horiv meta-
panez hom nametü, oñ orah rezah arimau
nae nap tin metohot, añarab mod mapori
amun tin metohozei.

16 Met ari orah rezah biñavonañ het
17 Godin inin inin mañ mañohozei. 18 Pot
tohot nonair nai tinavor horiv aritï berevo-
hopanez potuz Godin, "Ni tin ok deimaz
korav aravat hez," pot mañohot hezei. Met
ari Iesu Kristozari ok, povoz biñavonañ het
pot piin mañohopekez God zait tat hez.

19 Met Godiz Pul Tinap eñizohopanez
arim loporizaroh emat hezaek, tovai kaev
ravat pi eñizohopanez nonor merizotunei.
20 Met Pul Tinapuhö aban nap hodadeo
manapanen arin ñetï nao bar añapan,
povoz hatevetet, "Moreg ok hamah," pot
hat kos rez manotunei, 21 Oñ ñetï hatevete-
hopekez poñiz homet an tepeken tairañ tin
ravohopanez poñ bahorë hat hezei. 22 Tat
ham eparah horï tamah-mapoñ kos rez
manohozei.

23 Deim bosir sau ñetï meteo ev, met God
dari lop tinarizaronañ hekaz kapotaz maup
ravat hez-pop ari map batin avatat arim
herï koruñir loporizaroz korav hepanen
masakavonañ tin hepekez dei zait teg. Met
pot tat hepeken darim Amip Iesu Kristo
maot erapanez porah arin etepanen, aritï
horï nao bon hepanen arimaz, "Tinari ev,"
pot hapan. 24 Met ari ba ou avatahan hez-
tapup tin etohopanez au hahan hez-taput
etamahap ok, povoz rotap añoh-tapü epat
etohopan.

25 Deim bosir sau, God eñizohopanez
homet ari deimaz mañ mañohozei.

26 Met Iesuz homet het darim bosir sau
ravat hez-mod pori maras manat, "Pol ari
tin hepekez hah," pot mañei.

27 Met ne Pol darim Amipuhö pim gogot
tohomaz nañahan tovai samoh, povoz epat
añoman hatevetei. Ari nem tep menoh-
epee bat arim bosir sau ravat hez-maporin
rekö mañohopeken hatevetehop.

28 Met darim Amip Iesu Kristoz masakao
arinañ pohao het hepanez dei zait teg.

(Polir modañariviz ñetiv menahat nen
ev.)

2 TESALONAIKA
Ñetï garosikao

2 Tesalonaika ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pol Korin zeitak het Tesalonaika añaraboz homet ñetï garosikao menat meeh. Met tokat Korin zei potak am hehan Tesalonaika zei potak añarab nari, "Iesu abarahanañ maot haerah," pot moreg hat Iesuz homet hehari ba in balavï metah. Tahan Pol hatevetet parumaz homet meñizapanen parum in balavï tat heh-pov bon tapanez hat, ñetï tokat epov menat paru am Kristoz nonoroh tin tovai sohopanepuh, tokat Kristo erapanez ñai bizat etet hepanez parun mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 22-z zut bon tahan, Pol ñetï epov menat paruhaz meeh.

Pol Tesalonaika añaraboz ñetï tokat epov menah

1 Met ne Pol dei Sailasir Timoti ev honeo
het ari Tesalonaika zeitak het, God darim
Papap ma Iesu Kristo darim Amipuz añarab
togut ravat het tovai samegiriz homet, ñetï
mod epov menakaz ev teg.
2 Met darim Papap God ma darim Amip
Iesu Kristo ari masakao anohopanen lop
tinarizaronañ hepekez dei zait teg.

Paru tin Iesuz homeo badae batah

3 Met ari Kristoz homet het deim bosir
sau ravat hezari, ari mamog Iesuz homeo
badae bateg-pov am ahö ravovai samah,
ma arim nae nap meñizat loporizaro
manameg-pov amun ahö ravovai samah,
povoz dei orah rezah arimaz homet Godin
ñetï biñao mañameg-pov tin ok. 4 Met
ari tin pot tameg, povoz dei zei natakaro
natak sat Iesuz homet hez-añarab modarin
arimaz ñetï biñao epat mañameg, "Met
paru Tesalonaika pori Iesu nenapuz homet
samahavoz hat modarihö parumaz kaev
ravat bahorï metamahan, paru am rez kek
tat het Iesuz homeo badae batat tin tovai
samah."

Kristo emat añarab hañiv metapan

5 Met petev modari ari kakamao etama-
han hateveteameg, oñ tokat God arin epat
añapan, "Met ari rez kek tat tin tovai
emoog, povoz nem masak tinao arih rekö
ravat hezari okeg, ev emat nem zei tinasik
pohao het hezei." Met pot añapaneza-
voz homet epat hameg, "God darim ñetiñ
tin ba oñ batohopanezap ok." Pot pi-
maz hameg. 6 Met God tin tamahap okeg,
paru petev ari bahorï avatamahan kakamao
hateveteameg-pori piuhö tokat hañ horiv
metapanen kakamao hatevetehopan. 7 Oñ
ari petev kakamao etamahan hateveteame-
giri tokat aritï kakam pov bavon batapanen
ari tin hepek. Ma dei amun deim kakamao
bavon avatapanen tin hek. Met tairarah
pot etapan hometunei, oñ darim Amip Iesu
pim enzol kez ahovonañarinañ honeo it
kezañad okat epat rai rai hahopanen era-
pan. 8 Tapanen paru God kos rez manat
darim Amip Iesuz baiñetinao amun baval
nak hez-pori hañ horiv metapanen, 9 paru
pohao main het kakamao hatevetehot hep-
anezaek darim Amipunañ honeo naketü,
ma pim kezavor alizavon et narë hepan.
10 Met pi erapanez aliz posik dari añarab
tairari pimaz homet het pim añarab ravat
hez-mapori pim kez tinavon etet pimaz biñ
ravat pim abatao bat hel batat, "Deim ahop
tin eñizohot heñip," pot piin mañohok.
Met dei pim ñetiv arin anoogin hatevetet
barotap batat hez, povoz ari porinañ het
hamoh-epat mañohopek.

Paru pori meñizapanez Godin mañah

11 Met tokat ev menameg-epotü ou rava-
panezavoz homet orah rezah arimaz mañ
mañohot epat mañameg, "Met God ari
tin tovai sohopekez hat ba ou haavatahan
hezari okeg, eñizohopanen ari tin tovai
sohopek. Ma pim kezao anovai sohopanen
ari pimaz homeo badae batohot map ho-
dad tinavonañarihar ravat hepekez ari zait
tat hez-potaharam tovai sohopek." 12 Met
Godir darim Amip Iesu Kristo masakao ari
haanahan hezaek, am anohopanen dei ari-
maz piin mañ mañameg-taput tovai so-
hopeken modari arin etet epat hahopan,
"Rotap Kristo pi abat ahovonañap ok." Pot
hahopanen pi arimaz biñ ravat hepan.

2

Tokat horï mapovonañap emapan

1 Met nem bosir sau ravat hezari, darim
Amip Iesu Kristo erapanen dari pinañ ho-
neo topourat hekaz homet epat arin año-
man hatevetei. 2 Met aban narihö, "Petev
Iesu haerah," pot moreg hamahaek, emat
arin añapanen hatevetepek. Ma mod na-
puhö epat arin añapan, "Met Pul Tinapuhö
hodadeo ne nanahan, Pi haerah, pot arin

ev añamoh.” Ma mod napuhö epat añapan,
“Polir modari, ‘Iesu haerah,’ hat ñetï pov
tep nae menat meehan erahan dei rekö
hag.” Pot moreg poñiz nao nap añapa-
nen ari hatevetet arim loporizaroh zuam
ba in balavï totunei. 3-4 Met ganö parum
ñetï moreg añohopanezavoz ari barotap
batohot hepek hezavoz, hodad tinao bat
hezei. Oñ pi naem hepanez porah garos
añarab maporizaro Godiz kaev ravat kos
rez manat hepanen, horivonañ nap pi ñetï
kateñir ah ñe mapoñ ritou tat hepanez pop
emat pim horï povor kao ourah tohopa-
nen modari etehopan. Tapanen pi epat
hahopan, “Ne nenap arim ahop ravat hez,
povoz ari añarab tairari Godiz homeameg-
pov betepek, ma ari mod tairarir tairatuz,
Deim ahori ok, pot homet eñizohopanez
mañameg-porir potü betepeken ne arim
ahö nenap ravat hem.” Pot hat pi Godiz tup
ahomakeh lokat toutat het pimauz abatao
bat hel batat, “Ne nenap arim ahop ravat
hezap ev,” pot hahopan. Met pi pot haovai
tovai sohopan, oñ Godiz hahan hezat tokat
pi itiñadek sat kakam ahov hatevetehot
horï ravat hepan.

5 Met batam ne ak arinañ het ev
menameg-epat añoohoek, ari am homehot
hez, ma unun hamaneg? 6 Met petev pi
añooh-pop ourah emat tohopanez nonor
merizahan hez-popuz ari hodad, oñ tokat
Godiz hahan hez-porah pi pop emat am
tohopan. 7 Met petev napuhö nonor
memerizahan horï pop iz ravat hezaekanañ
pim kezao añarab narin mañairamahan
horï povor kao am tamah. Met pot tovai
sohopanen tokat memerizahan hez-pop
maot haitokor tezapanez porah, 8 pi horï
pop emat ourah horiñ tohopanen añarab
mapori piin etehopan. Pot tohot hepanen
tokat darim Amip Iesu amun maot ourah
erat pop ritou metat pim alizao gitapuz
zut hepanez ahö povonañ het, aban nap
itiñad rai rai hamahaek pul menat ba
upiamahavoz zut, pul men meet men
ñomapanen pim gog horï tohopanez pov
bon tapan. 9 Oñ ou ravat horï tohopanez
pop garos epat tohopan. Met pi Seteniz
kezavonañ emat añarabon moreg metat
red navor nao darim et narez hez-poñ
tat mañairohopan. 10-11 Met horï navor
nao tohopanepuh pi paru añarabon ñetï
moreg navor nao mañohopanen hatevetet
barotap batohot horï ahoñ tohopanen
tokat horiek sat hepanezari ravat hepan.
Met horiek sat hepanez hamohovoz kapot
epat hez, met God pimeri bavatapanez
hahan hez-ñetï povoz paru kaev ravat
hepan, povoz God paru nameñiz hepanen
ñetï moreg poñ mañohopanen zaitiv ahö
tat barotap batohopan. 12 Tapanen tokat
paru ñetï rotap tinao kos rez manat horï
ahoñ tohopanez zait tat hepanez-map pori
hañ horiv metapanen pohao horiek sat
hepan.

God paru ba ou batah-ñetiv

13 Met deim bosir sau darim Amip ari-
maz zait tat hezari, hatevetei. Met batam
God nonair naitü matut tah-porah pi petev
okat ari pimeri ba avatapanen tin hepe-
kez homet arimaz au hahan heh. Met
pot hahan hehaek, petev pim baiñetinao
barotap batat pim non tinaoroh tovai so-
hopekez hat, pim Pul Tinap anahan eñizat
hez, povoz dei orah rezah arimaz homet
ñetï biñao piin mañamegiek am maño-
vai sohok. 14 Met rotap batam pi arimaz
homet au hahan hehaek, dei darim Amip
Iesu Kristoz ñetiv arin añoogin pim aliza-
vok hepekez homet God ari ba ou haa-
vatah. 15 Met pot etahapuh eñizah, povoz
ari kez tat het batam arinañ het añoog-ñetï
poñ ma tepañik menat arihaz meamegin
emamahan bat rekö hameg-ñetï poñ arim
loporizaroh tin bizat bahorë hat het tovai
sohozei.
16 Met darim Amip Iesu Kristo, ma
darim Papap God dari añaraboz zait tat
loporï anat hezaek, dari rez kek tat lop
tinarizaronañ het tokat pinañ honeo hekaz
homet tovai sookaz hat petev pi masakao
dari anahan hez. 17 Povoz ari eñizat bakez
avatohopanen ari lop tinarizaronañ het
ñetï tinao haovai nonair naiz tin tovai
sohopekez homet dei zait tat hez.

3

Paru Polir modariz mañ mañohopan

1 Met deim bosir sau ravat hezari ñetï
modao ev. Met batam darim Amipuz ñe-
tiv arin añoogin, “Ñetï rotap baval hat
sookazao ev hamahag, hatevetei,” pot ari
hagivoz zut dei modarin mañovai sookan
ñetiv an pap manapanen, añarab hatevetet
arim hagivoz zut paru amun hahopanez dei
zait teg, povoz mañ mañohozei. 2 Met ro-
tap añarab mapori pim ñetivon hatevetet,
“Ñetï rotapuv ev,” pot hamah bon, povoz
dei añarab horï tamahariz ñaravatak ev
hezaek, ganö paru bahorï avatapan hezavoz
God eñizohopanez piin mañ mañohozei.

3 Met darim Amip tohopanez hahan hez-
taput tovai samahap ok, povoz ganö Seten
beri akat bahorï avatapan hezavoz, darim
Amï pop pimauz hahan hezat tat bakez
avatapanen tin hepek. 4 Met dei darim
Amipuhö hodadeo anamahan het arimaz
epat homeameg, Met paru tin tohopanez
deim mañamegit tamahaek am tovai so-
hopan.
5 Met darim Amip ari hodadeo anohopa-
nen, God arimaz zait tat loporï anamahavoz
kapot tin hodad tepekez dei zait teg, ma
Kristo horï metoohan kez tat het toohavoz
zut, ari amun taput het tovai sohopekez dei
zait teg.

Paru tin gogot tovai sohopan

6 Met deim bosir sau, darim Amipuz
abatavonañ epat añakan ari hatevetei. Met
etepeken tairap, "Ne Iesuz homeo badae
batat hez," pot hat betezam het gogot nat
hepanepuh, batam arin añoogit natotuz
popunañ honeo hetunei, oñ ari main ravat
hezei. 7 Met batam dei arinañ het toogivoz
ari hodad hakez, povoz taput tohozei. Met
dei arinañ betezam heg bon, 8 ma ari nariz
gipiz upai dei noog bon, oñ orah rezah arim
gipiz dei anoogin hañ nai haanoog. Oñ ganö
honoñai nao dei ari etak hezavoz homet,
alizañir kuturuñik gog kezao tovai emoog.
9 Met gipiz upai anohopeken nookaz arin
añegitin, tin ok ravah narab. Oñ dei arimaz
homet epat hag, "Met darim tovai samegtaput paru tokat tovai sohopanezari ok,
povoz darimauhö gog ahov tat darim gipiz
bohok," pot haog. 10 Tat arin epat añoog,
"Met tairap gogot nat bisin hepanez pop
gipiz naman hepeken pi pop ginap sa hep,"
pot añoog.
11 Met tairaiz arin maot ev añameg, pot
hometunei, oñ nari epat hahan dei hat-
eveteg, "Met paru Tesalonaika zeitak nari
gogot nat betez het parum modariz tamah-
povon etet parumaz ñetï betez nañ haovai
samah." 12 Pot hahan dei hateveteg, povoz
darim Amip Iesu Kristoz abatao hat pot
tamah-porin epat mañak, "Met arim gogot
nat hez-pov betet home tinavonañ ravat
het arim gipiz bovai sohopekezavoz homet
arimauhö gogot kezao tohozei."
13 Met nem bosir sau, arim tin tovai same-
givoz kaev ravotunei. 14 Met arim ñaravatak
hez-nap tep epeek menameg-epov hapa-
nen nap hatevetet kaev ravat baval nak
hepan, povoz popuz tinam homet pihanañ
ari modari arat main ravat hepeken pi tu
ravat hepan. 15 Tapanen arihö, "Pi patap
ok," pot haotunei, oñ arim mod nanei bosir
pop maot hodad tinao bapanez hat ñetiv
piin tin mañei.

Ñetï meteo ev

16 Met arih horivor tinao etohopanez po-
rah darim Amip lop tinarizaronañ hekaz
kapot ravat hez-pop arinañ honeo het lop
tin porizaro anohopanen hepekez dei zait
tat hez.
17 Met aban napun ñetï epov dei mañoo-
gin pi hatevetet ev tepaek menovai emooh,
oñ petev ari etet, "Rotap Poliz menahat
ev," pot hapekez hat nem tamohot nemauz
marasinañ terï epat menat arin epat añom,
Met ne Pol ari tin hepekez ne zait toh.
18 Met darim Amip Iesu Kristoz masakao
arinañ hep.

(Polir modanariviz ñetiv menahat nen
ev.)

1 TIMOTI
Ñetï garosikao

1 Timoti ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Timoti pi aban ro houvavep Galesia zeisik, Listara zeitakanañap, pi Iesuz tin homet heh. Met pim nonop Zuda nap, met pim papap Grik abanap heh. Met pim ñetiv Aposor bodorï 16:1-5 rekö hameg.

Met Timoti Polir modarinañ honeo gogot tovai soohaekanañ Polihö pi Epesas zeitak añarab poek hehariz korav ravat hepanez meñet sahapuh, tokat Masedonia zeisizañ sohot naek sa het pi ñetï epov menah. Met ñetï epovok Timoti Iesuz nonoroh tin sohot añarab Iesuz homeo badae batat hehari, ganö modarihö parum home badae batao bahorï metapan hezavoz, pim irih hehariz tin korav ravat meñizohopanez homet menat piin mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 33-z zut bon tahan Pol 1 Timoti ñetï epov menat meeh.

Pol Timoti popuz ñetï garos epov menah

1 Met ne Pol, ni Timotiz homet ñetï
epov ev menomaz toh. Met God dari horï
hegiekanañ maot pimeri ba avatamahapur
Iesu Kristo maot erapanez hahan hezan,
dari ñai bizat het etevai sameg-popuhö
ne pim aposor abanap ba ou navatahan
het, añarabon pim ñetiv mañovai samoh.
2 Met Timoti ni deip honeo Iesuz homehot
hezaek ni nem ro pimaupuz zut ravat hezap
ok.

Met God ma Iesu Kristo darim Amipuhö
masakavor zakepiv ni nanohopanen lop
tinarinañ hekez ne zait toh.

Ñetï moregañ barotap batak hez-ñetiv

3 Met batam ne Masedonia zeisik somaz
tat niin hanañoh-taput maot ev nañomaz
toh. Met ni ok Epesas zeitak am hekepuh,
aban nari zei okatak het Iesuz ñetiv ev hat
ñetï moreg nañ añarabon mañamahaek, ni
paru porin epat mañ, "Evo, ari ñetï moreg
okoñ añarabon mañamegiek maot maño-
tunei," pot mañ. 4 Met pot mañeken parum
izar mimiz ñetï betezañ, ma poriz abatañ
ba ahö batat hahot hez-poñ map betep.
Met ñetï poñ paru hamahaek, Godiz homeo
badae batat het tin tovai sohopanez hahan
hez-hodad pov bavon batat hezan paru ñetï
betez poñ nae nari mañovai sohot, zuam
modariz hamahavoz kaev ravat hañ ser
mañamah. 5 Met ñetï tin epov ni parun
badede mañeken, paru hatevetet baval hat
tovai emohopan, povoz parum loporizaro
baim ravat hepanen, tin Iesuz homeo badae
batat het epat hahopan, "Met dei Godiz
zaitivok tovai sookaz home nen povonañ
hek." Met paru pot hat tohopanezaek
lop tinarizaror home tinavonañ het paru
nae nap loporizaro manat meñizovai so-
hopan. 6 Met nari paru non tin poorö betet
kos rez manamahapuh, ñetï betez nenañ
nae nap mañovai samah. 7 Tat parumauz
zaitivok ahori ravat het Godihö Mosesin
mañah-ñetiñ modarin mañohopanez zait
tat hez, oñ paru ñetï poñiz kapot tin hodad
nataekam paru, "Dei hodad tinavonañari
ev het arin añameg," pot hat betezam ñetï
poñ modarin mañamah.

8 Met dari hodad, God dari tin tairao
tookaz ñetiñ, ma ah ñeñ Mosesin batam
mañooh-poñiz kapotaz dari tin hodad tat
baval hahok, povoz tin ravohopan. 9 Oñ
ñetï poñ paru tin tamahariz homet hah
bon, oñ paru hat man man tat aban ahoriz
ñeo elat parum hamahat nat tamahari,
ma God kos rez manat horiv tohot hezari,
ma pim ñetivon hatevetet kek hat, "Ñetï
okov betezao ok hamahag, sa kotiok ha-
hop," pot hat paru ham heriñiz hodade-
voz zaitivok berevamahat tamah-pori, ma
parum nonor pap nap ur ñomamah-pori,
ma añarab modari ur ñomamah-pori, 10 ma
biz bogï tavoz mauri ravat hezari, ma aba-
nari parum aban modari añaholoz bama-
havoz zut bamah-pori, ma monis bapan
hat añarab zei patasikari basat modari
manat monis bamah-aban pori, ma ñetï
moregañ hamah-pori, ma aban nap ñe-
vok biamah-porah popuz tahao ma natavoz
homet modapuhö ñetï moregao aban ko-
ravorin mañamah-pori, ma Godiz baiñeti-
nao betet mod tairao dari natotuz ahao
hahan hez-poñ, paru am map tamah-poriz
homet ñetï poñ hahan hez. 11 Met God
horï tamah-map epeñiz homet paru hodad
modao bat non tinaoroh sohopanez hat
pim ñetiv añarabon mañovai sohomaz hat
gogovok neñehan ne hez. Met pim ñetï
mañovai samoh-pov ñetï mod betez nañiz
zut bon, oñ God map ahop alizavor abat ahö
mapovonañ hez-popuz ñetï pov tinavohar
ravat hezao ok.

Pol horï toohan God meñizah

12 Met Iesu Kristo darim Amip neen epat
nañah, "Met ni nem gogot tin tookezap ok,

povoz ni tovai sohoz." Pot nañat kezao
nanahapuh ne pim gogovok nemeehan to-
vai emamoh-popuz homet ne pimaz biñ
ravat hez. [13] Met rotap mamog ne aban
horip hehö. Tat pi tin popuz zait nat het
home horivonañ pimaz ñetï horiñ haovai
kez tat añarab pim nonoroh emoohari horï
ahov metohot hehö, oñ ne pim kapotaz
tin hodad nat kut tat pot toohovoz homet
darim Amip nemaz zakep tat neñizah. [14] Tat
pim masakao ahoam nanat neñizah-pov
neetï map an pap manat hezaek, petev ne
Iesu Kristo tin popunañ deip honeo ravat
pimaz homeo badae batat het loporï pihar
manohot hez.

[15] Met ñetï rotap bahorë hat hekazao arin
ev añomaz toh, Met dari añarab horï to-
vai emoogivoz homet, Iesu Kristo hamarah
erat dari maot pimeri ba avatapanez hat
ñomah. Met mamog nem horï tooh-poñiz
homet epat arin añom, Met ne añarab horï
ahoñ tamah-map pori neohö ritou metat
horï ahoñ ne tohot hehop ev. [16] Oñ ne horï
ahö poñ tohot hehon, Iesu Kristo pi zuam
hañ horiv ne nanet, oñ houloam gaa tat
pi nemaz zakepiv ahoam netahan hezaek,
paru añarab modari rekot pi nem neñiza-
havoz homet epat hahopan, "Met rotap
Iesu Kristo pi tinam Pol meñizooh, povoz
dari amun eñizohopanen pimaz homehot
hek." Pot hapanepuh pimaz homet hep-
anen, parum tin pohao het hepanez pov
manapan. [17] Povoz Godiz abat ahov bat
hel batat epat pimaz hamoh, Met pi map
ahop am nañomotuz pohao tin het hezap
ok. Met pi nenap God map ahop hezan
darim etañinañ piin et narë hez-popuz abat
ahovor aliz ahov rotap pohao het hepan.
Rotap ne ev hamoh.

Timoti kez tat tohopanez mañah

[18-19] Met Timoti ni nem ropuz zut ra-
vat hezapun epat nañoman hatevet, Met
batam Godiz Pul Tinapuhö pim gogot ni
tin tookez aban nari hodadeo manahan
ñetiv hahapuh ba ou navatat gog povok
neñehan het tovai sameñ, povoz batam
ni pot netahavoz ni maot homet ñai aba-
nari parum ñai tapanezatü tin bat heza-
voz zut ni home pov tin bahorë hat kez
tat rouvat hekë. Pot tohot nim loporï
tin baim ravat hezaek, am Iesuz homeo
badae batohot het ñetï moreg hamah-poriz
mañookez hamoh-pot am mañookë. Met
aban pori parum loporizarotihanañ horï
natotuz hodad tin pov hehaek, kaev ra-
vat betehan parum Kristoz homet heh-
pov betezao ravah. [20] Met horï pov tama-
hariz aban nañariviz abatavokaro ev, nap
Aimenias met modap Aleksanda poñariv
het horï pov tohot hez, povoz parup ba
borevotï bavatohon hezaek Seten honoñai
nañ parup metohopan. Met tairaiz parup
pot metohoek pihoen metohopan home-
tunei, oñ Godiz abatao bahorï batamahaek,
hodad tinao bat maot natotuz okat metoh.

2

Dari mañ mañookazat ev

[1] Met garos ñetï epov niin epat nañom,
Ari God eñizamahavoz homet biñ ravat pim
abatao bat hel batovai añarab mapori meñi-
zohopanez homet piin mañ mañohopek.
[2] Met aban korav ahorir gavmaniholoz
amun mañ mañohopeken, God paru meñi-
zohopanen lop tinarizaronañ het, darimaz
tin korav ravat hepanen, dari mapori God-
inañ honeo het pim nonoroh tin sohokaz
mañ mañohozei. [3] Met pot mañ mañovai
sohopekez povon God pi dari eñizat, pimeri
ba avatamahap hatevetet ahoam zait tat
biñ ravohopan. [4] Met pim ñetï tin rota-
puvoz kapot dari añarab mapori tin ho-
dad takapuh, maot pimeri ravakaz pi zait
tat hez, povoz dari añarab maporiz homet
mañ mañovai sohok. [5] Met God nenap
hezaek, pir dari añaraboz ñaravatak aban
hon nap het piuhö dari Godinañ maot ba-
honeo avatamah. Met aban popuz abatao
Iesu Kristo. [6] Met dari añarab horï hegiek
God Kristo meepanen erat ñomapanez ha-
han heh-porah ravahan, pi erat añaraboz
horï tamegiñiz hañiv bat ñomah. Tahan
dari epat hodad raveg, met rotap God dari
mapori pimeri ravakaz hat okat tat eñizah.
[7] Met pot pi hatah, povoz God ne pim ñetiv
añarab patarin mañovai sohomaz hat Kris-
toz aposor gog abanap ba ou navatahan,
ne paru pat porin pim ñetï tin rotap pov
mañohoman, paru hatevetet barotap batat
pimaz homeo badae batat hepanez homet
ne parun mañovai samoh. Met ñetï moreg
nao ev ne niin nanañ, oñ rotapuv niin ev
bar nañamoh.

[8] Met añarab zei maposikaroh hez-
porizaro Godiz homehot hepanepuh navoz
hat loporizaroh mogao natotü, ma nae nari
ser nakaotü, oñ lop masak tinarizaronañ
het piin mañ mañohopanez ne zait toh.

Añaholoz ñetï hodadeo

9 Met añaholoz ñetiv ev. Met parum
herï nenañiz homet aban nari parun etet
zait tapanez hat dimiholor moruñir red
tin modañ ahoam parum heriñik redeo to-
hopanez, ma gag taet baval hat hepanez
hom nameotü, 10 oñ paru home tinavonañ
het God tin tairañ paru tohopanez ha-
han hez-nen poñihar tovai sohopanepuh,
añarab modari meñizat pim abatao bat hel
batovai sohopan. 11 Met abanari Godiz ñetiv
hahopanezat paru hatevetehot het ñevel
bel nakaotü, oñ parum gizañiz tin korav
ravat het, Godiz ñetï mañohopanezao paru
tinam hatevetet tovai sohopan. 12 Met paru
añahol korav ahori ravat het Godiz ñe-
tiv abanarin badede mañohopanezavoz ne
kaev, oñ paru kilam toutat het abanariz ha-
hopanezat hatevetehopanez ne ev hamoh.
13 Met batam God kapot tat aban Adam garos
matut tat tokat pim añap Iva matut tah.
14 Tahan parup hehapuh garos horiv tah-
porah Adamihö horiv kapot tat nat, oñ
añap pi hamalepuhö moreg metahan kapot
tat horiv tah. Povoz rekot paru añahol
abanariz korav ahori ravat naketuz homet
ne ev hamoh. 15 Met añahol orah rezah
Godiz homeo badae batat het modari lop
masak metat meñizat tin tovai sohopan,
povoz ñarohol batohot hepanez porah God
meñizapanen tin hepan.

3

Iesuz añarab toguñiz koravoriz ñetiv

1 Met ñetï rotapuv ev haomaz toh. Met
aban nap pi epat hapan, "Ne Iesuz añarab
togü nataz koravop ravat hemaz zait toh."
Pot hapanez pop pi gog tinao tohopanez
ok hapan. 2 Met gog hamoh-epov to-
hopanez pop añarab modari piin etehopa-
nen pi horï nao nat hepan. Tat pim
añ bat hepanez hon popunañ parup tin
hepan, ma aban pop amun home tinavonañ
hepanepuh pim hepekezavoz tin korav ra-
vat betezam nao natam hepanen, añarab
patari pimatak emapanen pim zeimakeh
bat em batapan, ma pi Godiz ñetiv modarin
tin mañohopanez hodad povonañ hepan.
3 Met añaraboz korav ravat hepanez pop
pi iv kezañ ahoam nat rumurat natotü,
ma mogao tat ser nak pi lop masakarinañ
het añaraboz tin korav ravat modarin ñetï
tinavohar mañohopan, ma monï ahos bo-
hopanez zait nat hepan. 4 Tat pim añapur
ñaroholoz tin korav ravat hepanepuh pim
ñaroholon kateo mañohopanezat ñarohol
hatevetet tin baval hat tohopan. 5 Met aban
nap pim añapur ñaroholoz tin korav narav
tapanen paru hat man man tohopan, povoz
aban pop pi tair tat Iesuz añaraboz tin
korav ravat het meñizohopan? Evo, rekot
pi Iesuz añarab poriz tin korav naravotü.
6 Met aban Iesuz magei hodad ravat pimop
ravapanez nap pi rekot añarab modariz
koravop naravotü, ganö pimauz abatao bat
hel batat horï nao tapanen batam God
Seten hañ horiv metahavoz zut pi hañ horiv
metapan hezag, magei pop zuam modariz
korav naravotü. 7 Met añarab Iesuz hodad
nat het iñidoh hepanez porihö aban tairap
korav ravat hepanez popuz epat hapan,
"Aban tinap ok." Pot hapanez pop rekot pi
modariz korav ravat hepan. Met ni aban
pot tin tovai nasotuz nap modariz korav
ravat hepanez hat meñekë, povoz Seten
pop moreg metapanen pi zuam ñodat horï
nao tapanen añarab mod nari pimaz ñetï
horï nañ rekot haovai sohopan.

Aban koravori meñizohopanezariz ñetiv

8 Met zu taput aban Iesuz añarab toguñiz
aban koravori meñizohopanez pori amun
añarab modari parun etehopanen paru
tin hepanepuh lop houlorizaronañ naketü,
oñ lop honerï ravat het iv kezao ahoam
nat rumurat natotü, ma paru modarihö
monir nonair nai ahotü manohopanez na-
mañotü. 9 Met aban hamoh-pori paru
Iesuhö ba ou batah-ñetï rotap pov bahorë
hat het parum loporizaro baim ravat hep-
anez porizaronañ hepan. 10 Met garos pot
tohopanez poriz ni gog goe nao zu metat
eteken paru tin tapan, povoz rekot paru
añaraboz korav ahori ravat het meñizohot
gogot tohopan, pot hat meñekë. 11 Met
pot ravat het tohopanez poriz añahol amun
hodad tin nenavonañ tohot paru añarab
modariz tamahavoz kosimaratï ñetï horï
betez nañ nakaotü, ma ñetï moreg nañ
nakaotü, oñ orah rezah parumauz hep-
anezavoz tinam korav het tin nenañihar
haovai tovai sohopan. 12 Met aban koravori
meñizohot gogot tohopanez pori paru nap
nim nem añ honep honep bat het parum
añar ñaroz tin korav ravat hepanepuh,
parun mañohopanezat baval hat tohopan.
13 Met paru pori meñizohot gogot tin to-
hopan, povoz abat tinañinañari ravat hep-
anepuh Iesu Kristoz ñetï tinao hahopanez
ñaihet natotü, oñ kez tat bar mañovai so-
hopan.

Godiz baiñetinavoz kapot ev

[14-15] Met Timoti, rotap ne zuam nihaz
emomaz homeamoh, oñ ne zuam niih
naem tom hezavoz homet, ñetï epov ni-
maz ev menamoh. Povoz tep menoh-
epee bat etekepuh epat hakë, "Met dari
Godiz añarab ev menahan hez-epat tovai
sohok." Pot hat dari God pohao biririï het
tin hezapuz añarab ravegiek betez nakez,
oñ dari zeimakeh bah kezahav bareñame-
gin tin badao hat hezavoz zut dari het pim
ñetï rotapuv bahorë hat haovai sameg, pot
hakë. [16] Met Iesu darimaz homet ñomahaek
God darimaz, "Nem añarab ok," pot hama-
havoz homet dari agol atat home midin tat,
"Auma, tinao ok etamah," pot hameg.

Met pi abarahanañ aban rotapup erat
ourah hehan Godiz Pul Tinapuhö pi
meñizoohaek, pim map tinaharam
tooh-pov ba ou batat darin añaira-
han eteg. Ma enzolihol amun pim
tin toohavon eteh. Tahan pim ñetiv
añaraboh map an pap manat sa-
han, ham añarab nari pimaz homeo
badae batat heh. Met God pi maot
abarah bat helahan abat ahovon-
añap ravat hez.

4

Aban ñetï moregañ haohariz ñetiv

[1] Met Godiz Pul Tinapuhö ourah epat
bar hahan hez, "Tokat añarab nari Iesuz
homeo badae batat hepanez pov betet
Setenir pimeriz ñetï moreg hahopanezañ
hatevetet pim ñetï poñ baval hat tovai
sohopan." Pul Tinap pot bar hahan hez.
[2] Met ñetï moreg hahopanez poñ aban
lop houlorizaronañ het horï tamah-porihö,
petev añarab modarin mañamahan hat-
eveteamah. Met parum moreg hamahavoz
tu ravat hodad tinao maot bapanez rekot
bon. [3] Met aban pot tamah-pori epat
moreg mañamah, "Met ari abanari añahol
navotü, oñ main hepek." Ma Godiz etañik
tinari ravat hepanez hat gipiz natü paru
nainotuz ah ñeo mañamahan, paru nari
barotap batat parum hamahat tamah. Oñ
God pimauhö dari nookaz homet gipiz ah
ñeo hamah-potü matut tahan hez, povoz
dari pim hahan hezavoz hatevetet homet
hezaek, bat nookaz piin ñetï biñao mañat
bat am nohok. [4] Met dari hodad, Godihö
nonair nai mapotü tin matut tahan hez,
povoz ganö dari natuz horitü ok, pot hat ah
ñeo nakaotü, oñ gipiz mapotuz Godin, "Tin
tat aneñ," pot mañat mapotü bat am novai
sohok. [5] Met God nonair naituz, "Tin ok
matut toh," pot hahavoz homet dari gipiz
nookaz garos piin biñ mañameg, povoz
nookan potuhö dari bahorï naetotü, oñ tin
eñizohopan.

Timoti Kristoz aban tinap hepan

[6] Met Kristoz ñetiv niin nañahaekanañ
pimaz homeo badae batat het, pim ñetiv
baval hat tovai sameñiek, pim ñetï povohö
bakez navatohopanen, ni ñetï ev menoh-
epov Iesuz homet hez-nim modarin
mañookë, povoz ni Iesu Kristoz gog aban
tinap pot ravat hekë. [7] Met aban nariz
ñetï betez hamah-poñ Godihö parun
mañamahan hamah-bonoñ ok, povoz ñetï
poñikanañ ni kos rez manat hekepuh, pi
nenapuz homehot kez tat hekez tinavonañ
het pim nonoroh tin tovai sohoz. [8] Met
ni hodad, darim ham heriñiz gog tameg-
poñihö aviam eñizamah, oñ Godiz zaitivok
tovai sohot darim loporizaroz tin korav
hez-povohö dari ahoam eñizamahaek,
rekot petev darim tin hezao ma tokat pohao
darim tin hekaz pov anamah. [9] Met nem
ñetï nañomaz toh-epov rotap dari añarab
maporizaro hatevetet barotap batohot
hekazao ev. [10] Met God pohao het hezap dari
añarab mapori horï hezaek, maot pimeri
ba avatapanez zait tat hezap okeg, dari
pimaz homeo badae batat hezari rotap
pimeri ba haavatahan hez. Tat pi maot
erat avapanez nen povozahar ñai bizat het
homevai sameg, povoz daritï honoñai nañ
ou ravohopanen kaev naravotü, oñ kez tat
het tin tovai sohok.

[11] Met ñetï menoh-epeñ ni tin añarabon
bar mañat parum tin tovai sohopanezat
mañairohoz. [12] Met paru eteamahan ni
aban houavep hez, povoz paru nimaz aban
betezap ok, pot rekot nakaotü. Oñ ni aban
betez bonop okeg, ni tin Iesuz homeo badae
batat het ñetï tin nenañihar parun mañat
hekez tinavor zakepivonañ honeo ni het
haeñ tookezat paruhoen etet taput tin tovai
sohopan. [13] Met petev ne nihaz naem toh-
eparah ni Godiz ñetiv añarabon rekö maño-
hot parum tin tovai sohopanezavoz badede
mañovai sooken, tokat nihaz ne emom.
[14] Met ni batam Godihö kezao nanapanen
pim gogot tookez hat, aban korav ahori
ba ou navatat nim gagaih marañ bizah-pov
tovai betetun. [15] Oñ ni orah rezah hamoh-
poñ tin baval hat tovai sooken, añarab
modari etehopanen nim tookez poñ map
tin ravohopan. [16] Met nim tookezavoz tinam
korav ravat hez, ma añarabon mañookez

poñiz tinam hometahoh mañookë. Tat
orah rezah nim gog tookez pov kez tat het
añarabon mañooken God ari eñizohopanen
paru ninañ honeo ari pim nonoroh tin so-
hopek.

5

Añarab masakao mañohopan

1 Met Timoti, ni aban añavai Iesuz homet
hepanez nap ganö nao tapanen, ñe kezao
tovai piin mañotun, oñ hodad tinao pi ba-
panez hat bar masakavonañ nim papapun
mañameñivoz zut piin mañ. Ma ni ñetï
tinao nim bosipun lop masak tinarinañ
bar mañameñivoz zut, aban roholon ñetï
tinavohar mañohoz. 2 Ma añ añavaiholon
nim nonopuz masak metameñivoz zut paru
amun masak metohoz. Ma ñari añ tohaihol
nim saup masak metameñivoz zut, home
tinavonañ het paru amun masak metohoz.

Añ hapuriholoz metohopan

3 Met Iesuz añarab togutakanañ añ nap
pim abup ñomapanen pi hapurip het ñaro
bon hepan, povoz añarab pimaz tin metat
korav ravat hepanez mañekë. 4 Oñ añ ha-
purï hepanez mod nap pim ñarohol ma
ñaro izahol hepan, povoz porihö Godiz
hahan hezat baval hat tovai sohot pi tin
meñizohot korav ravat hepan. Met pim
ñaro pori goe heharah pi parumaz tin korav
ravat hehavoz zut, paruhoz amun pimaz
korav ravat hepanez ev hamoh. Tapanen
God etet biñ ravat hepan. 5 Oñ añ nari
parum abuhol hañomahan parum main
hez-pori orah rezah Godiz homet hakezaek
pot homeamah, Met nem main hezaek
God neñizohopan. Pot homet piin mañ
mañamah. Met paru añ pori arihö meñi-
zohopekez ev añamoh. 6 Oñ añ hapurï hep-
anez poriz mod nari ham heriñizatuz zait
ahov tat am tovai samahaek paru ñomat
horï ravapanez nonoroh samah-pori meñi-
zohopekez ne ev naañ. 7 Met ev añ hapuri-
holoz tin korav ravat hepekez menoh-epov
Iesuz togutak hez-añarab porin mañooken,
paru tin hodad tat taput añ hapurï pori
metohopanen, añarab Iesuz hodad nat hep-
anezari parum tohopanezavon etet, paru
rekot parumaz ñetï horï nao nakaotü. 8 Met
aban nap Iesuz homeo badae batat hep-
anepuh pim ab kap uitakariz tin korav ra-
vat naketuz pop pi Godiz katë hahan hez-
pov elat aban horip ravat hepanen, pim
horivohö añarab Godiz hodad nat hepanez
poriz horiv ritou metat ahö ravat hepan.

9-10 Met añ hapurï nen epat hepanez
pori meñizat monis manohopeken, Kristoz
gogot tohopanez hat abataň menei. Met añ
nap pim abü honepunañ het parupim ñaro-
hol goerah tin korav ravat hehan ahö ravah,
ma pi tin povor kao tovai emohot añarab
zei patasikanañari emoohan, meñizat gipiz
manohot hehan añarab modari piin etet
pimaz, "Añ tinap ok," pot haoh. Ma pi
Godiz homeo badae batat heh-pori masak
metooh, ma mod naritï honoñai nañ ou
ravoohan meñizooh. Met gog tin poñ tovai
emoohan abup ñomahan pim main het pim
krismasañ 60 bon tahan añ añavai ravat
hez-nen poriz abataň menepeken, Kris-
toz añarab togutak aban koravori meñizat
gogot tohopan.

11-12 Met paru añ houavehol parum
abuhol ñomahan hapurihol hezan parum
krismasañ 60 narav hez-pori Kristoz gogot
tohopanez homet zuam tovai parum
abataň menotunei. Met paru pori honep
honep aviam het maot abup bapanez
zait tapanepuh, Kristoz homet pim gogot
tohopanez hapanezaek, kaev ravat abü
modap bapanen añarab modari piin etet
epat hapan hez, "Met garos pi abü modap
navotü, oñ Kristo nenapuz homet pim
gogot tohopanez hakahaek pi maot elat
okat tah." Pot añ pov tapanez popuz hapan.
13 Met añ hapurï houavë hamoh-pori Kristoz
gogot tin natotü, oñ betezam zei pomaker
kamakeh helakao saem tohot het añarab
modariz ñetï pekü haovai añarab modariz
ñetï nakaotuz poñ paruhoam reet haovai
pim gogot tin nat tapan hezag, poriz abataň
zuam tovai menotunei. 14 Met ganö horï pot
paru tohopan hezavoz homet añ houavë
pori parum abü modari bapan hamoh. Tat
ñarohol batapanepuh parum ñaroholoz
tin korav ravat het gogot tin tohopan.
Tapanen añarab Iesuz hodad nat hez-
modari parun etet epat nakaotü, "Kristoz
gogot tohopanez hahaek elat horï tah."
Pot parumaz ñetï horiv rekot nakaotü.
15 Met rotap añ hapurï nari Iesuz homeo
badae batat heh-pov betet petev Seteniz
nonoroh samahavoz Timoti ni hodad,
povoz añ houavë hamoh-poriz abataň tovai
ari menotunei. 16 Met añ nap Iesuz homeo
badae batat hepanen pim kapotak nap
hapurip hepan, povoz pi popuz tin korav
ravat hepan. Tapanen Iesuz togutak añarab
modari paru añ popuz korav naketü, oñ
añ hapurï main hepanez poriz rekot korav
ravat hepan.

Aban korav ravat hepanezariz ñetiv

17 Met ni hodad, Iesuz togutak gog
aban añarab modariz korav ravat hep-
anez pori añarab modarihö paru meñizat
gipizor modatü manohopanen tin ravo-
hopan. Oñ aban modariz korav het gog
tin ahov tohot orah rezah Godiz ñetï tinao
modarin rekö hat badede mañohopanez
poriz añarab modari biñ ravat parum hañ
tinatü manohopan. 18 Met Baiñetinavoz
Tepatak epat menahan hez, Bol kauhol
arim gogot tat uit uloñ mez tavohopa-
nen main ravohopanez porah, paru uit ul
nañ napan hez. Pot homet parum giza-
ñik birepenañ demotunei, oñ bol pori gog
pot tohot parum hañiv rekot am nohopan.
Met mod epov amun menahan hez, Met
nim gogot tohopanez pori paru hañ tinao
manooken bohop. Met ñetï menahan hez-
epovokaroz añarab homet parum aban ko-
ravori hañ tinao manohopanez hodadeo
bohopan.

19 Met aban nap Godiz añaraboz aban
korav napuz, "Pi horï pot tahap ok," pot
hapan, povoz ni popuz hapanezao hat-
evetetun. Oñ aban nañariv ma nañariv
nap aban korav popuz pot hapan, povoz
rekot parum hapanezao hatevetekë. 20 Met
ni hateveteken rotap aban koravop horï
nao tah, pot hapanezavoz rotapuv ou rava-
panen, añarab modariz ñaravatak korav
pop bat em meñeken hepanen, ñetï kezao
piin mañeken, hodad tinao pi bat maot
tokat natotü. Met pot metat mañeken
añarab het hatevetet hepanez pori ñaihet
tat paruhoen horï pot nañ natotü.

Timoti tovai sohopanez ñetiv

21 Met Timoti, Godir Iesu Kristo ma
parupim enzoliholoz etañik epat niin
nañom. Met nim gogot tovai ev menamoh-
ñetï epeñiz eñatak tin tovai sookë. Tat Iesuz
añaraboz ni an tat nariz zait tat masak
metat met mod nariz kaev naravotü, oñ
ni maporiz tin masak metohoz. 22 Met
aban nari darim Amipuz gogot tohopanez
hat gagañik marañ bizat meñeameg-pov
ni zuam nap metotun, oñ garos aban
popuz hepanezavon tin etetahoh, "Rekot pi
gogot tin tohopanezap ev," pot hat marañ
pim gagavok bizat gogovok meñ. Met
ni modari horï tohopanen etet parunañ
honeo ravat parum tohopanezat totun, oñ
nim hekezavoz tin korav ravat hekez ev
nañamoh.

23 Met orah rezah nim zatak kakam
tameñivoz homet epat ne niin nañom, Met
ni iv nenavohar notun, oñ bain ivov aviam
ni nooken kakam pov bon tohopan, pot ne
homeamoh.

24 Met añarab nari ourah horï tovai sama-
han dari eteameg, povoz rekot poriz ñetiv
hat ba oñ batameg, oñ mod nari kilam horï
tamahan dari et narë hez-horï poñ tokat
God pimauhö ba ou batapanepuh hañ horiv
metapan. 25 Met povoz zut dari nariz tin
tamahañin eteameg, oñ mod nari tin tairañ
tamahan dari et narë hez-poñ tokat God ba
ourah batapan.

6

Modariz gogot tamahariz ñetiv

1 Met paru aban ahori zum metahan
parum irih het itir as metamahariz homet
epat haom. Met parum aban ahö poriz irih
paru tin het gogot tohopan, povoz ahö pori
Godiz abatao ma pim ñetï hameg-pov paru
batiu tiu navatotü. 2 Met gog aban napuz
aban ahop Iesuz homeo badae batat hep-
anen, pim gog abanap epat nakaotü, "Met
deip honeo Iesuz homet nanei bosir ravat
hezaek, ne pim irih het gogot tohomaz
ne kaev ravoh." Pot pi nakaotü, oñ epat
pi homepan, Met nem aban ahop pi Iesuz
homeo badae batat hez, povoz ne tin pi
meñizat gogot tohoman deip honeo Godiz
masakavok hek. Met Timoti, ev menoh-
epov ni parun mañeken tin hatevetet taput
tovai sohopan.

Aban moregariz ñetiv ev

3 Met rotap darim Amip Iesu Kristoz ha-
han hez-poñ, ma Godiz non tinaoroh so-
hokaz ñetï añarabon mañameg-map poñ
ñetï rotapuñ ok, oñ met aban nap ñetï
poñ añarabon namañ het ñetï pat mod
nañ mañohopanez pop, 4 pi ñetï rotapuvoz
kut tat pimauz zaitivok pim abatao bat hel
batat hahopanezap ok. Met pot hahopanez
popuz dari epat hodad hez, Met pi home
horivonañ het aban modariz kaev ravamah,
ma parumaz ñetï pekuñ hamah, ma aban
modarinañ ñetï nañiz kapotaz paru nae nap
mañovai sohot piuhö mod pori ritou meta-
pan hat hamahan paru ñetï hañiv hama-
han pi zuam mogao tat ñetï horiñ parun
mañamahan paru nae nap ser hat kaev
ravamah. 5 Met pot orah rezah home ganov
homet het haovai samah-pop pim loporih
Godiz ñetï rotapuv batam hodad hehaek,
maot bon tahan moreg epat homeamah,

Met ne Godiz gogot tovai samohoek monisir nonair nai modatü ahoam nem bohom.
Pot ganö homeamah.

6 Met rotap aban nap Godiz homevai
sohot pim nonair nai aviam oraepanezap,
Ne tin hemaz nemotü nen ev, pot home-
panepuh mod mapotuz orah rezah zait nat
hepanen, God meñizat het hodad tinañ
manohopanen pi biñ ravat lop tinarinañ
hepan. 7 Met darim nonohol avatamah-
porah dari pei nai bat emamegi? Ma tokat
amun dari ñomat ham epar betekazarah
nai rekot basaka? Evo, rekot dari nai
bat nasotü. Povoz dari ñomat sakazarah
monisir nonair nai ev bat hez-epotuhö tair
tat eñizapan? Evo, rekot potuhö naeñi-
zotü. 8 Povoz dari ev hamarah biriri hez-
eparah darim gipizor dimir giv tairatü bat
hekaz potuz, "Deim nen bat hez-epotunañ
tin hekazatü ev," pot haok. 9 Oñ añarab
nari zeirurum ahoam bohopanez home-
hopanez pori kut tat het nonair nai batogü
manohopanez hahö-epotuhö paru moreg
metohopanen, non horioroh sohot horï
povor kao tovai sohopanepuh bol nap
hamauruvok er horat horï ravamahavoz
zut map horï ravat hepan. 10 Met paru
monï ahos bohopanez zait tat biñ ravamah-
povohö non horï mapoñiz kapot ravat
hezaek, añarab narizaro potihar beri hama-
han samahapuh, Godiz homet heh-nonor
betet kakam povor kao parum loporizaroh
hatevetehopanezat tamah.

Timoti tin hepanezao bahorë hat hepan

11 Met Timoti ni Godiz gog abanap ok,
ni ñetï revah menoh-epeñ kos rez manat
hodad tin nenavonañ tovai sohot Godiz
homet het tin tohot añarab nim modariz
zakepivonañ loporï manohot ñetï sokov
mañohoz, ma honoñai povor kao niitï ou
ravohopanen ni am rez kek tat tin tovai
sooke. 12 Met batam añarab modari hat-
evetet hehan ni Godiz ñetiñiz, "Ñetï rota-
puñ ev," pot hañin nim pohao tin het hekez
pov Godihö ni hananah. Povoz met aba-
nari porü hat sat nae nap ritou metapanen
tin nai manapanen bapanez hat porü hat
samahavoz zut ni Kristoz homehot het kez
tat tin pohao het hekez nanah-pov bahorë
hat heken rotapuv ou ravohopan. Met
pot tovai sookez hat ni batam God ba ou
navatahan ni pim ñetiñiz, "Ñetï rotapuñ
ev," pot haň. 13 Met God nonair nai mapo-
tur mapori tin hepanez hat matut tah-
popuz etañik ma Iesu Kristo ñevok bizahan
gavman aban ahop Pontias Pailotin ourah
ñetï tinao mañah-popuz etañik niin epat
nañom, 14 Ni darim Amip Iesu Kristoz tovai
sookaz hahan hezao baval hat kaev nar-
avotü, oñ rez kek tat tin tovai sooken darim
Amï pop maot erapan. Met pot tin tovai
sooken modari niin etet, "Met pi tin tama-
hap ok," pot nimaz hahopan. 15 Met pi maot
erapanez hamoh-poek God pimauhö aliz
posiz hodad hezaek tokat porah hapanen
erapan. Met God pi nenap ahop het ahö
mod mapori piuhö ritou metat hez. Povoz
tokat pinañ honeo tin biñavonañ hekaza-
voz kapotaz maup pi ravat hezap ok. 16 Met
pi rekot nañomotuz pohao het hezap ok,
oñ pim hez-poek aliz ahov al tezat hezaek,
dari rekot sat naketuzat hez. Met dari ham
añarab mapori rekot piin et nareotuz hez-
popuz abat ahovor kez ahov pohazao het
hepan. Rotap ev hamoh.

Aban nonair nai ahotunañariz ñetiv

17 Met ni ham añarab nonair nai zuam
horï ravapanez potü ahoam batogü
manamah-porin epat mañ, "Ari nonair
nai okotuhö eñizohopanen tin hepekez
homet arim heriñ bat hel batameg-pov
betet God biñavonañ hekaz eñizamah-
popuzahar homehozei." 18 Met paru tin
tovai sohot modari naiz tekï tat hepanez
poi meñizat manohopanez ñetï poñihar
parun mañeken tohop. 19 Met pot paru
tin tovai sohopanepuh tokat abarah
parum tin hepanez poň batogü manovai
sohopanezaek, parum tin pohazao het
hepanez rotap pov bar batapan.

Timotin ñetï meteo mañahat ev

20 Met Timoti, ni Iesu Kristoz gogot
tookez God nañahan hez-povoz ni tin korav
hez. Tat añarab mod nari, "Dei hodad
tinavonañ hezari ev," pot hat ñetï betez
Godiz hahan hez-bonoň niin nañamahaek,
poňihö naneñizotuzañ okeg, ni kos rez
manat hekez ev nañamoh. 21 Met añarab
hamoh-pori parumauz hodadevok ñetï
betezañ haovai sohot Iesu Kristoz tin
homet hekaz nonor betevai samah. Met
ganö ni taput tekë hezavoz ne homet ev
niin nañoh.

Met Godiz masakao ninañ hep.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

2 TIMOTI
Ñetï garosikao

2 Timoti ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pol Roma zeitak kakam zeimakeh memerizahan hehaek, pi men ñomapanez pov totoi ravoohan, Timotiz homet pi ñetï mod epov menah. Met Pol pi tokat mod nao menat mod narihaz namee, oñ pim ñetï metë epov ev menah. Met ñetï epov Timoti pim ro pimaup zut ravat heh-pop kez tat Iesu Kristoz homeo badae batat hepanez homet mañah. Tat Pol modari horï metoohan pimauz tovai emoohavoz homet, Timoti taput tohopanez amun menat piin mañah. Tat epat piin mañah, "Met ni horï tairao netohopanezavoz kaev ravat betetun, oñ kez tat het añarab lop masak metat zaitivonañ het parum honoñaiñ ni ba oñ batohoz," pot mañah.

Met Iesu abarah helat hasahan krismasañ 36-iz zut bon tahan Pol pim ñetï metë epov menat meeh.

Pol Timoti popuz ñetï tokat epov menah

1 Ne Pol, met God pimauz hodadevok ne
Iesu Kristoz aposor abanap ba ou navata-
han hez. Met batam añarab tairari Iesu
Kristonañ honeo ravat hepanez pori, pohao
tin het hepanez pov hamanapanez pi au
hakahan hezaekaz homet ne nemeehan,
añarabon ñetï pov mañovai samoh. 2 Met
Timoti ni nem ro pimaupuz zut ravat hez-
tinapuz homet ñetï epov menomaz ev toh.
Met God darim Papapur Iesu Kristo darim
Amip ni masakavor zakepiv nanohopanen,
lop tinarinañ hekez ne zait toh.

Timoti Kristoz ñetiv tin mañohopan

3 Met nem iz mimihol Godiz ñetiv baval
hat tovai emoohavoz zut, ne amun lop
tinarinañ het baval haovai sohot pim gogot
tin tovai samoh. Pot ne tohot nem toh-
navoz ne homeamohopuh, Piuhö hañ horiv
netapanez hez, pot ne homet ñaihet tamoh
bon. Tat ne orah rezah alizañir kuturuñik
nimaz homet Godin mañ mañovai ni tin ne-
tamahavoz piin biñ mañamoh. 4 Met ne ev
hez-epek emomaz hat, ni ok nevetet emo-
maz tohon ni nemaz zakep tat iñ hañivoz
homeamohopuh, maot emat niin etet biñ
ahov ravomaz ne rotap ahoam zait tat hez.
5 Met nim Kristoz tin homehot hez-povoz
ne homeamoh. Oñ nim añ izap pim abatao
Lois, met nim nonop Iunis parup garos pi-
maz homehot hehavoz zut, petev ni amun
tin pimaz homeo badae batat hez-pov ne
hodad. 6 Met pot tameñiek, ganö ni unun
manek hezavoz ne homet niin epat nañom,
Met batam nem marañ nim gagaih nevizat
Godin mañohon, pim gogot tovai sookez
kezao nanahavoz ni homet tin bahorë hat
het pim gogot tovai sohoz. 7 Met God
dari ñaihet tat hekaz hodadeo naan, oñ
kez tat dari lop tinarizaronañ het modari
loporizaro manookapuh, darim hekazavoz
tin korav hekaz hodad nen pov pi dari
anamah.

8 Met pot God hodad pov anamah, povoz
ni añaraboz ñaravatak bal haz rouvat pim
ñetiv mañookez ñaihet tat tu ravotun, ma
ne darim Amipuz ñetiv mañohovoz paru
kaev ravat ne ev kakam zeimakeh neme-
rizahan hezavoz homet, ni nemaz kaev ravo-
tun. Oñ God kezao ni nanohopanen pim
ñetiv haovai sooken, modari kakamao ne
netamahavoz zut, ni amun netohopanen
kez tat hekez ev hamoh. 9 Met dari tin nao
toogivoz homet God horï hegiekanañ maot
pimeri ba avatah bon, oñ pimauz zaitivok
pi masakao anat dari pim añarab tinari
ravat hekaz hat ba ou avatah. Met batam
nonair nai bonorah pi Iesu Kristoz homet
epat hakahan heh, "Met ne Kristo meeman
pi er horat paru masakao manohopan."
10 Pot pi batam hakahan hehaek, petev dari
maot pimeri ba avatamah-pop Iesu Kristo
meehan pim masak etamahao ou ravahan
dari etet hodad raveg. Met dari ñomat
horï ravakaz nonoroh emoogin Iesu Kristo
pi non pooroz kezao bavon batah, povoz
dari pim tin tah-ñetï pov hatevetet abarah
sat pohao tin het hekaz nonoroh petev
hasameg.

11 Met God ñetï tin epov añarabon mañat
pim kapot tin badede mañohomaz hat
aposor gog abanap ne ba ou navatat gog
epovok neñehan ne mañovai samoh. 12 Met
pot mañovai soohovoz hat ne ev kakam
zeimakeh nemerizahan het kakamao hat-
evetehot hez. Met ne ñetï epovoz kaev
narav, oñ Iesu Kristo popuz ne tin hodad
het pimaz homeo badae batamohon, pi
nemaz tin korav ravat hezan, ne pim gogot
tin tovai samoh, met pi am nemaz korav
hepanen, tokat pi maot erapanez aliz pos
ou ravapan, pot ne hodad hatat hez.

13 Met ni tin tovai sookez ñetï nañooh-
rotap poñ ni tin pim nonoroh sohot
tookezañ ok, povoz ni bahorë hat hekez

ev nañamoh. Tat ni Iesu Kristonañ honeo
het pimaz homeo badae batat tin hekepuh
modari loporï manohot tin metovai sookë.
14 Met Godiz Pul Tinap darim loporizaroh
hez-pop ni kezao nanohopanen ñetï rotap
pov niin nañat pim gogot tookez nañahan
pim gogot tameñ-pov tin bahorë hat het
ñetï pov añarabon mañovai sookez ev
nañamoh.
15 Met ni hodad, Esia zeisik aban Piselasir
Emosenisir mod Iesuz homet hez-mapori
ne kos rez nanat hez. 16-17 Met aban One-
siporas batam ne ev kakam zeimakeh ne-
merizahan hehon pi nemaz kaev ravat kos
rez nanan, oñ Roma zei epatak emat nemaz
ahoam mel tohot het tokat bar navatat
pi orah rezah ne hehoek, emat helakao
deip het ñetï muz tinao nañat nem home
tinavonañ hemaz neñizooh, povoz darim
Amip pimeri zakep metat meñizohopanen
paru tin hepanez ne zait toh. 18 Met batam
dei aban pop Epesas zeitak sat hegipuh pi
ahoam ne neñizoohavoz ni hodad, povoz
darim Amip maot erapanez aliz posik dari
añarab an etapanez porah aban popuz za-
kep metapanez ne zait toh.

2

Timoti kez tat Kristoz gogot tohopan

1 Met ni nem ropuz zut ravat hezapun
ne epat nañoman hatevet. Met Iesu Kristo
dari masakao anamahavoz homet ni rez kek
tat kez tovai sohoz. 2 Met batam añarab
ahovokaroz ñaravatak ne het Godiz ñe-
tiv haohon ni hateveteoñ-pov aban hodad
tinavonañ het tamah-narin ni etet ba ou
batekepuh, ñetï pov parun mañovai sooken
paru hatevetet rap reet sat añarab modarin
mañovai sohop.
3 Met ni Iesu Kristoz gog abanap ñai aban
napuz zut ravat kez tat heken mod nari
honoñaivor kakamao netohopanen ni kaev
ravotun, oñ rez kek tat het tovai sookë.
4 Met ñetï ev nañomaz toh-poñiz ni tin
home, Met ñai aban nap ñaivok sapanepuh
pim aban ahopuz mañohopanezat hat-
evetet baval hat ñai tovai sohopanezaek,
pi gog pov betet modavok nasotü, oñ pim
aban ahop piin etet pimaz biñ ravapan hat
tin ñai tohopan. 5 Met ñetï modao ev, Met
aban nari porü hat nae nap ritou metat tin
nai bapanez garos ñetï kateñ parun maña-
panen hatevet porü hat sapan. Met tin
hatevetet porü hat sapanez pop sat bapan,
oñ tin hat navet betezam porü hat sapanez
pop tin poi pi navotü. 6 Met modao ev,
Aban nap gog ahov tat pim gipiz ñedet
tin korav hepanez pop rekot utap tapanen,
pi garos bat napanen modari tokat paru-
motü bat napan. 7 Met ev Iesu Kristonañ
honeo het kez tat tovai sookez nañoh-ñetï
epeñiz homeoken pi hodadeo ni nanohopa-
nen kapotaz tin hodad ravookë.
8 Met darim aban batam ahö heh-nap
Devid popuz iz mimip Iesu Kristo pi het
ñomahan maot baval hah-tin popuz home-
hozei. Met ne pim ñetï tin pov añarabon
mañovai emoohovoz, 9 mod nari kaev ra-
vat kakam ahov netat nemaz, "Horï tama-
hap ev," pot hat horï tamahari senirepe-
nañ medemamahavoz zut nedemahan ev
kakam zeimakeh hez. Met Godiz ñetï
tin pov senirepenañ ne ev nedemahan
hez-epovoz zut paru rekot nademotuzat
hez, oñ modari am mañovai samahaek,
10 ne ev nedemahan hez-epovoz ñaihet
nat, oñ epat homeamoh, Petï modari ñetï
epov am mañovai sohopanen, God añarab
tairari pimeri ravapanez hat ba ou bata-
han hez-pori amun hatevetepanen, Iesu
Kristoz homet hepanen piuhö pimeri ba-
vatapanezaek, tokat aliz tinavok meñepa-
nen pohazao het hepan. Pot homet petev
parum horï netahan hez-epovoz homet ne
ñaihet nat. 11 Met darim hameg-ñetï rota-
puv ev menomaz toh,

Met dari pinañ honeo het ñomak, povoz
pinañ honeo am pohao tin het hek.
12 Met daritï honoñai nañ emohopanez po-
rah boi tat dari tin tovai sohok,
povoz pi hapanen pinañ honeo ko-
rav ahori ravat hek. Ma pi kos
rez manat dari, "Pimaz unun," pot
hak, povoz pi zu taput dari kos rez
anat, "Ne arimaz unun," pot darin
añapan.
13 Met dari pim zaitivok tin tovai sookaz
hameg-pov elat ritou takan pi
darim pot takazavoz zut nao natotü,
oñ pim hahan hez-potam tin tovai
sohopan.

Ñetiv rotap darim hamegit ev menoh.

Gog aban tinapuz biñ ravapanezat ev

14 Nem rop ev ñetï niin nañoh-epeñ nim
togutak añarab hez-porin mañ. Tat Godiz
abatavonañ epat mañohoz, "Met ari ñetï
betez nañir nañ hat nae nari ser hameg-
poñ betei." Met paru nari hamoh-epat hat
nae nap ser hamahaek, añarab modari hat-
eveteamahan parum loporizaroh poñihö
nameñiz, oñ paru hatevetet lop horirizaro
ravamah. 15 Met ni tin pim gogot kez tat

tookezavoz tokat God etepanen ni rotap
tin tookë, povoz homet tu naravotü, oñ tu
narav heken pi epat niin nañapan, “Met
ni nem gog aban tinap hodadevonañ het
nem ñetï rotapuv tinam añarab modarin
mañovai emooñ.” Pot niin nañapan hat
petev ni pim gogot kez tohoz. 16 Met
añarab Godiz tin hom namee hezari ñetï
betezañ hamahapuh, God kos rez manama-
han parum horiv map an pap manamah,
povoz ni parum hamah-ñetï poñ hatevete-
tun, oñ kos rez manekë. 17 Met kesezañ
garos aviam tat ahö ravat heris map bahorï
batamahavoz zut parum ñetï betez hamah-
poñ ahö ravat añarab ahovokaroz hodadeo
bahorï batamah. Met aban pot tamahariz
nañariviz abatavokaro Aimeniasir Pailitas
ok. 18 Met parup poñariv ñetï rotapuvoz
nonor betet betezam sohot epat moreg
hamah, “Met dari ñomat bal hakat hezari
eveg, tokat maot nañomotü.” Pot parup
hamahaek añarab Iesuz homeo badae batat
hez-mod nari hatevetet lop houlorizaro ra-
vat pimaz homet hakez-pov maot bahorï
batamah.

19 Oñ Godiz ñetï rotapuv bah kezar
bareñamahan dao hat hezavoz zut, dao hat
hezao ok. Met pim menahan hez-nao ev,
Met God pimauz añaraboz pi tin hodad
hez. Met mod epov amun menahan hez,
Met nap, “Ne darim Amipuzap ev,” pot
hapanez pop horï mapoñ kos rez manapan,
pot menahan hez.

20 Met ñetï modao ev. Aban monisi-
nañapuz zei ahomakeh pim perë nañir nañ
ahoam biamahan oraez. Met perë poñiz
nañ goliv ma silva povonañ matut tahan
monï ahos manat pim bat em bizahan
oraez, met nañ zihav ma hamar bat matut
tah-poñ monï avis manat bat em bizahan
oraez. Met aban ahori helakao emamahan
golivor silva perë poñ bat gipiz tezat man-
amah, met aliz modañik poñ nav, oñ mod
upaiñ bat gipiz tezat namah. 21 Met perë
hamoh-poñiz zut añarab hez. Met aban nap
pi home horiv betet lop tinarinañ hepanez
pop pi perë golivor silvavonañ matut tahan
oraez-tin poñiz nasiz zut pi hepan. Tat pi
añarab modariz zut naketü, oñ Godiz gog
aban tinap ravat hepanen, pim ahop gog
ahö nao tapanez mañapan, povoz rekot pi
gog pov am tovai sohopan.

22 Met aban ro houavehol parum zait
horiñiz berevamahat tamah-poñikanañ ni
bazei manat hekë. Tat home tinavonañ
Iesuz homeo badae batat het, añarab
modari loporï manat tin metookez non tin
pooroh sookez rez kek tat tohoz. Met
añarab mod nari lop tinarizaronañ het
darim Amip meñizohopanen tin tohopanez
mañamah-porinañ honeo ni ravat parum
tohopanez taput tohoz. 23 Met ni ho-
dad, paru nari orah rezah kut tat ñetï
betezañ hamahaekanañ mogao tat ser nae
nap hamah, povoz porinañ honeo het ñetï
pot nañ tovai ni haotun. 24 Met tairap
darim Amipuz gog aban tinap ravat hep-
anez pop modari ñetï nao hat nae nari ser
nae nap hahopanen pi honeo nakaotü, oñ
lop masakarinañ het modari masak meto-
hot ñetï tin navor nao parun mañohopanen
tin ravohopan. 25-26 Pot tohopanen modari
Godiz ñetivoz kaev ravat ñetï horiv piin
mañohopanen pi mogao natotü, oñ ñetï
tinao parun am mañohopan. Met paru pori
Godiz ñetivoz kaev ravat hezan Setenihö
ari biv bizat anumaihol bamegivoz zut tat
paru bahan pim zaitivok tovai samahaek,
gog aban pop am ñetï rotapuv parun maño-
hopanen God meñizohopanen, paru lo-
porizaro borourat hodad tinao bat Seteniz
bivok holat hezaek, maot bil ñodapanen
Godiz ñetï rotapuv baval hat emohopan ma
tair?

3

Aliz metes ou ravapanez ñetiv

1 Met tokat aliz metes totoi ravohopanez
porah horï honoñai ahoñ daritï ou ravo-
hopanez poñiz ni hodad tekez ev menomaz
toh. 2 Met hamoh-porah añarab nari epat
tohopan, Paru Godiz ñaihet nat het monï
ahos bohopanez homet biñ ravat modari
tin metat manohopanez hom nametü, oñ
bagiz gut tat parumau bohopan. Ma paru-
mauz heriñ bat hel batat, “Dei tinari ev,”
pot hahopan. Ma nari añarab modariz
ñetï horiñ hat, “Betezari ok,” pot parumaz
hahopan. Ma nari parum nonor papaz
mañohopanezat elat hat naveteriz zut ra-
vat hepan. Ma nari modari masak meto-
hopanen, “Eperi tin ok masak etamah,”
pot nakaotü. 3 Ma nari parum kapotakariz
zakep namet het mogao tat parunañ honeo
tin naketü. Met añarab modariz ñetï
moregañ hahot paru home horivonañ het,
parum hepanezavoz tin korav narav am
zei ñai tat modari ur horï batohot añarab
modariz tin tohopanezavoz kaev ravat
hepan. 4 Met nari parumeri der gup
metohopanen menohopan, ma nari paru

betezam het Godiz biñ naravotü, oñ parumauz heriñ bat hel batohopanez homet biñavonañ hepan. 5 Met horï poñ tohot parum gizañinañ epat hahopan, "Met dei Godiz ñetiv baval hat samegiri ev." Pot hahopan, oñ parum loporizaroh pim tinao bon hepanen, parum hahopanezavoz rotapuv ou naravotü. Met aban horï poñ haovai tohopanez pori ni amun bahorï navatapan hezavoz homet paruhanañ bazei manat hekë.

6-7 Met aban hahö-porihanañ nari modariz zeiñik lokat añ hodadeo bonorin ñetï moregañ mañamahan hatevetet barotap batamah. Met añ pori parum garos horï tooh-nañiz homeamahan loporizaroh an pap manamahan paru Godiz ñetï rotapuv hatevetet tin bahorë hat hepanez pap tat ñetï betez navor nao modarihö hamahan hatevetet zuam bamah. Povoz aban hamoh-pori ñetï moregañ mañamahan paru zuam hatevetet bamah. 8 Met batam aban Moses Israel añaraboz korav ahop ravat hehan, aban pim irih heh-nañariviz abatavokaro Zanisir Zambiris, narah Moses hahan, parup ñeo elat pi kos rez manah. Met pot kos rez manahavoz zut petev aban hamoh-pori amun home horivonañ het, "Dei Iesuz homet hez," pot parum hamah-pov moregao ravamahaek, pim ñetï rotapuv kos rez hamanah, pot ravamah. 9 Met batam Zanisir Zambiris Mosesiz ñeo elat parupim abatavokaro bat hel batat hahan, añarab modari hatevetet zuam epat hah, "Met arip betezam hamegiñariv ok." Pot hahavoz zut, paru petev hez-pori amun aviam het moreg haovai sohopanen, añarab parum kapotaz tin hodad tat epat hapan, "Met paru kut tat betezam okat hamah." Pot hapanen ñetï poñ bon tapan.

Timoti Godiz ñetiv bahorë hat hepan

10 Met Timoti, ne parum horï tamah-okat natavoz ni hodad, oñ ne Iesuz homet Godiz zait nenavok sohomaz zait tat nem hemazavoz tin korav het rez kek tat tovai añarab loporï manat ñetï rotapuv parun mañohot ne kaev narav hehon ni et hanereoñ. 11 Met ni hodad, batam Antiok zeitak ma Aikoniam zeitak ma Listara zeitak pim ñetiv mañohot hehon, paru kaev ravat kakamao ahoam ne netahaekanañ zei modañik amun aban nari honoñai povor kao netoohan, kakam ahov hatevetevai emooh. Oñ darim Amip neñizoohan ne kaev narav het am rez kek tat tovai emooh. 12 Met rotap añarab tairari Iesu Kristonañ honeo het, "Ne Godiz homevok sohomaz zait toh," pot hahopanez pori modarihö parumaz kaev ravat kakam ahov metohopan. 13 Met aban moregari am horï tovai sohopanen, parum horiñ ahö ravat an pap manat hepanen aban pori map horï ravat Seten paru moreg metohopanezavoz zut paru añarab modari moreg metohopanen, paruhoen amun horiv tohopan.

14 Met parum tamah-pot ni tovai totun, oñ batam ñetiv nañoogin ni hatevetet barotap bateñ-pov tin bahorë hat hekë. Met dei niin nañoogiriz ni tin hodad hakez, povoz deim nañoog-potam baval hat tovai sohoz. 15 Met ni goerah Godiz ñetï menahan hez-pov paru nañoohan, ni hatevetevai emooñiekanañ am ñetï povoz tin hodad hez. Met ñetï pov rekö hahot ni rekot home tinavonañ he, Iesu Kristoz homehot het pohao tin hekez nonoroh sookë, pot ni hahodad. 16 Met batam God aban nari hodadeo manoohan paru pim ñetiv tepatak menahan hez. Met dari ñetï pov tin hatevetevai sook, povoz ñetï rotapuvoz kapot tin hodad took, ma darim horï tamegiñiz hodad tat betet home tinavonañ het tovai sookazat ñetï poñihö rekot añairohopan. 17 Met dari Godiz gog abanari pim ñetï poñ orah rezah hatevetet baval hahok, povoz dari hodad tinavonañ het rez kek tat pim gog mapoñ tin tovai sohok.

4

Timoti Godiz ñetiv tin mañohopan

1 Met tokat Iesu Kristo maot ourah erat dari añaraboz ahop ravat het añarab ñomamaharir biriri hepanezari, dari maporiz tovai sameg-poñin etet an etapanez homet gogot tin tookez hat, Iesu Kristor Godiz etañik epat niin nañom. 2 Met ni orah rezah pim ñetiv añarabon mañohoz. Met paru hatevetepanez zait tohopan, ma zait natotuz porah, ni am mañohot paru home horivonañ hepanez pori hodad modao bapanez hat badede mañookë, ma ganö Iesuz homet hez-nari horï nao tapan hezavoz homet, ñetï pov tin badede mañohoz. Met nari kaev ravapanen ni amun kaev ravotun, oñ orah rezah pim ñetiv am mañovai sookez ev hamoh. 3-4 Met tokat añarab nari ñetï rotapuv hatevetet kaev ravat kos rez manohopan. Tat parumauz zaitivok horï tovai sohot, aban ahö navokaro ñetï betez nañ hahopanen, paru hatevetet biñ ravapanez poriz hahopanezavoz zait tat hepan.

Tapanen mod pori parum iz mimiholoz ñetï
betez poñ mañohopanen, hatevetet baval
hat tovai sohot Godiz ñetï rotapuv kos rez
manat hepan. 5 Oñ ni parum pot tohopanez
poñ natotü, oñ rez kek tat honoñai nañ
netohopanen kaev ravat home midin to-
tun, oñ nari hatevetet pimaz homeo badae
batat hepanez hat, am Godiz ñetiv rez kek
tat mañohot pim gogot tin tovai sookez
nañahan hez-pov ni am tin tovai sookë.

Poliz gogot totoi bon tapanez tah

6 Met nemaz ne epat hodad, nem hama-
rah am hemaz pov bon tovai samahaek,
totoi nemenapanen nem uveo berevapa-
nen ne ñomat ham epar betet som. 7 Met
ne Godiz gog abanap gog tomaz nañahan
hehö-povoz ne kaev narav, oñ abanari gog
nao kez tat bavon batamahavoz zut, ne
kez tat Iesu Kristoz ñetï rotapuv bahorë
hat pim gogot bavon batat garë haomaz ev
toh. 8 Povoz God nem hañ tinao bat hezaek,
darim Amip erat tinaharam an etapanepuh,
hañ tinañ anapanez pop maot erapanez aliz
posik nem tamohovoz hañ tinao nanapa-
nen bat hem. Met ne nenap pot nanapan
bon, oñ añarab pimaz zait tat pi maot er-
apanez ñai bizat etet hepanez-pori amun
hañ tinañ manapanen bat hepan.

Ñetï mod nañ ev

9 Met ni zuam nehaz emekez nonoroz mel
tekez ne zait toh. 10 Met aban Dimas ham
eparaz nonair naituz zait ahov tat nevetet
Tesalonaika zeitak sat hez. Met aban
modap Kresens Galesia zeisik sat hezan
Taitas pi amun Dalmesia zei posik sat poek
het gogot tamah. 11-12 Met ne aban Tikikas
meehon pi Epesas zeitak sat het gogot
tamahan, aban Ruka nenapuam deip ev
hez, povoz ni Mak bavizat arip ev emepeken
pi ne neñizohopanen, deip Godiz gogot
honeo tookaz homeamoh. 13 Met batam
ne Troas zeitak hehorah, ne zei pot betet
emomaz tat nem tamaravokaz dim revahap
ok aban Kapas popuz zeimakeh bizoh-dim
pop bat, tep poek bizoh-poñ amun bat
ev emekë. Met anumai kosiñinañ matut
tahan menahan hez-tep poñ bat emekez ev
hamoh.

14-15 Met ne añarabon Iesu Kristoz ñetiv
mañoohon, aban nap pim abatao Aleksanda
pi ain nañ matut tamah-pop ñetï povoz
kaeven poh tat ne gaa tom hat kez tat hon-
oñai nañ ahoam netoohaek, darim Amip
pim pot netoohavoz hañiv metapan. Met
ganö pi nem netoohat nihoz netapan heza-
voz ev nañamoh.

16 Met garos paru Roma ñai abanari ñevok
nevizat nem ñetiv haohan nem mod nap
nenañ honeo het parun ñetiv mañah bon,
oñ map nevetet ñaihet tat sahan nem main
hehö. Met pot netahariz zakep tat, "God
ni hañ horiv metotun," pot piin mañamoh.
17 Met paru ne nevetet sahan God nenañ
honeo het bakez navatahan ne ñaihet nat,
oñ paru añarab Roma pat porin Godiz ñetiv
map mañohon paru hateveteh. Met pot
God nenañ honeo hehan paru kakamao
nanet, ma men nanoñom tahan ne am ev
tin hez. 18 Met rotap añarab ne bahorï ne-
tohopanen, pi am nenañ honeo het abarah
pi ahop ravat hez-zei tin posik neñepanen,
ne tin heman pi nemaz korav ravat hepan.
Povoz dari pim abat ahovoz biñ haovai
sohokan pohao ahö ravat hepanez ne zait
toh. Rotap ev nañoh.

Ñetï meteo ev

19 Met ne aban Akuilar pim añap Prisila
poñarivir Onesiporasir añar ñaroz homet
paru tin hepanez ne zait toh, pot parun
mañekë. 20 Met aban Erastas am Korin
zeitakam hez. Met dei aban Tropimas Mail-
itas zeitak het pi lamao tahan ne poek pi
betet emohon pi poek am hez. 21 Met petev
tamar ahov nat hez-eparah zuam emekez
ne homeamoh.

Met aban Iubulas, ma Pudens, ma
Lainasir añ Klodia, met aban Iesuz homet
zei epatak ev hez-modari amun nimaz
homet, "Timoti tin hepanez dei zait teg,"
pot hahan ev menoh.

22 Met Timoti nem rop, darim Amip
masakao nanat ninañ honeo hepanez ne
zait tat ev nañamoh.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

TAITAS
Ñetï garosikao

Taitas ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Taitas aban pop pi Zuda bonop, oñ Pol piin ñetiv mañoohan, pi Iesuz homeo badae batat hehapuh, Polinañ honeo zeisikaroh sat em tohot Iesuz ñetiv mañovai gogot tovai sooh. Met Taitas popuz ñetiñ Aposor bodorï 15 pavar 2, 2 Korin bodorï 7 pavar 6-7, met 2 Korin bodorï 8 pavar 6,16-17 rekö hameg.

Met pot toohaekanañ Pol tokat Taitas meehan sat, havevoz lopotak Krit zeisik sat, añarab tairari Iesuz homet heh-poriz tin korav ravat hehan ñetï epov Pol pimaz homet menah. Met 1 Timoti ñetï pov menah-porah pi Taitas ñetï epov amun menah, povoz pi Timoti añarab nariz korav ravat hehaek, ñetï badede piin mañah-poñ amun Taitas taput tat hehaek, añarab pim irih hehariz tin korav ravat hepanez ñetï badedeo epeñ menat piin mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 34-z zut bon tahan Pol Taitas ñetï epov menat meeh.

Pol Taitas aban popuz ñetï epov menah

1-3 Ne Pol, Godiz gog abanap ma Iesu Kristoz aposor abanap ravat hezap ev. Met God pi ñetï moreg nao nakap ok, oñ orah rezah ñetï rotap nenañihar haovai samah. Met batam nonair nai mapotü bonorah pi epat hah, "Paru añarab nenañ honeo pohao tin het hepanez ne zait toh." Pot hahan hehaek tokat pim hah-pov ou ravapanez hah-porah ravahan, Kristohö erat tin pov ba ou batah. Met tokat God dari pimeri ba avatamah-pop nañahan ne sat añarab pimeri ravat hepanez au hahan heh-porin pim ñetï rotap epov mañohoman paru pimaz homeo badae batat pim baiñetinao parum loporizaroh bizat, Pinañ pohao dari het hek, pot homevai sohopanez ne nemeehan am mañovai samoh.

4 Met Taitas ni deip honeo Iesuz homeo badae batat hezaek, ni nem ro pimaupuz zut ravat hezap ne nimaz homet ñetï epov ev menomaz toh.

Met God darim Papapur Iesu Kristo dari pimeri maot ba avatamahap masakao ni nanohopanen, lop tinarinañ hekez ne zait toh.

Taitas koravori ba ou batapan

5 Met batam deip Krit zei okosik het gogot tovai gog tairao deip nat heg-pov ni tovai sohot zei potak katak Iesuz añarab togü poñiz korav ravat hepanezari ba ou batekez hat gog povok ni neñeohö, met nim tovai sookez nañoh-pov ne maot ev menomaz toh. 6 Met aban korav ba ou batat meñekez nañoh-pori modarihö parun etehopanen, horï nao nat hepan, ma paru nap nim añ honep honep bat hepan. Tapanen parum ñarohol amun hat man man natotü, ma añarab modari ñaro poriz, "Parum ñarohol ñeo elat horï tovai samahari ok," pot parumaz nakaotü. Oñ ñaro pori parum papapaholoz irih het hapanezat tin hatevetet tovai sohopanepuh, Godiz homeo badae batat tin hepan. 7 Met tairari Iesuz añarab togü nañiz korav ravat hepanez pori paru Godiz gogot tohopanezari ok, povoz parutï horï nao naketü, ma paru parumauz abatañ bat hel batat naketü, ma zuam mogao natotü, ma iv kezañ ahoam nainotü, ma boir givogï natotü, ma parumotü ahoam bohopanez zait natotü, oñ tinam hepanez porinahar etet gog povok meñekë. 8 Met korav ravat hepanez pori paru nonair nai tin tovai sohopanez zait tat hepan, ma zei modarizarohanañ añarab patari emohopanen paru tin metat gipiz manohopan, ma parumauz zaitiv bat hor batat home tinavonañ gogot tin tohot oñeam sohopan, ma ganö paru horï nao tapan hezavoz, Godiz hahan hezat tovai sohot parum hepanezavoz tin korav ravat hepan. 9 Met pot tohot Godiz ñetï rotap epov deip mañovai soogin, paru hatevetehpov korav pori tin bahorë hat het parum modarin mañat bakez batohopanen, paru amun hatevetet ñetï rotap povoz kapotaz tin hodad tat tovai sohopan. Oñ tairari hatevetet barotap navat hepanez pori aban korav hamoh-porihö rekot hodad tinavonañ het maot porin mañohopan. Met aban tin pot tohot hepanezari ba ou batat modariz korav ravat hepanez meñeken hep.

Ñetï moreg hamahariz ñetiv

10 Met ñetï modao ev nañomaz toh. Met ok Iesuz togü nañik paru Zuda Iesuz homet hez-narir mod nari añarabon deipim ñetï mañoogin hateveteoh-poñ baval nak, oñ parutï hodad modao am hezaek modarin ñetï moregañ mañovai samah. 11 Tamahan paru aban narir añaholor ñarohol honeo hatevetet, "Rotap ma moreg ok hamah," pot hat ba in balavï tamah. Met paru

betezam ñetï moreg poñ mañamah bon, oñ
monis bapanez homet deipim ñetï namañ-
nañ parun mañamah. Povoz ni gogot
tovai sohot ahao mañat moreg hamah-
poñ bavon bat. 12 Met Taitas, Krit nim
hez-zei okosik batam paruhanañ aban ho-
dadevonañ napuhö epat hah, “Met Krit
añarab eperi home horivonañ het ñetï
moreg hahot horï nenañ tohot bisin het
gipiz ahoam nohot ñek rapañinañ hezari
ok.” 13-14 Pot parum toohavoz batam ha-
hat petev am taput tamahan rotap ok
ravamah. Povoz ni ñetï moreg poñ hama-
han, paru modari hatevetet ba in balavï
tamah-porin ñetï kezao mañeken, paru ho-
dad tinao bat Zudahol parum ulei ñetï
mañamahan hateveteamah-poñ, ma ñetï
rotapuv kos rez manat parum hodade-
vonañ het mañamah-poñ paru betet, Iesuz
tin homeo badae batat pim non tinaoroh
sohopan, pot ni parun mañekë. 15 Met ro-
tap paru lop tinarizaronañ hez-pori home
tinavonañ het ñetï tinañ haovai samah, oñ
añarab Godiz hom namee hez-pori paru
lop horirizaronañ het home tinao nav, oñ
bapap tat hez, ma modariz home tinao
homet hapanezavoz kapot rekot paru amun
hodad natotuzat hez. 16 Tat paru pori epat
hamah, “Met dei Godiz tin hodad het pim
ñetiñ baval hahot hez.” Pot hamah, oñ
parum tamahavon eteamegin, paru horï
nenañ tohot pim ñeo elat non tinaoroh
sohopanez pap tat hez, povoz parum Godiz
hamah-pov moregao ravamah.

2

Paru añavairiz tohopanez ñetiv

1 Met Taitas paru okori horï okat hamah,
oñ niuhö añarab Godiz non tinaoroh so-
hopanez ñetï rotap nenao mañovai so-
hoz. 2 Tat aban añavai ravat abav rava-
panez tat hez-porin epat mañ, “Erohol,
ari Iesuz tin homet het pim ñetï rota-
puvoz kapot tin hodad tepekepuh arim
ham heriñiz zaitiv betet arim hepekeza-
voz tin korav ravat modariz zakep tat lo-
porizaro manohozei. Met pot tohot hon-
oñai tairañ aritï ou ravohopanen rez kek
tat tin tovai sohozei.” Pot aban porin
mañookë. 3 Tat zu taput parum añaholor
añ mod añavai ravat añav ravapanez tat
hez-porin epat mañohoz, “Met eñarihol,
ari Godiz homevai tin tovai sohot modariz
homet ñetï pekuñ hahotunei, ma iv kezavoz
zait tat ahoam nohotunei, oñ arim mod
goerin ñetï tinañ mañat mañairovai so-
hozei. 4 Met pot ari mañairovai sohopeken
paruhoz hodad tinao bat parum abuholor
ñarohol loporï tin manat meñizohopan.
5 Met paru pot tovai parumauz zaitivok
nasohotü, oñ home tinavonañ het parum
abuholoz mañohopanezat tinam baval hat
tovai gogot tin tohopanen modari parun
etet epat nakaotü, ‘Met paru horiv tama-
han Godiz baiñetinao betezao ravamah.’
Pot paru hat pim ñetiv batiu tiu navatotü.”
Pot ni paru añ porin mañohoz.

Aban añavai natariz ñetiv

6 Met ni zu taput aban houavë ab añavai
natarin epat mañ, “Erohol, met arimauz
zaitivok sohotunei, oñ home tinavonañ het
arim hepekezavoz tin korav ravat hezei.”
7 Pot parun mañat ni orah rezah tin to-
vai sooken paru niin etet epat hahopan,
“Pi tin tamahag etei.” Pot hat paru
amun nim tookez taput tohopan. Met ni
giz nenasinañ betezam añarabon mañotü,
oñ lop tinarir hodad tinavonañ het ñe-
tiv mañooken, 8 nimaz kaev ravat hepanez
pori hatevetet nimaz batiu tiu navatapanez
homepanezaek, paru bapap tat ñetï hañiv
nak tu ravat am hepan.

Itir as metoohariz ñetiv

9 Met paru aban ahori zum metahan
parum irih het itir as metohot hez-
porihanañ tairari Iesuz homeo badae batat
hez-pori parum ahoriz mañohopanezat
baval hat gog tairao tohopanez maño-
hopanez povohar tovai sohopan. Tat
aban ahö porihö gogot tapanez parun
mañapanen paruhö ñetï horï nao parum
ahorin namañotü, 10 ma parumotü givogï
navotü, oñ orah rezah parum hahopanezat
tinam hatevetet baval hat tohopanen
parum ahori parumaz epat hahopan, “Met
dei et narë hezan paru am gogot tin
tovai samah.” Pot parum gog abanariz
hahopanen, God dari maot pimeri ba
avatamahapuz ñetiv ahö ravohopanen
modari hatevetet zait tat, “Ñetï tinao ok,”
pot hahopan.

Iesuz ñai biit etet hek

11 Met God dari mapori maot pimeri ba
avatapanez hat pim masakao ba ou ha-
vatah. 12 Tahan dari etet, Rotap tin etah,
pot hodad haravat hez, povoz masak povok
dari het Godiz hodad nat het, darimauz
hodadevonañ horï tovai emoog-poñ betet
home tinavonañ darim hekazavoz tin ko-
rav ravat het, pim darim tovai sohokaz

añahan hez-potahar baval hat tovai sohok.
13 Tat darim ahop God pi dari maot pimeri
ba avatapanez meehan erahap, Iesu Kristo
tapup, maot pim alizavor kezavonañ era-
panez aliz posiz dari homet ñai bizat etehot
hek. 14 Met dari horï tovai emoogiek, pi
pop darim horï poñiz hañiv bat kakamao
hatevetehapuh, Goditihar ba avatahapuh
non tinaoroh eñet epat hah, "Nem añarab
ev lop tinarizaronañ nemaz homet het tin
nenañihar tovai sohopanez zait tat hezari
ev." Pot pi darimaz hakahan hez.
15 Met Taitas, piuhö ni pim gogot tovai
sookez kezao hananahan hezavoz homet,
ñetï ev menoh-epeñ añarabon orah rezah
mañohot bakez batooken, paru hatevetet
baval hat tovai sohopan. Met ñetï epeñ
mañovai sooken ganö nari niin etet giz mou
netat batiu tiu navatapanen, ni rekot Godiz
kezavonañ ñetï tinavohar parun mañookë.

3

Paru tin tovai sohopanez mañah

1 Erom, met añarab nim irih hezan ni
parumaz korav ravat hez-pori paru gavman
ahorir zeitak korav ahoriz irih het maño-
hopanezat tin tovai sohopanez mañookë.
2 Tat epat mañ, "Met ari arim modariz
ñetï pekuñ nakaotü, oñ arimauz abatañ
bat hor batovai lop tin masakarizaro ravat
mod porinañ tin honeo het añarab mapori
tin metat meñizovai sohopek." Pot parun
mañohoz.
3 Met batam dari kut tat Godiz hahan
hezat baval nak het, darimauz zaitivok horï
tovai emohot, modarizatun etet zait toog,
ma parumaz kaev ravat horï metoogin paru
amun darimaz kaev ravat taput etooh. 4 Oñ
petev God dari pimeri maot ba avatamahap
pi darimaz zakep tat loporï anat masakao
anamah-pov ou ravat hez, 5 povoz piuhö
pim non tinaoroh sookaz eñehan dari ev
hezaek, darim batam toogit maot natotü,
oñ darim modari tin metovai sohok. Met
dari tin tovai emoogin pimeri ba avatat non
tinaoroh eñeh bon, oñ horï nenañ tovai
emoogin pi darimaz zakep tat eñizahapuh
darim horï tovai emoog-poñ ba ol haveteh.
Tat pim Pul Tinapuhö bamagei avatahan
dari lop tin masakarizaronañari ravat hez.
6-7 Met God dari pinañ honeo hekaz hat pim
masakao anat Iesu Kristo dari hañiv navo-
tuz pimeri maot ba avatapanez homet mee-
han erat ñomahapuh piuhö pim Pul Tinap
aviam anah bon, oñ map ahoam anahan
darim loporizaroh an pap manat eñizamah,
povoz dari pinañ pohao tin het hekaz gaa
tat etet hez. 8 Met ne ñetï rotapuv ev menat
niin ok nañoh.

Povoz Taitas nim irih het Godiz homeo
badae batat hezarin ñetï epov ahoam
mañovai sooken, ñetï epovohö paru meñi-
zohopanen epat hodad ravohopan, Met
God tin etah, povoz dari taput tat modari
tin metovai sohok. Pot homet tovai so-
hopanen tin ravohopan. 9 Met añarab nari
ñetï betez nameñizotuzañ ahoam hat nae
nari mañohopanez poñ, ma nari parum
mimiholohö meñizohopanez hat parum
abatañ ahoam haovai sohopanez-poñ, ma
Mosesiz ñetï menahan hez-poñ hahot nae
nari ser hahopanez poñ, kapot bonoñ ok,
povoz hahopanez porihanañ ni zei manat
hekë. Met ev menat nañoh-epeñ paru nae
nari mañovai sohot zuam modariz kaev
ravat hañ ser mañamah. 10 Povoz met
tairap pi añarab modarinañ het mañohopa-
nen, paru hatevetet berat main main ravo-
hopanez ñetï poñiz nañ hapanen ni hate-
vetekë, povoz pop maot mod porin maña-
pan hezavoz nao mañat modao mañeken,
hat navet het pi am modarin mañohopan,
povoz kos rez manepeken pi arinañ maot
honeo naketü, oñ ba iñidoh batepeken pim
main ravat hep. 11 Met pot mañat añarab
modari baverapanez pop horï povonañ het
pekup ravat hepanezap okeg, pimauhö horï
pov tohopanezaek non horioroh sohopan.

Ñetï meteo mañahat ev

12 Met zeis tamar ahov tohopanez porah
ne Nikopolis zei potak sat hem, povoz aban
Atemasir Tikikas parupihanañ nap ne mee-
man ok niih emat nañapanen, Nikopolis
zeitak poek ni zuam emat ne ba nevizekez
zait toh. 13 Met ñetï modao ev. Met aban
añaraboz ñetiñ hatevetet ba oñ batamahap
Sinas popur aban Apolos pop parup zei mo-
datak Godiz gogot tohopanez sapanez tat,
tairatuz tekï tapanez potuz ni Iesuz añarab
modarin mañeken ari honeo parup meñizat
manat meepeken sap. 14 Met Godiz añarab
ravat ninañ hez-okorin mañovai sooken
paru betezam naketü, oñ home tinavonañ
het modari meñizovai sohop, ma gogot
tohot parum gipizor modatü parumauhö
bovai sohop.
15 Met nenañ ev honeo hez-nem modari
ni tin hekez hahan ev menoh. Met ninañ
ari honeo het Iesuz homeo badae batat hez-
mod pori amun tin hepanez dei zait tat ev
hagiek ni parun bar mañ.

Met Godiz masakao ari maporinañ hepanez ne zait tat hez.

(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

PILEMON
Ñetï garosikao

Pilemon ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pilemon aban pop Kolosi zei ahotak pi monï ahosinañ hehap Iesuz homeo badae batahan añarab mod Iesuz homet hehari pim zeimakeh topourat daasir mañeo haoh.

Met Pilemon batam heh-porah añarab narihö añarab mod nari zum toohapuh parum gogotak meñehan gogot tovai emooohaek, gog nap pimauz zaitivok kilam barezat sat iz ravooh, povoz aban pimaz korav ravat hehap mel tovai sat bar batat rekot kakamao metooh, ma ur ñomah.

Met Onesimas pop Pilemon pim zum tat gogovok meñehan hehaek, betet barezat hotoh sat Pol bavizat parup hehaek, Pol pi kakam zeimakeh hehaekanañ Onesimas maot meepanez tahapuh ganö Pilemon popuhaz maot sapanen pi bat kakamao metapan hezavoz ñetï epov menat manahan pimau tep poe basah.

Met Iesu abarah maot sahan krismasañ 30-z zut bon tahan Pol ñetï epov menah.

Aban Pol Pilemon popuz homet ñetï epov menah

1 Met ne Pol, Iesu Kristoz ñetiv haohovoz
hat kakam zeimakeh ev nemerizahan hez,
met ner darim bosip ravat hezap Tim-
oti popunañ honeo deip ev het ni deipim
hatap Pilemon darip gog honevok tame-
givoz homet ñetï epov ev menakaz teg.
2 Met añ Apia pop, ma aban Akipas pi Kristoz
gog epovok kez tat het patao tamah-popur
añarab mod tairari Iesuz togut ravat het ni-
mamakeh topouramah-poriz amun homet
tep epee deip ev menameg.
3 Met God darim Papap ma darim Amip
Iesu Kristo masakao anohopanen ari lop
tinarizaronañ hepekez deip zait tat hez.

Pilemoniz homet biñ ravat hah

4-5 Met Pilemon deip Iesuz gog honetak
tohot ni nem bosip ravat hezap, ni darim
Amip Iesuz homeo badae batohot Godiz
añarab loporï manat tin masak metameñ-
ñetï pov hahan ne hateveteohö, povoz
ne mañeo hamoh-porah nimaz homet
Godin ñetï biñao, "Pi tin tamah," pot ne
mañamoh. 6 Tat nimaz mañevok epat
piin mañamoh, "Met Pilemon pi Kristoz
ñetiv añarab hatevetet homeo badae
batohopanez hat mañovai sohopanepuh,
Kristo pim hezhez tinao anat eñizamahan
tin sameg-povoz Pilemon tin hodad
tohopanez ne zait toh." Pot nimaz
mañ mañamoh. 7 Met nem bos tinap,
ni Godiz añarab modari loporï manat
meñizameñiek paru biñ ravat hez-ñetï pov
ne hatevetet lop tinari ravat het biñ ravat
hez.

Onesimas masak metohopan

8-10 Met Onesimas nem rop bavatat
tamoh-popuz homet ñetï epov nañomaz ev
toh, met ne ev kakam zeimakeh hezaek, pi
ni nevetet barezat ev emahan, ne Kristoz
ñetiv piin mañoohon barotap batahan,
deip honeo Kristoz homet hezaek, ne pim
papapuz zut ravat hez. Met Iesu Kristohö
ne pim gogovoz aban ahop ba ou navatat
neñehan hez, povoz ne rekot ni Onesimasiz
metookezat ñe kezao nañoh narab, oñ
ne nimaz zait tat loporï nanamohoek
ñe kezavonañ niin nanañotü, oñ ne
masakavonañ ñetiv epat niin at nañom,
Met ni rekot ne Onesimas meeman ak
emapanen masak meteke? Erom, ne kakam
zeimakeh het totoi abav ravomaz tohog,
ganö ni Onesimas barezat ev emahavoz
hat hañ horiv metooken ñetiv hapanen ne
hatevetem hezavoz, ni nemaz zakep tat pi
masak metookez ne ev nañoh. 11 Met batam
pi nim gog abanap ravat het neñizat tin
gogot nat, oñ barezat ev emah. Oñ petev
pi ne neñizat tin gogot tamah, ma ni amun
tin neñizohopanezap pot pi ravat hez.
12 Met petev Onesimas pi nem ropuz zut
ravat hezan nem loporih pimaz homeme
hez-pop meeman nihaz ak emapanez tah.
13 Met ne Kristoz ñetiv haohovoz hat ev
kakam zeimakeh nemerizahan hezan ni ho-
toh het neñizookez pap tat hezaek, pi ev
nenañ am hepanepuh ne neñizohopanez
homeohö. 14 Oñ pi pot netohopanez ni gu
nak hezaek, ne ni ritou netat pi ev het
neñizohopanez ne piin namañotü, povoz
ne pot homeamoh, Met garos pi ne neñizo-
hopanez ni tin homet nim zaitivok gu hakë,
povoz tin ok.
15 Met Onesimas nim gogovok pohao ak
hehaek betet barezat ev hotoh emahavoz
kapot petï epat hez, Met pi Iesuz ñetiv
barotap batapanezaek maot ak emapanen,
arip lop honerinañ ravat pohao het tovai
sohopekezavoz pi ev emah batah. 16 Oñ
nihaz maot meeman ak emapanez porah,
nim gog aban nenap ravat naketü, oñ arip
honeo Kristoz homet hepekezaek, pi nim
bos tinap pot ravat hepan. Met pi nem rop

ravat hezaek, nem ulovok pimaz homeme
hez, ma ni amun nim gog aban tin popuz
zait tat loporï manookë.
17 Met deip Kristoz gog honevok tovai
samegiek, ne nim nanep ravat hez, povoz
nihaz emohotin, ni tin neteñ narabavoz zut
pi meeman ak emapanen ni biñavonañ tin
masak metookez ne zait toh. 18-19 Met pi
horï nao ni netah, ma pi nim nai givog
tahavoz hañ nai nanapanez hakë, povoz
neen nañeken neohö nim hakez poi ni
nanom. Met ne Pol nem marasinañ ñetï
epov menoh. Oñ neohö ni Iesuz ñetiv
nañohon ni hatevetet homeo badae batat
tin poh hekezap raveñ, oñ ne ni pot ne-
tohovoz zut nao niuhö hañ ne netekez
nanañ hez. 20 Povoz Pilemon nem bosip,
ni Onesimas tin metookez nañamoh-epov
deip darim Amipuzañariv ravat hezavoz
homet tooken, ne lop tinarinañ het Kriston
biñ mañohom.
21 Met ne ev het tepae menohot nimaz pot
homeamoh. Met rotap ni ñetï menamoh-
epov rekö hat pot Onesimasiz hakë, "Kar,
nem bosip maot ev haemahag, Poliz tepaek
menah-nen epov ne nametotü, oñ masak
ahov metat tinaek meñem," pot homeokë.
22 Met ñetï modao ev, Kar ne maot
arih emomaz homet ari Godin mañ
mañamegiek, pi gu hapan, povoz ne ak
emomag, nem emat orohomaz zei girü
nao ak batin batepeken hepanenahoh ne
emom.

Ñetï meteo ev

23 Met Epapras Iesu Kristoz ñetiv hao-
havoz hat pi ev kakam zeimakeh nenañ
deip honeo emerizahan hez-pop nimaz
homet ñetï biñao, "Ni tin hekë," pot naña-
haek ne ev menoh. 24 Met ev nenañ ho-
neo gogovok hez-modariz abatañ ev, Makir
Aristakasir Dimasir Ruka paru pori amun
nimaz homet ñetï biñao, "Ni tin hekë," pot
nañahaek ne ev menoh.
25 Met darim Amip Iesu Kristoz masakao
nim loporih tin het hepanez ne zait toh.
(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

IBRU
Ñetï garosikao

Ibru ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met paru Zudaholoz ñe haohavoz abatao Ibru ok, met Zuda poriz abat modao Ibru añarab hameg. Met dari nap Ibru ñetï epov menahapuz abatao hodad nat.

Oñ paru Zuda nari Iesuz homeo badae batat hehan Zuda modarihö, "Evo, dari Mosesiz hahan hez-poñiz nonoroh sohokan tin ravohopan," pot mañoohaek ganö paru mod pori kaev ravat Iesuz nonor betepan hezavoz homet aban nap ñetï epov menah.

Met Iesu map ahop okeg, pi nenapuhö rekot dari eñizohopan, oñ non mod naoroh sohok, povoz horï ravak, pot paru hodad tat am kez tat Iesuz nonoroh tin sohopanez homet ñetï epov menat meehan sahan paru Ibru añarab pori bat rekö haoh.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 37-iz zut bon tahan ñetï epov menat meeh.

Aban nap Zudaholoz homet ñetï epov menahan hez

Godiz ropuz ñetï kapot ev

1 Met batam God pim propet abanarin narah nao tat pim ñetï nao mañooh, met mod narah mod nao tat ñetï modao mañooh. Potahar pi parun mañovai emoohan, hatevetet darim iz mimiholon pim ñetï poñ mañooh. 2 Met batam pi pot tooh, oñ petev aliz tokat epeñik pim rop meehan erat, pim ñetivoz mañoohan hodad hehat darin bar añovai emooh. Met ro popun batam God mañoohan piuhö abarar hamarar añarabor nonair nai mapotü matut tovai emooh. Toohan Godihö nonair nai potur poriz pi korav ahop ravat hepanez hat au mañahan hez. 3 Met ro pop Godiz hodadevoz hezat pim hodadeo amun hez. Tat Godiz aliz ahö peñ hat hezavoz zut, pi amun taput peñ hat het kezavonañ hamahan, abarar hamarah nonair nai map hezatur hezari parum tovai sohopanez hat matut tahan hez-taputam tovai samah. Met pi pop hamarah erat dari añaraboz horï tovai emoog-poñ ol betehopanez nonor ba ou batahapuh, pi maot bal hat abarah helat God kezavoz maupuz nakoe tek tinatak pi toutat hez.

Godiz ropuhö enzolihol ritou metat hez

4 Met Papap hahan rop abat ahovonañ ravat hez-povohö enzoliholoz abatañ ritou metat hezaek, ro pop enzol poriz korav ahop ravat hezan paru pim irih hez. 5 Met Godihö ropun batam mañahan hez-epat enzol napun namañ,

"Met ne nim Papap hezan ni nem rop ravat hezap ok."

Ma pi maot enzol napuz homet epat nak,

"Ne pim Papap heman pi nem rop ravat hepan." *Buk Song 2:7*

Met God pim enzoliholohanañ napun ñetï epovokaro mañah bon, oñ pim ropuz hat mañahavokaro ev. 6 Met God pim ro nen pop hamarah meepanez tah-porah epat hah,

"Met nem enzol mapori pim abatao bat hel batat piin mañ mañohopanez ne zait toh." *Lo 32:43*

7 Met God enzoliholoz homet epat hahan hez,

"Met enzol nem asit netamah-porin mañamohon paru hatevetet hadao zuam urat bon tamahavoz zut nem mañamohot tat zuam bavon batamah.

Ma itiñad kezao ñadat rai rai hat zuam bon tamahavoz zut paru nem gogot honerah kezao tat bavon batamah." *Buk Song 104:4*

8 Oñ God pim ropun epat mañahan hez,

"Met Ahop, ni maporiz korav maup ravat pohao het hekez kez pov bon natotü, oñ am hepanen ni korav het tin nenañ metovai sookezap ok.

9 Met ni parum horï tamahatuz kaev ravat het tin tovai emookez nen povoz zait tat hez, povoz ne God epopuhö ni bat hel navatat añarab nim modari ritou metat biñ pimau ravat hekez hat ne neñehon hez." *Buk Song 45:6-7*

10 Met modao pi ropun epat mañahan hez,

"Amip, mamog nim marañinañ abarar hamar matut teñin hez.

11 Met dimir giv mamogatü top ravat horï ravamahavoz zut, abarar hamarar matut teñin hez-modatü horï ravat bon tapan, oñ nimau potuz zut horï ravat bon natotü, oñ am pohao het hekë.

12 Met dimir giv mamogatü rae rezat beteamahapuh modatü meamahavoz zut, ni abarar hamar barae rezat betekepuh mod magei tinañ matut teken hepan. Oñ ni potuz zut horï ravat bon natotü, oñ ni batam

het petev am hez-taput pohao am
het hekë." *Buk Song 102:25-27*

13 Met God pim ropun mañah-epat enzol
napun namañ,
"Met ni ev nem mar giñasiz nakoe emat
toutat heken, nimaz kaev ravat hep-
anez pori bat hor batat nim eñañiz
irih meñeman hepanen parum re-
vah ni hekë." *Buk Song*
110:1

Met pim ro nenapuz homet ñetï pov
hahan hez. 14 Met enzol pori paru Godiz
asit metamahaek, darim heriñiz zut
bonori paru hezaek dari añarab tairari
horï hegiekanañ pimeri ba avatat tinaek
eñehopanen sohokaz hat God au mañahan
hez-porihaz pimauhö paru meamahan
emat eñizovai samah.

2

God pimeri ba avatapanez hah

1 Met rotap Godiz rop map ahop hez,
povoz pim ñetï añahan hateveteg-pov, ganö
dari kaev ravat betek hezavoz, tin darim
loporizaroh bizat bahorë hat hek. 2 Met
God batam pim enzoliholon mañoohan,
paru erat pim mañoohat propet abanarin
mañooh-pov ñetï rotapuv ok. Pot paru ho-
dad hehaek añarab tairari ñetï povon hat-
evetet baval nak betet heh-pori hañ horiv
metooh. 3 Oñ petev Godiz rop erat pim
non tinaoroh sookaz ñetï pov haañahaek,
dari baval nak het am horï nenañ tovai
sohok, povoz dari tair tat hañ horiv bazei
manak? Evo, dari pot horï tohot bazei
manakaz non naorö bon, oñ rekot hañiv
dari am etapan. Met darim Amipuhö erat
ñetï tin pov añarabon mañovai emoohan
tin hateveteoh-pori am haovai emoohaek,
dari petev hatevetet barotap batat hez.
4 Met paru Amipuz haohat hateveteoh-
porihö ñetï pov haovai emoohan, God
paru meñizat hehan, pim kezavonañ red
navor nao batam dari añaraboz et narë
heg-poñ ahoam tooh, ma pimauz hodade-
vok haohan Pul Tinapuhö meñizat gogoñ
main main tin tohopanez kez povor kao
manoohan paru tovai emooh.

Iesu dari avapanez maup ravat hez

5 Met ham epar bon tapanen tokat mod
tin ou ravapanez poraz ne añoman ari hat-
evetei. Met ham magei porah God enzolihol
korav ahori bavatat meñepanen hepanez pi
parun namañ, 6 oñ aban napuhö epat hahan
hez,
"God ni ahop, dei ham añarab goe ev hez-
eperiz nim homet hezavoz kapot
tair? Ma God ni map ahop ravat
hezaek, dei ham añarab goeriz za-
kep tat deimaz korav ravat hezavoz
kapot tair hez batah?

7 Met ni hañin dei enzoliholoz irih hez,
oñ tokat dei nim kezavor abat
ahovonañ hekaz hañin hez-porah,

8 nonair nai mapotur maporiz koravori ra-
vat hek, pot nimauhö hañin hez."
Buk Song 8:4-6

Met batam pot hahan hez, povoz tokat
Godiz hahan hezaek pi naiz unun naman-
otü, oñ dari nonair nai map hezatur hezariz
koravori ravat hek. Met petev dari eteame-
gin hahan hez-pov ou narav, 9 oñ Iesu darim
ahopuz tah-nen pov ou ravahan dari etet
hodad hez. Met pi pop ahop ravat revah
hehaekanañ, God darimaz zakep tat eñiza-
panez homet masakavonañ meehan, pi ev
erat dari añaraboz horivoz ñomapanez hat
enzol revah hezariz irih darim zut ev hama-
rah heh. Met pot tat het darimaz hat kakam
ahov hatevetet ñomah, povoz God pi maot
bat hel batat kez ahovor abat ahov man-
ahan hez. 10 Met God nonair nai mapotur
mapori matut tahapuh korav ahop ravat
hez-popuhö, dari añarab ahovokaro pim
ñariro ravat pim alizavok honeo hekaz hat
tin ok tat pim ropun mañahan erat kakam
ahov hatevetehapuh maot dari pimeri ba
avatohopanez piih kez ahö pov rekö ravat
hez.

11 Met dari horï tovai emoogin Iesu eñiza-
han dari pinañ honeo tinari ravegin God
darim Papap ravat hez, povoz Iesu darimaz
zait tat, "Nem bosir sau ok," pot hapanez pi
kaev narav. 12 Oñ epat hahan hez,
"God, nem bosir sau porin nim ñetiv maño-
homan hatevetehopanen, ne parum
togü manat hepanezaek ñaravatak
het nim abatao bat hel batat biñ
nañohom." *Buk Song 22:22*

13 Met mod epov amun hahan hez,
"Met ne God neñizohopanez homevai so-
hom."
Met pi maot epat hah,
"Met God pim ñaro tairariz korav hemaz au
hahan hez-porinañ dei ev topourat
hez." *Aisaia 8:17-18*

Iesu dari tin eñizohopanezap ok

14-15 Met dari pim ñaro eperi ham heriñi-
nañ hez, povoz Iesu pi amun darim zut ham
herisinañap ou ravat tovai emooh. Met

batam Seten ñomamegivoz papapuz keza-
vohö birepenañ demamegivoz zut edema-
han, dari pim irih het horï tovai emohot,
tokat ñomakaz homet ñaihet ahov tohot
heg. Met dari pot etahan het toogin Iesu
etet erahapuh, ham aban darim zutap ravat
het Seten popuz kez horï edemahan heg-
pov bavon batapanen, dari ñomakaz maot
ñaihet nat hekaz hat ñomah. 16 Met Iesu
erat ñomat enzolihol meñizah bon, oñ pi
dari Abraam ham aban popuz iz mimiholoz
hat ñomat eñizah. 17 Met ari hodad, pi
herï pat nasinañ het eñizah bon, oñ darim
heriñiz zut pimes ravat hehap darimaz
zakep tahapuh, pi Godiz mañahat baval
hat zaitivonañ tahapuh eñizat darim horiñ
ol betehopanez hat gog ahov tat ñomah.
18 Met pi ham herisinañ ev heh-porah pi
darim tamegivoz zut horï tohopanez more-
gap zu metoohan, dari ham añaraboz tame-
git pi honoñai povor kao hateveteoh, oñ
horï nao nat, povoz petev dari horï povor
kao tookaz Seten zu etohopanez porah, pi
rekot dari eñizat bakez avatat hepan.

3

Iesuz abatavohö Mosesizao ritou metah

1 Met Godihö dari pinañ honeo abarah
hekaz hat ba ou avatahan hezaek, ari nem
bosir sau ravat hezarin epat añom, Ari Iesu
nenapuz homevai sohozei. Met God pi
meehan erat ev hamarah hehapuh, darim
horï toogivoz gog ahov tat ñomat eñizahan
dari pimaz homeo badae batat hez-povoz
korav ahop pi ravat hez. 2 Met Godihö
piin gog ahö pov tapanez mañahan ev ham
eparah erat, batam Moses Godiz mañahat
baval hat gogot zaitivonañ tovai emohot pi
kaev narav heh-povoz zut, Iesu amun Godiz
mañahat baval hat gog ahö pov map pi
zaitivonañ tovai emooh. 3 Met aban nap zei
tin namak demamahan dari pomaken etet,
"Zei tinamak demahan hezag etei," pot hat
demamah-mau popuz abatao bat hel batat,
"Pi hodadevonañap ak," pot pimaz hame-
givoz zut, Godihö Moses zei pomakez zut
ba ou batahan het tovai emoohavoz homet,
pimaz aviam biñ ravat hek, oñ Moses zei
pomakez zut ravat hehapuz maup Iesu nen
popuzahar homet pimaz dari ahoam biñ
ravat het haovai sohok. 4 Met abanari zeiñ
demamahan hez, oñ God nenap nonair nai
mapotur mapori matut etahan hez. 5 Met
Moses pi Godihö gog abanap ba ou bata-
han, gogot tin tovai emohot tokat ñetï ou
ravapanezavoz homet haovai emooh. 6 Met
Kristo pi Mosesiz zut gog aban nenap bon,
oñ Godiz rop, dari tairari pimaz tin homet
rez kek tat tovai sookan, tokat pi maot
erat avapanez homehot hez-pori Godiz zei
tinamakez zut ravat hezan, pi korav ahop
ravat hez.

God kos rez manapanez pori tin naketü

7-9 Met dari ev hahö-pot ravat hez, povoz
batam pim Pul Tinapuhö Israel darim iz
mimiholon epat mañahavoz homek,
"Met batam Israel arim iz mimiholoz tooh-
pot petev ari tovai natotü, oñ nem
hahon hezat hatevetehopek, povoz
potahar tovai sohopek. Met batam
paru pori ham betez nonair nai bon
heharah sat em tohot heh-porah,
krismasañ 40 meñizovai emoohon
paru eteoh, oñ nemaz tin hodad
narav, am parum gagañ heleñiz zut
ravat hehan horï tohot, 'Pi dari hañ
horiv naetotü,' pot paru hat nem
mañoohot elat kos rez nanat heh.
10 Pot netoohan ne paru maporiz mogao
ahoam tat epat parumaz haohö,
'Met paru añarab okori orah rezah
nemaz kaev ravat home horivonañ
het, nem mañamohot elat kos rez
nanat non modaoroh samah.'
11 Met rotap añarab pori pot horï toohavoz
ne mogao tat epat metomaz au
haohö, 'Met paru emat zagï ravat
tin hepanez mañoh-zei posik rekot
emat nenañ honeo naketü.' " *Buk Song 95:7-11*

Pot Godiz Pul Tinap hahan hez.

12 Nem bosir sau, batam horï pot tooh,
oñ ganö arihanañ nap pi maot lop horirï
ravat, Iesuz homeo badae batat hez-pov
betepanepuh, pi God pohao am het hezap
kos rez manat hepan hezavoz, ari arimauz
tin korav ravat hezei. 13 Met pot tat pe-
tev pim nonoroh dari rekot sookaz eparah,
orah rezah aliz mapoñik ari ñetï tin tovai
sohopekezañihar nae nap mañat meñizo-
hot bakez batat, ganö arim loporizaroh
zait horiñ maot ou ravat moreg etapanen,
arihanañ nap horï nao tat pim pov bakez
batat hepan hezavoz ñetï tin poñihar nae
nap mañohot hepekez ev hamoh. 14 Met
dari mamog Kristoz homet homeo badae
bateg-porah, rez kek tat tovai emoog-pov
am tohot ñomakaz porah tin pov am bat het
tohok, povoz rotap dari Kristonañ honeo
anapanez hahan hez-tin poñ haanapan.

15 Met mamog hamenohon hez-pov maot ev
menoman rekö hat homei,
Met batam Israel arim iz mimihol parum
gagañ heleñiz zut ravat hehan kos
rez nanat het tooh-pot petev ari
tovai natotü, oñ nem hahon hezat
hatevetehopek, povoz potahar to-
vai sohopek. *Buk Song*
95:7-8
16 Met paru tairari God ñetiv mañoohan
hatevetet ñeo elat loporizaroh kaev ravat
het kos rez manah? Met paru Izip zeisik
hehaekanañ Moses baverevah-map porihö
horï pot tooh. 17 Met God krismasañ 40
añarab tairariz pi mogao tat heh? Met
paru Moses baverevahan ham betezarah
sat het horï tohot ñomooh-poriz pi mogao
tah. 18 Met añarab tairari emat Godinañ
honeo zagï ravat hepanez mañooh-poek
emat naketü? Met pim ñeo elat kos rez
manooh-tapuriz homet pot hah. 19 Met
povoz parum pot toohan hahan hezavoz
homet dari epat hodad haraveg, Paru pori
Godiz homeo badae batat mañahat baval
nak, povoz zagï ravat tin hepanez zei tin
posik paru sat nakez.

4

Dari Godiz añarab zagï ravat tin hek

1 Met God dari sat pinañ honeo zagï
ravat tin hekaz hahan am hezaek, ganö
darihanañ nap poek hepanez kerë hat iñi-
doh hepan hezag, dari ñaihet tat darimauz
tin korav ravat hek. 2 Met rotap batam
Israel añarab Godiz ñetï tinao hateveteo-
havoz zut, dari amun petev ñetï tin pov
hateveteameg. Oñ paru hat kap nenañinañ
hatevetet parum loporizaroh naviz heh,
povoz ñetï tin povohö paru nameñiz heh.
3-4 Oñ dari pim ñetï tin povon hatevetet
barotap bategipuh hez-eperi pinañ honeo
zagï ravat hekaz non tin pooroh hasameg.
Met paru batam ev darim tameg-pot nata-
riz Godiz hahan hezao ne ev menomaz toh,
"Met rotap añarab poriz ne mogao tat epat
hahö, 'Met paru emat zagï ravat tin
hepanez mañoh-poek rekot emat
naketü.' " *Buk Song 95:11*
Pot pi hah, oñ God batam nonair nai matut
tovai pim gogov map bon tat zagï ravahavoz
homet, nap epat menahan hez, Met pi al-
izañ 6 poñik gogot tahapuh aliz zeirevai
posik toutat zagï ravat heh. Pot menahan
hez. 5 Met pim hahat garos hamenohon
hez-epov maot arin añom, Met paru emat
zagï ravohot tin hepanez hahö-poek rekot
emat naketü.

6 Pot pi hahan batam paru Godiz ñe-
tiv hateveteoh-pori barotap navat het sat
zagï ravohot tin hepanez mañooh-poek sat
nakez, oñ sat zagï ravookaz pov ba ou
havatahan hezaek, petev dari nari rekot
poek sat hekazat haraveg. 7 Met hamoh-
pori horï tooh, oñ tokat krismasañ ahoam
bon hatahan, God maot dari añarab zagï
ravohot tin hekaz alizas bizat aliz posiz
abatao, Petev, pot pi hahan aban Devid epat
menahan hez,
Met petev nem hahon hezat hatevete-
hopek, povoz arim gagañ heleñiz
zut naketü. *Buk Song 95:7-8*
8 Met Moses ñomahan pim urutak Zosua
ba ou batahan het, Israel añarab pimeri
Kenan zei tin posik basat Godinañ honeo
zagï ravohot tin hehavozatin, tokat Devid
ou ravah-porah, God añarab modari pinañ
honeo zagï ravohot tin hepanez ñetï mod
pov nak tah narab, 9 oñ Zosuar pimeri tin
pot nat heh, povoz God alizañ 6 gogoñ tohot
aliz zeirevaizasik zagï ravahavoz zut, dari
pinañ honeo het zagï ravookaz ñetï pov
maot hahan Devid menahan hez. 10 Met
tairap Godinañ honeo het zagï ravohot hep-
anez pop batam God gogoñ tat garë hat
zagï ravat heh-povoz zut, pi gogoñ tovai
sohot garë hat pinañ honeo zagï ravohot
tin hepan. 11 Povoz ganö dari batam paru
pim hahan hez-povon hatevetet baval nak
hehavoz zut tat, dari Godinañ honeo zagï
ravat hekaz hahan hezaek, kerë hak heza-
voz dari rez kek tat sat pinañ honeo zagï ra-
vat hekaz homet zaitivonañ tin tovai sohok.

12 Met Godiz baiñetinao ñetï modañiz
zut bon, oñ ñetï pov dari biririï het gogot
kezao tamegivoz zut, kezao tat eñizohot
hez. Met ñetï povoz tairaitï zut tat haom?
Met en kaizas baelamegin ñai tamahan,
bolohol ritamegin zuam elamah-posiz zut
hezan dari ñetï pov hateveteamegin, en pos
hatañir medeñ elat bamain batamahavoz
zut, darim loporizaroh zait tinañir horiñ
hezaek elat bamain batat ba ou batamah,
ma darim homeameg-poñiz kapot amun
añairamahan dari hodad ravameg. 13 Met
God pi au naor etaet hezap ok, povoz dari
ganö nao kil takan rekot pi et narë tapan,
pot hometunei, oñ abarar hamarah non-
air nai mapotur mapori ourah hezan pi
eteamahaek, darim tameg-nao rekot ba iz

navatotü. Povoz ev hamarah het dari tair
tovai samegiñ, ma kilam homeameg-poñiz
kapot tokat pim etañik dari het hakan an
etapan.

Iesu dari eñizohopanez ahop ravat hez

14 Met Iesu pi Godiz rop het eñizohopanez
pimauhö ñomahaek, darir Godiz ñaravatak
pi het darin pim nonor añairohopanez hez-
ahö pop Godinañ honeo het darimaz home-
hot hez, povoz dari pimaz homeo badae
batat het hameg-pov kezao bahorë hat hek.
15 Met pi nonor añairohopanez hez-ahö pop,
dari añarab kez tat horiv pohao betekaz pap
tat hez-eperiz ev het loporizaroh honoñai
tamegivoz hodad hatat hez, ma pi ev hama-
rah het horï nañ tookaz hodadeo daritï
berevamahavoz zut piitï amun berevoohan
honoñai povor kao hateveteoh, oñ pi horï
nao nat, povoz darim loporizaroh hon-
oñai tamegivoz pi hodad haket darimaz
zakep tat eñizamah. 16 Povoz honoñai nañ
daritï emohopanez porah, pi Godinañ ho-
neo toutat hezavoz homet, dari ñaihet nat
hekapuh kez tat pi masakavonañ hez-ahö
popuz nakoe sat hekan, pi zakepivonañ het
masakao anat eñizohopanez homet hek.

5

Aban anumaihol bareñ eloohariz ñetiv

1 Met batam aban Godiz homet anumai-
hol bareñ elat mañarooh-pori topourat ñe-
tiv hat aban nap parum ahop ba ou ba-
toohan, pi gog pov tohot hehan krismas
honeo bon toohan pim urutak parum aban
ahö modap ba ou batooh. Met pot ba ou ba-
tovai emooh-aban ahö pori Godir añaraboz
ñaravatak het añarab meñizohot parum
horï tovai emooh-poñ God ol betehopanez
homet anumaihol bareñ elat mañarooh, ma
God parumaz biñ ravapanez homet pimaz
hat gipiz tin natü bamain batat bizooh.
2 Oñ aban ahö ba ou batooh-pori añarab
modariz zut het, kez tat parumauz horiv
pohao betepanez pap tat heh, povoz añarab
mod nari kut tat non horioroh soohan
paru poriz mogao nat, oñ, Dei amun horiv
tamegiri ev, pot homet paru masak metat
am meñizovai emooh. 3 Met pot bavatooh-
pori añarab modariz zut horivonañ heh,
povoz paru mod poriz horï tooh-nenavoz
homet, God ol betehopanez hat anumaihol
bareñ elat mañarooh bon, oñ parumauz
horï toohavoz honeo homet, bahon batat
anumai pori bareñ elat mañarooh.
4 Met aban nap pim hodadevokam pi-
mauz abatao bat hel batat, "Ne aban eperiz
ahop ravat hem," pot pimauhö nak, oñ
paru aban gog pov toohariho ba ou ba-
tooh. Met batam God aban Eron pop gog
pov tohopanezap ba ou batahavoz zut, God
pimauhö haohavoz eñatak aban ahö pori
amun ba ou batovai emoohan ahori ravat
het gog pot tooh. 5 Met povoz zut Kristo
amun pim hodadevok pimauz abatao bat
hel batat Godir añaraboz ñaravatak het
gogot tat aban ahop ravat hez bon, oñ
Godihö pi ba ahö batat ñetï epov piin epat
mañah,

"Met ne nim Papap hezan ni nem rop ravat
hezap ok." *Buk Song 2:7*

6 Met pim mañah-modao ev,

"Met batam aban nap pim abatao
Melkisedek ner añaraboz ñaravatak
het gog tinao toohavoz zut, ni
pohao het añarab meñizohot gog
tin pov tookë." *Buk Song 110:4*

Ñetï rae porezaro God Kriston mañahan
hezarezaro ev.

7 Met Iesu pi ev hamarah erat abanap
ravat heharah pi kakam ahov hatevetehot
ñomapanez hahan heh-povoz homet, God
ne neñizat ñomomazaekanañ rekot maot
navapan, pot homet ñe ahov hat iñivonañ
Godin mañooh. Met Iesu pimauz zaiti-
vok tovai emooh bon, oñ Godiz zaitivok
tovai pim mañooh-pot tovai sooh, povoz
Iesuhö piin mañahan hatevetet meñizah.
8 Met Iesu rotap pi Godiz rop, oñ pi kaka-
mavonañ heh-porah pi Godiz hahan hehat
am baval haovai sohopanez hodad ravah.
9 Tat pi gog au mañah-nao unun naman,
oñ gog tohopanez mañah-poñ map toohan,
pi tinaharam tamahap ok, pot ou ravahan
dari tairari pim hahan hez-pot baval hat
tovai sookazari pimeri ba avatapanen, po-
hao tin het hekaz maup pi ravat hez. 10 Pot
tat hezaek God piin epat mañah, "Met ni
Melkisedek popuz zut ner añaraboz ñara-
vatak pohao het paru meñizohot hekë."

Dari ñaro goeriz zut naketü

11 Met ev menoh-epovoz ñetï modañ arin
añomaz ahoam hez, oñ ari kut tat Godiz
ñetiñiz zuam hodad natari, povoz tair tat
ne ñetï mod mapoñ maot arin añom? 12 Evo,
met batam ari kapot tat Iesuz homeo badae
batat hegiekanañ, krismasañ ahoam bon
tah. Met ari Godiz ñetiñiz tin hodad rave-
gitin, petev añarab pimaz hodad natarin
mañovai emoog narab. Oñ ari pot nat am
pim ñetiñiz kut tat het epat hameg, "Met

tairap emat maot pim ñetï kapot darin bad-
ede añohopanen hateveteok," pot hameg.
Met ari ñaro goeri apet go nenao nama-
havoz zut het, gipiz tin pokap nohopekez
pap tat het okat hameg. 13 Met apet go
nenao namah-pori paru ñaro goeri ok, met
ñaro goe pori tinavor horivoz kapotaz paru
hodad nat hez. Met ari pot hezariz zut
het tin tovai sohopekez hahan hez-povoz
kapot hodad nat hez. 14 Oñ añarab ahö
haravat hezari apet gov maot nain, oñ gipiz
nenatü namegivoz zut, paru tairari Godiz
tin homeo badae batat hez-pori tinavor
horivoz kapotaz homevai samahaek, an tat
horiñ betet tinavoz kapotaz hodad ravat
het non tinaoroh samah.

6

Dari pimaz tin hodad tat kos rez namanotü

1-2 Met ñarohol tinavor horivoz kapotaz
paru aviam hodad hezavoz zut ari Godiz
ñetivoz aviam hodad hez, povoz epat
arin añom, Met batam ari ñomat horï
ravepekez horï tovai emoog-poñ betet,
Kristoz homeo badae batat hepekez ñetï
tin pov arin añoohan, ari hatevetet parum
añooh-taput tat arim horï poñ havetet
Godiz homeo badae bateg. Tegin ivoh
emeepanez gogovoz ñetiv, ma arim marañ
añaraboz gagañik bizohopekezao, ma tokat
ñomookazaekanañ bal haokazao, ma God
ñevok evizat an etapanen pohao hekazao,
ñetï poñ arin añoohaek hatevetet haovai
sameg. Oñ dari orah rezah zei bah nenahav
tiz bareñohot hekan bah pohavehö zeimak
naravotü, met povoz zut ñetï ev menoh-
nen poñihar dari orah rezah hahot hek,
povoz Godiz hodad tinavonañ het haovai
sookazari dari naravotü. 3 Met rotap God
dari eñizohopanen hodad tin poñ bookaz
hat rez kek tat kez tovai sohok.

4 Met paru tairari batam Godiz hodad
tinao havat het maot kos rez manat hep-
anez pori, rekot dari meñizookan parum lo-
porizaro borourat pim nonoroh maot ema-
pane? Evo, rekot maot naemotü. Met paru
pori Godiz Pul Tinap parum loporizaroh
hakehan parum pohao het hepanez pov
manahan biñ ravat hehapuh, 5 paru Godiz
ñetiv hatevetehot zu tat etehan rotap har-
avahan, Kristo tokat maot erat pim kezao
ba ou batapanez pov paru hodad haravah.
6 Met paru tin pot hatahaekanañ maot kos
rez manapan, povoz tair tat parum lo-
porizaro borourat pim nonoroh maot emo-
hopan? Evo, rekot bon. Met pot kos rez
manapanezaek, paru Godiz rop maot zirah
haurah heriam ravapanen, añarab modari
parun etet pim abatao bahorï batat hepan,
povoz non tinaorö havetet sohopanezari
okeg, rekot maot naemotü.

7 Met añarab Godiz ñetiv hahan hezat
hatevetet baval hamah-pori, ma añarab
pi kos rez manamah-poriz homet epat
zu tat arin añom, Met utar pelamahapuh
hamarah lokat meñizohot hezan gipiz
ñedeameg-potü berevat ahö ravat ra-
pamah. Met povoz zut paru Godiz ñetiv
baval hamahari pi paru meñizamahan gipiz
rapamahavoz zut parum tinañ ou ravamah.
8 Met ham mod narah utar pelohot hepanen
zen zen nenañ ahoam berevat ahö ravapan,
povoz dari etet, "Ham eparah haleñaiv bon
mol moleam hez," pot hak. Met añarab God
kos rez manamahari ham horï poraz zut
paru hezan, parum horiñ zen zeneñiz zut
berevamahaek God epat hamah, "Añarab
horiri okeg, beteman itiñadek ñadat horï
ravat hep."

9 Nem hat tinari, nem ev menoh-epov
honoñai nao ev, oñ ne arimaz epat ho-
dad hez. Met ari ham mol mol poraz zut
nakez, oñ ham tin hez-pot hahö-poraz zut
ari Godizari ravat pim non tinaoroh sameg.
10 Met God pi horï nao nat tinam tamahap
ok, povoz arim gog tin tovai emoog-pov
ma ari pi nenaputï ravat loporï manohot
pim añarab modari meñizovai emohot pe-
tev am meñizameg-pov pi unun naman
hezaek, hañ tinao tokatï ari anapan. 11 Met
ari Godiz homehot pim gog tinao tovai
emoog, met ari honep honep zaitivonañ
am rez kek tat tovai sohopekez ne zait
toh. Met pot tohopeken God hañ tinañ
ari anapanez hahan hez-poñ rotap tokat
anapanen havepek. 12 Povoz ganö ari kaev
ravat betezari ravepek hezavoz arin epat
añom, Paru modari pimaz tin homeo badae
batat hakez-pori manapanez hahan hez-
pov pi tokat erat manapanez hat ñai bizat
etet hezariz zut, ari amun het tohopeken
arihoen pi tin pov anapan.

Godiz au hahan hezavoz homevai sohok

13 Met batam God Abraamin tin meto-
hopanez au mañah-porah mod nap pi ritou
metat ahop ravat heh-napuz abatao bat hel
batat mañah bon, oñ pimauz abat ahov
hat, 14 epat Abraamin mañah, "Met rotap
ni tin netohoman nim iz mimihol bere-
vat am belezai ravohopan." 15 Pot maña-
han Abraam barotap batat het kaev narav,

oñ mañah-povoz ñai bizat biñ ravat etehot hehan, God tin metohopanez mañahan heh-povoz rotapuv tokatihoh ou ravah.
16 Met darihanañ nap pim tohopanezavoz ñetiv pim aban ahö napuz abatao hat epat hapan, "Met rotap piih nem tomaz hamoh-pot am tom." Pot hapanen mod hatevetehopanez pori barotap batat epat hapan, "Met rotap pim tohopanezat ok hah-povoz am tohopan." 17-19 Met pot darim aban ahö napuz abatao hat hamegivoz zut, God Abraamir pimeri meñizat tin metohopanez au mañah-povon paru hatevetet barotap batapanez hat, pimauz abat ahö tinavonañ hat parun au mañahan paru epat hodad ravah, Met God moreg nao nakap ok, povoz pimauz abat ahovonañ hat darin au añahaek pi hodad modao navotü, oñ rotap tin etohopan. Met kodet zimedek baholamegin dao hat tin hezan helamegivoz zut, God eñizat tin etohopanez au hahan hezhodad povohö darim loporizaroh bakez avatamahan dari pinañ honeo abarah sat tin hekaz homevai sameg. Met batam Godiz zeimakez kohat givor badat zei girü goe nao bamain batat ahao hahan hehaek, aban anumaihol bareñ elat mañarat gogov toohariz ahö nenap zei girü goe povok sooh, oñ añarab modari nas. Met petev abarah zei pomakez zut namak demahan hezaek, 20 Iesu darim garosik givor bat harë batat zei girü goe povoz zut hezavok lokat het, dari eñizohopanez hat homehot hez. Met pi poek het batam aban Melkisedek Godir añaraboz ñaravatak het meñizoohavoz zut pi ahop ravat pohao het dari eñizamah.

7

Melkisedek popuz ñetiv ev

1 Met aban Melkisedek pop pi zei nataz abatao Selem potaz korav ahop ravat het God mod mapori ritou metat hez-popur añaraboz ñaravatak het meñizooh. Met pop hehan narah Abraam sat aban ahö mod narir parumerinañ nae nap menahapuh ritou metat ahö pori men ñomah. Met men ñomat parum nonair naitü pim bat emoohan, Melkisedek nonoroh sat bavizahapuh Abraamin epat mañah, "Met God ni tin netohopan." 2 Pot mañahan pim bat emooh-potü bamain batat bizovai sahan, orañ 10 ravahan, or hon nao bat Melkisedek manah. Met Melkisedek mañooh-abat povoz kapot ev, Tinaharam tohot korav ahop ravat hezap. Met pi amun Selem zei potaz ahop ravat heh-povoz kapot ev, Dari lop tinarizaronañ hekaz ahop ev. 3 Met darim mimiholoz abatañ menegin hez-tep poñiz natak Melkisedek popuz nonopur papap, ma iz mimiholoz abatañ namen, ma pim batah-alizas ma ñomah-aliz posiz amun tep natak namen, met pi Godiz ropuz zut añarabor Godiz ñaravatak het pi paru meñizovai emooh-pov pohao het hez.

4 Met hatevetei, rotap Melkisedek pop pi aban ahop ok. Met Abraam darim iz mim ahö popuhö mod menahan haañohpori ritou metat parum nonair nai tinatü bat emohot, Melkisedek bavizat pi ahop bavatat or hon nao pi manah, pot tahavoz dari homet, Melkisedek popuhö Abraam ritou metat ahop ravah, pot dari hodad raveg. 5 Met Abraamiz ro horovep Livai popuz ro izaholor mimiholoz amun homei. Met God hahan Livai popuz ro iz mim nari Godir Israel añarab parum modariz ñaravatak het anumaihol bareñ elat mañarovai emohopanez gog povoz mauri paru ravat tovai emamah. Met paru gog nen pov tovai emamahaek parum adañ bon, povoz God epat hahan hez, "Met ari Israel añarab arim mod Livaiz iz mim pori meñizohopek." Pot kateo mañahan hezaek orah rezah parum gipiz utap tamah, ma nonair nai modatü ahoam ravamahan bat emat biivai samahan orañ 10 ravamahan or hon nao bat, takes monis manamegivoz zut, Livaiz iz mim pori parum manamah. 6 Met Melkisedek Livai poriz kapotakap ravat hehatin, dari epat hag narab, "Met Abraam pi or hon nao manahaek, God Israel añarab parum modari meñizat manohopanez kateo hahan hezat ok tah," pot hag narab. Oñ Melkisedek pop parum kapotak bonop ok hehan, Abraam bat emooh-potuz or hon pov pi manahan bat God tin metohopanez Abraamin mañah. 7 Met dari epat tin hodad hakez, aban ahö nap pim irih hepanez napun God tin metohopanez mañapan, oñ aban pim irih hepanez pop pim ahopun pot namañotü, povoz dari pot mañahavoz homet, Melkisedekehö Abraam darim iz mim ahop ritou metat pi ahop ravat hez, pot dari hodad raveg. 8 Met Livaiz ro iz mimihol anumaiholoz gogov tamahan, Israel añarab modarihö or nañ parum manamahan pori bamah, oñ am ñomovai samah, met or honeo Abraamihö manahaban pop pohao het hezap ok, pot pimaz hameg. 9-10 Met modao ev, Aban hamegporiz iz mimip Livai navat heharah Abraam

Melkisedek or pov manahan, Abraam pim horovepuz loporih Livai heh, povoz dari rekot pot hak, Met Abraam or hamoh-pov manahan Melkisedek baharah, Livai tokat berevapanez pop Abraamiz loporih het pi amun or pov manahapuz zut herï ravat hez, povoz dari poek etet Melkisedek popuhö Livai pori ritou metat ahop ravat hez, pot hodad raveg.

Anumaihol bareñ eloohao bon tapan

11 Met paru Livaiz iz mim pori anumai bareñ elat gog pov petev am tamahariz aban garosik batam gog pot toohap pim abatao Eron, met God pim ñetï kateñir ah ñeñ Eronir pimerin mañoohan paru Israel añarab modarin mañovai emooh. Met paru batam anumaiholoz gog pov toohan Godiz etañik añarab tinari ravat pinañ maot honeo ravahatin, pi gog aban modap meehan naer tah narab. Oñ pi etehan paru tin narav hehan pim gog aban modap meehan erat eñizah. Met meehan erah-pop pi Eronir pimeriz toohao, ma petev am tamahavoz zut nat, oñ Melkisedek popuz gogot tat añarab meñizoohavoz zut pi erat tah. 12 Met God poriz anumaihol bareñ elat mañarat gogov tamah-pov bon tapanez hat pim gog aban Melkisedek popuz zut modap meehan erah, povoz dari parum tamah-poñ betet dari pim ñetï magei tinavohar hatevetet nae nap mañovai sohok. 13-14 Met ev ñetiv menamoh-pop darim Amip ok, met pi Livai porihanañap bon, oñ pi Zuda poriz kapotakanañap batahan pi Zuda abanap ravat heh. Met batam Mosesihö Livai pori paru Godir añaraboz ñaravatak het anumaihol bareñ elat mañarohopan, pot parun mañoohapuh pi Zuda porin paru honeo het tohopanez namañ, povoz Zuda porihanañ nap Godir añaraboz ñaravatak het gog pov tooh bon.

Iesu Melkisedekez zut het gogot tooh

15 Met pot menohovoz kapot ev. Met God non mageior Melkisedek aban popuz zut, gog aban Godir dari añaraboz ñaravatak het eñizohopanez magei pop ba ou batah. 16 Met Livaiz iz mim porin mañahan anumaiholoz gog añoh-pov tovai emooh, oñ poriz kapotakanañ nap eñizohopanez homet ba ou navat, oñ añamoh-pop pim kezao ahö pohao het tohopanezap ba ou batahan pi Godir añaraboz ñaravatak hez. 17 Met pi ba ou batapanezavoz batam God epat hahan hez,

"Met Melkisedek ner añaraboz ñaravatak
het meñizooh-taput ni tohot pohao
het hekë." *Buk Song 110:4*

18-19 Met batam God pot mañahan parum anumaihol bareñ elovai emooh-gog pov kezao bon hehao paru toohaek, dari añarab maot tinari ravat Godinañ honeo hekaz naeñiz heh-pov God maot baveteh. Tahan petev non magei tinaorö pimauhö ba ou batahan hez-pooroh dari sohot epat homeameg, Met Iesu eñizamahaek dari Godiz nakoe sakaz sameg.

20-21 Met batam paru pori gog pov tohopanez mañahaekanañ tovai emooh, met God pim abat ahovonañ paru honep honepun mañoohan tooh bon, oñ pimauz abat ahovonañ Iesu gogov tapanez epat mañah,

"Met ne nim ahop, nem abat ahovonañ niin
nañomaz toh-epat rotap ne maot
rekot hodad modao navotü, met ner
añaraboz ñaravatak ni het añarab
meñizohot pohao ahop ravat hekez
neñehon hez." *Buk Song 110:4*

22 Met pim abat ahovonañ Iesun pot mañah, povoz dari hodad, Iesu darim horivoz hañiv bat ñomahapuh, non magei tinaorö ba ou batah-poorohö anumaihol bareñ elat mañaramah-non poorö ritou metat hezaek, pohao het hepan.

23 Met ev menoh-epovoz ñetï modao ev. Met Livaiz iz mimihol ahovokaro anumaihol bareñ elat mañarooh-pori ñomoohan, modari parum urutak ou ravat het parum tooh-taput tovai emooh. 24 Oñ Iesu pi pohao het hepanezap ok, povoz Godir darim ñaravatak het eñizamah-pov bon tapanen mod nap pim urutak ou ravat het eñizohopan bon. 25 Povoz pi orah rezah Godinañ het dari eñizohopanez homet piuhö mañamahaek, dari tairari pi popuz nakoe sakaz zait tat Iesuz abatao hamegiri rekot eñizohot pimeri ba avatamah.

Iesu darim ahö pop rekot eñizohopan

26 Met Iesu darim ahö pop dari añarab horï tamegiriz zut nakez, oñ pi map tinaharam tohot, piitï horï nao bon hezap abarah aban horiri nakezaek tek tinatak het, map ahop ravat hez. Met pi pot tat hez-pop darir Godiz ñaravatak hez, povoz tairañiz homet darim loporizaroh honoñai tameg-poñiz pi rekot eñizohopan. 27 Met anumaihol bareñ elat mañaramahporiz aban ahori orah rezah alizañik parumauz horiñiz ma añarab parum modariz horiñiz homet, God ol betehopanez hat

bareñ elamah. Oñ Iesu piitï horï nao bon
hezapuhö parum orah rezah tamah-pot
nat, oñ dari añarab maporiz horï tameg-
poñiz hañiv etapanez hahan hehaek, pi-
uhö honerah hañ pov bat pim herisik
kakamao hatevetet ñomahan, God darim
horiñ rekot ol betehopanez pov ou ravah.
28 Met batam Mosesihö parun anumaihol
bareñ elat mañarohopanez mañahan paru
ham aban dari añarab modariz horï tame-
givoz zut tamahari gog mañah-pot tovai
emamah, oñ tokat pimauz abat ahovonañ
pim ro tinaharam tohot pohao het hep-
anezapun mañahan pi darim eñizamah-
ahop ravat hez.

8

Iesu abarah het dari eñizamah

1 Met ñetï ahö hamenohovoz kapot ev.
Met rotap Iesu darimaz homet ñomahapuh
abarah helat God map ahö hez-popuz nakoe
pi toutat het kez povonañ darir Godiz ñara-
vatak het eñizamah. 2 Met Godihö abarah
zei tinamak demahan hezaek, pi lokat zei
girü ahao hahan hez-povok het darimaz
homeme het eñizamah. Met napuhö zei
pomak nadem, oñ God pimauhö abarah
hademahan hezamakez ev arin añamoh.
3 Met aban anumaihol bareñ elat
mañarooharіz aban ahori Godiz homet
hañ tin nañ manohopanez, ma anumaihol
bareñ elat mañarohopanez gogovok
meñehan hez, met parum pot tamahavoz
zut dari eñizamah-mod pop amun,
Nem ñomomazao God manom, pot pi
homet heh. 4 Met batam Moses porin
mañahaekanañ añaraboz horivoz homet
anumaihol bareñ elat mañarovai emamah,
povoz Iesu pi poriz kapotak bonop petev
pi ev hamarah hehatin, gog pov nat tah
narab. 5 Met batam Moses Sainai dañevok
helat het etehan abarah God pim zei
demahan hez-pomakez zut, dim giv kezañir
anumai kosiñinañ zei namak demapanez
mañat mañairahaek ev hamarah zei pomak
demapanez tahan maot God piin epat
mañah, "Met Sainai dañevok poz hat heñin
nañat nañairohon eteñ-nen pot tekepuh
pomakez zutamak demeken hep." Pot
mañahan Moses demahan heh-pomakeh
het paru anumaihol bareñ elat mañarohot
gog pov tooh, ma petev am tamah. 6 Met
Iesu het eñizamah-povohö aban hahö-pori
gogot tat añarab meñizamah-pov ritou
metat hez. Met povoz zut God pim non
magei tinaoroz ñetiv hahan hez-pov Iesu
darin añat añairooh-povohö amun batam
Mosesin mañahan haovai emamah-pov
ritou metat hez. Met tairaiz ritou metat hez
hometunei, oñ petev non mageioroz ñetï
añah-povoz eñatak sohot Godinañ honeo
pohao het hekan hañ tinañ anapanez
hahan hez, oñ batam Mosesin mañah-
poekanañ tin poñ ou narav.

Non mageiorohö non batamor ritou tah

7 Met batam God Mosesin mañah-ñetï
poñihö rotap añarab tin meñizoohan rekö
ravat hehatin, God petev maot non modaor
ba ou navat tah narab, 8 oñ añarab am horï
tovai emoohavoz homet God epat parumaz
hahan menahan hez,
Met darim Ahop epat hahan hez, "Tokat
narah Zuda añarab Israel zeisik hez-
porir Zuda añarab mod Zudia zeisik
hez-porin* non tin
mageioroz ñetiv mañoman hatevetepan.
9 Met batam añarab poriz iz mimihol meñi-
zoohon Izip zeisikanañ berevah-
porah paru meñizohomaz ñetï pov
ne mañooh, oñ parun mañooh-
pov elovai am emoohan ne kos rez
manoh. Met ñetï batam mañoohon
elooh-pov maot mañomaz ne ev
hamoh bon, oñ ñetï mageivohoz
parun mañom." Pot darim ahop
hat,
10 maot epat hahan hez, "Met tokat
non mageioroz ñetiv Israel porin
mañomaz porah, nem ñetiñ parum
loporizaroh tepatak menamegin
hezavoz zut, bameveloman pohao
hepanen paru tin hodad tat rekot
navetetü, oñ ñetï poñiz eñatak tin
tovai sohopan. Tapanen ne parum
ahop God heman paru nem añarab
tinari ravat hepan.
11 Met pot mañomaz porah añarab abat
ahovonañari, ma abat ahov bonori,
rotap paru map nem nakoe haemat
nemaz tin hodad hepanezaek, nar-
ihö modarin, 'Ae, ari ev Godiz nakoe
emei,' epat namañotü.
12 Met porah ne parum horï tovai
emohopanez-poñ ol betet maot
hom namee unun manat het,
zakepivonañ ne paru tin meñizohot
hem." *Jeremaia 31:31-34*

* 8:8: Pavar 8 -Met propet aban Zeremaia pop ñetï epov menah-porah Zuda añarab zei ñai tat berat togü nat main ravat Israel zeisik hehan togü modat main ravat Zudia zeisik heh.

Pot menahan hez.
13 Met God pim non mageioroz ñetï tinao
parun mañohopanez hahan hez, povoz pim
ñetï batam Mosesin mañooh-poñ batamoñ
ok, pot bavatah. Met darim batam hat tovai
emoog-poñ bon tovai samahavoz zut pim
batam mañooh-poñ amun bon tovai samah.

9

Anumai uveo bat teur beteoh

1 Met batam God Mosesin mañaharah,
Zuda pimerin Godiz abatao bat hel
batohopanez nonoroz ñetiñ parun mañah.
Tahan pim abatao bat hel batohopanez
zeimak amun ev hamarah demahan heh.
2 Met zei pomak demapanez dim giv kezañir
anumai kosiñinañ demahan hehaek, kohat
giv ahor badat girü goevor ahov bamain
main batahan hehan zei girü ahovoz
abatao, "Godiz zei girü tinao ev," pot
mañooh-poek ramuñader arus matut
tahan hehan berë God manooh-poñ arü
posik bizoohan oraeh. 3 Met zei girü goe
kohat bamain batahan heh-povoz abatao,
Godiz ahao hahan hezao ev, pot haoh.
4 Met zei girü goe povok arü nas matut
tat goliv medemahan heh-posik bot ulagï
tinavonañao baozour bizat rañizoohan
ñadooh-pos poek bizahan oraeh. Met zi
lopor matut tat goliv medemahan hehar
girü povok amun bizahan oraeh. Met
God paru tin metohopanez au mañahavoz
homet zi lop poraz kohat mana hameg-
pei pokapiz nakap ñerë golivonañ matut
tahan heh-narah meet bizahan heh.
Ma aban Eroniz irao geleñ urah-pov
amun bizahan heh. Ma Godihö Mosesin
mañat hel ahovokaroh ñetiv menahan
heh-povokaro amun paru kohat zi lop
porah bizahan oraeh. 5 Met zi lop poraz
toropesik paru añaraboz horï tooh-poñ
God ol betehopanez hat anumaiholoz
uveo teur beteohan oraeh. Met beteohan
oraeh-povoz revah God poek hezat zu tat
enzoliñariviz zut matut tahan hehañariviz
abatao serubim hameg-poñariv parupim
berañ tu hat zi lop poraz revah akak tat
heh. Met batam tooh-pot ne ev rekot map
namenotü.
6 Met pot paru zei pomakeh nonair nai
map matut tat havizahan oraehaek, aban
anumaihol bareñ elat mañarooh-pori paru
orah rezah zei girü ahovok lokat gog mapoñ
tooh. 7 Oñ parum aban ahö nenap kris-
mas mapoñik Godihö aliz pot tohopanez
au hahan hez-nen posik kohat lokat giv
ahor bat harë batat zei girü goevok lokooh-
pov upai nalok, oñ pi anumaihol bareñ
eloohan ñomoohaek, uveo bat pimauz kut
tat horï tooh-poñiz ma añarab modariz
kut tat horï tooh-poñiz homet, Godihö ol
betehopanez hat pi zi lop goliv medemahan
heh-porah teur beteoh. 8 Met modari poek
nasotuz ahao hahan hehan, parum aban
ahö nenap kohat poek soohavoz home-
amegin Godiz Pul Tinap hodad epov dari
anamah. Met giv ahor badahan heh-
porah Iesu nañom hehan God girü goe
povok hehaek, añarab pim heh-poek so-
hopanez nonor ou narav. 9 Met dari pe-
tev hezari zei menoh-epamakeh het gogot
toohavoz homet epat hodad ravameg, Met
paru Godiz hat nonair nai metooh-potü,
ma anumaihol bareñ eloohan ñomooh-pov,
parum loporizaroh horï heh-pov nameñiz,
ma paru home tinavonañ het Godiz nakoe
emat hepanezat narav. 10 Oñ batam Mosesin
mañooh-non poorozam paru homet parum
gipizor ivov nohopanez, ma heriñ ivoh
betehopanez, ñetï katë poñ hahan hehat
eñatak tovai emooh. Oñ ñetï hahö-poñihö
parum herï nenañik meñizooh, oñ parum
loporizaro nameñiz heh. Tahaek tokat
non magei naorö ou ravapanen non garos
mañooh-poorö bon tapanezat ravat heh.

Kristo pim uveo Godiz nakoe teur beteh

11 Met Kristo haemat tin hekaz nonor ba
ou havatahapuh darir Godiz ñaravatak het
eñizohot hez. Met batam Godiz zeimak aba-
nari ev hamarah demahan heh-pomakez
zut namakeh Iesu petev lokat het eñizamah
bon, oñ pi abarah Godihö zei pomak ri-
tou metat pohao het hepanezamak dema-
han hez-tin pomakeh pi lokat het eñizohot
hez. 12 Met batam paru hamarah demahan
heh-pomakez zei girü goevok bol meme-
holor kau roholoz uveo bat porah karah
Godiz hat teur beteohavoz zut Kristo nat,
oñ pi hon nenavoam ñomahapuh, abarah
Godiz zeimakez girü goe povok pimauz
uveo basat Godiz etañik teur betehapuh,
dari horï hegiek hañ horiv naanotü, oñ
pohao tin het hekaz pov ba ou batah. 13 Met
batam nap ñomah-napuh aban modap ut
uroohavoz, ma napuz herisik obul horiñ
toohavoz, Godiz etañik parum pot toohavoz
heriñ horï ravooh, pot haohan memehol
ma kau bizaholoz uveo teur beteoh. Ma
kau teg nap mañaroohan ñadoohan popuz
it liv bat, heriñ horï ravat heh-porih teur

beteohan, God eteohan parum heriñ horï
ravat heh-pov bon tooh. [14] Met rotap batam
bol uveo bat pot metoohan tin ravooh, oñ
povoz Kristoz uvevoz dari ñetï tairao hak?
Met pi horï nao bon hezapuhö God po-
hao het hez-popuz Pul Tinap meñizoohan
pim heris tin hepanez hom namee, oñ am
het ñomahan Godiz etañik darim horivoz
hañiv pim uveo rekö ravahapuh dari ñomat
horï ravat hekaz toog-poñ ol betepanepuh
darim loporizaroh homeameg-poñ batin
avatapanen God pohao het hezapuz gog
añarab ravat tin tovai sookazari raveg.

[15] Met Kristo pot tat ñomahaek, pi-
uhö dari Godinañ tin honeo hekaz non
magei poorö ba ou batahan hez, povoz
Godihö dari ba ou avatahan hezari non
magei pooroh sohot pinañ honeo hekan
anohopanez hahan hez-pov anohopanen
dari pohao bat hek. Met pot tin hek año-
hovoz kapot ev. Met garos Mosesin ñetï
mañah-pov haovai emoog-porah dari horï
tovai emoogin poñihö birepez zut edema-
han hegin, Kristo ñomahapuh maot ba
evilahan horï poñiz hañiv navotuzari raveg.

[16-17] Met nap, Ae ne totoi ñomomaz ev
toh, pot homeamahapuh pimotü barap reet
manapanez pimerin bar mañamah. Tat
pi ñomapan, povoz pimeri etet, "Rotap
pi ñomah," pot hapanepuh pim potü nap
nim bapan. Oñ regü ñomat maot biriri
ravapan, povoz pimerin mañapanez pov
betezao ravapan. [18] Met povoz zut batam
God Mosesin kapot tat mañah-porah pi
añarabon mañoohan upai hateveteh bon,
oñ hamañahapuh Moses anumai nari bareñ
elahan ñomahan parum uveo berevah.
Tahan añarab uvevon etet pot hah, "Met
rotap God eñizohopanez Mosesin mañah-
pov pi dari haetohopan." [19] Met batam po-
rah Moses kapot tat tepat bat piin mañah-
ñetï kateñir ah ñeñ menahan heh-poñ map
añarabon rekö mañah. Tat pi bol kau rohol
bareñ elah-poriz uveo bat ivovonañ baho-
neo batat zi naropoz abatao isop mañameg-
poropoz mar narah sipsip tae nat borë
manahan hehaek bat, kohat uvë povok
meet beri hat tep potak, ma añarab hat-
evetehot heh-maporih, teur beteh. [20] Met
Moses uveo teur betet añarabon epat
mañah, "Met uveo arih teur beteamoh-
okoek ari etet God tin etohopanez ñetï aña-
han hez-pov barotap batepekepuh pim ñetï
kateñir ah ñeñ ari baval hat eñatak tin tovai
sohopek." [21] Met pi pot mañat paruh teur
betehavoz zut zei anumai kosiñinañ Godiz
mañahat demahan heh-pomakeh uveo teur
betevai, kohat zei giruvok Godiz abatao
bat hel batohopanez hat bizahan oraeh-
potuk amun teur beteh. [22] Met God Mosesin
mañahan heh-non pooroh emohot uvë ne-
nao nonair nai mapotuk teur beteohan tin
ravooh. Oñ napuz uveo naverevatin, God
rekot parum horï tooh-poñ ol navet tah
narab.

Uveo teur betehaek horiñ ol beteamah

[23] Met batam abarah zei hez-pomaker
matut tahan hez-potuz zut ev hamarah
zei demahan hehamaker nonair nai matut
tahan heh-potuk anumaihol bareñ eloohan
ñomoohaek, uveo bat teur beteohan tin
ravooh, oñ dari tin ravat abarah sookaz
nonor anumaiholoz uvë povohö rekot ba
ou navat, oñ Iesuz uvevohö anumai uveo
ritou metat hezaek, non ba ou batahan
hez-pooroh rekot dari abarah sak. [24] Met
zei abarah demahan hez-pomakez zut ev
hamarah abanari demahan hez-namakeh
Kristo ñomahaekanañ bal hat sa lokat hez
bon, oñ rotap pi abarah helat Godinañ
honeo het pi dari eñizohopanez Papapun
mañohot hez. [25] Met aban anumaihol
bareñ elat mañarooh-poriz aban ahop kris-
mas mapoñik aliz nasik pimauz uveo bon
oñ anumaiholoz uveo bat zei girü goevok
lokat teur beteamahavoz zut, Kristo kris-
mas mapoñik ñomovai emohot pim uveo
Godiz nakoe teur beteamah bon. [26] Met pi
paru poriz krismas mapoñik parum tama-
havoz zut tahatin, batam hamarar maporir
mapotü matut tahaekanañ, pi kapot tat
kakamao hatevetehot ñomat maot ñomat
pot tovai emooh narab, oñ pi pot nat het pe-
teveam nonair nai mapotü bon tapanez to-
toi ravamahan, pi hon nenarah erat piuhö
darim horï tamegiñiz hañiv bat ñomat horï
poñiz kezao bavon batah. [27] Met ari hodad,
dari añarab mapori honep honep honerah
ñomamegiek, tokat God ñevok evizapan.
[28] Met povoz zut Kristo honerah erat darim
horivoz hañiv bat ñomahan dari añarab
maporiz horï tamegiñ ma homeameg-poñ
God rekot ol betehopanezat ou ravah. Met
pi maot tokat darim horivoz hañiv bat
ñomapanez hat erapan bon, oñ dari tairari
pi maot erapanez gaa tat etet hezari avat
tinaek eñepanez hat maot tokat erapan.

10

Batam toohañihö horiñ bavon navat

[1] Met batam Mosesin mañahan anumai
bareñ elovai gog modañ tovai emooh-non

poorö rotap bonoorö ok, oñ tokat Kristo
eñizohopanez non tinaorö ba ou batapanez
hat mañahan paru zu nenao krismasañik
parum garos tooh-taput tohot anumaihol
bareñ elat uveo bat teur betevai sooh.
Met pot parum tovai sooh-povohö añarab
Godiz abatao bat hel batohopan hat togü
manooh-poriz horiv ol betet pohao lop
tinarizaronañ hepanez pov ba ou navat.
2 Met uvë pov bat toohaek, Godiz homet
togü manat mañ manooh-poriz horï
tooh-poñ pohao ol beteohan maot lop
tinarizaronañ ravat hehatin, paru krismas
mapoñik orah rezah anumaihol bareñ
elat tooh-poñ am nat heh narab, 3-4 oñ
rotap bol kauholor memeholoz uvë povohö
rekot añaraboz horï tamah-poñ pohao ol
betet bavon navatotuzaek, orah rezah paru
añarab horï tooh-poñiz homet anumaihol
bareñ elat mañarovai emoohan, añarab
etet epat hodad heh, Ui rotap dari am horï
tovai emamegiri ev.

5-6 Met anumai uvevohö rekot añaraboz
horiñ pohao olat bavon navat, povoz Kristo
pi hamarah erapanez tah-porah Godin ñetï
epov piuhö mañahan hez,

"Met añarab parum horï tamahañ ni baol
betekez hat, paru anumaihol bareñ
elamahan ñomamahan uveo bere-
vat er horamah, ma anumai mumu-
gari mañaramahan ñadamah, ma
gipiz natü nimaz homet biamah-
potuz ni etet biñ ravameñ bon, oñ
ne gogov tomaz hat añarab okoriz
heriñiz zut nem heris nanekez au
nañeñin hez.

7 Met pot hañivoz epat niin nañoh, 'God ae,
nimauz zaitivok nañeñit ne am to-
vai sohomazat hez. Met batam aban
Moses nemaz Baiñetinavoz Tepatak
menahan hez-nen taputam tovai
sohom.' " *Buk Song 40:6-8*

Pot Kristo Godin mañah. 8 Met batam
God Mosesin mañahan hezavoz eñatak
paru anumaihol bareñ elat mañarovai gog
modañ tovai emamah, oñ Kristo Godin
mañahat epat menoh, "Met añaraboz horï
tamahañ niuhö baol beteokez hat anumai-
hol bareñ elat mañaramah, ma anumai mu-
mugari mañaramah-potuz ni biñ narav."
9 Pot hat epat mañah, "Met God, nimauz
zaitivok nañeñit ne am tovai sohomazat
hez." Pot Kristo piin mañah. Tahapuh
batam tovai emooh-poñ betezañ ravahan,
dari Godiz zaitivok tin tovai sookaz non
magei poorö ba ou batahan hez. 10 Met non
magei tin hamoh-pooroz kapot tair hez?
Met Iesu Kristo Godiz zaitivok tovai emohot
pim heris tin hepanez hom namee, oñ pi
hon nenavoam kakam ahov hatevetevaiam
ñomahan, Godiz etañik añarab tinari ravat
non mageioroh sameg.

Kristoz uvevohö darim horiñ olah

11 Met orah rezah alizañik gog aban pori
Godir añaraboz ñaravatak het anumaihol
bareñ elamahan uveo er horamah, oñ anu-
mai poriz uvevohö rekot añaraboz horiñ
pohao ba ol betet bavon navatotuzao ok.
12 Oñ Kristohö hon nenavoam darim horï
tamegiñiz hañiv bat ñomahapuh darim
horï poñ pohao ba ol betehopanez pov ba
ou havatah. Tat pi Godiz mar giñasiz nakoe
tek tinatak toutat hez. 13 Met pi poek het
tokat God Kristoz kaev ravat hezari bat hor
batat pim eñañiz irih meñepanez pi gaa tat
etet hez. 14 Met pi hon nenavoam ñomah-
pop dari añarab tairari piuhö home magei
tinao anamah-eperi Godiz etañik dari map
pohao tinari ravat hek.
15 Met Godiz Pul Tinap amun pot
tapanezavoz homet epat hahan hez,
16 "Met Ahop pot hah, 'Tokat porah nem
ñetiñ parum loporizaroh tepatak
menamegin hezavoz zut, ba mevel-
oman pohao hepanen paru tin ho-
dad tat rekot navetetü, oñ povoz
eñatak tin tovai sohopan.' "
17 Pot pi hat epat hah,
"Met ne parum horï tovai emohopanez poñ
ba ol betemapuh maot ne povoz
hom nameotü." *Jeremaia 31:33-34*
18 Met God dari añaraboz horï tameg-poñ ol
betet maot pi hom nametuz nonor ou har-
avahaek, darim horï poñiz hañiv anumai-
hol bareñ elamahan ñomamah-non pooroh
maot tovai nasohotü.

Godinañ honeo het tovai sook

19 Met Iesuz homet nem bosir sau ravat
hezari, met Iesu ñomahan pim uvevohö
darim nonor ba ou batahaek, dari Godiz
ñaihet natotü, oñ Godiz zei girü goe ahao
hahan hez-povok pim nakoe rekot dari pe-
tev sat pinañ honeo hakez, pot ravat hez.
20 Met batam giv ahor badahan hehaek, dari
añarab zei girü goe povok nalokotuz ahao
hahan heh, oñ petev Kristo pim herisik
kakam ahov hatevetet pi ñomovaiam giv
ahö por kelahaek, dari God hezaek sat po-
hao tin het hekaz non magei poorö ba ou
batah. 21 Met pot tat dari Godiz añaraboz
pi gog aban korav ahop ravat hezan, 22 dari

non pooroh sohot Godiz nakoe het piin
mañ mañovai sohok. Met dari batam horï
hegin Iesuz uvevohö horï poñ olahan darim
heriñik iv tinao emeehan hez, povoz dari
lop horirizaronañ naketü, oñ petev pimaz
homeo badae batat het tovai pim nakoe het
piin mañ mañovai sohok. 23 Met pot tovai
sookan, God eñizohopanez au hahan hez-
pop rotap pim hahat tat eñizohopan, povoz
dari pim hahan hez-pov barotap batat ba-
horë hat hek. 24 Met pot tohot dari tair
tat nae nap tin loporizaro manohot meñi-
zovai sookaz hat non poorozahar homet
mel tovai sohok. 25 Met dari Godiz homet
pim ñetiv hateveteokaz hat togü man-
amegiekanañ, dari honeo topouroog-nari
kaev ravat betet samah, oñ dari parum
tamah-pot natotü, oñ petev darim Amip
maot erapanez aliz pos totoi ravahag, dari
nae nap meñizat bakez batovai togü manat
sookazavoz tin ravohopan.

Dari Godiz rop kos rez namanotü

26 Met dari Godiz ñetï rotapuvoz hodad
tat Kristoz barotap batookapuh maot betet
non horioroh sohok, povoz mod tairap
eñizat ñomapanen pim uvevohö darim horï
poñ maot ba ol betepan? Evo, mod pot
etapanez nap bon. 27 Oñ tokat ñevok eviza-
panepuh itiñadek paru God kos rez manat
hepanez mapori betepanez poñadek dari
evetepanen, map horï ravat hek hez. Povoz
homet dari ganö horï pov tak hezavoz
ñaihetivonañ het, darimauz tin korav ra-
vat hek. 28 Met Mosesin ñetiñ mañahan
hez-non pooroh emamah-poriz nap ñetï
poñiz nao elat horiv tapanen ñevok biza-
pan. Met ñevok bizapanez porah añarab
nañariv ma nañariv nap epat hapan, "Met
rotap okop horï hameg-okov tahan dei
eteg." Met pot hapanez pop hañ horiv
bapanezat ravapanen paru pimaz zakep
natotü, oñ am ur ñomapan. 29 Met pot
paru hañiv ok metat pi ur ñomapan, oñ
nap Godiz ropuz homeo badae batat hep-
anez pov maot kos rez manapanez pop tair
metapanen hepan, ari homeameg? Met
God eñizohopanez au hahan hezaek, pi-
mauz rop meehan erat pi maot kos rez
manapanez popuz horï toohavoz hañiv ha-
vat ñomahan pim uvevohö pop Godizap
bavatahan hehaekanañ, maot Iesuz uvë
pov batiu tiu batapan, ma Godiz Pul Tin
masakao anamah-pop amun batiu tiu bat-
apan, povoz rotap hañ horï ahov metapa-
nen kakamao hatevetehot hepanezap ok.
30 Met God epat hahan hezavoz dari hodad,
"Met nemauhö horï tohopanez pori hañiv
metohom." Met mod epov amun hahan
hez, "Met ne ari añaraboz ahop nemauhö
ñevok evizat an etom." 31 Met dari Godiz
rop kos rez manat hekan God pohao het
hez-pop hañ horiv etohopan hezavoz dari
ñaihet pimau tat hodad tinavonañ hek.

Dari pimaz homeo badae batat hek

32 Met batam arim tovai emoogivoz maot
añoman homei. Met batam porah ari
Godiz ñetiv hatevetet alizavoz zut arim lo-
porizaroh al tezahan pimaz homeo badae
batat heg. Tahan Iesuz kaev ravat heh-mod
nari honoñai ahoñ etoohan ari kakamao
hateveteogipuh kaev narav, oñ am rez kek
tat tovai emoog. 33 Met narah ari añarab
togü ahotaz ñaravatak eñeohapuh ñebul
arin añat kakamao etooh, ma narahaz arim
modari amun horï pov metoohan ari honeo
het arim mod pori meñizat bakez batoog.
34 Met narahaz arim mod Iesuz homet heh-
nari kakam zeimakeh memerizoohan ari
parumaz zakep tat meñizovai soog. Met
narahaz aban mod horï etooh-nari kez tat
arim nonair nai mapotü parum bat soohan
ari kaev narav, oñ am rez kek tat epat
homeog, Met tokat abarah pohao het hekaz
tinañ anapanen bat hekan rekot modari
emat parum bat nasotü. Pot homet am
biñavonañ heg. 35 Met batam ari tin pot
tovai emoog, povoz petev mod poriz etama-
havoz ñaihet tat Kristoz gogov betetunei,
oñ am boi tat tovai sohopeken tokat Godihö
hañ tinao ari haanapan. 36 Met rotap ev
hamarah horï poñ ari etamahaek, kez tat
het Godiz ñetï tin hahan hez-poñiz eñatak
tovai sohopeken God batam anohopanez au
hahan hez-tin poñ haanapan. 37 Met pot
anapanez epat hahan hez,

"Met ari aviam gaa tat hepeken pi erapanez
hah-pop ahoam naketü, oñ pi zuam
erapan.

38 Met nem añarab tinari nemaz homeo
badae batat het tovai sohopan,
oñ paru nari ñaihet tat nemaz
homeamah-pov maot betepanez
poriz ne biñ naravotü." *Habakuk
2:3-4*

Pot pi hahan hez. 39 Met dari pimaz home-
amegiekanañ ñaihet tat maot betet horiek
sat hepanez porinañ honeo naketü, oñ dari
Kristoz homeo badae batat het tovai sookan
pi tinaek dari eñepanen pohazao tin het
hek.

11

Homeo badae batat hezavoz kapot

1 Met dari Godiz homeo badae batat
hekazavoz kapot ev. Met pi tokat dari tin
hekaz hahan hez-pov petev darim etañinañ
eteameg bon, oñ dari pimaz homeo badae
batat hezaek tokat God darimaz au hahan
hez-pot anapanen havak pot homet potuz
dari ñai bizat etehot hez. 2 Met batam darim
izar mim nari pimaz homeo badae batat
het tovai emoohan pi parun etet biñ ra-
vat, Tin tamahari ok, pot parumaz homeh.
3 Met petev dari pimaz homeo badae batat
hezaek, pi hahan nonair nai map hezatur
hezari ou ravat hezavoz dari hodad hatat
hez. Met dari etet hodad nat hez-poñir
kañinañ pi nonair nai hezatur hezari matut
tahan hezaekan eteameg.

Abelir Inokir Noaz toohat ñetiñ

4 Met aban Abel pop Godiz homeo badae
batat hehaek, pimaz hañiv metapanez hat
anumai nap bareñ elahan God etet Abel pop
pimaz homet metahavoz biñ ravat, "Pi aban
tinap ok," pot hah. Met pim nanep Ken pi
Godiz tin homet pot nat, oñ betezam hañiv
metahan God pimaz biñ narav. Met Abel
pop batam pot tat hañomah, oñ pim Godiz
homet heh-ñetiv dari hatevetet petev ho-
dad tinao bameg.
5 Met aban mod nap Inok pop amun Godiz
homeo badae batat hehapuh pi nañom
hehan God abarah basahan, modari pimaz
mel tahan bon. Met Inok pop hamarah
am heh-porah God epat pimaz haoh, "Met
aban okopuz ne biñ ravat hez." 6 Met
paru tairari Godiz homeo badae navat hez-
poriz pi biñ narav, oñ tairap pim nakoe sat
hepanez homehopanez pop pimaz homeo
badae batat het epat hahopan, "Met rotap
God hakez, povoz mañohoman nem tin
hemaz hodad poñ neñizat nanohopan." Pot
hapanez popuz pi biñ ravat hepan.
7 Met aban mod nap Noa amun Godiz
homeo badae batat hehan God añarab hañ
horiv metapanez ñetï pov piin mañahan
pi et narë heh, oñ am barotap batat Godiz
mañahat baval hat sip ahomak demat garë
hahan ut ahor peloohan pir pimeri tin heh.
Met pi Godiz homeo badae batat het pim
hahat baval hat toohan, añarab modari pim
parun mañat toohavoz barotap navat, oñ
am horï toohan God epat hah, "Met ne paru
hañ horiv metomazat ou ravah," pot hah.
Met Noa pimaz homehot hehan, "Pi nem
aban tinap ok," pot Noaz haoh.

Abraamiz tooh-ñetiv ev

8 Met aban Abraam pop amun Godiz
homeo badae batat hehavon God etet piin
epat mañah, "Met nim zei kap epat betet
nem zei mod nim nanomaz au hahon hez-
posik sat hekë." Pot mañahan pi baval ha-
hapuh pim sohopanez non mañah-pooroz
pi hodad nat, oñ am kut het bal hat sah.
9 Tat God pim manapanez au mañah-zei
posik sat berevahapuh añarab patariz ñar-
avatak het zei tinamak nadem, oñ anumai
kosiñinañ zeimak demat hehan pim rop
Aisak met ro izap Zekop parup amun zei
tin pos tokat manapanez au hahan hehaek,
pinañ honeo paru zei pim heh-pomakeham
heh. Met Abraam zei pos God parum
manapanez hah-pov barotap batohot am
hehapuh, 10 God pimauz hodadevok zei tin
pohao het hepanez abarah demahan hez-
potak Abraam sat hepanez amun homehot
heh.
11 Met Sera Abraamiz añap amun Godiz
homeo badae batat hehapuh pi ñaro navat
het añav ravapanez tah, ma pim abup amun
abav ravapanez tahan, God parup rop bat-
apanez mañahan Sera barotap batat, "Pim
neen nañah-okat ne tat rop batom," pot pi
hah. 12 Met Abraam abav ravapanezat ravat
hehan añap rop batah, met poekanañ pim
ñaro izahol batovai emoohan, petev belezai
ravahan abarah zeizañ mapoam berevat
hezavoz zut, ma hel gaoreo dari rekö
nakaotuzat hez-povoz zut paru Abraamiz iz
mimihol hez.
13 Met ev menoh-pori Godiz homeo badae
batat het ñomah. Met paru meñizat meta-
panez au mañah-pov metahan eteh bon,
oñ paru pim pot hahan hehavoz biñ ravat
tokat metapanez homet heh. Met batiri
aviam emat het maot parumatak sama-
havoz zut, dei ham eparah aviam ev het
tokat sat pim hah-povon etek, pot paru
homeh. 14 Met povoz zut nao hamah-añarab
poriz dari epat hodad hez. Met paru tokat
abarah tin pohao het hepanez homet heh.
15 Met Abraamir pimeri parum zei betet
emah-posiz am homet hehavozatin, paru
rekot borourat maot posik sah narab. 16 Oñ
zei posiz paru hom namee het, abarah sat
zei tinasik hepanez zait tat paru epat haoh,
"Met God darim ahop ok." Met pot paru
pimaz haohavoz pi hatevetet kaev narav,
oñ pi biñ ravat abarah parum zei tinas
matut tahan hez.
17-18 Met Abraamiz ropuz homet God piin
pot mañah, "Met nim rop Aisak popuhanañ
nim iz mimihol belezai ravapanez naño-
hovoz rotapuv tokat ou ravapan." Met
pot mañahapuh tokat God rotap Abraam

nem mañomazat tapan ma natotü, pot
homet zu metapanez hat pim ro pop bareñ
elapanez mañahan Abraam kaev narav,
oñ pimaz homeo badae batat heh, povoz
mañahat am baval hat Aisak pim ro nenap
bareñ elapanez tahapuh, 19 Abraam pi pot
homeh, Met nem rop ñomapanezaekanañ
God rekot maot baviriri batat baval hapan.
Pot homet bareñ elapanez kip tahan God pi
bagaa batahan ro pop hañomat maot biriri
ravat bal hahavoz zut pi tah.

Aisakir Zekopor Zosepez toohat ñetiñ

20 Met Abraamiz rop Aisak pop Godiz
homeo badae batat heh, povoz pi abav ra-
vat ñomapanez tah-porah God pim roñariv
Zekopor Iso meñizat tin metohopanez hat
ñetiv parupin mañooh.
21 Met tokat Aisakiz rop Zekop amun pi
Godiz homeo badae batat heh, povoz pi
abav ravat pim ñomapanezao totoi ravahan
pi irao bat heh-teri potak tok rizat Godiz
abatao bat hel batat het pim rop Zosep
popuz roñariv God meñizohot tin metovai
sohopanez hat ro poñarivin ñetiv mañooh.
22 Met Zekopoz rop Zosep amun Godiz
homeo badae batat heh, povoz pim ñoma-
panezao totoi ravahan pi Israel pimerin
epat mañah, "Met tokat ari ñomepeken God
arim izar mim meñizapanen paru Izip zei
epes betet sapan." Pot parun mañat pim ab
hatahav amun honeo basapanez mañah.

Mosesiz tooh-ñetiv ev

23 Met Moses popuz nonopur papap
parup Godiz homeo badae batat heh, povoz
pi batahapuh Izip zeisiz korav ahop Pero
hameg-pop rohol men ñomohopanez hah-
pov elapanez parup ñaihet nat, oñ piin etet,
"Deipim ro tinap ev," pot hat ba iz batahan
hehan, ñonihol 3 bon tah.
24 Met Moses pop pi ahö ravahapuh Godiz
homeo badae batat heh, povoz añarab
modari piin etet, Peroz ñaripuz rop ok, pot
pimaz hahan pi, Evo ne añ epopuz rop ravat
naketü, pot homet pi kaev ravah. 25-26 Met
Izip añarab poriz nonair naitü ahoam orae-
han paru hori tovai emoohari ok, povoz
Moses pi Godiz homeo badae batat hehaek
potuz, "Betezatü ok," pot hat parunañ am
het hori tohopanez pi kaev ravat paru betet
Godiz añarab Israel pim porinañ maot paru
honeo ravat pi epat hah, "Met Izip okori
kakamao nemeri metamah-pot ne amun
netohopan, povoz ne hom nameotü," Pot
pi God meepanen erapanez hahan heh-pop
metohopanezavoz zut pi hori metohopanez
homehapuh God tokat tinaek meñepanez
hahan hezavoz homet heh.
27 Met Moses pop Godiz homehot heh,
povoz paru Israel pimeri Izip zeis betet
sapanez tahan zei posiz aban ahop Peron
mañahan mogao tahavoz pi ñaihet nat, oñ
rez kek tat añarab zei posikanañ basah. Met
pot tahaek, pi God dari et narë hez-popun
pi haeteh-heri ravat rez kek tat paru basah.
28 Met pi garos basapanez tah-porah parun
mañahan paru bol sipsipihol bareñ elat
enzoliholohö parum ro garosikari mena-
pan hezavoz bol uveo haitokoñiz ririñ hel-
evañik medemovai sahan enzolihol emat
uvë povon etehapuh ap arat revah am sat
Izip poriz ro garosik nenarihar map men
ñomah. Met pot tah-povoz abatao Pasova
hameg.

Israel añarab pimaz homet toohat ev

29 Met Israel añarab Godiz homeo badae
batat heh, povoz paru Izip zeis betet iv
havë ahov pim abatao Red Si hamah-povok
sat berevahan God hahan haveo okat epat
tahan ham tinarah samegivoz zut paru
ñaravatak soohan, Izip ñai abanari paru
ruat eñatak emoohan iv haveo maot emat
bamezahan, paru emiv elat ñomah. 30 Met
Israel poriz ro izahol amun pimaz homeo
badae batat heh, povoz paru Zeriko zei pot
parum bapan hat zei potaz nakoe sahapuh
alizañ 7 poñik hel temer demahan hehaek,
iñidoh haeñ tat sat em toohan, hel tem
por edat emahan paru kohat sat zei pot
parum bah. 31 Met garos Zeriko zei pot
parum nav heh-porah añ biz bogï tooh-nap
pim abatao Reap poek het Godiz homehot
heh, povoz zei pot parum bapanez homet
Israel aban nañariv garos etepan hat ema-
han, pi parup meñizat pim zeimakeh ba
iz batah, povoz tokat Israel abanari emat
zei potakari, Godiz ñetiv baval nak hehaek,
map men ñomah, oñ añ pop tin heh.
32 Met pimaz homehot heh-pori aho-
vokaro, oñ aban eperizam haom. Met
aban Gidionir Barakar Samsonir Zeptar De-
vidir Samuelir propet aban modari, met
ne poriz ñetiñ map menomaz rekot bon.
33 Met paru pori Godiz homeo badae batat
hehapuh narihö añarab mod pat nari men
bon batah, met narihö tin tovai emohot
parum añarab modariz tin korav ravat
heh. Tahan Godiz manapanez au hahan
heh-pov manooh, ma nari God meñiza-
han pusï ñai laion hameg-poriz agulañ ba-
mukak metahan menat nain. 34 Met nari
it kezañad ñadoohan poñadek baveteohan,

Godihö meñizat itiñad ba avï batoohan
tin heh. Met narihö modari men ñoma-
panez tahan God meñizahan ritou metat tin
heh, met nari kezao bon hehan God kezao
manoohan añarab patari zei ñai tapan hat
emoohan men ruohan barezat sooh. [35] Met
añ nari Godiz homeo badae batat heh,
povoz parumeri ñomoohan God maot baval
haohan tin heh.

Met nari Godiz homehot hehan mod nari
parum pot toohavoz kaev ravat urat kakam
ahov metohot epat parun mañooh, "Met
God kos rez manepek, povoz ari ouramegin
kakamao hatevetehot ñomepekez tat hez-
pov bon tapanen maot tin hepek." Pot
parun mañahan paru epat hah, "Evo dei
kaev, oñ am ñomak, povoz tokat baval akat
tinaek eñepan," pot haohan am uroohan
ñomooh. [36] Met nari pimaz homet hehan
mod nari ñebul mañat urooh, ma biñinañ
medemat kakam zeiñik beteohan oraeh,
[37] ma heleñinañ ur ñomooh, ma ulor heip-
itak soñinañ elat terï nat nat bavatoohan
ñomooh, ma en kaizañinañ bareñ eloohan
ñomooh. Met nari paru pimaz homehot
hehan modarihö kaev ravat horï metohot
ruohan paru dimir givor gipizor au oro-
hopanez zeiñ bon hehapuh anumai kosiñ
givoñiz zut barat heh, oñ am Godiz homevai
emooh. [38] Tat paru dañeñik, ma ham
betez nonair nai bon porah, sat betez gi-
nari hehapuh hel ahoñiz irih hel gitavañik,
ma hamarah dumizañik orooh. Met ham
añarab Godiz hom namee hehari horï ne-
nañ tovai emohot mod hamoh-poriz tin
toohavoz hodad nat hehaek, tin pori paru
horï tooharinañ honeo hepanez nonor bon.
[39] Met paru pimaz homeo badae batat
heh, pot menoh-porin God etet, "Nem
añarab tinari ok," pot parumaz haoh, oñ
tin hepanezao manapanez hahan hez-pov
paru zuam naman tahan paru het ñomah.
[40] Met tairaiz paru naman tah hometunei,
oñ piuhö epat hahan hez, "Met nem
añarab mapori tin hepanezao manomaz
hahon hez-pov paru honeek topourapa-
nen manoman bapan," pi pot hah. Povoz
paru ev menoh-pori petev darimaz gaa tat
hezaek, tokat dari mapori honeo tin hekaz
pov pimauhö anapanen map bat tinahar
ravat hek.

12

Dari Iesuz homeo badae batat hek

[1] Met añarab tairariz abatañ ev menoh-
pori Godiz homeo badae batat het ñomooh.
Tahaek petev paru darim nakoe univ okat
epat hezavoz zut hezaek, parum Godiz
homeo badae batat heh-pov non tinaorö
darin añairamahan hodad ravameg. Povoz
dari pim nonoroh tin tovai sookaz hat, gipiz
ahö namegin ñekeñ ahö hatamahan tin
haeñ tat sakaz pap tamegivoz zut, tairañ
bagaa avatamahan pim nonoroh tin haeñ
tat sookaz pap tameg-poñ, ma darim lo-
porizaroh hodad horï tairañ zuam berevat
birepez zut edemamahan dari tin nat-poñ,
betet parum toohat dari rez kek tat non
tin pim tookaz hahan hez-pooroh kez tat
sohot, [2] Iesu nenapuz homevai sohok. Met
Iesu pop dari Godiz homevai samegivoz
kapotaz maup okeg, pi dari eñizohopanen
tin hekaz homevai sameg-pov tin ahov
ravohopan. Met pi tokat biñ pimau ra-
vat hepanez homet zirah urapanen ñoma-
panez hahan pi, Ne modari etet hepanen ne
zirah nourapanen tu ravom hez, pot homet
kaev narav, oñ am kakam ahov hatevetet
ñomahapuh, petev biñ povonañ het Godiz
mar giñasiz nakoe tek tinatak toutat hez,
povoz pi nen popuz homevai sohok.

Hodadeo bookaz pi honoñai nañ etamah

[3] Met aban horivonañari Iesuz ahoam
kaev ravat kakam ahov metoohan
hateveteoh-povoz pi homet kaev narav,
oñ am kez tat het tovai sohot ñomahavoz
homei. Met pim pot tahavoz zut ari amun
kaev naravotü, oñ kez tat tovai sohopek.
[4] Met ari horiv ritou metepekez hat rez
kek tat samegiek, ari añarab modarihö horï
nañ tohopekez añahan ari, "Evo, dei arim
hameg-okoñ rekot natotü," pot hagin paru
porihö arim pot hagivoz kaev ravat Iesu
urahan ñomahavoz zut ari ourahan ñomeg
bon, povoz am kez tat tovai sohozei. [5-6] Met
Godihö dari pim ñarohol ñetï tin bat hekaz
añahan hez-pov epat hahan hez,

"Nem ñarohol hatevetei, met ne arim Ahop
añarab tairariz homet loporï manat,
'Nem ñarohol ok,' pot hamohori ho-
dad tinao bat nem non tinaoroh so-
hopanez hat ñetï kezao mañat arim
ñarohol uramegivoz zut ouramoh,
povoz ne arim ahop ñetï kezao ni
napun nañat honoñai nao netoman
kaev ravekepuh, betez hetun, oñ
epat homekë, Met ne hodad tin nao
bomaz hat epat ok netah, pot hakë."
Sindaun 3:11-12

Pot God hahan hez.

[7] Met dari goerah horï tamegin darim
papahol hodad tinao bookaz hat ñetï kateo

añamahan hat navet tamegin ouramahavoz
zut, God darim Pap pop amun dari pim
ñarohol hodad tinao bat het tovai sookaz
hat honoñai povor kao etamah, povoz ari
kaev ravotunei, oñ rez kek tat tin tohot
hezei. 8 Met God pot dari pim ñaro mapori
etamahaek, ni nap pot nao nanet hepan,
povoz ni pim ñarop bon, oñ ni pap pat
napuz ñarop ravat hekë. 9 Met darim pa-
pahol ev honoñai nañ etamahan parumaz
kaev ravamegi? Evo, paru pot etamahan
dari kaev narav, oñ parunañ tin het am
añamahat baval hat tameg, met povoz zut
darim Pap abarah hezap honoñai nao eto-
hopanen dari kaev naravotü, oñ kez tat pim
irih het hodad tinao bovai sohok. 10 Met dari
goerah darim papahol parum hodadevok
kateo añamahan hat navet tamegin, hon-
oñai etovai emamah-pov ahö ravamegin
bon tamah, oñ darim Pap añamoh-mod pop
dari pim zut añarab tinari ravat hekaz hat
orah rezah honoñai povor kao tin tat ok
etamah. 11 Met papahol ñarohol uramahan
iñ hamahavoz zut, darim Papap honoñai
nao etamah-porah dari, "Mai oe, kakamao
hateveteameg," pot hat kakam povoz zakep
heris ravameg, oñ dari am kez tat pim irih
hekaz hodad tinao bovai sohok, povoz hon-
oñai etohopanez povohö eñizohopanen zi
ul tinañ ziñik badamahan eteamegivoz zut,
darim loporizaroh tinao ou ravohopanen
tin het tovai sohok.

Darimauz tin korav ravat hek

12 Met honoñai nañ aritï ou ravamahan
hateveteameg, povoz arim marañ sikö tat
gogot nat hezaek lei hat gogot tohozei, ma
arim eñ kataneñik ururuñ kap tat hezaek,
mez tu hat tin rouvat het, 13 Godiz non
tinaoroh sohozei. Met ari pot tohopeken
eñ horiñinañ nap haeñ tapanez pap tat
ñodamahavoz zut lop houlorizaronañ hep-
anez pop ganö ñodat non horioroh so-
hopan hezavoz meñizohopeken pi non
tinaoroh sohopan.

14 Met arim modarinañ tin honeo hep-
ekez non pooroz mel tohot "Tair tat dei
tin hek," pot hat homehot hezei. Met
añarab tin natotuz pori Godin et narezotü,
povoz ganö ari piin et narë hepek heza-
voz, añarab modariz horï tamahat totunei,
oñ tin tovai sohozei. 15 Met ganö ari-
hanañ nap God dari tinari ravat hekaz hat
masakao anamah-tin pov kos rez manapan
hezavoz homet, arimauz tin korav ravat
hezei. Ma kakam tamah-nai gipiz modatu-
nañ bareñat namegin map kakam tama-
havoz zut arim ñaravatak hepanez nap
navoz homehot loporih mogao tat haovai
sohopanez pov ari modarih an pap man-
apanen taput tepek hezavoz arimauz tin
korav ravat hezei. 16 Met ari nap añ napunañ
bogï tepek hezavoz arimauz tin korav ravat
tohozei. Met batam darim iz mimip Iso
pim papapuz ro garosikap, povoz papap
ñomapanez tapanezarah pimotur pim abat
ahov manapanen bapanez hahan heh. Met
narah pi gin het emat, pim bosip gipiz man-
apanen napan, povoz papapuzatü bapan,
pot piin mañahan bosip gu hat gipiz man-
ahan bat nah. Met Iso gipizoz homet pim
papapuhö pi manapanez hah-potü batiu
tiu batahapuh horï ahö pot tahavoz zut
totunei. 17 Met ari hodad, Iso maot tokat,
Ne horï ahov tat nem bosip deipim pa-
papuzatü pim bapanez mañoh, pot homet
pim papapuz tin potü pim bapanez zait
ahov tat papapun iñivonañ mañah, oñ pa-
pap pim abatavor pimotü ro goep hamana-
haek, maot ro ahop manapanez nonor bon
heh. *(Povoz zut ganö Isoz tahat ari tat ham
eparaz nonair naituz homehot God tinao ana-
panez hahan hez-pov ari nav hepek hezavoz
arimauz tin korav ravat hezei.)*

Darim hekazavoz tin korav hek

18 Met ari Godiz nakoe emepekez hat Is-
rael arim mimiholoz toohat nat. Met batam
paru Sainai dañevoz nakoe het etet hat-
evetehan God rop povok hehaek, it ahoñad
ñadat itoul ahov berevat kutur manahan
had ahö horiv urah. 19-20 Tahan nap tibï ahov
menahan God epat hah, "Met arihanañ nap
ma bol nap dañ epovok emat ut urapan,
povoz ari pop heleñinañ ur ñomei." Pot
hahan añarab hatevetet ñaihetiv ahö tat
Mosesin epat mañah, "Met God ñetï modao
hapanen dei maot hatevetekaz kaev." 21 Met
Sainai dañevok pot tahan Moses etet ñaihet
ahov tat pot hah, "Met ne amun ñaihet
pimau tat dei dei tohopuh ev hez."

22 Met ari parum tooh-pot nat, oñ ari
Godiz nakoe sat hez hamoh-epovotï ari
haravat hez. Met ari abarah Saion dañ
povok God pohao het hez-pop zei magei
tin demahan hez-potaz abatao Zerusalem*
potak ari haseg herï ravat hez. Met zei
potak enzol maporizaro Godiz biñ ahov

* 12:22: Pavar 22 -Met ham eparah Israel zeisik zei ahot Zerusalem demahan hez, potaz ñetï bonov ev, oñ abarah Godiz hezaek zei demahan hez-potaz ñetiv ev.

ravat mañamah. [23] Ma paru añarab garos
Kristoz homeo badae batat hehan God pim
ñarohol bavatat abarah parum abataň tep
natak menahan hez-porinañ ari hakezari
ravat hez. Ma ari God dari añarab mapori
ñevok evizat an etapanez pop, ma añarab
hamarah hehan pi parumaz, "Nem añarab
tinari ok," pot hahan het ñomoohan parum
pulihol abarah sat hez-poriz nakoe, ari
hasat hezari raveg. [24] Ma ari Iesuz nakoe
haseg ravat hez. Met pi ñomat pim uveo
teur betehapuh, dari Godinañ tin honeo
hekaz ñetï magei pov ba ou batah. Met
batam Abel popuz uvë berevah-povohö Ken
pop hañ horiv bapanez pov ba ou batah,
met Kristoz uvevohö hañiv etapanez pov ba
ou navat, oñ darim horï tameg-poñ God ol
betehopanez pov ba ou batah.

[25] Met God het arin reu añamahaek, hat-
evetehopekez kaev ravotunei. Met batam
Moses hamarah het ñetiv añarabon mañ-
vai emoohan elat kaev ravooh-pori, hañ
horiv metapanez hah-pov bazei mana-
panez nonor bon heh, met petev abarah
het añamah-pop kos rez manakan hañ horï
ahov etapanezat ravapanen, dari amun
rekot bazei namanotü. [26] Met batam God
Sainai dañ povok het hahan hamar zebe-
mun tat do do ahoam tah, met petev pi
epat au hahan hez, "Met ne maot tokat
honevoam haoman ham nenar zebemun
ahö tapan bon, oñ abar amun honeo zebe-
mun ahov tat mapoam do do tapan." [27] Met
pi hapanen nonair nai matut tahan hezatur
hezari zebemun tat bahorï metapanen bon
tapanez hahan hezao dari hodad. Met pot
zebemun tapanez porah do do tohopanen
tin dao hat hepanez nen potur pori pohao
tin het hepan.

[28-29] Met nonair nai mapotur mapori zebe-
mun tat bahorï metapanez porah God dari-
maz korav hepanen pim zei tinatak lokat
hekaz hahan hez-pov zebemun tapanez
povohö rekot bahorï navatotü, povoz pimaz
biñ ravat pi darimaz lop tinarï ravat hep-
anez homet zait tat pim abat nenao bat hel
batat hek. Met God pi it ahoñadez zut hez.
*(Met itiñad ñadat mapotü bavon batamahavoz
zut pi nonair nai horï hezatur hezari bavon
batapan.)*

13

Modari loporï manat meñizook

[1] Met ari Iesuz homet nem bosir sau ra-
vat hezaek, nae nap loporï manat meñi-
zohopekez kaev ravotunei. [2] Met Kristoz
homet hez-añarab patari arimatak emo-
hopanen tin bat em batohot parumaz tin
korav ravat hezei. Met nari pot tohot
hehan enzol nari etet poriz zeimakeh ema-
han paru zei pomakeharihö korav ravat het
parun etet parum kapotaz hodad narav, oñ,
Aban nariam ev emahan dei parumaz korav
ravat hez, pot homet heh.

[3] Met nari arim tamegit Iesuz eñatak
samahan, mod nari etet kaev ravat kakam
zeimakeh memeriamahan hez, ma nari
amun taput Iesuz eñatak samahavoz
kaev ravat horï metamahan kakamao
hateveteamah. Povoz ari paru pot metama-
havoz unun manotunei, oñ parunañ honeo
het parum kakamao hateveteamahavoz
zut, arim loporizaroh hatevetehot parumaz
zakep tat meñizohot hezei.

[4] Met ari añarab nae nap bameg-pov tin
nao ok. Met ari abuhol arim añaholonañ
tin honeo het añ mod nari botunei, ma ari
añahol amun arim abuholonañ tin honeo
het aban mod nari botunei. Met aban nap,
ma añ nap, pimopuz kaev ravat modap
bapan, ma paru bogï tovai sohopanez pori
God hañ horiv metapan.

[5] Met ganö ari monï ahos bohopekez
ahoam homehotunei, oñ epat homevai so-
hozei, Dei mod ahö natuz zait natotü, oñ
deim bat hez-epotü nen ev. Met tairaiz epat
añoh hometunei, oñ God darimaz korav
hepanez hat epat hahan hez,

"Met ne arimaz kaev ravat evetet mod naek
som bon, oñ am het eñizohom."
Zosua 1:5

[6] Pot pi hah, povoz batam menahan hez-
epat dari kez tat barotap batohok,

"Met God nem neñizamahap okeg, añarab
modari horï tairao netohopanez po-
rah ne parumaz ñaihet natotü." *Buk
Song 118:6*

Aban korav ahoriz añoohat bat hek

[7] Met batam aban arimaz korav heh-
poriz homei. Met paru Godiz ñetiň
arin añoohapuh pimaz homehot, hodad
tinavonañ hehapuh ñomooh, met ari paru
poriz Godiz homeo badae batat het to-
vai emooh-taput homet tohozei. [8] Met
Iesu Kristo pi batam het petev am het
tokat hepanez pop pi maot mod nao nar-
avotü, oñ batam pi hodad tairavonañ to-
vai emooh-potam petev am tamah, ma
tokat hodad tin povonañ am pohao hezaek
taputam tohot hepan. [9] Povoz ari pim
non tinaoroh samegiek, pim masakavohö

arim loporizaroh tin hepekez bakez ava-
tohopan. Oñ ganö non mod naoroh so-
hopek hezavoz epat arin añom. Met petev
nari bolor gipiz tairatü nookaz ma nainotuz
ñetiñ añarabon mañovai samah, oñ gipiz
nookaz hamah-pov ma nainotuz hamah-
povohö rekot darim loporizaroh tin hekaz
naeñizotü, oñ Godiz masak nenavohö rekot
eñizohopanez homehot hek.

Darim tookan God biñ ravohopan

10 Met petev dari Iesu ñomahavoz
homeamegiek, pim ñomah-povohö eñizat
darim horiñ ol beteamah, oñ paru anumai
am bareñ elamah-pori non batamoroh am
tovai sohot, parum horiñ ol betehopanez
hat anumaiholoz gogot tamahaek, Iesuz
ñomah-povohö rekot pori nameñizotü.
11 Met paru aban pori anumaihol bareñ
elamahan ñomamahan parum aban ahop
bol poriz uveo bat God parum horiñ ol
betehopanez hat zei girü goe añarab
modari nalokotuz hahan hez-povok lokat
teur beteamah. Tamahan aban modari
bol pori zeitakanañ basat iñidoh zei bin
binivok betet mañaramahan ñadamah.
12 Met povoz zut Iesu amun darimaz homet
hehan, zei bin binivok basat ur ñomahan
pim uvevohö dari pim añarab ravat hezariz
horï tamegiñ ol beteamah. 13 Met pi pot tat
eñizah, povoz dari amun darim mimiholoz
tovai emoohat betet pi nenapuz eñatak
tovai sohok. Met pot tookan paru pi
bahorï metahavoz zut dari amun bahorï
etohopan, povoz dari kaev naravotü. 14 Met
pot etohopanen ev hamarah pohao tin
het hekaz zei nat nakez, oñ tokat abarah
zei tin pohao sat hekazatakaz homevai
sohok. 15 Met paru Godiz homet anumaihol
bareñ elat mañaramah-pot dari natotü, oñ
dari añarab eperi orah rezah Iesu Kristo
darimaz hat ñomah-povoz homehot Godiz
biñ ravat het, "Rotap pi abat ahovonañap
ok," pot modarin bar mañookazaek, pim
abat pov an pap manat hepan. 16 Met ari nae
nap tin metohot meñizohopekezaek, paru
nari naiz tekï tohopanen manohopekez
unun manotunei, oñ tin pot nae nap manat
tohopekezavoz pi arimaz biñ ravat hepan.

Tin tovai sohopanezat ev.

17 Met arim aban koravoriz irih het
añohopanezat tin tohozei. Met paru
pori arimaz korav hez-gog pov tohopanez
God mañahan tamahaek, tin ma horï
tamah-povoz tokat God at mañapanen piin
parumauhö bar hamañapan, povoz ganö
horï nao tokat porah ou ravapan heza-
voz paru arimaz tin korav hez. Povoz ari
parum irih het añohopanezat tohopeken
paru biñavonañ het eñizohot parum gog
pot tohopan, oñ ari hatmanman tepek,
povoz paru honoñai metohopekez gog nen
povoam tohot rekot ari naeñizotü.
18 Met darimauz tameg-navoz homet lo-
porizaroh honoñai tat, Horiv okeg, piuhö
hañ horiv etapan hez, pot homeameg bon.
Met dari am Godiz etañik tin tovai sookaza-
voz ari homet pi eñizohopanez mañ maño-
hozei. 19 Met God nem nonor ba ou bata-
panen ne zuam emat arinañ maot hemaz
homet ari piin mañ mañohopekez ne zait
tat hez.
20 Met ne arimaz homehot lop
tinarizaronañ hekaz kapotaz maupun
mañ mañamoh. Met darim Amip Iesu
ñomat pim uveo teur betehaek, dari pohao
tin hekaz ñetï magei pov ba ou batah.
Tahan mau pop God maot ñomahaekanañ
baval hakah, povoz pi dari añarab tairari
pimaz homeo badae batat hez-pori pim
sipsipiholoz zut hezan pi darim korav ahop
ravat hez. 21 Met God ari pim zaitivok tin
tovai sohopekez hodad tin pov anohopanen
bat hepekez piin mañ mañamoh. Ma Iesu
Kristo dari mapori eñizohopanen Godiz
etañik tairañ tovai sookan tin ravohopanez
nen poñihar tookaz piin mañ mañamoh.
Ma dari orah rezah Iesu Kristoz abatao bat
hel batohot hekaz ne zait toh. Rotap ev
añoh.

Ñetï meteo ev

22 Met nem bosir sau, ne ev arimaz homet
ñetï toveo menoh bon, oñ tekï heriam ev
menohoek, arihaz meeman nap bat emapa-
nen rekö añohopanen ñetï epovon ari hat-
evetet bahorë hat hepekezao ev, pot arin
añamoh. 23 Met ñetï modao ev. Darim aban
modap Timoti kakam zeimakeh memeriza-
han hehaekanañ maot ba haverevahaek, pi
zuam epeek emapan, povoz ne emat arin
etemaz homeohoek deip honeo ok arihaz
emak.
24 Met arimaz korav ravat hezari, ma
Godiz añarab ok hez-mapori, tin hepekez
dei homeameg. Met Itali zeisikanañ ev
emat het Iesuz homeamah-darim mod pori
amun arimaz homet, "Paru tin hep, pot
mañ," pot hahan ne ev menoh.
25 Met Godiz masakao arinañ hepanez ne
zait toh.

(Zuda añaraboz ñetiv menahat nen
ev.)

ZEMIS
Ñetï garosikao

Zemis ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met aban Zemis pop pi Iesuz bosip ok, pi Zerusalem zei ahö potak Iesuz añaraboz aban korav ahop ravat hehan Zuda pim modari Iesuz homeo badae batat hehaek mod nari kakamao metoohan parum zei kapot betet rap rezat zei modasikaroh sat añarab Iesuz hom namee hehariz ñaravatak hehan, Zemis paru pori boi tat het Iesuz nonoroh am tin tovai sohopanez, ma paru añarab modari tin masak metohopanez homet, ñetï epov menat paruhaz meeh.

Met Iesu ñomat hasahan krismasañ 20-z zut bon hatahan tokat pi Zuda pimeriz homet ñetï epov menah.

Aban Zemis ñetï epov menah

1 Met ne Zemis, Godir darim Amip Iesu Kristoz gog abanap ari Israel añarab tairari arim zei kapot betegipuh, rapat main main ravat zeisikaro poek kaek sat hezari tin hepekez homet ñetï epov ev menomaz toh.

Honoñai nañ ou ravapanen tookazat

2 Nem bosir sau ravat hezari, met ari Iesuz homeo badae batat hezaek, honoñai povor kao ari honep honeputï ou ravohopanen, loporï horï ravotunei, oñ am biñ ravat hezei. 3-4 Met ari Godiz homeo tin badae batat hepekez hat honoñai povor kao aritï ou ravohopanen, biñ ravovai ari am rez kek tat tin tovai sohopek, povoz arim hepekezao tinaharam ravohopanen ari nañodotü, ma hodad tin navoz ari tekï natotü.

God hodad tinao anohopan

5 Met ni nap hodad tinavoz tekï tekepuh Godin bar mañeken, pi masakavonañap, povoz nim hakezavoz kaev naravotü, oñ hodadeo nanat neñizohopanez pi zait tat hez. 6 Oñ ni nap pot nat am lop houlorizarinañ het, Rotap God ne hodadeo nanapan ma nananotü, pot homekepuh, Godin mañeken rekot homet hakez poi ni nananotü. Met aban nap lop houlorizaronañ hepanez pop pi teptepivok zi taeñ basat em tamahavoz zut het, 7-8 pim hodadeo in balavï tat hepanezaek, pi Godin mañapanen rekot hodadeo namanotü, ma nao namañairotü.

Moniñ bonorir moniñinañariz ñetiv

9 Met arihanañ ni tairap Godiz homeo badae batat hekezap nonair nai ahoam bon hekë, povoz ni biñ ravat, God pi nemaz korav ravat hezan ne tin ev hez, pot homekë. 10 Met arihanañ ni mod tairap Godiz homeo badae batat het hamarah nonair nai ahoam bat sookezap potuz ni homet biñ naravotü, oñ epat homekë, Ne aban betezap ev, God nenap pi tinap hez, pot homevai sohoz. Met zibut lul ñodat ñu ravamahavoz zut ni ñomekë. 11 Met zibuñ petev berat mavat hezan gitap kez mañamahan arö ravamahapuh lul ñodat ñu ravamahavoz zut, aban monir zeirurumanañari monï modañ bapanez gogot tohopanepuh ñomapan.

God tin nenao etamah-ñetiv

12 Met honoñai povor kao naputï ou ravapan, ma pi horï nao tapanez moreg metapanen, pi horï pov ritou metat rez kek tat tovai sohopanezap biñ ravat hepan. Tapanen tokat God hañ tin pohao het hepanez au hahan hez-pov pi manapan. 13 Met napuz loporih horï nao tapanez zaitiv ahö ravapan, povoz pi epat, "Godihö horï epov tomaz neen nañah," pot hapane? Evo, oñ God tinaharam hezaek, pi rekot horï nao tapanez nonor bon, povoz pi aban popun horï pov tapanez namañotü. 14 Oñ horï tamegivoz kapot tair hez? Met napuz loporih horï nao tapanez homet gihov mot meamahan zait pov ahö ravamah. 15 Tamahan ñarop pim nonopuz loporih pohao nakez, oñ berevamah-povoz zut pim loporih horï homeamah-pov ou ravamahan am tamah. Met pop horï povor kao am tovai sohopanen, pim loporih horï povoharam an pap manapanen tokat ñomat horï ravapan.

16 Nem bosir sau, God horiv takaz darin naañotug, ganö ari hometunei. 17 Met ev hamarah al tezat kutur manat tamahan eteamegivoz zut, God het narah darimaz zait tamah, met mod narah darimaz kaev ravamah bon, oñ pi alizavonañ het non tinaorohar añairohot darimaz korav ravat het tin povor kao anohot hez. 18 Met Godihö pim zaitivok hodadeo anahan dari pim ñetï rotap tinao hatevetegipuh, loporizaro borourat pimaz homeo badae bategin, pim ñaro garosikari ba avatahan het dari pim matut tahan hez-mapotuz koravori ravat hez.

Darim ñetiv baval haokaz modao

19 Nem bosir sau, ñetï mod epov añoman hatevetet hodad ravei. Met mod nap ñetiv hapanen zuam hañiv mañotunei, oñ had

gaa tat tinam hatevetet hometahoh hazei,
ma avï navotaram modari hapanez ma
tapanezavoz zuam mogao totunei. 20 Met
aban nap mogao tapan, povoz God etepa-
nen pim añahan hezao baval hat pi tin tovai
nasotü. 21 Met avas ñedet tinam korav ravat
het nonos urovai samegivoz zut, horï tairao
arim loporizaroh het arim hepekezao ba-
horï avatamah-potü pohao betet Godiz ñetï
tinao arim loporizaroh bituz zut ñedeama-
haek hatevetet, arim heriñ bat hor batat
ñetï rotap pov baval hahopeken arim lo-
porizaroh ahö ravat batin avatohopan.
22 Met Godiz ñetï tinao hat kovë nenañi-
nañ hatevetehopek, povoz moregao ravo-
hopan. Oñ hatevetet, arim loporizaroh
bizat baval hahopekezaek tin ravohopan.
23 Met nap Godiz ñetï tinao hatevetet baval
nak tohopanezapuz tairavotï zu tat haoman
hodad ravepek? Met aban nap pim herisin
oreresik etet, 24 "Du tahag, ivoh betem,"
pot hat du povoz zuam unun manat ivoh
navet tamahavoz zut, hamoh-pop pi Godiz
ñetï tinao hatevetet unun manat baval nak
hepan. 25 Met Iesuz ñetiv hateveteameg-
pov honoñai nao naet, oñ tin etamahao
ok. Povoz aban tairap ñetï povon hatevetet
loporih bizat homevai sohot, unun naman
het rez kek tat baval hat tohopanez pop
God tin metohopanen biñavonañ het tovai
sohopan.
26 Met aban nap, "Ne Godiz nonoroh
samohop ev," pot hapanez pop pi tin pim
gizasiz korav naketü, oñ modarin ser maño-
vai ñetï horiv haovai sohopan, povoz pim
Godiz pot hapanez pov rotap naravotü, oñ
betez tiu tiu ravat hepan. 27 Met dari Godiz
nonoroh sovai tair tohokan God darim
Papap etehopanen tin ravohopan? Met
ñaro ononameri paru nonor pap bon pori,
ma añ hapurihol abuhol ñomapanen horï
hepanez porin etet zakep tat korav ravat
masak metohok. Ma mod betez hepanezari
horiv tohopanen dari parum tohopanezat
natotü, oñ bahorï avatapan hezavoz darim
hekazavoz tin korav ravat hek. (Pot tookan
God etehopanen tin ravohopan.)

2

Dari modariz zakep tat masak metook

1 Met nem bosir sau ravat hezari, darim
Amip Iesu Kristo alizavoz maupuz homeo
badae batamegiri, aban abatavonañ monir
zeirurumanañarin etet poriz zait tat aban
betezarin etet kaev ravotunei. 2 Met
ari Godiz ñetiv hatevetehopekez hat togü
manohopekez porah aban nañariv, nap
dimir giv redeo tin tat hepanezap, met
modap dimir giv kelat hepanezatü meet
hepanezap, emat lokapanen, 3 ari redeo tin
tat hepanezapun etet, "Erom ae, ev tin
epeek ni emat tout," pot mañepekepuh
aban horitü meet hepanez popun etet giz
meu metat, "Ni ok hamarah sat tout," 4 pot
an tat mañepek, povoz home horivonañ
okat arim modari baverat main main ba-
vatepeken tin naravotü.

5 Nem bosir sau, met epat añoman hate-
vetei. Godihö ev hamarah monir zeiru-
rum bon añarab ahovokaro pimeri ba
ou batahan hez. Met paru pori pimaz
homeo badae batat hepanez pov an pap
manat hepanen, pihar loporï manat het
pim masakavoz roketak hepanez hat God
au hakahan hez, 6 oñ kar, ari nonair nai
bon pori batiu tiu batameg. Met paru
tairarihö ari bahorï etamah? Ma tairarihö
ñevok evizapanez avat samah? Nonair nai
bonorihö pot nat, oñ monisinañ tapurihö
pot etamah. 7 Met rotap ari Iesuz añarab
ravat pim abatao haovai samegin, paru
monisinañ tapurihö abat tin tapuvoz kaev
ravat batiu tiu batamah. *(Povoz tairaiz ari
monir zeirurumanañariz zait tat monis bonoriz
kaev ravameg? Evo, pot tamegivoz tin bon.)*

8 Met Baiñetinavoz Tepatak Godiz ñetï
katë ahov epat menahan hez, "Nimauz
homet zakep tat hezavoz zut, añarab
modariz homet zakep tat tin metohoz."
Met Godiz ñetï katë pov hatevetet baval
hahopek, povoz tin ravohopan. 9 Oñ ari
aban napuz kaev ravat aban modapuz tin
metepek, povoz Godiz hahan hez-pov elat
ritou tepekezaek, arim horiv ahö ravat
hepan.

10 Met nap Godiz ñetï kateñir ah ñe ha-
han hezañ baval haovai ñetï katë hon nar
ma ah ñe hon nao elat ritou tapan, povoz
ñetï kateñir ah ñe hahan hez-mapoñ elat
hatahavoz zut ravapan. 11 Met God ah ñe
nao epat hahan hez, "Ari tovai betez bogï
totunei." Met ah ñe modao amun epat
hahan hez, "Modap men ñomotun." Met
ni nap napunañ bogï nat hekepuh nim mod
nap men ñomekë, povoz Godiz ñetï kateñir
ah ñe hahan hez-mapoñ elat ritou hateñ,
pot ravapan.

12-13 Met tokat God dari ñevok evizapanez porah, petev ev hamarah het arim modariz zakep tat masak namet emamegpori, Godihö hañ arimaz zakep naetotü,

oñ ari modariz zakep tat masak metamegpori Godihö hañ arimaz zakep tat masak etat hepanen tinam hepek. Pot pi hahan hez, povoz tin hepekez hat ev hamarah home tinavonañ het arim modariz zakep tat masak metohopekez pim ñetï tin añahpov baval haovai sohozei. Tohopeken God ñevok evizapanepuh, dari zakep etapanez hahan hez-povohö hañ horiv etapanez pov ritou metapanen ari tin hepek.

Godiz homet tookazao honeo hepan

14 Nem bosir sau, met aban nap pim giz nenasinañ epat hapan, "Ne Godiz homeo badae batat hezap ev." Met pot pi hat pim modari nameñiz tapan, ma gog tin nao nat hepan, povoz pim Godiz pot hapanezao rotap ravapane? Evo, rotap naravotü, povoz pim Godiz hapanez povohö rekot Godizap pi banavatotü. 15 Met nim naner bos ma teter sau nap gipizor dimir giv bon hepanepuh, 16 ni meñizekë hat nihaz emapanen epat mañekë, "Ni nimauz zeimakeh maot sat itiñad mañarat ñarohot tinam hez." Pot mañekepuh zakep tat gipiz ma dimir giv naman teken, pot piin mañekez pov tin ravapane? Evo, tin naravotü. 17 Met povoz zut ni giz nenasinañ, "Ne Godiz homeo badae batat hezap ev," pot hat modari tin namet tooken, God niin etehopanen nim hakez pov, aban nap emiv bon tamahan ñomamahavoz zut ravat hepan.

18 Met ñetï menoh-epovoz ni nap hatevetet epat hakë, "Evo, met nari Iesuz homeo badae batat hez, oñ mod nari tin tovai sohopanezavoz homeamah." Met ni pot hakezapun ne hañiv niin epat nañom, Met paru tairari, "Dei Iesuz homeo badae batat hez," pot hat parum modari tin namet hezporiz, "Rotap paru Iesuz homeo badae batat hezari ok," pot parumaz rekot haoma? Ma tair tat paru modari tin namet hezaek, parum hamah-pov barotap batom? Evo, ne rekot barotap navatotü. Oñ ne Iesuz homeo badae batamohoek, nem modari tin metamohon paru nem pot metamohovon etet rekot nemaz, "Rotap pi Iesuz homeo badae batat hezap ok," pot hapan. 19 Met ni, "Rotap God ahö nenap hakez," hameñi? Pov tin ok, oñ paru pituhol amun, "God modari ritou metat ahop hez," pot hamahaek paru tin tovai samaha? Evo, pot bon, oñ God ahö popuz homet ñaihet tat paru dei dei tamah. 20 Met ni kutap, ñetï tairao nañoman nim, "Ne Godiz homeo badae batat hezap ev," pot hat nim modari tin namet hezaek, nim hameñ-pov betezao ravat hez, pot ni hodad ravekë?

21 Met ñetï garos menohovoz epov nañoman hatevetet hodad ravekë. Met darim mimip Abraam tair tahan God etehan pi tinap ravah? Met Godihö Abraamin pim rop Aisak bareñ elapanez mañahan pi ñeo baval hat pim rop hel arusik bizat en kaizasinañ bareñ elapanez tahaek pi Godiz etañik tinap ravah. 22 Met ñetï epovoz kapotaz hodad raveg, ma narav? Met Abraam Godiz homeo badae batah-pov, met Godihö piin mañahat tah-pov honeo ravahan pim, "Ne Godiz homeo badae batat hezap ev," pot haohavoz rotapuv ou ravah. 23 Met Godiz Baiñetinavoz Tepatak mamog Abraamiz ñetiv epat menahan hez, Abraam pi Godiz homeo badae batat hehan God pimaz epat hah, "Pi aban tin tamahap ok," pot menahan hez. Met añarab modari pimaz pot haoh, "Abraam pi Godiz ñod pimaup ravat hez." 24 Povoz Abraamiz pot tahavoz homet epat hodad ravei. Aban nap betezam, "Ne Godiz homeo badae batat hezap ev," pot hapanezap Godiz etañik pim moreg hapanez povoz tinap naravotü, oñ tairap pimaz tin homeo badae batat pim hahan hezat baval hat tovai sohopanezap pim etañik tinap, pot ravat hepan.

25 Met mod naputï zut tat epat amun haom. Met añ napuz abatao Reap pop pi abanarinañ betez bogï toohap ok, met narah Zuda aban nañariv kilam Kenan zeisin etevai sohot añ popuz zeimakeh lokahan ba iz batahan hehan, kutur ravahan non mod pataorotï meehan tinam sah, povoz God pim tah-povon etet, "Añ tin tamahap ok," pot hah. 26 Met napuz emiv bon tamahan pim heris ñomamah, povoz zut nap Godiz homeo badae batat hepanepuh pim tin tohopanez nañ honeo ou narav tapanen pim Godiz homeo badae batat hepanez pov, emiv bon tamahan ñomamahavoz zut ravat hepan.

3

Darim gizañik tañañiz korav tin hek

1 Nem bosir sau, met arihanañ honep honep bal haz rouvat Godiz ñetiv añarabon mañohopan. Met dei pim ñetï pov mañamegit God et ba emeet hezaek, piuhö ñevok evizapanezarah dari añarab maporin etet an etapanepuh dei pim gog pot tamegiritï horï tairao hepanezavoz hañiv ahoam etapan. Povoz ari mapori gog pov tohopekez hometunei.

[2] Met dari añarab horï povor kao tovai
ñetï horiñ haovai sameg, oñ aban tairap
pim gizasiz tin korav het ñetï horiv nak
hepanez pop, rotap pi aban tinap ok het
pim hepanezavoz tin korav ravat hepan.
[3] Met aban nap bol os napuh helat nonoroh
tin sapan hat, os popuz agolasik ain goe
nas birep bamanahan hez-pos bizat beri
hamahan, osip hatevetet aban popuz za-
itivok beri hamahatï samah. [4] Ma sip
ahomakez amun tamahavoz homei. Met
teptepiv uramahan sipimak iv havevok
basat em tamahan pomakez aban koravop
kohat hezaek, pi pei goe irih hezas ba-
havoe tamahan sip ahomak havoe tat pim
homet bavatamah-povotï samah. [5] Povoz
zut darim gizañik tañañ goeñ hez, oñ horï
nao hamegin horï pov zuam ahö ravamah.

Met utar napel tamahan aban nap itiñad
bat samahan, it ñinio el ñodat aviam
ñadovai samahapuh, rai rai hat ñadat ahö
ravat hovisir nonair nai mapotü map ba-
horï batamah. [6] Met povoz zut darim giza-
ñik tañañ goeñ hez, oñ tañ goe poñinañ
ñetï horiv hamegin horï pov ahö ravovai
samahan, it ñinio ñodat ñadamahapuh map
bahorï batamahavoz zut, Seten darim lo-
porizaroh bahorï etovai darim tin hekazao
map bahorï avatamah.

[7] Met dari añarab anumai mapori, idehol
ma emahol ma hamalehol ma iv havevok
hezari bat, basok batamegin sok ravamah.
[8] Met povoz zut dari añarabohö rekot
darim tañañ basok navatotü, oñ hamal lam
horiv hez-nap emenamahan horï ravame-
givoz zut darim tañañihö modari bahorï
metamah. [9] Met narah God darim Pa-
papuz biñ ravat tañañinañ mañ mañameg,
met mod narah zuam unun manat tañ
tapuñinañ darim modari Godihö pim zu-
tari matut tahan hezariz ñetï horï pekuñ
hameg. [10] Nem modari, Godiz ñetï biñao
ma modariz ñetï pekuñ giz nenañikanañ
berevat ou ravamahaek tin bon. [11] Met
izoverï eramahaek, iv et peirï erapane?
[12] Ma avaramedek tiompot uloñ badapane?
Ma begirih guz uloi erapane? Evo, pot bon.
Met iv havë guaivetanañavok iv tin nakazao
naholotug, tairaiz ari giz tapuñinañ ñetï
horiñir tinañ hameg? Evo, pov tin bon.

Hodad tinavor horivoz ñetiv

[13] Met ari hodad tinavonañ hez, pot
homeamegi? Povoz arim hepekezavoz
homet tin korav ravat arim heriñ bat hel
batotunei, oñ bat hor batat masakavonañ
tin tovai sohopek. [14] Met ni nap lop horiri-
nañ het modariz kaev ravat mogao tat gitait
ravekepuh nim heris bat hel batat hekepuh,
"Ne hodad tinavonañap ev," pot haken
nim ñetï hakez pov moreg ravapanezao ok.
[15] Met ni nap pot tookezaek Godihö ni hodad
pov nananotü, oñ Setenihö ham herisiz
hodad pov nanapanen pim gizarop baval
hat ni pot tovai sookë. [16] Met añarab tairari
parum heriñ bat hel batat mogaovor gi-
taitiv ahö tamah, ma añarab modariz kaev
ravat bat hor batamahaek, parum hezao
ginohan tamahan parum horivor ñaiv ahö
map ravamah. [17] Oñ dari Godiz hodad tinao
añairamahaekahar sohot tair tovai sohok?
Met dari home tinavonañ sohot modariz
kaev naravotü, ma lop masak tinarizaronañ
het mogao natotü, ma modari hapanen
tinam hatevetet baval hahok, ma modariz
zakep tat moreg nametotü, oñ ñetï tin ro-
tapuñiharam mañovai tin metovai sohok.
[18] Met adasik bitü ñedeamegin gipiz berevat
ahö ravamah, povoz zut dari modari masak
metovai mogao tapanezari ñe bar masakao
mañat basok batovai sookan, darim lo-
porizaroh masak tin rotap hekazao berevat
ahö ravohopan.

4

Horiv tamegivoz kapot ev

[1] Met ari nae nap ser hameg, ma nae nap
menameg-povoz kapot tair? Met nonair
nai herisizatuz zait horiv arim loporizaroh
ahö ravamahapuh zait tinao ritou metama-
han, ari mogao tat zuam ser hameg, ma
nae nap menameg. [2] Met ni nap naiz etet
zait tat nim bekez pap tameñ, ma nim
modap mod nai bat hezan, ni etet zait tat
nanapanez mañameñin bagiz gut tamahan,
ni nag tat ser mañameñin poekanañ ari nae
nap menamegin ñai ahov ou ravamah. Met
ari nai bon het Godin mañ namañ tamegiek
naan tamah. [3] Ma ari nari God nai ana-
panez mañamegin bonaiz pi naan tamah?
Met ari giz nenañinañ God pei poi ana-
panez mañameg, oñ arimauz zaitivok am
sohopekez homet moreg hameg, povoz God
naan tamah. [4] Met arim tamegivoz tairavotï
zut tat añom? Met añ nap pi modapuz abup
givogï bamahavoz zut, ari Godiz añarab
haravat hezaek maot horï tameg. Met paru
tairari ham herisiz nonair naiz zaitivok to-
vai sohot pim non tinaorö beteamah-porin

God etemahan pim kapotak bonori ravama-
havoz ari hodad nata? [5] Met Baiñetinavoz
Tepatak epat menahan hez, God pim Pul
Tinap dari anahan hezaek, dari Goditihar
ravat het mañovai sookaz Pul Tinap zait
tat hez. Met ñetï pov upai betez menahan
hez, pot ari homeamegi? Evo, upai namen.
[6] Oñ rotap God dari horiv natotuz masakao
ahoam anat eñizat hez. Met Baiñetinavoz
Tepatak ñetï mod nao epat amun menahan
hez,

Met nap pimauz abatao bat hel batat hep-
anezap God pi kos rez manapan,
oñ nap pimauz abatao bat hel na-
vat hepanezap God rekot meñizat
masakao manohopan. *Sindaun 3:34*

[7] Met ñetï ev menoh-epovoz tinam hate-
vetet Godiz irih ravat tin hepeken pi arim
ahop ravat hepan. Tapanen Seten horï nao
tepekez moreg etohopanen kos rez manat,
"Ni pataek sa," pot mañohopeken pi zei
anat sohopan. [8] Tapanen ari Godiz nakoe sa
ravat pimaz homevai sohopeken, pi amun
arim nakoe hepan. Met darim marañ ivov
beteamegin tin ravamahavoz zut arim horï
tameg-poñ, ma arim lop houlorizaronañ
hez-poñ betet hodad tinavonañari ravat
sohozei. [9] Met petev arim horï tamegivoz
biñ ravat hezari, horï potü betet ari ño-
mamahapuz iñir zakep tamegivoz zut, arim
horivoz homet iñir zakep tovai, [10] "Dei aban
horiri ev," pot hat Godiz irih emat hepeken,
pi maot ari bat hel avatat eñizohopan.

Darim modariz ñe horiv nakaotü

[11] Met nem bosir sau, arim modari an
tat ñetï pekü pekü haotunei. Met arim
modari an tat ñetï poñ hahopekezari, darim
modariz zakep tookaz ñetï katë God hahan
hez-pov elat ritou tepekezaek, ñetï katë pov
betezao hahan hez, pot homepekezat rava-
panen, ari Godiz ñetï poñ baval nak hep-
ekezari ravat hepek. [12] Met God pimauhö
ñetï kateñir ah ñeñ hahan hez, povoz tokat
pimauhö ñevok evizat dari añarab honep
honepuz het tookazañ ba ou batat, an etat
pimauhö ba everat nari kakamavok biza-
pan. Met ari Godiz zut ravat arimauhö
arim modari an tat parumaz ñetï horiñ
hamegivoz tin bon.

Tokat berevapazavoz dari hodad nat

[13] Met ñetï modao ev haoman hatevetei.
Met narah ni nap pot hakë, "Petev ma
zeirevai ne sat zei natak krismas honeo
het gog nao tohomapuh monis bohom."
[14] Met pot hakezapun epat nañom, Zeire-
vai berevapanezavoz ni hodad heza? Evo,
ni hodad nat. Met dari añaraboz hezao
itoulov helat aviam het bon tamahavoz zut
hezaek, dari ev hamarah pohao nakez, oñ
aviam het ñomameg. [15] Povoz ari nap, "Ne
potar pot tom," pot haotunei, oñ ari tinam
homet epat hahozei, "Met God darim Pa-
papuhö hapan, povoz rekot dari ev biriri
het gog potar kat tohok." [16] Oñ ari pot nak
tamegipuh, arimauz abatañ bat hel batat
arimauz tohopekezat hamegiek, horï ahov
ou ravamah. [17] Met ni nap het tin nao
tekez homekepuh tin pov tekë, povoz tin
ravapan, oñ ni tin pov nat hekë, povoz niitï
horiv am hepan.

5

Monir zeirurumanañariz ñetiv

[1] Met ari monir zeirurumanañari hate-
vetei. Rotap horï povor kao aritï kaka-
mavonañ ou ravapanez tah, povoz ari-
mauz zakep tat ñaihetivonañ iñ hahot
hezei. [2] Met arim monir zeirurum bat
hezatü zañ tovai samah, ma arim dimir
giv tinatü ahoam biamegin hezaek, tibi-
hol men elamah. [3] Met God ñevok evizat
dari an etapanezao totoi ravamah, oñ ari
kut tat het arim moniñir nonair naitü
am batogü manohot hez. Hatevetei, go-
livor silvao batogü manameg-poñ girgir
reamahaek, girgir reet hez-poñihö arim
hepekez horiv ba ou batapanen itiñadek
ari ñadat horï ravepek. [4] Met paru arim
gogot tamahari moreg metat parum zu-
mao ari naman tamegin, pori honoñai tat
hezan God mod mapori ritou metat hez-
pop parum iñ hamah-povon hatevetet ho-
dad ravat hakezag etei. [5-6] Ma paru aban
tinari ari hañiv etapanez nonor bon pori,
ari horï metat ñevok biameg, ma nari
menameg. Rotap, met bolohol gipiz man-
amegin haleñai tamahavoz zut ari ev hama-
rah het arim zaitivok sohot arimauz heriñik
tin metat gipiz muzetü novai dimir giv
tinatü tohot ari biñ ravat hez. Oñ bolohol
haleñai tamahan uramegivoz zut God tokat
hañiv etat kakamao anat bahorï avatapan.

Darim Amip erapanez etevai sook

[7] Nem bosir sau ravat hezari hatevetei.
Met dari bitü adasik ñedeamegin hezan
utar pelamahan ñekeñ berevamahan nonos
urovai sohot tokat gipiz tinatü rapat utap
tapanen bat dari nookaz hat het etevai
samegivoz zut darim Amip tokat maot
erapanez ari ñai bizat het etehot hezei.

8 Rotap pi darim Amip maot erapanezao to-
toi ravah, povoz pim ñetiv arim loporizaroh
bizat badae batohot kez tat tovai sohozei.
9 Nem bosir sau, pi totoi erat dari ñevok
evizapanez tahaek, ganö pi hañ horiv eta-
pan hezavoz ari nae nari ñetï horiv hao-
tunei.
10-11 Nem bosir sau, met batam propet
abanari het toohavoz homei. Met pori
darim Amipuz abatavonañ ñetiv haohan
añarab modarihö bahorï metooh. Toohan
paru hañiv namet, oñ paru am tinam sooh-
poriz epat hameg, "Met modariz bahorï
metoohan rez kek tat tinam tovai emoohari
petev biñ ravat hez." Pot parumaz hameg.
Met parum pot tovai emooh-povoz zut ari
hodadevonañ tinam het taput tovai so-
hozei. Met aban nap pim abatao Zop popuz
het tovai sooh-ñetiv ari hat haveteg. Met
honoñai povor kao piitï ou ravoohan pi am
rez kek tat tovai emoohan, God etet masak
metat maot batin mavatah-pov ari hodad.
Met rotap God pi masakavonañ zakep tat
tin etamah, pot haok.

Dari ñetï rotapuv haokaz ñetiv

12 Nem bosir sau, ñetï ahö nao añoman
hatevetei. Met ni nap modarin ñetï nao
mañat paru nim ñetï pov barotap bata-
panez homet epat haotun, "Godiz taeva-
vok rotapuvoam ne ev arin añamoh." Ma,
"Tuarih ne rotapuvoam ev hamoh," pot
haotun. Povoz ganö ni ev menohovoz zut
nao haken God hañ horiv netapan hezavoz
ni nao tekez homekë, povoz nim modarin,
"Ne rotap tomazao ev hamoh," pot mañ,
ma ni nao natotuz, povoz parun, "Evo, ne
natotü," pot mañekë.

Mañ haovai sookaz ñetiv

13 Met ni nap niitï honoñai nao ou ravapa-
nen, honoñai povoz homet mañ hahoz. Ma
ni mod nap ni tin hekez nao niitï ou rava-
pan, povoz Godiz biñ ravat pim abatavonañ
daañ haovai sohoz. 14 Met ni nap lamao
tekë, povoz añarab Iesuz togutaz koravoriz
asiv meeken sat mañapanen emapanepuh,
Iesuz abatao haovai ueriv nim herisik
ur neelat God batin navatapanez mañap.
15 Met paru Godiz tin homeo badae batat
mañapan, povoz God ni batin navatapan.
Ma ni horï navonañ hekë, povoz pi pov bao-
lat betepan. 16 Povoz arim horï tepekezavoz
ba iz batotunei, oñ nae nap mañohozei. Tat
nae nap meñizat Godin tin hepekez mañ
mañohopeken lamao bepekezarah batin
avatohopan. Met aban nap Godinañ tin
opepeam sohopanez pop mañ haovai so-
hopanen pim hahopanez pov kez ravat hep-
anen God hatevetet meñizohopan. 17 Met
batam Godiz propet aban nap Elaiza pi
darim zut aban nenap het utar napelotuz
Godin ahoam mañ mañoohan hatevetet ha-
han krismasañ 3 met modavoz ñonihol 6
utar napel het git kezao ravat heh. 18 Tahan
maot utar pelapanez Godin mañ mañahan
utar pelahan avañik gipiz maot tin tah.

Darim modap bat em batakazat ev

19-20 Nem bosir sau, arihanañ nap ñetï ro-
tapuv baval hat tovai sohopanezaek, maot
kos rez manat non horioroh sohopanen
ni tin sookezapuhö, Pi horiek sapan hez,
pot homet maot Godiz ñetiv mañat non
tinaorotï mañaireken maot sohopanezaek,
God pim horï tohopanez poñ baol betepa-
nen pi horiek nasotü, oñ Godizap ravat
hepanez maot bavatekë.

(Zemisiz ñetiv menahat nen ev.)

1 PITA
Ñetï garosikao

1 Pita ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pita pop pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap ok, pi Roma zei ahö potak hehapuh, paru añarab tairari zei maposikaroh het Iesuz homeo badae batah-poriz homet ñetï epov menah. Met Pita Roma zeitak het ñetï epov menahapuh zeitaz abatao ba iz batat Babilon pot menah. Met batam Babilon zei ahö potak horï ahoñ toohavoz zut Roma zei potak taput toohavoz homet Roma zeitaz abatao Babilon pot menah. Ma Iesu pi ñomat bal hakat helat hezaek maot erapan, povoz paru horï ahoñ metoohaek, Iesuz tin homeme hepanez homet mañah.

Met Iesu abarah maot hasahan krismasañ 34-z zut bon tahan Pita ñetï epov menat Iesuz añarab nari modarihö horï metoohaek paru kez tat pim nonoroh tin sohopanen tokat Kristo maot erat bat tinaek meñepanen hepanez homet menah.

Pita ñetï garos epov menah

1 Met ne Pita Iesu Kristohö pim aposor abanap ba ou navatahan pim ñetiv haovai samohop ev. Met ne ari añarab Iesuz homeo badae batat hegin, mod nari kaev ravat ari oruahan rap rezat arim zei kapoñ betegipuh petev Pontas, ma Galesia, ma Kapadosia, ma Esia, ma Bitinia, zei mod posikaroh ari sat hezariz homet ñetiv ev menomaz toh. 2 Met darim Papap God pim zaitivok ari ba ou avatahan pim Pul Tinapuhö Iesu Kristoz hahan hezat ari baval hat tohopekez hat lop tinarizaronañ ba avatahan hezan pim uvevohö arim horiñ baolamah.

Met God pim masakao ahoam anohopanen ari lop tinarizaronañ het tovai sohopekez ne zait toh.

Dari abarah tin hek

3 Met God darim Amip Iesu Kristoz Papapuz abatao bat hel batohot piin biñ mañovai sohok. Met pot piin mañookaz kapot ev. Met pi tin pop zakep ahovonañ het Iesu Kristo meehan erat ñomahan maot baval hahaek, dari mageiri ba avatat pohazao tin het hekazao anahan bat hezaekaz epat homeameg, 4 Met darim Papap abarah sat bat hekaz hañ tin poñ ba oñ batat bizat korav ravat hezaek, tin poñ hamarahatü zañ tat horï ravamahavoz zut horï naravotü, ma girgir reamahavoz zut girgir narezotü, oñ tin hepanen tokat dari poek sat tin poñ bat hek. 5 Met ari Godiz homeo badae batat hez-poekaz pi petev pim kezavonañ arimaz tin korav hezan, tokat aliz metesik maot erat avat abarah tinaek bat ehelat eñet hañ tin poñ anapanez ari ñai bizat hez.

6 Met ev menoh-epovoz homet darim Papapuz biñ ravat hepek, oñ petev ari ev hamarah hezan, honoñai povor kao aritï ou ravamahan kakamao hateveteameg. Met honoñai poñ pohazao potam het hepan bon, povoz ari ahoam poñiz homehotunei. 7 Met honoñai aritï ou ravamahan hamohpoñ upai ou ravamah bon, oñ ari Kristoz homeo badae batat hez-povoz God zu etat, Rotap paru pimaz homeo badae batat hez, ma betezam giz nenañinañ hamah, pot homet zu etamah. Hatevetei, met goliv hameg-pov nari bat hapisik meet itiñadek bareñamahan, ñadat lolo hat hamarar kulupiñ main ravamahan, pei gol tin pov main ravamah. Met ñadat kulupiñ bavon batamahavoz zut honoñai povor kao aritï emamahan arim zait horiñ hezaek bon tamahan, ari Iesuz homeo badae batamegpov gol povoz zut tin ravamah. Met arim home pov am tin ravovai sohopanen, Iesu Kristo maot erapanez porah pi arimaz biñ ravat ari abat ahoñinañari ba avatapanen tin hepek. 8 Met batam ari Iesun et narë hetam pimaz zait tat loporizaro maneg, met petev ari amun tapupun et narë hez, oñ pimaz homeo badae batat biñ pimau ravat hez. Met arim biñ pov ahö ravat hezaek, modarin bar mañohopekez bapap tameg. 9 Met arim pot ravat hezavoz kapot ev. Met God ari pimaz homeo badae batat hezavon etet, ari maot pimeri tokat avat tinaek eñepanen hepekez homet, ari biñ pimau ravat hez.

10 Met batam God Kristo meepanen erat añarab pimeri bavatapanez hat ñetï pov hahan pim propet aban nari hatevetet añarabon epat mañooh, "Met tokat God añarab masakao manapan." Oñ pim pot mañah-kap potaz ahoam epat homeoh, Met tair heriam tapanez ev hah batah? 11 Met Kristoz Pul Tinap parum loporizaroh hodadeo epat manooh, Met tokat God meepanez pop honoñaivor kakam ahov hatevetehot hepanezaek Godihö abat ahov manapan. Pot hodadeo hamanahan hehavoz paru epat homeoh, Met tairarah meepanen erapanez hah-pop meepanen erat tair etapan? Pot ahoam homeme het hodad narav, am heh. 12 Met batam

propet aban pori heh-porah God hodad
epov paru manah, “Met ne añarab tin
metomaz hamoh-pov ari hepekezarah ou
naravotü, oñ tokat narah ou ravapanen
añarab mod narihö etepan.” Pot porin
mañahan hatevetet hodad ravah. Met
añaraboz metapanez hah-pov petev ou
haravahan, God pim Pul Tinap abarahanañ
hameehan aritï erat aban nari kezao
manahan, batam propet porin mañah-
ñetivoz kapot ba ou batat Iesuz ñetiv arin
añahan hateveteg. Met enzolihol abarah
hezaek, Iesu dari pimeri maot ba avatamah-
ñetï povoz kapotaz hodad ravapanez zait
tat homeamah, oñ paru tin hodad narav
hez.

Dari magei tinari ravat hekaz ñetiv

13 Met ari maot pimeri ba avatamah-ñetï
pov ari hatevetet hodad haraveg, povoz
arimauz tin korav het au orat hetunei, oñ
arim hodadeo tin ba oñ batat Iesu Kristo
maot ourah erapanez porah, avat helat
masakavonañ pohazao bat hekaz tinao ana-
panez homet hezei. 14 Pot homehot Godiz
hahan hezat baval hahot batam pim ñe-
tivoz ari kut tat arim herï nenañinañ to-
hopekez povoz homehot zait horivonañ het
toog-poñ maot natotü. 15 Oñ God ari ba
ou avatah-pop tinaharam tamahaek piitï
horï nao bon hezavoz zut, ari lop magei
tinarizaronañ het tin nenañihar tohozei.
16 Met batam Godizao epat menahan hez,
“Met ne tinaharam tamohop ev, povoz ari
amun nem tamoh-potam tohozei.” Met pot
menahan hez-taput ari tohozei.

Dari avapanez hat pim rop meeh

17 Met God darim Papap ok pot hameg-
pop betezam añarab an natotü, oñ horï
tamahari hañ horiv metat tin tamahari hañ
tinao manapan. Povoz ev ham eparah
ari pohazao naketuzari okeg, pimaz ñai-
hetivonañ het, Pi deim ahopuz irih tin
hek, pot homehot hezei. 18 Met ari hodad,
batam ev hamarah arim izahol betezam
horï tovai emooh-taput ari tovai emoo-
gin, horiñihö birepez zut edemahan hegin,
tokat bon tapanez monï ahos ma bolor karë
potukanañ God ahö nai betet maot ba evilat
ari piitï ba avatat non tinaoroh eñeh bon,
19-20 oñ batam nonair nai bonorah God pim
rop Kristo dari maot avapanez homet ba
ou batahan hehaek, petev aliz metes to-
toi ravovai samah-aliz epeñik meehan erat
ou ravat ñomah. Met Zuda añarab sipsip
ro obuloñir lamao nat tin heh-nenari bat
bareñ eloohavoz zut Kristo horï nao bon
tin pop ou ravahan pim uveo darim horï
tamegiñiz hañiv ravahan pi ñomah. 21 Met
pi pot tahan God pi maot baval hat abat
ahov manah-popuz ari homeo badae batat
epat homeameg, Met pi tokat dari amun
baval akapanen tin hek.

Darim modari tin metookazat ev

22 Met petev ari pim ñetï tin rotapuv baval
haovai sohot lop tinarizaronañ ravat het
zait horiñ betegipuh arim modariz zakep
tat loporï manameg. Met pot tamegiek
ne arin epat añom, Ari giz nenañinañ upai
nakaotü, oñ loporizarotihanañ homet za-
kep tat paru tin metohozei. 23 Met ari Godiz
ñetï pohazao het hepanez pov hatevetet
barotap bategiek, mageiri ravat pi pohazao
het hez-popuz ñarohol haraveg. Met arim
nonor pap avatahan ev het ñomepekezat
ravat hegiek, pim ñarohol ravegiri mamog
heg-potam nakez, oñ pim hezavoz zut ari
pohazao het hepekezari haraveg. 24 Met pim
ñetï pohazao het hepanezavoz batam epat
menahan hez,

Met añarab sisiñiñiz zut hezan parum
bat hez-nonairnai potü amun sisiñ
buñiz zut hez. Met sisiñ poñ ñu ra-
vat bon tamahan pim buñ meverat
hezaek ñu ravat bon tamahavoz zut,
nonair nai parum bat hezatü bon
tovai samah, 25 oñ darim ahopuz ha-
han hez-ñetï pov rotap bon natotü,
oñ pohazao am het hepanezao ok.
Aisaia 40:6-8

Met Godiz ñetï pohazao het hepanez hahan
hez-pov aban nari emat arin añahan ari
hateveteg.

2

Pi bah kapot tataraz zut hez

1 Met ari Godiz ñarohol raveg, povoz non-
air nai horï epeñ pohazao betei. Met ñetï
moreg hazao, ma lop houlorizaronañ het
tovai sao, ma modariz kaev ravat hezao,
ma modariz kosimaratï ñetï pekü hazao,
ev menoh-epeñ map pohazao betet lop
tinarizaronañ ravat hezei. 2-3 Met ari God
masak etahavoz ñetï tinao hodad raveg-
ipuh arim loporizaro muz raveg, povoz
ñaro mageiri apeteiz ahoam zait tat inin
inin namahavoz zut ari Godiz ñetï tinavoz
ahoam zait tat homehozei. Met ñetï poñiz
ari homehopeken bakez avatohopanen tin
het hepekez nonoroh tinam sohopek.

4-5 Met ari Godiz zeimakez bah ahö tin
pohao het hepanez poraz zut hezapuz totoi

emat hezei. Met añarab nari bah poran
etet, "Horir ev," pot hat beteh. Oñ God
bah por bahapuh, "Nem zei bah ahö tinar
ev," pot hat bat pim zeimakez bah kapot
tatar bavatah. Met ari amun bah poraz zi
tin pohao het hepanez goehavez zut ravat
hezaek, God avat ari honeo pim Pul Tinapuz
zeimakez zut ravat hepekez hahan hez. Tat
ari Godiz gog añarab magei tinari ravat
hepekepuh pi biñ ravohopanez hat Iesu
Kristoz etahavoz homet arim loporizaroti-
hanañ Godiz hañ tinañ metohopek. 6 Met
batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan
hez,

Hatevetei, met nem zeimak Saion* zei ahö
potak demomaz bah ahö tin nar
ba ou batat, bah por nem zeimak
bakez batapanez hat garos bareño-
hon hez. Met bah pot ravat hezaraz
homeo badae batat hepanez pori
tokat tu naravotü. *Aisaia 28:16*

7 Met ari Kristoz zait tat homeamegiri,
"Rotap deim bah ahö tinar ok," pot pi-
maz hameg, oñ pimaz homeo badae navat
hezariz homet batam epat menahan hez,

Met aban nari zeimak demapanez bah nar
bat etet, "Horir ev," pot hat bete-
han oraehan bah tapur zeimakez
tok bah kapot tatar bavatah. *Buk
Song 118:22*

8 Met epat amun menahan hez,

Met bah por hepanen añarab tin et
narë sohot bah porah eñahol urat
ñodohopan. *Aisaia 8:14*

Pot menahan hez, met God pim ñeo elo-
hopanez pori bah porah urat ñodohopanez
batam pimauhö hahan hezaek petev taput
tamah. Met paru Godiz ñetivoz barotap na-
vat hez, povoz ok ñodat hañ horiv bamah.

9 Met ari pot natari, oñ darim ahopuz
gog añarab magei tinari, ari kuturutak horï
het toogiekanañ, Godihö maot ba ou avata-
hapuh pim kapotakari ba avatat pim aliz
tinavok tin hepekez hah. Met pi tin ne-
navoharam tamah-popuz biñ ravat pim tin
etamahat modarin mañohopekez okat tat
ba ou avatah. 10 Met batam ari kut het Godiz
añarab narav heg, oñ petev ari pimeri ravat
hez. Met batam porah amun pi arimaz
zakep nat, oñ petev pi arimaz zakep tat hez.

Dari aban korav ahoriz irih tin hek

11 Met nem hatari, ari ham eparah ahoam
naketü, oñ añarab batiri emat aviam het
maot samahavoz zut dei ev aviam hek, pot
ari homehot arim ham heriñik zait horï
hez-poñihö non horï naoroh sohopekez
beri akahopan hezavoz zait poñiz eñatak
tovai nasohotü. 12 Met ari añarab Godiz
hodad naravariz ñaravatak hepekez porah,
tin nenañ tovai sohopeken tin ravohopan.
Oñ pot tin tohopeken paru betezam arimaz
kaev ravat, "Ari horï tamegiri ok," pot ha-
hopanen am rez kek tat tin tovai sohopek,
povoz tokat pi maot erapanez aliz posik
paru hodad ravat arimaz epat hapan, "Ae,
rotap paru tin tovai emooh." Pot hat Godiz
abatao bat hel batapan.

13 Met darim Amip ham eparah korav
ravat hez-ahö poriz irih tin hepekez hahan
hez, povoz zeisikaroz map ahop, 14 ma ahö
popuz irih korav ahori ravat hepanez ba
ou batahan hez-modariz irih ari het parum
añohopanez nen potaharam tohozei. Met
pori betezam ahori ba ou batahan hez bon,
oñ añarab horï tohopanezari hañiv meto-
hopanez, ma tin tohopanezariz paru tin ok
tamah, pot hahopanez ba ou batahan hez.
15 Met epat amun tohopekez God zait tat
hez. Ari tin tovai sohopeken aban helevoz
zut kut het ñetï kapot bon betez nañ ha-
hopanez pori arim tohopekezavon etet ari-
maz ñetï horiñ hapanez bapap tat hepan.
16 Met ari batam zait horiñiz kohat lopotak
hegiekanañ God maot ba everevahan ari tin
hez, povoz ganö ni nap epat hometun, Met
pi ba neverevahan ne tin ev hezaek, rekot
kilam horï goe nañ tohom, pot hat totun,
oñ ni Godizap raveñivoz homet pim irih
tin het tohoz. 17 Tat añarab mod maporiz
abatañ bat hel batat tin metovai arim mod
Iesuz homeamah-poriz amun zakep tat tin
metohozei. Pot tohot Godiz ñaihet tat pim
irih tin hezei, ma gavman aban map ahopuz
abatao amun bat hel batat hezei.

Kristo metoohan toohavoz zut took

18 Met aban ahori ari nari zum etama-
han parum irih het itir as metohot hezariz
ñetiv ev. Met arim ahö poriz ari nari
nao tamegin zuam ser hat horï etamah, oñ
nari tin masak etamah, povoz hometunei,
oñ parum irih het, "Deim ahori ev," pot
hat parum añohopanez nen potam am to-
hozei. 19 Met ari, God tin tovai sohokaz
hahan hez, pot homet taput tohopeken
arim ahori betezam kakamao etohopanen
Godiz homet am hepek, povoz pi arimaz
biñ ravat hepan. 20 Oñ ari parum hapanezat
hat navet horiam tepeken arim ahori ganö
povon etet ourapan, povoz arimauz ganö

* 2:6: Pavar 6 -Met Saion abat pov, Zerusalem zeitaz abat modao ok.

tepekezavoz hañiv ok ourapan, povoz God
etet arimaz, “Tin ok tah,” pot hapane?
Evo, pot nakaotü. Oñ arim ahoriz año-
hopanezat hatevetet tin tohopeken, paru
betezam ourat kakamao etohopanen boi tat
am hepek, povoz pi arimaz, “Tin ok tamah,”
pot hahopan. 21-23 Met modari ari kakam
tepekez nao etohopanen ari am hepekez
God hahan hez. Met Kristoz toohat homei.
Met modari pi kakam ahov metoohan, pi
kaev ravat hañ horiv namet, oñ arimaz
homet am het ñomah. Met pi hamarah
het horï nao nat, ma pim gizasikanañ ñetï
moreg nao nak, oñ tin tooh. Toohan
modari pimaz kaev ravat piin ñeo ñarah ñai
mañat ñebul mañoohan pi parun ñetï horï
nao hañ namañ, ma kakamao metoohan pi
paru horï ravapanez ñetï pot nao nak, oñ
God tinam añarab an tat hañiv metapanez
popuz homet, Pi rekot nemaz korav hepan,
pot homeh. Met pim pot metahan homet
hehavoz zut dari home tinavonañ het tovai
sohok. 24 Met darim horiñ betet pim zut
tin tovai sookaz hat, Kristo pimauhö darim
horï poñiz hañiv bat pim herisik kakam
ahov hatevetet zirah urahan ñomah. Met
pi pot tat ñomahaek dari tin raveg. 25 Met
bol sipsipihol zeit betet betezam sat em
tamahariz zut batam ari ravat Godiz kut
tat betezam heg, oñ petev ari loporizaro
borouregin pi maot ari pimeri ba avataha-
puh arimaz korav ravat hez.

3

Añarab tat hezariz ñetiv

1 Met ari añahol arim abuholoz año-
hopanezat hatevetet baval hat tohopek.
Met pot tohopeken arim abuhol paru Godiz
ñetiv barotap navat hepan, povoz ari
tin parum añohopanezat tohopekezavon
etet paru amun Godiz homeo badae batat
hepan. Met ari añahol inin inin pim ñetiv
parun mañohopeken pimaz homepan bon,
2 oñ arim tin tovai sohopekez povon etet
paru epat hahopan, “Ae, nem añap Godiz
eñatak samahaek, hodad tinao bat hez.”
Pot hahopanezaek paruhoen pimaz homeo
badae batat hepan.

3 Met ari añahol arim dimiholor moruñir
red tin modañ ahoam meet gag taet baval
hat redeo tin tohopekez nen poñizahar
homehotunei, 4 oñ arim loporizaroh red
tin tairañ metohopekez poñiz homehozei.
Met arim loporizaroh red tin epeñ meto-
hopekez ev añomaz toh, masakao, ma
modariz zakep tat tin metohopekezao, ma
ñetï tinañihar hahopekezao, met hahö-
epeñ tovai sohopeken arim loporizaroh red
poñ ahö ravovai sohopanen, God arin ete-
hopanen ari tinari ravat hepek. Met lo-
porizaroz red tin poñ pohao het bon nat
hepanezañ ok, oñ heriñiz red hahö-poñ po-
hao naketuzañ ok. 5 Met batam darim añ iz
mim nari Godiz homet parum loporizaroh
red tinañ hepanez hat parum abuholoz
mañoohat baval hat tovai sooh. 6 Met paru
pot tooharihanañ añ Sera pop pi ev menoh-
taput tat pim abup Abraamiz mañoohat tat
epat haoh, “Met pi nemaz korav hezap ok.”
Pot pim abupuz haoh. Met ari añ petev
hezari pim tooh-taput tin tohopekez ñaihet
natotü, oñ am tohopek, povoz Sera popuz iz
mim tinari ravat hepek.

7 Met ari abuholoz homet arim tohopekez
ñetiv ev menomaz toh. Met arim añaholoz
homeme het ari tin honeo hezei. Met
arim añahol ari abanariz kez hezavoz zut
paru nakez, povoz meñizohozei. Met ari
abuholor añahol honeo God masakao ana-
han ari pohao tin het hepekez nonoroh
honeo sameg, povoz ari abuhol hodad
tinavonañ het arim añaholoz korav ravat
het meñizohozei. Oñ pot nat hepek, povoz
Godin mañ mañohopekez porah pi haitokor
merizat arim mañohopekezat hat navetetü.

Dari lop honerinañ hekazao ev

8 Met ev menovai emoh-map epeñiz
homehon kap hon epat ou ravahaek ne
arin añomaz ev toh, Ari lop honerinañ het
arimauz abatañ bat hor batat aban ahori
ravat hepekez zait totunei, oñ ari Godiz
togut ravegipuh nae nap bosir sau bavatat
hezaek, nae nap zakep tat masak metovai
sohozei. 9 Pot tohot hepeken modari horï
nao etapanen hañ horiv metotunei, ma
modari ñetï horï nañ arin añapanen hañ
ñetï horiñ mañotunei, oñ mod pori tin hep-
anez pov metohozei. Met batam God ari ba
ou avatah-porah masakao anohopanez ha-
han hezavoz zut, mod pori ari masak meto-
hopeken pi amun masakao ari anohopan.
10-12 Met ev menoh-epovoz ñetï nao batam
epat menahan hez,

Met darim Amip tin tamaharin etehot
hezan piin mañ mañamahan hat-
eveteamah, oñ horï tamahari pi kos
rez manamah, povoz aban nap biñ
ravat tin hepanez zait tat home-
hopanez pop pi ñetï horiñ maot
nak hep, ma añarab modarin ñetï
moreg nañ namañ hep, oñ pi nonair
nai horitü map betet tin nenañihar

tohot lop tinarinañ het pim modarinañ tin honeo hepanez nonoroz rez kek tat homehot hep. *Buk Song 34:12-16*

Modari horï etohopanen tookazat ev

13 Met ari zaitivonañ tin tovai sohopeken
añarab modarizaro ari bahorï etohopane?
Evo, pot tohopeken paru mapori ari ba-
horï naetotü, 14 oñ honep honepuhö arim
tin tohopekezavoz kaev ravat bahorï avatat
kakam nao etohopan, povoz ari paru poriz
ñaihet tat zuam dei dei totunei, oñ God
eñizohopanez homet biñ ravat, 15 arim lo-
porizaroh Kristoz abatao ba ahö batat,
Deim Amip ok, pot homevai sohopek. Met
pot homevai sohopeken mod nari emat
ari narin epat at añapan, "Met tokat God
ari pimeri tinaek eñepanen tin hepek,
pot hamegivoz kapot tair? Dein badede
añepeken hatevetek." 16 Met pot nari arin
at añapanen ari masakavonañ ñetï biavi-
avoharam parun mañepek. Tat arimauz
tin korav het Kristoz ñetiv baval hat tin
tovai sohopeken, mod nari ari pim nonoroh
sohot tin tohopekezavoz kaev ravat ari-
maz ñetï horiñ hahopanez pori, arimaz
ñetï hahopanez poñ moregañ ravapanen,
tu ravat, "Ae, dari horï ev hag," pot hapan.
17 Met ari horï nao nat tinam hepeken God
mod nari bagaa navat hepanen kakamao
hatevetehopekez nao etapanen am rez kek
tat tohopek, povoz tin ok, oñ horï nañ
tohopeken modari hañ bahorï etohopan,
povoz arimauz ganovoz hañiv ok kakam
pov etohopan.

Kristo darimaz hat ñomah-ñetiv

18 Met Kristo pop amun kakamao metooh.
Met pi aban tinam toohap ok, oñ dari
añarab horiri darim horivoz hañiv bakaz
God hahan hehaek, pi hañ pov bat honerah
ñomahaek dari Godinañ honeo raveg. Met
rotap abanari pim heris urahan ñomah, oñ
pim pulip paru ur nañom, 19 oñ am biririï
hehapuh sat añarab ñomah-nariz pulihol
memerizahan hehaek ñetï tinao mañahan
paru hateveteh. 20 Met batam aban Noa
heh-porah akö pori hamarah parum ham
heriñinañ biririï het horiñ toohan, God
etet hañiv zuam namet, oñ am hehan Noa
pim sip ahomak demoohan, añapur ro-
holor parum añahol paru 8 nen pori kohat
lokat hehan, ut baurorom ahor peloohan
paru kohat tin hehan, añarab mod horï
tooh-pori map iv havë ahovok emiv elat
ñomahan, parum pulihol sahan memeriza-
han hezaek, Kristoz pulip sat porin ñetiv
mañoohan hateveteohavoz ev hahö. 21 Met
iv havë povok Noar pimeri tin hehavoz
zu, Iesuz homeo badae bategin ivoh emee-
han dari amun tin ravat hez. Met ivoh
emeeh-pov darim heriñ duv hehaek olapa-
nen maot tin ravakazao bon, oñ Iesu Kristo
ñomahaekanañ maot baval hahavoz homet
paru ivoh emeeh-pov, God darim zait horiñ
bavetet lop tinarizaro anapanez hat pot
etah. Met God Iesu Kristo baviririï batahan
bal hat, 22 pi abarah helat Godiz mar giñasiz
nakoe tek tinatak het enzoliholor abarah
hez-mod maporiz korav ahop ravat hez.

4

Godiz hodad natariz tamahat natotü

1 Met Kristoz herï korusik kakamao hate-
vetevai boi tat am home tinavonañ het
toohavoz zut ari amun boi tat home tin
povonañ hezei. Tepekepuh arim herï
koruñik kakamao hatevetehopekez porah
arim loporizaroh zait horiñ hepanezaek
bon tovai sohopan. 2 Met ari ham eparah
hepekez porah zait horï poñ tovai naso-
hotü, oñ Godiz hahan hez-nen pot tohot
hepek. 3 Met petev Godiz hodad natariz horï
ahoñ tovai samahavoz zut, ari batam taput
tovai modariz añahol ma abuholoz zait tat
bogï tovai bolor hadez zut toog. Tat ari
topouroogirah bolor gipiz ahotü tat novai
iv kezañ ahoam nat ari rumurat horï ahoñ
toog. Pot tohot akö bitat matut tat bizahan
oraeh-poriz zait tat, "Deim ahö eñizama-
hari ev," pot hat akö poriz abataň ba ahö
batat heg. 4 Povoz paru nari Godiz hodad
narav het horï ahö poñ am tamah-porinañ
ari honeo narav tamegin paru arin etet,
"Ui arimau, tair tat paru darihanañ ba zei
anat hez batah?" pot hat arimaz kaev ravat
ñebul arin añamah. 5 Met añarab ñomama-
harir biririï hepanezari dari tokat God map
an etapanez porah pim etañik paru horï
poñ tamah-pori rouvat hepanen, pi parum
tamah-poñiz kapotaz at mañapanen paru
hañiv hapanez pap tat tu ravat hepanen
hañ horiv metapan. 6 Met paru ñomah-
narin ñetï tinao mañahan hatevetehavoz
kapot ev. Met dari ham añarab maporiz ño-
mamegivoz zut parum horï toohañiz hañiv
bat parum heriñ ñomah, oñ God pohao het
hezapuz zut pohazao tin het hepanez hat pi
sat parum puliholon mañah.

God masak etamahat modari metook

7 Met ham eparar nonair nai ev hez-epotü
map bon tapanezao totoi ev ravovai samah,
povoz ari etañ elat arimauz loporizaroz tin

korav het inin inin Godin mañ mañovai
sohopeken pi hatevetehopan. [8] Tapanen ari
zakep tat nae nap loporizaro manohopekez
hamoh-epov ahoam kez tohopek, povoz
nim mod nap nao netapanen loporih kaev
ravekezaek, ni zuam unun manat maot hom
nameotü. [9] Met Iesuz homeo badae batat
hez-modari arimatak emohopanez porah
ari kaev ravat, "Ae, ari sei," pot parun
mañotunei, oñ paru bat em batat gipizor
orohopanezatü manohopek. [10] Met God
ari masakao anat pim zaitivok gogot tin
tohopekez hat ari nap nim nem kez tinañ
main main anahan hezaek, kez tin poñinañ
het arim modari tin metohozei. [11] Met ni
nap, ñetï tinao modarin badede mañooken,
God parun hamañamahavoz zut heriam
ravohopan. Ma ni Iesuz homet hez-modari
meñizookez pop Godiz kezavok het mod
pori meñizookë. Met ari Kristonañ karar
het pot tohopeken arim tohopekez-poñihö
Godiz abatao ba ahö batohopan. Met pim
kezavor abat ahö pov bon natotü, oñ po-
hazao potam het hepan. Rotap ev añoh.

Dari Kristozari kakamao hateveteok

[12] Met nem hat tinari, ari Godiz
homeo badae batat hezaek honoñai poñir
kañ aritï emamah-poñiz home midin
tat, Kap tairatatihanañ daritï honoñai
epeñ emamah batah, pot homehotunei.
[13] Oñ Kristo hamarah het honoñai nañ
hateveteohavoz zut, ari amun honoñai pot
nañ hateveameg-okoekaz homet biñ ravat
hezei. Met pot tohopeken pi alizavor abat
ahovonañ ou ravapanez porah ari pinañ
honeo biñ pimau ravat hepek. [14] Met ari
Kristoz abatao haovai samegivoz modari
kaev ravat ñetï horiñ arin añohopanen,
ari epat hahopek, "Met rotap Godiz Pul
Tinap kez ahovonañap dari honeo hezavoz
paru kaev ravat okat darin añamah." Pot
hat biñ ravat hepek. [15] Met nari mod nari
ur ñomamah, ma mod napuz nai givogï
bamah, ma modapuz gog tamahao bahorï
batamah, ma horï mod nao tamahaek,
hañiv metamahan kakamao hateveteamah,
oñ arihanañ nap pot nao tat kakamao
metapanen bapanezavoz tin naravotü.
[16] Oñ modari arin etet, "Kristozari ok," pot
arimaz hat kaev ravat horï etohopanen
kakamao hatevetehopekezavoz ari kaev
ravotunei, oñ, Kristoz abatao hamegivoz
epat ok etamah, pot homet Godiz abatao
bat hel batohozei.

[17] Met God dari añarab an etat hañiv
etapanez hahan hez-pov ev totoi emapanez
tah. Met pi mamog dari pimeri ravat hezari
an tat okat etapan, povoz tokat añarab pim
ñetiv kos rez manamah-zakepiz pori rotap
an tat honoñai horiñ metohopan. [18] Met
ev menoh-epovoz zut batam epat menahan
hez,

Met añarab tin tovai samahari abarah sat
hepanez, "Tinaek ak," hat boi tat
tovai sohopanezaek, paru añarab pi
kos rez manat horï tamah-pori tair
tat tin poek sapan? Evo, rekot na-
sotü. *Sindaun 11:31*

Pot batam menahan hez. [19] Povoz dar-
ihanañ nari ev het honoñaivor kakamao
hatevetehopanez God gu hapanez pori am
tin tohot epat homehopan, Met dari matut
etat tinaharam etamah-pop darimaz tin ko-
rav hezaek, dari kakam epovoz home midin
tohot naketü.

5

Ari koravori modariz korav hepek

[1] Met ne Kristoz añarab ravat hezariz gog
aban koravop ev. Met pi hamarah het
kakamao hateveteohan ne pinañ honeo het
nem etañinañ pim toohavon eteohö, met
tokat pim alizao ou ravapanen, ne maot
pinañ deip honeo aliz tin povok hekazap
ev. Met nem zut ari gog aban Iesuz
añarab toguñ ravat hezariz koravorin ñetï
katë epov añoman hatevetei. [2] Met ari
upai koravori raveg bon, oñ arim marasik
pim bol sipsipiholoz korav ravat hepekez
God anahan bat hezaek, abanari parum bol
sipsipiholoz korav ravat hezavoz zut, ari
poriz tin korav ravat hepekez pi zait tat
hez. Povoz ari, "Evo, dei gog epov tamegin
monï avis anamah," pot hat kaev ravotunei,
oñ gog pov zaitivonañ tohot arim marasik
bat hez-okori tin metohopekez homet tovai
sohozei. [3] Met arim marasik anahan bat
hez-okoriz ari aban ahori ravat paru ba irih
batat hepekez homet ñetï kezañ mañoho-
tunei, oñ parum etañik tin tovai sohopeken
paru arim tohopekezavon etet taput tohot
hepan. [4] Met pot ari tohot hepeken dari bol
sipsipiholoz zut hezariz korav map ahop
tokat maot erapanepuh, arim tohopekeza-
ñiz hañ tinañ alizavor red tin den peñ peñ
elohopanezañ ari anapanen, pohazao bat
hepeken bon natotü, oñ tin hepanen hepek.

Darim abatañ bat hor batook

[5] Met ari aban houaveriz amun homet
epat añom, arim aban koravoriz irih tin
het parum hahopanezat tohozei. Met ari

mapori arim abatañ bat hor batat arim
modariz irih hezei. Met ev hamoh-epovoz
batam epat menahan hez,
Met aban nap pimauz abatao bat hel batat,
"Ne tinap ev," pot hamah-popuz
God kos rez manamah, oñ pimauz
abatao bat hor batat modariz irih
tin hez-popuz pi masakao man-
amah. *Sindaun*
3:34
6 Pot menahan hez, povoz arimauz abatañ
bat hor batat God kez ahovonañ hez-popuz
mar kezasiz irih tin hepeken, tokat piuhö
maot bat hel avatapanez homet hez-porah
arim abatañ maot bat hel avatapan. 7 Met
pi arimaz tin korav hez, povoz tairañiz
ari honoñai tat, "Tair tom batah," pot
homeameg-map poñ piin bar mañovai so-
hopeken pi hatevetet ari eñizohopan.
8 Kar, petev ari etañ elat tin etehot
hezei. Met arimaz kaeven poh tamah-
Seten pop hadehol ñai tat anumai modari
menat namahavoz zut ari emenat bahorï
avatohopanez hat sat em tohot arin et
ba emeamah. 9 Oñ ari Kristoz homeo
badae batameg-poek kez tat rouvat het
horï pop kos rez manohot epat homehopek,
Met dari Kristoz kaev ravakaz hat kaka-
mao hateveteamegivoz zut, pim añarab ra-
vat hez-modari amun kakam horï povoz
roketak het kakamao hateveteamah. Pot
ari homet horï pop kos rez manohopek.
10 Met God masakavoz kapotaz mau popuhö
tokat ari pim alizavok Kristonañ honeo
pohazao tin het hepekez hahan hez. Met
ari ev hamarah het honoñaivor kakamao
hateveteameg-pov aviam het bon tapanen
pi bakez avatohopanen, ari zei tok bah tin
poraz zut kez tat rouvat hepek. 11 Met pim
kez ahov pohao het hepanez ne zait toh.
Rotap ev hamoh.

Ñetï meteñ ev

12 Met ne ñetï tekï epov hahon aban Sailas
neñizat menah. Met aban pop pi Iesu Kris-
toz gogot tin tamahaek nem bos pimaupuz
zut ravat hezap ev. Met rotap God masakao
anamah-ñetï epov rekö hat hatevetet arim
loporizaroh bizat tin bahorë hat het tovai
sohopekez homet ñetï epov hahon menah.
13 Met God ari ba ou avatahavoz zut Ba-
bilon añarab ba ou batahan Iesuzari ravat
zei epatak hez-eperi arimaz homet epat
añomaz hah, "Met paru tin hepanez dei
zait teg." Met aban Mak nem ro pimaupuz
zut ravat hez-pop amun arimaz homet,
"Paru tin hep," pot arimaz hah. 14 Met ari
topourameg-porah nae nap zakep tameg-
pov tin ou ravohopanez hat mar nae nap
manohozei.
Met God ari Kristonañ ñed bat het añarab
mapori lop tinarizaronañ hepekez ne zait
toh.
(Pitaz ñetiv menahat nen ev.)

2 PITA
Ñetï garosikao

2 Pita ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Pita añarab tairari zei maposikaroh het Iesuz homeo badae batah-poriz maot homet ñetï mod epov menah. Met aban moreg nari horï tovai emohot Iesuz añarab taput tohopanez mañoohavoz, ma, "Iesu maot ev naerotü," pot mañoohavoz homet Pita Iesuz ñetiv maot badede mañat ganö aban moreg poriz mañoohao baval hat tovai sohopan hezavoz mañah. Ma Iesu zuam naer hehavoz kapot amun badede mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 35-iz zut bon tahan ñetï epov menat meeh.

Pita ñetï tokat epov menah

1 Met ne Saimon Pita Iesu Kristohö pim aposor abanap banavatahan pim gog abanap ravat het pim ñetiv haovai samohop ev. Met dei Iesu Kristoz homeo badae batat hez-taput ari tin tameg-maporiz homet ñetiv ev menomaz toh. Met Iesu Kristo pi darim ahop hez, met pi tapupuhö horï hegiekanañ maot pimeri ba avatamahpopuhö, dari pimaz homeo badae batat hekaz tin pov tinaharam etat dari haanahan hez.

2 Met ari Godir Iesu Kristo darim Amipuz kapotaz tin hodad ravovai samegiek, parupiuhö masakao ahoam ari anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Godiz kezao eñizamah

3 Eñarohol ae, met batam dari pim non tinaoroh sookaz Kristo as hahan, pim kezavor tinavohö beri akahan dari pimaz hodad haraveg, povoz pim kez ahö pov anamahaek, dari pimauz zaitivok homeamahtin pot tairañ tovai sookan pi biñ ravat hepanez poñihar dari tovai sook. 4 Met dari tin tovai sookaz hat pim kezavor tin povonañ ñetï katë tinañ au hakahan hezaek dari hodad hakez, povoz ari ñetï katë poñiz homevai ham heriñinañ zait horiñ berevamahan tamah-potü natotü, oñ bazei manat kos rez manepekepuh God tinaharam tamahapuz zut het tovai sohopek.

5 Met tin tovai sookaz hodad poñ anohopanez hakahan hez, povoz ari pimaz homeo badae batat hezaek, hepekez tinavonañ tovai sohopekezao ma Godiz hodad tinao bat tovai sohopekez povokaro bahoneo batei. 6 Tat arimauz homevor gizañiz tin korav ravat hepekez pov, ma honoñai nao aritï ou ravohopanen kez tat tin hepekez pov, honeo bat hepekepuh Godiz irih tin het, 7 pim abatao bat hel batohopekez pov amun bahoneo batei. Tat arim modariz zakep tat het tin metohopekez pov amun bahoneo batei. 8 Met ev menoh-epeñ rez kek tat tovai sohopekezaek arim loporizaroh an pap manat hepan, povoz ari darim Amip Iesu Kristoz homeameg-pov betezao naravotü, oñ pim zaitivok homeamahat tin tovai sohopeken arim tin tohopekezañ ulos badat ahö ravohopan. 9 Oñ ni nap tin poñ natotuz popuz epat haom, Met ni tin tovai sookez pi nim horï batam tovai emooñ-poñ ol haveteh, oñ ni kut tat et narë het pot netahavoz zuam unun manat hezap ok. Pot nimaz haom.

10 Nem modari, met God ari ba ou avatat arimaz as hahan emat pimeri haraveg, povoz ganö betezao ravapan hezavoz ari, Rotap God ba ou avatahan dari pimeri raveg, pot homet tin tovai sohopekezaek ari maot ñodat non horioroh nasotü, 11 oñ God haitokor tezat bat sa avatapanen, ari darim Amip Iesu Kristo horï hegiek maot pimeri ba avatamah-popuz zei tinasik lokat pohao tin het hepek.

12 Met ev menoh-epeñ ari hodad hatat het Kristoz ñetï rotapuv baval hat tin samegivoz ne hodad, oñ ari tin hatevetet homehopekez hat ñetï epeñ arin badede am añohom. 13-14 Met darim Amip Iesu Kristo epat neen nañahan ne hodad ravoh, met ne ev hamarah ahoam naketü, oñ ñomat ham herï epes betemaz pov totoi ravah, pot neen nañah, povoz ne nem ham herï epesinañ biriri hez-eparah arin badede añohoman hatevetet tin homehopeken tin ravohopan. 15 Met tokat ne ñomoman ari ñetï epeñ am rekö hat homehopekez homet petev ba ou batat ev menamoh.

Paru Kristoz toohat etet hateveteoh

16 Met dei aposor abanari darim Amip Iesu Kristo pim kezavonañ tovai emooh-ñetiv arin añoog-pov deimauz hodadevonañ ñetï betez nao arin ok naañ, oñ pi hamarah erat kezavonañ het tovai emoohan pim kez ahö povon deim etañinañ eteogit ñetï rotapuñ arin añoog. 17-18 Met dei pinañ honeo dañ tin navok hegin God pim Papap aliz ahovonañ hez-ahö pop pim abatao bat hel batapan hat pim heris

bapat batahan aliz povonañ pi hehan,
abarahanañ epat hahan dei hateveteg,
“Met ro nem ulovok homeme hezap ok, ne
pim tovai samahavoz biñ ravat hez.” Pot
dei aposor abanari dañevok hegin hahan
hateveteg.
19 Met batam propet aban Godiz ñetiv
hahan hatevetet haoh-pori Kristo tokat
erapanez ñetï povor kao haoh, met
Kristo haerahan propet aban poriz ñetï
haohañiz, “Rotapuv ou haravah,” pot
hameg. Met parum batam haoh-poñ
havoñad kuturutak rañizat tin etevai
samegivoz zut het nonor añairamah, povoz
ari ñetï poñiz kapotaz tin hodad ravat
homevai sohopeken Kristo maot erapanez
porah zeit al tezapanez tamahan zeiz
ahov berevat al tezat alizao anamahavoz
zut arim loporizaroh alizao anat hepan.
20-21 Met epat añoman hatevetei, met batam
propet abanari tokat ou ravapanez haoh-
poñ parumauz hodadevok homet haoh
bon, oñ God pimauz mañat meohat Pul
Tinap erat hodadeo manoohat manovai
emoohan paru Godihanañ erat mañooh-
ñetï nen poñ haoh. Povoz rekot darihanañ
nap pimauz homevok batam ñetï haoh-
poñiz kapotaz hodad tat hapan bon, oñ
Godiz Pul Tinapuhö badede mañohopanen
hodad ravat hahopan.

2

Moreg hahopanez poriz ñetiv
Zud 4-13

1 Met batam Godiz propet abanari pim
ñetiv Israel añarabon mañovai emooh-
porah propet aban moreg haoh-mod nari
tapurah añaraboz ñaravatak ou ravat het,
“Godihö ñetï epeñ dei arin añakaz añahañ
ev,” pot añarabon moreg mañoohavoz zut,
petev amun aban nari arim ñaravatak ema-
panepuh Godiz ñetï tin nañ arin naañotü,
oñ darim Amip darimaz ñomat maot pimeri
ba avatah-pop kos rez manat, “Darim ahö
bonop ok,” pot hat ari pimaz homeo badae
batameg-pov bahorï avatohopanepuh ñetï
horiñ añohopan. Met rotap paru pot ha-
hopanezaek hañ horiv zuam bapan. 2 Met
paru pot arin añohot darim natotuz hahan
hez-horï ahö poñ tohopanen, añarab Iesuz
homet hez-nari zait tat parum horï to-
hopanez taput tohopan. Met paru pori horï
poñ tohopanen, añarab mod Iesuz hom
namee hepanez nari etet, “Iesuz abatao
haovai samah-okori horï tamah,” pot ha-
panezaek darim ahop Kristoz ñetï rotapuv
baval hat tovai sameg-pov bahorï batapan.
3 Met aban pori monis manohopeken parum
bohopanez zait tat beri akat parumauz ho-
dadevok homehopanez ñetï moregañ arin
añat, “Godiz hahan hezat ev,” pot año-
hopan. Met horï pot añohopanez pori hañ
horiv metat bahorï batapanez hahan hez-
pop pi orat hez bon, oñ batamohanañ etae-
tam het gaa tat parun et bameehot tokatiz
ñai bizat hez.
4 Met rotap paru hañ horiv bapanez
hamoh-epovoz zut batam tooh-ñetï poñ
añomaz ev toh. Met enzoliholohanañ nari
horï toohan God et nenañ tat, “Ui, am sa
tohop,” pot nak, oñ biñinañ demat kutur
ahotaz lopotak horiek betehan sat hezaek,
tokat ñevok bizat hañiv metapanez paru
pori bagaa batahan hez. 5 Met modao
ev. Batam añarab God kos rez manat horï
ahoñ tovai emoohan pi zei manat, “Am sa
tohop,” pot nak, oñ hahan ut baurorom
ahor peloohan iv havë ahov manahan aban
Noa Godiz ñetï tinao baval hat sohopanez
añarab modarin mañooh-popur pimeri 7,
met pinañ honeo 8 nen pori, tin hehan mod
maporizaro emiv elat ñomah. 6-8 Met batam
amun Sodom ma Gomora zei ahö potakaroh
añarab horï toohan God metahavoz ari ho-
dad hakez. Met zei potakaroh paru añarab
pori God darim natotuz hah-pot elat horiñ
ahoam tohot hehan aban tin tooh-nap pim
abatao Lot pi nen pop poek honeo het
etet pim loporï honoñai tat hehan God
añarab horï tooh-pori bahorï batapanez
hah-porah garos Lot meehan pi zei pot
betet sat pat naek hehan, God itiñad abara-
hanañ betehan erat zei potakaror añarab
poek hehari honeo map ñadat ñomat bon
tahan it li nenao oraeh. Oñ Lot aban tin
pop pat naek sat hehaek tin heh. Met pot
metahavoz homet rotap God kos rez manat
horï tohopanez pori bahorï metoohat eta-
paneg ee, pot dari homet hodad haraveg.
9 Met batam Lot pot meñizahavoz zut, dari
Godiz hahan hezat baval hat tovai sookan
honoñai nañ daritï ou ravohopanen piuhö
rekot tinaek eñepanezat hez, met horï tovai
sohopanez pori amun pi rekot tokat ñe-
vok bizat hañ horiv metapanez ñai bizat
et bameet hez. 10 Met añarab horï to-
hopanez mapori hañ horiv metapan, oñ
añarab tairari Godiz hahan hezañ, “Betezañ
ok,” pot hat betet parumauz heriñiz zait
horiñiz berevamahat tamah-pori hañ horï
ahoñ tokat metapan.

Met aban moreg etohopanez hamoh-
pori parumauz abatañ bat hel batat parum

zaitivok tohot abarah enzol tin hez-poriz
ñaihet nat, oñ paru poriz ñetï horiñ hat,
"Betezari ak," pot paru hat batiu tiu
batamah. 11 Met aban horï hamoh-poriz
kezao aviam, oñ abarah hez-enzol porihö
paru ritou metat hezaek parum kezao
ahoam hez, oñ ahö pori darim Amipunañ
honeo hezaek paru aban parumaz ñetï
horiñ hamah-poriz abatañ bat hor batapan
hat ñetï nañ piin namañ am hez. 12 Oñ
anumaihol hodadeo bon hezan dari añarab
urat nameg-poriz zut, aban horï poriz ho-
dad tinao bon hezan ñetï nañiz kapotaz
paru hodad narav, oñ ñetï poñ batiu tiu
batat ñetï moregañ hamah. Tat anumai
pori urat namegin bon tamahavoz zut, paru
aban pori amun horï ravat bon tapan.
13 Met aban pori añarab modari bahorï
metamahavoz zut tokat metohopan. Met
paru hamoh-pori parumauz zait horiñinañ
tovai sohot ourah modariz etañik horiñ
tohot biñ ravat hez. Tamahan ari Kristoz
añarab honeo topourat gipiz namegirah
paru pori amun arinañ honeo topourat
am horï tamahaek, paru aban obul ulagï
ahö horiñ tat hezariz zut het paru tamah.
14 Met paru pot tohot añaholon etet gi-
hov mot meet horï tamahapuh paru kaev
narav, oñ am zaitivonañ tamah. Tat paru
Iesuz homeo aviam badae batamah-porin
ñetï moregañ mañamahan barotap batat
ñodat non horioroh maot samah. Pot to-
vai paru modarizatun eteamahapuh parum
bohopanez hodadeo ahoam hez. 15 Met
aban horï pot tamah-pori non tinaorö betet
aban Belam pi Bio popuz rop batam non
horioroh sooh-povoz zut paru tamah. Met
aban ahö napuhö propet aban Belam pop
horï nao tapanen monis manapanez hahan
Belam taput tapan hat, 16 pim bol donkipuh
toutat soohan God pim bol donki pop ho-
dadeo manahan dari et abanariz ñevonañ
piin mañat bagaa batah. Met Belam pot
tat monis bapanez homehavoz zut petev
paru pori amun monis bohopanez horï poñ
tamah. Mai zavaruz poriz God ahoam mo-
gao tat hez.
17 Met aban horï pori iverï het reama-
han ivov naholotuzat ravamahavoz zut ma
univ hadao urat urelamahan utar napel
tamahavoz zut, parum ñetiñ hahopanen
ari hatevetehot tin hepekez pov ari nae-
totü. Povoz paru kutur ahotak sat hep-
anez God parum hepanezaek tekeñ matut
hatahan hez. 18 Met paru, "Dei tinari ev,"
pot hat ñetiñ haovai samah. Tat paru
magei Iesuz homeo badae batat garos horï
tooh-poñ betet tin hez-pori hatevetet maot
parum mamog zait horiñinañ het toohat
tohopanez mañamahan bogï tamah. 19 Tat
parun moreg epat mañamah, "Met arim
herï nenañiz zaitivok tovai sohopek, povoz
ari horï naravotü, oñ tin hepek." Met
pot paru modarin mañamah-pori paru-
mauz horï tamah-poñihö bahorï batama-
han paru tin tohopanez bapap tat hez.
Met rotap darihanañ tairap navoz ahoam
zait tat hepanen horï povohö pi ritou
metat bahorï batat hepanez pop horï ra-
vat hepan. Met hahö-epat aban hamoh-
horï pori tamahaek paru horï ravat hez.
20 Met paru rotap añarab tairari garos hama-
rah nonair nai horituz lopotak hehaekanañ
darim Amip Iesu Kristo maot pimeri ba
avatamah-popuz homeo badae batat tin
ravat hez-pori maot ñetï moregañiz, "Ro-
tapuñ ev," pot hat poñitï samahaek, horï
poñiz lopotak ñodat sohopan, povoz parum
garos aviam horï hehavoz zut maot horï
naravotü, oñ map horï pimau ravat hepan.
21 Met pot paru aban hamoh-pori tahaek
batam paru pimaz homet non tinaoroh
emoohat naem hehatin, parum horiñ am
tovai emoohavoz hañ horiv aviam meta-
panezat ravah narab, oñ paru Godiz homeo
badae batat pim ñetï katë hahan hez-rotap
tin poñ baval hat haemoohaekanañ maot
kos rez manat ñetï moregañ hamahaek
parum horï tamah-poñiz hañ horiv ahoam
metapanezat ravat hezag, zavaruzari tair
tapan batah. 22 Met darim haovai sameg-
ñetï epovokaroz zut paru tamah. Met had
nap hokap ñizapanepuh em ravat maot sat
napan. Met modao ev. Met añ nap pim
bolop ivov mevetepanen tin hepanepuh
maot sat bas kedet havaueo barizapanezaek
molevok horï ravapan. *(Met pot hamegivoz
zut aban hamoh-pori tin ravat hehaekanañ
maot horï ravat hepan.)*

3

Darim Amip maot erapan

1 Met nem hat tinari, batam arim tep
nae hamenat meehon emahan ari bat et
hareg, met petev tep modae maot ev
menamoh. Met tep garos menoh-poer,
petev menamoh-epeek, ari batam Godiz
ñetï tinao hateveteg-pov maot hatevetet
arim loporizaroh home tinavonañ hep-
ekez homet batam menohot petev modao
ev menamoh. 2 Met batam propet aban
tinari Godiz ñetï tin haoh-pov, ma darim

Amip Iesu Kristo horï hegiek maot pimeri
ba avatamah-popuz haoh-ñetiv dei arim
aposor abanari arin añoogiek, ari ñetï tin
epovokaroz homevai sohopekez ne zait tat
maot ev menamoh.

3 Met tin homeme het bat hepekez homet
ñetï epov arin añom, Met tokat aliz metes
totoi ravovai sohopanen aban nari parum
ham heriñiz zaitivok berevohopanezat to-
vai horï tohopanez pori ou ravat, ari Kristo
maot erapanez ñai bizat het homeame-
givoz kek hat, 4 ñebul haovai epat arin
añohopan, "Ae, met pi maot erapanez ha-
haek petev taek ev erat hez? Met pi
maot erapanez hat sat hezaekanañ naer
hezan, batam nonair nai mapotü matut
tahaekanañ darim nonor pap nonair nai
tovai ñomovai emoohavoz zut, petev am
taput tamegin magei nao ou narav hez.
Povoz dei, Pi maot naerotü, pot home-
ameg," pot paru hapan. 5-6 Met batam God
hahan mamog abarah nonair nai hezatur
hezari ou ravahan hamar iv havevokanañ
amun ou ravah. Tahan tokat añarab horï
toohan God hañiv metapanez hat hahan iv
havë pov maot ahö ravat añarabor nonair
naitü bahorï batahan bon tah. Met aban
pot ou ravat arin añohopanez hamoh-pori
batam hamoh-epat metoohavoz zut, God
paru metapan hezavoz hom namee hepan.
7 Met abarar hamarar nonair nai petev hez-
epotuz God epat hahan hez, "Met tokat
ne haoman it ahoñad ou ravat nonair nai
okotü ñadat bavon batapan." Pot hat pi
et bameet hez. Met añarab God kos rez
manamah-pori ñevok bizat horï tamahavoz
hañiv metapanen ñadat bon tapanez porah
nonair naitü amun map ñadat bon tapan.

8 Oñ nem hat tinari, epov unun man-
otunei. Met dari añarabohö homeamegin
krismasañ 1 tausen poñ houloam ok pot
homeameg, met aliz honesiz homet aviam
ev pot homeameg. Oñ darim homameg-
okat God hom namee, oñ krismasañ 1
tausen poñiz pi homeamahan aliz hone-
siz zut ravat hez, ma aliz hon posiz pi
homeamahan krismasañ 1 tausen poñiz zut
ravat hez. 9 Met batam Iesu Kristo maot
erapanez hahan dari ev ñai biit het etet hez,
oñ pi maot zuam naer tamahavoz kapot tair
batah, pot nari hamah. Met pi maot era-
panez hahaek aban upai bar haz betet gaa
tat am hez-napuz zut pi nakez, oñ pi añarab
nari itiñadek ñadat horï ravapanez zait nat,
povoz parumaz homet añarab mapori lo-
porizaro boreurat parum horiñ betepan hat
pi gaa tat etet hez.

Ab mageirar ham mageir anapan

10 Met aban givogip modari unun hezan
kil emat nai givog bamahavoz zut, añarab
unun hepanen darim Amip maot erapan.
Met erapanez aliz posik abar tol hat ra-
pat bon tapanen, ñonisir zeizañir mapotü
ma hamarar nonair nai map ev hez-epotü
amun ñadat bon tapan. 11 Met nonair nai
potü bon tapan, povoz petev ari tair to-
hopek? Met ev het Godiz homehot tin
tovai sohopekepuh, 12 Iesu maot erapanez
zaitivonañ het etet hepekezaek, pi zuam
erapanez bavatepek. Met rotap tokat pi er-
apanen abarar hamarar nonair naitü ñadat
pohao bon tapan, 13 oñ God ab mageirar ham
mageir dari anapanen tin hekaz hakahan
hez, povoz dari homet et bameevai sameg.
Met tin poek nap horï nao natotü, oñ tin
nenañiharam tohot hek.

Darim Amipuz ñai biit eteok

14 Kar nem hat tinari, met darim Amip
maot erat ham magei tinar anapanez
petev ari ñai biit etet hez-eparah arim
loporizaroh horï nao naketü, oñ Godiz
etañik zaitivonañ het tin tovai pinañ ho-
neo hepekezavoz homet rez kek tat tovai
sohopeken pi etehopanen ari tin hepek.
15-16 Met Kristo zuam erat añarab hañiv
metapanez hom namee, oñ am gaa tat etet
añarab mod nari paru amun horï hezaek
maot pimeri bavatapanez hez, pot ari ho-
dad ravei. Met God darim modap Pol amun
hodadeo manahan pihoen menamah-tep
mod poñik darim Amipuz ñetï tapü pov
menat meamahan, tep poñiz nae ari bat
et hareg. Met pi tepañ ahoam menat
meamah-poñik ñetï nañiz kapoñ dari zuam
hodad naravotuz poñ menahan hezaek,
añarab kut het Iesuz aviam homeamah-nari
hatevetet kapot bapat batat hamah. Met
kut pori Baiñetinavoz Tepatak menahan
hez-ñetï modañiz amun kut tat het bapat
batamah. Pot tamahaek tokat hañ horiv
metapanezao parumauhö ba ou batamah.

17 Oñ nem hat tinari, ev menoh-epovoz
ari hahodad, povoz ganö Godiz ñetï kateñ
elohopanez aban nari ñetï moregañ arin
añat beri akahopanen, ari barotap batat
petev tin hakezaekanañ maot ñodat horï
ravepek hezavoz arimauz tin korav ravat
hezei. 18 Tat darim Amip Iesu Kristo horï
hegiek, maot pimeri ba avatamah-popuz
masakavoz roketak het pimaz tin hodad
ravovai sohopek. Met pim kezavor abat

ahov petev ahö ravovai samahaek sohot pohazao potam het hepan. Kar, rotap ev añoh.

(Pitaz ñetiv menahat nen ev.)

1 ZON
Ñetï garosikao

1 Zon ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Zon pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap, Esia zeisik Iesuz homeo badae batat heh-poriz homet ñetï epov menat meeh.

Met Esia poek aban moregari epat mañovai sooh, "Met darim heriñinañ horï nenañ tameg, povoz rekot Iesu darim heriñiz zut pimes nakez, oñ herï patasinañ hehan eteh, povoz darim ham heriñinañ horiñ tovai sookan pi hañiv naetotü." Pot moreg mañovai soohavoz homet Zon ñetï epov menat badede mañah. Met Iesuz añarab rekö hat pim ñetï rotapuvoz tin hodad tat kez tat tovai sohopan hat ñetï epov menah. Met paru nae nap loporï manat masak metohopanez pov amun badede mañah.

Iesu ñomahaekanañ krismasañ 60-z zut bon tahan pi abav ravat hehapuh Epesas zeitak het ñetï epov menah.

Zon ñetï garos epov menah

Iesu pohazao het hekazavoz maup ok

1-2 Met ñetï pohazao hekaz ahö nao arin ev añakaz teg. Met batam nonair nai bonorah pi heh. Tat tovai emoohapuh pi hamarah ou ravat deinañ honeo sat em toohan deim etañinañ piin eteog, ma pim herisik dei ut uroog, ma pi haohan pim ñevon hateveteog. Met pi aban betez nap bon, oñ pi Papapunañ honeo hehaekanañ ev hamarah erat ou ravahan eteog-pop piuhö dari pohazao Godinañ honeo tin het hekaz kapot ba ou batat añah-ñetiv ev hameg. 3-4 Met piin dei et hareet pim ñetiv haohan hateveteogivoz homet dari honeo Godir pim rop Iesu Kristonañ lop honerï ravat hekapuh dari mapori biñ pimau ravat hekaz hat dei ñetï epov menat ev arin bar añameg.

Godih aliz nenao hez

5 Met Kristo pim gizasinañ haohan dei hateveteogit ñetiv arin añakaz ev teg. Godih kutur nat bon, oñ piih aliz nenao hez. 6 Povoz dari, "Godinañ tin honeo sameg," pot haovai am kuturutak het horiñ tovai sookazavoz darim haokaz pov moregao ravohopanen, dari ñetï rotapuv baval hat tovai nasohotü. 7 Oñ God piih aliz nenao hezaek, pim aliz povok dari het tin tovai sohok, povoz dari lop honerinañ tin honeo hekan pim rop Iesu ñomah-popuz uvevohö darim horï tohokaz mapoñ ba ol betehopanen tin hek.

8 Met dari, "Evo, dei horiv natari ev," pot hak, povoz darim loporizaroh in balavï tat hekazaekanañ ñetï moreg pov hakan, darim loporizaroh Godiz ñetï rotapuv bon hepan. 9 Oñ darim horï tookaz poñiz homet God tinaharam tamahap batam tin etohopanez hakahan hez-popun bar mañovai sookan, pi rotap darim horï poñ ba ol betehopanen dari lop magei tinarizaronañ ravat hek. 10 Met God dari ham añaraboz epat hah, "Paru horï tamahari ok." Pot pi hakahan hezaek dari, "Evo, dei horiv natari ev," pot hak, povoz God pi ñetï moregao hamahap ok pot bavatakazavoz pim ñetiv darim loporizaroh naketü.

2

Kristo eñizamah-ñetiv

1 Nem ñarohol ravat hezari, met ganö ari horï nañ tepek hezavoz homet ne ev arin añamoh. Oñ darihanañ nap horï nao tapan, povoz Iesu Kristo tinaharam tamahap, pi darinañ karar het pim Papapun darim horï tamegiñ ba ol betehopanez hat mañamahap ok. 2 Met darim horiñiz hañ horiv bakaz hahan hehaek, pi hañ pov havat ñomahan Papap etet darim horï poñ ba ol beteamah. Met dari nenariz pot tat pi ñomah bon, oñ añarab zei maposikaroh het horiñ tamahporiz homet Kristo ñomah.

3 Met dari Godiz hahan hez-taput baval hat tookapuh pim hezavoz tin hodad hek, povoz rekot epat hahok, "Met dei Godiz kapotaz tin hodad hakezari ev," pot hahok. 4 Oñ nap, "Ne Godiz kapotaz tin hodad haravat hez," pot hat met pim hahan hezat tin baval nak hepanez pop pim ñetï hapanez pov rotap naravotü, oñ pi aban moreg hamahap pot ravat hepan. 5-6 Oñ paru tairari Godiz hahan hezat hatevetet tin baval hat tovai sohopanez pori pimaz ahoam zait tat het loporizaro manohopanez pov ahö ravovai sohopanen, "Dei Godinañ honeo tin hez," pot haovai Iesuz hamarah het tinaharam sat em toohavoz zut paru tovai sohopan.

Dari alizavok het tookaz ñetiv

7 Nem hat tinari, met ne ñetï katë magei navoz homet ev menamoh bon, oñ batam ari Kristoz ñetiv hahan hatevetegporahanañ ñetï katë epov amun haovai emamahan ari hateveteameg. 8 Oñ petev

aliz tinao daritï ahö ravovai samahan kuturut bon tovai samah, povoz nem hamohñetï epov magei navoz zut ravat hez. Met Kristo hamarah het ñetï epovoz hahan hezat pi baval hat tovai añaraboz zakep tat paru meñizovai soohavoz zut ari amun baval hat nae nap arim modariz zakep tat paru meñizovai sameg.

9 Met aban nap epat hapan, "Ne Godiz aliz tinavok samohop ev." Pot pi haovai pim mod napuz kaev ravat hepanez pop aliz povok naketü, oñ am kuturutak het sohopan. 10 Met aban nap pim modariz zakep tat loporï manohopanez pop pi rotap Godiz aliz tinavok sohopanezaek, pim etañ tin etet sohot ñodat non horioroh nasotü. 11 Met rotap aban nap pim modariz kaev ravat hepanez pop pi am kuturutak het betezam sat em tohopan. Tapanen kutur potahö pim hodadeo bamezohopanen et narë hepanezaek pi nonoroz etet tin sohopanez kut tat hepan.

12 Met ari nem ñarohol, Kristoz ñomahavoz homegin pi arim horiñ ba ol beteh, pot ravat hez, povoz ne arimaz homet ñetï epov ev menamoh. 13 Met ari aban koravori, batam nonair nai mapotü bonorah Iesu pi heh, ma petev pi am het tokat pohazao am hepanez popuz ari tin hodad hakez, povoz ne arimaz homet ñetï epov ev menamoh. Ma ari aban ro houavehol, Seten ari moreg etamah, oñ ari rez kin tat tin tovai sameg, povoz ne arimaz homet ev menamoh. 14 Ma ari nem ñarohol darim Papapuz ari tin hodad hakez, povoz arimaz homet ñetï epov ne ev menamoh. Ma ari aban koravori, ne maot epat arin añom, Met batam nonair nai mapotü bonorah Iesu pi heh, ma petev pi am het tokat pohazao am hepanez popuz ari tin hodad hakez, povoz ne arimaz homet ñetï epov ev menamoh. Ma ari aban ro houavehol, ari rez kin tat tin kez tat tovai samegiek, Godiz ñetiv arim loporizaroh tin kez tat bat hezaek Seten ritou hameteg, povoz ne arimaz homet ñetï epov ev menamoh.

Dari hamarahazatuz zait natotü

15 Met ham eparah añarab Godiz hom namee het parumauz zaitivoz homeamahat tamahariz zut ari totunei. Ma ham eparah nonair nai hez-potuz zait tat het arim loporizaroh ba ahö batotunei. Met hahöepovokaro homepeken aritï tinavokaro ravapanen ari God darim Papapuz zait tat het homehopeke? Evo, rekot ari pimaz hom namee hepek. 16 Met ari hodad, nariz loporizarohanañ home horiv berevamahan tamah-poñ, ma etañinañ etet zait tamah-poñ, ma parum abatañ ahö ravohopanez hat povor kao tamahhorï map poñ Papapuz hodadevokanañ naem, oñ añarab pot tamah-pori hamaraz hodadevoz berevamahat tamah. 17 Met ham eparar nonair nai hezatur añarab ev het hamaraz hodadevohö zait tat mañamahat tamah-poñ map bon ravapan, oñ dari Godiz hodadevonañ hahan hezat baval hat tovai samegiri bon naravotü, oñ pohazao tin het hek.

Kristoz kaev ravat hezariz ñetiv

18 Nem ñarohol, met petev aliz metes totoi ravah. Met batam paru Kristoz ñetiv haoh-pori epat hahan ari hateveteg, "Met aliz pos totoi ravapanez porah Kristoz kaev ravat hepanez ahö nap ou ravapan." Pot hahan hez, met petev pim ou ravapanez hah-popuz zut mapori ou haravamah, povoz dari hodad, aliz metes totoi ravahan ok tamah. 19 Met hamohpori batam dari Iesuz homet topouroogirah paru darinañ honeo hehan dari parum kapotaz hodad narav heg. Met paru pori dari honeo hegiekanañ hodad modao bat eveteh. Met paru darinañ karar lop honerï ravat hegitin, dari am heg narab, oñ paru Kristozari narav, povoz dari Kristozari evetet main ravahan parum pot tah-kap pot dari hodad raveg.

20 Met ari paru poriz tamahavoz zut tameg bon, oñ Kristoz Pul Tinap ari anahan arinañ honeo hez, povoz ari pim ñetï rotapuvoz tin hodad haravat hez. 21 Met ari Kristoz ñetï navoz kut tat hezavoz homet ne ev menamoh bon, oñ ari map hodad haravat hez. Met aban pori Kristoz ñetï rotapuv hamah bon, oñ ñetï moreg hamahavoz ari hodad hakez. 22 Met aban nap pi Iesuz epat hapan, "Met Kristo God ba ou batat meepanen erapanez batam hahan hez-pop pi Iesu bonop ok." Pot hapanez aban popuz epat hapek, "Met aban okop pi moreg hamahap ok." Met pi tairap Iesuz pot hapanez pop Kristozap narav het pir Papap kos rez manat okat hapan. 23 Met Iesuz kapotaz pot bavai hat kos rez manapanez pop pim Papap God amun honeo kos rez manapan. Ma aban nap Iesu Godiz ropuz homeo badae batat hepan, povoz Iesur Papap amun parup honeo aban popunañ hepan.

Pul Tinap hodad tinao anohopan

[24] Povoz arimauz tin korav hepekepuh
ari batamohanañ ñetï hahan hezan
hateveteameg-rotap pov arim loporizaroh
tin bahorë hat hezei. Tepekepuh ari Godir
pim rop Iesunañ tin honeo het hepek. [25] Met
Kristo ev hamarah erat het dari pinañ karar
pohazao het tin hekaz au añah-ñetiv dei
hateveteg.

[26] Met ev aban moreg etohot non hori-
oroh emeepanen sepekez zait tat hezariz
ñetiv ne arin añoh. [27] Oñ Kristo pim Pul
Tinap haanahan arim loporizaroh hezaek,
mod hamoh-pori Iesuz ñetiv ev hat ñetï
moreg nañ arin añamahan ari bagaa navat
tameg-pov tin bon. Oñ Pul Tinap hodad
tinao anamah-pop pi hodad moreg nao
naañairap ok, oñ ñetï epovoz kapot tin ho-
dad ravepekez hat rotap nenao arin añairo-
hopan. Povoz aban moreg hamoh-poriz
añohopanez ñetï poñ barotap batotunei,
oñ Pul Tinapuhö hodad tairao anohopanez
nen pov baval hat tovai sohot Kristonañ
honeo tin hezei.

Godiz ñaroholoz ñetiv

[28] Kar nem ñarohol, met petev pinañ ho-
neo dari tin hek, povoz pi maot abarahanañ
erapanez porah dari piin etet tair etapan
batah, pot homet ñaihet tat iz naravotü,
oñ lop tinarizaronañ pim nakoe sat hek.
[29] Met Kristo pi tinaharam tamahap ok, pov
ari pimaz hodad hakez, povoz añarab pim
zut tinaharam tovai sohopanez porin ari
etet, "Paru okori Godiz ñarohol ok," pot
parumaz hahopek.

3

[1] Mai eñarohol, darim Papap darimaz za-
kep ahoam tat tin etamah. Tat pi epat dari-
maz hamah, "Met paru nem ñarohol ok."
Pot pi hakah, povoz rotap dari pim ñarohol
haravat hez. Oñ paru ham añarab nari
Godiz hodad narav, povoz dari pim ñarohol
raveg-kap pot paru amun hodad nat hez.
[2] Nem hatari, met dari Godiz ñarohol ravat
hez, oñ tokat abarah darim heriñ tair ravat
hek-povoz kapot petev dari hodad narav,
oñ dari epat hodad hakez, Kristo maot
ourah erapanez porah dari pim herisir hep-
anezavon etekan pim zut dari bavatapanen
tinavonañ hek, pot hahan hez-povoz dari
hodad. [3] Met dari tokat pi maot erapa-
nen pim zutari ravat hekaz hat biñ ravat
het homeamegiri epat homevai sohok, Met
Kristo lop horï narinañ bonop ok, oñ lop
tinarinañ het tinaharam tamahap, povoz
dari pim tamah-taput darim loporizaroz tin
korav het tovai sohok.

[4] Met God epat hah, "Ari tovai horiñ
tohotunei." Pot pi hahan hez, povoz nari
horï poñ am tovai sohopanez pori pi kos rez
manat pim ah ñe hahan hezao elohopan.
[5] Met ari hodad, Kristoz loporih pi zait horï
nao bon hezap ok, oñ dari añaraboz horï
tamegiñiz kezao bavon batapanez hat ev
hamarah erat ou ravah. [6] Povoz paru tairari
Kristonañ honeo hepanez pori zait horï poñ
am tovai nasohotü, oñ paru tairari zait
horï poñ am tovai sohopanez pori pim erat
darimaz hat tah-kap potaz tin hodad narav
hezaek, am potam hepanepuh pinañ honeo
paru naketuzari ok.

[7] Nem ñarohol ravat hezari, met ari ganö
aban mod nari, "Dari Kristozari eveg, rekot
horiñ am tovai sohok," pot paru moreg
añohopanen barotap batepek hezavoz ne
homet maot epat arin añom, Met añarab
Kristozari pi tinaharam tamah-povoz zut
paru tin tohot hez. [8] Oñ batam nonair nai
bonorah Seten moreg pop piuhö kapot tat
horï nao tahapuh mapoñ tovai emamah,
povoz pim zut añarab tairari horï tovai
samah-pori pimeri ravat hez. Met Godiz
rop moreg popuz gog tamahao pohazao
bavon batapanez hat ev hamarah erat ou
ravah. [9] Met nap pi Godiz ñarop ravat
hepan, povoz God pim Papap ravat hep-
anen pim Pap popuz hezhez tinao piitï
ou ravat hepan. Tapanen pi rekot am
horiv tovai nasohotü. [10] Met Godiz ñarohol
pat tamah, met Seteniz ñarohol amun pat
tamah, povoz dari rekot parum tamahat
etet kapotaz tin hodad ravakaz ñetiv ev.
Met paru horiñ am tovai samah, ma parum
modariz zakep tat tin namet tamah-porin
etet dari epat haok, "Met eperi Godiz ñaro-
hol bon, oñ Seteniz ñarohol ev," pot haok.

Nae nap zakep tookazao ev

[11] Met ari Iesuz ñetiv hatevetet homeo
badae bategiekanañ, dari nae nap zakep
tat modari loporizaro manookaz ñetï katë
epov hahan hezaek hateveteameg. [12] Met
dari modari loporizaro manohok, povoz
batam Adamiz rop Ken pi popuz horï
tahavoz zut natotü. Met Ken pi Seteniz
hahat baval hat horï tohot pim bosip Abel
tin toohan etehot pimaz gitait ravat ur
ñomah.

[13] Povoz nem modari, ari tin tovai so-
hopeken ham añarab Godiz zait natari
arimaz kaev ravat hepanen home midin
tat, Tairaiz epat etamah, pot hometunei.

14 Met paru modariz kaev ravat tamah-
pori ñomat horï ravapanez nonoroh samah,
met dari pot nat, oñ dari modariz za-
kep tat loporizaro manameg, povoz epat
hameg, “Met rotap dari ñomat horï ravakaz
nonoroh emoogiek betet petev pohazao tin
het hekaz nonoroh sameg.” 15 Met aban
nap pim mod napuz kaev ravat tamah-
popun God eteamahan pim mod pop ur
hañomamahavoz zut ravat hez. Met dari
hodad, nap pim modap ur ñomapanezaek
tin pohao het hepanez nonoroh nasotuzap
ok, povoz nap pim modapuz kaev ravat
hepanez-pop amun non tin pooroh naso-
hotü.
16 Met Kristo darimaz zakep tat pim heris
biririï hepanez hom namee, oñ tin etapanez
hat pi ñomah. Met pot etah, povoz dari
modariz zakep tat loporizaro manookaz
kap pot ba ou batah. Met pim pot eta-
havoz zut, dari amun darim modariz zakep
tat paru tin hepanez hat paru tin meto-
vai sookan modari emenapanez hapanen
dari parumaz kaev naravotü, oñ am rez
kin tat tin metohok. 17 Met nap nonair
naitunañ hepanepuh etepanen pim mod
nap gipiz ma mod natü bon hepanen etet
zakep tat naman het, “Ne God loporï manat
hezap ev,” pot pi hapanen pim hapanezao
moregao ravapan. 18 Nem ñarohol, met
dari betezam giz nenañik modariz zakep
metookaz ñetï nenao haokan tin naravotü,
oñ rotap loporizarotihanañ homet paru-
maz zakep tat tin metohok, povoz rotap
ravohopan.

Dari Godiz ñaihet natotuz ñetiv

19-20 Met darim modariz loporizaro manat
tovai sohok, povoz dari rekot epat haok,
Met dari ñetï rotapuv baval hat tovai same-
giri ev, pot haok. Oñ darihanañ nap nim
horï tooñivoz homet, Mai pi ne hañ horiv
netapan hezag ee, pot ni homet loporih
honoñai tekezapun epat ne nañom, Met
God pi map nonair nai tamegituz hodad
hakez, povoz ni pimaz homeo badae batat
hezavoz pi hodad hakezaek pimaz ñaihet
natotü, oñ lop tinarinañ pim etañik tin
hekë. 21 Nem modari, dari tokat hañ horiv
bakaz ñaihet tat darim loporizaroh hon-
oñai nat hek, povoz dari Godiz etañik kez
ravat tin rouvat hek. 22-23 Met Godiz hahan
hezat ev, Ari nem rop Iesu Kristoz homeo
badae batohozei. Met nem ropuz hah-epat
amun ari tat nae nap zakep tat tin meto-
hozei. Met pim hahan hez-okat dari tat pim
zaitivok sameg, povoz met tairaiz piin mañ
mañameg-poiz pi hatevetet anamah. 24 Ma
dari Godiz hahan hezat baval hat haovai
tovai sookaz pori tin Godinañ honeo hekan
pi amun darinañ karar hepan. Met pim
Pul Tinap anahan darim loporizaroh het
hodadeo anamah, povoz dari epat hameg,
“Rotap God darinañ honeo hez.”

4

Pul Tinapur hodad horivoz ñetiv

1 Met nem hat tinari, petev aban moreg
nari zeisikaroh sat em tohot paru epat
hamah, “Dei Godiz ñetiv ourah hamegiri
ev.” Pot paru hamah, povoz aban nap,
“Godiz Pul Tinap nem loporih hezan ne
pim ñetiv ev hamoh,” pot hapanen ari hat-
evetet zuam barotap batotunei, oñ Godiz
Pul Tinap hodadeo manamahan hamah,
ma pi pat naekanañ hodad horiv bat okat
hamah, pot homet pi zu metat etei. 2 Met
pi pot zu metat etepeken rotap pi Godiz
Pul Tinap hodadeo manapanen hahopan,
povoz Kristoz tah-kapotaz epat hapan,
“Met God Iesu Kristo meehan ev hama-
rah erat abanap ravah.” Pot hapanen,
Aban epop pi rotap Godiz Pul Tinapuhö
hodadeo manamahan ok hamah, pot ari
hodad ravepek. 3 Oñ aban nap Kristoz
hamoh-kap epat bar nak tapan, povoz ari
epat hapek, “Evo, aban epop pi Godiz Pul
Tinap hodadeo namanapuhö ev hamah.”
Pot pimaz hapek. Met Kristoz kaev ravat
hepanez horï pop tokat erapanez ñetiv ha-
han hezaek ari hat haveteg, oñ rotap pim
hodad horiv petev hamarah haemat hezan
arin ev añamoh-pori Iesuz kapotaz bavai
hamah.
4 Oñ nem ñarohol, ari Godiz ñarohol ravat
hezan pim Pul Tinap arim loporizaroh hez,
povoz arim kezao ahoam, oñ mod hamoh-
moreg aban poriz kezao aviam, povoz ñetï
moregao añamahan ari ok barotap navat
tameg. 5 Met paru aban moreg pori hama-
rahazatuz hodadevonañ het okat hama-
han ham añarab parum modari zait tat
hateveteamah, 6 oñ dari ham añarab poriz
zut bon, oñ dari Godizari ravat het pi-
mauz ñetiv hamegin pim añarab modari
hateveteamah, oñ añarab pimaz zait natari
paru hat navet hez. Pot dari añarab main
main tameg, povoz rekot Godiz Pul Tina-
punañ het pim ñetï rotapuvoz kapot hama-
hariz, ma aban hodad horivonañ het ñetï
moregao hamahariz, dari tin hodad ravo-
hotahoh hek.

God darimaz zakep tamah-ñetiv

7 Nem modari, met dari nae nap zakep
tat loporizaro manookaz hodad pov God
pimauhanañ emamah, povoz dari taput to-
vai sook. Met nap pim modariz zakep tat
loporï manohopanez pop Godiz ñarop ravat
het pim kapotaz tin hodad ravat hepanezap
ok. 8 Met ne epat arin añom, Nap pim
modariz zakep natotuz pop God darimaz
zakep ahovonañ hezapuz kapotaz tin ho-
dad naravotuzap ok. 9 Met God pim rop
ham eparah meehan erat darim horiv bat
ñomahapuh dari pohazao tin het hekaz
nonor ba ou batahan, God darimaz zakep
tat lop masak etamah-pov ou ravah. 10 Met
pi darimaz zakep tahavoz kapot ev. Met
dari Godiz zait tat loporizaro maneginahoh
pi hañ darimaz zakep tat loporï anah bon,
oñ pi pimauhö mamog darimaz zakep tat
pim rop meet pot mañah, "Met ni horat
añarab okoriz parum horï tamahañiz hañiv
bapanez au hahon hezaek, ni sat hañ horï
pov bat ñomeken parum horiñ rekot ba ol
beteman paru maot deipinañ tin honeo ra-
vat hepan." Pot pim ropun mañat meehan
erahan darimaz zakep tamah-kap pot ou
ravahan dari etet hodad raveg. 11 Povoz nem
hatari, pi pot darimaz zakep tat eñizahavoz
zut dari amun taput tat darim modariz
zakep tat loporï manovai sookan tin ravo-
hopan. 12 Met dari Godin et narë, oñ nae
nap meñizat tin metovai sohok, povoz pi
darinañ honeo hepanen pim zakepiv darim
loporizarotï ahö ravat tin hepan.
13 Met God pim Pul Tinap darim lo-
porizaroh haanahan hakezaek, dari God-
inañ honeo hezan pi amun darinañ ho-
neo hez-epov dari hodad hakez. 14 Met
darim Papap pim rop meehan erat dari ham
añarab horï hegiek maot pimeri ba avata-
panez hat ñomah. Tahan dei aposor aban
modari deim etañinañ eteogin toohat ñetiv
arin añovai sameg. 15 Met aban nap pi ourah
epat hahopan, "Iesu pi Godiz rop ok." Pot
hahopanez popunañ God hepan, ma aban
pop pi amun Godinañ honeo hepanezap ok.
16 Met God darimaz zakep tat loporï ahoam
anamahavoz dari pimeri ravat hezarihö ho-
dad tat barotap batameg.

Met God pi zakepivor masakavoz kapotaz
maup hez. Povoz aban nap pim zut tin
povonañ honeo het tovai sohopanez pop
Godinañ honeo hepanen met God pinañ
honeo amun hepan. 17 Met ev ham eparah
Kristo pim Papapuz zait tat loporï manat
pimaz ñaihet nat hehavoz zut, dari amun
darim Papapuz zait tat loporizaro pihar
manovai sameg-pov ahö ravovai sohopa-
nen, tokat an etapanez aliz posik, God dari
hañ horiv etapan hezag ee, pot homet dari
ñaihet natotü, oñ pim nakoe sat biñ ravat
lop tinarizaronañ hek. 18 Met Godihö dari-
maz zakep tat loporï anamahavoz dari tin
hodad tat homeo badae batat hek, povoz
pi hañ horiv etapanez homet dari pimaz
ñaihet natotü, oñ nap Godiz ñaihet tapanez
pop God pimaz zakep tat loporï manat hez-
kap pot pim loporih hodad narav, povoz pi
epat hamah, Ne hañ horiv netapan hezag
ee. Pot homet pimaz ñaihet tamah.
19 Met Godihö garos darimaz homet lo-
porï haanah, povoz dari pimaz zait tat
darim modariz amun loporizaro manameg.
20 Met nap, "Ne Godiz zait tat loporï man-
amoh," pot hahopanezap pim mod na-
pun etet, kaev ravat hepanez popuz ha-
panezao moreg ravat hepanezao ok. Met
pot menohovoz kapot ev. Met hamoh-
pop pim modapun et hareamah, oñ zait tat
loporï naman hepan, povoz tair tat God pim
et narez-popuz zait tat loporï manapan?
Evo, rekot pop loporï namanotü. 21 Met
Kristoz hahan hez-epov maot arin añom,
Met Godiz zait tat het loporï manohopanez
pop pim modariz amun zait tat loporï
manohopan.

5

Dari horiñ ritou metameg

1 Met tairap, "Batam God meepanen era-
panez au hahan heh-pop pi Iesu tapup ok,"
pot hamahap pi Godiz rop ravat hez. Met
tairap darim Papapuz zait tat hepanez pop
pim ñaroholoz amun zait tat hepan. 2 Met
dari Godiz zait tat pim hahan hezat baval
hahot hek, povoz pim ñaro modariz amun
zait tat loporï manat tin meñizovai sohok.
3 Met dari Godiz betezam zait natotü, oñ
pimaz zait tat pim hahan hezat baval hat to-
vai sohok. Met hahan hez-poñ honoñai nao
dari etohopanezañ bon, 4 oñ God dari pim
ñarohol ba avatahan hezari rekot poñ baval
haovai sohot pimaz homeo badae batohot,
ham eparaz hodadevok berevohopanez zait
horï poñ betet epat homeok, Met Kristo
eñizohopanen dei horï poñ tovai nasohotü.
Pot dari homehot kez tat hek, povoz pim
hahan hez-poñihö honoñai nao dari nae-
totü. 5 Kar, añarab tairari, Iesu pi Godiz rop,
pot homeo badae batohopanez nen poriz
loporizaroh zait horï poñ ritou tat betet tin
tohopan.

Iesu Kristoz kapot ba ou batah

[6] Met Iesu Kristo abarahanañ erat hehan
ivoh memeeh, met tokat zirah pim uveo
darim horivoz hañiv pot ravahan pi ñomah.
Met pim ivoh memeeh-nenavoz homet dari
pimaz hodad raveg bon, oñ pim ñomah-
povoz amun homet pim kapotaz hodad
raveg. Met Godiz Pul Tinapuhö ñetï ro-
tapuv hamahap-ok, povoz pim kapotaz
tin hodad ravakaz hat hodadeo anamah.
[7-8] Povoz ivoh memeeh-pov, ma ñomah-pov,
ma Pul Tinap paru honeo ravahaek Iesu
pi Godiz rop kap pot ba ou batahan dari
etet hatevetet hodad raveg. [9] Met dari
ham añaraboz tamegit homei. Met aban
nap ñetï rotap tin nao hamahan, "Rotap
ok pi hamah," pot dari hameg. Oñ God
pot hamahan dari barotap batameg-eperi
pi ritou etat hez-ahö pop pim ropuz ñetï
rotapuv hakahan hezaek dari, "Rotap ok
hahan hez," pot hahokan tin ravohopan.
[10] Met povoz dari Godiz ropuz homeo badae
batamegiriz loporizaroh pim ropuz ñetï
rotapuv hez, oñ nap God, "Iesu nem rop
ok," pot hahan hez-ñetï ahö pov hatevetet,
"Ñetï moregao ok," pot hapanez pop pi God
ñetï moreg hamahap ok, pot bavatapan.
[11] Met Godiz ñetï rotap bat hekazao ev, Met
pim rop meehan ev hamarah erat ñoma-
haek, pi dari pohazao tin het hekaz kapot
ravat hez. [12] Met paru tairari ro popunañ
honeo het sat em tamah-pori tokat paru
pohazao tin het hepanez nonoroh samah,
oñ paru mod tairari pinañ honeo nakez-
pori non tin pooroh paru nas.

Dari pohazao tin het hekazao

[13] Met ñetï menamoh-epeñiz kapot arin
bar añomaz ev toh. Met ari Godiz ropuz
ñetiv bat hezari rotap pohazao tin het
hepekez nonoroh hasameg, met ganö ari
pot hodad nat hepek hezavoz homet ne ev
menamoh. [14-15] Met God pi nenap tinaharam
tamahap ok, povoz dari tairañ tookan pi
etehopanen tin ravohopanez nen poñ am
tovai sookapuh, dari tairavoz tekï tat piin
mañ mañookan pi hatevetet dari naeñiz
tohopan bon, oñ pi hatevetet eñizohopan,
pot dari tin hodad hakez. Povoz dari pimaz
ñaihet natotü, oñ kez tat het dari eñizo-
hopanez am mañ mañovai sohok.

[16] Met ni nap eteken nim mod nap Godiz
homeo badae batat hepanez pop ñomat
horï naravotuz nao tapanen etekepuh, God
meñizapanez mañ mañekë. Pot teken horï
tapanez pov God ol betet pi meñizapa-
nen maot tin hepan. Met ev paru horï
tapanen horiek meepanen nasotuz poriz
mañ mañekez ev hamoh. Oñ nap ñomat
horï ravapanez nonoroh am sohopanepuh
maot non tinaoroh emapanez kaev ravat
hepanen etekë, povoz pimaz Godin mañ
mañekez ne niin nanañotü. [17] Met dari
hodad, añarab tin nat-poñ map horiñ ok, oñ
horï nañ ñomat horï naravotuzañ ok.

[18] Met dari hodad, Godiz ñarohol horï to-
vai nasohotü, oñ pim rop tin darimaz korav
hezaek Seten horï pop rekot dari bahorï
naavatotü.

[19] Met darim hodad hakez-modao ev, ham
añarab map narizaro horï popuz marasik
het pim zaitivok hamahat tovai samah, met
dari pot nat, oñ Godiz ñarohol ravegiri ev.
[20] Met God pim rop meehan erat hama-
rah ou ravahapuh dari God ñetï rotapuvoz
maupuz tin hodad ravookaz hat hodadeo
haanah. Met Iesu darimaz hat erat pot
tah, povoz petev dari pinañ honeo het sat
em tamegiek, Godinañ amun honeo hez.
Met pi map Ahop ravat pohazao tin het
hekazavoz maup ok.

[21] Nem ñaro tinari, nem ñetï meteo ev,
Met ganö ari god moreg narihö eñizo-
hopanez homet gog nao tamah-poñiz zait
tat eñatak sohopek hezavoz arimauz tin
korav ravat hezei.

(Zoniz ñetiv menahat nen ev.)

2 ZON
Ñetï garosikao

2 Zon ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Zon tapup ñetï mod epov menah. Met añ tinapur tet tinap menahan hezavoz aban hodadevonañ nari añ menah-poñariviz pot hamah, Met Zon pi Iesuz añarab togü nataz koravopuz homet añ tinap pot zu tat menah, met pim togü modataz koravopuz homet tet tinap pot zu tat menah, met togü potakaroh hehariz homet ñarohol pot menahan hez.

Met ñetï epovok amun ganö aban nari moreg hat Godiz ñetiv bapat batat añarabon mañohopanen barotap batapan hezavoz homet parun mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 60-z zut bon tahan Zon ñetï epov menat meeh.

Zon ñetï tokat epov menah

1 Met ne zeisikaroh añarab Iesuz toguñ
ravat hezariz gog aban koravop ev, met
ni añ tin napur nim ñaroholoz homet ñetï
epov ev menomaz toh. Met rotap ne ari-
maz zakep tat nem loporï ari anamoh, oñ
ne nenapuhar pot tamoh bon, oñ añarab
darim Amipuz ñetï rotapuvoz tin hodad het
hamah-modari amun arimaz zakep tamah.
2 Met darim loporizaroh ñetï rotapuv hat-
evetet bizegin hez-pov pohazao darinañ
hepanez homet hez, povoz dei arimaz za-
kep tameg.
3 Met darim Papap Godir pim rop Iesu
Kristo dari masakavor zakepiv anohopanen
lop tinarizaronañ het, dari ñetï tin rota-
puvoharam haovai sohot nae nap modariz
zakep tat meñizovai sookaz ne añamoh.

Dari zakepivonañ het tovai sook

4 Eñarohol, met ñetï rotapuv baval hat
God darim Papap dari tookaz hahan hez-
taput nim ñaro ninañ honeo hez-nariz to-
vai samah-ñetiv haovai emoohan ne hat-
evetet biñ ravoh. 5 Povoz arin epat añom,
Met dari nae nap modariz zakep tat loporï
manovai sook. Met pot añamoh-epov ñetï
katë magei nao ne arin ev naañ, oñ garos
hakahan hat havetet haovai sameg-tapuv
ev. 6 Met dari Godiz zait tat pi loporizaro
manak, povoz pim hahan hezat tovai sohok.
Met pim hahan hez-ñetï katë epov batamo-
hanañ ari hat haveteameg-tapü epov maot
arin ev añomaz toh. Met ari nae nap arim
modariz zakep tat zaitivonañ tin metovai
sohozei.

Dari Kristoz ñetiv kez bat hek

7 Met petev ham eparah zeisikaroh aban
moreg hamah-nari epat haovai samah,
"Met God Iesu Kristo meehan erat het
abanap narav." Pot hamah-pori Kristo kos
rez manat het ari Iesuzari moreg etapanez
hat paru okat hamah. 8 Povoz tokat ari hañ
tinao bepekez homet gog ahot tat pim non
tinaoroh hasamegiek, betepeken betezao
ravapanen hañ tinao nav tepek hezavoz,
arim loporizaroz tin korav ravat het moreg
hamah-povon hatevetetunei. 9 Met tairari
Kristoz ñetiv hahan hezat tin bat nakez,
oñ parumauhö hodad modañ bat bahoneo
batat hamah-porinañ honeo God nakez,
oñ God darim Papapur Iesu Kristoz ñetiv
tairari tinam bat hez-porinañ honeo ravat
pi hez. 10 Met nari arim hepekezaek emat
Iesu Kristoz ñetiv arin añovai ñetï mod
nao parum homevok bahoneo batat aña-
panen hatevetepek, povoz pori arim zeiñik
emapanez mañotunei. Ma, "God ari eñi-
zohopanez zait teg," pot paru porin amun
mañotunei, oñ bazei manepeken sap. 11 Met
ñetï moreg horï pov arin añapanez pori tin
meñizepek, povoz parum horï hahopanez
pov ari pot metohopeken am hahopanen
tin naravotü.

Ñetï meteo

12 Met ne ñetiñ ahoam añomaz
homeamoh-poñ ev tep epeek namenotü,
oñ totoi ne ak haemomaz toh, povoz
emoman dari topourat ñetï hamoh-poñ
nae nari mañohot tin hodad ravat biñ ravat
hek.
13 Met nim sau tin God pi ba ou batah-
popuz ñaro ev hezari arimaz homet, "Ari
tin hezei," pot hah.

(Zoniz ñetiv menahat nen ev.)

3 ZON
Ñetï garosikao

3 Zon ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Zon ñetï epovok aban pim hatap Gaias popuhö Iesuz togut ravat hehariz tin metovai soohavoz homet ñetï biñao menat mañah. Tat aban Daiotrepis popuz horï toohavoz ñetï hodadeo amun menat piin mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 60-z zut bon tahan Zon ñetï epov menat meeh.

Zon ñetï met epov menah

1 Met ne añarab zeisikaroh Iesuz toguñ
ravat hezariz gog aban koravop ev, Gaias ni
nem hat tinap nimaz homet ne ñetï epov ev
menomaz toh. Met deip ñetï rotapuv baval
hat tovai samegiek, ne nimaz homet nem
loporï nihar nanamoh.
2 Met nem hat tinap, ni Iesuz nonoroh
tinam sohot hodad tinavonañ hez-pov ne
hodad, met honoñai nañ niitï berevapanen
pim gogot tovai sameñiek, betekë hezavoz
Godin nimaz mañ mañamoh. 3 Met ni tinam
tameñip, deipim mod Iesuz homet hez-
nari ev emat epat neen nañah, "Met aban
Gaias pi Iesuz ñetï rotapuv baval hat tin
tovai samah." Pot nim tameñivoz paru
hahan ne hatevetet biñ ravoh. 4 Met ari
añarab tairari Iesuz ñetiv añoohon ari pi-
maz homeo badae batat hezaek, nem ñaro-
holoz zut ravat hez, met ari pori ñetï rotap
povonañ tin het tovai samegin ñetiv hama-
han ne hatevetet biñ pimau ravamoh.

Gaias gogot tin tooh-ñetiv

5 Met nem hat tinap, ak nimatak Iesuz
ñetiv tin añarabon mañovai hotohanañ
aban nim unun nari emamahan, bat em
batat ni parumaz tin korav het masak
metameñivoz, 6 paru porihanañ nari ev
emat ñetiv hahan dei hateveteg. Povoz
niin epat nañom, Erom, aban pori nimatak
emat hepanepuh maot zei modatakaroh
sapanez tapanen ni tairatü parum tekï
tapanez potü maneken bat sapanen, God
pot paru ni metekezavon etepanen tin
ravapan. 7 Met pot emamah-pori Kristoz
gogot tohopanez homet parum zei kapoñ
betet zeisikaroh mañovai emoohan, zei
posikaroh paru tairari Iesuz hom namee
heh-pori rekot pim gogot tohopanez monis
ma mod nai amun naman tah. 8 Povoz dari
Iesuz añarab aban gog pot tovai emamah-
pori, ma parum zut tovai emohopanez pori,
meñizat manookan paru Kristoz ñetï rota-
puv an pap manat hepanezavoz gogot tovai
am sohopan.

Daiotrepis popuz ñetiv

9 Met batam ne Iesuz añarab ak nimatak
togü manat tovai samegiriz homet tep nae
menat arihaz meehon haemah. Tahan aban
Daiotrepis nenap arim ahop ravat hepanez
zait tat hez, povoz pi nem tep poe mee-
hon emahan pi bat rekö nak, oñ bazei
manat hez. 10 Met pi pot tah, povoz ne
ak emomapuh, pim horï tamah-poñ ba ou
batat haoman hatevetepek. Met pi pop
nemaz ñetï moreg horiñ haovai sohot nem
abatao bahorï batamah. Met horï nen pov
tamah bon, oñ Iesuz añarab modari zei mo-
datakarohanañ arimatak emamahan, aban
pop pi pat pori bat em navat tamaha-
puh, zei potak nari bat em batat tin meto-
hopanez tamahan, pi aban horï pop paru
bagaa batat epat mañamah, "Ae, met ari
aban emah-pat okori bat em batepek, povoz
maot dei Iesuz añarab togü manookan ari
emat deinañ karar togü namanotü, oñ main
ravat betezari hepek." Pot ñetï horï moreg
pov parun mañat bagaa batamah.

Demitriasiz ñetiv ev

11 Nem hat tinap, horï tovai samah-narin
ni etet parum tamahat totun, oñ tairari
tin tovai samah-porin etet parum tama-
hat tohoz. Met rotap añarab tin tamahari
Godizari ok, oñ tairari horï tovai samah-
pori pimaz hodad naravari ok.
12 Met aban Demitrias pop Godiz ñetï
rotapuv baval hat tin tovai samahavon
modari etet, "Tin ok tamah," pot pimaz
hamah. Met dei amun pim tamahavon etet,
"Pi tin ok tamah," pot pimaz dei hameg.
Met ari hodad, dei ñetï rotapuvohar hame-
giri ev.

Ñetï meteo

13 Met ne niin nañomaz ñetiñ ahoam hez,
met ne tep epeek ñetï poñ map menomaz
zait nat. 14 Oñ ne totoi ak emomaz toh,
povoz emoman deip toutat ñetï hamoh-poñ
nae nap mañopain.
15 Met ni lop tinarinañ hekez ne Godin
mañ mañamoh. Met ev nenañ het Iesuz
homet hezari ni tin hekez homet hahan
ev menoh. Met añarab ninañ ak het Iesuz
homet hez-pori amun tin hepanez dei zait
tat hameg.

(Zoniz ñetiv menahat nen ev.)

ZUD
Ñetï garosikao

Zud ñetï epovoz ñetï kapot ev. Met Zemis popuz bosip Zud ñetï epov menahap pi amun Iesuz bosip ok. Met aban moregari Iesuz ñetiv bapat batat añarabon mañat ba in balavï metoohaek, 2 Pita Pitahö ñetï menahavoz zut, Zud amun tapuvoz homet ñetï epov menah.

Met Iesu abarah hasahan krismasañ 50-z zut bon tahan pi ñetï epov menah.

Zud ñetï epov menah

1 Met ne Zud, Zemis popuz bosip, ne
Iesu Kristoz gog abanap ev. Met ne ari
God ba ou avatahan pim ñarohol ravegin,
God arimaz zakep tat hezan, Iesu Kristo
tin arimaz korav ravat hezavoz homet ñetï
epov ev menomaz toh.
2 Met God zakepivor masakao ari
anohopanen lop tinarizaronañ hepekez
pov aritï an pap manohopanez ne zait toh.

Iesuz ñetiv bapat batoohao ev
2 Pita 2:1-18

3 Met nem hat tinari, ne ñetï ahö nao
bon, oñ epat arin añom. Met dari houlori
Iesuz ñetiv bat tamegin, God maot pimeri
ba avatamah-ñetï poñikanañ nao menat
arin añomaz ne zait tat homet hehö. Oñ
petev God hodad modao ne nanahaek, epat
arin añomaz ev toh, Met Godiz homeo
barotap batat tovai sookaz ñetiv dari pim
añarab hatevetet bahorë hat hekaz haana-
han hezaek, dari ñetï pat nao bahoneo
navatotü. Oñ petev aban nari ñetï pov
bapat bavatat hamah, povoz ari kez tat
pim ñetï tin nen povohar bat het modarin
tinam mañohozei. 4 Met arin añoh-epovoz
kapot ev, Met aban nari parum lop hori-
rizaro ba iz batat ñetï moregao arin aña-
panen, parunañ honeo ravepekez hat arim
ñaravatak emat hez. Met aban hamoh-
pori Godiz ñetivoz tin hom namee het epat
moreg hamah, "Met dari Godiz masakavok
samegiek, pi darim horiñ ol betet hañiv
naetotuz hahan hez, povoz darimauz za-
itivok takaz tairañ am tovai sohok." Pot
paru haovai Iesu Kristo darim ahö nenap
ravat hez-pop kos rez manat, "Pi darim
ahö bonop ak," pot hamah. Met aban
pot hahopanez pori rotap hañiv bat horï
ravapanez batam ñetiv hamenahan hez.
5 Met paru God kos rez manamah-pori
hañ horiv tokat bapanez ñetiv hahan hezao
ari hahodad, oñ unun manepek hezavoz ne
arin epat añom. Met batam Israel añarab
Izip zeisik hehan bahorï metat kakam
ahov metoohan, God paru meñizat mapori
zei posikanañ baverevahan emah. Met
tokat paru tapurihanañ nari pim maña-
hao elat barotap navat hehan pi pori men
ñomah. 6 Met enzol nariz tahat amun añom.
Met batam enzol tin heh-porihanañ nari
Godihö paru nao tapanez mañah-pot paru
nat, oñ paru pi ritou metapan hat pim
parun mañahao elah. Tahan pori biñinañ
demat kutur ahotaz lopotak betehan poek
hez. Met tokat God ñevok evizapanez ha-
han hez-aliz ahö posik hañ horiv meta-
panez au mañahan hez. 7 Met parum pot
pim ñeo elahavoz zut, batam Sodom ma
Gomora zei ahö potakaroh añarab heharir,
zei potakaroz totoi hehari, paru Godiz
ñeo elah. Tahapuh paru betezam nae
nari bohot het abanari aban modariz zait
tat paru honeo horï ravat pot nañ tooh.
Met pot tooh-pori hañ horiv metapan hat,
God it pohao ñadohot hezañad rañizat zei
ahö potakaroh betehan paru mapori ña-
dat ñomah. Met pot metahavoz zut ganö
dari taput etapanen itiñadek ñadak heza-
voz homet, hodad tinao bat het tinam tovai
sohok.

8 Met batam horï toohan hamoh-epovoz
zut petev arim ñaravatak aban emat hez-
pori am taput tamah. Met parum ho-
dadeo ginohan tamahan Godiz hahan hezat
elat, parumauz zaitivok berevamahat horï
ahoñ tamahan parum heriñ horï ravamah.
Pot paru tohot Godir aban nari parum ko-
rav ahori hepanez kaev ravamah, ma en-
zol aliz ahö tinavonañariz batiu tiu bato-
hot, "Betezari ok," pot parumaz hamah.
9 Met enzoliholoz ahopuz abatao Maikel
batam aban Moses ñomahan Seten moreg
popur Maikel parupihanañ tairap Mose-
siz heris bapanez ñetï pov nae nap hah-
porah Maikelin ñai mañat epat mañah, "Pi
ham abanap eveg, ni heken neohö bom."
Pot mañahan Maikel moreg popuz horï
hahavoz homet pimauhö batiu tiu batat
ñetï hañ horï nao piin namañ, oñ epat
mañah, "Darim Amip pimauhö ñetï horï
hañ-okovoz hañiv tokat ni nanapan." 10 Oñ
aban arinañ hezan hamoh-pori Maikel tin
pot mañahavoz zut nak hezari ok. Tat paru
tairavoz kapotaz tin hodad nat hez-povoz
ñetï horï povor kao am hahot hez. Pot
hamahari bol bedehol kapotaz hodad nat

kut het betezam sat em tamahavoz zut,
parumauz zaitivok berevamahat tamahan,
horï poñihö tokat hañ horiv metapanen
horiek sapanez nonor ba ou batamah.
11 Ui mai zakep oe, met paru batam
horï tooh-poriz zut, petev arimatak emat
hez-pori tamah. Met aban Ken Godiz
ñeo elat pimauz zaitivok soohavoz zut
tamah. Ma aban Belam amun monï ahos
bohopanez hat añarab modarin horiñ to-
hopanez mañairoohavoz zut, petev paru
taput tat modarin horiñ mañairamah. Ma
aban Kora popuhö Moses Israel añaraboz
ahop ritou metapan hat ñetï kezao ha-
han, God pi men ñomahavoz zut paru ari-
nañ hez-pori amun ñomat horï ravapanez
nonoroh samah. 12 Met ari Iesuz añarab pim
eñizahavoz homet honeo topourat gipiz
namegirah, paru pori amun emat ari tin
honeo het nepekez hom namee, oñ paru-
mauz tohopanez nenavoz homet hadehol
gipiz napanez rez kek tat namahavoz zut
paru biñavonañ het rez kek tat ahoam
namahapuh, parum lop horirizaronañ arim
topour poñ bahorï batamah. Met parum
horï pot tamahavoz homet epovotï zu tat
ne añom. Met parum hezao utar bono-
rah un emamah-navoz zut hez. Met un
pot nao emamah-porah utar napel hezan
darim adañ tin rapapanezat narav tama-
han, hadao urat un pov am betezam basat
em tamahavoz zut paru pori ari tin naet
het betezam sat em tamah. Ma zi named
uloñ navad het ñu ravamahan maup batiz
beteamahavoz zut, paru ñomat horï rava-
panezat hez. 13 Ma iverï ñai rezat dugdug
tamahapuh elamahan kulupiñ emat ourah
iv haravesik togü manat oraezan eteame-
givoz zut, paru aban pot tamah-pori ourah
horï tovai emamahan dari eteameg. Met
zeiz nañ abarah berevat sat em tamahavoz
zut, aban pori añarab moreg metohopanez
hat zeisikaroh sat em tamah. Met paru pot
tamahari map kutur manat hez-potak sat
hepanez God hahan hez-poek betepanen
sat pohazao het hepan.

Horï tamah-pori hañ horiv bapan

14 Met Adam popuz ro puputip Zaret,
met Zaret popuz rop Inok heh. Met
Inok popuhö aban tokat berevat horï to-
hopanez poriz hodad tat epat hah, "Hat-
evetei, met darim Amip pim enzol tin map
ahovokaronañ erapan. 15 Tapanepuh ev
hamarah añarab hez-mapori ñevok evizat
an etapan. Tat tairari pimaz hom namee
het betezam horï povor kao tamah, ma
Godiz kaev ravat pimaz ñetï horiv hamah-
pori hañ horiv metapan." Met aban arinañ
petev hez-poriz tamahavoz Inok batam pot
hahan menahan hez. 16 Met paru aban
pori parum modariz ñetï horiñ moreg hat,
"Paru okori horï tamah," pot hamahapuh
parumauz abatañ bat hel batat parum zait
horiñiz eñatak tovai sohot hez. Ma modari
tin hepanez hom namee, oñ parum mod
porin mañohopanen parum hahopanezat
tovai sohopanez hat sesekor mañamah. Pot
aban hamoh-pori tamah, povoz tokat hañ
horiv paru manapan.

Tin tovai sohopanez mañah-ñetiv

17 Met nem hat tinari, batam darim
Amip Iesu Kristoz aposor abanari arin epat
añoohavoz homei, 18 "Met Kristo maot er-
apanez aliz metë pos totoi ravovai so-
hopanen, aban nari Godiz hom namee
het parumauz zaitivok homehopanezat to-
vai sohopanez pori het ari pimaz zait
tat hepekezariz kek hat ñebul arin año-
hopan." 19 Met aban pori ari pot eto-
hopanez aposor abanarihö arin añooh-
poriz loporizaroh Godiz Pul Tinap nakez, oñ
parumauz homevok berevamahatam tovai
samahaek, ari Iesuz añarabon ñetï moregañ
añat ba everat bamain main avatamah.
20 Met nem hatari, parum tamah-pot ari
tovai totunei, oñ ari Iesu Kristoz homeo
badae batat hez-pov tin mapov ok, povoz
rez kek tat pim home tin pov arim lo-
porizaroh ahö ravohopanezat tohozei. Tat
pim Pul Tinap ari bakez avatohopanen kez
povonañ het piinmañ mañohozei. 21 Met
darim Amip Iesu Kristo maot erapanez pe-
tev ari ñai bizat etet hez-eparah arim hep-
ekezavoz tin korav het God arimaz loporï
anat zakep etamahavoz homet hezei. Pot
homehot hepeken pi maot erat arimaz za-
kep tat avat tinaek eñepanen, pinañ honeo
pohazao tin het hepek.
22 Met paru añarab tairari Iesuz homet,
Pim ñetiv tin bat hekazao, ma upai nao
ev, pot homehopanezari barotap bato-
hopanez hat zavaruvonañ het ñetï tinao ari
parun mañohozei. 23 Ma añarab nari horï
povor kao tovai sohopanepuh ganö paru
itiñadek sapan hezavoz paru Iesuzari ra-
vat non tinaoroh sohopanez mañairohozei,
oñ ganö parum horï tohopanez poñin ari
amun etet horï taput tohopek hezavoz,
horï poñikanañ ari bazei manat hodad
tinavonañ het ñetï tinao mod porin maño-
hozei.

Godiz biñ mañookazao ev

[24-25] Met God nenap dari tin etamahapuz homet, “Tin etameñ,” pot piin mañovai sohok. Met dari horivonañ hegin pi darim Amip Iesu Kristo meehan erat darim horï toog-poñiz homet hañiv bat ñomah, povoz God dari maot pimeri ba avatamah. Met pi rekot darimaz tin korav hakezaek, dari maot ñodat horï naravotü, oñ pi tokat avapanepuh pimaunañ karar pim alizavok eñepanen biñavonañ tin hekan darimaz pi ñetï horï nao nakaotü. Met pi batamohanañ alizavor kezavonañ het petev am hez, ma tokat pi am hepanezap nonair nai mapotur maporiz korav ahop ravat hezavoz dari homet piin biñ mañovai sohok. Rotap ev añamoh.

(Zudiz ñetiv menahat nen ev.)

REVELESEN
Ñetï garosikao

Revelesen Tokat Ou Ravohopanezañiz ñetï kapot ev. Met Iesuz mañairoohabanari 12 porihanañ Zon pop Iesuz ñetiv añarabon mañovai soohavoz, aban nari kaev ravat pi iv havevoz lopotak ham tit nataz abatao Patmos hameg-potak pi basat kakam zeimakeh memerizah. Met Zon poek hehan, Godiz Pul Tinap potazao bavatat tokat berevohopanezañ ahoam mañairoohan pi eteoh. Tat pim eteohpoñ menahan hezaek rekö hameg. Met dari ñetï epov rekö hamegipuh mapoñ hodad narav hez batah, oñ kap epat ou ravamahan hodad haravameg. Met Iesu Setenir horï modari ritou hametat hepanen paru ñodat pohao horï ravapan. Tapanen tairari Iesuz homeo badae batat rez kek tat tovai sohopanez pori tinaek meñepanen hepan, oñ paru añarab horï tamahari hañiv metohopanen kakamao hatevetehopanez kap pot ba ou batat mañairah.

Met Zon tapup Zon, 1 Zon, 2 Zon, 3 Zon ñetï poñ amun menah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 65-iz zut bon tahan Zon ñetï epov menah.

Tokat Ou Ravohopanezañin Kristo Zonin mañairooh

1 Met tep epatak Godihö Iesu Kriston mañoohat ev. Met piin epat mañah, "Met tokat ou ravohopanez potuz añarab petev hodad nat hezaek tin hodad tapanez ni nem añarabon mañookë." Pot mañahan Iesu pim enzolip meehan erat ne Zon pim gog aban epopun nañat nañairoohan eteohö. 2 Met pi neen nañairoohan eteohö-pot, ma Godir Kristoz haohan ne hateteohö-map poñ, rotapuñ ok, pot ev arin añamoh. 3 Met rotap ou ravohopanez menamohepeñ totoi ou ravohopan, povoz ari tairari tep epatak tokat ou ravohopanezañiz ñetiv rekö hahopekez pori, ma ari tairari hatevetet baval hat tohopekez pori, ari biñ ravat hepek.

Kristoz toguñik hehariz ñetiv

4-5 Met ne Zon ari Esia zeisik zei ahoñ 7 poñik añarab Iesuz togut ravat hezariz homet ñetï epov ev menamoh. Met God batam hehapuh petev am het tokat am hepanez popur pim Pul Tinañ 7, ma Iesu Kristo ari masakao anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh. Met Godiz Pul Tin poñ pim toutamah-tek tin potaz nakoe hez, met Iesu Kristo pi tinam ev hamarah pim Papapuz ñetiv ba ou batoohan eteogip ok, met pi ñomahaekanañ garos ravat maot biriri ravat bal hakah. Tat pi ham eparah aban korav ahö mapori ritou metat petev ahop ravat hez. Met pi tapup darimaz zakep tat hehapuh darim horï tovai emoogpoñihö birepez zut edemat hehan hegiek, pi erat poñiz hañiv bat ñomahapuh darim horï poñ olah. 6 Tahapuh dari God pim Papapuz gog añarab mageiri ba avatahan pim gogot tovai añarab modariz mañ mañovai sameg. Pot tat eñizah, povoz pimaz epat homevai sook, Met pim abat ahovor kezao bon natotü, oñ pohao het hepan. Rotap ev añoh.

7 Met pi maot univok het erapanez tamahag etehozei. Tapanen añarab tairari pi urahan ñomah-pori met zei maposikarohari piin etet, Ai oe, darim horï tamegiñiz hañiv etapanezap ak eramahag etei, pot homet iñir zakep tat uloñ horï ravat hepan. Met rotap hamoh-epat ou ravapanen etekazat ev hamoh.

8 Met God epat hahan hez, "Ne maporiz revah kez ahovonañ hez-epop batam nonair nai bonorah ne het haohon nonair nai ev ou ravah, met petev am het tokat potü map bon tapanen ne am hem."

Zon Kriston etehavoz ñetiv

9 Met ne Zon arim nanep ravat hezap ñetï epov ev menamoh. Met dari Iesuz togü honet ravat pinañ honeo hezavoz aban nari kaev ravat kakamao etamahan pi darim revah avat eñizamahan dari rez kek tat tovai sameg. Met ne Godiz ñetiv Iesuz ba ou batooh-pov añarabon mañovai emoohon aban nari kaev ravat ne navat ev iv havë ahovoz lopotak ham tit nataz abatao Patmos poek boutitak navat emat kakam zeimakeh nemerizahan ne ev hez. 10 Met ev het Sande aliz nasik darim Amipuz homet hehon pim Pul Tinap nem loporih an pap manahan nem kosimarah ñe ahov tibivoz zut nao 11 epat hah, "Met nim nañairoman etehokez epeñ paru Iesuz añarab toguñ 7 zei ahoñik hezarihaz menat meeken sap. Met zei ahö poñiz abatañ ev, Epesas, Simena, Pegamam, Taiataira, Sadis, Piladelpia, Leodisia, zei hahö-epeñik hezarihaz menat mee."

12 Pot hahan ne, Tairapuhö neen nañamah batah? pot homet boreurat

etehon it ramuñ 7 golivonañ matut tahan
hehañ oraehan, 13 ram poñiz ñaravatak nap
rouvat heh. Met pop pi aban abarahanañ
erat heh-popuz zut hehap pim dimip
aban ahoriz meamahariz zutap meehan er
horat pim eñañik sat heh, met pim ulor
heipitak zapatis golivonañ matut tahan
hehas urahan heh. 14 Met pim gag taet id
aerapuz zut map aer ravat hehan pim etañ
it rai raisiz zut heh. 15 Met pim eñ kokoñ pei
nain eteamegin siv mavat den peñ peñ el
meamahavoz zut peñ hat hehan pim ñeo iv
mezeo ahoam riri hamahavoz zut hahan ne
hateveteohö. 16 Met pim mar giñasik zeizañ
7 bat hehan pim gizasikanañ en kaiz toves
nasitï nasitï baelahan ñai tat hehas berevat
heh. Met pim et batarop gitap revah helat
kezao mañamahavoz zut heh. 17 Met ne
popun etet ñomohopuz zut pim eñañik
ñodat oraehon, pim mar giñas nem herisik
bizat epat nañah, "Ni ñaihet totun. Met ne
batam nonair nai bonorah hehö, met tokat
ne am het pohao hemazap ev." 18 Pot nañat
maot epat nañah, "Met ne ñomohoekanañ
maot biririï ravat pohao hemaz hezap
ev. Tat ne añarab ñomamahavoz korav
hez, ma parum pulihol sat hez-zei posiz
haitokoroz kirop ne bat hez. 19 Povoz
petev ou ravamahan eteameñ-okoñ, ma
tokat ou ravohopanez poñ, nañairohoman
eteokezat map menohoz. 20 Met ev nem
mar giñasik zeizañ 7 bat hez, ma it ramuñ
7 golivonañ matut tahan hez-poñiz kapot
bar nañomaz ev toh. Met zei ahö abatañ
hahö-poñik nem añarab toguñ 7 poñiz zut
it ramuñ 7 ravat hez. Met paru togü poñiz
enzol parumaz korav hez-poriz zut zeizañ
7 ev bat hez." Pot hahan ne hateveteohö.

2

Epesas zei potakariz ñetiv

1 Met pi pot nañah-pop maot neen epat
nañah, "Met ni paru Epesas zeitak añarab
nemaz homet hez-togü potakaz nem ñetï
nañomaz toh-epov menat meeken sapanen
paru bat rekö hapan. Met ev nem mar
giñasik zeizañ 7 bat hez, ma it ramuñ 7 go-
livonañ matut tahan hez-epeñiz ñaravañik
ne sat em tamohop ev, povoz ari Epesas
añarabon epat añoman hatevetei. 2 Met
arim tamegit ne hodad, ari nem gogot tin
kezao tohot kaev narav, oñ rez kek tat
tameg. Ma ari añarab horï tamaharinañ
honeo hepekez zait nat, ma paru tairari,
'Dei Kristoz aposor aban ba ou avatat emee-
han emamegiri ev,' pot haohari zu metegin
aban moregari pot ravah. 3 Ma ari rez kek
tat nem ñetiv añarabon mañovai soogin
modari bahorï etoohan, ari kaev ravat ne
neveteg bon, oñ am tin tovai sameg. Pov
tin ok tameg. 4 Oñ arim horï nen epovon
ne eteamohon tin narav, povoz añoman ari
maot natotuzao bar añomaz ev toh. Met ari
kapot tat nemaz homeo badae bateg-porah
nemaz ahoam zait tat heg, oñ petev ari
pot nat het nemaz aviam zait tat hez. Pot
tamegin ne eteamohon tin narav. 5 Povoz
ari epat homepekez arin añamoh, Rotap
dari garos Iesuz ahoam zait tat heg-pov
betet ñodeg. Pot homet hodad tinao bat
horï tameg-poñ betet arim garos tin toogit
maot tohozei. Oñ ari hamoh-epat nat te-
pek, povoz ne aritï emat arim togü okataz
it ramü poñad ba upimapuh baveteman
sapanen betezam hepek. 6 Met arim horï
tamegit ok ne arin bar haañoh, oñ arim
tin tameg-mod epov amun añom, Met ne
aban Nikolas popunañariz tamahavoz kaev
ravamoh-taput ari amun ahoam parumauz
kaev ravat kos rez manat hez.

7 Met ari Epesas añarab hat koveñ hezari
okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon
añamah-ñetï epeñ tin hatevetet hezei. Met
paru tairari Seten moreg metohopanen am
rez kek tat tin tovai sohopanez porin maño-
man, paru zi pohao het hepanezamedez
uloñ tavat nohot pohao het hepan. Met
zi hamoh-pomed Godiz ham tinarah hez."
Pot Epesas zeitakarin mañomaz neen bar
nañah.

Simena zei potakariz ñetiv

8 Pot nañat maot neen epat nañah, "Met
ni paru Simena zei ahö potak añarab nemaz
homet hez-togü potakaz nem ñetï naño-
maz toh-epov menat meeken sapanen paru
bat rekö hapan. Met ne batam nonair
nai bonorah hehö, met tokat am het po-
hao hemazap ev, batam ñomat maot biririï
ravat hezapuhö ev ari Simena añarabon
añoman hatevetepek. 9 Met arim hon-
oñai povor kao etamah-poñin ne et hareet
hez. Ma ari ham eparahaz nonair naitü
bonori hez, pot ne hodad, oñ rotap ari
nem añarab haravat abarahaz nonair nai
tinatü havat hez. Met paru, 'Dei Zuda-
hol eveg, Godiz añarab tinari ravat hez,'
pot hamahari arimaz ñetï moreg modarin
mañamah-pov ne hodad, oñ paru pori pim

añarab bonori ok, Seten paru beri hamahan pim togut ravat hez. [10] Met mod nari ari bahorï etohopanen kakamao hatevetehopekez tamah-povoz ari pot etohopanezavoz ñaihet totunei, oñ hatevetei. Seten pot homeh, Rotap paru pimeri ravah, ma nemeri maot ravapan batah? Pot homet ñai aban narin hodadeo manapanen paru arim nari bat kakamavoz zeimakeh memerizapanen hepan. Tapanen arim honoñai tat hepekez poñ alizañ 10 hepeken bon tapan. Met paru men oñomapanez hapanen ari rez kek tat nemaz kaev narav het nem ñetiv am bat hepek, povoz pohao het hepekez hañ tin pov anom.

[11] Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamahñetï epeñ tin hatevetet hezei. Met paru tairari Seten moreg metohopanen am rez kek tat tin tovai sohopanez porin mañoman ñomat horiek nasotü, oñ tin hepan." Pot Simena zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Pegamam zei potakariz ñetiv

[12] Pot nañat maot epat nañah, "Met ni paru Pegamam zei ahö potak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñetï nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne en kaiz toves nasitï nasitï baelahan ñai tat hez-pos bat hezap ev, povoz ari Pegamam añarabon añoman hatevetei. [13] Mai zakep, met arim zeitak Seten pi añarab ahovokaroz ahop ravat hez, pov ne hodad, oñ ari parum ñaravatak het nemaz kaev narav, ma aban Antipas pop nem ñetiv tinam haohap ok arimatak hehaek, Seten paru nari hodad horiv manahan pi men ñomah-porah nemaz homeo badae batat hez-pov ari navet, oñ am tameg, pot ne et hareet hez.

[14] Met rotap ari ok nemaz homet rez kek tat tovai sameg, oñ arim horï tameg-nañ maot natotuz ev bar añomaz toh. Met batam ari bonorah Israel zei posik propet aban nap pim abatao Belam pop poek het zei modasiz aban korav ahop Belak, popun Israel añarab ñodapanez hat non horiorö mañairahan pihoen Israel añarabon non horï poorö mañairooh. Met non horï epooroz hamoh, Añarab Zuda bon oñ patari zihavenañ akohol bitat akö pori hañ tinao metapan hat anumaihol bareñ elat hañiv metoohan, Israel pori honeo ravat horï tat anumai pori nohot heh, ma aban modariz añahol amun givogï bovai sohopanez nonor mañairooh. Pot batam horï ahov tooh. Met arim nari petev non horï pooroh amun sohot, [15] Nikolas aban popuhö horï povokaro tohopanez añarabon mañamahan paru baval hat tovai samah. Pot mañamahaek paru horï pov tamahan ari modari am etet hez, [16] oñ añoh-epat tamahaek ne et hareet hez, povoz paru horï tamah-porin mañepeken horï pov betet kos rez manap. Oñ pot nat am hepanen hepek, povoz ne zuam emat nem gizasikanañ en rav tovë berevat hez-epesinañ paru horï pov tamah-pori zei ñai metom.

[17] Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamahepeñ tin hatevetet hezei. Met paru tairari Seten moreg metohopanen rez kek tat tin tovai sohopanez-pori batam Israel añarab zei ñai ñaisik hehan gipiz nakap pim abatao mana haoh-pokap abarahanañ manoohan noohavoz zut abarahanañ gipiz tinatü manom. Ma paru honep honep hel aer nao bitat pim abat magei nao menoman hepanez pov amun manom. Oñ abat magei menat manomaz pov bapanez nen pori etet hodad tapan, oñ modari hodad natotü." Pot Pegamam zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Taiataira zei potakariz ñetiv

[18] Pot nañat maot epat nañah, "Met ni paru Taiataira zeitak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñetï nañomaz tohepov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne Godiz rop nem etañ it rai raisiz zut hezan nem eñ kokoñ pei nain eteamegin siv mavat den peñ peñ el meamahavoz zut peñ hat hezap ev, povoz ari Taiataira añarabon epat añoman hatevetei. [19] Met arim tamegit ne etet hodad hakez, met ari nemaz homeo badae batat ahoam zait tat het arim modariz amun zait tat loporï manameg. Met pot tamegiek arim mamog nem gogot aviam toog-pov ritou metat ahoam tin tovai modari bahorï etamahan ari kaev narav, oñ rez kek tat tovai sameg. Pov tin ok tameg.

[20] Oñ arim horï nen epovon ne eteamohon tin narav, povoz ari am tohopek hezavoz ev bar añomaz toh. Met batam Israel aban ahö napuz añap pim abatao Zesebel pop añarab modarin horï tohopanez mañairoohan tooh-popuz toohavoz zut arim ñaravatak añ pot tamahmodap arinañ het tamahan ari kos rez naman, oñ am et mereet hez. Met añ hamoh-pop pi, 'Ne Godiz ñetiv hamohop ev,' pot pi moreg hamahapuh, nem

añarab nari moreg metat paru bogï tovai
betezam nae nap bohopanez mañamah.
Ma arimatakanañ añarab Iesuz hodad
nat hez-nari akohol matut tat akö pori
meñizat hañiv metapan hat anumaihol
bareñ elat ritat arö tat namahan nem
añarab honeo ravat anumai pori bat
nohopanez añ popuhö mañamahan non
horï pooroh arihanañ nari samah. 21 Met
pim horï tamah-poñ betet loporï maot
borourat hodad tinao bapanez ne ev gaa
tat et bameet hez, met pi povoz kaev, oñ
am horï tovai sohopanez zaitivonañ hez.
22 Povoz pi lam ahov manom, ma aban
pinañ honeo bogï tamah-pori parum horiv
navet het loporizaro borë naur hepan,
povoz paru amun lam ahov manoman
añ popunañ honeo paru kakam ahov
hatevetehopan. 23 Tapanen ne paru tairari
añ popuz ñetivon hatevetet baval hat tovai
samah-pori menoman ñomapan. Tapanen
zei maposikaroh nem añarab ñetï pov
hatevetet nemaz epat hapan, 'Met rotap pi
darim loporizaroh homeamegit etet hodad
hezap okeg, horï nañ homet tookazavoz
hañiv etapan hez.' Pot paru nemaz hapan.
24 Met ari Taiataira zeitak nemaz homet
hez-mapori horï pov tameg bon, oñ ari nari
parum tamahat nat hez. Ma Seteniz ñetï kil
hamah-povon ari hodad narav. Met ne arin
ñetï honoñai mod nao naañotü, 25 oñ arim
tin tameg-pov bahorë hat hepeken tokat ne
maot erom. 26 Met paru tairari Seten moreg
metohopanen rez kek tat tin tovai sohot,
nem zaitivok tovai emohot ñomohopanez
pori porah kezao manoman, añarab ma-
poriz ahori ravat hepan. 27 Met batam
nem Papap ne añaraboz ahop ravat hemaz
kezao nanahavoz zut parun epat mañom,
'Ari kezao anoman ham añaraboz ahori
ravat hezei.' Pot mañoman paru kez pov
tupuhavez zut bat het paru añarab poriz
ahori ravat kezavonañ ham hap aban nap
ur pez goe goe tamahavoz zut metohopa-
nen horï ravat hepan. 28 Tapanen paru ba
ahö batomaz pori ne zeiz ahö berevamah-
pov manom.
29 Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz
Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-
ñetï epeñ tin hatevetet hezei." Pot Ta-
iataira zeitakarin mañomaz neen nañah.

3

Sadis zei potakariz ñetiv

1 Pot nañat maot epat nañah, "Met ni
paru Sadis zei ahö potak añarab nemaz
homet hez-togü potakaz nem ñetï nañomaz
toh-epov menat meeken sapanen paru bat
rekö hapan, Met Godiz Pul Tinañ 7 nenañ
honeo hezan nem marasik zeizañ 7 bat
hezap ev, povoz ari Sadis zeitak añarabon
epat añoman hatevetei. Met arim tamegit
ne hodad, met modari arin etet kut tat
epat hamah, 'Met paru Godiz homeo tin
badae batat hezari ok.' Pot hamah, oñ
ari giz nenañik nemaz hamegiek, ne arim
loporizaron eteamohon ari nas hañomat
hezariz zut ravat hez. 2 Povoz bal haz oñ
ravat etañ elat het tin etehozei. Met ne
eteamohon arim tamegit Godiz etañik horï
ravat hez, povoz ganö ari nemaz homeo
badae batat hez-pov pohao betepeken bon
tapan hezavoz maot tinam baval hat to-
hozei. 3 Met batam paru emat nem ñe-
tiv añoohan ari hatetet zait toogivoz maot
homet baval hat arim horiñ kos rez manat
tin tohozei. Oñ pot nat hepek, povoz
ne givogip kilam emat modapuzatü bama-
havoz zut ari hodad nat hepeken maot erat
hañ horiv etom. 4 Met ari Sadis zeitak
nari home tinavonañ het tameg, povoz
petev ari tinari ravat hezaek, tokat dim
aerahol anoman meet nenañ honeo sat em
tookaz ari rekö haraveg. 5 Met paru tairari
Seten moreg metohopanen rez kek tat tin
tovai sohopanezari dim aer hamoh-pori
manoman meet sohopanen tepatak parum
abatañ menohon hezaek naelotü, oñ nem
Papapur pim enzolihol paru honeo het hat-
evetet hepanen paru porin epat mañom,
'Nem añarab tinari ev,' pot mañom. Met
tep hamoh-potak paru pohao het tin hep-
anezariz abatañ nem Papap hamenahan
hez.
6 Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz
Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-
ñetï epeñ tin hatevetet hezei." Pot Sadis
zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Piladelpia zei potakariz ñetiv

7 Pot nañat maot epat nañah, "Met ni
paru Piladelpia zei ahö potak añarab nemaz
homet hez-togü potakaz nem ñetï nañomaz
toh-epov menat meeken sapanen paru bat
rekö hapan. Met ne rotapuvoharam tamo-
hop ev. Met batam Israel zeisik aban ahop
Devid pop poek het pim zeisik añaraboz tin
kez tat korav ravat hehavoz zut ne Godiz zei
tin hekaz posiz kez tat korav ravat hezap
ev. Povoz ne zei posik tem ahoraz haitokor
tezoman modap rekot namerizotü, ma ne
haitokor merizoman modap rekot nate-
zotü. 8 Met ari Piladelpia añarabon epat

añoman hatevetei. Met arim tamegit ne
hodad, met ne kezao anohoek ari map kez
raveg bon, oñ ari ne kos rez nanan het
nem ñetiv am bat hez. Met arim haitokor
hatezohon hezaek rekot mod nap nameri-
zotü. [9] Met paru aban nari epat hamah, 'Dei
Zudahol Godiz añarab tinari ev,' pot hama-
harin ne eteamohon paru Godizariz tama-
hat nat, oñ paru Seteniz aban moregari
pot ravat hez, povoz tokat parun mañoman
paru arim nakoe emat tok rizat epat hapan,
'Rotap pi eperiz ahoam zait tat hez,' pot
arimaz hapan. [10] Met ari nemaz homet
rez kek tat tovai sohopekez batam añoh-
taput tameg, povoz zeir ham maposikaroh
añarab mapori zu metapanez honoñai ahov
berevohopanez aliz poñik arimaz tin korav
heman ñaihet nat tin hepek. [11] Met ne
totoi eromaz toh. Povoz mod nap poh
het hepekez hañ tinao anomaz hahon hez-
povokanañ beri akapanepuh ba in balavï
etapanen horï ravepek hezavoz ari nemaz
homeo badae batat hez-pov bahorë hat
hezei. [12] Met paru tairari Seten moreg meto-
hopanen rez kek tat tin tovai sohopanezari
paru Godiz zeimakeh meñeman pinañ ho-
neo tin het zei pomak betet maot mod naek
nasotü. Met pot tapanen parum heriñik
Godiz abatao ma nem abat mageit, ma
Zerusalem zei potaz zut zei magei nat, God
hapanen abarahanañ erapanez zei potaz
abatao parum heriñik menom.
[13] Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz
Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-
ñetï epeñ tin hatevetet hezei." Pot menat
Piladelpia zeitakarin mañomaz neen bar
nañah.

Leodisia zei potakariz ñetiv

[14] Pot nañat maot epat nañah, "Met ni
paru Leodisia zei ahö potak añarab nemaz
homet hez-togü potakaz nem ñetï nañomaz
toh-epov menat meeken sapanen paru bat
rekö hapan. Met ne kez tat Godiz ñetï
rotapuv hat pim kapot ba ou batamoh,
ma God añarabor nonair nai matut tahan
hez-potuz korav ravat hemaz ne neñe-
han hezap ev, povoz ari Leodisia zeitak
añarabon epat añoman hatevetei. [15] Met
ne arim tamegit hodad, povoz epat añom.
Met ari kos rez nanat nem ñetiv beteg bon,
ma zaitivonañ hatevetet bahorë hat hez
bon, oñ ñaravatak het lop houlorizaronañ
aviam nemaz zait tamegivoz ne kaev ra-
vat hez. [16] Povoz nap nai namahan sepel
tamahan maot ñiz beteamahavoz zut ne
arimaz kaev ravat tam tamatak evetem.
[17] Mai zakep, met ari epat hameg, 'Met
dari lop tinarizaronañ het naiz tekï natari
ev,' pot hameg. Oñ ne arin eteamohon
arim loporizaroh nonair nai tinatü bonori
ravat het etañ kut tat barekariz zut ravat
hezan ne arin et hareet hodad hakez, oñ
ari povon unun. [18] Povoz epat añoman
hodadeo bei. Met ari nem karë tin bat hez-
epeñ nem nakoe emat bat arim loporizaroh
nonair nai tinatunañari ravat hepek. Ma ari
barekari hezaek, tu ravepek hezavoz nem
nakoe emat dim aerahol bat mei. Ma etañ
tin etehopekez neeh emat ham girï mavao
bat etañik medemei. [19] Met nem zait tat
hezari horï tamahan hodad tinao bapan hat
ñai mañat ah ñeo mañamohop ev, povoz
ari tinam homet hodadeo bat horï tamegin
añoh-epeñ betet ne nenapuz zait tat nem
gogot tohozei. [20] Met ari hatevetei, ne ev
haitok zisik rouvat het marasinañ kad kad
uramohoek, ni tairap nem uramoh-povon
hatevetet haitokor tezekez popuz zeimakeh
lokat ninañ honeo deip het gipiz nohopain.
[21] Met ne Seten ritou metat het nem Pa-
papunañ tek tinatak toutat hezaek, deip
honeo korav ravat hezavoz zut paru tairari
Seten moreg metohopanen rez kek tat tin
tovai sohopanez porin amun mañoman ne-
nañ honeo tek tin potak toutat het neñizat
korav ravat hepan.
[22] Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz
Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-
ñetï epeñ tin hatevetet hezei." Pot Leodisia
zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

4

Abarah tin hezapuz mañahat ev

[1] Met pot nañat bon tovaiam ne maot ete-
hon abarah haitokor tezahan oraeh. Tahan
ñe nao tibivoz zut garos nañah-tapuv
maot epat neen nañah, "Met ni ev poz
haken tokat ou ravohopanezat nañairo-
homan etehokë." [2] Pot nañovaiam Godiz
Pul Tinap kezavonañ neetï erat bat ne-
helahan etehon ahopuz tek tinat hehaek
nap poek toutat heh. [3] Met toutat heh-
popuz heris hel map siv mavat den peñ peñ
elamah-nañiz abatañ zaspa ma konilion
hamah-poñiz zut peñ hat hehan pim tek tin
potaz revah abgag zamar hel zi tae peñ ha-
hot hez-nañiz abatao emeral hamah-poñiz
zut el meohan ne eteohö. [4] Met pi tek tin
potaz lopotak hehan pim okat epat gogovoz
korav añavai ravat hehari 24 parum tek
tinañik amun toutat heh. Met parum dim
aerahol meet parum koek tinañ golivonañ

matut tahan heh-poñ mevizat heh. [5] Met
ahö popuz tek tinatakanañ uas rezoohan
guiras tol haohan pim havasik havoñ 7
ñadooh. Met havö ñadooh-poñ Godiz Pul
Tinañ 7 ok ñadohot heh. [6] Tahan pim
havasik havö poñiz nakoe tapuekanañ iv
havë ahö haleñai aliz tin dugduguv bonov
hehan ne eteohö.

Met ahopuz tek tinataz okat epat pim
nakoe pei biririï heh-nari 4 parum havañitir
kosimaratï etañ map an pap manat hehari
hehan ne eteohö. [7] Met paru poriz nap
laion pusï ñai ahopuz zut heh, met modap
bol kau ropuz zut heh, met modapuz et
batarop abanapuz zut heh, met modap id
donap arat samahavoz zut tat heh. [8] Pot
hehari parum berañ honep 6 honep 6 pota-
har hehan parum etañ berañiz revahar irih
map taput an pap manat hehan ne eteohö.
Pot hehari paru orah rezah alizañir kutu-
ruñik daa epes piin epat mañohot hehan ne
hateveteohö,

"Met God deim ahop, ni ahö mod mapori
ritou metat kez ahop raveñ-epop ni
tinaharam hezap. Met batam ni het
petev am het tokat amun pohao het
bon natotü, oñ tin hekezap ev."

[9] Met paru pei biririï het etañir berañ
ahoam hehan eteohö-pori God pim tek
tinatak pohao het hezapuz kezavoz homet
pim abatao bat hel batat pimaz biñ ra-
vat daa tin pos mañooh. [10] Tahan paru
gogotaz korav añavai ravat heh-pori amun
pim abatao bat hel batapan hat rariñ rez
bareñat* het, Deim ahop ev, pot maña-
panez homet parum koek tinañ baarat pim
tek tinataz nakoe bizat epat mañooh,

[11] "Ni deim ahop God, ni home tinao bat nim
hodadevok hañin dei biririï hezarir
nonair nai map ev hezatü ou ravat
hez, povoz dei nim abatao ba ahö
batat niin biñ nañohot nim irihahar
emat niin epat nañovai sohok, Ni
nenap kez ahovonañ hez."

Pot mañoohan ne etet hateveteohö.

5

Tepaen etehavoz ñetiv

[1] Pot tahan ne maot etehon tek tinatak
toutat heh-pop pim mar giñasik tep nae bat
heh. Met tep poez okat epat ñetiv menahan
hehaek, bi gilirepez tikiñ 7 poñinañ bapotï
urat bañed bahan heh. [2] Tahan ne hatevete-
hon, enzol ahö nap ñeo ñarah epat hah,
"Met tairap map tin hezapuhö tep okoez gil
tikiñ bapak hat tepae bavilat etepan." [3-4] Pot
hat mel tahan, abarah ma hamarah ma
mod naek, tep poe rekot gil tik poñ bapak
hat etepanez tin heh-nap bon, povoz ne
homet nem loporih honoñai tat ahoam iñ
hahö. [5] Tohon gogovoz korav añavai ravat
heharihanañ nap neen epat nañah, "Evo, ni
iñ haotun, oñ Zuda porihanañ Devidiz ro
iz mim nap ahop ravat het pim tinavonañ
het mapori ritou metat hez-popuhö rekot
gil tik okoñ bapak hat tepae bavilat ñetivon
etepan." Pot neen nañah.

Sipsip ropun etehavoz ñetiv

[6] Tahan ne maot etehon, sipsip rop ur
ñomahan maot bal hahapuz mormoroñiz
zutañinañ nap korav ahopuz tek tinatak
rouvat hehan pim okat epat gogovoz korav
añavai ravat hehari 24 met pei biririï heh-
modari 4 paru honeek heh. Met sipsip ro
popuz batoñ 7 met etañ 7 hehan poñ Godiz
Pul Tinañ 7 zei maposikaroh emamah-poñ
heh. [7] Met pot hehan tek tinatak toutat
korav heh-pop pim mar giñasik tep bapotï
urat bañed bahan hehae bat hehaek, sipsip
ro pop sat bahan, [8] gogovoz korav añavai
ravat heh-porir, pei biririï heh-modari, paru
honep honep gitañiz zut nañir suañ go-
livonañ matut tahan hehañ bat heh. Met
su poñik bot ulagï tinavonañao mañarahan
ñadooh, met bot ulagï tin poñ añarab Godin
mañ mañamahavoz zut heh. Met paru su
poñ bat heh-pori sipsip ropuz eñañik rariñ
rez bareñat, [9] daa magei nas epat haoh,

"Met ni map tin hezap, povoz ni rekot
tep okoe bat het gil tikiñ bapak
hat etekë. Met ni ur noñoma-
han añarab horï tamahañiz hañiv
bat ñomeñipuh, añarab zeir ham
maporezaroh herï nañir nañinañ
het ñe navor nao haoharihanañ
narizaro horï hehaek Goditihar ba-
vateñ, povoz gil tik okoñ rekot ni-
uhö bapak hat etekë. [10] Pot tat ni
paru pori deim Godiz gog añarab
mageiri bavatat pim togü hone-
tak meñeñipuh paru hamarah ko-
rav ahori ravat hepanez hameñ. Pot
hateñ, povoz gil tik okoñiz gogot
rekot ni tekë."

Daa pos paru piin mañah.

Paru mapori pim abatao bat hel batah

* 4:10: Pavar 10 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

11 Pot haovaiam ne maot etehon enzolihol
map ahö navokaro 1 tausen milioniz zut tek
tinataz okat epat pei biririï heharir gogovoz
korav añavairinañ honeo ravat topourahan
ne rekö haomaz pap toh. 12 Tahan paru daa
epes kañarah hah,
"Met sipsip rop ur ñomahan bal hat pi abat
ahovonañap ravah, povoz pimaz biñ
ravat pim kezavoz homet abatao bat
hel batat epat piin mañohok, Ni
hodad ahovor nonair nai tinatunañ
hez."
13 Pot haovaiam ne hatevetehon abarah
hehari, ma hamarah hehari, ma hamaraz
irih hehari, ma iv haveñik hehari, paru nap
amauam nakez, oñ mapori daa epes hahan
ne hateveteohö,
"Met pi tek tinatak toutat hezapur sipsip
rop kez ahovonañ pohao het hepan.
Tapanen dari parupimaz biñ ravat
parupim abatavokaro ba ahö bato-
vai sohok."
14 Pot haohanam paru pei biririï heh-
pori, "Rotap ok hameg," pot hahan korav
añavairi daa posin hatevetet rariñ rez
bareñat parupim abatavokaro bat hel
batah.

6

Gil tikiñ bapak hahan eteh

1 Pot tahan ne maot etehon, sipsip ro pop
kapot tat tep bapotï urahan heh-poez gil tik
garosikao bapak hat aviam bavilahan pei
biririï heh-porihanañ nap pim ñeo guirasiz
zut ahoam epat hahan ne hateveteohö, "Ou
rav." 2 Pot hahan ne etehon, bol os aerap
ou ravat hehan nap bol popuz revah toutat
heh. Met toutat heh-pop pim eler rai ñaitü
bat hehanam napuhö pim gagavok koek
tinas memevizah. Met koek pos ñai abanari
modarinañ nae nap menat ritou metat koek
memevizamahañiz zutas memevizahan, pi
añarab modarinañ ñai tat nae nap menat
ritou metapanez hat sah.
3 Tahan sipsip ro tapup tepaez gil tik
2 povohoen bapak hahan pei biririï heh-
porihanañ mod nap epat hahan ne hat-
eveteohö, "Ou rav." 4 Pot hahan ne etehon,
bol os modap pim taet mavat hehap ou
ravat hehan, nap bol os popuh toutat hehap
sat ham añarabon mañohopanen nae nap
menohopanez kez pov napuhö manaha-
puh, en rav toves nasitï nasitï baelahan ñai
tat hehas manahan batahoh sah.
5 Tahan sipsip ro tapup maot tepaez gil
tik mod 3 povohon bapak hahan pei biririï
heh-porihanañ mod nap epat hahan ne
hateveteohö, "Ou rav." Pot hahan ne ete-
hon, bol os du nap ou ravat hehan nap bol
popuh toutat heh. Met pop pim marañik
nonair nai badat honoñaivoz etet hodad
ravameg-poriï bat heh. 6 Tahan pei biririï
heh-porihanañ mod nap ñe nao epat hah,
"Met añarab gin hezari aliz honesik moniï
ziap duñ 8 kina ahö pos manat ad hap hones
zum tapan, ma moniï tapuñiz modañ manat
boloholoz ad hapiñ 3 bapan. Met zi oliv
poñir greip biñ bahoriï batotunei."
7 Pot hahan sipsip ro tapup maot tepaez
gil tik mod 4 povohoen bapak hahan, pei
biririï heh-porihanañ metepuhö epat hahan
ne hateteohö, "Ou rav." 8 Pot haovaiam
ne etehon, bol os mod aer zañzañip ou
ravat hehan, nap bol popuh toutat heh.
Met toutat heh-popuz abatao, Ñomavoz
Kapot, pot mañooh. Pop hehan pim tokat
nap emat heh-popuz abatao, Ñomama-
hariz Akohol Sat Hez-Zeisiz Koravop, pot
mañooh. Poñariv poek hehan, napuhoam
añarab mapori bamain main batahan toguñ
4 ravahan epat parupin mañah, "Met toguñ
3 tin hepanen, arip togü mod hon potaz
ahoñariv ravat het añarab en raveñinañ
menohopek, ma gin ahov metohopek, ma
lamao manohopek, ma anumai ñairi añarab
menohopanez badede mañohopek. Pot to-
hopeken togü potak añarab mapori ñomo-
hopan."
9 Pot mañahan sipsip ro tapup tepaez gil
tik mod 5 povohoen bapak hahan ne ete-
hon, Godiz homet anumaihol bareñ eloo-
arusiz irih ogolesik paru tairari Godiz ñe-
tiv mañovai soohan mod nari parumaz
kaev ravoohan, am rez kek tat mañovai
soohan men ñomooh-poriz pulihol hehan
ne eteohö. 10 Met poek heh-pori ñeo ñarah
epat at mañah, "Deim Amip, ni keza-
vonañ het tinaharam tohot ñetï rotap ne-
nao hameñip, tairarah ni ham añarab an
tat ñevok bizat paru dei emen oñomahavoz
hañ horiv metek?" 11 Pot hahan pi honep
honep nap nim dim aerapuhar manahan
meehan pi parun epat mañah, "Met am gaa
tat hezei. Met ari modari nem gog añarab
arim men oñomahavoz zut men ñomovai
sohopanen, nem hahon hezao map rekö
ravapanenahoh arim tomaz hameg-okov
tokat ne metom."
12 Pot paru porin mañahan ne etevai sip-
sip rop tepaez gil tik mod 6 povohoen ba-
pak hahan, nonair nai do do ahov tahan
gitap arö goitivataz zut du tahan ñonis

uvevoz zut mav ravat heh. [13] Tahan hadao
uramahan zi ul ñoloñ tav ñodamahavoz
zut zeizañ abarahanañ tizat emat hamarah
ñodah. [14] Tahan holorumet bapotï urame-
givoz zut, abar potï urovai sat bon tahan
dañer rop, ma iv havevoz lopotak ham tit
hez-poñ tolat patatï sat heh. [15] Povor kao
tahan ne etevai hamarah abatañinañ ahö
ravat hehari, ma ñai abanariz ahori, ma
moniñir nonair nai ahotunañari, ma kez
ahovonañari, ma modariz asit metoohari,
paru añarab mapori etet ñaihet tat barezat
hel belañir ham rakoñir hel gitavañik sat
iz ravat heh. [16] Tahapuh paru dañeñir
hel ahoñin epat mañah, "Met tek tinatak
toutat hez-popur sipsip rop dein etet mo-
gao etapan hezag, ñodat ba emezepeken iz
ravat hekan parup dein et naerez tapan.
[17] Met petev parupim mogao tat hañiv eta-
panez batam hahan heh-pov ou ravahan
eteamegig, dei non naoroh sat parupim
mogao pov bazei manakaz rekot bon, povoz
eñizat barau rau etei." Pot paru dañeñir hel
ahoñin mañoohan ne hateveteohö.

7

Israel añarab poriz ñetiv

[1] Pot tahan ne am etet hehon enzolihol 4
hamar sa garë hat em garë hat hezaek, terï
4 poñik rouvat het teptepiñ natihanañ nati-
hanañ uramah-poñ bagaa batahan, hama-
rar iv haveñir pulorizaroh teptep nao naur,
ma zir bi do do nat heh. [2] Tahan ne ete-
hon enzol modap gitap berevamahaekanañ
berevat, God pohao het hezapuz giriv bat
heh. Met girï pov pim añarab au ha-
han hezariz heriñik zelit naih tamegivoz
zut mevizapanezao bat, het enzol modari
teptepiñ bagaa batat hehaek, hamarar iv
haveñ bahorï batapanez mañahan heh-
porin ñeo ñarah epat mañah, [3] "Ae, ari am
gaa tepeken ne garos Godiz añaraboz tae-
vañik redeo mevizomanahoh, ari hamarar
iv haveñir zir bi bahorï batepek." [4] Pot ha-
hapuh pi aban Israel popuz rohol 12 poriz
iz mimiholoz toguñ 12 ravat heh-añarab
poriz taevañik girï pov mevizahapuh rekö
hahan 1 andet 44 tausen pot ravah. Met
Israel togü poñiz abataň ev.
[5] Met Zuda popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Ruben popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Gat popuz togutakanañ nari 12 tausen
porih memevizah.
[6] Met Asa popuz togutakanañ nari 12 tausen
porih memevizah.
Met Naptalai popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Manasa popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
[7] Met Simion popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Livai popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Isaka popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
[8] Met Sebiulan popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Zosep popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Met Benzamen popuz togutakanañ nari 12
tausen porih memevizah.
Map poriz God au hahan hehaek parum tae-
vañik pim redeo girivonañ memevizahan
ne eteohö.

Añarab ahovokaro het hah

[9] Met ne maot etehon añarab ahovokaro
map poek heh, met napuhö rekot paru
poriz rekö nakaotü. Met pori zeir ham ma-
porezaroh herï nañir nañinañ het ñe navor
nao haoharihanañ narizaro emat poek map
togü manat heh-pori, paru dim aerahol
meehapuh tek tinatak toutat heh-popur
sipsip ropuz havasik het parum marañik
ramï taeñ bat balei hat het, [10] ñeo ñarah epat
hah,

"Met God ni tek tinatak toutat hezapur sip-
sip rop aripimauhö dei horï hegiek
aripimeri maot ba avategin tin hez."

[11] Pot hahan enzol mapori tek tinatar
gogotaz korav añavairir pei biriri
heharіz okat epat hehaek, paru
Godiz nakoe rariñ rez bareñat tok
rizat pim abatao bat hel batat, [12] epat
mañah,

"Rotap ok hah. Ni deim alizavonañ ahop
ev, hodad tinavor kezavoz maup, tin
etameñivoz niin biñ nañameg. Ni
nenap añaraboz abat ahovonañ ko-
ravop ravat hez, povoz pohao nimaz
biñ nañovai sohok. Nen rotap."

Pot enzolihol hah.

[13] Pot hahan gogotaz korav añavairi 24
porihanañ nap neen epat at nañah, "Met
dim aerahol meet hez-okori paru tairari,
ma taekanañ ev emat hez?" [14] Pot at
nañahan ne epat mañoh, "Nem ahop, ne
unun, oñ ni hodad. Povoz neen bar

nañ." Pot mañohon pi epat hah, "Met sip-
sip rop añaraboz horï toohavoz hañiv bat
ñomahapuh paru okori hamarah heharah
pim uvevok parum horï tooh-poñ ba olah.
Tahan modari honoñai povor kao ahoam
metoohan paru kaev narav, oñ rez kek
tat tooh, povoz ev emat het dim aer tin
okori meet ok hez. 15 Tat paru orah rezah
Godiz zei ahomakeh pi tek tinatak tou-
tat hezapuz nakoe het, pimaz biñ ravat
pim asit metamahan piuhö kumbai metat
hezan, paru pim irih tinaharam hez. 16-17 Met
sipsip rop tek tinataz lopotak hezap paru-
maz korav ahop ravat hezaek, bavizat so-
hot pohao tin het hepanez iv tin porin
mañairat meñepanen nohot pohao tin het
poek hepan. Povoz paru gipizor ivovoz
maot gin nañomotü, ma gitapur itiñadek
maot itete natotü, oñ God parum garos
iñir zakep tooh-pov bavon batapanen tina-
haram hepan." Pot korav añavai pop hahan
ne hateveteohö.

8

Sipsip rop gil tik meteo bapak hah

1 Met pot haovaiam sipsip ro pop gil tik
meteo bapak hahan, abarah hehari kilam
het ñeo nak am gaa tat hehan, mop nas ahö
heriam heh. 2 Pot tat bon tahan ne etehon
paru enzolihol 7 orah rezah Godiz nakoe
hez-pori nap nim tibivohar manahan bat
heh.
3-4 Tahan enzol mod nap Godiz homet
bot ulagï tinavonañao mañarahan ñadooh-
arü posiz nakoe emat heh. Met pop suas
golivonañ matut tahan heh-pos bat hehan,
God boteo mañarohopanez ahoam su posik
bizahan, pi arü posik bizat mañarahan
ñadooh. Tahan botevoz ulagï tin pov hela-
han enzol pop Godiz añarab pimaz biñ ravat
mañ mañamah-poñinañ bahoneo batahan
Godiz havasik houl povokaro helah. 5 Tahan
enzol pop su pos bat itiñad arusik ñadohot
heh-poñadekanañ nañad bat suasik bizat,
su posinañ honeo kezao betehan hamarah
ñodahan, uas reohan guiras riri haohan
hamar do do ahoam tooh.

Enzolihol 4 pori tibiñ menah-ñetiv

6 Pot tahan enzolihol 7 tibiñ bat heh-pori
menapanezat tat ñai bizat heh. 7 Tat garos
nap pim tibiv menahan etehon, aisiñ git
botevoz zutañir hel itiñadek ñadat gop ma-
vat hehañ uvevonañ honeo ravat utaraz zut
er horat hamarah ñodahan, ham maporaz
terï ahö natak zir bir zen zeneñ map ñadat
bon tahan, terï ahö modatakaroh poñ tin
heh.
8 Pot tovai ne maot etehon, enzol mod
2 popuhoz pim tibiv menahan it ahoñad
dañ ahovoz zut hehañad betehan iv havë
ahovok ñodahan iv havë povoz terï nat
uvevoz zut mav ravat hehan, 9 terï potak
heh-mapori ñomahan sip poek sooh-poñ
edat horï ravah. Oñ iv havë povoz terï
modatakaroh heh-pori tin heh.
10 Pot tahan enzol mod 3 popuhoz pim
tibiv menahan ne maot etehon zeiz ahö
nao, pim abatao Iteteo, havoñadez zut
ñadohot abarahanañ tizat iv nañik ñoda-
han, 11 iv poñ itete tat horï ravahan añarab
ahovokaro iv poñikanañ ivov holat nooh-
pori ñomah, oñ iv modañ tinam heh.
12 Pot tahan ne maot etehon, enzol 4
popuhoz pim tibiv menahan gitapuz terï
natar ñonisiz terï natar zeiz nañ men horï
batahan parum aliz nañ bon tah. Tahan al-
izañik al teamahat tin al natez, oñ aviam al
tezat het zuam maot ravoohan, kuturuñik
ñonisir zeizañ aviam al tezat heh, povoz
kutur manooh.
13 Tahan ne maot etehon, don nap ho-
toh abarah arat sah-pop ñeo ñarah epat
hahan ne hateveteohö, "Mai zakep, en-
zolihol 3 tibiñ namen am hez-pori meno-
hopanen, petï hamarah hez-maporitï hon-
oñai ahoñ berevohopan, povoz añarab pot
metohopanezariz ne zavaruv ahoam tat
hez."

9

Enzol mod nap tibiv menah

1 Pot haovaiam enzol 5 pop pim
tibiv menahan ne etehon, enzol mod
nap pi zeiz navoz zut hehap hamarah
er horahapuh, hamaur tovë hototan
et narezavoz kirop napuhö enzol pop
manahan, 2 hamaur pov torop metahan
hehas batezahan, it ahoñad ñadat itoulov
ahoam tamahavoz zut, itoul ahov berevat
gitap barau rau tahan alizao bon tah.
3 Tahan itoul povokanañ sipau mainia
ahori hamarah berevat hehan, parum
ñai tat bareñapanezao hophavhavehol
emenamahan kakamao hateveteamegivoz
zut heh. 4 Tahapuh paru zir biz taeñ
map nat bahorï batapan hezavoz ah ñeo
mañat epat mañah, "Met añarab tairariz
taevañik Godiz redeo nameviz hez-nen
pori ñonihol 5 porih bareñovai sohopeken,
5-6 kakam ahov hatevetehopan, oñ ganö
ñomapan hezavoz ahoam bareñohotunei."
Pot sipau mainia ahö porin mañah. Met

bareñovai sohopanen añarab pori kakam
ahov hatevetehopanepuh, “Mai, ne am
ñomom nak oe,” pot hahopan. Oñ rekot
nañom am het, kakam nenao hatevetehot
hepan. Met pori añarab bareñohopanez
pov hophavhavehol emenamahan kakam
ahov hateveteamegivoz zut kakamao
hatevetehot hepan.
7 Met sipau mainia ahö pori araruañ baval
hat ñai bizat etet heh, met parum gagañik
koek golivonañ matut tahan hehañiz zut
nañ mevizat het, parum et batañ abanariz
et batañiz zut heh. 8 Met parum gag taet añ
nariz gag taet toveam er horamahavoz zut
heh, ma parum git garohav laion pusï ñai
ahö poriz gitahavez zut heh. 9 Met parum
havañik ain kezañ batam darimeriz bai-
hau koroh beteohañiz zutañ koroh betehan
rau rau tat heh-pori arat soohan, parum
berañiz ñeo hovis ahoam ñadamahan tol
tol ahov haovai emamahavoz zut hahan ne
hateveteohö. 10 Met parum tokañ rae rezat
het zi garohavez zut hehaek, hophavhave-
hol emenamahavoz zut añarab bareño-
hopanez ñaiv heh, met tok tapuñinañ ñoni-
hol 5 porih añarab bareñohopanezat tat
heh. 11 Met enzol hamaur tovevoz korav
hehap amun sipau mainia poriz ahop ra-
vat heh. Met popuz abatao Ibru ñevonañ
Abadon mañooh, met Grik ñevonañ Apolon
pot mañooh. Met abat epovokaroz kapot
pot hez, Añarab men bahorï batamahap.
12 Mai zavaruv, id donap honoñai ahoñ
berevapanez hahaek ahö garosik pov ak
haemah, oñ enzol modañariv tibivokaro
menapanen honoñai ahö modavokaro
berevapanezat hez. Enzol mod nap tibiv
menah 13 Met enzol 6 popuhoz, pim tibiv
menahan arus golivonañ matut tahan heh-
pos Godiz nakoe hehaek, posiz teriñikanañ
ñe nao hahan ne hateveteohö. 14 Met
ñe pov enzol tibiv magei menah-popun
epat mañah, “Met iv ahö nariz abatao
Iupretis hameg-poriz nakoe enzol horï
tooh-nañariv nañariv demahan hezaek
sat bavilekë.” Pot hahan ne hateveteohö.
15 Met enzol horï pori betez ok demahan heh
bon, oñ añarab mapori toguñ 3 main main
bavatapanepuh togü honetak hepanez
mapori bahorï batapanen ñomapanen,
togü modatakaroh hepanezari tin hepanez
batam au mañahapuh demahan hehaek,
pov tohopanez gaa tat ahoam hehan ñe pov
hahan hatevetet sat bavilah. 16 Tahan enzol
horï pori meñizapanez ñai aban osiholok
toutat heh-pori map ahö navokaro rekö
haovai soohan, 200 milion ravahan neen
nañahan ne hateveteohö. 17 Met am etet
hehon, ñai abanarir osihol epat heh, Met
ñai abanariz havañik baihau mavañ ma
gunimañ ma koproroñ koroh betet hehan,
osiholoz gagañ laion pusï ñai ahö poriz
gagañiz zut hehan, parum agolañikanañ
itiñader itoul dugduguvor kopror ulagï
horivonañao berevah. 18-19 Met os poriz
kezavor ñaiv parum agolañik ma tokañik
hehan eteohö. Tahan añarab togü potak
hehari bahorï batapanen ñomapanez
hahaek, parum agolañikanañ it poñader
itoul pov honeo ravat ñadat bahorï
batoohan ñomooh. Met parum tokañ
hamaleholoz bat meruñiz zut hehañinañ
añarab menoohan ñomooh. Tahan añarab
togü modatakaroh hehari tin heh.
20 Met pot añarab ahovokaro bahorï
batoohan ñomoohan, mod nañom heh-
mapori etet horï parum toohañ betet ho-
dad tinao nav, oñ horï tooh-poñ am tovai
emooh. Met nari am pituholoz gogot bat
tooh, ma nari hel nañir nañ ma zihav bat
akohol matut tah. Met matut tah-pori hat
navet, ma et narë, ma haeñ nat, oñ paru-
mauhö matut tat bizahan heh-poriz, “Deim
ahori ev,” pot hat meñizohopanez homet
parum abatañ bat hel batat heh. 21 Met nar-
ihö modari men ñomooh, ma modarizatü
givogï booh, ma gihareñ demat urooh, ma
añarab nae nap betezam booh, nonair nai
horï potü tooh-pori parum modari horï
metoohan ñomoohan etet Godiz homet
parumauz ñaihet tat horï tooh-poñ navet,
oñ am tohot heh.

10

Enzolip tep nae Zon manah

1 Pot tahan ne maot etehon enzol mod
nap abarahanañ erah. Met popuz herisik
univ dimipuz zut barau rau tahan hehan
abgag zamar pim gagavoz revah el meo-
han pim et batarop gitap mañamahavoz
zut hehan pim eñañ itiñad ñadat rai rai
hamahavoz zut heh. 2 Met pi pot tat het tep
bapotï urahan heh-nae bavilat bat het pim
eñ nas hamarah mezat modas iv havevok
meet, 3 rouvat hehapuh laionip ñe ahov
haovai samahavoz zut pi ñeo ñarah hahan,
guiras pim hah-povoz hañiv riri haohan, 7
ravahan ne hateveteohö. 4 Tahan ne ñetï
hah-pov menomaz tohon abarahanañ ñe
nao epat hah, “Evo, guiras riri hahan hat-
evetet ñetiv menekez teñ-okov tovai meno-
tun.”

5 Pot hahan ne namen hehon, enzol iv
havevor hamarah mezat hehan eteohö-pop
pim mar giñas abaratï meet, 6 epat hah,
"Met God pohao het hezap batam abarar
hamarar iv haveñir nonair nai map hezatur
hezari matut tahan hez-popuz abatavok
epat haom, Godiz tohopanez au hahan
hezao ev berevapanez tah, povoz rekot
dari napuhö maot bagaa navatotü, 7 oñ
enzol nem modap pim tibiv menapanen,
God batam pim tohopanezat kil pim lo-
porih homet heh-pov pim propet gog aban
nenarin mañoohan hodad heh-pov petev
berevohopanen eteok."

8 Pot hahan abarahanañ ñe garos nañah-
pov maot neen epat nañah, "Ni sat en-
zol iv havevor hamarah mezat rouvat hez-
okopuz tep bavilat bat hez-okoe haken
nanap." 9 Pot nañahan ne enzol popuz
nakoe sat tep poe nanapanez mañohon,
pi neen epat nañah, "Met ni tep epee
nanoman bat neken, nim agolasik ñed uru-
voz zut muz tapanen mot meeken, nim
giruvok maot hokap ñizekezat netapan."
10 Pot nañat nanahan ne bat nohon, nem
agolasik ñed uruvoz zut muz tah, oñ mot
meehon nem loporih sahan giruvok maot
hokap ñizomazat netahan ne hateveteohö.
11 Pot tohon maot ñetï modao epat neen
nañah, "Met ni Godiz gogot tohot ham
añarab ahorir goeri ravat hezari herï nañir
nañinañari zei maposikaroh het, ñe nañir
nañ hamahari pim tokat metohopanez ñetï
epov parun bar mañovai sookë." Pot neen
nañah.

11

Godiz aban nañariviz ñetiv

1 Pot nañat ne zu tomaz zi nar nanovai
epat neen nañah, "Ni sat Godiz tup
ahomakez tepelav goesir ahosik zu tekë,
ma pimaz homet
anumaihol bareñ elat mañarooh-arü pos
amun taput zu ta. Tat tairari poek het
Godin mañ mañamah-poriz rekö haz. 2 Oñ
Godiz tup pomak rok tahan hez-tem porah
tovai ni zu totun. Met tem poraz kohat ham
porah ñonihol 42* paru añarab pat pimaz
hodad natari lokohot Zerusalem pim zei
tinat ganö mez horï batohopan hez, povoz
ni tovai poek zu totun. 3 Met nem gog aban
nañariv añaraboz horï tamahavoz zakep tat
dim kelat hepanezari meet amor sap tat
het Godiz ñetiv alizañ 1 tausen 2 andet 60
añarabon mañohopan," pot hah.

4 Met aban poñariv oliv zimedekaro
darim Amip ham eparaz ahopuz nakoe
hezamedekaroz zut hez, ma it ramü poek
oraez-poñadekaroz zut amun hez. 5 Met
parup añarabon mañovai sohopanen,
nari parup menapanez bapak hapanen
poñariviz agolasikarohanañ it nañadekaro
berevat pori ñadapanen ñomapan. 6 Ma
poñariv God kezao hamanapanen hep-
anezaek, ñonihol 42 pim ñetiv hahopanez
porah parupiuhö utar napelotuz hapan,
povoz napel hepan. Ma iveñ uvevoz zut
mav ravapanez hapan, povoz taput tapan.
Ma añarabotï lam navor nao ma honoñai
povor kao berevohopanez parupim zaitivok
hahopanez potam añarabor nonair nai
tohopan.

7 Met poñariv ñetiv mañovai sohopanen
ñonihol 42 bon tapanen, anumai ñai horï
kezavonañ nap hamaur tovevokanañ bere-
vat poz hat poñarivinañ zei ñai tat, anumai
popuhö parup ritou metat men ñomapan.
8 Tapanen parupim herisikaro banaveirotü,
oñ zei ahö tairatak parupim Amip zirah
ur ñomahataz abat añarab pat natatiam
bavatat Sodom hamah, met abat modao
Izip pot hamah-potak non naoroh ourah
oraepan. 9 Met zei potak oraepanen, añarab
herï nañir nañinañari zei maposikaroh ñe
navor nao hamaharizaro emat parupim
herisikaro baveirapanez nakaotü, oñ etevai
am sat em tohot hepan. 10 Tapanen aban
poñariv ñomat oraepanen, ham añarab
modari parupim ñetiv hatevetet biñ rava-
panepuh, gipizor nairnai nae nap manat
nohot epat hahopan, "Ai etei, hos kaman,
parup lamavor honoñai povor kao dari
etoohan kakamao hateveteogiñariv ok men
hañomah." Pot paru hahopan.

11 Pot tahan ne am etet hehon, au alizañ
3 bon tahan zeirevaizasiz pavarah Godiz
Pul Tinapuhö maot parup baviririï batahan
bal hahan, añarab parupin eteoh-mapori
ñaihet ahov tah. 12 Tahan abarahanañ ñe
nao Godiz gog aban poñarivin epat maña-
han ne hateveteohö, "Arip epat poz hazei."
Pot hahan parupimaz kaev ravat hehari
etet hehan, parup univok helat abarah sah.
13 Pot tovai tapuraham hamar zebemun ahö
kezao tahan zei ahö potaz kohat terï goe
natak zeiñ edahan añarab 7 tausen ñom-
ahan, zei terï mod ahotak hehari tin heh.
Tahan añarab am heh-pori ñaihet ahov tat

* 11:2: Pavar 2, 3 -Met ñonihol 42 poriz au alizañ 1 tausen 2 andet 60 ok.

Godiz ñetï biñao epat hah, “Ae, pi abarah
hezapuz kezao ahö mapoam hez.”
14 Met id donap honoñai navokaro nao
berevapanez hahan hehaek, navokaro ok
bon hatah, oñ modao ou ravapanez tah.

Enzol metep pim tibiv menah

15 Pot tahan ne am etet hehon, enzol
metep pim tibiv menahan ñe nañ agarë
revah ñarah epat hahan ne hateveteohö,
“Met hamarah modariz kezao bon tahan
petev darim ahop God popur meehan erah-
pop Kristo maot añaraboz korav ravat
hezaek, pohao het hepanez pov bon na-
totü.” 16 Pot hahan paru gogotaz korav
añavai ravat het Godiz nakoe tek tinañik
toutat hez-24 pori rariñ rez bareñat pim
abatao bat hel batat, 17 ñetï biñao epat
mañah,
“Deim ahop God, ni kezavoz maup batam
het petev am pohao het hezap. Pe-
tev ni kezavonañ het maot añarab
maporiz korav ahop ravat hezavoz
homet ni tinap pot nañameg.
18 Met paru nari nimaz kaev ravat hez, oñ
petev ni parumaz mogao tameñ-
pov ou ravapanen ñomahari an tat
ñevok bizat horï tovai emoohavoz
hañiv manookezao haravah.
Ma petev propet abanarir añarab tairari
nim gogot tovai nim abatavoz zait
tat hezari, paru abataññinañ ahori,
ma abatañ bon goeri, mapori hañ
tinao manookezao ev haravah.
Ma paru hamarah het añarab modariz
hehao bahorï batooh-pori bahorï
batekezao haravah.”
19 Met pot hahan ne etehon, abarah Godiz
zei tinamakez haitokor tezahan met batam
Israel añarab Godinañ tin honeo hepanez
ñetiv heleñik menat zi lopor matut tahan
heharaz kohat bizahan heh-por oraehan
eteohö. Met zi lop tin poran etehon uas
reohan guiras ahoam tol haohan zebe-
mun ahov toohan aisiñ git botevoz zutañ
ñodooh.

12

Añ napur hamal ahopuz ñetiv

1 Met pot tovaiam ne maot etehon,
abarah red ahö nao epat ou ravah. Met añ
nap dimipuz zut gitap meet het pim eñañ
ñonisik mezat rouvat hehan aban ahoriz
koek mevizamahañiz zut, pim koek tinasik
zeizañ 12 bañed bahaek mevizat heh. 2 Met
añ pot heh-popuhö ñarop batapanez totoi
ravahapuh kakamavoz hel hel hahot heh.
3 Met pi pot hel hel hahot hehan red
ahö mod nao epat ou ravahan ne eteohö.
Met hamal eñar maranañ ahö mapop kos
mavasinañ nap pim gagañ 7 hehan, gag
poñikanañ batoñ 10 berevat heh. Tat aban
ahoriz koek mevizamahañiz zutañ 7 pim
gagañ 7 poñik mevizat heh. 4 Met pim tok
ahorinañ zeizañ bamain batahan toguñ 3
ravahan, togü natak zeiz poñ bareñ tiz mee-
han hamarah sahan, togü modatakaroh
zeiz poñ am tin heh. Tahan añ ñarop
ravat heh-pop batapanen hamalep ñaro
pop menat napan hat nakoe het etet heh.
5 Tahan añ pop pim rop batahan, ro pop
zei maposikarohariz korav ahop ravat keza-
vonañ tohot hepanezap, povoz ro pop ba-
tovaiam napuhö zuam bat God pim tek
tinatak toutat hezapuhaz basah. 6 Tahan
nonop, “Hamalep ne nemenapan hez,” pot
hat ham betezarah añarab bonoek pi tin
hepanez God zeimak demahan heh-poek
barezat sat hehan alizañ 1 tausen 2 andet
60 pimaz tin korav ravat heh.
7 Met pi poek sat hehan abarah zei ñai
ahov ou ravahan, enzoliholoz ahop pim
abatao Maikel popur pim enzol modari
hamal ahö popur pim enzol horirinañ zei
ñai tah. 8 Tahapuh Maikelir pimerihö ritou
metat men ruovai parun epat mañah, “Ari
ev abarah naketuzari okeg, sei.” 9 Pot hat
hamal eñar maranañ popur pimeri bavete-
han hamarah edat em ñodah. Met pop
pi batam et hamalepuz zut ravat hehap
ok, met pim abatao Seten, pi ham añarab
mapori moreg metamah-tapup ok.
10 Met pot tahan abarahanañ ñe ahö nao
epat hahan ne hateveteohö,
“Met pi horï okop darim modariz kaev ravat
orah rezah alizañir kuturuñik Godiz
nakoe emat, ‘Nim añarab horï povor
kao tamahag eterë,’ pot mañо-
vai emoohap Godir Kristo parupim
kezavonañ bavetehan hamarah sat
ñodahan, parup map ahoñariv ra-
vat pimeri ba avatat hezaek dari tin
hek.
11 Met sipsip rop ñomahan pim uveo er
horahavoz darim modarihö kezao
bat Seten ritou metat het Kristoz
ñetï rotapuv modarin tin mañovai
soohan, mod narihö kaev ravat pim
ñetï pov modarin mañovai sooh-
pori men ñomapanez hahan popuz
ñetiv betet biririï hepanez zait tat
kaev narav.
12 Povoz ari abarah hezari biñ ravat hezei.
Oñ mai zakep, hamarah Seten

betehan sa hezaek, pim moreg
metohopanezao bon tapanez totoi
ravah, povoz pi mogao ahoam
tat ari hamarah hezari horï ahov
etohopan."

Pot hahan ne hateveteohö.

13 Met hamalep hamarah betehan oraet pi
bal hat pot homeh, Ae, ne ba nevetehan ev
hamarah erat hez. Pot homet añ rop batah-
pop menat napan hat ruahapuh bapanez
tahan, 14 God añ pop meñizat id donapuz
berasikaroz zut pi arat ham betezarah maot
sapanez posikaro manahan ruru hat arat
sat ham betez porah heh. Met poek pi
hepanen God pimaz korav ravat hepanen
krismas navokaro nao met modavoz ñonih-
ol 6 bon tapan, oñ poek añ pop hepa-
nen hamal pop rekot pi namenotü. 15 Met
hamalep maot epat homeh, Kar, ne iv narï
kohat nem loporihanañ ñiz meeman añ
okop iverah basapan. Pot homet iv ahorï
ñizat meehan añ popuz tokat ñai rezat
sahan, 16 hamar añ pop meñizat puiorö ba
borö hahan iv porï hamaraz irih lokahan
añap tin heh. 17 Tahan hamal pop añapuz gi-
tait ravat, Ne añ okopuz rohol menat nom,
pot homeh. Met ro pori Godiz ñetiñ baval
hat Iesuz ñetï rotapuv modarin mañovai
soohari ok, povoz pi menat napanez hat
sah. 18 Tahan ne etehon pi iv havevoz gaore-
vok honat rouvat heh.

13

Anumai ñai horiñariv berevah

1 Pot tovaiam ne maot etehon, anumai
ñai ahö horï nap iv havevokanañ berevat
poz hah. Met popuz gagañ 7 hehan batoñ
10 berevat hehan batö poñik aban ahoriz
koek mevizamahañiz zutañ mevizat heh.
Tat pim gag poñiz navok abat nao moda-
vok abat modao potahar menovai sahan
heh-poñihö Godiz abatao batiu tiu batat
heh. 2 Met anumai nem eteohö-pop pim
heris lepad pusï ñai ahö red redepuz zut
heh, oñ pim eñ televañir mar televañ bea
napuz televañ toveam hezañiz zut hehan,
pim agolas laion pusï ñai ahö modapuz
agolasiz zut heh. Met horï pop hehan
hamal eñar maranañ heh-ahö popuhö pim
kez ahov pi manat epat piin mañah, "Met
ne hamarar añarabor nonair naituz korav
ravat hehoek, ni nem urutak rouvat taput
tovai sookë." 3 Met anumai ñai ahö popuz
gag nao mod napuhö menahan hañomahan
maot mut meriihan biriri ravat hehavoz zut
mormoros hehan ne eteohö. Met pot tat
hehan añarab mapori piin etet agol atat,
"Ae, darim ahop ok," pot hat pim hahat
baval hat tovai sooh. 4 Pot tat pim abatao
bat hel batat epat nae nap mañah, "Ui,
met mod tairapuz kezao anumai ñai akapuz
kezavoz zut hepan? Ma tairap akapunañ
zei ñai tat rekot pi ritou metat bahorï
metapan? Evo, mod napuhö pi rekot ritou
nametotü. Povoz dari pim abatao bat hel
batovai sohok." Pot hahan hamal eñar
maranañ heh-ahö popuhö pim kez ahov
anumai mod pop manat pi modariz ko-
ravop ravapanez mañahavoz homet añarab
hamal ahö popuz abatao amun bat hel batat
heh.

5 Pot tahan anumai ñai horï pop Godiz
abatao batiu tiu batovai ñetï horiñ hao-
vai pimauz abatao bat hel batat hehan
God epat hah, "Sa pimam haovai okat to-
hop." Pot hat ñonihol 42 porih am pot
tohopanez bazei manahan, pi añaraboz ko-
rav ahop ravat het pim mañoohat añarab
pori tovai sooh. 6 Met horï pop Godiz
mogao tat pim abatao bahorï batat pim
zei tinas, ma paru tairari abarah Godi-
nañ tin hez-poriz ñetï horiv hat, "Paru
betezarir parum zei betezas ak," pot hat
batiu tiu batooh. 7 Pot hahot pi Godiz
añarab ravat hamarah heharinañ zei ñai
tat ritou metat bahorï batahan God bagaa
navat, ma pim nonor namemeriz hehan,
horï pop zeir ham maporezaroh ñeñ main
main haoh-maporizaroz ahop ravat heh.
8 Met sipsip rop batam urahan ñomat maot
biriri ravat bal hat hez-pop tep nat bat
hez, met batam añarabor hamarar abarar
nonair nai mapotü matut natarah, pi-
maz tairari homeo badae batohot het hep-
anezariz abatañ tep potak menahan hez.
Met menahan hez-nen pori anumai ahö
horipuz abatao bat hel navatotü, oñ añarab
mod mapori pim abatao bat hel batat pim
hahopanezat tohopan.

9 Met ari hat koveñ hezari okeg, ñetï ev
menamoh-epeñ tinam rekö hat hatevetet
hodad ravei. 10 Met narihö ari nari kakam
zeimakeh emerizapanen hepekez hapan,
povoz rekot am emerizapanen hepek. Ma
mod narihö ari nari en raveñinañ men
oñomapanez hapan, povoz rekot am men
oñomapan. Povoz ari Godizari parum pot
etapanezavoz kaev naravotü, oñ horï eto-
hopanez ev menamoh-epeñiz tin hodad ra-
vat rez kek tat het tovai sohozei.

11 Met ne maot etehon, anumai ñai horï
ahö mod nap hamaraz irihanañ berevat
poz hah. Met bol sipsipiholoz batoñiz

zut pim batomarezaro hehap hamal eñar
maranañ ahopuz ñevoz haohat hahan ne
hateveteohö. 12 Met mamog iv havevokanañ
anumai ñai ahö berevat emah-popuhö mod
hamarahanañ berevah-pop kezao mana-
han pi meñizat parup honeo ravat het
tooh. Tat mod hamarahanañ berevah-pop
añarab maporin epat ñetï kezao mañooh,
"Met ari mapori anumai garos emah-ahö
pop batam pim gag nao men hañoma-
han maot mut merizahan tin ravah-popuz
abatao bat hel batat pimaz biñ hahot
hezei." Pot añarab maporin mañahan paru
mañahat tah. 13-14 Met anumai mamog iv
havevokanañ berevah-ñai popuhö pim ñai
modap kez ahov manat hehaek, añarab etet
hehan mod hamarahanañ berevah-pop red
magei povor kao tovai hahan abarahanañ it
ahoñad hamarah erahan eteh. Pot anumai
pop red povor kao tovai añarab mapori
moreg metoohan paru etet, "Ae, rotap pi
okopuz kezao mapoam ahö hez," pot hah.

Tahan anumai ahö mod pop añarabon
epat mañah, "Ari anumai ahop batam en
ravesinañ men ñomahan maot biriri ravat
hez-popuz arim ahop bavatat pim abatao
ba ahö batepekez hat pim herisiz zut akö
nap matut tepek." 15 Pot mañahan paru
pim mañahat tahan pi tapupuhö anumai
ñai modapuz zut akop matut tat bizahan
oraehap pul menahan biriri ravah. Pot
tahan God pi bagaa navat heh. Tahan pul
menahan biriri ravah-pop ñeo haohapuh
tairari pim abatao bat hel navat hehari
kez tat ur ñomooh. 16 Pot tahan anu-
mai hamarahanañ berevah-popuhö añarab
abatañinañ ahö heharir abatañ bon goeri,
ma monir nonair naitunañarir nonair nai
bonori, ma modariz asit metooharir paru-
mauz zaitivok soohari, añarab map porin
epat mañah, "Met ari tin nae nap gipi-
zor modatü manohopekez, ma gogot tohot
monis bohopekez hat arim taevañik ma
mar giñañik anumai ñai modapuz redeo
zelitaz zut menepeken hep." Pot maporin
mañahan pim mañooh-pot tah, 17 oñ paru
tairari red pov menapanez mañahan kaev
ravat, "Evo, deim heriñik horï okopuz re-
deo namenotü," pot haohari rekot modar-
ihö paru gipizor modatü naman, ma paru-
mauhö gogot tohot monir gipizor modatü
bohopanez nonor bon heh.

18 Met añarab kut tat hepanezari ñetï
ev menamoh-epov hodad natotü, oñ ho-
dadevonañ hepanezari anumai ñai popuz
abatao hodad tapan. Met parum taevañik
ma marañik pi red epov menahan hehan
ne eteohö, 6 6 6. Met pot menahan hez-
epov tinam rekö hapek, povoz aban tokat
berevapanezapuz abatao ou ravapanen ho-
dad ravepek.

14

Añarab daa mageis hah

1 Met ne maot etehon, sipsip rop pi dañ
navoz abatao Saion mañoh-povok ou ravat
rouvat heh. Tahan pinañ honeo añarab
ahö mapovokaro 1 andet 44 tausen rouvat
heh. Met añarab poriz taevañik sipsip ro
popur pim Papapuz abatavokaro menahan
heh. 2 Met paru pori honeo hehan abara-
hanañ ñe ahö nao, iv mez map ahovoz zut
ma guirasiz zut ahoam ñeo hahan ne hat-
eveteohö. Met ñe hateteohö-pov añarab
ahovokaro parum gitañ uramahan ñe tinao
hamahat haoh. 3 Tahan añarab ahö po-
vokaro Godiz tek tinatar pim gogovoz korav
añavai ravat hehari 24, met pei biriri hehari
4 poriz nakoe het daa tin mageis haoh.
Met daa haoh-pos nari betezam nakaotü,
oñ paru ham añarab tairari horï hehaek
sipsip ropuhö maot Goditihar bavatahan
heh-nen porin mañairahan haoh. 4-5 Met
paru pori hamarah het paru betezam aña-
hol nav, ma paru moreg nao nak, ma horï
mod nao bonori heh. Met paru pori añarab
horï tooh-modariz ñaravatak hehan, sipsip
rop paru tin hepanez hat ñomat Goditihar
bavatah. Tahan Godihö añarab poriz epat
hah, "Met deipim añarab garosikari rava-
hari eveg, parum tokat modari amun taput
tat tin hepan." Pot hahan paru pori sipsip
ropunañ honeo het pim mañoohat tooh.

Enzol nañariv napuz tah-ñetiv

6 Met ne maot etehon, enzol nap abarah
hotoh pataek arat sah. Met pi zeir ham
maposikaroh herï nañir nañinañ het ñe na-
vor nao haoh-añarab map porizaron Godiz
ñetï rotap pohao het bon nat hezan hamah-
pov mañapanezat tahan ne etehon, 7 pi ñe
ahovonañ epat hah, "Ari Godiz ñaihet tat
pim abatao bat hel batei. Met pi ari añarab
mapori ñevok evizat an etat tinarir horiri
bamain main avatapanez hahan hez-pov
petev ou haravah, povoz pi abarar hamarar
iv haveñir maporir mapotü matut tahan
hez-popuz biñ ravat pim abatao bat hel
batat hezei," pot hah.

8 Tahan enzol modap mamog soohapuz
tokat ruru hat sovai epat haovai sooh, "Met
Babilon zei ahö potakari horï ahov tovai

emoohapuh añarab mod maporin parum tooh-potü tohopanez mañairoohan mod pori amun horï ahoñ tovai sooh. Mai zakep, met parum potü toohavoz zei pot ur edat bahorï batah," pot hah.

9 Tahan enzol modap modañariviz tokat ruru hat sahat sovai epat ñeo ñarah haovai sooh, "Paru añarab tairari anumai ñai ahö horip, ma pim zut akop matut tat pul menahan ñeo hahot hezapuz homehot parupim abatavokaro bat hel batat parum taevañik ma marañik ñai popuz redeo menapanen hepanezaek, 10 God paru poriz mogaovor gitaitiv ahoam tapanepuh, itiñadek hel ulagï horivonañañ ñadat gop mavat hepanezpoñadez ñaravatak bavetepanen, hel poñ ñadohot itoulov berevohopanezaek, het kakam ahov hatevetehot hepanen, sipsip ropur pim enzol tinari pataek het etet hepan. 11 Met it poñad naupizotü, oñ alizañir kuturuñik ñadat bon nat itoulov helat sohopanezaek, rotap paru anumai ñai horipur pim zut akop matut tat pul menahan ñeo hahot hez-popunañ parupim abatavokaro bat hel batat anumai popuz redeo parum taevañik menapanen hepanez pori orah rezah kakamao hatevetehopanez pov bon natotü, oñ am pohao pot am het hepan." Pot enzol mod pop haovai soohan ne etet hateveteohö.

12 Met tokat potü ou ravapanezavoz homet ari Godiz ñetiñ tin baval hat Iesuz homet samegiri, ari rez kek tat tinam tovai sohozei.

13 Met ne maot hatevetehon, abarahanañ ñe nao epat hah, "Ni epat meneken hep. Paru añarab darim Amipunañ honeo het pim abatao bat hel batat het ñomapanez pori biñ ravat hepan." Pot hahan Godiz Pul Tinapuhö amun epat hah, "Rotap ok hañig, paru petev hañ okat tapanez hamarah darim Amipuz gog ahot tohot hehari okeg, hañ tinao ou ravapanen sat parum heriñ tin bizat biñ ravat hepan," pot hah.

Añarab hañiv bapanez enzolihol tah

14 Met ne maot etehon, un aeravok abanapuz zut heh-nap toutat heh. Met pim gagavok koek aban ahoriz mevizamah-poñiz zut nas golivonañ matut tahan tin hehas mevizat het pim marasik en rav ñai toves bat heh. 15 Pot tat hehan enzol nap Godiz zei tinamakehanañ berevat univok toutat hehpopun ñeo ñarah epat mañah, "Met gipiz utap hataharah eveg, gipiz okotü hezaek, ni sat nim en rav okosinañ men el." 16 Pot mañahan univok toutat heh-pop hatevetet pim en rav tovesinañ hamarah erat gipiz potü men elat batogü manat bavelah.

17 Tahan ne etevai enzol modap abarah Godiz zei pomakehanañ berevah. Met pi amun en rav ñai tovë nas bat heh. 18 Tahan enzol itiñadez korav ravat hez-mod pop Godiz homet anumaihol mañarooh-arü posiz nakoehanañ emat, enzol mod en rav toves bat heh-popun ñeo ñarah hat epat mañah, "Met hamarah greip uloñ utap tat hez-poek sat nim en rav okosinañ ur elat tav." 19 Pot piin mañahan enzol pop sat pim en ravesinañ greip uloñ map ur elat tavat, greip ul poñ mez bizapanen rapapanen uruv berevohopanez hap ahosik basat betehan oraeh. Met hap posik greip uruv mez bizapanen rapapanezavoz zut, God añarab horï tamah-poriz mogao tat taput metohopan. Ui, mai zakep. 20 Met hap pos Zerusalem zei ahotaz iñidoh bizahan oraehaek, paru horï pori betehan God parumaz mogao tat eñañinañ mez pulahan parum uveo iv ahoriz zut berevat hamarah hotoh am soohan, pim toveo ahoam 300 kilomitaz zut ravat heh.

15

Enzolihol honoñai meteñ metapanezao

1 Tahan ne maot etehon abarah red ahö nao epat ou ravah. Met añarab honoñai meteñ metapanez enzolihol 7 nap nimovohar bat hehan, nem marahol gitahavek ker menat etet hehö. Met honoñai bat heh-poñ añarab metapanen God parumaz loporï mid mid tat mogao tamah-pov bon tapan.

2 Met pot tahan ne maot etehon, iv havë nao kulup nañ bon al tezat hehao itiñadez zut mav ravat hehan, paru añarab tairari anumai ñai horipur pim zut akop matut tahan het ñeo haohap, ritou metat parupim abatavokaro bat hel navat, ma parum taevañik anumai popuz redeo namen het tin tovai emooh-pori paru iv havë povoz nakoe rouvat gitañiz zutañ Godiz manah-poñ urohot heh. 3 Tat paru sipsip ropuz homet batam Moses Godiz gog abanapuhö daa menahan hezasiz zut epes haovai gitañ urohot heh,

"God kezavoz maup, ni mod mapori ritou metat ahop ravat pohao hez. Ni zei maposikaroz koravop ravat ni rotap tinam tovai sohot hezhez tinavonañ het tameñip ok.

4 Met deihanañ tairap nim kezavoz homet ñaihet natotü? Evo, pop bon. Met ni nenap tinaharam hezan mod

nap nim zut bon, povoz nim keza-
voz homet, ‘Nem ahop ok,’ pot
niin nanañ hepanez nap bon, oñ
nim tinaharam tovai sameñ-pov ou
ravahan, añarab maporizaro ete-
haek, paru nim nakoe emat nim
abatao bat hel batat biñ nañohot
hepan.”

5 Pot tahan ne maot etehon abarah
Godiz zei tinamakez haitokor tezahan heh.
Tahan met zei pomakez kohat Godiz zei
girü goev añarab sat etepan hezavoz ah
ñeo hahan hez-povoz tepelavos bon tahan,
6 kohatihoen etehon enzolihol 7 añarab horï
metapanez honoñaiñ bat heh-pori zei po-
makehanañ berevah. Met parum dim aer
livaliv tooh-pori meet parum ulor podoñik
zapatiñ golivonañ matut tahan hehañ ura-
han heh. 7 Tat hehan pei biririï berañinañ
heh-pori 4 hehaekanañ, napuhö suañ 7
golivonañ matut tahan heh-poñ enzolihol
nap nimes manahan bah. Met su poñik God
pohao het hezap añarab horï toohariz mo-
gao tah-pov mañarahan suañik beo rezah.
8 Tahan zei pomakeh itoulov berevat an
pap manamahavoz zut, Godiz kez ahovor
aliz ahov an pap manat heh. Met poek
nap rekot kohat nalokotuzat ravat hehan,
enzolihol 7 parum honoñai bat heh-poñ
añarab metohot bon ravapanez porahahoh
maot lokapanezat ravat heh.

16

Godiz mogao tat hehao baozourah

1 Met pot tat hehan Godiz zei pomake-
hanañ enzolihol 7 porin ñe ahov hat epat
mañah, “Met ari Godiz mogao mañarahan
beo rezat hez-su okoñ basat hamarah bao-
zourepeken parum toohañiz hañ horiñ hat-
evetehopan.”

2 Pot paru enzol porin mañahan enzol
nap kapot tat sat hamarah pim su bat
heh-pos baozourahan paru añarab anumai
horipuz redeo parum heriñik menat pim
zut akop matut tahan het ñeo hahot heha-
puz abatao bat hel batat heh-pori obul ulagï
ahö horiñ tohot kakam ahov hateveteoh.

3 Met enzol modap sat pim su bat heh-pos
iv havë ahoñik baozourahan iv havë poñ
ñomamahariz uvë zañivoz zut ravahan iv
haveñik heh-pori map ñomah.

4 Tahan enzol mod nap pim su bat heh-
pos basat iveñir iv havë goeñik baozoura-
han poñ uvevoz zut ravah. 5 Tahan iv poñiz
enzol korav ravat heh-pop epat hahan ne
hateveteohö, “Met God ni tinaharam batam
het petev am pohao het hezap. Met ni
añaraboz nooh-iveñ bahorï bateñ-pov ho-
dad tinavonañ tin ok teñ. 6 Met paru añarab
tapü okori nim gog aban propet hameg-
porir añarab nimeri ravat heh-modari men
ñomahan parum uveo berevoohavoz zut,
petev uvë okov nohopanez manameñ-pov
parum toohavoz hañ horiv tin ok metameñ,
povoz paru okori sa am nohop.” 7 Met pot
hahan Godiz homet anumaihol bareñ elat
mañarooh-arü posikanañ ñe modao epat
hah, “God deim ahop, kezavoz maup, ni
añarab horï tovai emoohañiz hañ horiv
metameñ-povoz homet, ‘Ni tin ok an tat
metameñ, pot dei hameg.’ ”

8 Pot hahan enzol mod nap pim su bat
heh-pos gitapuk baozourahan, gitap map
kez mid mid tat añarabon et merezahan,
9 mid mid povok parum heriñ po po sahan
itir puañ haret hehan paru, “God pimauhö
etamahao ev,” pot hat parum horï tooh-
poñ navet. Ma pimaz, “God rotap ni keza-
vonañ ahop,” pot paru piin namañ, oñ
pimaz mogao tat ñetï horiñ am haoh.

10 Tahan enzol mod nap pim su bat heh-
pos anumai ñai horipuz tek toutat heh-
potak baozourahan añarab pim hahat baval
hat haovai sooh-pori hehaek, kutur ma-
hahan añarab pori kutur potak het kakam
ahov hatevetehot parum tañañ men elohot
heh. 11 Tat God paru obuloñir kakam poñ
metoohavoz homet, “Rotap horï toogivoz
hañiv ev etamah,” pot nak, oñ God abarah
hezapuz mogao tat ñetï horiñ hat parum
horï tooh-poñ navet, oñ am tooh.

12 Tahan enzol mod nap pim su bat heh-
pos iv ahö narih baozourah. Met iv poriz
abatao Iupretis hameg-porih baozourahan
iv porï het rezat nonor ravahan aban ahorir
parum ñai abanari gitap berevamah-zei
posik hehaekanañ emapanez non pooroh
emoohan eteohö. 13 Tahan pitü horï nañariv
nap beholoz zutahol berevah-poriz nap
hamal eñar maranañ ahö horipuz ago-
lasikanañ berevah, met mod nap anumai
ñai horipuz agolasikanañ berevah, met
modap aban horï pop meñizat pim hao-
hat tat ñetï moregañ haovai emooh-popuz
agolasikanañ berevah. Pituhol porihanañ
berevahan ne eteohö. 14 Met pitü pori
añarab rekot natotuz red povor kao tohot
heh. Tat zei maposikaroh aban korav ahori
parunañ honeo ravat God kez ahovoz maup
hez-popunañ zei ñai tapanez hat batogü
manat pot mañah, “Met pinañ zei ñai takaz
aliz pos totoi ravah, povoz ñai bizat hezei.”

15-16 Met pitü pori aban ahori batogü man-
ahan heh-ham poraz abatao Ibru ñevonañ
Amagedon hamah.

Met Iesu epat hahan hez, "Hatevetei, met
ne givogip nai bapanez hat kilam emama-
havoz zut emom, povoz ari tin etet hezei.
Met ganö ni nap orat heken, mod nap kil
emat nim givor baperat givogï basapanen
añarab modariz ñaravatak barekap het tu
ravekë hezavoz, nim dimir givoz tin korav
ravat etaet hekez pop biñ ravat hekë."

17 Met enzol metep pim su bat heh-pos
revah mopasik naek baozourahan Godiz
zei tinamakeh pim toutat hez-tek tin
potakanañ ñe ahö nao epat hah, "Petev
nonair nai mapotü takaz hahan heh-pov
ev bon hateg." 18 Pot hahan uas reohan
guiras ahoam tol hahan ñe ahö modañ hat
riri ahoam hahan zebemun map ahov tah.
Met añarab matut tahaekanañ, zebemun
tah hamoh-povoz zut mod nao nat, oñ
map ahoam horï tahan ne eteohö. 19 Tahan
Zerusalem zei ahö potak hamar pezat main
main ravat terï natakaro nat ravah. Tahan
zei mod maposikaroh zei ahoñ demahan
hehaek, ur edahan map horï ravahan,
God Babilon zei ahö potak horï ahov
toohavoz homet parumaz mogao tat hañ
horiv ahoam metooh. 20 Tahan iv haveñiz
lopotak ham tit heh-poñ map bamezat
bavon batahan dañeñ amun pezat map
zeis atvatahar ravah. 21 Tahan abarahanañ
hel obunuñiz zut ais honoñai ahoñ añarab
hehaek ñodah. Met ais poñ honeo honevoz
honoñaiv 50 kilogramiz zut* hehan ñodat
añarab ur kakam toohavoz homet, paru
Godiz mogao tat pimaz ñetï horiñ haovai
sooh.

17

Añ napur anumai horï ahopuz ñetiv

1 Pot tahan enzolihol 7 suañ bat het
baozourooh-porihanañ nap nem nakoe
emat epat neen nañah, "Ni emeken zei
ahot iv ahoñiz nakoe demahan hez-potak
añarab horï tovai emamahavoz hañ horiv
bapanezaekan nañairoman etekë. Met zei
potakariz tamahao añ nap ahoam biz bogï
tamahavoz zut hez. 2 Met zei maposikaroh
aban korav ahö ravat hezari God kos rez
manat, añ biz bogï tamah-popuz horï ahov
tamahavoz zut paru ravat hez. Ma añarab
parum irih hezari añarab mod iv kezañ
nohot rumurat horï tovai samah-poriz zut
horï tovai emamah." Pot neen nañah.

3 Met pot nañovai Godiz Pul Tinap nem
loporih maot an pap manahan enzol pop
ham betezarah ne navasat neñeh. Tahan
ne etehon, anumai ñai horip pim herï kosis
mavat hehapuz gagañ 7 heh-poñik batoñ
10 berevat heh-popuz herisik Godiz abatao
batiu tiu batat heh-ñetï poñ red mena-
han heh, met popuz revah añ nap toutat
heh. 4 Met añ popuz dimip gunimavor
mavao hehap meet het mainimarar saleñir
moruñir hel tin peñ hat hehañinañ redeo
tin tat heh. Tahan pim marasik kapü go-
livonañ matut tahan hehar bat heh-porah
añ pop abanarinañ horï tovai emooh-povor
horï modañ map beo rezat hehaek ulagï
horiv tooh. 5 Met añ popuz taevavok ñetiv
epat menahan heh,

EPOP BABILON ZEI AHOTAK HEZARIZ ZUTAP
EV, AÑ BIZ BOGÏ TAMAHARIR AÑARAB HORÏ
AHÖ MODAÑ TAMAHARIZ MAU NONOP
RAVAT HEZAP EV.

Met pot menahan hehavoz kap nat ou
narav, oñ iz ravat heh. 6 Met Godiz añarab
Iesuz homet het pim ñetiv bahorë hat
hehariz paru nari kaev ravat pori men ño-
moohan uveo berevoohan, añ pop nohot
het iv kezañ nat rumuramahavoz zut pim
gagai ganö ravat hehan ne het etet agol atat
hehö.

7 Tohon enzol ne navat sat neñeh-
pop epat nañah, "Zon ae, ni añ okopuz
tahavoz homet agol atat etet heza? Met
hateveteken anumai ahö gagañ 7 hez-
poñik batoñ 10 berevat hez-popur añ
okopuz kapot bar nañoman hodad ravek.
8 Met añap toutat hehan eteñ-anumai
okop batam biririï hehapuh petev nakez,
oñ hamaur tovë hototan et narez-povok
hezaekanañ tokat maot magei berevat poz
haovai, batam God hamarar mapori matut
natarah, añarab pohao tin het hepanezariz
abatañ menahan hez-tep potak namen
hez-pori anumai popun etet rak tat, 'Ae,
anumai bon hatahan eteg-okop maot ou
ravat hez,' pot pimaz hapan. Tapanen tokat
God pohao men bon batapan."

9 Pot enzolip nañat maot epat neen
nañah, "Met ni hodad tinavonañ hezapun
nañomaz toh-epovoz kapot hodad tekë.
Met anumai gagañ 7 hezan eteñ-okopuz
gag poñiz zut dañeñ 7 hezaek, añ pop toutat
hez, ma pim gag okoñ aban korav ahö nari

* 16:21: Pavar 21 -Met 50 kilogram hameg-honoñai pov, rais bek ahoñikaro 2-z zut ok.

7 poriz zut amun ok hez. [10] Met aban korav
ahö porihanañ mar nas hañomah, met nap
petev am abatavonañ ahop ravat hez, met
modap tokat berevat añaraboz korav ahop
ravat aviam het maot bon tapan. [11] Met
anumai batam hehapuh petev nakez-pop
ahö mod 7 poriz zut pi amun korav ahö
modap ravat hepanen, God pohao men bon
batapan."

[12] Met enzolip pot nañat maot epat
nañah, "Met batoñ 10 hezan eteñ-okoñiz
zut aban korav ahö modari 10 tokat ou
ravapan. Met paru pori korav ahori petev
narav, oñ tokat paru anumai ñai horipunañ
honeo kezao manapanen aviam aliz hone-
siz zut abat ahoñinañ ahori ravat hevai
maot bon tapan. [13] Met aban ahö hahö-
pori parum hodadevor home honevonañ
het parum kezao anumai ñai ahö horip
manohot pim irih hepanen pi map ahop
ravat hepan. [14] Met pot ahö ravat hepaneza-
pur pimeri sipsip ropunañ zei ñai tapanen,
sipsip ropuz homeo badae batat rez kek
tat tin tamah-añarab pori pinañ honeo het
meñizat zei ñai tat, anumai ñai popur aban
korav ahö ravat hepanez pori ritou metapa-
nen ñodapan. Met sipsip ro pop pi tairari
abatavonañ ahö ravat hez-poriz map ahop
ok, povoz pinañ zei ñai tapanez pori piuhö
rekot ritou metat hepan." Pot enzol pop
nañahan ne hateveteohö.

[15] Pot nañat pi maot neen epat nañah,
"Met iv ahoñik añ biz bogï tamahap toutat
hehan eteñ-iv poñiz kapot pot hez, met
zei maposikaroh añarab herï nañir nañinañ
het ñeñ main main hamahariz zut ok hez.
[16] Met batoñ 10 hehan eteñ-poñiz zut aban
ahori 10 hepanez porir anumai ñai ahö
horip paru añ biz bogï tamah-popuz kaev
ravat horï metohot, pim dimir giv bakela-
panen barekap hepanen, pi menat pim aboi
napanepuh pim hatahav itiñadek betepa-
nen ñadat bon tapan. [17] Met pot meta-
panezaek, parumauz hodadevok ok tapan
bon, oñ Godihö hodadeo paru hamana-
panen hepanezaek, aban ahö pori hodad
honevonañ het tovai parum kezao anumai
ñai ahö horï pop manat meñizat hepanez
Godiz hahan hez-taput tovai sohopanen,
rotapuv ou ravapan. [18] Met añ hezan eteñ-
okopuz zut Babilon zei ahö potak hezari pot
ravat hez, met zei potakariz ahop zei ahö
modañik hez-ahö modari ritou metat ahop
ravat hez." Pot enzolip neen nañah.

18

Babilon zei ahot ur edapanez hah

[1] Met pot nañovai ne maot etehon, abara-
hanañ enzol modap erah. Met pi kez
ahovonañ erat hehan, pim alizao hamarah
ahoam map al tezat heh. [2] Met pop erat het
epat ñeo ñarah hah,

"Met Babilon zei ahö potak zeiñ ur eda-
panen map bon tapan. Tapanen
Seteniz as roholor pituholor alar
gitï tamah-id pori paru nen poek
hepanen ham betez nenar ravapan.
[3] Met pot metapanezavoz kapot ev, Met
zei potak añarab horï ahov to-
vai emohot añarab mod maporin
mañairamahan, paru taput horï to-
vai emamah. Ma zei maposikaroh
aban korav ahö ravat hezari Babilon
porinañ honeo ravat horï ahoñ
tamah. Ma Babilon pori nonair
nai mapotü parum bapanez zaitiv
ahö tamahan, zei modasikarohari
potü basat manamahan, monis paru
manamahan, nonair nai bat em
manamah-potuz mauri monï ahosi-
nañari ravat hez. Pot tamahaek Ba-
bilon poritï horï ahov ou ravamah.
Povoz parum zei ahö pot ur edapa-
nen ham betezar ravapan."

[4] Pot hahan abarahanañ ñe nao epat ha-
han ne hateveteohö,

"Ae, ari nem añarabon epat añoman hat-
evetei. Met paru añarab Babilon
zei potakari horï ahoñ tamahari
okeg, paru betet barezat sei. Met
parum horivoz hañiv bapanezaek,
ari amun parunañ honeo het bepek
hezavoz tovai ari okorinañ hetunei,
oñ main ravat parum horï tamah-
poñiz zut nat hepek.
[5] Met parum horï tamah-poñ aviam bon,
oñ ahoam tamahan gamoñ helohot
akah abarah ut urat hepanezavoz
zut ahö ravat hezan, God poñiz
unun naman, oñ añarab zei potakari
poñiz hañ horiv metapanez am
homehot hez.
[6] Met zei potakari Godiz añarab horï nao
metamahavoz homet hañ hon ne-
nao metapan bon, oñ horï meta-
panez hon nen navozam homet hañ
horï houlovokaro metohopan. Pot
metovai sohopanen, parum horiñiz
hañiñ ahoam bohopan.

Met nari parum iv kezañ modari man-
amahan nat horï ravamahavoz zut,
zei potakari modari bahorï metovai
emamah, povoz homet hañiv meto-
hopanen map horï ravat hepan.

7 Met paru pori parumauz zaitivok sohot
parum abatañ bat hel batohot ganö
epat haovai emamah, ‘Met dari
nonair nai tinatunañari, añarab
modariz ahori ravat hez, povoz
dari kezavonañ tin hezaek, añahol
parum abuhol ñomamahan hapurï
ravat zakep tat iñ hamahavoz zut
dari honoñai nao tat iñ nakaotü.’
Pot haovai emamahavoz homet pi
kakamavor honoñaiv metohopanen
iñir zakep ahov tohopan.
8 Met God kezavoz maup hezaek ganö pot
hamahavoz paru hañiv metapanez
hat ñevok bizat aliz hon nasik hañiv
taput metohopanen, zei potakari
lam navor nao bohopan, ma gipiz
bon tapanen gin ahov berevohopan,
ma ñomamahariz iñir zakep ahö
tamahat tohopan. Pot tohopanen
parum zeit map ñadat bon tapan.”
Pot ñe nao hahan ne hateveteohö.

9-10 Met ham añaraboz aban korav ahori Babilon zei potakarinañ horï tovai emamah, povoz zei pot ñadohopanen paru ahö pori hotoh rouvat het itoulovon etet epat hahopan, “Dari amun hañ horï akat nao etohopan hezag ee.” Pot paru hat iñ haovai ñaihet tat epat hahopan, “Ui mai zakep, Babilon zei ahö akatakari kez tat ahori ravat hehaek, petev hañ horiv metamah.” Pot hat parum uloñik marañ bizat etet hepan.

11 Met parum nonair naitü petev basat Babilon pori manamahan monis manamah-pori zei pot ñadohopanez porah paru etet iñ hat epat hahopan, “Met dari-motü basat manoogin bat monis anoohaek, ev bon tahag, tairari manookan monis anohopan?” 12 Pot hapanezari paru golivor silvao, ma saleñir hel tin peñ hat hezañ manat monï ahos bamah-poñ, ma dimir giv mavavor gunimavonañ tinañir zi hoto-hanañ ulagivonañ tinahav, ma nonair nai modatü zihaver ainihaver bol batoñ bat matut tamahan redeo tin hez-poñ, 13 ma bot tin muz gipizoh bavetet bareñamah-poñiz navor nao, ma iv ulagï tinavonañao, ma zi tik tinañir bain ivovor uerivor paravakapir uit uloñir bol kauholor bol sipsipiholor os-ihol, ma osiholok badat beri hamah-aruñ, ma aban ahori añarab parum irih het itir as metamah-pori, nonair nai map potü manat monis bohopanezaek, Babilon pori maot zum tat parum navotuzat ravapanen etet aban pori iñ hahopan. 14 Tapanepuh paru pori Babilon zei potan etet poekariz epat hahopan, “Arimotü ahoam bat zait tat heg-nonairnai potü bon hatahaek ari maot tokat modatü navotü.” 15 Pot hat paru aban pot hapanez pori hotoh het Babilon pori kakam ahov hatevetehopanez pov paru amun hatevetepan hezavoz ñaihet ahov tat epat iñivonañ 16 honeo hahopan, “Ui, mai zakep, zei ahö akatak añarab kakam ahov hateveteamah. Met batam paru dimir giv mavavor gunimavonañ tin poñ parum heriñik meehot het morü tinañir sal tinañ koroh beteohan heh. 17 Oñ mai zakep, petev aliz epesik nonair nai tinatunañ heh-potü zuam map bon tahag etei.” Pot paru ha-hopan.

Met pot hahopanez porah paru sip-iñiz maurir sip poñik korav het gogot to-hopanezarir añarab sip poñik sohopanezari zei pot ñadohopanen, 18 hotoh rouvat hep-anezaekanañ itoulovon etet epat hahopan, “Met zei ahö akataz zut batam mod nat heh bon, ma petev amun pim zut ahö nat naek nakez, oñ zei mod mapoñ piuhö ritou metat hehat ak ñadah.” 19 Pot hat paru zakepivoz parum uloñik urat iñ daas epat hahopan, “Mai zakep oe, Babilon zei ahö akatak batam darim sipiñik nonair nai mapotü bat emat paru manat monï ahos boog, oñ petev aliz epesik parum zei ahö akatar nonair nai tinatü ñadat bon tamahan dari eteameg.” Pot sipiñik sohopanezari hahopan.

20 Oñ pot metohopanen ari abarah tin hepekezari, ma Godiz propet abanari, ma aposor abanari ma pim añarab modari biñ ravat epat hahopek, “Met zei okotakari horivor kakam ahov etoohavoz God homet hañ horiv metamah-okov tin ok metamah.” Pot hat biñ ravat hepek.

21 Met ne maot etehon, enzol keza-vonañ mod nap hel map ahö pohao bat iv havë ahovok bahavoe tat betevaiam epat hah, “Met ev hel ahov kezavonañ bahavoe tat betehon iv havevok er hora-han ari et narë hezavoz zut, Babilon zei ahö okot kez tat ur edapanen bon tapa-nen ari maot et narezotü. 22 Tapanen parum gitañ uramaharir mañihavek pul menamaharir tibiñ menamahari, menama-han ñevon hateveteamah-pov bon tapa-nen paru maot hat navetetü. Ma aba-nari gogot tamahan ñeo hateveteamah-pov amun bon tapanen paru maot hat navetetü, ma uit uloñ tunouarah bareñat hetotov bavatamahan ñeo hateveteamah-pov bon tapanen paru maot hat navetetü.

23 Ma it ramuñ rañizamahan ñadamah-
poñ map upizapanen paru it poñiz al-
izañ bon tapanen maot etet nasotü, ma
añarab topourat ñevel bel hahot hezan
ñevon hateveteamah-pov paru maot hat
navetetü. Met zei modañikanañ añarab
emat parum nonair nai mapotü manohot
monis bamah-pori parum abatañ bat hel
batat hez, ma Babilon pori añarab mod
mapori horï ahov tohopanez mañairama-
han tovai emamah, povoz paru hañ horï
hamoh-epov bapanezat hez. 24 Met Babilon
zei okotakari Godiz propet abanarir añarab
modari men ñomahan poek parum uveo
berevat oraeh, ma zei modañik amun Godiz
añarab men ñomapanez Babilon porihö
mañairahan men ñomahan paru Babilon
poritï horiv ou ravah, povoz paru pori hañ
horï ahö pov metohopan." Enzol keza-
vonañ heh-pop pot hahan ne hateveteohö.

19

Babilon zeit ñadahan biñ ravah

1 Met pot hat bon tahan ne maot hat-
evetehon añarab map ahovokaro revah
abarah hehaekanañ ñeo ñarah ahoam epat
hah,

"Met dari God aliz ahovor kez ahö
tinavonañ hezapuz abatao bat hel
batat biñar sos hahot hek. Met
pi tapupuhö darimaz homet maot
pimeri ba avatat tinaek haeñehan
dari ev hez. 2 Met God dari añarab
mapori tin darim horiñir tinañiz
hañiv an etat tin etahan hez. Met
zei ahö okotakari añ biz bogï tooh-
popuz zut horï ahoñ tohot hehapuh,
añarab modarin mañairoohan pori
amun taput tovai emooh. Ma
paru Godiz añarab men ñomovai
emoohavoz hañiv añ okop ok
manah, povoz pi hañ horivor kakam
ahov metahan hezavoz homet dari
Godiz biñ ravat hek."

3 Pot hat maot epat hahan ne hateveteohö,

"Met dari Godiz biñ ravat hekan Babilon
zeit rañizahan ñadamahaek itoulov
pohao helohot hep."

4 Pot hahan gogovoz korav añavai ravat
hehari 24 porir pei biririï hehari 4 pori rariñ
rez bareñat God tek tinatak toutat hezapuz
abatao bat hel batat epat hah,

"Rotap ok hag, dari Godiz biñ haovai so-
hok."

Sipsip ropuz biñ ravat hah

5 Pot hahan Godiz tek tinataz nakoe-
hanañ ñe nao epat hah,

"Ari Godiz gog añarab, korav ahorir goeri,
pim irih gogot tohot hez-mapori
pimaz biñ hahozei."

6 Pot hahan añarab maporizaroz ñeo iv mez
ahovoz zut, ma guiras riri hamahavoz zut
epat ñe ahov hahan ne hateveteohö,

"Met God kezavoz maup, pi darim korav
ahop ravat hez, povoz dari pim
kezavoz homet biñ ravat hek.

7-8 Met petev sipsip rop pim añ ñodep* ba-
panez pov ou haravahan, God ñari
añ pop dim aer livaliv tat hez-pop
manahan meet red tinao tat pi ema-
panez tahaekaz ñai bizat hez, povoz
dari biñ ravat ñai bizat hek."

Pot hah. Met añaraboz tin tovai emamah-
poñihö dim aer tin pop manahan meehavoz
zut ravat hez.

9 Pot hahan enzol garos nañah-pop maot
neen epat nañah, "Met nim tepatak epat
meneken hep, Petev paru sipsip rop pim
añ ñodep bapan hat gipiz bareñat tez bizat
paru pinañ honeo het nohopanez maña-
han hez-pori biñ ravat hepan." Pot nañat
maot epat nañah, "Met ne Godiz nañahan
hez-ñetï rotapuv ev niin nañamoh." 10 Pot
nañahan ne pim abatao bat hel batom hat
pim eñañik ñodat oraehö. Tohon pi epat
neen nañah, "Evo erom, ni nemaz okat
netotü, oñ nir nim mod tairari Iesuz ñetï
ba ou batahan hez-pov bahorë hat het pim
gogot ari tamegiriz zut ne pim gog nenat
tamohop ev. Povoz nemaz hometun, oñ
God nenapuz homet pim abatao bat hel
batat hez. Met batam Godiz Pul Tinap
propet aban pim ñetiv haohari hodadeo
manoohan toohavoz zut petev amun pim
Pul Tinapuhö Iesuz ñetiv modarin maño-
hopanez pori meñizat hodadeo manamah,"
pot nañah.

Bol os aerapuh toutahapuz ñetiv

11 Pot neen nañahan ne maot etehon,
abar okat epat tahan bol os aerap hehan
nap piih toutat heh. Met pop pi añarab
tinarir horiri ñevok bizat tinam an to-
hopanezap ok, ma horirinañ zei ñai tinam
tohopan. Povoz pim abatavokaro epat
mañamah, Ñetï Rotapuv Hamahap, ma
Rezkek Tat Tinaharam Tamahap. 12 Met bol
osipuh toutat heh-popuz etañ it rai raisiz
zut hehan pim gagavok koek redevonañ

* 19:7-8: Pavar 7 sat 8 -Met ev añ ñodep menahan hezaek, Iesuz homet hez-añaraboz ok homet menah.

tinañ ahoam mevizat heh. Met pim herisik
abat mod nao menahan hehaek, pi nenap
abat povoz kapot hodad hez, oñ modari
etet kapotaz tin hodad nat. 13 Met pim
dim meet hehapuk uveo ñed bat heh. Met
popuz abat modao epat mañamah, Godiz
Ñetiv Ba Ou Batat Hezap. 14 Met pop hehan
abarah ñai aban ahovokaro paru dim aer
tinari meet hehapuh paru amun bol os aer-
aholok toutat hehaek pim tokat sooh. 15 Met
pim agolasikanañ en rav toves nasitï na-
sitï baelahan ñai tat hehas berevat heh-en
rav posinañ añarab zei maposikaroh pi kos
rez manamah-pori menohot ritou metat
kezavonañ parum ahop ravat hepan. Met
God kezavoz maup epat hahan hez, "Met
ne añaraboz horï tamahavoz mogao ahoam
tamoh." Pot hahan hezaek, pim ñetiv ba
ou batamah-popun mañapanen, hap ahö
nasik greip uloñ betet mez biamahan ra-
pamahan uruv berevamahavoz zut, añarab
horï tamah-pori greip uloñiz zut bahorï
metohopanen horï ravat hepan. 16 Met pim
dimipur eñ nasik epat menahan hehaek ne
eteohö, Met añarab zei maposikaroh korav
ahö ravat hezariz map ahop ev.

17-18 Met ne maot etehon, enzol nap gi-
tapuk het ñeo ñarah id mosik arat biivai
sat em tooharin epat mañah, "Met ari
añarab okorir, parum ñai abanarir aban
ahori, ma osiholor os porih toutat hehari,
ma modariz asit metooharir monï gogot
toohari, añarab map pori men ñomahan
oraezaek, God arim nepekez hahan hez,
povoz tin emat nohozei." Pot ideholon
mañahan ne hateveteohö.

19 Pot parun mañahan ne hatevetet maot
etehon, anumai ñai horipur ham añaraboz
aban ahorir parum ñai abanari bol os aer-
apuh toutat tin heh-popur pimerinañ zei
ñai tapan hat paru togü manah. 20 Tahan
ne etehon, zei ñai ahov tahapuh tin popur
pimerihö anumai ñai horipur aban pi
meñizat pim haohat tooh-pop bat parup
biriri hehan bahavoe tat itiñadek beteh.
Tahan parup hel ulagï horivonañañ ñadat
gop mavat heh-hel poñiz itoul horivok sat
heh. Met aban anumai horip meñizat
pim haohat tooh-pop mamog horï popuz
ñetï moregao haovai kezavonañ red povor
kao dari añaraboz rekot natotuz poñ to-
hot paru añarab mapori moreg metoohan
barotap batat anumai ñai horipuz abatao
bat hel batat hehan pim redeo parum her-
iñik menahan heh, povoz itiñadek poñariv
betehan sah. 21 Met poñariv itiñadek bete-
han sahan, bol os aerapuk toutat hehapuz
agolasikanañ en rav berevat heh-tovë posi-
nañ parupim ñai abanari map men ñom-
ahan idehol emat parum aboñ mapoam
nohot hehan ñekeñ hatat heh.

20

Krismasañ 1 tausen poñik tohopan

1 Pot tat bon tahan ne modavon maot
etevaiam enzol modap abarahanañ erahapuh pi hamaur tovë hototan et narezavoz toropesiz kiropor senirep bat heh. 2-3 Tat pi hamal eñar maranañ añarab moreg metovai emooh-horï pop, pim abatao Seten, pop bat eñar maraz senirepenañ demahapuh, hamaur tovë povok betet toropes merizat badao hahan heh. Met pi poek het zei maposikaroh añarab maot moreg namet hepanen krismasañ 1 tausen bon tapanez hahan poek heh. Met krismasañ 1 tausen bon tapanen pi maot bavilapanen berevat poz hat aviam het añarab maot moreg metohot hepanezat tat heh.

4 Met ne maot etehon, tek tinañ hehaek toutat heh-pori God kezao manahan paru añarab ñevok bizat an tat hañ tinavor horiv metohopanezat tat heh. Tahan ne maot etehon, paru Godiz ñetï Iesuz ba ou batahan hez-rotap tin pov modarin mañovai soohan nari ñetï povoz kaev ravat paru men ñomah-poriz pulihol amun heh. Met paru anumai ñai horipur pim zut matut tahan heh-popunañ parupim abatavokaro añarab modari bat hel batah-porah paru Iesuz pori bat hel navat, ma parum taevañik ma marañik anumai horï popuz redeo namen heh. Met men ñomah-pori maot biriri ravat Kristonañ honeo korav ahori ravat houloam krismasañ 1 tausen poek hepanezat heh. 5 Met paru pori garos bal hat hepan, oñ ñomah-modari parunañ honeo bal nak am hepanen krismasañ 1 tausen bon tapanez porah baval hapan. 6 Met paru garos bal hapanez hamoh-pori añarab horiri sat itiñadek horï ravapanezavoz zut paru natotü, oñ Godihö biñ ahov manat tinaek meñepanen paru Kristoz gog añarab magei tinari ravat het krismasañ 1 tausen poñik pinañ honeo korav ahori ravat hepan.

Seten ritou metat bahorï batapan

7 Met Krismasañ 1 tausen poñ bon tapanen Seten demapanen hepanezaekanañ maot bavilapanen hamaur tovë povokanañ berevat poz hapan. 8 Tat pi zei maposikaroh añarab hepanez pori moreg metovai sat

em tohopanepuh pi meñizat paru Godizarinañ zei ñai tapanez nari batogü manapan. Met batogü manapanez pori togü
houl epatakaro ravat hepan, met togü nataz
abatao Gok, met modataz abatao Megok,
pot mañapan, met hel gaoreo ma havï
ruiruihol dari rekö nakaotuzavoz zut na-
puhö paru poriz rekot rekö nakaotü. [9] Met
Seten porin mañapanen bal hat sapanepuh
Godiz añarab pim zei tinatak hepanezaek,
menapan hat paru zeit rom meet to-
hopanen, abarahanañ it ahoñad er horat
map pori ñadat bahorï batapanen ñoma-
pan. [10] Tapanepuh añarab moreg metamah-
Seten hameg-horï pop bat it ahoñadek hel
ulagï horivonañañ ñadat gop mavat hep-
anezaek, hel poñiz itoul horivor itiñadek
bahavoe tat betepanen sat hepan. Met
it poñadek anumai ñai horipur pi aban
meñizat pim haohat tovai añarab moreg
metohopanez pop garos bat bahavoe tat
betepanen hepanez-tapuñadek Seten pop
betepanen sat hepan. Met it poñadek
paru pori pohao het kakamao hatevetehot
hepanepuh bon natotü, oñ am hepanezat
hehan ne eteohö.

Ahop añarab ñevok bizahan heh

[11] Met ne maot etehon tek tin aer ahot
hehaek, korav ahop tek potak toutat heh.
Tahan abarar hamar pinañ honeo hepanez
ñaihet tat zei manat bon tah. [12] Tahan
añarab hamarah korav ahori ravat het
ñomaharir parum irih goe het ñomah-
pori paru mapori tek tin potaz nakoe pim
havasik rouvat hehan ne eteohö. Met
pori hehan paru tepañik añaraboz tovai
emooh-nonairnai potü menahan heh-poñ
barah hat rekö hat etehapuh tep modatak
añarab pohao het hepanezariz abatañ
menahan heh-pot amun barah hat rekö
hah. Tahapuh añarab mapori parum tovai
emoohavoz tep poñik menahan hehaek,
etet an tat hañ tinavor horiv manovai sooh.
[13] Met añarab iv haveñik ñodat emiv elat
ñomah, ma paru ñomat pulihol samah
zei posik sat heh-mapori God hahan bal
hat tek tin potaz nakoe emahan, paru
honep honepuz tovai emoohavoz homet
tepañik etet an tahapuh parum tovai
emoohañiz hañiñ manooh. [14-15] Met pohao
het hepanezariz abatañ menahan hez-tep
potak tairariz abatañ namen heh-mapori it
ahoñadek bat bahavoe tat betehan sat heh.
Met itiñadek sah-pori mamog hañomah, oñ
itiñadek betehan sat mamog ñomahavoz
zut paru maot tat, pohao horï ravat
hepanezat ravat heh. Met pori betehan
sahan met ñomamahariz pulihol sat hez-
zei pos, ma añarab ñomookaz hahan hez-
kez pov amun itiñadek betehan ñadat bon
tahan añarab maot nañomotuz pov ou
ravah. Pot tahan ne eteohö.

21

Ab mageirar ham mageiraz ñetiv

[1] Pot tahan ne maot etehon, iv havë
ahö garos hehañir ab mamogarar ham
mamogar zei manat sahaek, bon tahan ab
mageirar ham mageir ou ravah. [2] Tahan
God Zerusalem zei potaz zut magei tinat
meehan abarahanañ erah. Met zei erah-
pot ñari añ tohaip pim abup bapanez hat
redeo tin tat hezavoz zut hehan ne eteohö.
[3] Met Godiz tek tinatakanañ ñe ahö nao
epat hah, "Petev God añaraboz ñaravatak
hepanez hat zei okat meehan er horahaek,
pi parumaz korav ahop ravat hepanen paru
pim irih het tinam sat em tohot hepan.
[4] Met parum batam iñir zakep tooh-poñ,
ma honoñai mod tairañ tooh-poñ God map
bavon batapanen añarab pori maot naño-
motü, ma honoñai mod nao natotü, oñ paru
biñ ravat tinam hepan."

[5] Pot hahan tek tin potak toutat heh-pop
epat hah, "Petev ne nonair naitü bamagei
havatohon hezag etei," Pot hat neen epat
nañah, "Met ni nem hamoh-ñetï epeñ ari
rotap hatevetet homeo badae batepekezañ
ev, povoz nim tepatak meneken hep. [6] Met
nem gogot tovai emooh-poñ map petev
bavon havatoh. Met batam nonair nai
bonorah ne het haohon nonair nai ok
hezatur hezari ou ravah. Ma tokat ne amun
het haoman mapotü bon tapanen ne am
hem. Met tairap ivov napanez metapanen
hepanez pop neen nañapanen, neohö iv
pohao het hepanez havë povokanañ ivov
holat manoman napan. Met piuhö mo-
nis nanapanez ne piin namañotü, oñ pi
amauam iv pov manohoman nohot pohao
tin het hepan. [7] Met paru tairari Seten
moreg metohopanen am rez kek tat tin
tovai sohopanez pori iv hamoh-pov manat
nem ñarohol bavatomapuh ne parum korav
ahop ravat hem. [8] Oñ añarab mod tairari
nem kezao parutï bon hezari, ma nemaz
homeo badae navat hezari, ma horï povor
kao tamahari, ma modari men ñomama-
hari, ma betezam nae nari bamahari, ma
gihareñ demamahari, ma akohol matut tat
biamahan oraez-poriz, 'Darim ahori eñizo-
hopanezari ev,' pot hamahari, ma modariz

ñetï moregañ hamahari, porizaro map itiñadek hel ulagï horivonañañ ñadat gop mavat hepanezaek haoman basat betepanen, hel poñiz itoul horivor itiñadek kakam ahov hatevetehot horï ravohot hepan. Met añarab horï pori mamog ñomahavoz zut okat tat paru horï ravat hepanezat ok." Pot neen nañah.

Zerusalem zei magei tinataz ñetiv

9 Met enzolihol 7 suañik honoñaiñ beo rezat hehan mamog bat het hamarah baozourah-porihanañ nap nem nakoe emat epat neen nañah, "Met ni emeken ne sipsip ropuz añ ñodepun nañairom." 10 Pot nañahan Godiz Pul Tinap nem loporih an pap manahan enzolip rop tovevoz revah navasat neñeh. Tat piuhö añ ñod popuz zut Zerusalem zei magei tinat abarahanañ God meehan erahatam neen nañairah. 11 Met poek Godiz alizao ahoam al tezat map pat navoam tat hehan nonair nai zei tin potak matut tahan heh-potü hel gideñ map peñ hat aer ravat hezañiz zutañiz abatao zaspa hamah-poñinañ demahan hehan oreresiz zut livaliv toohan ne eteohö. 12 Met zei potak heleñinañ tem tover demat barok batahan heh-tem porah paru lokohopanez haitokoñ 12 rezahan hehaek enzolihol 12 haitok poñik nap nimoroh korav ravat heh. Met Israel añaraboz toguñ 12 hezaek haitok poñiz naoroz revaharah togü nataz abatao menat met haitok modaoroz revaharah togü modataz abatao menah, potaharam haitok mapoñiz revahañik parum togü poñiz abatañ menovai sahan hehan eteohö. 13 Met temerah haitokoñ rezahan heh-poñiz naorozaro naorö tem tok naravatï rezahan heh, met mod naorozaro naorö tok modaravatï rezahan heh, met mod naorozaro naorö atvataratï rezahan heh, met mod naorozaro naorö atvat modaratï rezahan heh. 14 Met zei tin potaz tem por demapanez garos paru hel ahö mapoñ 12 poñ irih bizat poñiz revah demahan heh. Met hel ahö poñik sipsip ropuz aposor abanariz abatañ hel navok abat nao, modavok abat modao potahar menovai sahan heh.

15 Met enzol neen nañat navasah-pop zi zu tapanez nas golivonañ matut tahan hehas bat zei tin potaz toveo tair, ma tekiv tair, ma temerar haitokoñik zu tapanez bat heh. 16 Met zei potaz tem poraz atvatarezaro taput ma tokorezaro taput hehan enzol pop pim zu bat hehasinañ atvat zu tahan, pim tok toveo ahoam 2 tausen 4 andet kilomita ravah. Met zei tok helat hehporavatï zu tahan taput 2 tausen 4 andet kilomita ravah. 17 Tat dari añaraboz zu tamegit enzolip maot temerah zu tahan 1 andet 44 mita ravah. 18 Met zei potaz temer hel gideñiñiz zut hel tinañinañ demahan hehan kohat roketak zeiñir mod hehatü golivonañ demahan map den peñ peñ elohot tin heh. 19 Met hel ahoñ garos bizat temer demahan heh-poñik red povor kao tinam metahan heh. Met hel ahö poñik hel goe bañed bahan heh-mav tin poñiz abatao zaspa hameg, met hel goe bañed bah-tin modañiz abatañ ev, met hel gunimañiz abatao sapaia, met hel aerañiz abatao aget, met hel zi taeñiz abatao emeral, 20 met hel mav arparoñiz abatao sadoniks, met hel mav mod pat heriñiz abatao konilion, met hel koproroñiz abatao krisolait, met hel zi tae mod pat heriñiz abatao beril, met hel kopror mod pat heriñiz abatao topas, met hel zi tae mod pat heriñiz abatao krisopres, met hel gunim mod pat heriñiz abatao aiasin, met hel mav mod pat heriñiz abatao ametis, hel map poñ hel ahö poñiz revah bizat redeo tat bañed bahan den peñ peñ ahoam eloohan eteohö. 21 Met tem poraz haitokoñ 12 rezahan hehaek, haitok ziñiz zut morü aer ahoñ parum abatao pel hameg-poñ ñed bahan peñ hat heh. Met kohat zeitaz nonoñik golivonañ inahan peñ hat tin heh.

22 Met ne maot etehon, zei potak God kezavoz maupur sipsip ropuz tinao an pap manat heh, povoz poek hehari parupim abatavokaro bat hel batat mañ mañohopanez hat zei namak nadem, oñ parupin etet am mañ mañohot heh. 23 Met Godiz alizao al tezahan sipsip ropuz alizao it ramü ahoñadez zut al tezat heh, povoz gitapur ñonis berevat namañ, oñ am heh. 24 Met tin al tezat hehan eteohö-aliz povok añarab hepanez porizaro sat em tat tin tovai sohopanen, aban korav ahö tinavonañari parum nonair nai tinatü bat em bizapan. 25 Met zei potak maot kutur naravotü, oñ pohao al tezat hepanezaek, orah rezah tem haitokoñ oraepanen napuhö rekot namerizotü. 26 Met añarab mapori Godiz biñ ravat parum red tinañir saleñir nonair nai tinatü basat zei potak bizapan. 27 Met zei tin potak tairari horï povor kao tamahari, ma ñetï moregañ hamahari rekot nalokotü, ma God pei horï tairañiz zait nat hez-poñ poek naoraetü, oñ añarab tairariz abatañ pohao het hepanez sipsip rop pim tepatak

hamenahan hez-nen pori poek lokat pinañ
honeo hepanezat heh.

22

Iv tinarir zi tinamedez ñetiv

1 Met enzol pop iv tin narin amun
nañairahan ne eteohö. Met iv pori paru
holat nohopanez pori pohao tin het hep-
anezari ok, Godir pim sipsip ropuz tek tin
toutat hez-potakanañ berevat er horat tin
peñ hat heharï, 2 Zerusalem zei tin potaz
nonoroh eroohan, pim okat epat añarab
zi nohot pohao tin het hepanez poñ uloñ
badat heh. Met zi poñiz uloñ orah rezah
ñoniholok badat ñodovaiam modañ mao-
tam badooh, potaharam ñoniholok badovai
emohopanezat tat heh. Met zi poñiz
taeñ añarab zei maposikaroh hezari nohot
lamao navotü, oñ tin ravat hepanezañ heh.
3-4 Met zei tin potak horï tamahañir balatak
hameg-potuz God kaev ravat hezag, potü
poek rekot naketü. Met zei potak Godir pim
sipsip rop tek tinatak toutat hezan, God pim
añarab parum taevañik pim abatao mena-
panen hepanez pori piin etet paru pim ha-
hopanezat metohot hepan. 5 Tapanen Godi-
hanañ alizao al tezat hepanez pov maot
kutur naman hepanen gitap namañotü, ma
añarab pori ramuñ narañizotü. Met añarab
poek hepanez pori korav ahori ravat pohao
tin het hepan. Pot ravat hehan ne eteohö.

Iesu maot erapanez hah

6 Met enzolip maot epat neen nañah,
"Met nem niin nañovai emooh-epeñ ni tin
hatevetet barotap batekezañ ev. Met darim
ahop God batam pim Pul Tinap meehan
erat pim propet abanari hodadeo mana-
han heh-tapup maot petev berevohopanez
poñ pim gog añarab modari hatevetet
hodad tohopanez hat ne pim enzolipun
nañat nemeehan, erohot niin ok nañairovai
nañoohon hatevetet eteoñ." Pot neen
nañah.

7 Met Iesu pot hahan hez, "Hatevetei,
ne maot eromaz toh, povoz tep epatak
tokat berevohopanezat menahan hez-poñ
añarab tairari hatevetet bahorë hat hep-
anez pori ahoam biñ ravat hepanezari ok."

8 Met ne Zon ev nem menamoh-map
epeñ enzol pop nañat nañairahan ne etet
hateveteohö. Met pi map ne nañairat
bon tahan ne pim eñañiz nakoe rariñ rez
bareñat pim abatao bat hel batom hat
tohon, 9 pi neen epat nañah, "Evo erom,
okat totun, met paru Godiz propet aban
nim modari, ma mod tairari pim baiñeti-
nao hatevetet baval hat tovai samah-poriz
zut, ne amun pim gog aban nenap eveg,
nem abatao tovai ni bat hel batotun, oñ
pimaz homet biñ haovai sohoz." 10 Pot
nañat maot epat nañah, "Met nim tep
okatak tokat berevohopanez meneñin hez-
okoñ totoi berevapanez tah, povoz tep
okat ni bizeken naoraetü, oñ meneñin
hez-ñetï okoñ modarin am ourah maño-
vai sooken hatevetehop. 11 Met nonair
nai potü tokat berevohopanezarah tairari
home horivonañ het horï povor kao tovai
samah-pori parum tamah-taput tovai so-
hopan, oñ tairari Godiz homet tin tovai
sohot hez-pori parum tin tamah-taputam
tovai sohopan."

12 Met Iesu epat hahan ne hateveteohö,
"Ni hatevet, met nem eromazao totoi rava-
haek, añarab parum tovai emamahavoz
hañ tinavor horiv an tat manoman bapan.
13 Met batam nonair nai bonorah ne het
haohon nonair nai ok hezatur hezari ou
ravah, ma tokat ne am het maot haoman
map potü bon tapanen ne am hem.

14 Met añarab dimir giv tinam bariama-
han tin tamahavoz zut, tairari parum
hepanezavoz tin korav ravat hez-pori
biñavonañ hepan. Tapanen porin maño-
man paru zi pohao tin het hepanezamedez
uloñ tavat nohot, zei tinataz haitokoñik
lokat kohat sat hepan. 15 Oñ añarab tairari
horï haomaz toh-epeñ tamah-pori zei tin
potak rekot nalokotü, oñ iñidoh pat naek
hepan. Met gihareñ demamahari, ma
betezam nae nap bamahari, ma modari
men ñomamahari, ma God betet pei narir
natuz, 'Deim amitü ma deim ahori ev,' pot
hamahari, ma ñetï moregañ hamahari, ma
modari moreg metamahari, paru map pori
iñidoh pataek hepan.

16 Met ne Iesu, Devidiz ro iz mimip ev, zeit
al tezapanez tamahan, 'Zeiz ahov berevah,'
pot hameg-povoz zut ne hezap, ari nem
togut ravat hezari tokat berevohopanezañ
hodad tepekez hat nem enzolip meehon pi
ok erat niin nañah." Pot Iesu hahan ne
hateveteohö.

17 Met Godiz Pul Tinapur Iesuz añ
ñodepuz zut dari añarab ravat hezari epat
hameg, "Ni erekez dei zait teg." Ma tairari
ñetï menoh-epovon hatevetehopanez pori
amun, "Ni em," pot hahopan. Met ari
tairari ivovoz etohopanen het nohopekez
zait tat hezari God ivov holat anohopanen
ari nohot pohao tin het hepek.

Ñetï meteo

18 Met ne Zon tep epatak menohon hez-
ñetï epeñ ari rekö hahopekezarin ñetï ka-
teo epat añom, Met ni nap tep epatak
menoh-epeñikanañ nao nim hodadevokam
ñetï mod nao menat bahoneo batekez pop
God hañ horiv netapanepuh honoñai tairañ
enzoliholohö añarab metohopanez menoh-
poñ amun ni pop netapan. 19 Ma ni
nap tokat berevohopanez menohon hez-
epeñikanañ ñetï nao olat bavon batekez
pop God hapanen ni zi pohao het hep-
anezamedez uloñ añarab nohot tin hep-
anez menohon hez-ul poñikanañ nañ ni
tavat nainotü. Ma Zerusalem zei tinatak
añarab lokat hepanez menohon hezaek ni
rekot lokat naketü.

20 Met pi nañoohan ne ev menovai
emooh-pop epat hamah, "Met rotap ne
maot totoiam eromaz toh." Pot hahan
ne epat mañoh, "Nem Amip Iesu, ni rotap
hameñip, povoz erekez ne zait toh." Pot
piin mañoh.

21 Met darim Amip Iesuz masakao arinañ
pohao het hep.

(Zoniz ñetiv mañairahan menahat nen
ev.)